

ΛΑΟΝΙΚΟΥ ΧΑΛΚΟΚΟΝΔΥΛΟΥ

ΑΘΗΝΑΙΟΥ

ΑΠΟΔΕΙΞΙΣ ΙΣΤΟΡΙΩΝ ΠΡΩΤΗ.*

LAONICI CHALCOCONDYLÆ

ATHENIENSIS

HISTORIARUM

DE ORIGINE AC REBUS GESTIS TURCORUM

LIBER PRIMUS.

Auctoris intentio et fides. Turcarum origo, familiae ac duces præcipui septem, qui post Tartaros languescerent, Asiam Minorem inter se partiti sunt. Ottomanni, et filii Orchanis, qui Nicæam Bithyniæ cepit, et Amurathis I, qui Thraciæ partem occupavit, res. gestæ.

Λαόνικος Ἀθηναῖος τῶν κατὰ τὸν βίον οἱ ἐς ἐπὶ Ἀ
θεῶν τε καὶ ἀκοὴν ἀφιγμένων ἐς ἱστορίαν συγγέ-
γραπται τάδε ὥστε δὴ τοῦτο χρέως ἐκτινύσαι ἡ
φύσει ἅμα οἰόμενος, καὶ μηδὲν αὐτῶν ἀκλεῶς ἔχειν
ἐς τοὺς ἐπιγεγενημένους, ξυνενοχθέντων, ὡς ἐμοὶ δο-
κεῖ, οὐδαμῆ ἐλασσόνων τῶν κατὰ τὴν οἰκουμένην
ποτὲ γενομένων μνήμης ἀξίων ἢ τῆς τε Ἑλληνικῆς
φημὶ τελευτῆς τὰ ἐς τὴν ἀρχὴν αὐτῶν ἐπισυμβεθε-
κότα, καὶ Τούρκων ἐπὶ μέγα δυνάμει, καὶ ἐπὶ μέ-
γιστον τῶν πώποτε ἤδη ἀφικομένων. Ἀφ' ὧν δὴ τὴν
τοῦδε τοῦ βίου εὐδαιμονίαν ἐπὶ τὰναντία φερομένην
ἐπιλεγόμενος, ἴσχειν αὐτῇ καὶ ἄλλοτε ἄλλως θέμις
ἡγοῦμαι εἶναι, περὶ ἀμφοῖν τούτοις μνήμην ποιεί-
σθαι οὐκ ἀεικῆ, συγγραφὴν δὲ τήνδε ἀποδεικνύμε-
νοι, ἐπιμνησόμεθα καὶ περὶ ἄλλων, τῶν κατὰ τὴν
οἰκουμένην γενομένων, οὐκ ἀμφὶ τόνδε τὸν ἐπ' ἐμοῦ
χρόνον, οἷ; τε αὐτὸς παρεγενόμενος θεασάμενος, καὶ
τὰλλα ἀπὸ τε τοῦ εἰκότος, μάλιστα δὲ συμβαλλόμε-
νος, καὶ ὡς ἐτι παρὰ τῶν τὰ ἀμείνω φρονούντων
ἰδούκων πυθέσθαι περὶ αὐτῶν, ἀλλ' ἢ ἂν εἰς μάλιστα
ἔχοι ὡς ἀσφαλέστατα ἐπὶ τὸ ἀμείνον ἀληθείας εἰρη-
σθαι, μηδὲ ἐκείνῳ γε πάνυ ἐκφάτως ἔχειν ἡμῖν,
ὡ; Ἑλληνικῆ φωνῇ ταῦτα διεξιμέν. Ἐπεὶ ἦ γε τῶν
Ἑλλήνων φωνῇ πολλαχῆ ἀνά τὴν οἰκουμένην διε-
σπρται, καὶ συχναῖς ἐγκαταμέμικται καὶ κλέος

Laonicus Atheniensis, quæ visu quæque auditu
percepit, cum adhuc in vivis foret, litterarum monu-
mentis mandare statuit: partim quidem ut nature
gratiam debitam referret, partim vero quod puta-
ret nihil non illorum memorabile visum iri poste-
ris. Complectitur enim hoc opus (ut mea fert opi-
nio) res gestas fama nequaquam minores illis,
quæ unquam in universo isto terrarum orbe con-
tigisse memorantur. Duo autem continet: Græco-
rum regni interitum, et quæ mala in ipsam redun-
darunt; nec non Turcos, qui brevi in tantas
creverunt opes, ut opibus et potentia mortales
omnes qui unquam fuere, longo intervallo infra se
relinquant. Qui, quamvis nunc rerum præstantur,
et præsentis 2 vitæ felicitatem conturbent, et in
diversum abripiant: tamen censeo fore (ut et
meum calculum adjiciam) tempus quo res ipso-
rum in contrarium vergant. De utrisque tamen,
Græcis pariter et Turcis, historiam contexere, non
arbitror injucundum fore. Historiam autem istam
conscribentes, faciemus mentionem et aliorum
quæ in orbe acciderunt; nec tamen meo tempore,
ut quibus interfuerim oculatus testis. Cætera vero
non secutus verisimiles conjecturas, nec ut acce-
perim ab his qui magis sapere videbantur tra-

Notulæ marginales.

* ΛΑΟΝΙΚΟΥ ΧΑΛΚΟΚΟΝΔΥΛΟΥ ΙΣΤΟΡΙΑΙ ΤΩΝ ΑΓΑΡΗΝΩΝ ΒΑΣΙΛΕΩΝ, ΗΓΟΥΝ ΤΩΝ ΟΤΟΥ-
ΜΑΝΩΝ. Sic in oppo.

† ἐκτινύσαι R. ut in cont. * ἂν μάλιστα. † ἔχοι.

dam : verum, ut historiae series tuto feratur, ea ad-
 adducam, quæ quam proxime ad veritatem acces-
 serint. Nec nobis vitio vertatur, quod Græca lin-
 gua operi istî adhibetur. Si quidem ea hodie per
 totum quasi orbem est dispersa, et nationibus
 omnibus fere immista conspicitur : cuius gloria
 cum sit excellens, excellentior tamen accedet, quando regno alicubi haud contempnendo præfuerit
 rex Græcus, et qui ex eo nascentur, reges, aut quando Græcorum sibi in unum collecti, patrio
 more republicas sibi quam jucundissime administraverint, reliquis vero quam potentissime impe-
 raverint.

Græci quidem, præclaris facinoribus editis, quo
 pacto ingentem sibi pepererint gloriam, et quem-
 admodum inter cætera etiam in Europam Li-
 byamque venerint, Gangem Oceanumque adierint,
 cum ad ista loca processerint alii plurimi, quos
 inter Hercules, et ante hunc Bacchus Semeles fi-
 lius, præterea Lacedæmonii et Athenienses; po-
 stea Macedonum rex, ejusque successores, et quo
 ordine singula hæc gesta sunt, plurimi annalibus
 condiderunt. Græci autem præcipue hunc laborem
 sibi delegerunt, quia præ cæteris tempore lon-
 giore durarunt, fortunamque virtute vacuam, nun-
 quam tamen moderatam plurimis generationibus
 obtinuerunt. His præterea per totum orbem pro-
 spero rerum successu utentibus, comperio Assyrios,
 gentem antiquissimam, memoriam sui facientes
 longissimam, Asiæ imperium occupasse. Dein Me-
 dos ad Asiæ imperium subvectos, duce Sarrhæ
 (quem Justinus Arbactum et Arbacen vocat) Sar-
 danapalum Assyriorum regem regno deturbantes.
 Sed Asiæ monarchiam tandem amiserunt, victi a
 Cyro Persarum rege. At hinc Persarum reges adeo
 in immensum ampli sunt, ut etiam in Europam
 trajecerint. Deinde, haud multis sæculis post, Ale-
 xander Macedonum rex, erepta Persis Asiæ mo-
 narchia, Indis devictis, Europæ Asiæque parte
 haud remittenda debellata, suis reliquit imperium.
 Exinde Romani cum essent nacti imperium in
 orbe longe lateque maximum, tenentes fortunam
 virtuti æquilibrem, commiserunt Romani Pon-
 tifici maximo. Ipsi vero ductu Cæsaris transierunt
 in Thraciam (1) ; et in ea regione ubi Asiæ pro-
 xima est, Byzantium urbem Græcam (quæ nunc
 Constantinopolis est), Thraciæ metropolim con-
 stituentes, cum Persis, a quibus gravissime affli-
 gebantur, plurima prælia fecerunt. Græci autem
 ex eo tempore Romanis commisti, cum his ali-
 quanto plures numero essent, linguam suam pa-
 triosque mores ad finem usque constantiter reti-
 nuerunt ; nec tamen patrium nomen ipsis reman-
 sit, verum mutatum est. Nam Byzantii reges non
 amplius istud nomen gesserunt, sed magna cum
 veneratione seipsos Romanos imperatores, et Cæ-
 sares, nec Græcorum reges, nuncupaverunt. Ro-

μὲν αὐτῇ μέγα τὸ παραυτίκα, μείζον δὲ καὶ ἐς αὐ-
 θις, ὅποτε δὴ ἀνὰ βασιλείαν οὐ φαύλην Ἑλλήν τε
 αὐτὸς βασιλεὺς, καὶ ἐξ αὐτοῦ ἐσόμενοι βασιλεῖς, ἢ
 δὴ καὶ οἱ τῶν Ἑλλήνων παῖδες συλλεγόμενοι, κατὰ
 σφῶν αὐτῶν ἔθιμα ὡς ἤδιστα μὲν σφίσι αὐτοῖς,
 τοῖς δὲ ἄλλοις ὡς κράτιστα πολιτεύουσιντο.

quando regno alicubi haud contempnendo præfuerit
 rex Græcus, et qui ex eo nascentur, reges, aut quando Græcorum sibi in unum collecti, patrio
 more republicas sibi quam jucundissime administraverint, reliquis vero quam potentissime impe-
 raverint.

Ἕλληνας μὲν οὖν ὅσα ἀποδεικνύμενοι ἔργα με-
 γάλα τε καὶ περιφανῆ, ἐπὶ μέγα ἀφίκοντο κλέος
 κατὰ τε ἄλλα καὶ Εὐρώπην, καὶ δὴ καὶ Λιβύην,
 ἐπὶ Γάγγην τε καὶ Ὀκεανὸν, καὶ ἐπὶ Καύκασον ἐτι
 ἐλαύνοντες : ἐπὶ ταῦτα δὲ προεληλυθότων ἄλλων
 τε πολλῶν καὶ δὴ καὶ Ἡρακλέους, καὶ ἐτι πρότερον
 τοῦ Διονύσου τοῦ Σεμύλης υἱός, καὶ πρὸς γε ἐτι
 Λακεδαιμονίων καὶ Ἀθηναίων, μετὰ δὲ ταῦτα Μν-
 κεδόνων τοῦ βασιλέως, καὶ τὴν τούτου ὑστερον
 ἡγεμονίαν ἔχόντων, πολλοὶ πολλαχῆ ἕκαστα ὡς
 ἐγένοντο, ἄλλοι ἐπιμνησόμενοι καὶ συνεγράψαντο.
 Ἕλληνας μὲν οὖν ταῦτα διεπράττοντο, ἐπὶ πολὺ ὡς
 μάλιστα τοῦ χρόνου διαγενόμενοι καὶ ἐπὶ συχνᾷ
 γενεᾷς τύχην ἀρετῆς ἐνδεᾶ σχόντες ἀπανταχοῦ,
 ζύμμετρον δὲ οὐραμοῦ. Ἐπὶ τούτων τε γὰρ πολλα-
 χῆ ἀνὰ τὴν οἰκουμένην εὐδαιμονούντων, Ἀσσυρίους
 μὲν τὸ παλαιότατον ἐπιθέμεθα ἀκοῆς ἐπὶ τῷ μνη-
 μης μακρότατον ἀφικομένους, ἐπὶ τὴν τῆς Ἀσίας
 ἀρχὴν προεληλυθέναι : μετὰ δὲ ταῦτα Μήδους ἐς
 τοῦτο καθιστομένους ἡγησαμένου Σαρδάρου τοῦ
 Σαρδαναπάλου, Ἀσσυρίων βασιλέως, τὴν ἡγεμο-
 νίαν ἀφειλομένου, ὑστερον ὑπὸ Περσῶν τὴν βασι-
 λείαν ἀποβαλεῖν, ἡγουμένου Κύρου τοῦ Καμβύσεω,
 καὶ Πέρσας τὸ ἀπὸ τοῦδε ἐπὶ μέγα χωρῆσαι δυνά-
 μως, τὰ τε ἄλλα καὶ ἐς Εὐρώπην διαβάνας. Μετὰ
 δὲ ταῦτα ὑστερον οὐ πολλοῖς γενεαῖς Ἀλέξανδρον
 τὸν Φιλίππου Μακεδόνων βασιλέα, Πέρσας ἀφειλό-
 μενον τὴν ἡγεμονίαν, καὶ Ἰνδοὺς καταστρεφόμενον,
 καὶ Λιβύης μοῖραν οὐκ ὀλίγην, πρὸς δὲ καὶ Εὐρώπης,
 τοῖς μεθ' αὐτὴν βασιλείαν * καταλιπεῖν. Ἐς δὲ δὴ
 Ῥωμαίους ἐπὶ τὴν τῆς οἰκουμένης μεγίστην ἀρχὴν
 ἀφικομένους, ἰσχυράντων ἔχοντας τύχην τῇ ἀρετῇ,
 ἐπιτρέψαντας Ῥώμην τῷ μεγίστῳ αὐτῶν ἀρχιερεῖ,
 καὶ διαβάνας ἐς Θράκην ὑφ' ἡγουμένου ἐπὶ ταῦτα τοῦ
 βασιλέως, καὶ Θράκης ἐπὶ χώραν, ἥτις ἐς τὴν
 Ἀσίαν ἐγγυτάτω οἰκεῖται, Βυζάντιον Ἑλληνίδι
 πόλιν, μητρόπολιν σφῶν ἀποδεικνύοντας πρὸς Πέρ-
 σας, ὑφ' ὧν ἀνήκεστα ἐπεπόνθεσαν, τὸν ἀγῶνα
 ποιεῖσθαι, Ἕλληνας τε τὸ ἀπὸ τοῦδε Ῥωμαίους αὐ-
 τοῦ ἐπιμιγνόντας, γλώτταν μὲν καὶ ἔθη τὰ ἑαυτῶν,
 τῷ πολλῷ πλέονας Ῥωμαίων Ἕλληνας αὐτοῦ ἐπι-
 κρατεῖν, διὰ τέλους φυλάξει τὸ ὄνομα μέντοι μηκέτι
 κατὰ τὸ πατριον καλουμένους ἀλλάξασθαι : καὶ τοῖς
 γε βασιλεῖς Βυζαντίου ἐπὶ τὸ σφῶς αὐτοῦ, Ῥω-

Notulae marginales.

(1) Constantinus imperium ad Græcos transfert ann. 533.

* τὴν βασιλ.

μαίων βασιλεῖς τε καὶ αὐτοκράτορας σεμνύνεσθαι ἀποκαλεῖν· Ἑλλήνων δὲ βασιλεῖς οὐκέτι οὐδαμῆ ἀξιούν. Τοῦς μέντοι Ῥωμαίους ἐπιθυμέμεθα καὶ αὐτῶν ἄρχιερά τὸν μέγιστον, οὐκ ὀλίγα ἄλλα κατὰ τὴν θρησκείαν ἀπὸ πολλῶν ἐπὶ διουνοχθέντας, διακεκρίσθαι τὰ τε ἄλλα ἀπ' Ἑλλήνων, καὶ δὴ καὶ βασιλεία ἐπιψηφισομένους, ὅτι μὲν ἀπὸ Γαλατῶν, ὅτι δὲ ἀπὸ Γερμανῶν, ἐς τόνδε ἀεὶ τὸν χρόνον ἀποδεικνύναι. Διαπρεσβεύεσθαι δὲ ἀεὶ πρὸς τοὺς Ἕλληνας· οὐκ ἔστιν ἕτε διαλείποντας, ὥστε τὰ ἐς θρησκείαν σφίσι ξυμφωνά τε καὶ ξυνοῦδὰ καταστήσαι ἄλλήλοις, κατὰ ταῦτ' ἐξυμνώντας. Καὶ μέντοι Ἕλληνας μὴ ἐθέλῃσαι Ῥωμαίοις διὰ χρόνον συμφερομένοις τὰ πάτριε σφίσι ναθεστώτε συγγίαι. Καὶ ἀτὸ ταύτης δὴ τῆς διαφορᾶς συχνούς τε τῶν Ἑσπερίων, καὶ δὴ καὶ Ἑνετοῦς, ἀνάγοντος ἐπὶ τάδε τοῦ Ῥωμαίων ἄρχιερίως ἀτόλῳ στρατεύεσθαι μεγάλα ἐπὶ τοὺς Ἕλληνας, καὶ ἐπιόντας ἐς τὸ Βυζάντιον ἀφικέσθαι, καὶ Βυζαντίου τὴν πόλιν κατὰ κράτος εἰλεῖν· βασιλεία τε Βυζαντίου καὶ Ἑλλήνων τοὺς ἀρίστους οἴχεσθαι διαθάντας ἐς τὴν Ἀσίαν. Ἀφικομένους δὲ ἀποδεικνύναι σφίσι Νίκαιαν τὴν Ἑλληνίδα πόλιν, τὰ βασιλεία ἐν αὐτῇ ποιουμένους. Μετὰ δὲ ταῦτα οὐ πολλοῖς ἔτεσιν ὕστερον, ἀπολαβεῖν τε αὐθις Βυζάντιον, κρύφα εἰσεληλυθότας ἐς τὴν πόλιν. Καὶ ἐς τὴν Εὐρώπην αὐ διαθάντας διαγενέσθαι ἐν αὐτῇ βασιλεύοντας. Βασιλεία δὲ Ἑλλήνων μετὰ ταῦτα Ἰωάννην ἐπὶ ξυροῦ ἀκμῆς ἤδη αἰσθόμενον τὰ Ἑλλήνων πράγματα, λαθόντα τε τοὺς Βυζαντίου ἀρχιερεῖς, καὶ Ἑλλήνων τοὺς ἐλλογίμους, διαπλεῦσαι ἀπιόντα ἐς Ἰταλίαν, ἐς γε τὸν ἀπὸ Τούρκων ἐπιρτημένον αἰ κίνδυνον ἐπικουρίαν οἰόμενος οἴεσθαι, ἣν ἐκείνοις τὰ κατὰ τὴν θρησκείαν ξυμβῆ. Γενόμενον δὲ ἐν Ἰταλίᾳ, καὶ κοινωνητάμενον τῷ Ῥωμαίων ἀρχιερεὶ τὴν περὶ τὴν θρησκείαν διαφορὰν, εἰς διάλεξιν μέντοι καταστήναι πολυπραγμονούντας, τελευτώντα δὲ ξυμβῆναι αὐτῷ ἅμα τοῖς Ἕλλησι τὰ κατὰ τὴν διαφορὰν σφίσι ξυνοῦδὰ ἀποδεικνυμένους, καὶ τὴν διαφορὰν σφίσι διαλυμένους. Ἐπικουρίας δὲ τυχόντα ἐν μέρει, ἀποκομίζεσθαι αὐθις ἐπὶ Βυζαντίου. Τοῦς μέντοι Ἕλληνας ἐπ' οἴκου γενομένους μὴ ἐμμεῖναι τοῖς ἐν Ἰταλίᾳ καὶ ἐν συνόδοις πεπραγμένοις, ἀξιούοντας σφίσι μηδαμῆ εὐαγὲς εἶναι Ῥωμαίοις, ὡς δὴ μὴ αἴσια δυσχυριζομένοις, συντίθεσθαι τὸ παράπαν. Καὶ οὕτω διάφορα διὰ τῆς τέλος γενέσθαι Ἕλλησι τὰ πρὸς Ῥωμαίους. Ταῦτα μὲν ἐς τοσοῦτόν μοι ἀποχρώντως ἔχοντα ἐπιδειχθῶ περὶ τε τῆς Ἑλλήνων βασιλείας, καὶ τῆς ἐς Ῥωμαίους ἐχούσης διαφορᾶς. Ὡς δὴ οὐκ ὀρθῶς τί γε ἐς βασιλείαν, καὶ ἐς τὸ ὄνομα αὐτῷ προσηγορεύετο τοῦτοις. Παραγενόμενος μὲν οὖν αὐτὸς ἔγωγε ἐπὶ τόνδε τὸν βίον, κατέλαθον Ἑλληνάς τε καὶ Ἑλλήνων βασιλεία, ὑπὸ τε τῶν ἐν Θράκῃ γενῶν πρῶτα, μετὰ δὲ ταῦτα καὶ ὑπ' αὐτῶν γε τῶν Βιρ-

manos quidem accepimus, et ipsorum pontificem maximum, cum longo tempore concertassent cum Græcis, in Christianæ religionis quibusdam articulis, tandem a Græcis defecisse. Romanum autem Cæsarem nunc e Gallis, nunc e Germanis eligentes, legatos, nullam prorsus occasionem omitentes, miserunt ad Græcos, ut convenientes in unum, conciliumque concelebantes, concordiam, quantum ad Christianam religionem attinet, inter sese conglutinent. At Græci noluerunt (2), cum plurimis annis adversus Romanos contentiones movissent, patriam religionis suæ cultum perturbari. Hæc dissidii causa permoti Occidentalium plurimi, adjunctis etiam Venetis, pontifice maximo sic instigante, decreverunt classe maxime magna proficisci adversus Græcos. Appellentes igitur Byzantium urbem, eam vi ceperunt. Rex autem Byzantius cum Græcorum optimatibus fugam iniens, contulit se in Asiam. Quo cum venissent, elegere Nicæam urbem Græcam, eamque regni sedem declararunt. Cum anni intercessissent pauci, Byzantium recuperarunt, cum quam maxime occulte in eam se recepissent (3). Reversi igitur Byzantium, relicta Asia, regni gubernacula diu tenuerunt. Tandem Græcorum rex Joannes, intelligens Græcorum res in summo periculo, quasi inter malleum et incudem, versari, assumptis Byzantii episcopis, necnon Græcorum doctis, conscendit navem, et in Italiam profectus est (4); existimans, si convenissent cum Romanis in negotio religionis, se hos auxiliares habiturum ad bellum jam haud dubie a Turcis imminens. Cum autem ad colloquium venisset cum pontifice Romano Eugenio tum quarto, super religionis controversia, disputatio cum magna altercatione utrinque exorta est. Postremo eo res deducta est, ut Græci pariter et Romani in religionis negotio consentirent, discordiaque omnis quam longissime submoveretur. Rex igitur Græcorum auxilii a Romanis aliquantulum nactus, domum rediit. Græci reversi Byzantium, acta edocent eos, qui domi manserant; qui quidem noluerunt stare his quæ acta erant in Italia synodis, putantes, sibi neutiquam fas esse, consensum præstare Romanis nefaria asserentibus. Hinc perpetuo discordiam fovisse Græcos in negotio religionis adversus Romanos constat. Hæc quidem hactenus, quantum præsentī historię conducere videtur, de Græcorum regno, et continua horum dissensione adversus Romanos, dixisse sufficiat. Itaque tum ipsorum regnum, tum nomen non recte appellatum est. Ego igitur cum attingissem hæc tempora, animadverti Græcos, horumque regnum primo sub Thracibus existitisse; postea reliquo regno a Bar-

Notulæ marginales.

(2) Schisma Latinorum et Græcorum, 870.

(3) Latini occupant imperium Constantinopoli-

tanum 1200; Græci recuperant 1285.

(4) Anno 1438.

* καὶ οὕτω δὲ διαφ. διὰ τὸ τ.

baris exutos, parvum quoddam regnum gubernasse, videlicet Byzantinum: Byzantique maritimam regionem inferiorem, Heracleam urbem usque, et juxta Euxinum Pontum maritimam regionem superiorem, usque ad urbem Mesembriam; præterea Peloponnesum omnem, extra tres aut quatuor Venetorum urbes, adhæc Lemnum et Imbrum, insulasque ibi in mari Ægæo sitas. Ut autem singula hæc contigerint, ut Græcorum res paulatim interierint a Turcis accisæ, ut Turcorum res usque incrementum sumpserint, ut iidem ad maximam pervenerint felicitatem usque ad præsens tempus, singula hæc explicabimus, quam exactissime et verissime audivimus.

Turcos ego nescio quodnam antiquitus nomen tenuisse dicam, ne a vero aberrare videar. Quidam putant eos a Scythis, quos Tartaros nominant, originem trahere: non malam secuti conjecturam, videlicet quod moribus haud multum inter se differant, linguaque utantur etiamnum nec multum dissimili. Aiunt enim, Scythas septenis vicibus a Tanai progressos, Asiam superiorem devastasse, Parthis ea tempestate rerum summa potentibus: necnon Persarum, Medorum, Assyriorumque regiones tenentibus. Hinc peragrata quoque inferiore Asia, Phrygiam, Lydiam, et Cappadociam suo imperio adjecisse. Etiam nunc videre est, ut fertur, plurimos istius generis homines ubique per Asiam dispersos, moribus et victus ratione referentes Scythas Nomades (quos pastores sive armentarios non absurde dicas) nullibi in Asia certas et fixas habentes sedes. Illi et alia conjectura ducuntur, qua confirmare nituntur, Turcos Scythiarum esse progeniem, quod inferioris Asiæ regionem gentes 5 Turcorum barbaræ incolant, Lydiam, Cariam, Phrygiam et Cappadociam, qui lingua et reliquo quotidianæ vitæ usu nihil discriminis habere cognoscuntur a Scythis agentibus in ea regione, quæ inter Tanaim et Sarmatiam excurrit. Sunt qui existimant, Turcos e Parthorum progenie descendere. Hos enim, cum persecutionem hostilem a Scythis vagis, qui Nomades dicuntur a permutandis pabulis, paterentur, in inferioris Asiæ regionem contendisse constat. Cumque et ipsi vagi incertis sedibus mapalia sua plaustris circumferentes, eo loci versarentur, per eas urbes esse disseminatos tandem, apparet. Exinde istud hominum genus contigit Turcos, quasi Nomades, vocitari. Alii ex Turca, Persarum urbe magna et opulenta, hoc hominum genus progressum esse, tradunt: et hinc profectos, Asiæ inferioris regionem tandem in suam ditionem redegissee totam perhibent. Sunt quibus magis placet, Turcos ex Cælesyria et Arabia, vel ex Scythia, in istam regionem, habentes secum legislatorem Hamarem sive Omarem, delatos esse. Asiæ-

A θάρων τῆς ἄλλης ἀρχῆς ἀπεληλαμένους, ἀρχὴν τὴν δε βραχεῖαν τινα περιέπειν, Βυζάντιον, καὶ Βυζαντίου τὴν κάτω παραλίαν ἄχρι: Ἡρακλείας πόλεως, κατὰ δὲ Εὐξείνιον πόντον τὴν ἄνω παραλίαν ἄχρι Μεσημβρίας πόλεως. Πελοπόννησόν τε αὖ ζύμπασαν, πλὴν ἢ τριῶν ἢ τεττάρων πόλεων τῶν Ἑνετῶν ὡσαύτως Λῆμον, Ἴμβρον καὶ νήσους τὰς αὐτοῦ ταύτη ἐν τῷ Αἰγαίῳ φηκημένας. Ὡς οὖν ἕκαστα ταῦτα ξυνέβη γενέσθαι, ὡς τὰ τῶν Ἑλλήνων πράγματα κατὰ βραχὺ ἀπώλετο, φθειρόμενα ὑπὸ Τούρκων, καὶ ὡς τὰ ἐκείνων μεγάλα ἐγένετο, ἐς μέγα ἀεὶ ἐς τόνδε τὸν χρόνον ἰόντα εὐδαιμονίας, ἐπιμνησόμεθα ἐπεξιόντες, ἐφ' ὅσον δὴ ἐς τὸ ἀκριβέστερον ἐπιυθόμεθα.

B Τούρκους δὲ οὖν ἐγώ γε οὐκ οἶδ' ὅ τι ἂν καλέσαιμι κατὰ τὸ παλαιόν, ὥστε τάληθους μὴ διαμαρτεῖν. οἱ μὲν γὰρ Σκυθῶν ἀπογόνους τοὺς Τούρκους οἴονται εἶναι, ὀρθότερον δὲ συμβαλλόμενοι περὶ αὐτῶν, διὰ τὸ ἐς ἤθη οὐ πολὺ διαστηκότα καθισταμένους, γλώττη σὺνεγγυος μάλα διαχρῆσθαι ἐτι καὶ νῦν τῇ αὐτῇ. Σκύθας τε γὰρ φασὶ τὸ ἕβδομον ἤδη ἀπὸ Ταναΐδος ὠρμημένους, καταστρέφεισθαι τὴν ἄνω Ἀσίαν, Πάρθων τὴν ἡγεμονίαν ἐχόντων, τὴν τε Περσῶν χώραν καὶ Μήδων, καὶ Ἀσσυρίων. Μετὰ δὲ ταῦτα ἐπικαταβάοντας ἐς τὴν κάτω Ἀσίαν, ἐπὶ Φρυγίαν, Λυδίαν τε καὶ Καππαδοκίαν, τὰ ἐς τήνδε τὴν χώραν ὑποχεῖρια σφίσι ποιήσασθαι. Καὶ νῦν ἐστὶν ἰδεῖν ἢ λέγουσι πολλὰ τοῦ γένους τούτου πολλαχῇ τῆς Ἀσίας ἐπινεμόμενα, πρὸς Σκυθῶν τῶν Νομάδων ἤθη τε καὶ δίαίταν τετραμμένην, οὐδαμῇ τῆς Ἀσίας ἔχον καταφανῆ τὴν διατριβὴν. * Κάκεινη δὲ ἐτι συμβάλλονται ὡς Ἀσίας τὴν κάτω χώραν ἐνοικοῦντα βάρβαρα ἔθνη Τούρκων, Λυδίων, Καρίων, Φρυγίων τε καὶ Καππαδοκίων, Σκύθαις τὴν ἀπὸ Ταναΐδος ἐπὶ Σαρματίαν χώραν ἐπινεμομένους ὀμόγλωττά τε ἐστὶ καὶ ὁμόσχευα. Ἐνιοὶ δὲ Πάρθων ἀπογόνους Τούρκους φασὶν εἶναι. Τούτους γὰρ ὑπὸ Σκυθῶν τῶν Νομάδων διωκομένους, ἐς τὴν κάτω Ἀσίαν ἐπικαταβῆναι, καὶ ἐς τὸ Νομαδικώτερον ἀποκλίνοντας σχεδασθῆναι ταύτη ἀνὰ τὰς πόλεις: καὶ ἀπὸ τούτου ὡς δὴ Νομάδας Τούρκους τὸ γένος ταῦτο καλεῖσθαι. Ἄλλοι δὲ φασὶν ἀπὸ Τούρκης τῶν Περσῶν πόλεως μεγάλης τε καὶ εὐδαιμόνου προελθεῖν τε τὸ γένος δισχυρίζονται, καὶ εἰς τὴν κάτω χώραν τῆς Ἀσίας ἀπαλλαττομένους σχεδασθῆναι ταύτη ἀνὰ τὴν Ἀσίαν ἐπικατασχόντας τὴν χώραν. Εἰσὶ δὲ οἱ βούλονται Τούρκους ἀπὸ Συρίας μᾶλλον τῆς Κοίλης καὶ Ἀραβίας ἢ ἀπὸ Σκυθῶν, ἐπὶ τήνδε τὴν χώραν ἀφικομένους μετὰ Ὀμάρῳ τοῦ τὴν νομοθεσίαν διαδεξαμένου, ἐπὶ τὴν τῆς Ἀσίας ἀρχὴν προεληλυθέναι: καὶ ταύτη αὐτοῦ καταλειφθέντας, ἐς τὸ Νομαδικώτερον ἀποκλίνειν. Ὡς μὲν οὖν τούτων ἕκαστα ἐχει ἀληθείας, καὶ ἐφ' ἃ δέη τούτων χωροῦντας πυθέσθαι ἄμεινον, οὐκ ἔχω συμβαλέσθαι ὡς ἀσφαλέστατα. τοσόνδε μέντοι εἰρήσεται, ὡς τοῖς ἀπὸ Σκυθῶν γενέσθαι τὴν ἀρχὴν τούτοις δισχυριζομένοις ἔχει ἂν

Notulæ marginales.

* κάκεινοι δὲ ἐτι συμβάλλοντες. H. ut in cont.

τις συμφέρεσθαι ἄμεινον, διὰ τὸ Σκύθας τοὺς ἐν Ἀ
 τῇ Εὐρώπῃ πρὸς ἕω ἔτι καὶ νῦν διαγενομένους
 κατὰ τὴν ἀγορὰν καλούμενην τῶν ἐν τῇ Ἀσίᾳ
 Τούρκων ἐπάειν οὐ χαλεπῶς· διαίτην τε καὶ σκευὴν
 ἔτι καὶ νῦν τῇ αὐτῇ ἄμφω τῶ γένει διαχρωμένους,
 διὰ τὸ Σκύθας ἐπικρατῆσαι ἀπανταχῇ τῆς Ἀσίας.
 Ἀγνοεῖ δὲ καὶ τοῦνομα αὐτὸ, τὴν Νομαδικὴν διαίτην
 προσηρημένον, καὶ τὸν ταύτη τοῦ βίου πλέον αὐτῷ
 ποιούμενον. Τὸ δὲ γένος τοῦτο τοὺς Τούρκους μέγα
 τε ὄν καὶ ἐπὶ πολὺ διήκον, ἐς μοῖρας ἐπίσταμαι
 διακεκρίσθαι τινὰς, ἄλλας τε δὴ καὶ Ὀγουζίων τὴν
 μοῖραν, γένος οὐ φυχλὸν οὐδὲ ἀγεννές. Ἀπὸ τούτων
 δὲ τῶν Ὀγουζίων γένεσθαι Ἰουδούζαλπα ἀνδρα
 ἐπιεικῆ τε, καὶ τῆς τῶν Ὀγουζίων μοῖρας ἡγησά-
 μενον. Τοῦτον δὲ ἐπ' ἀρετῇ εὐφημούμενον ἀπομνη-
 μονεύουσι, δικαιοτάτον τε ἅμα γεγονέναι, καὶ τοῖς
 Ὀγουζίοις δίκαιον καταστάνα, ἐλομένοις δίκασαι
 σφίσι αὐτοῖς δίκην ἠεντινῶν, ὅπως ἐπιδικάσαιτο
 τοῖς προσιοῦσιν αὐτῷ ἀπαλλάττεσθαι ἀγαπῶντας
 ἑκατέρους, οἷς ἂν ἐπιδικάσαιτο. Καὶ τοῦτό φασιν
 ἐνιδόντας αὐτῷ τοὺς Ὀγουζίους διαπραξαμένους
 πρὸς τὸν τῆς χώρας βασιλεύοντα, ἐπιστῆσαι σφίσι
 αὐτοῖς τὸν Ἰουδουζάλπην δικαστήν. Μετὰ δὲ ταῦτα
 ἐπιτρέψαι σφᾶς αὐτῷ διαθεῖναι, ἧ ἂν αὐτῷ δοκοῖη
 ἐπὶ τὸ ἄμεινον. Μετὰ δὲ ταῦτα τὸν τούτου παῖδα
 Ὀγουζάλπην διαδεξάμενον τὴν ἀρχὴν τῆς Ὀγουζίων
 μοῖρας, ἐπὶ τὸ τυραννικώτερον ἐξηγήσασθαι, πρὸς
 τε τοὺς Ἕλληνας πολεμοῦντα κατὰ τὴν Ἀσίαν μέγα
 εὐδοκιμήσαι. Ὀρθογρούλην δὲ Ὀγουζάλπῳ παῖδα
 δραστήριον τε ἐς τὰ πάντα γενόμενον, καὶ ἐπὶ πολέ-
 μους ἡγησάμενον, ἄλλη τε πολλαχῇ εὐδοκιμήσαι,
 καὶ δὴ καὶ πλοῖα ναυπηγησάμενον ἐπιληστεύειν νή-
 σους, ἐπιπλέοντας ἐν τῷ Αἰγαίῳ, τῇ τε Ἀσίᾳ καὶ
 Εὐρώπῃ ἐπικειμένας, καὶ τὴν τε Εὐρώπην πορ-
 θοῦντα, τὰ τε ἄλλα καὶ ἐς Ταῖναρον ἐμβάντα ποτα-
 μὸν τὸν κατὰ τὴν Αἴνον, ἐπὶ πολὺ τοῦ ποταμοῦ σὺν
 ταῖς ναυσὶ προελθεῖν. Λέγεται δὲ αὐτὸν καὶ ἄλλη
 τε πολλαχῇ τῆς Εὐρώπης ἀποθάσεις ποιήσασθαι
 καὶ ἐπὶ Πελοπόννησον ἀφικόμενον, καὶ ἐπὶ Εὐβοίαν
 καὶ Ἀττικὴν, τὴν τε χώραν ἀηῶσαι, καὶ ἀνδράποδα
 ὧς πλείστα ἀπενεγκάμενον, μεγάλα κερδᾶναι. Ὀρ-
 θογρούλην δὲ τοῦτον μετὰ ταῦτα ἐν τῇ Ἀσίᾳ τραπό-
 μενον φασιν ἐπὶ διαρπαγῇ τῆς περιτοκίδος χώρας,
 ἐπεξείναι τε καὶ ἀπὸ τούτου ὀρμώμενον, ξυναγεῖραι
 τε ἀτράτευμα, καὶ ἐπιόντα, καταστρέφεσθαι τοὺς
 τε ὀμόρους Ἕλληνας, καὶ τοὺς ταύτη σφίσι αὐτῶν
 περιτοκούς, καὶ τὸ ἀπὸ τοῦδε ληϊζόμενον· τοὺς δὲ
 ἐπισπομένους αὐτῷ ἐν βραχεὶ δὴ ὀλίγους ἀποδει-
 κνύουσι, καὶ οὕτω δὴ συχνούς τῶν Νομάδων ἐπιγενο-
 μένους αὐτῷ, συμπολεμήσαι τε αὐτῷ ἅμα, καὶ συν-
 δεσνέγκαι τὸν πόλεμον ἐπὶ τοὺς ὀμόρους, καὶ ταχὺ
 ἐὰν αὐτῶς ἐπὶ ἀρχὴν παρεληλυθῆναι οὐ φυχλὴν· διὰ
 δὲ ταῦτα καὶ παρὰ Ἀλαδίνῃ μέγα εὐδοκιμήσαι.
 Ἔνιοι δὲ φασιν, Ὀγουζίων τὴν μοῖραν ἡγουμένου
 Ὀρθογρούλεω, χωρὶς ἔρυμνῶ περι τὸν Ταῦρον κατα-

que imperium tandem obtinuisse, viventes instar
 Nomadum. An autem commemoratæ sententiæ
 singulæ veritatem complectantur, aut cui earum
 quis accedere tuto ausit, nequeo quam tutissime et
 verissime pronuntiare. Mihi tamen probabilius vi-
 detur, assensum præstare illis qui Turcorum ori-
 ginem in Scythas referunt, cum manifestum sit,
 Scythis qui adhuc hodie in Europa Orientem versus
 ætatem agunt, optime convenire cum Turcis in
 foro, emporiis, et commerciis. Victus et reliquis
 vitæ usus etiamnum utrisque par est, quia Scy-
 thæ universæ imperitaverunt Asiæ. Idem etiam in-
 sinuat nomen Turcorum; significat enim hominem
 qui agresliorem victus rationem sequitur instar
 Nomadum, et maximam vitæ partem in eo con-
 sumit. Genus hoc Turcorum cum esset magnum,
 et in immensum auctum, compertum habeo in
 partes sive tribus quasdam esse divisum: inter
 quas fuisse tribum Oguziorum, (5) hominum ge-
 nus nec inaleum, nec imbellè. Ex his natus est
 Duzalpes, (6) vir æqui justique studiosissimus,
 Oguziorum dux. Hunc accipio ob fortitudinem
 suam plurimum esse laudatum, tantisque fuisse
 justitiæ (Oguziis namque jus dicebat) ut litigantes
 ipsum eligerent arbitrum in re qualibet: sen-
 tentiamque quam ferebat utraque pars læta
 accipiebat. Hanc viri æquitatem deprehendentes
 Oguzii, impetrarunt, precibus fatigantes regionis
 istius regem (qui tunc erat Aladines nomine), ut
 eum acciperent sibi Judicem. Quod ubi contigit,
 semetipsos tradiderunt Duzalpi, ut **6** secum age-
 ret, secundum quod existimaret res Oguziorum
 optime habituras. Deinde cum filius hujus nomine
 Oguzalpes (qui et Aguzalpes), imperium Oguzio-
 rum tribus sibi vindicasset, ad tyrannidem aspira-
 vit: armaque infesta Græcis inferendo, brevi in
 Asia ad maximam claritatem accessit. Præterea
 Orthogules (7) Oguzalpis filius, cum manu esset
 promptissimus, armis multos populos lacessens,
 gloriam magnam ubique adeptus est: classem quo-
 que paravit, qua fretus hostili animo navigavit ad
 insulas in **Ægæo** e regione Asiæ Europæque sitas.
 Etiam Europam populatus est. Hinc navibus in
 flumen Tinnarum juxta **Ænum** urbem deductis (8),
 ad multam fluminis partem processit. Ferunt hunc
 et in allis locis irrupisse in Europam. Tandem in-
 gressus Peloponnesum, Eubœam, et Atticam, fecit
 cladem maximam, regionibus devastatis, rever-
 susque domum, præda, mancipiisque oneratus,
 maximas hinc sibi constavit opes. Ajunt, Orthogu-
 lem hunc in Asia morantem, prædas ex finitimis
 gentibus egisse: rebusque pulchre succedentibus,
 exercitum conseripsisse. Exercitu igitur satis va-
 lido munitus, finitimos Græcos domuit: reliquos
 deprædatus est; et cum aliis metu percussis impe-

Notulæ marginales.

(5) *Al.* Aguziorum.
 (6) *Al.* Judizalpes.

(7) *Al.* Orthogrules, qui apud Jovium *Zich* vocatur.
 (8) 1298.

rium acciperent, brevi suis maximarum opum auctor fuit. Deinde cum quotidie Nomades plurimi ad ipsum confluerent, et in belli societatem adversus finitimos admitterentur, tandem mirum in modum imperii sui pomeria promoverunt. Propter res fortiter gestas etiam Aladinæ charus acceptusque erat. Sunt qui litterarum monumentis scriptum reliquere, Ogusiorum tribum auspiciis ductuque Orthogulis loca juxta Taurum munita occupasse, et hinc armis instructos procurrentes, finitimam regionem subjungasse: Græcos ejus regionis accolas devicisse, suoque imperio maxima adjecisse incrementa. Quæ autem horum ab initio fuerit conditio, adhæc, verane sint an falsa quæ de ipsis modo exposuimus, non facile affirmare ausim: quamvis plurimi scriptores ea commemorarint; proinde cum ea hactenus ab origine repetierim, nunc amplius de his verba facere supersedeo. Quantum vero attinet ad Otomanidas, ex familia Oguziorum ortos, ut ad clarissimum hoc imperium evaserint, nunc explanare insti-
A

Vicus est juxta Mysiam, quem Sogutam incolæ vocant, ubi est et fluvius ejusdem nominis. Vicus ille rerum omnium adfluentia pollet, remotus a mari Euxino ducentis quinquaginta stadiis. Potest idem locus Itæ vicus nominari. In hanc regionem cum Oguzii penetrassent, ibi aliquanto tempore habitarunt. **7** Otomanus autem (9), Orthogulis filius, initio non admodum secundis agebatur fortunæ flatibus. Proinde cum esset animo liberali et forti præditus, animos eorum qui in vico agebant, opibus sibi conciliat, brevique sibi devotissimos habuit. Hinc cum odiis certarent continuis adversus Græcos, omnium assensu imperator declaratus est. Bello itaque adortus Græcos, qui in ea regione habitabant, non prius prælio excessit, quam cum omnes aut cecidisset, aut fugasset. Hinc prospere succedentibus rebus, victorias plurimas Græcis extorsit.

Cum autem fama nominis sui regiones plurimas implevisset, etiam apud Aladinam maxima gloria viguit, creatus ab ipso dux, cum undique præclaris editis facinoribus res fortiter gessisset. Defuncto rege Aladina, discordia inter regni optimates exorta est, Orthogulus adhibitus in colloquium, cum multum temporis deliberando esset assumptum, tandem lecto fœdere promisit, se ipsis et socium auxiliarem fore, quocunque in militiam proficiscantur: hac tamén conditione, ut quas-cunque regiones, conjunctis copiis, suo imperio adjunxerint, eas inter sese partiri velint. Cum igitur, ut fœdere tenebatur, communi consensu viribusque communibus bella aggredierentur, tanta ipsius inter omnes virtus emicuit, ut brevi plurimas opes acquireret, regnumque sibi pararet haud aspernandum. Hi autem cum forent duces numero septem, initio regionem, quam tum armis subjecerant, inter sese diviserunt: postea partitionem sorti committentes, Caramano obligasse mediterraneam Phrygiæ, Ciliciam usque, et Philadelphiam. Sarchani sors addixit maritimam Ioniciæ regionem, qua Smyrnam usque patet. Lydia usque ad Mysiam obvenit Calami, et filio suo Carasi. Bitbyniam au-

λαβόνσα, ἐπὶ τῆς ταύτης ἐμέρου χώρας καταστροφῆ ἐντεῦθεν ὠρμηθεῖσαι, καὶ τοὺς γε Ἑλλήνων περιοίκους ἔχειν, καὶ ἐπὶ μέγα χωρῆσαι δυνάμειος. Ὡς μὲν οὖν ἀρχὴν ἔσχε τοῦτοις τὰ πράγματα, καὶ ὡς ταύτη ἡ ἄλλη ἐγένετο, οὐκ ἂν οὕτω βραδίως εἰπεῖν ἔχοιμι, ὑπὸ πολλῶν μέντοι λεγόμενα. Ταῦτα δὲ ἐς τοσοῦτον ἐπιμνησάμενος παρήμι. Ὡς δὲ Ὀτουμανίδας τῆς Ὀγουζίων μοίρας ἐπὶ τήνδε ἀφίκοντο τὴν ἀρχὴν, ὡδε γενέσθαι ἐπιθυόμην.

finitimam regionem subjungasse: Græcos ejus regionis accolas devicisse, suoque imperio maxima adjecisse incrementa. Quæ autem horum ab initio fuerit conditio, adhæc, verane sint an falsa quæ de ipsis modo exposuimus, non facile affirmare ausim: quamvis plurimi scriptores ea commemorarint; proinde cum ea hactenus ab origine repetierim, nunc amplius de his verba facere supersedeo. Quantum vero attinet ad Otomanidas, ex familia Oguziorum ortos, ut ad clarissimum hoc imperium evaserint, nunc explanare insti-
B

Ἔστι Σογούτη παρὰ Μυσίαν κώμη οὕτω καλουμένη εἰδικίμων, καὶ ποταμὸς παρ' αὐτῇ οὕτω καλούμενος. Διέχει δὲ ἀπὸ θαλάττης τῆς τοῦ Εὐξείνου πόντου σταδίουσ ὡσεὶ πενήτηκοντα καὶ διακοσίους· καλοῖτο δ' ἂν αὕτη Ἰταίας κώμη. Ἐς ταύτην δὲ τὴν χώραν ἀφικομένους τοὺς Ὀγουζίους ἐνοικῆσαι ἐπὶ τινα χρόνον. Ὀτουμάνου δὲ τὸν Ὀρθογρούλεω παῖδα, οὐ πάνυ τοι εὖ πράττοντα τὴν ἀρχὴν γενέσθαι τὴν τε ψυχὴν ἐλευθεριώτατον, καὶ τοὺς ἐν τῇ κώμῃ φιλοφρονούμενον ἐκ τῶν προσόντων ὡς εἶδόν τ' ἦν μάλιστα αὐτῷ τοὺς τε ἐν τῇ κώμῃ ἀνακτῆσθαι. Ὡστε διαφορὰς σφίσι πρὸς τοὺς Ἑλλήνων αὐτῶν περιοίκους γενομένης, ἡγεῖσθαι κελεύειν τοὺς ἐν τῇ πόλει Ὀτουμάνον τὸν Ὀρθογρούλεω· καὶ μαχεσάμενον, τρέφασθαι τε τοὺς ταύτη Ἑλληνας.

Καὶ ἀπὸ τούτου ὀρμωμένους ἐπιπολῦ, ἐπεξελθεῖν τε τοὺς Ἑλληνας, καὶ παρὰ Ἀλαδίνῃ εὖ μάλα εὐφημούμενον μέγα εὐδοκιμῆσαι, ἐπὶ στρατηγίας τε καθιστάμενον, καὶ ἔργα ἀποδεικνύμενον ἄξια λόγου. Τελευτήσαντος δὲ Ἀλαδίνεω βασιλέως, καὶ τῶν ἀρίστων αὐτοῦ ἐς διαφορὰν σφίσι ἀφικνουμένων, λέγεται ἀφικέσθαι ἐς λόγους αὐτοῖς, καὶ ἐκείνοις ἀλλήλοις, ξυμμαχίαν τε καὶ ὀματῆμίαν ἐκείνοις συνθέμενον, ξυμβῆναι αὐτοῖς ὄρκια ποιησάμενον, ἐφ' ᾧ ὁμοῦ πάντας κοινῇ συνδιαφέρειν τὸν πόλεμον, καὶ καταστρέφασθαι τὴν χώραν, ὅσῃν δ' ἂν δύνωνται, ὅσῃν δ' ἂν ὑπάγωνται, ἐπιελέσθαι, σφίσι κατὰ τὰ κοινῇ σφίσι αὐτοῖς δεδογμένα· καὶ οὕτω δὴ ἅμα ἐκείνοις ἐλαύνοντα καταστρέφασθαι χώραν οὐκ ὀλίγην, καὶ ἔργα ἀποδεικνύμενον μεγάλα, καὶ χρήματα συχνὰ ἐπικτώμενον· ὥστε ἐν βραχεῖ ἐπὶ ἀρχὴν παρεληλυθῆναι οὐ φαύλην. Τούτους δὲ ἡγεμόνας ἐπὶ τὰ γενομένους, ὅσῃν ὑπεγάγοντο ἀρχὴν διανενησθαι μετὰ ταῦτα σφίσι αὐτοῖς· λαχεῖν δὲ Καραμάνον τὴν μεσόγαίαν τῆς Φρυγίας ἄχρι Κιλικίας καὶ Φιλαδελφίας· Σαρχάνην δὲ ἐντεῦθεν τὴν παράλιον τῆς Ἰωνίας χώραν, ἔσπε ἐπὶ Σμύρνην ἐλθεῖν· τὰ δὲ Λυδίας ἔσπε ἐπὶ Μυσίαν Καλάμην σὺν τῷ παιδί αὐτοῦ Καρασῆ. Τὰ πρὸς Ὀλυμπόν τε καὶ Βιθυνίαν

Notulæ marginales.

Ὀτουμάνον λαχεῖν μετὰ Τεκίω· τὰ δὲ πρὸς τὴν Ἀ
 Εὐξεινον πόντον καὶ Παφλαγονίαν λαχεῖν τοὺς
 Ἀμούριω παῖδας. Τὴν δὲ Κερμανὸν οὐ τῶν ἐπὶ τῶν
 τούτων γεγονέναι φατίν· ἀλλ' βασιλέα πρόσθεν
 γενόμενον Κωνίου τῆς Καρίας πόλεως, ἐν ᾗ τὰ
 βασίλεια ἐπὶ συχνόν τινα χρόνον διεγένετο. Τού-
 τοις ἀπεληλαμένον ἐντεῦθεν ἐπὶ Ἴωνίαν ἀπά-
 ρας, κίκεϊ Ἰωνιεύοντα ἡσυχίαν ἄγειν. Εἰ μὲντοι
 ἐπὶ ἐτύχωνον ὄντες οἱ σύμπασαν τήνδε κοινῇ
 ὑπαγόμενοι σφίσι τὴν χώραν, ἢ χωρὶς ὡς ἕκαστος,
 καὶ ἢ ἄλλω ἄλλῃ ἐυνέβαινον ἐπὶ τὴν αὐτοῦ ἀρχὴν
 παρεγένετο ἕκαστος, οὐκ ἂν δὴ οὕτω ἐν δέοντι πο-
 λυπραγμονοίην. Σογούτην μὲντοι ἐπίσταμαι κώμην,
 ὡς οἱ ἀπ' ἐκείνης γενόμενοι Ὀτουμανίδων βασιλεῖς
 ἐτίμων τε ἐπὶ πλείστον ἐπιφοιτῶντες ταύτῃ τῇ
 κώμῃ, καὶ τοῖς ἐνοικοῦσιν αὐτὴν ἀποδιδόσκει γέρα τὰ
 νομιζόμενα. Ἀπὸ ταύτης δὲ ἐπίσταμαι ἀκοῇ γενέ-
 σθαι Ὀτουμάνον τὸν Ὀρθογρούλεω παῖδα πρῶτον δὲ
 τοῦ γένους τούτου, ἄλλας τε οἱ πόλεις ὑπαγόμενον
 ἐν τῇ Ἀσίᾳ, ἐν δὲ δὴ καὶ Προῦσαν τὴν ἐν Μυσίᾳ
 πόλιν, καὶ τότε εὐκαίμονα παραστησάμενον, ὑπὸ
 λιμοῦ ἐκπολιορκῆσαι ἐλόντα τὴν πόλιν, καὶ ἐν αἰτῇ
 τὰ βασίλεια ποιησάμενον, καὶ ἀπὸ ταύτης ὀρμώμε-
 νον ἔργα μεγάλα τε καὶ περιφανῆ ἀποδειξάμενον,
 παιδᾶς τε καὶ ἀρχὴν οὐ φαύλην καταλιπόντα, τε-
 λευτήσαι ἐν Προῦσῃ. Τοῦτον δὲ ἴσμεν ἡμεῖς τοῦ
 γένους τοῦδε τὰ τε ἄλλα ὡς οἶόν τε ἄριστα καθι-
 στάντα, καὶ τὴν ἀρχὴν ἐς τὸ ἐπιτηδειότατον αὐτῷ
 καταστησάμενον, τάξιν τε ἀρίστην ἀποδείξασθαι
 ἀμφ' αὐτὸν, ἣν Θύρας βασιλέως καλοῦσι, καὶ ταύτῃ
 γε τῇ δυνάμει τὸ ἀπὸ τοῦδε διδιττόμενον δέει τῷ
 ἀμφ' αὐτὸν, κατέχειν τοὺς ὑπὸ τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ
 ξύμπαντας ἐν τάχει παραγενομένους, ὅπη ἂν αὐτῷ
 δοκοίη, καὶ ἐπιτελοῦντας ἅτ' ἂν ἐπιτάττοι ὁ βασι-
 λεύς, καὶ ἐπὶ τὰ παραγγελλόμενα ὑπὸ τῶν βασιλέως
 θυρῶν κατὰ τάχος ἴοντας. Τοῦτον δὲ οὖν ἐπιθυ-
 μεθα γενναϊοτάτον τε ἐς τὰ πάντα γενόμενον, ταύτῃ
 τε ὡς ἐπὶ πλείστον νομισθῆναι δαιμόνιον καταλι-
 πεῖν τε ἀπὸ τούτου τὴν ἐπωνυμίαν τοῖς ἀπ' ἐκείνου
 γενομένοις, Ὀτουμάνου παῖδας ἔτι καὶ νῦν καλεῖ-
 σθαι. Ἐπὶ τούτου βασιλεύοντος ὀκτακισχίλιοι Τούρ-
 κων ἐς τὴν Εὐρώπην διαβάντες περὶ Ἑλλήσποντον,
 καὶ ἐν Χερβρόνησῳ κατασχόντες φρούριον Ἑλληνι-
 κόν, καὶ ἀπὸ τούτου ὀρμώμενοι, τὴν τε Θράκην ἐς
 Ἴστρον ἐλαύνοντες, ἐληίζοντο τὴν χώραν ἐπιδρα-
 μόντες, τὰ τε πολλὰ διήρπαζον, καὶ ἀνδράποδα ὡς
 πλείστα ἐλόμενοι, ἐς τὴν Ἀσίαν διεβίβαζον, τοὺς
 τε Ἑλληνας καὶ Τριβαλλοὺς ἦγον καὶ ἔφερον. Ἐν
 τούτῳ δὲ Σκυθῶν μοῖρα οὐκ ὀλίγη, ἀπὸ Σαρματίας
 ἐπὶ τὸν Ἴστρον ἐλάσαντες, καὶ τὸν γε Ἴστρον δια-
 βάντες, τοὺς τε Τούρκους ἐν τῇ Θράκῃ κατέλαβον,
 καὶ μαχεσάμενοι ἐτρέψαντο, καὶ πλὴν ὀλίγων τι-
 νῶν, διεχρήσαντο σύμπαντας ἀφειδέστατα. Ὅσοι δὲ
 οὐκ ἐφθάρησαν, διασωθέντες ἐς τὴν Χερβρόνησον, ἐς τὴν Ἀσίαν αὐθις διαβάντες, οὐκέτι πάλιν ἀφι-
 κόντο.

Τότε οὖν τὰ Ἑλλήνων πράγματα ἐταλαντεύετο
 ἐπ' ἀμφοτέρῃ, διαφορομένων σφίσι κατὰ τὴν Βυ-

Notulae marginales.

(10) Iconium olim, nunc Congium.

tem cum his regionibus quae Olympum respiciunt,
 nactus est Otomanus cum Teccio. Paphlagoniam
 cum his regionibus quae vergunt ad Euxinum pon-
 tum, acceperunt Amurie filii, sic sorte partitionem
 regente. Cermanum dicunt non fuisse de numero
 septem illorum ducum, verum imperasse Conio (10)
 Cariae urbi, in qua regia erat: tandem suo detur-
 batum regno, abiisse in Ioniam, sectatusque ibi
 vitam privatam, quietem amplexus est. An septem
 illi duces adjunctis copiis, aut singuli per se, regio-
 nes istas subjecerint: praeterea ut alius in alterius
 successerit opes et regnum, non referre arbitror
 curiosius describere. Illud autem certum est, reges
 Otomanidarum Sogutham vicum multum honorasse,
 cum eo frequenter accederent, reddentes vici inco-
 lis solemnia munera. Accepi **B** praeterea, Otoma-
 num Orthogulis filium primum generis hujus ex
 isto vico oriundum exstitisse: qui inde profectus,
 urbes Asiae cepit: et Prusam Mysiae urbem opibus
 florentem, fame expugnatam, regni sedem consti-
 tuit. Postremo operibus multis fortiter et splendide
 peractis, relinquens liberos et regnum illustre,
 naturae debitum exsolvit Prusae. Hic primus istius
 generis optime quae ad regni salutem attinent,
 disposuit. Et ut regnum sibi faceret quam maxime
 firmum et opportunum, satellites aliegit, quos
 regis (11) Januas sive portas nuncupavit. Et cum
 jam omnibus propter istam potentiam formidini
 esset, subditos facile in imperio continuit, cum
 omnes ad nutum, quando vocarentur, praesto es-
 sent: et impigre ea quae Januae regis imperarent,
 obirent. Commemorant, Orthogulem istum virum
 per omnia exstitisse generosissimum: et cum
 propter res suas praecclare administratas augustior
 homine, et quasi divinus reputaretur, posteris
 reliquit insigne cognomentum, ut Otomanidae sive
 Otomanii filii vocentur. Hoc regnante Turcorum
 octo millia trajecerunt in Europam per Hellespon-
 tum, captoque Graecorum praesidio Chersoneso
 imposito, perrexerunt in Thraciam, et ad Istrum:
 incursionibusque plurimis factis, regionem istam
 vastarunt, et maximam hinc reportarunt praedam.
 Mancipia, quae erant plurima, jure belli capta,
 transmisserunt in Asiam. Graecorum Triballorumque
 (qui nunc Bulgari dicuntur) res agebantur crebanturque.
 Ea tempestate Scythae parva manu a Sar-
 matia prodeuntes, festinabant ad Istrum. Quo
 transmissis, Turcos, quos eo loci deprehenderant,
 atroci praelio invito iuderunt: et propemodum om-
 nes, demptis paucis, necaverunt. Qui autem integri
 ex eo praelio abierant fuga, in Chersonesum delati,
 et hinc in Asiam transvecti, tandem ab Europa ab-
 tinuerunt.

Eodem tempore Graecorum res ancapiti fruebantur
 fortuna, cum intestinis discordiis agitantur

(11) Regis Januae, custodes corporis, Janizari.

propter Byzantii regnum, reges ambo, avus et nepos Andronici, ex familia Palæologorum orti. Cum autem seditionibus jactarentur, quidam hunc, pars illum sequabantur. Ex quo effectum est, ut planissime res ipsorum interierint. Priori enim Andronico natus est filius, cui nomen inditum Michael, qui fato functus est, antequam ad regnum promoveri posset. Post hujus mortem Andronicus filius, cum avus senio confectus foret, ad regis dignitatis culmen conscendere gestiens, inimicitias ex aperto cum avo suscepit. Cum autem esset impudentior et præfractor, quam ut meliora consueti pareret, Græcos in 9 gravissima discrimina adduxit. Accersit enim Triballos, Græcorumque optimates in regni curam adhibitos sibi concilians, effecit ut nemo amplius Græcorum Europæ accessu Turcos prohiberet. Tunc temporis capta est Prusa (12), quam fame domitam in ditionem redegit Othmanus. In potestatem venerunt et alla Asia oppida (13), unde maxima Turcis per universam Asiam accessit potentia: transgressique in Europam, Thraciam gravissime affligerunt. Chalites (14) autem, qui a Græcis in præsidium, quod Chersoneson tutelabatur, erat compulsus, vocavit Turcos ex Asia, et Græcos accedentes fortiter sustinuit; nec non ad multam Thraciæ regionem progressus, prædas agebat. Adductis vero duce Tribalorum, et iis qui modo ab Italia advenerant, præsidium Chersonesi terra marique oppugnari cœptum est. At Turci cum viribus nequaquam pugnantibus paribus, nocte intempesta profugerunt in Asiam insciis hostibus. Verumtamen Græci parum benigne tractarunt transfugas Turcorum duces et Azatinam, quo sibi majore benevolentia devincerent eos quos ab Italia et Taracone asciverant, ut suppetias ferrent contra Turcorum regem Orchanem, qui exercitum Philadelphię admoverat. Præterea ad occupandum Calliopolis (quæ et Callipolis) præsidium in Chersoneso, Taraconenses et Itali, additis Azatina et cæteris Turcorum transfugis, urbem aggredi nitentur (15). Ut autem inceptum eorum patefactum est oppidanis (nam a quodam Græcis, qui in ea urbe erant, significatum est) per Thraciam, ab urbe digressi, ibant. Profecti præter Rhodopen, venerunt Cassandriam, antiquitus Pydnam dictam. Turci, qui comitabantur Azatinam, venerunt ad Tribalorum regem. At hi qui confugerant in Asiam, bellum redintegrare volentes, et itinere pedestri in Chersoneson reversi, cogitabant quoquo modo possent redire in Asiam. Etiam quibusdam in locis sædera cum Græcis conglutinarunt. Cum autem Græci iis insidias tenderent, volentes eos capere, fuga evaserunt in præsidium Chersonesi, et denuo Græcis plurima inferebant damna.

Α ζαντίου βασιλείαν, ἀμφοῖν βασιλέσιν τοῖν Ἀνδρονίκοι, τοῦ τε πάππου καὶ υἱοῦ τῶν Παλαιολόγων. Ἐφ' ὧν δὲ ἐς διαφορὰν σφίσιν ἀφικομένων, οἱ τε Ἕλληνας πρὸς ἑκατέρους διέστησαν, καὶ αὐτοῖς τὰ πράγματα ἤδη πᾶμπαν ἐφθείρατο. Τῷ γὰρ πρώτῳ Ἀνδρονίκῳ ἐγεγόνει παῖς Μιχαῆλος, ὃς ἐτελεύτησε πρὶν ἢ ἐς τὴν βασιλείαν ἐλθεῖν. Μετὰ δὲ τὴν ἐκείνου τελευτὴν Ἀνδρόνικος ὁ παῖς αὐτοῦ, γεγηρακότι ἤδη τῷ πάππῳ ἀξιώων αὐτὸς ἔχειν τὴν βασιλείαν καθίστατο ἐς διαφορὰν, αὐθαδέστερος ὢν, ἢ ὥστε παῖθεσθαι, καὶ πράγματα παρεῖχεν ἀνήνυτα. Τούς τε Τριβαλλοὺς ἐπαγόμενος, καὶ Ἑλλήνων τοὺς ἀρίστους οἱ προσεταιριζόμενος ἐς τὴν βασιλείαν, ὡς διὰ ταῦτα μηδὲ ἐξεῖναι αὐτοῖς τοπαράπαν τοὺς Τούρκους ἐς τὴν Εὐρώπην διαβάοντας ἀμύνεσθαι. Β Καθ' ὃν δὴ χρόνον ἦ τε Προῦσα ἐξεπολιόρχηθη λιμῶ ἀλοῦσα ὑπὸ Ὀθουμάνου, καὶ ἄλλαι κατὰ τὴν Ἀσίαν πόλεις οὐκ ὀλίγαι ἐάλωσαν. Ὅθεν οἱ τε Τούρκοι ἐπὶ μέγα ἐχώρουν δυνάμει, κατὰ τὴν Ἀσίαν, καὶ ἐς τὴν Εὐρώπην διαβάοντας, κακῶς ἐποιοῦν τὴν Θράκην· ἄλλοι τε οὐκ ὀλίγοι, καὶ δὴ καὶ Χαλίλης ὃς δὲ, ἐς τὸ κατὰ τὴν Κερρῶνησον φρούριον ὑπὸ Ἑλλήνων συναλαθεῖς μετεπέμπετο Τούρκους ἀπὸ τῆς Ἀσίας, καὶ τὸν τε βασιλέα ἐπιόντα ἠμόνατο, καὶ ἐπὶ πολὺ ἐξελαύνων τῆς Θράκης ἐληΐζετο. Ὅπ' ἴτε δὴ ἐπαγόμενος τὸν τε Τριβαλλῶν ἡγεμόνα, καὶ τοὺς ἀπὸ Ἰταλίας, τὸ τε φρούριον ἐξεπολιόρχησε κατ' ἠπειρον καὶ κατὰ θάλατταν. Οἱ μὲν οὖν Τούρκοι ἐλαθον δρασμῶ ἐπιχειρήσαντες ἐς τὴν Ἀσίαν νυκτὸς διαβάοντας, ἀνωμάλως μὲν ἐς τε τὰ ἄλλα σφίσιν ἔχοντες οὗτοι οἱ βασιλεῖς, καὶ αὐτομόλοισ Τούρκων ἡγεμόσι, τῷ τε Ἀζατίνῳ καὶ ἄλλοις, οὐ καλῶς ἐχρήσαντο. Ὅστε ἐπιτηδεῖως ἔχειν σφίσιν τοὺς τε ἀπὸ Ταρακῶνος καὶ Ἰταλίας, οὓς δὲ μετεπέμπετο ἐπὶ τῶν Τούρκων βασιλέα Ὀρχάνην, ὃς Φιλαδέλφειαν ἐπολιόρχει, καὶ ἐς τὴν ἐπὶ τῇ Κερρῶνησῳ φυλακὴν τῆς Καλλιουπόλεως. Οὗτοι μὲν οὖν οἱ Ταρακῶνες, καὶ οἱ ἀπὸ Ἰταλίας ἐς τὴν Καλλιουπόλεως φυλακὴν τεταγμένοι τοῖς μετὰ Ἀζατίνεω αὐτομόλοισ χρησάμενοι Τούρκοις, συνεστήσαντο ἀλλήλοισ, ὡς τῇ πόλει ἐπιθησόμενοι, καὶ ἐπειδὴ ἔγνωσαν κατὰδηλοὶ ὄντες, ἐμηνύθη γὰρ ὑπ' αὐτῶν τινος τοῖς Ἕλλησι, διὰ τῆς Θράκης ἔντο· καὶ τὴν Ῥοδόπην διαβάοντας, ἀφίκοντο ἐς Κασσάνδρειαν, Πύδναν· τὸ πάλαι καλούμενην. Ἐντεῦθεν δὲ τῶν μὲν Ἀζατίνεω Τούρκων οὗτοι παρῆταν, ἀφίκοντο ἐς τῶν Τριβαλλῶν βασιλέα, οἱ δὲ ἀπὸ τῆς Ἀσίας τὸ ἐμπαλιν γενόμενοι ἔντο περὶ ἐπὶ τὴν Κερρῶνησον, αὐθις ἐν κῶ ἔχοντες δὴ ἂν δύναιτο τρόπῳ ἐς τὴν Ἀσίαν διαβῆναι. Καί πη καὶ σπονδὰς τοῖς Ἕλλησι ποιησάμενοι, ὡς ἐπεβούλευον αὐτοὺς οἱ Ἕλληνας ἐλαῖν βουλόμενοι, ἐς τὸ φρούριον τὸ κατὰ τὴν Κερρῶνησον δισώζοντο. Καὶ οὗτοι αὐθις κακῶς ἐποιοῦν τοὺς Ἕλληνας.

Notulæ marginales.

(12) Prusa capta 1305.

(13) 1317.

(14) Al. Chalites: Chaleta habet Gregoras; a po-

stris Hali dicitur.

(15) Vide Gregoram, lib. vii.

* Οἴματι Ποτιδῆσαν. Et sic legendum monet Theophil. Frid. Tafel in « Thessalonica, » p. 57 (Berol. 1839).

Οἱ μὲντοι ἀπὸ Ἑσπέρας τε καὶ Ἰταλίας ἄνδρες, A
διὰ Μακεδονίας τε καὶ Θετταλίας ἐς Βοιωτίαν ἀφι-
κόμενοι, κατέσχον αὐτήν, καὶ τὰς Θήβας ἠνδραπο-
δίσαντο ἀφροσύνη τοῦ ἡγεμόνος, ὃς δεδιώς τε αὐ-
τοῦς, καὶ ὑπολογιζόμενος, ἐπήει ὡς ἀνιρπασόμενος.
Οὔτοι μὲν οὖν ταφρεύσαντες τὸ χωρίον, καὶ ὕδωρ
ἐς αὐτὸ ἐμβαλόντες, ἐπὶ πολὺ ἄβατον τοῖς ἱππεῦσιν
ἐποίησαν τὸ χωρίον. Οἱ μὲν οὖν ἱππεῖς οἱ μετὰ
τοῦ ἡγεμόνος ἔθεον δρόμῳ ἐπὶ τοὺς Ἑσπερίους ὡς
ἀναρπασόμενοι· ἐμβάντες δὲ ἐς τὸ χωρίον, χαλε-
πῶς ἐχρήσαντο σφίσιν αὐτοῖς· οἱ δὲ Ταρακίῶνες
καταπέλταις τε καὶ τόξοις βάλλοντες καὶ ἀκοντίοις,
τοὺς πολλοὺς τῶν Βοιωτῶν αὐτοῦ ταύτῃ διεχρή-
σαντο. Ὑστερον δὲ ἐπὶ τὴν πόλιν ἐλθόντες αὐτο-
θελί τε τὴν πόλιν εἶλον, καὶ ἠνδραποδίσαντο. Οὔτοι
μὲν οὖν ὕστερον ἐς Ἰταλίαν περαιοῦμενοι, ἐπ' οἴκου B
ἐτράποντο ἕκαστος· Ἕλληνας δὲ μετὰ Ἀνδρονίκου
τοῦ βασιλέως, καὶ τοῖς ἀπὸ Τούρκων αὐτομόλοις,
καὶ τοῖς ἀπὸ Ἰταλίας κακῶς χρησάμενοι, οὐχ ὅπως
οὐδὲν εὗραντο ἐπιτήδειον, ἀλλὰ καὶ πολεμίους σφί-
σιν ἔχοντες τούτους, ἐπὶ τὸ τοὺς σφῶν εὐγενεῖς θε-
ραπεύειν μόνον τραπόμενοι, τῆς τε ἀρχῆς εἰσόδους
κατανηλίσκον, καὶ οὔτε στρατεύμα συνέλεγον, οὔτε
ξένους μισθωσάμενοι, καὶ τοὺς πολεμίους ἐπιόντας
σφίσι τιμωρεῖν ἠθούλοντο. Ἐπάνειμι δὲ ἐπ' ἐκεῖνο
τοῦ λόγου, ὅθεν μοι ἐξέλιπε.

millibus conductis, cum etiam negligenter hostes
revertor.

Ὅτουμάνος μὲν οὖν Ὀρθογρούλεω, τὰ κλέω τῆς
τὴν Ἀσίαν Ἑλλήνων χώρας καταστρεψάμενος, ἐς
Νίκαιάν τε ἐσέβαλε, καὶ ἐς Φιλαδέλφειαν. Οὐ μὲντοι C
γε εἶδε τὸ ἄστυ. Καὶ πρὸς Τούρκους τοὺς μετὰ Ὀ-
μούρεω διενεχθεὶς ἐπολέμησεν. Ἀρξας δὲ ἐν Προύση,
ἐν ἣ τὴ βασιλεία ἐπεποιήτο οἱ, ἐτελεύτησε, κατα-
λιπὼν παῖδας καὶ χώραν οὐ φαύλην, καὶ στρατὸν οὐκ
ἀγενῆ.

Τελευτήσαντας δὲ Ὅτουμάνου ὁ νεώτερος τῶν
παίδων αὐτοῦ γενόμενος, τοῦς ὅτι ἐγγύτατα παρὰ
τῷ πατρὶ δαιτυμένους, ὡς οἶόν τ' ἦν αὐτῷ ἀνα-
κτώμενος, ἐπιτηδείους τε αὐτῷ εἶχε, καὶ ἐς τὰ μά-
λιστα συνήθεις. Ἀπὸ τούτων δὲ, ἐπεὶ τε τάχιστα
ἐπάθετο τελευτῆσαι Ὅτουμάνον ὄντα ἤδη ἢ φασιν
ἐπὶ γῆρας οὐδῶ, ἀποφυγεῖν μὲν αὐτίκα τοὺς ἀδελ-
φοὺς ἐκποδῶν γενόμενον ἐπὶ Ὀλυμπον τῆς Μυσίας
ὄρους· διαπορευόμενον δὲ κατὰ τὴν ὁδόν, περιτυχεῖν
ἱππων φορβῇ ταύτῃ που τῆς χώρας ἐπινεμομένη. D
καὶ διανεῖμαι ταύτην ἀνδράσι τοῖς ἀπὸ τοῦ ὄρους
ἐπ' αὐτὸν συλλεγομένοις, καὶ ἐπικαταβαίνοντα ἐς τὸ
πεδῖον, ἐπιτρέπειν αὐτοῖς διαρπάζειν ὅσα γ' ἂν
τούτοις προσχωροῖη· ὁρμώμενον δὲ ταύτῃ ἀπὸ τοῦ
ὄρους, ἄγειν καὶ φέρειν τὴν πόλιν. Τῶν δὲ ἀδελφῶν
αὐτοῦ σφίσιν ἀλλήλοις διαπολεμούντων τε, καὶ ἀμφὶ
τοὺς οἰκίους ἔχόντων πολέμας, ἐς δὲ δὴ καὶ οὐκ ὀλί-
γων τῶν ἀπὸ τῆς πόλεως, καὶ ἀμφοῖν τῶ ἀδελφῶ ἐπι-
γενομένων αὐτῷ, ἐπικαταβῆναι τε ἐς τὸ πεδῖον, καὶ
ἐς πόλεμον καθιστάμενον, τοῖς ἀδελφοῖς οὔσι διτι-

Itali et Hispani (16), Iustrata Macedonia et Thes-
salia, cum ingressi essent fines Bœotiae, eam re-
gionem occuparunt. Thebas quoque diripuerunt,
cujus direptionis causa exstitit ducis impruden-
tia, qui cum timidos et imbelles crederet hos,
quasi omnes in suam potestatem redacturus, fe-
rox eos adoriebatur. At Itali et Hesperii, locum
illum fodientes, et aquam multam in fossas ad-
mittentes, effecerunt ut locus ille equestri pugnae
minus **I**O esset opportunus. Dux igitur, magno e-
quitatu in illos irrumpens, quasi primo impetu
hostes devicturus, in maximum periculum cum
suis præcipitatus est, cum equi solo cohererent
instabili. Taronenses sive Hispani ingerentes
tragulas et sagittas, torquentesque missilia, plu-
rimos Bœotorum eo loci neci dederunt : hinc ad-
versus urbem profecti, captam deprædati sunt :
qui tandem redeuntes in Italiam, domos remearunt.
Græci cum rege suo Andronico, cum parum dex-
tre Turcos transfugas, nec non eos qui ab Italia
ferendi auxilii gratia advenerant, fovissent, præ-
ter opinionem etiam hos sibi inimicos ex amicis
et auxiliaribus fecere. Græcorum autem nobiles
cum profusioribus largitionibus in se converte-
rent reguli, regni reditus universos exhausserunt,
nullo interim exercitu comparato, nec peregrinis
suis sinibus arcere. Nunc unde digressus sum,

Ottomanus, Orthogulis filius, subacta Græcorum
Asiam incolentium regione pene universa, irruit
in Nicæam et Philadelphiam, quam haud tamen
suae ditioni admovit. Turcos quoque qui Homu-
ren sequebantur, inimicitias permotus bello petiit.
Regnans autem Prusæ, quæ regni sedes erat, ex-
spiravit, relictis liberis, et regione amplissima et
exercitu forti.

Defuncto Ottomano (17), filius ejus nati mini-
mus ex tribus, Orchanes nomine, præoccupatis
animis eorum qui in arctissimam patris admitte-
bantur amicitiam, eos sibi familiares et quam ma-
xime opportunos tenuit. Ex quibus quamprimum
accepit, Ottomanum jam (ut ferunt) in senectutis
limine constitutum, obisse mortem, fratres illico
fugiens, proripuit se ad Olympum Mysie montem.
Cum iter faceret, incidit in multa equorum ar-
menta, quæ partitur in viros, qui ad se in mon-
tem concurrerant. Descendentes autem de monte
in loca subjecta, potestatem ipsis rapiendi dedit
quæcunque nacti fuissent. Etiam urbem, cum ad-
huc versaretur in Olympo, expugnatam diripuit.
Fratribus autem suis intestino bello ardentibus,
et utrumque maxima parte hominum frequen-
tante, cum accepisset eos longo intervallo a se
divisos castra posuisse, eum suis de monte dis-
cedens, singulos seorsim aggreditur, interem-
ptisque victisque ambobus fratribus suis, ipsius ad

Notulæ marginales.

(16) Itali Catalani, 1502.

(17) Anno 1550.

regiam dignitatem emerit. Ego autem experientis cognovi, Turcos non in hunc modum sentire de fratribus istis: verum ita evenisse ferunt sub Oguziorum ducibus. Orchanes ubi regni administrationem suscepit, universam Lydiam imperio suo addidit, **I** Græcisque in Asia morantibus bellum indixit, plurimæque Græcorum oppida in ditionem accepit eo tempore, quo Byzantii reges et Triballi in Thracia, et Mysii maximo flagrabant inter sese bello. Posthæc in Cappadociam bellum transtulit: subactisque oppidulis quibusdam, exercitus ad Nicæam Bithyniæ urbem movit, eamque oppugnare cepit. Ut vero nuntiatum est Græcorum regi, Nicæam obsideri, et oppidanos, nisi propere auxilium mittatur, ad barbarum defecturos: conscribit exercitum, et regni curæ se immiscens, videbatur non neglecturus Nicæam, verum fortiter defensurus, non tam barbari odio stimulatus, quam sollicitus ne tantam urbem amitteret. Hic igitur, quemadmodum et alii multi fecerunt, regiam dignitatem aspernatus est, quamvis Nicæam de manu hostium sese vindicaturum affirmaret: verum Græcos adversus avum incitans, rerum novarum avidus, Michaelem Mysiorum ducem in belli societatem recipiens, cum ipso affinitatem junxit, in matrimonium ei collocans suam sororem, cum jam ante duxisset sororem Triballorum regis.

ὅς προεχώρησεν ἐπὶ τὴν βασιλείαν, τοὺς τε Ἕλληνας συνιστῶν ἐπὶ τὸν πάππον, καὶ νεώτερα πράγματα, Μιχαῆλον τὸν Μυσσῶν ἡγεμόνα ἐπηγάγετό οἱ ἐς συμμαχίαν, ἐπιγαμίαν ποιησάμενος τὴν ἀδελφὴν αὐτοῦ ἐς γάμον ἐκδοῦς, γήμαντι πρόσθεν τὴν τοῦ βασιλέως Τριβαλλῶν ἀδελφὴν.

Hinc ira percitus Triballus, arma arripit, habens **C** secum Michaelis consobrinum Alexandrum. Victo igitur Michaeli, ne sineret contumeliam sibi a Michaeli factam abire inultam, Alexandrum Michaelis consobrinum regno præficit. Cum autem et in Græcos ejus contumeliæ culpam transferret, etiam hos bello vexavit: oppidulisque aliquot captis, exercitum domum abduxit. Tandem fœdera pepigerunt, quibus tenebatur, ut inter se et amici et hospites in posterum essent. Post hæc ad regem Græcorum fama perlatum est satis constanti, Orchanem incursionem fecisse in Bithyniæ regionem: captisque mancipiis plurimis, obsidione Nicæam circumvixisse, murumque ejus hostili animo quatere. Rex itaque Græcorum comparato exercitu in Asiam transvectus, obsidione circumventis auxiliares porrigere nitēbatur manus. Quod ut primum rumore ad Orchanem perlatum est, instructo agmine Græcis obviam procedit. Cum autem venisset Philocrinam, offendit regem Græcorum ibi castris fixis morantem. Nec mora, prælium committitur: in quo, rex accepto in pedem vulnere, reliquique Græci non pauci vulneribus confecti, statuerunt intrare Philocrinam, ut vulnerati lassique paululum reficerentur. Nec tamen citra pugnam eo venire

ρημένοις, καὶ ἀπὸ μέρους ἑκατέρω στρατοπεδευομένοις μαχέσασθαι καὶ περιγενομένον ἀνελεῖν ἄμφω τὸ ἀδελφῶ, καὶ οὕτω τὴν βασιλείαν παραλαβεῖν. Τοῦτο δὲ ἔγωγε ἀναπυθανόμενος, εὖρον, οὐ γνώμη ταύτη περὶ τῶν ἀδελφῶν χρῆσθαι, σφίσι αὐτοὺς ὡς πολέμους ἀποψηναμένου, νομιζέσθαι παρ' αὐτοῖς ἔτι καὶ ἐς τόνδε τὸν χρόνον· ἀλλ' ὑπὸ τῶν τοῖς Ὀγουζίοις ἡγεμόνων καθισταμένων καὶ πρόσθεν γενομένων διεπιθυόμην. Ὀρχάνης μὲν οὖν ἐπει τα εἰς τὴν βασιλείαν παρῆει, σύμπασάν τε τὴν Λυδίαν καταστρέψατο, καὶ τοῖς ἐν τῇ Ἀσίᾳ Ἕλλησι καθίστατο ἐς πόλεμον, καὶ συχνὰ τῶν ταύτη Ἕλληνίδων πόλεων πολιορκία παραστησάμενος, ὑπηγάγετό οἱ, τῷ γε Βυζαντίου βασιλείῳ πρὸς τοὺς ἐν τῇ Θράκῃ Τριβαλλοὺς τε ἅμα καὶ Μυσσοὺς κατὰ τοῦτο τοῦ χρόνου ἐπιχειρούμενων σφίσι ἐς τὰ μάλιστα τὸν πόλεμον διαφερόντων. Μετὰ δὲ ταῦτα ἐπὶ Καππαδοκίαν ἐλάττων, ἔστιν ἃ τῶν πολισμάτων ὑφ' αὐτῷ ποιησάμενος, ἐπὶ Νικαίαν τὴν ἐν Βιθύνιᾳ πόλιν ἐστρατεύετο ἐπολιόρκει μὲν οὖν τὴν πόλιν. Ἐνταῦθα ὡς ἡ ἀγγελία ἦλθεν ἐς τὸν Ἕλληνων βασιλέα, τὴν τε Νικαίαν πολιορκεῖσθαι, καὶ τοὺς ἐν τῇ πόλει, εἰ μὴ τις ἐπιμόνοι σφίσι, πρᾶσχωρῆσαι τῷ βαρβάρῳ, στρατεύεσθαι τε συναλέγετο ἐς τὴν βασιλείαν ἤδη παριῶν, οὐ περιούσιον τὴν Νικαίαν, ὡς τιμωρήσειν παρεσκευάζετο διαμαχοῦμενος οὐδὲν ἦττον πρὸς Ὀρχάνην τὸν Ὀτουμάνεον ἢ ἀνασησόμενος ἢ ἀπὸ τῆς Νικαίας. Οὗτος μὲν δὴ ὡς τῶν ἄλλων πολλοχῆ ἐπιχειροῦσαντε

C "Ὅθεν ἡ Τριβαλλῶν ἡγεμὸν ἐπ' αὐτόν τε ὄριμη στρατεύεσθαι, ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ τὸν Μιχαῆλ ἀδελφιδεὺν Ἀλέξανδρον· τὸν τε Μιχαῆλον μάλιστα ἐκράτησε, καὶ Ἀλέξανδρον τὸν ἀδελφιδεὺν αὐτοῦ τὴν βασιλείαν καταστησάμενος, τῆς ἐς αὐτὸν ὕβριτος Αἰτιασάμενος οὖν τοὺς Ἕλληνας, ἐστρατεύετο ἐπὶ αὐτοὺς, καὶ πολισμάτα ἅττα ἐξελών", ἀπεχώρησε ἐπ' οἶκον. Ἔσπερον μὲντοι σπονδὰς ἐποίησαν ἐφ' ᾧ ξίνοι καὶ φίλοι εἶναι ἀλλήλοις. Ἐνταῦθα ἐπιθάνετο Ὀρχάνην ἐπιδραχμόντα τὰ κατὰ τὴν Βιθύνιαν χωρία, καὶ ἀνδραποδισάμενον, πολιορκεῖν τε τὴν Νικαίαν, καὶ οὐκ ἀνιέναι προσβάλλοντα τῷ τελεῖ στρατεύματι τε ξυναγεῖραι, καὶ ἐς τὴν Ἀσίαν διαφθλαυνεῖν ἐπὶ Νικαίαν, ἀρόναι βουλόμενος τοῖς ἐν τῇ πόλει. Ὀρχάνης μὲν ἐπειδὴ ἠγγέλθη ἐπιέναι αὐτὸν στρατεύμα Ἕλληνικόν, συνταξάμενος ἀνέστη, τὰ τε στρατεύμα ἔχων ἐν τάξει, ὡς μαχοῦμενος τὸν στρατὸν ἀντεπήγαγε, καὶ ἐν Φιλοκρίνῃ γενομένου εὖρος στρατοπεδευόμενον τὸν Βυζαντίου βασιλέα. Οὐ πολὺ δὲ ὕστερον μάχης ἰσορρόπου γενόμενης, αὐτὸς τε ὁ βασιλεὺς ἐτρώθη εἰς τὸν πόδα, Ἕλληνων οὐκ ὀλίγοι τραυματῆαι γινόμενοι, ἔγχεσαν δεῖν ἐς Φιλοκρίνην εἰσελθεῖν, ὥστε ἀναλαβὴ σφᾶς αὐτοὺς καὶ ἀναμαχέσασθαι ἐνταῦθα. Ὡς τὴν πόλιν ἐτράποντο, κατὰ κώτου γινόμενοι οἱ Β.

Notulæ marginales.

* Πᾶς τις εὐδοκῶν ἐς τὸν πόλεμον, καὶ ἐπιπύοντι μαχησέσθαι, ὡς ἔχει. Ἄναστης, ἐν ἀποθ. ἡ ἐλὼν

βαροί, καὶ ἐπιτιμώμενοι, συχνούς τε τῶν Ἑλλήνων ἀειφθειρον, καὶ τοὺς γε λοιπούς ἐς τὴν πόλιν συναλάσαντες ἐπολιόρχουν. Ἐπεὶ δὲ παράλιος ἦν αὕτη ἡ πόλις, ὡς οὐδὲν προσχώρει τῷ Ὀρχάνῃ, αὐθις ἐπὶ Νίκαιαν ἐλθὼν, ἐπολιόρχει τε ἐπὶ τινα χρόνον. Καὶ εἰλέ τε οὐ πολλῷ ὕστερον ὁμολογίᾳ παραστησάμενος. Οὕτω Νίκαια ἐπὶ Ὀρχάνῃ ἐγένετο. Κισεῖθαλε δὲ καὶ εἰς Φιλαδέλφειαν* ἀλλ' οὐκ ἤβουλήθη παραστήσασθαι πολιορκῶν διὰ τὸ πλῆθος τῶν ἐπικούρων. Μετὰ δὲ ταῦτα διενεχθεὶς, ὡς φασί, πρὸς τοὺς ἐν τῇ Ἀσίᾳ βαρβάρων ἡγεμόνας, τούτων ἐνίους συμμάχους οἱ προσλαβόμενος, τοῖς ἄλλοις πολεμῶν οὐκ ἀνίει ὕστερον μέντοι χρόνου συχνοῦ διελθόντος, Καντακουζηνοῦ τοῦ βασιλέως Ἑλλήνων ἄρτι γενομένου ἐγγίμε θυγατέρα* καὶ ἐπιγαμίαν ποιησάμενος ταύτην, εἰρήνην τε τοῖς Ἑλλησιν ἐποιήσατο, καὶ τοῦ λοιποῦ πρὸς τοὺς ἐν τῇ Φρυγίᾳ βαρβάρων ἡγεμόνας διενεχθεὶς ἐπολέμει. Ὡς τελευτήσαντος γὰρ Ἀνδρονίκου τοῦ βασιλέως, κατελείφθη τε αὐτῷ παῖς ἄμφι τὰ δυοκαίδεκα ἔτη γεγονώς, καὶ τὸν γε Καντακουζηνὸν κατέλιπεν, ἄνδρα εὐδαίμονα καὶ μέγα δυνάμενον, τὸν τε παῖδα ἐπιτροπεύειν, ἄχρι δ' ἂν ἐπὶ τῷ τῆς ἡλικίας ἀφίκηται ἐντελής, καὶ τὴν βασιλείαν περιέπειν, μέγα τε ἔλθειν, καὶ ἀρεσκόμενος ταύτῃ ἐπέτρεψε τὰ ἄμφι τὴν βασιλείαν τε καὶ τὸν παῖδα, ἐμπεδώσας ἄρκους ἢ μὴν ἀδόλοις ἐπιτροπεύσειν τῆς τε βασιλείας ἅμα καὶ τοῦ παιδὸς (καὶ ἀελαθῆ ἢ τὸν παῖδα ἐς τὴν βασιλείαν καταστήσειν). Ὡς δὲ ἐτελεύτησε βασιλεὺς, χρόνου οὐ πολλοῦ διελθόντος Ἑλλήνων τέ τινων ἐναγόντων ἐς τοῦτο καὶ C συνεπιλαβομένων, τὴν τε βασιλείαν κατέσχε καὶ τὸν παῖδα κακὸν μὲν οὐδὲν τι εἰργάσατο, κηδεστὴν τε οἱ ποιησάμενος, ὀλιγιώριος τὰ τοῦ παιδὸς εἶχε, καὶ ἑαυτῷ ἤετο τοὺς Ἑλληνας μᾶλλον τι ἀνακτήσασθαι. Ὁ μὲν οὖν Καντακουζηνὸς τὴν βασιλείαν ἀφελόμενος τὸν παῖδα, πρὸς Ὀρχάνην τὴν ἐπιγαμίαν ποιησάμενος, ἑαυτῷ ξένον τε καὶ φίλον ἐκτήσατο ἐς τὰ μάλιστα.

Ὀρχάνης μὲν δὴ βασιλεύσας (9) ἔτη ἐτελεύτησε παῖδας καταλιπὼν Σουλαιμάνην τε, καὶ Ἀμουράτην. Σουλαιμάνης μὲν οὖν ὁ Ὀρχάνειο τὴν βασιλείαν παραλαβὼν τοῖς τε Ἑλλησιν ἐπιτιμῶν, ἐπολέμει αὐτίκα, καὶ ἀνδράποδα ἀπὸ τῆς ἐς τὴν Ἀσίαν Ἑλλήνων χώρας ὡς πλείστα ἀγόμενος, καὶ ἐς Εὐρώπην διαβὰς τῶν μετὰ Χαλίλειω πρότερον κατὰ τὴν Χερσόνησον πρὸς Ἑλληνας διενεχθέντων, ἐναγόντων τε καὶ ἐξηγουμένων αὐτῶν τὴν διάβασιν, ὡς ἡ Εὐρώπη εἴη τε χώρα περικαλλῆς, καὶ εὐχερῆς χειρώσασθαι ὑπὸ Σουλαιμάνειο βασιλείῳ. Ἐντεῦθεν διαβιβάσας στρατὸν οὐ πολλὸν, τὴν τε Χερσόνησον λιζέσθαι, καὶ τὸ πρότερον ἐπιφρούριον καὶ Μάδυτον κατασχόντες καὶ ἄλλ' ἄλλα πολίσματα κατὰ τὴν Χερσόνησον, ἐπέδραμόν τε τὴν Θράκην, ἐς τε ἐπὶ Ταίναρον τὸν ποταμὸν, καὶ τὰ τε ἀνδράποδα ἐς τὴν Ἀσίαν διεβίβασον. Καὶ οἱ ἐν τῇ Ἀσίᾳ Τούρκων, ὅσοι ἐπυθάνοντο

quiverunt. Barbari enim eos circumventos a tergo adorti, acerrime instantes magna clade affecerunt: reliquos in urbem fugatos, obsidione premebant. Urbs ergo illa cum foret maritima, et obsidione non posset in **12** potestatem hostium redigi. Orchanes ab ea discedens, copias suas Nicæam reduxit. Quam cum obsidione aliquandiu afflisset, tandem pactionibus in deditioem accipit. In hunc modum Orchanes Nicæa potitus est. Bellum deinde Philadelphiam vertit, quam acerrime ab auxiliariis defensam sui juris facere nequivit. Sub idem tempus cum iratus esset quibusdam in Asia degentibus satrapis, quosdam eorum sibi associans, reliquos debellavit. Tempore deinde multo interjecto, Cantacuzeni Græcorum regis filiam uxorem ducit. Quæ affinitas ubi intercessit, pax inter Græcos et Turcos facta est: belloque Phrygiæ satrapas cum discordia intervenisset, persequebantur. Andronicus Græcorum rex cum moreretur, reliquit filium natum annos duodecim, tutoremque ei assignavit Cantacuzenum, virum opulentum, magnaque potentia subnixum, ut puerum tutaretur, et curaret ad eam usque ætatem, quæ regno gubernanda habilis foret. Hujus in fidem puerum regnumque tradidit, jurejurandoque eum obstrinxit, ut sine dolo in administratione regni, educationeque pueri versaretur, quo ipsum nihil injuriarum a se expertum, tandem regno Græcorum præficeret. Ut autem rex excessit e vivis, non multo post urgentibus et opitulantibus Græcis, tutor ad regni curam allectus est, puerum tamen nulla injuriæ affecit. Verum cum cum affinem sibi fecisset, ut imbellem contemptui habuit, spem omnem in Græcis, quantum ad regnum retinendum attinebat, ponendo. At Cantacuzenus cum pupillum regno privasset, Orchanemque data in uxorem filia affinem ascivisset, eum et amicissimum et familiarissimum in posterum expertus est.

Orchanes cum regnasset annos circiter viginti duo, mortem obiit, relictis filiis Sulaimane et Amurata. Sulaimanes, inito regno, arma contra Græcos cepit. Captis igitur mancipiis quamplurimis ex ea Græcorum regione quam in Asia possidebant, etiam in Europam trajecit, hortantibus et instigantibus D iis Turcis qui ante eum Charite in Europam transierant. Hi edocebant profectioem, qua commodissime in Europam veniretur. Præterea narrabant Europæ regionem esse amœnissimam, captique facilem. Transmisso itaque exercitu haud magno, Chersonesoa populati sunt: devictisque oppidulis quibusdam, præsidioque Chersonesi Madytoque domitis, irruerunt in Thraciam, progressi usque ad flumen Tanarum, mancipiis plurimis in Asiam trajectis, quæ belli jure obvenerant. Turci, qui in Asia remanserant, cum hæc audissent, illico in

Notulæ marginales.

* Hæc verba in duobus manuscriptis non exstant, sed in tertio qui Ludovici electoris novæ in fronte habet: sunt in R. * Numerus annorum in tribus manuscriptis Palatinis desideratur, interpretatio Latina habet xii annos; non est in R.

13 Europam contenderunt ad Sulaimanem, et maxima brevi hominum multitudo in Chersoneson ad ipsum confluebat undique ex Asia : et eo loci agriculturæ operam dabant, agris suis in Asia parcentes.

Deinde rex Græcorum, legatis missis, cum Sulaimane Orchanis filio pacem fecit, amicosque et hospites in futurum se mutuo fore testati sunt : et conjunctis copiis bellum in Triballos (qui et Bulgari) transtulerunt. Quidam perhibent, adhuc superstite Orchane, Sulaimanem filium transisse in Europam, accersitum adversus Triballos ab Græcorum rege. Triballi autem eo quem trademus modo, ad Europæ imperium devenerunt. Stephanus (quem Stepanum alii) Triballorum rex profectus ab ea regione quæ versus Ionium patet, igne incendiisque plurimis Epidamni regionem devastans, etiam Epidamnium (quod et Dyrrhachium) subegit : et hinc in Macedoniam exercitus duxit, Scopiorumque urbem regni sedem declaravit. Fuerunt autem isti, quantum conjicere licet ex profectioe eorum qua delati sunt ad Europæ imperium, genus Illyriorum, qui progressi ab Occidentali versus Ionium regione, venerunt ad Scopiorum urbem, lingua etiamnum non dissimili utentes. Istud Illyricorum genus, cum longe lateque teneret mare Ionium, etiam Venetos attigit. Reliqui ab iis segregati, per Europam dispersi sunt, etiam hodie non multum lingua moribusque et victus ratione abhorrentes. Constat itaque eorum sententiam haud veritate, nisi, qui pronuntiant Illyrios esse eos quos Albanos nominamus. Nec vero principium ejus sermonis admitto, qui astruere conatur, Albanos esse Illyrici generis. Quod autem et Albani ab Epidamno prodeuntes, in Europæ regionem maritimam, quæ orientem respicit, venerint : Ætoliaque Acarnania, nec non magna Macedonum regionis parte subacta, ibi habitaverint, etiam ipse novi, multis conjecturis eo deductus, multisque super ea re auditis. An vero ab Iapygia iter facientes (ut quidam censent) in Epidamnium transierint, et hinc in eam regionem, quam tandem subjecere, pervenerint, sive cum essent finitimi Illyricis Epidamnium colentibus, accedentes paulatim regionem Epidamni, qua in orientem patet, occupaverint, nescio qua ratione quam verissime assequar. At nos explanavimus ut utraque hæc hominum genera, Triballi et Albani, egressi ab ea regione quæ spectat Ionium, transierint per regionem Europæ quæ in orientem vergit, ibique habitaverint, nec modicas regiones suo imperio adjecerint, versus occidentem iter instituentes : cum etiam propemodum ad Euxinum mare accesserint, Istrum et Thessaliam adierint. Quæ omnia in hunc modum evenerunt.

Rex horum digrediens ab urbe Scopiorum, munitus viris rei militaris peritissimis, et validissimo

Α ταῦτα, αὐτίκα ἐς τὴν Εὐρώπην παρὰ Σουλαιμάνην διέβαινον, καὶ συνελέγοντο εἰς τὴν Χερσόνησον οὐκ ὀλίγοι.

Ἐνθα δὲ καὶ ἐπὶ γεωργίαν τῶν ἀπὸ τῆς Ἀσίας φειδοὶ τῆς ἑαυτῶν χώρας ἐτρέποντο. Ὑστερον μὲν τοι ὁ Ἑλλήνων βασιλεὺς διαπραβευσάμενος, σπονδὰς τε ἐποίησατο πρὸς Σουλαιμάνην τὸν Ὀρχάνεω, καὶ ἐνήγγεν ἐπὶ τοὺς Τριβαλλοὺς, ἐφ' ᾧ τε αὐτοὺς ξένους τε καὶ φίλους εἶναι ἀλλήλοις, καὶ τὸν πρὸς τοὺς Τριβαλλοὺς πόλεμον συνδιαφέρειν ἅμα ἀμφοτέρους. Ἐνιοὶ μὲν οὖν φασὶν ὡς ἔτι περιάντος Ὀρχάνεω ἐν τῇ Ἀσίᾳ τὸν παῖδα αὐτοῦ Σουλαιμάνην τὴν Εὐρώπην διαδῆναι μεταπεμπόμενον ἐπὶ τοὺς Τριβαλλοὺς τοῦ τῶν Ἑλλήνων βασιλέως. Τοὺς μὲν τοι Τριβαλλῶν ἡγεμόνας ὧδε ἐλθεῖν ἐπὶ τὰ τῆς Εὐρώπης πράγματα ἐκυθόμεθα. Στέπανος ἐγένετο βασιλεὺς Τριβαλλῶν, ὃς ὀρμώμενος ἦν ἀπὸ τῆς ἐς τὸν Ἰόνιον χώρας, τὸ πῦρ ἐπίδαμον καταστρεψάμενος, καὶ ἐς τὴν Μακεδονίαν ἐλάσατο, καὶ ἐς τὴν τῶν Σκοπίων τὰ βασίλεια ἐποίησατο. Εἶεν δ' ἂν οὗτοι ὅσα γε ἐξεστὶ τεκμαιρεσθαι ὅθεν προαγαγεῖν ἡ Εὐρώπης ἡγεμονίαν ἀφίκοντο Ἰλλυριῶν γένους¹¹, ἀπὸ τῆς πρὸς ἐσπέραν τῆς ἐς τὸν Ἰόνιον χώρας, προελθόντες ἐπὶ τὴν τῶν Σκοπίων πόλιν, τῇ τε φωνῇ παραπλησίᾳ χρωμένων ἐκεῖνοις, καὶ γένος δὲ ἐκεῖνο τῶν Ἰλλυριῶν, μέγα τε καὶ ἐπὶ πλείστον διήκον τοῦ Ἰονίου πελάγους, ἴστε ἐπὶ Ἐνετοῦς ὡς ἂν ἔχειν, οὐ χαλεπῶς τεκμαιρεσθαι. Ἀπ' ἐκεῖνων δὲ τότε ἀνά τὴν Εὐρώπην σχεδασθέντας ἀχθῆναι. Φωνῇ τε γὰρ ἀμφοτέροι τῇ αὐτῇ χρῶνται ἔτι καὶ νῦν, καὶ ἤθεσι τοῖς αὐτοῖς καὶ διαίτη, ὥστε οὐκ ὀρθῶς ἂν λέγοιεν οἱ γνώμην ἀποδεικνύμενοι περὶ Ἰλλυριῶν, ὡς εἴησαν οἱ νῦν Ἄλβανοί. Ἀρχὴν δὲ ἐγὼ οὐδὲ προσέμαί τὸν λόγον, ὡς εἶησαν Ἰλλυριῶν γένος οἱ Ἄλβανοί. Ὡς μὲν οὖν ἀπ' ἐπίδαμον καὶ οὗτοι ὄρμηγιο, ἐς τὴν πρὸς ἑω χώραν τῆς Εὐρώπης, ἐπὶ Θετταλίαν τε ἀφικόμενοι, καὶ ἐπὶ Αἰτωλίαν, καὶ Ἀκαρνανίαν, οὐκ ὀλίγα ἄττα τῆς Μακεδονίας χώρας ὑφ' αὐτοῖς πεποιημένοι, ὥρμουν, οἷδά τε αὐτὸς ἐπιστάμενος ἀπὸ πολλῶν τεκμαιρόμενος, καὶ πολλῶν δὲ ἀκήκοα. Εἶτε μὲν οὖν ἀπὸ Ἰαπυγίας, ὡς ἔνιοι φασιν, ἐς ἐπίδαμον διαβάντες, ἐπὶ τὴν χώραν ἣν ὑπηγάγοντο σφίσιν ἄλλος ἄλλῃ ἀφίκοντο, εἶτε αὐτοῦ περὶ ἐπίδαμον τὴν ἀρχὴν Ἰλλυριῶν ὄμοροι προλόντες καταδραχὺ κατέσχον τὴν πρὸς ἑω τῆς ἐπίδαμον χώραν, οὐκ ἔχω ὅπη συμβάλωμαι ἀσφαλῶς. Ἡ μὲν ἀμφω τῶ γένεσι τούτῳ, Τριβαλλοὶ τε καὶ Ἄλβανοί, ἀπὸ τῆς ἐς τὸ Ἰόνιον χώρας ὄρμηγμένῳ, τὸ μὲν πρὸς ἑω τῆς Εὐρώπης ἴόντες, τὴν ταύτην χώραν ὥρμησαν, καὶ οὐκ ὀλίγα σφίσιν ἐς τὴν ἀρχὴν ὑπηγάγοντο : τὸ δὲ πρὸς ἐσπέραν ὄρμηγμένον σχεδὸν ἐς τε Εὐξεινον πόντον ἀφίκοντο, καὶ ἐπὶ Ἰστραν, ἀχρι Θετταλίας ἐλάσαντες, ὧδέ μοι εἰρήσεται.

Ὁ βασιλεὺς, ἀπὸ τῆς τῶν Σκοπίων πόλεως ὄρμηγμένος ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ ἄνδρας τε τὰ ἐς πόλεμον

Notulæ marginales.

¹¹ ἐπὶ τὴν τῆς ¹² αἰ. μαν. γένος, et R.

ἀγαθοῦς, καὶ στρατιᾶν οὐ φαύλην, πρῶτα μὲν τὰ A
 περὶ Καστορίαν καταστρέψατο χωρία, καὶ ἐπὶ Μα-
 κεδονίαν ἐλάσας πλὴν Θέρμης, τὰ ἄλλα ὑφ' αὐτῶ
 ποιησάμενος, ἐπὶ Σάβαν τε προελαύνων, καὶ ἐπὶ τὰ
 κατὰ τὸν Ἴστρον χωρία, μεγάλα ἀπεδείκνυτο ἔργα,
 καὶ τὴν τε χώραν ταύτην σύμπασαν καταστρέψαμε-
 νος εἶχε. Τάξας δὲ ἀνά τὴν Εὐρώπην τῶν ὑποχει-
 ρίων ἄλλους ἄλλη, ἐπὶ μέγα τε ἐχώρει δυνάμειος,
 καὶ ἐπὶ Ἑλληνας ἤλαυε τὴν ἀρχὴν ἀφαιρισόμενος,
 καὶ πολλαχῆ ἐπὶ τὰ τὸ Βυζάντιον ¹³ χωρία στρατὸν
 ἐπαφείς, ἐπέδραμέ τε καὶ ἀνεχώρει, καὶ ἦν ἐπὶ τού-
 του τὰ Ἑλλήνων πράγματα προσδόχιστα ἐπὶ τὸν
 ἔσχατον ἀφίξεσθαι κίνδυνον, ὑπὸ σφῶν τε αὐτῶν
 περιτρεπόμενα κατὰ τὴν τῆς βασιλείας βρασιώνην, ἐπὶ
 τὸ ἀκόλαστον καὶ ἀνεκτόν τῆς διαίτης Ἀνδρονίκου
 τοῦ πρεσβυτέρου βασιλέως, φημί, τετραμμένου B
 ταύτη. Ἐς μάχην μὲν οὖν τὸ Ἑλληνικὸν γένος ἐπελ-
 θεῖν, καὶ διαπειρᾶσθαι, γνώμην οὐκ ἐποιεῖτο· σῶζειν
 μέντοι τὰ τεῖχη τρόπῳ ὅτῳ ἂν δύναιτο ἀσφαλε-
 στάτω. Ἦλασε μὲν οὖν καὶ ἐπὶ Αἰτωλίαν, καὶ Ἰωαν-
 νίων τὴν πόλιν εἶλε. Καὶ τὰ μὲν κατὰ τὴν Μακεδο-
 νίαν περὶ Ἀξιὸν ποταμὸν Ζάρκιον ἐπέτρεψε, ἀνδρὶ
 ἐς τὰ πρῶτα τιμῆς ἀνήκοντι παρ' ἑαυτῶ· τὰ δὲ ἀπὸ
 Φερβῶν ἔστε ἐπὶ Ἀξιὸν Πογδάνῳ ¹⁴ ἀνδρὶ ἀγαθῷ,
 καὶ τὰ ἐς πόλεμον οὐκ ἀδοκίμῳ· τὰ δὲ ἀπὸ Φερβῶν
 ἔστε ἐπὶ Ἴστρον, Κράλην τε καὶ Οὐγγλέστη τῶν
 ἀδελφοῦν, ὧν θάτερος μὲν οἰνοχόος ἦν τοῦ βασιλέως,
 ὁ δὲ ἕτερος ἰπποκόμος. Τὰ μὲντοι περὶ τὸν Ἴστρον
 Βούλκῳ τῷ Ἐλεαζάρῳ τοῦ Πράγκου ἐπέτρεψε, καὶ
 τὰ ἀμφὶ τὴν Τρίκην καὶ Καστορίαν Νικολάῳ τῷ C
 Ζουπάνῳ, καὶ τὰ περὶ Αἰτωλίαν Πριαλούπῳ. Τὰ δὲ
 περὶ Ὀχρίδα τε καὶ Πριλιαπαῖον χώραν οὕτω κα-
 λουμένην ἐπέτρεψε Πλακίδῃ ¹⁵ εὐθύνοιν ἀνδρὶ οὐκ
 ἀγενεῖ. Τούτοις μὲν δὴ ἐπιθόμεθα ἐπιτετράφθαι τὰ
 κατὰ τὴν Εὐρώπην ὑπὸ Στεπάνω τοῦ βασιλέως·
 ἐπεὶ δὲ ἐτελεύτησε βασιλεὺς, ἕκαστος ἦν κατεῖχε
 χώραν ἐπιτετραμμένος, ἤρχόν τε καὶ ἀλλήλους εἰ-
 ρήνην εἶχον ¹⁶ συνθέμενοι, σφῶν μὲν αὐτῶν τοὶ
 ἀπείχοντο· τοὶ δὲ Ἑλλησιν, ὡς ἕκαστω προσχώρει,
 ἐπετίθεντό τε καὶ ἐπολέμουν. Μιχαῆλον μὲντοι τὸν
 Μυσῶν ἡγεμόνα, ἀπὸ τὰ κάτω τοῦ Ἴστρον ἐπινεμό-
 μενον ἐπὶ Εὐξείνου πόντον, καὶ τὰ βασιλεία ἐν Τρι-
 νάδῳ ποιησάμενον, παλαιότερον γενόμενον Στεπά-
 νω, ἀναπυθανόμενος εὕρισκω. Ὡς ταύτη Οὐλγά-
 ρους μὲν τούτους, οὓς γε Μυσοὺς ὀνομάζομεν, Σέρ-
 βους δὲ ἐκείνους καὶ Τριβαλλοὺς διακεκρίσθαι ἀπ'
 ἀλλήλων ἐς τοῦνομα ξυνηνέχθη ἀπὸ τούτου. Τούτοι
 δὲ ἀμφὶ τῷ γένει ὡς παντάπασιν ἑτέρω ὄντε ἀλλήλων,
 καὶ διεστηκότα νομίζεσθαι. Ὡς μὲν ἕκαστος
 τούτων τὴν τε ἀρχὴν ἀφήρητο ὑπὸ Βαρβάρων, καὶ
 αὐτοὶ τε ἀπώλοντο, ἐς τὸ πρόσω τοῦ λόγου ἰόντι εἰ-
 ρήσεται μοι.

Σουλαιμάνης μὲν οὖν ἐπεὶ τε τὰ κατὰ τὴν Χερσό-
 νησον πολιόμενα, πλὴν Καλλιουπόλεως, κατέσχε τε
 καὶ ἐνηυλίζετο, ὥστε ἔχειν ὀρμώμενος ἀπὸ τούτων
 τὰ ἐπὶ τῆς Θράκης χωρία ἐλαύνων καταστρέφασθαι,
 ὡς τοὶς Ἑλλησιν εἰρήνην ἐποιήσατο, ἐστράτευεν
 ἐπὶ Κράλην τε καὶ Οὐγγλέσιν τοὺς Τριβαλλῶν ἡγε-

exercitu, loca Castorie finitima in ditionem rede-
 git. Motis deinde castris, in Macedoniam, præter
 Thermam omnia subjugans, bellum ad Savum us-
 que promovit, et in Istria res præclare gerens
 universa ea potiebatur regione. Dispositis dein
 per Europam viris, ubi necesse erat, fidelissimis,
 in magnam adolevit potentiam. Etiam Græcos
 bello aggressus, ut ipsorum regnum destrueret.
 Emissa itaque equitatu in loca Byzantio propinqua,
 cum ea graviter afflisset, abibat. Græci ab hoc
 sibi extrema timebant, cum regnum per incuriam
 periret, Andronicusque senior rex dissolutioni victui
 se mancipasset: Græci nullum contra illum pugnandi
 inibant consilium, verum omnis salutis spes in mæ-
 nibus defensandis sita erat. Iter dehinc intendens
 in Ætoliam, Joanniam, sive Joanninam, olim Cas-
 siopen dictam, urbem suo imperio adjunxit. Ma-
 cedoniam, qua finitima est Axio flumini, commi-
 sit Zarco, viro apud ipsos dignitate primario. Eam
 regionis partem quæ a Pherrhis tendit usque ad
 Axium flumen, Pogdano tribuit, viro bono, et rei
 militaris peritissimo. Regionem quæ a Pherrhis ex-
 currit ad Istrum, Crali et Unglesi fratribus conces-
 sit, quorum alter regius pocillator, alter equorum
 regionum curator erat. Regionem Istro adjacentem
 nactus est, contribuente rege, Bulcus Eleazarus,
 Pranci filius. Trica et Castoria obvenere Nicolao
 Zupano. Ætolia decreta est Prialupi. Ochridem et
 regionem Priliapam dictam Pladicæ viro haud
 ignobili regendam dedit. Commemoratis modo vi-
 vis accepimus Europæ regionibus præfectos esse
 a rege Stephano: qui ubi exhalavit animam, sin-
 guli suas regiones, quas a vivo gubernandas acce-
 perant, retinere, læderibusque inter sese ictis,
 a se mutuo bello abstinerunt. Græcis vero, ut
 cuique opportunum erat, admodum bellicis armis
 molesti erant. Michaelen Mysiorum ducem, qui
 imperavit locis Istro subjectis, et regni sui sedem
 Trinabi constituit, Stephano antiquiorem existisse
 audivi: præterea Bulgaros, quos Mysios vocamus,
 ibi sedes tenuisse accepi: Servios autem sive Sura-
 bios et Triballos a se discretos, tandem ad istud
 nomen emersisse. Utraque ista genera **15** hominum
 cum diversa sint, non ad unum referenda sunt. Ut
 autem singuli isti populi regno suo a Barbaris sint
 exacti, ipsique prorsus interciderint, in sequenti-
 bus exponitur.

Sulaimanes cum Chersonesi urbes, præter Cal-
 lipolim, subegisset omnes, profectus est cum exer-
 citu adversus Thraciam, ut et hanc suam faceret.
 Cum autem pacem fecisset cum Græcis expeditio-
 nem suscepit contra Cralem et Unglesem Triballo-
 rum duces, qui Græcis admodum intolerandi erant,

Notulæ marginales.

¹³ των Βυζαντίων. B. κατὰ τὸ Βυζάντιον. ¹⁴ al. man. Μπογδάνῳ B. ut in cont. ¹⁵ Πλαδίκη. ¹⁶ deest.

feroces et bellicosi. Qui ubi resciverunt Sulaimanem processisse in Europam, regionem ipsorum in Græcia sitam vastare, prædasque nemini parcentem confertim agere, copias et ipsi suas adversus Turcos duxerunt: consertisque manibus, victores prælio abierunt, plurimis prima cœlione interfectis. Deinde certiores redditi, Turcorum res usque augeri, sibi tandem intolerabiles fore, cum plurimi Turci usque ex Asia ad Sulaimanem concurrant, Europæasque urbes obsidione urgeant, his exciti, uterque in mediterranea Thraciæ pergat, et copias parat. Ungleses a Pherrhis, ubi regia erat, in Turcos progreditur. Grales autem, prædicti frater, copiis plurimis contractis, ad fratrem per mediterranea Thraciæ comitat, communi consilio junctisque viribus bellum Turcis illaturi. Sub idem tempus Sulaimanes oppidum oppugnabat ad Tænarum fluvium situm, distans a Callipoli (18) stadiis circiter septuaginta, plurimis tentoriis, quæ eo advexerat, per circuitum fixis, in quibus Seythæ Turci que, quotquot pastoralem vitam sequuntur, quam suavissime degunt: assidensque urbi, intentus oppugnationi insistebat: et studio expugnandæ urbis astrictus, accipit hostium adventum. Deligit igitur ex suis octingentos, nocturnisque itineribus prima aurora ad hostium castra pervenit. Eos apprehendit nec solitas vigilias obcuntes, laxatisque custodiis effusus Tænaro fluvio præbenti aquam potu quidem optimam eandem et saluberrimam. Æstatis tempus erat, quo nec arma nec equos perinde curabant, putantes se planissime ab hostium incursionibus securos et tutos. Hos nec opinantes, et in Cernianni regione in luxuriam effusos, altaque quiete sopitos, Sulaimanes stipatus octingentis militibus delectis adoritur: eademque maximam, impigre obvius mactando, hostium fecit. Multi in flumen fuga præpropera delati, dubii quoniam se vertent, ibi inter cunctandi moras occubuerunt. In hoc prælio desideratus est Ungleses: etiam Grales occisus est. Ut autem hic interierit, ignoratur. **16** Hunc ejus propinqui qui eum sanguine contingebant, aliquandiu post prælium istud vixisse credidere. Sulaimanes, victoria illa insigni et illustri clarus, facile tandem etiam oppidulum, quod obsederat, suo imperio adjecit. Exercitus quoque Orestiadî, quam Hadrianopolim appellant, admovit. Circumsedit et Peridmetum infestis exercitibus, aggressusque murum, cœptis non succedebat. Cum autem ibi hæret intentus obsidioni urbis Sulaimanes, serunt adolescentem quendam clam solitum egredi urbe per rimam quamdam muri, ad demetendum frumentum, deinde frumento onustus, per eundem locum in urbem remeabat. Cumque hoc frequenter faceret, tandem visus est a milite quodam Turco, ibi stipendia faciente. Turcus autem animadvemens,

A μόνως, οἱ δὴ τοῖς Ἕλλησιν ἐπατίθεντο, καὶ χαλεποὶ ἦσαν, διὰ τὸ μηδέποτε ἡσυχίαν ἄγειν, ἀλλ' ἀεὶ κακῶς ποιεῖν πολεμοῦντας τοῖς Ἕλλησιν. Οὗτοι μὲν οὖν ὡς ἐπύθοντο Σουλαιμάνη διαβάνταν ἐς τὴν Εὐρώπην, ἐθροῦν τε ἐπὶ τῇ Ἑλληνικῇ τὴν σφετέραν αὐτῶν χώραν, καὶ διαρπάζειν μηδεὸς φειδόμενον, ἐστρατεύοντο ἐπὶ τοὺς Τούρκους, καὶ συμβαλόντες μάχῃ τε ἐκράτησαν, καὶ διεφθείρον οὐκ ὀλίγους ἐν τῇ ἐπιδρομῇ. Μετὰ δὲ ταῦτα ὡς ἤσθοντο ἤδη τὰ Τούρκων πράγματα ταχὺ ἐπὶ μέγα προχωροῦντα δυνάμει, καὶ τοὺς ἀπὸ Ἀσίας Τούρκους ἀεὶ διαβαίνοντας προσιγίνεσθαι αὐτῷ, ὥστε καὶ ἐς πολιορκίαν τῶν κατὰ τὴν Εὐρώπην πόλεων καθίστασθαι, καὶ προϊόντας ἐπὶ τὴν μεσόγειον τῆς Θράκης, συνελέγοντό τε στρατεύμα ἀμφοτέροι. **B** Οὐγγλεσις μὲν οὖν ὤρμητο ἀπὸ Φερρῶν ἐπὶ τοὺς Τούρκους, ἐν αἷς τὰ βασίλεια τῆν αὐτῷ: Κράλης τε ἅμα αὐτῷ ὁ ἀδελφός: στρατεύμα ἔχων ἀπὸ τῆς μεσογαίου τῆς Θράκης συνῆει τῷ ἀδελφῷ ὡς στρατευσόμενοι ἅμα τοὺς Τούρκους. Ὁ μὲν οὖν Σουλαιμάνης ἔτυχε πολιορκῶν πόλιν τὸ παρὰ Ταίναρον ποταμὸν, διέχον ἀπὸ Ἀδριανουπόλεως σταδίου ὡσεὶ ἑξήκοντα: καὶ σκηνὰς μὲν αὐτοῦ οὐκ ὀλίγας ἀπὸ πύλων ἄγων ¹⁷, ἐπήξατο, ἐν αἷς δὴ οἱ κατὰ τὴν Ἀσίαν Σκύθαι τε οἱ Νομάδες καὶ Τούρκων οἱ πρὸς τόνδε τὸν βίον τετραμμένοι δηροῦν εἰώθασιν: καὶ ἐπολιόρκει τὸ χωρίον ἐν τεταμένως: διατρίβοντα δὲ αὐτὸν λέγεται, ὡς τάχιιστα ἐπύθετο ἐπιόντας οἱ τοὺς πολεμίους, λαθεῖν τε ἐπιλαξάμενον ἄνδρας ἐς ὀκτακοσίους τῶν ἀμφ' αὐτὸν ἀρίστων, καὶ νυκτὸς ἐπελάσαντα ἐς τὸ πολεμίων στρατόπεδον καταδηρούμενον, ὡς ἤδη ἡ ἡμέρα ὑπέφαινε, καὶ οὔτε φυλακὰς ἔχοντας τοὺς πολεμίους εἴωρα αὐτούς τε τὰ πολλὰ παρὰ Ταίναρον ποταμὸν, ἧ: ὕδαρ κάλλιστόν τε παρέχεται πίνειν, καὶ ὑγιεινότατον. Θέρους δὲ τῆν ὥρα, ὀλιγώρως τε τῶν ὀπλων σφίσειν αὐτοῖς καὶ τῶν ἵππων ἔχοντας, οἷα τοὺς πολεμίους ἐν οὐδενὶ λόγῳ ποιουμένους, ἐπὶ βρασιώνην τετραμμένους, κατὰ Κερμιανὸν χῶρον ἐπεισπεσεῖν τε ἄφνω σὺν τοῖς ὀκτακοσίοις, καὶ διαφθεῖραι σύμπαντα τὸν στρατὸν κτείνοντα: ἀφειδέστατα: ὥστε τοὺς πλειονας αὐτῶν πεσεῖν ἐς τὸν ποταμὸν, καὶ ἐν ἀπορίᾳ εἶχον ὅποι τρέπωνται γενόμενοι, καὶ ταύτη διαφθερῆναι: ἐνθα ὁ τε Οὐγγλεσις ἀπώλετο, καὶ ὁ Κράλης, ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ἐν ταύτῃ τῇ μάχῃ. **D** Ὅτι δ' ἀντρίπῃ διεφθάρη, οὐκ ἤδει οὐδεὶς, ὥστε οἰεσθαι τοὺς προσήκοντας αὐτῷ περιεῖναι ἔτι αὐτὸν ἐπὶ πολὺν τινα χρόνον. Ὡς οὖν ταύτην τὴν νίκην εὐκλεῆ καὶ περιφανῆ ἀνεῖλετο Σουλαιμάνης, τὸ τε πόλισμα δὲ ἐπολιόρκει πρότερον παρεστήσατο, καὶ Ὀρεστιάδα τὴν Ἀδριανούπολιν καλουμένην ἐλαύνων ἐπολιόρκει. Ἐτυχε δὲ τὴν τε τὴν πόλιν Περιδημητὸν πολιορκῶν, καὶ προβάλλων τῷ τείχει θαρὰ οὐκ ἄνθει. Ἐν τούτῳ δὲ ὄντος Σουλαιμάνει, τυχεῖν νεανίαν λέγουσι τῶν ἐν τῇ πόλει, κατὰ ὄπην τινα ἀπὸ τῆς πόλεως φέρουσαν ἔξω, λάθρα τε ἐξάγοντα νυκτὸς ἀμῶντα πυροῦς

Notulæ marginales.

(18) Al. *Hadrianopoli*.

¹⁷ πύλων, Ἄ τὸ πύλων αἰγῶν B.

κατὰ τὴν ὑπὲρ τούτην διαφορῆν ἐς τὴν πόλιν, καὶ τοῦτο συνεχῶς ποιοῦντα ὄφθηναι ὑπὸ τινος τῶν ἐν τῷ στρατοπέδῳ. Ἰδόντες δὲ τὸν Τούρκον, ἢ εἰσῆαι ὁ νεανίας, ἐφεπόμενον κατόπιν γενέσθαι, κατὰ τὴν ἀπὴν πειραθῆναι τε αὐτῆς, καὶ εἰσιόντα ἐς τὴν πόλιν, αὐθις ἐς τὸ στρατόπεδον γενέσθαι· καὶ ὀφικόμενον παρὰ Σουλαιμάνη, ἐξεῖπειν τε τὴν εἰσοδὸν, καὶ αὐτὸν αὐτίκα ἐξηγεῖσθαι. Πειραθέντα δὲ τῆς εἰσόδου τὸν ἡγεμόνα, καταλαβεῖν τε τὴν πόλιν τούτην, καὶ ὑφ' αὐτῷ ποιήσασθαι. Μετὰ δὲ ταῦτα εἰς Φιλίπποπολιν ἐλαύνοντα, ἐλεῖν τε καὶ ταύτην τὴν πόλιν, καὶ παραστήσασθαι ὁμολογίαν. Λέγεται δὲ γενέσθαι τούτῳ τῷ βασιλεῖ ἄνδρα ἐπὶ στρατηγίας ἐπιστημώτατον τε καὶ ἐξηγεῖσθαι θεινότερον ἐπὶ πόλεμόν τε καὶ ἐπιδρομάς. Καὶ οἱ μὲν λέγουσιν αὐτὸν τὰ πλείω ἀποδεικνύμενον πάμπαν ταχύ τε καὶ παραγρῆμα ἐπιτελεῖν. Νοσήσαντος δὲ Σουλαιμάνεω, καὶ ἐπὶ Ἀσίαν ἐπειγομένου, τὴν νόσον οἱ χαλεπωτέραν γενομένην, ἀπενέγκαι ἐκ τοῦ βίου αὐτόν. Τελευτῶντα δὲ ἐπιτελεῖν τοῖς ἀμφ' αὐτόν, θάψαι τε τὸ σῶμα αὐτοῦ ταύτην, κατὰ τὴν τῆς Κεβρόνησου ἰσθμόν. Ἦ δὲ καὶ συνέθη πρότερον τελευτήσαντα τὸν παῖδα αὐτοῦ, θάψαι τε μεγαλοπρεπῶς, καὶ ἐξηγεῖσθαι· καὶ τῇ σήματι ταξάμενος φόρους, ὥστε παννυχίαν χρῆσθαι τοὺς ἱερεῖς αὐτῶν ἐπὶ τῷ μνήματι, αὐτόν τε ἐκέλευσεν αὐτοῦ θάψαι ἅμα τῷ παιδί αὐτοῦ.

Ἐπειτα δὲ αὐτοῦ ἐτελεύτησεν Ἀμουράτης ὁ Ὀρχάνειο παῖς, Σουλαιμάνεω δὲ ἀδελφός, ὡς ἐπύθετό οἱ αὐτὸν τελευτήσαντα, τοὺς τε ¹⁸ νεήλυδας, καὶ ἄλλους τοὺς τῶν θυρῶν ὄντας λαθῶν, καὶ ἐς τὴν Εὐρώπην διαβάς, παρέλαβε τὸ στρατεύμα αὐτοῦ ἅπαν, καὶ ἐπὶ Ἀδριανούπολιν ἐλάτας, τὰ βασιλεία οἱ αὐτοῦ ἐποιήσατο. Καὶ ἐντεῦθεν ὀρμώμενος, ἐληίζετο τὴν τῆς Μακεδονίας μεσόγειον χώραν, καὶ ἀνδράποδα συχνὰ ἀγόμενος, ἐπλούτιζε τοὺς μεθ' αὐτοῦ στρατιώτας, καὶ Τούρκων ὅσοι ἐπ' ἐλπίδι τοῦ κερδοῦναι εἰσὼν εἶποντο αὐτῷ, ἐδώριετο ἀνδραπόδοις τε καὶ ὑποζυγίοις, ἃ ἤλισκετο ἀπὸ Μυσῶν τε καὶ Ἑλλήνων. Λέγεται μὲντοι καὶ τότε, ὡς Σουλαιμάνης ἐπεὶ ἤσθετο τῆς Τριβαλλῶν καὶ Μυσῶν δυνάμεως ἐπ' αὐτόν ἀθροισομένης, καὶ ἐπρυχτεν ὥστε δοθῆναι οἱ ἐξάκις μυρίας δραχμάς, ὥστε ἀποδοῦναι αὐτοῖς ὅσα τῶν πολισμάτων προσηγάγετό οἱ, καὶ αὐτὸν οἰχεσθαι ἀπαλλασσόμενον εἰς τὴν Ἀσίαν ἀποχωρήσειν, τῆνικαῦτα πολιορκοῦντα τὰ ἐν τῇ Θράκῃ πολισμάτα Ἑλλήνων. Ὡς οὖν πυθόμενοι οἱ Ἕλληνας ἀπεδέχοντό τε, καὶ ἑτοιμοὶ ἦσαν ἐπὶ τούτοις σπένδασθαι, ξυνηνεχθῆναι σεισμόν τε μέγαν, καὶ τὰ τεῖχη τῶν πόλεων διαβραχθῆναι, ὥστε αὐτοὺς ἐλεῖν ἀπὸ τούτου τὰ πλεονεξίαις ἐπήλαυτον πολιορκοῦντες. Καὶ ἐλόντας παρὰ τῶν Ἑλλήνων τὰ πολισμάτα, ἔχασθαι τοῦ λοιποῦ τῆς Εὐρώπης, μηδὲν τι τοιοῦτον εἶτι προσιεμένους. Μετὰ δὲ ταῦτα ἤλαυνεν ἐπὶ Μυσσοῦς καὶ ἐπὶ Τριβαλλοῦς. Τὸ δὲ γένος τοῦτο παλαιότερόν τε καὶ μέγιστον τῶν κατὰ τὴν οἰκουμένην ἔθνων· εἴτε ἀπὸ Ἰλλυριῶν μόρας ἀπεσχισμένον ταύτην ἔκρησε τὴν χώραν, εἴτε, ὡς ἔνιοι, ἀπὸ τῆς πέραν τοῦ Ἰστροῦ

A qua muri parte intrare solitus erat, a tergo eum secutus est, tentaturus si per eam rimam in urbem sibi pateret aditus. Urbem itaque ingressus est. Quo facto, rediit in castra ad Sulaimanem, actaque edocet. Sulaimanes igitur eductis in aciem copijs, ad urbem accessit. In quam eum irrepsisset, duce Tureo, qui rimam invenerat muri, illico ejus dominium nactus est. Postea promotis castris Philippopolim obsidet: quæ tandem pactionibus in ejus fidem traditur. Ferunt, hunc regem habuisse virum rei militaris perquam gnarum, quo nullus fuerit superior incursionibus faciendis bellisque gerendis. Præterea aiunt ad tantam potentiam eum hac ex causa venisse, quod summa celeritate in rebus gerendis uteretur. Sulaimanes morbo implicatus est. Hinc festinabat in Asiam. Morbo tandem ingravescente, moritur. Moriens præcepit suis ut corpus sepelirent in Chersonesi isthmo, ubi antea configerat filium suum fato fungi: et magnificæ sepulture tradi ordinavit, et reditus sacerdotibus qui eo loci erant, ut celebrarent nocturnos ludos ad sepulcrum, seque filii sepulture jungi voluit.

ταξάμενος φόρους, ὥστε παννυχίαν χρῆσθαι τοὺς ἱερεῖς αὐτῶν ἐπὶ τῷ μνήματι, αὐτόν τε ἐκέλευσεν αὐτοῦ θάψαι ἅμα τῷ παιδί αὐτοῦ.

Cum jam animam efflasset, Orchanis filius Amurata (19), Sulaimanis frater, re cognita, peregrinos et reliquos Januarum milites assumens in Europam trajecit: exercitusque omnes qui ibi erant, accepit. Hinc contendens Adrianopolim, eam sibi regni sedem designavit. Rebus ita compositis, incursionem in Macedonia mediterraneam regionem fecit: brevique captis mancipijs plurimis et alia præda, milites suos admodum opulentos reddidit. Turcos, qui cum lucrandi animo comitabantur, mancipijs et jumentis Græcorum et Mysiorum, quæ belli jure obvenerant, liberalissime donat. Ferunt **17** Sulaimanem, postquam nuntiatum erat Triballorum et Mysiorum copias adversum se pergere, collocutum cum Græcis, si numerarentur sibi sexaginta millia drachmarum, velle se restituere Græcis quæcumque in Thracia ipsorum cepisset oppida et relicta Europa discessurum in Asiam. Hunc cum Græci audissent suas in Thracia obsidere urbes, promptissimis quidem animis prædictam conditionem accepissent: at cum maximus terræmotus accidisset, oppidorumque muri procidissent, Turci accedentes armati, urbes plurimas, etiam Græcorum, in ditionem suam redelegerunt: nec amplius tales obtulere conditiones Græcis, verum Europam obtinuerunt. Post hæc bellum avertit in Mysios et Triballos. Triballos autem gentem esse totius orbis antiquissimam et maximam, compertum habeo. Appulerunt in hanc regionem, sive (variant enim auctores) divisi ab Illyrijs, sive, ut quorundam sententia est, ab ea regione quæ ultra

Notulæ marginales.

(19) Amurates I, quartus rex, anno 1550.

¹⁸ In πα Ἰωννιζάρους.

Istrum in extrema Europa est, et a Croatia Præ-
 siisque septentrionale mare accolentibus: necnon
 a Sarmatia, quam hodie Russiam vocant, propter
 suæ regionis frigus invictum profecti, Istrumque
 transgressi, in regionem Ionio affusam penetra-
 runt, ubi quoque habitaverunt, cum armis eam re-
 gionem quæ Venetos spectat subegissent. Si au-
 tem quis contrariam sequatur sententiam, quasi e
 regione versus Ionium vergente digressi, Istroque
 superato, in illam accesserint, unde eos antea pro-
 disse diximus regionem, haud quidem contende-
 ro: nec tamen eam tuto arripere audeo. Atta-
 men, scio, quamvis populi isti nominibus sint dis-
 creti, non tamen moribus quidquam inter se
 differunt: idem linguae usus iisdem etiam hodie
 est. Dispersi hinc inde, domicilia per totam ha-
 buere Europam, incoleantibus quibusdam de Hæ-
 grege Peloponnesi regionem Laonicam, qua patet
 ad montem Taugetum, et ad Tamarum. Ubi etiam
 habitavit a Dacia ad Pindum usque montem, in
 Thessaliam se projicientem, alius quidam populus:
 nrisque nomen fuit Bacchi (20). Nec tamen scio,
 utrum in Epiros commigrasse asseverem. Haud me
 fugit, Triballos, Mysios, (21) Illyrios, Polonos, et
 Sarmatas eadem inter sese lingua uti. Si igitur
 hinc conjecturam facere licet, existimo omnes istos
 unum hominum esse genus, nec diversum. Ut au-
 tem tandem in diversos abierint mores, et in alias
 concesserint regiones, a nullo accipi, ut certum
 quid de his presenti Historiæ inserere ausim. Ultra
 utraque Istrum colunt, longe lateque regnantes.
 Itaque, mea quidem sententia, magis verisi-
 mile videtur hoc hominum genus variis fortunæ
 procellis jactatum, Ionii regionem insedisse, tra-
 jectoque Istro, ibi sedes fixisse: ibidemque potius
 habitasse, quam inde discedentes, adierint ad eum
 orbis terrarum tractum, qui propemodum inhabita-
 bilis sit hominibus. Illi itaque sive necessitate, sive
 voluntate tracti, ad sui defensionem seorsim a re-
 liquis segregati habitare instituerunt, ut videre est
 magis conjectanti, quam veritatem rei pronun-
 tiant. At hic sitam esse superiorem et inferiorem
 Mysiam, non eam regionem recte dici, quæ supra
 Istrum, verum quæ ultra Istrum colitur: nec
 etiam inferior Mysia nuncupatur regio, quæ Istro
 subjecta est. Ad istam regionem Istri, quæ ad
 Italiam usque se porrigit, Bulgaros, quos inferioris
 Mysiæ incolae perhibent, et Græcam linguam
 callere aiunt, scio pervenisse a Bydæa urbe usque
 ad Euxinum Pontum, Trinabum urbem regni sui
 sedem decernentes. Hos quidem Alexander, quem
 Scervæ Tribalorumque dux Crætes regno præ-
 fecit, imperio rexit, donec moreretur, supersate
 filio Susmano, qui in paternum successit regnum.

Notiæ marginales.

(20) Vatachi.

(21) Alii addunt Croatios.

¹⁰ ἀνίκητον. In ora, ἀνίκητον. ²⁰ In ora, Βλάχοι. ²¹ ἀφικόμενοι. R. ut in cont. ²² ἐπὶ. In uno ut in
 αὐτοῖς, in ut, in οὐκ, ἀποδείκνυσθαι. ²³ Τουργάνους. R. Τουργάρους. ²⁴ τούτοις. Sic ms.

ζών ηγεμόν, ἐς τὴν βροικίαν κατέστησεν, ἐβασίλευε τε οὕτως, ἐς ὃ δὴ τελευτήσας κατέλιπε βασιλεῖα τοῦ γένους τὴν παιδα αὐτοῦ Σούσμανον, ἐφ' ὃν δὴ ἐστρατεύετο Ἀμουράτης ὁ Ὀρχάνειο. Ἐπεὶ ἐς Τριβαλλοὺς ἐσέβαλε, καὶ μάχῃ κρατήσας αὐτῶν Φεβρόα τε ὑπηγάγετο πόλιν εὐδαίμονα, καὶ τὰ ἐς τὴν Ῥοδόπην χωρία καταστρεψάμενος, μεγάλα ἀπεδείκνυτο ἔργα. Σάτην τε τὴν Φεβρόων ἐπιτρέψας πόλιν ἀνδρὶ ἀγαθῷ, ἐστρατεύετο ἐπὶ Σούσμανον, τὸν Μυσίας βασιλεῖα, καὶ συμβαλὼν αὐτοῦ ταύτῃ ἐτρέψατό τε τοὺς Μυσσοῦς, καὶ διέφθειρεν οὐ πολλοὺς, διασωθέντας ἐπὶ τὰ ἐς τὸν Ἰστρον χωρία. Διαπρεσβευσάμενος δὲ πρὸς Ἀμουράτην Σούσμανος ὁ Ἀλεξάνδρου, σπονδὰς τε ἐποιήσατο καὶ συμμαχίαν, ὥστε τὸν αὐτὸν ἐχθρόν τε καὶ φίλον νομίζειν, καὶ ἐπιγαμίαν ποιησάμενος, θυγατέρα αὐτοῦ, κάλλι τε ὑπερφέρουσαν, καὶ ἀπὸ Ἑβραίδος, ἦν ἡγάγετο τρωθεὶς, γεννηθείσαν, τῷ Ἀμουράτῃ ἔξεδωκε μέντοι καὶ ἑτέραν τῷ Ἑλλήνων βασιλεῖ. Ὅς τῆνικαῦτα τῶν Ἑλλήνων τὸν Καντακουζηνὸν ἀφελόμενος τὴν ἀρχὴν, ἐβασίλευε γένους τοῦ Ἑλληνικοῦ. Ὁ μέντοι Καντακουζηνός, ἐπεὶ τε ἐβασίλευε παῖδας δύο ἔχων, τὴν μὲν νεώτερον Μανουήλον, ἐπεμφέν ἐς Πελοπόννησον ἡγεμόνα, τοῦ Μιζιθρα²⁵, τὴν δὲ πρεσβύτερον καθίστησι βασιλεῖα τοῖς Ἑλλησιν. Ἰωάννης δὲ ὁ τοῦ Ἀνδρονίκου παῖς, ὡς ἐπὶ τὸ ἰκανὸν τῆς ἡλικίας ἀφίκετο, συνίστατό τε τοῖς Ἑλλησιν, καὶ συντίθετο αὐτοῖς, ὡς ἐπὶ τὴν βασιλείαν ἀφ' ἑξομένου. Ἐτυχε δὲ διαίτας ἔχων ἐν τῇ Μακεδονίᾳ. Οἱ δὲ Ἕλληνες ἀχθόμενοι τῇ διαίτῃ καὶ ὕδαρι τοῦ βασιλέως, ὡς ἕκαστος εἶχεν αἰτία αὐτῷ, ἐπαγόμενοι ἀπὸ Μακεδονίας τὸν νεανίαν, ἐς τὴν βασιλείαν κατεστήσαντο. Ὡς δὲ ἐς τὴν βασιλείαν κατέστη, τὸν μέντοι Καντακουζηνὸν Ναζηραῖον ἐποίησατο, Ματθαῖον τοῦνομα. Ὁ τούτου δὲ πρεσβύτερος παῖς, ὃν ἀπέδειξε βασιλεῖα τοῖς Ἑλλησιν, ἀφίκετο μὲν τὰ πρῶτα, ἐς Ῥόδον, πρὸς τὸν ταύτῃ αὐτοῦ ἀρχιερεῖα, δεόμενος ἐπικουρίας τυχεῖν, καὶ ἐδείκτο κατάγειν αὐτὸν ἐς τὴν βασιλείαν, καὶ πολλὰ προσιχόμενος, ὥστε οἱ γενέσθαι τιμωρίαν τινά ὡς εὐδὲν εὐρκα ἐπιτήδειον παρῆν²⁶ αὐτίκα, μετὰ ταῦτα, ἐς Πελοπόννησον παρὰ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Ἐμμανουήλ, τὸν ἡγεμόνα τῆς Σπάρτης, καὶ παρ' αὐτοῦ τὴν δόξαν ἐποιεῖτο. Ἰωάννης μὲν οὖν τῷ τε Ἀμουράτῃ νεωστὶ ἐς τὴν Εὐρώπην διαβάντι συμμαχίαν ἐποιήσατο, καὶ τὴν τοῦ Μυσῶν²⁷ θυγατέρα ἡγάγετο ἐπὶ τῷ παιδί αὐτοῦ Ἀνδρονίκῳ, ἀφ' ἧς ἐγένοντο αὐτῷ παῖδες, πρεσβύτερος ἴμην Ἀνδρόνικος, Δημήτριος δὲ καὶ Ἐμμανουήλ οἱ νεώτεροι, καὶ Θεόδωρος. Καὶ Θεόδωρος εἶπετο τῷ Ἀμουράτῃ, ὅποι ἂν στρατεύηται, καὶ φόρου τε ὑποτελεῖς ἄμα ὄντες τῷ Ἀμουράτῃ, ἐπισπόμενοι ὅποι ἂν στρατεύοιτο. Μετὰ δὲ ταῦτα ἐπὶ Δράγασιν τὸν Ζάρκου ἡγεμόνα, τὴν ἐν τῷ Ἀξιῷ ποταμῷ χώραν στρατεύσάμενος κατεστρέψατο, ἐς φόρου τε ἄμα ἐπαγωγὴν, καὶ αὐτὸν οἱ στρατευόμενον ἀπεσθεῖ ἐπὶ τοὺς πολεμίους, ἐς τοσούτους τὸν ἀριθμὸν ἔχοντι ἵππεας.

A Hunc bello aggressus est Amurates, Orchanis solioles. Postquam autem castra in Triballos movit, eos praelio vicit, Pherasque urbem opulentam in potestatem redegit, et loca Rhodopen spectantia in ditionem accepit, maximaque virtutis militaris patrabat opera. Saini viro optimo cum commisisset Pheras urbem, adversus Susmanum Mysiae regem arma cepit. Tandem cum Mysiis manus conseruit, quorum interfecit paucos, cum fuga evasisset in violati ad loca Istro proxima. Susmanus inde legatis missis ad Amuratem, qui pacem orarent, fondere iecto in societatem acceptus est, ut deinceps hospes et amicus Amurati foret. Hinc et affinis Amurati factus est, data in uxorem filia sua forma eccellente, ex Braide, quam uxorem vulneratus duxerat, progeneratam: alteram connubio junxerat Graecorum regi, Andronico Joannis filio, Joannes enim regno jam expulerat Cantacuzenum, qui puerum ipsam gubernarat: cum arrepto Graecorum regno, filiorum quos habebat, alterum Emmanuelem natu minorem misit in Peloponnesum, ut esset dux Mizithrae, quae olim Sparta: natu vero majorem, Graecorum regem esse jubet. Joannes autem, Andronici filius, cum jam eam attigisset aetatem, quae rebus gerendis idonea erat, conspiratione facta cum Graecis, rogavit ut regno **19** praeficeretur. Eodem autem tempore rex in Macedonia agebat, luxuriosiore victu et intemperantiore dissolutus. Graeci indignantes propter victus rationem dissolutiorem, et convicia regi facientes, ut quisque habebat quod crimini verteret, Joannem Andronici filium in Macedoniam abductum communi assensu applausuque regem designant. Inuito regno, Cantacuzenum in Nazaræorum sive monachorum ordinem transtulit, quem mutato nomine Matthæum appellavit. Hujus senior filius, quem pater Graecis regem destinabat, in Rhodum navigat, petiturus a sacerdote summo, quem Magnum magistrum vocant, qui insulam regebat, auxilium, quo adjutus recuperaret amissum regnum. Multis autem nequidquam pertentatis, quibus in suas partes sacerdotem pelliceret, ut spem auxilii affulgere vidit nullam, ad fratrem suum juniorem Emmanuelem in Peloponnesum Sparta ducem iter flectit: apud quem vitae consuetudinem et necessaria habuit. Joannes autem cum Amurate in Europam transgresso societatem contraxit, filioque suo Andronico Mysiorum regis filiam uxorem dat: ex qua sustulit filios: Andronicus quidem natu maximus, Demetrius vero et Emmanuel et Theodorus natu minores erant. Theodorus autem sequebatur Amuratem, quocumque bellam avertisset. Reliqui, quos modo diximus, vectigales et stipendiarii erant Amuratis, ipsumque comitari cogebantur, contra quoscunque expeditionem suscepisset. His ita compositis, excre-

Notulae marginales.

²⁵ ἡγεμόνα τῆς Σπάρτης. In ora, ἦτοι Μιζιθρα. ²⁶ παρ' ἴναϊ R, παρῆν. ²⁷ βασιλέως. Sic R.

citum contra Dragasem Zarci ducem movit, regionemque juxta flumen Axium domuit, sibi que tributariam bellique sociam effecit. Ducem quoque in potestatem accepit, quem sub se stipendia facere jussit, equitum impetrata manu non modica. His præclare gestis, etiam Pogdanum eo loci regnantem debellavit: quem sub se merere cum exercitu, quem habuerat, voluit. Amurates autem per omnia imitatus æquitatem Cyri Cambysis sibi, maxima modestia et liberalitate tractabat duces Triballorum, et Mysiorum Græcorumque, qui in suam potestatem concesserant. Cum moratus esset longo tempore in Europa bello astrictus, nuntiatur, suos in Asia præfectos conjuratione facta Asianos sollicitare ad defectionem, plurimamque regionem jam ab Amurate avertisse, conscriptisque exercitibus, Asiæ statum quam maxime conturbare, oppida quaedam capientes, quaedam vero oppugnantes non cessare. Quamprimum hæc certo accepit, transitum **20** in Asiam parat, suosque ita instruit, ut hostes quam potentissime contundere et profligare posset. Cum hos deprehendisset in Mysia castra collocasse, copiis in aciem eductis, tale excogitavit, ut qui esset summa rei militaris scientia præditus, stratagema. Dicitur enim, cum æstatis esset tempus fervidissimum, etesias ventos ab occidente spirare. Ibi autem suorum ordines ita disposuit, ut ventum a tergo haberent præliantes. Hinc princeps prælium inibat, ubi hostium acies erat confertissima, irruens, et quam fortissime pugnans. Cum autem prælium utrinque æquo Marte serveret, ipse in editiorem tumulum conscendens, voce quam potuit maxima suos in hunc modum allocutus est: O commilitones mei, filii dilectissimi, non subit animos, quanta pericula in Europa multorum annorum durissima militia perpressi sitis? Quid ceditis? an nescitis omnia in vestra fore potestate, illis superatis? Agite igitur, promptis animis me sequamini. Quod si cunctati fueritis, hostes nos vincent. Hæc locutus, admisit equum in hostem, et in confertissimos hostium cuneos se conjecit, acerrime prælians: confestimque, ut prædixerat, ventus exortus est, et in hostium faciem se fudit. Hinc cum mutua hortatione adversum hostes procederent, maximoque impetu eos adorirentur, primum eos in fugam conjecerunt, et insequentes plurimas trucidarunt. Fertur, maximam exercitus sui partem ibi intercidissee. Hostes autem fuga sibi consulentes, singuli ad sua dispersi sunt. Hinc cum legatos misissent ad Amuratem, petitum pacem, haud passi sunt repulsam. Hæc tamen conditione pax data est, ut se,

Ut autem pax cum Turcis in Asia facta est, etiam res in Europa interturbatæ sunt. Sauzes, natu maximus filiorum Amuratis, in Europa relictus est, ut eam defenderet: et si qua solutio coorta esset, aut periculi quid ingrueret, curaret ut Europæ res in tuto collocarentur. Hic

Μετά ταῦτα Πόγδανον τὸν ταύτῃ ἡγεμόνα ὑπαγόμενον, ὥστε οἱ ἔπεισθαι σὺν τῇ αὐτοῦ στρατιᾷ, μεγάλα ἀπεδείξατο ἔργα, ἐπιείκειαν μὲν κατὰ τὴν Κίρου τοῦ Καμβύσειω ἐπιδεικνύμενος, καὶ ὡς μετριώτατά τε καὶ ἐλευθεριώτατα προσφερόμενος τοῖς ὑπὲρ αὐτὸν γενομένοις, ἡγεμόσι Τριβαλλῶν, καὶ Μυσῶν, καὶ δὴ Ἑλλήνων. Κατὰ μὲν οὖν τὴν Εὐρώπην διατρέδοντα συχνόν τινα χρόνον, καὶ πρὸς τούτους ἔτι διαπολεμοῦντα, ἀφίκετο ἀγγελία, τοῖς ἐν τῇ Ἀσίᾳ βυρθῶρων ἡγεμόνας ἀλλήλοις συνθεμένους, ἀποστῆσαι τε ἀπὸ Ἀμουράτειω χώραν οὐκ ὀλίγην αὐτοῦ, καὶ αὐτοὺς στρατιᾶν συλλέξαντας ἕσπην ἠδύναντο μάχιστα, ταραξάει τε τὰ ἐν τῇ Ἀσίᾳ πράγματα αὐτοῦ, καὶ χώρας τῆς ἑαυτοῦ τὰ μὲν καταστρέφομένους, τὰ δὲ καὶ πολιορκοῦντας οὐκ ἀνιέναι. Ἐπεὶ τε δὴ τάχιστα ἐπέθετο, διαβάς ἴστο ἐπὶ τοὺς ἡγεμόνας παρασκευασάμενος ²⁸, καὶ ἐς τὰ ἔσχατα πειρασόμενος, ἢ ἐδύναντο κράτιστα ὡς διαμαχοόμενος. Εὐρὸν δὲ τούτους ἐν Μυσίᾳ στρατοπεδευσόμενος, παρετάξατο ἐς μάχην. Οἷα δὲ μάχης ἐμπείρῳ πολλαχῆ γενομένη ἐμπεμηχάνητο τοιόνδε. Λέγεται γὰρ ὡς ἐπεὶ θέρους ἦν ὄρα, καὶ ἤπιστατο μεσημβρία ἐπιγιγνομένης, ἐπιπνεύσειν ἐτησίαν ἄνεμον ἀπὸ ἑσπέρας. Ταύτῃ δὲ παρεγγυῶν τῇ στρατιᾷ, τὸ μέρος ἐκεῖνο κατὰ νότου λαθεῖν, ἐς μάχην τε καθίστατο περὶ πλήθουςαν ἀγορῶν, καὶ συμμίξας τοῖς πολεμίσι, ἐμάχετο ἰσχυρῶς. Μάχης δὲ ἀμφὶν Ἰσθμοῦ γενομένης, ἐπὶ λόφον τινὰ αὐτοῦ που λέγεται ἀναστῆναι, καὶ φωνῆσαι μέγα τοῖς ἑαυτοῦ τάδε· Παῖδες ἐμοὶ στρατιῶται, μέμνησθε ἡμῶν αὐτῶν ὅσα ἐπεπόνθειτε ἐν τῇ Εὐρώπῃ τοσαῦτα ἔτη ²⁹ διαπολεμοῦντες; Τί δὴ ὑποχωρεῖτε; Οὐκ ἴστε ὡς τὰ πάντα ἐφ' ἡμῖν ἔσται, τούτων περιγενομένοις; Ἄγετε δὴ ἐμοὶ ἔπειθε, ὡς ἦν μὴ ἀρτίως ἔπειθε ³⁰, ταχὺ περιεσομένων τῶν πολεμίῶν ἡμᾶς. Ταῦτα εἰπόντα τὸν βασιλέα, ἐλαύνειν ὄμβρε τῷ ἵππῳ ἐπὶ τοὺς πολεμίους, ἐς τὸ μέσον στίφος ἐμβάλλοντα· καὶ αὐτίκα ἐπιπνεύοντα τὸν ἄνεμον ἀπὸ νότου τῇ στρατιᾷ, ἐνοχλεῖν ἐπὶ πρόσωπον τοὺς ἐναντίους. Καὶ οὕτως ἅμα ἀλλήλοις διακελευσαμένους, καὶ ἐς τὸ πρόσθεν ἰόντας, καὶ βιαζομένους, τέλος δὴ τρέψασθαι τε καὶ ἐπιδιώκειν ἀνακράτης ἀπολύοντας τοὺς πολεμίους. Καὶ διαφθαρῆναι μὲν λέγεται τὰ πλείω τοῦ στρατεύματος αὐτοῦ· διαφυγόντας δὲ τοὺς πολεμίους, οἴχεσθαι ἀπαλλαττόμενον ἕκαστον ἐπὶ τὰ ἑαυτοῦ. Ἐνταῦθα διαπρεσβευσταμένους, σπονδάς τε αἰτεῖσθαι, καὶ συμβῆναι αὐτῷ ἐφ' ᾧ ἔπεισθαι τούτους ἢ ἀνὴρ ἔξηγεῖτο τοῦ λοιποῦ στρατευόμενον.

Ἐν ᾧ δὴ κατὰ τὴν Ἀσίαν διέτριβε, περιήει, καὶ τὰ ἐν τῇ Ἀσίᾳ κελίστη πράγματα, καὶ τοῖς Τούρκων ἡγεμόσι σπονδάς ἐποιεῖτο. Σπουζῆς ὁ πρεσβύτερος τῶν παίδων αὐτοῦ ἐν τῇ Εὐρώπῃ καταλειφθεὶς ὥστε ἐφορᾶν τε τὴν ἀρχὴν, καὶ ἦν τι ἐπῆει δεινὸν ἢ χαλεπὸν κατὰ τὴν ἀρχὴν, ἐπὶ τὸ δοῦναι αὐτῷ ἀσφα-

Notulae marginales.

²⁸ Παρασκευασάμενος R. ²⁹ ἔτη πολ. ³⁰ ἐπειθε R. ut in C. ἐπειθε R. ut in cont.

λῶς ἔχειν, καταστησάμενος. Οὗτος δὲ συνίστη τε
καὶ τοὺς κατὰ τὴν Εὐρώπην ἀριστέας ὡς ἐδύνατο,
μάλιστα εὖ ποιῶν τε καὶ ἀνακτώμενος, καὶ τοῦ
Ἑλλήνων βασιλέως τῷ πρεσβυτέρῳ παιδί Ἀνδρονί-
κῳ, ὡς οἰχομένου τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Ἀμουράτῃ τῷ
Ὀρχάνεω, εἰς τὴν ²¹ κατὰ τὴν Ἀσίαν, πρὸς τε ἡγε-
μόνας αὐτοῦ πολεμῶν, ἐγκατελείφθη ἐν τῷ Βυζαν-
τίῳ, καὶ ἐπετέτραπτο τὴν βασιλείαν τούτῳ, ἀφικό-
μενος εἰς λόγους, ἐπειδὴ τε ἀφίστασθαι ἀπὸ τῶν
πατρίων, καὶ ἄμφω κατασχεῖν τὴν πατρίαν ἀρχὴν,
τὴν αὐτὴν σφίσι ἐχθρὸν τε καὶ φίλον ἡγουμένους,
καὶ ἦν τις ἐπὶ πόλεμος ἀμύνοντας παραγίνεσθαι
ἀλλήλοις κατὰ τὴν δυνατόν πάση δυνάμει. Ταῦτα ὡς
αὐτοῖς ἐδόκει ποιητέα, ἔσπευδε τό τε ²² καὶ ὄρκια
ἐποιούντο, ἐμπεδῶντες ὡς μάλιστα τὰ τοιαῦτα σφί-
σιν αὐτοῖς, ἢ ἀσφαλές τε ἐδόκει ἀμφοῖν εἶσθαι. **B**
Ὡς δὲ ταῦτα ποιησάμενοι δὴλα ἐποιούντο, καὶ ἠτφκλίζοντο σφᾶς παρασκευαζόμενοι, ἦν ἐπὶ εἰς τὴν
Εὐρώπην Ἀμουράτῃς, ὡς ἀμύνασθαι.

Ταῦτα ὡς ἐπύθοντο τάχιστα γενόμενα κατὰ τὴν
Εὐρώπην, καλέσας Ἰωάννην βασιλέα Βυζαντίου,
ἔλεγε τοιαῦτα· Βασιλεῦ Ἑλλήνων, ἐμοὶ τε νεωστὶ
παρὰ τῶν ἐν τῇ Εὐρώπῃ πιστοτάτων ἀγγελίαι ἀφί-
κετο, ὡς Σαουζῆς ὁ ἐμὸς παῖς, ὑπὸ τοῦ σοῦ παιδὸς
ἀναγκασθεὶς, ἀνήκεστά μοι βουλευόμενος πράγματα.
Πῶς οὖν ἔχει μηδὲν τοι ἐπισταμένου σοῦ τούτων
πέρι εἰς τοσοῦτον ἀφικέσθαι ἀφροσύνης, ὥστε μὴ
μόνον ἐπιχειρῆσαι τὸν ἐμὸν παῖδα, ἀλλὰ καὶ σὸν
παῖδα συνέπαινον γενέσθαι εἰς ταῦτα; Πῶς δ' ἄνευ
σῆς γνώμης τὰ τοιαῦτα γενέσθαι ἐξεῖν λογίζεσθαι;
Ἄλλ' εἰ μὲν δίκην ἐπιθήσω τῷ σῷ παιδί ἦντινα ἂν
ἐπιτάττοιμεν μηδοτιοῦν ὑπολογίῃ, εἰσομαι τότε σα-
φῶς, ὡς ἄκοντος σοῦ ταῦτα ἐγένετο· ἦν δὲ ἄλλη **C**
λογιζόμενος ἄλλοῖον ἢ ἐμοὶ δόξει περὶ τοῦ ἐμοῦ παι-
δὸς μὴ τιμησάμενος μὴ βούλοιο τίθεσθαι, ἔσθαι δὲ
σαυτὴν ἐν αἰτίᾳ ἕξων εἰς ὕστερον. Βασιλεῦς δὲ Ἑλλή-
νων ἀμείβετο τοῖσδε· Ὁ βασιλεῦ, οὐκ ἂν δὴ ποτε
τοῦ λοιποῦ ταύτην ἐμοίγε τὴν αἰτίαν αἰτιώμενος
ἐπιθείης σὸν δίκην· ἢ γὰρ κάμωι γενήσεται ὁ παῖς
οὗτος ἦν σὺ ἐφησθα ἐπὶ ταῦτα ὠρμησθαι, οὐδὲν τοι
ἤττον ἐμοῦ συνειδότες, ἦδη δὲ τότε σαφέστατα, ὡς
ἔχει μὲν εὐνοίας τε καὶ φιλοφροσύνης περὶ σέ τε καὶ
τὴν σὴν δυναστείαν. Ἦν δ' ἂν ἐπιτάττοις δίκην
ἐκείνῳ ἐπιθεῖναι με, μὴ ἂν οὕτω μεμνημένοι δόξαι-
μι, ὥστε τῷ ἐμοὶ τε καὶ σοὶ ἐχθίστῳ τε καὶ πολε-
μιωτάτῳ διατεθειμένῳ χαρίζεσθαι, ὅτι οὖν ἐνδιδόντα
τῆς δίκης. Ταῦτα εἰπόντι τῷ βασιλεῖ, ἐδέδοκτο **D**
Ἀμουράτῃ τὴν αὐτὴν ἀμφοῖν ἐπιθεῖναι τὴν δίκην.
Κατὰ ταῦτα ἄμφω τῷ πατέρῳ ἐπαιτιωμένῳ τοῖς
παισίν, ἐξορύσαι τῷ ὀφθαλμῷ ἑκατέρῳ ἐκείνοισ.
Ὡς δὲ ταῦτα ἐδέδοκτο, ἤλαυνεν ἐπὶ τὴν Εὐρώπην,
στράτευμα ἀγόμενος ἢ ἐδύνατο πλεῖστον. Καὶ δια-
βίης ἐπὶ τὴν Εὐρώπην, ἔστο ὁμός τε ἐπὶ τὸν παῖδα,
ὅπῃ δὲ ἐπονθάνετο αὐτὸν ἐν στρατοπεδεύομενον σὺν
τῷ Ἑλλήνων βασιλέως παιδί. Οἱ δὲ τὰ Εὐρώπης
στράτευμα συλλέξαντες ἐστρατοπεδεύοντο ἐν χώρῳ
τῷ Βυζαντίου Ἀπικριδίου καλούμενῳ. Οἱ δὲ τοῖς

seditionem excitavit, concilians Græcorum nobi-
lium in Europa animos. Cum venisset colloquendi
gratia ad Græcorum regis filium senioreν Andro-
nicum, cui Byzantium regniq̄ue curam mandarat
pater, cum proficisceretur cum Amurate in Asiam
adversus duces isthic seditiosos, tandem eo de-
ducti sunt, ut uterque a patre deficeret suo, pa-
ternumq̄ue regnum teneret, eundemq̄ue et hostem
et amicum ducerent, quem alter jussisset: præter-
ea si quid ingrueret, alter alteri auxilio esse ne
cunctaretur. **21** Hæc cum ipsis visa essent, quo
majoribus animis observarentur, majoreq̄ue fide
colerentur, Jurisjurandi religio utrinque interpo-
sita est: quibus expeditis, quam commodissime ex
aperto præparabantur obsistere Amurati, si in
Europam transire conaretur.

Ubi de istis certior factus est Amurates, advo-
cato Joanne rege Byzantiæ, hujuscemodi exorsus
est orationem: Rex Græcorum, mihi nuper a fide
dignissimis in Europa nuntiatum est, Sauzem fi-
lium meum a filio tuo coactum, instituere ad ex-
tremam me devolvere miseriam: qua ratione igitur
fieri posset, ut inconsciis vobis ad tantam deven-
runt dementiam, ut non solum meus filius tam
impia aggrediatur, verum tuus accedat auxiliator
et adjutor? Absque tuo concilio hæc parari, quo
pacto cogitare possum? Verum si pœnas exegeris
de filio tuo, quas ego dictavero, certo sciam, te
in scio et invito ista contigisse. Sin autem alia tibi
quam mihi placuerit puniendi filii sententia, scito
harum turbarum culpam omnem me in te transla-
turum. Cui Græcorum rex respondet: Nequaquam,
o rex, hanc culpam vere in me rejicies. Nam si
nunc mihi daretur filius ille meus, quem ais adeo
impia in te patrare: sane cogniturus esses liquido,
quam ardentissimis studiis te tuumq̄ue regnum com-
plecterer. Sin autem mihi animadvertendi in filium
negotium injunxeris, ne me adeo dementem fore
existimes, ut quidquam gratia repressus, de pœnæ
severitate remittam: præsertim cum is puniendus
sit, qui tibiq̄ue mihiq̄ue inimicissimus et infestis-
simus est. Rex dicendi cum finem fecisset, placuit
ut uterque parens suum filium simili pœna, cum
crimen utriusque simile foret, ferret. Pœna autem
erat constituta, videlicet ut utriusque oculi erue-
rentur. Hæc ubi sunt decreta, copiis quam potuit
maximis succinctus, festinavit in Europam. Qui-
bus transvectis in Europam, summo studio con-
tendit adversus filium in eum locum ubi cum eum
Græcorum regis filio castra communivisse accepe-
rat. Qui quidem coacto in Europa exercitu, castra
metati sunt in Byzantiæ quodam loco, Apieridium
dicto: quo sane congregatos esse constabat Græcos,
et optimos quosque ex Europa. Ibidem juxta

torrentem quemdam, quo quasi vallo munitur, A castra locavit Sauzes Amuratis filius, patris adventum expectaturus. Amurates cum exploratum haberet, filium suum, additis Græcis, in prædicto loco castra posuisse, composito agmine accedit, præliaturus cum hoste. Cum autem prælium prohiberetur torrentis, etiam **B** ipse torrenti castra imposuit. Fama est, Græcorum quosdam congressos cum Amuratis militibus, eos fudisse. Deinde cum cognovisset locum istum ad prælium committendum minus esse opportunum, noctu profectus e regione castrorum hostilium, ad oram torrentis quam proxime ad hostium castra accedit. Hinc cum facile exaudiri posset, sublata voce singulos nominatim inclamavit: quorum egregia facta locis temporibusque notata, oratione secunda extollebat. Deinde cum singulos satis collaudasset, equo transiit torrentem, et talem orationem habuisse fertur: Viri heroes, quo fugitis, relicto me, patre vestro? Quare præceptoris vestri disciplinam abjicientes, ad filium meum convertimini desertorem? Qui ubi primus captus in meas venerit manus, tergo suo pœnas pendet. Nam flagellis cadetur, si modo id per vos mihi fuerit: nec quidquam mali aliud adolescentis perpetietur corpus. Sin autem spreta hac sententia mecum volueritis decernere ferro, pro certo habetote vos ad summam abituros miseriam, nec meam bonitatem unquam experturos. Agite ergo, ad nos transite, nihil mali suspicantes. Nec ob nostræ virtutis reverentiam, **C** nec etiam propter filii flagellationem, ad me confluere erubueritis. Juro per eum, cujus ope ad istud insigne imperium conscendi, me nihil mali cuiquam vestrum illaturum. Fama est, Sauzis milites his auditis nonnihil confusos voce regis, quæ erat clarissima, sibi que timuisse male, virtutem ejus et fortunam optime callentes. Attamen persuasi auctoritate dicentis, cum inter se multum essent collocuti, nocte ea quæ insequeretur, castra deserunt: et quo cuique opportunum videbatur, eo dirigebat gressum. Plurimi cum Amuratis castra intrassent, deprecati sunt culpam, factum excusantes, se non sponte, verum necessitate circumdatos, castra Sauzis esse secutos. Sauzes ubi intellexit milites suos ex castris aufugisse, nec non illos quos sibi fidissimas et deditissimos judicabat, abiisse, concessit Didimotychum. Secuti sunt eum Græcorum filii: quorum auxilio subnixus, res quam animosissime gerebat. Amurates comperto filii discessu, e vestigio insecutus est, urbemque obsidione circumdedit. Illi qui erant cum Sauze, fame oppugnati, cum antea nullum frumentum in arcem conguessissent, semet fidei Amuratis sive factionibus tradidere. Amurates itaque cum urbem fame enectam accepisset, etiam Sauzem filium cepit: quem oculis privari jussit. Græcos autem reliquos

τε Ἕλληνας ἄμρ καὶ τοὺς ἀρίστους ἀπ' Εὐρώπης συλλέγεσθαι οἱ ὡς μάλιστα ἐλογίζοντο. Ἐνταῦθα δὴ ἐπὶ χαράδρᾳ τινὶ ὡς ἐπὶ χάρακι ἐστρατοπεδεύετο Σαουζῆς Ἀμουράτῳ πατρὶ, τὴν πατέρα ἐπιόντα οἱ ἐπιδεχόμενος. Ἀμουράτης δὲ ὡς ἐνταῦθα κατέλαθε τὸν παῖδα αὐτοῦ, καὶ τοὺς Ἕλληνας στρατοπεδευομένους, συνταξάμενος ἐπέειπε ὡς συμμίζων αὐτίκα τοῖς ἐναντίοις. Ὡς δὲ ὑπὸ τῆς χαράδρας διεκωλύετο, ἐστρατοπεδεύσατο καὶ αὐτός. Συνέβαλλον ἢ ἐνεχώρει, Ἑλλήνων τινὲς τοῖς τοῦ Ἀμουράτῳ στρατιώταις, καὶ ἐτρέφαντο τούτους ὡς λέγεται. Ὡς δὲ ἐφαίνετο χαλεπῶς ἔχειν τὸν χώρον ἐκείνον μάχη συνάψαι τοῖς πολεμίοις, νυκτὸς ἐλάσας ἐναντίον τοῦ στρατοπέδου, ἐπὶ τὸ χεῖλος τῆς χαράδρας, ὡς ἔγγυτάτω γενόμενος τοῦ στρατοπέδου τῶν πολεμίων ὡς βῆσται ἐπακούοιτο, φωνῇ τε μεγάλῃ ἐπικαλούμενος ὄνομαστί ἄνδρα ἕκαστον, ὡς εὐκλείζων ἅμα τῶν πεπραγμένων ἕκαστῳ, εἴ τῳ φιλότιμον πώποτε ἢ ἀγαθὸν ξυνηνέχθη γενέσθαι. Μετὰ δὲ εὐφημίζοντα ἕκαστον παρὰ τὸ χεῖλος διηπειύοντα, λέγεται ἐπειπεῖν τοιαῦτα: Ἄνδρες ἤρωες, ποῖ δὴ οἴχεσθε, ἀπολιπόντες ἐμὲ τὴν πατέρα ὑμῶν; Ποῦ τοῦ διδασκάλου τῆς διδασκαλίας ὑμῶν ἀφήμενοι, ἐπὶ παῖδα ἐτρέψασθε ἔτι ἀπαλλάττοντα, ἔν ἐπειδὴν ἐς χεῖρα ἐμὴν ἀφίκηται, συλλαβῶν μαστιγῶσω, οὐδὲν τοι ἄλλο λυμηνάμενος τὸν νεανίαν, ἂν μόντοι μόνον ὑμῖν βουλομένοις ἐξῆ ἐκείνου ²³ τοιαῦτα ποιῆσαι: ἦν δὲ ἄλλοι πειρώμενοι τῆς γνώμης ἐμοῦ, ἐθέλητε διὰ μάχης ἰέναι, ἴστε δὴ ὡς ὑμῶν οὐδὲν ὄγμῃ ἐσεῖτε ²⁴ τοῦ λοιποῦ. Δεῦρο δὴ σὺν ἰόντες παρ' ἡμῶν μηδοτιοῦν ὑπολογίζεσθε αἰδοῖ τῆς ἡμετέρας ²⁵ ἀρετῆς, καὶ ὑπὸ παιδὸς μαστιγία αἰσχύνεσθε τοιαῦτα ἐπιτηδεύοντες, καὶ ἐπόμνυμι τὸν τὴν ἀρχὴν τῆνδε ἐμοὶ ἐπιτρέψαντα, μηδένα μηδὲν ἔτι ἀνήκεστον τι ἐργάσασθαι. Ταῦτα ἀκούσαντας τοῦ Σαουζῆος στρατιώτας αἰδουμένην τε λέγεται τὴν βασιλέως φωνὴν: φωνεῖν τε γὰρ διάτορον μάλιστα δὴ ἀνθρώπων, καὶ περὶ σφῶν αὐτῶν δεδιέναι τὴν τύχην αὐτοῦ καὶ ἀρετὴν ἐξεπισταμένους, καὶ οὕτω πεισθέντας, ὡς ἐδίδοσαν σφίσι αὐτοῖς λόγον ἐπὶ τῷ γεγονότι, νυκτὸς ἐκείνης ἀπηλλάσσοντο ἐκ τοῦ στρατοπέδου, ἀπιόντες ἢ ἕκαστῳ προεχώρει: τοὺς δὲ πλείους ἀφικομένους παρὰ ²⁶ τοῦ Ἀμουράτῳ στρατοπέδου, παραιτεῖσθαι ὡς ἀνάγκη προηνεγμένοι, συνελέγησαν ἐς τὸ Σαουζῆος στρατοπέδον. Αἰσθόμενος δὲ ὁ Σαουζῆος ἀποδιδράσκοντας τοῦ στρατοπέδου τοὺς στρατιώτας αὐτοῦ σὺν τοῖς ἀρίστοις, οἷς ἑώρα εὐνουστάτοις αὐτῷ, ἔρχετο ἐπὶ τὸ Διδωμότυχον, συνεπισπωμένων καὶ τῶν παιδῶν. Ὅσοι ἐς τόνδε οἱ συνεπιλαβομένων τὴν πόλεμον, ὡς προθυμέτατα καὶ συμπροθυμούμενος ἐδόκει τούτων ἀντιλαθῆσθαι ἢ ἐδόκει ἐρῶμενέστατα. Πυθόμενος δὲ Ἀμουράτης ἤλαυσε κατὰ πόδας, καὶ ἐπολιόρκει τὴν πόλιν. Οἱ δὲ σὺν τῷ Σαουζῆι λιμῷ πιεζόμενοι, ἅτε σίτου οὐκ εἰσενεχθέντος ἐς τὴν ἀκρόπολιν πρότερον, καὶ ἐν βραχεὶ ἐπιλειοπίπτος, παρεδίδοσαν σφῶν αὐτοῦς χρῆσθαι, ὡς ἂν μάλιστα

Notulæ marginales.

²³ ἐκείνου R. al. ut in cont. ²⁴ ἐσεῖται R. ut in cont. ²⁵ ὑμετέρᾳ: ἄρ. Al. ut in c. ²⁶ ἐπὶ. Sic R.

αὐτῷ δοκοίη, Ἀμουράτης δὲ τὴν πόλιν λιμῶ παρα-
στησάμενος, εἶλε τὸν παῖδα αὐτοῦ Σαούζην, καὶ λα-
θῶν ἐξέκοψε τὸ ὄφθαλμῷ αὐτοῦ. Τοὺς δὲ ἄλλους κε-
λεῦσαι αὐτὸν δεδεμένους, ἐπὶ κεφαλὴν κατὰ κρημνὸν
κατενεχθῆναι ἀπὸ τῆς πόλεως εἰς τὸν ποταμὸν. Τὸν
δὲ ἐσκηνωμένον παρὰ τὸν ποταμὸν καὶ θεώμενον
ἐπιφερομένους τοὺς τε ἀρίστους ἐπὶ κρημνὸν, σὺν
δύο τε ἅμα καὶ σὺν τρεῖς ἀνακαγχάζειν, οἷς ἐπι-
σπεύδοντα κυσὶ λαγῶ ἐπιδιώκουσι, παῖδας τῶν παρ'
ἑαυτῷ ἀρίστων, σὺν τῷ Σαούζῃ ἀπιόντας, ἐκέλευσε
τοὺς πατέρας αὐτῶν αὐτοχειρὶ διαχρήσασθαι. Δύο δὲ
τούτων λέγεται μὴ ἐθέλησαντας τοὺς παῖδας αὐτῶν
ἀποκτείνειν, αὐτούς τε ἅμα ἀνελεῖν, καὶ τοὺς παῖδας
αὐτῶν κελεῦσαι ἀνελεῖν. Γνώμη δὲ ἔφασκε τῶν πα-
τέρων ἀφικέσθαι τοὺς παῖδας ἐπὶ τὸν Σαούζην, καὶ
ἀφικέσθαι ταλαντευομένων αὐτῶν ἐπ' ἀμφοτέρω. **B**
Ταῦτα δὲ ποιησάμενον, ἐπιτεῖλαι πέμφαντα ἄγγελον
τῷ Ἑλλήνων βασιλεῖ, τὸν παῖδα τὰ αὐτὰ τούτῳ ποιῆ-
σαι, ἣ συνέθετο αὐτῷ τὴν ἀρχήν. Κάκεινον δὲ φασὶ λαβόντα τὸν παῖδα αὐτοῦ δεξι ζέοντι ³⁷ κατενέγκαι
τὸ ὄφθαλμῷ.

Τότε μὲν οὖν οὕτως ἐτελεύτα ἀμφὶ τόνδε τὸν
πόλεμον. Μετὰ δὲ ταῦτα, ὡς Ἐμμανουήλος ὁ τοῦ
Ἑλλήνων βασιλέως παῖς, Θέρμην, τὴν ἐν Μακεδο-
νίᾳ Θεσσαλονίκην ἐπικαλουμένην, ἐπιτροπαύων διέ-
θνε. Καὶ τινος λαθόμενος ἐπιστάτου ἀμφὶ τήνδε
τὴν χώραν τῇ Φερῶν πόλει ἐπιβουλιῶν ἐάλω,
πρὸς δὲ καὶ νεώτερα πράττων πρὸς Ἀμουράτην,
ἐπιπέμφας ἄνδρα [Χαρατίνην] μὲν μέγα δυνάμε-
νον, διὰ σύνοσιν δὲ τὰ εἰς πόλεμον, οὐδενὸς τῶν παρ'
ἑαυτῷ λειπόμενον, ἐπέτελλε τὴν Θέρμην αὐτῷ πα-
ρυστησάμενον ἔχειν, ἄγοντα τὸν τοῦ βασιλέως Ἰωάν-
νου παῖδα. Χαρατίνης μὲν δὴ ἐν τούτοις ἦν Ἐμ-
μανουήλος δὲ αἰρήσεσθαι τὴν πόλιν οἰόμενος ταχὺ
ὕπὸ Χαρατίνεω, ἅτε τῶν πραγμάτων τῶν ἐν τῇ πό-
λει πονηρῶς ἐχόντων, καὶ ἐπ' οὐδενὶ ἀγαθῷ οἱ ἀπο-
θεβηκότων, αὐθαδέστερόν τε γὰρ αὐτῷ, ἀχθόμενοι,
ἐχρῶντο οἱ τῆς πόλεως, ἢ ὡς ἐχρῆν, ὡς εἶχε, τάχι-
στα ἀπηλλάττετο διὰ θαλάσσης ἐπὶ τὸν πατέρα αὐ-
τοῦ, ἐν νῆϊ ἔχων ἀπιέναι. Ὡς δὲ ἐπιπέμπων αὐτῷ ὁ
πατὴρ προηγόρευεν ἄλλη πῆ ἀπιόντα ἀπαλλάττεσθαι,
ὡς οὐκ ἔτι αὐτῷ ἐνὸν δέχεσθαι διὰ δέος τοῦ Ἀμου-
ράτῃ, ἔγνω δεῖν εἰς αὐτὸν ἰεσθαι δὴ τὸν Ἀμουρά-
την παραιτησόμενον, εἴ τι μὴ ἐν δέοντι διαπραξαμέ-
νων αὐθις αὐτῷ μεμελέτηκεν. Ἀμουράτης δὲ, πυν-
θανόμενος τὸν βασιλέως παῖδα ἐπ' αὐτὸν ἀφικνεῖ-
σθαι, ἠγάσθη τε αὐτὸν τῆς γενναιότητος ³⁸, καὶ
ἀπαντήσας ἢ πρότερον εἰώθει ποιεῖν αὐτῷ ἐπολαύ-
νοντι, ἔπειτα προσεῖπε, καὶ ἐπισχόντι βραχὺ οὕτω
διηλέγχθη. Μετὰ δὲ ταῦτα προσελάσας αὐτῷ, ἔλεγε
τοιάδε· Ἄ καὶ βασιλέως, ὡς μὲν σὺν δίκῃ τῇ ἐμῇ
χώρα νῦν, πρότερον δὲ ἡμετέρῃ οὖση ἐπιβουλιῶν
ἐάλω, καὶ ταῦτα ὅσα διεκράξω, σὺν δίκῃ διαπραξα-
γμένος εἶης, ἐπισταμένῃ μοι ταῦτά ἐστι, καὶ ἔδη
συγνώμην σοι παρεχόμενος ἐν τῷ παρόντι, ὅρα μὴ
εἰσαυθις ἄλλως, τοιούτων εἰς ἐμὲ καὶ τὴν ἐμὴν ἀρχὴν
διαπραξαίμενος εἶης. Ἐμὲ τε γὰρ καὶ θεὸν ἅμα τὸν

ex urbe viectos, **23** præcipites in flumen subje-
ctum deieci imperavit. Castris autem juxta flumen
fixis, spectabat optimates Græcorum ut præcipi-
tarentur ex urbe, nunc bini, deinde et terni. Stu-
dio deinde spectandi addictus, cum intervenisset
ex improvise lepus a canibus agitatus, fertur co-
chinum sustulisse. Posthæc parentibus eorum qui
se junxerant Sauzi seditionem concitanti, præcep-
pit ut filios necarent suis manibus. Patres duo
fuere, qui noluerunt tam crudele exsequi imperium.
Hinc et ipsi trucidati sunt simul cum filiis. Nam
dicere solebat, nequaquam istos citra consilia pa-
rentum defecisse ad Sauzem. Nunc autem cum for-
tuna utantur dubia, eos nutare in utramque partem.
His ita expeditis, nuntium mittit ad Græcorum
regem, ut filium suum plecteret, sicuti initio con-
venerat: qui infundens oculis ejus acutum fervedum,
visum ei ademit.

λαβόντα τὸν παῖδα αὐτοῦ δεξι ζέοντι ³⁷ κατενέγκαι

Talem finem isti bello imposuit. Postea cum
Emmanueli, regis Græcorum filius, Macedonia
Thermam, quam Thessalonicam nominant, regens
et auxilium uactus, deprehensus esset Pheris urbi
insidias struere, resque novas contra Amuratem
moliri: misso Charatine potentissimo viro, et mi-
litari scientia nulli postponendo, ei præcepit ut
Thermam occuparet: nec reverteretur, nisi ad-
ducens filium Joannis regis victum. His quidem
Charatines efficiendis præcipite intentus erat. Em-
manuel cum præsentiret urbem non posse susti-
nere Charatinis vires, cum alioqui urbis res essent
comminutæ, nec quidquam boni præ se ferrent
(nam contumeliosius illum tractabant, quam fieri
par erat, viro maxime infensi), quapropter animo
agitabat quam ocissime mari contendere ad patrem.
Pater autem misso nuntio cum edixisset ut alio
quam ad se diverteret, quasi eum non amplius ex-
cipere auderet Amuratis metu: statuit ire ad
Amuratem, huncque suppliciis fatigare, ut sibi
admissorum impunitatem concedat. Amurates
cognito filium regis ad se venire, ejus admodum
gavisus est generosa indole. Cui cum processis-
set, ut antea consueverat, obviam, primo eum
allocutus est. Deinde paulisper silentium tenentem
cum eum reprehendisset, residentem ore sic locutum
esse accepimus: O fili regis, Jure quidem convin-
ceris, quod regioni nostræ, antea vestræ, insidia-
tus sis: et quæcunque feceris, juste te fecisse
compertum habeo. Nunc autem cum tibi præteri-
torum veniam impertiar, cave deinceps talia ad-
versus **24** me meumque regnum coneris. Mibi
enim et hujus rei curatorum Deo satis declarasti, te
pessimum esse factum. Itaque ubi melior nunc
factus fueris, etiam res Europæ sub vobis melius
sunt habitura. At ego, inquit ille, sciens Deum

Notulæ marginales.

³⁷ ζέον R, ut in cont. ³⁸ νεώτερο, R, ut in cont.

omnia quam optime agere, ad te veni tot criminibus irretitus, rogaturus veniam eorum que in te regnumque impie commisi. His dictis, veniam dedit Amurates; et ad patrem suum eum remittens, jussit ut filium cum bona gratia susciperet. Qui imperata faciens, filium illico admittebat Byzantium.

οἷς πεπλημέληται μοι ἐπὶ σὲ καὶ τὴν σὴν βασιλείαν. Οὕτω δὲ καὶ Ἀμουράτη συνέγνω τε αὐτῷ τὴν ἁμαρτίαν, καὶ τῷ πατρὶ αὐτοῦ ἐπιπέμπων, ἐκέλευε τὸν παῖδα αὐτοῦ δέχεσθαι· ὁ δὲ ἔποιε· τε αἰ ἐνετείλετο, καὶ τὸν παῖδα αὐτίκα προσέτετο ἐς Βυζάντιον.

Charatines occupata Therma, et defectoribus in servitutum redactis, plurimum gloriæ invenit apud Amuratem, cum antea multum, nunc plurimum apud eum polleret. Exstant enim hujus Charatinis plurima memoratu digna, ut qui Amurati optima suggererit consilia; et pleraque egregia opera in Asia Europaque facta hujus ex industria provenere. Exstant viri hujus sermones quidam memoratu dignissimi, quos cum rege habuisse fertur, contendens cum eo super illis quæ ad prudentiam rei que militaris scientiam attinent. Nam eum in interrogationem instituente, dixisse memorant: Rex Amurates, quo pacto res bellicæ administrandæ sunt, ut eo, quod desideras tuis copiis effici potiare? Regem aiunt respondisse: Si singulis occasionibus, ne aufugiant, diligenter fuero intentus: præterea, si plurimis beneficiis militum animos mihi devinxero. Charatinem subjecisse audio: At qua ratione occasiones non omiseris, præterea scopum tuæ militiæ attigeris? Regem intulisse: Si animo diligenter verisimilia quæ ad scopum spectant, pensitaverim: et in istis quæ ad scopum faciunt, non aberravero. Hinc tradunt, Charatinem in maximum ellusum cachinnum, dixisse: Rex Amurates, plurima sapientia te instructum esse cerno. At quo pacto verisimilia diligenter animo expendas, nisi præsens utraque experimentis cognoveris, quæ fieri, quæque non fieri oporteat? hæc in consultatione ut respuas, illa ut maxima cura diligas. Ista ubi præcesserint, significat etiam requiri celeritatem, quæ plurimum momenti ad res præclare gerendas habet, ut nihil magis ducem quam celeritatem et indefessam curam in agendo et consultando sectari oporteat. Præsens esse ne negligat, ubicunque sua præsentia opus fuerit. Talia cum inter se conferrent sermoeinantes, pronuntiarunt sententias, quantum pertinere videtur ad res gerendas, nequaquam inutiles. Amurates quocunque movisset exercitus, **25** statim metus adversariis oboriebatur. Hincque accurate loca sua muniabant. Usus est opera Charatinis viri optimi, qui in omnibus quæcunque rex facere aggrediebatur, operam suam locavit indefessam, regi que maxima necessitudine devinctus fuit. Adjutus ab isto viro, non modica fecit, quæ tendebant ad subjugandum sibi Europæ imperium. Tot

αὐτοῦ κηδόμενον, ἀποδείχως ἤδη φαυλοτέρα σε δὴ διαγεγόμενον· ὡς ταύτη ἄμεινον ἔχει γενόμενος, ἐφ' ὅμην τὰ τῆς Εὐρώπης πράγματα. Ἄλλ' ἐγώ, ἐφη ἐκεῖνος, καὶ Θεὸν αὐτὸν παρὰ σοῦ ἢ ἔχει ὡς ἄριστα διανύοντα αἰσθόμενος ἦν, ἔπειτα τοσαύτη αἰτία γενόμενος, ὡς ἂν μοι ἐπιτηδείως σχολῆς, ἐφ'

Χαρατίνης δὲ, τήνδε Θέρμην παραλαβὼν, καὶ τοὺς ξυναφιστώτας δουλωτάμενος, μέγα εὐδοκίμει παρ' Ἀμουράτη, καὶ πρόσθεν μέγας ὢν παρ' αὐτῷ καὶ μέγιστον δυνάμενος, λέγεται μὲν περὶ Χαρατίνου πολλὰ ἄξια λόγου, ὡς ὑποτιθεμένου Ἀμουράτη τὰ δέοντα, καὶ τὰ πλείω ὑπηρετοῦντος διαπράττεσθαι μεγάλα ἄττα κατὰ τὴν Ἀσίαν καὶ Εὐρώπην. Καὶ λόγοι δὲ αὐτοῦ πρὸς Ἀμουράτην ἀπομνημονεύονται, ἐρίζοντος αὐτῷ περὶ συνέσεως καὶ στρατηγίας. Ἐρομένου γὰρ αὐτοῦ λέγεται· Ἀμουράτη, ὦ βασιλεῦ, πῶς ἂν δὴ μάλιστα στρατηγῆ, ἕως ἂν βούλοιτο οἱ γενέσθαι τούτων ῥαδίως ἐπιτυχάνοι; Τὸν δὲ φάναι λέγεται, Εὖ τε στοχαζόμενος, καὶ τοὺς στρατιώτας ὡς οἶόν τε μάλιστα εὐεργετῶν. Τὸν δὲ ἐπανέρεσθαι, Καὶ πῶς ἂν δὴ εἰπόντα στοχάζοιτο ὀρθῶς; Τὸν δὲ φάναι, Εἰ μετρῶν τὰ εἰκότα, μὴ σφάλῃται περὶ τὰ μέτρα. Ἐνταῦθα καγχάσαι ²⁵ λέγεται Χαρατίνην πάνυ μέγα, καὶ ἐπειπεῖν Ἀμουράτη, ὦ βασιλεῦ, σωφρονεῖν ἄριστ' ἂν δοκοῖς· πῶς δ' ἂν μετροῖη ἂν μὴ παρῶν ἑκάτερα θεωρῆ τὰ τε δέοντα, καὶ τὰναντία τούτων, τῶν μὲν ἀπέχοιτο, τὰ δὲ αὐτῷ μεταδιώκοι ἐλόμενος, φθάνων τε τὸν τούτων καιρὸν τὰ δέοντα; Διὰ ταῦτα δὲ, ταχύτητα αἰνιττόμενος προφέρειν μέγα τῶν ἄλλων ἀγαθῶν, ἐς τὸ μέγα κατεργάζεσθαι, ὡς οὐδὲν ἄλλο πρὸ ταχυτήτος τε καὶ σπουδῆς τὸν γε στρατηγὸν χρῆναι ἐπιτηδεύειν, καὶ πανταχοῦ παραγεγόμενον ὅποι ἂν θέοι πη παρῆναι. Ταῦτα μὲν οὖν διελεγμένους ἀλλήλοις ἀποδείκνυσθαι γνώμας οὐ τοῦ δέοντος ἔλλειπεις. Ἀμουράτης μὲν οὖν διῶν ἀπανταχῆ ὡς τάχιστα, θέους τε ἐπλήρου ἅπαντα καὶ φυλακῆς, Χαρατίνην χρώμενος, ὑπηρέτη τῷ πάντι ἀρίστῳ, καὶ ἐς τὸ συλλαμβάνειν αὐτῷ καὶ οἰοῦν ξυνεπιλαβέσθαι, καὶ ἐπιτηδείως ἔχοντι ἐς τὰ μάλιστα, καὶ οὐκ ὀλίγα ἐς τὴν ἀρχὴν αὐτῷ ποιησαμένῳ κατὰ τὴν Εὐρώπην. Ὑπηγάγετο μὲν οὖν τοσαύτη εὐνη καὶ ἡγεμόνας τοὺς ἐν τῇ Εὐρώπῃ· καὶ συνεπομένους αὐτῷ ὅποι ἂν στρατεύοιτο Ἑλλήνων βασιλεῖς εἰχῆ οἱ στρατευομένους. Ἐμμανουῆλιν δὲ ἠρέσκετο, μάλιστα δὲ ξυμπάντων Ἑλλήνων. Εἶχε δὲ καὶ τῶν Μυσῶν βασιλέα, πρὸς δὲ καὶ Δράγασην τὸν Ζάρκου παῖδα καὶ Μπόγδανον τὸν τὴν Ῥοδόπην κατέχοντα, καὶ ἄλλους τοὺς ἐν τῇ Εὐρώπῃ ἡγεμόνας, καὶ Τριθαλλῶν, καὶ Ἑλλήνων, καὶ Ἀλθωνῶν. Τούτων δὲ ἀπάντων κατεστραμμένων, καὶ τῶν ἐν τῇ Ἀσίᾳ ἡγεμόνων αὐτῷ συνεπομένων ἐς τοὺς πολέμους ἤλασε δὲ τελευτῶν. Ὡς μὲν οὖν Ἕλληνας

Notulae marginales.

²⁵ καγχάλασαι R. ut in cont.

κατεστραμμένοι ἐδουλοῦντο Ἀμουράτη τῷ Ὀρχά-
νεω, καὶ πρότερόν μιν δεδήλωται, καὶ νῦν δὲ τοσάδε
ἀν λέγοιτο ἐς ὑπόμνησιν ἱκανῶς.

Emmanuele præ omnibus Græcis plurimum delectabatur. In Amuratis
potestatem devenit rex Mysiorum Drageses, Zarci filius : nec non Pogdanus, qui Rhodopen imperio
tenebat. Accessere etiam in ditionem et alii Europæi duces, Triballorum videlicet, Græcorum
et Albanorum. His omnibus imperio suo admotis etiam Asianis ducibus stipatus, deinceps quoslibet
bello lacessere statuit. Græci quo pacto ex regno in servitutem ceciderint, jam ante explanavimus.
Prædicta nunc breviter in memoriam revocare juvat.

Ἰωάννης γὰρ ἐπεί τε κατέσχε τὴν βασιλείαν,
συνελάσας ⁴⁰ Καντακουζηνὸν τὸν πρόσθεν βασι-
λεύοντα Ἑλλήνων, ἐς τὴν Ναζηραίων διαίταν, ἐν-
εώρα γε τὰ Τούρκων πρόγματα ἐπὶ μέγα χωροῦντα
δυνάμει, ἀπέπλευσεν ἐς Ἰταλίαν. Καὶ πρῶτα μὲν
ἐπὶ Ἐνετοῦς τραπόμενος, ἐπικουρίας μὲν οὐδὲν τοι
ἀξίας λόγου τυχών, ἐδανείσατο χρήματα, ἐν ᾧ ⁴¹
ἔχων ἐπὶ τὸν Γαλατίας ⁴² βασιλέα ἀπιέναι. Ἐφί-
κετο μὲν οὖν καὶ ἐπὶ ⁴³ τοὺς λοιποὺς τῶν πρὸς ἐκ-
τὴν ἡγεμόνας, δεόμενός τε ἐπικουρίας, καὶ ἀποπει-
ρώμενος ὡς οἶόν τε μάλιστα αὐτῷ. Παριόν ⁴⁴ τε
ἐπὶ τῶν Κελτῶν βασιλέα, κατέλαβε μὲν τὰ οἴκοι
αὐτῷ θεσφορότα, καὶ πάνυ δὲ ἔχοντα μοχθηρῶς,
τυχεῖν οὐδενός, ὧν ἕνεκα ἀφίκετο ἐπὶ Ἰταλίας. Ἐπα-
νιὸν δὲ ἐπ' οἴκου, ὡς ἐγένετο, κατὰ τοὺς Ἐνετοὺς,
καὶ τὸ δάνειον οὐκ εἶχεν ἀπαιτούμενος ἀποδοῦναι,
ὃ ἐδανείσατο, ἀπιὼν ἐπὶ Γαλατίαν ⁴⁵, κατεσχέθη τε
αὐτοῦ ὑπὸ Ἐνετῶν οὐ μεθιεμένων αὐτὸν ἀποπλεῖν
οἴκαδε, ἄχρις ἂν μὴ ἐκτίσῃ τὸ χρέος τοῖς δαναι-
σταῖς. Ὁ δὲ ἐν ἀπορίᾳ γενόμενος, ἐπιπέμπων ἐς
Βυζάντιον παρὰ Ἀνδρόνικον τὸν παῖδα αὐτοῦ ἐπι-
τετραμμένον τὴν βασιλείαν, ἡξίου χρήματα ἐξευ-
ρόντα ἀπὸ τε τῶν ἱερῶν κειμηλίων, καὶ ἄλλων τῶν
κατὰ τὴν ἀρχὴν, πέμψαι οἱ ἱκανά, ἀπολύσαι αὐτὸν,
καὶ μὴ περιδεῖν αὐτὸν ἐν φυλακῇ ὄντα, πάνυ πολλὸν
διατρίθειν χρόνον. Ὁ μὲν οὖν Ἀνδρόνικος ἐν ὀλι-
γωρίᾳ ἐποιεῖτο τὰ ἐπεσταλμένα αὐτῷ, οἷα περὶ τὴν
βασιλείαν μαλακιζόμενος, καὶ τῷ πατρὶ οὐ πάνυ
τοι ἀρεσκόμενος, ἐπιστέλλων ἔφασκε, μήτε τοὺς
Ἑλληνας ἐπιτρέπειν αὐτῷ χρῆσθαι τοῖς ἱεροῖς,
μήτε αὐτὸν ἄλλωθὲν ποθεῖν οἶόν τ' εἶναι χρήματα
ἐξευρεῖν, ἐκίλευέ τε ἄλλη τραπόμενον, μὴ διαμεί-
λειν κηδεσθαι ἑαυτοῦ, ὅπως ἂν ἀπολύοιτο τοῦ χρέους.
Ἐμμανουῆλος δὲ ὁ νεώτερος βασιλέως παῖς, πον-
θανόμενος οἷας ἀνάγκης ἀφίκετο ὁ πατὴρ αὐτοῦ
βασιλεὺς ὑπὸ Ἐνετῶν, οὐρῶν χρήματα, καὶ πορισά-
μενος ὅσα ἠδύνατο, ὅτι τάχιστα ἐπέβη νηὸς, καὶ
διαπλέων, ἐς τὴν Ἐνετῶν πόλιν ἀφίκετο, τὰ τε χρή-
ματα φέρων, ἀπέδωκε τῷ πατρὶ ὅσα ἐπορίσατο κατὰ
τὴν θέρμην, ἦντινα ἐπετέτραπτο, καὶ καταλείπειτο
ἐπιτροπεύειν, καὶ ἑαυτὸν δὲ ἄγων παρείχετο χρῆ-
σθαι τῷ πατρὶ, ὃ τι ἂν βούλοιο, καὶ τὸ ἀπὸ τοῦδε
ῥησιῶσθαι Ἐμμανουῆλον τῷ πατρὶ ἐς τὰ μάλιστα

A sibi subegit gentes, tot in Europa duces stipen-
dium pendentes : præterea Græcorum gentes, quæ
cogebantur, quocunque terrarum dixisset, Amura-
tem militantem subsequi. Emmanuele præ omnibus Græcis plurimum delectabatur. In Amuratis
potestatem devenit rex Mysiorum Drageses, Zarci filius : nec non Pogdanus, qui Rhodopen imperio
tenebat. Accessere etiam in ditionem et alii Europæi duces, Triballorum videlicet, Græcorum
et Albanorum. His omnibus imperio suo admotis etiam Asianis ducibus stipatus, deinceps quoslibet
bello lacessere statuit. Græci quo pacto ex regno in servitutem ceciderint, jam ante explanavimus.

Joannes ad regni gubernacula evectus, Cantacuze-
num, antecessorem suum, Nazareum sive monachum
fieri compulit. Deinde cum animadverteret res Tur-
corum incredibili augeri successu, navigavit in Ita-
liam. Primo adiit Venetos, oraturus auxilium. Ubi
cum parum auxilii esset consecutus, accepta a fene-
ratoribus magna pecuniæ vi, decrevit ad Gallie abire
regem. Nec omisit reliquos Occidentis principes, quos
omnes quam maxime sollicitabat ad auxilium fe-
rendum. Cum venisset ad Gallorum regem (22),
etiam hujus res bello et seditione agitari cernit, et
admodum adversa uti fortuna. Nec interim quid-
quam auxilii in Italia tulit. Reditum maturans,
cum venisset Venetias, non potuit usuras ejus
sortis exsolvere, quam a feneratoribus mutuo
acceperat. Profecturus inde in Galatiam, retentus
est a Venetis, non sinentibus eum pedem usquam
ferre, donec satisfacisset creditoribus. His rebus
C anxius, misit Byzantium ad Andronicum filium,
cui regnum commiserat, rogans ut pecuniam com-
pararet, tam ex ecclesiasticis quam ex reliquis
regni thesauris : quam deinde ad se mitteret, ut
se a creditoribus redimere possit : nec se negligere,
jam longo tempore in carcere agentem. An-
dronicus his cognitis parum animum intendebat,
cum nimis regno gauderet patremque despiceret.
Attamen ei nuntiari jubet Græcos nolle concede-
re, ut sacros thesauros diripiat : nec se aliunde
tantam pecuniæ vim **26** corradere posse. Proinde
si seipsum negligere nolit, alio se vertat ad pecu-
niam prærandam, quo se liberare nexu possit. Em-
manuel filius regis junior, cum audivisset in quan-
tâ necessitate pater suus rex a Venetis esset
adactus, collecta et exacta quam maxima pecuniæ
vi, navem conscendit : summaque celeritate usus,
venit Venetias. Pecuniam omnem, quam exegerat
Thermæ, cui urbi regendæ præfectus erat, patri
obtulit. Præterea seipsum quoque patri tradidit,
ut se pro arbitrio uteretur. Hoc factum Emmanue-
lem patri et charissimum et familiarissimum red-
didit : at alterum filium, nempe Andronicum,
incitatissimo exinde odio persequabatur : quod cum
hinc originem sumpsisset, pertinacius inhaesit

Notulæ marginales.

(22) Is erat Carolus VI, anno Christi 1311.

⁴⁰ ἐξελάσας in ed. ut in c. ⁴¹ νῆϊ. R. ut cont. ⁴² Γαλλίας. ⁴³ μέντοι καὶ ἰ. ⁴⁴ παριόν τε καὶ H. A. ⁴⁵ in cont. ⁴⁶ Γαλατίαν. M. ut in cont.

utrisque, dum inter se dissiderent, inter cetera A etiam propter regnum. Rex Græcorum ea pecunia quam Emmanuel advexerat, creditoribus Venetis satisfacit. Reversusque Byzantium misit legationem ad regem Amuratem; præterea filium suum in Januis regis stipendia facere jussit. Amurates imperavit Joanni, ut se quam maxima fide coleret, nec suam militiam, quocumque bellum verteret, detrectaret. Joannes diligenter animum intendit, ne deinceps quid delinqueret, quo incurreret in offensam regis. Postea filium suum Theodorum misit in Peloponnesum, defunctis Cantacuzeni filiis; qui mansit apud Emmanuelem fratrem suum, Thermenæ præfectum. Cui cum in colloquium venisset Macedoniae et Thessaliæ dux, defectionem consiliis habitis moliebantur ab rege Amurate. Alter filius rediit Byzantium, accersitus a patre ad regnum. Ipse autem ingressus Peloponnesum ejus loca defendit quam optime; quæ omnia ita munivit, ut sibi videbantur quam maxime tuta futura. hæc quæ modo recensuimus, evenere, priusquam Andronicus una cum Saizo deficerent ab Amurate, amboque contra patres suos arma caperent. Postmodum comperit Amurates, etiam Emmanuelem novarum rerum cupidum defectionem animo agitare; quem tandem Therma oppido suaque dignitate spoliavit Charatines. Deinde cum pater edixisset, ne Emmanuel suam intraret regionem, maturata fuga venit in Lesbum. Cujus adventus cum terrorem maximum injecisset duci insulam C gubernanti, sua regione Emmanuelem excedere jussit. Qui cum incidisset in tirimem solventem Trojam, transvectus est in Asiam. Ibi conductis mercede equis, profectus est Prusam ad regem Amuratem. Tandem Amurates bellum intulit Tribalibus; ipsorumque duci **27** Eleazaro, qui ad Pannonios se contulerat, eosque incitabat, ut contra Amurateum arma arriperent. Eleazarus, ut rescivit Amuratem adversum sese cum exercitu pergere, contraxit copias quam potuit maximas ut resisteret hosti adeunti quam acerrime. Eleazarus cum haberet filias, una Susmanno Odrysiorum sive Moldavorum regi in matrimonium collocata, eum sibi generum paravit, alteram connubio junxit Bulco Branci, qui fuit Pladicæ filius, regenti Castoriam et Ochridem Macedoniae regionem, quam antea Nicolaus Zopani filius tenuerat. Mortuis autem ducibus Unglesæ et Cræle, Pristinum et Nisteam, sic dictam regionem, subigens, usque ad flumen quod Savum nominant, progressus est. Adversus hunc, cum exercitum ductaret Amurates, missis exploratoribus, cognovit eum incedisse cum exercitu campum, cui Cosobo (23) nomen erat. Ibiem Amuratis

συνήθη ὄντα· Ἀνδρόνικον δὲ ἀπεχθάνεσθαι τὸ ἐν-
ταῦθεν μεγάλως· καὶ τὸ μέγα δὲ ἔχθας ὀρξάμενον
ἀπὸ τούτου ξυμβῆναι ἀλλήλοις, τὰ τε ἄλλα σφίσι
καὶ ἐς τὴν βασιλείαν διαφερομένους. Ὁ μὲν οὖν βα-
σιλεὺς Ἑλλήνων οἷς ἦκε φέρων χρήμασιν Ἐμμανουήλος, τὰ χρέα τε ἀπέλυτο πρὸς τοὺς Ἑνετοὺς,
καὶ ἐπὶ Βυζαντιῶν ἑπανιῶν, διεπρεσβεύετο πρὸς
βασιλέα Ἀμουράτην, πέμπων τόνδε τὸν παῖδα αὐ-
τὸν νεώτερον ἐπὶ τὰς θύρας αὐτοῦ. Ἡξίου τε αὐτὸν
ὡς οἷόν τε μάλιστα θεραπεύειν καὶ συστρατεύεσθαι
ὅποι ἂν κελεύοι, καὶ προσεῖχόν ⁶⁶ τε αὐτῷ τὴν γνώ-
μην, ὥστε φυλάττεσθαι ἐπιεικῶς, μηδοτιοῦν τὴν βα-
σιλέα τοῦ λοιποῦ ἑξαμαρτεῖν. Ὑστερον μέντοι θεό-
δωρον τὸν παῖδα αὐτοῦ ἐπιπέμπων ἐς Πελοπόννησον
τελευτησάντων τῶν τοῦ Καντακουζηνοῦ παίδων ἐν
τῇ Σπάρτῃ, ἐγένετο ἐν τῇ Θέρμῃ, σὺν τῷ ἀδελφῷ
Ἐμμανουήλῳ. Καὶ αὐτὸν τε τῆς Μακεδονίας καὶ
Θετταλίας ἡγεμόνα, ἀφικόμενοι ἐς λόγους, ἀπόστα-
σιν ἐβουλεύοντο ἀπὸ Ἀμουράτεω βασιλέως. Τὸν μὲν
οἴχεσθαι ἐπιόντα ἐπὶ Βυζαντίου μεταπεμπομένου
αὐτὸν τοῦ πατρὸς ἐπὶ τὴν βασιλείαν· τὸν δὲ εἰσελ-
θεῖν ἐς τὴν Πελοπόννησον, καὶ ἐπιτροπεύειν τὰ κατ'
αὐτὴν, ἣ ἐδύνατο κράτιστα, καὶ ἣ ἐδόκει αὐτῷ
ἔξειν ὡς ἀσφαλέστατα. Ταῦτα μὲν οὖν ξυνηνέχθη
πρὶν ἂν Ἀνδρόνικον τὸν παῖδα βασιλέως ἀφιστάμενον
σὺν τῷ Ἀμουράτεω παιδί τῷ Σαούζῃ ἐξενέγκαι πό-
λεμον ἀμφὺ τῷ Ἀμουράτῃ κατὰ ταῦτα. Ὑστερον
μέντοι καὶ τὰ ὑπὸ Ἐμμανουήλου ἐς νεωτερισμὸν
προσάβμενα ἀνάπυστα ἐγένετο βασιλεῖ, καὶ τὴν
Θέρμην καὶ τὰ ταύτης χωρία Χαρατίνης ἀφείλετο
αὐτὸν. Καὶ ὕστερον ἀπαγορεύοντας τοῦ πατρὸς μὴ
ἐπιθῆναι τῆς χώρας αὐτοῦ, καὶ δὴ καὶ ἐπὶ Λέσβου
ἀφικόμενον, περιδεῆ γενόμενον τὸν Λέσβου ἡγε-
μόνα, προσαγορεύειν ἀπαλλάττεσθαι ἐκ τῆς χώρας
αὐτοῦ, κατασχεῖν τριήρη ἐς Τροίαν διαβάντα ἐς τὴν
Ἀσίαν, καὶ μισθωσάμενον ἵππους, ἀφικέσθαι ἐς
Προῦσαν παρὰ βασιλέα Ἀμουράτην. Μετὰ δὲ ταῦτα
ἐστρατεύετο ἐπὶ Τριβαλλοῦς, καὶ ἐπὶ Ἐλεάζωρον,
τὸν Τριβαλλῶν ἡγεμόνα, πρὸς τε τοὺς Παίονας τε-
τραμμένον, καὶ ἐξουτρύνοντα ἐκείνου· στρατεύεσθαι
ἐπ' αὐτόν. Ὁ μὲν οὖν Ἐλεάζωρος, ὡς ἐπύθετο Ἀμου-
ράτην ἐπιέναι ἐπ' αὐτόν, παρεσκευάζετο στρατιᾶν
συναγείρων ἣ ἐδύνατο μεγίστην, καὶ ἣ ἐδύνατο
κράτιστα ἀμυνόμενος· Ἐλεάζωρος δὲ θυγατέρας
ἔχων, ἐπὶ μὲν τῇ μιᾷ τούτων Σούτμανον τὴν
Ὀδρυσῶν βασιλέα κηδεστὴν ἐποίησατο· ἐπὶ δὲ τῇ
ἐτέρᾳ Βουῦλκον τὸν τοῦ Βράγγου τοῦ Πραδίκεω υἱόν,
Καστορίας τε καὶ Ὀχρίδος τῆς ἐν Μακεδονίᾳ ἡγε-
μόνος. Ἐπικτησάμενος δὲ μετὰ ταῦτα τὴν ἐν Μα-
κεδονίᾳ χώραν Νικόλεω τοῦ Ζουπάνου, ἐπὶ τῇ τε-
λευτῇ Οὐγγλεσῆ τε καὶ Κράλεω τῶν ἡγεμόνων, τὸ τε
Πρίστινον καὶ Νήστεαν οὕτω καλουμένην χώραν
ὑπαγόμενον ὄχρῳ ποταμοῦ Ἰλλυριῶν, Σάβια ἐς τὰ

Notulæ marginales.

(23) Campus merulae, Amselfeld.

⁶⁶ προσεῖχόν R. ut in eoxi.

νῦν καλουμένου, προσηλυθέναι. Ἐπὶ τούτων ὡς ἄ-
 ἔστρατεύετο Ἀμουράτης ὁ Ὀρχάνειο, κατέλαθε
 στρατοπεδεύομενον ἐν πεδίῳ Κοσόβῳ οὕτω καλου-
 μένῳ τῆς Πριστίνου χώρας. Καὶ ὡς ἐνταῦθα παρῆν,
 εἰς πόλεμον παρετάσσετο, ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ καὶ τῶ
 παῖδε ἀμφοτέρῳ Παιαζήτην τε καὶ Ἰαγρούπην. Τὸ
 δὲ ἐντεῦθεν Τούρκοι μὲν οὖν φασιν Ἀμουράτην μα-
 χεσάμενον γε καὶ τριψάμενον, τοὺς περὶ Ἐλεάζαρον
 διώκειν ἀνά κράτος· διώκοντα δὲ καταλαθεῖν ἄνδρα
 Τριβαλλόν, καὶ ἐπικαταθέντα· τὸν δὲ ἐπιστρέψαντα
 περὶ ἄκοντίται κατὰ τοῦ στίβου, καὶ οὕτω ἀνελεῖν
 βασιλέα Ἀμουράτην. Ἕλληνας δὲ οὕ φασιν μαχεσά-
 μενον καὶ ἐπεξελθόντα, ὡς ἐτρέψατο τοὺς ἐναντίους
 ἀποθανεῖν, ἀλλ' ἐν τῇ παρατάξει ἐτι μένοντος αὐτοῦ,
 λέγουσιν ἄνδρα γενναϊότατον ἐθελῆσαι ἐκόντα ὑπο-
 στήναι ἀγῶνα κάλλιστον δὴ τῶν πύποτε γενομένων.
 Τοῦνομα δὲ εἶναι τάνδρῳ τῷδε Μήλοην. Τοῦτον δὴ
 τὸν Μήλοην φασιν αἰτησόμενον ὅσα ἐβούλετό οἱ
 γενέσθαι ὑπὸ Ἐλεάζαρου τοῦ ἡγεμόνος ὀπλισμένον
 ἐλεύειν σὺν τῷ Ἰακῶ ἐπὶ τῷ Ἀμουράτειω στρατό-
 πεδον, ὡς ἂν αὐτομολοῦντα ἀπὸ τῶν ἐναντίων.
 Ἀμουράτην δὲ λέγουσιν ἐλπίζοντα αὐτομολεῖν παρ'
 ἑαυτὸν τὸν ἄνδρα, κελύειν ὑποχωρεῖν αὐτῷ ἐπι-
 τρέπειν, ὥστε ἐλθόντα ἐπειπεῖν ὅ τι ἂν βούλοιο.
 Γενομένου δὲ ἀγχοῦ τῶν θυρῶν βασιλέως ἧ ἔμενε,
 παραταξάμενος ἄρασθαι τὸ δόρυ, καὶ ἐπιόντα ὀρ-
 μήσασθαι ὀρμὴν πασῶν δὴ καλλίστην ὣν ἡμεῖς
 ἴσμεν, καὶ ἀνελόντα βασιλέα Ἀμουράτην, αὐτὴν τε
 ἅμα αὐτοῦ ἀποθανεῖν γενναϊότατα. Ἕλληνας μὲν οὖν οὕτω λέγουσι γενέσθαι· Τούρκοι δὲ, ἐπεξερ-
 χόμενον μετὰ τὴν νίκην, ἀποθανεῖν ὑπ' ἀνδρός Τριβαλλοῦ.

Ἐτελεύτησε δὲ Ἀμουράτης ἐνταῦθα ἐν Κοσόβῳ.
 Καὶ τὸ μὲν σῶμα αὐτοῦ ἀπήγαγον εἰς Προύσην, ἐν
 ἧ οἱ τὰ πρώην φοιτῶν Ὀθουμανίδων, πῆλιν Σουλαι-
 μάνειο, ἀποκεκλήρωνται. Τὰ δὲ ἐντεῦθεν Ἀμουρά-
 τεω ἐν πεδίῳ τῷ Κοσόβῳ κείμενα ἐν τάφῳ αὐτοῦ
 βασιλικῷ. Ἐτελεύτησε δὲ βασιλεύσας ἔτη ἑπτὰ καὶ
 πενήτηντα ὑπ' ἀνδρός Τριβαλλοῦ, τελευταῖον οὐ κατὰ
 βασιλέα. Τοσαῦτα δὲ ἔτη διαπολεμοῦντα καὶ ἔργα
 μεγάλα ἀποδείξάμενον, ὅς τοὺς μεγάλους ἐν τῇ Ἀσίᾳ
 πολέμους καὶ ἐν τῇ Εὐρώπῃ διαπολεμήσας, εἰς καὶ
 τριάκοντά, εἰς τοσοῦτον αὐτῷ μετὴν τύχης τε ἅμα
 καὶ ἀρετῆς, ὥστε μηδέποτε ἰττηθῆναι ἐν μάχῃ.
 Δύναμιν δὲ καὶ χώραν ἀξίωγρων ὑπαγόμενος, κατ'
 ἄμφω δὲ τῷ ἡπείρω, εἰς γῆρας ἤδη βαθύ ἀφικόμε-
 νος, μὴ μεθίεσθαι τῶν πολεμίων μάχης, ἀλλ' ἀεὶ
 λυτῶντι εἰοικέναι ἐπὶ τῇ μάχῃ, ἀπληστον δὲ αἰ-
 μάτων γενόμενον ἀπανταχῇ. Ἦν δὲ αὐτῷ παῦλα
 τῶν πολεμίων ἢ τῶν κυνηγεσίων ἄγρυ, μελέτη τε
 ἅμα καὶ τριβή. Καθῆστο δὲ οὐδαμῇ οὐδέποτε· ἀλλ'
 ὁπότε μὴ μάχοιτο, κυνηγῶν διετέλει. Πλεῖστα δὲ εἰς
 τοῦτο τῶν πρὸ αὐτοῦ βασιλέων δόξαντος αὐτοῦ ἐνευ-
 δοκιμαῖν, σπουδῆν τε ἅμα καὶ ταχυτήτα ἐνδεικνύ-
 μενος οὐδαμῇ ἐλάσσονα ἐπὶ γῆρας ἢ ἐπὶ νεότητος.
 Ἦν δὲ πρὸ πολλῶν ἐπιφανῶν ἡγεμόνων τε καὶ βα-

A contubernio militabant filii duo, Pajazites et Ja-
 gupes. Turci serunt, Amuratem ibi præstantem
 Eleazarum fugam facere cogisse, quem cum inse-
 queretur quam velocissime, incidit in virum Tri-
 ballum, in quem arma vertit. Hic, cum foret pedes
 conversus, jaculo transfixit Amuratis præcordia :
 quo vulnere mortuus est. At Græci a Turcis, quan-
 tum ad Amuratis mortem attinet, dissentiunt.
 Aiunt enim eum non præstantem, nec hostes fuga-
 tos persequentem, intercidisse : verum cum adhuc
 staret in acie, virum quemdam generosissimum,
 nomine Miloen (24), voluisse certamen omnium
 quæ unquam fuere pulcherrimum subire. Hic, si
 sibi Eleazarus potestatem faceret eorum quæ pe-
 tiisset, pollicebatur se armatum profecturum ad
 Amuratem, ut transfugam (25). Amurates, cum
 illum ut transfugam ad se adventare crederet,
 jussit viro confestim cederent, quo, quid vellet,
 tuto eloqueretur. Cum penetrasset quam proxime
 ad regis Januas, offendit regem stantem in acie.
 ad prælium accinctum. Hastam igitur accipiens,
 aggreditur longe pulcherrimum, quod scimus,
 facinus. Amuratem enim regem interficit; nec
 non ipse ibidem fortiter inter hostes prælians, occu-
 buit. Hæc est Græcorum de obitu Amuratis sen-
 tentia. At Turci aliter sentiunt, videlicet, eum
 persequentem hostes, parta jam victoria, a viro
 Triballo esse peremptum.

Τούρκοι δὲ, ἐπεξερ-
 χόμενον μετὰ τὴν νίκην, ἀποθανεῖν ὑπ' ἀνδρός Τριβαλλοῦ.

C Amurates quidem mortem obiit, ut explanavi-
 mus, in Cosobo campo. Hujus corpus abduxerunt
 Prusam, qui sepultura erat omnium regum Oto-
 manidarum, præterquam Sulaimanis. Intestina
 autem regio mora sepeliverunt. 28 in Cosobo cam-
 po. Mortuus est, cum regno præfuisset annis quin-
 quaginta septem, vitæque exitum habuit, interse-
 ctus a Triballo, non qui regem decebat talem,
 qui tot annis bella gessisset, multaque et præcla-
 ra opera fecisset; præterea qui magna bella in
 Europa Asiaque numero triginta septem conse-
 cisset, tali usus et virtute fortunaque, ut in nullo
 victus succubisset. Adhæc magnam potentiam
 regionemque plurimam in utraque continente sibi
 paravit, cum ad multam jam processisset ætatem.
 Nunquam cupidine rerum, sed rabie traheba-
 tur ad prælium, nec unquam cruore saturari
 potuit. Quando otium ab hoste erat, venat-
 ioni indulgebat. Studiis et tranquillitati se nun-
 quam dabat; verum cum nullus foret hostis, venat-
 ioni incumbebat, ejus peritia antecessores suos
 longe excellebat. Diligentiam et celeritatem in re-
 bus gerendis non minorem senex, quam ju-
 venis, ostendebat. Promptitudine et alacritate in-

Notulæ marginales.

(24) Vel Meloen, vel Michaelen, quem Barletius
 Milossium Coblichium appellat, alii Milosch Khub-
 jouitz.

(25) Ann. 1451. Benedict. Curipeschitz in suo Iti-
 nerario.

defessa plurimos illustres duces et reges in rebus gerendis anteibat. Omnia sic aggrediebatur, ut nihil eorum quæ necessaria forent, negligentibus omitteret. Majorem hominum eadem fecit, quam omnes sui antecessores. Subditos maxima regabat sermonum aequitate et comitate. Ducum filiis conversabatur quam moderatissime. Expeditissimus fuit ad honorandum et compellandum virum quemlibet. Maxima vi præditus fuit ad cohortandos militum animos, si prælium ineundum fuerat; maxima erat ejus in rebus gerendis vehementia, adeo ut semper, quando manus consererentur, ubique præstoesset. Aspectu non torvus, verum mitis erat, sermoneque blandissimus. Peccanti nullam delictorum concedebat impunitatem; verum eum meritis subiciebat pœnis. Sermonis erat parcissimus. Confirmasse fertur præ reliquis generis sui regibus Jusjurandum. Hinc cum plurimi contra ipsum audacissime insurgerent, existimasse nihil periculi accepturos; quod tamen cognita ejus potentia secus accidit. Eum qui se magnifice efferebat et ob id contumacius resisteret, præterea cum qui aliquid in ipsum deliquisset, nequaquam lætitia ebrium dimisit. Cum foret suis vel maxime metuendus, attamen certum est eum plus favoris quam reliquos duces omnes apud suos obtinuisse. Ne quis igitur persuadeat, quod hic vir, si armis appetitus fuisset a Temire (26), pessime istud bellum administrasset. Pugnasset etenim fortiter, et si non victor, nec tamen victus isto ex prælio excessisset. Pugnæ enim 29 locum elegisset opportunum, in quo non facile vinci potuisset. Temiris autem exercitum hostiliter accedentem, ut ferro, ubicunque occasio se dedisset, decerneret, gravissima clade affecisset. Defuncto Amurate, Orchanis filio, regii satrapæ, qui Januis præerant, Pajaziten, Amuratis filium juniorem, in imperio magno consensu collocant.

σιλέων, καὶ πάντη ἀσκήνους τε καὶ σπουδαιότατος ἐς πάντα. Πάντων δὲ ἐφαπτόμενος οὐδοτιοῦν παρίει ὑπόλοιπον τῶν πράττεσθαι δεομένων· καὶ ἐπὶ φόνον ἐλάσαι μέγιστον δὴ τῶν πρὸ αὐτοῦ βασιλέων ἀκνή παρελήφαμεν. Λόγου μέντοι ἐπιεικεία χρώμενον ἐς τὰ μάλιστα προσφίρεσθαι τοῖς τε ὑπὸ χεῖρα αὐτοῦ, καὶ τοῖς ἡγεμόνων παισὶν ὡς μετριώτατα. Καὶ τεμῆσαι δὲ ἄνδρα ἑκαττον, καὶ προσειπεῖν ἐτοιμότητος, καὶ τοῖς μεθ' αὐτοῦ ἐξοτρῦναι εἰς μάχην δεινότητος· χρῆσθαι τοῖς τε πράγμασι δεινὸν ἀπανταχῆ γενόμενος ἦν ἢ φασὶν, ὅποτε ἴοιτο ἐπὶ μάχην· χάρεις τε ἰδεῖν καὶ ἐπιεικίστατος εἰς τὸ διαλέγεσθαι. Καὶ τὸν μὲν ὀτιοῦν ἐξαμαρτόντα ἐτιμωρεῖτο ἀφειδέστατα, καὶ προσδιαλέγεσθαι μετριώτατος. Ἐμπεδοῦν λέγεται τὸν ὄρχον αὐτοῦ, μάλιστα δὲ τῶν τοῦ γένους τούτου βασιλέων. Καὶ πολλοὺς διὰ ταῦτα αὐτίκα ἴεσθαι ἐς αὐτὸν θαρρόυντας, μηδοτιοῦν οἰομένους πείσεσθαι χαλεπὸν, πρὶν ἢ ἐς χεῖρας αὐτοῦ ἐλθόντας, διαπειρᾶσθαι τῆς δυνάμεως αὐτοῦ. Καὶ τὸν γὰρ μεγαρροῦντα καὶ αὐθαδέστερον αὐτῷ προσφερόμενον, τὸν γὰρ ἐς αὐτὸν ὀτιοῦν πεπλημεληκότα, μηκέτι χαίροντα ἀπαλλάττεσθαι. Φοβερώτατον δὲ γενόμενον τοῖς ὑφ' αὐτῷ φιλιεσθαι, μάλιστα δὲ ἡγεμόνων ἐπυθόμεθα αὐτόν. Ὡστε μηδὲ κακῶς οἰεσθαι ὡς ἦν ἐπὶ τόνδε τὸν ἄνδρα ἐστρατεύετο Τεμήρης ὁ βασιλεὺς, μὴ ἂν οὕτω φαυλότατα θέσθαι τὸν πόλεμον· ἀλλ' ἢ μαχεσάμενον περιφανῶς μὴ περιγενόμενον τοῦ Τεμήρειω, μὴ μέντοι μηδὲ ἠττηθῆναι ἐλομένῳ χώραν ἐς τὸ διαμαχέσασθαι, καθ' ἣν ἂν μὴ ἠττῶντο ῥαδίως, ἢ μὴ μαχεσάμενον μεγάλα ἂν βλάβαι τὸν Τεμήρειω βασιλέως στρατὸν ἐπιέμενον αὐτῷ, καὶ ἐπιτιθέμενον, ἢ αὐτῷ προχωροῖη. Ὡς μὲν οὖν ἐτελεύτησεν Ἀμουράτης ὁ Ὀρχάνιω, αὐτίκα οἱ ἐν ταῖς θύραις ὄντες τοῦ Ἀμουράτειω ἀρροσταὶ Παιαζήτην τὸν νεώτερον αὐτοῦ παῖδα κατεστήσαντο βασιλέα.

Notulæ marginales.

(26) *Al. Tamerlane.*

ΛΑΟΝΙΚΟΥ ΧΑΛΚΟΚΟΝΔΥΛΟΥ
ΑΘΗΝΑΙΟΥ
ΑΠΟΔΕΙΞΙΣ ΙΣΤΟΡΙΩΝ ΔΕΥΤΕΡΑ.

LAONICI CHALCOCONDYLÆ
ATHENIENSIS
HISTORIARUM
DE ORIGINE AC REBUS GESTIS TURCORUM
LIBER SECUNDUS.

Historia Bajazetis, qui anno Christi 1373 Turcis imperare cœpit, postea Sigismundum imp. ad Nicopolim vicin. Byzantium octo annos obsedit. Emmanuel in Italiam et Galliam auxilii petendi causa proficiscitur.

Ἐπειδὴ δὲ ἐτελεύτησεν Ἀμουράτης ὁ Ὀρχάνειος ὑπ' ἀνδρὸς Τριβαλλοῦ, αὐτίκα οἱ ἐν ταῖς θύραις ὄντες τοῦ Ἀμουράτew ἀρροσταὶ Παιαζήτην τὸν νεώτερον αὐτοῦ παῖδα ἐστήσαντο βασιλεῖα. Ὁ δὲ αὐτίκα, ὡς ἔρχε τὴν βασιλείαν μεταπέμπτον ἡ Ἰαγούπην τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ἐποίησατο, ὡς ὑπὸ τοῦ πατρὸς καλούμενον τοῦ Ἀμουράτew, ἐπὶ τὰς βασιλείους θύρας φοιτῶντα καὶ πρόσθεν ὁπότε κλοῖτα. Οὐδοτιοῦν δὲ τῶν πραχθέντων ἐπιστάμενος, ἀφίκετο καλούμενος ὑπ' αὐτοῦ. Καὶ ὡς ἐγένετο παρ' αὐτῶν, συνλήφθη καὶ ἐτελεύτησε. Καὶ ἐχρήσατο ἢ νομίζονται τοῖς τοῦ γένους τοῦδε βασιλεῦσιν ἐς τοὺς ἀδελφοὺς ποιεῖν, ὡς ἀγχόνη δέοι τελευτᾶν τὴν βίον ὑπ' αὐτοῦ, καὶ οὐ σιδήρω νερόμισται. Ἦς μὲν οὖν τῷ βασιλεῖ τῷδε ἐξείργαστο τὰ ἐς τὸν ἀδελφόν, καὶ ἐβασίλευσε, παρετάξατό τε αὐτίκα ἐς μάχην, καὶ συμβαλῶν, ἐτρέψατό τε τοὺς Τριβαλλοῦς. Καὶ ἐν τῇδε τῇ μάχῃ πολλὰ τε ἀπεγέμετο τοῦ στρατεύματος. Ὡς γὰρ οἱ Τούρκοι ἐτρέψαντο, ἐπεξῆλθον διώκοντες ἀνὰ κράτος, καὶ διέφθειρον τοὺς Τριβαλλοῦς, ἱππεύειν τε ὄντας ἐχείνων ἀμείνους, καὶ ἵππους πολὺ βελτίους ἔχοντες, ὥστε καταλαμβάνειν τοὺς φεύγοντας. Ἡ μὲν οὖν ὑφ' Ἑλλήνων λέγεται ταύτη ἐγένετο ὡς δὲ αὐτοὶ Τούρκοι φασιν, οὐ Παιαζήτην γενέσθαι τὴν νίκην τῆνδε, ἀλλ' ἀπὸ Ἀμουράτew τὴν

30 Postquam mortem obiit Amurates, Orchan's filius, peremptus a viro Triballo, statim satrapæ qui regebant Januas regis, Pajaziten Amuratis filium juniorem pronuntiant regem (27). Hic uli primum in regno est positus, accersivit Jagupen (nostri Soleimannum vocant) fratrem, quasi vocaretur a patre Amurate : ad quem, quocumque tempore vocabatur, promptissime ad Januas (sic aulam Turci vocant) accedere consueverat. Rerum itaque omnium quæ parabantur ignarus in Januas vocatus venire haud supersedit. Venienti Pajazites manus violentas injici atque necari jubet fratrem. At interfectus est secundum eum morem, quem Turcorum **31** reges in trucidandis fratribus observare solent. Haud enim ferro obruncatus, verum laqueo prælocatus est, quemadmodum tenet regum illorum consuetudo. Rex cum in hunc modum fratrem perdidisset, regnumque sibi stabilivisset, illico copias in aciem eduxit, commissoque prælio, Triballos in fugam conjecit. Isto in prælio quam longissime ab exercitu in hostes evecus est. Turci enim fugatis hostibus insecuti sunt fortissime, Triballosque, quos equitandi peritia antecederant, neci dederunt. Nam equi Turcorum multo præstantiores erant equis Triballo-

Notulæ marginales.

(27) Pajaz tes prior, quintus rex, ann. 1373.

ἡ μεταπέμπτον R. κτ in c.

rum : proinde fugientes facile indispcebantur. Si Græcis fides habenda est, dicemus ea quæ modo tradidimus, isto pacto contigisse. Turcorum autem alia super his est sententia. Nam perhibent, istam victoriam non ascribendam esse Pajaziti, verum Amurati, cujus ductu prælium istud sit factum ; eademque victoria evenerit (28), cum ipse Eleazarum Triballorum ducem in ea pugna trucidaverit. Turci in hunc modum, quantum ad istud prælium attinet, sentiunt. At ego conjecturam facere nequeo, quomodo in acie, brevi admodum tempore interjecto, fratrem necaverit, et deinde in prælium illico redierit. Præterea dubito, quomodo Triballus arripuerit hastam, regemque nisus sit perdere, nullo prohibente. Verum cuiuslibet suum sit hac de re liberum iudicium. Postquam Pajazites regni gubernacula suscepit, victoriamque illustrem devictis hostibus est adeptus, nec paucis interim suorum amissis insuper Triballorum ducem in acie peremit, non eorum se corrumpendum dedit, verum prædabundus universam peragravit Triballorum regionem. Captisque mancipiis plurimis, regno suo eam formam induxit, quæ sibi optima et commodissima videbatur. Græcos sibi fœdere iunxit. Pace cum Macedonia ducibus iuncta, in Scopiorum urbem coloniam duxit, deductis eo plurimis ab Europa Asiaque Turcis, cum uxoribus et liberis. Hoc autem ideo facere aggressus est, ut hinc profectus, res Illyricorum agere et ferre tuto posset. Incursionem fecit in Illyriorum regionem, captaque oppidula penitus diripuit. Exercitum misit in Albanorum regionem maritimam, versus Ionium, et Epidaurum finitimam,

prædasque ex ea egit. Græci sequebantur armati, quocumque exercitum ipse movisset ; excepto Emmanuele, Joannis Græcorum regis filio, necnon Joanne senioris Andronici filio. His enim cum ferrentur aceto eorum oculos percussisset, dum victum præbuit Byzantius rex.

32 Qui cum cognovissent tandem oculos melius habere, colloquentes inter sese, et cum uxore adiutantibus et aliis graviter, aufugerunt in Galatiæ urbem, quæ Pera dicitur, e regione Byzantii sitam. Hinc perrexerunt ad regem Pajazitem, orantes auxilium, quo muniti in suam possent redire urbem, avitumque recuperare regnum. At cum in conspectum regis venisset, ferunt eum talem exorsum esse orationem : Me quidem, o rex, tam gravi calamitate percussus cum meliori fortunæ Deoque, qui omnia videt, commendarim, melius nunc quam fortunæ meæ patiantur, habeo. Præterea Deus gratiam mihi retulit laud invidiam. Nam cum visum mihi totum pene ademerit, reliquit tamen ut parum cernam ; pollicereturque regnum, fasque est ut regnum quod jure ad me pertinet, mihi restituatur. Hoc autem regnum nostrum, si me audieris, in posterum experiere ad omnia tibi obse-

τε μάχην γενέσθαι, καὶ νίκην ἐκείνου, καὶ Ἐλεάζαρον τὸν ἡγεμόνα ἐκείνου ὑπὲρ ἐκείνων στρατηγούντα ἀποθανεῖν ἐν τῇ μάχῃ. Τοῦρκοι μὲν δὲ οὕτω λέγουσι γενέσθαι· οὐκ ἔχω δὲ συμβαλέσθαι, ὡς ἐν τῇ παρατάξει ἐν βραχεῖ τινι χρόνῳ, τὸν τε ἀδελφὸν ἀνείλε, καὶ ἐς μάχην καθίστατο αὐτίκῃ. Ἄλλ' οὐδὲ ὡς ἀράμενοι τὸ δόρυ, ἔλοι τε ἐπὶ τὴν βασιλέα, καὶ ἐξήκει διαχρήσασθαι μηδεὸς αὐτῷ ἐμποδῶν γενομένων. Ἄλλὰ ταῦτα μὲν ἦτι, ὅπη ἐκάστῳ προσφιλές ἡγεῖσθαι περὶ αὐτῶν. Ἐπεὶ δὲ Παταζήτης παρέλαθε τὴν βασιλείαν, καὶ τῇ ἐς τοὺς ἐναντίους νίκη ἐχρήτατο περιφανῆ, πολλῶν τε καὶ αὐτοῦ ἀποθανόντων ἐν τῇ μάχῃ, καὶ τελευτήσαντο; τοῦ ἡγεμόνος, ἐπέδραμι τε σύμπασαν τὴν Τριβαλλῶν χώραν, καὶ ἀνδράποδα ὡς πλείστα ὑφ' αὐτῷ ποιησάμενος, καθίστησι τὰ ἐν τῇ ἀρχῇ αὐτῷ, ἣ ὤρετο ξυνοιδέσθαι⁴³ ἐπὶ τὸ ἀμεινον. Καὶ Ἕλλησι σπονδὰς ἐποίησατο· καὶ τοῖς περὶ Μικεδονίαν ἡγεμόσιν εἰρήνην ποιησάμενος, τὴν Σκοπίων ἕκαστα πόλιν, παμπόλλους τῶν Τούρκων ἀπὸ τῆς Εὐρώπης καὶ ἀπὸ τῆς Ἀσίας ἀγαγὼν σὺν γυναῖξί τε ἄμα καὶ παισὶ. Ταῦτα δὲ ἐποίησε, ὡς ἔχοι ἀπὸ ταύτης ὀρμώμενος, ἄγειν καὶ φέρειν τὰ Ἰλλυριῶν πράγματα. Ἀπέδραμε μὲν οὖν καὶ τὴν Ἰλλυριῶν χώραν, καὶ πόλεις αὐτὰ ἐλὼν ἠνδραποδίστατο, καὶ τὴν τε Ἀλβανῶν χώραν, ἐπιπέμψας στράτευμα, ἐληίζετο ἔσσε ἐπὶ τὴν ἐς τὸ Ἴόνιον παράλιον χώραν, καὶ τὴν περὶ Ἐπίδαμνον. Καὶ Ἕλληνας μὲν αὐτῷ ἐπέμποντο στρατευόμενοι ἄμα ὅπη ἂν ἐλαύνοι, ὃ τε Ἰωάννου τοῦ βασιλέως Ἑλλήνων παῖς Ἐμμανουήλος, καὶ Ἀνδρονίκου τοῦ πρεσβυτέρου παῖς Ἰωάννης. Τούτους γὰρ ὡς τῷ ὀρθαλμῷ ὄξει ζέοντι περιέχει, παρῖχεται αὐτοῖς τὴν διαίταν ἀμφοῖν.

Notulæ marginales.

(28) Ann. 1576.

⁴³ ξυνοιδέσθαι. R. ut in c.

σιλείαν ἡμῶν, ἣν ἐμοὶ πείθη, ἔξεις τοῦ λοιποῦ χρό-
 σθαι ὅπως ἂν σοὶ δοκοίη, ἣν ἐμοὶ ταύτην ἀποδεω-
 κῶς ἔση· ἣν ἱππέας τετρακισχιλίου· μάλιστα
 πηροχόμενος, ἔπρεσθαι μοι ἐπὶ μῆνας δύο καλεύης.
 Εἰσὶ δὲ παρ' ἡμῖν σχεδὸν οἱ τοῦ ἄστειος, γένει τε καὶ
 πλούτῳ προφέροντες. Καὶ τούτων οὐκ ὀλίγοι εἶποντο
 ἂν μοι ἐνθένδε, εἰ μὴ εἰδείην ἐν τῷ ἄστει ἐμοὶ τυγ-
 χάνειν ὄντας· καὶ ἐμοὶ τιμωροῦντας ἐφ' ὃ τι ἂν
 γνοίην ἡμῖν ἐπιτήδειον ἔσθαι. Φόρον δὲ τῷ σῶ-
 στικῷ πολλαπλάσιον ὑπισχνόμεναι ἀπάγειν ἕτους ἑκά-
 στου, καὶ ἀρμοστήν ἔχειν ἐν τῇ πόλει. Βασιλεὺς δὲ
 ἀμείβετο τοῖσδε· Ἐμοὶ τε οὖν ἐπεὶ τε ἐπιθόρην,
 ὡς ἔρῃν ἤδη σοὶ καταλέλειπται, ἡδομένῳ τέ μοι ὁ
 λόγος ἐγένετο, καὶ χάριν οἶδα τῷ θνητῶν τε καὶ
 ἀθανάτων δημιουργῷ, τήνδε σοὶ τὴν χάριν καταθε-
 μένῳ. Ἦκει δὲ ἐπὶ ἄνδρας σοὶ προσφιλεῖς, καὶ
 ἀμυνοῦντας σοὶ εἰς ὅσον ἂν ἐξῆ διαπραξέσθαι, ἐφ'
 ὃ τι περ ἦσθα ἀγωνιζόμενος. Τίσονται δὲ βασιλεῖα τῶν
 σὺν πατέρα οὕτως, ὥστε μηδέποτε ἐσαῦθις βουλευ-
 εσθαι περὶ ἐμὲ νεώτερα πράγματα. Ἴοι δὲ τούτους
 λαθῶν οὐδ' οὐ ἐφησθα· χιῶραι δὲ ἐπὶ τὴν πόλιν πράσ-
 σων ὅπως ὡς βέλτιστα ἔποιτό σοι καταγομένῳ ἐπὶ
 τὴν πατρίδα. Ὁ μὲν ταῦτα εἰπὼν ἐτοίμους παρεί-
 χετο τοῖς ἱππέας· Ἀνδρόνικος δὲ τούτους λαθῶν,
 ἤλαυνεν ἐπὶ Βυζάντιον. Ἰωάννης δὲ καὶ Ἐμμανουή-
 λος ὁ ποῖς αὐτοῦ, ὡς ἐπύθοντο τάχιστα Ἀνδρόνικον
 σὺν τῷ παιδί αὐτοῦ ἐλαύνοντα ἐπὶ σφᾶς, ἐσῆλθόν τε
 ἐς τὴν τῆς Χρυσέας οὕτω καλουμένην ἀκρόπολιν,
 καὶ παρεσκευάζοντο ὡς πολιορκησόμενοι. Ἀνδρό-
 νικος μὲν οὖν ἐλάσας ἐπολιόρκει· μετὰ δὲ ταῦτα, C
 ἐρολογία χρησάμενος, εἶλε τὴν ἀκρόπολιν, εἰς τι-
 κλωδίον ἐμβαλλόμενον μετέωρον⁴⁹, καὶ καθείρ-
 ξεν ἄμφω ἐς πύργον τε καὶ εἰρκτὴν βραχεῖαν
 συνελάσας ξυλλίην πεποιημένην ἐντὸς τοῦ πύρ-
 γου, καὶ τὴν τε βασιλείαν κατέσχε, τὸν τε πατέρα
 καὶ ἀδελφὸν ἔχων ἐν φυλακῇ. Βασιλεύσας δὲ ἀπέδειξε
 καὶ τὸν παῖδα αὐτοῦ Ἰωάννην βασιλεῖα τοῖς Ἕλλησι.
 Κατεῖχε μὲν οὖν ἐπὶ ἔτη τρία ἐς τὴν εἰρκτὴν τήν-
 δε, καὶ ἀναλεῖν οὐκ ἠθέλε παρονοῦντος· ἐς τοῦτο αὐ-
 τῷ συνεχῶς Παιαζήτῳ. Τῷ δὲ τετάρτῳ ἔτει ἀνα-
 πέισαντες ὑπηρέτην, ὃς αὐτοῖς τε προσήει, καὶ τὰ
 ἀμφὶ τὴν τροφήν ἐκόμιζεν ἐς τὴν εἰρκτὴν, ἐπιδοῦ-
 ναι σφίσι σίδηρον· καὶ καταβραχὺ καταλύσαι τε αὐ-
 τοὺς λέγεται τὴν εἰρκτὴν, καὶ ἀποδράντας, ἀφικέσθαι
 παρὰ βασιλεῖα Παιαζήτην. Ὑπισχνουμένους δὲ φό-
 ρον ἀπάγειν, καὶ στρατικὴν ὕσπην ἂν ἐπικτάττοιο αὐ-
 τοῖς, ἐπιπέμφας ἄγγελον ἐς τὸ Βυζάντιον, ἐπήρξεν
 τοὺς Βυζαντίους, καὶ τὴν γνώμην αὐτῶν τίνα βού-
 λοντο σφίσι βασιλεῖα γενέσθαι, Ἐμμανουήλον, ἢ
 βασιλεῖα Παιαζήτην. Διεπειράτο γὰρ ταύτη καὶ περὶ
 ἑαυτοῦ τῆς γνώμης τῶν Βυζαντίων. Οἱ δὲ Βυζάν-
 τιοὶ αἰροῦντο⁵⁰ Ἐμμανουήλον, ὅτε ἀχθόμενοι ἤδη
 τῇ Ἀνδρονίκου ἀρχῇ. Ἐνταῦθα ἐρίζοντε ἄμφω τῶν
 Ἑλλήνων βασιλεῖς περὶ τῆς Βυζαντίου βασιλείας.

quentissimum, si tua ope adjutus id recepero. Id
 eveniet, si mihi dederis equites quater mille, eos-
 que me sequi jusseris mensibus duobus. Stant autem
 a partibus nostris ii qui in urbe genere et divitiis
 præstant. Horum non pauci me comitarentur, nisi
 scirem eos in urbe mea negotia procurare, meque
 tandem adjuturos, in quacunque re ipsorum au-
 xilio opus habnero. Promitto etiam me tibi quo-
 tannis daturum tributum maximum; habeo præ-
 terea in urbe judicem sive præfectum Turcum.
 Rex, his auditis, respondit: Mihi quidem, ut ac-
 cepti tibi adhuc vim visivam superesse, sermo
 tuus fuit multo gratissimus. Gratiasque ago mor-
 talium et immortalium conditori, qui istud tibi
 beneficium præstitit. Venisti autem ad viros tibi
 amicos et auxiliares, qui se tibi dabunt promptis-
 sime, quodcumque occiperis bellum. Ulciscar ta-
 men regem patrem tuum ut deinceps nunquam
 contra me res novas moliat. Tu igitur his quos
 pettisti, assumptis, flecte iter ad urbem; eaque
 agito, quæ judicaveris tibi vel in primis utilia fore,
 ut in patriam reducaris. Rex, his dictis confestim,
 quos flagitaverat, equites instructos dedit; quibus
 acceptis, Andronicus se contulit Byzantium. Joannes
 et filius Emmanuel, cum esset nuntiatum, An-
 dronicum cum filio suo magna manu adventare,
 ingressi sunt Antææ (sic appellatam) arcem, ibi-
 que obsidionem tolerare parabant. Andronicus ad-
 veniens, urbem obsidione circumdat. Postea ar-
 cem pacationibus in deditionem accepit; ambosque
 inclusit in carcere ligneo et angusto, quem intra
 turrim ædificarat; regnumque occupavit, habens
 patrem³³ et fratrem in carcere. Cum autem ad-
 ministraret regnum, filium suum Joannem Græcis
 regem destinavit. Illos vero annis tribus in car-
 cere tenuit, nec tamen obtruncare voluit, quamvis
 ad id incitaretur a Pajazite. Anno autem quarto
 persuaserunt carceris præfecto, qui alimenta ipsis
 ministrabat, ut subiceret ferrum. Quo facto, dis-
 solverunt carcerem, et aufugientes festinarunt ad
 regem Pajazitem, promittentes se tributum ma-
 ximum pensuros, daturusque milites quotquot im-
 perasset. Misso nuntio Byzantium explorabat
 Byzantium animos, quemnam sibi regem dari,
 D Emmanuelē aut Pajazitem, vellent. Hac ratione pul-
 chre expiscabatur, ut Byzantii etiam erga se animati
 forent. At Byzantii elegerunt Emmanuelē (29), jam
 fastidientes Andronici imperium. Exorta est igitur
 contentio inter ambos reges super Byzantii regno.
 Emmanuel promittebat se tributum quod confineret
 tres myriades aureorum, numeraturum quotannis:
 addebatque, se profecturum cum illo in militiam
 quocumque exercitus duaxisset. His conditionibus,
 quas modo commemoravimus, Byzantii regnum

Notulæ marginales.

(29) Emmanuel imper., ann. 1389.

⁴⁹ ἐμβαλλόμενον μετέωρον. ⁵⁰ ἡρῶντο, R. ut in c.

Pajazite accepit, videlicet ut in Januas profectus, tributum, quod imperasset solveret; militesque semper quot jussisset, vere appetente adduceret Andronicus, et filius ejus Joannes morantes in Januis, victum apud regem habuere. Emmanuel regno præfuit.

Ἀνδρόνικος μὲν οὖν, καὶ Ἰωάννης ὁ παῖς αὐτοῦ, ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ Ἐμμανουήλου δὲ ἐβασίλευσε.

Pajazites Amuratis filius habens secum Græcorum reges, qui ad id eum usque incitabant, arma contra Philadelphiam urbem Græcam vibravit. Contententibus namque inter se Byzantii regibus, petebat rex Pajazites sibi dari Philadelphiam. Qui se id facturos promiserunt. Cum autem Emmanuel misisset præconem, qui nuntiaret Philadelphicis civibus, ut se urbemque dederent Pajaziti, acciperentque eum judicem, tum præfectum Turcum: responderunt, se neutiquam paratos esse, ut semetipsos proderent barbaro. Quo responso irritatus Pajazites, urbem exercitibus circumsedidit, ducens secum ad id bellum Græcorum reges, qui ibidem virtutis præmia sunt consecuti. Primi etenim conscendentes murum urbem cepere. Et in hunc modum capta est Philadelphis, urbs Lydic Græca, legibus optimis quæ fuit fundata. Postea bellum intulit Pajazites Scenderi (50) Armeniorum regi. Præterea Ertzicam Armeniorum regni sedem, et Lamacham, sic appellatum oppidulum, bello petiit. Scenderem hunc tradunt Barbarorum Asiam incolentium fuisse multo fortissimum, nec ullo mortalium existisse rei militaris scientia corporisque robore et audacia inferiorem. Itaque cum quondam ab Assyriis bello lacesseretur, plerumque præclara militaris virtutis facinora perpetravit, hostesque semper pauca manu fudit. Hunc Scenderem cum filio uxor, quam odio prosequeretur, comprehendens, interemit, ipsaque ad regni gubernacula evasit. Contra Scenderem igitur Pajazites arma movens, Ertzicam expugnavit, filiumque Scenderis victum in custodiam dedit. Postea cum Tzapnidas domuisset, qui Colchidis loca usque ad Amastrum urbem tenent, bellum contra Caralucem et Leucannam, Samachie ducem, vertit: quem obviam procedentem cum exercitu, pralio vicit, Samachiamque urbem oppugnare cæpit. Urbis autem istius oppugnatio cum parum succederet, abductis copiis, domum reversus est. Hinc bellum indixit reliquis qui in Asia erant ducibus, Ædini, Sarchani, Mendesiæ, Teoi et Melini: imperioque eos expulit, expulso-
rumque regnum occupavit. Hi cum forent suis sedibus pulsati, iter instituerunt Susam ad regem Temirem. Ut autem, præter Caramanum, cognomine A'osurium, et Turgetum Phrygiæ ducem,

ἠτάξατο φόρον ἀπάγειν ὁ Ἐμμανουήλος ἐς τρισμυρίους χρυσίνους, καὶ ἑαυτὸν ἄγοντα ἐπὶ στρατιᾷ ἐπεσθαι συστρατευόμενον. Καὶ οὕτω δὲ παρλαθεῖν ὑπὲρ Παιαζήτειο τὴν Βυζαντίου βασιλείαν, καὶ ἐς θύρας κοιτῶντα, τὸν τε φόρον οἱ ἠτάξατο, καὶ τὸν στρατὸν ἀπάγειν ἐκάστου ἔτους, ὡς ἔαρ ὑπέφαινεν. τὰς θύραις διατρίβοντες, δίαίταν εἶχον παρὰ βασι-

Παιαζήτης δὲ ὁ Ἀμουράτω, ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ τοὺς Ἑλλήνων βασιλεῖς, ἐνάγοντας ἐς τοῦτο, ἐστρατεύετο ἐπὶ Φιλαδέλφειαν πόλιν Ἑλληνίδα. Ἐριζόντων γὰρ τῶν βασιλέων Βυζαντίου ἤτειτο αὐτοῦ καὶ Φιλαδέλφειαν. Οἱ δὲ ἔφαταν ἀποδοῦναι. Ὡς δὲ ἄγγελον ἐπιπέμποντος τοῦ βασιλέως Ἐμμανουήλου, ὅπως τοῦ λοιποῦ παραδόντες σφᾶς τῷ Παιαζήτῃ δέχοιντο ἄρχοντα καὶ ἄρμωσθην Τούρκον, οὐκ ἔφασαν ἐκόντας εἶναι καταπροδόντι σφᾶς τῷ βαρβάρῳ. Καὶ τὴ ἐντεῦθεν ἐπολιόρκει Φιλαδέλφειαν Παιαζήτης, ἔχων καὶ τοὺς Ἑλλήνων βασιλεῖς. Οἱ δὲ ἀριστεύσαι τε αὐτοῦ λέγονται, καὶ ἀναθάντες οὗτοι πρῶτον εἶλον τὴν πόλιν. Οὕτω μὲν οὖν ἐάλω Φιλαδέλφεια ἡ τῆς Λυδίας πόλις εὐνομουμένη Ἑλληνίς. Μετὰ δὲ ταῦτα Παιαζήτης ἤλαυθεν ἐπὶ Σκενδέρεα τὸν τῶν Ἀρμενίων βασιλέα, καὶ ἐπὶ Ἐρτζικὴν πόλιν, τὰ τῶν Ἀρμενίων βασιλεία, καὶ ἐπὶ Λάμαχαν πόλιν λεγομένην. Λέγεται δὲ οὗτος ὁ Σκενδέρης τῶν βαρβάρων πολλῶ τῶν κατὰ τὴν Ἀσίαν ἀνδρείοτατος, καὶ τὰ ἐς πλεονον τὸν τὴν τε καὶ βίωσθαι σώματος, γενέσθαι οὐδενὸς δευτέρου. Ὡς ἐπιόντων ποτὲ αὐτῷ τῶν Ἀσσυρίων, πολλάκις ἔργα ἀπαδείξασθαι ἄξια λόγου, τρεψάμενος τοὺς ἐναντίους, σὺν ὀλίγοις τοῖς ἀμφοτέρωθεν. Τοῦτον δὲ τὴν Σκενδέρεα, ὡς ἀπήχθετο τῇ ἑαυτοῦ γυναικί, συλλαβοῦσα αὐτὴν σὺν τῷ παιδί διαχρήσασθαι, καὶ τὴν βασιλείαν κατέχειν. Ἐπὶ τοῦτον δὲ Παιαζήτης ἐλάσας, τὴν τε Ἐρτζικὴν πόλιν πολιόρκων παρεστήσατο, καὶ τὸν παῖδα Σκενδέρεω εἶχεν ἐν φυλακῇ. Μετὰ δὲ ταῦτα τοὺς τε Τζαπνίδας καταστρεψάμενος, οἱ κατέχουσι τὰ τῆς Κολχίδος, ἐπὶ Ἀμαστριν πόλιν καθήκοντα, ἤλαυθεν ἐπὶ Καραίουλην τὸν Λεύκαμνα⁵¹ Σμαχιλὴν ἡγεμόνα, καὶ ἐπεξελθόντα σὺν τῇ ἑαυτοῦ στρατιᾷ, μάχῃ ἐκράτησε καὶ ἐπολιόρκει Σμαχιλὴν πόλιν. Καὶ ὡς οὐδὲν προσχώρει ἡ τῆς πόλεως αἴρεσις, ἀπεχώρησεν ἀπαγαγὼν τὸν στρατὸν, καὶ ἐπανέστησεν ἐπ' οἴκου. Μετὰ δὲ ταῦτα ἐλάσων ἐ... τοὺς ἐν τῇ Ἀσίᾳ λοιποὺς ἡγεμόνας, τὸν τε Αἰθίην, Σαρχόνην, Μενδεσίαν, Τεκόνην καὶ Μετίνην, τὴν τε ἀρχὴν αὐτῶν ἀφείλετο, καὶ ἐκβλήδων αὐτοῖς, τὴν χώραν ὑφ' αὐτῷ ποιησάμενος, εἶχεν. Οὗτοι δὲ ὡς ἀπελήλυντο τῆς σφῶν χώρας, ἀνέθησαν παρὰ βασιλέα Τεμῆρην, ἐς Σούσαν. Ὡς μὲν οὖν ἀναθάντες οὗτοι ἐς ἡψὶν ἔλθου τῷ βασιλεῖ, ὑπερὸν μοι δεδῆλωται. Πλὴν γὰρ Καραμάνου τοῦ Ἀλοσουρίου ἐπὶ κλήν, καὶ Τουργούτω τοῦ τῆς Φρυγίας ἄρχοντος, οἱ καὶ ἐπιγυμνίας

Notulæ marginales.

(50) Qui et Alexander.

⁵¹ Λεύκαμνα R. ut c.

αὐτῷ ποιησάμενοι, εἰρήνην ἔγρον· οἱ δὲ λοιποὶ τῶν ἡγεμόνων ἑστρατημένοι τῆς ἀρχῆς, ἀνέβησαν ἐς Σαμαρχάνδην τὰ βασίλεια Τεμήρεω. Σαρχάνην μὲν τὴν παράλον τῆς Ἰωνίας ἐπιτροπεύοντα, καὶ Μενδεσίαν τοῦ Καλάμεω ἀπόγονον, καὶ Τεκόνην τὴν Μαδίαν κατέχοντα, τῶν ἑπτὰ ἡγεμόνων ἀπογόνους γεγονέναι φασὲν, τῶν τοῦ Ὀτουμάνεω, τὴν τῆς Ἀσίας ἀρχὴν κοινῇ συγκατεργασαμένων· οἱ καὶ Ἀλαδίνεω τοῦ βασιλέως γενέσθαι θεράποντες λέγονται. Μετίνην δὲ καὶ Αἰδίνην, ὅθεν τὴν ἀρχὴν ἐκτήσαντο, οὐκ ἔχω διασηρῆσαι. Τὸν δὲ Αἰδίνην λέγεται μόνον, τῆς ἀπὸ Κολοφῶνος ἔστε ἐπὶ Καρίαν ἦρχε χώρας. Τούρκων μὲντοι γένος τοὺς τε ὑπὸ Τουργαταρίων τελοῦντ' ἂν, καὶ ὑπὸ Καραμάνεω, καὶ Μετίνῃ, καὶ Αἰδίνῃ, ἐπίσταται σαφῶς εἶναι τε καὶ ὀνομάζεσθαι. Καὶ ἐν Καππαδοκίᾳ ὑπαγόμενος, τοῦτο μὲν τὴν ὑπὸ Καραϊσοῦφῃ χώραν, τοῦτο δὲ τὴν ὑπὸ τοῖς Ὀμούρεω παιδί, καὶ τὰ πλεῖω τῆς Φρυγίας καταστρεφάμενος, ἤλαυνεν ἐπὶ Ἐρτζικὴν, τὰ τῶν Ἀρμενίων βασίλεια, καὶ ἐπὶ τὸν Σκενδέρεω παῖδα, ὃς ταύτης ἡγεῖτο τῆς χώρας, ἔστε ἐπὶ Εὐφράτην, καὶ τῆς τε Κολχίδος μοῖραν οὐκ ὀλίγην ὑφ' αὐτῷ ποιησάμενος, ἦρχε. Ταῦτα μὲν οὖν γενόμενος ἐν τῇ Ἀσίᾳ, καὶ μεγάλα ἀπεδείκνυτο ἔργα· μετὰ δὲ ὡς ³¹ τὴν Εὐρώπην διαβὰς, στρατεύματα ἐπιπέμπων, ἔστε Μακεδονίαν, τὴν Ἰουνα ³² τοὺς ταύτης Ἀλθανοὺς καὶ τὴν χώραν ἰδόντων, καὶ πολισμάτα ἅπτα εὐρίων τῆς Ἀλθανῶν χώρας, ἐπὶ Ἰλλυρίους ἤλαυνέ τε καὶ ἐδύρου τὴν χώραν, λείαν τὰ ἐκείνων ποιούμενος. Μετὰ δὲ ταῦτα ἑστρατεύετο ἐπὶ Πελοπόννησον, τῷ μὲν λόγῳ, ὡς ἐπὶ Φωκαίαν καὶ ἐπὶ Θεσσαλίαν ἐλαύνων, καταστήσόμενος· τὰ ἐν τῇ Θεσσαλίᾳ, ὥστε ἐπιτηδείως ἔχειν αὐτῷ· τοῦ δὲ Φωκαίων ἀρχιερέως ἐπαγομένου σφίσι ἐπὶ χώραν κυνηγῆσαι τε κρατίστην, καὶ λειμῶνας, γεράνους παρεχομένους πλήθος ἀπλετον, καὶ πεδία ἐνιπεύσαι τὰ κάλλιστα· τῷ δὲ ἔργῳ ἐπὶ Θεσσαλίαν τε καὶ τοὺς ταύτη ἡγεμόνας Ἐπικερναίους τοῦνομα, καὶ ἐπὶ γυναῖκα τοῦ Δελοῦῃ ἡγεμόνος Τουντεδουλά. Μετὰ δὲ ταῦτα, καὶ ὡς Πελοπόννησον ἐμβαλὼν, ἔχων δὴ καὶ τὸν βασιλέως Ἰωάννου παῖδα, Θεωδῶρον, ἡγεμόνα ἑστρατεύετο. Ἀφ' ἰκόμενος, δὲ ἐς Θεσσαλίαν, τὴν τε Δομακίην παρέλαβεν, ἐκλιπόντος τοῦ ἐν αὐτῇ ἡγεμόνος Ἐπικέρνεω, καὶ δὴ καὶ Φαρσάλων πόλιν, καὶ ταύτην ὑπὸ Ἐπικερναίων ἐπικρατουμένην, ὑφ' αὐτῷ ἐποιήσατο. Προέλαυνε δὲ ἐς τὸ πρῶτον, τὸ τε Ζητούνιν τὸ ἐν Θερμοπύλαις, καὶ Πάτρας, τὰς ἐν τῷ πεδίῳ πρὸς τῇ ὑπὸ τῆς Λοκρῶν ὄρους, κατεστρέψατο, καὶ αὐτῷ προσεχώρησεν καὶ ἄλλα δὲ τῶν ταύτη πολισμάτων οὐκ ὀλίγα προσεχώρησεν αὐτῷ καθομολογίῃ. Μετὰ δὲ ταῦτα ἡ Δελοῦῃ τοῦ ἡγεμόνος θυγάτηρ, ἔχουσα θυγατέρα γάμου τε ὠραίαν καὶ ἐγγυημένην ἀνδρὶ, ὡς ἐπύθετο βασιλέα ἐπιόντα, ἡγεῖσθαι δὲ αὐτῷ ἐπὶ ταῦτα τῶν Σαλα-

venerint in conspectum regis, Infra dicitur. Hi namque affinitatem jungentes cum Pajazite, pacem consecuti sunt. Reliqui, exceptis istis duobus, duces regnis suis exacti ascenderunt Samarchandam, quæ Temiris regia existit. Sarchaneum qui tutabatur maritimam Joniæ regionem et Mendeliam, Calamis nepotes, Tecoenque, qui regebat Madian, affirmamus fuisse nepotes et posteros septem illorum ducum Ottomanî, qui conjunctis viribus communibusque consiliis Asæ imperium acquisiverunt : quos Aladinæ regis ministros quoque fuisse constat. Melines autem et Ædines unde regnum nacti sint, explorare nequeo. Ædinem attamen solum memorant a Colophone usque ad Cariam regioni se extendenti imperitasse. Turcos quidem genere et esse et dici, certo scio, quotquot sub Turgaturis, sub Caramano, sub Maline et Ædine degunt. Subacta ea Cappadocia regione, quæ est sub Caraisuphe, nec non illa quam Homoris filii regebant, præterea in ditionem accepta maxima Phrygiæ parte, bellum promovit contra Ertzicam, Armeniorum regiam et contra Scenderem, qui ea loca longe lateque usque ad Euphratem tenebat : addita non modica Colchidis parte, quam bello in ditionem redegerat. Hæc quidem effecit, cum foret in Asia, magnaue virtutis in conspectum daret ³⁵ opera. Postea transiens in Europam, exercitibus immissis in Macedoniam et quæ spectat Ionium, Albanorum accolarum regionem populabatur. Captis quibusdam Albanorum oppidulis, contra Illyrios arma tulit : vastataque Illyriorum regione, operum diripuit, et in suum emolumentum convertit. His peractis expeditionem suscepit contra Peloponnesum, rumore prius sparso, quasi bello esset petiturus Phocidem, et Thessaliam subactorus, ut sibi ad res gerendas foret idonea. Episcopus autem Phocensium invitabat eum, ostentans regionem venationibus commodissimam, habentem prata quæ præberent infinitam gruum multitudinem, præterea campos ad equitatum natura quam pulcherrime instructos. Ista quidem expeditio verbis in hunc modum parabatur, revera tamen bellum indicebatur Thessaliæ ducibusque, qui ibi agebant, nomine Cernæis (31), et uxori Delvis, Delphorum ducis (32), Trudelude (33). Post hæc quasi in Peloponnesum irrapturus, cum elegisset belli ducem Theodorum, Joannis filium, bellum strenue gerebat. Profectus in Taessalian, sui juris fecit Domaciam, cum eam deseruisset, qui in ea erat, dux Cernæus (34). Hinc Pharsalicorum urbem in ditionem accepit, quæ et ipsa a Cernæis regebatur. Deinde, cum longius proces-

Notulæ marginales.

31) Al. *Epicernæis*.

32) Turcitanî.

33) Al. *Cervælis*, et mox *Cervælis* de Ban-

los, Delphorum ducis, Trudelude.

34) *Cervælis* et mox *Cervælis*.

³¹ ἐ. ³² τῇ πρὸς Ἰουνα, ἢ οἰα, γρ. Ἰόνιον.

sisset, Zetonim urbem Thermopylarum, et Patras situs in planitie quæ est in radicibus montis Lorensium, in potestatem redegit. Præterea alia oppidula non pauca istius regionis, pactionibus in sillem recepit. Delvis, Delphorum ducis uxor, habens filiam jam nubilem, viroque desponsatam, ut intellexit adversum sese cum exercitu pergere regem, cum filia muneribusque quam potuit acceptis maximis regi obviam processit: qui filiam iubens assumpsit, eamque simul cum matre suis moribus ritibusque vivere permisit: regioni autem, quæ in ditionem concesserat, ducem præfecit. Fama est, istam mulierem amavisse sacerdotem quendam nomine Stratem: et ad majorem impudentiam progressam, imperium sacerdoti commisisse, plurimosque Delphorum incolas obruncasse. Hinc delata est episcopo Delphorum apud regem, quasi ipsa sola regat tantam regionem, intolerandisque injuriis afficiat cives, interim adulterio a sacerdote polluta. His excitatus rex, bellum iis intulit. Feruntur et alia quædam de isto sacerdote, qui stupri consuetudinem cum illa muliere habuit, videlicet quod etiam cum aliis deliquerit non paucis mulieribus, dum eas ad concubitum demontatis quibusdam incantationibus pelliceret.

36 Delves autem mulieris maritus antea morbo impicitus expiraverat. Hic ortus erat de genere Taraconensium regum. Qui cum venisset ex Italia in Peloponnesum, obtinuit Atticam et Bœotiam simul cum Peloponneso. Nactus est et Phocidem Patrasque urbem extra Thermopylas sitam. Reges isti, interjecto tandem tempore non parvo, principatum amiserunt. Quidam eorum reversi sunt in Italiam: nonnullique ibi manserunt, donec mortui sunt. Ex horum genere natus est Delves ille Delphorum princeps, cui uxorem et filiam auferens Pajazites, Amaratil filius, domum reversus est. Tandem et in Peloponnesum irruit. Verum Spartanorum regionis dux, ut in Thessaliam irrupit, urbesque communivit, qua sibi videbantur tutissimæ fore, noctu fugiens prolectus est in Peloponnesum, fortiter propulsaturus hostem, si accederet. Proinde non parum ei curæ fuit, exercitus Peloponneso admove. Interim autem nuntiatum est Pajaziti, Pannoncs, duce Sigismundo Romanorum Cæsare et imperatore, et Gallos Germanosque non paucos, in unum collectos, bellum ipsi inferre decrevisse, jamque Istrum transire parare, allectis et Dacis, hominum genere non ignobili, qui viæ sint duces, exercitumque doceant in

hostilem regionem. Sigismundus ille qui copias adversus Pajazitem ductavit, primo Germanorum fuit imperator, et plerumque moratus est Viennæ (35-36), imperitans ibi Germanorum regioni haudquaquam male. Postea allectis Pannonibus, horum rex Germanorumque regionis dux creatus est.

Germania incipit a monte Pyrenæo (37), inde

νων ἀρχιερέα, λαβοῦσά τε τὴν θυγατέρα καὶ δῶρα ἔσα ἠδύνατο, ὑπὸ τῷ βασιλεῖ. Ὁ δὲ τὴν τε θυγατέρα ἐδέξατο, καὶ αὐτὴν ἅμα τῇ θυγατρὶ ἐς τὰ ἐκυτοῦ ἦθη ἀπέπεμπε· τὴν δὲ χώραν παραλαβὼν, ταύτῃ ἐπέστησεν ἄρχοντα. Λέγεται δὲ περὶ ταύτης τῆς γυναικὸς, ὡς ἱερέως τινὸς Στράτεω ἐπιχαλουμένου ἐρασθεῖσα· καὶ ἐς τὸ πρόσω ἀναιδείας ἐλαύνων τὴν τε ἀρχὴν ἐπέτρεψε τῷ ἱερεῖ, καὶ ἀναιρεῖ πολλοὺς τοὺς τὴν Δελφῶν πόλιν ἐνοικοῦντας ἐργασαμένη. Διὰ ταῦτα ὑπὸ ἀρχιερέως ἐς βασιλέα διδλήθησαν, ὡς οὐκ ἀνῆκον γυναῖκα χώρας τοσαύτης ἡγουμένην, ὑπὸ ἱερέως μοιχευομένην, ἀνήκεστα κακὰ ποιεῖν τοὺς πολίτας, καὶ διὰ ταῦτα ἀπᾶραι βασιλέα ἐπιόντα στρατεύεσθαι ἐπ' αὐτούς. Λέγεται μέντοι περὶ τοῦ ἱερέως τούτου τοῦ τὴν γυναῖκα ταύτην συγγενομένου, καὶ ἄλλα οὐκ ὀλίγα ἐς τε γυναῖκας πλημμειῆσαι, κατεργαζόμενον δαιμονίῳ τρόπῳ, ὥστε ταύτας ἐφέλκεσθαι ἀπαγόμενον ἐπὶ συνουσίας. Δελουῆς δὲ ὁ τῆς γυναικὸς ἀνὴρ πρόσθεν ἐτετελευτήκει νόσῳ. Ἦν δὲ οὗτος γένος τῶν Ταρακωνησιῶν βασιλέων. Καὶ ὁπότε οὗτος ἀπὸ Ἰταλίας ἀφικόμενος ἐπὶ Πελοπόννησον, κατέσχε τὴν Ἀτικὴν ἅμα καὶ Βοιωτίαν πρὸς τῇ Πελοποννήσῳ· καὶ δὴ καὶ Φώκαιαν καὶ Πάτρας τὰς ἐκτὸς Θερμοπυλῶν. Οὗτοι ὁ μὲν οὖν ὕστερον χρόνῳ οὐ πολλῷ διελθόντι τὴν τε ἡγεμονίαν ἀπέβαλον. Καὶ οἱ μὲν ἀπενάστησαν ἐπὶ Ἰταλίας, οἱ δὲ αὐτοῦ ἐνέμειναν, ἐς ὃ ἐτελεύτησαν. Τούτων δ' ἦν καὶ οὗτος ὁ Δελουῆς, ὃς τὴν γυναῖκα ἀφελόμενος Παιαζήτης ὁ Ἀμουρατεω, καὶ τὴν θυγατέρα ἔχων, ἀπεχώρει, καὶ ἐς Πελοπόννησον ἐπέβαλεν. Ὁ μὲν οὖν τῆς Σπάρτης ἡγεμῶν ὡς τὴν Θεσσαλίαν ἐσέβαλε, τὰς τε πόλεις ἐπὶ τὸ ἀσφαλὲς καταστησάμενος, ἀποδράς νυκτὸς ἤγετο ἐς Πελοπόννησον, ὡς, ἦν ἐπιτή, ἀμυνόμενος. Ἠδύνατο τὰ κράτιστα, καὶ ἐμέλησε μὲν οὐκ ἥκιστα διὰ τοῦτο εἰσβαλεῖν ἐς τὴν Πελοπόννησον. Ἀγγελία δὲ ἀφίκετο αὐτῷ, ὡς οἱ Παῖονες ἡγουμένου Σιγισμουῦνδου Ἰωμαίων βασιλέως τε καὶ αὐτοκράτορος, καὶ Κελτοὶ καὶ Γερμανῶν οὐκ ὀλίγοι συνελέγησαν, ὡς ἐπ' αὐτὸν ἐπιόντες, καὶ τὸν τε Ἴστρον παρεσκευάζοντο διαβῆναι, καὶ Δάκας δὲ γένος οὐκ ἀγεννὲς ἔχονεν μετ' αὐτῶν, τῆς τε ὁδοῦ ἡγουμένους, τὴν ἐσῆγησιν τοῦ στρατοῦ ποιουμένους. Σιγισμουῦνδος δὲ οὗτος ὁ ἐπὶ Παιαζήτην στρατευόμενος, ἡγεμῶν τε Γερμανῶν τὴν ἀρχὴν ἐτύγχανεν ὢν, περὶ Βιέννην τὴν πόλιν τὰ πολλὰ διατρίβων, καὶ χώρας τῶν ταύτη Γερμανῶν ἄρχων οὐ φαύλης. Παιόνων μετὰ ταῦτα προσαγομένων σφίσι, αὐτὸς τε βασιλεὺς ἅμα καθίστηται Παιόνων, καὶ τῆς Γερμανῶν χώρας ἡγεμῶν.

D Ἡ δὲ Γερμανία (α) ἀρχεται μὲν ἀπὸ τοῦ Πυρη-

Notulæ marginales.

(35-36) Forte *Evla*, *Zuoyma*.

(37) Forsitan ab *Alpibus*.

* οὗτος. R. ut in cont.

(α) Hunc locum notis illustravit Freherus in *Scripturis veterum Germanicarum*; eas infra recurramus. EDIT

ναίου ὄρου, ἔθεν καὶ ὁ Ταρτησὸς ῥέων ἐπὶ τὸν πρὸς Ἀ
 ἑσπέραν ὠκεανόν. Καὶ ἔστι μὲν ἡ ἄνω Γερμανία,
 ἐφ' ὅσον δὲ πρυθόνει, καθήκει ἔ. τε Κολωνίαν καὶ
 Ἀργεντύνην, πόλεις οὕτω κληρούμενας. Τὸ δὲ ἐντεῦ-
 θεν καθήκει ἐπὶ Ἰάξανδρον τὸν περὶ Κελτικὴν τε ἐπὶ
 δεξιᾷ, καὶ Πυριδαστείαν⁵⁸ ἐπ' ἀριστερᾷ, ὡς ἐπὶ τὰς
 Βρεταννικὰς νήσους. Ἔστι δὲ καὶ ἀπὸ Ἰστρου Γερ-
 μανία, ἀπὸ Βιέννης πόλεως, ἐπ' αὐτὸν δὲ ἐς Ταρ-
 τησὸν προϊούσα χώρα, καὶ ἐπὶ Βράγαν τοὺς πολε-
 μίους· εἴη δ' ἀνὰ πρὸς Βιέννης ἐς ὠκεανὸν ἀνδρὶ εὐ-
 ζώνῳ, πέντε καλεῖσθαι ἡμερῶν ἀνῦσαι κατὰ μήκος.
 Κατὰ δὲ πλάτος εἴη ἂν καὶ πλέων τούτων βραχὺ
 ἀπὸ τῆς Κελτικῆς ἰόντι ἐπὶ τὴν Δανίαν⁵⁹ χώραν.
 Εὐνομεῖται δὲ ἡ χώρα αὕτη μάλιστα δὴ τῶν πρὸς τε
 ἄρκτον τε καὶ ἑσπέραν, πασῶν τῶν ταύτη χωρῶν ἄρα
 καὶ ἔθνῶν, ἔ. τε πόλεις περιφανεῖς, καὶ εὐδαίμονας,
 καὶ ὑπὸ σφῶν αὐτῶν, ἐς τὸ ἰσοδαιτον εὐθυνομένας,
 διηρημένους⁶⁰ καὶ ἐς τυραννίδας, καὶ ὑπὸ ἀρχιε-
 ρεῦσι ταττομένας, τοῖς ὑπὸ τοῦ Ῥωμαίων μεγάλου
 ἀρχιερέως καθισταμένους. Καὶ πόλεις μὲν ἐς τὸ
 ἰσοδαιτον εὐνομούμενοι εἴησαν αὐταί· ἐν τε τῇ
 ἄνω καὶ τῇ κάτω Γερμανίᾳ, Νορδέβεργον πόλις
 εὐδαίμων, καὶ Ἀργεντύνη, καὶ Ἀμπέργον. Καὶ αἱ
 εἰς ἀρχιερεῖς ταττομένας Κολωνία, Βιέννη ἢ ἐς τὴν
 κάτω Γερμανίαν, Ιούσα, καὶ ἄλλαι μὲν οὐκ ὀλί-
 γαι πόλεις, ἀποδέουσαι τούτων ὀλίγῳ τι, ἀμφὶ
 τὰς διακοσίας. Ἐς δὲ τυραννίδας τρεῖς μάλιστα πη
 διέλοι τις τῆς Γερμανίας ἡγεμόνας· τῆς τε Ἀκίλης
 πόλεως, καὶ Ἀουστρίας, καὶ Βλένης, τῆς ἄνω Γερ-
 μανίας γενομένης. Ἔστι δὲ γένος τοῦτο μέγα καὶ
 ἐπὶ πολὺ διήκον τῶν κατὰ τὴν οἰκουμένην, μετὰ γε
 Σκυθῶν τῶν Νομάδων δεύτερον, ὡς εἰ ταυτὸ φρο-
 νοῖη, καὶ ὑφ' ἐνὶ ἄρχοντι ἡγεμόνι, ἀμάχητόν τε ἂν
 εἴη καὶ πολλῶ κράτιστον. Ὑγιεινότατον δὲ ἂν, ἅτε
 ὑπὸ τὴν ἄρκτῶν μοῖραν τεταγμένον, καὶ περὶ τὴν
 ταύτη μάλιστα πη μεσόγειον, θαλάττῃ οὐ πάνυ τοι
 προσχωμένους, εὐνομεῖται μάλιστα δὴ ἔθνῶν, ὧν
 ἡμεῖς ἴσμεν, οὔτε λοιμοῦ, ὅς δὲ ὑπὸ τῆς τοῦ ἀέρος
 σήψεως ἐπιγενομένης, μάλιστα ἐπιφοιτῶν τοῖς ἐφοῖς
 ἀπόλλυσι πολὺ τι μέρος τῶν ταύτη ὠκίμων, οὔτε
 ἄλλων δὴ νόσων τῶν ἐς ἡμᾶς πάνυ τοι εἰωθότων,
 θέρους δὲ καὶ φθινοπώρου ἐπιφοιτῶν τῶν χωρικῶ-
 ζόντων αὐτοῖς θαμὰ, ὥστε καὶ ἱκανόν τι ἀπογίνεσθαι
 τοῦ γένους τούτου, οὔτε σείει ὅ τι καὶ ἄξιον λόγου.
 Ὑαὶ δὲ θέρους μάλιστα δὴ ἐν ταύτῃ τῇ χώρᾳ. Πο-
 λιτεύεται δὲ κατὰ ταυτὰ Ῥωμαίοις, ἔς τε δαίταν
 καὶ ἦθη τετραμμένον, συμφερόμενον τὰ ἄλλα Ῥω-
 μαίοις, καὶ ἐς τὴν θρησκείαν Ῥωμαίων. Μάλιστα
 δὲ τῶν πρὸς ἑσπέραν δεισιδαίμοναί. Νομίζεται δὲ
 παρὰ τούτοις καὶ μονομαχία, μάλιστα δὲ τῶν ἄλλων
 ἔθνῶν, ὥστε γῆθεν, οὐδ' ἐφ' ἑππῶν ἀλλήλοις μονο-
 μαχεῖν. Τὸ δὲ γένος τοῦτο δεξιώτατον ἔ. τε μηχαν-
 νὰς ἂν, καὶ ἐς τὰ πολεμικὰ ἔργα, καὶ ἐς πάσας τὰς

A Tertesus (38) fluvius fluit in Oceanum, versus
 occidentem. Et Germaniæ pars, qua itur versus
 Coloniam et Argentinam, urbes sic dictas, supe-
 rior Germania nuncupatur. Hinc pertingit ad Ocea-
 num Gallicum, versus dextram; at versus sini-
 stram, patet Pyridastiam (39) usque ad Britanni-
 cas insulas. Dicitur quoque Germaniæ eā regio,
 quæ ab Istro procurrit, procedens a Vienna usque
 ad Tertesum flumen, et ad Pragam Boemorum.
 Longitudo a Vienna Oceana usque, tantum spatii
 complectitur, quantum vir agilis itinere viginti
 quinque dierum conficere potest. Latitudo est
 major, etiam si quis ingrediatur iter brevissimum
 a Gallia Celtica versus Dastiam regionem. Ista
 natio gubernatur melioribus legibus, quam nulla
 earum vel regionum vel gentium quæ respiciunt
 vel septentrionem vel occidentem. Discreta est in
 urbes præclaras et florentes, quæ **37** propriis le-
 gibus et quam proxime ad æquitatem accedentibus
 reguntur. Dividitur et in principatus, subjectaque
 est sacerdotibus et episcopis adhaerentibus Ro-
 mano Pontifici. Urbes quam maxime ad æquitatem
 constitutæ in superiore et inferiore Germaniâ, sunt
 Noreberga, urbs opulenta, Argentiâ et Amper-
 gum (40), quæ reguntur ab episcopis, Coloniaque,
 a Vienna in inferiorem Germaniam recedens. Sunt
 et aliæ urbes non paucæ, propemodum ducentæ,
 quæ in paucis quibusdam a prædictis differunt. In
 tres principatus quis dividere posset universos
 totius Germaniæ ducatus, videlicet Atzilix ur-
 bes (41), et Austria, et Blenæ (42), quæ in supe-
 riore Germaniâ sita est. Genus hoc hominum ma-
 gnum est, longe lateque per universum orbem
 imperat, magnitudineque secundum post Scythas
 Nomades habetur. Itaque si concordia studiosi
 essent, et sub uno degerent principe, plane essent
 invicti, mortaliumque fortissimi. Sunt, quantum
 ad corpora attinet, perquam sani, ut qui sub sep-
 tentrionali ætatem agant plaga, et circa mediter-
 raneum isthic mare, nullius rei indigentes. Nec
 est gens, quod sciam, quæ melioribus regatur le-
 gibus. Nec ibi sævit pestis, quæ ex corrupto na-
 scitur aere, maximeque infestat Orientales, pluri-
 mosque ibi habitantes perdit. Neque alii morbi,
 qui æstivo autumnalique tempore reliquis mortali-
 bus graves sunt, Germaniæ incolas lædunt. Ter-
 ræmotus rari memoratu digni eam regionem qua-
 tiunt. Pluvia præ cæteris regionibus æstivo tem-
 pore in ista regione uberrima conspicitur. Victu
 moribusque Romanos imitantur, nec cætera quid-
 quam ab his differunt. Nec est ulla gens, quæ su-
 perstitiosius Romanorum religionem colat, maxime
 qua Occidenti præpropinqua est. Monomachia apud

Notulæ marginales.

(38) Forte *Rhenus*.

(39) *Phrysiam*.

(40) Forte *Hamburgum*, vel *Bumberga*.

(41) *Augusta Aciliæ*, id est *Straubingæ*, pro Au-

gusta *Vindelica*: quam tamen auctor videtur pro
Suevia posuisse. Alii *Aquileiam* ponunt: sed quo-
 modo non video.

(42) *Al. Bavarix*.

⁵⁸ Περιδαστίαν, *In R. ut in cont.* ⁵⁹ αἱ Δανίαν, sic *R. et Δανία*. ⁶⁰ ὁ διηρημένους, *R. ut in cont.*

eos vel maxime celebris est. Congrediuntur autem non equis insidentes, verum terræ insistentes. Nec facile invenias gentem ad machinas reliquaque opera bellica magis idoneam. In artibus omnibus prerogativa maxima gaudent. Quidam credunt, tormenta bellica et bombardarios ab ista gente initio demonstratos, et hinc totum pervasisse orbem, ut paucæ gentes bombardis nunc careant. Reliquorum fructuum, præterquam olei et siccum, regio ista feracissima perhibetur. Pannonia (quæ et Ungaria) incipit a Vienna Germanorum oppido, et versus orientem, secundum Istrum procedens, attingit Dacos et Triballos. Versus septentrionem excurrit ad Boemos, quos Cephios (43) nuncupant. Habet Pannonia et principes : 38 verum singuli patrias regunt regiones, subjecti tamen regi suo certis quibusdam legibus et conditionibus. Regem de suo corpore admodum raro constituunt; verum plerumque accersitur ex Boemorum regia familia, aut petitur a Germanis, aut Polonis, aut ab aliis gentibus finitimis. Romanos moribus armorumque cultu referunt: cæterum sequuntur victus rationem intemperantiorem, quemadmodum Germani et Galli. Religionem sectantur Romanorum. Hoc hominum genus eximie fortitudinis est, mirumque dicto quanta audacia et animositate bella gerant. Creant de sua gente quemdam de numero principum, qui reliquorum primus in regiam ascenderit, eumque gubernatorem sive procuratorem, aut administratorem, nec principem, nominant. Lingua utuntur quasi peculiari, quæ nihil commercii cum lingua Germanorum et Boemorum Romanorumque (44) habere deprehenditur. Quidam tradunt, eos antiquitus Getas existisse sedesque habuisse, quas insederint, sub monte Hæmo. Tandemque pulsos a Scythis, concessisse in eam regionem quam nunc tenent. Quidam putant eos quondam Dacos fuisse. Ego autem, quænam ipsorum origo sit, dicere non possum. Præterea cum sibi dederint istud nomen, ut Pannonies vocentur, sicque appellentur ab Italis, non decorum fore ratus sum, si aliud eis imposuero nomen. Regia eorum est Buda, urbs florentissima, Istro adjacens. Sigismundum autem Germanorum imperatorem (45) agentem Viennæ vocantes Pannonies, declaraverunt regem, eique tradiderunt regnum universum, et quæ ad regni curam pertinent, ut omnia sic ordinaret, quemadmodum putaret ea fore commodissima. Hic, ut primum regium honorem inivit, legatos misit ad Romanum Pontificem, jam ante sibi familiarem, et necessitudine devinctum, rogans ut suum consensum præstaret, quo Romanorum declararetur imperator. Imperatoriam dignitatem Romani Pontifices primo contribuere

τέγνας πολὺ τιεύδοκιμαί. Φέρει δὲ ἡ χώρα αὐτῆ, πλὴν ἐλαίου καὶ ἰσχάδων, τὰλλα πάντα οὐκ ἐλάσσων τῶν ἐς τὴν ἄλλην χώραν φερομένων. Οἴονται δὲ τινες καὶ τηλεβόλους καὶ τηλεβολίσκους ὑπὸ Γερμανῶν ἀρχὴν ἀποδεδειγμένους ἐς ἄλλήλους, προσελθεῖν καὶ ἐς τὴν ἄλλην οἰκουμένην. Παιονία δὲ ἀρχεται ἀπὸ Βιέννης τῆς Γερμανῶν πόλεως· καὶ ἐπὶ μὲν ἔω τῷ Ἰστρῷ συμπροῖοῦσα, καθήκει ἐπὶ Δακούς τε καὶ Τριβαλλούς· ἐπὶ δὲ ἄρκτον ἐπὶ Βοέμους, τοὺς Κελτούς καλουμένους, καθήκει. Ἐνεῖσι δὲ ἄρχοντες ταύτῃ τῇ χώρᾳ· ἄρχων δὲ ἕκαστος τῆς πατρίδος χώρας, καὶ ὑποτασσόμενος τῷ βασιλεῖ αὐτῶν, ἐς ὅσον νομίζεται σφίσι. νομίζεται ἐπὶ ῥητοῖς. Καὶ ἐπιχωρίῳ μὲν βασιλεῖ οὐ πάνυ τοι χρωῖνται, ἐπιγόνται δὲ ἢ ἀπὸ Βοέμων τοῦ βασιλείου οἴκου, ἢ ἀπὸ Γερμανῶν, ἢ Πολονίων, ἢ καὶ ἄλλων τῶν ταύτῃ ἔθνῶν· συμφέρονται δὲ Γερμανοῖς τὰ τε ὄπλα, καὶ τὴν ἐς τὰ ἔθνη αὐτῶν διαίταν, ἐς τὸ ἀβροδιαίτην ἀποκλίνοντες, ἢ φασὶ Κελτούς τε καὶ Γερμανούς, νομίζει κατὰ ταυτὸ ⁸⁸ Ῥωμαίοις τὰ ἐς Ὀρησκίαν. Γένος δὲ τοῦτο ἀλκιμον, καὶ ἐς μάχας τόλμη προσχρώμενον ἐπιτεκεῖ. Ποιοῦνται δὲ καὶ ἐπιχωρίον τινα τῶν ἀρχόντων τὰ πρῶτα, ἐς τὴν βασιλείαν ἀνίκοντα· καὶ οἰκονόμον δὲ ὄντα, καὶ μηδὲ ἄρχοντα ὀνομάζουσι· φωνῇ δὲ χρωῖνται εὐδαμῆ παραπλησίᾳ ἐτέρῳ τινὶ τῶν γενῶν, ἀλλὰ ἄλλη τῷ παράπαν διενεγκούσῃ τε τῆς Γερμανῶν τε καὶ Βοέμων, καὶ Πυλάνων. Οἴονται δὲ τινες τούτους, οἱ μὲν Γέτας γενέσθαι τὸ παλαιόν, καὶ ὑπὸ ⁸⁹ τὸν Αἴμον οἰκοῦνας, ὑπὸ Σκυθῶν κακουμένους, ἀναχωρῆσαι ἐς τὴνδε τὴν χώραν, ἣν καὶ νῦν οἰκοῦσιν· οἱ δὲ φασὶ Δάκας γενέσθαι. Ἐγὼ δὲ ὁποῖον ἂν τι εἴη τὸ γένος τοῦτο ἦν ἀρχὴν ⁹⁰ οὐκ ἂν βραδίως εἰπεῖν ἔχοιμι. Τοῦτομα μὲνοι τοῦτο ἀπὸ τε σφῶν αὐτῶν καὶ ὑπὸ Ἰταλῶν καλουμένους, οὐ πάνυ τοι καλῶς ἔχοιμι ἐτέρῳ τινὶ ὀνόματι καλεῖν τοῦτους. Ἔστι δὲ αὐτοῖς βασιλεῖα ἐν Πούδῃ πόλει εὐδαίμονι παρὰ τὴν Ἰστρῶν. Σιγισμοῦνδον δὲ τὸν Βιέννης τῆς Γερμανῶν πόλεως ἡγεμόνα ἐπαγόμενον, οὗτοι δὲ οἱ Παιόνες βασιλεῖα τε σφίσι αὐτοῖς καθίστασαν, καὶ κατὰ τὴν ἀρχὴν ἐπέτρεψαν αὐτῷ διαθεῖναι, ὡς ἔχει ἐπὶ τὸ ἀσφαλέστερον. Οὗτος μὲν οὖν ἐπεὶ τε τὴν Παιόνων παρέλαθε βασιλείαν, διεπρεσθεύετο πρὸς τὸν Ῥωμαίων ἀρχιερέα, συνήθη τε ὄντα αὐτῷ, καὶ ἐπιτήδειον ἐς τὰ μάλιστα, ὥστε ἐπιψήφισθῆναι αὐτῷ αὐτοκράτορι Ῥωμαίων γενέσθαι. Τοῦτο μὲν οἱ τῆς Ῥώμης ἀρχιερεῖς τοῖς Κελτῶν βασιλεῦσι τὸ πρῶτον ἐπεδίδοσαν διὰ τοὺς πολέμους, οὓς θαμὰ τε καὶ ἀνδρείωτατα πρὸς τοὺς ἀπὸ Λιβύης διαβάντας ἐπὶ Ἰθρηλίαν Βαρβάρους, καὶ τὰ πολλὰ τῆς Ἰθρηλίας καταστρεψαμένους αὐτούς ⁹¹. Μετὰ δὲ ταῦτα ἐπὶ τοὺς Γερμανῶν ἡγεμόνας μετενήνεκται ἡ ψήφος τοῦ Ῥωμαίων ἀρχιερέως. Σιγισμοῦνδον ὡς ὑπισχυοῖτο ὁ ἀρχιερεὺς, τὴν τε ἀξίαν ταύτην ἐπιτιθέναι, καὶ δὴ μετε-

Notulæ marginales.

(43) Trechios,

(44) Forte Polonorum.

⁸⁸ τριτά. R. ut in c. ⁸⁹ ἐπί. R. ut in c. ⁹⁰ τούτου τὴν ἀρχὴν. R. ut in c. ⁹¹ καταστρεψαμένοις αὐτοῖς. R. καταστρεψαμένους αὐτοῖς.

(45) De Sigismundo imper. non satis recte.

πέμπειτο ἐπὶ τοῦτω, ὤρμητος μὲν ἐπὶ Ἰταλίαν διὰ τῆς Ἐνετιῶν χώραι. Οὗτοι μὲν οὖν ὡς ἐπύθοντο Σιγισμοῦνδον διὰ τῆς χώρας αὐτῶν τὴν πορείαν ποιούμενον, ἐπεμψαν ἄγγελον, προαγορεύοντες αὐτῷ, μὴ διεύειν διὰ τῆς χώρας αὐτῶν. Ὁ δὲ οὐκ ἔφη πείσασθαι, ἀν μὴ γνῶ αὐτοῦ, πειρωμένους ἔργῳ διακωλύσαι διαπορευόμενον. Παρεσκευάζοντο μὲν οὖν οἱ Ἐνετοὶ στρατὸν, καὶ διεκώλυον. Ὡς δὲ ἤσθετο κωλυόμενος, παρετάξατο ἐς μάχην, καὶ συνέβαλε τῷ Ἐνετῷ στρατῷ, καὶ ἀπεγένετο αὐτῷ οὐκ ὀλίγα τοῦ στρατεύματος, τραπομένῳ τε ἐς φυγὴν, καὶ μὲν διαφυγόντι τοὺς ἐναντίους. Οὗτος μὲν δὴ ἐπεὶ τε ἀπέγνω τὴν δι' Ἐνετῶν πορείαν, ἀπῆει διὰ τῆς ἀνω Γερμανίας, ἐς τὸν Λιγυρίας τύραννον ἀφικόμενος. Ἐντεῦθεν δὲ ἐς Ῥώμην παρεγένετο. Καὶ βασιλεὺς τε καθειστήκει ὑπὸ τοῦ μεγάλου ἀρχιερέως ἐς τοῦτο ἀποδειχθεὶς. Μετὰ δὲ ταῦτα ἰδεῖτό τε τοῦ ἀρχιερέως συμβαλέσθαι ἐς τὴν ἐπὶ τὸν βάρβαρον αὐτῷ ἐκστρατείαν γινομένην. ἤπειτο δὲ αὐτὸν χρήματά τε καὶ ἄνδρας. Ὁ δὲ πρὸς τε τὸν Κελτῶν βασιλέα διαπρεσβευσάμενος, καὶ πρὸς τὸν Βουργουνδίας τύραννον, διεπράξατο δοθῆναι ἐς ὀκτακισχιλλούς, καὶ στρατηγὸν τὸν Βουργουνδίας ἡγεμόνος ἀδελφόν. Παρεσκευάσατο μὲν οὖν καὶ αὐτὸς συλλέξας στρατεύματα ἀπὸ Γερμανῶν, ὅσων ἠδύνατο μεθωσάμενος. Ὡς ἤδη αὐτῷ τε τὰ εἰς τὸν πόλεμον παρεσκευάσατο, ἐξέλαυνε λαθῶν τοὺς τε Παίονας καὶ Δάκας τῆς ὁδοῦ ἡγεμόνας εὐθὺ τοῦ Ἰστρου ἐπὶ Παιαζήτην. Διαπρεσβεύσατο δὲ καὶ πρὸς τοὺς Ἰταλῶν καὶ Ἰβήρων ἡγεμόνας, χρηματίζοντας δὲ τοῦτο αὐτῷ τοῦ ἀρχιερέως, αἰτούμενος χρήματα καὶ ἄνδρας. Καὶ χρήματα μὲν ἐπεπόμφει αὐτῷ ἰκανὰ ὑ ἀρχιερεὺς ἄνδρας τε.

trium. Sigismundus quoque se ad bellum parabat, potuit mercede conducens. Cum jam ad bellum

Paicis (qui et Valachi) qui itinera monstrarent, recta per Istrum contra Pajazitem copias duxit. Legatos quoque misit, consulente id Pontifice maximo, ad Hispanorum Italorumque principes, petens ad istam expeditionem milites et pecuniam. Pontifex Ὁ μὲν οὖν Παιαζήτης, ὡς ἐπύθετο ἐπιόντα οἱ Σιγισμοῦνδον τὸν Ῥωμαίων αυτοκράτορα, σὺν πολλῷ στρατεύματι ἐλαύνοντα, παραλαβὼν τὸν τῆς Εὐρώπης τε καὶ Ἀσίας στρατὸν ἅπαντα ἀντεπήει ἐπὶ Ἰστρον ἢ ἰδύνατο τάχιστα πορευόμενος. Στρατοπεδευσάμενος δὲ αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ Ἰστρου ἐπὶ σταδίου τεσσαράκοντα, οἱ Κελτοὶ αὐθάδεις τε ὄντες, καὶ ἀγνώμονες ὡς τὰ πολλὰ, ἀξιοῦντες σφῶν αὐτῶν μόνων τὴν νίκην γενέσθαι, ὀπλισάμενοι ἐπήεσαν πρότεροι, ὡς ἀναρπασόμενοι τοὺς Βερβάρους. Μάχης δὲ καρτερᾶς γενομένης, τρέπονται οἱ Κελτοί, καὶ φεύγοντες ἀνά κράτος, καὶ οὐδενὶ κόσμῳ, ἐπιπίπτουσι τῷ σφετέρῳ στρατεύματι, ἐπισπομένων τῶν Τούρκων ἐνταῦθα ἀναμῆξ γενομένων αὐτῶν. Ὡς ἐπέκειντο οἱ βάρβαροι, τρέπονται ἅμα τούτοις οἱ τε Παίονες καὶ οἱ Γερμανοί. Ἐπειγομένων δὲ εἰς

A Galliarum regibus, propter hostes ex Libya in Iberiam transvectos fortiter cæsos, et ob Iberiam a barbaricis incursionibus liberatam. Postmodum eligendi Romanum imperatorem potestas translata est a pontifice ad Germanos. Sigismundus, cum eam dignitatem se daturum respondisset pontifex, accersitus et vocatus est a pontifice, ut imperatoriam dignitatem acciperet. Sigismundus Romam proficiscens, iter faciebat per Venetorum regionem. Hi, ut primum nuntiatum est Sigismundum per 39 ipsorum regionem transitum facere, miserunt nuntium, qui moneret ut ipsorum regione excederet. Hic nuntio Venetorum parere neglexit, nisi cerneret eos re ipsa transitum prohibuituros. Veneti igitur, congregato exercitu, vim facere parabant Sigismundo, nisi confestim sua discessisset regione. Ut cognovit Venetos id moliri,

B copias in aciem eduxit, et cum Venetorum exercitu prælium commisit. Amisit autem in eo prælio non modicam exercitus partem, ipseque in fugam compulsus, ægre, quominus caperetur, fuga evasit. Cum jam planissime desperaret se posse per Venetorum regionem adire Romam, iter flectit in superiorem Germaniam, pervenitque ad Liguriæ sive Mediolani principem. Hinc iter Romam instituit; quo cum venisset, imperator a Pontifice maximo consalutatus est. Postea rogavit pontificem maximum auxilium, quo adjutus expeditionem contra Barbaros susceptam conficere posset. Flagitabat autem pecuniam virosque. Pontifex legatione missa ad Gallorum regem Burgundiæque ducem, effecit ut sibi darentur octo millia militum; belli autem ducem accepit Burgundiæ ducis fra-

C scribens exercitum ex Germanis, quoscumque satis foret instructus, assumptisque Pannonibus et

Pajazites, quamprimum didicit Sigismundum Romanorum imperatorem, magnis copiis stipatum, adversum se pergere, accepto Europæ Asiæque exercitu, summa celeritate obviam profectus est hosti usque ad Istrum, castraque communivit ab Istro, stadiis quasi quadraginta. Galli autem, ut sunt audaces, plerumque vero imprudentes, cum cuperent victoriam suam facere, arma capiunt, Barbarosque aggrediuntur quasi eo primo impetu domituri. Tandem cum prælium utrinque maxima virtute ferret, Galli fugam ineunt: incitatissimoque cursu cum agerentur ad suos, insequentibus Turcis, et Sigismundi militibus admistis, atrox prælium coortum est (46). Cum acriter instarent Turci, etiam Pannonæ et Germani fugæ Gallorum se sociant. Festinantibus autem iis Istrum transire, ma-

Notulæ marginales.

(46) Christianorum clades 1527.

³⁹ τοῦτω. R. ut in cont.

xima 40 pars exercitus flumine absumpta est. Facta est caedes magna Gallorum et Pannonum peruntium. Dux Burgundionum, qui totius belli imperator electus erat, ab hostibus captus est: capti sunt et alii Pannonnes Gallique plurimi. At Sigismundus in maximum vitæ discrimen adductus, vixque hostis manus, quominus caperetur, effugiens, triremem, quæ in flumine erat, conscendit, Byzantiumque ad Græcorum regem navigavit. Cum plurima cum isto rege disseruisset, et quæ volebat expedivisset, domum reversus est. Pajazites, Amuratis filius, Gallis Pannonibusque fuis atque fugatis, regionem eorum jam maiore securitate populabatur. Quin etiam contra hos exercitus ductabat, mancipiaque plurima capiebat. Proficiscens autem hostili animo contra Budam, Pannonum regni sedem, podagra laboravit: nec tamen admodum eo morbo afflictus est. Haud tamen assequi queo, quid ei impedimento fore potuisset, cum festinaret adversus Budam, quominus eam urbem suæ ditioris faceret, regionemque universam subjiceret. Verum peropportune podagra tum laborans, reversus est domum: etiam copias in suam regionem abduxit. Postea missis exercitibus, Pannoniam vastabat. Tempore autem aliquantulo interposito, bellum Myrxæ (nostri Marcum vocant) Daciæ duci intulit, crimini ei dans, quod prior adjungens se Pannonibus, contra se bellum gesserit. Dacorum (sive Valachorum, in quibus et Moldavi) gens bello præstantissima est, nec tamen admodum bonis gubernatur legibus. Vicos plerumque incolunt, sequentes pascua. Extenditur horum regio (47) ab Pannonum Ardellio, a Pannonum Dacia (quæ et Transsylvania) initium sumens, usque ad pontum Euxinum. A dextra, qua vergit ad mare, Istro fluvio alluitur: a sinistra regionem Bagdanicam appellatam habet. Distinguit eorum regionem mons longe se porrigens cui Prasobo (qui olim Haemus) nomen incolæ dixerunt. Huic regioni adjacent quidam, de Scytharum genere non pauci, qui opibus plurimum possunt, subjecti Cazemiro Polonorum regi. Istum regem comitantur Scythæ Nomades, quocumque bellum verterit. Virtus autem ejus in omni bello præclara habita est. Iis finitimi sunt, qua se in septentrionem pandunt, Poloni: qua vero respiciunt orientem, Sarmatæ. Dacorum lingua similis est Italorum linguæ: adeo tamen corrupta et differens ut difficulter Itali queant intelligere, quæ istorum verbis pronuntiantur. Unde autem 41 lingua nobilibusque Romanis usi, in istam regionem accesserint, ibique sedes fixerint, a nullo mortalium accepti, nec aliquem audivi, qui ista liquido commemoraret. Dicuntur tamen homines undique confluentes in istam regionem penetrasse: haud interim ex-

τρεύματος κατά τὸν ποταμὸν. Ἐγένετο δὲ φόβος πολλός, ὀλλυμένιον τῶν Κελτῶν καὶ Παιόνων, ὑπὸ τῶν ἐναντίων, καὶ ὁ Βουργουντίων στρατηγὸς ἐάλω, καὶ ἄλλοι οὐκ ὀλίγοι Παιόνων τε καὶ Κελτῶν. Ὁ μὲν δὲ Σιγισμουῦνδος διακινδυνεύσας τὰ ἔσχατα, καὶ παραβραχὺ ἀλῶναι διαφυγὼν⁸³, ἐμβὰς ἐς τριήρη, κατὰ τὸν ποταμὸν ἐπλεῖ ἐς Βυζάντιον παρὰ βασιλέα Ἑλλήνων. Ἐς λόγους δὲ ἀρικόμενος τῷ Βυζαντίου βασιλεῖ, καὶ χρηματίσας αὐτῷ ὅσα ἠθούλετο, ἔρχετο ἀποπλέων ἐπ' οἴκου. Παιαζήτης δὲ ὁ Ἀμουράτειω, ὡς τοὺς τε Παιόνας ἐτρέψατο καὶ Κελτοὺς, ἐλιγίζετο τὴν χώραν αὐτῶν, ἀδεέστερον ἤδη χωρῶν ἐπ' αὐτοὺς, καὶ ἀνδράποδα πάμπόλλα ἀγόμενος, καὶ δὴ ἐπελαύνων ἐπὶ Πούδην⁸⁴ τὰ Παιόνων βασιλεία, ἔκκρινεν ὑπὸ τῆς νόσου, ποδαγλίαν γὰρ ἐνόσει. Μὴ⁸⁵ μόντοι ἠνωχλείτο ὑπὸ τῆς νόσου, οὐκ ἔχω λογιζέσθαι, ὅ τι περ' αὐτῷ γένοιτο αὐτῷ ἐμποδῶν, ἐπὶ Πούδην τε ἐλάσαι, καὶ παραστήσασθαι Πούδην, τὰ Παιόνων βασιλεία, καὶ καταστρέψασθαι τὴν χώραν αὐτῶν· νῦν δὲ κάμνων ὑπὸ τῆς νόσου, ἐπιεικῶς πάνυ ἀπενόστησέ τε αὐτὸς, καὶ τὸν στρατὸν ἀπήγαγεν ὡς τὴν χώραν αὐτοῦ. Ὑστερον μόντοι ἐπιπέμπων στρατεύματα ἐπὶ Παιονίαν, καὶ Παννοδακίαν⁸⁶, ἐδῆου τὴν χώραν. Χρόνου δὲ ἐπιγενομένου, ἐπὶ Δάκκας, καὶ ἐπὶ Μύρξαν, τὸν Δακίας ἡγεμόνα ἐστρατεύετο, αἰτιασάμενος αὐτὸν, ὡς ὑπάρξαντά τε πόλεμον καὶ σὺν τοῖς Παιόσιν ἐπ' αὐτὸν στρατευόμενον. Ἔστι δὲ γένος τοῦτο (Δάκκας) ἄλκιμόν τε τὰ ἐς τὸν πόλεμον, καὶ οὐ πάνυ τοι εὐνομούμενον, κατὰ κώμας οἰκοῦν, πρὸς τὸ νομαδικώτερον τετραμμένον. Διήκει δ' αὐτῶν ἡ χώρα, ἀπὸ Ἀρδελίου τῆς Παιόνων Δακίας ἡγεμόνη, ἕως ἐπὶ Εὐξείνου πόντον. Ἐχει δὲ ἐπὶ θαλάσσης μὲν ἀθήκουσα ἐπὶ θάλασσαν, τὸν Ἴστρον ποταμὸν, ἐπὶ ἀριστερῇ δὲ Βογδανίαν χώραν οὕτω καλουμένην. Διέρχεται δὲ αὐτοὺς ἐπὶ Παιονοδακίας ἕως, ἐπὶ πολὺ διήκον, Πρασόβος⁸⁷ καλούμενον. Ἐχει δ' ὁμόρους ἡ χώρα αὕτη, καὶ Σκυθῶν τῶν Νομάδων μοῖραν οὐκ ὀλίγην, γένος πολὺ τι καὶ ἰσχυρόν, ὑπὸ Καζημοῖρεω τῷ βασιλεῖ ταττόμενον· ὅφ' ἤδη καὶ Σκύθαι οἱ Νομάδες ταττόμενοι, στρατεύονται, ἧ ἂν ἐξηγῶνται, αὐτὸς τε ἀρετὴν παρεχόμενος ἐς πόλεμον ἀξιόλογον. Τούτων δὲ ἔχονται Πολάνοι μὲν πρὸς ἄρκτον, Σαρμάται δὲ πρὸς ἕω. Δάκκας δὲ χρῶνται φωνῇ παραπλησίᾳ τῇ Ἰταλῶν, διεφθαρμένη δὲ ἐς τοσοῦτον καὶ διενεγκούση, ὥστε χαλεπῶς ἐπαίειν τοὺς Ἰταλοὺς, ὁτιοῦν ὅτι μὴ τὰς λέξεις διασημειουμένων ἐπιγινώσκουσιν, ὅ τι ἂν λέγοιτο. Ὅθεν μὲν οὖν τῇ αὐτῇ φωνῇ διαχρῶμενοι ἦθεσι Ῥωμαίων, ἐπὶ ταύτην ἀφίκοντο τὴν χώραν, καὶ αὐτοῦ τῆδε ἴσκησαν, οὔτε ἄλλου ἀκήκοα περὶ τούτου διασημαίνοντος σαφῶς ἔτιοῦν, οὔτε αὐτὸς ἔχω συμβαλέσθαι, ὡς αὐτοῦ ταύτη ὤκισθη. Λέγεται μὲν πολλαχῇ ἐλθόν τὸ γένος τοῦτο ἐνοικῆσαι αὐτοῦ. Οὐ μὲν ὅ τι καὶ

Notulae marginales.

(47) A monte Orbalo ac Peucinis initium sumens.

⁸³ ἄλ. ἐλθὼν δ. *nl. ut in c.* ⁸⁴ ἦτοι μπουδα, *in ora* ⁸⁵ καὶ εἰ μὴ μ. *Al. ut in c.* ⁸⁶ *In ora*, Παιονοδακίαν, *ut infra.* ⁸⁷ Πρασόβος, *R. ut in c.*

ἔξισον ἐς ἱστορίαν ἑποῦν παρεχόμενον τεκμήριον. A συμφέρεται δὲ Ἰταλοῖς τὰ τε ἄλλα, καὶ τῇ ἐς δίκαι-
ταν καταστάσει, καὶ ὅπλοις τοῖς αὐτοῖς, καὶ οὐκ οὐκ
ἔτι νῦν τῇ αὐτῇ Ῥωμαίων διαχρῶμενοι. Ἐς δὲ
μέντοι διηρημένον ἀρχὰς, ἐς τε τὴν Βογδανίαν, καὶ
αὐτὴν παρ' Ἰστρου χώραν, οὐ πάνυ τοι εὐνομεῖται.
Νομίζουσι δὲ ἡγεμόσιν οὐ τοῖς αὐτοῖς διαμένοντες,
ἀλλ' ἐπὶ τὸ ἀεὶ σφίσι πρόσφορον συμεταβάλλοντες,
καθιστάσιν ἄλλοτε ἄλλους σφίσι τυράννους. Μύρξαν
μέντοι τοῦτον ἄρχοντα τοῦ γένους τοῦδε τὸ παλαιὸν
γεγόμενον, ἐπικαλεσάμενοι τυράννον σφίσι κατεστή-
σαντο, συνανελόντες Δᾶνον τὸν πρόσθεν τυραννεύ-
οντα αὐτῶν. Μύρξας μὲν οὖν οὗτος, παλλακίδι συγ-
γενόμενος οὐκ ὀλιγάκις, καὶ νόθους ἀπὸ τούτου σχῶν
παῖδας ἀνὰ τὴν Δακίαν οὐκ ὀλίγους, ὕστερον προῖ-
όντι τῷ χρόνῳ, καὶ τελευτήσαντος Μύρξω, ἀνε-
φύοντο τῇ Δακίᾳ θαμὰ ἡγεμόνες ἄλλοτε ἄλλοι, ἔστω
ἐπὶ τόνδε χρόνον καθιστάμενοι ἐς τὴν ἀρχὴν. Ἐπὶ
τοῦτον δὲ τὸν Μύρξαν ὑπάρξαντα πρότερον πολέ-
μου, ἐς τοὺς Βιρβάρους συστρατευόμενον τῷ Σιγισ-
μούνδῳ Ῥωμαίων αὐτοκράτορι, αἰτιασάμενος Παια-
ζήτης ὁ Ἀμουράτω, ἐστρατεύετο καὶ τὸν τε
Ἰστρου διαβάς, ἤλαυνεν ἐς τὸ πρόσω, τὴν τε χώραν
ἀνδραποδιζόμενος. Μύρξας δὲ συλλέξας στρατεύμα
ἀπὸ τῆς χώρας, ἐπεξελθεῖν μὲν καὶ διαμάχεσθαι
οὐκ ἐποίητο βουλὴν· τὰς δὲ γυναῖκας καὶ παῖδας
ἐς τὸ ἕως τὸ Πρασόβον κατεστήσατο περιποιούμε-
νος. Ἐφείπετο δὲ ὕστερον καὶ αὐτὸς τῷ Παιαζήτῳ
στρατεύματι διὰ τῶν δρυμῶνων τῆς χώρας, οἳ δὲ
πολλοὶ τε ἐνυπάρχουσι, καὶ ἀπανταχῇ περιδύουσι
τὴν χώραν μὴ βάσιμον εἶναι τοῖς ἐναντίοις, μηδὲ
εὐπετῇ χειρωθῆναι. Ἐφεπόμενος δὲ ἀπεδείκνυτο
ἔργα ἄξια λόγου, μαχόμενός τε εἴ τι διασπασθέντων
τῶν πολεμίων, ἐπισιτούμενόν πη τῆς χώρας τρά-
ποιτο, ἢ ἐπὶ ὑποζύγια ληϊζόμενον, καὶ οὕτω τὸ λῆμα
μεγίστην ἐφεπόμενος τῷ στρατεύματι· περιφανῶς δὲ
ἐφεπόμενον, αὐτῷ διαμάχεσθαι. Καὶ δὴ λέγεται
ἐλαττωμένῳ τῷ στρατεύματι ἐπέκειτο ἐν λύπῃ
πάνυ χαλεπῶς, καὶ ἐξείθει, καὶ διαφθείρων οὐκ
ἀνίει. Ἐνθα Βρενέζω θεράπωντος γνώμην ἀποδει-
κνυμένου, ὥστε ἐνστρατοπεδεύσασθαι τὸν στρατὸν
αὐτοῦ, καὶ ἀπαλλαγὴν εὔρασθαι. Ἀπὸ τούτου μέγα
τὸ ἀπὸ τοῦδε εὐδοκίμειν παρὰ βασιλεῖ, καὶ ἐς στρα-
τηγίας χρηματίζοντα ὑπὸ βασιλείῳ, ἐπὶ μέγα χω-
ρῆσαι δυνάμει. Τότε μὲν οὖν αὐτοῦ Παιαζήτης
ἐνηυλίσσατο, ἐπισχῶν τὴν ἡμέραν ἐκείνην· τῇ δ'
ὕστερα δὲ διεπόρθμευσεν ἢ ἐδύνατο ἀσφαλέστατα τὸν
στρατὸν διὰ τοῦ Ἰστρου. Οὕτω μὲν οὖν αὐτῷ ὁ ἐπὶ
Δακίᾳ στρατὸς ἐπεπήγει.

in suam regionem reduxit. In hunc modum exercitus, quem contra Dacos duxerat, domum rever-
sus est.

Μετὰ δὲ ταῦτα ἐλαύνων, ἐπολιόρχε: Βυζάντιον,
ἀπὸ αἰτίας τοιαύτης. Οἱ γὰρ δὴ Ἑλλήνων βασιλεῖς,
ὡς αὐτῷ παραγενόμενοι, ἐς τὰς θύρας παρήσαν,
καὶ συνεστρατεύοντο ἐκάστου ἔτους. Καὶ ποτε ὄντος

A stante aliquo memorabili istius gentis exemplo,
quod opere pretium sit ut præsentī historiae inte-
xatur. Nihil differunt ab Italis cætera etiam victus
ratione, armorumque et suppellectilis apparatu
etiamnum eodem utentes. Quamvis ea gens in duos
discreta sit principatus, in Bogdianam videlicet
(quæ et Moldavia) et Istriam regionem : haud tamen
æquo inter se jure vivunt. Consueverunt non sem-
per eosdem habere duces : verum prout ipsis vide-
tur commodum, principes mutant, nunc hunc,
nunc illum sibi principem ordinantes. Myrxam
istum, qui avito istorum ducum genere erat ortus,
accitum sibi ducem constituerunt, occiso Dano
(48) qui antea rerum potiebatur. Myrxas hic con-
cumbens sæpius cum pellice, filios spurios ex ea
tulit non paucos in Dacia. Hinc mortuo Myrxa, na-
scebantur frequenter alii Dacorum duces, qui us-
que ad hoc tempus in regno durarunt. Contra
istum Myrxam Pajazites, crimini danti quod prior
incipiens bellum, sociæ arma junxisset Sigismundo
Romanorum imperatori, cum exercitu profectus
est. Trajecto Istro porro progressus, prædam man-
cipiorum multam ex ista regione rapiebat. Myrxas,
collecta manu non modica suorum, quomodo obviam
procedere hosti, præliique potestatem facere
posset, nullo modo consultabat. Uxores et liberos
deponens in montem Prasobum, sequebatur Pajazi-
tis exercitum, per glandiferas istius regionis silvas :
quæ cum plurimæ ibi sint, regionem ambiunt, adeo
ut eam difficilem accessu hostibus præsent, captu-
que haud facilem. Myrxas, sequens Pajazitis exer-
citum, insignia virtutis opera faciebat, impigre
cum hostibus manus conserens, sicubi avulsi erant
ab reliquo exercitu, aut sicubi frumentatum, aut
ad prædas pecoris agendas se convertissent. Et in
hunc modum sequens hostilem exercitum, magna
audacia fretus, ex aperto cum hoste confligit. Aiunt
Myrxam transeunti exercitui graviter institisse :
cumque foret in loco admodum difficili, hostilis
exercitus eum adortus est : nec cessavit hostem
fortiter mactare. Ibi Brenezes regius minister, cum
bonum dedisset consilium, videlicet ut castra eo
loci communirent, mali liberationem invenerunt.
Ex hoc tempore longe gratissimus 42 fuit regi
Brenezes : electusque ab eo dux, tandem maximam
nactus est potentiam. Pajazites, sicuti consuluerat
Brenezes, eo loci castrametatus est, et quiete per
eum diem exercitum recreavit. Postero autem die
exercitum, quam potuit tutissimo transmissis Istro,
domum rever-

His peractis, bellum movit contra Byzantium,
urbemque tali de causa obsidione cinxit. Græco-
rum reges concesserant in potestatem Pajazitis :
proinde in januis degebant quotannis militantes

Notulæ marginales.

(48) Dani Bonifacio.

sub Pajazite, quocunque vim belli vertisset. Pajazites, cum quondam foret Pherris Macedoniae, ibique moras traheret, Græcorum rex, Spartæ dux, Constantinus Nazarei filius, Stephanusque Eleazari filius, profecti sunt in januas. Ibi tum ad regem Pajazitem venit Mamonas ab Peloponneso, qui quondam imperio rexerat Epidaurum: accusabatque Græcorum regis fratrem, ut qui sibi Epidaurum eripuisset, et injuriis plurimis se obruisset. Pajazites indignatione inflammabatur contra Græcorum regem. Indignationem hanc regis agebat instigando Joannes Andronici regis filius, qui præsto erat, et victum apud Pajazitem habebat. Ferunt, quod rex conatus sit eum interficere, cum colloqueretur secum. Verum cunctatus est. Nec tamen multo post illum interemit Halies Charatinis filius, qui ei admodum familiaris erat, multisque opibus ab eo donatus. Convenientes igitur in unum duces illi, cum ea tempestate in januis agerent, consilium inibant non amplius redeundi in januas. Constantinus Zarci filius Dragasisque frater, scientia militari facile omnes excellebat, nec ulli prudentia credebatur tum temporis secundus. Is bello adortus Albanos et Triballos hostes, in ditionem accepit regionem haud prænitendam. Quo mortuo, Constantinus frater regionem obtinuit, januasque frequentare coactus est. Ille promittit Græcorum regi filiam se desponsurum, si rata manserint ea quæ super defectione convenierint. Duxerat iste Emmanuel jam ante regis Colchorum (qui et Trapezuntis imperator) filiam viduam, quæ fuerat Zetinis Turcorum cujusdam ducis uxor, forma supra modum venusta. Quam cum Byzantium a Colchide adduxisset, videns eam pater forma præditam excellenti, necnon aliis excellere quæ in muliere dicuntur Lona, non dubitavit eam auferre filio, sibi que connubio jungere. Erat autem is adeo afflictus podagra, **43** ut ne quidem erectus stare potuerit. Ferunt hunc insanientem amore muliebri, plurima indecora commisisse: delictatumque psalteriis, harumque consuetudine delinitum, curam decenter administrandi regni negligenter omisisse. Postquam nuptiæ, ut convenerat, intercessissent, duces ad defectionem aspirant, cum singuli, quantum possent, ad suam regionem dilaberentur. Rex Græcorum fugiens Turcorum regem, quarto die a Pherris Byzantium (ut perhibent) pervenit. Theodoros hujus frater venit in Peloponnesum. Reliqui quoque, impetrato a rege commiato, ad sua redierunt. Appetente deinde æstate, Byzantii rex cum se non conferret in januas, nuntiareturque Pajaziti, ipsum nunquam democps in januas allaturum, decrevit mittere Byzantium Halhem Charatinis filium, cui plurimum fidebat. Huic præcepit, ut juberet Græcorum regem venire in januas: si renueret, renuen-

A βασιλέως ἐν Φεῤῥαῖς τῆς Μακεδονίας χώρας, καὶ διατρίβοντος, καὶ τοῦ Ἑλλήνων βασιλέως φοιτῶντος ἐνταῦθα ἐπὶ τὰς θύρας, καὶ τοῦ τῆς Σπάρτης ἡγεμόνος, καὶ Κωνσταντίνου τοῦ Ζάρκου παιδός, καὶ Στεφάνεω τοῦ Ἐλεαζάρου, ἀφικνεῖται ἀπὸ Πελοποννήσου ὁ τῆς Ἐπιδάουρου τὸ παλαιὸν γενόμενος ἀρχῶν, τοῦνομα Μαμονᾶς. Ὅς ἀφικόμενος παρὰ βασιλέως Παιαζήτη, ἐνεκάλει τῷ τῶν Ἑλλήνων βασιλέως ἀδελφῷ, ὡς ἀφελόμενῳ τὴν τε Ἐπίδουρον, καὶ ποιήσαντι αὐτὸν κακῶ. Ἦχθητό τε τῷ Ἑλλήνων βασιλεῖ Παιαζήτη. Ἐνῆγε δὲ ἐς τοῦτο καὶ Ἰωάννης ὁ Ἀνδρονίκου τοῦ βασιλέως παῖς, ὡς παρὼν αὐτοῦ τὴν εἰαίταν εἶχεν ἀπὸ Παιαζήτεω. Καὶ δὴ λέγεται καὶ ἀνελεῖν ὠρμημένον περὶ ὀμιλίας ἔχοντα. Μετέμελεν αὐθις οὐ πολλῷ ὕστερον. Ἐπήμυνε δὲ αὐτῷ τὸν ἄλλοθρον Ἀλίου ὁ Καρατίνεω παῖς, ὃς συνήθησε αὐτῷ ἐτύγγανεν ὢν, καὶ χρήματιν ὡς τὰ μάλιστα ἐθεραπεύετο ὑπ' αὐτοῦ. Συνιάντες δὲ οὖν ἐς ταυτὸ οὔτοι οἱ ἡγεμόνες ἐν τῷ τότε χρόνῳ, περὶ τὰς θύρας τοῦ βασιλέως διατρίβοντες, ἐδίδουσαν σφίσι λόγους, ὡς μηκέτι τοῦ λοιποῦ ἀφίξεσθαι ἐπὶ τὰς θύρας. Ἐνταῦθα μὲν οὖν ἐγγυᾶται Κωνσταντίνος ὁ Ζάρκου, Δραγάσεω δὲ ἀδελφός, ὃς ἐκείνου τελευτήσαντος τοῦ Ζάρκου, ἦν ἀνδρῶν ἀριστος τὰ ἐς συνέσιν τε καὶ πόλεμον, οὐδενὸς λειπόμενος τῶν ἐς ἐκείνον τὸν χρόνον. Καὶ πρὸς τε Ἀλβανούς καὶ Τριβαλλούς πολεμίους διαπολεμῶν, χώραν τε αὐτῷ ὑπηγάγετο οὐ φαύλην, καὶ ἐπὶ τῇ τελευτῇ αὐτοῦ Κωνσταντίνος ὁ ἀδελφός αὐτοῦ κατέσχευε τὴν χώραν, καὶ ἐφοῖτα ἐς τὰς βασιλέως θύρας. Οὗτος ἐγγυᾶται τὴν θυγατέρα τῶν Ἑλλήνων βασιλεῖ, ὥστε ἐμπεδοῦναι σφίσι αὐτοῖς, ὅσα συνέθεντο ἐς τὴν ἀπόστασιν. Ἠγάγετο μέντοι οὗτος Ἐμμανουήλος καὶ πρότερον τὴν τοῦ βασιλέως Κολχίδος θυγατέρα χηρεύουσάν τε, Ζετίνεω δὲ τινος Τούρκων ἡγεμόνος γυναικα γενομένην, κάλλει τε διαφέρουσαν. Ταύτην γὰρ ὡς ἡγάγετο ἀπὸ Κολχίδος ἐς Βυζάντιον, θεασάμενος ὁ πατὴρ αὐτοῦ τότε βασιλεύων, ὡς ἐδόκει αὐτῷ κάλλει τε γυναικῶν πολλῶν εἶναι καλλίστη, καὶ τοῖς ἄλλοις ἢ ἐλέγετο ὡς ὑπερφέρουσα, ἐαυτῷ τε ταύτην ἡγάγετο, ἀφελόμενος τοῦ παιδός. Ἦν δὲ καὶ ἐν νόσῳ τῇ ποδαλγίᾳ διεφθαρμένος, ὥστε μὴ διορθούμενον στήναι οἶόν τ' εἶναι. Λέγεται δὲ οὗτος ταῖς γυναιξὶν ἐπιμαίνόμενος, κατὰ πολὺ ἄττα ἀπρηπῆ ἐξενεχθῆναι, ἡδόμενος ταῖς τε ψαλτρίαις, καὶ συγγενόμενος, ἀποθέσθαι τὴν ἐργασίαν τῆς βασιλείας ἐν ὀλιγορῆα πεποιημένος, γαννυμῶν τε περὶ τὰ τοιαῦτα. Οἱ μὲν οὖν ἡγεμόνες ἐν ταῖς θύραις ὄντες τοῦ Παιαζήτεω, συνετίθεντο ἀλλήλοις ὡς ἀποστησόμενοι, γενομένης τῆς ἐπιγαμίας. Μετὰ δὲ ταῦτα, ὡς εἶχεν ἕκαστος, ἀπηλλάττετο ἐπὶ τὴν ἑαυτοῦ χώραν. Καὶ βασιλεὺς μὲν Ἑλλήνων, διαφυγὼν βασιλεῖα Τούρκων, ἀφικνεῖται ἀπὸ Φεῤῥῶν ἐς Βυζάντιον τεταρταῖος ἢ λέγεται Θεόδωρος δὲ ὁ ἀδελφός αὐτοῦ ἀφίκετο ἐπὶ Πελοπόννησον. Καὶ οἱ λοιποὶ δὲ ὡς ἕκαστος ἀπῆλυνεν ἀπὸ τὰ ἑαυτοῦ, ἐπιτραπέντες εἶναι ὑπὸ βασιλέως ἐπὶ τὰ

Notulae marginales.

Ἠγάγετο. R. ut in cont.

ἑαυτῶν ἕθη ἕκαστος. Ὑστερον μίντοι, ὡς τοῦ ἐπι-
 γιγνομένου θέρους, ὡς οὐ παρεγένετο Βυζαντίου
 βασιλεὺς ἐπὶ τὰς θύρας, καὶ ἠγγέλλετο τῷ Παιαζή-
 τη, μηδὲ ἔλθειν τοῦ λοιποῦ ἔτι διανοσούμενος, ἐπι-
 πέμφας Ἀλίην τὸν Χαριτίνω, ἄνδρα δὴ τῶν παρ'
 ἑαυτῷ δυνάμενον, ἐπέτελλε παρῆναι αὐτὸν, ἕς τὰς
 θύρας παραγενόμενον· εἰ δὲ μὴ, πόλεμον προαγο-
 ρεύειν αὐτῷ βασιλεῖ. Ἐλλῶν μίντοι οὗτος ὁ Ἀλίης
 ἐς τὸ Βυζάντιον, δημοσίᾳ μὲν ἔλεγε τὰ ἐπεσταλμένα
 αὐτῷ ὑπὸ βασιλέως, ἐχρημάτιζε δὲ αὐτῷ, ὡς οἱ
 λεγούσιν, ἰδίᾳ συγγενόμενον, μηδαμῶς ἔλθειν ἐπὶ
 τὰς βασιλέως θύρας. Ἐρμανουῆλος μὲν ἀπεκρί-
 νητο, ὡς πείθεσθαι τε ἔτοιμος εἶη, καὶ βασιλεῖ μὴ
 θαρβῶν, οὐκέτι βιωτὸν τὴν βίον αὐτῷ ἠγήσατο, ἀλλ'
 ὡς ἐν βραχεῖ παρεσόμενον ἑαυτὸν ὑποδέχοιτο τῷ
 βασιλεῖ, ἢ ἂν παραγγέλλοι. Ὑστερον μίντοι ἀπιόν-
 τος Ἀλίω, ὡς Παιαζήτη δῆλα καθεστήκει, μηδὲ
 διανοεῖσθαι αὐτὸν ἵνα ἐπὶ τὰς θύρας, ἐπήλαυνέ τε
 καὶ ἐπολιόρκει Βυζάντιον. Ἐπελαύνων δὲ, τὴν τε
 γῆν ἔκαιρε, καὶ τὴν χώραν ἐκάστην ἐδήρου, καὶ κώ-
 μας ἀνδραποδισάμενος τὰς προαστείας, ὡς οὐδὲν
 προεχώρει ἢ τοῦ ἄστρος αἵρεσις, ἀπεχώρησεν αὐτὸς
 ἐπ' οἴκου. Ἐπιπέμπων δὲ στρατεύμα πανταχῇ ἀνά
 πᾶν ἔτος, ἐπολιόρκει τὴν μακρὰν γενομένην πο-
 λιορκίαν ἐπὶ δέκα ἔτη· ἐν οἷς πολλά τε τῆς πόλεως
 πύτης ἀπεγένετο ὑπὸ λιμοῦ διασφαρέντζ, καὶ ἐπὶ
 τὸν βάρβαρον ἀπιόντα. Τὴν μὲν οὖν Συλληθρίαν αὐ-
 τὸς κατεῖχε Παιαζήτη, ἐπιτρόπου δὲ ταύτης Ἰωάν-
 νης ὁ Ἀνδρονίκου παῖς, ὃς διαφυγὼν ἀπὸ Βυζαν-
 τίου τὸν πατρῶν, ὡς οὐκ ἠδύνατο, παρῆγεν αὐτὸν
 ἐς ὅτι περ ἂν αὐτῷ χρήσαιτο ὁ πατρῶς, Βυζαντίου
 τότε βασιλεύων. Ὁ δὲ πέμπων αὐτὸν ἐς Ἰταλίαν,
 διαπραξάμενον αὐτὸν ὅσα γε δὴ ὑπετίθετο, ἐπιμπε-
 παρὰ Ἰανυίους, ἐπικουρίας δεησόμενον δῆθεν·
 κρύφα δὲ πέμπων τοῖς Ἰανυίοις, ἐπέταλλεν ἐν φυλακῇ
 τοῦ ἔχειν μηδαμῆ μεθιέντας. Ὁ δὲ, χρόνου ἐγγινο-
 μένου, διαφυγὼν τοὺς Ἰανυίους, καὶ ἀπὸ Ἰταλίας,
 ἀνέβη παρὰ βασιλέα Παιαζήτην. Ὅς πολιορκῶν
 Βυζάντιον καὶ ἄγων αὐτὸν, τὴν τε Συλληθρίαν παρ-
 εστήσατο ὁμολογίᾳ, καὶ ἐπέστησεν ἄρχοντα. Μετὰ
 δὲ ταῦτα ἐλαύνων ἐπὶ Βυζάντιον, ὡς οὐ προεχώρει
 αὐτῷ ἢ Βυζαντίου αἵρεσις προσθαλόντι, λιμῷ ἐξε-
 πολιόρκει, καὶ εἶπεν ἂν τὴν πόλιν, εἰ μὴ ὁ Τεμήρης
 ἐλαύνων μεγάλη χειρὶ ἠγγέλλετο ἐπ' αὐτὸν, ὅτε δὴ
 καὶ αὐτὸς ἐάλω ὑπὸ Τεμήρειω, καὶ τὰ πολλὰ τῆς ἀρχῆς
 αὐτοῦ ἀπώλετο τῆς ἐν τῇ Ἀσίᾳ. Ὅς μὲν οὖν τὸ
 Βυζάντιον Παιαζήτης πολιορκῶν οὐκ ἀνίει, καὶ ἔγνω
 βασιλεὺς Ἑλλήνων, τὸν τε λῶν τετρώσθαι ἐς τὸ
 χαλεπώτατον, καὶ οὐκ εἶχεν ὅπως τοῦ κακοῦ ἐξ-
 απαλλαγῆ, ἐπέτρεψε τε τὸ Βυζάντιον τῷ ἀδελφιδῷ
 Ἰωάννῃ, τῷ Ἀνδρονίκου παιδί. Ὅς γὰρ οἱ ἤλθετο
 Παιαζήτης, ὅτι δι' αὐτὸν οὐ προεχώρει ἢ Βυζαν-
 τῶ αἵρεσις, καὶ ἐν ὑπόπτῳ καθειστήκει ἀποφυγῶν
 βασιλέα, ἐσήει ἐς Βυζάντιον, καὶ αὐτὸν ἄσμενός τε
 ἐδέξατο ὁ πατρῶς βασιλεὺς Βυζαντίου, καὶ τὴν
 πόλιν ἐπιτρέψας, ὤχετο ἀποπλέων ἐπὶ Ἰταλίαν.

A ti illico bellum indiceret. Halies autem, cum ap-
 pulisset Byzantium, publice quæ habebat manda-
 ta, regi exponit· privatim vero regi consuluit in
 colloquium admissus, ne januas adiret. Emmanuel
 respondit, se impetrata promptissime facturum·
 sibi vitam non amplius suavem fore, dicere, si
 offendisset regem· se brevi in januas, juxta præ-
 ceptum regis, adventurum. Deinde abeunte Ha-
 lie, cum jam constaret, cum nequaquam rever-
 surum in januas, arma adversus eum arripuit,
 Byzantiumque oppugnavit. Cum eo cum exercitu
 pergeret, terram eorum singulasque regiones gra-
 vissima vastitate afflixit· suburbanaque omnia
 diripuit. Urbis oppugnatio cum ei non succederet,
 reversus est domum· singulisque annis mittebat
 exercitus, peragebatque longam illam obsidionem,
 quæ decennio duravit. Hæc obsidio plurimum
 damni Byzantiis invexit. Plurimi namque fame
 necati sunt, plurimi quoque desciverunt ad barba-
 rum. Syllebria (49) in potestatem Pajazitis venit.
 Hujus moderator erat Joannes Andronici filius,
 qui fugiens Byzantio, ne incideret in patris iras
 Byzantium regentis, cum fuga neutiquam sibi con-
 sulere posset, semetipsum patrio tradidit, ut eo
 ad suum uteretur arbitrium. Patruus eum misit in
 Italiam· ubi cum imperata exsecutus esset, legatus
 ire jussus est ad Genuenses, auxilium oraturus·
 quibus tamen occulte nuntium miserat, ut Joannem
 advententem in vincula conjicerent, nec quoquam
 eum abire paterentur. Hic tandem interjecto tem-
 pore, cum diu in carcere latuisset, erupit· carce-
 reque 44 liberatus, relicta Italia, contendit ad
 regem Pajazitem, ea tempestate Byzantium oppu-
 gnantem· a quo amice susceptus est, et exercitu
 armato, Syllebriam pactionibus in ditionem accep-
 pit, Joannemque eidem rectorem dedit. Rever-
 sus Byzantium, cum eam urbem vi expugnare
 non posset, fame eos debellandos esse stavit.
 Urbem eam certe cepisset, nisi Temires (50) nuntia-
 tus esset magna manu adversus ipsum adventare.
 Quod quidem eo tempore accidit, quando a Temire
 Pajazites captus, pleraque Asiani imperii amisit.
 Pajazites cum nihilominus a Byzantiis oppugnatione
 cessaret, sciretque Græcorum rex suas copias in
 arctum coactas, nec posset invenire huic urgenti
 malo remedium, Byzantium patrueli suo Andro-
 nici filio Joanni commisit. Nam Joanni huic gra-
 viter iratus erat Pajazites, quasi ipse in causa
 esset, quominus Byzantium in ditionem veniret·
 laborans igitur sinistra apud regem Pajazitem
 suspicione, ne ejus iram experiretur, fuga se By-
 zantium recepit. Hujus adventus patrio Byzantiis
 regi perquam gratus exstitit, qui urbem patruelis
 fidei commendans, navigavit in Italiam, petiturus
 auxilium contra longam illam obsidionem, ne vi-
 delicet urbem istam insignem percuntem negligere-

Notæ marginales.

(49) Selybria.

(50) Tamerlancs.

ret. Cum venisset in Peloponnesum, uxorem suam deposuit apud fratrem : ipseque conscensa navi iter Italiam maturavit. Cum adisset Venetos, i sique quæ vellet explansset, iter ad Liguriæ principem Mediolaniquæ ducem instituit : a quo comiter exceptus, pecuniâ, equis, viæque ductoribus obkatis, missus est ad Galliarum regem. Cum processisset in conspectum Gallorum regis, rogavit ne Byzantium, urbem Græcorum regiam, genere Galliarum regibus junctam, in summum discrimen deductam, despiceret. Regem autem Gallorum invenit furiosum et diligenti custodia ab optimatibus asservatum, donec morbus curaretur, rexque sanitatem reciperet : longo igitur tempore ibi hæsit.

τάτω τῷ βασιλέων Γαλατίας οἴκῳ. Τοῦτον οὖν μεμνηνότεν εὐρών, καὶ ἐν φυλακῇ ὑπὸ τῶν ἀρίστων κατεχόμενον, ὥστε θεραπεύεσθαι τὴν νόσον αὐτοῦ διέτριβεν αὐτοῦ ἐπὶ συχνόν τινα χρόνον.

Gens Gallorum est admodum antiqua opulentaque. Proinde cum nimium sibi tribuat, eo quod superet reliquas Occidentis gentes, etiam Romani imperii moderamen sibi vindicant. Horum regionis terminus orientalis est Ligurum regio : meridionalis, Hispania : septentrionalis, Germania : versus occidentem Oceano Britannicisque clauditur insulis. Longitudo ejus colligitur ab Alpibus que sunt extra Italiam, usque ad Oceanum et Germanos, itinere maxime decem et septem dierum, ab Italia usque ad Oceanum : ab Hispania usque in Germaniam 45 se extendit itinere maxime decem et novem dierum. Lutetia, ubi regni sedes, divitiis opibusque, et reliqua felicitate excellit. Sunt quoque in ista regione urbes non paucæ regi subjectæ, quæ propriis reguntur legibus. Ducatus et duces istius regionis ditissimi et opulentissimi, qui regi parent, semper in aulam ejus accedentes. Horum de grege est Burgundiæ dux, imperitans regioni magnæ, nec non urbibus plurimis : inter quas etiam recensetur Brugensium urbs, et Cloziorum (51) maritimorum : nec non Gantyna (52), urbs magna et florens opibus. Est autem Brugensium urbs maritima, Oceano adjacens e regione Angliæ, insulæ sic appellatæ : ad quam et naves a nostro mari, et ab urbibus in Oceanum vergentibus, ab Germania, Hispania, Anglia, Daciaque, et a reliquis regionibus appellant. Distat hæc urbs ab Anglia stadiis centum et quinquaginta. Flandria isti regioni nominæ est. Exstant autem Burgundiæ ducem egregia facinora, edita adversus Galliam Galliæque regem, præterea adversus Anglos. Postea dux continentis Britannicæ finitimus est, prodicens ex ea terra quæ pertinet ad regionem regis. Ultra hos conterminus est dux * * * His regionibus adnexa est Sabaudia, regio amplissima et pulcherrima, ad Liguriam usque excurrentes. Quantum autem spectat ad maritimam Galliæ regionem, in hunc modum

ἐπίκουρίας δεηρόμενος, ἐς τὴν ὑπὸ τῶν πολεμίων πολιορκίαν μακρὴν καθεστηκυῖαν, μὴ περιδεῖν τὴν πόλιν ἀπολλυμένην. Ὡς δὲ κατὰ τὴν Πελοπόννησον ἐγένετο, κατέθετο μὲν αὐτοῦ ἐν Πελοποννήσῳ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ παρὰ τῷ ἀδελφῷ· αὐτὸς δὲ ἀπέπλευ ἐς Ἰταλίαν. Τραπόμενος δὲ ἐπὶ Οὐενετιῶν καὶ χρηματίσας αὐτοῖς ἕσα ἤθεύλετο, ἔρχετο ἐπὶ τὴν Λιγυρίας τύρχνον, Μεδιολάνου δὲ ἡγεμόνα. Ὁ δὲ φιλοφρονησάμενός τε αὐτὸν τὰ εἰκότα, καὶ χρήματα παρεχόμενος, ἀπέπεμψεν ἐπὶ τῶν Κελτῶν βασιλέα, ἵππους τε αὐτῷ παρεχόμενος, καὶ τῆς ὁδοῦ ἡγεμόνας. Ὡς δὲ ἐγένετο ἐπὶ τὸν Γαλατίας βασιλέα, εἰδεῖτο αὐτοῦ μὴ προέσθαι πόλιν βασιλίδα Ἑλλήνων ὑπὸ Βαρβάρων πολιορκουμένην, προσήκουσαν ἀγχο-

Β Κελτῶν δὲ τὸ γένος τοῦτο μέγα τε ὄν, καὶ διδύον, καὶ παλαιόν τε, καὶ ἐρ' ἐκυτῷ μέγα φρονῶν, ὑπερέχειν τε τῶν ἄλλων, τῶν πρὸς ἐσπέραν ἔθνων, ἀξιούν ἑαυτῷ μετεῖναι τῆς ἡγεμονίας τε καὶ Ῥωμαίων βασιλείας. Ἔστι δ' ἡ χώρα αὐτῶν πρὸς ἑω μὲν τῇ Λιγύρων χώρα, πρὸς μεσημβρίαν δὲ τῇ Ἰθέρῳ, καὶ πρὸς ἀρκτον τῇ Γερμανίᾳ, καὶ πρὸς ἐσπέραν τῷ Ἄκεανῷ, καὶ ταῖς Βρεταννικαῖς νήσοις. Διήκει δὲ ἀπὸ Ἄλπεων τῶν ἐκτὸς 60 Ἰταλίας ἕστε ἐπὶ ὠκεανόν, καὶ ἐπὶ Γερμανοῦς ὁδὸν ἡμερῶν μάλιστα ἑπτακαίδεκα, ἀπὸ Ἰταλίας ἐς Ἄκεανόν, ἀπὸ δὲ Ἰθέρῳ ἐπὶ Γερμανίαν, ὁδὸν μάλιστα πη ἑννεακαίδεκα. Ἔστι δὲ Παρίσιον πόλις ἐν ἣ τὰ Κελτῶν βασιλεία, εὐδαιμονία τε καὶ ὄλθῳ προφέρουσα. Καὶ πόλεις οὐκ ὀλίγαι τῆς Γαλατίας, ὑπ' αὐτῷ δὴ τῷ βασιλεῖ ταττόμεναι, ἐς τὴν σφῶν διοίκησιν. Εἰσὶ δὲ ἡγεμονίαι τε καὶ ἡγεμόνες, δυνάμει τε προὔχοντες καὶ ὄλδιώτατοι, ὑπ' αὐτῷ δὲ τῷ βασιλεῖ ταττόμενοι καὶ ἐς τὰ βασιλεία παραγενόμενοι αὐτῷ. Ὁ τε τῆς Βουργουντίας ἡγεμῶν χώρας πολλῆς τε καὶ μεγάλης, καὶ πόλεων ἄλλων τε, καὶ τῆς Βρουγίων πόλεως, καὶ Κλοζίων παραλίων, καὶ Γαντύνης 70 πόλεως εὐδαιμονός τε καὶ μεγάλης, καὶ μεσογαίου. Ἔστι δ' αὐτῷ ἡ Βρουγίων πόλις, παράλος παρὰ τὸν Ἄκεανόν, ἀντικρὺ τῆς Βρεταννικῆς Ἀγγλίας οὕτω καλουμένης νήσου. Ἐς ἣν ὁρμίζονται νῆες ἀπὸ τε τῆς ἡμετέρας τῆσδε θαλάσσης, καὶ ἀπὸ τῶν ἐς τὸν Ἄκεανόν πόλεων, τῆς τε Γερμανίας, Ἰθέρῳ, Ἀγγλίας, Δατίας, καὶ τῶν λοιπῶν δυναστειῶν. Διήκει δὲ αὕτη ἡ πόλις ἀπὸ Ἀγγλίας σταδίου πενήκοντα καὶ ἑκατόν. Ἡ δὲ χώρα αὕτη καλεῖται Φλάνδρια. Καὶ εἰπὶ τούτοις τοῖς ἡγεμόσι Βουργουντίας, ἔργα ἀποδειγμένα ἀξία λόγου ἐς τὴν Κελτικὴν χώραν πρὸς τε αὐτὸν βασιλέα τῆς Γαλατίας, καὶ πρὸς τοὺς Βρεταννοῦς. Μετὰ δὲ ταῦτα ἡγεμῶν ἐπὶ τῆς ἡπειρου Βρεταννίας ἔχεται ἐκ τῆς γῆς τῆς τοῦ βασιλέως χώρας. Ἐπὶ δὲ τούτοις ἡγεμῶν τῆς τούτων 71 δὲ ἔχεται χωρῶν ἡγεμόνος Σαυθίας χώρα,

Notulæ marginales.

(51) Selusorum.

(52) Gandavum.

60 ἐνός. 70 Ἰν οἶα ἦτοι Γανθάνου.

μεγάλη τε καὶ ὑπερκαλλή: ⁷², ἐπὶ Λιγυρίαν καθή-
κουσα, πρὸς δὲ τὴν παράλον χώραν τῆς Γαλατίας.
Ἦδε ἂν μοι διακείτο πρὸς ἱστορίαν. Ἡ μὲντοι
Ἰανύη, πόλις τις οὖσα τῆς Γαλατίας, ἐπέχει χώραν,
ἐπὶ τὴν Προβεντζίαν καθήκουσα, ἧς ἀρχεὶ ὁ τοῦ αἰκου
τοῦ βασιλέως τῆς Γαλατίας, Ρογέριος βασιλεὺς. Ἦν
μητρόπολις ἡ Νίτια Προβεντζίας. Πόλεις δὲ ἔχονται,
ἡ τε Ἀβινιῶν πόλις, καθ' ἣν γέφυρα ἐπέστη με-
γάλη δὴ τῶν κατὰ τὴν οἰκουμένην, ἔσται ἐπὶ Βαρκε-
λώνην χώραν ἐλλεῖν. Αὕτη μὲν οὖν ἡ χώρα τῆς Γα-
λατίας, ὡς συνελόντι διεξίεναι.

Τὸ δὲ γένος τοῦτο Κελτῶν λέγεται παλαιὸν τε
καὶ ἔργα πρὸς τοὺς ἀπὸ Λιβύης βαρβάρους ἀποδει-
δειγμένον λαμπρὰ, καθ' ὃν δὴτα χρόνον βασιλεῖς
Ῥωμαίων καὶ αὐτοκράτορες ἀπεδείκνυοντο οἱ τῶν
Κελτῶν βασιλεῖς. Κάρουλον δὲ μάλιστα δὴ τῶν βα-
σιλέων τούτων, τὸν πρὸς τοὺς Λίβυας πόλεμον ἀνε-
λήμενον, συνεπιλαμβανομένου τοῦ τε ἀδελφίδου αὐ-
τοῦ Ὀρλανδίου, ἀνδρὸς τόλμῃ τε καὶ ἀρετῇ τὰ ἐς
στρατῶν ἐπισήμου γενομένου, καὶ Ῥινάλδου, καὶ
Ὀλιβερίου, καὶ ἄλλων τῶν ταύτῃ ἡγεμόνων, Παλα-
τίνων καλούμενων, συνδιαφερόντων αὐτῷ τὸν πό-
λεμον, καὶ πολλαχῇ κατὰ τὴν Γαλατίαν μὲν πρῶτα,
μετὰ δὲ ταῦτα, κατὰ Ἰβηρίαν τρεψάμενον τοὺς
ἐναντίους, νίκας ἀνελέσθαι περιφανείς. Καὶ κλέος
αὐτῶν ἀνὰ Ἰταλίαν, καὶ Ἰβηρίαν, καὶ δὴ καὶ
Γαλατίαν, μέγα ἐς τόνδε αἰὶ εὐφημούμενον ἔδεται
ὑπὸ πάντων. Λίβυες γὰρ διαθάντες τὸν πρὸς Ἡρα-
κλείους στήλας πορθμὸν, κατέσχον τε κατὰ βραχὺ
προΐόντες τὴν Ἰβηρίαν, μετὰ δὲ ταῦτα Ναβάρην τε
χειρωσάμενοι, καὶ Πορτουγαλίαν χώραν, ἔσται ἐπὶ
Ταρακῶνα ἐλαύνοντες, τὰ ἐς τήνδε αὖ τὴν χώραν
καταστρεψάμενοι, ἔσβαλον ἐς τὴν Κελτικὴν. Κά-
ρουλος μὲν οὖν, καὶ οἱ σὺν αὐτῷ πόλεμον ἐξενεγκόν-
τες πρὸς τοὺς Λίβυας, μεγάλα ἀπεδείκνυντο
ἔργα, ἀνδρες γενόμενοι ἀγαθοί, καὶ τῆς τε Κελτιθή-
ρων, καὶ Κελτικῆς χώρας ἐξελάσαντες ἐς τὴν Γρα-
νάτην πόλιν ἀχύρωτάτην, ἐπὶ τοῦ ὄρους τοῦ ἐς
Ὠκεανὸν καθήκοντος. Παρ' αὐτὸν δὲ τὸν πορθμὸν
καταβραχὺ προΐόντες, τὴν τε Ἰβηρίας χώραν πολλὴν
κατασχόντες ἔχουν, καὶ συναλαμβάνοντες ἐπολιόρκουν.
Καὶ τὴν τε χώραν ἀπεδίδοσαν τοῖς ἑαυτοῦ προσή-
κουσι, τὴν Ἰβηρίαν, καὶ Ναβάρην καὶ Ταρακῶνα,
καὶ τοὺς σφῶν αὐτῶν προσήκοντας, ὑπὸ Βερδάρων
πυλαιορχομένων, ἀπέλυον τε τῆς πολιορκίας, καὶ
τὴν χώραν ἐπιδιελάμενοι σφίσι, ἔχουν ἀπολαθόντες
ἕκαστος τὸ ἀντήκον αὐτῷ μέρος. Καὶ οὗτοι μὲν ταύτῃ
κόλλιστα θέμενοι τὸν πόλεμον, ἐς τὸδε αἰὶ ὑμνοῦν-
ται, ὡς ἄνδρες γενόμενοι ἀγαθοί. Καὶ Ὀρμάνδην ⁷³
μὲν τὸν γε στρατηγὸν ὑπὸ δέψους ἐκπολιορκηθέντα
ἀποθανεῖν. Ῥεμαλον δὲ διαδεξάμενον τὸν πόλεμον,
καταλιπεῖν τοῖς Ἰβηρίας βασιλεῦσιν. Οἱ δὲ, διαδεξά-
μενοι τόνδε τὸν πόλεμον, ἐς ἔτι καὶ νῦν τοὺς Λίβυας
τούτους ἀγειν καὶ φέρειν νομίζουσι. Τὸ δὲ γένος

mihī ad præsentem historiam adhibita sit. At Janua
quæ est quasi porta Galliarum, amplectitur regionem
quæ versus Provinciam vergit, quam imperii ha-
benis temperat Rogerius rex, ortus ex incluta Gal-
liarum regum prosapia. Nicia metropolis est Provin-
ciarum. Hinc sequuntur et aliarum urbes, inter quas
commemoratur. Tabiniorum (53) urbs, quæ pontem
habet maximum eorum qui in orbe sunt, qua patet
aditus ad Barconem regionem.

In hunc modum, quantum breviter potui, de-
scripta sit Gallia. Vetustate dicunt gentem hanc
plurimum excellere, præterea sæpius magna cum
gloria fudisse barbaros ex Libya profectos, præ-
sertim eo tempore quo Gallorum reges et Cæsares
imperiique Romani reges eligebantur. Carolus au-
tem ferunt præ reliquis regibus strenue rem gos-
sisse adversus Pœnos (qui et Saraceni): cui au-
xilium venere Orlandus, vir eximia fortitudine scien-
tiæque militari Illustris, et Rhinaldus Oliberi-
usque, nec non alii duces palatini nuncupati. Qui
ubique, cum in Gallia, tum in Iberia fugantes
hostes, plurimas insignes nacti sunt victorias.
Eorum gloria adhuc hodie laudibus **46** apud Ita-
los, Gallos Hispanosque celebratur. Pœnæ enim ea
trajicientes, ubi Herculis columnæ visuntur, incur-
sionem fecerunt in Iberiam, quam summa celeri-
tate occuparunt. Hinc Navarram capientes, Portu-
galliarumque regionem qua patet usque ad Tarræco-
nem, et quæ ad hanc pertinent, subigentes, deve-
nerunt et in Galliam. Carolus cum suis obviam his
egressus egregia facinora patravit. Nam Carolus
principesque quos supra nominavimus, expulerunt
eos Celtiberorum et Gallorum regione. Qui fugien-
tes receperunt se in Granatam urbem munitissi-
mam, sitam in monte qui in Oceanum se projicit.
Ab isto portu paululum progressi, Hispaniam bello
adorti sunt: multamque nacti regionem, ibi habi-
tarunt. At Carolus principesque sui hostiliter eos
persecuti sunt. Regionem autem bello partam ge-
nere propinquis dederunt, Iberiam videlicet, Navar-
rum et Tarræconem. Propinquos a Barbaris obses-
sos obsidione liberarunt. Tandem regionem inter
sese distribuentes, singuli partem ad se pertinen-
tem acceperunt. Qui cum in hunc modum bellum
confecissent, ab omnibus etiam hodie canuntur, ut
qui fuerint viri spectatæ virtutis. Hormindus (54)
dux sibi debellatus occubuit. Rhimæus (55) suc-
cedens in bellum cœptum, tandem id Hispaniarum re-
gibus reliquit. Qui suscepto bello etiamnum res
Pœnorum agere et ferre putantur. Gens ista Li-
byca linguam Arabicam in usu habet: moribus et
religione imitantur Mechemetem: vestitu utuntur

Notulæ marginales.

(53). Avenionensium.

(54) Orlandus.

(55) Rinaldus.

⁷¹ τῆς τούτων. *Hic lacuna est.* ⁷² περικαλλής. *Al. ut in c.* ⁷³ Ὀρμάνδην.

partim barbarico, partim Hispanico. Galli rebus præclare longe lateque gestis superbientes, se nobilitate et claritate reliquas Occidentis gentes longe antecedere putant. Victus horum paulo quam Italorum delicatior, in suppellectili nullam invenias differentiam. Lingua Gallorum differt a lingua Italorum: nec tamen adeo ab ea recedit, ut eam aliam ab Italorum lingua dixeris. Primas semper ferre volunt, quascunque Occidentis accesserint gentes. Verum aliquantulum de ista inscitia remiserunt, postquam Angli, genus hominum Britanniam incolens, illam gentem debellaverunt, regionemque et ipsos suæ ditioni junxerunt. Cum eos regno spoliassent, exercitum Lutetiam adduxerunt, eamque urbem obsidione circumdedere. Discordia autem inter Gallos Anglosque exorta hujusmodi principium habuit.

Urbs est, Caledam (56) nomine vocant, sita in maritima Celticæ Galliæ regione, juxta Oceanum. Claritate non admodum celebris habetur: verum locus ubi ædificata est, natura censetur munitissimus. Commodissime 47 hinc ex Gallia in Britanniam navigator. Tanta quoque portus commoditas est, ut præbeat viam facilem irruendi in Galliam. Rex Britannorum, proditionem paciscens cum oppidanis, istam urbem per insidias in potestatem accepit: captam suo imperio rexit. Gallorum regi oranti ut sibi restituatur ea urbs, respondit: nunc non esse sibi in animo ut reddat urbem. Præsidio quoque eam firmarunt Angli, trajicientes eo ab insula. At ubi Gallus copias urbi admovit, eam longo tempore obsidione pressit. Postea cum oppugnatio parum procederet, exercitum reduxit domum. Transeuntes itaque Britanni cum suo rege, denuo Gallorum regionem populabantur: et accurrentes cum Gallorum manu non modica prælium commiserunt, ac maximam horum partem penitus deleverunt. In hunc modum ista clades accepta est. Angli cum ad regionis prædam essent conversi, quidquid rapuissent, portabant retro, ut in sua ea deportarent. Galli, ubi deprehendissent eos in hunc modum agere, insequi statuere. Prinsquam tamen in conspectum hostium venissent, Angli Caledam in locum munitissimum sese receperunt. Verum Galli deinceps cinxerunt eos suis copiis, constitutos in colle quodam. Angli in ancipiti versantes discrimine, et quo se verterent nescii, dicere jubent Celtis se prædam reddituros, armaque tradituros, si incolumes in suam regionem redire permittantur. Galli responderunt: se non prius eos dimissuros quam pœnas injuriarum vastatæque regionis dederint. Hinc sentientes Britanni in extremo

Α τοῦτο Λιβύων γλώττη μὲν διακρῆται τῇ Ἀραβικῇ, καὶ ἤθεσι δὲ καὶ ὀρησκαίᾳ τῇ Μιχμέτω· ἐσθῆτι δὲ τοῦτο μὲν βαρβαρικῇ, τοῦτο δ' αὖ καὶ Ἰθρηρικῇ. Οἱ μὲν οὖν Κελτοὶ ἐς τοῦτο παραγενόμενοι, μέγα φρονούσιν ἐπὶ τούτοις, καὶ γένος οἴονται τὸ ἑαυτῶν εὐγενές τε καὶ διαπρέπων, διὰ πάντων δὴ τῶν πρὸς ἐσπέραν γενῶν. Διαιτή δὲ χρῶνται οἱ Κελτοὶ ἀβιροτέρῃ τῆς Ἰταλῶν διαίτης, καὶ σκευῇ τῇ ἐκείνων παραπλησίᾳ. Φωνὴν δὲ προῖενται διενέγκουσαν μὲν τῆς Ἰταλῶν φωνῆς, οὐ μόντοι τοσοῦτον, ὥστε δοῦναι ἑτέραν εἶναι τῆς Ἰταλῶν φωνῆς τὴν γλῶτταν ἐκείνων. Ἀξιούσι δὲ πρωτεύειν ὅποι ἂν παραγένωνται τῶν ἐς τὴν ἐσπέραν γενῶν. Ὑφίσταντο μόντοι τῆς ἀγνωμοσύνης, ἐπεὶ τε ὑπὸ Ἀγγέλιον τῶν τὴν Βρεταννίαν οἰνούστων ἔθνος διαπολεμήσαν, τὴν τε χώραν αὐτῶν κατεστρέψαντο, καὶ αὐτοὺς, καὶ τὴν ἡγεμονίαν ἀφελόμενοι, ἐπὶ τὴν μητρόπολιν αὐτῶν Παρίσιον συνελάσαντες, ἐπολιόρχουν. Τὴν δὲ αἰτίαν αὐτῶν τῆς διαφορᾶς φασὶ γενέσθαι ὧδε.

Ἔστι πόλις Κελδέη⁷⁴, οὕτω καλουμένη ἐν τῇ παραλίῳ χώρᾳ τῆς Κελτικῆς, παρὰ τὸν Ὀκεανόν, οὐ πάνυ τοι ἐπίσημος, ἐν ἐχυρῷ δὲ ὤκημένη. Ἐς γε τὸν ἀπὸ Γαλατίας ἀπόπλουον ἐς τὴν Βρεταννικὴν ἐπιτηδείως ἔχουσα, καὶ ἐν καλῷ τοῦ πορθμοῦ ὤκημένη, παρέχεται ἐντεῦθεν ὀρμημένοις ἐς τὴν Κελτικὴν ἐσθαλεῖν. Ταύτην τὴν πόλιν ὁ τῶν Βρεταννῶν βασιλεὺς τῆς ἐν τῇ πόλει προδοσίας συνθέμενος εἶλεν ἐπιβουλή, καὶ κατασχὼν ἐτυράννευε ταύτης. Ἀπαιτοῦντι δὲ τὴν πόλιν ταύτην τῷ Γαλατίας βασιλεῖ οὐκ ἔφη ἐκὼν εἶναι ἀποδιδόναι, καὶ φρουρὰν ἑφαινον διαπορθμεύσαντες ἀπὸ τῆς νήσου ἐπὶ τὴν πόλιν. Τὴν μόντοι πόλιν ἐπελαύνων ἐπολιόρχει ἐπὶ συχνὸν χρόνον. Μετὰ δὲ ὡς οὐ προεχώρει αὐτῷ οὐδὲν πολιόρχουντι, ἀπήγαγε τὸν στρατὸν ἐπ' οἴκου ἀναχωρῶν. Ὑστερον δὲ ὁ Βρεταννῶν πολὺ τι στράτευμα ἀθροίσας, καὶ διαβάνας ἐς Γαλατίαν τὴν χώραν ἐδήρουν. Καὶ πη συμμίζαντες τῇ Κελτῶν μοίρᾳ οὐκ ὀλίγη, καὶ μαχεσάμενοι, διέφθειρον τὸ πλεόν τῆς Κελτικῆς· ἐγένετο δὲ ὧδε. Ὡς ἐπὶ διαρπαγὴν τῆς χώρας ἐτρέποντο οἱ Ἀγγελοὶ, ἐπήλαυνον ὀπίσω ἀπάγοντες λείαν· καταλαβόντες δὲ αὐτοὺς οἱ Κελτοὶ πρὶν ἢ ὀφθῆναι διασωθέντας ἐς τὴν Κελδέην⁷⁵ περιστήσαι τε αὐτοὺς κυκλωσαμένους ἐν τινὶ λίφῳ. Ὡς δὲ ἐν ἀπόρῳ τε εἶχοντο οἱ Βρεταννοὶ, μὴ οὐκ ἔχοντες ὅποι τράπωνται γενόμενοι, διεμηνύοντο ὥστε τὴν λείαν ἀποδοῦναι καὶ τὰ ὄπλα, ἐφ' ᾗ ἐπιτραπήναι σφίσι ἀσινέειν ἀπιέναι ἐς τὴν ἑαυτῶν. Οἱ δὲ οὐκ ἔρασαν ἐπιτρέπειν ἀπιέναι, εἰ μὴ δώσουσι δίκην, ὧν εἰς τοὺς Κελτοὺς ἐξυδρίσαντες, τὴν χώραν αὐτῶν ἀαρπάξουσιν. Ἐνταῦθ' ὡς ἔγνωσαν οἱ Βρεταννοὶ, ἐς τὸ ἔσχατον τοῦ κακοῦ ἀφικόμενοι, μαχόμενοι τοῖς Κελτοῖς, ὀλίγοι πρὸς πολλοὺς ἄνδρες γενόμενοι ἀγαθὸι· τρεψάμενοι δὲ τοὺς ἐναντίους, ἰδίωκον φεύγοντας, καὶ διέφθειρον αὐτοῦ ταύτη πολλοὺς. Κελτοὺς δὲ

Notulæ marginales.

(56) Intelligit *Cales*, sive *Caletum*.

⁷⁴ *In ora*, γρ. Κάλαια. ⁷⁵ Κάλαια. *In ul. ut c.*

φασί τινες, φεύγειν αὐτοὺς ἐν τῇ μάχῃ οὐ θύμῃ νομίζεται, ἀλλὰ μαχομένους αὐτοῦ τελευτῆσαι. Καὶ ἀπὸ τούτου Κελτοὶ σφᾶς ἀξιοῦσι προέχειν τῶν ἄλλων γενναϊότητι, καὶ ἐπισημοτάτους εἶναι ἀπάντιον. Τοὺς μὲντοι Βρεταννοὺς ἀπὸ τοῦδε ἀδεδέστερον ἤδη χωρεῖν ἐπὶ τὰς πόλεις τῶν Κελτῶν πολιορκοῦντας, καὶ κατὰ βραχὺ προϊόντας, μαχέσασθαι τε τὴν μάχην ἐν τῷ Λύπης πεδίῳ οὕτω καλουμένῳ· ἐν ᾧ οὐδὲν πλέον ἔχοντες οἱ Ἄγγλοι, τῇ προτεραίᾳ ἐνηυλίσαντο, καὶ μετὰ ταῦτα τῇ ὑστεραίᾳ μαχεσάμενοι, ἐφόνευσον τοὺς Κελτοὺς μαχομένους, φύρδην τε καὶ ἀναμίξ, καὶ χωρὶς ὡς ἕκαστον ἐπιχωροῦντα, ὥστε ἀποθανεῖν. Τὴν μὲντοι χώραν σχεδὸν τοὶ σύμπασαν ὑπαγόμενοι οἱ Βρεταννοὶ, ἐχώρουσιν ἐπὶ τὰ βασίλεια τὴν πόλιν αὐτὴν τοῦ Παριού. Καὶ ἦσαν δὲ τὰ Κελτῶν πράγματα προσδόκιμα ἐπὶ τὸν ἔσχατον ἤδη ἀφίξασθαι κίνδυνον. Δεισιδαιμονοῦσι τοῖς Κελτοῖς, ὡς τοιαύτη κατείχοντο συμφορᾶ, καθ' ἃν δὴ χρόνον ἄνθρωποι μάλιστα εὐώθασιν ὡς τὰ πολλὰ ἐπὶ δεισιδαιμονίαν τρέπεσθαι, γυνὴ τις τὸ εἶδος οὐ φαύλη, φαιμένη ἑαυτῇ χρηματίζειν τὸν Θεόν, ἡγεῖτό τε τῶν Κελτῶν, ἐπισπομένων αὐτῇ καὶ πειθομένων. Ἐξηγεῖσθαι τε τὴν γυναῖκα, ἣ δὴ ἔφρασκε σημαίνεσθαι ἑαυτῇ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, προελθεῖν τε συλλεγομένους τοὺς Βρεταννοὺς, καὶ ἀναμαχομένους, οὐδὲν πλέον ἔχόντων τῶν Ἄγγλων. Ἐπηυλίσαντό τε αὐτοῦ, καὶ τῇ ὑστεραίᾳ αὐθις ἤδη θαρρόντες τῇ γυναικὶ ἐξηγουμένη, ἐπὶ τὴν μάχην ἐήρσαν, καὶ μαχεσάμενοι ἐτρέψαντό τε τοὺς πολεμίους, καὶ ἐπεξήλθον διώκοντες. Μετὰ δὲ ταῦτα ἦ τε γυνὴ ἀπέθανεν ἐν τῷ πολέμῳ τούτῳ. Καὶ οἱ Κελτοὶ ἀνέλαβόν τε σφᾶς, καὶ ἐβρίωμενέστεροι ἐγένοντο πρὸς τοὺς Βρεταννοὺς μαχομένοι, καὶ τὰς πόλεις σφῶν ἀπολαμβάνοντες, διεσώζοντο αὐθις τὴν βασιλείαν αὐτῶν. Ἄχρις οὐ πολλάκις διαδάντων ἐς τὴν Γαλατίαν στρατῶν πολλῶν καὶ μεγάλων ἀπὸ Βρεταννίας, μαχεσαμένους τοὺς Κελτοὺς, φέρονται πλέον τῶν Βρεταννῶν, ἐς δὲ συνελθόντες αὐτοὺς ἐς τὴν Καλέδην, ἐξελάσαι αὐτοὺς ἐκ τῆς χώρας.

Βρεταννικαὶ νῆσοι, καταντικρὺ τῆς Φλάνδριας τρεῖς αὔσαι, ἐπὶ μῆκιστον δὲ Ἰκεανοῦ καθήκουσαι, ὅτι μὲν μία νῆσος τυγχάνει αὔσα, ὅποτε πλημμυρία, ὅτι δ' αὐθις τρεῖς, ὅποτε τὰ ὕδατα ἐς ἀμπωτὴν γιγνόμενα ἀναστρέφοιτο. Δικαιοτέρα δ' ἂν λέγοιτο μία αὕτη ἢ νῆσος, ἐπεὶ καὶ μία τε οὔσα, καὶ κατ' αὐτὴ διήκουσα πολιτεύεται φρονοῦσά τε κατὰ ταυτὸ, καὶ ὑπ' ἐνὸς ἀρχομένη, τὰ ξύμφορα ἑαυτῇ ἐπισκοπεῖ. Ἔστι δ' ἡ περίοδος τῆςδε τῆς νήσου ἑς πεντακισχιλίους μάλιστα σταδίους. Γένος δὲ ἐνοικεῖ τὴν νῆσον πολὺ τε καὶ ἄκριμον, πόλεις τε ἐνεῖσιν αὐτοῦ μεγάλας τε καὶ ὑλθιαί, καὶ κῶμαι ὅτι πλείεσται. Ἔστι δ' αὐτοῖς βασιλεὺς, καὶ μητρόπολις αὐτῶν, ἐν ἣ καὶ βασίλεια, Λούνδρας¹⁶, τοῦ βασιλέως ὑπ' αὐτῶν δὲ ἡγεμονίαι ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ οὐκ ὀλίγαι, κατὰ ταῦτα τοῖς Κελτοῖς διατιθέμεναι τῷ σφετέρῳ βασι-

A se versari periculo, manus conserentes cum Gallis, pasci cum multis, viros fortissimos se exhibere. Hostes fugam inire compellunt: fugientes persequuntur, plurimosque eo loci trucidant. Verum quidam docent, nequaquam fas esse Gallis fugere: proinde nec fuga sibi consuluisse, sed fortiter praeliantes ibi occubuisse. Hinc existimant Galli, se fortitudine gloriaeque splendore anteire reliquas gentes. At Britanni cum victoria essent potiti, minore jam cum metu arma movere contra Gallorum urbes, quas obsederunt: paulatimque progressi, tandem praelium fecerunt in campo Lypae (maeroris) sic dicto. Verum cum eo die victoriam non essent assenti, castris positis, quieverunt. At die postero praelium redintegrantes, Gallos constipatos et confertos, separatos quoque, ut quemque nacti erant, neci dant. Hinc regionem Galliae prope modum universam subicientes Britanni profecti sunt contra Lutetiam, regni sedem. Jam periculum gravissimum Gallis⁴⁸ impendebat: proinde ad superstitiones, ut in hujuscemodi fortunis fieri solet, convertuntur. Erat mulier forma haud illiberali (57), quae dicebat sibi cum Deo esse colloquium. Haec ducebat Gallos, qui ipsam sequebantur. Mulier autem cum foret militum dux, indicabat Numinis indicio se scire, Britannos cum exercitu accedere. Commissa tandem pugna, cum victoriam Angli non essent adepti, in castra se receperunt. Posterior die freti virtute mulieris, quae exercitum ductabat, praelii potestatem faciunt. Eo in praelio hostes fugarunt, fugientes persecuti sunt. Mulier illa in eo praelio desiderata est. At Galli cum recepissent animos, jamque fortitudinis collegissent famam, fortiter contra Britannos dimicantes, urbes suas recuperarunt, regnumque tutati sunt: quamvis plurimi et maximus exercitus a Britannia in Galliam transirent, tamen Galli semper victoriam pugnantes invenere. Hostes fugere coegerunt Caledam, tandemque penitus eos e Gallia pepulerunt.

Britannia et insulae tres sunt e regione Flandriae, longe lateque Oceanum occupantes. Una sita est eo loci ubi maris inundatio sive aëstuarium conspicitur. Reliquae tres sunt, ubi aquae in gurgitem conversae revertuntur. Rectius quis dixerit, istas insulas unam esse: quoniam una existens, et ad eandem sese extendens, iisdem legibus et moribus iisdem gubernatur, et uni subjecta magistratui, quae sibi utilia sunt prospicit. Insulae hujus ambitus continet quinque maxime millia stadiorum. Eam tenet gens populosa et fortis. Habet urbes magnas et opibus florentes, nec non vicos quamplurimos. Rex eam gentem imperio temperat. Londras regni metropolis et sedes habetur. Sunt in ista regione principatus non pauci, qui obtemperant regi non secus ac in Gallia fieri supra memoravi-

Notulae marginales.

(57) Anna sive Joanna Franca puella, quae vivam esse combustam tradunt 1421.

¹⁶ Λουνδίνη, in ora, ἔστι Λούνδρας.

mus. Nec quisquam rex facile his principatum eripuerit : nec etiam præter suas consuetudines stitutaque regi obsequi tenentur. Ea insula plurimas calamitates experta est, gerens inimicitias cum multis principibus, cum rege quoque inimicitias suscipiens et intestinis seditionibus interdum laborans. Profert regio ista vinum nullibi : nec etiam reliquorum fructuum admodum fertilis est. Frumenti autem et hordei et melis, lanæque plurima est affluentia, adeo ut his longe reliquis regionibus uberior sit : plurimas itaque vestes contexunt. Lingua utuntur propemodum peculiari, qua nec Germanos, nec Gallos, nec alios finitimos populos referunt. Quotidiano vitæ usu, moribus quoque et victu nihil a Gallis discrepant: parva ipsis uxorum liberorumque cura est. Itaque per universam insulam hic mos servatur, quando quis amici domum vocatus ingreditur, ut primum cum amici uxore concumbat, ut deinde benigne hospitio excipiat. In peregrinationibus quoque mutuis utuntur uxoribus amici. Eadem consuetudo observatur in Phrantalorum (58) regione ibi maritima, usque ad Germaniam Nec probrosum ducunt, uxores et filias in hunc modum impregnari. Metropolis ejus insulæ, viris, opibus, potentia reliquas urbes antecedit: civitatis quoque et reliqua felicitate omnes urbes Occidentem spectantes facile superat. Fortitudine et virtute bellica ea gens melior finitimis, et aliis plurimis Occidentis populis censetur. Quantum ad armorum habitum attinet, scuta Italica et gladios Græcos gestant. Missilibus utuntur oblongis, adeo ut plerumque ea stantes in terram defigant. Flumen Themesis nomine istam urbem alluit, magnum et rapidum, quod in Gallicum mare effunditur ab urbe stadiis decem et ducentis : ibique restagnat adeo, ut facile navibus hinc ad urbem accedere liceat. Et sane aqua resluit ægre in fluvium ascendens propter urbis obiectum, fluens per gurgitem, qui est in regione maritima Gegæniæ. Ubi autem aqua in insula se receperit in gurgitem, naves in sicco destitui constat, expectantes donec inundatio solita redeat. Inundatio aquæ exerescit, ubi plurimum, ad cubitos regio quindecim : ubi vero minimum, ad undecim cubitorum mensuram augetur. Noctē igitur et die recedentes, postea remeant aqua, itaque bis in spatio viginti quatuor horarum. Luna cum fuerit in medio cælo horizontis nostri, et ejus qui subter terram est, in contrarium motum aquæ discedunt. Verum ut causas hujus reciprocationis investigemus, in hunc modum nos inquisitionem facere oportet. Lunæ sidus a Deo ordinatum est, ut aquarum naturam administraret. Hinc credimus lunæ naturam et temperaturam, quam initio a Deo magno rege accepit, non abhorrere ab aquarum natura. Nam cum suo motu se in altum recipiat,

Α λει. Ούτε γὰρ ἐν βραδίῳ ἀφέλιτο βασιλεὺς τὴν ἰστανά τὴν ἡγεμονίαν, οὔτε παρὰ τὰ σφῶν ἔθιμα ἀξιούσιν ὑπακούειν τῷ βασιλεῖ. Ἐγένοντο δὲ τῇ νήσῳ ταύτῃ συμφοραὶ οὐκ ὀλίγαι, παρπλεούσῃ αὐτῇ, ἐξ διαφορᾶν ἀφικνουμένων τῶν ἡγεμόνων πρὸς τε τὸν βασιλέα καὶ πρὸς ἀλλήλους. Ἄλλα τε καὶ δὴ φέρει ἡ νῆσος αὐτῇ, οἶνον δὲ οὐδαμῇ, οὔδὲ ὀπώρας πάνυ τοι. Σίτον δὲ καὶ κριθάς, καὶ μέλι, καὶ ἔρια ἔστιν αὐτοῖς οἷα κάλλιστα τῶν ἐν ταῖς ἄλλαις χώραις. Ὅστε καὶ ὑφαίνεσθαι αὐτοῖς πᾶμπολύ τι πλῆθος ἱματίων. Νομίζουσι δὲ γλώσση ἰδίᾳ πᾶμπαν, καὶ οὐδενὶ συμφέρεται ἐς τὴν φωνήν, οὔτε Γερμανοῖς, οὔτε Κελτοῖς, οὔδὲ ἄλλῳ οὐδενὶ τῶν περιούκων. Σκευῇ τε τῇ αὐτῇ χρώμενοι τοῖς Κελτοῖς, καὶ ἔθεσά τε τοῖς αὐτοῖς καὶ διαίτῃ. Νομίζεται δὲ τούτοις τὰ τ' ἀμφὶ τὰς γυναῖκας τε καὶ τοὺς παῖδας ἀπλοκωτέρα ὥστε ἀνά πᾶσαν τὴν νῆσον, ἐπειδὴν τις ἐς τὴν τοῦ ἐπιτηδείου αὐτῷ οἰκίαν ἐσθῆι καὶ ὑμῶν, κύσαντα τὴν γυναῖκα, οὕτω ξενίζεσθαι αὐτόν. Καὶ ἐν ταῖς ὁδοῖς δὲ ἀπανταχῇ παρίχονται τὰς ἑαυτῶν γυναῖκας ἐν τοῖς ἐπιτηδείοις. Νομίζεται δὲ τοῦτο καὶ ἐς τὴν Φραντάλων χώραν, τὴν ταύτην παράλον, ἄχρι Γερμανίας. Καὶ οὐδὲ αἰσχύνῃ τοῦτο φέρει ἑαυτοῖς, κύεσθαι τὰς τε γυναῖκας αὐτῶν καὶ τὰς θυγατέρας. Ἀνδρῶν δὲ ἡ πόλις δυνάμει τε προέχουσα τῶν ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ πασῶν πόλειων, δίδω τε καὶ τῇ ἄλλῃ εὐδαιμονίᾳ οὐδεμιᾶς τῶν πρὸς ἐσπέραν λειπομένη. Ἀνδρῶν τε καὶ τῇ ἐς τοὺς πολλοῦς ἀρετῇ ἀμείνων τῶν περιουκούντων, καὶ πολλῶν ἄλλων τῶν πρὸς ἡλίον δύνοντᾶ ὄπλοις δὲ χρῶνται θυροῖς μὲν Ἰταλικοῖς, καὶ ξίφεσιν Ἑλληνικοῖς, τόξοις δὲ μακροῖς. Ὅστε καὶ ἰστώντα ἐς τὴν γῆν αὐτοῦ τοξεύειν. Ποταμὸς δὲ παρ' αὐτὴν γετὴν πόλιν ῥέων, σφοδρὸς τε καὶ μέγας, ἐς τὸν πρὸς Γαλατίαν Ὠκεανὸν ἐκδιδοί, ἀπὸ τῆς πόλεως ἐς σταδίου δέκα τε καὶ διακοσίους ἐπὶ θάλασσαν, καὶ πᾶημυρεῖ ἀναβαίνειν τὰς ναῦς εὐπειῶς πάνυ ἐπὶ τὴν πόλιν. Καὶ μέντοι ἐπιστρέφει τὰ ὕδατα τὰ ἔμπαλιν γινόμενα, χαλεπῶς ἐπὶ τὰ ῥεύματα ἀνιόντα, ἀντικόπτειν ἐπὶ τὴν πόλιν ἰόντα. Κατὰ μέντοι ἄμπωτιν, ἐν τε τῇ παραλίῳ χώρᾳ τῆς Γεγευτίας, καὶ ἐν αὐτῇ τῇ νήσῳ ἐς ἄμπωτιν γινομένων τῶν ὀρέων, τὰς ναῦς ἐπὶ ξηρᾶν γίνεσθαι περιμενούσας, ἐς ὃ ἀναπλημμυρίζει αὐθις τὰ ὕδατα. Πλημμυρεῖ δὲ ἐς τὸ μέγιστον, ἐπὶ πῆχεις βασιλικούς πεντεκαίδεκα ἑτάλαχιστον δὲ ἐπὶ ἑνδεκα. Νυκτὸς μὲν εὖν καὶ ἡμέρας ἀπορόροντα, πλημμυρεῖ αὐθις ἐπανιόντα. Σελήνης δὲ κατὰ μέσον οὐρανὸν γιγνομένης, ἐς τε τὸν καθ' ἡμᾶς καὶ ἐς τὸν ὑπὸ τὴν γῆν θρίζοντα, τρέπεσθαι ἐπὶ τὴν ἀναντίαν τὰ ὕδατα κίνησιν. Χρῆ οὖν διασκοπεῖσθαι περὶ τῆς κινήσεως ταύτης τῶν ὕδατων, τῆδ' ἐπισκοπιτομένου. Τὴν γὰρ σελήνην ἐπιτροπέειν τε τὴν τῶν ὕδατων φύσιν ὑπὸ τοῦ θεοῦ τετάχθαι οἴομεθα. Οὐκ ἂν δὲ ἀσυμφώνως ἔχειν πρὸς τε τὴν φύσιν τε αὐτῆς καὶ τὴν κρᾶσιν τὴν

Notulæ marginales.

(58) Al. *Vandalorum.*

⁵⁹ *superscr.* Φλανδρίαν in uno.

ελάττει τὴν ὄρχην ὑπὸ θεοῦ τοῦ μεγίστου βασιλέως. πρὸς μὲν τὴν κίνησιν αὐτῆς μετεωρίζουσιν ἐφέλκεσθαί τε, ἐφ' ᾧ τὰ ὕδατα ἐς δ' ἐπὶ τὴν μεγίστην ἀνάστασιν γένηται τοῦ οὐρανοῦ. Κάντεῦθεν αὖθις κατιούσαν ἐπανιόντα τὰ ὕδατα, μηκέτι συνανιόντα αὐτῇ ἐς τὴν ἀνοδόν. Ἐπειδὴν δὲ αὖθις ἐς τὴν κάθοδον γινομένη ἀρξῆται γίνεσθαι ἐς τὸ ἀναντεῖ, τὸ ἐντεῦθεν αὖθις ἐπανιόντα πλημμυρεῖν. Συμβαίνει μέντοι καὶ ὑπὸ πνευμάτων, ἐς τοῦτο συμβαλλομένων, κινεῖν ἔτι μᾶλλον τὰ ὕδατα, ὅθεν ἂν δεχόμενα ἢ τὴν ἀρχὴν τῆς κινήσεως. Φέροιτο δ' ἂν ταῦτα κινούμενα διττῆν τῆνδε τὴν κίνησιν, ἐπὶ τὴν τοῦ παντός τοῦδε τοῦ οὐρανοῦ κίνησιν, τὴν τε αὐθαίρετον καὶ ὅη βίαιον γενομένην, ὡς ἂν μὴ ἐς σύμφωνόν τινα ἀρμονίαν γινομένης τῆς κινήσεως, πολυειδῆ τε καὶ ὡς μάλιστα ἢ ἂν τὸ ἥδιστον ἐπὶ τῇ θεωρίᾳ, καὶ ὄψει, καὶ ἀκοῇ, καὶ ἐς ὅρον τινὰ σύμφωνον τῇ τοῦ παντός τοῦδε ψυχῇ, ὡς ἂν αἰσθημένη μᾶλλον τι ἐνεγκουσῶν τῶν κινήσεων, καὶ ἀλλήλας συμφερομένων ἐς τινα ὁμοειδῆ συμφωνίαν ἔχοντι ἄλλην τὸ ἡδισθαί. Ἐντεῦθεν τὴν τε ψυχῆς κίνησιν τὴν ἀρχὴν ἐκεῖθεν λαμβάνουσιν, ἐπὶ τὸ διττὴν ἐκείνην φορὰν κινεῖν αὖθις τὰ σώματα, αὖξοντά τε δὴ καὶ φθίνοντα. Καὶ μὲν ὅη καὶ ἐπὶ κίνησιν τῆνδε τὴν ὄρχην ἐπιδέχεται τῷ παντὶ τῆνδε συμφερομένην ἢ ἡμετέρα ψυχῇ τῇ μὲν αὐθαίρετῳ τὴν τε γένεσιν καὶ ἀφῆσιν ἐπεσθαι ἀνάγκη, τῇ δ' αὖ βίαιῳ καὶ ἀκουσίῳ κινήσει τὴν τε φθίσιν αὖ καὶ τελευταίαν ἐπισπομένην συμβαίνειν τοῖς τῆνδε οὔσι. Ταῦτα μὲν ἐς τε τὴν τοῦ Ὀκεανοῦ κίνησιν, καὶ τὴν τῆνδε αὖ διττὴν ζώων ἐμφύχων κίνησιν, ὅσα τε ψυχῆν ἴσχει, ἐνταῦθα καὶ κίνησιν κινεῖται ἡγεμισθῶν. Τὰ μέντοι ἐς τῆνδε τὴν θάλασσαν ὕδατα οὐ τὴν αὐτὴν ἐκείνην ἀνάγκη κινεῖσθαι κίνησιν, ἀλλ' ὡς ἔχει τε ἕκαστα πνευμάτων τε καὶ τόπων ἐς τὴν κίνησιν, βιαζομένων αὐτὰ, ἢ φύσεως ἔχει ἂν καὶ ῥοπῆς, πρὸς τὴν ἂν κινεῖτο δὴ ταῦτα κίνησιν. Ταῦτα μὲν οὖν ἐς τὴν τῶν ὑδάτων θαλάσσης, ἐς τοσοῦτον ἀπεὸρίφθω. Ἐπάνειμι δὲ μεθα.

Βασιλεὺς γὰρ δὴ Ἑλλήνων, ὡς ἐπὶ τὸν βασιλέα Κελτῶν ἀφίκετο, φρενίτη τε ὄντα δὴ κατέλαβεν, οὐκ ἐξεγένετό οἱ ὄντων ἄλλω τῶν κατὰ τὴν Γαλατίαν ἡγεμόνων ἕνεκα ἀφίκετο χρηματίζει· καὶ διὰ ταῦτα συμβουλευόντων τῶν αὐτοῦ ταύτη ἀρίστων, ἐπέμνεθεραπευθῆναι τὸν βασιλέα, συχνόν τινα διατριβῶν αὐτοῦ χρόνον. Ὡς δὲ ἐπετίθετο ἐπὶ μακρότερον τοῦ νοσήματος, οὐχ οἶός τε ἦν ἔτι ἐπιμένειν αὐτῷ, ὑπέστρεψε δὲ Γερμανίας τε καὶ Πανονίας. Παιαζήτης δὲ τότε Βυζάντιον ἐπολιόρκει, προσέχων ἐντεταμένως, καὶ ἐπὶ Πελοπόννησον πέμψας στρατὸν, ἀποκρούων μυριάδας πέντε, καὶ Ἰαγούπην, τὸν τότε αὐτῷ Εὐρώπης στρατηγὸν, αὐτὸς εἶχεν ἀμφὶ τῇ ἑαυτοῦ ἀρχῇ τῇ περὶ τὸ Βυζάντιον. Ἰαγούπης μὲν σὺν τῷ Βρενέζῃ, τότε δὴ ἀρξάμενος εὐδοκίμειν, ἐπέβαλον ἐς τὴν Πελοπόννησον. Καὶ Βρενέζης μὲν πολλάκις ἐσβαλὼν, καὶ τότε, καὶ μετὰ ταῦτα ἰδῆου τὴν

A attrahit aquas sub se ex istentes, donec ad maximum sui motus ascensum pervenerit. Deinde ipsa descendente aqua refluant, non amplius quam donec fuerit in descensu, ipsam sequentes. Ubi autem ad ima sui cursus descenderit, et in altum iterum assurgere inceperit, aquae redeunt in undant. Verum si accesserint venti, accidit ut aquae magis moveantur. Undecunque tamen motus principium aquae susceperunt, constat 50 cas duplici motu moveri, imitantes hujus universi caeli motum, qui partim naturalis, partim violentus censetur. Itaque nisi in harmoniam anni a parte sibi consona motus iste recesserit, plurimae et variae motus species exoriuntur. Et sane in primis suave speculationi, jucundumque visui et auditui spectaculum fuerit, si in debitam mensuram quamdam hujus universi anima contracta fuerit, quasi sentiat suos motus et inter se commisceat, debitamque harmoniam, quae plurimum delectationis contineat, pulchre constituat. Ab hoc motu duplici etiam anima nostra motum duplicem accipit, et dupliciter corpora movet, partim quidem ut crescant, partim vero ut decrescant. Nam dum hujus universi motum anima nostra comitatur, necessitas exigit ut motus naturalis generationem et augmentum, violentus vero corruptionem et interitum naturalium corporum signat. Haec quidem, quantum attinet ad oceanum, et ad duplicem eorum quae animam habent, motum, quocumque tandem motu impellatur, dixisse sufficiat. At humorem qui in nostro est mari, non necesse est isto agitari motu: verum pro natura ventorum et locorum, quibus opportunus est, motus eicere solet humor. Illa commemoravimus hactenus, quia spectare visa sunt praecipue ad Oceani reliquorumque marium plerumque motum. Nunc unde digressi sumus, redeundum est.

τοῦ Ὀκεανοῦ κίνησιν, καὶ ἐπὶ πλείστον δὲ τῆνδε τῆς ἐπ' ἐκεῖνα τῆς ἀφηγήσεως, ὅθεν ταύτη ἀπέτραπόμεθα.

χ. Rex Graecorum cum in Galliam venisset, regem Gallorum phrenesi laborantem offendit: nec potuit a quoquam Galliae ducum impetrare ea, propter quae iter in Galliam intenderat. Quapropter consultantibus id optimatibus, qui ibi erant, moras trahere statuit, donec rex curaretur. Cum autem morbus in longum protraheretur, manere diutius non fait ausus; proinde transita Germania et Pannonia, domum rediit. Pajazites ea tempestate oppugnationi urbis Byzantiae intentus erat. Misit quoque in Peloponnesum exercitum, qui complectebatur quinque myriades hominum. His praefecit Jagupen, eo tempore Europae ducem. Ipse autem incumbebat Byzantii oppugnationi, ut et id regnum sibi subiceret. Jagupes et Brenezis, qui tum clarescere incipiebat, rebus fortiter gestis, incursionem fecerit in Peloponnesum. Et quidem Brenezis, cum

Notulae marginales.

sæpius Peloponnesum tentasset, tandem ad populationes animorum convertit, devastans Peloponnesum et alia Coronæ Methonæque finitima loca. Jagupes Europæ dux cum exercitu accedens, Argos urbem oppugnare aggressus est: eamque eo tempore **51** obtinuit. At Theodorus Spartæ dux hanc urbem vendiderat, cum Græci jam desperarent de Byzantii Peloponnesique salute, ipsorumque res in gravissima pericula adductæ essent. Tunc igitur, cum Græcorum res in ancipiti haberent periculo, Argos urbem Nauplio Græcorum oppido finitimam vendidit hand magno pretio. Spartani tamen, cum in colloquium venisset cum Rhodi Nazariæis, iis magna pecuniæ vi vendidit. Spartani cognito se traditos esse a suo duce, qui eo tempore aberat, Rhodi, admoniti a suo episcopo, qui id iudicium fecerat, in comitium evocantur. Ibi multis ultro citroque jactatis, conjurationem faciunt, et unanimiter conspirant, se nulli Nazariæorum (59) aditum ad se concessuros: imo quidvis potius mali subituros, quam Latinorum Nazariæis parere velint. Quo res ista majore auctoritate gereretur, episcopum ducem creant. Venientibus Nazariæis edicunt, ut continuo suis finibus discederent: sin minus, se eos pro hostibus habituros. Hi igitur cum conatus omnes caderent irriti, abire, quasi profecturi ad ducem Theodorum Theodorus ubi rescivit rem longe aliter quam agitasset animo, evenisse, legatos ad Spartanos misit, tentaturus eorum animos, si redeuntem denuo suscipere vellent. Ut autem tentantis admisissent orationes, regressus est in urbem, fidem dans, interposita jurisjurandi religione, se nihil hujusmodi amplius in animum inducturum. Ea tempestate Veneti præsidio arcem firmarunt, eamque obtinere. Contra Argos urbem, ut eam oppugnaret, summa vi Jagupes copias duxit: aggre-susque murum sæpius, nihil proficiebat. Nec multo post cum urbem duobus in locis simul adortus esset, eam capere summa ope nitebatur. Oppidanis autem qui in sinistra urbis parte resistebant, panicus terror, spectro viso, injicitur. Putabant enim se vidisse virum quemdam indigenam dicentem, urbem in dextra parte qua oppugnabatur, captam esse. Relicto itaque loco isto, citato agmine contenderunt ad dextram urbis partem. Hinc **D** hostes sumptis animis muros superarunt, urbemque illam gloria et vetustate præstantem vi occupavere, penitusque diripuere. Inde collegerunt Turci mancipiorum tres myriades: quæ omnia in Asiam deportarunt, ibique habitare jusserunt: nec tamen potui invenire, ut credam id verum esse: nec præterea cognoscere potui, quis locus, ut eum incolerent, ipsis in Asia a rege Pajazite ascriptus sit. Jagupes, direpta Argo urbe antiquissima, exerci-

A Πελοπόννησον, ἀλλὰ καὶ τὰ περὶ Κορώνης τε καὶ Μεθώνης χωρία· Ἰαγούπης δὲ ὁ τῆς Εὐρώπης ἡγεμῶν, ἀφικόμενος ἐς τὸ Ἄργος ἐπολιόρκει. Τὸ δὲ Ἄργος τοῦτον τὸν χρόνον κατεῖχον. Ἀπέδοτο δὲ Θεόδωρος, ὁ τῆς Σπάρτης ἡγεμῶν, ὡς ἀπέγνω τοῖς Ἕλλησι τὴν σωτηρίαν τῆ τε Βυζαντίῳ, πρὸς δὲ καὶ τῆ Πελοποννήσῳ, καὶ ἐπὶ ξηροῦ ἀκμῆς ἤδη ἐστηκότα τὰ τῶν Ἑλλήνων πράγματα, τότε Ἄργος ὁμορον ἔν Ναυπλίῳ, πόλει τῶν Ἑλληνικῶν, ἀπέδοτο οὐ πολλοῦ. Καὶ Σπάρτην δὲ τοῖς ἀπὸ Ῥόδου Ναζηραίοις ἐς λόγους ἀφικόμενος ἀπέδοτο πολλοῦ τινοῦ. Οἱ μὲν Σπαρτιάται ὡς ἤσθοντο προδεδωμένοι, ὑπὸ τοῦ σφῶν αὐτῶν ἡγεμόνος, ἀπῆν γὰρ τότε ἐνάγοντος ^{7*} τοῦ Σπάρτης ἀρχιερέως, κοινῇ τε συνιέντες σφίσι λόγον ἐδίδοσαν, καὶ συνίσταντο ἄλλήλοις, καὶ συνατίθεντο, ὡς οὐδενὶ ἐπιτρέφοντες εἰσελθεῖν ἐς τὴν πόλιν τῶν Ναζηραίων· πᾶν δὲ ὅ τι ἂν δέοι χαλεπὸν πεισομένους, πρὸ τοῦ Ναζηραίοις τοῖς Λατίνων πείθεσθαι. Ἐστήσαντο δὲ σφίσι καὶ τὸν γε ἀρχιερεῖα ἄρχοντα ἐπὶ τούτῳ· καὶ ἐλθόντων τῶν Ναζηραίων, προηγορεύοντο ἀπαλλάσσεσθαι τὴν ταχίστην· εἰ δὲ μὴ, περιόψεσθαι ὡς πολεμίους. Οὗτοι μὲν οὖν ἔρχοντο ἀπαλλασσόμενοι ὡς ἐπὶ τὸν ἡγεμόνα, ὡς οὐδὲν ἐς τοῦτο σφίσι προεχώρει. Θεόδωρος δὲ ὁ τῆς Σπάρτης ἡγεμῶν, ὡς ἤσθητο τὸ πρᾶγμα, ὡς τούναντίον ἢ ἐβούλετο περιέστη αὐτῷ, λόγους τε ἐπεμπεν αὐθις παρὰ τοὺς Σπορτιάτας, ἀποπειρώμενος εἰδέξαιντο ἔτι αὐτῶν αὐθις ἐπανιόντα. Ὡς δὲ διαπειρωμένου, προσίεντο τοὺς λόγους, ἐσθῆι δὲ τὴν πόλιν, ὄρκια ποιησάμενος μηκέτι τοῦ λοιποῦ ἐπινοῦν βαλέσθαι τοιοῦτον. Τότε οἱ Οὐνεταὶ φρουρὰν ἐς τὴν ἀκρόπολιν ἀποφηνάμενοι κατεῖχον. Ἐπὶ τοῦτο δὲ τὸ Ἄργος Ἰαγούπης ὁ Παιαζήτεω βασιλέως στρατηγὸς ὡς ἐστρατεύετο, ἐπολιόρκει τε ἀνὰ κράτος, καὶ προσβάλλων τῷ τείχει θαμὰ οὐκ ἀνίει. Μετὰ δὲ οὐ πολὺν χρόνον, ὡς ἀπὸ οὐοῖν ἅμα τόποιν προσβάλλων, ἐπειράτο τοῦ χωρίου, γίνεται τι δεῖμα τοῖς ἐν τῇ πόλει πάνοικον, τοῖς ἐπὶ τῷ εὐιονύμφῳ τῆς πόλεως μέρει ἀμυνομένοις, ὡς ὄβξαν αὐτοῖς ἀνθρώπον τινα τῶν ἐπιχωρίων φήσαντα εἰπεῖν, ὡς ἐάλω ἢ πόλις ἀπὸ τοῦ δεξιοῦ. Καὶ ἐκλιπόντας τὸ χωρίον τοῦτο, ἴεναι δρόμῳ ἐπὶ τὸ δεξιόν. Ἐνταῦθα δὲ ἀναθεσθηκότας τὸ τεῖχος τοὺς πολεμίους, ταύτη ἐλεῖν τε κατὰ κράτος τὴν πόλιν, καὶ ἀνδραποδίσασθαι πόλιν περ φανῆ τε καὶ παλαιάν. Ἀνδραποδα δὲ λέγεται γενέσθαι ἐντεῦθεν τοῖς Τούρκοις ὡς τρισμύρια. Κατοικῆσαι μὲν τούτους λέγεται βασιλεὺς ἐς τὴν Ἀσίαν· οὐκ ἔχω δὲ τοῦτο συμβαλέσθαι ὡς εἴη ἀληθές, οὐ δυνάμενος ἐξευρεῖν διαπυθνομένῳ, ὅποι τῆς Ἀσίας οὗτοι κατώκηνται ὑπὸ Παιαζήτεω βασιλείῳ. Ἰαγούπης μὲν οὖν ὡς τὸ Ἄργος ἠνδραποδίσατο, ἀπήγαγε τὸν στρατὸν· μετὰ δὲ ταῦτα Βρεινέζης τε αὐτίκα ἐπὶ μέγα ἐχώρει δυνάμει, συμβάλλων τε ἐς τὴν Πελοπόννησον, καὶ ἐς τὴν πα-

Notulae marginales.

(59) Rhodii Equites intellige.

^{7*} ἀνάγοντες. R. ut c.

ράλιον Μακεδονίαν, ἐπὶ τοὺς Ἄλβανούς, μεγάλα καὶ ἐπίσημα ἔργα ἀπεδεικνύμενος τῷ τοῦ βασιλέως οὐκ ἴσως στρατηγῶς μὲν οὐκέτι ἀποδειχθεὶς ὑπὸ βασιλέως, τῶν δὲ Τούρκων ἐπομένων αὐτῷ, ὅποι ἂν ἐξηγοῖτο, ὡς εὐτυχεῖ τε γενομένῳ τὰ ἐς πόλεμον, καὶ πλουτίζοντι τὰ στρατεύματα, ὅποι ἂν ἐπὶ στρατεύμενος. Τοὺς γὰρ δὴ ἱπποδρόμους καλουμένους τοῦ γένους τοῦδε, μήτε μισθὸν, μήτε ἀρχὴν ἔχοντας ὑπὸ τοῦ βασιλέως, ἐπὶ διαρπαγὴν τε καὶ λείαν αἰδιωσθέντας, ἐπεσθαι ὅποι ἂν τις ἐξηγήται αὐτοῖς ἐπὶ τοῦς πολεμίους, αὐτίκα ἕκαστον ἱππεύοντά τε καὶ ἕτερον ἀγόμενον ἱππὸν ἐς τὸν ἱπποδρόμον τῆς λείας. Ἐπεὶ δὲ ἐν τῇ πολέμῳ γίνονται, σύνθημα λαμβάνοντες ὑπὸ τοῦ στρατηγῶ, ἀναβάντας οὓς περιάγουσιν ἱππους, θεῖν ἀνὰ κράτος, μηδὲν τι ἐπέχοντας, καὶ σκεδαννυμένους σὺν τρεῖς διαρπάζειν ἀνδράποδα, καὶ ὃ τι ἐς ἄλλα προχωροῖη. Ταύτη ἐπίσταμαι τοὺς τε μετὰ Ἀμουράτεω τοῦ Ὀρχάνεω, καὶ τοὺς τότε δὴ ἐπὶ Παιαζήτεω, διαβάντας ἐς τὴν Εὐρώπην, ὠθήσαι τε καὶ ταύτη ἐλομένουσιν σφίσι βιοτεύειν, καὶ ἐπιδόντας παραχρῆμα ἐνίοις μέγα δίδιους ἐν βραχεὶ γίνεσθαι, ἀπανταχῇ τε τῆς Εὐρώπης οἰκήσαντας, ἀπὸ τῆς τῶν Σκοπίων πόλεως ἐπὶ τὴν Τριβαλλῶν χώραν καὶ Μυσῶν, καὶ κατὰ τὴν Μακεδονίαν. Μετὰ δὲ ταῦτα περὶ Θεσσαλίαν οἰκῆσαι πολλούς.

ad Triballorum Mysiorumque regionem, etiam

ἐπὶ μὲν οὖν Παιαζήτεω λέγεται μοῖραν οὐκ ὀλίγην Σκυθῶν ἐπὶ Δακίαν ἔλθοῦσαν, πρὸς Παιαζήτην, αἰτεῖσθαι αὐτῶν τοὺς ἡγεμόνας χρήματά τε καὶ ἀρχὴν, ἐφ' ᾧ διαβάντας τὸν Ἴστρον, οὐκ ἀφαιρῶν αὐτῷ τοὺς ἐπὶ τῇ Εὐρώπῃ ἐναντίους πολέμους. Τὸν δὲ ἡδόμενον τῷ λόγῳ προσέειπαι τὴν αἴτησιν αὐτῶν καὶ ὑπισχνέσθαι μεγάλα. Διαβάντων δὲ ἐκεῖνων κατοικῆσαι αὐτοὺς ἀνὰ τὴν Εὐρώπην, θεραπεύοντας τοὺς ἡγεμόνας αὐτῶν ἀνὰ μέρος ἕκαστον, καὶ σκεδασθέντας οὕτω, αὐτοὺς χρησίμους γενέσθαι ἐς τε ἱπποδρόμους καὶ ἐς πόλεμον. Ὑστερον μὲντοι Παιαζήτης ἑβρώδων μὴ τι νεωτερίσωσιν οἱ ἡγεμόνες αὐτῶν συνιόντες σφίσι, συλλαβὼν τούτους ἀπέκτεινε. Τῶν δὲ Σκυθῶν καὶ νῦν ἐτι ἀνὰ τὴν Εὐρώπην καλὸν τι πλῆθος πολλαχῇ σκεδασθέντων ἔστιν ἰδεῖν. Καὶ ὑπὸ Ἀμουράτεω μὲντοι ἐν τῇ Μακεδονίᾳ, ἢ περὶ Θέρμην, καὶ ἐν τῇ παρὰ Ἀξιὸν ποταμὸν χώρα κατόικισται, ἀγαγόντος μέγα τι πλῆθος Τούρκων τε ἐς τούτον τὸν χώρον, καὶ κατοικίσαντος. Καὶ τὸ τῆς Ζαγορᾶς πέδον οὕτω καλούμενον ὑπὸ Ἀμουράτεω κατόικισθη, καὶ ἡ Φιλιππουπόλεως χώρα. Ἡ μὲντοι Χερρόνησος ἢ ἐν τῷ Ἑλλησπόντῳ καὶ πρότερον ὑπὸ Σουλαιμάνεω κατόικισθη τοῦ ἀδελφοῦ. Θεσσαλία δὲ καὶ ἡ περὶ τὰ Σκοπία χώρα, καὶ ἡ Τριβαλλῶν ἀπὸ Φιλιππουπόλεως ἔστι ἐπὶ τὸν Αἴμον, καὶ τὴν Σοφίαν οὕτω καλούμενην χώραν, Παιαζήτης ὁ Ἀμουράτεω κατόικισται,

tum abduxit inde. Postea **52** etiam Brenzes brevi magnam potentiam nactus est, cum intasset infesto agmine Peloponnesum et maritimam Macedoniam, contra Albanos fortiter dimicans, nec amplius electus est dux regiae domus: verum Turci cum sequebantur promptissime, quocumque exercitum duxisset: quia ubique felici rerum utebatur successu exercitusque ditabat, quocumque militatum abisset. Equites enim Turcorum quidam, qui proprio nomine notantur, nec mercedem, nec quoque magistratus honorem a rege accipiunt: semper sequuntur, quocumque qui eos eduxerit, conversi ad praedam et spolia diripienda. Horum singuli binos equos habent: uni insident, alterum desultorium abducunt secum, ejus opera in praedis agendis utuntur. Quando autem venerint in terram hostilem, accepto signo a duce, conscendunt equos, quos ad id expeditos circumducunt: currunt citissime, nihil morantes, et dispersi rapiunt mancipia et quaecumque casus obtulerit. Eo modo novi illos, qui cum Orchanis filio Amurate et cum Pajazite ea tempestate in Europam transierant, ad praedas se convertisse, et id vivendi generis sibi elegisse: incredibilem incrementum brevi sumpto, maximas acquisivisse opes, habitantes undique per Europam, ab Scopiorum urbe usque per Macedoniam dispersos. Deinde circa Thessa-

Imperante Pajazite, fama est non modicam Scytharum manum venisse in Daciam, et hinc legatos misisse ad Pajazitem, qui peterent pecuniam et regionem: quibus freti, transituri essent Istrum cum Pajazite et bellum Europae gesturi. Pajazites plurimum delectatus illorum sermone, munera magna promisit, si traficerent, quemadmodum essent polliciti, Istrum: dicens, se ipsis assignaturum Europae agros, ut singuli ibi viventes suos duces sectarentur. Qui in hunc modum per Europam dispersi, equites facti sunt optimi, relique militaris peritissimi. Deinceps Pajazites timens ut duces illi Scytharum Europae statui aliquam innovationem inducerent, omnes comprehensos, cum in unum convenissent, obruncavit. Etiam hodie Scytharum magnam copiam undique per Europam morantium videre est, quos sedes capere in Macedonia Therae et Axio fluminis unitima Amurates jussit. Qui quoque plurimos Turcos in istam regionem induxit, ut eam incolerent. Campus Zagorae nuncupatus (60), jubente Amurate, habitari coepit est. Etiam Philippopolis **53** regio ab Amurate colonos accepit. At Chersonesus Hellesponti jam ante ab Sulaimano fratre colonos sortita est. Thessalia et Scopiorum nec non Triballorum regio, qua a Philippopoli usque in Hemum et Sophiam isthoc nomine vicum patet, ab Amuratis filio Pa-

Notulae marginales.

(60) Zagorensis ager sub Theophilo et Theodoro imper. Postquam ad fidem Christi conversi fuissent, Bulgari acceperunt, circa annum Domini 508.

jazite colonos naeta est: qui deinde Illyriorum et Triballorum regionem vastabat. Haec loca omnia admodum opportuna fuere ad domandos hostes. Postea et alii plurimi in hanc regionem confluerunt, cum accepissent eam admodum esse idoneam recipiendis mancipiis, et aliis quæ hosti extortissent, seque ibi tutissimos fore certo scientes Pajazites in Asiam transvectus, Ertzicam urbem oppugnavit, et oppugnatam suæ ditionis fecit. Hinc progressus, Melitinen urbem Euphrati impositam omni machinarum genere arietare aggressus est: ut machinis aliquantulum fortiter resistit. Cum autem oppugnatione uti nullo modo intermitteret Pajazites, pactionibus in fidem recepta est.

Eo tempore quo arietes Melitinæ admovebantur, nuntiatum est Pajaziti eam in deditionem acceptam esse. Tunc accedentes Asianorum Turcorum duces, precibus fatigarunt regem Temirem, ut singuli ab ipso in suam reducerentur regionem. Quoque magis moverent, religionem communem et generis propinquitatem, qua ipsum contingerent, prætendebant: addentes se ipsum suæ regionis et patrem et patronum elegisse. His adjiciebant, ut cogitaret se propterea Asiæ esse regem, ut nullo modo sineret sui generis homines, cum nullas facerent injurias, a quoquam contumeliis et injuriis affici. Arbitrio autem ejus permittebant, pœnas daturi quascunque jussisset, si contra fœdera quid in Pajazitem commisisse deprehenderentur. Temires Pajaziti non indignabatur, qui hæcenus strenue res gessisset contra hostes Turcicæ religionis. Universi enim orbis nobis notæ religio potissimum in duas dividitur partes. Partim enim Mechemetianæ, partim vero Christianæ religioni adherent. Reliquæ autem religiones, ut inutiles, nec in regnum admittuntur, nec etiam aliquam dignitatem merentur. Pajaziti autem nihil succensebat Temires, propterea quod fortiter pugnaret pro herois Mechemetis religione: imò censebat ab omnibus ei plurimas gratias habendas. Hæc ejus ab initio erat sententia. Ubi autem a plurimis ad se venientibus cognovit, eum neutiquam æquitatis esse studiosum, nec contentum Asiæ regno fore: verum cum esset vehementioris ingenti, ut facile turbini assimilaretur, expeditionem 54 contra Syriam, et Ægyptum, et contra

την τε Ἰλλυριῶν καὶ Τριβαλλῶν ἐλιγίζετο χώραν. Ἐπιδιδάσκει μὲν οὗτοι οἱ χώροι πρὸς γε πολέμιων, καὶ ἵστερον μετὰ ταῦτα ἐτέρων ἐκ τῶν ταύτῃ ἐπιβροδόντων αὐτοῦ, ὧν περ ἂν ἐπυρθάνοντο, ἐπιτηδείως σφίσι ἐχειν τὴν χώραν πρὸς τε ἀνδράποδα καὶ ἐς τὴν ἄλλην οὐσίαν, τὴν ἀπὸ τῶν πολέμιων, καὶ ὅπῃ ἂν μάλιστα μὴ ἀντικώπητῃ ὑπὸ τῶν πολέμιων. Παιαζήτης δὲ ὡς ἐς τὴν Ἀσίαν διαβὰς, ἐπὶ Ἐρτζικάν πόλιος κῶν παρεστήσατο, προῖων Μελιτηνῆν τὴν ἐπὶ τῷ Εὐφράτῃ ἐπολιόρκει τε καὶ προσέβαλε μηχανὰς παντοίας προσάγων τῷ τείχει. Καὶ ἐπὶ χρόνον μὲν ἀντείχε· μετὰ δὲ ταῦτα προσεχώρησεν καθ' ὁμοιογίαν.

Ἐν τῷ δὲ ἢ τε Μελιτηνῆ ἐπολιόρκετο ὑπὸ Παιαζήτῳ, καὶ ἠγγέλλετο τῷ βασιλεῖ, ὡς ἐάλω Μελιτηνῆ, παρόντες καὶ τότε οἱ Τούρκων τῆς Ἀσίας ἡγεμόνες, ἐπραττον ὅπως κατάγοιντο ὑπὸ Τεμῆρῳ βασιλεῖος ἐς τὴν ἑαυτῶν ἕκαστος χώραν, προϊσχύμενοι τὴν τε συγγένειαν, ὑπὸ παλαιοῦ σφίσι οὐσίαν, πρὸς τὸ τε Τεμῆρῳ γένος, καὶ τὴν θρησκείαν, ἐς ἣν τελούντες αὐτὸν πατέρα τε καὶ κηδεμόνα ἐπεποίητο τῆς ἑαυτῶν χώρας. Ἐλεγον δὲ αὐτῷ, ὡς διὰ ταῦτα εἴη τε τῆς Ἀσίας βασιλεὺς, ὥστε μηδενὶ ἐπιτρέπαι ἐξυθρίζειν ἐς τοὺς ὁμοφύλους, μὴ ὑπάρξαντα ἀδικίας πρότερον. Ὅτι δὲ μὴ ἰδέκουν Παιαζήτην μηδὲ παρὰ τὰς συνθήκας ὃ τι πεπλημεληκότες εἶεν, ἐπετρέποντο αὐτῷ δαιτητῆ, ὥστε δίκας ὑπέχειν, ἢ τι παρὰ τὰς σπονδὰς αὐτῶν κακὸν Παιαζήτην εἰργασμένοι εἶεν. Τεμῆρης δὲ, τίως μὲν Παιαζήτῃ πρὸς τοὺς πολέμιους σφῶν διαπολεμοῦντι, καὶ ἀγωνιζομένῳ ὅπερ τῆς Μεχμέτῳ θρησκείας, διακεκρίσθαι γὰρ ἐς δύο σύμπασαν θρησκείαν, τὴν γε ἐγνωσμένην ἡμῖν οἰκουμένην, τὴν τε τοῦ Ἰησοῦ, καὶ τὴν σφῶν αὐτῶν θρησκείαν, ἐναντίαν ταύτῃ πολιτευομένην, τὰς γὰρ λοιπὰς τῶν θρησκείων οὔτε ἐς βασιλείαν, οὔτε ἀρχὴν ἠγνισαοῦν καταστήναι Παιαζήτῃ τε πολεμοῦντι, ἔφασκε πρὸς τοὺς τοῦ ἥρωος πολέμιους, οὐχ ὅπως ἀχθεσθαι διὰ ταῦτα, ἀλλὰ καὶ χάριν εἰδέναι ξυμπαντας τοὺς τῆς Μεχμέτῳ μοίρας. Ταύτην μὲν οὖν τὴν ἀρχὴν ἀπεδείκνυτο γνώμην Τεμῆρης· μετὰ δὲ ταῦτα, ὡς ὑπὸ πολλῶν ἤδη παρ' ἑαυτὸν ἀναθεθηκότων ἐπυρθάνετο τὴν τε φύσιν αὐτοῦ μήτε ἐπιεικῆ, ὥστε τῇ καθεστηκυίᾳ ἐθέλειν ἐμμένειν κατὰ τὴν Ἀσίαν ἀρχῆ, ἀλλὰ τὴν τε ὁρμὴν αὐτοῦ διεξιόντες, ὡς λαίλαπα παραβάλλοιεν αὐτὸν, καὶ ὡς ἐπὶ Συρίαν καὶ Αἰγύπτον, καὶ ἐπὶ Μέμφισ βασιλέα, ἐν νῆ ἔχει στρατεύεσθαι, ἀναπεισθεὶς ὑπὸ τούτων, ἐπεμφε πρεσβείαν ἐς Παιαζήτην, ὡς διαλλάξουσαν, ἢ δύνηται, αὐτὸν τοῖς ἡγεμόσι, καὶ ἐπιπέμπων ἐσθῆτα, ἢ δὴ ὤρετο χαρισθαι τῷ Παιαζήτῃ, ἢ δὴ νομίζεται τὴν ἡγεμονίαν τῆς Ἀσίας κατέχουσιν. Οἱ δὲ πρέσβεις ἀφικόμενοι ἔλεγον τοιαῶς· Ἡμεῖς ἐπεμφε βασιλεὺς Τεμῆρης, διῶρά τε τῆνδε τὴν ἐσθῆτα φέροντάς σοι, καὶ χάριν εἰδέναι σοι ἔφη, ὅτι τοῖς τοῦ ἥρωος πολέμοις μαχόμενος, τοὺς τε ἐπὶ μέγα τε ἡμετέρους φίλους αἰκίζεις ὁ ἀγωνιζό-

Notule marginales.

⁵⁴ αἰζῆται; R. ut in c.

μενος, καὶ τὴν ἡμετέραν θρησκείαν ἐπὶ τὸ ἀμίεινον καθιστᾶς. Ὡς δὲ ταύτη σοι ἔχει καλῶς τοὺς ἡμετέρους ἀμύνεσθαι πολεμίους, τοὺς γε φίλους τε καὶ ἐπιτηδείους, καὶ ἐς τὰ μάλιστα καθημένους⁸¹, ἡμῖν πολεμίους ποιείσθαι, μὴ δὲ ἀδικεῖν, ἀλλ' ἐς τούτους μὲν μηδοτιοῦν ἐκφέρεσθαι κακὸν κἀκαίνουσ. Ἦν δὲ μὴ ἐς τοὺς ἄμοφύλους ἐπιτηδείως ἔχῃς, πῶς ἂν τοῖς πολεμίους προσφέραις; Διὰ ταῦτα δὴ κελεύει, τὴν τε ἀρχὴν τοῖς ἐν τῇ Ἀσίᾳ ἡγεμόσιν, ἣν ἀφελόμενος ἔχεις, ἀποδοῦναι, μηδοτιοῦν παραβαίνοντας τῶν σφίσι πρὸς τὴν σὴν ἀρχὴν ἐσπεισμένων. Καὶ ταῦτα ποιῶν, ἐκείνῳ τε χάρις, καὶ τὸ ἐν τῇ Ἀσίᾳ γένος, καὶ ἐν τῇ Εὐρώπῃ, χάριν εἰσομένου; σοι διὰ τοῦτο. Εἰ δὲ τι παρὰ τὰς συνθήκας πεποιημένοι εἴεν, ἐπιτρέποντο διαίτη τῷ βασιλεῖ Τεμήρη, ἐς ὃ τι ἂν λέγοις ὑπ' αὐτῶν ἡδικῆσθαι. Τὸν μὲν οὖν Παιαζήτην διακηκοῦσα λέγεται τῶν πρέσβειων τὰ μὲν ἄλλα οὐ χαλεπῶς, ἀχθεσθῆναι δὲ μάλα ἐπικρικῶς διὰ τὴν ἐσθῆτα, καὶ μὴ ἀνασχόμενον, εἰπεῖν ἐς τοὺς πρέσβεις· Ἀπαγγεῖλατε τοῖνον τῷ ὑμετέρῳ βασιλεῖ, ὡς ἔμοιγε ἀγωνιζομένῳ ὑπὲρ τε τοῦ ἡρώος πρὸς τοὺς ὑμῖν πολεμιωτάτους χάριν ἂν εἰδείης σὺ τε καὶ οἱ ἐν τῇ Ἀσίᾳ, πρὸς τὴν ἡμετέραν τετραμμένοι θρησκείαν. Καὶ σέ τε ἀντὶ τοῦ ὄτιοῦν ἡμῖν συλλυγῆσθαι ἐς τὸν ἡμετέρον τοῦτον ἀγῶνα, στράτευμά τε καὶ χρήματα ἐπιπέμποντα, οὐκ ἂν δέοιτο δὴ τοιαῦτα ἡμῖν ἐξηγούμενον συμβουλεύεσθαι· ἀφαιρεῖσθαι δὲ πειρώμενον χῶρον, ἣν, καταστρεφάμενος τοὺς ἐμοὶ ἐπιβουλεύοντας, ἔχω, πῶς ἂν εἰδείης χάριν ἐμοὶ, ἣ ἔφησθα εἰδέναι; Ἐσθῆτα τοῦ λοιποῦ ἀπαγγεῖλατε τῷ βασιλεῖ τῷ ὑμετέρῳ μὴ ἐπιπέμπειν, ἀντὶ ἑαυτοῦ τὸ γένος καὶ τὴν τύχην ἀμείνονι.

Ταῦτα ὡς ἀνηνέχθη πρὸς βασιλέα Τεμήρη ἐς Σεμαρχάνδην, τεθυρωμένον μεγάλως τῇ ἐσθῆτος ὕβρει, ἀγγελον λέγεται ἐπιπέμψαι, προαγορεύοντα τὴν τε ἀρχὴν ἐς τοὺς ἡγεμόνας ὀπίσω ἀποδοῦναι, καὶ μὴ τὴν ταχίστην διαμέλλειν· εἰ δὲ μὴ, περιόψεσθαι ὡς πολέμιον. Ταύτην δὲ τὴν δίκην ἔφασαν αὐτὸν βασιλέα Τεμήρη ἐπιδικάσαι, ὡς ἡδικημένοι τε εἶεν οἱ Τούρκοι ἡγεμόνες ὑπ' αὐτοῦ δὴ τοῦ Παιαζήτω, καὶ μὴ περιόδειν αὐτοὺς, ἐστερημένους τῆς σφῶν ἀρχῆς, περινοστεῖν κατὰ τὴν Ἀσίαν, Τεμήρειω ἔτι περιόντος. Τὸν δὲ Παιαζήτην ὑπολαβόντα δὲ τὸν ἀγγελον φάναι· Εἰ τοῖνον μὴ ἐπιή μαχοῦμενο; ἡμῖν, ἐς τρεῖς τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα ἐχέτω ἀπολαθῶν. Τοῦτο δὴ οὖν ἐς ὕβριν φέρει τῷ γένει τοῦτω, Μεχμάτη ἐξορκῶσαι, ἐς τρεῖς ἤδη ἀπολαθεῖν τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα, ἂν μὴ πείθεται. Τοῦτο δὲ ἐστὼν, οὐ νόμος ἔστι τοῦτοις, ἀποπεμπόμενον τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα, ἕκαστον ἀπαγορεύειν, τοῦ λοιποῦ αὐθις ἄγεσθαι ἐς τὰ οἰκεία· ὡς οὐ θεμιτὸν ἂν, ἐπειδὴν ἐς τρεῖς ἔφησε σπληνας διαστήσαιτο τὸν γάμον αὐτῷ ὁ ἀνὴρ, ἀρνησάμενον ἔτι ἐπὶ τὸν αὐτὸν γάμον ἐλθεῖν, εἰ μὴ τις τρεῖς σπληνὸς ἐς μέτρον ἐμβιβάλλοντος.

At stes nostros severiter vindicare, at amicos et socios nobis conjunctissimos nequaquam inimicos et hostes facere: nec etiam injuriis obruere, verum beneficiis eos tibi obnoxios reddere annitaris. Si enim parum dextre erga tuos affectus fueris, quomodo hostes cum gloria domabis? Quapropter edicit rex Temires, Asiae imperium ducibus ademptum restituas, cum nihil secundum ea quae pactis convenerant, in regnum tuum deliquerint. Si obtemperaveris, faceris mihi rem gratissimam, nec non Asiam Europeanque incolentibus, qui tibi gratias agent immortales. Sin autem quid contra saedera eos fecisse putas, regi Temiræ ejus rei judicium mandarunt, subituri poenas injuriarum, si quae illorum in te exstant, quascunque imperaverit. Pajazitem memorant cætera non iniquo animo, quae ab legatis afferebantur, auscultasse, verum graviter offensum esse munere vestis, quam Temires miserat. Hinc irritatus, in hunc modum respondisse fertur: Renuntiate regi vestro, quod mihi Temires, nec non reliqui qui in Asia degunt, gratias agunt, dum me incunctanter, ut religionem nostram tuear, hostibus impigre opponam, me admodum mirari. In primis autem admirationem mihi infert, dum pecuniam et milites reliquaque ad ista certamina necessaria offert: nec tamen in hujuscemodi negotio a partibus nostris stare deprehenditur, verum in me hostilia meditatur, adimendo regionem, quam meo Marte, devictis adversariis et insidiatoribus meis, in potestatem meam redegi et possideo. Quomodo igitur mihi gratias habes atque agis, quemadmodum modo verbis declarasti? Porro quod ad vestem attinet, regi vestro nuntiate, ne posthac et genere opibusque præstantiori hujuscemodi munera mittere in animum inducat.

Hæc ut relata sunt ad regem Temirem Semarchandam, ira graviter **55** accensum ferunt vestitus contumelia, et statim misit præconem qui imperaret, ne quamprimum ducibus imperium restituere dubitet: se enim sic decrevisse. Sin parere recusarit, se ipsum pro hoste habiturum. Causam illam disceptavit rex Temires, atque talem sententiam dedit: Turcorum duces injuriis a Pajazite esse affectos. Proinde se ipsos, dum vita fruatur, haud neglecturum vagos oberrare per Asiam, exutos regno suo. Pajazites nuntium cum hujuscemodi responso dimisit: Nisi cum exercitu adversum nos procedat, precor ut uxorem suam ter repudiatam tandem iterum assumat. Hoc quidem vergit in contumeliam Turcorum, videlicet ter uxorem suam recipere, nisi persuadeatur. Quia legem habent Turci, qua caveatur, ut is qui uxorem dimittit, edicat se non amplius ipsam in sua admissurum. Quasi id factitare haud fas sit, postquam sibi ad tres splenes matrimonium dissidisse dixerit maritus, recusans ad idem matrimonium redire: nisi quis ter splene in medium procedente, denuo ducat ab alio

Notulæ marginales.

⁸¹ καθιστάμενος.

adulterio pollutam. Hæc ubi nuntius accepit, iter ad regem Temirem maturavit. Aiunt, Temiris uxorem admodum in rebus maximis superstisiosam existisse, nec permississe Temiri, ut infesta arma inferret Pajaziti, viro laude digno, qui magna cum gloria pro Mechemetis religione contra Christi fidem dimicavit. Verum monuisse regem ut virum tantum quiescere patiatur, nec ei negotia facessat, qui non commoverit ut aliquid mali ab ejusdem religionis consortibus accipiat. Ut nuntius Temiri mandata explanavit, uxorem suam vocavit, nuntiumque eadem, ipsa audiente, recensere jussit. Qui cum dicto paruisset, et Pajazitis mandata exposuisset, aiunt Temirem interrogasse uxorem suam an adhuc justum esse censeat Pajazitem injuriis certantem missum facere, et sinere tales impune ferre? Et sane manifestus erat, etiamsi ad priorem inclinasset uxor sententiam, bellum inferre Pajaziti. Sic enim se legibus uxori conjunctum esse dicebat, ut testaretur se illius injurias vindicaturum, quidquid tamen patiendum foret. Uxor autem eo tempore tale responsum dedisse dicitur: Verum, o rex, quod ille vir furit, talique morbo implicatus, non amplius ratione recte fruitur, notum est cum aliis tum mihi, quæ modo ejus audivi responsum. Profecto si istum virum jure ultus fueris, prudenter fecisse videberis: eique hoc modo ostendes, qualis ipse existens, quali viro adeo sæda nuntiet. Hoc quidem tibi perspectum esse volo, quod **56** contra eum virum, qui pro nostro heroe bella gerit contra Græcos et contra alias Epiri gentes, bellum suscipere haudquaquam fas esse duxero: sin autem mihi stulte illudit, non arbitror justum esse ut eas contumelias inultas abire sinamus. Proinde bellum viro illi indicito, nec tamen ipse pugnaturus; verum si ejus urbem Sebastiam dirueris, satis cum ultus fueris propter urbem Melitinem Euphrati impositam et propter duces, qui apud nos ætatem agunt.

His in istum modum peractis, arma cepit bellum gesturus cum Pajazite, quem sua sponte ad bellum provocabat. Quidam perhibent Temirem, transita Melitine, venisse Sebastiam, et postquam eam urbem subegisset, legatos misisse ad Pajazitem, petitum ut ducibus regionem restitueret. Iisdem quoque mandavit, ut butyrum et tentoria flagitarent. Postulabatur butyri tantum, quantum dua millia camelorum ferre possent. Præterea petebantur tenteriorum pileatorum, ejusmodi utuntur pastores, duo millia. Ad hæc volebat, ut per omnia templa, quæ essent in regione Pajazitis, rex publice pronuntiaretur. Filium Pajazitis in suis januis morari cupiebat. His addebat, ut in regionem suam Temiris numisma admitteret, eoquæ solo uteretur. Septem istas petitiones, Sebastia capta, Pajaziti

αὐτῷ ἀγοίτο ὑπὸ ἐτέρου μοιχευομένην. Ταῦτα μὲν οὖν ὧς ἤκουσεν ὁ ἀγγελοῦ, ἤλαυνεν ἐπίσω τὴν τυχίστην παρὰ βασιλέα Τεμήρηην. Λέγουσι δὲ τὴν γυναῖκα Τεμήρῳ δεισιδαίμονά τινα ἐς τὰ μέγιστα γεγονέναι, καὶ μὴ εἶναι Τεμήρηην οὕτω προσφέρειν, ἐπαχθῆ ὄντα Παιαζήτην, ἀνδρὶ τε ἐπαίνου ἀξίῳ ἐς τὴν κατ' αὐτοὺς ὕψησαν, ἀγωνιζομένῳ πρὸς τὴν τοῦ Ἰησοῦ μοῖραν, ἀλλ' εἶναι αὐτὴν ἡσυχίαν ἄγειν, καὶ μὴ πράγματα παρέχειν οὐ δικαίων ὑφίστασθαι ὅτιοῦν ἀνήκεστον ὑπ' αὐτῶν. Ὡς δὲ τὰ ὑπ' ἀγγέλου ἐλέχθη, λέγεται ἐπικαλεσάμενον τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καλεῦσθαι ἐναντίον αὐτῆς τὰ παρὰ τοῦ Παιαζήτεω λεχθέντα ὑπ' αὐτῷ ἀπαγγεῖλαι. Τοῦ δὲ ἀπαγγεῖλαντος τὰ ὑπὸ Παιαζήτεω ἐπεσταλμένα, ἐρέσθαι τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, εἰ ἐτι δικαιοὶ Παιαζήτην εἶναι, οὕτω ἐξυβρίζοντα. Καὶ ἀνεδύλου, ὡς εἰ ἐπὶ θάτερα δικαιοὶ Παιαζήτην, οὐκ ἐτι δίοι αὐτῷ ἐκείνην συνοικεῖν τοῦ λοιποῦ. Εἰ δὲ ἐπὶ θάτερα γένοιτο ἡ γνώμη, ὥστε ἀμύνεσθαι τὸν πόλεμον, οὕτω δὴ νομίζεσθαι αὐτὴν οἱ γυναῖκα, καὶ μεταδιώκειν, ὅτι ἂν αὐτῷ γενέσθαι ἀναγκάζοι. Τὴν δὲ γυναῖκα τότε δὴ ὑπολαβοῦσαν, φάναι λέγεται: Ἄλλ' ὅτι μὲν, ὦ βασιλεῦ, ὑπὸ ἀφροσύνης κατεχόμενος, συμφορᾷ χρώμενος τοιαῦδε, οὐκέτι ἔμπεδον ἔχει τὸν λογισμὸν ἐκεῖνος ἀνὴρ, δηλὰ ἐστὶ, καὶ ἔμοιγε ταύτη καταφαίνεται εἶναι, καὶ ἠπιστάμην ὡς ἐκεῖνον σὺν δόγῃ τισάμενος, σωφρονεῖς τε ὡς μάλιστα, καὶ ἐνδείξῃ αὐτῷ, ὅψ ὄντι σοι, οἷος ὢν ἐκεῖνος, τοιαῦτα ἐπιπέμπει. Ἐκεῖνο μέντοι σαφῶς ἐπίστασο, ὡς οὐτ' ἂν ὑπὲρ τοῦ ἡμετέρου ἤρωος ἀγωνιζομένῳ, ἐς τε τοὺς Ἕλληνας, καὶ ἐς τὰ ἄλλα, τὰ ἐς τὴν ἄλλην ἡπειρον ἔθνη, ὑπάρξαι πόλεμον ἐς ἐκεῖνον, οὔτε θέμις ἡγησάμην ἔγωγε εἶναι. Ἦν δὲ τι ἐκεῖνος ἀφροσύνη μὴ διακοποῖτο⁶¹, οὐ δίκαιόν ἐστιν ἐπιτρέπειν ὑβριστῇ τοιοῦτῳ μέγα φρονεῖν. Ἄλλ' εἰ δὴ ἐπὶ τὸν πόλεμον, μήτε αὐτὸς μαχεσάμενος, ἀλλὰ πόλιν αὐτοῦ Σεβάστειαν ἦν καθέλης, ἰκανῶς τετιμωρημένος ἔσῃ ὑπὲρ τε τῆς ἐν τῷ Εὐφράτῃ πόλεως Μελιτηνῆς, καὶ ὑπὲρ τῶν ἡγεμόνων, τῶν παρ' ἡμῖν διατριβόντων.

Οὕτω μὲν οὖν ἤλαυνε Τεμήρης ὁ βασιλεὺς ἐπὶ Παιαζήτην, προκαλεσάμενος αὐτὸν ἐκίων εἰς τὸν πόλεμον. Φασὶ μὲν οὖν τινες, ὡς Τεμήρης, διὰ μὲν τὴν Μελιτηνὴν καταβὰς ἐπὶ Σεβάστειαν, καὶ ἐπειτε καθέλιε τὴν πόλιν ταύτην, τότε δὴ πρεσβεύεσθαι πρὸς Παιαζήτην περὶ τε τῶν ἡγεμόνων, ὥστε τὴν χώραν αὐτοῖς ἀποδιδόναι, καὶ τὴν τοῦ βουτύρου αἰτησίαν καὶ σκηνῶν. Ἡτεῖτο γὰρ αὐτὸν, ἣ λέγεται, βουτύρου μὲν καμήλους δισχιλίους, σκηνὰς δὲ πηλίνους, αἷς χρῶνται οἱ Νομάδες, δισχιλίας· καὶ αὐτὸν ἐν τοῖς ναοῖς αὐτοῦ διαμνημονεύειν, ὡς βασιλέα, καὶ τὸν παῖδα αὐτοῦ ἐπὶ τὰς Τεμήρῳ θύρας ἰέναι, καὶ νομίσματα δὲ αὐτοῦ ἐς τὴν χώραν αὐτοῦ νομίζεσθαι. Ταῦτα δὲ τὰ ἐπὶ αἰτήματα γενέσθαι αὐτῷ, αἰτούμενον Τεμήρηην, φασὶ, μετὰ τὴν τῆς Σεβάστειας ἄλωσιν. Καὶ τότε δὴ καὶ τὸν Παιαζήτην θυ-

Notulæ marginales.

⁶¹ διακοπῇ. R. ut in c.

μειθύνεισιν μεγάλως, ἐπιστεῖλαι ἐκείνῳ τὰ περὶ τὴν Ἀ
 γυναικᾶ. Τεμήρης μὲντοι ὤρμητο ἐπὶ Παιαζήτην,
 ὡς τὴν τε χώραν αὐτοῦ ἐν τῇ Ἀσίᾳ καταστρεφόμενος,
 καὶ ἐς τὴν Εὐρώπην διαδησόμενος, μὴ ἐπι-
 σχεῖν πρότερον ἀναχωροῦντα, πρὶν ἢ ἐπὶ τοῖς τέρ-
 μασι αὐτῆς γένηται, ἔστω ἐπὶ ὠκεανὸν ἐλαύνοντα,
 τὸν περὶ τὰς Ἡρακλείους στήλας, ἐνθα ἐπύθετο
 πορθμὸν, ὡς βραχύτατον, διείργειν τὴν τε Εὐρώπην
 καὶ Λιβύην. Ὅθεν εἰς τὴν Λιβύην περαιουμένῳ,
 καὶ ταύτην τῆς οἰκουμένης χώραν ⁸³ οἱ ὑπαγομένῳ,
 ἐπὶ οἴκου ἐντεῦθεν κομίζεσθαι. Ταῦτα μὲντοι Τε-
 μήρης ἐπενόει τε μεγάλα, καὶ ἐς τύχην μᾶλλον τοῖ
 ὑπὸ Θεοῦ δεδομένην ἀφορῶντα. Παιαζήτης δὲ ἄρα
 ἐλογίζετο ἐπιόντα ἀμύνεσθαι, ἀπὸ τε τῶν παλαιῶν
 συμβαλλόμενος, ὡς οὐδέποτε τῆς γε Εὐρώπης αἱ
 τῆς Ἀσίας βασιλεῖς ἐν τοῖς πρόσθεν χρόνοις περι-
 γένοιτο πώποτε, ἀλλὰ καὶ ὠρμημένους ἐπὶ τὴν
 Ἀσίαν, τῷ τε βασιλεῖ ἀφηρησθαι τοὺς τῆς Ἀσίας
 ἔγγυθους. Ταῦτα διασκοπούμενος, μέγα τε ἐφρό-
 νει, καὶ ἦστο ἐν βραχεὶ πολέμῳ ἅμα καθαιρήσειν τὴν
 Τεμήρης βασιλείαν.

Ἐνταῦθα δὲ γενομένῳ μοι, καὶ τὴν ἐπὶ Παιαζή-
 τῆν πρώτην τε καὶ δευτέραν ἔλασιν Τεμήρῳ βασι-
 λείῳ, κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον γενομένην, διασκο-
 πουμένῳ, ἐπῆει λογιζέσθαι, ὡς ἐπὶ μέγα ἀφίκοιτο
 δυνάμει τὰ τῶν Τούρκων πράγματα, παρέχοιτ'
 ἂν εἰς τὴν ἐσπέραν ἀναστρέφεσθαι, μὴ οὕτω παρα-
 χρῆμα ἐπιιδόντος, ἀνεκόπτετο ὑπὸ Τεμήρῳ βασι-
 λείῳ. Οὕτε γὰρ ἂν δίχα γενομένης τῆς βασιλείας
 Ὀτουμανίδων, καὶ ἐπὶ διαφορὰν σφίσι καθισταμέ-
 νων, ἐφθείρετο ὑπὸ ἀλλήλων τὰ πράγματα αὐτῶν,
 θάνατον μέγιστον δὲ τῶν μνημῶν πώποτε ἐπενεγ-
 χόντα, ὡς μετὰ τὴν τελευταίαν τοῦ Παιαζήτου, συν-
 ηνέχθη γενέσθαι ἐς τοὺς παῖδας, ἀλλήλοις διαφερο-
 μένους, καὶ τὴν χώραν ὑπὸ ἀλλήλων δηρουμενὴν,
 συμφορὰν τῷ γένει ἐπινεμεῦσαι ⁸⁴, ὅσην δὲ βαρυ-
 τάτην καὶ χαλεπωτάτην. Νῦν δὲ ἐς ὑπερφυᾶ δύνα-
 μιν ἀφικόμενος ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, ἐγένετο Παιαζήτη
 σωφρονισθῆναι, ὥστε ἐπὶ τὴν βασιλείαν μεγάλα
 φρονεῖν. Ὅθεν βασιλεὺς Τεμήρης ὀρμώμενος, ἐπὶ
 τὰ τῆς Ἀσίας ἀφίκετο πράγματα, καὶ ἐπὶ τὴν τῆς
 Σεμαρχάνδης βασιλείαν κατέστη, τῆδε ἂν μοι διεξ-
 ῖναι ἐπίδηλα γένοιτο. Λέγεται μὲν πολλαχῆ τοῦτον
 ἀπὸ ἐλαχίστου ὀρμώμενον κατὰ τὴν Ἀσίαν, ἐπὶ μέγα
 χωρῆσαι δυνάμει.

Notulae marginales.

⁸³ μοῖραν. ⁸⁴ ἐπινεῦσαι. R. ut in c.

obtulit. Pajazites his graviter accensus, jussit Te-
 miri quæ antea de uxore ejus recensuimus, expli-
 cari. Temires itaque, arreptis armis contra Pajazi-
 tem, animo agitabat ejus regionem in Asia sui
 juris facere, et exinde in Europam transgredi. Nec
 prius redeundi erat animus, quam limites ejus
 attigisset, progrediendo usque ad Oceanum, qui est
 prope Herculis columnas. Ibi enim esse trajectum
 maris angustissimum acceperat, distinguentem Eu-
 ropam a Libya. Hinc igitur in Africam transmittere
 decreverat. Qua in ditionem recepta, domum tum
 demum remeare statuerat. Hæc quidem Temires
 animo voluebat : verum postulabant majorem fortu-
 nam, quam Temiri a Deo concessa foret. Pajazites
 vero in spem erectus erat, se facile victurum Temi-
 rem, hostili animo accedentem. Spem istam facie-
 bat conjectura, quam ab antiquis ducebat temporibus,
 quæ confirmabat, Asianos reges nunquam qui-
 visse devincere Europam : verum Europæ homines
 in Asiam progressos, regem suis principatibus spo-
 liasse. Hæc animo secum versans, ingentes concipi-
 ebat spiritus, tanquam brevissimo bello etiam
 Temiris regnum disjecturus.

Cum hac usque sermonis serie sim tractus, cogi-
 temque primam et secundam **57** Temiris regis
 expeditionem, nec non mala quæ istis temporibus
 contigere, cogitatio subit, Turcorum res incredi-
 bile incrementum assumere potuisse, si versus Oc-
 cidentem ire cupientes, non inhibiti fuissent a rege
 C Temire. Nec enim, si seditione regnum Otomani-
 darum arsisset, et mutuis discordiis ipsi inter se
 concertassent, in adeo grave exitium res vergere
 potuissent, ut contigisse constat defuncto Pajazite,
 cum ejus filii facile inter se contenderent, regionem-
 que invicem vastarent : unde maximam et gravissi-
 mam Turcorum genti calamitatem invexere. Nunc
 autem cum ad augustissimam dignitatem a Deo
 Pajazites fuerit evectus, contigit ut aliquantulum
 molestiarum experiretur, quo magis tandem mo-
 destiæ memor esset. Propterea enim ad Asiæ regnum
 emersit rex Temires, et Semarchandæ regno potitus
 est. Quæ singula ut evenerunt, me commemorante
 accipietis. Fama est, hunc virum ab minimis et
 D perobscuris principis profectum, magnam sibi po-
 tentiam in Asia peperisse.

ΛΑΟΝΙΚΟΥ ΧΑΛΚΟΚΟΝΔΥΛΟΥ
 ΑΘΗΝΑΙΟΥ
 ΑΠΟΔΕΙΞΕΙΣ ΙΣΤΟΡΙΩΝ ΤΟ ΤΡΙΤΟΝ
 —
 LAONICI CHALCOCONDYLÆ
 ATHENIENSIS
 HISTORIARUM
 DE ORIGINE AC REBUS GESTIS TURCORUM
 LIBER TERTIUS.

Tamerlanis Scythæ origo, incrementa et expeditio adversus Bajazetem.

Temiris expeditio prima adversus Sebastiam, **A** Cappadociæ urbem opulentam, suscepta est. Nam cum accepisset Pajazitem parum pacato esse animo erga duces Asiæ, Turcorum genere natos, nec voluisse cum his in gratiam redire, postquam eos omnes suis fortunis expulisset; præterea cum, sæpius legatis missis, nihil æqui impetrare posset, verum audiret istum usque contumelias sonare; haud cunctandum ratus, bello Sebastiam adortus est. Primordia autem regni hæc erant, videlicet ut bellum gerens Pajazitem domaret, reliquos vero metu percussos in ditionem redigeret; nec prius bello abstineret, quam totius Asiæ dominium acquisivisset; quæ quidem **59** omnia accidisse cognovimus.

Hic Temires fuit filius Sangalis, viri privatam vitam agentis; cui, ubi duxit uxorem, tale quid accidisse comperimus. Temires cum esset adultus, jamque per ætatem istî officio idoneus foret, deferentibus oppidanis, oppidanorum equorum curam nactus est. Tandem in colloquium veniens cum reliquis istius regionis pastoribus, effecti ut inter se conjurarent, se velle furtis colligero opes, et deinde ad aliam confugere regionem. Temires cum iurandi foret peritissimus, plurimos equos et jumentorum oviumque multitudinem immensam nactus est; neque quidquam integri aut satis sani in isto homine erat. Ferunt eum quondam, ut pecoris stabulum intrare posset, conscendisse mu-

Τερμήρω μόντοι ἡ πρώτη ἔλασις ἐγένετο ἐπὶ Σεβάστειαν, πόλιν τῆς Καππαδοκίας εὐδαίμονα. Ὡς γὰρ ἠγγέλλετο, οὐδὲν ὑγιὲς Παιαζήτεω εἶναι, ἐς τε ἐπὶ τῶν τῆς Ἀσίας ἡγεμόνων Τούρκων, καὶ ἐς τὴν πρὸς τοὺς ἡγεμόνας διαλλαγὴν, οὗς τὴν χώραν σύμπασαν ἀφελόμενος ἐξήλασεν· ὡς γὰρ δὴ ἐπιπέμποντι οὐδὲν ἐπὶ πλέον προὔχωρει, ὧν ἐπέστελλεν αὐτῷ, ἀλλ' ἐώρα τε ἐς πολλὰ τε ἄλλα καὶ βλάσφημα ἐξενηνεγμένον, παρεσκευάζετο ἐλαύνειν ἐπὶ Σεβάστειαν. Ἀρχὴ δὲ αὐτῷ ἦ τε ἐπὶ τὴν ἀρχὴν πάροδος, καὶ ὡς τὸν μὲν πολεμῶν, τὰ δὲ καὶ σπενδόμενος δέει τὸ ἀμφ' αὐτὸν, ξύμπασαν ὑπηγάγετο ἐαυτῷ τὴν Ἀσίαν, ὧδε αὐτῷ ξυμβῆναι ἐπιυθόμεθα.

B Οὗτος μὲν δὴ ὁ Τερμήρης ἐγένετο πατρὶ Σαγγάλεω, ἀνδρὸς ἰδιώτου· ὃς ἐπεὶ τε ἠγάγετο τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, λέγεται ξυμβῆναι αὐτῷ τοιόνδε. Ὡς ἐγένετο ****** Τερμήρης, τὴν τε τῆς πόλεως φορβὴν ἐπιτετραμμένος, ἵπποφορβός τε ἦν, καὶ τοῖς τε περὶ αὐτὰ δὴ τὰ χωρία τὰς φορβὰς ἐπινεμομένοις συνίων τε καὶ διαλεγόμενος, συνέθετο αὐτοῖς, ὡς ἀπὸ κλοπῆς σφίσι, ἦν δύνωνται, χρημάτων κτήσιν ποιησόμενοι, ἐπ' ἄλλην ἰωσι χώραν· καὶ δεινὸς κλέπτειν γενόμενος ἵππους τε καὶ ὑποζύγια, καὶ πρὸβάτων πλῆθος ἐδεδόκεναι, οὐδὲν ὑγιὲς ἦν αὐτοῦ τὸ παράπαν. Καί ποτε ἐπὶ μάνδραν λέγεται ἀναβῆναι, καὶ ὀφθέντα ὑπὸ τῶν δεσποτῶν τοῦ οἴκου, ἄλλασθαι δὴ ἄλμα μέγιστον, ἀπὸ τοῦ τείχους τῆς

Notulæ marginales.

****** γὰρ. in uno δὲ, in al. ut in c.

μάνους ες τὴν γῆν. Τὰ τε γὰρ ὑποζύγια καὶ κτήνη
 ἐν τῇδε τῇ χώρᾳ περιβάλλεται τείχει, ὡς μέγιστα
 εἶναι, καὶ μὴ ἀναθῆται εὐπετῆ. Ὡς δὲ ἤλατο, ἐπι-
 τριβῆναί τε αὐτῷ τὸν πόδα, καὶ χυλὸν γενέσθαι τὸ
 ἀπὸ τοῦδε. Λέγεται μὲν οὖν, ὡς μαχόμενον πληγῆ-
 ναί τε τὸν πόδα, καὶ χυλιούοντα διαγενέσθαι τὸ ἐν-
 τεῦθεν. Μάχης δὲ γενομένης πρὸς τοὺς περιόλους,
 ἐλαύνοντα αὐτὸν τε ἅμα, καὶ οἱ συνέθεντο τὴν ἀρ-
 χὴν τὴν ἵππων φορβὴν, εἶχασθαι ἐπὶ τοὺς πολε-
 μίους. Ἐντεῦθεν προσλαβόμενον, ὅτι ἂν περιτύ-
 γοι, καὶ ἀναπειθόντα κατασχεῖν χώραν τε τὴν ἐρυ-
 μνὴν, καὶ ὡς ἐν ἐπιτηδείῳ ἔχοιεν πρὸς ληστείαν·
 ἐντεῦθεν δὲ ὀρμώμενον, ληστεύειν τοὺς διόντας,
 καὶ κατακρίνειν ἀφειδῶς. Καὶ χρήματα ἐπικτησά-
 μενον, ἐτέρους τε προσκτήσασθαι αὐτῷ ἄλλους τε
 δὴ, καὶ ἄνδρες δύο, Χαϊδάρην τε καὶ δὴ Μυρξίην. Β
 Τὸ γένος ἧ δὴ λέγεται γενέσθαι τούτοις, Μασαγέται.
 Τούτοις δὲ ἑκατέρω προσχρώμενον, περιτυχεῖν τε
 τοῖς πολεμίοις, ληϊζόμενοις τὴν χώραν, καὶ τρεψά-
 μενον, ἐπιξελεῖν διαφθείραντα τοὺς ἵπποδρόμους
 τῶν ἐναντίων. Τῆς δὲ φήμης ἐπὶ τὴν πόλιν ἐλθού-
 σης, ἐπιτρέψαι τε αὐτῷ στρατιωτῶν μοῖραν οὐκ
 ὀλίγην, καὶ χρήματα, ὥστε θεραπεύειν τοὺς στρα-
 τιώτας, καὶ δὴ τὸ ἀπὸ τοῦδε ἐπεγείραντα τὴν σὺν
 αὐτῷ στρατιάν, καὶ ἐξοτρύνοντα, ἄμφω τῇ πολεμίων
 ἔχειν χώραν, ἀνδράποδά τε καὶ ὑποζύγια ὡς πλεῖστα
 ἐπάγοντα ες τὴν πόλιν. Τὸν δὲ βασιλέα Μασαγετῶν
 ἐνιδόντα τοῦτο ες τὸν Τεμήρην, ἀξιούοντα παρ' ἑαυ-
 τῷ τιμῆς τῆς μεγίστης, καὶ στρατηγὸν ἀποδοδει-
 χέναι ξυμπάσης ἤδη τῆς ὑπ' αὐτὸν στρατιᾶς. Καὶ C
 ἐντεῦθεν δὴ δρόμους τε ἀνῦσαι μεγίστους τῶν πώ-
 πτε γενομένων σὺν τῇ στρατιᾷ. Ὅστε καταλαμβάνειν
 τοὺς πολεμίους, ἄφνω ἐπιπίπτοντα αὐτοῖς, καὶ
 διαφθείραντα τὸν ἐκείνων στρατόν. Καὶ δὴ καὶ ες
 χεῖρας ἐλθόντα τοῖς ἐναντίοις, φασὶν αὐτὸν μαχισά-
 μενον τρέφασθαι, καὶ ἐπιδιώκοντα, ἐλάται τε ες
 Βαβυλῶνα, τὸ Πογδάτιν οὕτω καλούμενον, καὶ πο-
 λιορκοῦντα, μεταπέμψασθαι τὸν ἑαυτοῦ δεσπότην
 βασιλέα. Μετὰ δὲ ταῦτα, ὡς πολλὸν χρόνον, τελευ-
 τήσαντος τοῦ βασιλέως, γῆμαί τε τὴν γυναῖκα τοῦ
 δεσπότης αὐτοῦ, καὶ ες τὴν βασιλείαν καταστήναι.
 Ὡς δὲ ες τὴν βασιλείαν ἀφίκετο, ἐπιὼν τὸ τε Πογ-
 δάτι, καὶ τὸ Σαμαρχάνδι, ἐπολιόρκει. Καὶ οὐ πολὺ
 ὕστερον, ὡς ἔξοδον ποιησάμενοι αἱ τῆς πόλεως, οὐ-
 δὲν πλέον ἔσχον, ἀλλ' ἠττημένοι ἐσῆλθον ες τὴν D
 πόλιν καὶ ἐπολιορκοῦντο, προσεχώρησαν αὐτῷ καθ'
 ὀμολογίαν, ὡς ἐπὶ τὴν τῆς Σαμαρχάνδος ἀρχὴν
 παρεγένετο, προδοσίαν συνθέμενον τοῖς ἐν τῇ Βαβυ-
 λῶνι, αὐτὸν Χαϊδάρῃ ες τοῦτο γρησάμενον ὑπερ-
 ρίτη. Τὸν μὲντοι Μυρξίην, ἄνδρα ἐπισεικῆ τε ἅμα,
 καὶ συγκιρνώντα τὸν Τεμήρηω, θυμοῦ κατέχειν ἐμ-
 φερόμενον ἐφ' ὃ τι ἂν γγῆσατο, μὴ προσήκειν
 οὐτῷ τὴν ἀρχὴν ἐξηγεῖσθαι τε αὐτῷ τὴν ες τὰ
 Συσσιτήρια Τεμήρηω ἐσῆγησιν. Τὴν τε γὰρ στρα-
 τιάν αὐτῶν ξυμπασάν Μυρξίω ὑποπιθεμένου ἐπι-
 διελλόμενος ὁ Τεμήρης ἔς τε δεκάρχους καὶ λοχαγούς,
 καὶ δὴ καὶ ἐνωματίας, τὸν δεκάρχον παρηγγύα δῖαι-
 ταν παρεχόμενον τοῖς μεθ' ἑαυτοῦ στρατιώταις,
 παρῆναι αὐτίκα τῷ λοχαγῷ, τὴν ταχίστην παρε-

rum; animadvertentemque se esse visum a patre-
 familias, desiliisse in terram (solent enim homines
 in i-ta regione jumenta et pecora muris circum-
 dare altissimis, quæ difficulter ascendi possint),
 quo casu fregisse crus, et hinc claudicationem
 contraxisse. Nec desunt qui perhibent, cum forti-
 ter pugnam cientem, vulnere in pedem accepto,
 claudicare cœpisse. Prælio autem facto cum fini-
 timis, profecti sunt pastores, qui ab initio conve-
 nerant, duce Temire, contra hostes, rapientes
 quæcunque casus obtulisset. Consilium dedit ut
 caperent locum latrocinii et furtis commodum,
 in quem quasi in munimentum tutissimum sese
 receperent. Hinc profectus, latrocinando crude-
 liter grassatus est in prætereuntes, nulli parcere
 statuens. Corradens autem magnam pecuniæ vim
 ex istiusmodi latrociniiis, alios viros duos in socie-
 tatem pellexit, Chaidarem et Myrxiem, quos Mas-
 sagetas fuisse accipimus. Quibus Temires adjutus,
 irruit in hostes regionem depradantes, eos fuga-
 vit, hostium equitatum universum perimens. Fama
 hujus ut in urbem delata est, cives non modicam
 manum ei tradiderunt, addentes etiam pecuniam,
 qua militum animos conciliare posset. Deinde in
 hunc modum instructus, suos confirmans et inci-
 tans, in hostium regione versatus est, mancipia
 et jumenta plurima mittens in urbem quæ hosti
 extorserat. Rex Massagetarum, explorata viri vir-
 tute, eum in maximo honore habuit. Nam impera-
 torem declaravit, universosque suos exercitus ei
 commisit, qui, acceptis copiis regis, mirabili celo-
 ritate usus est in devincendis hostibus, subito in
 eos incidens, atque temporis momento omnes per-
 dens. Temires, ubi ad manus ventum erat, hostes
 terga vertere coegit; ipseque fugientes insecutus,
 compulit in Babylonem 60 Pogdatim nuncupa-
 tam, quam obsidione cingens, dominum suum re-
 gem accersivit. Dehinc tempore modico interjecto,
 rex mortuus est: ejusque uxorem viduam conju-
 bio sibi junxit Temires, regni que regimen sortitus
 est. Cum autem jam pro rege se gereret, Pogdatim
 et Semarchandam oppugnavit. Nec multo post cum
 oppidani in milium stationes excurrerent, nec
 vincerent, verum vincerentur, reversi in urbem
 gravissima obsidione affligebantur. Quam cum to-
 lerare amplius non possent, pactionibus interce-
 dentibus se Temiri dediderunt. Cum in potesta-
 tem venisset Semarchanda, proditiōnis consilia
 inivit cum iis qui erant in Babylone, usus ad eam
 rem ministro Chaidare. Myrxies vir exstitit æqui
 studiosissimus, adhortabaturque Temirom ut iram
 supprimeret, nec ad rem conferre pararet qua
 ipsa dictaret. Non ipsi convenire imperium Baby-
 lonis. Hinc etiam Temirom edocuit Syssitorum
 rationem. Nam universum suum exercitum secer-
 nens Temires in decurias et manipulos et cohortes,
 jubebat decurionem præbentem suis alimenta,
 continuo, quædocumque usus postularet, præsto
 esse cum suis militibus, eosque manipulosque fuci

tradere. Hos præterea volebat, ubi additi fuissent manipulorum duci, suo parere singulos ductori. Cum venissent in Syssitia, bullus erat cui non esset locus designatus. Cibum merari iussit in reliquum exercitum, juxta ea quæ communi consensu decreta fuerant. Imperavit ut singuli duces minores frequenter, sicut præcipèrent majores duces, suos monerent, ne eos otio torpescere sinerent. Hinc contigit ut nullus explorator, vel peregrinus aliquis, clam in Temiris castra penetrare, et in iisdem morari posset. Ordinavit viam, cui hoc negotii imposuit, ut peregrinos, si qua re indigerent, advenientes hospitio exciperet. Quapropter hæc diligens disciplina effecit ut universus iste exercitus ad nutum et arbitrium regis, quocumque vellet, facile moveretur; eoque ducente exciti, uno signo confestim advolarent, parati se regi utendos dare quacunque in re voluisset. Vespera appetente, accipientes signum a duce suo magno, singuli maturant iter ad tentoria et ad contubernales suos. Ubi autem milites in tentoria sua se receperunt, vigiles ad hoc creati in castris oberrant, si quem inveniant extra tentoria morari. Si talis occurrerit, eum capientes, supplicio capitali subdunt. Si autem quis explorator accesserit in castra, is, ut cui nullus sit ascriptus locus, extra tentoria cubare cogitur: proinde rerum **61** omnium ignarus, dubiusque quo se vertat, continuo a vigilibus in vincula ducitur. Hic modus et hæc est forma Syssitiorum regis. Chaidares, regis amicus laborumque socius, ei admodum diligenter in necessariis ministrare novit. Regem quoque incitare nunquam destitit, ut bella aggredieretur plurima, ne otio et quiete corrumpereetur. Alunt Myrxiem, antequam Temires ad Semarchandæ regnum evasisset, tale quæpiam fecisse. Cum Temires cum suis oberraret, latrociniiis gaudens, accidit ut familiares Myrxii de felice rerum Temiris successu dissererent, eoque tandem venirent, ut dicerent, eum brevi etiam Semarchandæ regnum consecuturum. At Myrxies respondit: Regnum Semarchandæ firmitus est quam ut occupari possit a latrone et privato homine. Sin autem aliquando contigerit, ut Semarchandæ regno iste potiatur, precor non amplius superstes maneam, sed confestim ut mendax obtuler. Hæc quidem serio, non joco locutus est. Nec tamen satis prosperum sermo ille habuit eventum. Deinde tempore interposito, cum urbis regimen Temires esset adeptus, honores majores Myrxies quam Chaidares apud regem invenit. Hinc commotus Chaidares, dixisse fertur: Tempus jam esse, ut sermo ille quem locutus fuerat Myrxies, ad rem conferatur; exstare enim ejus sermonis testes plurimos. Ut igitur sermo ille effectum sortiretur, Myrxiem capitali supplicio

A χόμενον τοὺς στρατιώτας, ἐπειδὴν παραγγέλλη, τοὺς δ' αὖ παραγενομένους τῷ σφετέρῳ, γενομένους δὲ ἐς τὰ Συσσίτια, οὐδένα λείπεσθαι, ὅπως μὴ εἰς χῶρος αὐτῷ ἀποδειγμένους, καὶ τὴν τε ἀγορὰν σιτίζεσθαι ἐκέλευε, κατὰ τὰ δεδωγμένα, ἐπὶ τοῦ λοιποῦ στρατεύματος. Κινεῖν δὲ τοὺς τε ἄρχοντας αὐτῶν ἐκάστου θανάτου ἐπὶ τὰ ὑπὸ τῶν μεγάλων στρατηγῶν παραγγελλόμενα, ὥστε ξυμβαίνειν κατάσκοπον εἰσιόντα ἐς τὸ Τεμήρειω στρατόπεδον λαθρήναι πώποτε, οὔτε ξένον, οὐδ' ἂν παρῶν τυγχάνη ἐν τῷ στρατοπέδῳ. Τοῦτους δὲ αὖ ἀνδρὶ ἑτέρῳ ἐπιτετραφῆναι, καταλύειν παρ' ἑαυτῷ τοὺς ξένους, εἰ τυγχάνοιεν παραγενομένοι ἐς τὸ στρατόπεδον, σίτου δεόμενοι. Ὅπως νεύματι τοῦ μεγάλου βασιλέως κινεῖσθαι πάντα δὴ τὸν στρατὸν, ἐφ' ὅτι ἂν γένοιτο, καὶ ἐκεῖνου δὴ ἄγοντος τὰ πάντα, ἐφ' ἑνὶ συνθήματι εἶναι αὐτίκα ἐν τάχει παραγενομένον, ἐπὶ τὴν χρεῖαν καθίστασθαι αὐτίκα μάλιστά ἰόντα. Ἐσπέρας δὲ γενομένης, ἐπότε τὸ σύνθημα λαμβάνοιεν οἱ στρατιῶται ὑπὸ τοῦ μεγάλου ἡγεμόνος, οὕτω δρόμῳ αὐτὸν τινα ἕκαστον ἐπὶ τὴν ἑαυτοῦ σκηνήν, ἐς τοὺς συσκήτους ἰόντα. Γενομένων δὲ ταῖς σκηναῖς τῶν στρατιωτῶν, τὰς φυλακὰς περινοσσοῦν τε τὸ στρατόπεδον, εἰ τινα τόπον ἴδοιεν ἐκτὸς τῶν σκηνῶν γενομένον, τοῦτον λαβόντες ἐπιμαρτυροῦντο. Εἰ δὲ τις κατάσκοπος παρῶν τύχη ἐν τῷ στρατοπέδῳ, οὐκ ἔχων ὅποι τράποιτο, λείπεσθαι ἐκτὸς τῶν σκηνῶν, καὶ οὕτως αὐτίκα ἀλλοσκεσθαι. Ταύτη μὲν δὴ λέγεται γίνεσθαι τὰ Τεμήρειω Συσσίτια. Καὶδάρην δὲ τὸν γε ἑταῖρον αὐτῷ, ὁξύν τε ἐς τὸ ὑπηρετεῖν αὐτῷ τὰ δ' οὐκ ἔχοντα γεγονέναι, ἀποτρύνειν τε αὐτὸν βασιλέα ἐπὶ τοὺς πολέμους, μηδ' αὖ ἐς βρατώνην τρεπόμενον ⁶². Λίγουσι δὲ Μυρξίην, ἐπεὶ τε παρέλαβε τὴν Σεμαρχάνδης βασιλείαν, διαχρήσασθαι τρόπῳ τοιαύτῳ. Ἐπεὶ τε σὺν τούτοις ἅμα περιῶν Τεμήρης, ληστής τε καθιστήκει, καὶ ἐχρηματίζετο διαλεγόμενων ἐπ' εὐτυχίματι τῶν ἑταίρων, καὶ εὐφημιζόντων Τεμήρην, ὡς ἐν βραχεῖ ἤδη ἐς τὰ Σεμαρχάνδης βασιλεία παρισσομένου, ὑπολαβὼν ὁ Μυρξίης, Ἄλλ' ὦ τάν, ἔφη, τοιαῦτά ἐστι τὰ Σεμαρχάνδης βασιλεία, ὥστε οὐκ εὐπειτῇ χειρωθῆναι ὑπὸ Τεμήρειω, ἀνδρὸς ληστοῦ καὶ ιδιώτου. Εἰ δ' εἴη ποτὲ τοῦτο αὐτὸ γενέσθαι, ὥστε ἐπὶ τὴν Σεμαρχάνδης ἀρχὴν παριέναι, μὴ εἰς περιῶν διαγενομένην, ἀλλὰ τεθναίνην αὐτίκα ἐψευσμένος. Ταῦτα μὲν σπουδῇ ἐφίκει ὑποδείκνυσθαι, συντυχία δὲ τινὶ οὐκ ἀγαθῇ χρήσασθαι ἐς τὸ ἀποφθεῖγμα. Χρόνῳ δὲ ἐπιγενομένου, ὡς ἐς τὴν ἀρχὴν παρεγένετο τῆς πόλεως, τιμῆσαι μὲν ἀρετῆς ἐνέκω ὑπὲρ τῶν Καϊδάρην φάσκοντα δὲ αὐτῷ, ὡς ἐκεῖνο δὴ τὸ ἔπος ἐπὶ μαρτύρων ἄλλων εἰρημένον αὐτῷ δεοῖ μεταδιώκειν. Ὅπερ δισχυριζόμενος, ὑπέλαβεν ἑαυτὸν θανάτῳ, ἀναμιμνήσκων ὡς εἴπερ τὰ Σεμαρχάνδης βασιλεία παραγένοιτο, ψευθεῖν τε αὐτὸς τῆς γνώμης, ἐνοχος εἶη τοῦ θανάτου ὑπὸ Τεμήρειω. Διηπόρει τε ὅπως ἂν αὐτῷ θεραπεύοιτο τὴν δεξιάν

Notulæ marginales.

⁶¹ τραπεζομενον. H. ut in c.

παρσχόντι τῷ βασιλεῖ, ἰδιώτῃ τότε ὄντι, μὴ παρα-
 ῥῆναι τὴν συνθήκην. Ἐλεγε δὲ πρὸς Μυρξίην
 τοιαῦτα· Οἴεσθαι οἶμαι, ὦ Μυρξίη, δύο τε, καὶ
 σύμπαντες οἱ ἄλλοι, ὅσον ἐπὶ τήνδε τὴν ἀρχὴν τὰ
 πράγματα προηγάγομεν. Δύο τούτω ὡς μάλιστα
 ἡμῖν ἐπιθελαιωσάμενοι, ἐπὶ τὴν βασιλείην παρείη-
 μεν, σπουδὴν τε ἄρα, ὡς οἶόν τε, μεταδιώκοντες,
 καὶ ἐμπεδοῦντες ἡμῖν, ὃ τι ἂν συνθέμενοι τοῖς τε
 ἐπιτηδείοις, καὶ ἐναντίοις. οὐχ ὅπως δὴ ὄρω, ἀλλὰ
 καὶ λόγῳ ἐψηφισμένοι ὤμεν αὐτοῖς, ὡς οὐδὲν ἔτι
 οὐδαμοῦ ὄν ἀσφαλέστερον, οὐδὲ ἰχυρώτερον, ἱρυ-
 μάτων τε καὶ ὀπλων, ἐς τὴν βίον τόνδε, ἀνθρώπων
 συμφώνῳ τε εἶναι ἐς τὰ πάντα, καὶ μὴ διαφωνοῦντι
 φρονεῖν ἄλλοτε ἄλλως· ἐπειδὴ πολλάκις ἔφαμεν
 τούτω μόνῳ ἰσχεῖν ὁμοίωτα τῷ θεῷ. Ὅτου δ' ἂν
 τῶν ἀνθρώπων μηδὲν ὄγιες εἶναι λέγοντος, πῶς
 ἂν δὴ πράττοντος εὖ γένοιτ' ἂν πώποτε αὐτῷ;
 Μέμνησο δὲ ὡς ἐμοῦ τῆς δεξιᾶς λαθόμενος, ἔφησθα
 τεθνάναι ἔτοιμος εἶναι, εἰ ἐπὶ τὰ βασίλεια πάρει-
 μεν. Καὶ ἐπὶ μαρτύρων δὲ τοῦτό σοι εἰρημένον
 συνθέσθαι. Ὄρα οὖν σοι τὰ τε λεχθέντα ἐπιτελέσθαι,
 καὶ τὴν δεξιάν τὴν ἡμετέραν ἀπολύσασθαι τῆς
 συνθήκης. Μυρξίης δὲ ἀμείβετο τοῖσδε· Ἄλλ' ὅπως
 μὲν, ὦ βασιλεῦ, ἐπὶ τήνδε τὴν ἀρχὴν, ὅπως σοι
 γένοιτο, καὶ σὺ οἶσθα, καὶ πάντες οὗτοι οἱ συμ-
 παρήντες συνήσουσι, καὶ ὡς πάντα τὰ ἔσχατα
 ὑποδύμενος, ὥστε σοὶ εὖ γενέσθαι ὀτιοῦν, καὶ
 τραύματα δὲ ἔστιν ἰδεῖν ὅσα λαθῶν, οὐδὲ πώποτε
 ὑπελογιζόμεν δεινὸν πρὸ τοῦ χαρίζεσθαι· εἰ δὲ
 ἔστιν ὀτιοῦν ἡμῖν εἰρημένον οὐκ ἀγαθῇ τύχῃ, δέοι
 ἂν μὴ χαρίζεσθαι τοῖς ἐπιτηδείοις, ὅφ' ὧν μεγάλα
 εὖ πεπονθῶς εἴης. Ἐκεῖνο δὲ, βασιλεῦ, ἰδιωτέρῳ
 μὲν ὄντι τὰνθρώπων οὐ πάνυ τοι ἐμπεδοῦντο καὶ
 ἑαυτοῦ βίον. Ἐπειδὴν δὲ σοὶ τὸ ἀρχεῖν ἑτέρως
 ἀφίκηται, τότε δὴ οὐ θεμιτὸν ἢ παραρῆναι εἰ τι
 συνέθετο. Καὶ ἡμῖν ὁ θεὸς πολλὰ ἀγαθὰ παρέχε-
 ται, διὰ τὸ συγγνώμην ἰσχεῖν τοῖς ἑξαμαρτάνουσιν
 ἐς ἡμᾶς ὀτιοῦν. Ἦν δ' ἐμοὶ καὶ ταύτην παραιτου-
 μένῳ χάρισαι τὴν ἀμαρτίαν, καὶ πλείω τούτων
 σοὶ γένοιτο ἀγαθὰ. Ταῦτα λέγων, οὐκ ἐπειθε, φά-
 σκοντα δὲ τὴν συγγνώμην ἰσχεῖν, οἷς ἂν μὴ ἐκούσια
 ἢ τὰ ἀμαρτήματα. Πῶς δ' ἂν σώζοιτο αὐτῷ ἡ
 τύχη, μὴ τὸν ἀντίκαλον διωσαμένη; Ταῦτα εἰπὼν,
 τὸν τε Μυρξίην διεχρήσατο, καὶ ἐπέθηκε αὐτὸν δη-
 μοσίῳ ἐπὶ συχνόν τινα χρόνον, θάψας βασιλικῶς.
 Μετὰ δὲ ταῦτα ἐπὶ Ἰρκανοῦς ἐστρατεύετο, καὶ
 τὴν ταύτης θάλασσαν, καὶ ἔθνη τε οὐκ ὀλίγα ἐς
 τὴν θάλασσαν. Τὴν δὲ Ἰρκανίαν ἐνοικοῦντα παρ-
 ἄλεια κατεστρέφετο. Λέγεται δὲ αὕτη καὶ Κασπία,
 ἐς τὴν τοῦ ἔθνους τούτου ἐπωνυμίαν· διήκει δὲ
 κατὰ μεσημβρίαν, Σάκας δὲ ἔχων καὶ Καδδου-
 σίους, ἐπὶ σταδίους τρισμυρίους, πρὸς ἕω δὲ καὶ
 βορρῶν, Μασαγέτας, γένος ἀλκιμὸν τε καὶ ἐν
 πολέμοις εὐδοκίμου, ἐπὶ σταδίους διςμυρίους μί-
 λιστα. Τοῦτο δὲ τὸ γένος ἐλαύνων ἐπὶ τὴν Περσῶν
 χώραν, λέγεται καταστρεφάμενον πόλεις κατα-
 σχεῖν. Ἔστιν ἂ καὶ Τεμήρη τῶν γένους τούτου
 γενόμενον σὺν τοῖς Μασαγέταις, ὁρμᾶσθαι ἐπὶ τὴν
 Σεμαρχάνθης ἀρχὴν, καὶ Ἀσσυρίων τὴν χώραν κα-

A subdi jussit Temires; in memoriam redigens se
 nactum esse Semarchandæ regnum, ipsumque sal-
 sum esse animo, proinde mortis reum teneri. Du-
 bitabat autem quo pacto eum mori cogeret, qui
 olim regi privato adhuc dextram societatis dedis-
 set, ne pactis contravenire videretur. Orationem
 igitur ejusmodi cum Myrxie habuit : Haud arbitror
 latere eos, o Myrxies, vosque duo, et reliqui om-
 nes, quibus artibus imperium auxerimus. Duo
 illa semper summa diligentia sectati sumus, dum
 nobis regnum amplissimum pararemus, nempe
 studium vehemens in rebus gerendis, et ut bona
 fide coleremus pacta, quæ cum amicis hostibus-
 que fecissemus. Nec solum juramento, verum et
 sermone declaravimus, nos concordiam cum iis
 B agitare, quasi nihil ubique terrarum et tutius ar-
 misque omnibus firmitus in vita humana inveniri
 possit, quam concordiam amplecti, nec ab amicis
 dissentire, nunc hoc, nunc aliud sequi consilium
 proponentes; siquidem sæpe commemoravimus,
 nos illo solo Dei imaginem representare. Si au-
 tem quis mortalium nihil sani unquam dixerit,
 quomodo 62 si quid facere aggrediatur, ei bona
 obvenient? Meministine, meam cum prehenderes
 manum, te dicere : Si Semarchandæ nanciscerer
 regnum, paratum te esse oppetere mortem? Hæc
 igitur, cum sub multis testibus ea pronuntiaris,
 tempus est ut conficias, nostramque dextram isto
 pacto liberes. Myrxies, ut dicendi finem fecit
 C rex, talem exorsus est orationem : Verum enim-
 vero, o rex, ad hoc imperium ut deveneris, et tu
 nosti, et omnes quotquot præsto sunt. Nec etiam
 horruī summa vitæ adire discrimina, ut istam tibi
 parares felicitatem. Vulnera videre est, quæ ac-
 cepti dum tibi inservire et gratificari cupio. At
 enim si quid temere diximus, an non id æquum
 est mihi adversa fortuna utenti, et amicis, a qui-
 bus beneficiis affectus fueris, condonare? Illud au-
 tem, o rex, privato homini non admodum impe-
 dimento fuerit. Ubi autem alia regni affulserit
 forma, tum non fas est, si quid pactus fueris, irri-
 tum facere et transgredi. Etiam Deus plurima no-
 bis bona largitur, si in nos delinquentibus veniam
 dederimus. Si igitur mihi peccati impunitatem
 D concesseris, majora a Deo tibi obvenient tandem
 bona. His dictis, non persuasit Temiri, qui re-
 spondebat : Venia danda est erroribus eorum qui
 quid præter voluntatem admiserint. Quo pacto au-
 tem fortunam retinere potero propitiam, si ho-
 stem meum non necavero? Hæc ubi locutus est,
 Myrxiein peremit. Peremptum regaliter sepelivit,
 longoque tempore luxit. Posthæc bellum sumpsit
 adversus Hyrcanos et contra gentes quæ mare
 Hyrcanum accolunt : quas omnes perdomuit. Idem
 mare et Caspium dicitur, versus meridiem Saccas
 habens accolat et Caddusios : triginta millibus
 stadiorum versus orientem et septentrionem accolat
 habens Massagetas, genus hominum bellicosum.
 Longum est viginti millibus stadiorum. Massagetæ

dicuntur profecti esse in Persiam, ibique multas occupasse urbes. Ferunt etiam Temirem, ex isto hominum genere ortum, cum Massagetis festinasse contra Semarchandæ regnum, et debellata Assyriorum monarchia, id obtinuisse. Mare autem istud cum sit receptaculum multorum et magnorum fluminum, maximum Cyrum nomine esse cognovimus: et ad plurima stadia excurrit, nullibi in exterius mare, quemadmodum dicitur, se fundens. Attamen ego fossam audivi ex isto mari progredi (61), qua in Indicum mare effunditur. Accolunt mare istud gentes plurimæ et bellicose. Etiam pisces suppeditat plurimos et bonos. Largitur et ostreas, quæ margaritas habent. **Supra 63** hoc mare Indicum mare visitur. Naves onerariæ plurimæ navigant vicissim nunc hoc, nunc illud mare. Mare istud versus Orientem, maxime ea parte qua Asia est, vergit. In hoc se effundunt Araxes fluvius maximus, et Chœaspes versus Orientem fluens, et alii fluvii plurimi. Gentes quidem illas quæ mari huic adjacent, a Caddusis regnari, et tributum quotannis in Caddusiorum urbem inferre aiunt. Hos bello appetere instituit Temires, ubi devicerat Pyreanos, horumque regem e mortalium numero subtraxerat. At Caddusii contrahabant copias quam potuere maximas, fortiter repugnaturi accedenti Temiri. Temires, ut didicit Caddusios in armis esse, quamprimum Chaidarem mittit oppugnatum ipsorum urbem, et ut eam subito caperet. Ipse autem expectabat rei eventum, quam proxime Caddusis castra sua locans. Caddusii ut intellexerunt hostem in ipsorum urbem contendere, palantes nullo ornatu et ipsi in suam urbem iter instituere. Temires venientes ex insidiis adoritur: acieque instructa eos aggressus iudit, insequens ad urbem usque tractus, eam cum aliquanto tempore oppugnasset, tandem cepit. His ita peractis, Arabiam bello petere statuit. Arabes genus hominum opulentum magnum et antiquum, nulli, quantum ad felicitatem attinet, cedens, esse certo constat: multamque Asiæ partem occupat, mens mari quod Rubrum nominamus. Est autem Arabum regio latissima, et ad habitandum omnium Asiæ regionum pulcherrima. Viri justissimi et quantum ad religionem pertinet sapientissimi eam tenent. Creantes regem, non tyrannum, sed virum æquitatis amantissimum et maxime æqualitatem respicientem, eligunt. Arabici regni sedes est urbs juxta mare sita, quam (62) vocant, magna oribusque gens. Finitima est ea gens Ægypto, et Persarum Assyriorumque regionem attingit. Nam a Colchide et Pæarus regione ad mare quod porrigitur in Cœlesyriam, usque ad urbem Laodiceam dictam, fuerit iter dierum (quindecim) viro expedito pedestri itinere regionem transeuntî. Hinc inferioris Asiæ istam

ταστροφάμενον ἔχειν. Τὴν μέντοι θάλασσαν ταύτην ὑπὸ ποταμῶν εἰς αὐτὴν οὐκ ὀλίγων ἐκδιδόντων μεγίστην τε γίνεσθαι, καὶ ἐπὶ πολλοὺς σταδίους διέχειν, οὐδαμῆ ἐκδιδοῦσαν, ἣ λέγεται, εἰς τὴν ἐκτὸς θάλασσαν. Διῶρυχα μέντοι ἐπιυθόμην ἔγωγε ἀπὸ ταύτης διέχειν, καὶ εἰς τὴν Ἰνδικὴν θάλασσαν ἐκδιδοῦν. Ἐνοικοῦσι δὲ τὴν θάλασσαν τήνδε ἔθνη πολλὰ τε καὶ ἄλκιμα. Καὶ ἰχθύας μὲν φέρει αὕτη ἡ θάλασσα, πολλοὺς τε καὶ ἀγαθοὺς· φέρει δὲ καὶ ὄστρεα, μαργαρίτας ἔχοντα, ἧπερ δὴ καὶ ἡ Ἰνδικὴ θάλασσα. Καὶ πλοῖα πολλὰ πλεῖ τὴν θάλασσαν ταύτην, παρὰ ἀλλήλους ἐπιπλέοντα, φορτίων πλέα. Ἔστι δὲ αὕτη ἡ θάλασσα πρὸς ἔω μάλιστα τῆς Ἀσίας, εἰς τὴν ἐκδιδοῖ ὅ τε Ἀράξης ποταμὸς μέγιστος, καὶ Κοάστης πρὸς ἔω βέλιον, καὶ ποταμοὶ δὲ ἄλλοι οὐκ ὀλίγοι. Τὰ μέντοι εἰς τήνδε τὴν θάλασσαν ἔθνη ὑπὸ Καδδουσίων τε ἔρχεσθαι πρόσθεν ἔφαμεν, καὶ τοὺς γε φόρους αὐτῶν εἰς τὴν Καδδουσίῳ πόλιν ἕτους ἑκάστου ἐπάγειν ἐπὶ τούτους. Ὡς τοὺς Ὑρκανίους ὑπηγάγετο Τεμήρης, καὶ τὸν βασιλεῖα τούτων ἀνεῖλεν, ἐστρατεύετο ἐπὶ Καδδουσίους. Καὶ οὗτοι μὲν συλλέξαντες στρατὸν μεγίστην, παρεσκευάζοντο ὡς ἀμυνόμενοι, ἦν ἐπὶ Τεμήρης. Τεμήρης δὲ ὡς ἦσθετο τούτους στρατευομένους, πέμπει Χαϊδάρην ἐπὶ τὴν πόλιν αὐτῶν, ὡς ἐλόντα⁸⁷ τὴν ταχίστην, καὶ πολιορκήσαντα. Αὐτὸς δὲ ἐπέμενεν ἐστρατοπεδευμένος παρεγγυτάτω τοῖς Καδδουσίοις. Ἐνταῦθα δὲ ὡς ἐπίθοντο οἱ Καδδουσίοι τοὺς πολέμιους εἰς τὴν πόλιν αὐτῶν ἴοντας, τὰ ἔμπαλιν γινόμενοι, ἴεντο οὐδενὶ κίσμου εἰς τὴν πόλιν. Ἐνταῦθα ἐπιτίθεται αὐτοῖς ἰαλοῖν ἐπὶ τὴν πόλιν Τεμήρης σὺν τῷ ἑαυτοῦ στρατῷ· καὶ τεταραγμένοις ἔμβάλων, ἐτρέψατο, καὶ διώκειον ἐπὶ τὴν πόλιν ἤλαυνε, καὶ πολιορκήσας ἐπὶ χρόνιον τινα, παρεστήσατο. Μετὰ δὲ ταῦτα ἐστρατεύετο ἐπὶ Ἀραβίαν. Γένος δὲ Ἀραβες μέγα τε καὶ ὄλιον, καὶ ἀνὰ τὴν Ἀσίαν οὐδενὸς τὰ εἰς εὐδαιμονίαν λειπόμενον, παλαιὸν τε ἦν, καὶ ἐπὶ πολὺ τῆς Ἀσίας διήκον, προσχρώμενόν τε τῇ θαλάσῃ τῇ Ἐρυθρᾷ καλουμένῃ. Ἔστι δὲ ἡ χώρα αὕτη μεγίστη τε καὶ καλλίστη οἰκῆσαι τῶν κατὰ τὴν Ἀσίαν χωρῶν. Οἰκεῖται δὲ ὑπὸ ἀνδρῶν δικαιοτάτων, καὶ τὰ εἰς θρησκείαν αὐτῶν σοφωτάτων. Καὶ βασιλεῖα νομίζουσιν οὐ τύραννον, ἀλλ' εἰς τὸ ἰσοδίξιτον μᾶλλον, καὶ ἰσὸνομον καθιστάμενον σφίσι. Ἔστι δ' αὐτοῖς βασιλεῖα ἐν τῇ πόλει τῇ παρὰ τὴν θάλασσαν, καλουμένη μεγάλη⁸⁸ τε καὶ πλούτῳ προφέρουσα. Ὅμορεῖ δὲ τῇ τε Αἰγύπτῳ, καὶ Περσῶν χώρῃ καὶ Ἀσσυρίων. Ἀπὸ γὰρ Κολχίδος, καὶ Φάρου, χώρας εἰς τὴν θάλασσαν, τὴν εἰς τὴν Κοίλην Συρίαν, εἰς τὴν Λαοδίκειαν καλουμένην πόλιν, εἴη δ' ἂν ὁδὸς ἡμερῶν ἀνδρῶν εὐζώνῳ, περὶ διαπορευομένῳ τὴν χώραν, καὶ τὸ ἀντεῦθεν τῆς κάτω Ἀσίας ὡσεὶ Χερβόνηρον γεγενῆσθαι, καὶ τὴν τε Ἀραβίαν ἐκτὸς

Notulæ marginales.

(61) Ita Pomponius Mela.

(62) Forte Adem, vel Ziden.

⁸⁷ ἔλονται. K, ut in c. ⁸⁸ In uno hic lacuna est.

γίνεσθαι τῆς Ἀσίας. Ἔστι δὲ ἡ χώρα αὕτη ἐπιφορος, καὶ δένδρων τε καὶ φοινίκων πεπληρωμένη, καὶ ἐν μέσῳ δυσὶν ποταμοῖν περιβόητος γενομένη. Καρπούς τε ἐκφέρει ὑπερφύεις τῷ μεγέθει καὶ πολλαπλασίους, ὥστε Εὐδαίμονα ὑπὸ τῶν παλαιότερων κεκληθῆσθαι ἀνδρῶν. Διὰ ταῦτα ἐπὶ ταύτην τὴν Ἀραβίαν, ὅτι Καδδουσίους, ὑπ' αὐτοῦ πολεμουμένοις, συνεμάχει, αἰτιασάμενος, ἐστρατεύετο. Καὶ δις μὲν ἐμαχέσατο τῷ Ἀράβων στρατεύματι. Καὶ ἕδ' ὡς ἠδυνήθη τρέψασθαι, μετὰ δὲ διαπρεσβευσάμενος, ὥστε στρατιάν δοῦναι, καὶ φόρον ἀπάγειν τοῦ ἔτους, ὅσον ἂν σφίσιν ἐπιτάττοι, σπονδὰς τε ἐποιήσατο⁶⁴, καὶ τὸ ἐπ' αὐτὸν Ἀράβων πρέσβεις, οἳ καὶ ἀφικόμενοι, προῤῥοντό τε τὴν χώραν τοῦ ἥρωος μὴ λεηλατεῖν, καὶ ἰδέοντο σφᾶς, ἅτε γένος τε δυνάτου νομοθέτου, καὶ πατέρως εἶναι τῶν ἐς τήνδε τοῦ ἥρωος τελούτων θρησκείαν. Νομίζεται δὲ τοῦτο τὸ γένος εὐαγές τε καὶ ἅγιον, ὅτι τε προῤῥθεν ἐκ τῆς χώρας αὐτῶν Μεχμέτης ὁ νομοθέτης, καὶ σὺν τῷ Ὀμούρη τὴν νομοθεσίαν δεξιμένῳ, ἐπὶ τὴν τῆς Ἀσίας ἀρχὴν προκληλύθεσαν, μεγάλα ἀποδειξάμενοι ἔργα. Ὁ μόντοι νομοθέτης τούτων ὁ Μεχμέτης παῖς λέγεται γενέσθαι Ἀλίου ἐκ τῆς Ἀραβίας τῆς Εὐδαίμονος. Ἐκθέμενον δὲ τὴν νομοθεσίαν αὐτοῦ, ἀρχὴν μὲν τοῖς μηδὲν βιάζεσθαι, ἀναπειθοντά τε τοὺς Ἀραβας, καὶ Σύρους μετὰ ταῦτα· μετὰ δὲ ταῦτα προσλαβόμενον τοῦ Ἀλίου δυνάστου τε τῆς χώρας, καὶ ἐπιτηδείου αὐτῷ, ὡς μάλιστα ἐπιόντα, προσάγεσθαι αὐτῷ ἐς τὴν νομοθεσίαν, ὅποι· ἂν ἐπὶ τούτους τὴν χώραν οἰκοῦντας, ἀνείη τε τὴν νομοθεσίαν, ἐς τε τὴν βραχύνῃ καὶ τὴν τοῦ Θεοῦ βαρχείαν μόντοι, συνεχῆ δὲ ὡς μάλιστα μελέτην. Νομίζεται γὰρ αὐτῷ τετράκις τῆς ἡμέρας προσεύχεσθαι τῷ Θεῷ, ὑπ' οὐδενὸς κωλυόμενον εἰς τοῦτο, ὥστε μὴ προσεύξασθαι. Τῇ δὲ τῆς Ἀφροδίτης ἡμέρᾳ κοινῇ τε ἅπαντας ἐς τοὺς ναοὺς ἴντας προσεύχεσθαι. Νομίζεται μηδοτιοῦν, μήτε ἄγαλμα, μήτε ἄλλο τι τῶν γεγραμμένων, προσλαβόμενον σφίσιν ἐς τὴν προσευχὴν ἐν τοῖς ναοῖς. Ἰερεῖς τε σφίσιν καθιστῶντες, ὥστε πρὸ τοῦ ναοῦ, ἐς περιωπὴν τινα πύργον πεποιημένον ἀναβαίνοντα, προσεύχεσθαι τῷ Θεῷ μεγάλῃ φωνῇ, καὶ αἰεὶ τὰς νομιζόμενας εὐχὰς ποιεῖσθαι κεκραγόντα γεγωνότερον. Ἐς μὲν οὖν τὴν προσευχὴν αὐτοῦ, γένος δὲ τοῦτο ἴσμεν ἐς τὰ μάλιστα ἐντεταμένον, μηδοτιοῦν ἀνιέναι προσδεχομένους· ἐς δὲ τὰ ἄλλα, τὰ τε ἐς δίκαιαν, καὶ ἐς τὸν βίον αὐτοῖς, οὔτε κεκολατμένα νομίζεται· ὥστε μὴ ἐς τὸ τοῦ βίου τῆδ' οὐ πολιτεύεσθαι, οὔτω τὴν φύσιν μηδαμῆ βιάζεται. Γυναῖκας μὲν γὰρ ἄγεσθαι, παλλακίδας μόντοι ἀπὸ ἀνδραπόδων, ὅσας ἂν ἕκαστος οἶός τε εἴη τροφήν παρέχεσθαι ἐς τὸν βίον· γυναῖκας δὲ κουριδίας ἄγεσθαι ἐς τὰς πέντε. Καὶ τοὺς τε ἀπὸ ἀνδραπόδων παῖδας νομίζεσθαι σφίσιν οὐ νόθους. Ἄν δὲ ἀπὸ παλλακίδων ἐλευθέρων γένωνται σφίσι παῖδες, νόθοι τε αὐταῖς νομίζονται, καὶ οὐκ εἰς τὴν πατρῴαν οὐσίαν εἰσερ-

A partem scimus in Chersonesi formam redigi, Arabiamque extra Asiam relinqui. Est autem Arabia plurimis arboribus, palmisque consita, et in medio duorum fluminum sita, ab utroque undique alluitur. Fructus profert supra modum tum magnos, tum multiplices. Hinc veteres occasionem sumentes, eam Felicem appellavere. Hanc regionem annis infestis aggressus est Temires, incolis crimini dans operam strenue navatam **64** Cadusils, cum eos bello statuisset domare. Bis conflixit cum Arabum exercitu. Cumque eos victos dare non posset, legatos mittens, militibus tributoque, quod quotannis penderent, imperatis, pacem cum eis fecit. Ea tempestate, priusquam in foedus coiretur, Arabum legati ad Temireni accessere, poscentes ne regionem herois, qui et ipsi de genere legislatoris essent, vastare pergerent. Huic orationi adjiciebant, ut velint esse patres eorum qui herois religionem sectentur. Gens illa non profana, verum sacra sanctaque creditur, quia edidit Mechemetem legislatorem. Aiunt, legislatorem Mechemetem fuisse filium Haliis, Arabian Felicem incolentis. Initio legislationis suae nihil vi egit, sed persuasione primum Arabes, deinde Syros cepit. Postea in suam sententiam traduxit Haliem regionis administratorem, qui cum ipsi foret intima familiaritate conjunctus, facile omnes terrae suae incolas Mechemetis leges suscipere coegit. Leges enim istae nihil aliud quam quietem, et Numinis quemdam furorem, perpetuamque meditationem continebant. Nam inter caetera lex est ut quater diurno tempore Deum adorent, nec sinant, quaecumque tamen inciderint, ab ista lege se avocari. Veneris die omnes uno consensu frequentes in templa commeant, orationibus operam dantes. Legem habent, quae edicit, ut nullam imaginem, neque aliam picturam in templa admittant, precepcionem ad Deum transmittentes. Eligunt sacerdotes, de quorum grege unus extra templum in turris pinnaculum ad id comparatum ascendit, magna voce Deum adorat. Preces solennes semper majore voce peragere solent. Hoc modo Turci preces suas concelebrant, atque tanta utuntur diligentia in iis perficiendis, ut interim nihil vel laboris, vel alterius rei suscipiant, quo minus ipsae interrumpantur. Quantum ad caetera, videlicet ad victus rationem et ad reliquum vitae modum attinet, constat eos nullis inhiberi poenis: adeo feruntur, quo minus voluptariam sectentur vitam, affectibus nunquam non obtemperantes. Uxores enim ducunt, pellicesque ex mancipiorum grege numero tot diligunt, quotquot quilibet alere potest: uxores autem virgines accipiunt nemine prohibente, donec quinque sibi copulaverint. Liberos ex mulieribus captivis natos non spuriorum numero habent. Sin autem ex pellicibus liberos ferant, eos spurios **65** censent, nec paternae hereditatis participes

Notulae marginales.

⁶⁴ Lacuna.

fiunt. Mereantur virgines, quando quis suam vult A elocare filiam. Faces ipsis præferuntur quando nuptiale festum celebrant. Maritus si parum dextre erga uxorem fuerit affectus, ei edicit, se a tribus splenibus ab ipsa avellendum. Si ad istum modum uxor repudiata fuerit a viro, turpiusimum esse creditur, eam quam repudiaverit, recipere. Nec etiam recipere eandem nisi ab alio adulterio inquinatam, licet. Vino uti nefas ducunt Turci. Nec audet aliquis de isto genere, nisi lotus, frequentare orationes. Etiam decimas quasdam quotannis seponunt Deo. Jejunium Mechemetes imperavit isti hominum generi, quod durat triginta diebus, aut etiam amplius. Diebus istis omnibus nihil vel esculentum, vel poculentum admittunt. Vespere demum ubi jam coruscarint astra, ad cibum capiendum congregantur. Nulli autem licet, vel in primis isto tempore, vinum gustare prorsus. Mentulam totam circumcidere solent. Confitentur Turci, Jesum Dei esse apostolum. Denm etenim ex angelo Gabriele et Maria virgine, quæ nullum cognoverat virum, Jesum genuisse, herosa quemdam homine majorem sive augustiorem. In novissimo die, quando universale judicium peragetur, aiunt Jesum mundi iudicem sive arbitrum fore. Suam attingere Turci haud fas arbitrantur. Reliqua animalia edunt, si mactata fuerint. Deum universi esse moderatorem haud ambigunt, dicentes eum uti ministris mentibus (ut vocant) ignitis. Existimant autem Mechemetem venisse missum a Deo, ut ea replerentur, in quibus C defectum patiebantur prisci a Deo procedentes leges. Circumcisionem judicant esse purificationem omnium præcipuam: proinde circumcisionis tempore nuptias contrahunt. Solet istud hominum genus sepulera juxta vias collocare, nec in ullo alio loco sepelire licet. Sepulturæ autem mandant cadavera tota, et omnia a parte rasa. Est et alia lex quæ jubet parere legislatori; non obtemperantem gladio ultore ferit. Ex Armenis solis, quamvis ab ipsis in religionis negotio dissentiant, mancipia non rapiunt, quia Armenus quidam vaticinatus est gloriam Mechemetis per universum orbem propagandam. Estque hæc unica causa, viri boni id tribuentes, quod nulla ab Armenis mancipia abducant. Hæc quidem ubi Mechemetes legibus sanxisset, plurimam orbis partem occupavit. In Asia, Libya, et Europæ regione non modica, quæ se extendit ad Scythas, et ad eos qui hodie sunt, Turcos, usque ad Iberiam non parva 66 Mechemetis existit auctoritas. Mortuus esse traditur filio suo Alie (65) Arabiam regente. Hunc enim legislatorem ubi promptis animis assumpsissent, ei obedierunt in omnibus, quocumque tandem ipsos eduxisset. Etiam rerum suarum summam isti commiserunt ut ipsis pro suo arbitrio uteretur. Hinc copias contraxit plurimas, quas contra Ægyptum duxit, et

χονται. Ἄνοῦνται δὲ καὶ τὰς κουριδίας, ὅσον ἂν τις βούλοιο ἐκδοῦναι τὴν ἐαυτοῦ θυγατέρα. Λαμπάδων δὲ προσηνεγμένων σφίσι ἐς τοὺς γάμους, ἄγονται τὰς γυναῖκας. Ἄν δὲ ἀχθεσθεῖη τῇ γυναικὶ ὁ ἀνὴρ, ἐπέειπη τοῦ λοιποῦ ἀπὸ τριῶν σπληνῶν ἀποσχέσθαι αὐτῆς, ἥδη ἠλλοτριῶται τῷ λόγῳ ἢ γυνὴ τοῦ ἀνδρός. Νομίζεται δὲ εἰσχιστον, ἦν ἂν τις ἀποπέμψηται, αὐθις αὐτὴν ἀγαγεῖν. Ἄν δὲ μὴ ὑπὸ ἑτέρου μοιχευθῆ, οὐκ ἐξεστὶν ἀγαγεῖν. Οἴνω δὲ χρῆσθαι ἀθέμιτον. Ἀπαγορεύει τῷ γένει τούτῳ, καὶ μὴ λουσόμενον, μὴ ἐξεῖναι αὐτῷ ἐς τὴν προσευχὴν ἔναι. Δεκατίαν δὲ τινα ἐξελόμενος τῷ Θεῷ τοῦ ἔτους, ἐς νηστείαν αὐτοῦς προάγεται ἐς τριάκοντα καὶ ἐπέκεινα ἡμέρας. Τῆς μέντοι ἡμέρας ὅλης μηδοτιοῦν προσιεσθαι, μήτε τροφῆς, μήτε πόσεως, ἐσπέρας δὲ ὅταν ἄστρα φαίνηται, σιτίζεσθαι. Πάντων δὲ μάλιστα τὸν χρόνον τοῦτον μὴ ἐξεῖναι οἴνου πίνειν τὸ παράπαν. Περιτέμνεσθαι δὲ τὸ αἰδοῖον χρῆναι παντάπασιν. Ἰησοῦν δὲ Θεοῦ τε ἀπόστολον γενέσθαι νομίζει, καὶ ἐξ ἀγγέλου τοῦ Γαβριὴλ, καὶ ἐκ τῆς Μαρίας, παρθένου τε οὐσης καὶ μηδὲν ἄνδρὸς συγγενομένης, γεννησάμενον Ἰησοῦν, ἤρωά τινα μείζω ἢ κατὰ ἄνθρωπον· καὶ ἐς τὴν τελευτὴν τοῦδε τοῦ κόσμου, ἐπειδὴν ἐς κρίσιν τῶν σφίσι βεβιωμένων καθιστῶνται οἱ ἄνθρωποι, τὸν γε Ἰησοῦν φασὶν ἄγεσθαι διαιτητὴν τοῦ κόσμου. Σὺς δὲ μὴ ἄπτεσθαι θέμις εἶναι. Καὶ τὰ γε ζῶα πάντα ἐσθίουσιν, ἂν μέντοι ἐπὶ σφαγὴν γίνωνται. Θεὸν μὲν οὖν ἓνα ἐφιστῶσι τῷδε τῷ παντὶ, ὑπηρέταις δὲ χρώμενον τοῖς πυρίνοις ἢ φασὶ νόοις. Πεπομπῆν δὲ Μεχμέτην ἐς τὰ ἑλλητικὰ τοῖς πρότερον ἐπιπεμφθεῖσιν ὑπὸ Θεοῦ ἐς τὴν οἰκουμένην νομοθέταις. Κάθαρσιν δὲ ἡγοῦνται τὴν τε περιτομὴν σφίσι, πάντων δὲ μάλιστα, ἐν ἣ καὶ γάμους ποιοῦνται. Ταφὰς δὲ αὐτοῖς παρὰ τὰς ὁδοὺς νομίζεται γίνεσθαι, καὶ μηδὲν ἄλλο ἐξεῖναι θάπτειν. Θάπτουσι δὲ λούσαντες, καὶ ξυρῶ ἅμα τῷ σῶμα. Νομίζεται δὲ τι καὶ τόδε, ὅς ἂν μὴ παῖθηται τῷ νόμῳ, τελευτᾶν τῷ σιδήρῳ. Ἀρμενίους δὲ μόνους τῶν ἄλλων ἐθνῶν διαφορομένων σφίσι ἐς τὴν θρησκείαν οὐκ ἀνδραποδιζεσθαι, ὡς Ἀρμενίων τινὲς προειρηκόσι· τὸ γὰρ κλέος αὐτοῦ ἐς τὴν οἰκουμένην ἐσόμενον. Διὰ τοῦτο μὴ ἐπιτρέπειν, ἀνδραποδιζεσθαι Ἀρμενίους. Ταῦτα μέντοι ἐς τὴν νομοθεσίαν ἀποδείξειμένους D αὐτῷ, ὡς πλεῖστον τῆς οἰκουμένης κατέχειν μέρος. Καὶ ἐπὶ μέγα ἰλοῖν ἐς τε τὴν Ἀσίαν, καὶ ἐς τὴν Λιβύην, καὶ ἐς μοῖραν τῆς Εὐρώπης οὐκ ὀλίγην, τὴν ἐς Σκύθας τε καὶ τοὺς νῦν Τούρκους, καὶ ἐς τὴν Ἰθρηλίαν τοὺς γε Λίβυας. Λέγεται δὲ τελευτήσαι ἐπὶ παιδὶ Ἀλῆ βασιλεύοντι Ἀραβίας· ἐκεῖνόν τε γὰρ ὡς νομοθέτην προσέμενοι τε καὶ παιθόμενοι αὐτῷ, ἐφ' ὅτι γε ἂν ἐξηγοῖτο, ἐπέτρειβάν τε αὐτῷ τὰ πράγματα, καὶ σφᾶς αὐτοῦς χρῆσθαι ὅπως ἂν βούλοιο. Μετὰ δὲ ταῦτα στρατὸν τε συναγείρας ὡς πλεῖστον, ἐπήγει τῆς τε Αἰγύπτου καὶ τῆς ἄλλης Ἀραβίας ἔστιν ἃ καταστρεφόμενος, καὶ τὴν ψάμμον

Notule marginales.

διαβάς τῆς Ἀραβίας, τὰ τῆδε αὐτοῦ ἔθνη ὑπηγά- A
γετο, βασιλεύσας ἔτη⁹⁰. Ἐτελεύτησε δὲ ἐν χωρίῳ
τινὶ Μεχέ, οὕτως καλουμένῳ. Καὶ ὁ τε στρατὸς,
καὶ οἱ τὴν χώραν οἰκοῦντες, ἔθαψαν αὐτὸν μεγα-
λοπρεπῶς, καὶ ἐπένησαν μεγάλως. Καὶ τελετὰς
αὐτῷ ποιοῦνται οἱ Ἀραβες ἀνὰ πᾶν ἔτος, ὡς ἤρωί
τε καὶ ὑπὸ Θεοῦ τάχα ἐς τὴν νομοθεσίαν σφίσιν
ἀνδρὶ εὐαγεῖ ἀποδειγμένῳ, τὰ τε ἐς τὴν νομοθε-
σίαν ἐπισεικῆτε καὶ οὐ τυράννῳ γενομένῳ οὕτως
γεγενῆσθαι. Ἐπεὶ δὲ ἐτελεύτησε, Ὀμούρης ὁ τῶν
μαθητῶν αὐτοῦ δοκιμώτατος, ὑπὸ τοῦ παιδὸς αὐτοῦ
τὴν ἀρχὴν παραδεξάμενος, καὶ τὸν στρατὸν ἕχα
ἀγόμενος, πρῶτον μὲν ἐπὶ Συρίαν ἐλαύνων, τὴν τε
χώραν ὑπηγάγετο, τὰ μὲν πολεμῶν, τὰ δὲ ἀνα-
πειθῶν τε σπενδόμενος ἐπὶ ῥητοῖς. Μετὰ δὲ ταῦτα
Κίλικας τε ἐχειρώσατο, καὶ Φρύγας, καὶ Μήδους τε B
καὶ Ἴωνας. Πρὸς δὲ καὶ τὰ ἀνω τῆς Ἀσίας ἐπιὼν
κατεστρέφετο, τὴν τε νομοθεσίαν ἐπιθεβαιούμενος
τοῖς ἀνὰ τὴν Ἀσίαν ἔθνεσι τῶν βαρβάρων, καὶ
τῶν ξυμμαθητῶν αὐτοῦ, ἐς τινὰς ἄλλους ἄλλη δια-
πέμπων, πείθειν τε πειρώμενος. Καὶ τάφον τῷ
Μεχμέτῃ πολυτελῆ κατασκευασάμενος, αὐτοῦ ὑπε-
εγένετο. Τελετὰς τε ἐπετέλει αὐτῷ μεγάλας τε
ἀνὰ πᾶν ἔτος, καὶ τοὺς ἄλλους ἐπειθεν, αὐτῷ τε
προσεύχεσθαι, καὶ ἐς τὸν τάφον αὐτοῦ φοιτῶντας,
δικαίους γίνεσθαι· καὶ νῦν ἀπὸ τε τῆς Ἀσίας,
καὶ τῆς Λιβύης, καὶ ἀπὸ τῆς Εὐρώπης δὴ οὐκ
ὀλίγοι, ἰόντες ἐς τὸ μνημα τοῦ Μεχμέτῳ, μέγα
τε σφίσιν οἴονται ἐς εὐδαιμονίαν αὐτοῖς φέρειν
τὸ τοιοῦτον. Πορεύονται δ' οἱ μὲν αὐτοί, οἱ δὲ ἀργυ- C
ρίου τελοῦσι τοῖς ὑπὲρ σφῶν αὐτῶν βουλομένοις
ἰέναι. Ἔστι δὲ ὁδὸς χαλεπωτάτη ἰέναι διὰ τὴν
ψάμμον, ἐπὶ καμῆλων δὲ τὴν τροφήν φερουσῶν,
καὶ τὸ ὕδωρ. Ἀφθῶν γὰρ οὐκ ἔχουσι χρῆσθαι αὐτῷ
τὸ παράπαν. Καὶ οὕτω δὴ τὰ ἐπιτήδεια συσκευασά-
μενοι σφίσιν, ἀναβαίνουσι τε ἐπὶ τὰς καμῆλους,
σημείοις διαχρώμενοι ἐς τὴν πορείαν ταῖς τοῦ μα-
γνήτου ἀποδείξεσιν, ἧ δὴ ἀπὸ τῆς ἀρκτου ἐπιλεγό-
μενοι, ὅποι τῆς οἰκουμένης ἴεσθαι δεῖ αὐτούς. Τοῦτω
τεκμαιρόμενοι, τὴν ὁδὸν διαπορεύονται. Ἐπειδὴν δὲ
ἀφικνῶνται ἐς χώρας αὐθις τινὰς, ἐν οἷς ἕνεστιν
ὕδωρ, ὑδρευσάμενοι αὐ, ἐντεῦθεν ἀπιούσι, καὶ ἀφι-
κνοῦνται ἡμέραις τεσσαράκοντα τὴν ψάμμον διαβάν-
τες ἐς τὸ σῆμα τοῦ Μεχμέτῳ. Λέγεται δὲ τὸ σῆμα
τοῦτο ὑπὸ λίθων πολυτελεσιτάτων κατασκευασθῆναι, D
καὶ ἐν μέσῳ τοῦ ναοῦ τὸ σῆμα μετεωριζόμενον
ἀπειρωτῆσθαι. [⁹¹ ὅπερ ἀπίθανόν μοι δοκεῖ]. Διέχει
δὲ ἀπὸ τοῦ χώρου τούτου, ἐν ᾧ τὸ σῆμα αὐτοῦ, ἐπὶ
τοὺς ὡσεὶ σταδίους ἑνενηκόντα. Καὶ ἐξιόντες ἐντεῦ-
θεν, ἴενται ἐπὶ τὸν χώρον τούτον. Τοὺς τε νόμους
αὐτοῦ, καὶ τὰ ἄλκιωρά ἐκτέθειται, τῆ τε ἀθανασίᾳ
τιθέμενοι τῆ ψυχῇ, ἀγνωμοσύνης οὐδὲν τοι πάνυ
οἴονται μετεῖναι τῷ Θεῷ. Ταῦτα μὲν οὐ τὴν τοῦ
Μεχμέτῳ νομοθεσίαν ἐς τοσοῦτον ἀναγεγράφθα
ἡμῖν. Τεμάρης δ' ὡς τὴν χώραν ταύτην λήισαμε-
νος, καὶ πόλεις ἐλὼν ἐνίας, ὑπεκομίζετο ἐπὶ Σε-

reliquis Arabiæ quedam subegit. Transiens autem
loca arenosa Arabiæ, gentes ibi morantes suo im-
perio adiunxit. Cum regnasset annis..., defunctus
est in loco quodam cui nomen est Mecha. Milites
regionisque incolæ magnifice exsequias duxerunt,
et graviter eum luxere. Quotannis in ejus honorem
sacra faciunt Arabes. Heroa etenim quemdam eum
esse putant, eundemque ut virum sanctum a Deo
ordinatum, ut ipsis leges ferret, quem in dandis
legibus non tyrannum, at virum quemdam æqui-
tatis vel in primis amantem judicarunt. Mortuo
Mechmete, Homures discipulorum spectatissimus,
a filio ejus regni moderamen accepit, assumpto-
que exercitu, contra Syriam profectus est: regio-
nemque plurimam partim vi, partim persuasione
fœderibusque in ditionem acquisivit. Hinc in di-
tionem venero Cilices, Phryges, Medi et Iones.
Ad hæc suo imperio admovit quasdam superioris
Asiæ regiones. In religione sua gentes Asiæ bar-
baras confirmavit, et quosdam discipulorum suo-
rum in alias regiones dimisit, cupiens easdem in
suam religionem recipere suadela. Sepulcrum quo-
que pretiosum in honorem Mechmetis adornans, ibi
manebat. Sacra quoque magna quotannis in hono-
rem Mechmetis fieri procuravit, et persuasit aliis plu-
rimis, ut Mechmetem adorarent. Eos quoque justos
fieri asseverabat, qui ipsius sepulcrum inviserent.
Etiam hodie non pauci ab Asia et Libya Europaque,
Mechmetis sepulcrum adeunt, putantes se hinc ma-
ximam colligere religionem et probiores fieri. Qui-
dam ex ipsis istam peregrinationem ingrediuntur:
quidam argentum numerant iis qui pro ipsis pere-
grinationem suscipiunt. Via autem quæ ad sepul-
crum ducit, est asperrima et difficillima. Eundem
enim est per arenam, non citra camelorum alimenta
portantium opem. Nec etiam aqua, qua utantur,
ad manum prompta est sufficiens omnino. In
hunc igitur modum necessaria præparantes, ca-
melos conscendunt, utentes signis quæ viam com-
monstrent, magnetis demonstrationibus. Colligentes
igitur ab septentrionali plaga, qua orbis parte
eundem sit, eo viam conjectantes pergunt. Ubi
autem accesserint⁶⁷ loca in quibus aquarum fuerint
scaturigines, aquantes inde abeunt: transita-
que arena, intra quadraginta dies ad Mechmetis
corpus perveniunt. Sepulcrum ejus compertum
habeo exstructum esse ex lapidibus pretiosissimis,
et sublime pendere in medio templo. Intervallum
autem ejus loci ubi sepulcrum conspicitur, usque
ad hunc locum stadia continet circiter nonaginta.
Inde egressi, ad eum locum contendunt. Ibi siqui-
dem leges et Alcora explicantur. Animæ quoque
immortalitatem astruunt. Nec Numini ignorantiam
ascribunt. Hæc quidem hactenus, quantum ad M-
chmetis religionem attinet, adnotavimus. Temires
autem cum regionem populationibus afflisset,

Notæ marginales.

⁹⁰ Numerus in omnibus manuscr. deerat. ⁹¹ Desunt inclusa.

urbesque aliquot occupasset, Semarchandam se contulit. Scythas acceperat, profectos a Tanai, in regionem suam impetum fecisse, prædasque egisse non modicas: quam quidem rem gravissime tulit. Hinc recta iter instituit contra Chataidas, iis postem minitans. Hi antiquitus Massagetæ existisse creduntur: et trajicientes Araxem, regionis partem flumini adjacentem non modicam occuparunt: in qua et sedes suas fixerunt. Hos domare parabat Temires. Proinde comparans exercitum, qui complectebatur octuaginta myriades hominum, bello eos aggrediebatur. Collatis tandem signis, prælio vicit Chataidas. Dehinc arma contra emporium regni-que eorum sedem ferens, pactionibus eam in deditio-nem accepit. Conductis quoque ipse mercede plurimis et optimis militibus victor discedebat. Etiam obsidibus acceptis, imperatoque tributo annuo, domum reversus est. Chataia urbs est Hyrcaniæ, versus Orientem, magna et opulenta: multitudine hominum, et divitiarum copia, reliquaque felicitate superat reliquas, præter Semarchandam et Memphim, Asiæ urbes. Optimis legibus eam fundavere jam olim Massagetæ. Mercede itaque sibi paravit Temires Persarum plurimos, ut qui essent gnari rerum Scytharum, quia plerumque cum his conversarentur, nec amplius forent in victus ratione delicatuli. His munitus, animo agitabat vim belli vertere omnem in emporium eorum, quod Urdam nominant. Audiens autem, eam gentem omniam quas orbis habet, esse antiquissimam, nec ullum qui præcesserant regum domare eam quivisse, quamvis magna damna dedissent Europæ Asiæque suis incursionibus, et hinc plurimas corrasissent opes, eo magis ad eam expeditionem accendebatur. Præterea animo versans, etiam Darium Hystaspis filium regem electum, et arma isti genti inferentem, nihil effecisse: ipsi sibi hoc decus eximium petere statuit. Ut istam vero rem ad optatum duceret suam, optimum esse ratus, ut quam proximè ad ipsos accederet, in Cheriam urbem coloniam ducere decrevit, transferens eo milites aliosque homines plurimos ex Semarchanda. Huc, ut regis sententiam intellexere, convenerunt et alii plurimi procures regni. Cum autem ipse in eadem urbe versaretur, optimates Asiæque milites optimi ad ipsum quotidie confluebant. Hinc urbs illa brevi incredibiliter æucta est. Etiam bonis et saluberrimis legibus gubernabatur, superstite adhuc Temire. In qua autem Asiæ parte urbs ea sita sit, an in Syriorum, an in Medorum regione, assequi nequeo. Sunt quidam qui tradunt, Ninum antiquitus Cheriam existisse, et in Assyriorum regione locatam esse, conjecturam facientes a Pagdania Babylone. Temires ut urbem Cheriam habitatoribus replevit, et in ea regni sui sedem paravit, in animum induxit bellum inferre Ægypto, Scythiis, et horum Agoræ, quam Urdam nuncupant. Conscripto igitur exercitu maximo, et assumptis Chataidis, recta ad Tanaiam contendit. Scythæ, ut

μαρχάνδης. Σκύθας δὲ ὄρμημένους ἐπὺνθάνετο ἀπὸ Τανάιδος τὴν τε χώραν αὐτοῦ ἐπιδραμεῖν, καὶ ληίσασθαι οὐκ ὀλίγα· χαλεπῶς δὲ ἔφερον. Ἴντεῦθεν δὲ αὐτίκα ἴστο ἑμῶσε ἐπὶ τοῦς Χαταΐδας. Λέγονται δὲ οὗτοι εἶναι Μασαγέττει τὸ παλαιόν, καὶ διαβάντες τὸν Ἀράξην, τῆς ἐπὶ τὰδε τοῦ ποταμοῦ χώρας, ἐπὶ πολὺ διεξελθεῖν, καὶ ὑφ' αὐτοῖς ποιησαμένους, ἐνοικῆσαι. Τούτους παρεσκευάζετο ὡς ἐλών. Καὶ στρατεύματα ποιησάμενος ἐς ὀγδοήκοντα μυριάδας, ἐστρατεύετο ἐπ' αὐτούς. Καὶ συμβαλὼν, μάχῃ τε ἐκράτησε τοῦς Χαταΐδας, καὶ ἐπὶ τὴν ἀγορὰν αὐτῶν τούτων, καὶ ἐπὶ τὰ βασιλεία ἐλαύνων, ὁμολογίᾳ τε παρεπήσατο. Καὶ μισθωσάμενος παμπόλους αὐτῶν, τοῦς γε κρατίστους τὰ ἐς πόλεμον γενομένους, ἔρχετο ἄγων. Ὀμήρους δὲ λαβῶν, καὶ τῶν ἀρίστων τοῦς παῖδας, καὶ φόρον ταξάμενος τούτοις ἀπάγειν τοῦ ἐνιαυτοῦ, ἀπήλαυνε. Τὰ δὲ Χαταΐα πόλις ἐστὶ πρὸς ἕω τῆς Ὑρκανίας, μεγάλη τε καὶ εὐδαιμονίων, πλήθει τε ἀνθρώπων, καὶ ἔλθῳ, καὶ τῆ ἄλλῃ εὐδαιμονίᾳ προφέρουσα τῶν ἐν τῇ Ἀσίᾳ πόλεων, πλὴν Σεμαρχάνδης καὶ Μέμφιος· εὐνομουμένη δὲ τὸ παλαιόν ὑπὸ Μασαγετῶν. Τῶν μέντοι Περσῶν τοῦς πλείστους μισθωσάμενος τούτους, οἷα τῶν τε Σκυθῶν ἐμπειροῦς ὡς τὰ πολλὰ γενομένους, καὶ τὰ ἐς τὴν διαίταν οὐκέτι ἄθροῦς ὄντας, ἐν νῶ ἔχων ἐπὶ Σκύθας στρατεύεσθαι, ἐπὶ τὴν ἀγορὰν αὐτῶν τὴν Οὐρδὴν καλουμένην. Καὶ πυκθανόμενος, ὡς εἶη τε τὸ γένος τοῦτο παλαιότατόν τε τῶν κατὰ τὴν οἰκουμένην ἔθνῶν, καὶ οὐδένα ἔτι πρὸ αὐτοῦ βασιλέων χειρώσασθαι τοῦτο τὸ γένος, κακῆ δὲ ὡς πλείστα ἐργασάμενον ποιῆσαι τὴν τε Ἀσίαν καὶ Εὐρώπην, ἐπιδρομῇ τὰ πλείω ταμιεσόμενον τῇ χώρᾳ· ταῦτα δὲ ἐπὶ νοῦν τιθέμενον, καὶ ὡς Δαρεῖον τῷ Ἰστιάσπῳ βασιλεῖ γενομένῳ Περσῶν, καὶ ἐπιστρατεύσαντι αὐτούς, οὐδέν τι προὔχωρσεν, ὄρμητο αὐτὸς ἐπὶ τοῦτο τὸ κλέος ἵεναι. Ὡστε δὲ αὐτῷ ἔχεσθαι τε τοῦ ἔργου, ἐγγυτέρω τούτων γενομένου, ἐς τὴν χώραν Χερῖν πόλιν κατοικίσας, ἀπὸ τε τῆς Σεμαρχάνδης καὶ στρατιωτῶν καὶ τῶν ἀρίστων αὐτῷ σταλλομένων ἐς τὴν ἀποικίαν, ἦρξεν πόλιν Χερῖν οὕτω καλουμένην, μεγάλην τε καὶ εὐδαιμόνα ἄτε τοῦ βασιλέως ἐν αὐτῇ διατρίβοντος, καὶ τῶν ἀρίστων αὐτοῦ, τῶν τε τῆς Ἀσίας στρατῶν ἐς αὐτὴν συνιόντων, μεγάλη τε ἐν βραχεὶ ἐγένετο ἡ Χερῖν, καὶ εὐνομήθη μέντοι καὶ ὕστερον, οὐκ ἤκιστα δὲ βασιλέως Τεμήρεω περιόντος. Ὅποι μὲν οὖν τῆς Ἀσίας ἕκιστα ἢ πόλις αὕτη, καὶ εἴτε ἐν τῇ Ἀσσυρίᾳ χώρᾳ, εἴτε καὶ ἐν τῇ Μήδων, οὐκ ἔχω τεκμήρησθαι. Λέγουσι μὲν τινες Νίνον τῆς Χερῖν γενέσθαι τὸ παλαιόν, καὶ ἐς τὴν Ἀσσυρίαν χώραν τετάχθαι· τεκμαιρόμενοι τοῦτο ἀπὸ τῆς Παρδατίνης Βαδουλώνας. Οἰκίσας δὲ Χερῖν πόλιν, καὶ τὰ βασιλεία ἐν αὐτῇ ποιησάμενος, ἐπένοσε ἐπὶ Ἀἴγυπτόν τε καὶ ἐπὶ Σκύθας στρατεύεσθαι, καὶ τὴν τούτων ἀγορὰν Οὐρδὴν καλουμένην, καὶ στρατὸν μέγαν συναγείρας, καὶ τοῦς Χαταΐδας συμπαραλαβῶν, ἤλαυνε εὐθὺς Τανάιδος. Ἐνταῦθα πυθόμενος Σκύθαι Τεμήρην βασιλέα ἐπὶ σφᾶς ἐπιόντα μεγάλην παρασκευῆ, τὴν τε εἰσοδὸν ἑπεμπον στρατεύμα

προκαταληφθέντων τῶν ὁρέων ἢ ἐμελλε Τεμήρης A
 σὺν τῷ στρατῷ αὐτοῦ διαίεσθαι. Σκύθαι μὲν οὗτοι τὸ
 πάλαι, ἐς μοῖρας τινὰς διηρημένοι, ἐνέμοντο τὴν
 χώραν ἀπὸ Ἰστροῦ ἕως ἐπὶ τοὺς ὑπὸ τὸν Καύκα-
 σον. Νῦν δὲ γένος μέντοι τούτων, ἐς τὴν Ἀσίαν
 γενόμενον, τὰ πρὸς ἑω αὐτοῦ τε ἐνοικῆσαν τὴν ἐπὶ
 τὰδε τῆς Ἀσίας χώραν, καὶ ἐπὶ πολλὰ τετραμμένον,
 Σαγαταῖοι ἐκλήθησαν, ὑπὲρ τὴν τῶν Περσῶν χώραν,
 ἐς τοὺς Σάκκας τε καὶ Καδδαίους. Ἀφ' ὧν δὲ καὶ
 Τεμήρηναυτὸν εἶονται γεγονέναι τινές. Ἔστι δὲ τοῦτο
 γένος ἀλκιμὸν τε τῶν κατὰ τὴν Ἀσίαν, καὶ πολεμικώ-
 τατον, καὶ σὺν τούτοις λέγεται Τεμήρης τὴν ἡγεμονίαν
 τῶν ἐν τῇ Ἀσίᾳ παραλαβεῖν, πλὴν Ἰνδῶν. Οἱ δὲ λοιποὶ
 Σκύθαι κατὰ ταυτὸ φρονούσι τε καὶ ὑφ' ἐνὶ ἄρχοντι
 βασιλεῖ, κατὰ Οὐρδάν τὴν καλουμένην ἀγρὸν τὰ
 βασιλεία ποιούμενοι· ἀποδεικνύμενοι σφίσι βασιλέχ B
 γένους τε ὄντα τοῦ βασιλείου τὸ παλαιότατον. Καὶ
 ἔστι δὲ καὶ ἀλλαγὴ τῆς Εὐρώπης ἐς τὸν Βόσπορον
 μοῖρα τούτων οὐκ ὀλίγη ἀνὰ τὴν χώραν ταύτην διασκο-
 δασμένη, ὑπὸ βασιλεῖ ταττόμενον, οἴκου τῶν βασι-
 λέων, ὄνομα δὲ τούτῳ Ἀτζικερίης¹¹. Οὗτοι μὲν οὖν
 ὡς ἐπετράποντο σφᾶς τούτῳ τῷ βασιλεῖ, ἐς τὴνδε ἀφι-
 κόμενοι τὴν χώραν, ἐπελάσαντες ἐς τὸν Ἰστρον καὶ δὴ
 καὶ τὸν Ἰστρον διαδάντες, μοῖρά τις οὐκ ὀλίγη τῆς
 Θράκης λεηλατοῦντες ἐπέδραμον, καὶ ἀνεχώρουν
 ἀπὸ Σαρματίας, ἐπὶ τὸν Τάναϊν ἰόντες. Καὶ πολλὰ
 μὲν τοῦ γένους τούτου αὐτοῦ παρὰ τὸν Ἰστρον ἐν-
 ἔμειναν. Ὦν τὸ πλῆρον ἐπὶ Παιαζήτῳ διαδάν τὸν
 Ἰστρον, ἐνέμειναν. ἤκιστα ἡ χωρὶς ἕκαστον μέρος
 τοῦ γένους τούτου γενόμενον. Τὸ δὲ ὑπολειφθὲν μέ- C
 ρος αὐτοῦ πέραν τοῦ Ἰστροῦ. Καζιμήρῳ τῷ βασιλεῖ
 Λιτουάνων, τὴν διαίτην ἔχουσι, τὴν γῆν νεμόμενοι
 ἐς ἔτι καὶ νῦν, ἐς τε τὸν πρὸς τοὺς περιόικους αὐτῶ
 πόλεμον συμβαλλόμενοι τὰ κράτιστα. Ὅσοι γὰρ ἂν
 τὸ γένος τοῦτο τυγχάνωσιν ὄντες, δοκοῦσι τε τὰ ἐς
 πόλεμον, καὶ εἰσὶ κράτιστοι. Οἱ δὲ περὶ τὸν Βόσπο-
 ρον, καὶ τὴν Ταυρικὴν νῆσον καλουμένην διείργου-
 σαν λίμνην τε τὴν Μχιώτιδα, καὶ τὸν γε Εὐξείνου
 πόντον, ὑπὸ τῷ βασιλεῖ Ἀτζικερίῳ, τὰ τε ἔθνη τὰ
 ἐς γῆν ληϊζόμενοι, κατεστρέψαντο ἐς φόρον ἐπαγω-
 γήν. Τοὺς τε Γότθους καλουμένους, καὶ Ἰανύους
 τοὺς τὴν τοῦ Καφᾶ πόλιν ἐνοικοῦντας, καὶ Σαρμα-
 τίας μέρος τι ἀπάγει τούτῳ τῷ βασιλεῖ φόρον. Σαρ-
 μάται μὲν οὖν οἱ πρὸς Εὐξείνου Πόντον, καὶ οἱ πρὸς
 Ὀκεανὸν, τῷ μεγάλῳ Σκυθῶν βασιλεῖ τῶν ἐν τῇ D
 Ἀγορᾷ φόρον ἀπάγουσιν, ἐξότου τὴν Σαρματίαν
 ἐπιδραμόντες, τὰ μὲν ἠνδραποδίσαντο, τὰ δὲ ληϊζά-
 μενοι, κατέσχον ἐπὶ συχνόν τινα χρόνον, καὶ ταύτη
 τὸ ἀπὸ τοῦδε φόρον τε ἐτάξαντο τῷ βασιλεῖ τῷ με-
 γάλῳ, καὶ ἔτους ἕκαστου ἀπάγουσι. Σαρματία μὲν
 οὖν διέθηκε ἀπὸ Σκυθῶν τῶν Νομάδων ἐπὶ Δᾶκᾶς τε
 καὶ Λιτουάνους, γένος τῶν Ἰλλυριῶν φωνῇ τὰ πολλὰ
 διαχρώμενον· καὶ διαίτη τε καὶ ἔθνησι, τοῦ Ἰησοῦ
 νόμοις, ἐποικοὶ ἐπὶ τοὺς Ἕλληνας μᾶλλον τετραμ-
 μένοι, οὐ πάνυ συμφέρονται τῷ Ῥωμαίων ἄρχιερεῖ.
 Ἕλληνικῶ δὲ ἄρχιερεῖ χρώνται, καὶ τούτῳ πείθο-

reecerunt Temirem cum copiis accedere, ut mon-
 lium angustias, qua Temires exercitum traducere
 cogitabat, praecoccuparent, miserunt et ipsi exer-
 citum hosti obviam. Scythæ quidem jam olim in
 tribus quasdam discreti, tenebant regionem ab Istro
 exeurrentem usque ad Caucasi accolas. Nunc autem
 genus quoddam illorum hominum in Asiam adve-
 nit, et ibi ea loca quæ Orientem spectant inhabi-
 tavit, et hinc ad reliquam Asiæ penetravit regio-
 nem. Istud hominum genus Sachateos vocant.
 Supra Persarum regionem usque ad Saccas et Cad-
 daeos domicilia habent. Quidam ex his originem
 ducere Temirem asserunt. Gens ista fortitudine et
 bellicarum rerum gloria vincit reliquas omnes Asiæ
 gentes. His auxiliaribus Scythis Temires, ut qui-
 dam docent, ad Asiæ imperium evasit, devictis om-
 nibus præterquam Indis. Reliqui Scythæ a prædi-
 ctis nihil differunt, regem unum habent. Regni sedem
 Urdam constituere creaveruntque regem, qui
 ex vetustissima descenderet prosapia. Exstat et
 alia pars eorum non exigua per Europam usque ad
 Bosphorum Thraciam habitans per eam regionem
 dispersa: quibus et ipsis rex est qui ex antiquis-
 sima regum gente processit. Atziceris ei nomen
 est. Hi itaque ut se commiserunt regi, in hanc venire
 regionem, progressi usque ad Istrum. Hinc manus
 69 quedam horum non modica Istrum transvecta
 Thraciam vastavit, plurimas incursiones faciendo.
 Relicta Sarmatia, Tanaim versus iter ingressi sunt,
 et pleraque gentis hujus pars in regione Istro adja-
 cente mansit. Eorum quoque non pauci transvecti
 Istrum, sub rege Pajazito ceteram egerunt. Scytharum
 genera singula habitant, separata ab reliquis.
 Pars quædam ejus gentis relicta cis Istrum, sub
 Cazimiro Lituanorum rege degit. Eandem regio-
 nem etiamnum tenent, strenue operam navantes
 suo regi in bellis quæ cum finitimis gerit. Genus
 enim istud hominum quocumque accesserit, pri-
 mas in rebus bellicis tenet, fortitudinisque gloria
 emicat. Qui ante Bosphorum et Tauricam insulam,
 quæ dirimit Maotim paludem et Euxinum Pontum,
 accolunt, imperio Atziceris reguntur. Subege-
 runt Gothos et Januenses urbem Capham inhabi-
 tantes, ut cogerentur tributum pendere. Etiam Sar-
 matiæ quædam pars huic regi tributaria est. Sar-
 matæ qui incolunt regionem versus Euxinum Pon-
 tum et Oceanum, magno Scytharum regi, qui in
 Agora regni sedem habet, tributum pendunt, jam
 inde ex illo tempore quo in Sarmatiam populaban-
 di cursitantes, partim hominum, partimque alia-
 rum rerum prædas egerunt: eamque diu obtinere,
 imposito tributo quod singulis annis magno
 Scytharum regi tribuerent. Sarmatia a Scythis
 pastoribus usque ad Dacos et Lituanos se fundit.
 Sarmatiæ Illyriorum linguam in usu habent ple-
 rumque. Victu moribusque et Christiana religione

Notulæ marginales.

¹¹ Ἀτζικερίης, sic infra. In al. ut c.

magis Græcos sequuntur : nec perinde ipsis cum pontifice Romano convenit. Habent Græcum episcopum, cui in religionis ritibus auscultant. Vivendi rationem moresque Græcorum imitantur. Suppellectilis apparatus representant Scythas. Sarmatæ, qui loca versus Euxinum pontum ab Leucopolichna urbe tenent, plerumque non regibus, verum ducibus utuntur. Moscoviorum, Kionensium, Tofariensium et Chorobiorum urbes a tyrannis reguntur, tributumque solvere coguntur Nigræ, sic appellatæ, Sarmatiæ. Ea autem Sarmatia, quæ sub Septentrione colitur, alba Sarmatia appellatur. Versus Oceanum urbs est Ucratis (64) nomine : hanc optimates administrant, divitiasque plurimas supeditat. Opibus facile vincit omnes tum nigræ tum albæ Sarmatiæ urbes. Ea regio extenditur usque ad Oceanum, Euphraste sive Inffaste nuncupata. Huc appellant a Dacia et Germania naves, merces Gallicas et Anglicas in eam regionem advehentes. Ab Tanai usque ad Oceanum Britannicum fuerit iter, ubi longissimum, **70** per eam regionem, quam habitatur secundum longitudinem, dierum triginta quinque. Latitudo supra Tanaim amplectitur regionem maximam a Sarmatia usque ad Assyrios, quam Scythæ colunt. Est quidem, ut mihi videtur, ea regio, quæ ultra Tanaim habitatur, longe lateque amplissima. Permii versus Boream supra Sarmatas morantur. Sarmatis limitimi sunt ejus linguæ commercio utentes. Permios ferunt gentem esse antiquissimam : venationibusque vivunt, et plurimam vitæ partem eo in studio consumunt, et ... Sarmatia versus Oceanum excurrens, ad regionem Prussiam dictam se extendit. Finitima est Nazaræis qui ibi sunt candido amictu gaudentibus, et eorum monasterio quod in ea regione situm est. Isti homines Germani esse creduntur, quia eorum victum moresque, necnon et linguam sectantur. Incolunt urbes pulcherrimas et legibus optimis instructas. Est his monasterium (65), quemadmodum Iberis sive Hispanis (66) et Rhodiis quod Nazaræi inhabitant. Nam tria ista monasteria Jesu religionem amplecti in primis per totum orbem, et contra Barbaros ordinata esse, omnibus manifestum esse reor. Monasterium namque quod Iberia habet, arbitror Afris ea trajicientibus oppositum esse. Idem Pruthenium monasterium opponitur Samogetis, necnon Scythis pastoribus, qui et Tartari, ibi in propinquo jam ab antiquo sedes habentibus. Rhodios constat ibi morari, ut resistent Aegyptiis et Palæstinis, propter Jesu sepulcrum : etiam ut obsistant Asiæ Barbaris Rhodi etatem agunt. Prussios attingunt Samogetæ, gens robusta, victus ratione et lingua nulli limitiarum similis. Deos venerantur Apollinem et Dianam. Victus rationem sequuntur, quam Græ-

ται τὰ ἐς Ὀρησκίαν τε καὶ διαίταν σφίσι, καὶ ἤθησι τοῖς αὐτοῖς Ἑλλήνων διαχρώμενοι, σκευῇ τῇ Σκυθῶν παραπλησίᾳ προσχρῶνται. Ἐὰ μὲντοι πρὸς Εὐξείνῳ Πόντον Σαρμάτων γένη, ἀπὸ Λευκοπολίχνης καλουμένης, ἡγεμονίαι τε διαλαγγάνουσι τὰ πολλὰ, τὸ τε Μοσχόβιδόν τε, καὶ Κίεβος, καὶ τὸ Φάρι, καὶ Χωρόβιον, πόλεις ὑπὸ τυράννουσ ἐθουόμεναι, ἐς τὴν μέλαιναν οὕτω ὑπὸ σφῶν αὐτῶν καλουμένην Σαρματίαν τελοῦσι. Τὰ δὲ πρὸς Ὀκεανὸν ὑπὸ τὴν ἄρκτον ὀκημένα γένη λευκὴν Σαρματίαν καλοῦσι. Πρὸς μὲντοι Ὀκεανὸν πόλις Οὐγκράτης καλουμένη, ἐς ἀριστοκρατίαν τετραμμένη, διδόν τε παρέχεται, καὶ αὐτὴν εὐδαιμονία ὑπερφέρουσαν τῶν ἄλλων τῆς Σαρματίας πόλεων, τῆς τε λευκῆς, καὶ μελαίνης οὕτωσι καλουμένης. Καὶ διήκει ἐπ' Ὀκεανὸν αὐτὴ ἡ χώρα, Β' Ἰνφλάστη καλουμένη. Ἐνθα δὲ ὁρμίζονται καὶ ἀπὸ Δακίας νῆες καὶ Γερμανίας, φορτία φέρουσαι Βρεταννικὰ τε ἄμα καὶ Κελτικὰ ἐς τὴνδε τὴν χώραν. Ἀπὸ μὲν οὖν Τανάδος ἐς Ὀκεανὸν τὸν Βρεταννικὸν, καὶ ἐπὶ τὴν Κελτικῶν χώραν, εἴη ἂν ὁδὸς τὸ μακρότατον ἡμερῶν πέντε καὶ τριάκοντα τὸ οἰκούμενον ἐπὶ μῆκος. Ἐπὶ πλάτος δὲ τὸ μὲν ὑπὲρ τὸν Τάναϊν, χώραν εἶναι μεγίστην, ἀπὸ Σαρματίας, ἕστε ἐπὶ τὴν Ἀσουρίων χώραν Σκύθαι νέμονται τῆνδε. Ἔστι μὲν οὖν, ὡς ἔμοιγε καταφαίνεται, τὰ ὑπὲρ τὸν Τάναϊν χώρα μεγίστη δὴ τῶν τῆ Εὐρώπῃ κατ' ἄμφω, μῆκος τε δὴ, καὶ πλάτος, ἐπιμήκιστον διήκουσα. Πέρμιοι δὲ οἰκοῦσι τὸ πρὸς βορρᾶν ὑπὲρ τοῦ Σαρμάτας. Ὅμοροι δὲ εἰσι Σαρματῶν, καὶ φωνὴν τὴν αὐτὴν ἔνται οἱ Σαρμάται τοῖς Περμίοις. Λέγεται δὲ περὶ Περμίων τάδε· ὡς ἔστι γένος ἀπὸ ἄγρας τὸ πλέον τοῦ βίου σφίσι ποιούμενον⁶⁵. Καὶ ἡ μὲντοι πρὸς Ὀκεανὸν διήκουσα Σαρματία ἐπὶ Προυσίαν καλουμένην χώραν διήκει, καὶ ἐπὶ τοῦσ ταύτην λευκοφόρους Ναζηραίους, καὶ ἱερὸν τὸ ἐς τῆδε τῆ χώρα⁶⁶. Δοκοῦσι δὲ γένος τοῦτο εἶναι Γερμανοί, καὶ φωνῇ τῆ αὐτῶν ἐκείνων προσχρώμενοι, καὶ διαίτη. Οἰκοῦσι δὲ πόλεις περικαλλεῖς καὶ εὐνομουμένας ἐς τὸ κράτιστον. Ἔστι δὲ ταῦτοις ἱερὸν ἥδε, καὶ τὸ ἐν Ἰδηρίᾳ ἱερὸν νομίζεται, καὶ ἐν τῇ Ῥόδιῳ ἐνοικοῦν Ναζηραίων γένος. Ταῦτα γὰρ δὴ τὰ τρία ἱερὰ ἀνά τὴν οἰκούμενην ἐς τὴν τοῦ Ἰησοῦ Ὀρησκίαν ἐπὶ τοῦσ βαρβάρους ὀκημένα δὴ καταφανῆ ἔστι· τὸ τε ἐν Ἰδηρίᾳ πρὸς τοῦσ ταύτη τῶν Λιθῶν διαβάνας· D καὶ Προυσίῳ πρὸς τε τοῦσ Σαρμάτας, καὶ Σκυθῶν τοῦσ Νομάδας, αὐτοῦ ταύτη ἀγχοῦ τὸ παλαιὸν ὀκημένους. Καὶ Ῥοδίους δὲ πρὸς τοῦσ ἐν τῇ Αἰγύπτῳ τε καὶ Παλαιστίνῃ διὰ τὸν τοῦ Ἰησοῦ τάφον, καὶ πρὸς τοῦσ ἐν τῇ Ἀσίᾳ βαρβάρους. Προυσίῳ δὲ ἔχονται Σαρμάται, γένος ἄλκιμόν τε καὶ οὐδενὶ τῶν περιοίκων ἐμοδίατον, οὐδὲ ἀμύγλωσσον. Νομίζει δὲ τοῦτο τὸ γένος θεοῦσ Ἀπόλλω τε καὶ Ἄρτεμιν. Διαίτη δὲ χρῶνται τῇ πάλαι Ἑλληνικῇ καὶ Ἰουδαίᾳ σκευῇ δὲ τῇ Προυσίῳ παραπλησίᾳ. Τούτων δὲ ἔχον-

Notulæ marginales.

(64) Forte *Novigradum* vel *Uvigradium*.
(65) Teutoncorum ordo.

(66) Calauravenses intelligit.

⁶⁵ *Hic lacuna est in Gr.* ⁶⁶ ἐς τὴνδε τὴν χώραν. *In al. ut in cont.*

ται Βοίμοι, τῇ τε Σαμωτῶν δόξῃ τιθέμενοι, καὶ τῇ τῶν Γερμανῶν οἱ ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ ἐνοικοῦντες, σκευὴ τῇ τῶν Παιόνων παραπλησίᾳ ἐσκευασμένοι. Ἔνεστι δὲ αὐτοῖς μητρόπολις, πόλις εὐδαίμων τε καὶ πολυάνθρωπος Βράγα, οὕτως κλυμένη. Καὶ πολλοὶ τῆς πόλεως ταύτης, οὐ πολὺς χρόνος, ἐπεὶ ἐπαύσαντο τῷ πυρὶ καὶ τῷ ἡλίῳ θρησκεύειν. Μόνον δὲ ἔθνος τοῦτο τῶν ἐν τῇ Εὐρώπῃ ἐκτὸς γενόμενον ταῖς ἐγνωσμέναις ἡμῖν ἐν τῷ παρόντι θρησκειαῖς, τῆς τε τοῦ Ἰησοῦ φημι, καὶ τῆς τοῦ Μεχμέτew, καὶ Μωσέως. Ταύτας γὰρ τοὶ σχεδὸν τε ἴσμεν διακατέχειν τὴν τε ἀγνωμοσύνην ὡς τὰ πολλὰ ἡμῖν οἰκουμένην. Ἔστι μὲντοι ἢ πυνθάνομαι, καὶ τὰ ὑπὲρ τὴν Κασπίαν θάλασσαν, καὶ τοὺς Μασαγέτας ἔθνος Ἰνδικόν, ἐς ταύτην τετραμμένον τὴν θρησκείαν τοῦ Ἀπόλλωνος. Νομίζει δὲ ἐκεῖνο τὸ γένος καὶ θεοὺς ἔτι ἄλλους, Δία τε καὶ Ἥραν, ὡς προΐδοντι πρόσω τοῦ λόγου δηλωθήσεται. Καὶ περὶ μὲν τούτων ταύτη ἐπὶ τοσοῦτον εἰρήσθω. Πολάνοι δὲ ἔχονται Σαρμάτων, καὶ τῇ φωνῇ τούτων νομίζουσι, καὶ ἤθεσι δὲ καὶ διαίτη τῇ Ῥωμαίων παραπλησίᾳ. Πολάνων δὲ ἔχονται Λιτουάνοι, ἐπὶ Εὐξείνου πόντον, καὶ ἐπὶ Σαρματίαν καθήκοντες. Καὶ οὗτοι μὲν ἡ μέλαινα Πογδανία, ἡ ἐν τῇ Λευκοπολίχῃ καλουμένη τὰ βασιλεία ἔχουσα, ἀπὸ Δακῶν τῶν παρὰ τὸν Ἰστρον, ἐπὶ Λιτουάνων καὶ Σαρμάτας διήκει. Γένος δὲ ἐστὶ τοῦτο δόκιμον, ἢ ἂν τις τεχμαίροιο, τὴν τε φωνὴν τὴν αὐτὴν ἴεμενον, καὶ ἀπὸ παλαιοῦ διεσχισμένον διχῇ τὸ γένος, ἐς τυρχνίδας καὶ ἡγεμονίας δύο κατέστη. Λιτουάνους δὲ οὔτε Σαρμάταις εἰσὶν ὁμόγλωττοι, οὔτε Παίσιον, οὔτε μὴν Γερμανοῖς, οὐ μὴν οὐδὲ Δαξίν. Ἰδίᾳ δὲ τὸ περὶ πάντων νομίζουσι φωνῇ. Ἔστι δὲ αὐτοῖς βασιλεία πόλις μεγάλη τε καὶ πολυάνθρωπος καὶ εὐδαίμων. Καὶ δοκεῖ τοῦτο τὸ γένος εἶναι τε μέγα τῶν ἀμφὶ τὴνδε τὴν χώρην ἔθνων καὶ ἀνδρειότατον· καὶ πρὸς τε τοὺς Προυσίους, καὶ Γερμανοὺς, καὶ Πολάνους διαπολεμοῦν, περὶ τε ὄρων τῶν ἐς τὴν χώρην. Ἔστι δὲ καὶ τοῦτο τὸ γένος πρὸς τὰ τῶν Ῥωμαίων ἔθνη καὶ διαίταν τετραμμένον. Σκευὴ δὲ τῇ Σαρμάτων παραπλησίᾳ χρωμένους, καὶ τῇ μελαίνῃ Πογδανίᾳ ὁμορὸς τὰ πολλὰ οὖσα, πρὸς τούτους ἀγωνίζεται. Σαρμάται δὲ φωνῇ διαχρῶνται παραπλησίᾳ τῇ Ἰλλυριῶν, τῶν ἐς τὴν Ἰόνιον παροικούντων ἐς τοὺς Ἐνετούς. Ὀκότεροι μὲν τούτων παλαιότεροι, καὶ τὴν ἐτέρων ἐπότεροι τούτων χώρην ἐπινέμονται, ἢ Ἰλλυριοὶ, ἐπέκεινα τῆς Εὐρώπης διαβάντες, Πολανίαν τε καὶ Σαρματίαν ἤσαν, ἢ Σαρμάται δὲ ἐπὶ τὰδε τοῦ Ἰστροῦ γενόμενοι, τὴν τε Μυσίαν, καὶ Τριβαλλῶν χώρην, καὶ δὴ καὶ Ἰλλυριῶν, τῶν πρὸς τὴν Ἰόνιον ἄχρι δὴ Ἐνετῶν ἴκησαν, οὔτε ἄλλου τινὸς ἐπιθυμῆν τῶν παλαιότερων διεξιόντος, οὔτ' ἂν ἔχοιμι, πάντη ὡς ἀληθῆ διασημήνασθαι. Ἐπάνειμι δὲ ἐπὶ Σκύθας τοὺς Νομάδας, ὃ δὲ γένος μέγιστόν τε καὶ ἰσχυρόν καὶ γενναϊότα-

si vetusti tenere; eisdem et moribus repræsentant. Supellectilis apparatu imitantur Prussios. Iis confines sunt Bœni, sequentes superstitionem Samogetarum, necnon Germanorum, qui ibi colunt. Supellectilis apparatu nihil differunt a Pannoniis. Metropolitim ea gens habet opulentam et populosam, quam Pragam appellant. Nec multum temporis intercessit, ex quo ea urbs cessavit colere ignem et solem. Sola hæc gens earum quæ intra extraque Europam sunt, quas novimus, adhærescit Jesu, Mosis Machumetisque religioni. Nam omnes has religiones (67), quamvis nos in ignorantie tenebris plerumque versemur, gentem istam tenere compertum est. Est quidem, quemadmodum audio, ultra Caspium mare et Massagetas, gens quædam Indica, **71** dedita Apollinis cultui. Colit et alios deos gens eadem, videlicet Jovem et Junonem, ut infra fusius dicetur. Hæc quidem hactenus. Poloni contumini sunt Sarmatis, quorum et linguam in usu habent. Victus ratione moribusque nihil discrepant ab Romanis. Polonis annexi sunt Lituanii, qui et ipsi usque ad Euxinum pontum Sarmatiamque pertingunt. Et quidem Pogdania (68) nigra, quæ regni sedem habet Leucopolichnam (69), a Dacis Istrum incolentibus, ad Lituanos et Sarmatas se projicit. Gentem autem istam satis esse probatam, vel hinc quis conjiciat, quod linguam suam retinuerit. Jam olim ea gens, in duas partes divisa, partim quidem a principibus, partim vero a ducibus regitur. Lituanis, quantum ad linguam attinet, nihil convenit cum Sarmatis, cum Pannoniis, cum Germanis, nec etiam cum Dacis. Nam quasi peculiarem linguæ usum tenent. Urbs quam regni sedem constituerunt, magna et opulenta populoaque est. Apparet facile, istam gentem esse maximam omnium quæ in hæc regione versantur. Fortitudine nulli postponenda creditur, strenue prælians adversus Prussios, Germanos et Polonos, gentes finitimas, ut suos tutetur fines. Sequitur mores et victus rationem Romanorum: supellectilis apparatu nihil a Sarmatis differunt. Cum autem fere undique nigram Pogdaniam attingant, plerumque adversus ejus regionis incolas pugnas cedere solent. Sarmatarum lingua similis est Illyriorum, Jonium ad Venetos usque accolentium. Utri autem horum vetustatis prærogativa gaudeant, et utri alterorum regionem teneant, an videlicet Illyrii in istam Europæ partem recedentes, Poloniam et Sarmatiam incoluerint, aut an Sarmatæ, ad hæc Istri loca advenientes, Mysiam et Triballorum Illyriorumque regionem, qua versus Jonium patet usque ad Venetos, inhabitarint, neque quemquam audivi veterum commemorantem, nec ipse possum ea quam verissime explicare. Redeo nunc ad Scythas Nomades: quæ gens numero, fortitudine, necnon generositate, si

Notulæ marginales.

(67) Jesu religionem pro Pontificis ritibus ponit: Mosis vero, quod multi Judæi apud eos habitant: quod autem hæreseos insinulantur propter Hus-

itas, Machumetis etiam religioni deditos inquit.

(68) Podolia.

(69) Leopolia.

comparationem facere libuerit, facile omnibus per orbem gentibus superior est: nisi quod per Asiam et Europam dispersa, et nunc in alia regione a regno remota habitet, ut quæ incursionibus faciendis invigilet, et in ea regione morari, quæ forte arriserit, in animum inducat. Si ea gens concordiam inter se celebraret, unamque regionem regemque amplecterentur, non arbitror aliquam gentem in toto orbe adeo ferocem esse viribus, quæ Scythis bellum indicere auderet. **72** Nunc autem cum undique per Asiam et Europam, necnon per Thraciam usque ad Bosphorum dissipati habitent, quam longissime a sua regia submoti cernuntur. Qui regionem, quæ se ad Bosphorum pandit, tenent, finitimis Tzarcasis, et Mincrelis, Sarmatisque multa negotia facessunt prædia agendis. Abducentes igitur inde mancipia plurima, pergunt ad Bosphorum, et ad urbem Caream (70). Postea agentes mancipia ad Mæotium paludem, ea parvo ære vendunt Venetorum et Iannensium mercatoribus. Hunc vitæ modum tenent. At Scythæ, quæ morantur in Agora, plaustris et jumentis vehuntur. Lacte plerumque, etiam equina carne victitant. Nec frumenti, nec hordei usus apud hos, quod selam, frequentatur: verum utuntur panico et fleis. Cblænis sive lineis vestibus vestiuntur. Quantum ad margaritas lapidesque pretiosos pertinet, felicissimi et ditissimi censentur. Sagittæ eorum necnon gladii barbariorum redolent. Scuta habent qualia gestant Daci. Pileis autem plerumque utuntur, neque... qua attingunt Sarmatiam: neque vestitus ipsis est ex filis contextus, verum ovium velera induunt. Agora Scytharum magnique eorum regis, patet itinere quindecim dierum. Itaque regione fruentur, qua ipsis commodissimum visum fuerit. Quidam numero pauci, dispersi ab utroque latere non habentes ducem, Agoramque faciunt longissimam, et regionem depascunt, jumentis larga præbentes pabula. Reliqui in eum ordinem rediguntur, qui penes ipsos optimus esse creditur. Nam regem solum, regni que proceres circulo circumdant: munimenta que facientes, regiam sedem regi præbent ex ligneis compagibus præparatam. Deinde partientes Agoram hanc universam in quasdam partes, singulis magistratus seu duces præficiunt: et quando imperaverit rex, confestim omnes advolant imperata facturi. Ea igitur tempestate cum Temires ductaret Asiæ exercitum, Scythæque intelligerent eam adversum se hostiliter proficisci: rex universa Agora in exercitum allecta, imponens onera plaustris, propriis viribus hosti obviam procedebat. Exercitus partem præmisit ad præoccupandas angustias montium, qua traducturus exercitum Temires erat. Hos jussit fortiter resistere hostibus eos aditu

τόν ἐστιν ὄρον οὐδενὶ τῶν κατὰ τὴν οἰκουμένην ἔθνων παραβάλλειν, ἂν μὴ πολλαχῆ ἀνά τὴν οἰκουμένην, κατὰ τὴν Ἀσίαν καὶ Εὐρώπην ἐσχεδατμένον, ἄλλη τε τῆς αὐτῶν βασιλείας ὤκισθη, ὡς τῇ ἐπιδρομῇ τὰ πολλὰ χρησάμενον, ἢ δὴ χώρα ἠρέσκετο ταύτῃ τὸ ἐναπολειφθὲν ὤκισεν. Εἰ μὲν οὖν εὐφρόνῃ κατὰ τὰδε, τὴν αὐτὴν ἐνοικοῦν χώραν, καὶ ἐφ' ἐνὶ γένει βασιλεῖ, οὐδένας οἱ τῶν ἐν τῇ οἰκουμένῃ ἐνίσταντο ἂν, ὥστε μὴ συνομολογεῖν αὐτῷ· νῦν δὲ ἀπανταχῆ τῆς Ἀσίας ἐπινεμόμενον, καὶ ἐν τῇ Εὐρώπῃ, ἐπὶ τῇ Θράκῃ τε καὶ ἐπὶ τὸν Βόσπορον ἐνοικοῦν, ἀπέκλιται τῆς σφῶν αὐτῶν βασιλείας, τῆς ἐς τὸ Οὐρδάν. Οἱ μὲν οὖν ἐς τὸν Βόσπορον τὴν ταύτην χώραν ἐπινεμόμενοι, καὶ τὴν ὄμιρον λεηλατοῦντες, τὴν τε Τζαρκάσιον, καὶ Μικρελίαν, καὶ Σαρμάτων, καὶ ἀνδράποδα ὡς κλειστά ἀγόμενοι, ἐπὶ τὸν Βόσπορον ἐπὶ Καρίαν πόλιν, καὶ ἐς τὴν Μαιώτιδα καλουμένην λίμνην ἀπάγοντες ὀλίγου τε αὐτὰ ἀποδόμενοι τοῖς τε Ἐνετῶν, καὶ Ἰανύων ἐμπόροις, οὕτω δὴ βιοτεύουσι· Ἐκύθαι δὲ οἱ ἐν τῇ Ἀγορᾷ, ἐπὶ ἀμαξῶν τε καὶ ὑποζυγίων τὸν βίον ποιοῦμενοι, γάλακτι τὰ πολλὰ, ἵππων τε καὶ τὰ κρέα διαχρώμενοι, οὔτε σίτω οὔτε κριθῇ καταφανεῖς εἶσι διαχρώμενοι· μέλινη δὲ τὸ πλεόν, καὶ σπυρίδιον, λιγὰς τε ἰσοθῆτας φασκύντες, ἐς τὸν τῶν λίθων ὄμιρον εὐδαιμονέστατοι καὶ πλουσιώτατοι νομίζονται. Τύξοις δὲ χροῦνται τσαύμπαν εἰπεῖν καὶ ξίφει βαρβαρικοῖς, καὶ θυραῖς, τοῖς τῶν Δακῶν παραπλησίως. Πίλοις δὲ ταπολλὰ χρώμενοι, οὔτε ἢ περὶ Σαρματίαν οἰκοῦντες, οὔτε ἱματίους ἀπὸ ἐρίων, ὅτι μὴ λινοῖς νομίζουσι. Διήκει δὲ ἡ Ἀγορὰ τούτων τῶν Ἐκυθῶν, καὶ τοῦ μεγάλου βασιλέως, ἐπὶ ὁδὸν πεντεκαίδεκα ἡμερῶν, ὥστε ἐπινέμεσθαι τὴν χώραν ἐς τὸ ἐπιτηδειότατον σφίσι καταστάντες, καὶ κατ' ὀλίγους ἐσχεδατμένοι, ἐφ' ἑκατέρου πλάγιου καθιπτάμενοι ἐφ' ἐνὶ τὴν τε Ἀγορὰν ποιοῦνται ἐπὶ μήκιστον, καὶ διανέμονται τὴν χώραν τοῖς ὑποζυγίοις ἀφθονον παρεχόμενοι, καὶ αὐτοὶ τε ἐς τάξιν τὴν ἀρίστην ὑπὸ σφῶν νομιζομένην, καθιστάμενοι. Κατ' αὐτὸν δὲ μόνον τὸν βασιλέα καὶ τοὺς ταύτῃ ἀρίστους ἐπὶ κύκλους καταστάντες, καὶ περιόδους ποιοῦμενοι, βασιλεία τε παρέχουσι τῷ βασιλεῖ, ἀπὸ ξύλων κατεσκευασμένα. Ἐπιδικασμένοι δὲ εἰς μοῖρας ταύτην σύμπασαν τὴν Ἀγορὰν, ἀρχοντας τε ἐπιστάται τούτων. Καὶ ἐπειδὴν παραγγέλλῃ βασιλεῖς, χωροῦσιν ἐφ' ὅτι ἂν γένηται χρεῖα. Τότε μὲν οὖν ὡς ἐστρατεύετο Τεμήρης, ἐλαύνων τὴν τῆς Ἀσίας στρατὸν, καὶ ἐπύθοντο ἐπὶ σφῶν στρατευόμενον, βασιλεὺς μὲντοι τὴν τε Ἀγορὰν σύμπασαν ἐς στρατὸν ποιησάμενος, ἐστρατοπεδεύετο ἐπὶ πολλοὺς τὸ βῆρος ποιησάμενος. Καὶ αὐτὸς μὲν ταύτῃ ταξάμενος, ἴστο ὁμοίως ἐπὶ τοὺς πολέμιους· μοῖραν δὲ πρόεπιρριψε τὴν πάροδον καταληψομένους, ἢ ἔμελλε διαπορευέσθαι Τεμήρης ὁ βασιλεὺς καὶ διακωλύσαι ἐκέλευεν ὅποι δύναιτο ὡς

Notulæ marginales.

(70) Capham.

⁷⁸ Hic lacuna est.

κράτειστα μαχόμενος τῷ Τεμήρη. Οὗτος μὲν δὴ πα-
ραλαβὼν τὴν μεθ' ἑαυτοῦ μοῖραν ἑταίρων δὲ ὡς
ἐπὶ τὸν στρατὸν, εὐθὺς Τανάϊδος ἐπορεύετο, ἐν δε-
ξιᾷ ἔχων τὸν Καύκασον. Ἐπεὶ δὲ εἰσεβάλεν εἰς τὴν
Σκυθικὴν, εὗρε τοὺς Σκύθας ἐστρατοπεδευμένους.
Καὶ ὡς ἤσθησαν ἐπιόντα, παρετάσσοντο ὡς εἰς μά-
χην ἑταίρων τε ἀντιπαρετάσσοντο. Καὶ μάχην
μὲν τινα ἐποίησαντο ἐν τῇ παρόδῳ, καὶ οὐδὲν πλέον
ἔσχε Τεμήρης ἐν τῇ μάχῃ ταύτῃ.

Μετὰ δὲ ὡς ἐπηλύσαστο, τῇ ὑστεραία αὖθις
παρετάσσοντο, καὶ ἐμαχέσαντο καὶ ἐξεκρούσαντο
αὐτὸν, ὥστε μὴ δύναντο ἐξελθεῖν αὐτὸν παρι-
έναι εἰσω, καὶ ἐσβάλλειν εἰς τὴν χώραν. Καὶ αὐτοῦ
τε διέφθειρε τοῦ στρατεύματος αὐτοῦ οὐκ ὀλίγους
ὑπὸ τῶν Σκυθῶν. Μετὰ δὲ, ὡς οὐχ οἶδός τε ἐγένετο
εἰσω παρελθεῖν διακωλυόμενος, ἀπήγαγε τὸν στρα-
τὸν, καὶ ἀνεχώρει ἐπ' αἰθρῶν. Τοῦ δὲ ἐπιγινόμενον
θέρου, στρατιὰν ὡς μεγίστην συλλέξας, καὶ ἐπὶ
Αἴγυπτον ἐν νῶ ἔχων στρατεύεσθαι. Μετὰ δὲ συ-
στρέψας, ἤλαυνεν αὖθις ἐπὶ Σκύθας, σταθμοὺς ἐλαύ-
νων ὡς μεγίστους. Καὶ ἐφθῆ τε δὴ ἐσβαλὼν εἰς τὴν
Σκυθικὴν, καὶ συνέμιξε μοῖραν τινὲς αὐτοῦ ἐπὶ τὴν
ἐφοδὸν ἐπειγομένους, καὶ συμβαλὼν ἐτρέψατο. Οὐ
μὲντοι γε ἀπεγένετο, ὅ τι καὶ ἀξίον λόγου, ἐν ταύτῃ
τῇ συμβολῇ. Οἱ γὰρ δὴ Σκύθαι μέγιστον δὴ τοῦτο
ἔχουσιν ἀγαθόν, ἐν τῇ τροπῇ συστρεφόμενοι, αὖθις
ἐλαύνουσιν ἐπὶ τοὺς πολεμίους, οὐδὲν τι κατὰ τὴν
τροπὴν χαλεπὸν ὑφίσταμενοι. Μετὰ δὲ ὡς ἐπὶ τὸν
βασιλεῖα Σκυθῶν ἤλασε, παρετάσσοντο τε εἰς μάχην,
καὶ οἱ Σκύθαι νυκτὸς ἀπεχώρουν ὡσεὶ σταδίους εἰ-
κοσι καὶ ἑκατόν. Ὅς δὲ ἐπὶ Τεμήρης διημερεύων
ἐπὶ ἤλαυνε νυκτὸς, αὖθις ἀπεχώρουν οἱ Σκύθαι. Ὄψ-
τε δὲ ταῦτα ποιούμενος, ἔκαμνε τῷ Τεμήρη ὁ στρα-
τὸς, καὶ προκαλεῖτο εἰς μάχην τῶν Σκυθῶν βασιλεῖα.
Μετὰ δὲ ταῦτα ἐστρατοπεδευσάμενος εἰς τὴν ὑστεραί-
αν, παρετάσσοντο κατὰ Ἰλας. Τεμήρης δὲ παρετάσσον-
το ἐπὶ πολὺ τὸ βάθος, ἔχων ἐπὶ τὸ δεξιὸν Χαϊδάρην
σὺν τοῖς Μασαγέταις, ἐπὶ δὲ τὸ εὐώνυμον τὸν παῖ-
δα αὐτοῦ Σαχροῦχον σὺν τοῖς Πέρσαις τε καὶ Ἀσσυ-
ρίαις, καὶ Χαταγίων⁹⁶, οἱ εἶποντο. Ἐπεὶ δὲ συνέ-
μισγον ἀλλήλοις τὰ στρατεύματα, καὶ ἐμάχοντο.
Μάχης δὲ καρτερᾶς γενομένης, οὐδὲν τι πλέον
ἔσχον οἱ Σκύθαι. Μετὰ δὲ ὡς ὡσάμενοι εἶχοντο τοῦ
ἔργου ἐντομιότερον οἱ Σκύθαι, οὐδ' ὡς ἐτρέψαντο
τὸν Τεμήρηω στρατὸν, ἀπετράποντο, καὶ ἀπέβηλον
ἐν ταύτῃ τῇ μάχῃ οὐκ ὀλίγους. Καὶ ἐπεσον ἀπὸ
τοῦ στρατοῦ τῶν Περσῶν οὐκ ὀλίγοι. Ὑστερον μὲν-
τοι, ὡς οὐδὲν ἔπρασαν Σκύθαι μαχόμενοι τῷ Τεμή-
ρηω στρατῷ, ἤλαυνον εἰς τὸ πρόσω ἔχοντες, ὡς ἐντὸς
τῆς χώρας τοὺς πολεμίους ἀποληψόμενοι. Ὁ μὲντοι
Τεμήρης συστραφεὶς ἤλαυνε τε αὐτὸς τὰ ἔμπροσθεν
γενόμενος, καὶ οὕτως ἐφθῆ εἰς τὸν Τανάϊν ἀφικόμε-
νος. Μετὰ δὲ ταῦτα εἰς τὴν Ἰθέρην τὴν ἐν τῇ Ἀσίᾳ
ἀφικόμενος, ἀπεχώρει διὰ τῆς Κολχίδος, τὸν Φάσιν
αὐτοῦ διαβάς ποταμὸν, τὸν ἀπὸ Καυκάσου ρέοντα
ἐπὶ Εὐξείνου πόντον. Ἐσβαλὼν δὲ εἰς τὴν Ἀρμενίων

A prohibentes. Qui dicto audientes fuere. Temires acce-
dens, exercitum recta versus Tanaim movebat, a
dextra habens montem Caucasum. Ubi autem irruit
in Scythiam deprehendit Scythas castrametatos es-
se. **73** Qui ut acceperunt adventum Temiris, aciem
instruunt, praelii copiam facturi. Ipse quoque Te-
mires suos in aciem ducebat.

Tandem in angustiis commiserere praelium : non
tamen vicit Scythas Temires, verum propemo-
dum æquo Marte est pugnatum. Dehinc cum re-
ceptui cecinissent, die postero iterum ad præ-
lium accingebantur. Adeo autem fortiter dimi-
carunt Scythæ, ut pellerent Temirem, planeque
ut desperaret se in ipsorum regionem intrare
posse. Clades maxima ibi Temiris exercitui illa-
ta est a Scythis. Deinde cum non posset superare
angustias, exercitum abduxit et domum rever-
sus est. Æstate autem insequenti conscribens exer-
citurum quam potuit maximum, bello petere Ægy-
ptum statuit. Postea invito consilio, transversis
itineribus peragens cursus quam maximos, omnem
belli tempestatem in Scythas deorsum vertit. Et qui-
dem sua celeritate Scythas præveniens, Scy-
thiam ingressus est : et dimicans cum iis qui ad
angustias tutandas properabant, eos vertere cogit :
neque id flagitium militiæ ducitur. Ita habent
motus. Scythæ namque maximam istam commo-
ditatem habent, ut in fugam se convertere possint,
præliumque cum hoste redintegrare, nihil
interim periculi in fuga sustinentes. Deinde cum
Scytharum regem infesto animo peteret, longius
progressus est, et ad prælium suos instruebat.
Scythæ eludentes Temiris consilium, nocturno
itinere profecti sunt a castris ejus stadiis circi-
ter centum et viginti. Horum vestigia toto die se-
cutus Temires, tandem eos obsecutus est. Quem-
admodum igitur antea, sic et nunc noctu dis-
cedunt Scythæ. Itaque insequendi studio graviter
affligebatur Temiris exercitus. Hinc motus Te-
mires, Scytharum regi ad prælium provocat.
Scythæ castra locantes eo die qui sequebatur, ordi-
nes explicant, aciemque contra Temirem dirigunt,
in turmas collecti. Temires et ipse suos in aciem
educit : aciem mediam occupat ipse. In dextro
cornu Chaidarem cum Massagelis ponit. In si-
nistro cornu filium suum Saruchum curare jubet.
Hinc additi sunt Persæ, Assyrii et Chatagii, quotquot
militantem Temirem sequebantur. Cum jam utrin-
que satis instructi exercitus concurrissent, tandem
vehementi prælio commisso, Scythæ nequaquam
victoria potiti sunt. Proinde quasi vi propulsaturi
hostem, coarctantur in Temiris exercitum. Cum
autem nec sic quidem cepta succederent, fugam
ineunt, plurimis in eo prælio desideratis. Coci-

Notulæ marginales.

⁹⁶ Χαταίων, al. ut c

derunt quoque non pauci Persæ. Postea cum præliando nihil efficerent contra Temiris exercitum, circumducere parant hostes, ut eos intra regionem **74** concludant. Verum Temires, cognitis Scytharum insidiis, sententiam mutavit, atque ex infesta regione copias ducere instituit, priorque ad Tanaim pervenit. Postea in Iberiam Asiæ delatus, iter per Colehidem intendit, transito fluvio Phasido : qui ex Caucasio monte fluens, vadit in Euxinum pontum. Tandem cum attingisset Armeniam, maturato itinere Cheriam venit. Exercitus vero quem armatum in Scythas moverat, graviter afflictus est. Anno abhinc tertio Scythæ ad arma convolant, et ulturi temeritatem Temiris, impetum dederunt in regionem quæ supra Assyrios colitur. Temires rei acerbitate coactus, legatos misit qui peterent pacem. Promittebat rex Temires, si pax daretur, et in fœdus reciperetur, se affinitatem juncturum cum rege Odico, et cum universa Scytharum Agora. Fœdus ergo iectum est, quo jubebantur esse amici hospitesque inter se. Compositis rebus in hunc modum Scythicis, Cœlesyriam subigere aggressus est. Adortus est Damascum, eamque urbem obsidione arctavit. Admovens deinde muro machinas bellicas, captam vi sæpe diripuit, cum fuisset urbs maxima et felicissima opibus. Hinc abduxit octo millia camelorum. Raptis opibus plurimis ex ea urbe, præda multa et divitiis oneratus, domum remeavit : legatos quoque dimisit ad Soldanum regem Memphis, cum hujusmodi mandatis : regem Temirem postulare ut sibi tradat Cœlesyriam. Quod si fecerit, bellum pace se mutaturum. Ut ista legatio irrita fuit, armata manu cepit et diripuit Damascum, urbem opibus vigentem. Tandem discessit ea de causa quam infra trademus. Rex Memphiticus regioni imperat amplissimæ : ab Arabibus incipiens, Cœlesyriam, Palæstinam, nec tamen universam, et Ægyptum suo imperio moderatur. Ascendit autem ad hoc insigne decus Memphitici regni, tali ex causa. Quotusquisque de mancipiorum grege in ista regione virtuti adhaeret, a rege in militum ordinem transfertur. Illi deinde regis satellites habentur, numero bis mille, et Mamalukides nominantur. Ex illorum numero quotquot peregrini sunt, ad regis officia perficienda ordinantur. Illi paulatim etiam ad magistratus dignitatem ascendentes, meliorem tandem assequuntur fortunam : et a rege in maximo honore habiti, præficiuntur iis qui Melicamaridæ nuncupantur : ex quorum regione illico perveniunt ad regionem regis, et ad Memphiticum regnum, et ad imperium Ægypti Asiæque, necnon ad alios magistratus, qui sub isto rege **75** sunt. Melicamaridæ sunt principes viri, qui a rege creati præficiuntur insignioribus oppidis. Urbs Memphis (quæ et Alcairua) magnitudine hominumque multitudine totius orbis nubes facile exsuperat. Urbis ejus ambitus amplectitur sep-

A χώραν, ἀπῆλθονεν ἐπὶ Χερσίης. Ἄκεπράγη δὲ οὕτω αὐτοῦ τὰ στρατεύματα ἐς τὴν ἐπὶ Σκύθαις ταύτης ἑλασιν. Τῷ δὲ τρίτῳ ἔτει παρασκευασάμενοι οἱ Σκύθαι, ὡς ἀμυνοῦμενοι βασιλέα Τεμήρηην, ἤλασαν τε καὶ ἐπέδραμον χώραν τὴν ὑπὲρ τοὺς Ἀσσυρίους. Ἐπρεσβεύετο μὲν οὖν ὕστερον περὶ σπονδῶν πρὸς τε τὸν βασιλέα Τοῦοδῆω, καὶ πρὸς σύμπασαν τὴν Ἀγοράν, ἐπιγαμίαν τε ὑπισχνούμενος, καὶ σπονδὰς τε ἐποίησαντο, ἐφ' ὧν ξένους τε καὶ φίλους εἶναι ἀλλήλοις. Ὡς δὲ τὰ πρὸς τοὺς Σκύθαις καθίστη, ἤλαυνεν ἐπὶ Συρίαν Κοίλην. Ἐλάσας δὲ ἐπὶ Δαμασκὸν, τὴν τε πόλιν ἐπολιόρκει, καὶ μηχανὰς προσφέρων τῷ τείχει, εἶλέ τε κατὰ κράτος τὴν πόλιν, καὶ ἠνδραποδίσατο, πόλιν μεγίστην δὴ τότε οὔσαν καὶ εὐδαιμονεστάτην. Καμήλους τε ἐντεῦθεν ἀπήγαγεν ἐς ὀκτακισχιλίους τὰς πάσας. Ὅλθον δὲ μέγιστον ἐν ταύτῃ τῇ πόλει ληϊσάμενος, ἀπῆλθονεν ὀπίσω ἐπ' οἶκον, λείαν τε πολλὴν καὶ εὐδαίμονα ἀγόμενος. Ἐπρεσβεύετο μὲντοι καὶ πρὸς τὸν τῆς Μέμφιος βασιλέα, Σουλδάνον οὕτω δὴ ἐξόχως καλούμενον, καὶ ἡξίου Κοίλης Συρίας ὑποχωρήσασί οἱ, ὥστε ἐς σπονδὰς τε ἵνα αὐτῷ, καὶ εἰρήνην ἐπὶ τούτῳ ποιείσθαι. Ὡς δὲ προπέμποντι αὐὸν προεχώρει, ἤδη παρασκευασάμενος, ἔλθων τε καὶ ἀνδραποδισάμενος τὴν Δαμασκὸν πόλιν εὐδαίμονα, ἀπεχώρει δι' αἰτίαν ἤντινα ἐς τὸ πρῶτον τοῦ λόγου ἰὼν σημανῶ. Ὁ δὲ τῆς Μέμφιος βασιλεὺς χώρας τε ἀρχεὶ οὐκ ὀλίγης, καὶ εὐδαίμονος, ἀπὸ Ἀραβίων ἀρξάμενος, Συρίαν τε Κοίλην καὶ Παλαιστίνην, καὶ σύμπασαν δὴ Ἀίγυπτον ὑφ' αὐτῷ ἔχει. Βασιλεὺς δὲ καθίσταται τῆς Μέμφιος καὶ τῆς ἀρχῆς τῆσδε τρόπῳ τοιῷδε. Ὅσοι τῶν ἀνδραπόδιων ἀρετῆς τι μεταποιοῦνται, ἐν ταύτῃ τῇ χώρᾳ ὑπὸ βασιλέως καθίστανται ἐς τοὺς στρατιώτας. Εἰσὶ δὲ οὗτοι δορυφοροῦντες βασιλέα ἀμφὶ τοὺς δυσμορίους, Μαραλοῦκιδες καλούμενοι. Ἀπὸ τούτων δὲ ὅσοι ἐπίσημοι, ἐπὶ τὸ κατεργάζεσθαι ἐτιοῦν τῶν ὑπὸ βασιλέως τεταγμένων, οὗτοι ἐς τὰς ἀρχὰς καταβραχὺ καθιστάμενοι, ἐπὶ μείζον χωροῦσι τύχης ἅμα κατὰ βασιλέως, καὶ ἐς τὰ πρῶτα τιμῆς ἀξιοῦμενοι, ἐπὶ τοὺς καλουμένους Μελικαμηράδας καθίστανται, ἀφ' ὧν δὴ τῆς χώρας ἐπ' αὐτὴν ἤδη χωροῦσι τὴν βασιλέως χώραν, καὶ ἐπὶ τὴν τῆς Μέμφιος ἀρχὴν, καὶ συμπάσης τῆς τε Αἰγύπτου, Ἀραβίας τε καὶ Παλαιστίνης, καὶ τῶν ἄλλων ἀρχῶν, ὅσαι ὑπὸ τούτῳ τῷ βασιλεὶ τάττονται. Μελικαμηράδες εἰσὶν ἀρχαὶ ἐς τὰς πόλεις, τὰς ὑπὸ τῆσδε τῆς βασιλείαν ἐπιστήμους, ἀρχόντες καθιστάμενοι ὑπὸ βασιλέως. Τὴν δὲ πόλιν ταύτην τῆς Μέμφιος μεγίστην δὴ πασῶν τῶν κατὰ τὴν οἰκουμένην πόλεων ἐς τε τὴν ἄλλην εὐδαιμονίαν, καὶ τὸ πλῆθος τῶν ἀνθρώπων. Ὁ τε γὰρ περίβολος ταύτης τῆς χώρας ἐς ἑπτακισίους μάλιστα σταδίους διήκων. Ἐνομεῖται δὲ κάλλιστα πασῶν δὴ ὧν ἡμεῖς ἴσμεν πόλεων. Οἰκίας δὲ ἔχειν κάλλιστας λέγεται ἐς τὰς πεντήκοντα μυριάδας. Ρεῖ δὲ διὰ μέσης τῆς πόλεως Νεῖλος ποταμὸς, κράτιστον ὕδωρ παραχόμενος, ρέων ἀπὸ Ἀργυροῦ ἔρους. Αἰγυπτον δὲ σύμπασαν ἀρδεύει ἐς τὰ κάλλιστα κατὰ τὰς διώρυχας ὑπὸ τῶν ἐκασταχῆ γιο-

ριών κατεσκευασμένων, ὥστε τὴν χώραν ἀρδεύειν ἐπιτηδείως ἔχειν. Οἰκοῦσι δὲ ταύτην τὴν χώραν Μονοθεληταί, καὶ Ἰακωβίται, ἔθνη τε οὐκ ὀλίγα, καὶ τῶν ἐς τὴν τοῦ Ἰησοῦ τοῦ Θεοῦ θρησκείαν, τελούντων τε καὶ φρονούντων ἄλλων ἄλλη· οὔτε κατὰ τοὺς Ῥωμαίους, οὔτε κατὰ τὰ Ἑλλησι διδυγμένα ἐς τὴν θρησκείαν φρονοῦντες· ἀλλ' ὅσοι μὲν εἰσιν Ἀρμένιοι πλείστοι ἀνὰ τὴν χώραν ταύτην, Μονοθεληταί δὲ καὶ Ἰακωβίται καὶ Μανιχαῖοι πάμπόλλοι. Διήκει δὲ ἡ χώρα τοῦ τῆς Μέμφιος βασιλέως ἀπὸ Λιβύης ἐς τὴν πόλιν Χαλεπίην οὕτω καλουμένην κατὰ τὴν Ἀσίαν. Νομίζεται δ' οὗτος ὁ βασιλεὺς, ὑπὸ τε τῶν ἐν τῇ Ἀσίᾳ ἔθνῶν, καὶ ὑπὸ τῶν τῆς Λιβύης, καὶ δὴ καὶ ὑπὸ τῶν ἐν τῇ Εὐρώπῃ, ἀρχιερέως τε τὰ ἐς τὴν θρησκείαν αὐτῶν, καὶ τὰ ἐς τοὺς νόμους τοῦ Μεχμέτew, παμπόλλων αὐτοῦ ταύτη διδασκομένων τοὺς τῆς θρησκείας αὐτόνομους, καὶ ὡς ἀπὸ τῶν παλαιότερων ἀρχιερέως τε ἐνομιόθη, καὶ γράμμασι τοῖς τούτων ἀποδεικνύσθαι ἀκριδέστατα δὴ τὸν τοῦ Μεχμέτew νόμον. Τὴν δὲ τάφον Ἰησοῦ κατὰ τὴν Παλαιστίνην κατέχοντες, μέγα τε ἀποφέρονται κέρδος, καὶ ἄρχοντες μέγιστοι δὲ τοῦ βασιλέως οἴκου ἐς φυλακὴν τοῦ σήματος καθίστανται. Διήκει δὲ Αἴγυπτος ἀπὸ Τύρου τῆς Ἀλεξανδρείας ἐς τὴν Ἡτουρέαν χώραν ἐπὶ σταδίων μάλιστα πη' 97. Ὁ δὲ Νεῖλος, ὁ τῆς Αἰγύπτου ποταμὸς, ἐκδιδοῖ ἐς θάλασσαν πρὸς βορρᾶν ἄνεμον κατὰ Ἀλεξανδρείαν τῆς Αἰγύπτου. Ἐντεῦθεν ἀρχεται ἡ Παλαιστίνη διήκουσα ἐς τὴν ἐπὶ Κοίλῃν Συρίαν. Ἐν ταύτῃ δὲ ἐστὶ τὸ τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ σῆμα κατὰ τὴν Ἱεροσολύμων πόλιν, ἣ δὴ κατέσκαπται. Καὶ αὗται μὲν παράλαι χῶραι· Κοίλη δὲ Συρία διήκει ἐπὶ Ἀραβίαν ἐπὶ τὴν ἐρυθρὰν θάλασσαν τῷ πρὸς Ἐὼ ἰόντι. Διαβάντι δὲ τὴν θάλασσαν, ψάμμος τε δέχεται αὐτοῦ ταύτη διαπορευομένων ἐπὶ τὸ σῆμα τοῦ Μεχμέτew. Αὕτη δὲ ἡ χώρα βασιλέως τῆς Μέμφιος οὖσα· πρὸς δὲ καὶ ἡ Φοινίκη. Δύναμις δὲ ἐστὶ τῷ βασιλεῖ τῷδε κατὰ θάλασσαν ἀξιόχρεως, ἐνθα δὴ ὑφίσταται Σάμος πλοῖα τε καὶ τριήρεις. [Ἐκ ταύτης κατασκευάζει] 98 Κύπρον τε ὑπηγάγετο, καὶ ἐπὶ Ῥόδον καὶ Κύπρον πέμψαι τὰ τε πλοῖα καὶ στρατὸν σὺν αὐταῖς. Διαπλεύσας δὲ τὴν τε πόλιν ἐπολιόρκει, καὶ τὴν νῆσον ληίσάμενος, προσέβαλέ τε τῷ τείχει ἐπὶ ἡμέρας ἰκανάς· καὶ ὡς οὐδὲν προὔχωρει ἡ τῆς πόλεως αἵρεσις, ἀπεχώρησεν ἐπ' οἴκου. Τὴν μὲντοι Κύπρον ὑπηγάγετο, καὶ τὸν τε βασιλέα Κύπρου ἄγοντα, ἔρχετο. Ἀφ' οὗ δὴτα χρόνου φόρον τε ἐπάγει ἡ Κύπρος τῷδε τῷ βασιλεῖ. Δοκεῖ δὲ ἡ νῆσος αὕτη ὑπὸ τόνδε γενέσθαι τὸν βασιλέα τὸ παλαιόν. Κελτοὶ δὲ ὡς ἀφίκοντο ἐπὶ τὸ τοῦ Ἰησοῦ τοῦ Θεοῦ σῆμα, δουλωσάμενοι τὴν τε νῆσον ταύτην, ὑπηγάγοντο σφίσι, στόλον ἐπαγόμενοι καὶ δύναμιν ἀξιόχρεων. Ἡ καὶ Ἐνστοὶ Ἀμαρίτην πόλιν εὐδαίμονα χειρωσάμενοι, ἐπὶ συχρόν

tingenta stadia. Nec novi urbem quæ melioribus gubernetur legibus. Quinquaginta myriades pulcherrimarum domorum habet. Urbem mediam intersecat Nilus fluvius, aquam optimam et saluberrimam ministrans, ex monte Argyro scaturiens. Universam Ægypti regionem pulcherrime rigat, fossis, quæ singulis locis sunt, admissus. Hinc terra ea ubique commodissime humectari potest. Religionem istam tenent Monothelitæ et Jacobitæ, gentes haud exiguæ. Regionem quidem Jesu Filii Dei se tenere dicunt : at plurimum ipsi inter sese dissentiant, nec consensum præstant in religionis negotio vel Græcis, vel Romanis. Plurimi Armeni in regione ista, etiam Monothelitæ et Jacobitæ, necnon plurimi Manichæi habitant. Extenditur autem Memphitici regis regio a Libya usque ad Chalepiam (71) urbem Asiæ. Plurimæ in Asia et Africa Europaque gentes venerantur istum regem ut sacerdotem, in iis quæ ad religionem et Mechemetis legem spectant : plurimi namque isthic hærent qui operam dant Mechemetis legibus discendis. Etiam ab antiquis sacerdos habitus est, ut qui ejus gentis litteris Mechemetis leges acutissime explanare posset. Sepulcrum Jesu sub potestate istius regis in Palestina situm est, unde plurimum lucri ei accedit. Custodiæ hujus sepulcri viri de familia regis illustrissimi destinantur. Extendit se Ægyptus ab Alexandria et Tyro usque in Ituream regionem stadiis maxime 88. Nilus autem fluvius Ægypti exhauritur in mare versus Boream ventum, juxta Alexandriam Ægypti. Hinc incipit Palestina, tendens usque ad Coelesyriam. In hac regione Jesu celebratur sepulcrum, situm in urbe Jerusalem, quæ devastata est cum maritimis regionibus. Coelesyria panditur in Arabiam usque ad mare Rubrum, versus Orientem iter facienti. Transeuntem id mare excipit arenæ vastitas, quæ superanda est petentibus sepulcrum Mechemetis. Hæc est regio Memphitici regis, cui additur et Phœnicia. Est huic regi quoque in mari maxima potentia. Samus ei suppeditat naves et triremes. Cyprum subegit. Naves mittens cum militibus adversus Rhodum et Cyprum, urbem obsidione afflixit. Actis autem prædis ex insula plurimis, 76 aliquot diebus oppugnationi intentus fuit : quæ cum parum succederet, abducto exercitu domum reversus est. Cyprum quidem suo imperio adjunxit, capto ejus rege : et ex eo tempore Cyprus Memphitico regi tributum solvit. Quin jam olim quoque istam insulam huic regi paruisse arbitror. Verum Galli ut accesserunt ad Jesu Dei sepulcrum, insulam eam in servitutem redactam cepere, classem parantes magnam, viresque haud contemnendas. Eo modo et Veneti Amariam

Notulæ marginales.

(71) Alepium.

97 Hic forte numerus stadiorum in tribus mss. desideratur. In R. ut in c. 98 in al. in lusa desuat.

(72) urbem opulentam occupantes, diu eam tenere, ut portum ad Ægyptiacas merces commodissimum. Hinc successione longa reges Gallorum isti insulæ præfuere. Etiam Arabes hujus insulæ partem tenent, necnon Phamagustam urbem opibus florentem. Et sane Memphitico et Ægyptiaco regi bellum est adversus Arabes et Afros, propter regionis limites usque dissidentes, et inter cetera etiam manus conserentes. Et quidem Chalepia urbs ejus in Asia magna, et dives opum, merces præbens Asiæ et Arabiæ. Equos ista regio producit perquam generosos. Etiam Ægyptus, necnon ea regio quæ versus Libyam excurrit, gignit equos generosos, et camelos. Chalepiam urbem suo dominio adjecit Temires, cum arma inferret Damasco : et subacta Cœlesyriæ non modica regione, discessit hujusmodi causa motus. Nam Chatagiæ rex, unus de numero novem ducum, etiam Indiæ imperitabat. Hic Araxem trajecit, Temirisque regionem vastans, mancipiis captis plurimis, domum rediit. Fama est, eum in armis habuisse circiter quadraginta et centum myriades hominum. Temires autem regione excedens et muro loca Chatagiorum regioni finitima firmans, quam colerrime hostem insecutus est : nec eum vel in Persarum, vel in Candiorum regno indipisci valuit. Hinc legatione missa, bellum pace mutatum est, cum in animo agitare, Pajaziti Amuratis filio arma inferre hostilia. Pax autem hac conditione composita est, ut tributum magnum quotannis penderet pro Massagetarum regione, quam armis subegerat. Bellum hoc ut intercedente fœdere fuit sopitum, accidit ut causam ducum inferioris Asiæ susciperet. Venerant enim numero circiter centum, et Melitinem urbem auspiciis Pajazitis obsidione circumdederant. Comparato itaque quam potuit exercitu maximo, hostili animo profectus est contra Sebastiam, Cappadociæ urbem opibus vigentem : quæ quondam, ut apparet, regis Turcorum sedes regia exstitit. Ex hac enim antea procedentes Turci, subegere **77** regionem Asiæ non modicam usque ad Hellespontum : et jam magna manu advenientes, incursionem fecere in regionem quæ ex adverso Byzantii sita conspicitur.

Temires itaque ut advenit, urbem exercitibus circumscidit. Pajazites forte tum aberat, quis expeditionem susceperat contra Lebadiam Fœotix, et contra Peloponnesum Thessaliamque. Reliquit tamen Sebastix Orthodulem filium cum exercitu. Quæ omnia cum in eum modum disposuisset, ipse contra Peloponnesum copias duxit. At ut accepit,

A τινὰ χρόνον διακατεῖχον, ὀρμητήριον τῆς πρὸς Ἀἴγυπτον ἐμπορίας αὐτῶν. Καὶ τὸ ἐντεῦθεν ἀπὸ Καλιτῶν βασιλεῖς διαγενόμενοι βασιλεύουσιν ἐν ταύτῃ τῇ νήσῳ. Νέμονται μέντοι καὶ οἱ Ἀραβες μέρος τι τῆς νήσου ταύτης, καὶ πόλιν Φαμαγούστην καλουμένην¹⁹. Τῷ μὲν οὖν βασιλεῖ Μέμφιδος τε καὶ Αἰγύπτου πόλεμος τέ ἐστι πρὸς τοὺς ἐν τῇ Ἀραβίᾳ, καὶ πρὸς τοὺς ἀπὸ τῆς Λιβύης, διαφορομένους περὶ γῆς ὄρων, μαχεσαμένῳ τὰ τε ἄλλα. Καὶ δὲ¹ Χαλεπίον δὲ πόλις αὐτῷ ἐν τῇ Ἀσίᾳ μεγάλη τε καὶ εὐδαίμων, καὶ ἐμπορίαν παρεχομένη τῆς τε Ἀσίας, καὶ Αἰγύπτου, καὶ Ἀραβίας· ἵππους δὲ ἐκφέρει ἡ χώρα αὕτη γενναίους. Δοκεῖ δὲ καὶ ἡ τε Αἴγυπτος καὶ ἡ πρὸς Λιβύην χώρα φέρειν ἵππους τε ἀγαθοὺς καὶ καμήλους. Τὴν μέντοι Χαλεπίην πόλιν Τεμήρης, ὅτε δὴ καὶ ἐπὶ Δαμασκῶν ἐστρατεύετο, ὑπηγάγετο· καὶ Κοίλης Συρίας οὐκ ὀλίγην χώραν καταστρεψάμενος ἀπεχώρει δι' αἰτίαν τήγδε. Ὁ γὰρ δὴ τῆς Καταγίης βασιλεὺς τῶν ἐννέκ καλούμενος, οὗτος δ' ἂν καὶ ὁ τῆς Ἰνδίας βασιλεὺς, διαβάς τὸν Ἀράξην, τὴν τε χώραν ἐπέδραμε τοῦ Τεμήρειω, καὶ ἀνδράποδα ὡς πλείστα ἀπάγων, ἔρχετο αὐθις ἐπ' οἴκου ἀποχωρῶν. Πήγαγε δὲ στρατὸν, ἧ λέγεται, ἐς τεσσαράκοντα καὶ ἑκατὸν μυριάδας. Τεμήρης δὲ ὡς ἤλαυνε τὴν ταχίστην, τῆς μὲν χώρας ὑφιέμενος, τῷ δὲ τείχεσι ἐπειγόμενος διαφυλάξαι ὅσα τε ἦν αὐτῷ ὁμοροῦντα τὴν Καταίων χώραν, καὶ ἐν τῇ Περσῶν αὐθις καὶ Καμδίων² ἀρχῇ οὐκ ἔφθη καταλαβῶν τὸν βασιλέα. Ἐντεῦθεν διαπρεσβευσάμενος σπονδὰς τε ἐποίησατο, ἐν νῶ ἔχων ἐπὶ Παιαζήτη τὴν Ἀμουράτῳ στρατεύεσθαι. Ἐποίησατο οὖν σπονδὰς ἐφ' ᾧ ἀπάγειν φόρον ἰκανὸν ὑπὲρ τῆς τῶν Μασαγετῶν χώρας, ἣν καταστρεψάμενος εἶχεν. Ὡς δὲ πρὸς τοῦτον σπονδὰς τε ἐποίησατο, καὶ εἰρήνην ἐξυνηνέχθη αὐτῷ τὰ ἐς τοὺς ἀπὸ τῆς κάτω Ἀσίας, Τούρκων ἡγεμόνας ἀφίχθαι τε παρ' ἑκατὸν, καὶ τὰ περὶ τὴν Μελιτήνην ἐπολιορκήσαντο ταύτην τῷ Παιαζήτη. Παρασκευασάμενος δὲ στρατὸν μέγιστον, ἤλαυνε ἐπὶ Σεβάστειαν, πόλιν τῆς Καππαδοκίας εὐδαίμονα. Δοκεῖ δὲ αὕτη ἡ πόλις βασιλεία γενέσθαι τοῦ πρότερον βασιλέως Τούρκων, καὶ ἀπὸ ταύτης ὀρμηθένους τοὺς Τούρκους τοπαλαίων χώρας, ὑπαγούμενους³ τῆς τε Ἀσίας οὐκ ὀλίγην, εἰς τὸν Ἑλλήσποντόν τε καὶ ἀντικρὺ Βυζαντίου χώραν τὴν ἐς τὴν Ἀσίαν ἐπιδραμεῖν χειρὶ πολλῇ ἀφικομένους.

Τεμήρης μὲν οὖν ὡς ἀφίκετο, ἐπολιορκεῖ τὴν πόλιν. Παιαζήτης δὲ ἀπὴν τότε ἐπὶ Λεβადίαν τῆς Βοιωτίας, καὶ ἐπὶ Πελοπόννησον καὶ Θετταλίαν στρατεύόμενος. Κατέλιπε δὲ ἐν τῇ Σεβάστειᾳ στρατὸν τε τὸν τῆς Ἀσίας, καὶ παῖδα Ὀρθαγρούλην, καὶ ταύτη⁴ καταστησάμενος, αὐτὸς μὲν ἐπὶ Πελοπόννησον ἐστρατεύετο. Ἐνθα δὴ πυθομένη, ὡς

Notulæ marginales.

(72) Amathunta, quæ nunc *Limisso*.

¹⁹ καλουμένην Ἀμμεχώστην. R. ut in c. ¹ Hic forte aliquid deest; in R. est lac. ² In uno Καδμίω.
³ ὑπαγόμενους. R. ut in cont. ⁴ in R. ταύτην.

Τεμήρης ἐλάσας πολιορκοῖη Σεβάστειαν, ἤλανέ τε Ἐμπαλιν γενόμενος. Καὶ οὐκ ἐξεγένετο αὐτῷ ἐσβαλεῖν ἐς τὴν Πελοπόννησον. Ἐπειγομένῳ δὲ τὴν ἐπὶ τὴν Ἀσίαν πορείαν, ἐπύθετο ἀλῶναι τε τὴν πόλιν, καὶ ἀνδραποδισάμενον, οἴχεσθαι αὐθις ἐπιόντα ἐπὶ Χερῖης. Ὡς γὰρ δὴ προσέβαλεν ἐπὶ ἡμερικένας^α, οἱ ἀπὸ τῆς πόλεως ἐξεκρούσαντο τὸν Τεμήρειω στρατὸν, ἐνταῦθα ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ ὄρυκτάς ἐς ὀκτακισχάλιους τὸν ἀριθμὸν, ὑπώρυσσον ὑπὸ τὴν γῆν ὀρύγματα φέροντα ἐς τὸ τεῖχος τῆς πόλεως ἀπανταχῆ. Καὶ ἕνια μὲν οἱ τῆς πόλεως ἤσθοντό τε, καὶ ἀντορύσσοντες καὶ αὐτοὶ, ἐξεκρούσαντο· τὰ δὲ πλέω ἤνυστο αὐτῷ ἄτε πολυχειρῖα ἐργαζομένων. Ὡς δὲ ἤδη τὰ τεῖχη ὀρώρυκτο, καὶ ἐπὶ ξύλων ἤδη ἦν μετέωρα, πῦρ ἐνιέντες κατεβλήθη τε τὰ τεῖχη αὐτόματα. Καὶ ἐπιπεσόντες ἐνταῦθα οἱ τοῦ Τεμήρειω στρατιῶται, εἰσέπιπτον ἐς τὴν πόλιν, καὶ αὐτὰ κατέσχον αὐτήν. Καὶ τοὺς μὲν ἀνδρας, παρεγγυήσαντο^β τοῦ βασιλέως, αὐτίκῃ ἐλόντες τὴν πόλιν, διεχρήσαντο· παῖδας δὲ καὶ γυναῖκας τῆς πόλεως ἐς ἕνα χῶρον ἀγαγών, τὴν τε ἵππον ἐπαφείε κατεχρήσατο· ὥστε μηδένα τῶν τῆς πόλεως, μήτε ἀνδρα, μήτε γυναῖκα, μήτε παῖδα, περιγενέσθαι· οἰκτρότατα δὲ ξυμπάντων τῶν ἐν τῇ πόλει θανόντων. Λέγεται δὲ γενέσθαι ἀνθρώπους ἀμφὶ τὰς δώδεκα μυριάδας. Πρὸς δὲ καὶ ἐλεφαντιῶντων^γ ἐν ταύτῃ τῇ πόλει πλῆθος εὐράμενον, λέγεται κελεῦσαι ἀνελεῖν. Τούτοις μὲν οὖν ὅπη ἤσθετο περιόντας, οὐκ ἔτι οὔα ζῶντας περινοστεῖν^δ· ἀλλ' ὡς ἤσθετο τοῦ ζῆν ἀπήλλαττεν· οὐ θέμις εἶναι φάσκων, εἰς τοιαύτην γενομένους τύχην, περιέναι τοὺς τε λοιποὺς τῶν ἀνθρώπων διαφθείροντας, καὶ αὐτοὺς ὡς τὰ πολλὰ παραπαίοντας. Λέγεται δὲ ταύτης τῆς πόλεως τὴν συμφορὰν ὑπερβαλέσθαι τὰς πάποτε γενομένας τῶν πόλεων ξυμφορὰς. Ὀρθογρούλη δὲ τὸν παῖδα Παιζήτῳ συλλαβῶν ζῶντα ἐπὶ ἡμέρας περιῆγε· μετὰ δὲ ταῦτα ἀνελεῖν ἐκέλευσε. Παιζήτης δὲ ὡς ἐπύθετο ἕκαστα μετ' οὐ πολὺ, ἄτε βῆ ἢ πόλις ἀλοῦσα διεφθάρη, καὶ ὁ παῖς αὐτοῦ μετ' οὐ πολὺ ἤγγελο τελευτῆσαι ὑπὸ βασιλέως Τεμήρειω, ξυμφορὰν τε ἐχρήτο ὡς μάλιστα, καὶ ἐν πένθει ἦν. Διαβάς τε γὰρ δὴ ἐς τὴν Ἀσίαν, ὡς βροσκόν τινα διωράκει ἀυλοῦντα, λέγεται δὲ εἰπεῖν ἐπιδηλώσαντα τὸ πάθος αὐτῷ οἷον ἦν· Αὐλαὶ δὲ ὠδὴν, οὕτω Σεβάστειαν ἀπώλεσεν, οὕτω παῖδα Ὀρθογρούλην. Ἦν γὰρ δὴ, ὡς λέγεται, Ὀρθογρούλης τῶν ἡλικίων τὰ πάντα κράτιστος, καὶ ἐξηγήσασθαι ἐπὶ πόλεμον ἱκανός· διὰ δὲ τούτα καὶ ἐν τῇ Ἀσίᾳ κατέλειπεν αὐτὸν, ἐπιτρέψας τὴν ἀρχὴν αὐτῷ, ἣ δοκοῖη αὐτῷ ἐς τὸ ἐπιτηδείστατον καθιστάσαι. Κατὰ μὲν οὖν τὴν ἐς τὴν Σεβάστειαν ἔλασιν Τεμήρειω τοσαῦτα ἐγένετο. Μετ' οὐ πολὺ δὲ καὶ ἡ πρεσβεία ἐφίκατο παρὰ τὸν Λαίλαπα Παιζήτην. Καὶ ἐκέλευσεν αὐτὸν ἀπεδοῦναι τε τὴν γῶρην τοῖς ἡγεμόσι, καὶ τὰς

A Sebastiam a Temire oppugnari, mutato consilio reveraus est nec potuit irrumperre in Peloponnesum. Cum maturaret iter in Asiam, audivit Sebastiam esse captam, Temireniq̄ue mancipiis collectis plurimis abiisse Cheriam. Ut enim Temires impetum in murum dedit diebus aliquot, oppidani vim hostilem fortiter propulsarunt. Cum autem haberet octo milia fossorum in castris, iis negotium dedit, ut cuniculos haberent subterraneos, per quos ubique possent emergere in urbem. Et quidem oppidani senserant id parari. Proinde et ipsi foediendo hostibus occurrebant, verum pellebantur. Amplius enim efficiebat Temires, ut qui fossorum numero excelleret. Muri enim jam undique essent suffossi, hostesque starent in aggere excelso et ligneo, ignem injecerunt, muriq̄ue sua sponte corruerunt. Deinde per loca ruinis patentia irruentes Temiris milites in urbem, eam in hunc modum occuparunt. Oppidanos, sic imperante Temire, capta jam urbe, illico occiderunt. Liberos et mulieres ejus urbis, in unum locum agens, immisso equitata omnes trucidavit. Urbis istius adeo miserabilis clades fuit, ut nec vir, nec mulier, neque etiam puer aliquis potuerit exitium subterfugere. Homines in ista urbe fuerunt plurimi, adeo ut pene superarent numero duodecim myriades hominum. Præterea reperta magna leprosorū multitudine, omnes interfecti curavit. Hos enim ubicunque adeptus foret, incolumes abire haud sinebat: nequaquam fas esse dicens, ut hi superstites sint, reliquosque homines inficiant, ipsi plerumq̄ue miserimè viventes. Fama exiti, excidium urbis istius miserimum superasse calamitates omnes, quæ in ullas unquam redundarunt urbes. Orthobulem Pajazitis filium, cum vivus in manus venisset, aliquot diebus, secum circumduxit: postea cuidam negotium dedit, ut cum interficeret. Pajazitem, ut urbis excidium miserabile filiiq̄ue interitum accepit, calamitas luctusq̄ue apprehendit maximus. Transiens enim in 78 Asiam, ut vidit pastorem quemdam tibia canentem, fertur dixisse, mæroram suam indicans quam acerbis esset: Cane cantilenam, cujus argumentum sit: Neque Sebastiam amittas, nec etiam filium Orthobulem. Erat enim Orthobules æqualium suorum optimus, etiam belli dux haud contempnendus. Quapropter non ab re relictus est a patre in Asia, ut regnum administraret eo modo, quo sibi putaret commodissime habere. Expeditio Temiris contra Sebastiam hunc finem sortita est. Nec multo post legatio missa est ad Pajazitem Lælapa (75), quæ jussit ut ducibus restitueret regionem. Daret tantum butyri, quantum ferunt duo millia camelorum. His adderet duo millia

Notulæ marginales.

(75) *Lælaps* vulgo dicebatur, id est procella sive turbo, Turcica lingua *Hyltrin*.

^α τλ. ^β ἐπιημερικέναι οἱ. ^γ ἐλεφαντιῶν. R, ut in cont. ^δ ὅπη R, ut ut cont.

tentiorum, ejusmodi in usu habent pastores per Asiam. Postulabatur quoque, ut per universum Pajazitis regnum Temires pronuntiaretur rex. Volebat quoque, ut Pajazites in suam regionem Temiris numisma reciperet, et suum irritum faceret. Postremo imperabatur, ut unus de numero illorum Pajazitis militaret in januis Temiris. Quod si Pajazites hæc faceret, fore eum amicum et necessarium regis Temiris: sin autem has petitiones aversaretur, sciret Temirem ipsum pro hoste habiturum. His auditis, ferunt Pajazitem ira commotum, illud responsum dedisse, quod supra declaravimus, videlicet: Si non veniat quemadmodum minitatur, precor uxorem suam ter repudiatam recipiat. Quod quidem dictum magnam infamiam importat ei, in quem dicitur. Cum igitur cum tali responso legatos dimisisset, Temires expeditionem suam, quam animo versabat, non amplius differt contra Pajazitem. Sed confestim contractis copiis quam potuit plurimis, Scytharum et Tzachaidarum, qui præsto erant, defectu habito, conscripsit exercitum, qui complectebatur octuaginta myriades hominum: et profectus est contra Pajazitem, per Phrygiam Lydiamque iter faciens. Pajazites ut hosti obviam procederet instructus, comparavit et ipse quam potuit exercitum maximum, assumptis etiam Triballis satellitibus suis, qui numero erant quasi decem mille. In his spem maximam habebat Pajazites, ut qui fortitudinis essent semper memores quocumque venissent. Quos cohortabatur, dicens: Alexander Philippi Macedones (74) habens, transgressus est in Asiam, crimini dans Dario Xerxis in Græcos expeditionem, pauca suorum manu pergens in hostem, Darium devicit, et Asiam subegit, pervenitque usque ad Phain (75) Asiæ. In spem erigor et ipse, me facile nostro exercitu destructurum **79** Temiris regnum, et deinde accessurum ad Indos usque. Assumens itaque Europæum Asianumque exercitum, qui complectebatur quasi duodecim myriades hominum, recta iter instituit adversus Temirem, cupiens eum prævertere, et in ipsius regione castra locare juxta Euphratem, animo agitans ibi dimicare cum Temire. Temires quidem exercitum per Phrygiam ductabat: at Pajazites citato agmine ferebatur per Cappadociam, præoccupare volens Euphratem per Armeniam. Ut autem, cum foret in Armenia, accepit Temirem jam in suam accessisse regionem, iter per Phrygiam facientem, mutato consilio recta in Phrygiam contendit: ubi obviam progredi Temirem intellexerat. Cum autem acceleraret iter, accidit ut exercitus longo itinere graviter vexatus, Pajaziti indignaretur, quod ipsorum opera, etiam sua audacia, cum nulla

τε δυσχίλιας καμήλους βουτύρου, καὶ σκηνὰς δὴ δυσχίλιας, αἷς εἰώθασιν οἱ Νομάδες ἀνά τὴν Ἀσίαν χρῆσθαι. Καὶ ἐν τοῖς ναοῖς, τοῖς ὑπὸ τὴν Παιαζήτεω ἀρχὴν, μνημονεύεσθαι αὐτὸν ὡς βασιλέα, καὶ νομισματὰ ⁹ δὲ χρῆσθαι τῷ βασιλέως Τεμήρης, ἐς σύμπασαν τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ, καθελόντα τὸ ἑαυτοῦ νόμισμα. Πρὸς δὲ καὶ τῶν παίδων αὐτοῦ ἕνα ἤτοῦντο παραγίνεσθαι ἐς τὰς Τεμήρειω θύρας. Καὶ ἦν ταῦτα ποιῆ, φίλον τε καὶ ἐπιτήδειον εἶεσθαι Τεμήρειω βασιλέως· ἦν δὲ μὴ ποιήσῃ, χρῆσθαι αὐτῷ ὡς πολεμῶ βασιλέα Τεμήρη. Ἡ δὲ δὴ λέγεται θυμωθέντα τὸν Παιαζήτην, ἐκείνο δὴ τὸ ἔπος εἰπεῖν, ὃ καὶ πρότερόν μοι δεδήλωται, ὡς ἦν μὴ ἐπικαταβάς ἀφίκοιτο ἐπ' αὐτὸν, τὴν γυναῖκα αὐτοῦ ἐς τρεῖς ἀποπεμφόμενον ἀπολαβεῖν αὐθις· ὃ δὴ αἰσχύνην φέρει μεγάλην εἰρήσθαι ὀτιοῦν τὸ ἔπος τοῦτο. Προθέμενος μὲν οὖν τὰ παρὰ τῆς πρεσβείας αὐτοῦ τὸ Παιαζήτεω ἔπος ὁ Τεμήρης, οὐκέτι ἐς ἀναβολὴν ἐποιεῖτο τὴν ἔλασιν. Καὶ αὐτίκα παρασκευασάμενος στρατὸν, τὸν τε παρ' ἑαυτῷ Σκυθῶν τῶν Νομάδων, καὶ Τζαχαϊτίδων, ἐς ὀγδοήκοντα, ὡς λέγεται, μυριάδας, ἤλαυνεν ἐπὶ Παιαζήτη διὰ Φρυγίας τε καὶ Λυδίας τὴν πορείαν ποιούμενος. Παιαζήτης δὲ ὡς ἐξορκίσας ¹⁰ Τεμήρη, ἦν μὴ ὡς ἠδύνατο κράτιστα παρεσκευασμένος ἐπῆει, συναγείρας στρατὸν, ὡς ἠδύνατο μέγιστον, συμπαραλαβὼν καὶ τοὺς Τριβαλλοὺς αὐτοῦ δορυφόρους, ἐς μυρίους μάλιστα που γενομένους τούτους· ἐφ' οἷς δὲ μέγα ἐφρόνει, ὡς ὅποι παρατυγχάνοιεν ἀνδρῶν ἀγαθῶν γενομένων. Καὶ προθέμενος, ὡς Ἀλέξανδρος ὁ Φίλιππου τοὺς Μακεδόνας ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ, καὶ ἐς τὴν Ἀσίαν διαβάς, Δαρεῖον αἰτιασάμενος τῆς ἐς τοὺς Ἕλληνας Ξέρξεω ἐλάσεως, τῷ ἑαυτοῦ ἐλάσσονι δὴ στρατῷ ἐπιῶν, κατεστρέψατο, καὶ τὴν Ἀσίαν ὑφ' αὐτῷ ἐποίησατο, ἐς τε ἐπὶ Ἐνφαιν τῆς Ἀσίας ¹¹ ἐληλάκει· ἐπίστευε δὲ καὶ αὐτὸς τῷ ἑαυτοῦ στρατεύματι ἐπιῶν, καθαιρήσειν ταχὺ πᾶν τὴν Τεμήρειω βασιλείαν, καὶ ἐπὶ Ἰνδοὺς ἀφικέσθαι. Παραλαβὼν δὴ οὖν τότε Εὐρώπης καὶ Ἀσίας στρατεύμα, ἐς δώδεκα μυριάδας, ἔετο ὁδὸς ἐπὶ τὸν Τεμήρη, φθῆναι αὐτὸν βουλόμενος ἐν τῇ χώρᾳ, ἐστρατοπεδευμένον πρὸς τῷ Εὐφράτῃ, ἐν νῷ ἔχων βασιλεῖ Τεμήρη μαχέσασθαι. Τεμήρης δὲ ἐπῆει διὰ Φρυγίας ἐλάωνων. Παιαζήτης δὲ διὰ τῆς Καππαδοκίας ἐπέιγετο, φθῆναι αὐτὸς πρὸς τῷ Εὐφράτῃ κατὰ τὴν Ἀρμενίων χώραν βουλόμενος. Ὡς δὲ ἐν τῇ Ἀρμενίων γενόμενος χώρᾳ, ἐπίθεται τὸν Τεμήρη ἤδη ἐν τῇ ἑαυτοῦ ἀναστρέφεσθαι χώρᾳ, διὰ Φρυγίας ἐλάσαντα, τὰ ἔμπαλιν γενόμενος ἐπορεύετο εὐθὺς Φρυγίας, ὡς ¹² δὴ καὶ Τεμήρη αὐτὸν ἴεσθαι ἐπυθάνετο. Ταχὺ δὲ ἐπειγομένων, ἠνύετο ὁ ὁδὸς ὥστε καὶ τὰ στρατεύματα αὐτοῦ πολλὴν διανύσαντα πορείαν, δι' ὀλίγου ἑκαμνέ τε χαλεπῶς φέροντα, καὶ ἤχθετο αὐτῷ, ὅτι μὴ ἐν δέοντι ἐχρήσατο τῇ ἑαυτοῦ τόλμῃ.

Notulæ marginales.

(74) Numerum non habet exemplar Græcum.

(75) Al. Euphain. Al. Hyphasin.

⁹ νομισματι. Sic etiam in uno. In al. ut in c. ¹⁰ ἐξορκίσας. ¹¹ in uno, s. Ἐνφ. τῆς Ἰνδίας, et in ora Ἰνδίας. ¹² δε. Unus ut in cont., al. οὐ.

Συνέβαινε δὲ καὶ τὸ μηδενὶ ἐπιτρέπειν τοῦ στρατοῦ ἐπὶ πυροῦς καὶ κριθᾶς ἐπὶ Προύσης, ὥρα τὴν παραβάλλειν τὴν ἵππον, χαλεπαίνειν τε τὰ αὐτῶ στρατεύματα, καὶ ἀπαγορεύειν. Ἀπειρήται γὰρ μηδενὶ ἐξελθεῖν εἰς πυροῦς εἰσιέναι. Ὅντινα δ' ἂν λάβοι εἰσελθόντα, ἐτιμωρεῖτο. Λέγεται δὲ αὐτῶ ἐστρατοπεδευμένῳ περὶ Καππαδοκίαν πνεῦμα βιαιότατον ἐπιπνεῦσαν ¹³ τῶ στρατεύματι αὐτοῦ, τὰς τε σκηναὶς ἀπενεγκάμενον, ἐπὶ πολὺ ἀποσπᾶσθαι, καὶ μετ' εὐρους ποιησάμενον καταβάλλειν· καὶ τοῦτο κατ' αὐτοῦ γενέσθαι οἰωνόν εἰς τὰ στρατεύματα. Μετὰ δὲ ταῦτα ὡς ἐπελαύνοντι ¹⁴ ἐπὶ τὴν Φρυγίαν ἐσκήνωτο, τὴν τε σκηνὴν αὐτοῦ ἐς τρεῖς συστησάμενους τοὺς ἀμφ' αὐτὸν παῖδας, αὐτόματον πεσοῦσαν, εἴτε τῆς γῆς μὴ δυναμένης κατέχειν τὰ σκηνία τῆς σκηνῆς, εἴτε καὶ ἄλλη πη ξυνέβη τοῦτο· τῆς τε γῆς ἀπειρήσθαι αὐτῶ, μὴ ἐπιδαίνειν τῆς Φρυγίας. Ἑλλήνων τέ τινες αὐτοῦ παραγενόμενοι, ἢ Τριβαλλῶν οἰωνίζοντο. Λέγεται μὲν οὖν καὶ πρηνὴ ἐπὶ τὴν Ἀσίαν διαβῆναι, Ἀλίην τὸν Χαρατίνεω παῖδα, ἄνδρα δὴ τῶν παρ' αὐτῶ τὰ ἐς σύνεστιν οὐδενὸς λειπόμενον, ἰχρηματίσαι αὐτῶ μὴ στρατεύεσθαι ἐπὶ Τεμήρην· τρόπον δὲ ὅτι δύναιτο ἀσφαλεστάτῳ, διαλύεσθαι αὐτῶ τὴν πρὸς Τεμήρην διαφορὰν. Ἐκέλευε δὲ αὐτὸν πέμπειν, καὶ ὑπισχνεῖτο διαλλάξαι τε αὐτῶ βασιλέα Τεμήρην, ἢ ἂν αὐτὸς βούλοιο. Τὸν δὲ ὑπολαβόντα φάναι, ὡς οὐ τῇ ἐκείνου συνέσει πιστεύων, ἀφίκοιτο ἐπὶ μέγα εὐδαιμονίας, ἡγεμόνας τοσοῦτους καταστρεφάμενον, ἀλλὰ τῇ ἑαυτοῦ ὀρμῇ τε καὶ γενναιότητι, τύχη δὲ εἰπεῖν, καὶ τόλμη ἐπιτραπομένους τῶν βασιλέων πολλοὺς, καὶ δίχα συνέσεως μεγάλης, ἐπιδείξασθαι ἔργα· συνέσει δὲ τὸ πᾶν ἐπιτρέψαντας, ἀσχίστα ἀπολέσθαι. Μετὰ δὲ ταῦτα, ὡς ἐν τῇ Ἀρμενίων ἐγένετο, ἐπὶ Τεμέρην στρατευόμενος, ἐβουλεύετο, ὡς δὴ κράτιστα τὴν μάχην ποιήσαιτο. Μεταπεμφάμενος δὲ τοὺς ἀρίστους, ἐς βουλήν καθίστατο. Καί τινων γενομένων ἐπ' ἀμφοτέρω ταῖς γνώμαις, λέγεται Πραϊμην τὸν Ἀλίεω, μέγιστον δὴ παρὰ τῶ Παιαζήτη δυνάμενον, βουλευόντα λέξαι τοιαύδε· Ὁ βασιλεῦ, ἐπ' ἄνδρας παρασκευάζη στρατεύεσθαι τὰ τε πολέμια λεγομένους εἶναι ἀγαθοὺς ὑπὸ πάντων, ὅσοι ¹⁵ δὴ τῆς τε γνώμης αὐτῶν καὶ ἀρετῆς ἐπειράσαντο. Τοῦτοις ἐγὼ εἰς λόγους, ὡς τὰ πολλὰ ἀφικόμην, ἐπυθόμην τὴν τε ἀρετὴν εἶναι παντὸς λόγου ἀξίαν. Καὶ πλῆθος δὴ πολλαπλάσιον τοῦ ἡμετέρου στρατεύματος ἀγγέλλεται ἡμῖν εἶναι τὸ Τεμήρην στρατεύμα. Ὅστε κατ' ἀμφω δὴ τούτῳ ὅτ' ¹⁶ ἂν συμβουλεύσαιμι θαρρόυν τῶ ἡμετέρῳ στρατῶ ἵνα εἰς τὸ Τεμήρην στρατόπεδον. Ἀλλ' οὐδ' ἂν εἰ μαχεσάμενοι περιγενοίμεθα, εἴη ἂν ἡμῖν ὄφελος ὄψου. Εἰ μὲν γὰρ ἐς τὴν ἐκείνων ἐσβάλλοντες ἐμαχόμεθα, ἦν ἂν ὁμοῦ ἐξυμπάντα ἀγαθὰ, παρὶ τε τῆς ἀρχῆς ἐκείνου ἀγωνίζεσθαι, καὶ περὶ

A necessitas moneret, abuteretur. Præterea contigit ut exercitus affligeretur maxima frumenti et hordei inopia, propter Prusam. Hinc equitatus graviter periclitabatur. Exercitus rem istam iniquo animo ferebat, et jam detrectabat militiam. Severiter enim interdictum erat, ne quis manus admoliretur frumento, addens, se acerbius vindicaturum eum, qui fraudem huic suo edicto fecisset. Fama est, cum castrametatus esset in Cappadocia, venti turbinem violentissimum incubuisse exercitui, adeo ut tentoria disjecta et in sublimi tracta destrueret planissime: quod quidem exercitus pro omine parum fausto accepit. Postea cum in Phrygiam movens castra communivisset, tentorium suum in tres pueros, qui ibi aderant, sua sponte ceciderat: sive quod terra nequiverit sustinere retinacula, sive alia est causa in quam casus ille reduci poterit. Quidam Græci et Triballi qui præsto erant, omen id esse dicebant, ne ascenderet in Phrygiam. Ferunt tamen priusquam transiret in Asiam, Aliem Charatinis filium, virum eorum qui cum Pajazite erant, prudentia primarium consuluisse, ne exercitum contra Temirem duceret, verum adniteretur ut ista controversia quam tutissimis rationibus dissolveretur et componeretur. Se legatum fore in hac re promittebat, et juxta animi ipsius sententiam Temirem reconciliaturum. Pajazites respondit: Nunquam tantum felicitatis conscendissem fastigium, nec etiam tot duces imperium accipere coegissem, si tuæ prudentiæ me commissem. Impetu vehementi, meaque generositate ductus, tanta opera designavi. Præterea quidam reges fortunam et audaciam secuti, neglecta prudentia, **80** eximia fecere opera: cum reliqui interim, qui in omnibus prætulerunt prudentiam, turpissime perierint. Cum in Armenia foret, animus erat, universis copijs in aciem eductis, summa vi certare cum hoste. Adhibitis igitur in consilium optimatibus ut prælium faciendum esset, deliberabat. Cum essent quorum sententiæ in utraque partem inclinarent, fama est Praimen Aleis (76) filium, qui plurimum pollebat apud Pajazitem, sic locutum esse: O rex, contra viros adorna prælium, qui peritiam rerum bellicarum feruntur esse primi ab iis qui eorum animos et virtutem sunt experti. Cum his ego quoque sæpius in colloquium veni, audivique virtutem eorum miris modis celebrari. Præterea annuntiat, Temiris copias multis modis numero superare nostras. Itaque ut modo utrorumque intellexi sententias, si et meum iudicandum est consilium, consulueris, nostro exercitui fidens, irruere in castra Temiris. Verumtamen etsi prælii aleam jecerimus, præ-

Notulæ marginales.

(76) Charambeus Halies F. Al. Hali.

¹³ ἐπιπνεῦσαι. R. ut in cont. ¹⁴ ἀπελαύνοντι. H. ut in cont. ¹⁵ ὅσον, aliud manusc. ὅτι. R. ut in cont. ¹⁶ al. οὐτ'.

liumque nos victores declaraverit, nescio si quæ inde nobis sit futura utilitas. Sed si hostium regionem fuerimus ingressi, ibique prælii fortunam fuerimus experti, commoda plurima feremus, pugnaturi videlicet pro regno et potentia Temiris acquirendis. Nunc autem si summam rei certaminis commiserimus, ea nequaquam evenient. Si autem, absit omen, in contrarium res ceciderit, vide quæ damna passurus sis, amittens potentiam tantam, regnumque tantum. Apparet igitur, quod tu et ille non ex æquo pugnetis. Arbitror autem nec Temirem, si modo sapit, cum universo exercitu prælium initurum: verum copias suas distribuet in turmas magnas et multas, et in hunc modum nos tentabit. Et si resistentes fortiter turmam unam vicerimus, alteram et recentem nobis opponet tandiu, donec laborantes deficiamus, illis strenue pugnantibus. Haud enim sic Temiris copię sunt comparatę, ut ubi ad prælium ventum fuerit, statim in fugam abeant: verum etiam in fuga nobis meliores sunt, et facilius in unum colliguntur dispersi, magna virtutis valentes opera. Censeo itaque non obviam eundum esse Temiris exercitui: verum melius et utilius mihi videtur, ut eum subsequamur, per montes quam proxime semper instantes, ejusque exercitum lædentes, ubicunque occasio se dederit. Hinc apparebit a populationibus eum cohibendum, dum nos ei usque incubuerimus, nullibi submoti longius. Nec etiam satis frumenti acquirere poterit: proinde commentus sufficiens deerit. Ubi autem in hostilem venerimus **SI** regionem, secuti Temiris exercitum, ibi demum manus conseremus cum hoste, cupiente red re domum.

Hęc cum peragisset Pezimes, reliqui duces pedibus in hanc sententiam ibant. At Pajazites talem exorsus est orationem: Multitudo hostilis exercitus, quantum intelligo, vobis terrorem infert. Verum et vos nostis, multitudinem inconditam nihil sani vel momenti habere, si virtus ei opponatur. Scitis Xerxem Darii filium, regem Persarum, copias quantas in Europam transiens secum adduxit, et propemodum peremptus abierit, nisi Mardonius periculum substitisset, et indicasset ei mortem imminere, nisi confestim rediret Susa. Etiam haud vos fugit, ut Alexander devicto regi Dario regnum ademerit, ipsumque interfecerit. Plurimos audivisse reor, paucam Turcorum manuum sæpe strenue rem gessisse, magnaque fortitudinis opera patrasse. Et nos frequenter in Europa præliantes, Gallos et Pannones, gentes earum quas orbis habet generosissimas, in fugam coniecimus. Quapropter ne nos contempseris, et ne pejores contemptioresque, quantum ad fortitudinem attinet, nos Scythis et Tzachatais ostenderis: qui nunquam gladiis rem

τῆς δυνάμεως. Νῦν δὲ καὶ ἦν εἰς μάχην καθιστάμενοι μαχεσώμεθα, οὐδὲ διὰ τοῦτο ἡμῖν ἔσται. Ἦν δὲ, ὅπερ ἀπεύχομαι, ἐς τὸναντίον ἡμῖν τὰ πράγματα περιστῆ, σκόπει δὴ, ὦ βασιλεῦ, ὅποιον ἀποθήσεται σοι ἀπὸ τούτου, τὴν τε δύναμιν ἅμα καὶ βασιλείαν ἀποβαλόντι ξυμβαίνειν. Δεῖ οὖν σοι μὴ ἀπὸ τοῦ ἴσου ἀγωνίζεσθαι σοι κάκεινον. Παίθουαι δὲ μηδὲ σύμπαντι τῷ στρατεύματι Τεμήρηην βασιλέα, εἰ σωφρονεῖ, τὴν μάχην ποιήσασθαι, ἀλλ' ἐς μοίρας ἱκανᾶς διελόμενος αὐτοῦ τὰ στρατεύματα, διαπειρᾶσθαι ἡμῶν. Καὶ εἰ μὲν τῇ μιᾷ μοίρᾳ ἐναντία ἰόντες περιγενοίμεθα, τῇ ἑτέρᾳ αὐθις μετ' οὐ πολὺ-χρησάμενος, ἐς ὃ δὴ ἀπαγορεύειν ἡμᾶς καμούντας μαχομένους ἐκείνοις: οὐ γὰρ τοιοῦτόν ἐστιν τὸ ἐκείνου στρατεύμα, οἷον ἐπειδὴν ἐς χεῖρας ἀφίκηται, αὐτίκᾳ ἐς φυγὴν τραπόμενον οἴχεσθαι: ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ προπῆ βέλτιον ἡμῶν, ἀναλαμβάνειν τε σφᾶ: συνιόντας πυθάνομαι, καὶ ἀνμαχομένους, μεγάλα ἀποδείκνυσθαι ἔργα. Δοκεῖ οὖν μοι ὁμοσεμέντοι μὴ ἔσθαι ἐπὶ τὸ Τεμήρηω στρατεύμα, διὰ δὲ τῶν ὁρέων πορευομένων, ἐφέπεσθαι, ὅτι ἐγγύτατα γενομένους, καὶ ὅποι τε προχωροῖη, κακοῦντας ἐν μέρει τὸ ἐκείνου στρατεύμα. Δῆλα δ' ἂν γένοιτο ταύτη, ὡς οὕτε ἐπιδρομῇ χρῆσαιτ' ἂν ἐπὶ τοῦ λοιποῦ ἐφισταμένων ἡμῶν, καὶ ἐπισπομένων ἐγγύτατα, σιτιζέσθαι τε οὐκ ἂν ἐπὶ τοῦ λοιποῦ δύναιτο ἱκανῶς, ὡς τε ἀποχρῶντα εἶναι αὐτῷ τὰ ἐπιτήδεια. Ἐπειδὴν δ' ἐν τῇ ἐκείνου γενώμεθα ἐπισπόμενοι τῷ Τεμήρη στρατεύματι, τηνικαῦτα δὴ ὁρμωμένω οἴκαδε τῷ στρατεύματι, καὶ ἔχομένη τῆς οἴκαδε ὁδοῦ, ἐπέχρημέν τε ἂν, καὶ ἀμυνόμενοι μαχεσώμεθα.

Ταῦτα εἰπόντος τοῦ Πραίμεω, ταύτῃ ἐτρέποντο καὶ οἱ λοιποὶ τὴν ψῆφον τιθέμενοι. Βασιλεὺς δὲ Πριαζήτης λέγεται εἰπεῖν ¹⁸ τοιάδε: Τὸ πλῆθος ἔοικεν, ὦ ἄνδρες, ἢ ἐγὼ τεκμαίρομαι, ὑμᾶς δεδέεσθαι. Ἄλλ' ἐκεῖνο δὴ καὶ ὑμεῖς ἴστε, ὡς πλῆθος οὐδὲν ὄγιές ἐστιν, ὅπου ἂν ἀρετὴ παραγένηται. Ἴστε δὴ καὶ Σίρξην τὸν Δαρείου, βασιλέα Περσῶν, πλήθῃ ὀπίσσω ἀγόμενος, καὶ ἐς τὴν Εὐρώπην διαβάς, παραθραχὺ ἐπὶ ¹⁹ ἀποθανοῦμενος, εἰ μὴ Μαρδόνιος ὑποστάς, ἐμήνυεν αὐτῷ τὸν θλεθρον ἐπανιόντας ἐς Σῦσα. Καὶ Ἀλέξανδρον ἴστε, ὡς Δαρείῳ μαχεσάμενος, τὴν τε βασιλείαν ἀφείλετο, καὶ αὐτὸν ἀπέκτεινε. Καὶ πολλοὺς δὲ πυθέσθαι οἶμαι τῶν ἡμετέρων Τούρκων, ὀλίγῃ χειρὶ μεγάλα ἀποδείξασθαι ἔργα. Καὶ ἡμεῖς δ' ἐν τῇ Εὐρώπῃ θ' ἅμα δὴ ἐπὶ τὰς μάχας ἰόντες, γένη τε ἐτρέψαμεθα, γενναϊότατα δὴ γενόμενα τῶν ἐς τὴν οἰκουμένην ἔθνῶν, Κελτοῦς τε καὶ Παιόνες. Καὶ διὰ ταῦτα μὴ οὕτω φαυλιζῶν ἡμᾶς ἐς γενναϊότητα, κακίους τε καὶ φαυλοτέρους ἀποφαίνου Σκυθῶν τε Τζαχαταίων: εἰ ξίφος οὐδεπώποτε ²⁰ οὐδαμῆ ἐχρή-

Notu'ae marginales.

¹⁷ ἀπαγορεύει. in uno, ut in cont. ¹⁸ τῶς. R ut in cont. ¹⁹ ἐπῆει. Sic etiam R. ²⁰ οὐδέποτε. R. ut in cont.

σαντο, ἀλλ' ἢ τόξω μόνω καὶ οἰστοῖς βάλλοντες, ἐς
 χειρὸς ἵνασι οὐ πάνυ τοι ἐθέλουσι. Ταῦτα εἰπόντος
 τοῦ βασιλέως, λέγεται τὸν Εἰσὲν ἄρχοντα ⁷⁷ ἐπειπεῖν
 τοιάδε· Ἐπεὶ τοίνυν δοκεῖ σοι, ὦ βασιλεῦ, ἐπὶ τοῖς
 πολεμοῖς ἡμᾶς ὁμόσας ἵνασι, ἴθι δὴ πειθόμενος
 ἔμοι, τοὺς τε θησαυροὺς ἀνεργῶς, δίδου τῷ στρα-
 τεύματι πονήσαντι καὶ κερμηκότι, ὡς ἐφ' ὃ τι ἀν-
 γέναιτο τὰ πράγματα ἴοντα. Τούτων δὲ τῶν σῶν
 θησαυρῶν οὕτω διδομένων τοῖς στρατιώταις, ἐν
 κέρδει ἐσομένων ἡμῖν, καὶ οὐκ ἀπολουμένων, ἦν τε
 ἐφ' ἡμῖν γένηται, πολλαπλάσια ἔσομεν κερδανού-
 ντες· ἦν τε ἐπὶ τῷ Πέρσῃ, ἀμεινον ἐν ⁷⁸ ταύτῃ
 γενόμενον. Ταῦτα λέγων, οὐκ ἐπειθε Παιαζήτην.
 Ἐνθα γνώμην ἀποφηνάμενος, ὡς τῇ Τεμήρῳ
 σφραγίδι ἐσφράγισται· ἄρα τὰ Παιαζήτην χρήματα,
 καὶ διὰ ταῦτα οὐ τολμήσῃ αὐτὰ διανεῖμαι τοῖς στρα-
 τιώταις. Ταῦτα μὲν οὖν ἐς τοσοῦτον ἐβουλεύετο
 Παιαζήτην. Μετὰ δὲ ταῦτα, ὡς ἐλαύνων οὐκ ἀνίη ⁷⁹,
 ἀφίκετο ἐπὶ Οὐγκραν τῆς Φρυγίας πόλιν. Ἐνθα δὴ
 καὶ Τεμήρης ἐστρατοπεδεύετο ἐπὶ Μυσίαν, ἐν νῶ
 ἔχων καὶ ἐπὶ Προύσαν, τὰ βασιλεία Παιαζήτην,
 στρατεύεσθαι. Ὡς δὲ ἀγγοῦ ἐγένετο τοῦ Τεμήρῳ
 στρατεύματος, ἐστρατοπεδεύετο καὶ αὐτὸς ἐπὶ στα-
 δίους πεντεκαίδεκα, ἀπὸ τοῦ Τεμήρῳ στρατοπέδου.
 Ἐνθα δὴ λέγεται τῷ Τεμήρῳ, ὡς ἐπιόντα στρατο-
 πεδεύεσθαι ἐπόθετο, θαυμάσαι τε τὴν τόλμην αὐ-
 τοῦ, καὶ ὡς ἀπὸ Ἀρμενίων ταχὺ παρεγένετο ἐπ'
 αὐτὸν, καὶ ὡς οὕτω ἐκ τοῦ ἐμφανοῦς καθίστατο
 αὐτῷ ἐς μάχην, οὕτω δὴ ἐν τάξει σὺν τῷ στρα-
 τεύματι ἐλαύνων. Καὶ ἐφ' ἵππου δὴ λέγεται ἀνα-
 βάντα, ἐλάσαι τε ὅτι ἐγγυτάτω τοῦ στρατοπέδου
 Παιαζήτην, καὶ τὰς φυλακὰς θεασάμενον, καὶ τὸ
 στρατόπεδον, ὡς ἐσκήνωτο, ἀνακαγγάσαι τε καὶ
 εἰπεῖν· Ἄξιος ἡμῖν οὗτος λαίλαπι παραβάλλεσθαι
 τῆς τόλμης αὐτοῦ. Οὐ μέντοι γε ἀρετῆς ἕνεκα χεί-
 ρων γε ἀπαλλάξεσθαι. Ἔοικεν ὑπὸ δαίμονος πολε-
 μίου ἐλαύνεσθαι οὕτω πάνυ· μελαγχολῶ γὰρ δὴ ὁ
 κακοδαίμων, καὶ οὐκέτι σωφρονεῖ. Ταῦτα εἰπόντα,
 ἐλάσαι τε ἐπὶ τὸ ἑαυτοῦ στρατόπεδον, καὶ τῇ
 ὑστεραῖα αὐτὸν, σὺν τοῖς ἀρίστοις αὐτοῦ ἔχοντα
 ἀμφὶ τῇ ⁸⁰ ἐπιπέμψαι Σαχροῦχον ⁸¹ τὸν παῖδα αὐ-
 τοῦ ἐπὶ Παιαζήτην. Ἐνταῦθα ὡς ἤσθετο ἐπιῶν τὸ
 Τεμήρῳ στρατεύμα, κατ' αὐτοῦ παρετάξατο καὶ
 αὐτὸς ἐπὶ λόφου τινός, ὡς μαχοῦμενος. Καὶ τὸ
 εὐώνυμον αὐτοῦ μέρος τοῦ κέρματος εἶχεν ὁ τῆς ἑω
 στρατηγός. Τὸ δὲ δεξιὸν εἶχεν ὁ τῆς Εὐρώπης
 ἡγεμών· ἐν μέσῳ δὲ ἐπὶ τοῦ λόφου ἔδρυτο ὁ Παια-
 ζήτην σὺν τοῖς νεήλοισι καὶ τοῖς ἀμφ' αὐτόν. Σα-
 χροῦχος δὲ ἔχων τοὺς Τζαχατάϊδας ⁸², καὶ τῶν
 Περσῶν τοὺς ἀρίστους, ἐπῆρι συντεταγμένῳ τῷ
 στρατεύματι ἐπὶ Παιαζήτην. Οὐ μέντοι γε ἐκυκλού-
 το, ἀλλὰ ἐδίδου χώρην ἀπιέναι, εἰ βούλοιντο, ὡς

gerunt, sed sagittas et jacula emittentes, nunquam
 libenti animo ad pugnam accedunt. Ut dicendi si-
 nem fecit rex, unus de numero novem ducum hu-
 jusmodi sermonem habuit: Quoniam igitur, o rex,
 certum est, et animo tuo jam fixum, ut in hostem
 pergamus, age thesauros tuos reclude, et dispar-
 tire eos per exercitum laborantem. Utcumque inde
 belli ceciderit alea, si in eum modum thesauros mi-
 litibus distribueris, nobis hi lucro erunt. Si victo-
 riæ casum invenerimus, immensa bonorum aderit
 copia. Si Persa vicerit, non pœnitebit, quemadmo-
 dum consulo, cum thesauris egisse. Pajaziti tamen
 persuadere nequivit. Hinc fertur dux dixisse:
 Ergo Temiris signum Pajazitis numisma tenet.
 Quare permotus, non audet id distribuere per mi-
 lites. Hæc quidem hactenus deliberabat Pajazites.
 Postea proficiscens, cum nihil perficeret, perve-
 nit Uneram (77) Phrygiæ urbem. Ibi cum exercitu
 erat, et Temires bellum promovens contra Mysiam,
 animo agitans bello petere Prusam, regiam Pajazi-
 tis eodem. Cum autem appropinquasset Temiris
 exercitui, etiam ipse castra posuit, spatio inter
 utrorumque castra relicto stadiorum quindecim.
 Fama est, Temirem, ut accepit in propinquo esse
 cum exercitu Pajazitem, viri audaciam admodum
 esse miratum, videlicet quod tanta celeritate ex
 Armenia ⁸² venisset, et jam ex aperto secum
 bellum gereret. Conscenso igitur equo, profectus
 est, et quam proxime potuit ad Pajazitis castra ac-
 cessit. Ut autem custodias et vigillas, necnon situm
 castrorum est speculatus, cum risu fertur dixisse:
 Dignus profecto vir ille est, ut turbini confera-
 tur (78), non propter suam virtutem, verum magis
 propter insignem audaciam. Attamen præclare se-
 cum actum esse putabit, si poterit incolumis effu-
 gere. Genio suo parum dextro instigatur, adeo
 planissime insanit vir ille, nec rationis amplius
 compos est infelix. His dictis ut finem statuit, cete-
 riter in castra sua reversus est. Postero die cum
 delecta manu militum numero circiter (79) misit
 Sachruchem filium contra Pajazitem. Qui, ut ac-
 cepit adversum se properare hostem, aciem iustrit
 in colle quodam, quasi pugnae copiam facturus.
 Sinistrum cornu tenebat dux ab Oriente, dextrum
 regebat dux Europæ: in medio autem curabat Pa-
 jazites cum peregrinis et satellitibus suis. Sachru-
 chus habens Tzachataidas et Persarum optimates,
 pergebat agmine composito contra Pajazitem: nec
 tamen eos circumvenire statuebat, concedens ip-
 sis abeundi, si vellent, locum: non scilicet circum-
 venti ab omni parte ex desperatione, quasi in-
 elusi, animos sumerent, et acrius pro salute deinde

Notulæ marginales.

(77) Olim Ancyra, nunc Angori.

(78) Dicitur enim est Pajazites *Lélops*.

(79) Numerus non est in exemplari Græco. Sed

Schikt Perger, qui interfuit, ponit sedecies centum
 millia virorum, et mille camelos. Pajazita vero at-
 tribuit quaterdecies centum millia virorum.

⁷⁷ Εἰσὲν δ. ⁷⁸ ὄν. ⁷⁹ ἀνίη. R. ut in c. ⁸⁰ ἀμφὶ τῇ. . . ἐπ. Σαχρ. ⁸¹ Σαχροῦχον ⁸² Κιζιχ-
 ταῖδας cf *infra*. At. ut in c.

certantes victoriam invenirent, primo agressus est Europæ exercitum. Ut autem pugna ad multum diei est extracta, neque quietem a pugnando Pajazitis milites haberent, ibi Triballi pristinae suæ virtutis memores, prælium ciebant magna cum fortitudine et gloria : impetumque dantes in Tzachataidas, hastas infregerunt, magna cum vehementia prælio incumbentes. Pajazites ut conspicatus est Europæum exercitum longius a se evectum cupidine pugnae, illico ducem Europæi exercitus revocat, timens, ne si ejus exercitus esset longius a monte submotus, ipse ab hostibus circumduceretur, et in periculum vitæ veniret. Jubebat igitur eum regredi in eum locum, ubi ab initio collocatus erat. At dux primo nequaquam dicto audiens fuit, veritus rem quæ parabatur. Deinde cum rex violentius sæviret, nec conviciis abstinere, paruit, aciesque revocata est. Ibi tum Tzachataides acriter instantes, occidebant Turcos plurimos, donec terga darent. Qui cum fugerent persequentibus hostibus, etiam exercitus Asianus haud stetit, verum continuo fugam arripuit (80). Pajazites, videns in quo statu res suæ essent, conscendit equam, totisque viribus fugit. Temires, cum prius præconium dimisisset **§3** per castra, ne quem de Pajazitis exercitu caperent, et ad mancipiorum conditionem miseram deducerent, curavit ut spoliatis abire liceret. Non enim fas esse ducebat, ut gentiles suos ad mancipiorum formam redigerent. At Pajazites contrarium, antequam prælium iniretur, per castra voce præconis nuntiarî jusserat, nempe ut quemcunque de Temiris militibus fuerint nacti, eum illico obtruncarent. Sachruchus igitur ut in fugam verterat hostem, jam Temiris copiae, quæ in castris exspectarant, junctæ pugnantibus impetu ferebantur, volentes prævertere Pajazitis exercitum. Conversi itaque ad populationes, maximam vastitatem fecere in Jonia et Hellesponto. Vicî occupati sunt plurimi : oppidula in desolationem migrarunt plurima, ubique equitibus Temiris in Pajazitis regione grassantibus. Interim autem hæc accidere Pajaziti fugienti. Cum fugeret perniciosissimo cursu, fugientem insequerentur Tzachataides, affectantes eum capere. Jam multum itineris fugiendo confecerat, ut qui velocissima veheretur equa. Postea cum

A ἂν μὴ κυκλούμενοι, σφῶν ἀμείνονες γένοιτο, περὶ ψυχῆς ἀγωνιζόμενοι, συνέβαλέ τε κατὰ τὸ τῆς Εὐρώπης στράτευμα, καὶ ἐμάχετο ὡς ἐπὶ πολὺ μὲν τῆς ἡμέρας ἐμάχοντο, ὥστε μὴδ' ἀναπαύεσθαι ἔχρει τὸ Παιαζήτου στράτευμα. Τριβαλλοὶ δὲ ἐνταῦθα ἄνδρες γενόμενοι ἀγαθοί, ἐμάχοντο ἀξίως λόγου, καὶ ἐμβαλόντες ἐς τοὺς Τζαχαταΐδας, τὰ τε δόρατα κατέαξαν, καὶ διηγωνίζοντο ἐντεταμένως ἐχόμενοι τοῦ ἔργου. Παιαζήτης δὲ, ὡς ἔώρα τὸ τῆς Εὐρώπης αὐτῷ στράτευμα κινήθην ἐς πρότω, καὶ μαχόμενον, ἀνεκαλεῖτο μὲν ἐν τῇ ἀκμῇ τῆς Εὐρώπης τὴν στρατηγὸν, ἐρρωδῶν μὴ παρασυρεῖς κυκλωθεῖη, καὶ κινδυνεύσῃ διαψαρθῆναι, μετεπέμπετο ἐς τὸν χώρον, ἐς ὃν ἴδρυτο τὴν ἀρχήν. Καὶ πρῶτα μὲν οὐχ ὑπήκουσε, διδιδῶς τὸ πρᾶγμα ἂ μετα δὲ ὡς ἐπιφερομένου αὐτῷ τοῦ βασιλέως, καὶ βλασφημοῦντος, ἀνεκαλεῖτο τὴν σύνταξιν. Ἐνταῦθα οἱ Τζαχαταΐδες ἐπεισπεσόντες τοῖς Τούρκοις, ἐπέκειντο πάνυ φονεύοντες, ἐς ὃ δὴ ἐς φυγὴν κατέστησαν αὐτοὺς τραπήναι. Ἐνταῦθα ὡς ὠρμητο ἐς φυγὴν, ἐπικειμένων τῶν πολεμίων, καὶ τὸ ἀπὸ τῆς Ἀσίας στράτευμα αὐτίκα ἐς φυγὴν ὠρμητο. Καὶ αὐτίκα ὁ Παιαζήτης ἰδὼν ταῦτα, οὐκέτι ἐνέμεινε, ἀλλ' ἐπὶ ἵππον θήλειαν ἀναβάς, ἐφευγε κατὰ κράτος. Ἐνταῦθα ὡς πρότερον κήρυγμα πεποιημένου Τεμήρει βασιλέως, μηδένα καταβαίνειν ²⁷ τῶν τοῦ Παιαζήτου, μόνον δὲ ἀπεκδυόμενοι τούτους, ἠφίεσαν. Οὐ γὰρ ἐξῆν ὁμοφύλους ὄντας ἀνδραποδίσσασθαι. Παιαζήτης δὲ τάναντία τούτων κηρύξας ἐς τὸ στρατόπεδον, ὡς ὃν ἂν λάβοιεν τοῦ Τεμήρει στρατοῦ, πάντας κατακτείνειν. Σαχροῦχος μὲν οὖν, ὡς ἐτρέφατο Παιαζήτην, ἤδη τὰ στρατεύματα Τεμήρει, καὶ ὅσα ἐμάχοντο, καὶ ὅσα ἐπὶ τοῦ στρατοπέδου ἐτύγχανεν ὄντα, ὠρμητο ἐπὶ τὸν Παιαζήτεω στρατὸν φθῆναι βουλόμενος, καὶ ἐπὶ τὴν χώραν ἐτραπόντο ἐπὶ διαρπαγὴν, ἐπιδρομῇ χρησάμενοι, ἐς τὴν Ἰωνίαν, καὶ ἐς τὸν Ἑλλησπόντον ἔνθα ἤδη πολλαὶ μὲν κῶμαι ἐλήφθησαν, πόλεις δὲ ἠρημώθη ὅτι πλεῖστα, τῶν ἵπποδρόμων τοῦ Τεμήρει ἀνά τὴν χώραν τοῦ Παιαζήτεω διαθεόντων ἀπινταχῇ. Περὶ δὲ τὸν Παιαζήτην τοιόνδε ξυνηνέχθη γενέσθαι. Ὡς γὰρ ἔθει ἀνά κράτος οὗτος, ἐπέκειντό τε καὶ ἀπεδίωκον οἱ Τζαχαταΐδες, ἀμειλλόμενοι ἐλεῖν αὐτόν. Καὶ πολὺ μὲν προήλαυεν, ἅτε ἐπὶ ἵππῳ ταχυτάτῳ ἐπιφερόμενος ἂ μετα δὲ ὡς ἐπὶ τὸν ποταμὸν ἀφίκετο, τὴν ἵππον λέγουσι διψήσασαν καρτερώς, ἐθελῆσαι τοῦ ὕδατος. Παιαζήτης γὰρ ἐνόσει τῷ χεῖρσι καὶ τῷ πόδε ὑπὸ ποδάγρας, καὶ κατασχεῖν οὐχ οἶός τε ἐγένετο. Ἐνταῦθα δὴ ὑποχαλάσαι τὴν ἵππον ὑπὸ τοῦ ὕδατος, καὶ λειψθῆναι τοῦ δρόμου, ὥστε τοὺς στρατιώτας Τεμήρη συλλαβεῖν τε Παιαζήτην, καὶ ἀγαγεῖν παρὰ βασιλέα Τεμήρη. Ἐάλωσαν μὲν οὖν ἐν ταύτῃ τῇ μάχῃ καὶ Μωσῆς, καὶ πάντες σχεδὸν οἱ τοῦ Παιαζήτεω ἄρχοντες. Οὐ μὴν χαλεπὸν ἔραθον ὄτιοῦν, πλὴν τῶν ἱματίων. Καὶ γὰρ Μωσῆς ἐδόκει τε τῶν ἄλλων

Notulæ marginales.

(80) Tamerlani victoria circa annum Christi 1397.

²⁷ In uno superscrip. um, κατακτείνειν, ut mox.

κράτιστος γεγονέναι· καὶ διὰ τοῦτο περιήγεν ἔχων ἄ
 ἐν τῷ στρατοπέδῳ, καὶ δίαίταν παρεχόμενος. Ἐάλω
 δὲ καὶ ἡ γυνὴ τοῦ Παιαζήτεω ἐν Προύσῃ. Ὡς γὰρ
 τὴν τε Προύσαν ἐπέδραμον, καὶ τὰς γυναικωνίτιδας
 ἀφείλοντο. Πρὸς δὲ καὶ τὴν Ἐλεαζάρου θυγατέρα,
 Παιαζήτειω δὲ γυναῖκα, ἀλόντες ἀπήγαγον παρὰ
 βασιλέα. Μουσουλμάνης μὲν οὖν, καὶ Ἰησοῦς, καὶ
 Μεχμέτης, καὶ οἱ λοιποὶ τῶν Παιαζήτεω παίδων
 κατελήφθησαν. Καὶ οἱ μὲν ἐν τῇ Εὐρώπῃ, οἱ δὲ ἐν
 τῇ Ἀσίᾳ ὄντες, διεσώζοντο ὅποι ἐκάστην προύχῳρει.
 Τῷ μὲντοι Παιαζήτῃ, ὡς ἤχθη ἐναντίον βασιλέως,
 λέγεται εἰπεῖν αὐτῷ τοιαῦτα· Ὁ κακὸδαίμων, τί δὲ
 οὕτω πάνυ τὸν σαυτοῦ δαίμονα ἐδιάσω, προκαλού-
 μενος ἡμᾶς, ἐπὶ μάχην; Ἡ οὐκ ἐπύθου, ὡς τῷ
 ἐμῷ τῷδε στρατεύματι δυστήνων παῖδες ἀντέστη-
 σαν; Παιαζήτης δὲ ὑπολαβὼν, ἠμείβετο, ἧ δὴ λέγε-
 ται, ὡς Οὐκ ἂν δὴ ἐς τοῦτο τύχης ἀφικολίμην, ἂν
 μὴ αὐτῷ παρείχετο πράγματα ἐκεῖνος, τὰ τε ἄλλα
 καὶ ἀπὸ ἐθνῶν τῷ Μεχμέτῃ τῷ ἡρωῖ πολέμῳ
 θαμὰ ἀνακαλούμενος. Ἄλλ' ἦν μὴ ἐτετύφωσα, ἔφη
 Τεμήρης, οὕτω μέγα πάνυ φρονῶν, οὐκ ἂν δὴ ἐς
 τοῦτο συμφορᾶς, οἶμαι, ἀφίκου. Οὕτω γὰρ εἶωθε τὸ
 θεῖον τὰ πάνυ μέγα φρονῶντα καὶ πεφουσημένα,
 μειοῦν ὡς τὰ πολλὰ καὶ σμικρύνειν. Ἐνταῦθα δὴ
 ἐπιπέμφασθαι ** αὐτῷ λέγεται βασιλέα Τεμήρην,
 τὴν ἐπὶ τοὺς κύνας τε καὶ ἰεράκας φιλοτιμίαν, ὡς
 ἀνδρὶ κυνηγῷ ἐφκει τὴν τέχνην, καὶ οὐκ ἄρχοντι
 ἄγοντι ἐς πολέμους. Λέγεται γὰρ Παιαζήτης ἐς
 τοὺς ἑπτακισχιλίους κτήσασθαι ἰερακοφόρους, καὶ
 κύνας ἀμφὶ τοὺς ἑξακισχιλίους. Ἐνταῦθα τὸν τε
 Παιαζήτην, φάναι, ὑπολαβόντα· Ἀλλὰ σοὶ μὲν τῷ
 Σκύθῃ, ληστῇ ἔτι ὄντι, καὶ ταύτην ἐπιτηδεύοντι
 τὴν τέχνην, οὐ πάνυ τοι ἂν προσήκει ἄγρως οὐδὲ
 κυνηγεσίῳ. Ἐμοὶ δὲ ἐς τοῦτό τε γεννηθέντι καὶ
 τραφέντι, καὶ τεθραμμένῳ τῷ Ἀμουράτεω, τοῦ
 Ὀρχάνειω βασιλέων παιδί, μετῆν καὶ κυνῶν καὶ
 ἰεράκων φιλοτιμίας. Ἐνταῦθα δὴ ἀγθεσθέντα τὸν
 βασιλέα, περιλαβὼν ἐς τὸ στρατοπέδον ἐκέλευσεν
 ἐπὶ ἡμιόνου, καὶ συριττόμενον ὑπὸ τοῦ στρατοπέ-
 δου, περιλαβεῖν **. Ὡς δὲ περιλαβόντα ἤγαγον,
 ἔρεσθαι αὐτὸν λέγεται, εἰ τοῦ γένους ἔκεινα τυγχά-
 νει ἐπιτηδεύματα, ὡς τὰ τῶν ἰεράκων τε καὶ κυ-
 νῶν. Μετὰ δὲ ταῦτα ἐν φυλακῇ ἐποίησατο, καὶ ἄρας
 σὺν τῷ στρατεύματι, ἤλαυνεν ἐπὶ Ἰωνίαν καὶ τὴν
 ταύτῃ πάρος ἰσχυρὰν, ἐν νῶ ἔχων αὐτοῦ τε διαχει-
 μάσαι, καὶ ἤρος ἐπιφαινόμενος ἐς τὴν Εὐρώπην
 διαβῆναι. Ἐπεισὶ γὰρ, ὡς καὶ πρότερόν μοι δεδῆ-
 λωται, ἐς τὴν Εὐρώπην διαβᾶς, πᾶσαν τε ὑφ' αὐτῷ
 ποιήσασθαι, ἐς δὲ δὴ ἐπὶ τὰς Ἡρακλείους ἀφίκηται
 στήλας, ἐντεῦθεν δὲ αὐθις ἐς Λιβύην διαβῆναι,
 καὶ διὰ τῆς Λιβύης ἐπανιέναι ἐς τὴν ἑαυτοῦ χώραν,
 ἐξόμπασαν ὑπαγόμενος τὴν ταύτῃ ἡπειρὸν τῆς
 αἰκουμένης. Ἐπρεσβεύετο μὲν οὖν καὶ πρὸς τὴν
 Βυζαντίου βασιλέα, τὴν τε διάδοσιν αἰτούμενος αὐ-
 τὸν, πλοιά τε καὶ τριήρεις. Λέγεται δὲ καὶ τὸδε
 βασιλεὺς Τεμήρης ἐς Παιαζήτην **. Ὡς γὰρ ἀπή-

bore : proinde eum circumductum secum in castris
 habuit, victum ministrans. Pajazitis uxor in ho-
 stium manus venit Prusæ. Nam incursionem etiam
 in Prusam fecerunt, et gynæceum inde rapuerunt.
 Elezari filiam, Pajazitis uxorem, rapientes abdu-
 xerunt ad regem. Musulmanes, Jesus, Mechmetes,
 et reliqui Pajazitis filii, in hostium potestatem ve-
 nere. Qui in Europa et Asia erant, ut poterant sal-
 vabantur. Pajazitem, cum adductus esset in con-
 spectum regis, sic Temires allocutus est : O infe-
 lix, quid adeo malum tuum coegisti genium, ut nos
 bello lacerares? An non audivisti, quod meo exer-
 citui miserorum filii resistunt? Pajazites respondens,
 inquit : Nequaquam ad tantam infelicitatem venis-
 sem, ni tu mihi negotia fecisses, cætera quoque
 provocatus a gentibus Heroi nostro infestis. Ve-
 rum, ait Temires, si non adeo sublati tibi essent
 animi, nunquam **84** ad istam præcipitatus esses
 miseriam. Sic namque solet Numen plerumque fa-
 stuosos deprimere et ad humilem fortunam deji-
 cere. Deinde misit Temires Pajaziti accipitres et
 canes, et reliquum hujusmodi apparatus, ut qui
 venatori potius, quam imperatori in hostes du-
 centi comparandus esset. Aiunt Pajazitem habuisse
 septem millia virorum, qui accipitres curarent :
 præterea aluisse canes sexies mille. Respondens
 itaque Temiri Pajazites, inquit : Verum, o Temi-
 res, qui es Scytha et latro, latrocinandique artem
 usque exeres, satis scio parum tibi convenire cum
 canum accipitrumque studio. Mihi vero, qui sum
 natus et educatus ab Amurate Orchanis filio, qui
 amba reges exstiter, congruit canum et accipi-
 trum studium. Rex Temires hoc responso gravi-
 ter offensus impositum mulo per castra agi jubet,
 propinans eum militibus deridendum. Ut autem
 jam omnibus satis ridiculo fuit, reductum ad se
 interrogavit, an etiam sui generis et ista studia sint
 quemadmodum accipitrum et canum? Deinde Pa-
 jazitem in vincula conjecit. Motis postea castris,
 iter in Joniam et finitimam ejus regionem intendit,
 in animo habens ibi hibernare. Vere appetente in
 Europam profectionem parabat, quemadmodum
 supra docui, ut in eam transvectus, universam in
 ditionem acciperet, usque ad Herculis columnas
 progrediens. Inde in Libyam iter avertere, et ex
 Libya in suam regionem redire in animum indu-
 cebat, universa ista orbis continente imperio suo
 juncta. Misit legatos ad Byzantii regem petens li-
 berum transitum, et naves sciremesque, quibus co-
 pias suas transmittere posset. Etiam istam inju-
 riam Temires Pajaziti fecit. Ut enim Elezari filia,
 Pajazitis uxor, quam præ cæteris ardentissimo
 amore complectebatur, et secum in castris semper
 habebat, captiva abducta est ad Temirem, jussa est
 in conspectu mariti sui vinum infundere. Hinc Pa-
 jazites ira accensus, in hæc verba prorupit : Neque

Notulæ marginales.

** Sic habent tria manuscr. Puto legendum ἐπιπέμφασθαι. In uno superscriptum ἐπιμ., in al. leg. ut in cont. ** Περὶ αὐτὸν ἀγαγεῖν. Sic etiam R. ** Παιαζήτην. R. ut in cont.

paterno, neque materno tuo genere digna facis. Cum enim natus sis ex parentibus idiotis et ingloriis pauperibusque, haud tibi decorum est adeo turpiter insultare regum liberis et uxoribus. Hoc modo etiam eos qui tibi natura sunt domini, probris oneras. Hæc dicens, ingentem risum movebat Temiri, qui hominem pro ludibrio habebat, ut qui nihil sani nec diceret, nec saperet. Pajazitis duces cum in colloquium venissent Temiris fossoribus, eos promissis accendebant, daturi immensam argenti vim si cuniculo acto in eam castrorum partem, ubi vinculus asservabatur Pajazites **85** emerissent, eumque inde eripuissent.

τες, ἐς λόγους ἀφικόμενοι τοῖς Τεμήρεω ὄρυκταις, ἢ φασιν ὑπέσχοντο ἀργύριον τελέσαι· κάμπου, εἰ ὑπέλοιτο Παιαζήτην ὑπορύξαντες.

Fodientes itaque versus castra et tentorium ubi in vinculis erat Pajazites tandemque prorepentes, visi sunt custodibus et capti. Non enim intra tentorium ubi Pajazites erat, sed extra ex cuniculo prodierunt, ubi viri erant quibus Pajazitis custodia a Temire erat mandata. Ea igitur parte ex cuniculo fossores egressos et captos rex jussit obtruncari. Veniens autem Smyrnam, eam urbem rotis cepit. Præterea arcem in litore sitam, in qua erat Romanorum præsidium, suffodius penitus subvertit. Hanc occupavit, etiam a reliquis jus belli non abstinuit: verum accedens oppida, qua sibi videbatur aptissimum, aggrediebatur. Ut autem ver jam appetierat, ... rotis urbes capiebat Temires. Hæ erant circuli, et intra scalas habebant quibus ascendebatur in muros. Et quando in fossam dirigebantur, recipiebant viros ducentos separatim positos, donec singuli rotas intrarent. Postea veniebant in alteram quæ ex adverso erat fossæ partem, satis muniti et lecti a rotis. Quo cum venissent, scalas conscendebant, et eo modo capiebant urbes. Deinde reliqui, qui erant in castris, urbem vallo cingebant, aggæresque fundebant, qui facile murum superarent: ex quibus deinde muro facile potiebatur. Præterea fossores habuit Temires circiter decem mille, qui suffossum murum sustentabant excelsis lignis, quæ deinde accendebant: quibus concrematis, muri nemine impollente procidebant: per nudata inde muro loca milites ruebant in urbem. His tribus modis Temires in oppugnatione urbium utebatur. Ver ut jam illuxit, legati veniunt, qui referebant Indorum regem cum magna manu advenisse, urbemque Cheriam intolerandis malis affecisse: etiam ad thesauros regios procedentem, tributo anni adempto, domum abiisse. Minæ quoque ferebantur, Indorum regem nolle amplius federatum esse Temiri. Hæc ut Temires intellexit, terror ingens injectus est, ne, si rediisset legatio ad regem Indorum, ipse exercitum armaret, regionemque hostiliter accedens occuparet, se interim externis

Ἀχθη ἢ γυνὴ αὐτοῦ Ἐλεαζάρου θυγάτηρ, ἧς δὴ μάλιστα τῶν ἄλλων ἐραστῆς ἐτύγχανε Παιαζήτης, καὶ περιῆγε μεθ' ἑαυτοῦ ἔχων ἐν τῷ στρατοπέδῳ, ἐπιστῆσαι οἱ ἐναντίον τοῦ ἀνδρός αὐτῆς, οἰνοχοῆσαι οἱ. Τὸν δὲ εὖ μάλα ἀχθεσθέντα, εἰπεῖν λέγεται, Ἄλλ' οὐτ' ἂν συμφώνως τῷ σῷ πατρὶ καὶ μητρὶ ἐργάζοιο ⁸¹. Ἰδιωτῶν γὰρ τούτων, καὶ πενήτων γενόμενος, δίκαιος ἂν εἴη, ὥστ' ἂν ἐπικερτομήσαι βασιλέων πρὸς τε καὶ γυναίξῃ, καὶ ἐξυβρίζεις ἐς τοὺς σοὺς τῆ φύσει δεσπότης. Τούτῳ μὲν τοιαῦτα λέγοντι γέλωτά τε ἐπολεῖ τοὺς λόγους, καὶ ἐπιχλευάζων ἀπέσχωπτεν, οἷα οὐδὲν ὑγιᾶς οὔτε φρονούντι, οὔτε λέγοντι. Οἱ μὲντοι Παιαζήτῳ ἀρχον-

ἢ φασιν ὑπέσχοντο ἀργύριον τελέσαι· κάμπου, εἰ ὑπέλοιτο Παιαζήτην ὑπορύξαντες. **B** Ἐνθα δὲ ὄρυγματα ποιησάμενοι ἐν τῷ στρατοπέδῳ, καὶ εἰς τὴν σκηνὴν ἐν ἧ ἐσκήνου Παιαζήτης ἐν φυλακῇ ὦν, ἐξιόντες ὠφθησαν ὑπὸ τῶν ταύτη φυλάκων, καὶ ἐάλωσαν. Οὐ γὰρ ἐντὸς ἐγένοντο τῆς σκηνῆς, ἀλλ' ἐκτὸς, ἧ ἐφύλασσον περίε γενόμενοι ἄνδρες ὑπὸ Τεμήρεω ταχθέντες. Ταύτη ὡς ἐξήεσαν καὶ ἐάλωσαν, ἀπετάμοντο τὰς κεφαλὰς ὑπὸ βασιλέως. Ἐπὶ Σμύρνης μὲν οὖν ἀφικόμενος, τὴν τε Σμύρνην εἶλε τροχίσκοις, καὶ τὴν ἐν τῷ αἰγιαλῷ ἄκρην, ὑπὸ Ῥωμαίων ταύτη κατεχομένην, ὑπορύξας, κατέλαβέ τε. Καὶ ταύτην ἐλὼν, πολίσματά τε ἄλλα, τῆς χώρας ταύτης ἐπελαύνων, ἤρει, ὡς οἱ προὔχουρι προσβάλλονται ⁸² ἐφ' ἑκαστον. Ὡς ἐξ ἑαρτῆν τε καὶ ὑπέφαινε: τριχῆ γὰρ λέγεται διήρει τὰς πόλεις Τεμήρης, τοῖς τε τροχοῖς· κύκλοι δὲ ἦντες οὗτοι, καὶ κλίμακας ἔχοντες ἐντὸς, ὥστε ἀναβαίνειν ἐπὶ τὸ τεῖχος, ἐς τὴν τάφρον ἀγοντες, ἐπετίθεισαν ἄνδρες διακόσιοι ἕκαστον τεταγμένοι, διὰ τοῦ τροχοῦ εἰσιὼν ἕκαστος: ἐς τὸ πέραν τε ἐγίγνετο τῆς τάφρου, στεγαζόμενοι ὑπὸ τοῦ τροχοῦ. Ὡς δὲ πέραν γίγνοιτο, ἀνέβαινον τὰς κλίμακας, καὶ οὕτω ἤρουν τὴν πόλιν. Μετὰ δὲ πολλοὶ ἦντες αὐτῷ ἐν τῷ στρατοπέδῳ, ἔχουν τὴν πόλιν, ὥστε ἐπὶ τὸ τεῖχος τὰ χώματα ἀναβαίνειν, καὶ ἄνω διὰ τῶν χωμάτων ἠλίσκετο αὐτῷ τὸ τεῖχος. Εἶχε δὲ καὶ ὄρυκτὰς ἐς μυρίους, καὶ ὄρυσσοντες τὰ τεῖχη, ἐπὶ ματεώρων ξύλων καθειστήκεσαν. Μετὰ δὲ ταῦτα πῦρ ἐνείει τὰ ξύλα, καὶ ὡς ἔκαίετο τὰ ξύλα, τὰ τεῖχη εὐπετῶς ἐπιπτον, καὶ ταύτη ἐπέπιπτον ἐς τὴν πόλιν. Οὕτω μὲν οὖν ἤρει Τεμήρης τὰς πόλεις. Ὡς δὲ ἦδη ἑαρ ὑπέφαινε, ἀφίκετο παρ' αὐτὸν ἀγγελία, ὡς τοῦ Ἰνδῶν βασιλέως πρεσβεῖα ἀφικομένη ἐπὶ Χερῖνην, μεγάλη χειρὶ δεινὰ τε τὴν πόλιν ἐργάζοιτο, καὶ ἐπὶ τοὺς θησαυροὺς παριῶν τοῦ βασιλέως, τὸν τε φόρον λαβὼν εἴγοιτο: καὶ ἀπειλεῖη, ὡς οὐκέτι ἐμμένοι ταῖς σπονδαῖς ὁ Ἰνδῶν βασιλεὺς. Ταῦτα μὲν ὡς ἐπίθετο, περιδεῆς γενόμενος, μὴ ἐπειδὴ ἀφίκοιτο ἡ πρεσβεῖα παρὰ βασιλέα τῶν Ἰνδῶν, ἐπιὼν καταστρέφοιτο τὴν ἑαυτοῦ χώραν, σχόντος αὐτοῦ ἀμφὶ τοὺς ἐπήλυδας πολέμους καὶ ἄμχ ἐσῆει αὐτὸν, καὶ τὰ ἀνθρώπεια ἐν οὐδανὶ ἐστηκότα ἀσφαλεῖ, καὶ δεινὰ ποιητάμενος,

Notulæ marginales.

⁸¹ ἐργάτοις. R. ut in c. ⁸² Sic tria manusc. habent. Puto legendum προσβάλλοντα. Sic in uno; al. ut c.

τοὺς Ἰνδοὺς πρέσβεις ἐξυβρίσαι ἐς αὐτὸν οὕτως ἀναίδην, ἤλαυνεν ὡς εἶχε τάχιστα ἐπὶ Χερσίην. Τὸν τε Παιαζήτην ἔχων μεθ' ἐαυτοῦ, καὶ τὸν παῖδα αὐτοῦ, καὶ οὐδένα λόγον ἐποίηστο αὐτοῦ Τεμήρης, ἀπέδρα ἐπὶ τὴν πατρῴαν χώραν. Παιαζήτην δὲ ὑπὸ λύπης νοσήσαντα, τελευτήσασιν τὸν βίον ἔφασαν. Οὕτω μὲν οὖν ἐτελεύτησε Παιαζήτης, ὁ Ἀμουράτειο, ἀνὴρ ὀρμήν τε καὶ τόλμαν ἐπιδειξάμενος, ὅποι ἂν παρ- γένοιτο, ἀξίαν λόγου. Καὶ τόλμη μεγάλη ⁸⁶ ἀποδει- ξάμενος ἔργα, κατὰ τε Ἀσίαν καὶ Εὐρώπην, βασι- λεύσας ἔτη πέντε καὶ εἴκοσιν. Ἦν δὲ οὕτως αὐθάδης, ὥστε μηδενὶ πείθεσθαι ὡς ἑαυτῷ θαρβρόντως χωρεῖν ἐπὶ τοὺς πολεμίους. Ἐτελεύτησε δὲ ἐν τῇ Ἰωνίᾳ, διαχειμάζοντος αὐτοῦ Τεμήρῳ τὸν στρατὸν. Ὁ δὲ Ἰνδῶν βασιλεὺς οὗτός ἐστιν, ὁ τῶν ἐννέα βασιλέων τοῦνομα ἔχων, Τζαχατάης βασιλεὺς. Τῶν ἐννέα δὲ βασιλέων βασιλέα γενόμενον τοῦτον, τὸν διὰ τοὺς Μασαγέτας, στρατὸν μέγαν ἐπὶ Τεμήρην ἐπιπέμ- ψαντα λέγεται. Τὸν τε Ἀράξην ἐπιόντα διαβῆναι, καὶ τὰ πλεῖα ταύτης τῆς χώρας καταστρεψάμενον, ἐπ' οἴκου αὐθις ἀποχωρήσας. Συήνης ⁸⁷ τε βασι- λεύει, καὶ Ἰνδίας, καὶ Συπρίσης ⁸⁸, καὶ διήκει αὐτῷ ἡ χώρα ἐπὶ Ταπροβάνην νῆσον, ἐς Ἰνδικὴν θάλασ- σαν, ἐς ἣν οἱ μέγιστοι τῆς Ἰνδικῆς ⁸⁹ χώρας ποτα- μοὶ ἐκδιδοῦσιν, ὃ τε Γάγγης, Ἰνδός, Ἀνουθίνης, Ὑδασπης ⁹⁰, Ὑδραώτης, Ὑφασίς, μέγιστοι δὲ οὗτοι δυνεῖς τῆς χώρας. Φέρει δ' ἡ Ἰνδικὴ χώρα ἀγαθὰ μὲν πολλὰ, καὶ ἄλλο πολὺν, καὶ ὃ τε βασιλεὺς ξυμπά- σης τῆς χώρας ὑπ' αὐτὸν γενομένης. Ὀρμώμενος δὲ οὗτος ἀπὸ τῆς ὑπὲρ Γάγγην χώρας, καὶ τῆς παρ- αλλοῦ Ἰνδικῆς, καὶ Ταπροβάνης, ἐλθεῖν ἐπὶ τὸν βασιλέα Ἀχαταγίης ⁹¹, τῆς χώρας τῆς ἐντὸς Γάγγου καὶ Ἰνδοῦ, καὶ καταστρεψάμενον τὴν ταύτη ⁹² χί- ωραν, τὰ βασίλεια ἐν ταύτῃ δὴ τῇ πόλει ποιήσασθαι ἔ- ξυμῆναι δὲ τότε γενέσθαι ὑφ' ἐνὶ βασιλεῖ ξύμπασιν τὴν Ἰνδικὴν χώραν. Νομίζουσι δὲ οὗτοι θεοῦ, οἳ τε τὴν Χαταγίην χώραν οἰκοῦντες, Ἀπόλλω τε καὶ Ἄρτεμιν, καὶ δὴ καὶ Ἥραν. Φωνὴν δ' οὐ τὴν αὐτὴν σφίσιν λένται, ἀλλ' ἐς ἔθνη τε πολλὰ διηρημένα, εὐ- νομεῖται ἐπὶ πλείστων δὲ ἀνθρώπων, κατὰ τε πόλεις καὶ κώμας. Θυσίας δὲ ἀνάγουσιν, ἵππους μὲν τῷ Ἀπόλλωνι, βοῦς δὲ τῇ Ἥρᾳ, τῇ δὲ Ἀρτέμιδι θύουσι παῖδας ἀριῶς ἠθάσκοντας, ἀνὰ πᾶν ἔτος. Φέρει δ' ἡ χώρα αὕτη πυρούς μὲν ἐπὶ πεντεκαίδεκα πήχεις, ὡς λέγεται ⁹³, βασιλικούς· καὶ κριθάς δὲ τὸν αὐτὸν ⁹⁴ τρόπον, καὶ μελίτην, ἐς τὸ αὐτὸ μέγεθος. Καλαμί- νοις δὲ πλοίοις χρώμενοι διαπορθεύουσι τὸν ποτα- μόν. Φέρει δὲ ἡ Ἰνδικὴ, ὡς λέγουσι, τοσοῦτον μέγε-θος, ὥστε ὑπ' αὐτοῦ τὸ ναυπηγεῖσθαι πλοῖα μεδίμνων τεσσαράκοντα Ἑλληνικῶν. Ἰὸ μὲν γένος τοῦτο, οὐ πᾶν γινώσκον ἡμῶν γενόμενον, πολλὰς ἀπιστίας παρέχει, μὴ πείθεσθαι περὶ αὐτῶν ὅσα πυνθάνομαι. Ἦ τε γὰρ χώρα αὕτη, πρόσω ἐκποδῶν γενομένη, οὐ πᾶν ἐπιτήδειος ⁹⁵ εἶσω οἰκεῖται τε καὶ ὅποι ἔχει ἠθῶν τε καὶ θαλάτης. Γένος μὲντοι ἰσχυρότατον γε-

occupato bellis. Simul etiam regum humanarum conditio mentem tangebatur, quæ nullo in loco satis firmas tutasque res consistere patitur. Deinde gra- viter ferens, Indorum legatos adeo impudenter sibi contumeliam fecisse, citato agmine Cheriam properavit, Pajazitem et filium ejus secum vehens, cujus parvum respectum egit. Proinde in patriam fuga evasit regionem. Pajazitem autem tradunt præ nimia ægritudine ⁸⁶ ægrotantem, fato fun- ctum esse. Hunc vitæ exitum habuit Pajazites, mirabilem tum impetum audaciamque ostendens, quocumque pervenisset. Annis regnavit viginti quinque, res præclaras in Asia Europaque gerens. Adeo autem præfractus et temerarius erat, ut neminem monentem sequeretur, sed sibi soli con- sideret, quando eundem erat in hostes. Exspiravit in Ionia, cum eo in hiberna movisset Temires. At Indorum rex, de quo nunc verba facimus, unus est de numero novem regum et Tzachatae rex appel- latur. Constat eum fuisse de grege novem illorum regum, qui per Massagetarum exercitum magnum contra Temirem misit. Qui transito Araxe, et ple- raque regionis parte quæ subjecta est Temiri, sub- acta, domum reversus est. Suis imperio parent Syena, India et Chyprisa. Hujus regio patet ultra Taprobanen insulam, usque in Indicum mare, in quod deferuntur Ganges, Indus, Anythines, Hy- daspes, Hydraotes, Hyphasis, fluvii regionis istius maximi. Indiae autem regio multa suppeditat bona, magnamque fundit felicitatem : sed totius Indiae imperium penes hunc regem est, qui profectus ab ea regione quæ supra Gangem est, et a maritima Indiae regione, necnon a Taprobane insula, venit ad regem Achatagie, quæ intra Gangem et Indum est sita. Qua deinde suæ ditioni adjecta, urbem ejus regionis regni sui sedem declaravit. Exiade unius imperio universa gubernatur India. Rex iste, et qui Chatagiam regionem incolunt, deos esse cen- sent, quos colunt, Apollinem, Dianam Junonemque. Diversa inter se utuntur lingua : haud enim omni- bus eadem est. Siquidem in plurimas discreti gentes reguntur, abundante hominum numero tam in vicis, quam in urbibus. Victimis immolant equos Apollini, boves Junoni, Dianæ pueros jam pubescentes. Hæc sacrificia frequentantur quotannis. Regio ista produ- cit, ut fama est, frumentum, cujus altitudo excedit quindecim cubitos regio : ea lem etiam hordeo al- titudo est, similiter et panico. Arundineis autem navi- bus utentes, flumen trajiciunt. Fert regio illa, sic enim fama habet, arundinem tantæ magnitudinis, ut ex ea ædificentur naves, quæ capiunt medimnos Græcos quadraginta. At genus istud hominum, cum nobis parum sit cognitum, sit ut plurima quæ de illis feruntur, nullam apud nos fidem in- veniant. Nam cum India a nobis quam longissime

Notulæ marginales.

⁸⁶ μεγάλα. R. ut in cont. ⁸⁷ Συήνης. ⁸⁸ Συμπρ. ⁸⁹ al. Ἰνδίας. ⁹⁰ Ὑδραώτης R. Ὑδραώτης, Ὑδραώτης. ⁹¹ Χαταγ. ⁹² ταύτην. R. ut in cont. ⁹³ λέγουσι, al. ut in c. ⁹⁴ ἐπιτηθείας. R. ut in c.

submota habitetur, ignoratur quibus moribus et qua victus ratione Indi utantur. Hoc hominum genus cum robore plurimum **87** præstaret antiquitus, Persarum et Assyriorum reges qui Asiam imperio temperabant coluisse fama tenet. Semiramis et Cyrus Cambysis filius Araxem transeuntes, quondam magnam belli molem eo verterunt. Nam Semiramis Assyriorum regina, arma contra Indorum regem maximo apparatu movens, ubi flumen superavit, clade suorum maxima accepta, occubuit. Præterea Cyrus filius Cambysis Persarum rex, trajecto fluvio cum Massagetis congressus, in gravissimum præcipitatus est periculum, ibi peremptus a muliere Mæra Massagetarum regina. Temires, ut allatum est quæ fecisset regis Indorum legatio, maxima celeritate Cheriam se recepit. Pajazites, ut supra diximus, in itinere præ ægritudine naturæ debitum solvit. Moses, Pajazitis filius, dimissus a Temire, in patriam profectus est regionem. Rex Temires ut pervenit in suam regiam, quæ ad regni curam attinebant, summa diligentia exsecutus est. Deinde hostili animo sumpto, bellum cum Indorum rege ex professo gerebat. Haud multo post pax inter utrumque convenit. Temiri nati sunt filii, Sachruchus, Pajangures et Abdulatophes. Sachruchum filium natu maximum regno præfecit. Ipse autem amori operam dans, totumque huic rei curiosius se mancipans, mortem tandem obiit. Ajunt, Temirem libidine reliquos mortales longe superasse. Nam adolescentes in conspectu suo mulieres constuprare jubebat, sic provocans naturam, ut ipse deinde coire posset. Quando autem relictis amoribus ad bellum protrudebatur, bello confecto ad solitam redibat libidinem, nullo modo quietiorem vitam sectatus. Etiam naturæ suæ vim facere non erubuit, luxuriosiore secutus victus rationem, quo magis rei veteris indulgere posset. Temire defuncto, Sachruchus vir cætera æquitatis studiosus, et plerumque cum finitimis sædera jungens, tranquillitatisque amator, regni gubernacula tenuit. Haud tamen multo post, excedente e vivis Sachruchus, Pajangures Temiris filius natu minimus, regno potitus est. Unde ei non admodum bene cum fratribus convenit: verum inimicitiae inter ipsos exarserunt. Ulies enim Cadusiorum regionem et Hyrcaniam retinens, inimicitias suscipiens adversus fratrem Abdulatophem, cum eo bellum gerebat. Pajangures adveniens, regionem ei adimebat, et ipsum captum in carcerem misit. Mortuo deinde Pajangure, ad regni moderamen ovasit Tzokies. Cum hoc affinitatem jungens Pæampures, unus de numero novem regum, ei conversus regnum **88** occupavit. Oppressis enim et occupatis Semarchandæ rebus, contractis etiam Indorum auxiliis, bello petiit Tzokiem Pajanguris filium.

Notulæ marginales.

⁸⁷ μεγάλως τῷ πολέμῳ ἐδόκλιμασαν. *Superscriptum*, ἐσφάλλιοντο. ⁸⁸ βασιλεὺς, R. ut in cont. ⁸⁹ Καταλίης. Al. ut in c. ⁹⁰ τοῦτο. Sic etiam in uno, in al. ut in c. ⁹¹ Παιαγγούρη. ⁹² Κιοκίης, et infra. Al. ut in c. ⁹³ ἐπιτραφεῖς.

νόμνον τοπολαῖον, τοὺς τε Περσῶν βασιλεῖς, καὶ Ἀσσυρίων, ἡγουμένους τῆς Ἀσίας, θεραπεύειν μὲν τοὺς Ἰνδῶν βασιλεῖς: ἐπεὶ τε Σεμίραμις καὶ Κῦρος, ὁ τοῦ Καμβύσου τὸν Ἀράξην διαβάνας, μεγάλῳ τῷ πολέμῳ ἐχρήσαντο ⁸⁷. Ἡ τε γὰρ Σεμίραμις τῶν Ἀσσυρίων βασίλισσα ⁸⁸, ἐπὶ τῶν Ἰνδῶν βασιλέα ἐλαύνουσα μεγάλη παρασκευῆ, ἐπεὶ τε τὸν ποταμὸν διέβη, ἐπεπράγει τε χαλεπώτατα, καὶ αὐτοῦ ταύτη ἐτελεύτησε. Μετὰ δὲ ταῦτα Κῦρος ὁ Καμβύσεω Περσῶν βασιλεὺς λέγεται δὴ τὸν τε Ἀράξην διαβάς, καὶ διαγωνισάμενος πρὸς Μασαγέτας, ἐπραξέ τε τὰ χαλεπώτατα, καὶ αὐτοῦ ὑπὸ γυναικὸς Μοίρας τῆς Μασαγетῶν βασιλευούσης ἀποθανεῖν. Τεμήρης μὲν οὖν, ὡς ὑπὸ τοῦ ἀγγέλου ἐπέθετο τὰ περὶ τὴν πρεσβείαν, τοῦ Καταλίης ⁸⁹ βασιλέως, ἀπήλαυεν ὡς εἶχε τάχους ἐπὶ Χερῖην. Παιαζήτης δὲ, ὡς εἴρηται, κατὰ τὴν ὁδὸν ἐτελεύτησεν, ὑπενεχθεὶς ἐς τὴν μέλαιναν ὑπὸ λύπης. Μωϋσῆς δὲ ὁ παῖς αὐτοῦ, ἀφεθεὶς ὑπὸ βασιλέως Τεμήρης, ἐπὶ τὴν πατρῴαν χώραν ἀφίκετο. Βασιλεὺς δὲ Τεμήρης, ὡς ἐγένετο ἐς τὰ βασίλεια τὰ ἑαυτοῦ, τὰ τε ἐν τῇ ἀρχῇ αὐτοῦ καθίστη ἢ ἐδόκει κάλλιστα ἔχειν αὐτῷ, καὶ πρὸς τὴν Ἰνδῶν βασιλέα διενεχθεὶς, ἐπολέμει. Μετὰ δὲ ταῦτα εἰρήνην τε ἐποίησατο, ἐφ' ᾧ τε ξένοι τε καὶ φίλοι εἶναι ἀλλήλοις. Τούτῳ ἐγένοντο παῖδες, Σαχροῦχος τε καὶ Παιαγγούρης, καὶ Ἀβδουλατούφης. Σαχροῦχον τὸν πρεσβύτερον παῖδα αὐτοῦ κατέλιπε, βασιλέα ἀποδείξάμενος. Αὐτὸς δὲ περὶ ἐρωτικῆς ἔχων, καὶ ἐνταῦθα πολυπραγμονῶν, ἐτελεύτησε. Λέγεται γὰρ δὴ Τεμήρης μάλιστα δὴ ἀνθρώπων ἐς τοῦτο ὑπὸ φύσεως ἀχθῆναι, ὥστε νεανίσκου ἐναντίον αὐτοῦ γυναιξὶ κελεύειν μίσησθαι, ὥστε καὶ τὴν φύσιν ἐρεθίζειν αὐτοῦ ἐπὶ τούτῳ ⁹⁰. Ὡς δὲ ἀπὸ ἐρώτων γένοιτο, ἐπὶ πολεμίουσιν αὐτίκα δὴ τρέπεσθαι, μηδέποτε ἡσυχίαν ἀγόντα. Καὶ ἐξυβρίσαι δὴ λέγεται τὴν φύσιν αὐτοῦ, ἐς τὴν δίαιταν περὶ ἀφροδίσια γεγόμενον. Τούτου μὲν δὴ τελευτήσαντος, ἔσχε τὴν βασιλείαν Σαχροῦχος, ἀνὴρ τὰ τε ἄλλα ἐπεικῆς, καὶ τοῖς περιοίκοις ταπολλὰ σπενδόμενός τε καὶ ἡσυχίαν ἀγῶν διετέλει. Μετ' οὐ πολὺ, τελευτήσαντος Σαχροῦχου τοῦ Τεμήρειω, Παιαγγούρης ὁ νεώτερος παῖς ἔσχε τὴν βασιλείαν, πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ διενεχθεὶς. Οὐλῆς μὲν γὰρ, τὴν τε Καδουσίων χώραν καὶ τὴν Ὑρκανίαν κατέχων, πρὸς Ἀβδουλατούφην τὸν ἀδελφὸν διενεχθεὶς, ἐπολέμει. Καὶ ὡς Παιαγγούρης ⁹¹ ἐπαγόμενος, τὴν τε χώραν ἀφείλετο, καὶ αὐτὸν ζωγρήσας, εἶχεν ἐν φυλακῇ. Μετὰ δὲ ταῦτα τελευτήσαντος Παιαγγούρειω, Τζοκίης ⁹² ἔσχε τὴν βασιλείαν. Πρὸς τοῦτον Παῖμπούρης, τῶν ἑννέα βασιλέων, ἐπιγαμίαν ποιησάμενος, καὶ ἐπιστραφεὶς ⁹³ ἔσχε τὴν βασιλείαν: καὶ τὰ Σεμαρχάνδης πράγματα κατασχών, καὶ Ἰνδῶν συμμαχίαν ἐπαγόμενος, πρὸς τε τὸν Τζοκίην Παιαγγούρειω ἐπολέμει παῖδα. Τζοκίης μὲν οὖν, τοὺς τε Σκύθας ἐπαγόμενος, καὶ τῆς Ἀσσυρίων χώρας βασιλεύων, ἐπὶ Παιαγγούρην τὸν ἀδελφὸν τὸν τε πρὸ-

λεμον διέφερε, καὶ στρατευσάμενος, μάχῃ τε ἐκράτησε, καὶ Σεμαρχάνδην παρεστήσατο. Οὐ πολὺ δὲ ὕστερον, τῶν ἐννέα βασιλεῖ συμμάχῳ χρησάμενος, καὶ ἐν τῷ Ταβρέζῃ πόλει εὐδαίμονι Ἀσσυρίων, τὰ βασιλεία ποιησάμενος, πρὸς τε τὸν Λευκαρίας πολέμων διετέλει, καὶ Σαμαχίην πόλιν ἐπολιόρχει, τὰ τοῦ Καραϊλούκεω βασιλεία. Ταβρέζῃ δὲ πόλις εἶναι μεγάλη τε καὶ εὐδαίμων, καὶ τῶν ἐν τῇ Ἀσίᾳ, μετὰ γε Σεμαρχάνδην, χρημάτων τε προσόδῳ, καὶ τῇ ἄλλῃ εὐδαιμονίᾳ προέχουσα· σῆρας τε τρέφει ἡ χώρα αὐτῇ μετὰξάν τε καλλίστην ποιουμένη, καὶ τὴν Σαμαχίης ἀμείνω. Φέρει δὲ καὶ Κριμιζίν σῆραν οὕτω καλούμενον πορφυρᾶν, περὶ τὰ ἱμάτια, τὰ τε ἀπὸ ἐρίων καὶ σῆρων, βαφὴν ἐνδεικνύμενα ἀξίαν λόγου. Ἔστι δὲ πλέα τὰ ἐν τῇδε τῇ χώρᾳ, Περσῶν τῶν Ἀτζαμίων καλούμενων. Ὅσοι γὰρ ἐς τὴν Ἀτζαμίων φωνὴν προΐενται, Πέρσαι τε οὗτοι σύμπαντες, καὶ τῇ Περσῶν φωνῇ διαλέγονται. Οἰκοῦσι τε Ταβρέζῃ τε καὶ Καγινῶν, καὶ Νιγετίην, πόλεις εὐδαίμονας τῆς Μήδων καὶ Ἀσσυρίων χώρας. Σαμαχίη δὲ πρὸς τῇ Ἀρμενίων χώρᾳ ἐκκεκμημένη, πόλις εὐδαίμων τε καὶ πολυάνθρωπος, ἀπὸ δὲ τῆς θυγατρὸς Τζοκίεω⁸⁰, Καραϊσούφω δὲ γυναικὸς, ἐγένετο Τζανισᾶς⁸¹ παῖς Καραϊσούφω, Τζοκίεω δὲ ἀπόγονος. Οὗτός τε Παγδατίης τῆς Βαβυλωνῶνος ἐπηγάγε, καὶ Ἀσσυρίων τὴν χώραν καταστρεφάμενος, Ταβρέζῃ τε ἑαυτῷ ὑπηγάγετο, καὶ πρὸς τὸν Μπαϊμπούρεω παῖδα διεπολέμει. Ἐπελάσας δὲ πρὸς Ἀτζιγγαῦν⁸² ἐπολιόρχει παραστησάμενος, καὶ τὴν Ἀρμενίων ἐντὸς Εὐφράτου χώραν ἐτύγχανεν οὖσαν, ὑπηγάγετο. Μετὰ δὲ τοῦ Τζοκίεω παιδὸς ὠρμημένου ἀπὸ Σεμαρχάνδης, τὴν τε Βαβυλωνᾶ ἐπολιόρχει. Καὶ αὐτὸν ἐπιόντα οἱ, μάχῃ ἐπεκράτησε. Καὶ τὴν Βαβυλωνᾶ ἐλὼν, ἐπὶ Ταβρέζῃ ἐλαύνων, ἐς τόνδε συνδιαφέρει τὸν πόλεμον. Χασάνης μέντοι ὁ μακρὸς Σκενδέρεω τοῦ τῷ Ἀρτζιγγαῦν διακατέχοντος ἀπόγονος ὢν, καὶ τῆς Καραϊλούκεω μοίρας, ἐπὶ τὴν ἀρχὴν παρεγένετο τὴν Ἀρμενίων, συναυνομένων αὐτῷ⁸³ τῶν τε Καραϊλούκεω παίδων. Οὗτοι γὰρ ὡς ὑπὸ τοῦ βασιλέως Τζανισᾶ Καραϊσούφω παιδὸς, ἐν Σαμαχίῃ πολιορκούμενοι, ἐν ἀπόρῳ εἶχοντο, προσεδέοντο τοῦ Μπαϊμπούρεω ἐσβαλεῖν ἐς τὴν Μηδικήν. Ὅς πεισθεὶς τε ἐσέβαλε. Καὶ ἀπανέστη τε ὁ Τζανισᾶς ἀποχωρῶν πρὸς τὸν Μπαϊμπούρη, τὰ μὲν συμβάλλων, τὰ δὲ ληξόμενος τὴν χώραν ἐκείνου. Οἱ μέντοι ἡγεμόνες, ὃ τε Μενδεσίας, Αἰδίνης, καὶ Σαρχάνης, Ἀλόντες⁸⁴ Παιαζήτεω, τὴν τε χώραν κατέλαβον, ἐπικελεύοντος Τεμήρεω, καὶ ἐς τὴν ἑαυτοῦ χώραν καθίστατο ἕκαστος. Ὅρων δὲ Χασάνης συμβαλλομένην αὐτῷ δύναν μιν ἀξιόχρεων, τὴν τε Ἀρμενίων χώραν ὑπηγάγετο, καὶ τοὺς Κιαπνίδας⁸⁵, καὶ πρὸς τοὺς Κολχίδας βασιλεῖς ἐπιγαμίαν ποιησάμενος, εἰρήνην ἐποίησατο.

Notulae marginales.

(81) Nostri Chermesinum sive coccum vocant.

⁸⁰ Ἀτζαμίων ἀγκιαμίων καλ. ὅσοι γὰρ ἐς τὴν ἀγκιαμίων. *in al. ut in c.* ⁸⁰ Κιοκίεω, *et inf. Al., ut in c.*
⁸¹ Κιανισᾶς, *al. ut in c.* ⁸² Ἀρτζιγγαῦν, *et inf. al., ut in c.* ⁸³ αὐτῶν. *P. ut in c.* ⁸⁴ ἀλόντες, *et li.*
⁸⁵ *al. τζαπν.*

A Tzokies adducens Scythas, Assyriorumque regioni imperans, contra fratrem Pajangurem bellum movit. In hoc bello victor exstitit, et Semarchandam in ditionem accepit. Nec multo post in belli societatem adhibito uno de numero novem regum, et regia sede in Tabreze Assyriorum urbe opulenta constituta, bello lacescebat Leucariae ducem; etiam Samachiam urbem, Carailucis regiam, oppugnabat. Tabreze autem fertur urbs esse magna et opibus florentissima: etiam omnes Asiae urbes, extra Semarchandam, opum accessu et reliqua felicitate antecedere noscitur. Vermiculos alit ea regio ex quibus sericum producitur pulcherrimum, quod longe praestat ei serico quod Samachia suppeditat. Fert quoque Crinizin (81) isto nomine vermiculum, qui porpureum colorem admiratione dignum tribuit vestibus ex filis e serico contextis. Abundat autem regio Persis quos Atzamas vocant. Quotquot enim Atzamiarum Persarum lingua utuntur, omnes hi Persae sunt, et Persarum linguam in usu habent. Incolunt Tabrezen, Cagrinum et Nigetiam, urbes opulentas, in Assyriorum et Medorum regione sitas. Samachia autem, cujus situs est versus Armeniam, urbs perhibetur opulenta et populosa. Ex filia Tzokiis, quae matrimonio juncta fuit Charaisuphi, natus est Tzanisas Tzokiis nepos, et Caraisuphis filius. Is Pagdatiam Babylonem rexit, et Assyriorum regionem jure belli possidens, Tabrezen suo imperio addidit. Arma idem Paimpuris filio intulit, profectus contra Artzinganiam urbem, eam oppugnatione cepit: Armeniam, quae jacet intra Euphratem, in suam ditionem redegit. Hinc Tzokiis filio profecto a Semarchanda Babylonem oppugnabat. Ipsum adeuntem praelio vicit. Exinde Babylonem capiens, et contra Tabrezom exercitum ducens, cum illo bellum gessit. Chasanes quidem Longus Scenderis, qui Artzinganiam tenebat, nepos existens, et ex familia Carailucis, regnum Armeniae adeptus erat, adjutus ab Carailucis filiis, qui una cum illo eo profecti erant. Hi cum a rege Tzanisa Caraisuphis filio Samachiae gravissima obsidione premerentur, resque eorum admodum lubricae essent, precibus aggressi sunt Paimpurem ut irrueret in Mediae regionem. Qui facile quod petivere impetrarunt: nam in Mediam irrupit. Qui rumor ut perlatus est ad Tzanisam, obsidione urbem abscedens solvit, iterque **89** flexit adversus Paimpurem, partim quidem regionem ejus in ditionem accipiens, partim vero vastans. Mendesis, Aedines, Sarchanes, et Allontes, Pajazitis regionem occuparunt jussu Temiris, et in suam singuli redibant regionem. Chasanes cernens sibi potentiam esse maximam, Armeniam et Tzapnidas subegit, et pacem intercedente affinitate cum Colchidis rege fecit.

ΛΑΟΝΙΚΟΥ ΧΑΛΚΟΚΟΝΔΥΛΟΥ
 ΑΘΗΝΑΙΟΥ
 ΑΠΟΔΕΙΞΙΣ ΙΣΤΟΡΙΩΝ ΤΟ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

LAONICI CHALCOCONDYLÆ
 ATHENIENSIS
 HISTORIARUM
 DE ORIGINE AC REBUS GESTIS TURCORUM,
 LIBER QUARTUS.

Filiorum Bajazetis Josuæ, Moysis et Muhometis I successio, et filiorum Emmanuelis Byzantini imp. nomina : Rainerii item et Antonii, ducum Atticorum, historia.

90 Post Temiris in Cheriam profectionem, Jesus A (quæ et Josua) filiorum Pajazitis natu maximus (82), conciliatis sibi proceribus regni qui in patris Januis meruerant, accitis etiam quotquot potuit peregrinis, regnum occupavit. Nam Pajaziti nati sunt filii, Jesus, Mulsumanes (qui et Musulmanes), Moses, Mechimetes, Jesus minor et Mustaphas. Jesus igitur ubi primum in Asiam venerat, post Temiris discessum in Cheriam ducens secum peregrinorum cohortes, et optimos quosque, qui Temiris evaserant manus, Prusam regni sedem invasit et eam obtinuit. Asiam universam, quæ in potestatem venerat magistratus, muniis firmavit, et in Europam transgressus, **91** brevi cum Græcorum regno etiam Europæ imperium nactus est. Europæ vero ducem dedit, qui sibi ad eam rem videbatur aptissimus. Mulsumanes cum exercitu egressus Byzantio, bellum indicit Jesu, sive Josuæ. Cum autem Mulsumanes bellicarum rerum peritissimus longe haberetur, et ad ipsum advolarent ex Europa optimi quique et peregrini, qui ibi sedes habebant, proficisceretur per Europam universam peragrans, et in ditionem accipiens, Jesu absente et moras in Asia neccente. His ita gestis, transvectus in Asiam munitus exercitu quem in Europa conscripserat, hostili animo pergit contra fratrem suum Jesum, sub idem tempus in Cappadocia agentem, quia Si-

Μετὰ μὲν οὖν τὴν Τεμήρειω ἀναχώρησιν ἐπὶ Χερὴν Ἰησοῦς ὁ πρεσβύτερος τῶν Παιαζήτειω παίδων, τὴν τε βασιλείαν κατέσχε, συλλέξας τοὺς τε ἀρίστους τῶν θυρῶν τοῦ πατρὸς, καὶ νεήλυδας προσαγόμενός ἑσους δὴ ἠδύνατο. Τῷ γὰρ δὴ Παιαζήτῃ ἐγένοντο παῖδες οἷδε, Ἰησοῦς τε καὶ Μουσουλμάνης, καὶ Μωσῆς, καὶ Μεχμέτης, καὶ Ἰησοῦς ὁ νεώτερος, καὶ Μουσταφᾶς. Ἰησοῦς μὲν αὐτίκα μετὰ τὴν Τεμήρειω ἀναχώρησιν, ἐν τῇ Ἀσίᾳ γενόμενος, ἔχων τοὺς τε νεήλυδας μετ' αὐτοῦ, καὶ τῶν ἀρίστων ἑσσοὶ διέφυγον βασιλέα Τεμήρην, τὰ τε Προύσης βασιλεία ἔσχε, καὶ τὴν ἑλλην τῆς Ἀσίας ἀρχὴν ἑαυτῷ ὑπαγόμενος, τὰς τε ἀρχὰς διένειμε, καὶ ἐς τὴν Εὐρώπην διαβάς, τὴν τε βασιλείαν κατέσχευ Ἑλλήνων, ἐπὶ τὰ Εὐρώπης βασιλεία ὄντων. Καὶ ἄρχοντα δὲ ἐπίστησιν ἐν τῇ Εὐρώπῃ, ἧ δὴ αὐτῷ ἐπιτηδελίως ἔχειν ἐφαίνετο. Μουσουλμάνης μὲν οὖν ἐρμώμενος ἀπὸ Βυζαντίου, συνίστατο ἐπὶ τὸν Ἰησοῦν, καὶ τὰ πολέμια γενόμενος ἀνὴρ ἀγαθός, καὶ ἐπ' αὐτὸν προσγενομένων τῶν τῆς Εὐρώπης ἀρίστων, καὶ νεηλύδων, ἑσσοὶ τε αὐτοῦ ἐνώκουν, ἐπῆει τε διὰ τῆς Εὐρώπης ἐπεξελθὼν. Καὶ ὑπαγόμενος ταύτην ἑαυτῷ, ἀπόντος τοῦ Ἰησοῦ ἐς τὴν Ἀσίαν, καὶ διατρίβοντος. Μετὰ δὲ ταῦτα ἐς τὴν Ἀσίαν διαβάς, ἔχων τὸ ἀπὸ τῆς Εὐρώπης στρατευμα ἑστρατεύετο ἐπὶ Ἰησοῦν τὸν ἀδελφόν, διατρίβοντα περὶ Καππαδοκίαν, ἐπεὶ συνεμάχουν οἱ

Notulæ marginales.

τοῦ Σινωπίου ἡγεμόνες αὐτῶ, καὶ οἱ τῆς συμμαχίας λοιποὶ τῶν τυράννων. Συμβαλὼν δὲ αὐτοῦ ταύτη τῶ ἀδελφῶ, καὶ τρεψάμενος, πολλὰ τε τοῦ στρατεύματος αὐτοῦ ἐν τῇ μάχῃ διέφθειρε, καὶ δὴ Ἰησοῦν ζωγρήσας, διεχρήσατο, βασιλεύσαντα ἔτη τέσσαρα. Οὗτος μὲν δὴ οὕτω καθαιρεθεί; ὑπὸ Μουσουλμάνεω, ἐτελεύτησεν. Ὡς δὲ Μουσουλμάνης, ἐς τὴν βασιλείαν κατέστη, καὶ ἐβασίλευε, Μωσῆς μεμαθυμένος⁸³, καὶ ἀφεθείς ὑπὸ Τεμήρεω βασιλέως, ἐκομίζετο ἐπὶ τὴν πατρίαν χώραν, καὶ ἐπὶ θαλάττης. Ἀφικόμενος δὲ ἐπὶ τοὺς Ὀμούρεω παῖδας, τοὺς Μουσουλμάνεω πολεμίους, διὰ τὴν πρὸς τὸν Ἰησοῦν αὐτῶν συμμαχίαν, ἐπὶ Σινώπην τε καὶ Καστάμονα, καὶ ἐντεῦθεν ἐπὶ Δακίαν, διαβάς διὰ τοῦ Εὐξείνου πάντου, καὶ ἐπὶ Μύρξαν τὸν Δακίας ἡγεμόνα, αὐτῶ τε διελέχθη τὰ τε ἄλλα, καὶ ὡς ἦν ἐπὶ τὴν βασιλείαν συνεπιλάθεται, δοῦναι αὐτῶ πρόσοδον ἐν τῇ Εὐρώπῃ, καὶ χώραν οὐκ ὀλίγην. Πρὸς τε γὰρ Ἑλληνας πολέμια ἦν αὐτῶ, ἐπὶ τε Μύρξεω παῖδα αὐτοῦ ἐν Βυζαντίῳ ὑπεδέξαντο, καὶ ὑπέχοντο τὴν ἀρχὴν αὐτῶ μετὰ Μουσουλμάνεω⁸⁷ ἐπιτηδεῖου συγκατεργάσασθαι. Οὗτος μὲν οὖν τὸν τε Μωῦσῆν ὑπεδέξατο ἄσμενος, καὶ αὐτῶ παρείχετο τὴν τε δαίτην καὶ τὰ ἐπιτήδεια· καὶ τὸν στρατὸν δὲ αὐτῶ εἶδου. Ἐντεῦθεν δὲ ὡς ἐς τὴν Ἀσίαν Μουσουλμάνης ἀπῆν, ἐπιβρέοντων αὐτῶ τῶν ἀπὸ τῆς Εὐρώπης, ὅσοι ἤχθοντο Μουσουλμάνῃ, οὐκ εὖ φερόμενοι παρ' αὐτῶ, καὶ ὀρμώμενος, λαβὼν τε τούτους, καὶ ἀπὸ Δακῶν στρατὸν Ἰκανὸν, ἐπισπομένου αὐτῶ καὶ Τάνου⁸⁸ τοῦ Δακῶν ἡγεμόνος, τὴν τε Εὐρώπην κατέσχεν, καὶ ἐπὶ τὰ βασίλεια τῆς Ἀδριανοῦ πόλεως παρῶν καθειστήκει τε βασιλεὺς, καὶ ἐπὶ τὸν ἀδελφὸν ἐς τὴν Ἀσίαν παρεσκευάζετο στρατεύεσθαι. Μουσουλμάνης δὲ ὑπήγετο καὶ αὐτὸς φθῆναι, πρότερος ἐς τὴν Ἀσίαν διαβάς. Διέγνω γὰρ καὶ ἀμφοῖν ἄμεινον, καὶ πρὸς τοῦ ἑτέρου εἶναι, ὁπότερος ἂν ἐπὶ τὴν τοῦ ἑτέρου ἀρχὴν διαβάς, τὴν μάχην κειῖσαιτο αὐτοῦ, καὶ μὴ ἐπιμαίνη τὸν ἀδελφὸν ἐπιόντα. Διαβάς τε ἐπὶ τὸ Βυζάντιον, ὥστε αὐτῶ φιλία εἶναι πρὸς τὸν Βυζαντίου βασιλέα, ἄγεται τὴν βασιλείωσ υἱοῦν Ἰαννύου⁸⁹ Τουντόρια θυγατέρα, υἱοῦν δὲ τοῦ βασιλέως Ἑλλήνων, ἀγόμενος Μουσουλμάνης ὁ Παιαζήτεω παῖς. Καὶ ἐς Βυζάντιον διαβάς, ἐστρατεύετο ἐπὶ τὸν ἀδελφόν. Μωσῆς δὲ, ὡς τάχιστα ἐπέθετο παρὰ βασιλέως Ἑλλήνων καταλύειν ἐν Βυζαντίῳ, αὐτίκα ἐπήλαυε. Καὶ ἀπολαθὼν ἐν Βυζαντίῳ, οὐκ εἶα ἐς τὴν Εὐρώπην ἐξελεθάντα ἀναστρέφασθαι. Μουσουλμάνης μὲν οὖν, στρατὸν ὡς ἠδύνατο μέγιστον, ἀπὸ τῆς Ἀσίας διαπορθμεύσας, ἐπὶ τὴν Βυζαντίου χώραν αὐτοῦ

A nopenses principes auxiliabantur ei, et reliqui principum socii subsidio veniebant. Collatis autem eo loci signis, pugnans cum fratre, et eum in fugam conjiciens, maximam exercitus partem in p̄ludio statuit. Jesus vero vivus in manus venit. Quem, cum regno praefuisset annis quatuor, trucidavit (83). Is igitur a Mulsumane peremptus, in hunc modum mortem obiit. Ut primum Mulsumanes (84) regnare coepit, Moses qui dimissus erat a rege Temire, mari advehebatur ad patriam regionem. Adveniens autem ad Homiris filios, Mulsumanis hostes, quia socia arma contulerant cum Jesu, accedens quoque Sinopen et Castamonem, et hinc in Daciam transmisso Euxino ponto perveniens, ad colloquium cum Myrxa (85) Daciae (quae et Servia) praefecto venit. Inter caetera vero talis erat Moysis petitio: si ejus auxilio adjutus rex crearetur, se daturum ei reditus magnos in Europa, et assignaturum regionem non modicam. Erat enim Graecorum hostis. Praeterea Byzantii filium Myrxae susceperunt, promiseruntque se huic et Musulmani regnum tradituros. Myrzas quidem Mosen benigne libentique animo excipiebat, eique victum et necessaria promptissime suppeditabat eidem quoque exercitum dedit. Cum autem undique ad hunc confluerent ex Europa quotquot infensi erant Mulsumani (aberat enim in Asia agens), quia non satis digne ab ipso tractarentur, expeditionem sumpsit contra fratrem, assumptis quotquot conveniant. Habuit et Dacorum exercitum magnum cum prius (86) Tainum eorum ducem sibi conciliasset. His copiis instructus, Europam subegit: et Adrianopoliam, quae regni sedes est, profectus, ibi rex declaratus est. Huic animus erat etiam contra fratrem in Asiam exercitus movere. Mulsumanes haud interim socordiae obnoxius erat, verum festinabat et ipse, ut fratrem praeveniret, trajiciendo 92 copias in Asiam (87). Hoc unum videbatur utrique consultissimum, quasi alterius esset victor, qui prior in alterius regionem venisset, et praelium commisisset, nec exspectaret donec frater accederet. Trajiciens itaque Byzantium venit. Cum autem ei familiaritas intercessisset cum rege qui ea tempestate Byzantium tenebat, uxorem ducit regis neptem (88), Jannii Tuntoriae filiam, cum antea matrimonium contraxisset cum nepte regis Graecorum Musulmanes Pajazitis filius (89). Transgressus autem Byzantium, bellum fratri inferebat. At Moses ubi accepit a rege Graecorum, Musulmanem Byzantium advenisse, continuo accessit: quem ut ibi deprehendit, exire Byzanto, et in Europa versari non permisit.

Notulae marginales.

(83) Anno 1402.

(84) Septimus Turcorum rex.

(85) Myrxtias sive Marcus Serviae despotes, Dacorum dux.

(86) alii etiam Danum vocant, et Daam, Valachi

principem.

(87) AL. Europam.

(88) Joannis, Theodori filiam.

(89) Mulsumani pater Pajazites rex.

⁸³ μεμεθυμένος. ⁸⁷ In uno semper, Μουσευμάνεω. ⁸⁸ Ἰαννίτου Τ.

⁸⁶ Ἰτάνου, R. ut in c. ⁸⁹ Ἰαννύου δι' ἀδελφῶ,

sit. Mulsumanes itaque copias quam potuit maximas traduxit ex Asia in Byzantium regionem: castrisque positus, fratrem accedentem expectavit. Deinde cum acies utrinque instructæ stetissent, prælium atrox exoritur. Moses habebat Dacos, Triballos et Stephanum Eleazari filium. His in acie jungebantur Turei, qui ex Europa venerant. Legationem autem misit ad Stephanum Byzantius rex, suadens ut instructa acie eat ad regem meliorem et æquiorum Mose. Moses enim cætera molestus et intolerandus sociis, et in iram præceps erat. Stephanus exercitu in ordines explicato, ut pactus erat cum Græcorum rege et Musulmano, turpiter transfugit Byzantium. Moses cum occiperet prælium adversus fratrem, Asianum exercitum in fugam compulit, fugientemque persecutus est. Mulsumanes se victum simulans, retro ferebat gradum, Byzantium festinans. Cum autem venisset ad urbem, consilium cepit multo generosissimum. Nam habens secum viros circiter quingentos, concurrentibus etiam aliis quibusdam, urbis fossam ingressus est. Fratre autem occupato persecutione et eade hostium, in ejus castra irruere statuit, quod et fecit, castrisque potitus est. Eos qui prælio non interfuerant, aut fuga in castra se receperant, occidit omnes. Deinde cum a persecutione hostiumque cæde reversus Moses procederet ad castra, cognovit ea capta esse. Illico igitur fuga sibi consuluit, exercitumque deseruit. Alius autem alio, ubi se tutissimum fore judicabat, sedulo diffugiebat. Quidam continuo ad ipsum properabant Musulmanem, cumque ut regem adorabant, et quocumque pergeret, sequebantur.

In hunc modum se res Musulmanis habebant in continente, cum fortissime omnium, quos sciam, adversus fratrem suum dimicasset. Profectus hinc Adrianopolim **93** regni sedem, regnum imperiumque ordinavit, qua tutissimum et firmissimum sibi fore confidebat. Moses venit in regionem Istro adjacentem, et conversatus cum Myrdano (90) Daciæ rectore, cum quo antea intervenerat familiaritas, moratus est juxta Hæmum, alium ex alio subinde locum mutans. Musulmanes se ignavizæ et ebrietati corrupendum dabat. Proinde res fortiter gesta usque minuebantur. Duces quoque ei indignabantur, ut qui nihil sani nec sibi nec aliis consuleret. Nec admodum ei curæ erat, quo Turcorum exercitus paulatim ad fratrem dilaberetur. Ubi primum regni gubernacula accepit, Græcis Thermam (91), Zetumum et universam Asiæ maritimam regionem restituit. Spem de se præbebat, ut qui paratus esset iis donare quæcunque voluissent, quasi id præstare jam posset. Legati Græco-

A ἐστρατοπεδεύετο, καὶ τὸν γε ἀδελφὸν ἐπιόντα ἐπέμεινε. Ἐνταῦθα, ὡς ἀμφω ἐς μάχην παρετάξαντο, συνέβαλον καὶ ἐμάχοντο. Μωσῆς μὲν τοὺς τε Δάκας, καὶ Τριβιλλοὺς ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ, καὶ Στέπανον τὸν Ἐλεαζάρου παῖδα, καὶ τὸ ἀπὸ τῆς Εὐρώπης στρατεύμα Τούρκων παρετάσσειτο. Βασιλεὺς μὲν δὴ πρὸς τοῦτον λόγους πέμψας, συνεβουλεύετο αὐτῷ, ἐν τῇ παρατάξει παρβρῶντα ⁹⁰ εἶναι ἐπὶ τῷ Βυζάντιον παρὰ βασιλέα Μωσῆα, πολὺ ἀρεινὸν τε καὶ ἐπεικίστερον. Ἦν γὰρ δὴ Μωσῆς τὰ τε ἄλλα ἐπαχθῆς ἐς τοὺς συμμάχους, καὶ ἐς ὀργὴν ταχύς. Στέπανος μὲν οὖν ἐν τῇ παρατάξει, ὡς τῷ Ἑλλήνων συνέθετο βασιλεὶ τε καὶ Μουσουλμάνη, αὐτομολήσαντες, ἀφίκοντο ἐπὶ Βυζάντιον· Μωσῆς δὲ ὡς ἐμάχετο, συμμίξας τῷ ἀδελφῷ, τοὺς τε ἀπὸ τῆς **B** Ἀσίας ἐτρέψατο, καὶ ἐπεξελθὼν ἐδίωκε. Μουσουλμάνης δὲ, ὡς ἠττηθεὶς, ἀνεχώρει ἐπὶ Βυζάντιον. Ὡς ἐγένετο παρὰ τῇ πόλει, ἐπιλεξάμενος βουλὴν γενναιοτάτην, καὶ ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ ὡσεὶ πεντακοσίους ἀνδρας, ἐπιβρῶντων καὶ ἄλλων τινῶν, ὑποδύμενος τὴν τῆς πόλεως τάφρον, ἔχοντας τοῦ ἀδελφοῦ Μωσῆως ἀμφὶ τὴν δίωξιν, καὶ διαφθειρόντος σὺν τοῖς ἑαυτοῦ, ὡς ὑπεξέρχοντο τοὺς πολεμίους, ἐπὶ τὸ στρατόπεδον αὐτοῦ ἀφικόμενος, τὸ τε στρατόπεδον κατελήφθη, καὶ τοὺς ἐπιγινόμενους ἀπὸ τῆς μάχης, οἱ καταφεύγουσι τε καὶ ἐπανήσαν, διέφθειρα. Καὶ ὡς ἐπανήκει τε αὐτὸς Μωσῆς ἐλαύνων ἐπὶ τὸ στρατόπεδον ἀπὸ τῆς μάχης, καὶ ἔγνω δὴ κατεληγμένον τὸ στρατόπεδον, αὐτίκα ἐς φυγὴν τε αὐτὸς ἐτρέπετο, καὶ τοῦ στρατεύματος διέφυγε· καὶ ἄλλη ἄλλος ἢ ἐκάστῳ προσεχώρει. Οἱ μὲν τινες καὶ ἐπ' αὐτὸν αὐτίκα ἰόντες τὸν Μουσουλμάνην, ὡς βασιλέα προσεκύουν, καὶ ἐξελαύνοντι ἐφαίποντο.

Μουσουλμάνης μὲν δὴ οὕτω τὰ πράγματα ἔσχευ ἀμφὶ ταῖν ἠπειροῖν, γενναιοτάτα δὲ πάντων ὧν ἡμεῖς ἴσμεν, πρὸς τὴν ἀδελφὸν διαγωνιζάμενος. Ἐπελάσας μὲν οὖν ἐς τὴν Ἀδριανούπολιν τὰ βασιλεία, τὴν τε βασιλείαν καὶ τὴν ἀρχὴν καθίστη αὐτῷ, ἢ ἐδόκει κράτιστα ἔχειν. Μωσῆς μὲν οὖν, ἐς τὴν παρίστριον χώραν ἀφικόμενος, καὶ συγγενόμενος Μυρδάνῳ τῷ Δακίας ἡγεμόνι, καὶ πρότερον ὄντι συνήθει αὐτῷ, διέτριψε παρὰ τῷ Αἰμίῳ, παραμείδων ἄλλην ἐξ ἄλλης χώραν. Μουσουλμάνου δὲ βρῆθυμοῦντός τε καὶ περὶ ὁμιλίαν ἔχοντας, τὰ τε **D** πράγματα οἰδίνετο· οἱ τε γὰρ ἄρχοντες αὐτῷ τε ἤχθηοντο, ὡς οὐδὲν ὑγιὲς ἦν αὐτῷ καὶ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ, προσγενομένων κινὰ βραχὺ τῶν Τούρκων, οὐδένα λόγον ἐποιεῖτο. Ὡς μὲν οὖν ἐπὶ τὴν βασιλείαν ἀφίκετο, τὴν τε Θέρμην τοῖς Ἑλλήσιν ἀπέδωκε, καὶ Ζητούνην, καὶ τὴν παράλιαν τῆς Ἀσίας χώραν, καὶ ἐπιτήδειος ὧν, ἐχαρίζατο αὐτοῖς, εἰ τοῦ δέοντο, ὡς δυνατόν ἦν αὐτῷ. Ἐπρεσβεύοντο μὲν οὖν αὐτῷ καὶ εἰ Ἑλλήνες, βουλευόμενοι, μὴ ἀναί-

Notulæ marginales.

(90) *Dano* vel *Danao*, *Taino*, Myrkis filio:

(91) *Therma*, quæ et *Thessalonica*.

* αἱ ὑπερβρῶντι.

ναι αὐτὸν ἐς τὴν ὀμίλιαν οὕτω πᾶν, ὡς ἐπισφαλές A
 τε ἂν αὐτῷ, καὶ οὐδαμῆ ἐμπεδοῦν αὐτῷ τὴν βασι-
 λειαν πρὸς τὸν ἀδελφόν, τούτων μὲν οὐδένα λόγον
 ποιούμενος, ἔωθεν δὲ καὶ ἐσπέραν περὶ τὴν ἀκρα-
 τοποσίαν διετέλει προπίνων τοῖς ἀρίστοις, καὶ ὡς
 ἀναπαύοιτο, ἐπεχειρόμενος αὐθις ἐς ὀμίλιαν καθί-
 στατο. Λέγεται δὲ ὡς ἔχοντος ἐν ταῖς χερσὶ τὴν
 φιάλην, Ἐλαφος ἐπὶ τὸ στρατόπεδον περιῶν διήκει,
 καὶ ἐπιθορυβούντων αὐτῶν τῶν στρατιωτῶν, ὡς ἡ
 Ἐλαφος ἐπιπαρῆ, ἀγχοῦ γενόμενος, ἐπειρᾶτο, εἰ
 φιάλην ἐπὶ τοῦ κέρατος φέροι, ὡς ταύτην ⁹¹ ἀνακτη-
 σόμενος ἀπὸ τῆς ὀμιλίας. Ἦν μὲντοι ἄλλως ὁ Μου-
 σουλμάνης ἐπιεικῆς, καὶ τὸ σῶμα ῥωμαλέος, καὶ
 ὀρμηὴν ἐς τὸ μάχεσθαι κράτιστος. Μωσῆς δὲ τούναν-
 τλον θυμοῦν ⁹² τε ἀκρατέστερος ὡς ἐπίπαν, καὶ τα-
 χὺς δὲ μάλιστα ἐς ὀργήν, καὶ ἐπεσθαι τῷ δυσμενεῖ B
 μηδὲν ἀνιέντα. Ἐπεὶ τε οὖν ἐπιγενομένων αὐτῷ οὐκ
 ὀλίγων ἐς τὸ πεδίον κατέβη, καὶ ἐπὶ Μουσουλμάνην
 ἤλαυνε, Χασάνης τε ὁ τῶν νεηλύδων ἀρχων, καὶ
 Βρενέζης ἔχων ἵπποδρόμους τῆς Εὐρώπης, ἤτομό-
 λησαν αὐτίκα παρὰ Μωσέα. Ὁ δὲ ὡς ἦσθετο τοὺς
 νεηλυδας ἀφροσθηκότας ἰέναι ἐπὶ τὸν ἀδελφόν, ἤλαυ-
 νεν εὐθὺς Βυζαντίου ἐπὶ τοῖς Ἑλλησι καὶ τὴν Βυζαν-
 τίου βασιλείαν, ἐν νῷ ἔχων συμμίξαι, ὡς ἐντεῦθεν
 αὖ ἐπὶ τὴν Ἀσίαν διαβάς, ἐπεχειρεῖ τὰ ἐν τῇ
 Ἀσίᾳ πράγματα. Καὶ ὡς ἔχων, τοῖς Τούρκοις ἐπί-
 δηλος ἦν κατὰ τὴν ὁδόν, τὴν ἐς τὸ Βυζάντιον φέρου-
 σαν. Ἐνταῦθα συλλεγέντες οἱ τῆνδε τὴν χώραν οἰ-
 κοῦντες Τούρκοι, τὸν τε Μουσουλμάνην ἐξώγησαν,
 καὶ ἀπήγαγον παρὰ Μωσέα, χαριζόμενοι βασιλεῖ. C
 Ἦ μὲντοι Μωσῆς τὸν τε ἀδελφόν διεχρήσατο, καὶ
 τοὺς γε Τούρκους πανοικί οἱ συλλαβόντες ἦκον
 ἄγοντες, πυρὶ οὖν γυναιξὶ τε ἅμα καὶ πασίν, ἐνέ-
 πρησε, φάμενος ἀθέμιτα ἐργασαμένους, καὶ βασι-
 λέα σφῶν αὐτῶν συλλαβόντες, ταύτην τὴν δίκην
 ὑπέχονεν. Αὐτὸς δὲ ἐπέλαθε τὴν βασιλείαν, καὶ ἐς
 τὴν Ἀσίαν διαβάς, κατεστήσατο τὰ ἐκείνου πράγ-
 ματα, καὶ ἐδόκει αὐτῷ ἀσφαλέστατα ἔξειν. Καὶ
 ἐπήλαυεν ἐν νῷ ἔχων πολιορκήσειν Βυζάντιον, καὶ
 τῇ τε Θέρμῃ πόλεμον ἐπήνεγκε, καὶ τῷ Τριβαλλῶν
 ἡγεμόνι πολεμῶν διεγένετο, τὴν τε χώραν αὐτοῦ θ'
 ἅμα ληϊζόμενος, καὶ Σπενδερόβην τὴν μητρόπολιν
 αὐτοῦ πολιορκῶν. Στέπανος μὲν οὖν οὗτος Ἐλεάζα-
 ρου Πλαδίκεω τῆς γυναικὸς ἀδελφός, Βούλκος δὲ
 τοῦνομα ἔχων, ὡς Ἐλεάζαρος ἐτελεύτησε, τὴν τε D
 ἡγεμονίαν παρέλαθε, καὶ ἐτυράννευε, τῷ τε Παια-
 ζήτῃ συστρατευόμενος ἢ ἂν παραγγέλλῃ. Καὶ τότε
 δὴ ἐν τῇ πρὸς Μουσουλμάνην γενομένῃ μάχῃ πρὸς
 τῷ Βυζαντίῳ, μετέστη τε ἀπὸ Μωσέως ἐπὶ τὸν ἀδελ-
 φόν, καὶ ἤτομόλησε. Δι' ἧ δὴ πόλεμον ἐπιφέρων,
 τὴν τε πόλιν αὐτοῦ ἐπολιόρκει, καὶ τὴν χώραν ἐδήου.
 Ἦ δὲ ἐπελαύνων ἐπολιόρκει Βυζάντιον, ἐξηρτώετό
 τε ἅμα, ἐπιφέρων τε καὶ ἐπέχων ὅσα τῆς χώρας
 ἰδύνατο καὶ τριήρεις, καὶ πλοῖα ὡς ἠδύνατο πλει-

Notulae marginales.

(92) Moses Turcor. rex octavus. Ann. 1412 circi-
 ter haec gesta.

rum ad eum mittebantur. consulentes, ne se totum
 luxuriae et voluptati dedat, quasi jam sit plane
 securus, et in portu naviget: quasi nihil periculi
 amplius, quantum ad regnum attinet, a fratre sit
 metuendum. At surdo narrabant fabulam. Matuti-
 num et vespertinum tempus jungebat potando,
 praebens optimatibus suis. Revolutus in somnum,
 ubi primum erat experrectus, solitam potandi con-
 suetudinem iterabat. Fertur quodam tempore cum
 phialam manibus teneret, et cervus in castra pene-
 trasset, in iisque obambulare, tumultuantibus mi-
 litibus propter cervi in castra adventum, interro-
 gationem fecisse, num phialam in cornibus gestet:
 quod si est, hac redimam. Quando ebrietati et crapulae
 non operam dabat Musulmanes, erat quidem be-
 nignus et aequus, corpore firmus, pugnantique in
 hostes impetu nulli postponendus. Moses vice ver-
 sa irae imperare nequibat, verum praecipis in eam
 agebatur: quidquid ea dictasset, facere non eun-
 ctans. Cum igitur comparasset copias haud con-
 temnendas, descendit in campum, praelio aggressu-
 rus Musulmanem. Chasanes peregrinorum flux, et
 Brenezes qui praerat Europaeis equitibus, continuo
 desciverunt ad Mosem transfugientes. Musulmanes
 ut cognovit peregrinos defecisse, et confugisse ad
 hostilem exercitum, recta Byzantium fugiens con-
 tendit: animo agitans, Graecis Byzantii regnum
 tradere, ut hinc in Asiam transgressus, Asiae res
 commodius adoriretur. Cum autem hujusmodi
 animo volveret sententiam, cognitus est a Turcis
 in via quae Byzantium fert. Turci itaque, qui ibi
 habitabant, collecti in unum, ceperunt Musulma-
 nem vivum, captumque abduxere ad Mosem, isto
 94 munere eum honorare affectantes. Moses vero
 fratrem illico necavit. Turcos autem qui fratrem
 comprehenderant, comprehensumque ad se addu-
 xerant, omnes eum liberis et uxoribus, adeoque
 cum universa familia igne cremavit, dicens eos
 impia commisisse. Merito igitur, cum regi suo
 violentas intulerint manus, has poenas sceleris luisse
 commissi. Ipse ergo recepit regnum (92), et in
 Asiam transiens, eam formam Asiae rebus induxit,
 quae videbatur Asiae regnum firmissimum et tutis-
 simum effectura. Deinde abiit, Asia relicta, statuens
 obsidione cingere Byzantium. Thermæ hostiles
 exercitus admovit. Triballorum duci bellum intulit,
 ex regione ejus frequenter praedas agens, et Spa-
 derobem (93) metropolim obsidione premens. Is
 erat Stephanus, Eleazari Pladicis uxoris frater, cui
 Bulco nomen erat. Ut Eleazarus vitam finit, prin-
 cipatum ipse arripuit, et pro principe se gessit.
 Pajaziti strenue operam navans, quodocunque
 ejus auxilium implorasset. Stephanus cum foret in
 eo praelio quod propter Byzantium committebatur,

(93) Al. Senderoviam.

⁹¹ ταύτη. Sic etiam B. ⁹² θυμοῦ. Sic etiam B.

defecit a Mose, et ad fratrem ejus transfugit. Παστα ναυπηγησάμενος, ἐπήει διὰ τε τῆς ἠπείρου, καὶ διὰ θαλάσσης. Ἐνταῦθα πληρώσαντες οἱ Ἕλληνας πλοῖα ὅσα ἐπὶ αὐτοῖς, καὶ δὴ καὶ τριήρεις, ἡγουμένου Ἐμμανουήλου τοῦ Νόθου, Ἰωάννου τοῦ βασιλέως παῖδος, ἀντανήγοντό τε καὶ ἐναυμάχησαν. καὶ ἐνίκησαν οἱ Ἕλληνας. Οὗτος δὲ ὁ Ἐμμανουήλος, ὁ τοῦ βασιλέως παῖς, τὰ ἐξ γνῶσιν καὶ φρόνησιν οὐδενὸς λειπόμενος, ἐπὶ τὸ ἐξηγεῖσθαι ἐς πόλεμον ἱκανά τε ἐδόκει ἐν τῷ τότε παρόντι, καὶ ἠὺδοκίμει. Δι' ἃ δὴ εὐδοκίμων, ἐάλω τε ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ βασιλέως, καὶ ἑσπερῶν ἐς εἰρήτην, διεγένετο ἐπὶ ἔτη ἑπτακαίδεκα σὺν τοῖς παῖσιν αὐτοῦ. Μωσῆς μὲν οὖν ὡς ἔσφαλε τὴν κατὰ Θάλασσαν ⁹⁵ δύναμιν, ἐπιὼν διὰ τῆς ἠπείρου, ἐδῆρυ τε τὴν Βυζαντίου χώραν, καὶ Θέρμην ἣν ἐπολιόρκει, καὶ Τριβαλλοῖς ἐπολέμει. Πρὸς μὲν οὖν τοὺς ἐν τῇ Ἀσίᾳ Τούρκων ἡγεμόνας, σπονδὰς ποιησάμενος, εἰρήνην ἤγε, καὶ ἐν τῇ Εὐρώπῃ, τὰ πολλὰ διατρίβων ἐτύγγανεν. Ἕλληνας μὲν οὖν, ὡς ἐτελεύτησε Μουσουλμάνης, ἐπαγόμενοι τὸν παῖδα αὐτοῦ, τοῦνομα Ὀρχάνην, συνέστισαν ἐπὶ Μωσαί. Μετὰ δὲ ταῦτα ἐπεμψαν ἐς τὴν Θέρμην, ὡς ἐντεῦθεν τῷ τε Βογδάνῳ, καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς ταύτῃ Τούρκων, διὰ χρημάτων ἐπικούροις ὀρμῶντες ἐπὶ τὴν Εὐρώπην ἐπελαύνοι, καὶ τὴν χώραν κατάσχη. Ὁ μὲντοι παῖς ἐπετέτραπετο ἀνδρὶ Τούρκῳ ἀπὸ Ἀσίας Παλαπάνῳ τοῦνομα, τὰ μὲν ἄλλα οὐκ ἀγαννεῖ, πιστῷ δὲ οὐ πάνυ, καὶ ἐς τὴν Θέρμην ἀφίκετο. Ἐξῶν δ' ἐντεῦθεν ἦει διὰ τῆς Μακεδονίας, ἐπὶ Βέβροιάν τε καὶ τὴν ταύτῃ χώραν, καὶ προσχωρούντων αὐτῷ τῶν ταύτῃ ἐπινεμομένων Τούρκων, ἤλαυνεν ἐπὶ Θετταλίαν. Μωσῆς δὲ ὡς ἐπίθετο τὸν Μουσουλμάνεω παῖδα τὴν τε χώραν ὑπαγόμενον, καὶ ἐλαύνοντα ἐπὶ Θετταλίαν, συντίθεται προδοσίαν τῷ Παλαπάνῳ, ὥστε παραδοῦναι αὐτῷ τὸν παῖδα ἐπιόντι, καὶ διασημῆναι ἐκάστοτε ὅποι ἐλαύνοιεν περιόντες. Οὗτος μὲν οὖν ὡς ἐκασταχοῦ ποι τῆς χώρας ἐπίοι, διεσῆμαινέ τε τῷ Μωσῆ καὶ ἐδῆλου ἢ ἐπιὼν σφίσιν τε περιτύχοι, καὶ τὸν παῖδα παραδοίῃ αὐτῷ. Ἐγένοντο μὲν οὖν οἱ ἀμφὶ τὸν παῖδα ἐπὶ τῷ ἐς Θετταλίαν καθῆκον ὄρος τῆς Μακεδονίας, καὶ ἐνταῦθα ὡς ὑπεσημήνατο ὑπὸ Παλαπάνεω τῷ Μωσῆ ἐπιὼν, τὸν τε παῖδα ἐζώγρησε, καὶ τὸν στρατὸν διέφθειρε. Μετὰ δὲ ταῦτα ἐπὶ τὴν Βογδάνου χώραν ἀφικόμενος, τὴν τε χώραν αὐτῷ ταύτῃ ὑπηγάγετο, καὶ τοῖς Ἕλλησι διαπολεμῶν, προσεῖχεν ἐκτεταμένως. Ἕλληνας μὲν οὖν οὔτε ἐπολέμουν, οὔτε ἐπολεμοῦντο· καὶ Ἰησοῦς ὁ νεώτερος τῶν Παιαζήτεω παίδων, ἐπὶ Ἕλληνας ἀφικόμενος, ἐς τε τὴν τοῦ Ἰησοῦ Ὀρησκαίαν μετέβαλε, καὶ οὐ πολλῷ ὕστερον ἐτελεύτησε.

Μεχμέτης μὲν οὖν, καὶ οὗτος Μωσέως μὲν ἀδελφός, παῖς δὲ Παιαζήτεω, ἀπὸ τῆς Καραμάνου χώρας ὀρμώμενος, ἐπειδὴ ἐν ἱκανῷ ἡλικίας ἦν, τοὺς τε συγ-

Notulæ marginales.

⁹⁵ Al. Salapanum.

⁹⁶ Θάλατταν, et R.

γενεῖς τῶν Τούρκων μεταίει οἷς ἐπὶ τὴν ἀρχὴν ἐπι-
 παριῶν. Καὶ διαπρεσθευομένων, καὶ τῶν Ἑλλήνων
 ὑποδεχομένων καὶ αὐτῶν κατὰ δύναντιν ἐς τὴν βα-
 σιλείαν αὐτῶ συλλήψεσθαι, τὴν τε Ἀσίαν ὑπηγά-
 γετο, ἀχθομένων τῶν τῆς Ἀσίας ἀρίστων τῆς Μω-
 σείως ἐν ἀρχῇ τυραννίδος, καὶ προσχωρούντων τῷ
 Μεχμέτῃ, τῆς τε Ἀσίας ὑπῆρξε, καὶ ἐπὶ τὴν Εὐ-
 ρώπην ὑπηγάγετο. Οὗτος μὲν δὴ ὡς Μουσουλμάνης
 τε ἐβασίλευε, καὶ Μωσῆς καὶ Ἰησοῦς, πρότερον οἱ
 τὸ παιδίον ἐπιτετραμμένοι, μὴ κατάδηλον, ὅποι
 τυγχάνει ἂν τὸ παιδίον γενόμενον τοῖς ἀδελφοῖς, δε-
 εοικότες μὴ συλληφθεῖν τε καὶ ἀπόλοιτο, χορδοποιου
 τινος, ἐν Προύσῃ παρεκατέθεντο, ὡς ἂν τὴν τέχνην
 ἐκμανθάνοι, ὅποι τυγχάνει ἂν. Καὶ μετὰ ταῦτα, ὡς
 ἐνταῦθα τῆς ἡλικίας ἦν, ὅπη ἀντιλαβέσθαι τῶν
 πραγμάτων αὐτῶν * οἷός τ' ἦν, ἐχώρει ἐπὶ Καρα-
 μάνον τὸν Ἀλοῦριν. Καὶ ἐντεῦθεν δὴ, ὡς πρόσθεν
 μοι ἐδηλοῦτο, ὀρμώμενος, τῆς τε Ἀσίας εὐπετῶς
 ἤρξε, συνεπιλαβομένου τοῦ Καραμάνου, καὶ τινῶν
 ἄλλων ἡγεμόνων τῶν ἐν τῇ Ἀσίᾳ. Καὶ ἐπὶ Βυζάν-
 τιον διαβάς, τῷ τε Ἑλλήνων βασιλεῖ ἐς λόγους ἀφι-
 κετο, καὶ ὄρκια ποιησάμενος ἢ ἐδόκει αὐτοῖς ἐπιτη-
 δεῖως ἔχειν, ἤλαυνεν ἐπὶ τῶν Τριβαλλῶν ἡγεμόνα,
 ἐπὶ τῇ Θράκῃ, ὡς συμμίσγων τε ἐκείνῳ, καὶ προσ-
 λαθῶν τὴν ἐκείνου δύναντιν, ἐπὶ μαχοῦμενος τῷ
 ἀδελφῷ. Μωσῆς μὲντοι ἐπὶ ἐπέθετο τάχιστα δια-
 βαίνοντα ἐπὶ τῆς Ἀσίας, ἐπήλαυνε σὺν πολλῷ τῷ
 στρατεύματι ἐπ' αὐτὸν, καὶ ποί τῆς χώρας διελαύ-
 νοντι κατὰ Χωριοῦπολιν **, προσέμιξε τῷ ἀδελφῷ,
 καὶ ἐς μάχην καθίστατο. Συνταξάμενος δὲ ἐπῆει· καὶ
 ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Μεχμέτῃ ἀντεπῆει συντεταγμένῳ
 τῷ στρατεύματι. Καὶ ὡς ἐγένοντο τὰ ἀδελφοῦ τὰ στρα-
 τεύματα, τὸ μὲν τῆς Ἀσίας διαβάν σὺν τῷ Μεχ-
 μέτῃ, τὸ δὲ ἀπὸ τῆς Εὐρώπης συνέμισγον καὶ ἐμά-
 χοντο. Μετ' οὐ πολὺ δὲ ἐτρέπετο ἀπὸ τῆς Ἀσίας
 στρατεύμα, καὶ ὤρμητο ἐς φυγὴν. Μεχμέτῃ μὲν
 δὴ ὁ Χορδίνης ἐπὶ Ἀλῆν ** Παιαζήτεω παῖδα ἐς
 Βυζάντιον διεσώζετο καὶ τὰ στρατεύματα διεσώζοντο.
 Ἐντεῦθεν αὖθις ἐπὶ τὴν Ἀσίαν διαβάντα ἐπεβρώ-
 νοντο τε αὐ, καὶ ἀνελαμβάνοντο σφᾶς, ὡς αὖθις
 ἐπίδοντες, καὶ ἀναμαχοῦμενοι τῷ Μωσῆϊ περὶ τῶν
 ἄλλων πραγμάτων. Χρόνου δὲ οὐ πολλοῦ διελοθόντος,
 συναγείρας τὸ τῆς Ἀσίας στρατεύμα, διεπορθ-
 μεύετο ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ἐς τὴν Εὐρώπην. Ἐς μὲν
 οὖν τὴν Ἀσίαν διαβῆναι τὸν Μωσῆα διεκώλυον Ἑλ-
 λῆνες, ἐπεὶ ἐπεκράτουν τὴν τῆς θαλάττης διάβασιν,
 καὶ τὸν τε Ἑλλήσποντον ἐπετήρουν, καὶ τὸ ἐν Προ-
 ποντίδι ἱερόν. Μεχμέτῃ μὲν οὖν, ὡς ἐς τὴν Ἀσίαν
 διέβη αὐτῷ τὰ στρατεύματα, ἴετο εὐθὺς Τριβαλλῶν,
 ὡς τὴν δύναντιν ἐκείνου προσληψόμενος, ἀξιόχρεων
 οὔσαν. Ὡς δὲ ἠπεύγετο συμμίσσαι Μωσῆς, ὡς ἐγένετο
 ἐν Πανίου χώρῃ οὕτω καλουμένῃ τῇ ὑπὲρ τὸν Αἴμον
 χώρα, ἐνταῦθα καταλαμβάνει ἐπίπροσθεν γενόμενος
 διὰ τοῦ ὄρους ὁ Μωσῆς τὸν ἀδελφόν, καὶ ὡς ἤσθετο

mania profectus, Turcos sollicitabat, ut sibi sub-
 sidio venirent in acquirendo regno. Cum igitur
 ultro citroque legati ablegarentur, necnon Græci
 auxilium pollicerentur ad regnum capiendum, Asiæ
 imperium nactus est, cum optimus quisque in-
 dignaretur propter Mosis violentiam .i tyrannidem,
 et adjungerentur Mechemeti advenienti. Atque in
 hunc modum Asiæ imperio potitus, etiam in Eu-
 ropam expeditionem parabat. Hunc quidem, re-
 gnante Musulmane, Moses et Jesus, quibus edu-
 candi pueri negotium datum erat, ne rescirent
 fratres ubinam puer aleretur, auxilii ut caperetur
 et necaretur, artificii cuidam chordarum faciendæ
 tradiderunt Prusæ, ut artificium id addisceret.
 Postmodum cum jam per ætatem res ipsas tractare
 posset, abiit ad Caramanum Alurim. Hinc pro-
 fectus, ut antea significavimus, Asiæ imperio facile
 potitus est, adjutantibus Caramano et aliis Asiæ
 quibusdam ducibus. Transgressus Byzantium, in
 colloquium cum Græcorum rege venit. Deinde cum
 utrinque se juramenti religione, quantum **96** satis
 erat, devinxissent, profectionem instituit ad Tri-
 ballorum Thraciæque principem, ut ad hunc in
 colloquium adhibitus, copias ab eo acciperet,
 quibus subnixus, fratri bellum inferret. Ut rumore
 allatum est ad Mosem, fratrem quam ocissime in
 Asiam (95) trajecisse, obviam processit, magno
 instructus exercitu. Et cum alicubi regionem quam-
 dam transiret, juxta ejus regionis oppidum in
 fratrem incidit. Accingebatur itaque ad pugnam,
 ordinesque explicabat, et instructo agmine Me-
 chmetes contra fratrem ibat. Cum autem in con-
 spectum venisset uterque exercitus, hic quidem
 per Asiam iter metiens, alter ex Europa adveniens,
 collatis signis prælium imitant. Exercitus Asianus
 haud diu stetit, verum terga dans, fugiebat: unde
 et Mechemet palam se proripit. Fidium vero opifex,
 instructor et magister ejus, Halim Pajazitis quo-
 que filium Byzantium incolumem deduxerat: ad
 quem Mechemet fugiens, ibi quoque cum exercitu
 ab cæde servatus est. Hinc receptis animis, denuo
 in Asiam (96) trajicere decernunt, pugnaturo cum
 Mose propter alias res. Nec multo tempore inter-
 jecto, conscriptum Asianum exercitum Græci in
 Europam transportabant. Mosem in Asiam trans-
 gredi haud sinebant Græci, qui occupaverant tra-
 jectum. Præsidio etiam tenebant Hellespontum, et
 templum (97) in Propontide situm. Mechemetes,
 ut copias suas traduxit in Asiam (98), recta ad
 Triballos iter maturavit, ut inde exercitum com-
 pararet, quem præsentī negotio in primis commo-
 dum judicabat, et cum fratre prælii aleam experi-
 retur. Moses prælii cupidus, venit in regionem quæ
 supra Hæmum est, Panium dictam: in qua, quia

Notulæ marginales.

(95) Europam
(96) Ex Asia.(97) Hieron.
(98) Ex Asia.

* αὐτῷ, et R. ** al. Χορ. ** Ἀνῶν, R. Ἀλῆν, al. Ἀλῆν.

præcesserat montem, invenit fratrem. Ut sensit fratrem accedere, et jam in proximo esse, aciem instruit, et prælium capessit: moxque in fugam agitur, qui fugiens properabat ad Triballorum ducem. Cum autem ibi versaretur, misit legationem ad optimates Turcorum, et ad Chasanem, Brenezem (99) Amuratemque, ut sollicitaret eorum animos ad defectionem. At hi defectionis sermonem primo abnuebant: verum tandem ipsi inter sese defectionis consilia capiunt. Hinc Brenezes sua sponte transfugiebat ad Mechmetem, trahens secum Turcorum proceres et filios, necnon Chasanem cum optimis quibusque de peregrinorum cohorte. Cum jam accessissent copiæ Mechmeti haud pœnitendæ, quibus fretus prælii fortunam cum fratre facile tentare posset, assumpto Triballorum principe, contra fratrem pergere, et prælii potestatem facere **97** instituit. Moses igitur, ut Mechmetis consilium impediret, ne facile in Europam transire eamque sui juris facere posset, ducens secum universum Europæ exercitum, et januæ milites, exceptis his qui ad Mechmetem concesserant in Erysorum (1) regione consedit. Ibi Mechmetes in expeditionem egressus, castra locavit. Ut autem appropinquavit Mosis castris, copias in aciem eduxit. Sinistrum cornu tenebat Triballorum dux; dextro præerat Brenezes cum filiis suis. Secum enim in castris habebat filios, qui ipsi nati erant: Agathem, Baramum, Hallem, Beicen, et Jesum. Postquam autem et Moses aciem suam instruxit, accedens omnia explorabat, et ubi sibi opportunissimum videbatur, stetit: et ubique suis præsens erat. Ibi tum Chasanes peregrinorum dux, qui desciverat a Mose, equo vectus ad Mosis exercitum, voce quam potuit maxima exclamavit, peregrinos appellans: O filii, quid cunctamini, aut quid differtis continuo abire ad regem vestrum, virum ex genere Otomanidarum ortum, et justissimum et æquissimum, quique omnes sui generis principes virtute antecedit? Verum miseri manetis, contumeliosis affecti a viro qui nec sibi nec amicis quidquam salutare prospicere potest? Hæc quidem clamantem, et ad aciem festinantem audivit rex. Quidam autem respondens, inquit: O rex, non aspicias Chasanem peregrinorum ducem, quem in maximo penes te honore habuisti, incitare peregrinos ad defectionem? Quæ ubi advertit Moses parari, non amplius suos continuit: verum immit- tens eos, ipseque equo calcaria subdens, ferebatur in Chasanem, ut eum occideret, currebatque plenis et effusis habenis. Chasanes ut accepit, Mosem contra se summa celeritate niti, et ipse adhibita festinatione summa aufugit. Moses acerrime inse-

A ἐπιόντα τὸν ἀδελφὸν ἐγγυτάτῳ οἱ γενέσθαι, παρατάξατό τε καὶ εἰς μάχην καθίστη. Μετ' οὐ πολὺ δὲ ἐπάπετο, καὶ φεύγων ὤχετο ἐπὶ τῶν Τριβαλλῶν ἡγεμόνα. Καὶ ἐπειδὴ διέτριθεν αὐτοῦ, ἐπεμπε λόγους παρὰ τῶν Τούρκων τοὺς ἀρίστους περὶ ἀποστάσεως πρὸς τε Χασάνην τῶν ἐπηλύδων ἄρχοντα, καὶ ἐπὶ Βρενέζεα, καὶ Ἀμουράτην ⁹⁷. Οἱ δὲ τοὺς τε λόγους προέβητο, καὶ σφίσι λόγον ἐδίδοσαν περὶ ἀποστάσεως. Ἐντεῦθεν Βρενέζης αὐτὸς τε αὐτομολεῖ παρὰ Μεχμέτη, ἔχων παρ' ἑαυτῷ Τούρκους τε ὡς πλείστους, καὶ δὴ καὶ τοὺς παῖδας, Χασάνην σὺν τοῖς νεηλύδων τοῖς ἀρίστοις. Ἐντεῦθεν ὡς τῷ Μεχμέτη προσεγένετο δύναμις, ὥστε διαπειρᾶσθαι ἰκανῆς εἶναι τοῦ ἀδελφοῦ, λαθὼν καὶ τὸ Τριβαλλῶν ἡγεμόνα μεθ' ἑαυτοῦ, ἤλαυνεν ἐπὶ τὸν ἀδελφὸν ὡς μηχανούμενος. Μωσῆς μὲν οὖν διανοούμενος ἐμποδῶν γενέσθαι τῷ ἀδελφῷ, ὥστε μὴ ἐξελαύνειν εἰς τὴν Εὐρώπην, καὶ προσάγεσθαι αὐτῷ τὴν χώραν, ἔχων τὰς τε θύρας, καὶ τὸ τῆς Εὐρώπης στρατεύμα ἅπαν, πλὴν τῶν παρὰ Μεχμέτη αὐτομολησάντων, διέτριβε κατὰ τὴν τῶν Ἐρυσῶν χώραν. Ἐνταῦθα ἐξελθὼν ὁ Μεχμέτης ἐστρατοπεδεύετο. Ὡς δὲ ἀγγοῦ γενόμενος τῷ στρατεύματι Μωσέως, παρατάξατο εἰς μάχην. Καὶ εἶχε μὲν τὸ εὐώνυμον αὐτοῦ κέραις ὁ τῶν Τριβαλλῶν ἡγεμῶν, τὸ δεξιὸν δὲ Βρενέζης σὺν τοῖς παισὶν αὐτοῦ. Παρήσαν γὰρ αὐτῷ παῖδες γενόμενοι Ἀγαθὸν ⁹⁸, Βαράμος τε καὶ Ἀλιῆς ⁹⁹, καὶ Βεϊκής καὶ Ἰησοῦς. Ἐπειδὴ δὲ καὶ Μωσῆς παρατάξαμενος, εἶχεν ἐν τάξει τὰ στρατεύματα αὐτοῦ, καὶ παριῶν ἐπεσκόπει, καὶ καθίστη, ὡς αὐτῷ ἐδοκεῖ, παρελαύνων ἅπανταχῆ, ἐνταῦθα Χασάνης ὁ τῶν νεηλύδων ἄρχων αὐτομολήσας, τότε δὴ προσελάσας τῷ ἵππῳ ἐπὶ τὸ Μωσέως στρατεύμα, ἐφώνει πρὸς τοὺς νεηλύδας· Ὁ παῖδες, τί διαμέλλετε, καὶ οὐκ ἐξέρχεσθε ¹⁰ ὅτι τάχιστα ἐπὶ τὴν βασιλεῖα ὑμῶν, ἄνδρα τε τῶν τοῦ γένους Ὀτουμανίδων δικαιοτάτον τε καὶ ἐπιεικέστατον, καὶ πάντας δὴ τοῦ γένους αὐτοῦ ὑπερβαλλόμενον ἀρετῆ; Ἀλλὰ ἀνέχεσθε ¹¹ ὑβριζόμενοι, καὶ κακῶς πράττοντες ὑπ' ἀνδρῶν ὑβριστοῦ τῆ φύσει, καὶ ἀλαζόνος, καὶ ἑαυτῷ καὶ τοῖς ἐπιτηδείοις αὐτοῦ οὐδὲν ὕγιες ἔχοντας; Ταῦτα λέγοντος τοῦ Χασαλέω, ὡσπερ ἐλαύνων ἐπὶ τὰς συντάξεις, ἤκουεν ὁ τι λέγοι ὁ ἀνὴρ οὗτος. Ὑπολαβῶν δέ τις ἐφίσχετο· Ἀλλ', ὦ βασιλεῦ, οὐχ ὀρθῶς, Χασάνην τὸν νεηλύδων ἄρχοντα, μέγα τιμηθέντα ὑπὸ σοῦ, ὡς ἐξυθρίζει, τοὺς νεηλύδας ἐπικαλούμενος ἐπὶ ἀπόστασιν; Ἐνταῦθα, ὡς ἤκουσε ταῦτα Μωσῆς, οὐκέτι ἐπέσχετο αὐτοῦ; ¹² ἀλλὰ ἐπαφείκε τὸν ἵππον ἐκέντει ἐπὶ τὴν Χασάνην, ὡς ἀναιρήσων, καὶ ἐθεῖ ἀνά κράτος. Χασάνης μὲν οὖν ἐπεὶ τε τάχιστα ἤσθετο Μωσέα ἀνά κράτος ἐλαύνοντα ἐπ' αὐτὸν, ἐφευγέ τε αὐτὸς κατὰ δύναμιν· Μωσῆς δὲ ἐφείπετο διώκων. Ἐνταῦθα καταλαβῶν φεύγοντα καταίρει ¹³

Notulæ marginales.

(99) Brouezem.

(1) Mysorum.

⁹⁷ Ἀμουράτην. ⁹⁸ Ἀγαθῆς. ⁹⁹ Ἀλιῆς. R. ut in c. ¹⁰ ἐξέρχεσθαι. R. ut in c. ¹¹ ἀνέχεσθαι. R. ut in c. ¹² αὐτόν. R. ut in c. ¹³ καταίρει. R. ut in c.

τῷ ξίφει τὸν ἄνδρα ἀνωθεν καθείς τὸ ξίφος. Θεράπων δὲ τοῦ Χασάνεω, ὡς ἐπεῖθε τὸν δεσπότην αὐτοῦ ἀναιρεθέντα, καὶ ὡς τὸ δεύτερον Μωσῆς ἐπανατεινόμενος τὸ ξίφος παίσων αὐθις, κατήρει ὁ Χασάνεω Θεράπων, καὶ τὴν χεῖρα ἐπανατεινόμενος, τὴν χεῖρα ἀφείλε τῷ ξίφει. Ὁ δὲ ὡς ἦσθετο τῆς χειρὸς αὐτοῦ πεσοῦσης, ἤλαυνε μέντοι ἐπὶ τὸ στρατόπεδον. Καὶ ὡς ἦσθοντο αὐτὸν τὰ στρατεύματα λελωδημένον, φεύγοντες ὤχοντο πρὸς τὸν ἀδελφόν. Ἐνταῦθα δὴ καὶ αὐτὸς οὐδὲν ἐπέχων, θρόμφω ὤχετο φεύγων ἐπὶ τὴν Δακίας χώραν. Μεχμέτης μὲν οὖν αὐτίκα, ὡς τὰ στρατεύματα ἴει ἐπ' αὐτὸν, καὶ τὰ πράγματα αὐτῷ ἐγένετο, αὐτίκα ἐδόκει τὸν ἀδελφὸν ἐπιδιώκειν. Καὶ κάμνοντα αὐτὸν, καὶ σὺν τῇ μιᾷ χειρὶ ἐλαύνοντα, καὶ ἐς τι ἔλος ἐμβαλόντα, συλλαμβάνουσι. Καὶ ἄγοντες παρὰ τῷ ἀδελφῷ, κατεχρήσατο αὐτίκα ἀγχόνῃ τὸν λαιμὸν βιασάμενος. Ἐνταῦθα Μεχμέτης ὁ Παιαζήτεω τὴν βασιλείαν παραλαβὼν, τοὺς τε Ἑλληνας ἐπιτηδεύοντας αὐτῷ, τῷ Τριβαλλῶν ἡγεμόνι χώραν ἐδωρήσατο, ἰκανὴν τῇ παροικίᾳ αὐτοῦ. Μετὰ δὲ ταῦτα στρατεύματα ἑπιπέμφας ἐπὶ τὴν Δακίας χώραν, ταύτην τε ἐδόξεν. Ἐς δὲ δὴ πρέσβεις πέμφας ὁ τῶν Δακῶν ἡγεμὼν, σπονδὰς τε ἐποίησατο, ἐφ' ᾧ ἀπάγειν φόρον ὄντινα ἐτάξατο αὐτῷ Μεχμέτης βασιλεὺς. Ἑλλησι μὲντοι φιλίαν αὐτῷ διὰ τέλους. Διὸ καὶ Ἐμμανουὴλ ὁ Βυζαντινοῦ βασιλεὺς ἐπὶ Πελοπόννησον ἀφικόμενος, τὸν τε Ἰσθμὸν ἐτείχισε, καὶ τοὺς Πελοποννησίους αὐτοῦ μεταπεμφάμενος, ἐπειδὴ ἐτείχισε τὸν Ἰσθμὸν. Ὁ δὲ Ἰσθμὸς οὗτος ξύμπασαν τὴν Πελοπόννησον, ὥστε νῆσος γενέσθαι, διείργει ἐς δύο καὶ τεσσαράκοντα σταδίους ἀπὸ θαλάττης εἰς θάλατταν καθήκων, καὶ ὄν δὴ χώρον καὶ Ἰσθμια ἐτελείτο τοῖς Ἑλλησι. Διήκει δὲ ἀπὸ Κορίνθου πύλεως σταδίους πέντε καὶ εἴκοσι. Τοῦτον τὸν Ἰσθμὸν, ἐλαύνοντος Ξέρξεω τοῦ Δαρείου ἐπὶ τὰς Ἀθήνας, ἐτείχισαντο Πελοποννησίοι, διακωλύειν βουλόμενοι, μὴ παριέναι εἰς τὴν Πελοποννήσου τὸν βάρβαρον. Μετὰ δὲ ταῦτα Ἰουστινιανὸς ὁ Ῥωμαίων βασιλεὺς τὸ δεύτερον ἐτείχισε. Καὶ οὗτος δὴ ὡς εἰρηναῖα αὐτῷ πρὸς Μεχμέτην τὸν Παιαζήτεω, ἐς Πελοπόννησον ἀφικόμενος, τὸν τε ἀδελφὸν αὐτοῦ καθίστη ἐπὶ τὴν ἀρχὴν τῆς Πελοποννήσου, καὶ τὸν Ἰσθμὸν ἐτείχισεν, ὥστε αὐτῷ τελέσαι τοὺς Πελοποννησίους ἐπὶ τὴν τοῦ Ἰσθμοῦ φυλακὴν χρήματα. Προηγόρευε μὲν οὖν ἐς τὸν Ἰσθμὸν συλλέγεσθαι ὁ δὲ ἐπύθοντο, καὶ συλλεχθέντες, ἐτείχιζον, συμβαλλόμενον ἕκαστον τὴν ἑαυτοῦ δύναμιν. Ἐπεὶ τε δὴ ἐς τέλος ἤγαγε τὸ τείχισμα, ἐνταῦθα συλλαμβάνει τοὺς Πελοποννησίων ἀρχοντας ὁ πολὺν κατέχοντες χρόνον τὴν χώραν, οὐδὲν τοι πάνυ πείθεσθαι τοῖς Ἑλλήνων ἡγεμόσι βούλοιντο, ὅ τι μὴ σφίσι αὐτοῖς δοκοῦν ἔστι τι ὠφελεῖν αὐτοῦς. Τότε μὲν δὴ συλλαβὼν τοὺς ἐχομίζετο ἐπὶ Βυζαντιον, ἔχων καὶ τοὺς Πε-

cutus, ut fugientem est indeptus, gladio eum peremit, e supernis ictum inferens. Minister autem Chasanis, ut dominum suum vidit necatum, jamque Mosem iterum librare ictum in Chasanem, Chasane subtracto, librantis ictum manum abscidit gladio. Qui, ut cognovit manum sibi præcisam, propere in castra rediit. Ut milites viderunt eum esse mutilatum, ibant ad Mechemetem. Moses autem copiis jam omnibus nudatus, cum nihil efficere posset, celeri fuga in Daciæ regionem abire festinabat. Mechemetes autem ubi primum ad ipsum exercitus convolarant, rebusque jam potitus esset, statuit continuo fratrem fuga sibi consulentem persequi. Eum itaque ægrum una manu fugientem, et in palustri 98 loco se condentem deprehenderunt. Deprehensum adduxerunt ad fratrem, qui illico eum necavit, guttur ejus laqueo frangens. Mechemetes igitur (2) cum jam regnum esset nactus, et ad id parandum sibi in primis utilem fuisse Græcorum operam cognovisset, regionem amplam suæ finitimam Triballorum duci donavit. Postea exercitibus missis, Daciam evastabat. Ad quem pacem petitum legatos misit Daciæ princeps, promittens se tributum regi pensurum, quantumcumque imperasset. Pax ea conditioe data est. Cum Græcis Mechemeti perpetua amicitia fuit. Quapropter Emmanuel Byzantii rex cum in Peloponnesum venisset, Isthmum muro cinxit: et Peloponnesios, ubi Isthmum muro circumdedisset, accersivit. Isthmus universam Peloponnesum, ut in insulæ formam redigatur, concludit, extendens se a mari in mare, quo spatio colligit quadraginta duo stadia. Eo loci Isthmia celebrare Græci consueverunt. Extendit se ab urbe Corintho ad stadia viginti quinque. Isthmum autem accedente cum hostilibus copiis Xerxe Darii filio contra Athenienses, muro complexi sunt Peloponnesii, arcere volentes barbarum Peloponnesi accessu. Postea etiam Justinianus Romanorum imperator muro Peloponnesum inclusit. Emmanuel igitur cum pax intercessisset cum Mechemete Pajazitis filio, in Peloponnesum veniens, fratrem Peloponneso præfecit, Isthmumque muro firmavit undique, et tributum imperavit Peloponnesiis, quo Isthmum defendere posset. Edixitque ut omnes in Isthmo convenirent: qui edicto parentes, convenire, congregatique murum extruxere, cum quilibet pro se sedulo suum opus exsequeretur. Ubi autem ad finem deductum est ædificium illud, Peloponnesi duces capit: qui longo tempore regionem tenentes, parere recusabant Græcorum ducibus, nisi quando et ipsorum ibi quoque verteretur utilitas. Captos secum Byzantium ducebat, interim diligenti custodia Peloponnesios circumdans. Ca-

Notulæ marginales.

(2) Nonus Turcorum rex.

Ἡ στρατεύματα. Sic etiam R.

ptos quidem duces secum trahens, abibat Peloponneso. Mechmetes ubi ad regnum promotus est, succedente tempore expeditionem sumpsit contra Ismaelem Sinopæ principem. Amicus enim et socius fuit Mosis, cujus opera enixe Moses adjutus est in bello, quod gessit cum fratre Mechmete. Mittens itaque Ismael legatos, quibus mandat, ut dicerent, se paratum esse æris redditus omnes Mechmeti nomine tributi assignare, si secum pacem fecisset. Hæc enim regio Asiæ sola, quod sciam, æs profert. Cum igitur æris redditus tradidisset 99 Mechmeti, bellum pace commutatum est. Tandem discordia inter ipsum et Venetos exarsit, qua impulsus (3), Venetis bellum indicit, propter regionem quæ Ionium spectat: cui missis exercitibus vastitatem maximam inducebat. Veneti legatis missis, ut nihil æqui impetrare potuerunt, animos quoque in id bellum summa vi intenderunt.

Apparet gentem istam admodum esse vetustam, et nobiles Iones fortitudine et generoso spiritu longo intervallo post se reliquisse. Habitaverunt antiquitus regionem vergentem ad sinum Ionicum, et ab Illyriro in Italiam excurrentem. Antiqui eos Enetos nuncupabant: postmodum Veneti dicti sunt. Profecti autem ex continenti, partim voluntate, partim necessitate subacti, ut quorum regio vastata esset ab Attila rege, ut in majore securitate essent in posterum, insulam quamdam parvam et palustrem, distantem ab continente quindecim stadiis, ædificiis occupare statuerunt. Initium ædificandi factum est a paucis Venetis in unum collectis. Deinde accessere quoque finitimi continentis, bellis graviter divexati. Urbs autem illa usque incrementum sumebat ædificiis et legibus, cum æcoles plurimi non cessarent eo confluere. Crescebat quidem ea civitas mirum in modum disciplinæ sanctitate, cum eo accurrerent plurimi bonis legibus enutriti, et plurimi virorum continentis illustres eo advolarent. Præterea si quis patria fortunisque omnibus pulsus vi hostili erat, huc gressus dirigebat. Urbs illa, incredibile dictu est, quam brevi opibus creverit et disciplina. Multi Græci et Romani, necnon alii viri clarissimo genere exorti, in patria usi haud satis prospera fortuna, aut a civibus pulsati, aut ab hostibus exacti, in hanc urbem congregabantur, filii existentes virorum illustrium, qui regebant regionem haud infrugiferam. Hi quidem partim in Ioniam et Græciam, partim vero in Italiam pulsati, in istam civitatem se recipientes, securius habitabant. Cum autem ea sit urbs emporium celebre, animum adjecere ad mercaturam necessario. Quia continentem non attingunt, nec eorum fructuum, quos continens profert, ipsis copia futura erat. Proinde merito mercaturæ operam dederunt, ut necessaria mari subveherentur. Cumque quilibet sedulo mercibus permutandis incumberet, brevi incredibilem

Α λοποννησίους ἐν φυλακῇ. Τούτους μὲν ἤρχετο ἄγων. Μεχμέτης δὲ ὡς ἐβασίλευε, χρόνου ἐπιγινομένου, ἐστρατεύετο ἐπὶ τὸν Ἰσμαήλην Σινώπης ἡγεμόνα, ὅτι τῷ Μωσεὶ φίλος τε ἐδόκει καὶ ἐπιτήδειος, ὡς συμβαλέσθαι ἐς τὸν καθ' ἑαυτὸν ⁹⁹ πόλεμον· πρεσβείαν δὲ πέμψας, καὶ ταξάμενος ἀπάγειν φόρον, τῆς τοῦ χαλκοῦ πρόσδοτον· δοκεῖ γὰρ τοῦτο τὸ χωρίον τῶν κατὰ τὴν Ἀσίαν φέρειν μόνον, ὃν ἡμεῖς ἴσμεν τὸν χαλκόν. Τούτου δὲ τὴν πρόσδοτον παραδοῦς τῷ βασιλεὶ Μεχμέτῃ, σπονδὰς τε ἐποίησατο, καὶ τὸν πόλεμον κατέλυσατο. Πρὸς μέντοι τοὺς Οὐνετοὺς διενεχθεὶς, ἐπολέμησε, διὰ τε τὴν πρὸς Ἴόνιον χώραν τῶν Οὐνετῶν, ἐς ἣν ἐπιπέμψας στρατεύματα, ἐδῆρου. Ἐνθα δὲ διαπρεσβευσάμενοι, ὡς οὐδὲν εὗραντο ἐπιτήδειον, ἐπολέμουν αὐτῷ.

legatis missis, ut nihil æqui impetrare potuerunt,

Β Δοκεῖ δὲ τοῦτο τὸ γένος παλαιὸν τε γενέσθαι, καὶ τῶν κατὰ τὸν Ἴόνιον εὐγενῶν κράτιστόν τε εἶναι καὶ γενναϊότατον. Ἄρχουν δὲ τὸ πρῶτον χῶραν τὴν πρὸς τῷ μυχῷ τοῦ Ἰονίου, ἀπὸ Ἰλλυριῶν καθήκουσαν ἐπὶ Ἰταλίαν καὶ Ἐνετοὶ μὲν τοπαλαίων ὀνομάζοντο· μετὰ δὲ ταῦτα Οὐνετοὶ ἐκλήθησαν. Ὀρμώμενοι δὲ ἀπὸ τῆς ἡπείρου τὰ μὲν προαιρέσει, τὰ δὲ καὶ ἀνάγκῃ, δηουμένης τῆς χώρας αὐτῶν, ὥστε ἐν ἀσφαλεὶ μάλλον οἰκίσθαι, ἐπὶ νῆσον τινα βραχεῖαν καὶ τεναγώδη ἀπὸ τῆς ἡπείρου ἐς πεντεκαίδεκα σταδίους ἤκησαν. Ἀπὸ μικροῦ δὲ τινος ὀρμώμενοι, συλλεγομένων ἐς αὐτοὺς καὶ τῶν ἀπὸ τῆς ἡπείρου περιοίκων, ὑπὸ τῶν πολεμίων ὅτι μάλιστα κακουμένων, καὶ προσγινομένων αὐτῶν ἀπὸ τῆς ἡπείρου, ἠκίσθη τε ὁ χῶρος οὗτος, καὶ εὐνομήθη ἐς μέγα δυνάμειος. Ἐχώρει δὲ ἡ πόλις αὕτη, εὐνομουμένων τε τῶν ἐς αὐτὴν συνεληλυθότων ἀπὸ τε τῆς ἡπείρου ἐπιστήμων ἀνδρῶν, εἴ τινα τὴν τε χῶραν ἀφελόμενοι οἱ πολέμιοι ἐπιδιώκοιεν, ἐνταῦθα γενόμενος ὄκει. Μεγάλῃ δὲ τῆς πόλεως ἐν βραχεὶ γενομένης, πολλοὶ τε Ἕλλησιν τε καὶ Ῥωμαίων, καὶ ἄλλων συγχῶν γενῶν ἄνδρες, γένους δυνατεὶς περιφανοῦς, ἦν τις ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ μὴ εὐφέροιτο, εἴτε ὑπὸ τῶν ἀντιστασιωτῶν διωκόμενοι, εἴτε ὑπὸ τῶν πολεμίων ἐξελαυνόμενοι, ἐς ταύτην δὴ τὴν πόλιν συνελέγοντο, ἄνδρες ἐπίσημοί τε καὶ ἀγαθοί, καὶ παῖδες ἀνδρῶν τε δυνατεὶς ἐπίφανῶν, καὶ χώρας ἀρχόντων οὐ φαύλης. Τοῦτο μὲν, ἐς τὴν κατὰ τὸν Ἴόνιον χώραν καὶ τὴν Ἑλλάδα, τοῦτο δὲ, καὶ ἐς τὴν Ἰταλίαν ἐξελαυνόμενοι καὶ ἐνταῦθα ἀφικόμενοι, ἤκουον δὲ ἀσφαλέστερον. Ἐχούσης δὲ τῆς πόλεως ἐμπορίαν, ὅτι μάλιστα ἀνάγκης ἀποδεικνυμένης ἐς τοῦτο τὸ τρέπεσθαι ἕνα ἕκαστον, διὰ τὴν μηδαμῆ τῆς ἡπείρου τοὺς ἐποίκους ἀντέχεσθαι, μηδὲ ὅσα φέρει ἡ ἡπειρος, ἐργαζομένων τὰ ἐπιτήδεια ἐς τὴν πόλιν, χρήματα μεγάλα ἐργασάμενοι ἀπο τούτου, τὴν τε δυνάμιν ἀξιόχρως ἀπεδείκνυντο ἀπανταχῆ, καὶ τὴν πόλιν διήκουν ⁷⁸, οἰκημάτων τε

Notulæ marginales.

(3) Anno 1408.

⁷⁸ ἑαυτοῦ. Sic etiam R. ⁷⁹ al. ἐδωκότων.

τῷ πολυτελεῖ, καὶ μεγαλοπρεπεῖα οἰκιῶν καὶ ναῶν. Τριήρεις δὲ ναυπηγησάμενοι οὐκ ὀλίγας, καὶ δυνάμεις περιβαλλόμενοι ἰσχυράς, πρὸς τε τοὺς ἐν τῇ θαλάττῃ δυνατοὺς δοκοῦντας γενέσθαι προενηνεγμένοι, φθόνῳ διεπολέμουν, ὅτι ἐπ' αὐτοὺς τὸν πόλεμον ἐπιφερόντων, τῷ δοκεῖν ἐπὶ μέγα ἤδη χωρῆσαι δυνάμει. Τὴν τε πρὸς τὸν Ἰόνιον χώραν ἐκπλέοι ἐπ' ἀριστερά, ἐπ' αὐτοῦ δὲ τοῦ μυχοῦ, χώραν τε οὖσαν οὐ φαύλην, καὶ πόλεις εὐδαίμονας ὑπηγάγοντο, ἐπὶ τὸ Αἰγαῖον πέλαγος ἀφικέσθαι τοὺς τε παράπλους αὐτοῦ ταύτη καταστρεφάμενοι, Κέρκυραν τε ἐχειρώσαντο σύμπασαν, καὶ Εὐβοίαν τε καὶ Κρήτην, καὶ Πελοποννήσου τὰς πόλεις. Καὶ ἐπὶ Συρίαν δὲ ἀφικόμενοι στόλῳ, καὶ Κυρήνην πόλιν ὑφ' αὐτοῖς ποιησάμενοι, μεγάλα ὑπεδείκνυντο ἔργα, πρὸς τε τοὺς βαρβάρους ταύτῃ πολλαῆ διαναυμαχήσαντες, καὶ τῆς θαλάσσης τῆς ἐντὸς Ἡρακλείων στηλῶν ἐπικρατήσαντες, κατὰ τε Εὐρώπην, πρὸς τοὺς ἐν τῇ θαλάττῃ δοκοῦντας δύνασθαι ὁτιοῦν διεπολέμουν. Καὶ Ἰταλίας μέντοι τῆς παράπλου οὐδὲν ὅτι καὶ ἄξιον λόγου ὑπηγάγοντο σφίσι, ὅτι μὴ Ῥαβέννην πόλιν εὐδαίμονα, τελευταίαν τοῦ ἐν αὐτῇ ἡγεμόνος, διὰ τὸ μὴ εἰς τὸ ὁμόφυλον ἵναί πολεμῶ, ἀλλ' ἐπὶ τοὺς ἄλλοφύλους διαναυμαχεῖν. Ἐπολέμησαν δὲ οὗτοι πρὸς τε τοὺς Ἕλληνας, καὶ ναυμαχίας περιγενόμενοι, τὴν τε μητρόπολιν ἐχειρώσαντο, ἐπισπομένων σφίσι καὶ ἑσπερίων συχῶν. Ἐξηγουμένων δ' αὐτῶν ἐπὶ τοὺς Ἕλληνας, καὶ ὡς τῆς ἠπείρου ἀντέχεσθαι ἤρξαντο, ἐν βραχεῖ δὲ χώρῃ τῆς ἠπείρου ἐκτέθησαν ἀγαθὴν, καὶ ὀχυρὰν τὴν πόλιν αὐτῶν παρεῖχοντο, κατ' ἀμφὶ τῷ δυνάμει ἐπὶ μέγα αὐξήσαντες. Πρὸς τε τοὺς τῆς ἠπείρου ἡγεμόνας διενεχθέντες, ἐπολέμησαν ἐπὶ πολλὰς γενεὰς τὸν πόλεμον, καὶ διέφερον χρημάτων προσόδῳ, τὴν πόλιν μεγάλην ἑαυτοῖς παρασκευασάμενοι. Μετὰ δὲ ταῦτα καὶ ὑπὸ Βαρβάρων βασιλείῳ, τῆς Ἰταλίας πρὸς ἑσπέραν χώρας, πρὸς τὸν Ῥώμης ἀρχιερέα, ἐλπεσόντα τε τῆς ἀρχῆς, καὶ τῆς Ῥωμαίων πόλεως κατήγαγον τε τὸν ἀρχιερέα καὶ πρὸς τὸν βασιλέα πολεμήσαντες, ὥστε ἐμπεδῶσαι τῷ ἀρχιερεῖ τὴν ἀρχὴν, ναυμαχία τε ἐπεκράτησαν, καὶ κατήγαγον. Καὶ πρὸς τε τοὺς Ἰανυίους, δοκοῦντας τῆς κατὰ χωρὶς ἑκεῖσε, καὶ τὴν παράλιον τῆς Ἰταλίας ἐπικρατεῖν, πόλεμον ἐξενεγκόντες, μεγάλα ἀποδείξασθαι ἔργα, πολλαῆ διαναυμαχήσαντες καὶ περιγενόμενοι. Οὗτοι τοιγαροῦν τὸν πρὸς τοὺς Οὐνετοὺς πόλεμον ἀναιρούμενοι, ὀλίγου δεῖν τὴν πόλιν αὐτὴν ἐχειρώσαντο, ἐπιπλεύσαντες τριήρεσι καὶ ναυσὶ ἐπὶ τῶν Οὐνετῶν λιμένα, καὶ εἰσελθόντες κατὰ τὸ ἐπὶ Κλιζόην¹⁷. Πόλις δὲ αὐτῶν οἰκεῖται, ὅπῃ δὴ ὁ λιμὴν μέγας τε ὢν, καὶ πεντακοστίους σταδίους διήκων, λήγει εἰς τὴν κατὰ τὸν Ἡριδανὸν χώραν. Ταύτῃ γὰρ Ἡριδανὸς μέγας τε τῶν κατὰ τὴν Ἰταλίαν ποτα-

potentiam sibi peperere. Urbem basilicarum et domorum, necnon templorum magnificentia condecorarunt. Triremes extruxere non modicas, et munimentis se communiere firmissimis. Deinde ambitione moti, navalia 100 praelia committebant cum iis qui longe lateque navali gloria coruscare videbantur. Etiam hi quorum potentia mari maxima erat, metuebant Venetorum lacessere arma: adeo magna his accesserat potentia. Regionem autem haud infrugiferam, quæ naviganti a sinu versus Ionium a sinistra est, et urbes opulentas subegerunt usque ad mare Ægæum. Hujus portus omnes in potestatem redigentes, Corcyram universam in ditionem acceperunt. Ceperunt Eubœam, et Cretam, Peloponnesique urbes. Cum classe venerunt in Syriam: subigentesque Cyrenen urbem, magna militaris virtutis facta designabant, ubique cum Barbaris praelia navalia facientes, et mare universum, quod est intra Herculis columnas, perdomantes. Etiam pugnabant fortiter contra eos qui erant in Europa, et sibi admodum potentes videbantur: nec oratione dignum puto, quod non adnavigarunt Italiæ, nec sibi subjecerunt Ravennam, urbem opulentam, principe hujus defuncto. Quia nempe non solebant contra ejusdem gentis et corporis homines bellum movere, sed contra alienigenas arma ferebant. Arma etiam arripuerunt contra Græcos, quos navali praelio vicerunt, eorumque metropolim (4) subegerunt, cum plurimi Occidentales ipsis adjungerentur. Copias tamen eum duccerent adversus Græcos, continente non abstinuere, verum regionem ejus non modicam et optimam sæditioni junxere. Urbem quoque suam munitissimam præstitere, cum eam et navali pedestrique potentia auxissent. Discordiæ ipsis intercesserant cum Epiri ducibus. Proinde id bellum longius duravit. Opibus excellentes, civitatem suam magnam reddiderunt opum accessu. Præterea pontificem maximum Romanum Italia Romaque pulsum ab rege barbaro (5), ad pontificatum et imperium reduxerunt, victo Barbaro navali praelio. Etiam adversus Januenses, qui regiones quasdam isthic et maritimam Italiæ oram tenere videbantur, bello petentes, plurima militaris virtutis facta edebant, plerumque pugnis navalibus victoriam obtinentes. At Januenses bellum adversus Venetos sumentes, propemodum horum urbem in ditionem acceperunt, navibus et triremibus adnavigantes, et eorum portum occupantes, ingressi eo loci ubi Clizoe sive Clodia (6) fossa est. Urbs Venetorum sita eo loci, ubi lacus sive portus magnus visitur, qui longus stadiis quingentis regionem Eridano finitimam attingit. Eridanus enim (qui et Padus) Italiæ fluvius magnus est, et naves ibi in mare exponit. Hac igitur Januensium 101 na-

Notulæ marginales.

(4) Constantinopolim.

(5) Alexandri pontif. cum Friderico Barbarossa

¹⁷ ἐπὶ τὴν Κλωδίαν, αἰ. Κλιζόην.

dissidium: ann. 1380, Sabell. Enn. 9, lib ix.

(6) Nunc Chiozza.

ves ingressæ in portum, Clizoen occuparunt et diripuerunt. Quo facto, legatos in urbem ire jusserunt. Cives autem cum in ancipiti hærerent discrimine, nec satis quid facerent scirent, responderunt se paratos esse facere quæ imperassent Januenses: et eam reipublicæ formam amplexuros, quam ipsi præscripsissent. Jusserunt quoque Januenses petere quæ vellent, quasi ea promptissime daturi. Januenses ut intellexerunt Venetorum responsum, magis in spem potiundæ urbis erigebantur. Proinde immoderate, nulla urbis verecundia inhibiti, respondent, se petere, ut liceat urbem tres dies continuos diripere. Legati in urbem reversi, petitionem Januensium exponunt. Senatus populusque iræ percitus propter tam insolentem et immoderatam petitionem, naves, quotquot potuerunt, continuo militibus implent: navesque solventes, in lacum feruntur. His obviam pergunt Januenses, confestimque in lacu navale prælium commiserunt, in quo penes Venetos victoria fuit. Hinc cum hostes terga darent, celerique fuga festinarent in Clizoen, continuo Veneti adducunt unam de numero suarum navium maximam, eam demerserunt, ubi portus angustissimus erat: et suos portus obstruentes, fame Januenses in Clizoe constitutos expugnare nitebantur. Tentabant obsessi fossam (7) qua ex Eridano in portum venit, conantes perfodere eum locum, si quo modo possent naves in Eridanum impellere: sed opus istud haud absolvere potuerunt. Patavii dux Carrarius Venetis infestus, Januenses in isto prælio adjovit. Fame igitur domiti, dedidere se Januenses Venetis, ut secum pro arbitrio suo agerent. Et quidem hic turpissime perierunt, nec nunc satis digne tractati, ut in posterum modestiæ memores essent. His in hunc modum peractis, vim belli contra Januensium urbem vertere. Cum autem ubique victoriis navalibus clarescerent, et mirabilem sibi ubique potentiam præarent, et etiam alios mari, quod eam regionem alluit, prohiberent, accidit ut Januensium urbs in maximam devolveretur calamitatem, ut quæ navalibus præliis nihil amplius efficere posset: postea etiam Patavii principem uli sunt, urbem ejus obsidione prementes. Deinde adducti in continentem, eam constantius sibi subjicere moliebantur, ut sibi confirmarent continentis imperium. Et cum antea imperium quoddam (8) in regione continentis essent nacti, et Tervisium urbem opibus florentem suo dominio adjicientes, regionem prætergressi sunt, cum odio incolæ **102** urbis incitarentur adversus suos principes. Cum Patavium in potestatem venisset, etiam Carrariorum e familia dux contra eos insurrexit: contra quem hostili animo procedentes,

μῶν, καὶ ναυσὶ πλοῖμος, πρὸς ταύτην δὴ ἐκδίδοι ἐς τὴν θάλασσαν. Ταύτην ἦ δὴ οὖν εἰσελθεῖσαι αἱ νῆες τῶν Ἰανυῶν ἐπὶ τὴν Οὐνετιῶν λιμένα, τὴν τε Κλιζόην ἦ κατέσχον, καὶ ἠδραποδίσαντο. Μετὰ δὲ ταῦτα πρὸς τὴν πόλιν διεπρεσθεύοντο, καὶ ἐν ἀπόρρῳ δὲ ὄντες οἱ ἐν τῇ πόλει, καὶ οὐκ ἔχοντες ὅ τι γένηνται, ὑπακούσαι τε τοῖς Ἰανυτοῖς ἔφασαν ἔτοιμοι εἶναι, καὶ ὡς ἂν δοκῶν αὐτοῖς ξύμφορον εἶναι: καὶ ἐπιτήδειον, πολιτεύεσθαι, καὶ αἰτεῖσθαι σφᾶς, ἐκέλευον ὅ τι βούλονται, ὡς παρεχομένων ἐτοιμῶς αὐτοῖς ταῦτα. Οἱ δὲ ὡς τὰ παρὰ τῆς πόλεως ἤκουσαν, οἰόμενοι τὴν πόλιν καταλήψεσθαι, ἀθαδέστερόν τε ἀπεκρίναντο τῇ πρεσβείᾳ, φάμενοι, αἰτεῖσθαι αὐτοῖς ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας ἔξελθαι σφῖσι διαρπάζειν τὴν πόλιν. Οἱ μὲντοι πρέσβεις ὡς ἀπεχώρησαν, καὶ τὰ ἐπεσταλμένα τῇ πόλει παρήγγελλον ἦ, ἢ τε σύγκλητος καὶ ὁ δῆμος ὑπεραχθεσθεῖς τῇ τῶν πολέμιων ἀθαδία τε καὶ ἀκολασία, ναῦς τε αὐτίκα ἐπλήρωσαν, ὅσας ἠδύνατο, καὶ αὐτοὶ ἐς τὰς ναῦς ἐμβάντες, ἀνήγοντο ἐς τὸν λιμένα. Οἱ τε Ἰανυτοὶ ἀντανήγοντο, καὶ αὐτίκα ἐν τῷ λιμένι ἐναυμάχησαν, καὶ οὐδὲν πλέον ἔσχον οἱ πολέμιοι. Ἐνταῦθα ὡς ἐπετράποντο ἠττημένοι εἰς Κλιζόην ἦ, αὐτίκα οἱ Οὐνετοὶ νῶν φέροντες, μεγίστην τῶν παρὰ σφῖσι νεῶν, ἐς τὸ τοῦ λιμένος στόμα, ἢ δὴ εἰσήεσαν οἱ πολέμιοι, κατέδυσαν αὐτοῦ ταύτην: ἔστι γὰρ τοῦτο στενώτατον, καὶ τὸ στόμα ἐπικλείσαντες, λιμῶν τοῦς Ἰανυτοῦς ἐν τῇ Κλιζόῃ ἦ ἐξεπολιόρησαν. Ἀπεπειρῶντο μὲν οὖν καὶ τῆς διώρυχος, ἢ ἐκ τοῦ Ἡριδανοῦ ἐς τὴν λιμένα ἀφιπνεῖται, διορύσσοντες, ὥστε ἐκπλοῖμοι γενέσθαι ταῖς ἑαυτῶν ναυσὶν ἐπὶ τὸν Ἡριδανόν. Ἄλλ' οὐχ οἷοί τε ἐγένοντο ἀνῦσαι ταῦργον. Ἐδόκει δὲ καὶ ὁ Παταβίου ἡγεμῶν συμβαλέσθαι αὐτοῖς ἐς τὸν τε πόλεμον, διάφορος ὢν τοῖς Οὐνετιοῖς. Οὗτοι μὲν λιμῶν ἐκπολιορρηθέντες ὑπὸ τῆς Οὐνετιῶν πόλεως, παρέδυσαν σφᾶς χρῆσθαι σφῖσιν, ὅ τι βούλονται, καὶ ταύτην αἰσχίστα ἀπώλοντο, οὐκ ἔτι παρὰ τὸ δέον σωφρονισθέντες. Οἱ δὲ Οὐνετοὶ τὸ ἀπὸ τοῦδε στρατευόμενοι ἐπὶ τὴν Ἰανυῶν πόλιν, πολλαχῆ τε ἐναυμάχησαν, καὶ ἐπεκράτησαν, δυνάμιν τε περιποιούμενοι τὸ ἀπὸ τοῦδε, καὶ τῆς θαλάττης εἰργοντες, τῆς κατ' ἐκείνην τὴν χώραν. Ἐνθα δὴ ξυμφορᾶ περιέπεσεν ἡ πόλις αὕτη, οὐ τῇ ἐπιτυχούσῃ, διὰ τὰς ναυμαχίας ταύτας. Ἔσπερον μὲντοι, τὸν τε τοῦ Παταβίου ἡγεμόνα τισάμενοι, τὴν τε πόλιν ἐπολιόρησαν, καὶ ὑπαγόμενοι τῆς ἡπείρου, ἀντείχοντο βεβαιότερον ἐς σφᾶς, ἐχυροῦντες ἐς τὴν ἀρχὴν τῆς ἡπείρου. Καὶ πρότερον μὲντοι ἀρχὴν τινα ἐς τὴν κατὰ τὴν ἡπειρον κτησάμενοι, καὶ Τερδύζιον πόλιν εὐδαίμονα ἐπικτησάμενοι, προήγαγον τὴν χώραν αὐτῶν, ἐπαγομένων τῷ τῆς πόλεως ἔχθαι τῷ σφετέρῳ πρὸς τοὺς σφῶν ἡγεμόνας, καὶ ὑστερούμενοι, ὡς τὸ Πατάβιον ἐχειρίωσαντο

Notulæ marginales.

(7) Brundulum vocant.

(8) Foro-Julium.

⁷⁸ ταύτην. B. ut in cont. ⁷⁹ Κλωδία. al. ut in e. ⁸⁰ ἀπήγγελλε. al. ut in e. ⁸¹ Κλωδία. al. ut in e.

⁸² Κλωδία. al. ut in e.

τοῦ ἡγεμόνος Καρρῶν τῆς οἰκίας, πρὸς τούτους διενεχθέντες, ὀρμώμενοι ἀπὸ τούτου, πόλεις τε ἄλλας οὐκ ὀλίγας κατεστρέψαντο, τῶν κατὰ τὴν Ἰταλίαν χώραν ἐς τὴν Λιγυρίαν, ἄλλας τε δὴ καὶ Οὐρῶννην ⁸³ πόλιν εὐδαίμονα, ἐξελάσαντες τοὺς ἡγεμόνας αὐτῆς. Κλιμακίων τῆς οἰκίας οὕτω καλουμένους, καὶ Οὐίκεντιαν, καὶ Βρήξιαν, ἄλλας τε πόλεις, καὶ ἐπισήμους τῶν νῦν κατὰ τὴν Ἰταλίαν.

Μετὰ δὲ ταῦτα πρὸς τὸν Λιγυρίας τύραννον διενεχθέντες ἐπολέμουν ἐπὶ συχνὰ ἔτη. Ἐστὶ δὲ ἡγεμῶν οὗτος οἰκίας τῶν Μαριαγγέλων, ἀρχῶν δὲ Μεδιολάνου πόλεως. Ἦν δὲ ἐπιτηδεύμασί τε ἐλευθιότητι, καὶ τῇ ἄλλῃ εὐδαιμονίᾳ προέχει τῶν ἐν τῇ Ἰταλίᾳ πόλεων, καὶ πολυάνθρωπος οὖσα, παλαιότητι τε δοκεῖ γενέσθαι, καὶ αἰεὶ τε ἐξ ὅτου ὥκισθη εὐδαιμονῆσαι τοῖς τε ἐπιτηδεύμασι τοῖς πολεμικοῖς, καὶ ὄπλων κατασκευῇ. Μεσόγαίος δ' οὖσα ἡ πόλις αὕτη, διέχει ἀπὸ θαλάσσης τῆς Τανυίων σταδίους ἀμφὶ τοὺς ἑξακοσίους, ἀγχοῦ δὲ ὥκειται τῆς Γαλιτίας, ἣτις καὶ Σαβοῦα χώρα κέκληται. Ἦν δὲ ποταμὸς διὰ τῆς πόλεως, καὶ ἐκδιδοὶ οὗτος ἐς Τεσίνην ποταμὸν πρὸς Παπίαν ⁸⁴ πόλιν. Τεσίνης δ' αὖ ἐπιρρεῖ ἐς τὸν Ἠριδανόν, πρὸς Πλακεντίην ⁸⁵ πόλιν μεγάλη τῆς Λιγυρίας. Οὗτος μὲν ἦ ἐκδιδοί, πρότερόν μοι δεδήλωται. Λέγονται δ' οἱ τῆς οἰκίας ταύτης ἐς τὴν Μεδιολάνου καὶ τῆς ἄλλης Λιγυρίας ἀρχὴν καταστῆναι τρόπον τοιοῦτον. Δράκων ἀπὸ ὄρους φοιτῶν ἐς τὴν πόλιν, ἀνθρώπους διαφθείρων οὐκ ἐπαύσατο, τοὺς τε ἐπὶ τὰ ἔργα ἀπιόντας, καὶ ἐπὶ τοὺς ἀγρούς. Γυναῖκα μὲν, ἣ λέγεται, οὐδὲν τι ποιοῦμενος, καὶ τοὺς γε ἀνδρας ἐπὶ συχνὸν χρόνον διελυμαίνετο· καὶ πολλοὶ δὴ ἐπ' αὐτὸν ἐκαθόντες, πολλὰ τε καὶ ἀνήκεστα πρὸς τοῦ θηρὸς ἐπεπόνθησαν, ἦν δὲ οὐδὲν. Οὗτος δὲ ὁ Μαρίαγγελος ⁸⁶, πρῶτος τῆς οἰκίας ταύτης, Βρετανὸς δὲ τὸ γένος, θεράποντα ἐξοπλίσας πανοπλίᾳ, καὶ αὐτὸς ἐνεδύσατο πανοπλίαν. Μετὰ δὲ ὡς ἴσαν ἐπὶ τὸν θῆρα ⁸⁷, τὴν μέντοι θεράποντα χανῶν, κατὰ μέσον ἐσεφόρει ἐς τὸν λαιμὸν αὐτοῦ. Ὡς δ' ἤδη χανῶν, οὕτε ἐντὸς λαθεῖν οἶός τε ἐγένετο, οὕτε ἐς τοῦπίσω ἐξορμησάι, πελέκει τὴν κεφαλὴν τοῦ δράκοντος καταίρων διέτεμε. Καὶ ὁ μέντοι δράκων ταύτη ἔπεσε, καὶ ἡ πόλις ἠλευθέρωτο τοῦ θηρὸς πολεμοῦντος αὐτῇ. Καὶ οὕτω δὴ στρατηγὸν τε σφίσι οἱ τὸ Μεδιολάνον ἐνοιχοῦντες ἐστήσαντο, καὶ ἡγεῖσθαι ἐκέλευον ἐπὶ τοὺς παλεμίους, ὡς ἀνδρα ἀγαθὸν γενόμενον. Μετ' οὐ πολὺν δὲ χρόνον ἡγεμῶν τε κατέστη, δορυφόρους ἔχων ἀμφ' αὐτὸν, καὶ τοὺς ἐν τῇ πόλει πείθεσθαι ἀναγκάζων. Οὕτω δὲ ἄρξαντος ταύτης τῆς χώρας ἐπὶ τέσσαρας γενεάς, ἐς τὸν Φίλιππον ἡ ἀρχὴ περιήλθε, πρὸς δὲ ὅτι οἱ Οὐίκεντοι ἐπολέμουν διενεχθέντες τὰ τε ἄλλα καὶ στρατηγούς ἐλόμενοι σφίσι

urbes non paucas Italix et Liguriæ subegere. Veronam quoque in ditionem redegerunt, urbem opulentam, expulsa Scalariorum (9) principum familia. Carix sunt Vincentia, Brixia, urbes opibus et claritate reliquis Italix oppidis haud inferiores. καὶ Οὐίκεντιαν, καὶ Βρήξιαν, ἄλλας τε πόλεις, καὶ

Post hæc bellum ipsis fuit cum Liguriæ (10) principe, quod quidem ad multos extractum est annos. Is autem princeps originem trahit ex familia Mariangelorum, et Mediolano præfuit. Urbs hæc studiis belli et reliqua felicitate Italix urbes longe exsuperabat: et cum sit populosa, antiquissima esse creditur, nec unquam adversa fortuna esse usa, ex quo condita est: verum semper studiis belli et armorum præparatione excelluisse constat. Cum autem sit mediterranea, distat a mari Januensium stadiis sexcentis. Sitæ est prope Galliam, quæ Sabaudia nominatur. Fluvius urbem dirimit, qui in Tesinem sive Ticinum effunditur juxta Papiam urbem. Tesines redit in Eridanum prope Placentiam, urbem magnam. Quo autem Eridanus fluat, jam ante indicavimus. Familiæ Mariangelorum proceres tali ex causa in principatum Mediolanensem et in reliquam Liguriam allecti sunt. Draco ex monte in urbem vadens, magnam stragem hominum, qui ad operas et ad agros pergebant, facere non cessabat: mulierem tamen nullam, ut aiunt, lædebat. Viris tamen longo tempore infestus erat vastando. Plurimi quoque bestiam illam ut interficerent, contra eam ibant: verum nihil proficientes, extrema quæque patiebantur. Tandem Mariangelus, Mariangelorum familiæ princeps, natione Britannus sive Anglus, ministrum suum et semetipsum armatura, quæ totum corpus teget, armans, obviam belluæ processit (11). Ministrum igitur cum bellua voraret, et medium in rictu portaret, nec eum in illa demittere vel evomere posset, securi belluæ caput amputavit. Draco in hunc modum perit: civitasque liberata ab ista bestia, a qua subinde oppugnabatur, Mariangelum ducem elegit, et contra hostes ire jussit, ut qui virum bonum et fortem se exhibuisset. Nec multo post, ut sibi Mediolanensem principatum constabiliret, et cives obedirent, satellites, quos corporis sui custodes esse voluit, delegit. Quo regnante, generatione demum quarta post principatus in Philippum devenit, cum quo Veneti bellum gerébant, creantes ad id duces viros bonos, et magnam **103** regionem gubernantes. Primo quidem Carminiolani

Notulæ marginales.

(9) Scaligerorum.

(10) Insubriæ.

(11) Mediolanensium Insigne. Hic Otho vicecomes fuit ex comitibus Angliæ, qui barbarum quemdam,

viperam in armis gestantem stravisse dicitur, 1095. Joannis autem postea Galeacii vicecomitis F. Philippus Maria, Angliæ comitatu donatus, suis Marianglorum nomen reliquit, circa annum 1400.

⁸³ Βερῶνα. ⁸⁴ Παπίαν πόλιν. *al.* Παδίη. ⁸⁵ *al.* Πλαζ. ⁸⁶ *al.* Μαρίαγγλος. ⁸⁷ ἦ εἶη ἔ. *al.* ὡς ἐπὶ ἔ.

ducem fecerunt, quem opposuerunt principi Mediolanensi. Ubi autem intellexerunt, eum regionem prodere, et collidere cum Mediolani duce, captum interfecerunt. Et vocantes Franciscum cognomine Sfortiam, ducem in locum occisi subrogarunt. Magnis quoque honoribus eum affecerunt, cum etiam antea gloria multa præfulgeret, et non modicas Liguriæ urbes subjiceret. Imperium continentis ad magnam potentiam produxit. Ut autem Italia in partes abierit, quidam Venetos, quidam Ligures secuti in sequentibus ut omnia contigerint, enarrabo. Redeo nunc ad Venetorum urbem, quæ utramque fortunam experta est. Veneti igitur elegerunt ad id bellum gerendum duces rei militaris peritia insignes, ut supra docui, inter quos Carmiriolam impensius faventem rebus ducis Mediolani, captum necarunt, quia eum sibi insidias struere cognitum habebant. Sfortiam accitum in locum interfecti ducem substituere.

σφίσι λαβόντες, ἀπέκτειναν. Φορτίαν δὲ μεταπεμπόμενοι, ἐστήσαντο σφίσι στρατηγὸν ἐλόμενοι.

Manifestum arbitror esse omnibus, Venetos præclaris facinoribus ubique editis, mille annis usos prospero rerum successu, plurimum gloriæ per universam Italiam apud omnes tenuisse. Quod autem civitatem suam ita regnaverint, ut inviolata et intacta a seditionibus fuerit semper, decens totius urbis administratio, quam brevibus nunc describam, in causa fuit. Olim democratia istam civitatem gubernabat, populusque simul cum his qui in magistratu positi erant, quæ sibi consultissimum videbatur, civitatem moderabantur. Postea cum ad opera populares singuli avocarentur, nec otium amplius, quando ita res monuisset, in unum conveniendi et consultandi superesset, optimos quosque isti curæ præfecerunt, vel sortii vel suffragio electionem committentes. In hunc modum reipublicæ forma ex democratia in aristocratiam mutata est. Ex eo inde tempore civitas illa pulchre administrata, maximam sibi potentiam peperit. Habent senatum, quem magnum vocant, in quo singulis octo diebus consultant. Illic senatus oppidis suffragio intercedente princeps statuit. Etiam urbis magistratus idein senatus decernit. Lege autem sancitur, in hunc senatum licere ei ingredi qui natus sit annos viginti quatuor, et senator is sive patricius sit, nec aliqua causa exstet, quæ ab senatu eum excludat. Sunt autem viri bis mille, qui calculos ferunt, et universi imperii magistratus eligunt. Ducem sive principem sibi eum constituunt, qui apud eos ex omni numero optimus habetur. Hic duos 104 ponit calculos, quos cuicumque voluerit parti addere potest. Princeps ille manet in primis a senatoribus honoratus. Is in regali aula habitans, victum habet: sumptus, quos facit, ab his qui universæ civitati præsidet, capit. Adsunt ei viri

ἄς τὸν πόλεμον, ἀνδρας τε ἀγαθοὺς, καὶ χώρας ἀρχοντας οὐκ ὀλίγης. Πρῶτον μέντοι Καρμινιόλαν στρατηγὸν εἶλοντο ἐπὶ τὸν Λιγυρίας ἀρχοντα. Καὶ ὡς αὐτοῦ συνέσαν καταπροδιδόντος τὴν χώραν καὶ συντιθεμένου τῷ Μεδιολάνου ἡγεμόνι, συλλαβόντες, ἀνείλον, καὶ Φραντζίσκον τὸν Φορτίαν ἐπίκλην μεταπεμπόμενοι, ἡγεῖσθαι τε αὐτὸν ἐκέλευον, καὶ ἐτίμων μεγάλως, τὰ τε ἄλλα εὐδοκιμοῦντα, καὶ πόλεις τῆς Λιγυρίων χώρας οὐκ ὀλίγας παραστησάμενον, τὴν τε ἀρχὴν τῆς ἡπείρου ἐπὶ μέγα προήγαγε δυνάμει. Ὡς μὲν οὖν πρὸς τοὺτους πολεμοῦντας ἀλλήλοις, ξύμπασα ἡ Ἰταλία διέστη πρὸς ἑκατέρους, καὶ ὡς ἐπολέμησαν, ἐς τὸ πρόσω ἰόντι τοῦ λόγου δηλοῦται μοι ὡς ἐγένετο. Ἐπάνειμι δὲ ἐπὶ τὴν Οὐενετῶν πόλιν, ὡς ταύτῃ τῇ πόλει ἐγένετο τύχη ἐπὶ ἀμφοτέρῃ τῇ πόλει, ἐναλλάξ συμβάν. Καὶ αὕτη ἐς τόνδε τὸν πόλεμον ἐλομένη ἑαυτῇ στρατηγούς τὰ πολέμια ἀγαθούς. Ἐν δὲ δὴ καὶ οὖς ἐστήμηνα Καρμινιόλαν κηδεστήν γενόμενον τοῦ Λιγυρίων τυράννου. Τοῦτον μέντοι ὡς ἐπιβουλεύοντα

Ὡς μὲν οὖν ἔργα ἀποδεικνυμένους μεγάλα τε καὶ ἀξία λόγου, ἐπὶ χίλια ἔτη εὐδαίμονας διαγενομένους, ἀλλοῖς πολλαχῇ κατὰ τὴν Ἰταλίαν ἐνευδοκιμήσαι, κατάδηλόν ἐστι, καὶ ἐμπεδῶσαι αὐτῇ τῇ κατὰ τὴν ἀρχὴν, ὡς ἐλάχιστα ἐσφάλετο ὑπὸ τῶν πολιτῶν, τῇδὲ πῆ ἂν κατάδηλος γένοιτο ἡ τῆς πόλεως διοίκησις, ὡς ἐν βραχεῖ διασημῆναι ἦν γὰρ αὕτη ἡ πόλις τὸ παλαιὸν δημοκρατία, καὶ ὑπὸ δῆμοις τε ἅμα ἐν ταῖς ἀρχαῖς αὐτῶν, ἃς ἤρειτο τὴν πόλιν, ἢ ἐδόκει καλῶς ἔχειν σφίσι, διαφύκουν· μετὰ δὲ ταῦτα, ὡς ἐπὶ τὰ ἔργα σφῶν οἱ δημόται ἐτρέποντο, καὶ οὐκέτι σχολὴν ἦγον, ὥστε ἐπὶ τὴν διοίκησιν λόγον ποιῆσθαι, ὡς ἐκάστοτε ἀναγκάζοι βουλευέσθαι ὁ χρόνος, ἐπιλεξάμενοι τοὺς ἀρίστους, εἴτε τύχη τινί, εἴτε δὴ καὶ ψήφῳ ἐλόμενοι· οὕτω περὶ τούτου ἐς ἀριστοκρατίαν τὸ παράπαν ἐτρέπη, καὶ τὸ ἀπὸ τοῦδε εἰσέτι καὶ νῦν ἀσφαλῶς διωκημένη, ἐπὶ μέγα δυνάμει ἐχώρησε. Διοικεῖται δὲ κατὰ τάδε. Ἔστιν ἡ μεγάλη βουλή καλουμένη αὐτοῖς, ἐν ἣ ἐπὶ ἡμέρας ὅκτω σχολὴν ἄγουσιν. Ἐν ταύτῃ δὲ τῇ βουλῇ τὰς τε ἀρχὰς τῶν πόλεων αἰροῦνται, ψήφους τιθέμενοι, καὶ τὰς ἐν τῇ πόλει αὐτῇ ἀρχὰς, ὅπῃ ἂν καθιστῶνται. Νομίζεται δὲ ἐξεῖναι ὡς ἐς ἔτη τέσσαρα καὶ εἰκασί γεγωνῶς εἰη, εἰσιέναι ἐς ταύτην τὴν βουλήν, ἣν αὐτῷ τὴν ἀρχὴν συνεχωρήθη γε εἰσιέναι, κἢν συγκλητικὸς ᾖ. Εἶησαν δ' ἂν οὗτοι ἀμφὶ τοὺς διαχιλίους, οἱ τὰς τε ψήφους τιθέμενοι, καὶ τὰς ἀρχὰς ξυμπάσης ἡδὴ τῆς ἀρχῆς αἰρούμενοι. Ἠγεμῶν δὲ τούτων ἐστὶν ὃν ἂν ἐλῶνται, τὸν παρ' αὐτοῖς κράτιστον δοκοῦντα γενέσθαι. Φέρει δὲ οὗτος δύο ψήφους, τιθέμενος ἢ ἂν βούλοιο προστίθεσθαι. Μένει δ' οὗτος ἡγεμῶν, τιμῶμενός τε τὰ πρῶτα ὑπὸ τῶν συγκλητικῶν, καὶ ἐν τοῖς βασιλεῦσι ἐπιμέμων, ἔχων τὴν τε δαπάνην ὑπὸ τῶν τῆς πόλεως προεστηκότων. Πάρεισι δ' αὐτῷ βουλευφόροι ἄνδρες, ἐξ τὸν ἀριθμῶν, ἕτεροί τε αὐτῷ ὄντες, καὶ τὴν τιμὴν τῆς ἡγεμονίας συγκατεργαζόμενοι, ἐπὶ

μῆνας ἐξ ἀπαλλαττόμενοι τῆς σφῶν οὔτοι ἀρχῆς. Μετὰ δὲ τὴν μεγάλην βουλήν, ἔστιν ἡ βουλή ⁸⁸ γερούσια κλητῶν καλουμένη, ἀμφὶ τοὺς τριακοσίους. Αἰρουῦνται δὲ τούτους ἤδη καὶ τὰς λοιπὰς ἀρχὰς ἐν τῇ μεγάλῃ βουλῇ, ἐπιλεξάμενοι τοὺς τὰ μείνω φρονούντας. Κάν ταύτη δὲ τῇ τῶν κλητῶν ἐπονομαζομένη βουλῇ, περὶ τε πολέμων, καὶ εἰρήνης βουλευονται καὶ πρεσβειῶν, ὅ τι ἂν ἢ δεδομένον ⁸⁹ τούτοις, πείθεσθαι αὐτίκα τὴν πόλιν, καὶ ἐς ὅ τι ἂν δόξη ταύτη τῇ βουλῇ, ξύμπασαν τὴν πόλιν ἰέναι. Ἐπὶ δὲ τοῖς τῶν ὄλων ἐγκλήμασιν ἐφροσάσιν ἀρχόντες δέκα, οἵτινες τὰ τε ἐγκλήματα, καὶ τὰς ποινὰς ἐπιφέρουσιν ἐνὶ ἐκάστῳ. Ἐξέστι δὲ τούτοις τὸν τε ἡγεμόνα λαθόντας θάνατον ἀπάγεσθαι, ὑπὸ μηδεμιᾶς τῶν ἀρχῶν ἀπαιτουμένου τὴν αἰτίαν τῆς δίκης· δαιτείται γὰρ οὕτως· καὶ καθίστανται ἤδη ξυμπάσης τῆς πόλεως ἐς τὰς εὐθύνας τῶν ὀτιῶν περὶ τινα ἐξαμαρτόντων, ἢ περὶ τὴν πόλιν, ἢ ἐς ἀλλήλους. Ἄγονται δὲ θανάτου, ὅντινα ἂν ὑπόδικον εὐρωσι. Καθίστανται δὲ καὶ ἐς τὰς ἄλλας δίκας δικασταί, τῶν τε ἐπιχωρίων ἄλλοι, καὶ ἐς τοὺς ξένους ἄλλοι. Ἐπὶ τούτοις ἐφροσάσιν ἀρχόντας τεσσαράκοντα, ἐς οὓς ἐπειδὴν αἱ δίκαι ἀνενεχθῶσιν, εὐθύνοισι τὰς ψήφους, ἐς τὸ σφίσι ἐπὶ τὸ ὡς κράτιστα ἔχειν δοκοῦν. Ἦν δὲ μὴ συμφέρωνται ἐς τὴν δίκην, ἐπὶ τὴν τῶν κλητῶν βουλήν ἀναφέρεται, κακεῖ πολυπραγμονεῖται, καὶ τὴν ἀπόδοσιν ἴσχει. Εἰσὶ μὲν οὖν καὶ ἄλλαι ἀρχαὶ οὐκ ὀλίγαι τῆς πόλεως, φυλακῆς τε πέρι καθήκεσαν, καὶ ἐς τοὺς νυκτὸς ἀσταςίαν τινὰ ἐς τὴν πόλιν πράσσοντας. Καὶ ἀγορανόμοι ἕτεροι καθίστανται, τοὺς φόρους τῶν ἐπὶ τινα πραγμάτων, καὶ ἐς τὰς προσόδους τῆς πόλεως ἀπαιτήσεις, οἳ δὲ τὰς προσόδους πράττοντες καθιστάμενοι, ἐφ' οὓς δὲ τὰ τῆς ξυμπάσης πόλεως χρήματα, καὶ οἱ φόροι ⁹⁰ ἀναφέρονται. Ἀρχόντες δὲ οἱ γεραιότεροί τε, καὶ ἀξιῶματι προέχειν δοκοῦντες, καθίστανται διὰ βίου· ὡς ἐργῶδες ἂν κατ' ἐνιαυτὸν λογιζέσθαι τὰς προσόδους τε καὶ ἐξόδους τῆς πόλεως, ὅ τι ἂν ἀπογένοιτό τε καὶ περιγένοιτο αὐτῶν τῶν χρημάτων. Ἀπὸ μὲν οὖν τούτων αἰρουῦνται σφίσι ἡγεμόνα, ἐπειδὴν σφίσι τελευτήσῃ, ἐς τὰ πρῶτα τιμῆς ἀνήκουσιν ἐς ταύτην τὴν πολιτείαν. Τούς τε γὰρ θησαυροὺς καὶ τὰς προσόδους ἐφορῶσιν οὔτοι, καὶ ἐπιτροπεύουσι. Χρηματίζουσι δὲ σφίσι ἐς τὴν ἀρχὴν αὐτῶν, σὺν τῷ ἡγεμόνι παραγενόμενοι ἐς τε ἀκρῶσιν πρεσβειῶν, καὶ τῶν μεγάλων, εἴτε βασιλέων, εἴτε καὶ ἡγεμόνων ἀναφοράς. Καὶ ἄνδρες οὔτοι ἡ τῆς πόλεως ὅλη ἐξουσία· ὀνομάζεται δὲ καὶ ἡγεμονία. Προέχει δὲ αὕτη ἡ πόλις δυοῖν τῶν ἐν τῇ Ἰταλίᾳ πόλεων οἰκιῶν τε εὐπρεπέσιν, καὶ κατασκευῇ ἐπὶ τῶν τῆς θαλάσσης οἰκοδομημάτων, ὡς τὸ ἐπίπαν τῆς πόλεως, καὶ πλοῦτῳ τῶν ἐν τῇ πόλει ἐνοικούντων, ἅτε τῆς πόλεως ἐπὶ ἐμπορίαν ἐπιτηδείως ἐχούσης ὡς μάλιστα, καὶ χρήματα εὐπετῶς ποριζομένης. Κεκόσμηται δὲ

Notulae marginales.

(12) Sextertia.
(13) Avogatori.

(14) Capo di Dieci.
(15) Quarantia.

⁸⁸ In ora, πρεγάδοι. ⁸⁹ δεδομένων. R. ut in c. ⁹⁰ In uno, ἔφοροι, ut in pr. ed.

A consiliarii sex (12), socii ejus existentes, et in partem curarum principatus adhibentur: qui mensibus senis evolutis, dignitatem deponunt. Post senatum magnum alius senatus est, qui Evocatorum (13) dicitur, qui viris constat trecentis. Hunc senatum creant in magno senatu, allegentes qui prudentia praestare videntur. Senatus autem vocatorum de bello et pace legationibusque consultat. Et ei, quodcumque visum fuerit isti senatui, civitas tota paret, et in sententiam, quam dederit, manibus pedibusque universa civitas vadit. Criminibus capitalibus viros praefecere decem (14), qui accusent et puniant. His licet manus principi injicere et ad necem trahere: nec est qui ausit ejus causam inquirere; sic enim ordinatum est; et creantur ut delinquentes feriant. Sive in civitate, sive in privatum quis quid commiserit, decem viri si cognoverint, de eo supplicium sumunt. Sunt et alii judices, qui in reliquis jus dicunt, quidam urbani, quidam peregrini. His praeposuerunt magistratum quadraginta virorum (15), ad quos sententias super puniendis sententibus transmittant, ut dispiciant, num et ipsis sententiae optime habere videantur. Si sententiae displicuerint, et ipsi inter se dissenserint, negotium totum ad Evocatorum senatum refertur. Hic sententiae multa diligentia exeuntur, et tandem ad finem ducentur. Sunt et alii magistratus plurimi in custodiam urbis comparati. Sunt quibus negotium civitatis commissum est in eos qui defectionem aliquam sive tumultum noctu concitant. Sunt et rerum venalium, atque adeo totius fori praesides. Alii praesident vectigalibus rerum, alii sunt tributorum et civitatis reddituum exactores. Quidam praepositi sunt vectigalibus et redditibus, ad quos universae civitatis opes adhibitis observatoribus deferuntur. Magistratus hic constat viris aetate et honoribus gravissimis, qui per universam vitam istum magistratum retinent, quia difficile videtur accepta et expensa civitatis, quid expendatur et quid supersit, quotannis computare et singula in rationes referre. Ex his sibi ducem capiunt, quando is qui rerum potitur, mortuus fuerit. Qui ad primum dignitatis locum eveci fuerint, ad istum tandem honorem promoventur. Thesaurus atque totius urbis opes et redditus inspiciunt et tutantur. Eorum officium **105** est, ubi magistratum hunc inierint, consultationibus cum principe vacare, et cum eodem legationes principum regumque relationes audire. Potestas totius civitatis penes hos est: et revera principatum gubernant. Civitas ista duobus omnes Italiae urbes antecedit: videlicet domorum magnificentia, et aedificiorum quae in mari aedificata sunt apparatu.

Excellit et opulentia, quæ penes cives est; nam cum sit mercaturæ et negotiationibus idonea, fit ut incolæ plurimas hinc colligant opes. Exornata est eadem urbs pulchra navium statione quæ intra urbem sita est, pulcherrima et amœnissima visu, instructa triremibus, navibusque aliis plurimis. Copiosus ibi est apparatus in promptu armamentorum, et aliorum quæ naves postulant. Spatium occupat quinque stadiorum. Viri complures quotidie huc commeant, operantes sedulo, ut quæ ad naves pertinent, non desint. Quotannis viros duos eligunt primarios, qui stationi illi præficiuntur, ut ea quæ ad ipsam spectant, sedulo procurent. Equorum nullus in ista urbe usus. Pedestri itinere utuntur in congressibus mutuis. Navigiorum usus apud eos frequens est, cum mare transeat per domos. Præterea urbs tota tegulis integitur, nec ullis mœnibus cingitur. Magistratus, quos urbibus in Italiæ continente et in maritima ipsorum regione sitis decernunt, plerumque ex iis qui in magistratu sunt constituunt. Ubi hi reversi fuerint, pœnas dant eorum quæ iniue in magistratu collocati egerunt. Ducem, quem exercitibus continentis proponunt, non indigenam aut civem creant, veriti ut conciliatis militum animis, innovationem aliquam moliretur contra principatum, rerumque summa in periculum veniret. Navalibus copiis cum non possint dare imperatorem peregrinum, unum de suo corpore deligunt, qui navalia prælia capessat, cum ad belligerandum prodeunt. Separatim quæcunq; decem triremes mittunt in Ionium et Ægeum mare, propter naves quæ in Ægyptum et in Libyam mercium gratia proficiscuntur per Oceanum et Euxinum mare. Mare hoc repurgant a piratis, quos arcetes ubicunq; in eos inciderint, foris morantur per integrum annum, expectantes donec decem alie submittantur. Quæ si venerint, liberatæ priores maris custodia, domum remeant. Civitas ista mittit triremes, quas cives emunt, petitum merces, in Alexandriam, Syriam, Tanaim, Britannicas insulas, et in Africam. Hæ sunt numero viginti duæ, quæ magnitudine differunt a reliquis, ut quæ ad merces capiendas extractæ sint. Solent **106** autem, ita enim consuetudo tenet, cum singulis navibus patriciorum filii ad merces comparandas proficisci mercede conducti. Magnam pecuniæ vim Veneti consecerunt, cum bellum gererent adversus Mediolani ducem, bonorum, quæ cives possidebant, introducta decimatione. Propter hanc civibus annum, quasi debiti persolutionem, ordinarunt redditum: promittentes quæcunq; contulissent cives in usum belli, eorum tertiam partem singulis annis cives singulos recepturos. Hic redditus ad liberos et nepotes redit. Quidam hos redditus parvo

Notulæ marginales.

¹⁰¹ In ora, ἦτοι ἀρσενά τε νῦν οὕτω; ὀνομαζόμενον. Ἰσ. Ἄρτενάλ.

¹⁰² Duo mss. habent, οὐκ ὀλίγου

ἡ πόλις αὕτη τὰ τε ἄλλα, καὶ ἐπιναίῳ ἐντὸς τῆς πόλεως ὠκοδομημένῳ, κάλλιστὰ τε ἰδεῖν, καὶ εὐπεπιστάτῳ, ταῖς τριήρεσιν ἐξηρτημένῳ ὡς πλείσταις, καὶ πλοίοις ἄλλοις παμπόλλοις, καὶ τῇ σκευῇ τούτων ἀφθόνως τε ἐχούσῃ αὐτοῦ, ἀπο τε ¹⁰¹ ὕπλων καὶ ἄλλων ὅσα ἐς χρεῖαν φέρει ταῖς ναυσί. Διήκει δὲ ἐπὶ πέντε σταδίοις, καὶ ἄνδρες ὡς πλεῖστοι ἐργαζόμενοι αὐτοῦ καθ' ἐκάστην ἐς τὰς ναῦς. Ἀρχοντας δὲ αἰρουῦνται τοῦ ἐνιαυτοῦ δύο ἐς τὸ ἐπίγειον τοῦτο, καὶ ἐς ξύμπασαν τὴν κατασκευὴν. Ἴπποις δὲ οὐδέν ται χρῆται ἡ πόλις αὕτη, ἀλλὰ πεζῇ τε ἐπ' ἀλλήλους φοιτῶσι, καὶ πλοιαρίοις, τῇ μὲν τῆς θαλάσσης διὰ τῶν οἰκιῶν διήκουσα, τῇ δὲ καὶ αὐτῶν κατεστρωμένων πλίνθοις ἀπανταχῇ τῆς πόλεως. Τείχει δὲ οὐδὲν περιδέβληται ἡ πόλις. Τὰς μέντοι ἀρχὰς τῶν σφετέρων πόλεων ἐς τε τὴν ἡπειρὸν τῆς Ἰταλίας, καὶ ἐς τὴν παράλιον χώραν αὐτῶν, διὰ τέλος δὲ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ αἰρουῦνται. Ἐπειδὴν δὲ ἐπανίωσιν ἐς τὴν πόλιν, ἦν τι μὴ ὀρθῶς πεπραγμένον ἦ αὐτῷ, τὰς τε εὐθύνας δίδωσι καὶ δίκην ἐφ' οἷς μὴ καλῶς πεπολιτευμένα τυγχάνει αὐτῷ. Καὶ αἰρουῦνται μὲν οὗτοι στρατηγὸν σφίσι οὐκ ἐπιχώριον ἐς τὰ στρατεύματα τῆς ἡπείρου, δεδιότες μὴ προσαγόμενοι τοὺς στρατιώτας, περὶ τὴν ἀρχὴν νεωτερίσωσι, καὶ κινδυνεύσῃ αὐτοῖς διαφθαρῆναι τὰ πράγματα. Ἐς μέντοι τὴν ἀρχὴν τῆς θαλάσσης, οὐκ ἔχοντες ὅπως ἐπάγωνται ἀλλοτρίους, καθιστάσι τε ἐκ τῶν ἐπιχωρίων αὐτοκράτορας, ἐπειδὴν πολεμεῖν ἐξέρχονται. Καὶ ἰδίᾳ κατ' ἐνιαυτὸν τὰς δέκα τριήρεις, ἃς ἐπιπέμπουσιν ἔτους ἐκάστου, ἐς τε τὴν Ἰόνιον, καὶ ἐς τὸ Αἰγαῖον, τῶν νεῶν αὐτῶν αἱ ἐπὶ ἐμπορίαν ἀφικνοῦνται ἐπὶ Αἴγυπτον καὶ Λιβύην, καὶ Ὠκεανὸν, καὶ Εὐξείνιον πόντον. Καὶ καθαίρουντες τὸ ληστρικόν, ὅποι ἂν περιτύχωσιν αἱ δέκα αὗται τριήρεις, διατρίβουσιν ὅλον ἐνιαυτὸν, ἐς ὅπερ αἱ δέκα ἀφικνοῦνται, ἀπαλλάττουσι ταύτας τῆς φυλακῆς. Ἐπιπέμπουσι δὲ καὶ τριήρεις ἐπὶ ἐμπορίαν ἡ πόλις, ἐξωνουμένων τῶν πολιτῶν ταύτας, ἐς τε Ἀλεξάνδρειαν καὶ Συρίαν, καὶ Τανάϊν, καὶ ἐς τὰς Βρεταννικὰς νήσους, καὶ ἐς τὴν Λιβύην. Ἐλήσαν δ' ἂν αἱ τριήρεις αὗται δύο καὶ εἴκοσι μείζους τῶν ἄλλων τριήρεων, ἅτε ἐπὶ ἐμπορίαν κατασκευασμένοι. Νομίζεται δ' αὐτοῖς ἐφ' ἐκάστης νεῶς καὶ παιδᾶς συγκλητικῶν ἀνδρῶν ἐπὶ τὴν ἐμπορίαν ἀφικνεῖσθαι, μεμισθωμένους καὶ τούτους σὺν τῇ νηϊ ἐπὶ τὴν ἐμπορίαν. Ἐξεύρηται μὲν οὖν τούτοις τοῖς Οὐεγατοῖς, πρὸς τὸν Λιγυρίας τύραννον διαπολεμοῦσι, χρήματα τῇ τε ἄλλῃ, καὶ δὴ τῶν πολιτῶν ἐκάστου τῆς οὐσίας ὁ δεκατισμός. Πρὸς οὗς δὴ τάττει ἡ πόλις ἐτήσιον πρόσδοτον, ὅσα τοῦ χρέους ἀπόδοσιν· καὶ ἅττα δ' ἂν ἐπαγγέλλῃ λαμβάνειν τοὺς πολίτας, τρία δὲ ἕκαστον ἐπαγγέλλει ἀποδιδόναι ἔτους ἐκάστου. Οὐκ ἔστιν ὅτε ἐπὶ τοὺς παιδᾶς τε καὶ ἐγγόνους οὐκ ἀφικνεῖται ἡ τοιαύτη πρόσδοτος. Ἐξωνοῦνται μὲν ἔνιοι ταύτας ὀλίγου τινός ¹⁰², παρὰ τῶν ἐνδεῶς τοῦ βίου σφίσι ἐχόντων, καὶ εὐδαιμονοῦσι. Δοκεῖ δὲ ἡ

πόλις αὕτη ἀπὸ Οὐνετων ἀπὸ παλαιοῦ εὐνομουμένη μηδένα φθῆναι ἐπὶ νεωτερισμὸν ἀφικέσθαι, πλὴν δὴ Βαϊμουῦνον νεανίαν, ἐλθιώτατον δοκοῦντα γενέσθαι, ἀνακτιώμενον τὸ πλῆθος ἐπὶ τοῦτο ὠρμηθεῖ. Ἀπὸ οἰκίας δὲ τινος βληθέντα ὑπὸ γυναικὸς ἄνωθεν, ἐν τῇ ὁδῷ προϊόντα ἐπὶ τῇ βασιλείᾳ, ἐπισπομένου αὐτῷ τοῦ πλῆθους, καὶ δεσπότην σφῶν, καὶ τῆς πόλεως ἀποδεικνυμένου, καὶ ταύτῃ βληθέντα λίθῳ, ἀποθανεῖν. Ὑστερον μέντοι, οὐδένας ὃ τι καὶ ἄξιον λόγου ἐς νεωτερισμὸν περὶ τὴν πόλιν ταύτην ἐξηγήθησαν, δεινῶς τοῦτο φυλαττομένης τῆς πόλεως, μὴ συμβῆναι αὐτῇ.

finiit. Deinceps nullus alius, qui idem moliretur, inventus est: cum civitas summa ope, ne id mali contingat, præcavere soleat.

Ὡς μὲν οὖν τῇ πόλει ταύτῃ πόλεμον ἐπαγγελλας Μεχμέτης ὁ Παιαζήτειο παῖς, καὶ τριήρεις ἐπλήρωσαν ἐπὶ ταῖς προφυλακαῖς ἄλλας αἰεὶ, καὶ δύο γενομένας, ἐπλεον αὐταὶ εὐθὺς Ἑλλησπόντου, ἡγουμένου Πέτρου τοῦ Λαυρεδάνων οἰκίας, ἐς ὕστερον, καὶ τὴν ἐπὶ τοὺς Ἰανυτικούς στρατηγίαν, καὶ στρατηγικῶς εὐδοκίμησεν. Οὗτος δὴ οὖν σὺν ταῖς ναυσὶν ἀφικόμενος ἐς τὴν Ἑλλησπόντον, ἐπὶ τῆς Καλλιουπόλεως ἀνεκώχευε μετεώρους τὰς ναῦς ἐν τῷ πελάγει, ἐνῶν μὲν οὐκ ἐπάρχων πολέμου, ἰδοῦσαι τε γὰρ εἰρήνην⁹³ τε εἶναι, καὶ τὰς σπονδὰς μὴ λελύσθαι: καὶ ἀμύνειν μέντοι ἐπηγγέλλετο αὐτῷ, ὑπάρξαι δὲ πολέμου μηκέτι. Ἐδόκει τε γὰρ καὶ μὴ πολεμεῖν, τῶν πόλεων σφίσι ἐν τῇ τοῦ Μεχμέτew χώρῃ ὑπὸ Τούρκων μὴ κακῶς πάσχειν, ἐν τε τῇ πρὸς τὸν Ἰόνιον, καὶ ἐν τῷ Αἰγαίῳ πελάγει. Τούτῳ μὲν οὖν οὕτω ἐπιτέτακται ὑπὸ τῆς συγκλήτου, ἀμυνόμενον μὲν διαναυμαχῆσαι, ἐκόντα δὲ εἶναι μὴ ὑπάρξαι πολέμου. Ὡς δὲ ἀφίκετο ἐς τὸν Ἑλλησπόντον, καὶ ἀπὸ τῆς Ἀσίας ἤδρευοντο αἱ τριήρεις, ὃ τῆς Καλλιουπόλεως ὑπαρχος εὐκείνῃ ἀνασχετὸν ἐποιεῖτο, τοὺς Οὐνετῶς οὕτω περιφανῶς ὑβρίζειν, ὅτι μὴ τὸν παῖδα τοῦ ἡγεμόνος τοῦ Φουσκάρειων οἰκίας, φασί, νεωτερίζοντα, ἐαλωκένας ὑπὸ τῶν τῆς πόλεως ἀστυκῶν, καὶ ἐς ἀνάγκας ἀφικόμενον μεγάλας, μηδοσιῶν εὐρίσκειν ἐν ἑαυτῷ. Καὶ τὸν μὲν νεανίαν ἐκπεπιωκένας, διὰ τὴν τε ἑαυτῷ ἐπενεχθεῖσαν αἰτίαν: ἔθεν καὶ εὐφροσύνην εὐπορισάμενοι κατελθεῖν, καὶ αὐθις ἀλῶναι, διαφθεύραντα τὸν ἄνδρα ἐκεῖνον, ὡς ἀπῆγεν αὐτὸν προδοσίας, ἐς ἀνάγκας ἴοντα τὸν οὕτως ἐκπεπιωκότα διατρίβειν ἐν Κρήτῃ. Ἐπιφερομένης δὲ αὐτὸν αὐθις αἰτίας, ἐπὶ τοῦτο μεταπεμφαμένους τοὺς δέκα τῆς πόλεως, πολυπραγμονεῖν, καὶ οὐχ εὐρόντας, ἀποπέμψαι τε αὐθις ἐς Κρήτην, καὶ μετ' οὐ πολὺ αὐτοῦ τελευτῆσαι. Ἐς τὴν βασιλέως χώραν⁹⁴, καὶ ἐς αὐτὴν⁹⁵ τὸ ἐπίνειον αὐτοῦ, καὶ ὡς ἐπλήρου δὲ τὰς ναῦς, ἀντανήγετο καὶ οὗτος, ἔχων τριήρεις πάντες καὶ εἰκοσι, νῆας δὲ ἄλλας ἀμφὶ τὰς ὀγδοήκοντα, ὡς δεδιττόμε-

A pretio redimunt, ab iis qui pauperem apud ipsos vitam agunt. Civitas ista plane felix est. Hæc cum jam a primordio bonis legibus esset fundata, evenit ut nullus repertus sit, qui seditionem aliquam, novarum rerum cupidus, in ea excitare conatus sit, præter Baimundum adolescentem opulentissimum, qui pretio alliciens multitudinem, rei-publicæ statum innovare parabat (16). In quem prodeuntem ad regiam, stipatum turba hominum maxima, qui eum dominum suum et urbis declarabant, mulier de tecto quodam lapidem jaciens, eum trucidavit, atque eo loci seditiosus vitam

finiit. Deinceps nullus alius, qui idem moliretur, inventus est: cum civitas summa ope, ne id mali contingat, præcavere soleat.

B Mechemetes igitur Pajazitis filius cum bellum Venetis indiceret, triremes, quæ semper binæ in propugnaculis erant, impleverunt, et recta navigarunt in Hellespontum, duce Petro (17) familia: Lauredanorum, qui in expeditione contra Januenses admirabilem claritatem rebus fortiter gestis sibi paraverat. Hic ubi cum navibus in Hellespontum advenisset, e regione Gallipolis vela expandens prælium hand volenti animo intire in animum induxerat. Pax enim adhuc vigorem suum obtinere, necdum fœdera violata esse videbantur. Erat præterea a senatu illi imperatum ut defenderet potius, nec prior prælium exordiretur. Visum enim est Venetis non hostilia facere, ne urbes ipsorum in Mechemetis regione quas habebant, aliquid mali a Turcis paterentur: Hæc autem site erant in regione quæ Ionium spectat, et in Ægeο mari. Senatus igitur Venetorum mandatam hujusmodi suo duci dederat, ut non prior arma inferret: nec laecessens, verum laecessitus prælium occiperet. Ut venit in Hellespontum, nec multum ab Asia naves starent, Gallipolis dux non amplius ferendos esse dicebat qui ex aperto contumeliis et injuriis certarent. Quod filius ducis e familia Phoscarorum ab decemviris captus 107 in gravissimam necessitatem venisset, quasi seditionis auctor, et novarum rerum appetens: verum quæstione habita nullam invenire crimen potuisse. Adolescentem quidem evasisse illatum crimen. Ex qua re non medicinis letitia oborta est: ipseque domum rediit. Deinde iterum captus est, cum interfecisset virum, qui crimen prodicionis ei impegerat. Unde in Creta morari coactus est. Tandem cum denno prodicionis reus fieret, decemviri civitatis eum accersentes, cum omnia tentarent, nec ullo modo crimen pateret, remissus est in Cretam: nec multo post ibidem vita decessit. Dux igitur Gallipolis veniens in regis regionem, et in navale ejus, naves militibus implevit, et ducens triremes

Notulæ marginales.

(16) Baimundi Teupuli conjuratio, circa annum 1297.

(17) Al. Aloisio. Petrus Lauredanus.

⁹³ εἰρήνην. R. ut in cont. ⁹⁴ Hic locus videtur esse mutilus, et talia vel similia vocabula desiderantur, ὅ μὲν οὖν ἡγεμόν, ἐλθὼν ἐς τὴν, etc. In R. nulla est lacuna. ⁹⁵ In uno, καὶ αὐτῷ.

viginti quinque, aliasque naves circiter octuaginta, regia classe Venetis, quos contra procedebat, terrorem injicere nitebatur. Hi quidem, sublatis navium armamentis, progressi sunt Præeonium, nihil metuentes hostem. Navis Peloponnesiaca relinquebatur a tergo, quia postremo adducenda erat: quæ, cum regia triremis appropinquasset, accersebatur. Dux autem Venetorum sublato signo eam sequi, nec priorem in hostem incursionem facere jubebat. Peloponnesiæ triremis dux, cum putaret se jussum irruere in hostem, et propter eandem rem signum esse datum, impetum in regis naveam fecit, eamque demergit. Reliquæ Barbarorum naves cum adverterent, a parte adversa occoptum prælium, et ipsæ ad prælium se convertebant: festinantque impetum in Peloponnesiacam navem dantes resistere fortiter. Veneti viderunt, quod parabatur, videlicet classem hostilem incursare in Peloponnesiacam triremem, ipsi quoque ad navale certamen accingebantur. Interim dum serveret prælium, navigabant per omnes hostium naves, quasdam remis ad litus ægentes. Veneti in hunc modum victoria potiti sunt, capientes naves barbaricas tredecim, plerasque tamen vacuas. Nam Turci, ubi senserant naves, in quibus erant, jam capiendas, in mare se abiciebant, et in terram enatabant. Eodem tempore cum armis urgerent Veneti Mechmetem, Lampsacum obsidendo in ditionem acceperunt: ibique præsidio relicto, domum reversi sunt. Veneti ducem illum qui prælia secunda contra Barbaros fecerat, reversum capitis accusabant. Crimini datur, quod prior præter jus et æquum, et præter magistratus imperium, prælium iniisset, fœderaque fregisset. Cum in hunc modum capitis anquireretur, crimine absolutus est, ut qui prælium

108 haud prior incepisset. Nec tempore multo interposito legationes ultro citroque missæ, inter utrosque pacem ieto fœdere sanxerunt.

Mechmetes quidem, quemadmodum accepimus modo, erga Venetos affectus erat. Græcis vero erat perquam familiaris, eosque colere cupiebat in omnibus quæcumque petissent haud gravatim largiendo. Familiaritatis autem ejus causa, quam nunc dabimus, erat. Mustaphas unus e numero filiorum Pajazitis, imitatus Mosem fratrem, ad Sinopium ducem, qui hostis erat Mechmetis, perveniens, juramenti religione interposita se invicem amicos et hospites in posterum fore confirmabant. Deinde cum legatos misisset ad Daciæ ducem, et amice ab eo foret acceptus, pollicereturque se ipsi suppetias laturum in regno quod averet acquirendo, in Asiam (18) abire decrevit. Cum in Asia longo tempore moratus esset, habens secum viros trecentos, haud cessabat ambire Turcorum optimum quemque, et ad defectionem pellere. Cum res

Α νος τούτῳ Ούνετοῦς, τῷ βασιλέω, νουτικῶ. Οὗτοι μὲν προήεσαν ἐπὶ Προικόννησον, μετεώρους ἔχοντες τὰς ναῦς αὐτοῖς. Ἦ δὲ Πελοποννησία ὑπολέλειπτο, ὡς ὕστερον ἀναγομένη. Ἐνταῦθα ὡς ἀγχοῦ ἐγένετο τριήρης μία τοῦ βασιλέως, μετεπέμπετο ὁ ἡγεμίων τῶν Ούνετων, σημεῖον ἐπάρας, κελεύων ἔπεσθαι, καὶ μὴ ἐμβάλλειν. Οἰόμενος δ' ὁ τῆς τριήρους ἄρχων τῆς Πελοποννησίας, ὡς κελεύει ἐμβάλλειν, τὸ σύνθημα οἰόμενος οἱ γενέσθαι ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ, ἐμβάλλει τε τῇ τοῦ βασιλέως νηϊ, καὶ καταδύει. Αἱ δὲ λοιπαὶ τῶν βαρβαρικῶν νεων ἰδοῦσαι, ὡς ὑπῆρκετο πολέμου, καὶ ἐς μάχην καθίστανται, ἐπείγονται ἐπαμύνειν βουλόμεναι ἐπὶ τὴν Πελοποννησίαν ναῦν. Ἐνταῦθα δὴ τῶν ⁹⁶ Ούνετων τριήρεις κατιδοῦσαι τὸ γεγονός, ὡς ἐπὶ τὴν σφετέραν αἱ βαρβαρικαὶ νῆες ἐπείγονται, ἀντανήγαντο καὶ αὐταὶ ἐπὶ ναυμαχίαν, καὶ ὡς ἐναυμάχουν, διέκπλουν τε ἐποίησαντο, καὶ καταδύσαντες ναῦς τέ τινας, καὶ ζωγρήσαντες τὰς λοιπὰς, ἐς τὴν γῆν ἐτρέψαντο. Καὶ ἐνίκησαν Ούνετοὶ, ναῦς λαβόντες τῶν Βαρβάρων τρισκαίδεκα, κανὴς δὲ τὰς πλείους. Οἱ γὰρ Τούρκοι, ὡς ἀλίσκετο ἡ ναῦς, ἐς τὴν θάλατταν ἐπικτον, καὶ ἐξένεον ἐπὶ τὴν γῆν. Ἐνταῦθα ὡς ἤδη πόλεμον τοῖς Ούνετοις ἀνελομένοις πρὸς βασιλέα Μεχμέτην, τὴν τε Λάμφακον πολιορκίαν παρυστήσαντο, καὶ φυλακὴν ἐγκατέλιπον, καὶ αὐτοὶ ᾤχοντο ἐπ' οἴκου ἀποπλέοντες. Ἐνταῦθα μέντοι οἱ τε Ούνετοὶ τοῦτον τὸν στρατηγόν, ὃς περιεγένετο τοῦ τῶν Βαρβάρων στόλου, ἤγοντο θανάτου, ὡς πρότερον ὑπάρξαντα ἀδικίας, καὶ λευκότα τὰς σπονδὰς παρὰ τὰ ἐπεσταλμένα αὐτῷ. Καὶ ἐν δίκῃ γενόμενος παρὰ δικασταῖς, ἀπελύθη, μὴ αὐτὸς πρότερος ὑπάρξει τοῦ πρὸς Βάρβαρον πολέμου. Μετ' αὐτὸν δὲ χρόνον διεπρεσβεύσαντο, καὶ σπονδὰς ἐποίησαντο.

C **D**

Ἐς τούτους μὲν οὖν οὕτως ἔσχε τῷ βασιλεῖ Μεχμέτη. Τοῖς δὲ Ἕλλησιν ἐπιτήδειός τε καὶ συνήθης, ἤξιου θεραπεύειν ὅτου ἀνθεήσαιντο παρ' ἑαυτῷ δι' αἰτίαν τήνδε. Μουσταφᾶς γὰρ τοῖς ὁ τῶν Παιαζήτεω παίδων, μιμησάμενος Μωσέα τὸν ἀδελφόν, καὶ πρὸς τὸν Σινώπης ἄρχοντα πολέμιον ὄντα τῷ ἀδελφῷ Μεχμέτη ἀφικόμενος καὶ ὄρκια ποιησάμενος, ὥστε ξένους εἶναι τε καὶ φίλους ἀλλήλοις, καὶ πρὸς τὸν Δακίαν ἡγεμόνα διαπρεσβευσάμενος, ὡς αὐτὸν ἄσμενος ὑπεδέχετο, καὶ τᾶλλα ὑπισχνεῖτο συγκατεργάζεσθαι τὰ ἐς τὴν βασιλείαν, εἰσῆθη τε εἰς τὴν Δακίαν Μουσταφᾶς, καὶ χρόνον αὐτόθι διατρέψας συχόν, ἔχων ἄνδρας τριακοσίους, ἔπραξε πρὸς τοὺς Τούρκων ἀρίστους, μετιῶν ἕκαστον. Ἔς δ' οὐδὲν προεχώρει ⁹⁷, ἦν γὰρ Μεχμέτης τὰ τε ἄλλα ἐπιεικῆς, καὶ ἐς τὸ θεραπεύειν τοὺς ἀρίστους τῶν Τούρκων οὐκ ἀδόκιμος, τρόπου τε ἡσυχίου, ψευδῆ τε

Notulæ marginales.

(18) Al. Europam, al. Daciam.

⁹⁶ In uno, αἱ λοιπαὶ τ. ⁹⁷ Ex Latina versione patet desiderari hæc verba, ἤχθετο μάλιστα, vel similia. In H. nulla est latuna.

παῖδα ἐνέφηεν εἶναι τοῦ Παιαζήτεω τὴν Μουσταφᾶν, καὶ ὡς οὐδαμῆ καταφανῆ σχόντες τὴν διατριβὴν αὐτῶ. Τὸν δὲ παῖδα τοῦτου τελευτῆσαι παρ' ἀνδρὶ ἐπιτηδείῳ, καὶ τὸν τρόπον δικαιοτάτῳ, ὅς ἀφίκετο παρ' ἑαυτὸν τὸν θάνατον τοῦ παιδὸς διασημῆναι. Ἐνταῦθα Μουσταφᾶς, ὡς οὐδὲν αὐτῶ κατὰ νοῦν ἐπέβαινε ἀπὸ Δακίας, καὶ οἰόμενος ἑαυτῶ ἀμεινον ἐξεῖναι, ἦν ἐπὶ τοὺς Ἕλληνας ἀφίκεται, ἐν μέσῳ τῆς ἀρχῆς Μεχμέτεω ἰδρυμένος, εὐαῦνοι ἀπὸ Δακίας διαμανθῆς τῆς Θέρμης ἐπὶ τὴν Θέρμην, πόλιν Ἑλληνίδα, καὶ ἐς λόγους ἀφικόμενος τῷ Ἑλλήνων ἀρχοντι, εἰσφει τε εἰς τὴν πόλιν, καὶ κατελήφθη. Μεχμέτης δὲ, ὡς ἐπύθετο τάχιστα ἐς τὴν Θέρμην ἀφικέσθαι τὸν ἀδελφόν, αὐτίκα οὐδὲν ἐπισχῶν, ὁρομαῖος ἐπήει ἐπὶ τὴν Θέρμην, παραλαβὼν στρατὸν, καὶ ἐζήτηι τὸν ἀδελφόν τοὺς Ἕλληνας. Ὁ μόντοι τῆς Θέρμης ἀρχων, ἀγγελον πέμψας ἐπὶ τὸν Βυζαντίου βασιλέα, ἐδήλου τε, ὡς ἔχει αὐτῶ περὶ τοῦ παιδὸς Παιαζήτεω Μουσταφᾶ, καὶ ὡς Μεχμέτης ἐπελαύων, ἐζητεῖτο τὸν ἀδελφόν, οἷα ψευδῆ ὄντα, καὶ διαφορίοντα τὸ γένος αὐτοῦ. Βασιλεὺς δὲ πρέσβυν τε ἐπεμψε πρὸς Μεχμέτην, καὶ συνέθετο αὐτῶ τὸν Μουσταφᾶν ἐς φυλακὴν τε ποιήσασθαι, καὶ μηδαμῆ μεθιέναι τε ἀπιόντα. Καὶ ἐπὶ τούτῳ ὅρκια τε ἐποίησαντο, καὶ Μουσταφᾶν ἐν Ἐπιδαύρῳ τῆς Πελοποννήσου, καὶ ἐν τῇ ἀκρᾷ τῇ πόλει καθείρξαντες, αὐτὸν τε τὸν Μουσταφᾶν, καὶ τὸν Σμύρνης ἀρχοντα Ζουναίτην, ἅμα αὐτῶ ἀπὸ Δακίας ἐπὶ τὴν Θέρμην ἀφικόμενον, καὶ συνεπιλαθόμενον τοῦ πρὸς Μεχμέτην πολέμου. Τούτους μὲν οὖν Ἕλληνας εἶχον ἐν φυλακῇ ἐπὶ συχνόν τινα χρόνον. Μετὰ δὲ ταῦτα ἤγαγον ἐς τὴν Λήμνον, καὶ ἐς τὴν Ἰμβρόν, καὶ αὐτοῦ εἶχον ἐν φυλακῇ, ἐς ὃ δὴ ἐτελεύτησε Μεχμέτης ὁ Παιαζήτεω. Τότε μὲν δὴ χαριζόμενοι τῷ βασιλεῖ οἱ Ἕλληνας, καὶ τὴν ὁμοίαν ἀνταποδιδόντες, κατέθεντο τούτους ἐν Ἐπιδαύρῳ τῆς Πελοποννήσου. Καὶ οὐκ ἔστιν ὅπου ἀποτύχοιεν διὰ ταῦτα παρὰ βασιλεῖ Μεχμέτη. Τότε μὲν οὖν παρέσχον σφίσι ἐν βελτιονί τε τῆς πρόσθεν, ἐπὶ πολὺν χρόνον ἀεὶ καταστάσει ἐτύγχανον ὄντες εὖ πράττοντες, καὶ τὴν τε Πελοπόννησον καθίστασαν ἐπὶ τὸ σφίσι δοκοῦν ἕξειν ὡς συμφερότατα.

rem Græci, longo tempore admodum feliciter rebus commodissimam fore judicabant.

Ἐμμανουήλῳ μόντοι ἐγένοντο παῖδες, ὃ τε Ἰωάννης ὁ πρεσβύτερος, ὃν δὴ τοῖς Ἕλλησιν ἀποδείχτο βασιλέα, καὶ Ἀνδρόνικος, καὶ Θεόδωρος μετὰ τοῦτον, καὶ Κωνσταντῖνος, καὶ Δημήτριος, καὶ Θωμᾶς. Τῶ μόντοι Ἰωάννη τῷ πρεσβυτέρῳ, πάντων τῶν ἀλλῶν κρατίστην δοκοῦντι γενέσθαι, τὴν τε βασιλείαν ἐπέτρεψε, καὶ ἀπὸ Ἰταλίας ἀγόμενος αὐτῶ γυναῖκα τοῦ Μονφεραρίας³⁰ ἡγεμόνος θυγατέρα, ἐπεικῆ μὲν τὸν τρόπον, ἀπῆδὲ δὲ τὴν ὄψιν, διαδήματι ταιμιώσας, ἀρχιερέα τε καὶ βασιλέα ἐστήσατο τοῖς Ἕλλησι. Ταύτην μὲν οὖν, ὡς οὕτε συνήκει, οὕτε συνεγένετο, ἐς ἔχθος ἀφικόμενος, καὶ ἀπῶως ἔχων αὐτῇ

parum succederet,angebatur maxime. Nam Mechemetes aequitatis amantissimus erat, et egregie optimates Turcorum colere norat, moribusque erat tranquillus et placidus. Hic dicebat, Mustapham haud legitimum, verum supposititium esse Pajazitis filium, ut qui nullo, vel parvo indicio patrem et fratres repræsentaret. Filium Pajazitis Mustapham excessisse e vivis, seque Mustaphæ veri filii Pajazitis mortem accepisse a viro integerrimo et justissimo, qui sibi eam pro certo nuntiavit. Mustaphas, cum cæptis parum succederet, abiit ex Dacia: et res suas meliore statu fore credebat, si se contulisset ad Græcos, sic in medio Mechemetis regno constitutus. Iracundo itaque animo, relicta Dacia, per Thraciam contendebat Thermam, quæ urbs est Græcorum. Ibi veniens in colloquium cum Græcorum duce, et urbem ingressus, captus est. Mechemetes ubi rescivit fratrem suum pervenisse Thermam, confestim omni mora posita, Thermam summa celeritate adhibita profectus est: assumptoque exercitu, fratrem quærebat apud Græcos. Dux Græcorum, qui Thermam regebat, nuntium ad Byzantii regem ire jubet, ut dicat quid egerit cum Mustapha: narraret quoque advenisse Mechemetem, et postulare sibi dediti Mustapham, ut fratrem supposititium, et sui generis maculam. Rex misso legato, pactum iniiit cum Mechemete quod jubebatur Mustapham in vincula dare, nec quoque inde abire ipsum pateretur: pactum hoc jurisjurandi religione **109** formarunt. Mustapham igitur una cum Smyrnæ duce Zunaite, qui cum eo Thermam advenerat, accesseratque belli contra Mechemetem adiutor, in arce Epidauri in carcerem dedere vinctos, Græci tempore longo eos in vinculis asservarunt. Postea ducti sunt in Imbrum et Lemnum, ubi quoque in carcere captivi delituere usque ad Mechemetis obitum. Cum igitur Græci hæc in re morem gessissent Mechemoti, et quasi gratiam retulissent, in carcere condentes Mustapham, accidit ut in posterum quæcunque vellent, facile apud regem Mechemetem impetrarent. Tunc quidem cum experirentur regis favorem Græci, longo tempore admodum feliciter rebus sunt usi. Peloponneso eam induxere formam, quam

Emmanuel habuit filios, Joannem seniore, quem Græcis regem dedit: Andronicum et Theodorum, præterea Constantinum, Demetrium et Thomam. Joanni seniori, qui reliquis vir melior esse apparebat, regnum commisit. Eidem uxorem dedit ex Italia Montferrariæ principis filiam, moribus quidem præditam optimis, cæterum forma illiberali. Diademate igitur caput filii cingens, eum regem et pontificem Græcorum esse jussit. Uxorem, quam ex Italia petierat, non perinde ob formæ turpitudinem amabat. Proinde nec cohabitabat, nec etiam Veneris fœdus cum ea inibat;

Notulæ marginales.

³⁰ Μονφεράτου, in al. ut in c.

tantum, mulieris obrepserat fastidium. Mulier, advertens se marito esse invisam admodum, navem conscendit, et ad genere propinquos se recepit. Ipse interim matrimonio sibi junxit Sarmatiæ (quæ et Russia) principis filiam. Hic quidem in istum modum affectus regno præfuit. Andronico autem imperio regendam concessit Thermam, qui virtute post Joannem secundus inter illos regios erat. Cum aliquanto tempore supervixisset, in elephantiam incidit. Thermam quoque, ut quæ non amplius retineri posset, propter res civitatis admodum accisas, Venetis vendidit. Cum igitur judicarent eam venditionem tum sibi tum urbi expedire, parvo pretio accepto, eam Venetis tradidit. Andronicus autem profectus ad fratrem in Peloponnesum, victum in Mantinea Laconicæ habuit. Morbus enim indies invalesceret, tandem vita luctus est. Theodorum, qui defuncti quoque filius erat, misit ad fratrem Theodorum Porphyrogenitum, ut eum Peloponnesi successorem relinqueret. Quem suscepit, et ut fratris et necessarii filium apud se detinuit; quo mortuo, quemadmodum convenerat, successit in Peloponnesi administrationem. **110** Hic ubi imperio potitus est, uxorem accepit ex Italia, filiam Malatestæ ducis Marchiæ, quæ formæ venustate et reliquis mulierum dotibus admodum præstabat. Postea cum odium, dehinc discordiæ id matrimonium invasissent, odio, quo uxorem prosequeretur, permotus, ad Nazæorum schema migrare statuit. Cum autem jam animo fixum est, Nazæorum suscipere habitum, accessivit fratrem, ut ei regnum tribueret, opesque. Verum haud multo post voluntatem mutavit, cum cum optimi quique ab isto instituto dehortarentur, nec eum ad hanc vitæ formam transire sinerent. Senior Theodorus non tulerat filios ex Rhainerii filia; verum nati sunt ei filii nothi; nam duxit uxorem Athenarum principis filiam, quæ omnes sui sæculi formosas antea dicebatur. Rhainerius (19) hic Corinthi et Athenarum princeps exstitit; Bœotiæ quoque imperavit, et usque in Thessaliam processit. Imperium hoc modo natus est. Cum contra Græcos, sic instigante Romano pontifice, expeditionem sumerent Galli et Veneti, tum etiam Neapolitanus rex, necnon Tyrhenorum et Januensium viri potentissimi profecti sunt, ut Peloponnesum et reliquam Græciam subigerent. Et Peloponnesum quidem ceteri in ditionem redegere. At Januenses qui erant de familia Zachariarum (20), ceperunt Achaïam et Elidis partem maximam; occuparunt et Pylum, necnon Messanæ regionem haud parvam, ut etiam in Laconiam irrumperent. Mediterraneam regionem Peloponnesi obtinuerunt Græci Peloponnesiaci. Universam maritimam Peloponnesi oram capientes tenuerunt Celtiberi occidentales, necnon Januenses

ἐπί τινι χρόνῳ. Καὶ ἦ τε γυνὴ τοῦ βασιλέως ἐνεώ-
ρα ἐς αὐτὴν τὸν ἄνδρα ἀηδῶς ἔχοντα, καὶ αὐτὴν
ἀπεχθάνεσθαι τῷ ἀνδρὶ ἐς τὰ μάλιστα, ἐπιβάσα
νεῶς, ὄχετο ἀποπλεύουσα ἐπὶ Ἰταλίᾳ παρὰ τοὺς
προσέχοντας. Ἠγάγετο δὲ γυναῖκα, τὴν ἀπὸ Σαρμα-
τίας, τοῦ Σαρματῶν ἡγεμόνος θυγατέρα. Οὗτος μὲν
οὖν οὕτω διατεθείς ἐβελίκευεν, Ἀνδρονίκῳ μὲν τὴν
τε Θέρμην ἐπέτραψεν οἰκεῖν, ἀνδρὶ οὐκ ἀγενοῖ,
μετὰ γε Ἰωάννην τὸν βασιλέα, καὶ ἐπὶ τινι χρόνῳ
διαγενομένος, ἐς νότον περιῆλθεν ἐλεφαντίασιν. Καὶ
τὴν Θέρμην ἀπέδοτο τοῖς Οὐνετοῖς, ὡς τῆς τε πό-
λεως οὐκ ἔτι ἐπιτηδείως ἐχοῦσης ἐς φυλακὴν αὐτῆς
καὶ σφίσι τὰ πράγματα πονήρως ἤδη ἔχοντα. Καὶ
ὡς ἐδέδοκτο ἤδη αὐτοῖς, ταύτη σφίσι τε αὐτοῖς, καὶ
τῇ πόλει ἀμεινον ἔσεσθαι, ἀπέδοτο ταύτην τοῖς Οὐ-
νετοῖς οὐ πολλοῦ τιμος. Ἀνδρόνικος μὲντοι ἐς Πελο-
πόννησον παρὰ τὸν ἀδελφὸν ἀφικόμενος, τὴν τε διαί-
ταν εἶχεν ἐν Μαντινείᾳ τῆς Λακωνικῆς, ἐς ἃ δὲ ἐπι-
κρατοῦντος τοῦ νοσήματος ἤδη τελέως ἐτελεύτησε.
Τὸν δὲ Θεόδωρον τούτου παῖδα ἕντα βασιλεὺς Ἐμ-
μανουῆλος ἐπεπόμφει παρὰ ἀδελφὸν αὐτοῦ Θεόδωρον
τὸν Πορφυρογέννητον, ἐφ' ᾧ διάδοχόν τε τὸν παῖδα
καταλιπεῖν ἐπὶ τῇ Πελοποννήσῳ. Καὶ ὡς ἐδέξατο
τοῦτον, ἀδελφοῦ τε παῖδα, καὶ ἐπιτηδείου, εἶχε τε
παρ' αὐτῷ, καὶ ὡς ἐτελεύτη, κατέλιπε τὴν ἀρχὴν
αὐτῷ. Οὗτος δὲ ὡς ἐς τὴν ἡγεμονίαν κατέστη, ἐγη-
μέ τε γυναῖκα ἀπὸ Ἰταλίας, θυγατέρα Μαλατιστα,
τοῦ Μάρκης ἡγεμόνος, τῷ τε κάλλει διαπρέπουσαν,
καὶ τῇ ἄλλῃ κοσμητήτι. Ὑστερον μὲντοι, ὡς ἐς μί-
σος τε ἀφίκετο τῇ γυναικί, καὶ ἐς ἔχθος ἀφικόμενος,
ἐς διαφορὰν κατέστη, ἐς τὴν Ναζηραίων δίαιταν ὄρ-
μητο γενέσθαι, καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ μετεπέμπετο
ἐπὶ τὴν ἀρχὴν. Ὡς ἐπεὶ οἱ ἐδόκει ἰέναι ἐς τὸ Να-
ζηραίων σχῆμα, τὴν τε ἀρχὴν ἐπιτρέψων αὐτῷ, καὶ
τὴν οὐσίαν. Οὗτος μὲντοι οὐκ εἰς μακρὰν αὐθις με-
τέβαλλεν, ἀποτρεπομένων τῶν ἀρίστων αὐτοῦ ἀπὸ
τούτου, καὶ οὐκ ἐπιτρεπόντων ἰέναι αὐτῷ, εἰς ἃ ὄρ-
μητο. Τῷ μὲν οὖν πρεσβυτέρῳ Θεόδωρῳ τῷ πατρίῳ
παῖς οὐκ ἐγένετο ἀπὸ τῆς Ῥαινερίου θυγατρὸς, νό-
σοι δὲ ἐγένοντο. Ἠγάγετο γὰρ οὗτος τὴν τοῦ Ἀθη-
νῶν τυράννου θυγατέρα, πασῶν δὲ λεγομένην εἶναι
καλλίστην τῶν εἰς ἐκείνον τὸν χρόνον κάλλει διε-
νεγκουσίῳ. Ῥαινέριος δὲ οὗτος Κορίνθου τε ἐτυράν-
νευσε, καὶ Ἀθηνῶν, τῆς τε Βοιωτίας ἐπῆρξεν, ἕστε
ἐπὶ Θετταλίαν χωρῆσαι. Ἐπῆρξε δὲ τρόπῳ τοιούτῳ.
Ὅποτε ἐπὶ τοὺς Ἕλληνας ἐνάγοντος τοῦ Ῥωμαίων
ἀρχιερέως ἐστρατεύοντο οἱ ἀπὸ τῆς ἐσπέρας Κελτοὶ
τε ἅμα, καὶ Οὐνετοὶ, τότε δὴ καὶ οἱ ἀπὸ Νεαπό-
λεως τοῦ βασιλέως, καὶ ἀπὸ Τυρρηνῶν ὄρμητο ἄν-
δρες Ἰανυῶν μέγα δυνάμενοι ἐπὶ τὴν τῆς Πελοπον-
νήσου τε ἅμα καὶ τῆς ἄλλης Ἑλλάδος καταστρο-
φὴν. Καὶ τὴν μὲντοι Πελοπόννησον καταστρέψαντο
ἄλλοι τε, καὶ ἀπὸ τῆς Ἰανυῶν μοίρας, τοῦ οἴκου Ζα-
χαρίων, τὴν τε Ἀχαΐαν καὶ Ἠλιδοῦς τὰ πλείω, καὶ
δὴ καὶ Πύλον, καὶ Μεσσηνίας χώραν οὐκ ὀλίγην, ἕστε
ἐπὶ Λακωνικὴν ἐλάσσει. Τὴν μὲντοι μεσόγειον τῆς

Notulæ marginales.

(19) Gregoras et Facellus hunc Rogerium de Em-
purno faciunt.

(20) Giachariorum.

Πελοποννήσου κατείχον αὐτοὶ τε Πελοποννήσιοι Ἑλ-
 ληνες. Σύμπασαν δὲ τὴν παράλιον τῆς Πελοποννήσου
 οἱ ἀπὸ τῆς ἐπιπέρας καταστρεψάμενοι εἶχον, Κελτοὶ
 τε δὴ καὶ Κελτίθηρες, καὶ τῶν Ἰανυῶν καὶ Τυρ-
 ρηνῶν ἄλλοι τε, καὶ δὴ καὶ Ῥαινέριος ἀπὸ Φλωρεν-
 τίας ἀφικόμενος ἐπὶ τῇ γε στρατιᾷ ταύτῃ τοῦ οἴ-
 κου τῶν Ἀζαϊδῶν, τὴν τε Ἀττικὴν κατέσχε, καὶ
 Βοιωτίαν, καὶ πρότερόν μοι δεδήλωται, καὶ Φωκαϊ-
 δος χώρας τὰ πλείω. Αἰγυρες μάντοι τὴν Εὐβοίαν
 πολλῶ ἐτι παλαιότερον κατέσχον· ἀφ' ὧν ἐπιτρα-
 πέντες οἱ Οὐνετοί, ἐπὶ ῥητῶ τῆς νήσου ἐπέβησαν.
 Μετὰ δὲ ταῦτα κατὰ βραχὺ προϊόντες, ζύμπασάν τε
 τὴν Εὐβοίαν κατέσχον, ἐς διαφορὰν σφίσι τῶν Αἰγύ-
 ρων ἀφικνουμένων, καὶ τὴν τε χώραν καὶ προσό-
 δους αὐτῶν, ὅσοι τοῖς Οὐνετοῖς ἐπιτήδειοι ἐτύχα-
 νον ἦντες, εἰσέτε καὶ νῦν διατελοῦσιν ἔχοντες, καὶ
 κατὰ ταῦτα ἐμμένοντες. Ἐφ' οἷς σπενδόμενοι αὐ-
 τοῖς ξυνέβησαν κατὰ τὴν νῆσον οἱ Οὐνετοί. Ὁ μάν-
 τοι Ῥαινέριος, καὶ οἱ Κελτίθηρες, καὶ Κελτῶν ὄσοι
 ἐπὶ τὴν τῆς Ἑλλάδος καταστροφὴν ἐγένοντο, πολλῶ
 ὕστερον τούτων φαίνονται ἀφικόμενοι ἐπὶ τὸν χώρον
 τοῦτον. Ῥαινέριος δὲ καὶ πολλῶ ἐτι νέηλυ; ὧν,
 ἐπιγαμίαν τε πρὸς τοὺς ἐν τῇ Εὐβοίᾳ Αἰγύρων ποιη-
 σάμενος, καὶ Προθυμοῦ τινος θυγατέρα ἔγημε, καὶ
 τὴν τε χώραν κατασχών, Κόρινθόν τε ἐχειρώσατο,
 καὶ τὴν Πελοπόννησον ἐπενόει ὅτι τάχιστα ὑφ' αὐτῶ
 ποιήσασθαι. Ὑστερον μάντοι ἀφικόμενου τοῦ Ἑλ-
 λήνων βασιλέως ἀδελφοῦ, ἐπιγαμίαν πρὸς τοῦτον
 ἐπεποίητο, καὶ θυγατέρα ἠρμόσατο τούτῳ τῇ ἡγε-
 μόνι Θεοδώρῳ, κάλλι, ὡς ἔφην, πασῶν τῶν τότε
 διαφέρουσιν, καὶ τὴν τε Κόρινθον ἐπὶ τῇ ἑαυτοῦ
 τελευτῇ κατέλιπεν. Ὑπέσχετο γὰρ ὅποτε αὐτῶ τὴν
 θυγατέρα ἠρμόσατο ἐς φερνὴν αὐτῶ ταύτη, ἐπειδὴν
 τελευτήσῃ· ἠρμόσατο δὲ καὶ ἑτέραν αὐτοῦ θυγατέρα
 Καρούλιω τῷ Ἀκαρνανίας τε καὶ Αἰτωλίας ἡγεμόνι.
 Οὗτος γὰρ, ὡς οἱ τῆς χώρας ταύτης ἄρχοντες πρό-
 τερον προσήκοντές τε ἦσαν τοῦ Παρθενόπης τῆς
 Νεαπόλεως καλουμένης βασιλέως· καὶ ὡς ὑπὸ τε
 τῶν περιόικων καὶ τῶν ταύτη ἔθνῶν ἀπηλαύοντο
 ἐκ τῆς χώρας ἄρχοντος ἀπαλλαττόμενοι ἐπὶ Ἰταλίας,
 Κεφαλληνία δὲ καὶ Ζάκυνθος, καὶ αἱ Ἐχινάδες νῆ-
 σοι, ἕσαι ταύτη ὠκημένοι ἐτύχχανον, ἐς τούτου τὸν
 βασιλέα τετραμμένοι, ἄρμωστήν τε ἐδίχοντο, καὶ
 ἄρχοντα τοῦ βασιλέως Παρθενόπης. Ἀφίκοντο μὲν
 δὴ καὶ ἄλλοι πρόσθεν ἄρμωσταὶ εἰς τὰς νήσους ταύτας,
 ἐν δὲ δὴ καὶ Κάρουλος οὗτος, ὁ τῆς οἰκίας
 Τόκων καλούμενος, ἔχων ἑταίρους μεθ' ἑαυτοῦ ἄνδρας ἀγαθοὺς, τὸν τε Ῥώσον, καὶ Γυῖθον, καὶ Μυ-
 λείαρῆσιν. Καὶ ὡς ἐν τῇ Κεφαλληνίᾳ διατρίβοντες, προσέσχον τε τῇ Ἠπειρῷ, ἐπαγομένων τῶν Ἠπει-
 ρωτῶν, τὴν τε χώραν ἐκτήσαντο σφίσι ὑπήκοον· καὶ κατὰ βραχὺ τὴν τε Ἀκαρνανίαν.

Ἄλβανοὶ δὲ ὠρμημένοι ἀπὸ Ἐπιδάμνου, καὶ τὸ
 πρὸς ἑὸ βασιζόντες Θεσσαλίαν τε ὑπηγάγοντο σφίσι,
 καὶ τῆς μεσογαίου Μακεδονίας τὰ πλείω, Ἀργυρο-
 πολίχνην τε, καὶ Καστορίαν. Ἀφικόμενοι δὲ ἐπὶ
 Θεσσαλίαν, τὴν τε χώραν σφίσι ὑποχείριον ποιησά-
 μενοι, καὶ τὰς πόλεις ἐπιδηλόμενοι, κατὰ σφᾶς ἐνέ-

A et Tyrreni. Rhainerius cum ab Florentia veniret
 in expeditionem hanc (erat enim ortus ex familia
 Azecolorum sive Acciojolorum), Atticam et Boco-
 tiam, ut ante dixi, in ditionem accepit. Nactus est
 et Phocensium regionis pleraque. Ligures Euboiam
 longis temporibus retro ceperant: qui permiserunt
 Venetis, certis conditionibus et pactis in insulam
 ascendere. Posthac paulatim progressi, Euboiam
 universam occuparunt, cum intercessissent discor-
 diae inter Venetos et Ligures (21). Regionem istam
 et redditus, quia placebant, Veneti adhuc habent
 conditionibus et pactis iisdem, quibus in eam in-
 sulam pervenerunt; quæ quidem bona fide colue-
 runt. Rhainerius, Celtiberi Gallique, quotquot
 bello Græcos lacessebant, longo tempore demum
 post Venetos et Ligures in istam regionem appu-
 lisse videntur. Rhainerius quoque IIII advena
 existens, affinitate juncta cum Liguribus quia Eu-
 boiam tenebant, Prothymi (22) cujusdam filiam
 uxorem sibi associavit. Hinc regionem eam occu-
 pans, etiam Corinthum subegit. Peloponnesum
 quoque subjicere animo agitabat. Postea cum ad
 ipsum veniret frater Græcorum regis Theodorus,
 inter se affinitatem fecerunt; nam uxorem dedit
 Theodoro duci filiam suam, quæ formæ elegantia
 omnes antecedebat; Corinthumque, ubi mortuus
 esset, ei concessit. Promiserat enim Rhainerius,
 ut dotis nomine, ubi primum ipse defunctus fue-
 rit, Corinthum accipiat. Filiam suam alteram de-
 spondit Carolo Acarnaniæ et Ætolia principi (23).
 Duces regionis illius priores pertinebant ad regem
 Parthenopes, quæ nunc Neapolis vocatur. Cum a
 finitimis et vicinis gentibus expellerentur suis se-
 dibus, duce destitutæ, Cephallenia, Zacynthus et
 Echinades insulæ, ad istum regem conversæ, præ-
 lectum et principem ab eo acceperunt. Venerant
 jam olim et alii præfecti et principes in insulas
 istas. Ibi tum Carolus ille de familia Tocorum ha-
 buit secum viros spectatæ virtutis, Rhosum (24),
 Gidium sive Guidonem, Myleiaresem. Et cum Ce-
 phallenia moras traherent, animum in Epiroti in-
 tenderunt; adjunctisque Epirotis, regionem quam
 habebant subjectam, in ditionem acceperunt; pau-
 latimque etiam Acarnania in ditionem venit.

D Albani ruentes ab Epidamno, et ad orientem
 properantes, Thessaliam, et Mediterraneæ Mace-
 doniæ pleraque, Argyropolichnam et Castoriam
 dominio suo addiderunt. Advenientes deinde in
 Thessaliam, urbes inter se sunt partiti, regionem-
 que, ut qui pastores essent, nec ullo in loco fixas

Notulæ marginales.

(21) Ann. 1301.

(22) Philippi de Oria. 1251.

(23) E familia Tochiorum sive Toriorum Bene-

ventana.

(24) Jacobus de Rozza, Dominicus Gilius, Gotfridus Mili.

sedes haberent, depascebantur. Postquam autem in Acarnaniam pervenere, Acarnaniæ principe id permittente, etiam eam regionem pecoribus depasendam objecere. Postea convenit inter ipsos, ut insidias tenderent Græcis, utcumque tamen res cecidisset. Et sane duci Isaaco (25), qui venatum profectus erat, Albani venientes insidias struunt duce Spata (26). Qui cum foret vir impiger, et ad omnia audax, plurimum suis eo tempore audacia et fortitudine profuit. Ducem Isaacium eo loci confecerunt. Hinc continuo incursionem in regionem ejus facientes, eam subegere, virosque quoscunque in agris deprehenderunt, cepere vivos. Postea obsidentes Arten (quæ olim Ambracia) Acarnaniæ urbem, haud cessarunt priusquam eam occupassent. Hanc regionem subigentes, haud abstinebant ab occidentalium regione, quam **112** miris modis evastabant, nunquam quieti se tradentes. His moti principes Neapolitani, ab Corcyra insula (27) pergentes (insulam enim istam ea tempestate Parthenopes reges tenebant) et copias contrahentes proficiscebantur contra Acarnaniam, ut Albanos ex sua regione deturbarent, et Arten Acarnaniæ urbem captam recuperarent. Qui advenientes, Arten obsederunt, bellicasque machinas muro admoverunt, ut urbem vi caperent. Spatas Albanorum dux haud intra moenia se continebat, sed extra urbem obambulans consulebat Albanis, quos in unum collegerat, ut se prompte sequerentur ad præsens periculum. Quo impigre facto, opprimunt subito Italorum exercitum oppugnationi intentum, quos in fugam compellunt, plurimis partim necatis, partim captis. Socius et auxiliaris aderat in eo prælio Priolupus Ætoliæ princeps Triballus affinis Spatæ duci Artæ. In hunc modum Spatæi Acarnaniam occuparunt. Postea Carolus cum proficisceretur ab insulis cum suis sociis, necnon aliis quibusdam qui in societatem belli venerant, offensi Albanorum tyrannide, regionem Acarnaniæ subegerunt. Præterea eripuerunt Ætoliæ Izaulo (28) regenti Dromæonum urbem et Ætoliæ. Imperium Ætoliæ antea penes Thomam Priolupæ Triballi filium fuit, et hoc pacto in Izaulum pervenit. Cum adjuvaret Priolupus Spatan, et Albanos in bello quod gestum est cum Italis, Arten metropolim Acarnaniæ obsidentibus, evenit ut in eo prælio captivi complures, qui generis claritate excelebant admodum, in manus venirent. Inter captivos hos exstitit et Izaulus e grege optimatum: qui adolescens regis Parthenopes nuncupabatur. Forma erat liberali, et quantum ad mores attinet, æquus et placidus. Nunc cum plurimis aliis captivum trahens Priolu-

μοντο τὴν χώραν. Νομάδες τε ὄντες, καὶ οὐδαμῆ δευ βέβαιον σφῶν αὐτῶν τὴν οἰκησιν ποιούμενοι. Ἐπεὶ δὲ καὶ ἐς Ἀκαρνανίαν ἀφικόμενοι, γνώμη τοῦ ἡγεμόνος Ἀκαρνανίας, ἐφιέμενον ⁸³ αὐτοῖς τῆς χώρας, ἐνέμεντό τε τὴνδε τὴν χώραν. Μετὰ δὲ ταῦτα συνίσταντο ἀλλήλοις, ὡς τοῖς Ἑλλήσιν ἐπιθησόμενοι, ὅπως ἂν αὐτοῖς προχωροῖη· καὶ δήποτε τοῦ ἡγεμόνος, Ἰσαάκιος δ' ἦν τοῦνομα, ἐπὶ ἄγρην φοιτῶντος ἀφικνουμένου, ἐπέθεντό τε αὐτῷ οἱ Ἄλθανοί, ἡγεμόνου αὐτοῦ Ἰσπάτα, ἀνδρὸς ὀρμήν τε καὶ τόλμην ἐπιδεικνυμένου σφίσιν ἐν τῷ τότε παρόντι, ξύμφερον ἐς τὰ παρόντα αὐτοῖς, καὶ οὐκ ἀδόκιμον. Καὶ τὸν μὲν ἡγεμόνα αὐτοῦ ταύτῃ ἀνεῖλον· τὴν δὲ χώραν αὐτίκα ὑπελαύοντες κατέσχον τε καὶ ἐζώγρησαν τοὺς ἐν τοῖς ἀγροῖς συλλαμβάνοντες, ὧ ἂν πορτύχοιεν. Μετὰ δὲ ταῦτα πολιορκούντες τε Ἀρτην τῆς Ἀκαρνανίας πόλιν, παρεστήσαντο. Καὶ τὴν χώραν ταύτην ὑφ' αὐτοῖς ποιησάμενοι, τὴν τῶν Ἐσπερίων χώραν ἐόησαν, οὐδὲν ἔτι ἐς ἡσυχίαν ἐνδιδόντες. Μετὰ δὲ ταῦτα οἱ τῆς Νεαπόλεως ἄρχοντες, ἀπὸ Κερκύρας τῆς νήσου ὀρμώμενοι (εἶχον δὲ τότε τὴν νήσον οἱ Παρθενόπης βασιλεῖς), καὶ παρασκευασάμενοι στρατὸν, ἔειστο ἐπὶ τὴν Ἀκαρνανίαν, ὡς τοὺς τε Ἄλθανοὺς τὴν χώραν ἀφαιρησόμενοι, καὶ Ἀρτην τῆς Ἀκαρνανίας καταστρεφόμενοι λαβόντες. Ἀφικόμενοι δὲ ἐς Ἀρτην, τὴν τε πόλιν ἐπολιόρκουν, καὶ μηχανὰς προσέφερον τῷ τείχει, ὡς αἰρήσοντες ⁸⁴. Σπάτας δὲ ὁ τῶν Ἄλθανῶν ἡγεμὼν, οὐ γὰρ εἰσῆει ἐς τὴν πόλιν, ἀλλ' ἐκτὸς περιῆει τὴν χώραν, τοὺς τε Ἄλθανοὺς συλλέξας ἐς ταῦτό, καὶ βουλευσάμενος, ὡς αὐτῷ εἶποντο ἐτοιμῶς εἰς τὸν κίνδυνον, ἄφνω ἐπεισπίπτουσι τῷ Ἰταλῶν στρατεύματι, ὃ ἐπολιόρκει τὴν πόλιν, καὶ τρεψάμενοι ἐς φυγὴν, πολλοὺς μὲν διέφθειραν, τοὺς δὲ πλείους ἐζώγρησαν. Συνεπελάθετο δὲ αὐτοῖς ἐς τὸνδε τὸν πόλεμον καὶ Πριάλουπας ὁ τῆς Αἰτωλίας ἡγεμὼν, ἀνὴρ Τριβαλλῶς, ὃς ἐπιγαμίαν πρὸς τὸν Σπάταν, τῆς Ἀρτης ἡγεμόνα, ἐπεποίητο. Οὕτω μὲν οὖν κατέσχον οἱ Σπαταῖοι τὴν χώραν τῆς Ἀκαρνανίας. Μετὰ δὲ ταῦτα ὀρμημένου τοῦ Καρούλου ἀπὸ τῶν νήσων σὺν τοῖς ἑταίροις αὐτοῦ, καὶ τινῶν τῶν τῆς χώρας, ἅτε δὴ ἀχθομένον τῇ Ἄλθανῶν τυραννίδι, τὴν τε χώραν κατεστρέψαντο τῆς Ἀκαρνανίας· πρὸς δὲ καὶ τὴν Αἰτωλίαν, ἀφελόμενοι Ἰζάουλον τὸν τότε ἡγεμονεύοντα Δρομαίων τε τῆς πόλεως, καὶ χώρας τε τῆς Αἰτωλίας ἤδη. Ἡ δὲ ἀρχὴ τῆς Αἰτωλίας οὕσα τὸ πρότερον Θωμᾶ τοῦ Πριάλουπῶν Τριβαλλοῦ, περιῆλθεν ἐς τοῦτον δὴ τὸν Ἰζάουλον τρόπῳ τοιῷδε. Ὡς συνεπελάθετο ὁ Πριάλουπας τῷ τε Σπάτῃ καὶ τοῖς Ἄλθανοῖς ἐς τὸν πρὸς Ἰταλοὺς πόλεμον, πολιορκούντας Ἀρτην μητρόπολιν τῆς Ἀκαρνανίας χώρας, ἐάλωσαν δὴ ἐν τῇ μάχῃ ταύτῃ ἄλλοι τε πολλοὶ τῶν παρὰ σφίσιν εὐδοκιμούντων τῷ γένει, καὶ δὴ καὶ Ἰζάου-

Notulæ marginales.

(25) Qui et Masæchius.
(26) Spatafora.

(27) Corcyra a Rogerio capta, circa ann. 1150.
(28) Inico de Daulos. *Al. Izaulo.*

⁸³ ἐφιέμενον, R. ut in c. ⁸⁴ αὐτοῖς, Sic etiam R. ^{*} αἰρήσαντες R. ut in c.

λος, εἰς τῶν ἀρίστων λεγόμενος γενέσθαι τοῦ Παρ-
 θενόπης βασιλείου νεανίας, τὸ μὲν εἶδος οὐκ ἀγῆης,
 ἐπεικῆς δὲ τὸν τρόπον καὶ ἡτύχιος. Τοῦτον σὺν πολ-
 λοῖς ἄλλοις ἀγόμενος ὁ Πριάλουπας εἰς τὰ οἰκεῖα, ὡς
 ἀνδράποδά τε περιεῖπε, καὶ εἶχαν ἐν φυλακῇ, ἐς τὰ
 βασίλεια διατρίβων, κατεῖχεν ὡς χρημάτων ἐς τοὺς
 προσήκοντας ἐσαῦθις ἀποδιδόμενος, ἦν αἰτοῦντο αὐ-
 τοῦς. Ἡ δὲ γυνὴ τοῦτου, ὡς ἑώρα τὸν νεανίαν, ἠράσθη
 τε αὐτοῦ· ἦν γὰρ καὶ ἐς ἄλλους πρότερον φοιτῶσα
 εἰς ἄνδρας, καὶ ἀκόλαστος. Συγγινομένη τοίνυν τῷ
 νεανίᾳ, καὶ ἐπιμαινομένη αὐτῷ ἐς τὸν ἔρωτα, συντί-
 θεται αὐτῷ ἐπὶ τῷ ἀνδρὶ ἐπιβουλήν, καὶ ἐξηγουμέ-
 νης τῆς γυναικὸς ἐς τὴν κοίτην, ὡς ἀνεπαύετο
 Πριάλουπας ὁ ἡγεμὼν, ἀνεῖλέ τε αὐτὸν ἄμα σὺν τῇ
 γυναικί, καὶ ἄμα συγκατίσχει τὴν ἡγεμονίαν αὐτῷ.
 Ἐπειδὴ ἐτυράννευεν, οὐδενὶ τῶν ἐν τῇ πόλει,
 ἀλλ' ἐν τῇ γυναικί ἀρεσκόμενος. Ἡ μὲντοι δίκη
 τὸν Πριάλουπην οὐκ εἰς μακρὰν κατέλαβε τὸν
 παῖδα αὐτοῦ ἀπὸ ταύτης δὴ τῆς γυναικὸς γενόμενον
 αὐτῷ. Τοῦτον γὰρ τοι, ὡς ἐφοῖτα παρὰ βασιλέα
 Μωσεῖ, αἰτούμενος συμμαχίαν τε καὶ ἐπικουρίαν
 ἐπὶ Κάρουλον, τὸν τότε δὴ Ἀκαρνανίας τύραννον,
 συλλαβῶν, ὥστε τὴν χώραν αὐτοῦ κατασχεῖν, ἐξέκο-
 ψε τὸ ὄφθαλμῷ. Τὴν μὲντοι χώραν οὐδεὶς κατεστρέ-
 ψατο τῆς Ἰωαννίνων πόλεως. Ἐπαγομένη τοῦτον δὴ
 τὸν Κάρουλον ἐπὶ σφίσις ἄρχοντα, καὶ ἐπιτετραμ-
 μένου αὐτῷ διέπειν τὰ τῆς πόλεως πράγματα, καὶ
 ἀντεχομένου ἐς τὸν πόλεμον κράτιστα. Ἡ μὲντοι ἀρ-
 χὴ αὕτη Τριβαλλῶν οὔσα τὸ παλαιὸν, οὕτω ἐς τε
 Ἰζάουλον, καὶ ἐπὶ Κάρουλον τὸν ἡγεμόνα περιῆλ-
 θεν. Οὕτω δὲ ἄμφω τῷ χεῖρε κατασχὼν οὗτος, καὶ
 τὴν πρὸς τῷ Ἀρχελῶφ χώραν, τὸ τε Αἰετὸν καλού-
 μενον, καὶ Ἀγγελοπολίχνην, ἐς τε ἐπὶ Ναύπακτον,
 τὸν καταντικρὺ Ἀχαΐας, ἐπεκράτει τῆς χώρας καὶ
 ἐτυράννευεν ἐπὶ μέγα χωρήσας δυνάμεως, ἀνὴρ τὰ
 τε ἐς ἀρχὴν, καὶ ἐς τὸν πόλεμον δοκῶν γενέσθαι οὐ-
 δενδῆς τῶν τότε ἡγουμένων λειπόμενος. Καὶ ἐν πολέ-
 μοις πρὸς τοὺς περιόχους μέγα εὐδοκιμῶν, ἠγάγε-
 το, ὡς πρότερόν μοι ἐλέγετο, τοῦ Ἀθηνῶν τε καὶ
 Κορίνθου ἡγεμόνος θυγατέρα ἐς γάμον. Τοῦτω τῷ
 ἡγεμόνι παῖς ἐγένετο νόθος· ἀπὸ γὰρ τῆς Εὐβοΐδος
 αὐτῷ γυναικὸς ἄρβενος οὐκ ἔτυχε γόνου. Νόθῳ δὲ
 τῷ παιδί ἦν ἔνομα Ἀντώνιος. Τοῦτω τῷ Ἀντιωνίῳ
 τὴν τε Βοιωτίαν κατέλιπε καὶ τὴν Θηβῶν πόλιν· τὴν
 γὰρ Κόρινθον κατέλιπε τῷ κηδεστῇ αὐτοῦ Θεοδώρῳ
 τῷ βασιλέως ἀδελφῷ. Τὴν δὲ Ἀθηνῶν πόλιν, ἀφελό-
 μενος ταύτην τὸ πρόσθεν τοὺς Κελτίθηρας ἀπὸ Να-
 θάρης³, εἶχον γὰρ δὴ καὶ ταύτην οἱ Ἰθῆρες κατα-
 στρεψάμενοι, κατέλιπε τοῖς Οὐνετοῖς. Ὁ μὲντοι
 παῖς αὐτοῦ Ἀντώνιος οὗτος, ὡς παρὰ τοῦ πατρὸς
 παρεδέξατο τὴν τῆς Βοιωτίας ἀρχήν· τὴν γὰρ δὴ
 Φωκαΐδα χώραν ἄλλην, καὶ Λεβαδίαν ὑπηγάγετο
 Πιαζήτης ὁ Ἀμουράτει, προσθέμενος τῇ ἑαυτοῦ
 ἀρχῇ, ὡς πρότερόν μοι δεδήλωται· οὗτος δὴ οὖν ἐπὶ
 τοὺς Οὐνετοὺς ἐξήνεγκε πόλεμον, καὶ τὰς Ἀθήνας

A pas domum, ut mancipium tractavit; eosque in
 custodia asservavit, moratus in regia, volens eos
 propinquis restituere, accepta pecunia, si venirent
 suos redemptum. Uxor Prialupæ adolescentem
 visum amare cœpit. Erat enim istius mulieris in-
 genium, ut priusquam peteretur, peteret viros,
 præ intemperantia cui obnoxia erat. Cum igitur
 stupri consuetudinem cum adolescente habuisset,
 amore ardens et furens, cum adolescente insidias
 marito subornat. Mulier adolescentem ducit in
 cubiculum, in quo quiescere solitus erat Prialupas
 dux: ibique, adjuvans adolescentem mulier, Pria-
 lupas occisus est, et ipse ad imperii gubernacula
 ascendit. Cum autem sibi tyrannidem ad eum mo-
 dum parasset, nemini nisi mulieri soli placebat.
 B At ultio haud multo post secuta **113** est. Prialu-
 pas enim, qui filius ejus erat, patris nomen ge-
 rens, natus ex ista uxore, cum properaret ad re-
 gem Mosem, petens auxilium et præsidium contra
 Carolum (29) Acarnania principem, ut eam regio-
 nem in potestatem redigeret, captus est, oculique
 ejus eruti sunt. Regionem urbis Joanniorum nemo
 subegit. Petiit enim Carolum sibi ducem: cui ubi
 primum urbis administratio est commissa, bellum
 fortiter admodum sustinuit. Regnum hoc, cum
 prius Triballorum foret, ad Izaulum et Carolum
 ducem in hunc modum descendit. Cum utraque
 teneret finitimam Archeloi regionem, quæ ea tem-
 pestate Aclis vocabatur, et Argyropolicenam
 usque Naupactum, quæ est e regione Achaïæ, suo
 imperio admovit. Qui principatum administravit
 cum usque res suæ incrementa sumerent, pace
 belloque nulli ducum cederet; tandem cum bellis,
 quæ adversus Imitimos gessit, plurimum gloriæ
 sibi peperisset, duxit, ut supra docuimus, Raine-
 rij Athenarum et Corinthi principis filiam. Huic
 duci natus est filius nothus; nam ex Euboïde
 uxore stirps virilis haud nata est. Nomen filii no-
 thi erat Antonius. Huic testamento reliquit Bœo-
 tiam, et Thebas urbem; nam Corinthus cesserat
 genero Theodoro, regis fratri. Urbem Athenas,
 quæ prius Celtiberorum erat (nam et hanc tenuere
 Iberi) sibi subjiciens, tandem Venetis reliquit.
 Filius Antonius a patre accepit Bœotiæ regnum;
 D nam reliqua Phocensium regio et Lebadia vene-
 rant in potestatem Pajazitis, quas suo dominio
 adjunxit, ut supra memoravimus. Antonius contra
 Venetos bellum movit, et Athenas summa diligen-
 tia exercitibus circumsegit. Veneti ægre ferebant
 urbem suam obsidione premi: parant igitur eam
 obsidione solvere. Et cum statuissent hostili ani-
 mo proficisci contra Thebas, exercitum ex Euboïa
 quantum potuere compararunt, necnon reliqua
 quæ ad instruendum exercitum attinent, college-
 runt. Et ab Euboïa recta movent in Bœotiam, et

Notulæ marginales.

29) Daulum.

³ Ναθάρης R. ut in c.

contra urbem. Antonius ut accepit Venetos contra se cum exercitu pergere, suos in duas turmas partitur, quas locat in via per quam Venetos et Euboenses iter facturos comperit habebat. Unam posuit in fronte, alteram ut a tergo esset iter ingressis. Deinde expectavit donec hostes ex improviso in medium venirent.

στρατευομένου; ἐπ' αὐτὸν, λόχους ποιησάμενος διττούς, κατὰ τὴν ὁδὸν, ἧ ἐπίθετο μέλλοντας διαπορεύεσθαι τοὺς τε Εὐβοίας ἅμα καὶ Οὐενετοὺς, τὸν μὲν ἐναθρεύσας ἐς τὸ πρόσθι τῆς ὁδοῦ, τὸν δὲ ἐς τὸ ὀπίσθην, ἐπέμενεν ἐμβαλεῖν ἐς τὸ μέσον τοὺς πολεμίους.

Veneti progrediebantur ad urbem Thebas, quae aberat ab Euboeia stadiis centum quinquaginta. Numerus autem eorum qui arma Thebis inferre parabant, complectebatur sex millia militum. Antonius, cum in insidias **114** hostes praecipitati essent, in hos undique coortus, habens in singulis turmis non ultra ter centenos, simul utrisque apprensus, hostes fugam arripere coegit, plurimis caesis et captis. Etiam principes qui eorum regionem gubernabant, cepit vivos. Hinc cedens reversus est, unde digressus erat, ad obsidionem Athenarum. Ad hanc urbem copias habuit, donec quidam Athenienses pacto intercedente per proditorem urbem hosti traderent. Deinde paucis diebus post et arcem quam obsidione urgebat, occupavit, princepsque Atticae et Bœotiae declaratus est. Cum autem venisset jam ante in Januas Pajazitis, superstiti adhuc patre, deinde quoque accessit Januas Mosis, Musulmanis, et Mechemetis: Januae milites muneribus sibi conciliavit, et in regione sua admodum suaviter et tranquille in reliquum regnavit. Dicunt hunc virum cætera illustrem exstitisse. Deinde cum in ditionem redeisset Athenas, ferunt eum tum demum abiisse ad Januas regis, quas sibi familiaritate et arctissima necessitudine devinxit. Tyrannidem autem exercuit, ducta privati ejusdem Thebani uxore. Cum enim nuptiale sacrum peragentes in nuptiis ejusdem Thebani choreas ducerent, aderat et sacerdotis ejusdem filia, maritum habens forma quidem luculenta, moribusque venustis et modestis praeditum. Hanc in ipsa chorea adamavit. Amore autem amens, haud multo tempore post eam sibi matrimonio junxit. Feliciterque vitam egit, cum principatum ad eum modum instituisset, quo sibi suisque et aliis maxime opportune habere videbatur. Aleoti (30) filium Ægiuæ principem, qui corporis fortitudine praestabat, generum ascivit, data ei quam adoptaverat, in uxorem, filia. Habuit et aliam filiam adoptivam, qua sibi generum paravit juvenem quemdam ab Euboea oriundum, clara loco natum. Postremo cum bellum inter ipsum et Venetos pace diremptum foret, pacatam amplexus est vitam. Aleoti filium Ægiuæ ducem, virum maxime sibi commodum, quando

ἐπολιόρκει, προσέχων ἐντεταμένως. Οἱ μὲντοι Οὐενετοὶ δεινὸν ποιησάμενοι πολιορκεῖσθαι τὴν πόλιν αὐτῶν, καὶ ἀμύνειν βουλόμενοι, καὶ ἐπὶ τὴν Θηβῶν διανοούμενοι πόλιν ἰέναι, στρατὸν τε τὸν ἀπὸ τῆς Εὐβοίας, ὅσον ἠδύναντο συλλέξαντες καὶ ὀπλισμένον, ἀπὸ τῆς Εὐβοίας ἐχώρουν ἐπὶ τὴν Βοιωτίαν, καὶ ἐπὶ τὴν πόλιν. Ἀντώνιος δὲ πυθόμενος τοὺς Οὐενετοὺς

ἔνταῦθα οὖν ὡς οἱ Οὐενετοὶ ἐπορεύοντο ἐπὶ τὴν Θηβῶν πόλιν, διέχει δ' ἡ πόλις αὕτη ἀπὸ Εὐβοίας σταδίους ὡσεὶ ρν', καὶ ἦσαν ἐξωπλισμένοι τε ἅμα, καὶ πολλοὶ ὄντες ἐπὶ τὰς Θήβας, ἦσαν δὲ ἀμφὶ τοὺς ἑξακισχιλίους, ἐπιπεσὼν τούτοις ἄφνω ὁ Ἀντώνιος, ἔχων κατὰ τοὺς λόχους οὐ πλείους τῶν τριακοσίων, καὶ ἐπ' ἀμφοῖν ἅμα ἐπιφανείς τοῖς Οὐενετοῖς, ἐς φυγὴν τε ἐτρέψατο, καὶ πολλοὺς τε αὐτῶν διέφθειρε, τοὺς δὲ ἐξώγησε. Καὶ τοὺς τότε ἡγεμόνας τῆς χώρας αὐτῶν ἐξώγησε, καὶ ἀπιὼν αὐθις ἐς τοὺς Πύλους, ἐπολιόρκει τὴν Ἀθηναίων πόλιν, ἐς ἃ δὴ προδοσίαν συνθεμένων αὐτῶ τῶν Ἀθηναίων, τὴν τε πόλιν κατέσχε, καὶ οὐ πολλῷ ὕστερον πολιορκῶν τὴν ἀκρόπολιν παρεστήσατο, καὶ ἐτυράννευε τῆς τε Ἀττικῆς ἅμα καὶ Βοιωτίας. Καὶ ἀφικόμενος ἐς τὰς Παιαζήτεω μὲν πρῶτα θύρας, τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἐτι περιόντος, μετὰ δὲ ταῦτα ἐς τὰς Μωσέως τε καὶ Μουσουλμάνεω, καὶ δὴ καὶ Μεχμέτεω θύρας, ἐθεράπευε τε χρήμασι τὰς βασιλέως θύρας. Καὶ κατὰ τὴν χώραν ἄρχων ἀδεῶς τοῦ λοιποῦ διητάτο. Λέγεται μὲν δὴ καὶ οὗτος, καὶ δοκεῖ γενέσθαι ἀνὴρ τὰ τε ἄλλα εὐδοκιμῶν, καὶ ἐπεὶ τε παρέλαβε τὴν Ἀθηναίων πόλιν, ἐπὶ τε τὰς βασιλέως θύρας οὐδὲν τοι πολλῷ ἀφικόμενος, ἐπιτηδείους τε αὐτῷ σχεῖν, καὶ συνήθεις τοὺς ἀμφὶ τὸν βασιλέα. Ἐτυράννευε δὲ γήμας γυναῖκα ἀνδρὸς ἰδιώτου ἀπὸ Θηβῶν. Ὡς γὰρ ἀνῆγον οἱ Θηβαῖοι χοροὺς ἐπὶ γάμῳ τινι, καὶ ἦν ἱερέως θυγάτηρ ὑπ' ἀνδρὶ γεγεννημένη, οὐκ ἀηδὴς μὲντοι, τὸν δὲ τρόπον ἐπιεικῆς τε ἅμα καὶ σώφρων, ἡράσθη τε αὐτῆς ἐν τῷ χορῷ ἅμα, καὶ ἐρασθεὶς ἀπάγεται ταύτην. Ἐπιμανεὶς δὲ τῷ ἔρωτι, οὐ πολλῷ ὕστερον ἐγημέ τε αὐτὴν, καὶ εὐδαιμόνως βιοτεύων ἐτύγχανεν, ἐξοικονομῶν τε τὴν ἀρχὴν ἐπὶ τὸ ὡς κάλλιστα ἔχειν δοκοῦν ἅμα τοῖς τε ἐν τῇ χώρᾳ καὶ τοῖς ἄλλοις. Οὗτος μὲν οὖν καὶ πρὸς τὸν ἐν τῇ Αἰγύπτῳ ἄρχοντα Γαλεώτου * παιῖδα, τοῦ ἐπὶ ῥώμῃ σώματος ἐπισήμου ὄντος, ἐπιγαμίαν ποιησάμενος ἐπὶ θετῇ αὐτοῦ θυγατρὶ, καὶ ἀπὸ Εὐβοίας νεανίαν τῆς γεωργίου οἰκίας, κηδεστήν ἐπὶ ἐτέρᾳ αὐτοῦ θετῇ ποιησάμενος, πρὸς τε τοὺς Οὐενετοὺς σπονδὰς τε ποιησάμενος, ἡσυχίαν ἤγε. Καὶ Γαλεώτου τὴν παιῖδα, Αἰγύπτῳ δὲ ἄρχοντα, ἐπιτήδειον ἔχων, παρ' αὐτὸν φοιτῶντα ἐθεράπευε, καὶ σωφρονῶν ἐπὶ πολὺ δὴ τοῦ χρόνου διεγένετο, εὐδαιμονῶν ἀπὸ τε τῆς κατὰ τὴν ἀρχὴν οἰκονομίας,

Notulae marginales.

(30) Galeoti.

* Ἀλεώτου, ut infra.

πλοῦτον ἑαυτῷ περιποιούμενος, καὶ τὴν πόλιν ὡς τοῦτον τε μάλιστα κοσμῶν. Τούτων μὲν οὖν περὶ ἐς τοσοῦτον ἐπιμνησάμενος, ἐπάνειμι δὴ ἐπὶ Θεόδωρον, τὸν βασιλέως παῖδα, ἡγεμόνα Σπάρτης τε καὶ ἄλλης Πελοποννήσου, ὡς ὑπὸ Θεοδώρου τοῦ πατρῶου ἐξετρέφετο ἅμα καὶ ἐπαιδεύθη. Μετὰ δὲ ταῦτα κατελήφθη ἐς τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ ἡγεμῶν. Ἐς τοῦτο δὲ ἀφικόμενος, ὁ πατὴρ αὐτοῦ Ἐμμανουὴλ ὁ Βυζαντίου βασιλεὺς, τὸν τε παῖδα καθίστη ἐς τὴν ἀρχὴν, καὶ ἐπὶ τῷ ἀδελφῷ ἦδη τετελευτηκότι λόγον ἐπιτήδειον ἐξετραγῶδει, διεξιὼν ἐπὶ τῷ τάφῳ αὐτοῦ, ἀπολοφωρόμενός τε ἅμα τὸν ἐπιτήδειον ἀδελφόν. Καὶ μετὰ ταῦτα μεταπεμπόμενος τοὺς Πελοποννησίους ἐς Ἴσθμῶν, τὸν τε Ἴσθμῶν ἐτείχισε, καὶ φυλακὴν κατατησάμενος αὐτοῦ, ἀπῆει ἀποπλέων ἐπὶ Βυζαντίου, ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ καὶ τοὺς Πελοποννησίων ἀρχοντας ἐν φυλακῇ.

Ταῦτα μὲν οὖν κατὰ τοὺς τῶν Ἑλλήνων βασιλεῖς συνηνέχθη ἐς ἐκεῖνον τὸν χρόνον. Ἐπὶ δὲ Μεχμέτῳ ἄμεινον σφίσιν ἔχοντες ἐς τε τὴν ἀρχὴν, καὶ ἐς τὴν ἄλλην αὐτῶν βιοτήν, ἐπεὶ ἠσφαλίζοντο τὴν πρὸς βασιλέα Μεχμέτην εἰρήνην τε, καὶ σπονδὰς ἐμποδοῦντες, ὡς οὐδὲν τε μάλιστα αὐτοῖς, δι' ἃ δὴ καὶ ὁ βασιλεὺς Μεχμέτης ἐνεργεῖ, ὡς περὶ πλείστου ποιοῖντο τὴν ἑαυτοῦ εἰρήνην, καὶ πᾶν ὅτι οὖν μᾶλλον πεισομένους, ὥστε τὴν ξενίην σφίσι μὴ διαλύσθαι, ἐχαρίζετό τε αὐτοῖς ὅ τι ᾔετο ἐν χάριτι ποιεῖσθαι αὐτοῖς, τὰ τε ἄλλα καὶ ἐπὶ τῷ παιδί αὐτοῦ Ἀμουράτῃ. Ἦστην γὰρ αὐτῷ δύο παῖδες, Ἀμουράτης μὲν ὁ πρεσβύτερος, Μουσταφᾶς δὲ ὁ νεώτερος, καὶ ἔτι παῖς ὢν. Τούτοις τὸν μὲν Ἀμουράτην ἐς τὴν Εὐρώπην διενεοῖτο καταλιπεῖν, τὸν δὲ ἕτερον ἐς τὴν Ἀσίαν βασιλέα. Καὶ ἐπιδιελόμενος τούτοις τὴν ἀρχὴν, ἐγκατέλιπεν, ὥστε παῖδας ἐμμένειν οἷς ἐπέτρεψε, τῷ Βυζαντίου βασιλεῖ, κατὰ ταῦτα συλλαμβάνειν ἢν τις ἀδικῇ, μὴ ἐπιτρέπειν, ἀλλὰ τῷ ἀδικουμένῳ τιμωρεῖν κατὰ δύναμιν. Ἐς τὴν μέντοι Δακίαν στρατεύματα ἐπιπέμφας, τὴν τε χώραν ἐληΐξετο, καὶ Παιονοδακίαν, Βρενέζῳ τοῦ Χότζα Θερίζῳ θεράποντος ἡγουμένου τε καὶ ἔργα μεγάλα ἀποδεικνυμένου· πρὸς δὲ καὶ Μιχαήλῳ τοῦ τῆς Εὐρώπης αὐτῷ στρατηγῷ, στρατιάν τε ἄγοντος ἐπὶ τοὺς Παίονας, καὶ Παιονοδακίαν, καὶ δὴ καὶ Ἰλλυριούς· Βρενέζῳ μὲντοι ἔργα ἀποδειγμένα ὄξια λόγου κατὰ τὴν Εὐρώπην, ἄλλα τε καὶ ἐπὶ Ἰλλυριούς καὶ Παίονας, καὶ ἐπὶ Πελοπόννησον στρατευσαμένων· πλείστα δὲ τῷ γένους τούτου ἐπὶ στρατηγίας καθισταμένου, σὺν τοῖς Εὐρώπης ἐπιποδρόμοις, ὥστε αὐτῷ αὐτίκα ἐπομένους, ὅποι ἂν ἐξηγοῖτο ἀποφέρεσθαι κέρδη ὡς μέγιστα. Καὶ ἐπὶ τῶν Ἑνετῶν χώραν ἀφικόμενον, καὶ ἀνδριποδισάμενον τὴν χώραν, ἀνδράποδα ἀπαγαγόμενον, πλουτίσαι τοὺς ἐφεπομένους Τούρκων, καὶ μέγα ὀλίβους ἀποδεικνύουσι ὡς ἐν βραχεῖ. Ἔστι δὲ καὶ ὠκδομημένα ἀνά τὴν Εὐρώπην ἀπανταχῇ οὐκ ὀλίγα Βρενέζῳ πεποιημένα, ὥστε ὡς μνημόσυνα ἐς τοὺς ἐπιγιγνομένους καταλιπεῖν. Ὑστέρων μὲντοι

A ad se venisset, magnifice venerabatur. Vitam vero suam cum temperanter instituisset, ad multam senectam pervenit, feliciter vivens. Et quia imperium pulchre et decenter ordinarat, multas comportavit inde divitias. Urbem quoque, quam potuit maxime, aedificiis et reliquo apparatu exornavit. Horum cum huicque mentionem fecerim, tempus est ut redeam ad Theodorum regis filium Sparta: et relique Peloponnesi principem, qui educatus et disciplinis institutus a Theodoro patre, **115** postea ab eodem mortuo principatum accepit. Ad hunc cum venisset pater ejus Emmanuel Byzantii rex, principatum firmiorem et stabiliorem Theodoro fecit. Sermone quoque funebrem habuit, et maximo mœnore affectus volutabatur super filii sepulcro. Postea advocans Peloponnesios in Isthmum, muro eum includere aggressus est. Cui cum imposuisset presidium, Byzantium repetiit, habens secum in vinculis Peloponnesiorum duces.

B hæc quidem sunt quæ ea tempestate regibus Græcorum evenerunt. Imperante Mechemete, bene se res Græcorum habebant, tum quantum ad regnum, tum quantum ad reliquum vivendi pertinet modum. Postquam in fœdus et pacem coierant cum Mechemete, nihil antiquius Mechemetes ducebat, quam summa ope niti ut Græci quamplurimi istam pacem facerent. Proinde quidvis potius malebat quam ut peregrini cum his in colloquium congregarentur. Nec cessabat in eos dona conferre, quæcumque iis grata fore arbitrabatur. Reliqua etiam faciebat propter filium suum Amuratem. Erant enim ei duo filii, Amurates, qui natu erat maximus, et Mustaphas annis junior, et adhuc puerilem agens ætatem. Europe imperium illi, huic Asiæ testamento relinquere parabat. Cumque ita filiis quæ ad regnum attinere visa sunt disposuisset, jussit ut extremam suam voluntatem servarent: Byzantioque regi subsidio venirent, quodocumque ab hostibus vim pateretur, et fortiter virum defenderent ab his qui ei injuriam facerent. Cum copias misisset in Daciam, eam diripiebat. Nec a Pannodacia manus abstinuit, Chotza Therozis ministro exercitum juctante contra Pannones et Pannodaciam, Illyricosque. Brenezis, qui arma inferebat Illyricis et Pannonibus et Peloponneso, exstant in Europa designata opera plurima memoratu digna: plurima quoque egregia facta Turcorum, cum Europæ equilibus adjuncti stipendia facerent, maxime celebrantur. Cum enim expediti sequerentur, quodocumque dux duxisset, commoda plurima reportabant. Et cum eodem duce incursionem fecissent in Venetorum regionem Turci, magna præda hominum aliarumque rerum abacta, admodum opulenti facti sunt. Itaque haud modica ædificia a Breneze in Europa sunt excitata, ut posteris monumentum forent. Postea autem cum relictis Mose ad fratrem ejus transisset, imperatoriam dignitatem filii concessit. Hinc cum Brenezis filii Jesus, (31) Baraucus

Notulæ marginales.

et Italies provincia ducendi in hostes fungerentur, A brevi ad maximam claritatem **116** pervenere. Brenezes inhabitavit Janitzam urbem, quam a rege, ut ibi domicilium haberet, dono acceperat. Filiis autem præceptum erat, ut quandoeunque necessitas postularet, haud conctarentur ministrare et inservire regi. Janitza urbs sita est prope flumen Axium : nec pauci juxta eam coluntur Brenezis vici. Sub Mechemete post Brenezem Turachanes (quem hodie Vardari vocant) eximius dux erat, qui præerat equitibus, qui undique ad ipsum concurrerant. Ususque prospero rerum successu, prædæ agebat plurimas ex hostili regione. Imperavit Bydinæ, cum huic a rege Mechemete esset præfectus : transiensque in Pannoniam, multum gloriæ per universam Europam obtinuit.

ἐπὶ Μωσέως τοῦ Παλαζήτεω συνέθη το αὐτὸν μεταστῆσάμενον ἐπὶ Μεχμέτην τὸν ἀδελφὸν τοῖς γὰρ πρῶτον αὐτοῦ ὑφέσθαι τῆς στρατηγίας. Καὶ τὸ ἐντεῦθεν ἡγουμένου τοὺς Βρενέζεω παῖδας, Ἰησοῦν καὶ Βαρράγκον, καὶ ἄη καὶ Ἀλίην ἐπὶ μέγα θόξῃς ἀφίκοιτο ἀνὰ τὴν Εὐρώπην. Ἔκει δὲ Βρενέζης τὰ Ἰανιτζά * πόλιν, ἣν δὴ ἀφ' οὗ οἰκῆσαι παρὰ βασιλείως ἐδωρήθη, ἑαυτῷ τε καὶ τοῖς παισὶν ἀνοικεῖν * τὴν πόλιν, αλεῖψουσὺν ἂν θέοιτο ὑπηρετοῦντας τῷ βασιλεῖ. Τὰ δὲ Ἰανιτζά πόλις ἐστὶ παρὰ τῷ Ἀξιῷ ποταμῷ, καὶ κῶμαι παρ' αὐτὴν τὴν πόλιν Βρενέζεω οὐκ ὀλίγαι. Ἐπὶ μέντοι Μεχμέτεω μετὰ δὲ Βρενέζην Τουραχάνης, παρὰ Τούρκους εὐδοκίμων, ἐπὶ στρατηγίας τε ἐξῆλθε, ἐπισπομένων αὐτῷ τῶν Ἱπποδρομιῶν. Καὶ τύχῃ χριόμενος ἀγαθῇ, τὴν πολεμίων ἐλπίζετο χώραν. Εἶχε δὲ Βυθίνην τότε ὑπὸ Μεχμέτεω ἐπιτετραμμένος ἄρχεον, καὶ ἐς Παιονίαν διαβλίνων †, μέγα εὐδοκίμων τῇ Εὐρώπῃ.

Notulæ marginales.

* Ἰανιτζα. Sic inf.; in al. ut in c. * ἀνήκειν. Sic etiam R. † διαβλίνω. R. ut in c.

ΛΑΟΝΙΚΟΥ ΧΑΛΚΟΚΟΝΔΥΛΟΥ

ΑΘΗΝΑΙΟΥ

ΑΠΟΔΕΙΞΕΙΣ ΙΣΤΟΡΙΩΝ Η ΠΕΜΠΤΗ.

LAONICI CHALCOCONDYLÆ

ATHENIENSIS

HISTORIARUM

DE ORIGINE AC REBUS GESTIS TURCORUM

LIBER QUINTUS.

Amuratis II initia, orda potitiæ et militiæ Turcicæ. Thessalonica a Græco imp. Venetis vendita, a Turcis occupata. Bella cum Caramano, et Huniade, Gepuensium item intestina seditio.

117 Mortuo Mechemete, qui Pajazitis fuit filius, C regi sui anno duodecimo, imperii moderamen Mechemetis filius Amurates (32), qui ceteros ætate antecibat, nactus est. Ea tempestate versabatur Prusæ, quæ Asiæ urbs est, quæque ad regni curam attingere visa sunt constituebat. Græci Mechemetis

Ἐπεὶ δὲ ἐτελεύτησεν ὁ Παλαζήτεω Μεχμέτης, βασιλεύσας ἑτη δυσκαίδεκα, διεδέξατο τὴν βασιλείαν Ἀμουράτης ὁ Μεχμέτεω παῖς αὐτοῦ πρεσβύτερος γενόμενος. Ἐπύγχανε δὲ ὢν ἐν Προύσῃ κατὰ τὴν Ἀσίαν, καὶ καθίστη τὰ ἐν τῇ ἀρχῇ. Ἕλληνες δὲ ὡς ἐπύθοντο τελευτήσαντα Μεχμέτην, καὶ Ἀμου-

Notulæ marginales.

(32) Amurates II, Turcorum decimus imper., 1412 vel 1419.

ρίτην ἐς τὴν βασιλείαν καταστήσαι, μετεπέμποντο ἄπὸς Ἀθήνων Μουσταφᾶν, τὸν Παιαζήτεω λεγόμενον παῖδα γενέσθαι. Ἐτυχε δὲ διατρίβων ἐν Ἀθήναις, ὑπὸ Ἑλλήνων ὡς μετριώτατα φυλαττόμενος. Ἐπεὶ δὲ μεταπεμπόμενοι τοῦτον, διεκωλύοντο ὑπὸ πνευμάτων, ἐν τῷ τόπῳ δὴ παρόντι βιαζομένων τὴν ἐπὶ Ἑλλήσποντον ἀπὸ Ἀθήνων ἀνοδὸν, καὶ ἔδει ἐν τῇ Εὐρώπῃ αὐτοὺς καθιστάσαι βασιλέα. Τριήρεις γὰρ διεκώλυον τὴν διάβασιν Ἀμουράτει ἐπὶ τὴν Εὐρώπην, καὶ τὴν γε Προποντίδα τε καὶ Ἑλλήσποντον εἰργάζοντες ἐς τὴν διάβασιν, κατέπλευσαν ἐπὶ Καλλιούπολιν τῆς Χερσονήσου, πόλιν εὐδαίμονα, ὡς ἐνταῦθα τῷ τε Μουσταφᾶ ἑσπλέοντι συγγένοιτο, καὶ ἀποδεικνύμενοι αὐτὸν βασιλέα Εὐρώπης, τὴν τε Καλλιούπολιν σφίσι ἀποδοῦναι πείσασιν Μουσταφᾶν. Ἐνταῦθα μὲν οὖν Ἕλληνας ἀπὸ ἀφροσύνης σφᾶς τε αὐτοὺς, καὶ τὰ πράγματα λέντο διαφθοροῦντες ὡς τὸ ἐπίπλαν, καὶ παραθραχὺ δὲ τὴν πόλιν αὐτῶν ὑπὸ Ἀμουράτει ἀνδραποδισθῆναι. Ὡς γὰρ δὴ οἱ τοῦ Ἀμουράτει ἄρχοντες καταλειφθέντες ἐν τῇ Εὐρώπῃ ὑπὸ Μεχμέτει τοῦ πατρὸς, ὥστε αὐτῷ πείθεσθαι διαδεδωμένῳ τὴν βασιλείαν, ἀφίχοντο ἐπὶ Βυζαντίου βασιλέα, πρεσβευόμενοι ἐς τὰ παρόντα σφίσι, μὴ ἀξυμφώνους γενέσθαι τοὺς Ἕλληνας, καὶ περὶ σφᾶς νεωτερίσαι, παρ' ἧ καὶ ἐπηγγελλόμενοι εἶναι τῷ βασιλεῖ Μεχμέτῃ· ἦν δὲ Παιαζήτης τῶν ἀρίστων τοῦ βασιλέως πρόταξις τε καὶ στρατηγὸς τῆς Εὐρώπης γενόμενος· οὗτος οὖν ἀγχοῦ ἐλάσας τῷ Βυζαντίου βασιλεῖ, διεπρεσβεύετο ἐπὶ τὰς σπονδὰς παρακαλῶν, ὥστε σφίσι αὐτὸν ἐπιτήδειον εἶναι, ἐδίδου ὁμήρους τῶν ἀρίστων παῖδας δυοκαίδεκα, χρυσοῦ δὲ μυριάδας εἴκοσι, καὶ χώραν πολλὴν Καλλιούπολεως, ὅσην ἂν ἔλιωνται παρὰ σφίσι. Ταῦτα δὲ ὑπισχνεῖτό τε καὶ ἐδίδου, ὥστε αὐτὸν Μουσταφᾶν μὲν ἔξω χεῖρειν, μηδετέροις δ' ἐπιδοθεῖν, ἀλλ' ἔξω αὐτοὺς μαχομένους, ὁπότεροι ἂν περιγένωνται, τὴν βασιλείαν περιέπειν. Ταῦτα μὲν οὖν διεκηρυκκίετο πρὸς τὸν τότε βασιλέα Ἑλλήνων Ἰωάννην, νέον τε εἶναι ὄντα, καὶ οὐδὲν μικρὸν ἐπινοοῦντα αὐτῷ ἐς τὴν ἀρχὴν· ἐδόκει τε γὰρ αὐτῷ ἄμεινον ἔχειν ἐς σφᾶς αὐτοὺς περιπίπτοντας, καὶ δίχα γενομένης τῆς ἀρχῆς τὰ πράγματα αὐτῷ βελτίω τε ἔσοιτο τοῦ καθεστηκότος, καὶ ἐπὶ μείζον ἀφίξειτο εὐδαιμονίας, δεομένων ἀμφοῖν, καὶ πῆς γε ἀρχῆς ἐπ' ἀμείωτερα γινομένης, πλέον περιγενέσθαι ἀπ' ἀμφοῖν, ὥστε μηδετέρῳ δὴ ταλαντεύεσθαι. Τοῦτο δ' εἶναι, ἐπειδὴν τὴν ἀρχὴν ἀμφω ἐπιδιελόμενοι σφίσι βασιλεύουσιν. Ὑστερον μὲντοι οὐδὲ τοῦτο ταύτῃ προδιετίθετο, ἀλλ' ἐπὶ τὸν Μουσταφᾶν δῆλος ἦν τῷ παντὶ γινόμενος ὁ βασιλεὺς οὕτως. Βασιλεύων δὲ ὁ πατήρ αὐτοῦ, τάναντία τούτων φρονῶν, ἡξίου μὴ παραβαίνειν τὰς σπονδὰς, ὡς οὐδενὶ ὄντι παραβαίνοντι τὰς σπονδὰς, ἔσοιτ' ἂν ὕγιες ὀτιοῦν ἢ ἔμπεδον, ὥστε μὴ σφαλλομένῳ ἐπιτρέψασθαι. Καὶ τοῦτ' ἔφασκε λογίζεσθαι δεῖν, ὁποτέρῳ γε δεῖσι προστίθεσθαι, ἐνθα τὰ τε χρήματα τῆς βασιλείας, καὶ νεήλυ-

morie et Amuratis in regnum successione accepta, accersebant e Lemno Mustapham, qui Pajazitis forebatur esse filius, et tunc temporis in Lemno agebat mediocri custodia a Græcis asservatus. Cum autem hi qui Mustapham vocatum ierant, prohiberentur ventis adversis, qui transitum a Lemno in Hellespontum violenter eo tempore auferabant, regemque in Europa **118** constitui oporteret, triremibus interceptabant Amuratis in Europam trajectum, Propontidem et Hellespontum intercludentes, ne posset traicere. Ipsi vero navigaverunt Callipolim, que est urbs Chersonesi, rerum omnium abundantia alluentem, ut ibi in colloquium cum adveniente Mustapha venirent. Quem ubi imposuerunt regem Europe, petentes ut sibi restitueret Callipolim, facile impetravit. Hic quidem Græci semetipsos resque suas planissime perditum ivere præ nimia imprudentia; urbsque eorum parum absuit quin capta et direpta ab Amurata fuisset. Nam duces Amuratis relieti in Europa ab Mechemete patre, et filio in regnum succedenti obtemperarent, accessere ad Byzantium regem, petentes ne in præsentiarum Græci dissentire velint: neque ipse quid contra ea quæ promississet regi Mechemeti, novarum rerum cupidine moliretur. Pajazites, unus de numero optimatum regis, declaratus iudex et dux Europe, legatus ibat ad regem Byzantium, adhortans eum ad fœdus faciendum, quo juberetur auxiliaris esse, si quando usus postularet. Et quæ magis regis animum commoveret, offerebat obsides duodecim nobilium filios. His addebatur aureorum myciades viginti, necnon regionem plurimam Callipoli adjacentem, quamcumque eo loci Græci petlissent. Hæc quidem pollicebatur et dabat, ut Mustapham rex Byzantius missum faceret, neutrisque suppetias ferret: sed ipsos potius sinceret concurrere infestis armis: cumque quem belli eventus regem declarasset, regno præesse paterentur. Hæc præconis voce ad Joannem tunc Græcorum regem juvenem, nec quidquam moderati, ut sibi pararet regnum, cogitantem, referebantur. Arbitrabatur namque res suas melius habituras, si illi inimicitias inter se gererent hostiles: neque feliciorum rerum successu usurum quam hætenus, si inter se discordias fovissent. Etiam hinc magnam sibi pollicebatur felicitatem fore, si ambo sua opera indignissent. Præterea hæc cogitatio ejus subibat animum, quod si inter se dividerint regnum, et id super utroque recubuerit, fore ut facile superare possit utrumque: una neutri, quantum ad regni magnitudinem spectat, tum sit conferendus. Id autem commodissime evenire putabat, si regnum inter se distribuerent, et ambo regnarent, post longe aliam tenebat sententiam. Totus namque stetit a partibus Mustaphæ. Pater autem Joannis, qui regnum administrabat, diver-

Notulæ marginales.

* αὐτῷ ἐπιτήδειος. H. ut in c.

sum a filio sentiebat. Nam censebat foederum religionem nec temerandam, nec violandam esse: et qui id fecisset, **119** nihil boni ei unquam eventurum: nec quidquam prohibere, quominus cum errato suo pereat penitus. Verum haec in deliberationem proponenda esse ei, qui deliberet utri parti sit adhaerendum: ab hac parte locentur opes regni et peregrinorum militum robur; ab altera, quae modo diximus, ponantur. Illa quidem dubiam faciunt electionem.

Haec etiam ambiguitatem inferunt, dum cogitaret qua et quomodo regnum sibi subjiceret, et interim Graecorum res in summum adduceret discrimen. In hunc modum ad utramque partem Graecorum animi propendebant. Vicit tamen sententia, quae jubebat regem juvenem, qui rerum tum potiebatur, sequi quocumque duxisset. Proinde adjungebantur Mustaphae (33), eumque regem pronuntiarunt: hac tamen conditione, ut Callipolim amissam reciperent. His ita decretis, copiis navalibus implere naves, quibus instructus rex venit Callipolim. Cum autem nondum eo advenisset Mustaphas e Lemno, volens ipse interim aliquid agere quod pertineret ad regnum Europae, Callipolim obsidere statuit. Aderat et Zunaites Smyrnae princeps, Mustaphae familiaritate junctus. Porro dicebant Turcis, qui convenerant, Mustapham brevi affuturum. Oppugnabant arcem Callipolis: nec multo post dedidit se advenienti Mustaphae Chersonesus: et illico eum regem consalutavit, et quocumque duxisset, promptissime sequebantur. Callipolim sibi tradi postulabat Graecorum rex. Mustaphas paratus erat eam dare, nec abnuere. Turci rem istam iniquis patiebantur animis, cum parum honestum sibi fore arbitrarentur, regno nondum satis firmato, urbem talem Graecis donare. Praeterea in dubio adhuc esse, cum regnum nondum satis sit munitum, quonam res erupturae sint, pollicebatur. Itaque Graecis rex, cum in regnum venisset, aliud, quod sibi utile fore putarent, postulaverint, se ipsis traditurum Callipolim: praeterea si aliquid eos porro haud repulsam passuros.

Graecis in hunc modum persuasis, recta in Europam contendit: quem advenientem omnes ut regem et Pajazitis filium excipiebant, ejusque imperio se submittebant. Cum Pajazites comperitum haberet Mustapham Adrianopolim pergere (urbem enim istam regebat jussu Mechemetis, qui moriens id ei mandarat) exercitu ex Europa congregato, obviam processit Mustaphae quam proxime Adrianopolim, quasi pugnaturus: nec permissurus, si tantae vires fuissent, eum in regni sedem procedere. Cum Mustaphas agmine composito accederet, Turci confestim **120** omnes ad Mustapham transitionem faciunt, eumque ut regem adorant. Praeterea Pajazites provolutus ad genua Mustaphae, eum ut regem adoravit: resque eidem tradidit, ut pro suo arbitrio ageret. Hunc continuo necari

Notulae marginales.

(33) Mustaphae adjunguntur Graeci, fitque rex undecimus.

* εἶχον. R. ut in c. 10. 12. Al. οἶοντο. Sic etiam R.

δες πάρεισι. Καὶ τοῦτο μέντοι ἀναμφιλόγως ἔχον*, ἐμπεδοῦν ἔρασκε τὴν ἀρεσιν, ἦντινα ἂν ἔλοιτο. Ἐκεῖνα δ' αὖ ἐνδοιασμὸν παρεχόμενα, ὅποι τι καὶ ἦ ἐπὶ τὴν βασιλείαν ἀφίκοιτο, κίνδυνον σφίσι τὸν μέγιστον παρέχεσθαι.

Ταῦτα μέντοι τοῖς Ἕλλησιν ἐπὶ ἀμφοτέρω γινόμενοις ταῖς γνώμασι, ἅτε τοῦ νέου βασιλέως τὸ κράτος ἔχοντος, τότε τῶν Ἑλλήνων ταύτῃ τῇ γνώμῃ ἐτίθεντο καὶ αἰρούμενοι τὰ πράγματα, ἣ ἐξηγεῖτο, ἐπὶ τὴν Μουσταφᾶ ἐτρέποντο τύχην, ὥστε καθιστάναι αὐτὸν βασιλέα, καὶ τὴν Καλλιούπολιν σφίσι ἀποδίδοσθαι, ὥστε ταῦτα ἐδέδοκτο, καὶ ἐπλήρουν τὰς ναῦς. Ἀφίκετο οὖν ὁ βασιλεὺς ἐπὶ τὴν Καλλιούπολιν, καὶ ὡς οὐδὲν παρεγένετο ἀπὸ Λήμνου ὁ Μουσταφᾶς, προαγόμενος πράσσειν τι ἐς τὴν ἀρχὴν τῆς Εὐρώπης, καὶ πολιορκεῖν τὴν Καλλιούπολιν Ζουναίτην τὸν τῆς Σμύρνης ἀρχοντα, παρόντα δὴ τότε σφίσι, ἅτε ἐταῖρον ὄντα τοῦ Μουσταφᾶ, ὡς παρεσομένου δὴ αὐτίκα κάκεινου, ἐξεπιδεικνύντες τοῖς Τούρκοις, ἐπολιόρκουν τὴν ἄκραν τῆς Καλλιουπόλεως. Μετ' οὗ πολὺν δὲ χρόνον παρεγένετό τε καὶ αὐτὸς Μουσταφᾶς, καὶ τὰ τε ἄκρα τῆς πόλεως προσεχώρησεν αὐτῷ. Καὶ ἡ Χερσόνησος αὐτίκα ἐδέξατο βασιλέα, καὶ εἶπετο ὅπου ἐξηγεῖτο. Τὴν μέντοι Καλλιούπολιν ὁ Ἑλλήνων βασιλεὺς ἔξιου ἀποδίδοσθαι. Ὁ δὲ, εὐνοίᾳ μὲν εἶναι ἀποδώσειν, καὶ μὴ ἀντιτείνειν, τοὺς μέντοι Τούρκους χαλεπῶς τε οἴσειν, καὶ σφίσι μὴ ἐν καλῷ, οὐπω ἔτι κατειργασμένης τῆς ἀρχῆς, ἀποβαίνειν τὰ πράγματα. Ὑπίσχετο μέντοι ἐπειδὴν ἐς τὴν ἀρχὴν παραγένηται, τὴν τε πόλιν ἀποδίδοσθαι, καὶ εἰ τι ἄλλο ἐπιτήδειον αὐτοῖς οἴονται** εἶσεσθαι, μήτε τοῦ λοιποῦ ἂν στερῆται αὐτοὺς ποτε.

se ipsis traditurum Callipolim: praeterea si aliquid eos porro haud repulsam passuros.

Πείσας μὲν οὖν τότε τοὺς Ἕλληνας, ἤλαυνεν ἐς τὸ πρόσω τῆς Εὐρώπης, καὶ προσεχώρει τε αὐτῷ ξύμπαντα, ὡς βασιλεῖ τε ὄντι σφῶν, καὶ Παιαζήτειω παιδὶ γενομένῳ. Ἐπεὶ δὲ Παιαζήτης ἦσθετο ἐπιόντα ἐπὶ Ἀδριανούπολιν, ἐπετρόπευε δὲ τῆς πόλεως, καταλειφθεὶς ὑπὸ Μεχμέτειω βασιλέως ἐπὶ τῇ τελευτῇ αὐτοῦ, συνήγειρέ τε τὸ ἀπὸ τῆς Εὐρώπης στρατεύμα, καὶ ὑπήντα τῷ Μουσταφᾶ ἀγγαῦ τῆς Ἀδριανουπόλεως, ὡς διὰ μάχης ἐλευσόμενος, καὶ ἐπιτρέπων, ἦν δύναιτο, ἐπὶ τὰ μὴ βασιλεία πορεύεσθαι. Ὡς μέντοι συνταξάμενος ἐπῆει, οἱ Τούρκοι οὖν αὐτίκα ἤεσαν ἅμα πάντες ἐπὶ τὸν Μουσταφᾶν, καὶ προσεκύνουν ὡς βασιλέα. Καὶ αὐτὸς τε Παιαζήτης προσεκύνητε, καὶ τὰ πράγματα παρεδίδου τῷ Μουσταφᾶ, χρῆσθαι αὐτοῖς ὅ τι ἂν βούλοιο. Τοῦτον μὲν οὖν λαθῶν, αὐτίκα αὐτοῦ διεχρήσατο,

καὶ ἀπελαύνων, τὴν τε πόλιν ἔσχε, καὶ ἐπὶ τὰ βα-
 σιλεία παρεγένετο. Μετὰ δὲ ταῦτα συστραφεῖς,
 ἔετο ἐπὶ τὴν Ἀσίαν, ὥστε καὶ τὴν τῆς Ἀσίας βα-
 σιλείαν ἑαυτῷ προσκτησόμενος. Διαθὰς δ' ἐς τὴν
 Ἀσίαν, ἔχων τὸ τε Εὐρώπης στρατεύμα, καὶ Ἀζά-
 πιδας τοὺς Τούρκων πεζοὺς, οὕτω καλουμένους, καὶ
 ἐς τὴν Ἀσίαν διεπόρθμευσεν. Ἐχων μεθ' ἑαυτοῦ
 καὶ τὸν Ζουναίτην Σμύρνης ἄρχοντα, ἐπὶ Ἀμουρά-
 την ἤλαυνε τὸν Μεχμέτεω. Τὸν μόντοι βασιλέα
 Ἑλλήνων πέμπειν πρέσβεις ἤξιου, μηδὲν ἐς τὴν
 ξενίαν αὐτοῦ νεωτερίζειν, ὡς τὴν Καλλιούπολιν αὐ-
 τήκα ἀποδώσοντος, ἐπειδὴν τὴν Ἀσίαν αὐτῷ ὑπάγη-
 ται, καταστρεψάμενος τὸν ἀδελφιδούν. Παρήσαν δὲ
 καὶ Ἀμουράτεω, παρὰ βασιλέα Βυζαντίου ἀφικόμε-
 νοι, χρηματίζοντες καὶ οὗτοι, ἐπὶ σφίσι γενέσθαι
 βασιλέα, καὶ ὑπισχνούμενοι δώσειν, ἕ τι ἂν βού-
 λοντο. Οἱ μὲν οὖν Ἕλληνας ἀνεβάλλοντο μὲν ἐπὶ
 χρόνον τὰς πρεσβείας, τέλος καὶ τὴν μὲν Ἀμουρά-
 τεω ἀπεπέμψαντο πρεσβείαν. Τὰ δὲ Μουσταφᾶ ἐλό-
 μενοι πράγματα, προσεντό τε καὶ ἐπέσχον, ὥστε
 αὐτοῖς σπένδεσθαι κατὰ πᾶν δεδογμένον αὐτοῖς. Ἦ
 μὲν οὖν Ἀμουράτεω πρεσβεία ἀφικομένη παρὰ τὸν
 στρατὸν τοῦ Ἀμουράτεω, διεφήμεσεν, ὡς τοὺς Ἕλ-
 ληνας σφίσι προσκτῆσαιτο συμμαχοῦς. Ἐτύγχανον
 δ' ἐν Λοπαδίῳ τῇ λίμνῃ ἐστρατοπεδευμένοι, καὶ τὴν
 τε χώραν διέλυσαν τοῦ Μιχαλικίου αὐτοῦ, ἧ ἐς τὴν
 θάλασσαν ἐξιούσα ἡ λίμνη, διὰ στενοῦ ἐπὶ πολὺ
 προϊούσα ἐκδιδοῖ, γέφυρα δὲ ἐστὶ. Μουσταφᾶς δὲ
 καὶ αὐτὸς ἐλάσας ἀγχοῦ, ἐστρατοπεδεύετο παρὰ τὸ
 χεῖλος τοῦ ποταμοῦ τῆς λίμνης. Ἐνταῦθα ὡς ἀφί-
 κοντο οἱ πρέσβεις Ἀμουράτου, τύχη τιμὴ ἀγαθῇ
 χρησάμενοι, διεφήμεζον, ὡς συμμαχομένους σφίσι
 τοὺς Ἕλληνας ἔχοντες ἤκοιεν¹³, καὶ ἐπὶ τὸ στρα-
 τόπεδον τοῦ Μουσταφᾶ ἐψώνουν ἐπαπειλοῦντες, ὡς
 ἀπειλημμένοι ἐν τῇ Ἀσίᾳ. Ἐνταῦθα φήμης παρὰ
 τὸ στρατόπεδον τοῦ Μουσταφᾶ γενομένης, ὡς σφίσι
 οὐ παρήσαν οἱ πρέσβεις, καὶ δεδοικότες μὴ οἱ Ἕλ-
 ληνες τὸν Ἑλλήσποντον κατασχόντες, τοῦ λοιποῦ
 μὴ ἐπιτρέπωσι διαβαίνειν, καὶ αὐτοῦ ταύτη ἀπό-
 λοντο, λόγον τε σφίσι ἐδίδοσαν. Καὶ νυκτὸς ἐπιγε-
 νομένης, αὐτὸς ὁ Ζουναίτης, ὁ τῆς Σμύρνης ἡγε-
 μών, ἀπέδρα ἐπὶ τὴν πατρῴαν ἀρχὴν καὶ οἱ λοιποὶ
 τῶν ἀρχόντων ἀπεδιδράσκον, οὐδ' ὀπισσοῦν ἐπισχόν-
 τες, τύχη τοῦ Μουσταφᾶ οὐκ ἔτι ἀγαθῇ πιστεύοντες.
 Ὡς δὲ Μουσταφᾶς διιδὼν τὰ στρατεύματα αὐτῷ
 ἀποδιδράσκοντα, περὶ αὐτῷ δεδιώς, ἀπέδρα καὶ αὐ-
 τὸς ἐπὶ θάλασσαν. Ἕλληνας μόντοι ὡς ἐλόμενοι
 Μουσταφᾶν σφίσι σύμμαχον εἶναι, ἐπλήρωσαν τὰς
 ναῦς, καὶ ἐπέπλεον ἐπὶ Ἑλλήσποντον. Βασιλεὺς δὲ
 αὐτὸς Βυζαντίου ἐν Προικοννήσῳ γενόμενος, ἐσχό-
 λαζέ τε περὶ γυναικὸς ἔρωτα, ἧς ἔρων· ἐτύγχανε
 γὰρ ἱερέως θυγάτηρ, καὶ οὐκ ἐν δέοντι παρεγένετο,
 ὥστε διακωλύσαι Ἀμουράτην ἐς τὴν Εὐρώπην ἀφι-
 κέσθαι. Ἀμουράτης μὲν δὴ, ὡς τάχιστα ἡμέρα ἐγε-
 γόνει, καὶ κατεῖθε τὸ στρατόπεδον τῶν πολεμίων
 κενόν, καὶ ὑπὸ τὴν οἰχομένην νύκτα ἀποδρᾶν τε,

A jussit : ducensque exercitus Adrianopolim, eam
 urbem cepit, et in regni sedem progressus est.
 His peractis conversus, proficiscebatur contra
 Asiam. volens et Asiæ regnum subigere. Trajecit
 autem in Asiam, habens secum Europæ exercitum,
 et Turcorum pedites, quos Azapidas vocant. Adhi-
 buit et Smyrnæ principem Zonaitem. His copiis
 in Asiam transportatis, aggressus est Amuratem
 Mechmetis filium. Legatos misit ad regem Græco-
 rum, qui orarent, ne quid, quia peregre abosset,
 innovarent : se, ubi primum Asiam subegerit, et
 Amuratem devicerit, ipsis redditurum Callipolim.
 Adveniebant quoque ad regem Byzantium legati
 ab Amurate, dicentes, si arma Amuratis sequan-
 tur, fore ut quidquid peterent ab Amurate, conse-
 querentur. Græci legationes differabant aliquan-
 diu : postremo Amuratis legatos dimiserunt. Græci
 autem secuti sunt partes Mustaphæ : cui persua-
 serunt, ut secum fœdus faceret conditionibus quas
 ipsi præscripsissent. Legati Amuratis cum rediis-
 sent in castra, rumorem sparserunt, se Græcos
 sibi auxiliares parasse. Eo tempore castrametati
 sunt prope Lopadium lacum, et regionem Micha-
 licii eo loci evastaverunt, ubi lacus multis ambu-
 gibus per angustias in mare effunditur, et pons
 est. Mustaphas igitur accedens, castra locavit juxta
 fluvii ostium, qui ex lacu promanat : eo cum ad-
 venissent Amuratis legati, commodum sane vul-
 garunt rumorem, quasi sua legatione effecissent ut
 Græci sibi auxiliis venirent. Minitantes igitur vo-
 ciferabantur contra Mustaphæ exercitum, quasi
 periturus sit in Asia interclusus. Hæc fama cum
 volaret in castris Mustaphæ, et necdum legati
 præsto essent, quos ipse miserat, veriti ne Græci
 occupantes Hellespontum, nec transitum in Eu-
 ropam darent, et milites Mustaphæ in Asia inter-
 ciderent, inter se collocuti sunt varia. Postea, ea
 nocte quæ insecuta est, Zonaites Smyrnæ prin-
 cept, Mustapha relicto, ad paternum profugit
 principatum. Aufugerunt et reliqui duces, parum
 fidentes Mustaphæ fortunæ. Ut animadvertit Mu-
 staphas suos exercitus dilabi, sibi quoque tandem
 timens, fuga præproperea ad mare se proripuit.
 Græci qui elegerant Mustapham, eumque sibi so-
 cium paraverant, navibus imposuere milites, et
 navigarunt in Hellespontum. Rex autem Byzantii
 cum **121** foret in Præconneso, amori importuno
 mulieris, quam amabat, operam dabat. Hæc autem
 sacerdotis cujusdam filia erat. Nec sane admodum
 opportune ibi vivebat : transitu enim in Europam
 Amurates arcendus erat. Amurates, ut primum
 dies illuxit, castra hostium vacua et deserta de-
 prehendit. Azapides autem manus supplices ten-
 debant, rogantes ne in se a suis equitibus fœde
 desertos et proditos sævire statueret. Ponte igitur
 Amurates lacum eum jungens, quam celerrime

Notulæ marginales.

¹³ ἤκοιεν. B. et m. c.

ad hostium castra transiit, et Azapides omnes occidit.

Hinc persequi statuit Mustapham per omnes urbes, quascunque adisset. Mustaphas autem præverterat Amuratem, transfretando Callipolim. Amurates vero nactus navim Januensium maximam, quæ sorte appulerat, paciscitur cum gubernatore, ut se cum peregrinis et Januæ militibus, necnon cum reliquis copiis in Europam traduceret. Mercedem gubernatori solvit maximam pecuniam, quantam petiisset, impigre numerando. Et in hunc modum cum copiis suis universis in Europam transvectus est. Mustaphas ubi comperit Amuratis in Europam transitum, jamque minus minusque totus foret, ubique fratre imminente, circumspiciens locum ubi exitium evitaret, fuga se contulit in montem, quem incolæ Toganum nominant. Eo secutus est Amurates, nec desinebat omnia indagare ut potiretur Mustapha. Cum autem quasi verriculo lustrasset, et indagine circumdedisset locum in quo eum se occultare suspicabatur, sub arbusto latitantem offendit. Cujus, ubi vivus in manus venerat, guttur laqueo fregit. Interfectus est itaque Mustaphas, cum regnasset in Europa annis triduo.

Amurates, ubi utranque continentem in potestatem redegit, rex creatus est. Nec multo post expeditionem sumpsit adversus Byzantium et Græcos. Præmisit ducem Michaloglèn, qui judicis et ducis partes in Europa gerebat. Hic assumptis Europæ exercitibus, incursionem fecit in Byzantii regionem, et postea ibi castrametatus est. Hunc illico secutus est Amurates Mechemetis filius, ducens secum peregrinos et Januæ milites, necnon reliquos omnes qui belli tempore regem comitari assolent. Adduxit secum et Asianum exercitum, castraque posuit, quæ ab una parte maris initium sumentia, exutrebant usque in alteram partem maris. Januæ autem sic se habent: pedites adsunt apud regem semper sex mille, interdum decem mille. Ex his præsidarios milites eligit, quos arcibus defensandis imponit, et in eorum locum subrogat alios. **122** Ad hunc autem modum Januæ milites ad regem conveniunt. Pueros quoscunque potest acquirere, ubicunque terrarum captivos abductos, Turcis in Asia in disciplinam tradit, ut Turcicam linguam addiscant: penes quos si manserint duobus aut tribus annis, linguam apprehendant Turcicam. Ubi linguam didicerunt quantum satis est, ex eorum numero quos in disciplinam dedisti, bis mille, aut ter mille elegit, quos Callipolim perducit, navibusque præfert, ut artem nauticam discant, transvehentes homines qui in Asiam ex Europa iter instituunt. Quotannis singuli tunicam et gladium instar verum accipiunt. Haud multo tempore

καὶ τοὺς τε Ἀζάπιδας χεῖρας ὀρέγοντας, ὅτι ὑπὸ τῶν σφετέρων προδεδομένοι εἶεν ἰππέων, τὸν τε βούν τῆς λίμνης ἔξευξε, καὶ δαΐθη, ὡς εἶχε τάχους, καὶ τοὺς τε Ἀζάπιδας διεχρήσατο ἅπαντας αὐτοῦ.

Μετὰ δὲ ταῦτα ἐδίωκε κατὰ πόλεις τὸν Μουσταφᾶν. Μουσταφᾶς μὲν οὖν ἔφθη διαδῆς ἐς Καλλιούπολιν. Ἀμουράτης δὲ ἐντυχὼν νηὶ μεγίστῃ τῶν Ἰανυίων αὐτοῦ ταύτῃ ὀρμιζομένῃ, συντίθεται τῷ νεῷ δεσπότη διαπορθμεῦσαι αὐτὸν τε ἄμα, καὶ τοὺς νεηλῦδας, καὶ τοὺς τῶν θυρῶν αὐτοῦ, καὶ ἅπαν τὸ στράτευμα, ἐς τὴν Εὐρώπην. Καὶ ἐτέλεσεν αὐτῷ ἀργύριον ἰσωνόν, ὅσον δὴ ἤτήσατο. Καὶ διεπόρθμευσεν αὐτῷ τε ἄμα, καὶ τῷ στρατῷ ἅπαντι. Ὁ μὲν οὖν Μουσταφᾶς, ὡς ἐπόθητο διαθεσθῆκότα Ἀμουράτην ἐς τὴν Εὐρώπην, καὶ ἣ ἔποι σῶζετο ἀνεώρα ἐπισηφίλης ἂν ἦδη ἀπανταχῇ, ἅτε Ἀμουράτῳ καταλαθόντος αὐτὸν, ἐσώζετο ἐπὶ τὸ ὄρος Τουγάνου, οὕτω καλούμενον. Ὁ δὲ ὡς ἐδίωκε, καὶ ἐπισχόν, πάντα ζητῶν οὐκ ἀνίει, σάγηνεύσας τε τὸν χώρον αὐτοῦ ἣ ἐδόκει, καὶ ἦδη ὑπόψιαν παρείχεν ἐνταῦθα κρύπτεσθαι. εὗρεν αὐτὸν ὑπὸ θάμνῳ τιῶν κεκρυμμένον, καὶ ζωγρήσας ἀγχόνῃ τε τὸν λαιμὸν αὐτοῦ ἐχρήσατο. Ἐτελεύτησε δὲ Μουσταφᾶς, βασιλεύσας ἐν τῇ Εὐρώπῃ ἔτη τρία.

Ἀμουράτης δὲ, ὡς ἔσχε τὴν ἀρχὴν ἀφοῖν ταῖν ἡπείρων, ἐς τὴν βασιλείαν κατέστη. Οὐ πολλῷ δὲ ὕστερον, ἐστρατεύετο ἐπὶ Βυζάντιον, καὶ ἐπὶ τοὺς Ἕλληνας. Προέπεμψε δὲ Μιχαλόγλην, πρωτανέα τε ἄμα καὶ στρατηγὸν τῆς Εὐρώπης. Καὶ λαβὼν οὕτως τὸ ἀπὸ τῆς Εὐρώπης στράτευμα ἅπαν, ἐπέδραμέ τε τὴν Βυζαντίου χώρον. Μετὰ δὲ ταῦτα ἐστρατεύετο, καὶ αὐτίκα ἀπήλαυεν Ἀμουράτην ὁ Μεχμέτω, τοὺς τε νεηλῦδας ἔχων, καὶ τὴν θύραν ἄμα, ὅσοι βασιλεῖ ἔπονται, ὅσοι δὲ στρατεύηται. Καὶ τὰ Ἀσία στρατεύματά ἔχων παρεγένετο, καὶ ἐστρατεύετο ἀπὸ θαλάττης εἰς θάλατταν. Αἱ μὲν οὖν θύραι ἠδὲ πη ἔχουσαι πεζοὶ πάρεισι τῷ βασιλεῖ ἀμφὶ τοὺς ἑξακισχιλίους, καὶ ἐντοτε ἀμφὶ τοὺς μυρίους. Ἀπὸ γὰρ τούτων φρουρὰν τε φαίνει ¹⁴ ἐν ταῖς ἀκροπόλεσι, καὶ αὐθις ἑτέραν ἐς τὴν χώραν ἐκείνων καθίστησι. Πάρεγένοντο δ' αὐτῷ τῆδε Παιδάς λαβὼν αἰχμαλώτους ἔσους ἂν τύχη ἀνδραποδιόμενος, κατατίθεται ἐς τὴν Ἀσίαν παρὰ τοῖς Τούρκοις, ὥστε τὴν φωνὴν ἐκμαθεῖν ἕνα ἕκαστον. Καὶ ἐπὶ δύο ἢ καὶ τρία ἔτη διαγενόμενοι, τὴν τε γλώσσαν ἐκμανθάνουσι, καὶ συνιέντες τῆς φωνῆς, ὅσα ἂν δυναθῶσιν, αὐθις συλλέγει ἅψ' ὧν κατέθετο, ἐς δισχιλίους καὶ πλείους ταύτων. Ἄγει δ' αὐτοὺς ἑμπάντας ἐς τὴν Καλλιούπολιν, καὶ καθίστησιν αὐτοὺς ἐς τὰ πλοῖα, ναυτίζεσθαι τε καὶ διαπορθμεῦσαι ἐς τὴν Ἀσίαν, ἀπὸ τῆς Εὐρώπης τοὺς βουλομένους διαβαίνειν. Ὁσὸν δ' ¹⁵ ἔχει ἕκαστος ἐνταῦθα, καὶ χιτῶνα τοῦ ἐνιαυτοῦ. Μετ' οὐ πολλὸν δὲ χρόνον μεταπέμπονται ἐς τὰς θύρας αὐτοῦ, παρέχων τε μι-

Notiæ marginales.

¹⁴ φαίνειν. H. ut in c. ¹⁵ ἔχειν

σθόν, ὅσας ἔνικαν): εἶη ἐς τὸ ἀποζῆν αὐτοὺς ἐνίοις· ἄλλοις δὲ πλείω παρέχεται, καὶ ἐς δεκαδάρχας τε καὶ πεντηκοντάρχας, καὶ ἐνωμοτίας, καὶ λόγους τεταγμένοι τε καὶ διακεκριμένοι, στρατεύονται κατὰ τὰ συσσιτία τε καὶ τῷ δις μῆνας εἶναι σὺν τῷ δεκαδάρχη ἐς τὴν σκηνήν. Σκηνοῦσι δὲ οὗτοι ἀμφὶ τὸν βασιλέα, ἐς τὸν ἑαυτοῦ χώρον ἕκαστος ἐχόμενος τοῦ ἑτέρου. Ἐντὸς μέντοι τούτων οὐδὲν ἔξεστι σκηνοῦν, πλὴν τῶν τοῦ βασιλέως παίδων, καὶ τῶν θησαυρῶν τοῦ βασιλέως, καὶ τοῦ κοιτῶνος. Σκηνὴ δὲ ἐρυθρὰ αὐτῷ, ὅτι μὲν δύο, ὅτι δὲ καὶ τρεῖς ἱδρυνται αὐτῷ τῷ βασιλεῖ, ἀπὸ πηλοῦ ἐρυθροῦ χρυσόπαστι, καὶ σκηνὰν ἑτεράν ἀμφὶ τὸς πεντεκαίδεκα, πᾶσαι ἐντὸς τῶν νεηλύδων. Ἐκτὸς δὲ σκηνοῦσιν οἱ λοιποὶ τῶν θυρῶν ἄνδρες, οἱ τε Ἀμουρτζόριοι, καὶ οἰνοχόοι, οἱ λεγόμενοι παρ' αὐτῶν Σαραπτάριοι, καὶ σημειοφόροι ¹⁶, οἱ λεγόμενοι Ἐμουραλάμιοι. Καὶ οἱ τῶν θυρῶν πρυτάνεις, βιξόριδες οὕτω καλούμενοι, τοῦ βασιλέως ἀγγελιοφόροι. Οὗτοι μὲν οὖν μεγάλοι τε ὄντες, καὶ ὡς πλείους ἐπαγόμενοι θεράποντας, πληθὺν παρέχονται ἀπλετον. Μετὰ δὲ Σουλκτάριδες ἔναισι τῶν βασιλέως θυρῶν ἀμφὶ τῶν τριακοσίων, οἱ ἱππεῖς ὄντες, ἀπὸ τῶν νεηλύδων ἐπὶ ταύτην παραγίνονται τὴν χώραν. Μετὰ δὲ τούτους Καρπιδες, οἱ ἐπὶ πλοῦδες καλούμενοι, ἀπὸ τε Ἀσίας καὶ Αἰγύπτου, καὶ δὴ καὶ Λιθύης, αὐτῷ ἐς τὰς θύρας παραγενόμενοι, καὶ ἀρετῆς ἀντιποιοῦμενοι ἔναντι βασιλέως, μεμισθωμένοι αὐτῷ, ὁ μὲν πλείονος, ὁ δὲ ἐλάττονος. Τούτων δὲ ἔχονται Ἀλοφατζίδες ¹⁷, οἱ μισθωτοὶ καλούμενοι, ἀμφὶ τοὺς ὀκτακόσιους. Τούτων δὲ αὐθις ἔχονται οἱ Σπαχίδες καλούμενοι ἀμφὶ τοὺς διακόσιους. Οὗτοι δ' εἰσὶν οἱ τῶν ἀρχόντων παῖδες, ὧν τοὺς μὲν ἀπὸ τοῦ κοιτῶνος ἐκβαλῶν, ἐς ταύτην αὐτοὺς καθίστησι τὴν χώραν· τοὺς δὲ, ἐπιλεξάμενος, ἐνταῦθα ἔχει, ὡς ἀνδρῶν παῖδας ἐγαθῶν γενόμενους. Καὶ αἱ μὲν θύραι, ὡς ξυνελόντι μοι φάνηκε, οὕτω τετάχεται. Δύο δὲ ὑπὸ βασιλέως ἐς ξύμπασαν αὐτῷ τὴν ἀρχὴν καθίστανται στρατηγοί, ὁ μὲν τῆς Εὐρώπης, ὁ δὲ τῆς Ἀσίας. Καὶ τούτων ἕκατέρῳ ἔπονται τὰ τε στρατεύματα, καὶ οἱ ἄρχοντες, ὅσοι ἂν ἐξηγῶνται, ἐπειδὴν ἐπαγγείλη αὐτοῖς ὁ βασιλεὺς. Ἐπονται δὲ αὐτοῖς καὶ οἱ ὑπαρχοὶ παρ' αὐτοῖς σημειοφόροι ¹⁸ καλούμενοι. Ἐπειδὴν γὰρ ἐς τὴν ἀρχὴν ταύτην ὑπὸ βασιλέως καθίστηται, σημεῖα ¹⁹ τε δωρεῖται αὐτὸν ὁ βασιλεὺς, ὡς στρατηγῷ γενομένῳ, καὶ πολλῶν ἀρχόντι πόλεων. Τούτῳ δ' αὐτῷ ὑπάρχει ἔπονται οἱ τῶν πόλεων ἄρχοντες ὅσοι στρατεύοιτο. Χωροῦσι δὲ ἅπαντες κατὰ ταῦτα ἐπόμενοι τοῖς σφετέραις αὐτῶν ἀρχουσί τε καὶ στρατηγοῖς, ἐπειδὴν ἐς τὸ βασιλέως παραγίνονται στρατόπεδον. Αὕτη σχεδὸν ἡ τῶν στρατευμάτων αὐτῷ διάταξις. Οἱ μέντοι ἱπποδρόμοι, τάττονται καὶ οὗτοι ἐς τοὺς σφῶν αὐτῶν ὑπάρχους. Οἱ δὲ Ἀζάπιδες, ὑφ' ἐνὶ ἀρχόντι ἐπόμενοι, ἐς ταῦτ' ἐγγίνενοι στρατεύονται.

Ἀμουράτης μὲν οὖν ὡς ἐπέλασε, καὶ ἐπολιόρχει Βυζάντιον ἀπὸ θαλάττης εἰς θάλατταν, τηλεβόλοισι

A post citantur in regis Januas, quibus rex suppeditat mercedem sufficientem, ut hinc vivere possint: aliisque ampliori tribuit mercedem. Qui sub decurionibus et quinquagenariis constituti, et in cohortes cuneosque discreti, stipendia faciunt, maneatque mensibus duobus in tentorio decurionis. Hi tentoria sua signant, ut se in tuto contingant quam proxime apud regem. Intra hos nulli tendere tentorium licet, præterquam filiis regis. Inter hos sunt thesauri regii, cubiculumque regium. Tentorium rubrum, quandoque duo, et aliquando tria regi ponuntur, quæ sunt ex argilla rubea, et inaurantur. Sunt et alia tentoria regis intra peregrinos numero ferme quindecim. Extra tendunt reliqui Januæ milites, Amurachorii et pocillatores, quos Saraptarios vocant: signiferi, quos Emuralambios nominant: Januarum judices, quos bixorides appellant, et regis tabellarii. Hi omnes cum numero sint plurimi, numerus tamen eorum augetur, cum accedunt ministri et famuli, quos habent complures. Illos quos modo diximus, ordine sequuntur in Januis regis, Sylictorides circiter trecenti, qui sunt equites ex peregrinis in istum ordinem allecti. Hos attingunt Caripedes peregrini, isto nomine notati, quod ab Asia, Ægypto et Africa in Januas veniant: et exercentes fortitudinem mirabilem, mercede a rege conducuntur, alius quidem majorè, alius vero minorè. His ordine proximi sunt Alophatzides, qui mercenarii dicuntur, qui numero sunt octingenti. Ab his tendunt Spachides, quorum cohors ducentos complectitur. Hi sunt ducum et principum filii, quos de sup cubiculo rex ejiciens, in istum militiæ ordinem mittit, et allos in ejectorum locum substituit. In hoc grege eos retinet, qui virorum honorum et illustrium filii censentur. Hic est, ut paucis dicam, Januarum ordo. Universæ suæ monarchiæ rex duos præponit imperatores: **123** unus Europæ, quem Bassam Romani appellant: alter Asiæ (Bassa Anatoliæ sive Natoliæ dictus) imperator nuncupatur. Hos sequuntur copiæ universæ et duces reliqui, quocumque molem avertunt, jussu regis. Comites se his jungunt et præsides, quos signiferos nominant. Ubi enim in istum ordinem fuerint allecti a rege, donantur signis, ut qui duces et præsides sint multarum urbium. Hunc præsidem comitantur urbium principes et magistratus, quocumque cum exercitu proficiscitur, cum universi sequantur suos magistratus et duces. Ubi ventum fuerit in castra regis, hic ferme ordo servatur. Equites discernuntur in suos tribunos. Azapides sub uno duce collecti stipendia faciunt.

Amurates cum venisset Byzantium, urbemque eam obsedisset, mœnia torquentis quatibat. Ten-

Notulæ marginales.

¹⁶ Al. σημαιοφ. ¹⁷ Ἀλοφανατζίδες. H. ut in cont. ¹⁸ Al. σημαιοφόροι. ¹⁹ Al. σημεια.

tabat quidem murum sternere, at cœpta parum succedebant. Globi quos bombardæ torquebant, ponderis erant maximi. Murus autem cum foret firmus et admodum munitus, tormentis nihil cessit. Bombardam ego arbitror non esse inventum antiquum, ut quis credat a veteribus esse repertam. Unde autem originem sumpserint, aut qui mortales primi bombardas in usu habuerint, haud certo tradere possum. Quidam Germanos putant bombardis esse usos: iisdemque bombardarum inventum acceptum terunt. Reliqui autem bombardarii ex Germania progressi, in universum paulatim pervenere orbem. Unde autem originem ceperint bombardæ, certo assignare non possum. Impetus vero bombardarum et mirabilis vis cognoscitur inde, quod corporibus, vel iis quæ resistendi vim habent, damnum inferi maximum. Pulvis autem impetum illum violentum, quo fertur ministrat. Nitrum enim, ex quo pulvis conficitur, addito carbone et sulphure, vim istam tenet. Orbis judicat bombardas arma et munimenta esse optima. Quapropter etiam minus virtutis bombardæ habent, quamvis earum impetus pene sit divinus. Primam bombardam existimo fuisse ferream. Postea demum opinor fusionem æris et stanni esse excogitatam, quæ per conflationem fit. Quæ quidem materia juxta censetur esse firmissima, et optima: eoque conferre plurimum, ut globus in mirandam emittatur longitudinem. Formam autem bombardarum describere, cum ubique hominum oculis objectæ sint, supervacaneum fore judicavi. Bombarda oblonga est: et quanto longior est, tanto longius ejaculatur globum. Accepimus enim bombardam fuisse, cujus globus impetu emissus, superaverit septuaginta **124** stadia, cum finitima terra quæ interjacebat, utrobique moveretur. Potentia autem ignis, ut apparet, tonitru procurat, necnon violentam lationem lapidis. Nam si ignis inclusus cogatur, magna quædam, et quæ nostrum plane captum excedunt, efficere novit. Etiam fulmen nascitur, si ventus in ignem mutatur. Hinc igitur et tonitru et latio fit: sive quod concedatur non esse vacuum in rerum natura, sive quod ignis efficacia accedat: qua si violenter urgeatur, et materiam apprehendat sibi accommodam, utraque ista præstare possit. Omnis autem ista potentia in ignem, ut causam, referenda est. Hinc additur et pulvis, qui nactus est ignis potentiam, intercedente igne, movere. Quibus omnibus

conjunctis, fit ut lapis, sive globus, in tantam longitudinem jaciatur. Amrates igitur Mechemetis filius, aggressus murum, ubique admotis bombardis et aliis machinis, cum capere nitebatur. At Græci mœnia fortiter defendebant, de seclis deturbantes peregrinos regis. Quidam amputatis capitibus devolvebantur ad suos. Amrates cum nihil essiceret, licet omnia tentaret quæ ad urbem capiendam pertinerent, tristitia affectus est: et animi anxius, usque putabat se

Α τε έτυπτε τὸ τεῖχος, καὶ ἐπειράτο. Οὐ μόντοι κατέβαλλε γὰρ. Εἶλλον ¹⁰ δὲ οἱ λίθοι τῶν τηλεβόλων, σταθμὸν τρία ἡμιτάλαντα. Ὡστε ἀντεῖχε τὸ τεῖχος, ὀχυρόν τε ὄν, πρὸς τε τούτους τοὺς τηλεβόλους, καὶ οὐδαμῆ ὑπεῖχον. Δοκεῖ μὲν οὖν ὁ τηλεβόλος οὐ πάνυ παλαιὸς εἶναι, ὥστε συνιέναι ἡμᾶς ἐπὶ νοῦν ἐληλυθῆναι τοῖς παλαιοῖς τὸ τοιοῦτον. Ὅθεν μόντοι ἀρχὴν ἐγένετο, καὶ τίνες ἀνθρώπων ἐς τὴν τοῦ τηλεβόλου ἀφίκοντο πείραν, οὐκ ἔχω διασημῆναι ἀσφαλῶς. Οἴονται μόντοι ἀπὸ Γερμανῶν γενέσθαι τε τούτους, καὶ τούτοις ἐπὶ νῦν ἀφίχθαι ταύτην τὴν μηχανήν. Ἄλλ' οἱ μὲν τηλεβολίσκοι ἀπὸ Γερμανῶν καὶ ἐς τὴν ἄλλην κατὰ βραχὺ ἀφίκοντο οἰκουμένην: οἱ δὲ τηλεβόλοι οὐκ ἂν εἰδείην σαφῶς ἰσχυρίζεσθαι ὅθεν ἐγένοντο τὴν ἀρχήν. Τὴν δὲ ἰσχύν τε καὶ φορὰν τὴν ἀμήχανον, ἢ ἐπιφερόμενος ὁ λίθος, ὅποι ἂν γένοιτο, μεγίστην τοῖς σώμασιν ἐπιφέρεται βλάβην: ἢ τε κόδις παρέχεται τῷ παντί, καὶ ἀπὸ ταύτης ἐνήνεται. Τῆς δὲ κόνεως τὸ νίτρον ἔχειν τὴν δύναμιν, ἀνθρακί τε καὶ βεῖω ἐπιμιγνυμένη. Οὕτω δὲ ὡς ἄμεινον ἔχει τὰ τῆς οἰκουμένης ἐς τὰ ὄπλα. Διὸ καὶ ἀρετῆς ἑλαττον ἰσχεῖ αὐτῆ, τὴν δαιμονίαν, ἐκείνην φορὰν. Δοκεῖ δὲ γενέσθαι σιδηροῦς μὲν τὸ πρῶτον: μετὰ δὲ ταῦτα τὴν τοῦ χύματος καλουμένου ἐπιφράσασθαι πείραν, τοῦ χαλκοῦ σὺν τῷ κασιτέρῳ μεμιγμένου, εὐδοκιμεῖν ἐς τὸ ἀφιέναι τὸν λίθον ἄμεινόν τε καὶ βεβαιότερον. Τὸ μόντοι σχῆμα διεξιέναι οἶόν ἐστι, περιέρχον μόντ' ἂν εἴη, πᾶσι καθορώσιν ἀπανταχῆ. Ἐπίμυκτος δ' ὄν, ὅσον δ' ἂν εἴη ἐπιμηχέστερον, τοσοῦτω ἐπὶ μήκιστον ἀφίησι τὸν λίθον: ὥστ' ἂν γενέσθαι τηλεβόλον ἢ ἐπιθόμεθα, ἀφιέντα τὸν λίθον ἐπὶ ἐβδομήκοντα σταδίους, περίξ σειομένην τὴν γῆν κατ' ἄμφω τῷ διαστήματι. Δοκεῖ δ' ἢ τοῦ πυρός αὕτη δύναμις τὸν τε ψόφον ἀπεργάζεσθαι, καὶ τὴν φορὰν, ἢ ὁ λίθος φέρεται. Βιαζόμενον γὰρ τὸ στοιχεῖον τοῦτο, πάμμεγα καὶ δαιμονίον τι δύνασθαι δοκεῖ, ἢ ὅθι καὶ τὸν σκηπτὸν ἀπεργάζεται τὸ κνεῦμα, εἰς τὸ πῦρ μεταβάλλον. Εἴτε μὲν οὖν τὸ μὴ κενὸν συγχωρεῖσθαι, τὸν τε ψόφον γίνεσθαι καὶ τὴν φορὰν, εἴτε ταύτη τοῦ πυρός τιθεμένου τῆς δυνάμει, ἐπειδὴν προσβιαζόμενον ὕλης ἐπιλάβηται, ἀνάγκη ταῦτα ἀπεργαζόμενον ἰσχεῖν ἄμφω ταῦτα. Δοκεῖ δὲ τοῦ πυρός τὴν δύναμιν εἶναι ταύτην ξύμπασιν, καὶ τὴν κόνην ὀξεῖαν πεφυκυῖαν, τὴν τοῦ πυρός δύναμιν, διὰ τοῦ πυρός κινεῖν τε ἀμήχανον, καὶ βάλλειν μακρότατα.

Β πύρος δύναμιν, διὰ τοῦ πυρός κινεῖν τε ἀμήχανον, καὶ βάλλειν μακρότατα.

Τότε μὲν οὖν Ἀμουράτης ὁ Μεχμέττω, τηλεβόλοις καὶ αἰλαῖς μηχαναῖς πειρασάμενος τοῦ τεύχους, περὶ ἡμέρας ἰκανάς, προσέβαλε τῷ τεύχει ἀπανταχῆ, καὶ ἐλεῖν ἐπειράτο. Ἐξακρούσαντο δὲ αὐτὸν ἀπὸ τε τῶν κλιμάκων καταβαλόντες οἱ Ἕλληνες, τοὺς βασιλέως νεηλυδας. Καὶ ἐνίων ἀποτερόμενοι τὰς κεφαλὰς, ὀπηνέγκαντο. Ἀμουράτης δ' ὡς οὐδὲν πρὸςχώρει ἢ τοῦ ἄστεως αἵρεσι, φαχάλλε τε καὶ

Notulæ marginales.

¹⁰ Sic p. 10 leg. utrum, non. et. H. et in c.

ἠθύμει· ᾤετο δὲ αἰρήσειν τὴν πόλιν. Διατρίβοντι δὲ αὐτῷ ἐπεκηρυκεύοντό τε οἱ Ἕλληνας, ἀλλ' οὐδ' ὡς ἠθέλεν αὐταῖς σπένδεσθαι. Μετ' οὐ ἐξ πολλὰς ἡμέρας ἀπεχώρει ἐπ' οἴκου, καὶ τὰ στρατεύματα αὐτῷ διήκεν. Οἱ μὲν οὖν Ἕλληνας πρέσβεις τε ἐπεμπον παρὰ Ἀμουράτην καὶ ἐδέοντο· ὁ δὲ ἀπιπέμπετο, καὶ οὐ προσίετο τὴν ἀξίωσιν. Μετὰ δὲ ταῦτα, ὡς πειρωμένοις τοῖς Ἕλλησι τῶν σπονδῶν οὐδὲν προεχώρει, τρέπονται ἐπὶ τὸν Μουσταφᾶν, τὸν Μεχμέτεω παῖδα. Ἐτυχε δὲ διατρίβων παρὰ τῷ Καραμάμφῳ τὴν διαίταν κοιούμενος. Πρέσβεις δὲ πέμψαντες, μετεπέμποντο ἐπὶ Βυζάντιον τὸν παῖδα, γεγονότα ἄμφω τὰ τρισκαίδεκα ἔτη. Ἐπεὶ δὲ ἀφίκετο ἐς Βυζάντιον ὁ παῖς, ἐπέμπε λόγους παρὰ τοὺς Τούρκους, μεγάλα τε ὑπισχνούμενος, καὶ μετιῶν ἕκαστον, ἐπηγγέλλετο δεπλάσιον πάντων, ὧν εἶχεν ὑπὸ Ἀμουράτεω. Καὶ ἠύτομβλησαν μὲν τινες Τούρκοι παρὰ τὸν παῖδα, οὐ πολλοὶ δέ. Ὁ μὲντοι παῖς, ἐς τὴν Ἀσίαν διαβάς, συνεπιλαβομένου καὶ τοῦ Ἑλλήνων βασιλέως, τό τε Ἱερὸν καλούμενον ἐξεπολιόρκησε. Καὶ προσελαύνοντι αὐτῷ διὰ τῆς Ἀσίας προσεχώρουν τε οἱ ἀπὸ τῆς Ἀσίας Τούρκοι, ἅτε βασιλέως παιδί ὄντι. Ἐνταῦθα Ἀλιάζης ὁ οἰνοχόος ἐπικλήν, τοῦτον τὸν παῖδα ἐπιτετραμμένος ὑπὸ Μεχμέτεω, συντίθεται προδοσίαν τῷ Ἀμουράτῃ, ὥστε καταπροδοῦναι αὐτῷ τὸ παιδίον. Καὶ ὡς συνέθετο αὐτῷ, ἔπρασεν ὥστε τὸν παῖδα αὐτῷ παραδοῖη. Διεσημαίνε τε πέμπων ἄγγελον, ὅποι διατρίβων τυγχάνοι ὁ παῖς. Ὡς μὲν οὖν ἐς Νίκαιαν ἀφίκετο ὁ παῖς, τὴν τε Νίκαιαν ὑπηγάγετο, καὶ ἐνταῦθα διατρίβων ὁ παῖς, μετῆει τοὺς κατὰ τὴν Ἀσίαν ἀρίστους. Καὶ ὡς ἤδη χειμῶν ἦν, διεκωλύετο ἐς τὸ πρόσω τῆς Ἀσίας ἵεναι. Ἐνταῦθα πυθόμενος Ἀμουράτης παρὰ Ἀλιάζεω τοῦ Σαραπτάρη τὴν τε διατρίβην τοῦ παιδὸς ἐν τῇ πόλει, λαβὼν ἄμφω τοὺς ἑξακισχιλίους τῶν θυρῶν, ὡς εἶχε τάχους, ἀφικόμενος ἐπὶ τὸν Ἑλλήσποντον καὶ διαβάς, ἤλαυνεν εὐθὺς Βιθυνίας. Ἐπιπεσῶν δὲ ἄφνω ἐς τὴν πόλιν, συλλαμβάνει τε τὸν παῖδα αὐτοῦ ταύτη, παραδιδόντος αὐτῷ τοῦ Ἀλιάζεω. Ὁ μὲν γὰρ παῖς, ἅτε τοῦτο πυθόμενος, κατέφυγεν ἐπ' αὐτὸν, ὡς ἐπὶ σωτηρίαν σφίσι τράπωνται· ὁ δὲ κελεύων μὴ θεδοικέναι τὸν παῖδα, ἐπέμπε τὸν ἀδελφὸν τοῦ παιδὸς, καὶ ἐλθόντι ἐς τὰ βασίλεια τῆς πόλεως, ἐνεχείρισε τὸν παῖδα αὐτῷ. Τοῦτον μὲντοι ὁ Ἀμουράτης λαβὼν, ἀγχόνῃ ἀνεΐλεν, ἣ νομίζεται παρ' αὐτοῖς. Λέγεται δὲ Τέζητινήνδρα γένους τοῦ βασιλείου τοῦ Ἐρτζιγάνης βασιλέως, ἀφικόμενον τῷ παιδί σύμμαχον, ὡς ἐπύθετο τοὺς πολεμίους ἐπὶ τὴν πόλιν ἀφίχθαι, ἐλάσαντα ἐς μέσους τοὺς πολεμίους, τὸν τε Μιχαλίην τὸν τῆς Εὐρώπης στρατηγὸν καὶ πρυτανέα ἀνελεῖν, πολέμιον αὐτῷ ὄντα καὶ συχνοὺς ἄλλους ἀνελόντα, καὶ αὐτὸν τελευτώντα, ἀποθανεῖν.

Τότε μὲν δὴ Ἕλληνας οὕτω ἐπεπράγεσαν, ἐλόμενοι αἴρσειν ἐναντίαν τῷ Ἀμουράτῃ. Τὴν μὲντοι θέρμην τῆς Μακεδονίας ἀπέδοντο Ἐνετοῖς, ἀδύνατα

urbem occupaturum. Moras igitur cuius neceretur nec ab urbis obsidione discederet, Græcorum legati veniunt, pacem et fœlus petentes. At ipse Græcos in fœdus suscipere aspernabatur : nec multis diebus post re infecta domum reversus est. Copiæ vero ejus omnes dilabebantur ad sua. Græci legatos ire jusserunt ad Amuraten, oratum pacem : quos dimisit Amurates, ipsorum petitionem aversatus. Cum igitur Græci affectarent summis votis pacem, nec tamen eam impetrarent, ad Mustapham convertuntur, Mechmetis filium. Ea tempestate is apud Caramanum agebat, victum et necessaria ab eo capiens. Missis igitur legatis, Græci Mustapham Mechmetis filium, cum natus esset annos tredecim, accersunt. Puer ubi Byzantium venit, sermones sparsit per Turcos, magnis promissis eos accendens, prehensabat singulos, quibus promittebat duplum eorum quæ sub Amurate habuissent accepturos. Et quidam Turci, at pauci, ad puerum istum transfugiunt. Puer autem transgressus in Asiam, auxilio Græcorum regis instructus, locum qui (34) Templum nominatur, expugnavit. Iter facienti per Asiam, Turci qui ibi erant adjungebantur, ut qui esset regis filius. Ibi tum Aliazes cognomento Saraptares, sive pocillator, cui ab Mechemete puer ille commissus erat, per proditionem Amurati puerum **125** tradere paciscitur. Pactis autem satis firmatis, conclusum est, ut puer Amurati proderetur. Misso itaque nuntio significavit Amurati, ubinam terrarum puer ageret. Cum puer Nicæam venisset, urbem eam cepit : et cum ubi moraretur, optimates Turcorum conciliabat. Hiems erat, qua prohibebatur puer longius procedere. Amurates cum intellexisset puerum Nicææ versari, nuntiante id Aliaze Saraptare, assumptis sexies mille januarius militibus, venit quam ocissime in Hellespontum : et transiens, recta abiit in Bithyniam. Et cum inopinatus et improvisus irruisset in urbem, puerum ab Aliazo proditum comprehendit. Puer enim, excitus tumultu, confugerat ad Aliazem, cui obediebat, ut se defenderet ab imminente periculo. Aliazes puerum mitum ommittere, et bono animo esse jubet, et sic ejus fratrem expectat. Cui ubi in regiam urbis sedem processerat, puerum in manus tradidit : quem acceptum laqueo, ut moris est regum illorum, præfocavit. Aiunt Tezetinem, virum regio sanguine oritum Erziganis regis, auxilio venisse puero, ut audiverat hostes in urbem penetrasse : et conjecisse se in medios hostes : ubi et Michalinum Europæ et ducem et judicem hostem suum confecit. Tandem cum plurimos alios neci dedisset, et ipse occubuit.

Græcorum res tum sic habuerunt, cum secuti essent partem Mechmeti adversam. Thermam (35) Macedoniæ Venetis vendidere, impossibile existi-

Notulæ marginales.

(34) Hieron.

PATROL. GR. CLIX.

(35) Thessalonicam.

mantres, ut sperarent urbem sibi hanc ab Amurate dari in posterum. His peractis, bellum convertit Amurates contra Thermam: quam, ad omnia intentus, summa ope oppugnabat. Machinas etiam incensibus admovit; nec tamen ceptis respondebat eventus. Tandem proditionem paciscitur cum oppidanis, quibus imperatum erat ut ab domibus suis cuniculos subterraneos agerent, qui extra ferrent. At fossores comprehensi a Venetis, quidam iugerunt in Amuratis castra, descendentes de muro. Postmodum ab arce, quam aggressi erant, expugnarent urbem, expugnataque diripuerunt. Accepi peregrinos impigre scandentes et superantes mœnia, urbem cepisse, reliquis deinde accedentibus; quam postmodum diripuerunt. Nec quisquam eorum qui in oppido erant evadere potuit manus hostium. Hinc reor Amuratem urbem istam per proditionem suo dominio junxisse. Urbs autem hæc erat maxima, nec ulla quæ modo Græcis parerent, inferior. Cives ejus urbis passim per Europam Asiamque captivi trahabantur. Præsidium Venetorum, quod **126** in urbe erat, ut rumore allatum est, urbem in potestatem venisse hostium, citato agmine ad mare et naves contendunt; et conscensis navibus quæ forte ibi aderant, inde citi solvebant. Urbs ista magna opibusque florens ab Amurate occupata est. Cum autem eam habitandam assignasset finitimis, qui circa colebant, domum profectus est. Caratiziam Europæ ducem arma contra Joanninam (36) urbem Ætolice ferre jussit, dato ad eam expeditionem Europæ exercitu. Sic adveniens, incursionem fecit in Ætolice regionem; et quæcunque occurrebant, diripiebat et spoliabat. Postea exercitus ad urbem duxit obsidendam. Carolus urbis princeps jam ante obierat mortem. Et cum haud talisset liberos ex uxore sua Rhainerii filia, superessent vero filii nothi, Memnon, Turnus et Heculius, natu majores, his distribuit Acarnaniam, quæ sita est inter Acheloi regionem. Fratris autem sui Leonardi filium reliquit totius regni successorem. Carolo vero, fratris sui filio, Artem Ampræciæ metropolim, et Ætoliæ urbemque concessit. Nothi filii haud diu pugnantés, relati sunt in numerum Januarum regis. Memnon autem, qui videbatur reliquis prudentia et auctoritate prior, accessit ad regem, quem rogabat ut se ad patriam reduceret regionem. Quapropter cum Europæ exercitu hostiliter eam regionem ingressus est. Europæ exercitus Joanniorum urbem obsidione circumvenit; et incumbens aliquanto tempore obsidioni, cum nihil proficeret, tandem oppidani et regionis princeps, qui obsessus tenebatur, hostium imperatorem sive bassam ad colloquium evocarunt; in quo princeps sibi dari postulabat a rege reliquam

Α εἶναι νομίζοντες σφίσι παραδοῦναι τὴν πόλιν, ἐς τὸν περιόντα τότε Ἀμουράτω. Ἀμουράτης μὲν δὴ ἐπὶ Θέρμην μετὰ ταῦτα ἰστρατεύετο, καὶ ἐπολιόρκει τὴν πόλιν, προσέχων ἐντεταμένως, καὶ προσῆγε τῷ τείχει μηχανάς. Καὶ οὐδὲν προύχουρει αὐτῷ ἢ τῆς πόλεως αἴρεσις. Ἐνταῦθα, ὡς λέγεται, συντίθεται τοῖς ἐν τῇ πόλει προδοσίαν, ἣ, λέγεται, ὑπορύσσοντες ἀπὸ τῶν οἰκιῶν, ὀρύγματα ἐκτὸς φέροντα, καὶ ἐάλωσαν ἀπὸ Οὐνετιῶν ἢ λέγεται. Καὶ οἱ ὀρύσσοντες ἀπέδρασαν ἐς τὴν τοῦ Ἀμουράτειο στρατόπεδον, καταβάντες ἀπὸ τοῦ τείχους. Ὑστερον μέντοι ἀπὸ τῆς ἀκρας ὡς προσέβαλεν, εἰλὲ τε κατὰ κράτος τὴν πόλιν, καὶ ἠνδραποδίσατο. Τοῦς μέντοι νεγλύδας πονθήνομαί, ἀναβάντας ἐς τὸ τείχος, εἰλὲν τε τὴν πόλιν, καὶ ἐπισπαμένιον τῶν ἄλλων, ἀλῶναί τε τὴν πόλιν, καὶ ἐπὶ ἀνδραποδισμῷ πρὸς τοῦ βασιλέως γενέσθαι. Ἀνδραποδισάμενον μέντοι τὴν πόλιν ταύτην, οὐδένα ἐξέλευσθεν ²⁰ τοῦ ἀνδραποδισμοῦ, ἐπυθάρμεθα Ἀμουράτη. Ὡστε λογίζεσθαι ἢ ἄς ἔχειν, διὰ τὴν προδοσίαν ἐξέλειτο αὐτούς. Ἐγένετο μὲν οὖν αὕτη μεγίστη δὴ τοῖς Ἑλλήσι συμφορὰ, καὶ οὐδεμιᾶς τῶν πρόσθεν γενομένων αὐτοῖς συμφορῶν λειπομένη. Οἳ τε ἄνδρες τῆς πόλεως ἀνὰ τὴν Ἀσίαν τε καὶ Εὐρώπην, αἰχμάλωτοι γενόμενοι, περιήγοντο ἀνδραποδισθέντες. Ἡ μέντοι Οὐνετιῶν φυλακὴ ἐν τῇ πόλει οὔσα, ὡς ἦσθετο ἀλῶναί ἤδη τὴν πόλιν, ὄρμητο φυγεῖν ἐπὶ τὴν θάλατταν καὶ ἐπὶ τὰς ναῦς, καὶ ἀμβάντες εἰς ταύτας, ὅσαι σφίσι παρούσαι ἐτύγχανον, ὤχοντο ἀποπλέοντες. Ἡ μέντοι πόλις αὕτη Ἑλληνίς, μεγάλη τε οὔσα καὶ εὐδαίμων, ἐάλω ὑπὸ Ἀμουράτω. Τὴν μέντοι πόλιν ἐπέκρηπε τοῖς αὐτοῦ ταύτη τῶν περιόικων ἐνοικῆσαι. Αὐτῆς δὲ οἰκαδὲ ἐπανίων, ἐπεμφθε τὸν τῆς Εὐρώπης στρατηγὸν Καρατζιάν ²¹ ἐπὶ Ἰωάννινα πόλιν τῆς Αἰτωλίας, τὴ τῆς Εὐρώπης στρατεύμα αὐτῷ πικραθοῦς. Ὁ δὲ ὡς ἀφίκατο ἐπὶ τὴν Αἰτωλίαν, τὴν τε χώραν ἐπέδραμε καὶ ἐληΐσατο, ὅσα εἴσθη καταλαβεῖν ἄφρων. Μετὰ δὲ ταῦτα ἐλάσας, ἐπολιόρκει τὴν πόλιν. Καραούλος μέντοι ὁ ἡγεμὸν τῆς πόλεως ἤδη ἐτελευτήσασκε. Καὶ ἐπειδὴ παῖς αὐτῷ ἐκ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ τῆς Ῥτινερίου θυγατρὸς οὐκ ἐγένετο, νόθοι δὲ ἐγένοντο παῖδες, ὃ τε Μέμνων, καὶ Τύρνος, καὶ Ἐρκαούλιος, οἱ προσβύτεροι, δίδνειμε τούτοις μὲν τὴν ἐντὸς τοῦ Ἀχελῷου χώραν Ἀκαρνανίας ἐπιπέμεσθαι· τὸν δὲ ἀδελφιδῶν αὐτοῦ τὸν Ἀσονάρδου παῖδα κατέλιπε διάδοχον ξυμπάσης ἤδη τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ. Καὶ τὴν τε Ἄρτην τῆς Ἀμπρακίας ²² μητρόπολιν, καὶ Αἰτωλίαν τε καὶ τὴν πόλιν, κατέλιπε Καραούλῳ τῷ ἀδελφιδῷ. Οἱ μέντοι νόθοι παῖδες αὐτῷ, οὐκ εἰς μακρὰν διενεχθέντες, ἀφίκαντο ἐπὶ τὰς βασιλέως θύρας. Μέμνων δ' αὐ ἀφικόμενος, ὃς ἐδόκει τε τῶν ἄλλων συνέσει τε καὶ ἀξιώσει προέχειν· οὗτος δὲ ἀφικόμενος παρὰ τὸν βασιλέα, προύκαλεῖτό τε καὶ ἤξιου ἐπὶ τὴν χώραν σφᾶς τὴν πατρίαν κατὰγειν. Διὸ δὴ ἐλάσας σὺν τῷ τῆς Εὐρώπης στρατεύματι

Notiæ marginales.

(36) Olim Cassiope.

²⁰ Sic tria manuscr. habent; forte legendum ἐξέλειπται. R. ut in c. ²¹ Καρακίαν, ut in c. ²² Ἀρβ. Al. ut c.

είσθαι. Ὁ δὲ τῆς Εὐρώπης στρατηγὸς τὴν τῶν Ἰωαννίνων πόλιν ἐπολιόρκει, καὶ χρόνον ἐνδιατρίβων τῇ πολιορκίᾳ, ὡς οὐδὲν ἀνίει πολιορκῶν, ὀρώντες οἱ τῆς πόλεως, καὶ ὁ τῆς χώρας ἡγεμὸν, ἐντὸς ἀπειλημμένος, καὶ πολιορκούμενος, προῦκαλεῖτο τὸν στρατηγὸν ἐπὶ ξύμβασιν ²³, καὶ ἤτειτό αὐτὸν δοθῆναι αὐτῷ, τὴν τε ἄλλην χώραν τῆς Ἀκαρνανίας, καὶ τῆς Ἠπειροῦ παρὰ βασιλέως, καὶ σπονδὰς αὐτῷ ἐπὶ τούτῳ γενέσθαι, καὶ οὕτω παραδιδόναι τὴν πόλιν. Τούτου δὴ γενομένου, τὴν τε πόλιν παρέλαβε τὸ τοῦ βασιλέως στράτευμα, καὶ αὐτῷ συνεχώρει τὴν Ἀκαρνανίαν καὶ τὴν ἄλλην Ἠπειρον ἐπινέμεσθαι, φόρον ἀπάγοντα τῷ βασιλεῖ τοῦ ἐνιαυτοῦ, καὶ αὐτὸν φοιτῶντα ἐς τὰς βασιλέως θύρας. Ὑστερον δὲ ἀφικόμενοι οἱ τοῦ Καρούλου ἡγεμόνος παῖδες, ὃ τε Ἐρκούλιος καὶ Μέμων, καὶ οὐκ ὀλίγα κατασχίντες τῆς χώρας, ἐπαγομένων τῶν ἐποίκων αὐτοῦς, πράγματα τε παρεῖχον τῷ ἀνεψιῷ αὐτῶν, καὶ ἦγον καὶ ἔφερον τὴν χώραν, καὶ ἐπολέμουν. Ὁ στράτευμα ἐπαγόμενος ἐπὶ τούτους, καὶ ἀπὸ Ἰταλίας, ὡς οὐδὲν ἦνυσεν, ἐσπένδοντο τε αὐτοῖς, καὶ καθύφιστο τῆς χώρας ἧς ἦρχον, ἐφ' ᾧ μηκέτι αὐτῷ

Αἰτωλία μὲν δὴ οὕτω ἐγένετο ὑπὸ βασιλεῖ Ἀμουράτῃ. Μετὰ δὲ ταῦτα, ὡς Ἕλληνες ἰόντες ἐς τὰς θύρας, ἠξίουσιν σφίσι σπένδεσθαι, εἰρήνην μὲντοι ἐποίησαντο, ἐφ' ᾧ τὸν τε Ἴσθμὸν καθέλκυν, καὶ μηδὲν ἔτι νεωτερίζειν τοῦ λοιποῦ. Τὸν μὲντοι Τουραχάνην ἐπὶ Πελοπόννητον πέμψας, τὴν τε Θύενετῶν χώραν ἐδῆου, καὶ τὸν Ἴσθμὸν καθέλκε, καὶ πόλεις αὐτὰ ἐλὼν τῶν Θύενετῶν ἠνδραποδίσασατο. Ἐνταῦθα μὲν οὖν ἐξέρχοντι ἀπὸ Πελοποννήσου, συνελέγοντο οἱ τῆς Πελοποννήσου Ἀλβανοὶ περὶ τὴν μεσούγαϊον, Δαδίην καλυμμένην χώραν, καὶ σφίσι στρατηγὸν ἐστήσαντο, καὶ ἀπόστασιν ἐβουλεύοντο ἀπὸ Ἑλλήνων, ὡς τὸ Τουραχάνειω στράτευμα διαφθεῖρωσι. Τουραχάνης μὲντοι, ὡς ἐπύθετο τοὺς Ἀλβανούς ἐπ' αὐτὸν ὁμῶσε ἰόντας ²⁴ ὡς διὰ μάχης, ὡς οὐκ ἠδύνατο διαφυγεῖν, παρετάξαστό τε εἰς μάχην. Καὶ οἱ Ἀλβανοὶ συνταξάμενοι καὶ αὐτοὶ, ἐπήσαν, καὶ ἐς χεῖρας ἐλθόντες, οὐδὲ ἐδέξαντο τοὺς Τούρκους, ἀλλ' ἐτρέποντο ἐς φυγὴν. Ἐνταῦθα ἐπεξεληθῶν ὁ Τουραχάνης ἐπιδιώκων, πολλούς τε ἀνέλεν ἐν τῇ διώξει. Καὶ οὗς ἐζώγησεν ἀμφὶ τοὺς ὀκτακοσίους αὐτοῦ ἀπαντας διεχρήσατο. Καὶ ταῖς κεφαλαῖς αὐτῶν πυργία ἐπωκοδομησάμενος, ἀπῆκε ἐξελαύνων. Τούτῳ μὲν οὖν πάνθ' ἔστι καὶ ἄλλα ἐποδεδειγμένα ἔργα ἐς ἀφήγησιν οὐκ ἀχρεῖα, δι' ἃ δὴ εὐδοκιμῶν παρὰ βασιλεῖ, ἐπὶ τὴν τοῦ Βρενέζεω χώραν ἐχώρει, καὶ ἐπὶ Δακίαν οὐ πολλῷ ὕστερον πεμφθεὶς ὑπὸ Ἀμουράτῃ, τὴν τε χώραν ἐδῆωσε, καὶ στρατὸν αὐτοῦ συλλεχθῆντα οὐ μικρὸν ἐτρέψατο, καὶ νίκην ἀνείλετο περιφανῆ, ἀνδράποδά τε καὶ λείαν πολλήν. Τοῖς μὲν οὖν Ἕλλησι θαμὰ ἰοῦσιν ἐπὶ τὰς θύρας αὐτοῦ, καὶ ἀνδρας τοὺς παρὰ σφίσι πρωτεύοντας, ἄλλους τε δὴ καὶ Νοταρᾶν τὸν κυρίου Δουκᾶν ²⁵ ὄλθον ἐπιπέμψας, σπῆνδὰς ἐποίησατο.

A Acarnaniæ regionem, et Epiri, quæ sibi fœdere interposito confirmari volebat. Quod si impetrasset, se regi urbem traditurum. Fœdere icto, urbem accepit regius exercitus, et Acarnania reliquaque Epirus cessit principi, ut quotannis tributum ferret; et in januas regis, quandoçunque moneretur adventaret. Postea venientes Caroli ducis filii, Herculius et Memnon, nec modicam regionis partem occupantes, congregatis finitimis, qui confluebant molesti erant admodum patrueli suo, cujus regionem agebant et ferebant, bellum gerentes. Contra quos Carolus **127** exercitum, quem ex januis regis contraxerat, necnon alterum quem ab Italia exiebat, ducens, cum nihil promoveret, pacem cum iis composuit; qua tenebatur, ut ipse cederet ea regione, cui illi præfuisset, hi vero deinceps nullas molestias Carolo facerent.

μὲντοι Κάρουλος, καὶ ἀπὸ τῶν θυρῶν τοῦ βασιλέως τοῦ λοιποῦ παρέχειν πράγματα.

Hoc modo Ætolia in Amuratis ditionem devenit. Græci postea in januas regis proficiscuntur, petitum pacem. Quibus ea data est his conditionibus ut Isthmum destruerent et nihil in posterum quemadmodum hactenus, rerum novarum molirentur. Turachanem misit in Peloponnesum, qui Venetorum regionem populabatur, et Isthmum diruit. Venetorum autem oppidula quæ subegerat, diripuit. Cum autem egrederetur Peloponneso, Albani in Peloponneso habitantes, colligebantur in mediterranea regione, quæ Dabia nuncupatur: eligentesque ducem, defectionem a Græcis parabant, et Turachanis exercitum penitus delere volebant. Turachanes ut accepit, contra se Albanos prælii cupidos pergere, cum non posset effugere ipsorum impetum, in aciem copias eduxit. Etiam Albani in aciem descenderunt, et hostes aggressi sunt. Cum autem Turcorum impetum sustinere non possent, in fugam vertuntur: quorum eadem maximam, Turachanes insecutus, in fuga fecit. Capti sunt octingenti, quos omnes eo loci obruticavit: ex quorum capitibus cum turriculas exstruxisset, abscessit. Vir ille et alia memoratu digna facta designavit: propter quæ cum in maximo honore penes regem foret, etiam in regionem Brenezis et in Daciam iter intendit. Nec multo post jussus ire ab rege cum exercitibus regionem evastavit, et conscriptum ibi exercitum haud parvum in fugam compulit: ex quo prælio redibat victoria memorabili illustris, plurimam tum mancipiorum, tum aliarum rerum vehens prædam. Cum Græcis igitur Amurates cum frequenter venirent in januas, mittentes viros primarios, opibus reliquaque felicitate claros, inter quos et Notaram, et Carolucam, tandem pacem composuit.

Notulæ marginales.

²³ συμβίβασιν. R. ut in c. ²⁴ χωροῦντας ΑΙ. ut in c. ²⁵ τὸν Δουκᾶν, αΙ. Κυρουλουκᾶν.

Græcorum rex, ubi primum pax convenisset, A navigavit in Peloponnesum accersito fratre Theodoro, qui Spartam regebat. Rex propter odium, et antea significavimus, quo prosequabatur uxorem, quam ab Italia duxerat, statuerat Nazareorum assumere habitum. Cum autem in Peloponnesum venisset Byzantii rex, adducens secum fratrem Constantinum, ut in eum transferret regnum, confestim eum cepti pœnituit, nec amplius se regno cessurum dicebat: regni enim proceres ab isto vitæ proposito regem **128** debortabantur. Dehinc etiam uxori, cui implacabilis erat, propter formæ turpitudinem, reconciliatus, suaviter in posterum cum illa vitam exegit. Rex Græcorum bellum intulit Carolo Epiri principi, et exercitibus Clarentiam (37) Elidis metropolim circumsedidit. Nec multo post eum urbis oppugnatione irrita caderet, Caroli consobrinam, Leonardi ducis filiam, fratri Constantino uxorem dedit, hac tamen conditione, ut dotis nomine Constantino urbs ista traderetur. Postea duxit exercitus contra Patras Achaïæ urbem, quam obsidione circumdedit. Deinde relicto fratre Constantino, cui urbis oppugnationem mandarat, navem conscendit, et Byzantium proficiscitur. Cum multum jam temporis mœnibus urbis assedisset, nec tamen urbs in manus venisset, proditiōnis consilia oppidani cum Constantino agitabant. Aberat enim urbis episcopus, profectus in Italiam, auxilii petendi gratia: et longas ibi agebat moras, ut a pontifice id acciperet. Hanc Achaïæ urbem Italiæ principes, qui Peloponnesum regebant, ex familia Malatestarum orti, occupantes, unum quidem dederunt urbi principem: alterum elegerunt, qui eam administraret, et semper apud Romanum pontificem moraretur. Urbs ista ubi concesserat in jus et potestatem Romani pontificis, accepit episcopum, quem misisset pontifex, ut urbem eam gubernaret. Eo tempore episcopus, qui rempublicam ejus urbis curabat, missus a Romano pontifice, natus erat ex familia Malatestarum. Hanc urbem ubi dominio suo junxit Constantinus, etiam arcem expugnare aggressus est: cui expugnationi integrum annum insumpsit, et tandem voti compos factus est. Elidis metropolim subegere Romani pontificis triremes. Postquam enim fama allatum erat, Achaïæ urbem a Græcis esse occupatam, misit pontifex triremes decem, quibus annitebatur, si posset amissam recuperare urbem. Hæ quidem haud venere in Achaïam. Venientes autem Clarentiam, absente urbis duce, nec præsidio in ea existente, clam ingressi milites urbem cepere, et diripuerunt. Deinde eam vendentes regis fratri quinquies mille aureis, in Italiam navigarunt. Aliæ quoque fortunæ miserabiles urbi isti acciderunt.

Ὁ μὲν οὖν Ἑλλήνων βασιλεὺς, ὡς εἰρήνη ἐγένετο, ἐπλεῖ ἐπὶ Πελοπόννησον, μετὰ πεμπομένου τοῦ ἀδελφοῦ Θεοδώρου τοῦ Σπάρτης ἡγεμόνος, ὡς καὶ πρότερον λέξεως ²⁶, διὰ τὴν πρὸς τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, τὴν ἀπὸ Ἰταλίας, ἐχθρὸς αὐτῷ γενόμενον, ὤρμητο ἐπὶ τὴν Ναζηραίων ἰέναι δίαίταν. Ὡς μὲντοι ἐς ἐπὶ Πελοπόννησον ἀφίκετο ὁ Βυζαντίου βασιλεὺς, τὸν τε ἀδελφὸν αὐτοῦ Κωνσταντῖνον ἐπαγόμενος, ὡς διαδεξόμενον τὴν ἀρχὴν, μετημέλησέ τε αὐτίκα, καὶ οὐκ ἔφασκεν ἰέναι εἶτι, μὴ ἐπιτροπέωντων τῶν τῆς χώρας ἀρίστων. Διηλλάγη μὲντοι καὶ τῆς γυναικὸς μετὰ ταῦτα, καὶ ἐθίου ἡδέως, συνῶν αὐτῇ τοῦ λοιποῦ. Ὁ μὲντοι Ἑλλήνων βασιλεὺς πρὸς τε τὸν τῆς Ἠπειροῦ ἡγεμόνα τὸν Κάρουλον πόλεμον ἐξήνεγκε. Καὶ Κλαρεντίαν τῆς Ἠλίδος μητρόπολιν ἐπολιόρκει. Μετ' οὐ πολὺν δὲ χρόνον, ὡς οὐδὲν αὐτῷ προσχώρει πολιορκοῦντι, ἠρμόσατο τὴν ἀδελφίδην ἡγεμόνος, Λεονάρδου δὲ θυγατέρα, ἐπὶ τῷ ἀδελφῷ Κωνσταντῖνῳ, ὥστε καὶ ἡ πόλις αὕτη ἐδόθη αὐτῷ ἐς φερνήν. Καὶ βασιλεὺς Ἑλλήνων ἐπολιόρκει Πάτρας τῆς Ἀχαΐας. Μετὰ δὲ ταῦτα καταλιπὼν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Κωνσταντῖνον, ὤχετο ἀποκλέων ἐπὶ Βυζαντίου. Τῷ μὲντοι ἀδελφῷ αὐτοῦ Κωνσταντῖνῳ, ὡς τὰ περὶ τὴν πόλιν προσχώρησε, καὶ πολιορκῶν, οὐκ ἀνίει τὴν πόλιν, συντίθενται οἱ τῆς πόλεως ἄνδρες προδοσίαν αὐτῷ, καὶ ἐπαγόμενοι τὴν πόλιν παρεδίδοσαν, ἀπόντος τοῦ ἀρχιερέως αὐτῆς ἐν Ἰταλίᾳ, ὅσον ²⁷ διατρίβοντος χρόνον, ἐπικουρίας δεόμενον παρὰ τοῦ Ῥωμαίων ἀρχιερέως. Ταύτην μὲν οὖν τὴν πόλιν τῆς Ἀχαΐας οἱ ἀπὸ Ἰταλίας Πελοπόννησον ἡγεμόνες τοῦ Ζαχαρίου οἴκου διόντες, ὁ μὲν ἄρχων τε καὶ ἡγεμῶν κατελήφθη τῆς χώρας: τῷ δὲ ἐτέρῳ διατρίβοντι παρὰ τῷ Ῥωμαίων ἀρχιερεὶ ταύτην ἐπέδωκε τὴν πόλιν ἀρχιερεὶ γενομένῳ ἐπιτροπέειν. Ἡ μὲντοι πόλις παρελθοῦσα ἐς τὸν Ῥωμαίων ἀρχιερέα, ἐλάμβανεν ἀρχιερέα, ὃν ἂν ἐπιπέμφει σφᾶς τοῦ ἐπιτροπέειν τὴν πόλιν. Καὶ τότε δὴ Μαλασσηκίων τοῦ οἴκου ἐπεπόμφει τοῖς ἐν τῇ πόλει ἀρχιερέα. Ταύτην μὲν οὖν τὴν πόλιν ἐκεῖ τε παρέλαβε Κωνσταντῖνος, τὴν τε ἀκρόπολιν ἐπολιόρκει, ἐπ' ἑνιαυτόν. Μετὰ δὲ ταῦτα προσχώρησεν αὐτῷ. Τὴν μὲντοι Ἠλίδος μητρόπολιν εἶλον αἱ τοῦ ἀρχιερέως τριήρεις. Ἐπειτε γὰρ ἐπόθετο τὴν πόλιν τῆς Ἀχαΐας ἀλῶναι ὑπὸ Ἑλλήνων, ἐπεμψε τριήρεις δέκα, εἰ δύναιτο τὴν πόλιν αὐτῷ παραστήσασθαι. Αὗται μὲν οὖν ἐπὶ Ἀχαΐαν οὐκ εἶτι ἀφίκοντο. Ἐπὶ δὲ τὴν Κλαρεντίαν ἀφικόμεναί, ἀπόντος αὐτῇ τοῦ ἀρχοντος, καὶ φρουρᾶς οὐκ ἐνούσης ἐν τῇ πόλει, εἰσελθόντες λάθρα, τὴν πόλιν κατέσχον καὶ ἠνδραποδίσαντο. Ὑστερον δὲ ἀποδιδόμενοι ταύτην τῷ βασιλέως ἀδελφῷ πεντακισχιλίων χρυσίων, ἀπέπλευσαν ἐπὶ Ἰταλίας. Συνέβησαν δὲ τῇ πόλει ταύτῃ καὶ τύχαι ἄλλαι πρότερον γενομέναί. Ὀλιβέριος γὰρ δὴ ἀπὸ Ἰταλίας ὀρμώμενος, ἔχοντος ταμίην τοῦ τῆς Ἀχαΐας ἡγεμόνος, ἐπεισελ-

Notulae marginales.

(37) Olim Cyllene.

²⁶ Aliud manuscr. ἐπὶ λέξεων, puto legendum ἔλεξα. Sic etiam R. Al. ἐπὶ λέξεων. ²⁷ In R. C. est lacuna.

θόν τε ἄφνω, καὶ καταλαβὼν τὴν πόλιν, ἠνδραπο-
δίσαστο, καὶ τὴν θυγατέρα ἡγεμόνος ἐς γυναῖκα αὐτῷ
ἡγάγετο. Καὶ ταύτην μόντοι οὗτος ἀποδόμενος τῷ
τῆς Ἡπειροῦ ἡγεμόνι, ᾤχετο ἐς Ἰταλίαν. Καὶ τότε
μὲν δὴ ἀλοῦσαν ὑπὸ τῶν ἀρχιερέως τριηρῶν, αὐ-
θις ἐξωνησάμενος ἀπέλαβε. Διέφερον μὲν οὖν καὶ
πρὸς τὸν τῆς Ἀχαΐας ἡγεμόνα, Ἰταλικὸν Κεντη-
ρίωνα, οἱ Ἕλληνας τὸν πόλεμον ἐπὶ συχνόν τινα
χρόνον. Μετὰ δὲ ταῦτα ἐπιγαμίαν ποιησάμενοι ἐπὶ
τῷ βασιλέως παιδί τῷ νεωτέρῳ Θωμᾷ, ἀμοσόμενοι
τὴν θυγατέρα τοῦ ἡγεμόνος, καὶ τὴν τε χώραν ἐς
φερνὴν αὐτοῦ ἐπέδωκαν, τῆς Μεσσηνίας τε καὶ Ἰθώ-
μης, πλὴν τῆς παραλίου Ἀρκαδίας, σπονδὰς τε
ἐποίησαντο. Καὶ ταύτην μὲν οὖν ἐπεὶ τε ἐτελεύ-
τησε, παρέλαβε Θωμᾶς ὁ τοῦ βασιλέως ἀδελφός, καὶ
τὴν τε γυναῖκα τοῦ Κεντηρίωνος εἶχεν ἐν φυλακῇ,
ἐς ἣν δὴ καὶ ἐτελεύτησε. Οὕτω μὲν οὖν ἡ Πελοπόν-
νησος ἀπὸ Ἰταλῶν ἐς τοὺς Ἕλληνας περιήλθεν.
Ἕλλησι μὲν οὖν οὕτω προσέφερε τὰ πράγματα,
ὁπαγομένους σφίσι τὴν Πελοπόννησον.

Ἀμουράτης δὲ ὁ Μεχμέτew ἐστρατεύετο ἐπὶ τὴν
Τριβαλλῶν χώραν. Καὶ πρότερον μὲν ἐπεὶ τε ἐξή-
νεγκε πόλεμον, στρατεύματα ἐπέπεμψας, ἐδήου τὴν
χώραν. Καὶ τότε δὴ οὖν ὡς ἐπίθεται ὁ τῶν Τριβαλ-
λῶν ἡγεμὸν ἐπιέναι ἐπ' αὐτὸν βασιλέα, πρέσβεις
τε ἐπεπόμψαι, καὶ ἡξίου σπονδὰς ποιῆσθαι, ἐφ' ᾧ
ἂν ἀπάγειν ἢ φόρον ἢ ἂν τάξῃται αὐτῷ βασιλεύς,
καὶ πείσασθαι, ὃ τι ἂν κελεύοι αὐτῷ. Ἐνταῦθα
Ἀμουράτης ἄγεται τὴν θυγατέρα τοῦ Τριβαλλῶν
ἡγεμόνος· ἐπιπέμψας δὲ Σαραξίνην τὸν τῶν θυρῶν
ἡγεμόνα, ἡγάγετό τε τὴν γυναῖκα τοῦ Χαλίλεω
ἀνάγοντος, παρ' αὐτῷ μέγα εὐδοκιμοῦντος, καὶ τὰ
βασιλεία αὐτοῦ. Μετὰ δὲ ταῦτα ἤλαυνεν ἐπὶ Καρα-
μάνον τὸν Ἀλιδέριον ἡγεμόνα τῆς Καρίας, τὰ τε
ἄλλα αἰτιασάμενος, καὶ οἷε τὴν ἀδελφὸν αὐτοῦ τὸν
νεώτερον ἔχων παρ' αὐτῷ, ἐπεμψεν ἐπὶ τοὺς Ἕλ-
ληνας. Ἐπιὼν δὲ σὺν στρατεύματι πολλῷ, τὴν
χώραν ἐδήου, ἐκλείπειν αὐτὴν τοῦ Καραμάνου,
καὶ τὰ ἄκρα κατέχοντος τῶν ὀρέων. Ἔστιν δὲ αὐτῷ
δύο πόλεις, ἡ μὲν Λάρανδα λεγομένη, ἡ δὲ Τοκόνειον
πόλις μεγάλη τε οὕσα τῷ παλαιῶν καὶ εὐδαίμων, ἐν
ᾗ καὶ βασιλεὺς ἦν τῶν πρότερον βασιλέων τοῦ γένους
ταύτου. Ἄτι γὰρ τῶν ὀρέων τῆς χώρας ἰσχυρῶν
ἔστιν, καὶ οὐκ εὐπετῶν ὄντων ἐπιθῆναι, ἄρμω-
μένοι, τὴν ταύτην χώραν περιείκον ἦγον καὶ ἔφερον.
Καὶ κατὰ βραχὺ προΐδντες κατεστρέφοντο. Ἔστι
δὲ ἡ πόλις αὕτη εὐνομιουμένη ἀπὸ τοῦ πάνυ πα-
λαιῦ. Λάρανδα δὲ ἡ πόλις εἰσείται μὲν αὕτη ὑπὸ
τὴν ἀπὸρραϊαν τῶν παρὰ τὸ ὄρειον, καὶ οὐ πάνυ ἐάλω-
τὴν ἀχυρῶματι τῆς δὲ χώρας ἐπιόντος τοῦ Ἀμου-
ράτου, ὑπέμεινεν καὶ οὐκ ἐξέλειπεν. Οὐ γὰρ δὴ
καμάρσα. Τούτου γὰρ ἦν ὄντας αὐτοῦς, ἀνδραποδι-
σάσθαι ἐς τὰ πρὸς τὴν ἴθνη, καὶ ἐς τὴν αὐτὴν
ἐπιέναι καὶ στασιάζουσαν. Ἐπιόντοι Καραμάνος οὗτος

A Oliberius enim ab Italia progressus, tenente Cla-
rentiam Achaë principis, inopinato adveniens eam
oppressit, et diripuit, ducta in uxorem principis
filia. Tandem pretio accepto, Epiri duci eam ven-
dens, in Italiam reversus est. Etenim captam a
pontificis triremibus denuo emptam recepit. Græci
longo tempore bellum gessere **129** cum Cente-
rione, qui Achaë imperabat, generis Italici. Post-
modum affinitatem jungentes, filia hujus ducis in
matrimonium data regis filio juniori Thomæ, con-
clusum est ut dotem acciperet Messenæ et Ithomæ
regionem, præter maritimam Arcadiæ. Fœdus quo-
que ictum, bellum diremit. Hanc quidem, ubi
mortuus est princeps, accepit Thomas regis frater
et Centerionis uxorem donec mortua est, in car-
cere condidit. Hoc modo Peloponnesus ab Italis
ad Græcos translata est. Græcorum res, cum subi-
gerent Peloponnesum, hoc modo se habuere.

Amurates bellum indicit Triballis. Primo itaque
missis exercitibus Triballorum regionem popula-
batur. Ut nuntiatum est Triballorum principi, re-
gem hostiliter accedere, legatos ire jubet ad Amu-
ratem, oratum pacem: paratum se esse, si pax
coiret, tributum quantumcumque imperasset, pen-
dere, nec recusaturum facere quæcumque jussisset.
Amurates hujus principis filiam sibi in uxorem so-
ciavit, quam petiit sibi uxorem dari, misso Sara-
ziæ januarum imperatore: quam postmodum in
regiam adduxit Chaliles, qui plurimum apud regem
pollebat. His ita peractis, petiit bello Caramanum
Aliderium, Carizæ ducem, crimini ei inter cætera
vertens, quod fratrem suum juniorem, cui alimenta
præbuerat, ad Græcos misisset. Veniens itaque
cum magno exercitu, regionem graviter affligebat
populationibus quam Caramanus deseruerat, cum
se recepisset in montium cacumina. Regio ita ur-
bes habet duas: una Laranda vocatur, alteri no-
men est Toconeium (38). Toconeium urbs magni-
tudine et opibus præstat, in qua antiquitus reginæ
morabantur. Cum montes regionis illius essent
firmissimi, et admodum muniti, nec facile scandi
possent, omnem belli molem verterunt in finitimam
regionem: quam agentes et ferentes, paulatim
progressi subigebant. Urbs ista optimis legibus
fundata est jam inde ab antiquo. Laranda sita est
in radicibus montium, qui in ista regione visuntur,
nec aliquibus munimentis adversus vim hostium
firmata est. Incolæ regionis Amuratis adventum
expectarunt, nec sibi fuga consuluerunt. Putabant
enim cum et ipsi Turci forent, et iisdem moribus
reliquaque vitæ consuetudine uterentur, se nihil
hostile passuros. Caramanus ille finitimus est Pisida-

Notulæ marginales.

(38) Coniunctum Carizæ. Nunc Iconium, vulgo Congium.

ἢ ἀπὸ χραγείν, ἢ ἀπὸ χραγείν.

ratu regioni et Turgutæ. Pisidæ, qui etiam Barsa-
cides vocantur, pastores sunt, et Turcorum linguam
in usu habent: latrociniis magis intenti vivunt, præ-
dasque ex Syria et ex finitima regione agunt. Nec ab-
stinent a regione **130** Caramani, cum quo ipsis con-
tinuum bellum est duces eligunt, quorum ductu præ-
datum proficiscuntur. Duces prædam superfluum
capiunt, et inde partem hand contemnendam iis lar-
guntur qui domi apud uxores remanserint. Turgutes
Phrygiæ imperat; et Armeniam Cappadociamque
regio ejus attingit. Genus Turgutæ videtur recenter
admodum fuisse sub Amythaone; et cum in Phry-
giam inde descendisset, regionem istam ex eo tem-
pore obtinuisse. Quod cum durasset ad hæc tempora
contra filios et Caramanum arma tulit. Bellum etiam
gessit jam olim genus istud adversus Leucarnas,
Cærelucis filios. Candylorum urbs Carix in pote-
state viri, qui nuncupatur . . . Regionem itaque
populationibus divexans Amuratos Mechmetis filius,
Ducis filium in gynæceum suum transtulit: filium
regionis principem relinquit Cermianum et Cedi-
nem, Sarchanemque principes cum proficisceretur
contra Caramanum, regionibus ipsorum expulit:
accedensque, regias eorum spoliavit. Ædines ex-
cessit e vivis, carens liberis. Sarchanes et Mend-
sias in regiones finitimas fugientes, servati sunt,
ne quid mali ab Amurate paterentur. Mendesias
Rhodum contendit, ibique moratus est. Postea præ-
conio excitus, accessit ad regem, flagitans ut aliquid
boni ab eo impetraret. Qui etiamnum apud regem
ætatem agit, victum et necessaria a januis accipiens.
Caramanus cupidus recipiendi Tæconeium et regio-
nem suam, legatos ad Amuratom mittit, promittens
se suam filiam ei daturum uxorem, et filium quem
haberet, missurum ut in januis mereret. Amurates
in sædus, juramenti religione interveniente, Cara-
manum suscepit, et in Europam iter intendit. Po-
ntica cum aliquantulum temporis intercessisset,
arma contra Ismaelem Sinopes et Castamonæ prin-
cipem arripuit, nescio ob quam offensam. Qui ut
accepit Amuratem contra se ut hostem properare,
legatos obviam regi mittit, qui dicerent, si pacem
potenti daret, se quotannis æris redditum quantus-
cumque esset, regi pensurum. Præterea polliceba-
tur, se filium suum in regis januas missurum. Fi-

lium autem Turgutis, quem jam ante in regis januas
abiisse constabat, regioni pristinae restituit: eique
eum eo agere pro sua arbitria permisit.

Ὑπισχνεῖτο ἐπιπέμπειν καὶ οὗτος ἐς τὰς βασιλείας θύρας.
Ὁ δὲ ἐπιπέμπειν ἐπὶ τὰς βασιλείας θύρας, τὴν χώραν αὐτῷ διαθέσθαι, ἢ ἂν αὐτῷ δοκοίη.

Hæc quidem fortiter ab Amurate facta, incredi-
bile dictu est quanta gloria Asiæ regnum illustra-
rint. Bellum quoque tempore longo inter ipsum et
Leucarnas arsit. Expeditionem suscepit Amurates

²⁷ ἀπεβάλλον R. ut in c.

²⁸ R. δείξει.

²⁹ Eadem lacuna in R.

³⁰ ὡς τότε κόν.

³¹ In uno, Λευ-

κάρνας.

Notulæ marginales.

A ὁμορὸς ἐστὶ τῆ Πεισιδῶν χώρα, καὶ τῆ Τουργούτew.
Οἱ δὲ Πεισιδίται οὗτοι, καὶ Βιρσάκιδες καλούμενοι,
νομάδες μὲν εἰσι, καὶ γλώττη τῆ Τούρκων διαχω-
ρῶμενοι· ληστρικώτερον δὲ βιωτεύουσι, τὴν τε Συρίαν
ληϊζόμενοι καὶ τὴν ἄλλην σφίσειν χώραν· καὶ δὴ
τὴν Καραμάνου διαπολεμοῦντες, ληϊζονται. Ἄρ-
χοντες δὲ σφίσειν ἐρεστώτες, καὶ ληϊζόμενοι, τῆς τε
λείας τὸ ἐπιβάλλον ²⁷ μέρος αὐτοῖ τε διαλαγχάνουσι,
καὶ τοῖς οἴκοι ἐπὶ ταῖς γυναῖξιν ἐπιμένουσιν ἐπι-
διελομένοι διδοῦσι τὸ ἄλκιμον μέρος. Τουργούτew δὲ
τῆς Φρυγίας χώρας ἐπήρχει τε, καὶ ἐπὶ Ἀρμενίαν
ἤκει ²⁸ καὶ Καππάδοκας ἡ χώρα αὐτοῦ. Τὸ δὲ
Τουργούτew γένος δοκεῖ νεώτερον γεγονέναι ὑπὸ
Ἀμυθάωνι, καὶ ἐπικαταβόν ἐς τὴν ταύτη τῆς
Φρυγίας χώραν, ἐπικρατῆσαι τε τὸ ἀπὸ τοῦδε τῆς
B χώρας, καὶ ἐς δεῦρο διαγεγόμενον, πρὸς τε τοὺς
παῖδας τε καὶ Καραμάνου διαπολεμεῖν. Διεπολέμησε
μὲν οὖν τὸ παλαιόν, καὶ πρὸς τοὺς Λευκάρνας
Καραλλούκew παῖδας. Τῆ μέντοι Κανδουλόρον ἡ
πόλις τῆς Καρίας, ὑπὸ ἀνδρὶ τοῦνομα ²⁹ . . . καὶ
τὴν χώραν καταστρεψάμενος Ἀμουράτew ὁ Μεχμέ-
τew, τὴν τε θυγατέρα αὐτοῦ ἔσχεν ἐς τὴν γυναι-
κωνίτιν, καὶ τὸν παῖδα αὐτοῦ κατέλιπεν ἄρχειν τῆς
χώρας. Τοὺς μέντοι ἡγεμόνας, τὸν τε Κερμιανὸν
καὶ Αἰδῆνην ἐλαύμων ἐπὶ Καραμάνου, καὶ τὸν τε
Σαρχάνην, τῆς τε χώρας ἐξήλασε, καὶ ἐπιὼν τὰ
βασιλεία αὐτῶν, τῆνδε πεδίασατο. Ὁ μέντοι Αἰδῆνης
ἐτελεύτησεν ἄπαις ὢν. Σαρχάνης δὲ καὶ Μενδησίης
ἐπὶ τὰς ὁμορῶν αὐτῶν χώρας διεσώζοντο, ἀποφυ-
C γόντες Ἀμουράτew ἐπιόντα. Μενδησίης μέντοι ἐς
Ῥόδον ἀφικόμενος, διέτριψε· μετὰ δὲ ταῦτα κυ-
ρυκευσάμενος, ἀφίκετο παρὰ βασιλέα, δεόμενος
τυχεῖν ἀγαθοῦ τινος πρὸς τοῦ βασιλέως, καὶ ἐς
δεῦρο εἶτι δεκτρίδων, τὴν δαπάνην ἔχει ὑπὸ τῶν
Θυρῶν. Ὁ μέντοι Καραμάνος, ὡς τότε τὸ κόνειον ³⁰
κατειλήφει, καὶ τὴν χώραν αὐτοῦ κατέλιπον διέτρι-
βειν, ἔπεμπε πρέσβεις παρ' Ἀμουράτew, ὑπισχνοῦ-
μενος τὴν τε θυγατέρα δοῦναι αὐτῷ εἰς γυναῖκα,
καὶ τὸν παῖδα αὐτοῦ ἐπιπέμπειν συστρατεύμενον
ἐπὶ τὰς Ἀμουράτew θύρας. Ὁ μὲν δὴ Ἀμουράτew
ἐπίθετο, τὰς σπονδὰς καὶ ὄρκια ποιητάμενος,
ἀπήλαυεν ἐπὶ τῆς Εὐρώπης. Μετὰ δὲ ταῦτα χρό-
νου ἐπιγιγνομένου, αἰτιασάμενος Ἰσμαῖλην τὸν
Σινώπης καὶ Κασταμονίας ἡγεμόνα, ἐστρατεύετο
D ἐπ' αὐτόν. Οὗτος μὲν οὖν ἐπίθετο ἐπ' αὐτόν ἐπιέ-
ναι Ἀμουράτew, πρέσβεις ἔπεμψε, καὶ τὴν μὲν τοῦ
χαλκοῦ πρόσθετον ὑπέσχετο ἀποφέρειν τοῦ ἐνιαυτοῦ,
ὅση ἂν αὐτῷ τυγχάνοι οὔσα, καὶ τὸν γε παῖδα
ἐπιπέμπειν ἐπὶ τὰς Ἀμουράτew θύρας. Τὴν μέντοι Τουργούτew παῖδα καὶ πρότε-
ρον ἐπιπέμπειν ἐπὶ τὰς Ἀμουράτew θύρας, καὶ ἐπιτρέπειν

Ταῦτα μὲν αὐτῷ ἐς τὴν Ἀσίαν ἐπέπρακτο, λαμ-
πρὰ ἰσοδεδειγμένα ἐς τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ. Καὶ πρὸς τε
τοὺς Λευκάρνας ³¹ ἐπολέμει συχνόν τινα χρόνον.
Ἐγένετο δὲ ἐκ τοῦ Ἀμουράτew ἔλευσις ἐπὶ Τριδαλ-

λῶν ἡγεμόνα, καὶ ἐπὶ τὸν ἡγεμόνα Γεώργιον τὸν κηδεσθὴν αὐτοῦ, δι' αἰτίαν τήνδε ²⁴. Στέφανον γὰρ τὸν νεώτερον παῖδα ἔχων παρ' ἑαυτῷ διατρέχοντα, ὡς μὲν τοῖς ἐπιβλήνουν ἐπιὼν ἐπὶ Σπενδέροβον ἐν ἣ τὰ βασίλεια ἦν αὐτοῖς. Ὁ μόντος ἡγεμῶν καταλιπὼν τὸν παῖδα αὐτοῦ Γούργουρον, ἐπιπροκεύειν τε τὴν πόλιν, καὶ φυλάττειν τὰ τεῖχη, ἣν ἐπιώσιν οἱ πολέμοιοι, αὐτὸς ἐπὶ Παιονίᾳ ἀπῆκε ἐπικουρίας διεσόμενος. Ὑπῆν γὰρ αὐτῷ καὶ ἐν τῇ Παιονίᾳ χώρα τε εὐφάυλη, καὶ πόλεις πολλαὶ καὶ ἀγαθαί, ἃς ἠλλάξατο ²⁵. Ἐλεάζαρος πρὸς τὸν Παιόνων βασιλεῖα Σιγισμουῦνον ἀντὶ τῆς Μπελογράδος πόλεως, ἣς ἐδεδοῦκε τῷ βασιλεῖ ὥστε τῷ πορθμῷ καλῶς ἔχοντας τοῦ χωρίου. Ὁ μὲν οὖν παῖς αὐτοῦ καταλείπειτο ἐπιτροπεύων τὴν πόλιν, καὶ παρεσκευάζετο, ὡς πολιορκησόμενος. Ὡς δὲ ἐπιὼν ὁ Ἀμουράτης, ἐπέδραμέ τε τὴν χώραν, καὶ ἐπολιόρκει τὴν πόλιν, ἐπειρήσθη, μηχανῶς παντοίας προσάγων τῷ τείχει, εἰλεῖν τὴν πόλιν. Ὡς δ' οὐδὲν αὐτῷ ἠνέετο, ἐδεδίττου τὴν πόλιν τηλεθόλοις μεγίστοις δὴ τοῖς εἰς ἐκεῖνον τὸν χρόνον γενομένοις. Καὶ τὰ γε τεῖχη τύπτων οὐκ ἀνείκε. Ἐνταῦθα ὁ τοῦ ἡγεμόνος παῖς Γούργουρος, ἐδεδιῶς μὴ ἀλλῶ ἢ πόλις ὑπὸ τῶν τηλεθόλων, ἐδέχετο λόγους παρὰ βασιλέως περὶ συνθηκῶν, καὶ ἐσπένδετο, ἐφ' ᾧ παραδιδόναι τε τὴν πόλιν τῷ βασιλεῖ, καὶ αὐτοῦς εἰς τὰς θύρας αὐτῷ φοιτῶντας ταχάειν, ὧν ἂν δίκαιοι αὐτῷ βασιλεῦς ἀποφέρεσθαι. Οὗτος μὲν οὖν τὴν πόλιν παρέδωκε, καὶ εἰς τὸ στρατόπεδον ἐξελθὼν, διέτριψε παρὰ βασιλεῖα σὺν τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ Στεφάνῳ. Μετ' οὐ πολὺν δὲ χρόνον, ὡς ἐπόθετο τὸν πατέρα αὐτῶν ἐπαγόμενον ἐπὶ Ἀμουράτην, καὶ τοὺς γε παῖδας, παρὰ τοῦ πατρὸς λόγους τε δεχομένους, καὶ κρύφα διακηρυκτούμενους περὶ ἀποστάσεως, λαθῶν ἀμφὺ τῷ παῖδι, ἐξόρυξε τῷ ὀφθαλμῷ ἑκατέρων. Ὡς μὲν οὖν Σπενδέροβον τὰ Τριβαλλῶν βασίλεια παρεστήσατο, καὶ φρουρὰν ἐγκατέλιπε τῇ πόλει ἱκανήν, αὐτίκα ἐπιὼν ²⁶ ἤλαυνεν ἐπὶ Μπελογράδην τὴν Παιόνων πόλιν. Ἔστι δ' αὕτη ἡ πόλις ἀμφοῖν τοῖν ποταμοῖν περιβήνους γενομένη· ἀφ' ἐνὸς μὲν μέρους τοῦ Ἰστρου βέοντος· ἀφ' ἑτέρου δὲ τοῦ Σάβδα, ὃς εἰς τὸν Ἰστρον αὐτοῦ παρὰ τῇ πόλει ταύτῃ ἐκδέδοι. Ἡ μὲν οὖν Σπενδέροβος, καὶ αὕτη ²⁷... Ὡς δὲ εἰς Μπελογράδην ἐπελάσας, ἐπολιόρκει τὴν πόλιν Ἀμουράτης ὁ Μεχμέτω, ἔτυπτε μὲν τὸ τεῖχος τηλεθόλοις, καὶ κατέβαλε μέρος οὐκ ὀλίγον, ἐπεπόνθει δὲ τὰ στρατεύματα πρὸς τῆς πόλεως ἀνηκέστατα ²⁸ ὑπὸ τῶν τηλεθόλων καὶ τηλεβολίσκων παμπόλων, εἰς τὸ βασιλέως στρατόπεδον ἀφισμένων ἐπὶ τοὺς ἀνδρας, καὶ μυρία ὄσα βέλη ἀφικουμένων ἐπὶ τὸ στρατόπεδον. Ἐνταῦθα Ἀλίης ὁ τοῦ Βρενίτζεω ἤκουσεν ἀριστα ἐν τῷ στρατοπέδῳ, ἀνὴρ τε γενόμενος τὰ εἰς τειχομαχίαν σὺν ταῖς ἐξουτοῦ πρώτος. Καὶ τὰ φρον ὀρύξας ὡς ἐγγυτάτω τῆς πόλεως, ἐσχῆνον σὺν τῷ στρατεύματι αὐτοῦ. Ὡς μὲν οὖν τὸ τεῖχος κατε-

A contra Triballorum principem (59) et hujus asiam Georgium. **131** Expeditionis hujus istam causam tradunt. Stephanum enim juniorem filium habebat secum morantem, cum proficisceretur Spenderoviam, ubi ipsorum regia erat. Princeps, relicto filio Gurguro (qui et Georgius et Gregorius) ut tutaretur urbem, et defenderet moenia, si adventaret hostis, ipse abibat in Pannoniam auxilium oraturus. Erat enim huic etiam in Pannonia regio haud contemnenda: praeterea urbes multae et opulentae, quas permutatione facta cum Sigismundo, pro Belgrado, Eleazarus acceperat. Haec enim urbs mire placebat regi, quasi regio admodum esset opportuna propter portus commoditatem. Filius quidem praedicti principis relictus erat ut tueretur urbem, et se parabat, nihil cessurus hosti urbem obsidere instituenti. Tandem accedens Amurates incursionem in agros fecit, et postea urbem obsidione cingit, machinas varias incensibus admoventes, si quo modo urbe potiri posset. Cum nihil proficeret, bombardas, quae ex tempestate habebantur maximae, produci jubet, hisque moenia pulsare haud cessabat. Nec sic aliqua capiendae urbis spes affulsit. Veritus autem Gurgurus, ut urbs tandem veniret in manus hostium, cum bombardarum impetum amplius sustinere non possent, admittebat verba regis, quibus pax offerebatur. Foedus ictum est, quo tenebatur, ut urbs regi traderetur: ipsi autem cum eo in januas proficiscerentur, consecuturi ea quae rex statuisset. Gurgurus regi urbem tradidit: et in castra egressus conversatus est apud regem una cum fratre suo Stephano. Nec multo post, ut nuntiatum est Amurati, patrem horum contra se hostili animo pergere, filiosque patrem clam adjuvare, et ad defectionem inclinare, ambus adductos filios oculis orbavit. Spenderovia, Triballorumque regione occupata, oppido praesidium validum imposuit, et continuo copias contra Belgradum Pannoniae urbem movit. Urbs ista duobus circumvallatur fluviiis: ab uno Ister, ab altero latere Savus fluit, qui in Istrum eo loci juxta urbem eam effunditur. Spenderobus et haec... Ut accessit Mechemetis filius Amurates, urbem obsedit, bombardasque expediens, urbis partem haud parvam stravit. At exercitus Amuratis interim intoleranda patiebatur ad oppidanis, qui buhardis, balistis, aliisque machinis bellicis gravissime affigebant hostes urbi assidentes. Sagittis aliisque jaculis pene obruebantur tum viri, cum castra. Ibi tum Halies Brenezis filius, cujus fama per castra erat celebris, primis cum suis succedit muro oppugnando: qui fossa **132** juxta urbem facta, et communita, ibi tentoria sua tetendit. Ubi murus dejectus est, per loca patentia ruinis peregrini irruunt, et urbis partem maximam capiunt. Colliguntur in

Notulae marginales.

(39) An. 1340.

²⁴ τοιάνδε. ²⁵ παρηλλ. Al. ut in c. ²⁶ ἐπιλ. Al. ut in c. ²⁷ Eadem lac. in H. ²⁸ ἀνήκεστα τε in uno, ἀνήκεστα ὑπὸ τε. Al. ut in c.

unum oppidanum, et manus cum peregrinis fortiter conserunt: quos impulsos magna vi in fugam vertunt, et de moenibus deturbant exactos urbe. Hac igitur spe capiendæ urbis frustrati, quia peregrini fortiter expulsi erant, Amurates cum exercitibus abscessit, et domum ire contendit. Scipiorum vero et Illyricorum regioni præfectum dedit vicum primarium suumque sororium: cui tradidit pedestres et equestres copias, ut incursionem in Illyricum facere posset. Illyricorum rex Bossina regionis illius nomen est: quæ cum sit aspera et montana, porrigitur usque ad Illyricos, qui incolunt maritimam Ionii regionem. Est et urbs regniq[ue] sedes Gaitia sive Jai'za, et fluvius qui eam alluit (quem Wkrinam vocant, is in Savum exit) qui deinde in Istrum exhauritur. Hic Illyricorum rex sua regione ab Isamo vastata exercitum comparavit. Veritus autem cum Amuratis confligere exercitu, legatos misit, qui dicerent, se paratum esse, si pacem impetraret, quotannis viginti quinque millia aureorum tributum nomine conferre. Rex Amurates hac conditione pacem dedit.

βασιλέως στρατῶν, πρέσβεις τε ἐπέμφε παρὰ βασιλέα, καὶ ἐτάξατο φόρον ἀπάγειν τοῦ ἐνιαυτοῦ, μυριάδας δύο χρυσοῦ καὶ πεντακισχιλίους. Βασιλεὺς δὲ προσέειπε, καὶ σπονδὰς ἐποίησε αὐτῷ.

Huic regioni adjacet Stephani Sandalis filii regio, quam gens Illyrica tenet: et se extendit ad Ionium... Hæc natio cum Illyrica sit, jam olim a reliquis separata est Illyricis. Incolæ autem moribus et victus ratione nihil discrepant ab Illyricis, verum alias sequuntur leges. Cœduergi nuncupantur omnes qui degunt in Sandalis regione. Inter hanc et Epirum sitæ sunt quedam Venetorum urbes, ubi et Ibanis regio habitatur Castriotis. Huic annexa est Comneni regio, pleraque maritima existens, versus mediterraneam regionem brevi intervallo extenditur ad loca Argyropoli finitima: ubi præfectus Amuratis castra habens, Ibanis et Comnenorum regionem evastabat. Interea Ibanes victus, ibat in januas regis, eumque sequebatur, quocumque cum copiis militatum abisset. Postea Arianites privatus paterno principatu, in regis januas abijt, a rege victum et necessaria capiens. Deinde mortuo Castriote Ibane, filium ejus accipiens in patrium principatum subrogavit Amuratos. Arianites, qui et ipsa suo principatu dejectus erat a rege, supplicabat Januis, ut boni aliquid a rege consequeretur. Deinde missis quibusdam **133** ad eos qui in sua adhuc, unde pulsus erat vi hostili, regione versabantur, dicebat se eo cum copiis venturum. Qui cum promitterent, si armatus advenisset, se a rege defecturos, fuga relicta Januis, in suam regionem se recepit. Reversus igitur ad paternam regionem, cum optimatibus conjurationem facit. Qui cum lubenti animo suscipientes, ab rege defecerunt, interfectisque Turcis, incursionem fecerunt in

Βέβλητο, εἰσεχέοντο δὲ εἰς τὴν πόλιν εἰ νεήλυδες, καὶ τῆς μὲν πόλεως πολὺ μέρος κατακράτησαν· μετὰ δὲ ταῦτα τῶν ἐν τῇ πόλει ἀθροισμένων, ἐς χεῖρά τε τοῖς νεήλυσιν ἀφίκοντο, καὶ ὠσάμενοι, ἐξεώσαντο καταλαβόντες ἀπὸ τοῦ τείχους. Καὶ ὡς ἐξεκρούσθη τὰ στρατεύματα, καὶ οὐ προσεχώρει αὐτῷ ἡ τῆς πόλεως αἴρεσις, ἀπήγαγε τὸν στρατὸν, καὶ ἀπήλαυνεν ἐπ' οἴκου. Ὑπαρχον δὲ ἐπιστήσας τῇ Σκοπίων τε καὶ Ἰλλυριῶν χώρα, ἀνδρα τῶν παρ' αὐτῷ μεγέθει δυνάμενον, καὶ αὐτῷ ἐπὶ τῇ ἀδελφῇ γαμβρὸν γενόμενον, καὶ στρατὸν τε ἐπιτρέψας, πεζὸν τε ἄμα καὶ ἱππικὸν, ὥστε ἐς τὴν Ἰλλυριῶν ἐσβαλεῖν χώραν, διήκεν ἐνταῦθα τὰ στρατεύματα. Ὁ μὲν οὖν Ἰλλυριῶν βασιλεὺς Μόσθη ³⁹ δὲ ἡ χώρα αὐτῇ καλεῖται, καὶ ἔστιν ἡ χώρα αὕτη τραχεῖά τε καὶ ὄρεινή πάνυ. Διήκει δὲ ἐπὶ Ἰλλυριοῦς, τοὺς πρὸς τὸν Ἰόνιον ὤκισμένους παρὰ τὴν θάλασσαν. Ἔστι δὲ αὐτῷ βασίλεια, καὶ πόλις Γαῖτια καλουμένη, καὶ ποταμὸς παρ' αὐτῇ ῥέων ἐκδοῖς ἐς Ἴστρον. Οὗτος μὲν δὴ ὁ τῶν Ἰλλυριῶν βασιλεὺς, ὡς δηρομένης αὐτῷ ὑπὸ Ἰσάμου τῆς χώρας, ὡς στρατὸν τε συναγαγὼν, ἦνυσεν οὐδὲν, οὐδὲ ἐς χεῖρας ἐλθεῖν ἠνέσχετο τῷ

Τούτου δὲ τῆς χώρας ἔχεται ἡ τοῦ Στεφάνου τοῦ Σανδάλειω ⁴⁰ χώρα, Ἰλλυριῶν τὸ γένος, καθήκουσα ἐπὶ θάλασσαν ἐς τὸν Ἰόνιον παρὰ ⁴¹... καλουμένη. Τὸ μὲν δὴ γένος τοῦτο Ἰλλυρικὸν ὄν, ὑπὸ παλαίου διέσχισται ἀπὸ τοῦ λοιποῦ τῶν Ἰλλυριῶν ⁴² γένους. Ἦθεσι μὲν γὰρ καὶ διαίτη τῇ αὐτῇ διαχωρῶνται, νόμοις δὲ οὐ τοῖς αὐτοῖς. Κουδούγαροι δ' ὀνομάζονται σύμπαντες οἱ ἐς τὴν Σανδάλειω χώραν τελούντες ⁴³. Μεταξὺ μόντοι τῆς Ἠπείρου καὶ αὐτοῦ τῆς χώρας πόλεις τε ἐνεῖσιν αὐτῶν τε τῶν Οὐγενετῶν, καὶ ἡ τοῦ Ἰβάνειω χώρα τοῦ Καστριώτου. Μετὰ δὲ ταύτην ἡ τοῦ Κομνηνοῦ χώρα, τὰ πολλὰ παράλιος οὔσα. Ἐπὶ μεσόγειον μόντοι ἐς βραχὺ τι παρατείνει ἐπὶ τὴν περίοικον τῆς Ἀργυροπολίχνης, αὐτοῦ ταύτη ὤκισμένης, ἐν ἣ ὁ τῆς χώρας ὕπαρχος διατρίβων, τὴν τε Ἰβάνειω χώραν καὶ Κομνηναίων ἐληίζετο. Τούτων μόντοι ὁ τε Ἰβάνης ἐπὶ τὰς θύρας ἰὼν τοῦ βασιλέως ἐστρατεύετο σὺν τῷ βασιλεῖν ἢ ἂν ὄφηγοίτο τὰ βασιλέως στρατεύματα, καὶ Ἀριανίτης δὲ ὁ Κομνηνός, ὡς ἀπὴν καὶ αὐτῷ ἡ πατρίξ ἀρχὴ ὑπὸ βασιλέως, ἀφικόμενος ἐς τὰς θύρας, τὴν δίκαιαν εἶχε παρὰ βασιλέως. Ὑστερον δὲ τελευτήσαντος Ἰβάνειω τοῦ Καστριώτου, τὸν τε παῖδα αὐτοῦ λαθὼν ἐς τὰ βασίλεια, καὶ τὴν χώραν ὄφ' αὐτῷ ποιησάμενος εἶχε. Μετὰ δὲ ταῦτα οὐ πολλὸν χρόνον, ὡς διατρίβων Ἀριανίτης ἰκέτης ἐγένετο ἀπὸ τῶν θυρῶν, τυχεῖν ἀγαθοῦ τινοῦ πρὸς τοῦ βασιλέως. Λόγους τε δοὺς, ἐπιπέμψαι ἐπὶ τοῖς τῆς χώρας αὐτοῦ, καὶ ὑπισχνουμένων αὐτῷ ἀπέστεισιν, ἦν ἀφίκηται ἐπ' αὐτοῦς, ἀποδιδράσκει τε ἀπὸ τῶν θυρῶν, καὶ κατιῶν ἐπὶ τὴν πατρίξ ἀρχὴν, συντίθεται τοῖς βαλτίσσι τῆς χώρας, καὶ ὑποδεδυμένους ἀσμένως, ἀπέστησαν ἀπὸ

Notulæ marginales.

³⁹ Lac. in R. et in ora, Μόσθη. ⁴⁰ Σανδάλειω. R. ut in e. ⁴¹ Eadem lac. in R. ⁴² Ἰλλυριῶν. R. ut in e. ⁴³ οἰκοῦντες. R. in al. ut in e.

βασιλέως. Καὶ τοὺς γε ἄρχοντας τῆς χώρας Τούρ-
 κους ἀνελθόντες, ἐπέδραμον τὴν βασιλέως χώραν, καὶ
 ἦγον καὶ ἔφερον. Χώραν τε ἐρυμνὴν κατέχοντες αὐ-
 τοὶ, καὶ ὄρεινὴν τὴν σύμπασαν καὶ τραχεῖαν. Ὡς
 μὲν οὖν ταῦτα ἠγγέλλετο βασιλεῖ, ἐπεμπεν Ἀλίην
 τὸν Βρενέζεω, στρατηγὸν ἀποδείξας, καὶ παραδοὺς
 αὐτῷ στρατεύμα, ὅσον τε παρὰ Ἀξιὸν ποταμὸν καὶ
 τῆς Ἀργυροπολίχνης, καὶ ἰπποδρόμους, ἕξοι τῆδε
 τὴν χώραν ἐνοικοῦσιν, ἐκέλευεν ἐπιόντα, τὴν τε
 χώραν αὐτῷ τὴν Ἀλθανῶν καταστρέψασθαι, καὶ
 ἀνδραποδισάμενον, ἦκειν αὐτῷ ἄγοντα τὸν Κομνη-
 νοῦ παῖδα. Οὗτος μὲν οὖν λαθὼν τὸν στρατὸν ἅπαν-
 τα, ἐσέβαλεν ἐς τὴν χώραν, καὶ πεζὸν ἅμα εὐρά-
 μενος οὐκ ὀλίγον. Ὡς δὲ ἐσέβαλον, ἐδήρουν τε τὴν
 χώραν, καὶ ἐνεπίμπρων οἰκίας τε καὶ ἀγροὺς, οὐ-
 δενὸς φειδόμενοι. Ὁ μὲντοι Ἀριανίτης συναγαγὼν
 τοὺς τῆς χώρας ἰππέας τε καὶ πεζοὺς, καὶ ἀφικώ-
 μενος, καταλαμβάνει τὰ ἄκρα, ἧ ἔμελλεν ἀναζεύ-
 ξας Ἀλίης ὁ τοῦ Βρενέζεω ἐξελαύνειν. Καὶ ὡς
 ἐπειρώωντο μετὰ ταῦτα οἱ τοῦ Ἀλίω διελθεῖν, οὐκ
 ἠδύναντο, ἐνισταμένων τῶν ταύτῃ μετὰ Ἀριανίτου,
 καὶ οὐκ ἐπιτρεπόντων διεξιόναι. Ἐνταῦθα οἱ Τούρ-
 κοι, ἄλλοι μὲν, ὡς ἀπελείφθησαν ἐν τῇ χώρᾳ, ἄλλοι
 δὲ κατὰ τὴν χώραν ἐτρέποντο, ὅποι· ἐκάστῳ προὐ-
 χῶρει διατώζεσθαι. Τούτων οἱ πλεῖστοι διεφθάρη-
 σαν ὑπὸ τῶν Ἀλθανῶν· οἱ δὲ ἄλλοι ἐάλωσαν παρ-
 ιόντες. Οἱ δὲ σὺν τῷ Ἀλίῃ ἀποτραπόμενοι, ταύτην
 τὴν πορείαν πεδινωτέραν ἐποιήσαντο καὶ ἐπιμήκη.
 Καὶ ἐξελθόντες ἐς τὴν Ἰππειρον, τὴν κατὰ Κέρ-
 κυραν ὠκημένην, ἐκ πολλῶν ἀπενόστησαν διαφυ-
 γόντες μὴ ἀπόλλυσθαι. Ἐνταῦθα δὲ ἀνέλετο δόξιν
 περιφανῆ Ἀριανίτης ὁ Κομνηνοῦ, ἀποδειξάμενος
 ἔργα λόγου ἄξια, καὶ τὸ ἐντεῦθεν εὐδοκιμῶν. Οὕτω
 μὲν δὲ Ἀλίῃ τῷ Βρενέζεω, ὡς εἰσεβάλλοντο ἐς τὴν
 πρὸς Ἴόνιον χώραν, ὁ στρατὸς χαλεπώτατα ἐπε-
 πλάγη. Οἱ μὲντοι λοιποὶ τῶν πρὸς τὴν Ἀργους
 πελίχνην⁴⁴, οἰκούντων Ἀλθανῶν, ὡς εἶδον Ἀριανίτην
 νεωτερίσαντα περὶ τὴν βασιλέως ἀρχὴν, ἔργον λαμ-
 πρὸν σφίσι κατεργασάμενον, ἐβουλεύοντο καὶ αὐτοὶ
 ἀπόστασιν ἀπὸ βασιλέως Ἀμουράτη· καὶ ἐπακα-
 τοῦντο μὲν δὴπου τὸν ἡγεμόνα αὐτῶν. Τούτου γὰρ
 δὴ τὸν πατέρα ἐξελάσας ἐκ τῆς χώρας Παιαζήτης ὁ
 Ἀμουράτεω, καὶ Μύρξαν τῶν Κανίνων ἡγεμόνα,
 καὶ συχνοὺς ἄλλους ἄρχοντας τῆς τῆδε χώρας, τὴν
 τε χώραν κατέσχε, καὶ ἑαυτῷ καταπροὔστησατο.
 Τὸν δὲ οὖν Δέπαν τοῦτον περιόντα, καὶ περινο-
 στοῦντα, ἄλλο τε ἄλλην τῆς Ἰταλίας, καὶ ἐν Κερ-
 κύρᾳ τῇ Ἐνετῶν νήσῳ τὰ πολλὰ διατρέθοντα, ἐπε-
 καλοῦντο οἱ περὶ τὴν Ἀργυροπολίχνην οἰκούντες,
 καὶ σφίσι βασιλέα τε ἐστήσαντο. Καὶ στρατὸν ποιη-
 σάμενοι, ἐπήλαυνον ἐπὶ τὴν Ἀργυροπολίχνην, τὴν
 βασιλέως τότε δὴ πόλιν, ἀνήκουσαν δὲ προὔθεντο
 τουτοῖσι τῷ Δέπα, καὶ ἐπολιόρχουν τὴν πόλιν μη-
 χαναῖς τε τῷ ταίχει προσφέροντες. Ἦσαν δὲ αὐτοῦ
 ἐν τῇ πόλει νεήλυδές τε τοῦ βασιλέως φρουρᾶ, καὶ
 τινες ἄλλοι οὐ πολλοὶ τῶν Τούρκων, διαφυγόντες

Amuratis regionem, quam egerunt et tulerunt.
 Et quidem res pulchre succedebat, cum ipsi regio-
 nem asperam et montanam, in quam se recipie-
 bant, incolerent. Ut rumor ad regem ista pertu-
 lit, Aliem ducem constituens, cui exercitus, quos
 habuit juxta Axium flumen et Argyropolim, tradi-
 dit, addito equitatu universo, qui in ea regione
 morabatur, jussitque ut Albanorum regionem sub-
 igeret: et mancipiorum præda onustus, captum
 adducens etiam Arianitem Comneni filium, redi-
 ret. Hic accepto exercitu universo, impetum dedit
 in hostilem regionem, cum ibidem invenisset co-
 pias pedestres haud aspernandas. Regionem po-
 pulabantur, vicos villasque incendebant, nemini
 parcabant. Arianites, congregatis suæ regionis
 equitibus et peditibus, adveniens occupabat mon-
 tium cacumina et angustias: qua reditum ma-
 turans, transiturus erat cum copiis. Aliis milites
 cum conarentur transire, non potuerunt, cum for-
 titer ab Arianite transitu prohiberentur. Turci
 reliqui, cum ab Alie essent in ea regione relictii,
 fuga sibi consulere parabant: eo festinantes, ubi
 incolumes vitæ discrimen imminens evitare pos-
 sent. Horum plerique ab Albanis interempti, par-
 tim capti sunt. Reliqui, qui se fugæ Alie comites
 junxerant, profectionem campestram at longio-
 rem, ingressi sunt. Ea egredientes in continentem
 quæ juxta Corcyram habitatur, ex multis pauci
 fuga sibi consulentes, domos ire pergunt. Ea in
 expeditione magnam gloriam invenit Arianites
 Comneni filius, operibusque memorabilibus gestis
 admodum celebratus est. In hunc modum Alie
 exercitus, cum in regionem quæ Ionium spectat
 irruisset, afflictus est. Cæteri Albani, qui incolunt
 urbem quæ Argos respicit, ut cognoverunt Aria-
 nitem res novas instituisse adversus Amuratem,
 quæ felicem sortitæ sint eventum, etiam ipsi de-
 fectionis ab rege consilia agitarunt: et defi-
 cientes, Depan evocatum sibi ducem et principem
 elegerunt. Hujus enim patrem cum ejecisset e sua
 regione Pajazites Amuratis filius, exactis quoque
 Myrxa et Caninorum principe, necnon aliis duci-
 bus plurimis, ista regione **134** potitus est.
 Depan igitur illum incertis vagantem sedibus per
 Italiam, et plerumque morantem in Corcyra. Ve-
 netorum insula, Albani, qui juxta Argyropolim
 versabantur, accersentes, regem sibi creaverunt,
 contractisque copiis, Argyropolim, quæ tunc tempo-
 ris regis erat, bello petierunt. Hæc urbem
 gnabant variis admotis machinis. In urbem erat
 præsidium regis peregrinorum: aderant ei Turci
 plurimi, qui confugerant eo, urbemque summam
 et strenue ab hostibus defensabant. Ad hæc
 ista inciperent, urbemque summa vi ab hostibus
 admodum oppugnationi intenti, regionem
 tum aberat in Asia bellum gerens

Notulæ marginales.

⁴⁴ In uno emendatum, Ἀργυροπολίχνην.

Ciliciæ et Cariaë principe, incursionibus et populationibus vastitatem inducere maximam. Turachanes Triballorum et Thessaliæ præfectus, accepta Albanorum defectione, et metropolis adeo claræ obsidione, conscribens exercitum quam potuit maximum, assumens etiam Turcos quotquot in Thessalia invenire potuit, citato itinere properans per nivem (hiems enim tum erat), secundo die postquam iter ingressus erat, prope urbem Albanos deprehendit: in quos præter expectatum irruens, plurimos occidit: Depau ducem vivum cepit, urbemque obsidione solvit. Aiunt Turachanem ex improvise accedentem, plures quam mille interfecisse: et in hunc modum servitutis jugum recipere denuo coacti sunt Albani. Nobiles ejus regionis, quotquot non evaserunt Turachanis manus, ab regibus præfectis crudelissime occisi sunt, cum alius isto, alius alio mortis genere miserabiliter interiret.

ἐφόδῳ πλείους τῶν χιλιῶν διαφθάρηται· καὶ αὐτῶ ἀπὸ βασιλέως. Οἱ μὲν τῆς χώρας εὖ γεγονότας, ὅσοι μὴ διέφυγον, τότε ἐπιόντες Τουραχανῶ, ἄλλος ἄλλῃ ἀπώλετο, ἄλλῳ τῶ κακίστῳ παραδοθέντες ὑπὸ τῶν βασιλέως ὑπάρχων.

Amurates reversus ab expeditione, quam contra Caramannum sumpserat, e regia sua Mezetem, quem Europe ducem declararat, accipere jussit copias equitum et peditum quantas vellet, et proficisci contra Pannodaciam, ut eam suo imperio jungeret. Qui accipiens Europæum exercitum, et Europæ Azarides, equitatumque regis omnem, qui in Europæ agbat, pervenit ad Istrum: quo trajecto, ingressus est Pannodaciæ regionem quæ Ardelium (40) nominatur. Ardelium a Prasoh monte, in Pannoniam usque excurrit. Regio ista cingitur quercetis glandiferis, urbesque habet non paucas. Metropolis Tosibinium (41) vocatur. Lingua utuntur partim Dacorum, (42) et partim Pannonum. Victu et moribus Pannonum imitantur. Hæc regio subjecta est Pannonum regi, a quo ducem accipit **135** de Pannonum genere. Urbes habet liberas, quæ proprio jure propriisque legibus, ab metropoli Tosibinio reguntur. Jussi proficisci in militiam, regi parent, tributum ferentes quancumque is imperaverit: solummodo potentes, ut sibi proprio jure suisque legibus rempublicam administrare liceat. Contra hanc igitur metropolim ubi Istrum transierat, Mezetes universam belli molem vertit, et cum quam proxime ad eam accessisset, ibi castra communiit. Hic cum urbis oppugnationi summa ope incumberet, icus Lombarda occubuit. Postea cum exercitus hostilis maturaret abitu, et festinaret ad Istrum trajectendum, congregati regionis viri, cum prævenire hostes in sua regione possent, plurimos eorum clade maxima straverunt. Reliquos in fugam effusos usque ad Istrum insecuti sunt. Mezetes pro-

Α ἔς τὴν πόλιν, καὶ ἡμύνοντο τὸν στρατὸν. Οὕτω δὲ ταῦτα πράσσοντας οἱ Ἄλβανοί, τὴν τε πόλιν ἐπολιόρχουν, μηδενὶ ἀνιόντες εἰς τὴν πολιορκίαν, καὶ τὴν χώραν τὴν περιόικον τοῦ βασιλέως ἐπέδραμον, βασιλέως ἔχοντας καὶ ἀπόντος εἰς τὴν Ἀσίαν, καὶ πολεμοῦντος Καραμάνῳ, τῆς Κιλικίας τε καὶ Καρίας ἡγεμόνι. Ἐνταῦθα ὡς ἐπέθετο Τουραχάνης, ὁ τῶν Τριβαλλῶν⁴⁰, καὶ Θεσσαλίας ὑπαρχος τότε δὴ ὢν, τοὺς τε Ἄλβανούς ἀφραστηκότας ἀπὸ βασιλέως, καὶ τὴν μητρόπολιν πολιορκοῦντας, συλλέξας στρατεύμα ὡς ἠδύνατο μέγιστον, συμπαραλαβὼν καὶ τοὺς τῆς περαθαλασσίον χώρας τῶν Τούρκων, ὅσους ἠδύνατο, ἐλαύνων διὰ τῆς χιόνος, χειμῶν τε γὰρ ἦν μέγας, δευτεραίος ἀφικνεῖται ἐπὶ τὴν χώραν, καὶ καταλαμβάνει ἐπιστρατευομένους ἐν τῇ πόλει τοὺς

Β: Ἄλβανούς. Καὶ ἐπεισπεσὼν ἄφνω, τοὺς πλείστους τε αὐτῶν διέφθειρε, καὶ τὸν τε Δέπαν τὸν ἡγεμόνα ζωγρήσας, ἀνάγει, καὶ τὴν πόλιν τῆς πολιορκίας ἤλευθέρωσε. Λέγεται δὲ ἐν ταύτῃ τῇ Τουραχάνει αὐθις καταδεδούλωντο οἱ Ἄλβανοί, ἀφραστηκότες

Ἄμουράτης δὲ, ὡς ἐγένετο ἐπανιὼν ἀπὸ Καραμάνου εἰς τὰ βασίλεια, Μεζέτην τὸν τῆς Εὐρώπης αὐτῷ στρατηγὸν ἐκέλευε, λαβόντα στρατὸν, ὅσον ἂν βούληται, καὶ πεζὸν ἅμα καὶ ἰπτικὸν ἀγαγέσθαι τε καὶ ἐλαύνειν ἐπὶ Παιονοδακίαν, ὡς καταστρεφόμενον αὐτῷ τὴν χώραν. Ὁ δὲ λαβὼν τὸ τε Εὐρώπης στρατεύμα, καὶ Ἀζάκιδας τῆς Εὐρώπης, καὶ ἰπποδρόμους τοῦ βασιλέως, ὅσοι ἐν τῇ Εὐρώπῃ ἐγένοντο, ἀφίκετο ἐπὶ τὸν Ἴστρον· διαβάς δὲ τὸν Ἴστρον ἐπὶ Παιονοδακίαν τὴν Ἀρδέλιον χώραν καλουμένην. Τὸ δὲ Ἀρδέλιον τοῦτο ἀπὸ Πρασσοῦ τοῦ ὄρους ἐπὶ Παιονίαν διήκει ἐντὸς δρυμῶνος γενομένη ἄπασα ἡ χώρα· καὶ πόλεις ἐνεῖσιν ἐν ταύτῃ τῇ χώρᾳ οὐκ ὀλίγαι. Μητρόπολις δὲ αὐτῶν τὸ Σιβίνιον καλούμενον. Ἰλιώτῃ δὲ χρωῶνται οὗτοι τὰ μὲν τῇ Παιόνων, τὰ δὲ καὶ Δακῶν· διαίτη τε καὶ ἔθεσι τοῖς Παιόνων, καὶ ὑπὸ τῶ Παιόνων βασιλεὶ οὕσα ἡ χώρα αὐτῇ ἀρχοντά τε δέχεται, ὅν ἂν αὐτοῖς ἐπιστήρῃ ὁ βασιλεὺς Παιόνα. Αὐτόνομοι δὲ αἱ πόλεις οὕσαι, καὶ ὑπὸ τὴν μητρόπολιν τὸ Σιβίνιον εὐθρονόμεναι. Παρὰ δὲ τῷ ἀρχοντι σφῶν, ὅποι ἂν κελύσει ἐπὶ ἐκστρατείαν, καὶ τὸς προσόδους ἀποδιδόντες, ἀξιοῦσι πολιτεύεσθαι σφίσιν αὐτοῦ εἰς τὸ ἐπιχώριον πάτριον ἔθος. Ἐπὶ ταύτην οὖν ἀήτην πόλιν τὸν Ἴστρον διαβάς ὁ Μεζέτης, ἤλαυνεν ὡς πολιορκήσων, καὶ ἀγχοῦ ἐπὶ τῇ πόλει γινόμενος, ἐστραποπεδούετα. Ἐνταῦθα δὲ ὡς ἐπολιόρχει τὴν πόλιν, τηλεθόλῳ βληθεὶς ὁ τοῦ στρατοῦ ἡγεμὼν, ἐτελεύτησε. Μετὰ δὲ ταῦτα, ὡς ἀπεχώρει ἐντεῦθεν ὁ στρατὸς ἐπειγόμενος ἐπὶ τὴν διάβηκιν τοῦ Ἴστρον, συλληχθέντες οἱ τοῦ Ἀρδέλιου ἄνδρες, ὡς ἠδύνατο φθῆναι τὸν στρατὸν ἔτι ἐν τῇ χώρᾳ διατρίβοντα, πολλοὺς τε κατέβαλλον τοῦ στρα-

Notulæ marginales.

(40) Erdelia alias Traussylvania, sive Septem castensis regio.

⁴⁰ Τρικάλλων. Sic etiam ἱ.

(41) Sibinium, nunc Hermanstadt.

(42) Germanorum.

τεύματος, καὶ τρεψάμενοι, ἐδίωκον ⁴⁶ φεύγοντας ἐπὶ τὸν Ἰστρου. Μεζέτης μὲν οὖν ἀφικόμενος ἐπὶ Ἀρδέλιον, οὕτως ἐτελεύτησε, καὶ ἀπεγένετο οὐκ ὀλίγον τοῦ στρατεύματος. Βασιλεὺς δὲ ὡς ἐπύθετο τὴν Μεζέτου θάνατον, συμφορὰν τε ἐποιεῖτο, καὶ περισχευάζετό τε αὐτὸς, ἐπὶ Παιονοδακίαν στρατεύσάμενος ⁴⁷, καὶ κήρυκας πέμπων, περιαγγέλλοντας τὴν ἐξέλευσιν αὐτοῦ, ἅμα ἦρι ἐδόκει ἐξελαύνειν. Μετὰ δὲ συμβουλευσατος Σαβατίνου εὐνοῦχου ⁴⁸, ἀνδρὸς τὰ ἐς πόλεμον αὐτοῦ πώλαχῃ γενομένου, ἐπέτρψε τε τὴν στρατὸν αὐτοῦ, καὶ ἐκέλευε λαβόντα, ἐξηγήσασθαι ἐπὶ Παιονοδακίαν, καὶ μὴ ἀνίνααι, πρὶν ἢ καταστρεψάμενον ἀπελαύνειν. Οὗτος μὲν δὴ παραλαβὼν τὸν βασιλέως στρατὸν, καὶ νεήλυδας τῶν θυρῶν ἀμφὶ τοὺς τετρακισχιλίους, τὸν τε ^B Ἰστρου διέβαινε, καὶ τὸν στρατὸν αὐτοῦ σύμπαντα, διεπορεύετο ἐς τὴν Ἀρδελίου χώραν. Ἦλθον δὲ διὰ τῆς Παιόνων χώρας ἡμέρας τινάς. Ἰάγγος ⁴⁹ δὲ ὁ Χωμιάτης, ἀνήρ, τότε δὴ εὐδοχιμῶν παρὰ τοῖς Παιόσι, καὶ τότε Ἀρδέλιον ἐπιτετραμμένος ὑπὸ τῆς Παιόνων βουλῆς, συνήγαγέ τε στρατὸν ὡς μέγιστον ὡς ἴδύνατο ἀπὸ Ἀρδελίου, καὶ Παιόνων συμπαραλαβὼν ἐπήει, ἐπόμενος τῷ Σαβατίνῃ κατὰ τὸ ὄρος. Σαβατίνης μὲν δὴ, ὡς ἐντὸς τῆς χώρας ἦδη ἄλλος γενόμενος, ἐνόμιζε καλῶς ἔχειν αὐτῷ τὴν χώραν ἐπιδραμεῖν. Ἐπαφίε τοίγυν τοὺς ἱππαδράσους, καὶ τοῦ στρατοῦ πάλυ τι μέρος ἐπὶ διασπυγὴν τῆς χώρας, ὡς ἀφαιρῶσαι τε τὴν χώραν αὐτοῦ σύμπασαν, καὶ κερδαίνει μέγιστα, καταλείφθη ὀλίγοις τοῖς ἀμφ' αὐτὸν ἐν τῷ στρατοπέδῳ. Ἐν ^C ταῦθα ὡς ἦσθετο Ἰάγγος τὸ τε στρατόπεδον ἔρημον ἀνθρώπων καταλείφθη ⁵⁰, καὶ οἱ καλῶς ἔχειν ἡγούμενος ἐπεισπεσαῖν ἐς τὸ στρατόπεδον τῶν πολεμίων, ἐπικαταθᾶς ἀπὸ τοῦ ὄρους, ἐμβάλλει τε ἐς τὸ στρατόπεδον τοῦ Σαβατίνου. Καὶ ὁ μὲν Σαβατίνης ἐπεξελθεῖν μέντοι οὐκ εἶχεν, ὅ τι καὶ ἀξίον λόγου μαχέσασθαι, φυλάξαι δὲ τὸ στρατόπεδον περιώμενος, καὶ οὐκ ἴδύνατο, βιασαμένων τῶν μετὰ τοῦ Ἰάγγου Παιόνων, ἐς φυγὴν τε ἐτρέπη, καὶ ἐπὶ τὸν Ἰστρου ἐπέιγετο φθῆναι, ὡς διαθήσόμενος. Ἰάγγος δὲ τὸ στρατόπεδον παραλαβὼν, καὶ λόχους ὑποίσας αὐτοῦ ταύτη, ὥστε τοὺς ἐπανιόντας οὖν τοῖς ἀνδραπόδοις συμπαρελάμβανε διαφθείρων ἅπαντας. Καὶ οὕτω δὴ τὰ πλεῖω τοῦ στρατεύματος αὐτοῦ ταύτη χάκιστα διεφθάρη. Καὶ νίκην νικᾷ ^D ὀρίστην ἐκ τῶν πρὸ αὐτοῦ Ἰάγγος ὁ Χωμιάτης ⁵¹.

Οὗτος γένους ὦν οὐ πάνυ τοι φαύλου, ἀπὸ Χωμιάτης πόλεως Ἀρδελίου ὠρμημένος, ἐπὶ τὸν Τριβαλλῶν ἀφίκετο ἡγεμόνα. Μερμισθωμένος δὲ αὐτοῦ διέτριβε συχνόν τινα χρόνον, τόλμαν τε ἐπιδεικνύμενος ἀξίαν λόγου καὶ σπουδῆν. Ὡς ⁵² ὅ τι ἂν ἐπιπεμφθεῖ ὑπὸ τοῦ ἡγεμόνος, καὶ δὴ λέγεται καὶ τότε ὡς ἐξήλαυεν ἐπὶ ἄγρην ὁ τῶν Τριβαλλῶν

lectus in Ardellii regionem, amissis non paucis de suo exercitu, hujusmodi vitæ exitum habuit. Rex maximam suam esse calamitatem duxit, mortem Mezetis. Parabat igitur ipse expeditionem suscipere contra Pannodacos: missisque per suum regnum præconibus, edicbat ut primo vere adessent omnes. Postea mutata voluntate, Sabatini eunuchō, viro rei militaris peritissimo, belli istius curam omnem mandavit, cum eunuchus id consilium regi et optimum et tutissimum fore censeret. Jussit quoque rex ut non prius bello desisteret, quam devicisset Pannodacos sive Transsylvanos. Hic igitur accipiens regis exercitum, et peregrinorum de januis regis quasi quatuor millia, Istrum transivit, et copias omnes in Ardellii regionem induxit. Dehinc aliquot diebus iter fecit per Pannoniæ regionem. Jangus autem Choniates, quem Joannem Huniadem vocant, vir ea tempestate inter Pannones excellens, cui Ardellii regio commissa erat ad Pannorum concilio exercitum quam potuit maximum comparavit ab Ardellio et Pannonia. Hoc instructus, sequebatur per montium saltus Sabatinem. Sabatines cum jam in hostili regione foret, putabat res suas præclare habituras, si hostium agros evastaret. Emittens itaque equitatum omnem et maximam exercitus partem in hostium regionem prædas agere volebat, quasi hinc plurimum suis opibus accedere posset: paucissimi vero manebant cum Sabatine in castris. Jangus ut comperit castra hostium pene esse deserta, procul facinus putabat, si accedens inopi navis castra opprimeret. Descendens itaque cum suis ex monte, impetu insedit Sabatinis castra defensoribus vacua. Sabatines exire castris, ut prælii potestatem **136** faceret, non poterat. Proinde ad castra defendenda convertitur: quæ tamen relinquere nequivit, cum violenter Jangus cum Pannonibus irrumparet. Ad fugam itaque inclinat animo toto, festinabatque maxima usque celeritate, transire Istrum, antequam transitu ab hostibus intercluderetur. Jangus castris quosdam in insidias locat, quibus exciperet hostes advenientes, mancipiorum aliarumque rerum præda onustos, omnesque conficeret. Et in hunc modum maxima hostilis exercitus pars miserabiliter interiit: Jangusque victoriam sibi peperit celebriorem, quam ullam unquam ejus antecessores invenerint.

Jangus genere natus erat non admodum obscurus. Patria fuit Choniætæ sive Huniadi Ardellii oppidum, unde profectus venit ad Triballorum ducem. Mercede autem conductus, longa admodum tempore apud hunc ducem versatus est, ubique, quoecunque mitteretur, fortitudinem et diligentiam memorabilem ostendens. Quondam cum venatum abiisset

Notulæ marginales.

⁴⁶ ἀνὰ κράτος in al. desunt. ⁴⁷ στρατεύσόμενος. Sic etiam R. ⁴⁸ εὐνοῦχον R. ut in cont. ⁴⁹ Ἰάγγος ei infra; ut. ut in c. ⁵⁰ καταλείφθη. In al. ut in c. ⁵¹ In uno Χωμιάτης. ⁵² ἐς.

Triballorum dux, eique appareret lupus, confestim Jangum vocat, ut lupum caperet. Qui ut accessit, ducisque voluntatem intellexit, continuo lupum insectatus est perniciosissime. Lupus ingreditur flumen quod obviam erat, et natare incipiebat, si præsens periculum subterfugere posset. Nec tamen Jangus a persecutione cessavit, verum insidens equo, flumen tranavit. Ubi natando flumen superatum est, lupi vestigiis haud abscessit. Postremo lupum assecutus est, et confecit, pellemque diripuit, tranatoque fluvio, iterum ad ducem reversus est, prætendensque manibus lupi pellem, exclamat: O domine, factum est ut imperasti: lupum peremi, pellem cape: ea, ut voles, utere. Hæc facinore dux admodum delectatus, in hæc verba linguam solvit: Certe non potest fieri, quin non aliquando vir ille ad maximam promoveatur potentiam. Hæc tum temporis locutus, virum deinceps pecunia opibusque coluit. Cum tempore multo apud ducem istum moras traxisset, tandem ad Pannonos rediit. Sunt qui tradunt Jangum antequam pervenerit ad Triballorum ducem, fuisse famulum Aliis Brenezis filii, eique mercede servivisse, cum fungeretur equorum curatoris partibus. Nescio autem unde conjecturam facere possim ut id verum esse credam; nam linguam Turcicam eo modo didicisset. Reversus autem ad Pannonos, assumptis aliquot aliis, procedebat in regiam, dicens: se advenire ut sibi suisque mercedem accipiat: nec repulsam passus est. Cum autem bellum arderet **137** inter Germanos et Pannonos, magna militaria edebat opera, præsens semper existens; ubicumque ejus opera desiderabatur, statim appropinquans, fortissime præliabatur. Postea congregatis ad eum aliis plurimis, ubique illustris apparebat. Quapropter Ardelli regionis principatus concilio Pannonum ei decretus est; cui regioni eum imperaret, Sabatinem interfecit, ejusque exercitum in fugam conjecit, victoriam suis nuntians longe pulcherrimam. Hæc victoria Pannonum res crexit in pristinum statum. Ex quo enim tempore Majazitis auspiciis ductuque Turci regem Sigismundum in fugam verterunt, haud cessarunt Turci in Pannoniam incursiones facere, plurimaque inde abduxerunt mancipia, quibus Asiam et Europam replevere. Ubi autem Jangus advenit in Ardelli regionem, princeps declaratus communi Pannonum concilio, Sabatinem et Turcos terga dare coegit. Hinc animis resumptis, Pannonos præclaris operibus editis, Turcos ubique vincebant. Nam Istrum sæpius transgressi, interfecerunt pauci plurimos Turcos: qui antequam ad manus ventum foret, non sustinentes impetum Pannonum, fugam præcipere cohibant. Ea tempestate ad maximam potentiam promotus est Jangus. Deinde creatus dux eorum, usu unanimi totius Pannonum con-

ηγερῶν, καὶ λύκου ἐπιφανέντος τῷ ἡγεμόνι, ἐπεκάλει τὸν Τάγγον, ὡς ἐπὶ τῷ λύκῳ γένοιτο. Ὁ δ' ὡς παρεληλύθει, τὸν θῆρα ἤλαυνεν ἀνά κράτος. Περσόντος δὲ τοῦ θηρὸς ἐς τὸν ποταμὸν, καὶ νηχομένου, ἐπεισπεσεῖν τε ἅμα ἐς τὸν ποταμὸν καὶ αὐτόν· καὶ διανηχομένου τοῦ ἵππου διαθῆναι· διαθάντα δὲ ἐπιδιώκειν, οὐδαμῆ ἀνιέντα· τελευτῶντα δὲ καταλαβεῖν τε τὸν λύκον καὶ ἀνελεῖν. Μετὰ δὲ ἀφελόμενον τὸ δέρμα τοῦ θηρὸς, ἐλαύνειν ὀπίσω ἐπὶ τὸν ἡγεμόνα. Διαθάντα δὲ αἰσθίς τὸν ποταμὸν, καὶ προσεχόμενον τοῦ λύκου τὸ δέρμα, εἰπεῖν· Ὡ δίσποτα, ἐγένετο ἢ ἐπέταξας, καὶ τὸν τε λύκον ἀνεῖλον, καὶ τὸ δέρμα ἠδὲ σοι παρέστη ὑπουργεῖν, ὅ τι ἂν δεῖ χρῆσθαι. Τότε μὲν δὴ τὸ θαῦμα ἀγασθέντα τὸν Τριβαλλῶν ἡγεμόνα, εἰπεῖν λέγεται, ὡς οὐκ ἔστιν ὅπως ὁ ἀνὴρ οὗτος, ἐπὶ μέγα δυνάμει οὐκ ἀφίξεται. Τότε μὲν δὴ οὗτος εἰπὼν, τὸ ἐντεῦθεν χρῆμασι τε ἐθεράπευε, καὶ διατρίψας αὐτοῦ χρόνον συχλόν, ἀφίκετο ἐπὶ τοὺς Παίονας. Λέγεται μὲν δὲ καὶ πρὶν ἢ ἐπὶ τὸν Τριβαλλῶν ἡγεμόνα ἔλθειν, Ἄλλεω τοῦ Βρενέζω γενέσθαι θεράποντα, καὶ θητεῦσαι παρ' αὐτῷ ἵπποκόμον γενόμενον. Οὐκ ἔχω δὲ, ὅπη τοῦτο ἀληθὲς εἶναι συμβάλωμαι: τὴν τε γὰρ ἂν φωνὴν ἐξέμαθε τὴν Τούρκων. Ὡς μὲν οὖν ἐτάπητο ἐπὶ τοὺς Παίονας, καὶ συμπεραλαβὼν τινὰς μεθ' αὐτοῦ, παρῆει ἐπὶ τὰ βασιλεία, μισθὸν φάσκων ἔχειν αὐτοῖς σὺν τοῖς ἀμφ' αὐτὸν ληψόμενος, ἐλάβανέ τε τὸν μισθόν. Καὶ ἐς διαφορὰν καθισταμένων τῶν Παίωνων πρὸς τοὺς Γερμανοὺς, μεγάλα ἀπεδείκνυτο ἔργα, ὅποτε ἔδει αὐτίκα παρόντα ἐν τάχει τε παραγενόμενος, καὶ μαχόμενος ἀξίως λόγου. Μετὰ δὲ ταῦτα, ἐπισπομένων αὐτῷ καὶ πολλῶν ἄλλων, εὐδοκιμῶν ἐφαίνετο πανταχῆ· δι' ἃ δὴ καὶ ἐπετέτραπτο τὴν τῆς Ἀρδαλίου χώρας ἀρχὴν ὑπὸ τῆς Παίωνων βουλῆς. Καὶ ἀρχὴν ταύτης τῆς χώρας τὸν τε Στβατίνην καὶ εὐνοῦχον τοῦ βασιλείου στρατηγὸν καθελέ τε καὶ ἐτρέψατο, νίκην ἀγγελλόμενος εὐδοξοτάτην, ἀφ' ἧς δὴ τὰ Παίωνων πράγματα ἐπανῆκεν ἐπὶ τὴν πρότερον σφῶν κατάστασιν γενόμενοι. Ἀφ' οὗ κατὰ χρόνον, Παιαζήτω τὸν βασιλεῖα Παίωνων, ἐς Σιγισμουῦνον τρεψαμένου, τὴν τε χώραν ἐπελαύνοντος, ἐδῆρον θαμὰ ληϊζόμενοι οἱ Τούρκοι, καὶ ἀνδράποδα ὡς πλεῖστα ἀγόμενοι, ἐνέπλησαν τὴν τε Ἀσίαν καὶ Εὐρώπην ἀνδραπόδων Παιονικῶν. Ἐπεὶ τε Ἰάγγος ἀφικόμενος ἐπὶ τὴν Ἀρδαλίου χώραν, τὸν τε εὐνοῦχον ἐτρέψατο, καὶ τοὺς περὶ αὐτὸν ἐτρέψατο Τούρκους, τόλμη τε ἐχρήσαντο οἱ Παίονες ἀπὸ τοῦδε, καὶ ἔργα ἀπεδείκνυτο ἐς τοὺς Τούρκους ἀξία λόγου. Τὸν τε γὰρ Ἰστρὸν διαθάντες πολλάκις διέφθειρον. Καὶ ὅποι περιτύχοιεν ὀλίγοι καλλοῖς οἷσι τοῖς Τούρκοις, εὐπετῶς τε περιεγέροντο, καὶ οὐδὲ εἰς χεῖρας ἀφικομένους σφίσιν ἐτάπητο. Τότε μὲν δὴ περιγανόμενος, ἐπὶ μέγα ἐχώρει δυνάμει. Καὶ στρατηγὸς δὲ μετὰ ταῦτα ἀποδείχθεις ὑπὸ τῆς Παίωνων βουλῆς, πρὸς τοὺς Τούρκους τε καὶ Γερμανοὺς τὸν πόλεμον διέφθειρε ³³, γενναϊότατα διαγωνι-

Notulæ marginales.

³³ Forte legendum, διεφθειρε. Sic in uno; in al. ut in cont.

ζόμενοι. Οἱ μὲντοι Παίονες, πρὸς τε τοῦς Γερμα- A
νοῦς διενεχθέντες τε, ἐπολέμουν ἀπὸ αἰτίας τῆσδε
ἐς διαφορὰν ἀλλήλοις ἀφικόμενοι. Μετὰ δὲ ταῦτα
καὶ πρὸς Τζέχου⁵⁴, καὶ Βοεμίους καλουμένους, ἐπι-
συχρόν τινα χρόνον τὸν πόλεμον διαφέροντες, μεγά-
λα κακὰ ἐποίουν ἀλλήλους. Τρέπονται δὲ οὖν διὰ
ταύτην αὐτῶν τὴν διαφορὰν ἐπὶ τοῦς Πολανίους.
Καὶ ἐπαγόμενοι τὴν βασιλείᾳ ἀδελφιδῶν παῖδα, βα-
σιλέα τε σφίσι ἐστήσαντο. Καὶ τοῖς Πολανίοις χρη-
σάμενοι συμμάχοις, τοῖς τε Γερμανοῖς καὶ Βοεμίαις,
ἐπέκειντο χαλεπῶς, καὶ ἐδήουν τὴν χώραν· καὶ
πόλεις αὐτῶν ἐπιόντες, ἐνεπίμπρων οὐκ ὀλίγας· καὶ
δὴ καὶ ἐς μάχην καταστάντες, ἐμάχοντο· καὶ ἐπεὶ
μὲν περιεγένοντο οἱ Παίονες, δεξιὰ δὲ καὶ ἡριπύοντο,
καὶ ἐπὶ βραχὺ αὐτοῖς ἀναλαμβάνοντες· σφᾶ, ἀνεμά-
χοντο. Τὴν τε γὰρ μάχην ποιοῦνται τάδε τὰ γένη κατὰ B
τὴν καρτερίαν οὐδενὸς φαιδόμενοι· ἀλλὰ δόρασι τε ἐπι-
όντες, καὶ τηλεθόλοις, καὶ σιδηροῖς καταπέλταις ἰπ-
πικοῖς, καὶ ἑτέροις βέλεσι διαμαχόμενοι, καταβαίνουσι
τε ἀλλήλοις⁵⁵. Ἐπειδὴν δὲ ἐς φυγὴν γένωνται, οὐκέτι
ἀνήμερον συμβαίνει σφίσι ἐς τὴν φυγὴν. Ἄλλ' ἦν
παραδιδῶ τις ἑαυτὸν, καὶ ὁμολογίᾳ χρῆτο ὡς ἡττη-
μένος, ἀφίησιν αὐτὸν ἀπιέναι, ἐφ' ᾧ τοῦ λοιποῦ
μὴ διαμάχεσθαι αὐτῷ, ἐπειδὴν συνίωσι τὰ στρατεύ-
ματα ἀλλήλοις καθιστάμενα ἐς τὴν μάχην. Ταύτη
μὲν δὴ ἐς ἀλλήλους κατὰ τὰς μάχας χροῦνται κατα-
στάει· ὥστε ἐπειδὴν τρέποιτο ἐς φυγὴν τὰ στρα-
τεύματα, οὐ πολὺ τι μέρος αὐτῶν τὸ ἐντεῦθεν ἀπο-
γίνεσθαι. Τὴν μὲντοι Δακίαν αὐτοῖς οἱ Παίονες ἐπέ-
θόντες, ἡγουμένου τοῦ Χωνιάτου, καθίσταται Δάνον
ἡγεμόνα αὐτοῖς, καὶ παύσασθαι αὐτὸν ἐκέλευον. Οὗτος C
μὲν οὖν ἐξελαινομένου τοῦ Δρακούλεω ἡγεμόνος αὐ-
τῶν, καὶ ἐπὶ τὰς βασιλείας θύρας ἴοντος, τὴν τε χώ-
ραν κατέσχεν ὁ Δάνος, καὶ τοῦς ἐπιτηθείους Δρα-
κούλεω τοῦ ἡγεμόνος διεργάζετο, ὅποι πυνθάνοιτο
αὐτῶν τινα περιεῖναι. Οὗτοι μὲν δὲ παῖδες λέγονται
γενέσθαι τοῦ Μύρξω νόθοι, καὶ τούτων ἐνίους πλατ-
τομένους ὑπὸ τῶν τῆς χώρας γένει τε καὶ πλοῦτι
εὐδοκίμουτων, καθίστασθαι ἐς τὴν τῆς Δακίας
ἡγεμονίαν· ὡς ξύμφορά τε ἅμα καὶ λυσίτελῃ ἔσοιτο
σφίσι ἐς τὴν ἀρχὴν καθισταμένων. Ἦν δὲ ἓνα τε καὶ
ἑὸ ἀναπυθνόμενοι εὖρον, καὶ ἐξέμαθον τό τε γέ-
νος αὐτῶν καὶ τοῖς πατέρας· ἀλλ' οὐκ ἐξοίσω ἐς
τοῖς πολλοῖς τοῦνομα διασημήνας.

Δάνος μὲν οὖν τότε ὑπὸ Παίωνων κατήχθη, ἐς τὴν D
Παίωνων ἀρχὴν, καὶ ἔσχε τὴν χώραν, θεραπεύων τε
ἀπὸ τοῦδε διατέλει τοῦς Παίονας. Καὶ ὡς ἐπέκειντο
τὴν χώραν διαβαίνοντες κρύφα οἱ τοῦ βασιλέως
αὐτοῦ παρὰ τὸν Ἴστρον καθεστῶτες ὑπαρχοί, πρέ-
σβαις τε ἐπεμπεν ὡς βασιλέα, καὶ εἰρήνην αἰτούμε-
νος, ἐπραξεν ὅπως αὐτῷ γένοιτο ἀπειρηθεῖς ἀπά-
γειν ἐς τρισχίλια τόξα καὶ θυροῦς τετραχισχιλίους
τοῦ ἐνισυτοῦ, σπονδᾶς τε ἐποιήσατο. Καὶ οὕτω δὴ
ἐπὶ κατάστασιν εὖ ἔχουσαν ἑαυτῷ ἀφικόμενος, ἴγε-

cilii, bellum contra Turcos et Germanos suscepit
fortissime semper rem gerens. Pannonos gerebant
bellum cum Germanis, cujus hæc causa perhibetur.
Postea bellum indixere Tzechis, qui Boemi dicun-
tur. Id bellum diu duravit, plurimis ultro citro-
que cladibus illatis. Pannonos isto bello permoti
accedunt Polonos; et inde adducentes regis patrue-
lem, eum sibi ducem crearunt (43). Cum igitur
Poloni socia Pannonibus jungerent arma, contigit
ut Pannonos, Germanos et Boemos graviter affli-
gerent; agros enim horum evastarunt, urbesque
non paucas incenderunt. Præterea interdum ex
acie dimicant, collatis signis. Verum incerto
marte nunc victores, nunc victi, præliis excede-
bant. Deinde ubi paululum respirassent, et col-
legissent vires, bellum instaurabant: nam popu-
li isti vi omnia agunt, et in præliis nemini parant.
Hastis impetunt hostes, bombardis utuntur, fer-
reas habent equites balistas, necnon aliis telis rem-
gerunt inter se pugnantes. Quando autem fuga
inquitur, in fugientes nec caede, nec persecutione
admodum sævitur. Verum si quis seipsum dedat,
et victum semet confiteatur, abit intactus et invio-
latus: hæc tamen conditione, ne se postmodum
prælio committat, contra victores præliaturus 138
Hunc morem belli tempore servant; proinde in
fuga non multi cadunt. Pannonos duce Choniato
profecti sunt in Daciam, et ducem Danum nomine
regioni præfecerunt, Dacosque ei obtemperare
jusserunt. Danus igitur expulso duce Dracule, qui
ad januas regis confugerat, Daciam obtinuit, om-
nesque Draculis propinquos et necessarios, ubi-
cunque aliquem superstitem accipiebat, peremit.
Hi duces traduntur fuisse filii nothi, qui Myrxæ
nati sunt; et quosdam horum, cum putarentur esse
Myrxæ filii, ab regionis incolis genere opibusque
plurimum pollentibus in Daciæ ducatum subvectos
esse; quasi Daciis plurimum conduceret, si isti in
ea regione præessent, rerumque summa potirentur.
Quorum unum atque alterum percunctando,
cognovi genus et parentes; verum nomina eorum
non omnibus significabo.

Danus ea tempestate a Pannonibus in Dacorum
principatum collocatus, Daciam tenuit, et dein-
ceps Pannonos acerrime coluit. Cum autem in-
quietaretur subinde ab regis Ducibus prope Istrum
collocatis, qui etiam ipsos regionem populationi-
bus divexabant, missis legatis ad regem, pacem
oravit quam haud gravatim consecutus est; hæc
tamen conditione, ut quotannis regi tributum nomi-
ne daret tria millia sagittarum, et clypeorum qua-
tuor millia. Daciæ res ita ordinans quemadmodum

Notulæ marginales.

(43) Waladislauus ex Polonia ad regnum Ungariæ accersitus.

⁵⁴ In uno, Κιέχου. In al. ut in c. ⁵⁵ ἀλλήλους. Sic etiam R.

sibi commodissime fore rebatur, eam pulchre imperio rexit. Legatum ire jussit ad Pogdaniv (44) nigrae principem, eam quo pacem fecit; cui etiam affinitas juncta est, qua exitus eum eunte adjuvit in bello quod cum Dracule gessit. Daciae principatu in hunc modum ab novo principe reformatus et instructus est. Amurates postea in Colchida imperiumque Trapezuntinum triremes misit, regionemque Colchidis vastans, etiam urbem diripere, et inde plurima mancipia auferre annitebatur. Triremes illae etiam in Gothiam cursum flexerunt, eamque regionem populati sunt. Triremes igitur istae in Colchida properarunt; et ad Gothos appellentes, regionem haud modicam vastabant, plurimis inde mancipiis abductis. Reditum autem cum maturaret classis, tempestas saeva exorta est. Nam ventus qui Aparctias dicitur, exurgens, classem disjecit, et in Asiam juxta Heracleam Ponti detulit. Interim naves quaedam tempestate quasatae interckerunt, in hujusmodi calamitatem praecipitatae. Cum Januensibus ei intercessit amicitia diutina, et quasi pax perpetua. Januenses autem eo tempore seditione agitati, res suas pene contudere, cum seditiosi admitterent **139** Philippum Ligurum ducem, eique urbem committerent, promptissime sequentes quocumque eos eduxisset. Hoc eis accidit, cum etiam populus eligeret istum ducem propter odium implacabile, quo ferebantur in Venetos. Norant enim, Mediolani ducem (45). Venetis admodum esse infestum, et acerrimo cum his bellum gerere.

Janua urbs sita est in extrema Italia, qua Galliam respicit; Tyrrhenos attingit versus orientem. Mare Tyrrhenum spectat, qua urbis situs orientem versus excurrit. Versus occidentem egressos Januensium regione excipit Provincia, quae Gallia est; et ejus incolae degunt sub rege Gallorum. Quapropter porta sive Janua Italiae vocatur, quasi hinc in Italiam procedatur. Januae respublica ita administratur, ut neque omnino in democratiam, neque in aristocratiam propendeat. Verum ex utrisque ea respublica juxta partim in democratiam, et partim in aristocratiam inclinat, maxime in iis quae ad principis electionem pertinere videntur. Sunt enim in urbe ista familiae duae, quae ab antiquo eam gubernarunt, et principatum in ea obtinent, adeo ut populi studia in utrasque quasi aequaliter conferantur; una, de Auria sive Doria nominatur, et altera, Spinula. In has familias studia populi divisa cum sint, accidit plerumque ut pars Dorianum, pars Spinulam eligant. Hi igitur regentes populum, de suo corpore duces constituere non audent, nec etiam populus permittit. Sed exstant aliae familiae duae, quae de populi corpore habentur:

A μόνευέ τε τῆς Δακίας, καὶ πρὸς τὸν Πογδανίας τῆς μελαίνης ἡγεμόνα, ἀγγελὸν πέμψας, εἰρήνην τε ἐποιήσατο· καὶ ἐπιγαμίᾳ αὐτῷ ποιησάμενος, συμβάλλετο αὐτῷ ἐς τὸν πρὸς τὸν Δρακούλην μετὰ ταῦτα πόλεμον. Ταῦτα μὲν δὴ ἐς τὴν ἀρχὴν οὕτως ἔσχεν αὐτῷ τὰ πράγματα. Ἀμουράτης δὲ μετὰ ταῦτα ἐπὶ Κολχίδα γῆν τριήρεις ἐπέμψε, τὴν τε χώραν δηῶσαι, καὶ ἀνδραποδίσασθαι τὴν πόλιν, ἣν δύνωνται, καὶ ἐπὶ Γοθίαν ἐπιπλεῦσαι τε καὶ ὅποι παρῆκοι, τὴν χώραν ληΐσασθαι ἀποθάντας. Καὶ ἐπιπλεύουσαι μὲν αἱ τριήρεις, προσέσχον ἐς γῆν τε τὴν Κολχίδα. Καὶ ἐπὶ τοὺς Γόθους ἀφικόμενοι, ἐλεηλάτου τὴν χώραν, ἀνδραποδισάμενοι οὐκ ὀλίγην. Ἐπανιόντι δὲ τῷ στόλῳ, χειμῶν ἐγένετο ἰσχυρὸς, καὶ ἀνεμὸς ἀπαρξτίας ἐπιβαλὼν, ἐξήνεγκεν ἐς τὴν Β Ἀσίαν κατὰ τὴν Ποντοηράκλειαν. Καὶ φερόμεναι αὐτοῦ ἔναι τῶν τριηρίων, διεφθείροντο, καὶ ἐν ξυμφορᾷ ἔσχοντο τοιαύτη. Πρὸς Ἰανυίους μέντοι αὐτῷ φίλιξ ἦν διὰ τέλους, καὶ εἰρηναία. Ἰανυῖοι μὲν δὴ τότε πρὸς τε σφᾶς αὐτοὺς περιπεσόντες, μεγάλως τε ἐσφάλλοντο περὶ τὴν πόλιν αὐτῶν, καὶ δὴ καὶ τῶν στασιωτῶν ἐπαγυμένων Φιλίππον τὸν Λιγύρων ἡγεμόνα, τὴν τε πόλιν ἐπέτρεψαν, καὶ οὐ⁸⁶ ἐν ἐξηγείτο, εἰπόντες τῷ ἡγεμόνι. Πυθάνομαι γενέσθαι ἐη τοῦτο αὐτοῖς, καὶ τὸν δῆμον ἐλόμενον ἐπαγαγίσθαι τοῦτον σφῆσι τύραννον καταστησαμένους, διὰ τὸ πρὸς τοὺς Οὐνετοὺς ἔχθος, καὶ τὴν πρὸς ἐκείνους αὐτῶν διαφορὰν· καὶ ὅτι καὶ τὸν Μεδιολάνου τοῦτον ἡγεμόνα ἤθλοντο πολεμοῦντα τοῖς Οὐνεταῖς; κατὰ τὸ κρτερόν, καὶ διαφέροντα τὸν πόλεμον ἐκτεταμένως.

C Ἔστι δ' ἡ πόλις αὕτη πρὸς τὸ ἄκρον τῆς Ἰταλίας, κατὰ τὴν Γαλατίαν· Τυρρήνων δὲ τῆς χώρας ἔχεται τὸ πρὸς ἑω ἰόντι, καὶ Τυρρήνικου πελάγους ἀπτεται, ταύτη τετραμμένη τὸ πρὸς ἀνίσχοντος ἡλίου ἡ πόλις. Πρὸς δὲ ἐσπέραν, ἀπαλλαττομένης τῆς χώρας Ἰκνυίων, ἐπιδαίνειν ἔστι τῆς Προβεντίας, ἥτις Γαλατία ἐστὶ, καὶ ὑπὸ τῷ τῶν Κελτῶν βασιλεῖ τεταγμένοι διατελοῦσιν. Ὀνομάζεται δὲ διὰ ταύτης πύλη Ἰταλίας, ὡς αὐτίκα ἀπὸ τούτων ἐμβάλλει ἐς Γαλατίαν. Πολιτεύεται δὲ οὔτε ἐ, δημοκρατίαν τοπαράπαν τετραμμένη ἡ πόλις, οὔτε ἐς ἀριστοκρατίαν· ἐπιμεμιγμένη δὲ ἀμφὸν ταῖς καταστάσεσι, τοῦτο μὲν ἐς δημοκρατίαν δοκεῖ ἀποκλίνειν, τοῦτο δ' αὖ ὑπὸ ἀρίστων τινῶν διθύνεσθαι, τὰ ἐς τὴν ἀρχὴν αὐτῇ διατιθεμένη. Ἔστι γὰρ οὗρ γένη ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, ἀπὸ παλαιοῦ προεστῶτες τῆς πόλεως, καὶ πρωτεύοντες οὕτως, ὥστε ξύμπαντα τὴν δῆμον ἐπὶ τούτους τετράφθαι, τῷ παντὶ θάτερά τε λαντευόμενον. Τὸ μὲν δὴ τοῖν γένοιον⁸⁷ καλεῖται Ντόρια, τὸ δὲ ἕτερον Σπίνουρα. Ἐπὶ τούτους ὁ δῆμος διηρημένος αὐτοῦ, αἰρεῖται τὴν Σπινούρα αἰρεσιν, τὸ δὲ αὐτοῦ Ντόρια. Ἀγοντες δὲ οὗτοι τὸν δῆμον, καθιστάναι μὲν ἀπὸ σφῶν αὐτῶν ἡγεμόνας

Notulae marginales.

(44) Podolizæ.

(45) Philippum.

⁸⁶ ὄνεν. ⁸⁷ τούτων κ. δ' Ἀθρια. Sic inf.; in at. desunt.

τῆ πόλει οὐκ ἐξιστιν, οὐδὲ ἐπιτρέπει ὁ δῆμος· ἀλλ' ἔστων δύο ἐτέρω γένε, δημόται ὄντες. Καὶ τὸ μὲν τῶν γενῶν τούτων πρὸς τὸ γένος τῶν ἀρίστων τετραμμένον ἐστὶ καὶ ἐπιτήδειον, τὸ δ' αὖ πρὸς τὴν ἑτέραν. Καλεῖται δὲ τούτων τὸ μὲν Ἀδῶρνοι, τὸ δὲ Φρεγούσιοι. Ἀπὸ δὲ τούτων τῶν οἰκτιῶν νομιζέται αὐτοῖς ὑποία δὴ τῶν ἀρίστων μοῖρα ἐπικρατοῖη, ἐγκαθιστάναι τῆ πόλει ἔρχοντα. Καὶ τὸ μὲν Ἀδῶρνων ὁ οἶκος φησὶοῦται τῷ Σπινούρα γένει· τὸ δὲ Φρεγούσιων, τῷ Ντόρια ἐπιτήδειον τε ἐστὶ, καὶ ἐγκαθιστάμενον ὑπ' αὐτοῦ ἐς τὴν ἀρχήν. Τῷ δὲ ἡγεμόνι τούτῳ, ἐπειδὴν ἐς τὴν ἡγεμονίαν κατασταθῆ, ἐπιτέτραπται κατὰ τοὺς νόμους, ἐπιλαβομένῳ καὶ τῶν ἀρίστων τινῶν, τρέπειν ὡς συμφοροῦσιν. Περὶ μὲν οὖν τῶν προσόδων τῆς πόλεως τούτους νομιζέται ἐπιτροπεύειν, διαθεῖναι ἢ ἂν αὐτοῖς δοκοῖη· περὶ πόλεως δὲ καὶ εἰρήνης νομιζέται τὸν δῆμον παρελθόντα ἐς μέσον, αἰρεῖσθαι ὅ τι ἂν αὐτῷ δοκοῖη, ἐλθόντων δὲ ἐπιτρέπειν τῷ ἡγεμόνι πράσσειν, ὡς λυσιστελέστατα. Ἐς δὲ τὰς δίκας τῆς πόλεως ἐγκαθίστανται δικασταὶ ὑπὸ τοῦ ἐπικρατοῦντος γένους, καὶ δικάζουσι κατὰ τὰ σφῶν αὐτῶν. Τῆς δὲ δίκης ἑφεσίς ἐστὶν ἐπὶ τὸν δῆμον, ἐπειδὴν τις αὐτῶν μὴ κατὰ τοὺς νόμους δικάσῃται. Διενεχθέντε δὲ τῷ γένει τούτῳ, Ντόριά τε καὶ Σπινούρα, καὶ ἐς διαφορὰν σφίσι καθισταμένῳ, μέγαρα τε τὴν πόλιν κακὰ εἰργάσαντο, τυράννους τε ἐς τὴν πόλιν ἐγκαθιστάντες, καὶ ἐπαγόμενοι ἀθέμιτα ἐπὶ τὴν πόλιν πράγματα. Τῶν δὲ γενῶν τούτων τὸ μὲν πρὸς τοὺς Λιγύρας τε καὶ Ἰταλίαν τετραμμένον αἰρεῖται ἐκαστῶν τοὺς Ἰταλοὺς, ⁵⁸ καὶ συμμάχου, ἐπάγεται, τοῦ ⁵⁹ Κελτῶν βασιλέως ἐπὶ τὴν πόλιν. Συμφοραῖς μὲν οὖν πολλαχῆ περιέπεσον ἡ πόλις αὕτη, ἐς ἀνήκεστα τὰ ⁶⁰ κακὰ προαγομένων τῶν τῆς πόλεως γενῶν ἐπ' ἀλλήλους, καὶ τοὺς σφῶν αὐτῶν πολεμικότητας ἐπαγομένων ἐπ' ἀλλήλους. Ἐπειδὴ μάλιστα ἀνάγκη περιπίπτοντες ἀνηκέστῳ, παρὰ τὰ σφῶν ἔθιμα ἀναγκάζοντο πολιτεῦσθαι ὑπὸ τῶν τυράννων, δαιμονίως ὁμοφρονοῦντες ἀλλήλοις κατὰ τὴν ἰσχυρὸν, ἐξελαύνουσι τε αὐτίκα, ὅς ἂν τύχοι ἐν τῇ πόλει διαίτησθαι οὐκ ἀγαθός. Ἐπαγόμενοι τε γὰρ πάλλακις τῶν Κελτῶν βασιλέα, ⁶¹ ἐπιτρέψαντες τὴν πόλιν, αὐθις ἐξήλασαν ὁμοφρονοῦντες ἀλλήλοις, ὥστε μὴ πάνυ ἐνδιατρίθειν ἔωντες παρὰ σφίσι τὴν τυραννίδα. Ὁ δῆμος ἐπὶ τὴν ἐλευθερίαν ἐπαινεῖται, ⁶² τὰ παρόντα σφίσι κίνητοτροῦντες, καὶ ἐξελαύνοντες, αὐθις καθιστᾶσι τῶν ἀστῶν ἡγεμόνας ⁶³, καὶ κατὰ τὰ πατρία πολιτεῦνται. Διάφοροι δὲ εἰσι μάλιστα τοῖς ἀπὸ Ταρακῶνος, καὶ τοῖς Ταρακωνησίοις τὸ παλαιὸν καὶ πολέμου διέφερον ἐπὶ πολλαῖς γενεαῖς ἐς τούτους τε καὶ τὴν χώραν ἀετῶν, καὶ ἰδίᾳ τε καὶ δημοσίᾳ, ὑποὶ ἀλλήλοις περιτύχουσιν, εἰς μάχην αὐτοῦ καθίστανται, ὥστε ἀνελεῖν ἀλλήλους, ἢν δύνωνται. Ταρακωνησίοις μὲν οὖν ἐς διαφορὰν καθε-

A una ad optimates, altera ad populum studiis inclinatum. Uni nomen Adorni est, alteri Phregosii (46) appellantur. Ex his familiis dux civitati, ab ea parte optimatum quæ vincit, datur, Adorni familiaritate juncti sunt Spinulis; at familia Phregosiorum necessitudinis jure devincta est Doriis, et ab his in principatum provehitur. Duci, ubi primum creatus est, permittitur, in consilium adhibitis optimatibus quibusdam, agere secundum leges, quæ maxime reipublicæ conducere censuerit. Vætigalia et urbis redditus ordinat ad eum modum, quo judicaverit plurimum opibus urbis accessurum. De bello et pace populus in medium procedens consultat, et ex sua sententia ista procurat. Si autem bellum adversus aliquem hostem decreverint suscipiendum, duci belli administrationem concedunt, ut sedulo caveat ne quam calamitatem sive damnum respublica capiat. Quantum attinet ad urbanam jurisdictionem, judices constituuntur, qui petuntur a prædominante familia, et per se judicant. Si autem non secundum leges **140** judicant, provocatio ad populum est. Cum autem intestinis discordiis duæ illæ familiae, Spinula et Doria, arderent, urbem in maxima præcipitarunt pericula; tyrannos enim introduxerunt in rempublicam, et alia nefanda in eam commiserunt. Familia quæ Ligures et Italos studiis prosequébatur, eligebat Italos, eosque in belli societatem adducebat. Altera familia Gallorum regis auxilium implorebat, quem sibi socium faciebant. Conrigit ergo, ut civitas illa in gravissima devolveretur pericula, dum utraque factio adduceret in urbem eos qui summo urbis odio laborabant. Postmodum respublica in acerbam necessitatem redacta est, quia legibus patriis amplius non regebatur. Tandem igitur malis victi animi, cum iterum coalescerent mutua concordia, eos judices sive principes qui minus idonei videbantur, vi ejiciunt. Præterea cum sæpius gallorum regem advocassent, eique urbis regimen commisissent, tandem conjuratione facta eum sæpius vi expulerunt, hæud æquus animis tyrannidem tolerantibus. Populus enim libertatis cupidus, novis rebus inhæbat; ejectisque tyrannis, duces de corpore suo creabant, et patrio more legibusque rempublicam porro gubernabant. Sunt autem januenses jam ab antiquo Tarracoenensibus admodum infestis, bellumque multis generationibus contra eos gessere. Publice privatimque discordias et inimicitias hostiles exercere, adeo ut si alicubi alius alii occurreret, in mutuas cædes fuerent. Inimicitie cum Tarracoenensibus implacabiles perpetue factum Januensibus. Etiam Venetos jam olim odio prosequébantur, propter Lesbam et Chittin insulas in Ægeæ mari sitas: necnon propter Ligu-

Notiæ marginales.

(46) Fregosi.

⁵⁸ Sic deest τὸ δὲ. R. ut in cont. ⁵⁹ τὸν Κελτῶν βασιλέα. Sic in uno; in al. τῶν Κελτῶν βασιλέα. ⁶⁰ In uno deest τὰ. ⁶¹ καὶ. Sic etiam R. ⁶² ἡγεμόνα. R. ut in c.

'rum ducem, quem sibi principem præfecerant. Cum autem intestina seditione laborarent, aliis quibusdam urbis gubernacula mandarunt; ipsi vero bellum cum Venetis et Tarraconensium rege gerere auspicabantur. Naves militibus, contra Venetos quas ducant, complent. Urbes versus Ionium adnavigantes, graviter affligebant; nec abstinebant ab iis quæ in Ægæo mari habitantur. Hæc autem magno animo peragebant, ut Venetos ulciscerentur propter Ligurum tyrannum nomine Philippum. Præterea ignem injicientes in Corcyram, suburbana incenderunt, quæ cremata sunt, et latius sæviisset incendium, si res ut animo agitarant, evenisset. Postea prælium commiserunt, cum inimicitia hostiles intervenissent cum Alphonso Tarraconensium rege, ad Gaeten sive Caietam Italiae urbem. Huc enim regis Alphonsi naves **141** appulerant maximæ. Quod ubi cognoverunt Januenses, videlicet regis classem eo collectam stare comparatam adversum sese, cives armatos naves maximas, quas huc mercium gratia venisse comperimus, conscendere jubent; solventesque ab urbe, cursum contra Tarraconenses dirigebant. Cum autem Tarraconensium regem assecuti essent in portu Gaetes (47) tempore longo certarunt. Rex eo tempore intra mœnia existens, prælium spectabat; et admodum dolebat, quod sui, qui plures numero erant, hostes superare non possent. Ingressus igitur ipse naves, suos cohortando ad prælium accendere nitentur. Commisso itaque prælio magno, capta navis est, quæ vehebat regem Tarraconensium. Rex simul quoque in potestatem venit. Scriba autem Doriæ navem cepit, qui in prælio isto navali Januensium dux erat. Qui cum victores prælio excessissent, regem captivum vehentes domum reversi sunt. Naves igitur cum appropinquassent Januæ, priusquam urbem iniret dux, navigavit ad Ligurum ducis regionem, ut ei captivum Alphonsum traderet, sperans se inde haud parum commodi accepturum. Ingressus itaque Ligurum ducis regionem regem captivum ad eum perduxit. Dux Mediolani honorifice et magnifice regem excepit, et tandem incolumem suo regno restituit. At Januenses rei indignitate permoti, ab illo defecerunt, et ducem expulerunt. Deinde pergentes contra arcem, eam pactionibus in potestatem acceperunt; et deinceps ritu patrio urbem administrarunt, promoventes ad principatus honorem juxta antiquas suas leges aliquem de civium numero.

χοντα ἐξήλασαν, καὶ τοὺς ἐς τὴν τῆς πόλεως ἀκρόπολιν καταφυγόντες, ὁμολογῶντες παραστησάμενοι, καὶ αὐτοὶ ἐς τὰ πατρῶα σφίσι τοῦ λοιποῦ τὴν πόλιν διώκουν· ἐγκαθιστάντες δὲ ἡγεμόνας τῶν ἀστῶν ἐπὶ τῇ ἡγεμονίᾳ, ἧ καὶ πρότερον αὐτοῖς ἐνομιζέτο.

Alphonsus dimissus ad suos a Mediolani duce, beneficii memor hunc semper coluit: nec ei gra-

Α στώτες, αἰεὶ τε πολέμοι εἰσιν ἐξ οὗτου ἐγένοντο. Πρὸς δὲ τοὺς Οὐνετοὺς διηρέθησαν μὲν καὶ πάλαι διὰ τὰς ἐν τῷ Αἰγαίῳ πελάγει νήσους Χίον τε καὶ Λέσβον, οὐχ ἤκιστα δὲ καὶ διὰ τὸν Λιγύρων ἡγεμόνα, ὃν σφίσι ἐπ' ἐργόμενοι, πύρανον ἐγκατέστησαν. Καὶ ἐν στάσει γενόμενοι, τὴν πόλιν ἐπέτρεψαν ἐπιτροπεύειν τε καὶ Οὐνετοῖς ἐπολέμου, καὶ τῷ Ταρακονσιῶν βασιλεῖ. Καὶ ναῦς μὲν ἐπλήρουν ἐς τὸν πρὸς Οὐνετοὺς πόλεμον, καὶ ἐπιπλέοντες, τὰς τε ἐς τὸν Ἰόνιον πόλεις ἐκάκουν, καὶ τὰς ἐπὶ τῷ Ἀγχαίῳ. Ταῦτα δὲ ἐπρασσον τοὺς Οὐνετοὺς, τιμωροῦντές τε τῷ Λιγύρων τυράννῳ τῷ Φιλίππῳ. Καὶ τὴν τε Κέρκυραν πῦρ ἐνιέντες ἐς τὰ προάστεια κατέκαυσαν, καὶ ἐδρακτον εἰς τι προχωροῦν αὐτοῖς.

Ἔσπερον μέντοι, ὡς πρὸς τὸν Ταρακόνων βασιλέα ὦν δνομα Ἀλφόνσον, διενεχθέντες, ἐμάχοντο Γαέτην **63.66** πόλιν τῆς Ἰταλίας· ἐνταῦθα τε γὰρ καθορμιζομένων τῶν τοῦ βασιλέως Ἀλφόνσου νεῶν μεγίστων. Καὶ ὡς ἐπύθοντο οἱ Ἰανυῖοι τὸν τε στόλον αὐτοῦ ἐνταῦθα, ὡς ἐπ' αὐτοὺς παρασκευαζόμενον τὸν βασιλέα, πληρώσαντες ναῦς μεγίστας δὴ, ὡν ἡμεῖς ἴσμεν, τῶν ἐπὶ τὴν ἐμπορίαν ἀφικνουμένων, καὶ ἐξοπλισάμενοι ἀπὸ τῆς πόλεως, ἀνήγοντο ἐπὶ τοὺς Ταρακωνησίους. Καταλαβόντες δὲ αὐτὸν **66** ἐν τῷ Γαέτης λιμένι, διενεμαχούν τὰς τοῦ βασιλέως ναυσὶν ἐπὶ κολὸν χρόνον. Ἔτυχεν δὲ αὐτοῦ τότε παρῶν ἐν τῇ πόλει ὁ βασιλεὺς, καὶ τὴν μάχην θεώμενος, ἤσχαλλέ τε καὶ ἠθύμει, ὅτι πλείονων ἐν ταῖς αὐτοῦ ναυσὶν ὄντων ἀνδρῶν, οὐχ οἶαί τε ἐνῆν

ὕπερβάλλεσθαι τὰς τῶν πολεμίων ναῦς. Καὶ δὴ καὶ ἐμθός αὐτός ἐς τὰς ναῦς, ὥστε ἐποτρύναι αὐτοὺς ἐπὶ τὸν πόλεμον. Μάχης οὖν καρτερᾶς γενομένης, ἦ τε ναῦ, ἐάλω, καὶ σὺν αὐτῇ τε ἅμα ἐάλω καὶ ὁ Ταρακόνων βασιλεὺς. Εἶλε δὲ καὶ τὴν ναῦν γραμματιστῆς τοῦ Ντόρια, ναυαρχοῦντος τότε τοῖς Ἰανυῖοις. Ὅς ἐπεὶ τε περιεγένοντο, καὶ αὐτὸν εἶλον τὸν βασιλέα, ἀπέπλεον ἐπ' οἴκου. Ὡς δὲ ἀγχοῦ τῆς πόλεως ἐγένοντο, πρὶν ἢ ἐς τὴν πόλιν αὐτὸν καθορμίσασθαι, ἀποστρέψας ἔπλει ἐπὶ τὴν τοῦ Λιγύρων ἡγεμόνος χώραν, ὡς αὐτὸν τε ἐκείνῳ ἄξων αἰχμάλωτον τὸν βασιλέα Ἀλφόνσον, καὶ οἰόμενος μέγα τι ἀποίσσασθαι αὐτῷ κέρδος ἀπὸ τοῦ ἡγεμόνος. Ἐπιθός δὲ τῆς χώρας αὐτοῦ, ἤκεν ἄγων τὸν βασιλέα αἰχμάλωτον παρὰ τὸν Λιγυρίας τύραννον. Ἐνταῦθα ὁ Μεδιολάνου ἡγεμὼν οὗτος τὸν τε βασιλέα ὑπεδέξατο ἐν τιμῇ, καὶ μεγάλως τιμήσας αὐτὸν ἀπέπεμψεν ἐπὶ τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ. Καὶ τὸ ἀπὸ τοῦδε οἱ τε Ἰανυῖων ἄνδρες, γνώμῃ διενεχθέντες πρὸς τοῦτον, οὐ πολλῶν ὕστερον ἀπέστησαν, καὶ τὸν ἀρ-

Ἔσπερον μέντοι Ἀλφόνσος ἀπολυθεὶς ὑπὸ τοῦ Μεδιολάνου ἡγεμόνος εὖνως τε αὐτῷ εἶχε καὶ ἐπιτηδείως

Notulæ marginales.

(47) Caietæ.

63.66 Γαέτην. *In v. Καίστην, et infra; in al. ut c.* **66** αὐτῷ.

ὕπουργων ἄττ' ἂν αὐτῷ πρὸς χάριν ἡγήσαστο ἤδε-
σθαι, οὐκ ἐπαύσατο διαπαντός, ἐς δ' ἤδη ὁ τοῦ Μεδιο-
λάνου ἡγεμῶν ἐτελεύτησεν. Οὗτος δὲ ὁ Ταρακονη-
σίων βασιλεὺς, τῆς τε Βαλεντίας βασιλεύων, καὶ
Ταρακῶνος, καὶ τῆς τε Χαρθόδος νήσου, καὶ Κύρ-
νου, καὶ ἐπάρχων τῆς Βαρκελώνης πόλεως εὐδαί-
μονος κατὰ τὴν Ἰβηρίαν, ἀφίκετο ἐς Σικελίαν μὲν
πρῶτον, μετὰ δὲ ταῦτα ἐς Ἰταλίαν, καὶ ἐπὶ Παρθε-
νόπην, καὶ τὴν βασιλείαν κατέσχε τρόπῳ τοιῷδε·
τὴν γὰρ Νεάπολιν ταύτην τῆς Ἰταλίας, προσελθού-
σαν τὸ παλαιὸν ἐς τὸν Κελτῶν βασιλεῖα, ἀπεδείκνυτο
ἀπὸ οἴκου τοῦ βασιλέως ἐς τὴνδε τὴν χώραν τῆς
Ἰταλίας, βασιλεὺς καὶ ἄρχοντα. Ἡ δὲ βασιλεία ἀρ-
χεται μὲν ἀπὸ Ἰαπυγίας ἄκρας, καὶ Μεσαπείας, καὶ
ἐπὶ πολὺ προϊούσα κατὰ τὸν Ἰόνιον κόλπον ἐπ' ἀρι-
στερὰ εἰσπλέοντι, ἀμείβει τε τὴν χώραν τῆς Βάρης
οὕτω καλουμένης. Καί γε τὴν βασιλικωτάτην ἐπέ-
χει λόγου ἀξίαν οὕτω χώραν. Μετὰ δὲ τὴν Γήπονον
καλουμένην διήκει ἐπὶ Γαέτην, καὶ ἐπὶ Δεδίην, πό-
λιν ὁμοροῦσαν τὸ πρὸς ἐσπέραν τῆ Ῥωμαίων χώρα,
τὸ δὲ πρὸς ἑω τῷ Γωνίῳ⁶⁷. Ἐχει δὲ τὴν πρὸς
Σικελίαν τετραμμένην χώραν, Ἑλλάδα τὸ παλαιὸν
καλουμένην, τὰ νῦν δὲ Καλαβρίαν. Ὡς δὲ οὖν ἐπὶ
τῶν Κελτῶν βασιλεῖα περιελήλυθεν ἡ τῆς Νεαπόλεως
βασιλεία, ἐπέτησαν αὐτῇ βασιλεία τῶν προσηκόν-
των αὐτοῦ ἑνα οἴκου τοῦ βασιλέως. Ὡς δὲ ἀφικόμι-
νος ἐς τὴν Νεάπολιν, Λαντίλαος δ' ἦν ὄνομα αὐτῷ,
ἑθασίλευε τε τῆς χώρας· καὶ ἐπὶ μέγα δυνάμειος
τῶν κατὰ τὴν Ἰταλίαν, ἐπὶ τε τὴν Τυρρῆνων ἀρχὴν
ἐστρατεύετο, καὶ ἐπὶ τὴν λοιπὴν Ἰταλίαν, μεγάλα
ἀπεδείκνυτο ἔργα. Καὶ δὲ καὶ ἐπὶ τὴν τῶν Τυρ-
ρῆνων μητρόπολιν Φλωρεντίαν στρατὸν ἐπαγόμενος,
καὶ προσκαθεζόμενος, ἐπολιόρκει. Ὡς δὲ χρονιω-
τέρα ἐγένετο ἡ πολιορκία, λέγεται, ὡς ἐς τὸ ἑσχα-
τον κακοῦ ἀφικόμενοι οἱ τῆς πόλεως, λόγους προ-
έφερον ἐπὶ εἰρήνης, φάσκοντες σπεισέσθαι αὐτοὺς,
ὅτι ἂν κελεύοι, καὶ ἐπὶ τούτοις διαλύεσθαι. Τὸν δὲ
ξυμβαίνοντα αἰτεῖσθαι τῶν ἀστῶν τινος θυγατέρα,
εὐπρεπῆ τε οὔσαν καὶ πασῶν δὲ τῶν ἐν τῇ πόλει
λεγομένων εἶναι καλλίω. Ταύτην ὡς ἐπόθετο κάλ-
λει διενεχθεῖν τῶν ἐν τῇ πόλει λεγομένων⁶⁸ εἶναι
(φέρει δὲ αὕτη ἡ πόλις μάλιστα δὴ γυναῖκας κάλ-
λει διαφερούσας τῶν ἐν Ἰταλίᾳ μετ' αὐτὴν γε παρ-
θένους)· ταύτην δὲ ἀναπυθανόμενος οὕτως ἔχειν
ἐς κάλλος· ἦν δὲ ἄλλως ὁ βασιλεὺς οὗτος καὶ ἐς
γυναῖκας ἐπιμανῆς καὶ ἀκόλαστος· αἰτούμενος ταύ-
την αὐτῷ δοθῆναι τὴν γυναῖκα, ἐπὶ τῇ ξυμβάσει
αὐτὸν συναινέσαι τοὺς Τυρρῆνοὺς, καὶ κελεύσαι τὸν
πατέρα, σκευασάμενον τὴν θυγατέρα αὐτοῦ τῷ κάλ-
λίστῳ δὴ κόσμῳ, ἐκδοῦναι τῷ βασιλεῖ. Τυχεῖν δὲ
ιατρῶν τὸν τῆς παιδὸς ταύτης πατέρα, ἤκοντά τε
ἐς τὰ πρῶτα τῆς τέχνης, καὶ ἐπὶ πείραν πολλῶν

Λ ἰσficari quibuscunque in rebus potuit, ennetatus
est, quandiu dux superstes mansit. Hic Tarraco-
nensium rex imperio temperans Valentiam, Tarraco-
nem, Sardiniam insulam, Cyrum et Baccenoua
Iberiae urbem opulentam, primum in Siciliam appu-
lit, postea venit in Italiam et Parthenopen, quae et
Neapolis, regnumque in hunc modum occupavit.
Neapolis quondam Italiae subjecta, translata est ad
Gallorum regem, qui de sua familia semper regem
et principem huic praeficiebat. Regnum autem hoc
incipit ab Japygia summa et Mesapia: et in lon-
gum progrediens versus Ionicum sinum, dextra
ambit regionem Vares sive Barum dictam. Regio
ista plane regalissima, et regio nomine digna est.
Post Gepanum (sive Brutios, Terram Laboris) sic
nominatim extendit se usque **142** Gaeten et
Diam (48), urbem Romanorum regioni simitiam.
Et hic quidem terminus est occidentalis. Versus
orientem attingit Gonium (49). Qua autem spectat
Siciliam, regionem habet antiquitus Graeciam, nunc
vero Calabriam nuncupatam. Ubi primum in ditio-
nem regis Gallorum istud regnum concessit, accepit
regem propinquum genere regi Gallorum. Qui ut per-
venit in regnum (nomen ejus erat Lantilaus [50]);
regioni isti universae imperavit. Cum jam opi-
bus reliquaue potentia plurimum polleret, arma
cepit adversus Tyrrhenorum regnum, atque adeo
contra reliquam Italiam, ubique praecleara facinora
designans. Et quidem movens exercitum contra
Tyrrhenorum urbem Florentiam, eamque obsidens
expugnare nitentur (51). Cum autem in longum
urbis obsidio extraheretur tempus, et obsessi jam
ad extremam venissent necessitatem, ferunt eos
in colloquium venisse cum rege, petentes pacem:
promittentes interim se promptos et paratos esse
facere quaecunque imperasset, saltem pacem da-
ret petentibus. Quorum precibus victus, postulavit
civis cujusdam filiam forma excellentem, omnes quae
tum in ea urbe formosae habebantur. Hanc cum ac-
cepisset formae elegantia omnes superare (fert enim
urbs ista mulieres in primis forma praestantes
virginesque venustissimas), eam petiit sibi uxorem
dari, cum in colloquium cum Tyrrhenis super pae-
jungenda venisset. Erat enim rex ille caetera intem-
perans et libidinosissimus, et tantum non insanie-
bat amore mulierum. Jusserunt itaque Tyrrheni,
ut pater virginis eam quam pulcherrime exorna-
tam regi traderet. Aiunt, puellae patrem fuisse me-
dicum insignem, adeo ut facile omnes ea facultate
superaret. Cum igitur multa tentaret, nec tamen
posset ulla ratione sibi consulere, quin filiam regi
daret, compositum cicutam quam potuit efficacissi-

Notulae marginales.

(48) Caietani et Agnani.

(49) Sive Rhegium vel Dauniam.

(50) Ladislaus Neapolitanus rex, Caroli filius, non
e Gallis, sed ex Ungariae regibus originem habuit.

⁶⁷ Ἰωνίῳ. Al. ut in c. ⁶⁸ In alio desunt.

nam. In ista namque Italiae urbe cicutam commiscere solent efficaciorē quam in reliquis urbibus. Accepit et pannum, quem cicutaē immersit, ut venenum imberet. Quo facto, pannum veneno imbutum filiae dedit: monens, ut ubi rex cum ea concubisset, ipsa panno isto mentulam ejus quam decentissime abstergeret. Hunc igitur cum accepisset, pannum auro exornatum, spectaculoque dignum, eum diligenter custodivit, ut regi, sicuti pater praeceperat, post concubitum inservire posset. Ducentes igitur virginem istam, obtulerunt eam regi, qui ea visa, formae pulchritudine captus, obstupuit, amoreque ardens, cum ea Veneris foedus inivit. Puella autem jussa patris faciens, multis blandimentis adhibitis, panno regis mentulam abstersit.

143 Quo cum esset tactus rex in humorem nonnihil resolutus, in febrim incidit acutissimam, et continuo exspiravit. Etiam puellam esse mortuam tradunt, cum etiam ipsam cicuta per humorem diffusa contagio infecisset. Regis exercitus, ubi primum ipse mortem obiit, dilapsus domum rediit: et Florentia obsidione liberata est. Quidam Itali perhibent, non patrem pannum infectum veneno puellae tribuisse, verum senatum urbis eam exornasse quam pulcherrimo ornatu, ut formosissima regi appareret: eundem etiam senatum pannum dedisse. Hinc ad costum mire alliciebatur rex. Sed haec hactenus, quia tarpia sunt, dixisse sufficiat.

Post obitum regis Lantilai, cum uxor ejus admodum inquietaretur propter regnum ab Italis, necnon regionis duces ipsi plurima negotia facerent, nupsit Rhainerio (52) Provinciae regi, Gallorum regis patruelli, eique regnum Neapolitanum tradidit. Accepimus autem hanc fuisse filiam Tarenti et Japygiae ducis (53), qui ortus ex familia Ursinorum, sive (ut Graeco dicam) Arctiorum, quique plurimum pollebat opibus et potentia in regione Parthenopes. Rhainerius annis regnavit duodecim. Interea Alphonsus natus de familia Medinorum, rex Tarraconnensium, Sardiniae et Valentiae classem adornabat maximam. Qua instructus, cum Siciliotae remiges strenuam operam locarent, in Siciliam delatus est: quam subegit, et postmodum imperio rexit. Hinc deinde profectus, Parthenopes arcem mediterraneam occupavit. Parthenope arces habebat maritimas duas, et unam mediterraneam. Adducens igitur Alphonsus copias, urbem eam oppugnabat, et admovens machinas muro omnigenas, eam sui juris facere conabatur. Ibi tum Alphonsi frater bombardæ globo

A ἀφικόμενον. Ὡς δ' οὐ μὴ δύναίτο διαφυγεῖν, ὥστε μὴ ἐκδοῦναι τὴν θυγατέρα, ἐγκερασάμενον κώνειον ὡς ἠδύνατο ἰσχυρότατον, ἐν δὴ ταύτῃ τῇ πόλει μάλιστα δὴ τῶν ἐν Ἰταλίᾳ πόλεων ἐχθρινῶνται τὸ κώνειον ἀμεινον τῶν ἐν ταῖς ἄλλαις πόλεσι, καὶ ἐμβάφαντα τὸ λέντιον ἐς τὸ κώνειον, φέροντα δοῦναι τῇ θυγατρὶ, ὡς ἐπειδὴν αὐτῇ ἐπιμίσγοιτο ὁ βασιλεὺς, μετὰ τὴν συνουσίαν ἐκμάσσειν τὸ αἰδοῖον τῷ λέντιῳ ὡς εὐπρεπέστατα. Ταύτην δὲ λαβοῦσαν τὸ λέντιον, θέας τε ἀξίον ἦν, καὶ χρυσῷ κεκοσμημένον, φυλάττειν, ὥστε ὑπουργεῖν τῷ βασιλεῖ μετὰ γε τὴν συνουσίαν, ἣ ἐνετέλλετο αὐτῇ ὁ πατήρ. Ἐπεὶ δὲ ἄγοντες τὴν γυναῖκα ἐνεχείρισαν τῷ βασιλεῖ, θεασάμενον ἐκπλαγῆναι τῷ κάλλει αὐτῆς, καὶ ἐρασθέντα συγγενέσθαι πειθομένην τὴν παῖδα τῷ πατρὶ, κατὰ τὰ ἐντεταλμένα, τῷ τε λέντιῳ αὐτίκα φιλοφρονουμένην, ἐκμάσσειν τὸ αἰδοῖον. Καὶ ὡς ἤφατο ἐν ὑγρότητι γενομένου, αὐτίκα πυρέξει τὸν βασιλέα, καὶ μετ' οὐ πολὺ ἀποθανεῖν. Τελευτήσαι μὲν δὴ καὶ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, ὡς ἐπ' αὐτὴν ἐπελήλυθε τὸ κώνειον, διανεμηθὲν ἐγένετο, δι' ὑγροῦ τὸ κώνειον ⁶⁹ ἀφάμενους τοῦ λέντιου. Τελευτήσαντος μὲν οὖνοῦ τῷ βασιλέως, τὸν τε στρατὸν διαλυθῆναι, ἀποχωρήσαντα ἐπ' οἴκου, καὶ τὴν πόλιν ἐλευθέραν γενέσθαι τῆς πολιορκίας. Λέγουσι δὲ Ἰταλῶν τινες, ὡς οὐχ ὁ πατήρ εἶη ὁ τὸ λέντιον δωκῶς τῇ γυναικί, καὶ ἐγκερασάμενος, ἀλλ' ἡ βουλή τῆς πόλεως αὐτὴν συσκευάσασα τῷ καλλίστῳ καὶ τὸ λέντιον δοῦναι ⁷⁰. Ταύτῃ δὲ φιλοφρονεῖ ⁷¹ ἐντα.

C Μετὰ δὲ τὴν τελευταίαν τοῦ βασιλέως Λαντιλαίου ⁷² τὴν γυναῖκα αὐτοῦ ἐνοχλουμένην εἰς τὴν βασιλείαν ὑπὸ τε τῶν Ἰταλῶν καὶ ὑπὸ τῶν τῆς χώρας ἀρχόντων, πράγματα παρεχόντων αὐτῇ γημαμένη ⁷³ Ραινερίῳ τῷ Προβεντίας βασιλεῖ, ἀνεψιῷ δ' ὄντι τοῦ Κελτῶν βασιλέως, παραδοῦναι τε τὴν βασιλείαν τῆς Παρθενόπης. Ταύτην δ' εἶναι θυγατέρα ἐπυθόμεθα τοῦ Ταράντου τε καὶ τῆς Ἰαπογίας ἡγεμόνος, τοῦ Οὐρσίγων οἴκου, ἦτοι Ἀρχίων, ὡς ἂν ταύτην Ἑλληνιστὶ λέγοιτο, ἀνδρὸς τὰ μέγιστα δυναμένου ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ τῆς Νεαπόλεως. Τὸν μὲν οὖν Ραινερίον παραλαβόντα τὴν βασιλείαν διαγενέσθαι βασιλεύοντα ἔτη δεσκαίδεκα. Ἐν τούτῳ δὲ Ἀλφόνσον τὸν Ταρακόνων βασιλέα, καὶ Σαρδόνο, καὶ Βαλεντίας, οἴκου ὄντα τῶν Μεδίνων, στόλον ναυπηγησάμενον μέγιστον, ἀπογομένων αὐτὸν τῶν ἐν Σικελίᾳ Πανορμέων, ἀφικέσθαι τε ἐς Σικελίαν, καὶ ὑφ' αὐτῷ σύμπασαν πηρησάμενον, ἔχειν. Μετὰ δὲ ταῦτα, ἀπὸ τρυφῆς τῆς νήσου ὀρμώμενον, κατασχεῖν τὴν ἐν τῇ Παρθενόπῃ ἀκρόπολιν τὴν μεσόγαιον. Εἰσεὶ γὰρ τῇ πόλει ταύτῃ δύο παράλιαι ἀκροπόλεις, καὶ μία μεσόγαιος. Στρατὸν δ' ἐπεγομένους, ἐπο-

Notulae marginales.

(52) Renato Andegavensi.

(53) Hic error est ex nomine Joannae; nam prima ejus nominis fuit Roberti Calabriae ducis filia. Se-

cuada vero, quae Renato nupsit et Alphonsum adoptavit, fuit filia Caroli Ludovici Pannoniae regis filii.

⁶⁹ ἀφάμενους. *R. ut in c.* ⁷⁰ ἐπὶ δ. ⁷¹ φιλοφρονεῖσθαι βασιλεία. ⁷² Λαντισλάου

λιόρκει τε τὴν πόλιν, καὶ μηχανὰς προσφέρων, ἐπειράτο ελεῖν. Ἐνθα καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ βληθεὶς τηλεβόλῳ, ἐτελεύτησε. Μετ' οὐ πολὺ δὲ παραστησάμενος εἶλε τε καὶ κατέσχε τὴν πόλιν. Μετὰ ταῦτα τὴν τε ἀκρόπολιν ἐπολιόρκει, τὴν τε παράλιον καὶ τὴν μεσόγαιον. Τὴν μέντοι μεσόγαιον παραστησάμενος, λιμῶ ἐξεπολιόρκησε· τὴν δὲ παράλιον, παραδιδόντων αὐτῷ τῶν φυλάκων, κατέσχε· καὶ φρουρὰν ἐγκαθίστησιν. Ἡ δὲ τοῦ βασιλέως γυνὴ ἐπολιόρκειτο μὲν ἐν τῇ πρὸς τῷ τῆς πόλεως λιμένι ἀκροπόλει. Καὶ ὁ τε ἀνὴρ αὐτῆς ὑπεξῆλθεν ἀπελαυνόμενος, καὶ ἀπέπλει ἐπὶ Προβεντίας, ὡς στρατόν τε ἐπάξων ὅτι τάχιστα, καὶ τιμωρήσων τῇ γυναικί. Ἐν¹² τε βασιλεία, Φορτίαν τὸν τῆς Μάρκης ἡγεμόνα μεταπεμψάμενος¹³, καὶ τό τε δὴ ἐν Ἰταλίᾳ μέγα δυνάμενον τὰ ἐς στρατηγίαν, τὸν τε Ἀλφόνσον ἐξήλασε τῆς πόλεως· ἐκβαλοῦσα ἐκείνον, ἴσχει τὴν πόλιν, συνεπιλαβομένου τοῦ Φορτία αὐτῆ. Ὡς δὲ ἐπ' αὐτῇ τὰ πράγματα ἐγένετο, τὴν τε ἀκρόπολιν ἐπολιόρκει τὴν πρὸς τῷ ὄρει μεσόγαιον· καὶ ὡς οὐκ ἠδύνατο ελεῖν προκαθεζομένη, λιμῶ ἐπολιόρκει. Μετὰ δὲ ταῦτα, χρόνου οὐ πολλοῦ διελθόντος, τοῦ Φορτίας¹⁴ διατρίβοντος ἐν Ἰταλίᾳ, καὶ ἔχοντος ἀμφὶ τοὺς οἰκείους πολέμους, ὠρμημένος ἐπὶ Σικελίας ὁ Ταρακῶνος βασιλεὺς Ἀλφόνσος, τὴν τε Καλαβρίαν ὑπηγάγετο μὲν πρῶτα, μετὰ δὲ ταῦτα, στρατεύμα συλλέξας, ἐπήλασέ τε δευτέρον, καὶ κατέσχε τὴν πόλιν. Καὶ ἡ τε βασιλεία Ραινερίου ὑπεξέσχε ἐκ τῆς ἀκροπόλεως, ἐπὶ τὸν παῖδα αὐτῆς ἡγεμόνα Ταράντου, καὶ Ἰαπυγίας. Τὸν γὰρ δὴ ἡγεμόνα τῆς Ἰαπυγίας ἐγήματο μετὰ τὴν τελευταίαν Λανκισλάου, ἀφ' ἧς ἴσχε παῖδας¹⁵ τοῦτον τὸν Ἰαπυγίας ἡγεμόνα. Ὡς μέντοι Ἀλφόνσος κατέσχε τὴν πόλιν, καὶ χώραν τὴν Ἰήπωνον καλουμένην, ἐπολέμει πρὸς τὸν Ἰαπυγίας ἡγεμόνα, παῖδά τε τῆς Μαρίας βασιλίδος, καὶ ἐπιὼν κατεστρέφετο τὴν χώραν. Χρόνου δὲ ἐπιγυνομένου πρέσβεις τε πέμπων παρ' αὐτὸν ὁ τῆς Ἰαπυγίας ἡγεμὼν, ἠξίου τε αὐτῷ σπένδεσθαι. Ἐφ' ᾧ καὶ ἐπιγαμίαν ποιησάμενος· ἡρμόσατο γὰρ δὴ ὁ βασιλεὺς ἐπὶ τῷ παιδί αὐτοῦ νόθῳ Ἰνφεράνδῳ τὴν ἀδελφιδουὴν τοῦ Ἰαπυγίας ἀρχοντος, θυγατέρα δὲ τοῦ Βενόζη ἡγεμόνος· καὶ σπονδὰς ποιησάμενοι, ἐφ' ᾧ ξένους τε καὶ ὀπηκόους εἶναι τῷ βασιλεὶ Ἀλφόνσῳ, μετεπέμπετο ἐπὶ τὴν Νεάπολιν. Ἐνθα δὴ ἀφικόμενος, ἐς δέος¹⁶ καθίσταται μὴ ἀλῶ ὑπὸ τοῦ βασιλέως. Καὶ διὰ τούτου τὸ δέος ἔδοξε παθεῖν τὰ ἐς φρένας. Οὕτω μὲν ἐς Ἰταλίαν ἐπὶ τὴν βασιλείαν τῆς τε Σικελίας καὶ Παρθενόπης ἀφίκετο Ἀλφόνσος ἀπὸ Ταρακῶνος. Ἐλθὼν δὲ ἐς Ἰταλίαν, διέτριβεν αὐτοῦ, τὰ μὲν πρὸς τοὺς Τυρρηνούς, τὰ δὲ πρὸς τοὺς Οὐγεντούς μὲν ἐπήγε στόλῳ μεγάλῳ Ραινέριος βασιλεὺς ἐκὶ οἰοί τε ἐγένοντο, ἀπέπλεον ἐπ' οἴκου.

A ietus occubuit. Nec multo post urbs in manus venit. Hinc copias ad maritimam et mediterraneam movit. Mediterraneam fame expugnavit, maritimam cepit, cum eam dederent milites qui in ea erant: cui et praesidium imposuit. Uxor autem regis obsidione urgebatur in arce, quaesita est in portu prope urbem. Maritus vero clam egressus, navigabat in Provinciam, inde adducturus exercitum, quo munitus uxori obsessae suppetius ferret. Interea regina, cum obsidione premeretur, accersens Sfortiam Marchiae principem, qui ea tempestate dux belli peritissimus habebatur, Alphonsum expulit, urbemque adjuncta ab Sfortia recuperavit. Cum autem regina jam rerum summa potiretur, arcem mediterraneam in monte sitam obsidione circumdat: quam cum vi capere non posset, fame 144 expugnavit. Postea non longo tempore interjecto, cum Sfortia domesticis distineretur bellis, Alphonsus Tarraconnensium rex ex Sicilia profectus, Calabriam primo subegit: postmodum comparato exercitu, iterum Parthenopen accessit, eamque occupavit. Regina autem Rhainerii ex arce clam effugiens, contendit ad filium suum, Tarenti et Japygiae principem. Nam nupserat post Lantilai mortem Japygiae principi: ex qua filium hunc Japygiae principem tulit. Alphonsus, urbe capta, et regione quae Gepanum nominatur subacta, bello persequi aggressus est Japygiae principem, Mariae reginae filium. Accedens igitur copiis quamplurimis instructus, regionem subiciebat. Princeps igitur Japygiae necessitate motus, legatos misit qui pacem orarent: quam consecutus est. Paci autem junxerunt affinitatem. Nam rex filio suo notho, cuius nomen erat Imphernandus (54), in matrimonium collocavit consobrinam principis Japygiae, filiam vero principis qui Venozam (55) rexerat. Peracto foedere, in quo tenebatur, ut in posterum et hospites regique obedientes essent, Japygiae princeps Parthenopen vocabatur. Eo cum venisset admodum metuebatur ut caperetur ab rege. Propter hunc metum, qui adeo magnus erat, phrenesi laborare creditus est. Hoc modo in Italiam ab Tarracone profectus Alphonsus, Sicilia et Neapolitano regno positus est.

D Cum venisset in Italiam, ibi moratus est, nunc cum Venetis, nunc cum Tyrrhenis bella gerens et foedera pangens. Rex Rhainerius (56) Januensium classe magna ad urbem accessit. Cum autem conarentur milites e navibus urbem invadere, nec curpta succederent, re infecta domos rodere.

πολεμίων, τὰ δὲ καὶ σπενδόμενος διετέλει. Ἰανυλοῦς τὴν πόλιν, καὶ ἐπειρῶντο ἀποδῆναι. Καὶ ὡς οὐχ

Notulae marginales.

(54) Ferdinandus, Dom Fernandus.

(55) Venusiam.

(56) Ludovicus Andegavensis.

¹² ἐνθα. R. ἐν τε βασιλείᾳ. ¹³ μεταπεμψάμενος. R. ut in c. ¹⁴ Φορτίου. ¹⁵ In uno, παῖδα. R. ut in cont. Al. παῖδα.

Alphonsus Ligurum et Tarraconis regionem A
fratri suo regi Nabaris (57) commisit. Hunc enim
Nabaris regionis incolæ petentes ab Tarracone,
quod regis filiam uxorem duxisset, sibi regem
juxta patriam consuetudinem ordinarunt. Nam
maxima pars occidentalium tributa quidem pen-
dun', nec tamen licet cuiquam urbibus eorum
principes dare et præsidium imponere; verum
indigenæ magistratus creant, et suis præsi-
diis, non externis regionem defendunt. Nec etiam regi
licet eos cogere, ut præter patriæ suæ morem res-
publicas administrent. Ea quidem tempestate, cum
cives earum urbium quas Nabares regio comple-
ctitur, sibi constituissent regem fratrem Alphonsi,
contigit ut ei nasceretur filius ex uxore. Qui edu-
catus, attigit annum duodecimum. Hunc igitur B
assumentes regionis incolæ, regem dimiserunt,
dicentes, non amplius ei concedi, eum filium
habeat, regnum 145 tractare: sed filio regni
administrationem nunc competere. Hæc quidem
haud multo post acciderunt. Alphonsus cum in
Italiam pervenisset, fratri regionem eam man-
davit. Hæc autem initium sumit ab Valentiaë re-
gione. Valentia urbs magna est et opulenta:
Valentiaëque rex eam regni sui sedem tenet. Sita
est ea urbs ex adverso Sardinia, recedens ab
Herculis columnarum trajectu septingentis sta-
diis. Huic succedit regio, quam Tarracouensem
appellant, quæ porrigitur usque Barcenonem. Huic
conterrina est Tarraconis regio, et patet usque C
ad Barcenonem versus Provinciam Gallia. Verum
dicere nos oportet regionis limites. Versus orien-
tem, Provincia Gallia: versus occidentem, termi-
natur Iberia sive Hispania. Septentrionalis limes
est Navarraë regio. Barcenone urbs occidentem
spectans divitiis potentiaque excellit. Administra-
tur plerumque in aristocratiam conversa. Permit-
titur ei ab Tarracouensium rege, suo jure vivere.
E regione hujus urbis sita est Cyrenus (quæ et
Corsica), insula opulenta et populosa: cujus am-
bitus complectitur duo millia stadiorum. Nec pro-
cul abest alia insula quæ Majorica (seu Minorica
potius) dicitur, quæ et ipsa subjecta est Tarracou-
ensium regi, et ab eodem principem accipit.
Sardinia, quæ insula maxima existit, cujus am-
bitus continet quinque millia stadiorum, Tarracou-
ensium quoque regi obtemperat, et sub ejus
ditione agit. Sunt in hac insula urbes duæ opibus
fluentes Orestilia et Sagera (58): quarum una
versus orientem, altera versus meridiem insulae
sita est. Piscatores hujus insulae plurimum lucrì
ex eo mari ferunt, atque hinc in alium orbem
pervenitur. Iberia, qua initium sumit ab Gal-

Ἀλφόνσος μὲν οὖν τὴν Λιγύων γῶραν καὶ Τα-
ρακῶνος ἐπέστρεψε τῷ ἀδελφῷ βασιλεῖ γανομένῳ
Ναβάρης. Τοῦτον γὰρ ἀπὸ Ταρακῶνος ἐπαγόμενοι
οἱ τῆς Ναβάρης γῶραν ἐνοικοῦντες, ὅτι γυναῖκα
ἐγεγαμήκει τοῦ βασιλέως θυγατέρα, καὶ σφίσι
ἐστήσαντὸ βασιλέα κατὰ τὰ σφῶν αὐτῶν ἔθιμα. Οἱ
γὰρ πρὸς ἐσπέραν οἱ πλείους σχεδὸν τοὶ ἀποφέρον-
ται μὲν καὶ τὰς τῶν πόλεων προσόδους· ἀρχὰς δὲ
οὐ πᾶν τοὶ αὐτοῖς ἔξεστιν ἐγκαθιστάναι ἐς τὰς
πόλεις, ἢ φυλακὰς· ἀλλ' αὐτοὶ τε οἱ ἐπιχώριοι τὰς
τε ἀρχὰς μετίασι, καὶ φυλακὰς καταστησάμενοι,
τὴν γῶραν ἐπιτροπεύουσι. Καὶ τὰ πάτρια σφίσι
βιάζεσθαι οὐκ ἔξεστι τοὺς ἐπιχωρίους τὸν βασιλέα,
παρὰ τὰ σφῶν αὐτῶν ἔθιμα. Τότε μὲν οὖν ὡς ἐπα-
γόμενον σφίσι βασιλέα τῶν Ναβάρης ἀστῶν, ἐπὶ
τὴν γῶραν τὸν ἑῷ Ἀλφόνσου ἀδελφὸν, ἐγένετο αὐτῷ
ἀπὸ τῆς γυναίκος αὐτοῦ παῖς, καὶ ἐτράφη, ἀμφὶ τὰ
δώδεκα ἔτη γεγονώς, τὸν μὲν παῖδα κατίσχον αὐ-
τοῦ· τὸν δὲ βασιλέα ἀπεπέμφαντο, φάμενοι, ὡς
ἐπεὶ τε ἐγένετο παῖς, οὐ μετεῖναι αὐτῷ τῆς βασι-
λείας ἔτι τοῦ λοιποῦ, ἀλλ' εἰς τὸν παῖδα ἀνήκειν.
Ταῦτα μὲν ὕστερον οὐ πολλῶ ἐγένετο. Ὅτε δὲ ἐπὶ
Ἰταλίαν ἀφίκεται Ἀλφόνσος, τὸν τε ἀδελφὸν κατέ-
λιπεν ἐπιτροπεύειν τὴν γῶραν αὐτοῦ. Ἀρχεται δὲ
αὕτη ἀπὸ Βαλεντίας τῆς γῶρας. Καὶ ἡ Βαλεντία
πόλις ἐστὶ μεγάλη τε καὶ εὐδαίμων· καὶ βασιλεία
ἐστὶν ἐν αὐτῇ βασιλείως Βαλεντίας. Οἰκεῖται δὲ
αὕτη ἡ πόλις ἀπὸ τοῦ πορθμοῦ τῶν Ἰερικλείων
σιτηλῶν, διέχουσα σταδίου ἀμφὶ τοὺς ἑπτακοσίους,
ἀντικρὺ Σαρδόνος τῆς νήσου. Μετὰ δὲ ἡ Ταρακῶν
καλουμένη γῶρα διήκει ἔστε ἐπὶ Βαρκενώνην. Ταύ-
της δ' ὡς ἔχεται τῆς Ταρακῶνος γῶρας ἐπὶ Προ-
θεντίαν τὴν Γαλατίαν. Ὡστε δεῖ λέγειν τοὺς ὅρους
τῆσδε τῆς βασιλείως γῶρας. Τὸ μὲν πρὸς ἕω ὀρί-
ζοιτο ἂν τῇ Γαλατία τῆς Προθεντίας, τὸ δὲ πρὸς
ἐσπέραν τῇ Ἰβηρίᾳ, τὸ δὲ πρὸς ἀρκτον τῇ Ναβάρη.
Βαρκενῶν δὲ ἐστὶ πόλις τῶν πρὸς ἐσπέραν πλεῖστον
τε καὶ δυνάμει ὑπερφέρουσα. Διοικεῖται δὲ ἐς
ἀριστοκρατίαν τετραμμένη τὸ πλεόν, καὶ ὑπὸ βα-
σιλεῖ Ταρακῶνος ἀξιοὶ πολιτεύεσθαι ἐς τὰ πάτρια.
Ἀντικρὺ δὲ ταύτης Κῦρνός ἐστι νήσος, εὐδαίμων
τε καὶ πολυάνθρωπος· καὶ ἡ περίοδος τῆς νήσου
λέγεται ἀμφὶ τοὺς δισχιλίους σταδίου. Ἔστι δὲ
παρ' αὐτῇ καὶ νήσος ἑτέρα, ἡ Μαίων καλουμένη
αὕτη καὶ ἐν τῇ ὑπὸ τῷ Ταρακῶνων βασιλεῖ τακτο-
μένη, ἀρχοντα λαμβάνει. Σαρδῶ μόντοι ἡ νῆσος,
μεγίστη τε οὖσα, καὶ ἀμφὶ τοὺς πεντακισχίλους
σταδίου ἔχουσα, τὴν περίοδον ὑπὸ τῷ βασιλεῖ
τούτῳ διατελεῖ. Δύο δὲ πόλεις εἰσὶν ἐν αὐτῇ εὐδαί-
μονες, Ὀρτυγία ἡ ἑτέρα καὶ Σαγέρη· ἡ μὲν πρὸς ἕω
τῆς νήσου, ἡ δὲ πρὸς μεσημβρίαν ἔχουσα οἰκεῖται.
Κουρέλιον δ' ἐν ταύτῃ τῇ νήσῳ οἱ ἀλιεῖς ὀρέπον-
ται ἀπὸ θαλάσσης τῆς νήσου, καὶ ἐντεῦθεν εἰς τὴν

Notulae marginales.

(57) Navarra.

(58) Orestangi et Calloris.

⁷¹ τοῦ. R. ut in c. ⁷⁶ Al. ἡ δὲ. ⁷⁷ Ὀρεστήλια. ⁷⁸ In ora Κορθίλων. Conjectura ducor locum hunc sic certendum esse, «Coralium in hac insula piscatores e mari colligunt, quod eam alluit, atque illinc in reli-

ἄλλην ἀφικνίεται οἰκουμένην. Ἰβηρία δὲ ὡς ἔχει, ἀρξαμένη ἀπὸ Γαλατίας, ἀφ' ἧς χώρας Κελτικε-
 τρες διαδέχονται, καὶ Γασκώνη χώρα, ὑπὸ τῷ
 Κελτῶν βασιλεῖ διατελοῦσα. Μετὰ δὲ τὸ πρὸς ἔω
 Πισκαίων⁵¹ χώρα διαδέχεται, ἐπὶ Ἰβηρίαν δια-
 τείνουσα. Ἰβηρία δὲ μέγιστη οὖσα τῶν πρὸς ἐσπέ-
 ραν χώρα μετὰ γε τὴν Κελτικὴν, διήκει ἐπὶ
 ὠκεανὸν τὸ πρὸς ἐσπέραν, τὸ δὲ πρὸς ἔω Ναβάρη τε
 καὶ Γαλατία, καὶ τὸ πρὸς μεσημβρίαν τῇ Πορτου-
 γαλίᾳ, ἧτις παράλιος οὖσα χώρα ἐπὶ τοῦ ὠκεανοῦ,
 ἐπὶ πολὺ διήκει, καὶ τῇ τῶν Λιθῶν τῆς Γρανάτης
 χώρα. Ἐντὸς δὲ ἐστὶ τὸ τοῦ Ἰακώβου ἱερὸν. Πορ-
 τουγαλία δεχομένη τῆς Ἰβηρίας, διήκει ἐπὶ τὴν
 ἐντὸς θάλασσαν, τοῦ πορθμοῦ ἐπὶ τὴν τῆς Γρανάτης
 χώρα. Τῆς δὲ Ἰβηρίας χώρας, μέγιστης τε οὖσης
 καὶ εὐδαίμονος, πόλεις εἰσὶν, ἐν αἷς τὰ βασίλεια, ἧ
 τε Διθίλῃνα καλουμένη, μεγάλη τε καὶ πολυάνθρω-
 πος, καὶ Κορδύθη, Μορσίχη, καὶ τὸ λεγόμενον⁵² τὸ
 Λέδον, καὶ Σαλαμάγκη. Καὶ ἱερὸν δὲ τοῦ Ἰακώβου
 ἐν ταύτῃ τῇ χώρᾳ ἐστὶ παρὰ τὸν ὠκεανὸν καὶ τὴν
 ἐντὸς θάλασσαν. Διήκει δὲ καὶ πρὸς τὴν ἐντὸς θά-
 λασσαν ἡ τοῦ Ἰβήρων βασιλείως χώρα. Πορτουγα-
 λία δὲ οἰκεῖται πρὸς τῷ πορθμῷ, ἀπὸ Γρανάτης
 ἀρξαμένη ἐπὶ τε τὸν πορθμὸν καὶ τὴν ἐκτὸς θάλασ-
 σαν⁵³ ἄχρις Ἰβηρίας. Γρανάτη δὲ ἡ χώρα, μεσό-
 γαιος οὖσα, ἐπὶ τὴν Ἰβηρίαν καὶ Γαλατίαν διατεί-
 νουσα, οὐ πάνυ τοι οὔτε τῇ ἐντὸς θαλάττῃ, οὔτε τῷ
 ὠκεανῷ προσχρῆται. Ὁ μόντοι Ἰβηρίας βασιλεὺς
 μέγιστον δύναται τῶνδε τῶν χωρῶν· καὶ οἶκου ὦν
 τοῦ Ἀλμηνίου τῆς Γαλατίας, τῶν Λιθῶν, τὴν τῆς
 Γρανάτης χώραν ἄγων καὶ φέρων, οὐ παύεται δια-
 πολεμῶν. Καὶ φόρον μὲν ἀπάγει ὁ τῆς Γρανάτης
 Λιθῶν βασιλεὺς τῷ Ἰβήρων βασιλεῖ, ὅποτε σπέν-
 δοιτο. Πολλάκις δὲ ἐπελαύνων, πολιορκεῖ τε τὴν πό-
 λιν, καὶ τὴν χώραν αὐτοῦ ληΐζεται. Ὀρεινὴ δὲ ἐστὶν
 ἐπ' ὄρους, ὃ ἀπὸ τῆς ἐντὸς θαλάσσης ἀρξάμενον, κα-
 τατείνει ἐπὶ τὸν ὠκεανὸν, ἐπὶ τὴν Πορτουγαλίαν
 χώραν. Οὗτοι μὲν οὖν οἱ βασιλεῖς, πρὸς τε ἀλλήλους
 διενεχθέντες τε, ἐπολέμησαν πολλαχῇ, καὶ κοινῇ
 πρὸς τὸν βάρβαρον· τὰ τε ἄλλα καὶ πρὸς τὸν Ἰβη-
 ρίας τοῦτον βασιλέα, Ἀλφόνσος ὁ Ταρακῶνος βασι-
 λεὺς, πρὶν ἢ εἰς Ἰταλίαν ἀφικέσθαι. Ἐπολέμησε⁵⁴
 δὲ ἀπὸ αἰτίας τοιαύτης. Καὶ αὐτὸς τε ἐάλω ὑπὸ στρα-
 τηγοῦ τοῦ Ἰβήρων βασιλείως, Ἀλθάρω τοῦνομα⁵⁵.
 Ἔχειν δὲ καὶ τραύματα ξυνέθη ἀμφοῖν. Ὡς δὲ συλ-
 λέξας στρατεύμα, καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Ναβάρης
 βασιλέα παραλαβὼν, ἐστρατεύετο ἐπὶ τὸν Ἰβηρίας
 βασιλέα, ἐπέβαλεν εἰς τὴν Ἰβηρίαν, ἐπαγομένιον αὐ-
 τὸν ἐπὶ τὴν χώραν τῶν ἐν τῇ χώρᾳ εὐδοκίμουσιν
 ἐνίων διὰ τὸ πρὸς τὸν Ἀλθάρων μίσος τε καὶ ἔχθος
 αὐτῶν. Τοῦτον γὰρ ἰδιώτην ὄντα ἀπὸ Ταρακῶνος,
 καὶ ἀπὸ μικροῦ πάνυ ὠρμημένον, καὶ ἐπὶ ἀρετῇ

ha, habet finitimos Celtiberos, quibus annexa
 est Gasconia regio, sub Gallorum rege degens.
 Postea succedit Pescainorum (59) regio, versus
 orientem in Iberiam tendens. Iberia, quæ post
 Galliam maxima regio inter occidentales est,
 versus occidentem in Oceanum excurrit. Ab
 oriente Navarram et Galliam habet; versus me-
 ridiem panditur in Turtugannam (60), quæ ma-
 ritima regio est, et ad Oceanum se extendit:
 etiam regione Granata, quæ sub Pœnorum sive
 Maurorum imperio est, terminatur. Intra hanc
 Jacobi sepulcrum visitur. Hinc Portugalia regio
 Hispaniæ subit, quæ se extendit ad mare, quod
 intra trajectum est, quo venitur ad Granatam
 regionem. Iberia cum regio sit maxima et di-
 lissima, urbes habet regias, Dibitinam urbem ma-
 gnam et populosam, Cordubam, Morsicam, nec-
 non Ludum et Salamancam. Etiam sepulcrum
 Jacobi in ea regione, juxta Oceanum et mare
 externum, celebre est. Ad mare vero internum
146 Iberorum quoque regis terra porrigitur.
 Portugalia sita est juxta trajectum, a Granata in-
 cipiens, usque ad trajectum et internum mare
 excurrans, vergit in Iberiam. Granata, quæ regio
 mediterranea est, in Iberiam et Galliam procurrit,
 nec multum vel interno vel externo Oceano uti-
 tur. Iberorum rex in istis duabus regionibus
 plurimum potest: qui cum sit ortus de familia
 Almenii (61) Gallie, Granatæ regionem, quæ Pœ-
 norum est, ferens atque agens, haud cessat
 bellum gerere. Rex Pœnorum, Granatam qui
 regit, ubi pax composita fuerit, Iberorum regi
 tributum pendit, qui interdum accurrens urbem
 obsidet, et regionem populatur. Ea autem regio
 montana est, et a monte qui a mari interno in-
 itium sumit, panditur in Oceanum et ad Portu-
 galie regionem. Hi reges sæpius inter se dissi-
 dentes, bella gesserunt. Interdum copiis conjunctis
 molem belli omnem in barbarum averterunt.
 Inter cetera etiam bello lacepsivit Alphonsus
 Tarracennensium rex regem Iberorum (62), prius-
 quam in Italiam venisset. Belli autem ejus hæc
 assignatur causa. Ipse quidem captus est ab Ibe-
 rorum regis duce, quem Albarum (63) appellabant.
 Uterque tamen vulnere accepit. Itaque contractis
 copiis, et assumpto fratre Nabaris rege, bellum
 movit contra Iberorum regem, cum adjuvaretur
 opera quorundam Iberorum nobilium, qui Alba-
 rum incitatissimo odio prosequerentur. Hunc
 enim, cum humili genere in Tarracennensium
 regione foret natus, et privatam sequeretur vitam,
 tandem virtute nobilitatum, et ab omnibus pluri-

Notulæ marginales.

(59) Biscainorum.
 (60) Al. Turritaniam, al. Portugalam sive Mauri-
 taniam ac fretum Gaditanum.

(61) Alencorii.
 (62) Joannem.
 (63) Alvarum a Luna, Castiliæ præfectum.

⁵¹ Οὐσκάϊον in al. ut c. ⁵² In al. ut c. ⁵³ ἐντὸς. R. ut in c. ⁵⁴ In uno, ἀφικέσθαι διαπολέμησαν
 α. ⁵⁵ Ἀλθάρου. in al. manusc. Ἀλθάρω. in uno Ἀλθάρου. In al. ut in c.

num honoratum dectaravit regienis sue impera-
torem. Qui imperator creatus, quocunque bel-
lum vertisset, semper gloria coruscans et re
bene gesta redibat. Itaque cum ab Iberorum
rege contra Alphonsum esset missus, haud so-
cordiæ locum fore ratus Alphonsus cum exercitu
Albaro in regione occurrit, quasi prælii potesta-
tem facturus. Postea Alphonsus adhibito in au-
xilium fratre, in Iberiam ingressus est, ut contra
regem decertaret. Obviam autem procedens Alba-
rus, misso præcone jussit eum excedere, si sapiat,
quam celerrimè ex sua regione. Cum autem Alphonsus
responderet se non accedere ut patris ejus
asinos in pascua duceret, sed se adesse ut acie
dimicet, copias in aciem deduxit: et cum utro-
que fratre conficiens, victoria potitus est. Cum
autem prælium committeretur atrox, Albarus
Tarraconenses terga vertere coegit: et fugientes
persecutus, fratres ambos comprehendit, magna-
que Tarraconensium strages facta est. Ut reges
ambo ad Iberorum regem sunt adducti, nihil
mali sunt passi. Verum juramenti religione **147**
fides accepta est, ne quid postea novi in sua re-
gione molirentur; et impune dimissi sunt ad sua.
Postea Alphonsus, ut supra ostendimus, in
Italiam et in Siciliam venit: qui ab iisdem ca-
ptus, ad Mediolani ducem, ut antea docuimus,
ductus, ab eodem inviolatus et incolumis ad
sua remissus est. Uxorem suam Alphonsus
in Tarracone reliquit, nec multis annis in-
terjectis, eo reversus est, ut eam viseret. Nam
in Italia et Sicilia versabatur, plerumque aut
amori aut rei militari operam dans. Quomodo ei
in Italia res successerint, deinceps dicetur. Regi
Iberorum, de quo supra verba feci, bellum fuit
cum Granatæ rege Pæno. Pæni jam olim trajicien-
tes, Mariam (64) Europæ urbem, quæ distabat
a Libya stadiis ducentis quinquaginta, occupa-
runt (65). Hinc progressi, Iberiam suo imperio
junxerunt: postea, cum memorabilia ubique facta
ederent, etiam contra Galliam bellum promoverunt,
mirum in modum res suas augentes. Nec etiam
ab Tarracone et Valentia abstinuere. Galli igitur
adjuncti Iberiæ regibus, contra Pænos bellum
susceperunt, eosque in urbem munitam se recipere
compulerunt: urbem vero postea expugnarunt.
Adhuc hodie ad urbem hanc accedunt, hostiliter
incursionem facientes, et exercitum interdum
adducentes.

Et sane Iberorum rex dominus Joannes, ut antea
significavimus, contra eos profectus est, præmisso
Albaro duce, qui regem ad delendos Pænos in-

ἐπίσημον γενόμενον, ὡς παραχρῆμα ἐπεδίδου μέγα,
ὕπὸ πάντων δι' ἀρετὴν τιμώμενον, στρατηγὸν τε
ἀπέδειξε κατὰ τὴν χώραν αὐτοῦ. Καὶ ἐπὶ στρατη-
γίας καθιστάμενος, μέγα ἀπανταχοῦ εὐδοκίμει. Τότε
δὴ ὡς παρὰ τῷ Ἰβήρων βασιλεῖ, ἐπὶ Ἀλφόνσον πεμ-
φθεὶς σὺν τῷ στρατεύματι, ὑπήντα αὐτῷ κατὰ τὴν
χώραν, ὡς ἐναντιωσόμενος⁶⁶. Ἐπεὶ δὲ ἐπιὼν ὁ Ἀλ-
φόνσος, συμπαραλαβὼν καὶ τὸν ἀδελφόν, ἐν τῇ Ἰβη-
ρίᾳ ἐγένετο, καὶ ἐπήλαυεν. Ἐνταῦθα αὐτῷ ὑπαν-
τίαςας ὁ Ἄλβαρος, ἐστρατοπεδεύετο: καὶ κήρυκα
ἐπιπέμπων, προηγόρευεν ἀπαλλάττεσθαι, ἣν σω-
φρονῆ, ὡς ἔχει τάχιστα ἐκ τῆς χώρας. Καὶ ἀποκρι-
ναμένου, ὡς οὐκ ἐπὶ τοὺς δυνου τοῦ πατρὸς αὐτοῦ
ἀπεισιν ἐς νομὴν αὐτοῦς ἄξων, ἀλλὰ στρατηγῶν
αὐτῷ πάρεστιν, ἐς μάχην ἐτάσσετο: καὶ συμβαλὼν,
ἐμάχετο ἀμφοῖν τοῖν ἀδελφοῖν. Μάχης δὲ καρτεροῦς
γενομένης, ὡς οἱ περὶ Ἄλβαρον ἐτρέψαντο τοὺς
Ταρακῶνας, ἐπεδίωκον ἀνὰ κράτος, καὶ ἀμφὶ τῷ
ἀδελφῷ συλλαμβάνουσι, καὶ πολλοὺς τῶν Ταρακῶ-
νων κατέβαλον ἐν τῇ διώξει. Ὡς δὲ ἀπήχθησαν
παρὰ τὸν Ἰβήρων βασιλέα ἀμφὶ τὸ βασιλεῖ, κακῶ⁶⁷
μὲν οὐδὲν εἰργάσατο αὐτοῦς, ὄρκους δὲ καὶ πίστει
καταλαβὼν, τοῦ λοιποῦ μηδὲν πλέον νεωτερίζειν
περὶ τὴν ἑαυτοῦ χώραν, ἀφήκεν ἄσινεῖς ἀπίεσαι.
Μετὰ δὲ ταῦτα Ἀλφόνσος ἀφίκετό τε ἐς Ἰταλίαν,
ὡς πρότερόν μοι δεδήλωται, καὶ ἐπὶ τὴν Σικελίαν.
Καὶ κατασχὼν τὴν Νεαπόλεως βασιλείαν, πρὸς τε
τοὺς Ἰαννοῦς ἐπολέμει. Ἐνθα δὴ καὶ ἐάλω ὑπὸ τού-
των, ὡς ἐν τῷ ἔμπροσθεν⁶⁸ ἐπεξήληθον λόγῳ. Καὶ
ἀχθεὶς παρὰ τὸν Μεδιολάνου ἡγεμόνα, αὐθις ἀπε-
λύθη. Τὴν μέντοι γυναῖκα αὐτοῦ καταλιπὼν ἐν Τα-
ρακῶνι, οὐκέτι πάλιν ἀφίκετο ὀφόμενος πολλῶν
ἐτῶν. Αὐτοῦ δὲ ἐς ἔρωτας τὰ πολλὰ διατρίβων, διε-
γένετο χρηματίζων τε ἔρωτι καὶ τοῖς ὄπλοις. Ἡ μὲν
αὐτῷ τὰ κατὰ τὴν Ἰταλίαν ἀπέβαινε, ὕστερόν μοι
δηλοῦνται⁶⁹ προϊόντι τῷ λόγῳ ἐς ἀφήγησιν: τῷ δὲ
βασιλεῖ Ἰβηρίας, περὶ οὗ μοι ἐλέγετο, συνῆπται πό-
λεμος πρὸς τὸν βασιλέα Λιθῶν τὸν ἐν Γρανάτῃ: ὃς
δὴ ἀπὸ Λιθύης τὸ παλαιὸν διαθάντες, καὶ Μαρλίαν
πόλιν παράλιον τῆς Εὐρώπης κατασχόντες, διεχου-
σαν ἀπὸ Λιθύης ὡσεὶ σταδίου πεντήκοντα καὶ δια-
κοσίου: καὶ ἐντεῦθεν ὀρμώμενοι, τὴν τε Ἰβηρίαν
σφίσειν ὑπηγάγοντο, καὶ ἔργα λαμπρὰ ἀποδεικνύμε-
νοι, ἐπὶ Κελτικὴν τὴν χώραν αὐτῶν ἐπὶ μέγα αὐ-
ξήσαντες, προηγάγοντο καὶ ἐπὶ Ταρακῶνα καὶ Βαλεν-
τίαν. Πρὸς τοῦτους δὴ ἀπὸ τῶν Κελτῶν κατιόντες οἱ
τῶν Ἰβήρων βασιλεῖς, διεδέξαντο τὸν πρὸς Λιθῶας
τούτους πόλεμον, ἐς πόλιν ἐχυρὰν συνελάσαντες.
Μετὰ δὲ ταῦτα ἐπολιόρχουν, καὶ ἐς δεῦρο ἐπι τε-
λοῦσι, τῇ πόλει τε ἐπελαύνοντες αἰεὶ τε καὶ στρα-
τῶν ἐπάγοντες.

Καὶ δὴ ὁ τῶν Ἰβήρων βασιλεὺς ὀνόμας Ἰωάννης,
ὃς πρότερόν μοι ἐλέγετο, ἐπελαύνων, προάγοντός τε
τοῦ Ἀλβάρου, καὶ ἐποτρύνοντος βασιλέα, ἐξελθὼν

Notulae marginales.

(64) Gibelterram.

(65) Saracenorum in Europam irruptio contigit anno 712.

⁶⁶ ἐναντιωσόμενος. R. ut in c. ⁶⁷ κακῶ. R. κακῶν. ⁶⁸ In fine πρώθην. ⁶⁹ ἀφίκεται. S e e. iam R.

τοὺς Λίθους, ὡς δὴ καταστρεψόμενος ἐπῆγε τὴν στρατὸν ἐπὶ τὴν πόλιν. Ἐνταῦθα ὡς οἱ Λίθοι ἐπολιρκοῦντο δεινῶς, καὶ ἐς τὸ ἔσχατον λιμοῦ ἀφικόμενοι⁹⁰ ἐς ἀπορίαν ἀπελαθέντες, μηχανῶνται τοιόνδε. Ἡμιόνους δυοκαίδεκα ἰσχυρῶν φορτία συσκευασάμενοι, ἤλαυνον ἐπὶ τὸ στρατόπεδον. Τὰς δὲ ἰσχυράς, ὡς κατὰ μίαν ἐκάστην διασχίζοντες ἐνέβαλλον ἐντὸς χρύσειον ἓνα, καὶ συνετίθηντο⁹¹ αὐτοῖς. Τὸ δὲ νέμισμα τῆς Ἰθρηρίας χρυσοῦν δύνανται χρυσίνοισι Οὐνετων δύο ἕκαστον. Ταύτας δὲ τὰς ἰσχυράς, ὡς ἐσκευάσαντο οὕτω, καὶ ἐπὶ τοὺς ἡμιόνους ἀνετίθεσαν⁹², ὥστε δύνασθαι φέρειν ἓνα ἕκαστον, ἤλαυνον ἐπὶ τὴν τοῦ Ἀλβάρου σκηνήν. Τὸν δὲ, ὡς ἐπέγνω τὸ ἐν ταῖς ἰσχυραῖς χρυσοῦν, ἐρέσθαι τὸν φέροντα, ὃ τι βούλοιο αὐτοῖς τὸ χρυσοῦν ἐν ταῖς ἰσχυραῖς. Ὁ δὲ τοὺς ἡμιόνους ἐλαύνων ἀπεκρίνατο, ὡς τὸ χρυσοῦν τῆς πόλεως συναγαγὼν ὁ βασιλεὺς ἐπιπέμψει λέγων, ὡς Ἦν τε ἔλθῃ τὴν πόλιν, ἦν τε μὴ ἔλθῃ, πλέον τούτου χρυσοῦς οὐκ ἂν ποτε γένοιτό σοι ἀπὸ τῆς πόλεως. Καὶ ἦν ἐξ-ἔλθῃ τὴν πόλιν, ἀποβλεῖς ἐσαῦθις ἀπὸ Λιθύης πολλαπλάσιον ἐσόμενον σοὶ τε καὶ ἡμῖν. Ἦν δὲ μὴ ἐξ-ἔλθῃ τὴν πόλιν, ἔξεις καὶ τοῦ λοιποῦ, ὅσα ἂν ἀπὸ Λιθύης ἐς ἡμᾶς νομίζεται⁹³, ταμιεύεσθαι. Ταῦτα πυθόμενον, λέγεται, καὶ Ἀλβάρου φέροντα τὰς ἰσχυράς, ἀφικέσθαι ἐς ὕψιν τῷ βασιλεῖ, καὶ διασχίσαντα τὰς ἰσχυράς, τῷ βασιλεῖ⁹⁴ εἶπεν· Ὁ βασιλεῦ, τὸ δένδρον ἐκεῖνο, ὃ φέρει τοιοῦτον ἡμῖν καρπὸν, οὐ καλῶς ἔχει ἡμῖν ἐκκοπῆναι· τοιοῦτῳ γὰρ τοι καρπῷ οὐκ ἔχοιμεν ἂν εἶτι τοῦ λοιποῦ χρῆσθαι· καὶ ἡμεῖς οὐκ ἐτ' ἂν ἐν δέοντι χρῆσαιμεθα τῇ εὐδαιμονίᾳ, κατα-
κέρως αὐτῇ ἐμφορούμενοι ἐν τῷ παρόντι. Ὁρᾶς ὡς τὰς ἀμπέλους ἀφαιροῦνται ὅσον ἱκανῶς ἔχει αὐτοῖς ἀποδιδόναι καρπόν. Ἦν δὲ βιάσῃται τις αὐτήν, οὐκ ἔχει χρῆσθαι αὐτῇ ἐς τὸ δέον. Ταῦτα ἀκούσαντα τὸν βασιλέα, ὡς ἔδοξέν οἱ προσφυῇ λέγειν, ἀπαγαγεῖν τὸν στρατὸν. Τοῦτον⁹⁵ μὲν οὖν ἀγαγόντι τὴν βασιλέως Πορτουγαλλίας θυγατέρα ἐγένετο παῖς, Κήρικος τοῦνομα, ἀνὴρ τὰ πολέμια ἀγαθός. Ὁς ἐπεὶ τε ἠγάγετο τοῦ Γρανάτης βασιλέως θυγατέρα, καὶ οὐκ ἐγένετο αὐτῷ συγγενέσθαι, ἀπεπέμψατο, καὶ δευτέραν ἐπηγάγετο⁹⁶ γυναῖκα, ἀνεψιάν αὐτοῦ, θυγατέρα τοῦ Πορτουγάλλων βασιλέως, εἶδος λεγομένην πιασῶν τῶν εἰς ἐκεῖνα τὰ χωρία εἶναι καλλίστην· ὑποτιθε-
μένων αὐτῷ τῶν ἀρίστων, ὡς ἦν ἄλλην ἐσαγάγοιτο γυναῖκα, οἷός τε ἔσοιτο συγγενέσθαι. Τὴν μάλιστα θυγατέρα τοῦ Ναβάρης βασιλέως ἠνάγκασε ἐς τὸ τῶν Ναζυραίων σχῆμα ἰέναι, καὶ ἀπέδωκεν αὐτῇ χρῆματα. Ὁ δὲ Πορτουγαλλίας βασιλεὺς οἰκίας ἐστὶ τῶν Γαλατίας βασιλέων. Συμβάλλομαι δὲ τήνδε τὴν χώραν ἀπὸ παλαιοῦ πρὸς τοὺς Λίθους διενεχθέντας τοὺς Κελτῶν βασιλεῖς καταστρεψάμενους, ὑφ' αὐτοῖς ποιήσασθαι, καὶ παραδοῦναι τοῖς ἐξ αὐτῶν γινόμενοις. Ὡς δὲ καὶ τὴν Ναβάρης βασιλείαν ἀνήκειν ἐς

flammabat, et copias urbi adiecit. Cum autem gravissima obsidione premerentur Pœni, famesque intoleranda foret, dubii quid agerent, hujusmodi quid excogitarunt. Mulis duodecim ficorum onera imponunt. Ficis onusti ad hostium castra feruntur. Ficos autem dividentes, singulis aureum nummum injecerunt, divisosque deinde iterum conjunxerunt. Nummus vero aureus Hispanorum duobus aureis Venetorum valet. Hos igitur ficos cum imposuissent mulis, profecti sunt ad Albari tentorium. Qui viso auro, quod ficis conditum erat, agasonem interrogavit: Quid sibi vult aurum ficis inclusum? Agaso respondit: Rex aurum quod in urbe est collegit omne, dicens, Sive ceperis, sive non ceperis urbem, plus auri quam allatum est, haud invenies. Et si urbem captam destruxeris, multum auri, quod ex Libya tibi et nobis afferetur, amittes; sin autem urbem non dirueris, poteris in posterum quæcumque ex Libya ad nos devenerunt, quasi thesaurum huc collecta acquirere. Hæc cum accepisset Albarus, acceptos ficos detulit in 148 conspectum regis, quos diducens et aperiens, inquit: Arborem istam, quæ hunc producit fructum, non censeo excindendam esse, nam deinceps non amplius fructu isto possemus frui: et nunc saturati in posterum non amplius ista felicitate uti possemus. Nam cernis vinitores vineas putare, amputantes tantum inutilia et superflua, ut fructum tandem uberiores reddant: quod si eas penitus eruerint, nequeunt earum fructu, cum necessé fuerit, amplius recreari. His auditis rex, quia probabilia dicere videbatur Albarus, jussit eum abducere exercitum. Huic, cum duxisset regis Portugalie filiam in uxorem, natus est filius nomine Ciricus (66), vir rei militaris peritissimus. Qui matrimonium contraxit cum Granate regis filia: quam, quia non poterat cum ea concubere, repudiatam dimisit. Uxorem alteram assumpsit consobrinam regis Portugalie, quæ formæ venustate omnes, quotquot in istis regionibus agebant, anteibat. Hanc sibi associavit consilio optimatum, qui consulebant fore, si aliam uxorem duxisset, quod posset cum ea concubere, sicuti matrimonium postulat. Filiam regis Navarre cogit habitum Nazaræarum sive monacharum assumere, eique opes ad istud vitæ institutum assignavit. Rex Portugalie ortus est ex familia Gallie regum (67). Arbitror autem Gallorum reges belligerantes adversus Pœnos quondam regionem istam subegisse, et ad posteros suos transmisisse. Itaque Navarre regnum putatur pertinere ad familiam regum Gallie, nec nisi ex ista familia nato licere regnum istud suscipere. Nam Carolus imperator, et qui

Notulæ marginales.

(66) Chericus, Penticus.

(67) Lutzelburgica.

⁹⁰ ἀφίκοντο. Sic etiam R. ⁹¹ συνετέθον. ⁹² ἀνεπετίθεσαν. Al. ut c. ⁹³ νομίζηται. ⁹⁴ Duo manus. tantum habent, εἶπεν. R. τῷ β. εἶπεν. Al. ut in c. ⁹⁵ τούτῳ. R. ut in c. ⁹⁶ ἔσηχ.

enccesserunt reges, existimantur regionem istam subiecisse et nepotibus suis reliquisse. Alphonsi autem fratrem tali conditione in regnum aduiserunt, ut si ei natus esset filius ex uxore, quam duxerat propinquam genere Galliarum regibus, ipse deberet regno excedere, et filium sibi relinquere regem. Quod si nullum filium ex uxore sua tulisset, regnum pateretur recidere post obitum suum ad Galliarum regem. Qui hac conditione Navarrae regnum accepit, et cum nactus esset ex uxore filium, patrem dimiserunt, filiumque regem communi consensu declararunt, quia descendebat ex familia, quantum ad maternum genus attinet, regum Galliarum. Hæc quidem adnotata sint mihi, sequenti totius historiarum propositum. Nunc unde digressus hucusque sermonem traxi revertor.

σιν ἀπέδειξαν βασιλέα, τὰ πρὸς μητρίθεν⁸⁷ ὄντα τοῦ τοσοῦτον ἔχομένου τῆς τοῦ λόγου συμπάσης ὑποθέσεως ἀναγράφεται ἐς ἀπόδειξιν· ἐπάνειμι δὲ, ὅθεν τὴν ἐκβολὴν τοῦ λόγου ἐποιήσαμην, ἄχρι τοσοῦτον διενεχθεῖς.

Δ τὴν οἰκίαν τῶν Γαλατίας βασιλέων νομίζεται, καὶ μηδενὶ ἑτέρῳ ἐξεῖναι παρελθεῖν ἐς τήνδε τὴν βασιλείαν. Καὶ γὰρ καὶ τήνδε Κάρουλος ὁ αὐτοκράτωρ, καὶ οἱ μετ' ἐκείνον βασιλεῖς, φαίνονται τήνδε αὐτοῖς καταστρεφάμενοι τὴν χώραν, ἀπολιπεῖν τοῖς ἀπὸ τῆς οἰκίας αὐτῶν ἔσομένοις. Τὸν μόντον ἀδελφὸν Ἀλφόνσου ἐπηγάγοντο ἐπὶ τῷδε τῷ λόγῳ, ὡς ἐπεὶ ἔγγιστε γυναῖκα τοῦ οἴκου τῆς Γαλατίας, ἣν μὲν γένηται αὐτῷ παῖς, τόνδε μὲν καὶ τοῦ λοιποῦ διατρέθειν ἐν τῇ χώρᾳ, ἀλλὰ τὸν παῖδα καταλιπόντα σφίσι βασιλέα, αὐτὸν οἴχεσθαι ἀπαλλαττόμενον. Ἦν δὲ μὴ γένηται αὐτῷ παῖς, μετὰ τὴν τελευταίαν αὐτοῦ, ἀποδοῦναι τὴν ἀρχὴν ἐπὶ τὸν Γαλατίας ἡγεμόνα. Καὶ τόνδε δεξάμενον τοὺς λόγους, ἐπὶ τούτῳ παρελθεῖν ἐς τὸν Ναθάρης βασιλέα. Καὶ γεννηθέντος αὐτῷ παιδός, αὐτὸν τε ἀπεπέμφαντο, καὶ τὸν παῖδα σφί-

Β οἴκου τῶν Γαλατίας βασιλέων. Ταῦτα μὲν οὖν ἐς

Notulæ marginales.

⁸⁷ In uno, μητρός.

ΛΑΟΝΙΚΟΥ ΧΑΛΚΟΚΟΝΔΥΛΟΥ

ΑΘΗΝΑΙΟΥ

ΑΠΟΔΕΙΞΕΙΣ ΙΣΤΟΡΙΩΝ Η ΕΚΤΗ.

LAONICI CHALCOCONDYLÆ

ATHENIENSIS

HISTORIARUM

DE ORIGINE AC REBUS GESTIS TURCORUM

LIBER SEXTUS.

Synodus Ferrariensis, cui Joannes Palæologus interfuit. Wladislai Ungariæ et Nerii Athenarum ducis initia.

149 Amurates Mechmetis filius post expeditionem quam contra Caramanum sumpserat, bellum Ducis intulit, volens Draculis filium suo restituere principatui. Egressus autem regia copulis instructus, accepit Caramanum novarum rerum cupidum defectione animo agitare, ad idque negotium adhibere Ducem Candyloxi, et alios Asiæ principes; cumque

Κ Ἀμουράτης δὲ ὁ Μεχμέτω μετὰ τὴν ἐπὶ Καραμᾶνον ἔλασιν ἐστρατεύετο ἐπὶ Δακού, ὡς τὴν τοῦ Δρακούλεω παῖδα κατάξων ἐπὶ τὴν ἀρχὴν. Καὶ ὡς ἐπέλαυνεν ἤδη ἀπὸ τῶν βασιλείων παρασκευασάμενος, ἐπυθάνετο Καραμᾶνον νειωτρίζοντα περὶ τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ, βουλεύεσθαι ἀπόστασιν, συμπαραλαμβάνοντα καὶ τὸν τοῦ Κανδολόξου ἡγεμόνα,

καὶ τινὰς ἄλλους τῶν τῆς Ἀσίας, ἐλπίζουσα ⁹⁸ Ἀσπέρητος Παννονες brevis magna manu subsidio
 Παιόνας ὡς ἐν βραχεῖ παρετομένους ἐπ' αὐτὸν venturos, spe externi auxilii illectus, Asiae princi-
 στρατῶ πολλῶ ἐπιόντας ⁹⁹, καὶ τοὺς τε λοιποὺς τῶν pes ad defectionem sollicitabat. Amurates igitur
 τῆς Ἀσίας τυράννων παρεκάλει ἐπὶ ἀπόστασιν. Mechemetis filius, ubi id parari animadvertit, mu-
 Ἐπὶ τοῦτον δὴ ἀναζεύξας Ἀμουράτης ὁ Μεχμέτεω tato consilio ceptam expeditionem omisit, et bellum
 ἐστρατεύετο, καὶ Τυραχάνη τὸν Θεσσαλίας ὑπαρ- omne in Caramanum avertit. Turachanem **150**
 χον ἐπέστειλεν ἐλαύνειν ἐπὶ τὸν Πελοποννήσου Thessaliae praefectum jussit exercitum contra Pelo-
 Ἰσθμὸν, καὶ καθελεῖν τε τὸν Ἰσθμὸν, καὶ ἐπιδρα- ponnesei Isthmum ducere eumque in potestatem redi-
 μόντα τὴν Πελοποννήσου χώραν, ἔση ὑπὸ τοῖς gere: deinde regionem Peloponnesi, quae sub Grae-
 Ἑλλήνων ἡγεμόσι τυγχάνει οὖσα, ἀπελαύνειν. Ὁ cis est, incursionibus vexare. Quibus peractis, eum
 μὲν οὖν λαβὼν στρατεύμα τὸ τῆς Θεσσαλίας, καὶ inde abire jusserat. Turachanes quoque accepto
 Περαιδίας τῆς λίμνης, ἀφίκετο ἐπὶ τὸν Ἰσθμὸν, καὶ Thessaliae et Peresbiae (68), quae stagno adjaeet, exer-
 καταλαβὼν αὐτὸν ἔρημον, καθελέ τε αὐτὸν καὶ citu, ad Isthmum perrexit, quem desertum ab
 ἑσβαλὼν ἐς τὴν Πελοπόννησον, ἐδῆρ ¹ τε αὐτὴν hostibus inveniens, occupavit: et hinc incursio-
 τὴν χώραν. Καὶ ἐπὶ Σπάρτην ἀφικόμενος, τὴν τε nem faciens in Peloponnesi regionem, vastitatem
 Λακωνικὴν ἐπέδραμε καὶ ἀπήλαυσε. Βασιλεὺς δ' ^B maximam reddidit. Etiam Spartam adiit, Laconiae-
 εἰς τὴν Ἀσίαν διαβὰς, ἐπὶ Καραμάνον ἤλαυσε τὸ que regionem populatus est. Quibus omnibus,
 δεύτερον, καὶ τὴν τε χώραν ἐδῆρ καὶ ἐπεκράτει. quemadmodum praeeperat rex, expeditis, abiit.
 Ἐν ᾧ δὲ ταῦτα ἐγένετο, Γεώργιος ὁ Τριβαλλῶν Rex Amurates in Asiam transvectus, contra Cara-
 ἡγεμῶν, ἐς λόγους τῶ τε Ἰάγγω ², καὶ τῶ Παιόνων manum exercitum ductabat, et secundo ejus regio-
 βασιλεῖ ἀφικόμενος, καὶ τῶν ἀρίστων τῆς Παιονίας nem evastatam subigebat. Ea tempestate, qua haec
 μετιῶν ἕκαστον, ἐνήγγεν ἐπὶ Ἀμουράτη στρα- agebantur, Georgius Tryballorum princeps in col-
 τεύεσθαι, καὶ χρήματα ἐς τὴν ἐκαστρατείαν ταύτην loquium venit cum Iango (69) et cum Pannonum
 ὑπέσχετο ἰκανὰ δοῦναι τοῖς Παιόσι, ἃ δὴ καὶ εἰσ- rege: prehensansque singulos Pannoniae proceres,
 ενέγκατο αὐτοῦ. Ταῦτα δὲ αὐτῶ συγκατεργάζετο persuasit ut contra Amuratem arma caperent. Opes
 καὶ Ἰάγγος ³, τοῖς μὲν Ἑλλήσι φίλιος ἦν, αὐτῶ autem plurimas immensamque pecuniae vim Pan-
 φίλιος τε ὢν ἐτύχανε. Ἰωάννης δ' αὖ ⁴ ὁ τοῦ Βυ- nonibus ad eam expeditionem pollicebatur. Nec
 ζαντιῶ βασιλεὺς ἐπολέμει πρὸς τοὺς Ἰανυτοὺς, solum promisit, verum pecuniam Pannonibus, ut
 διενεχθεὶς ἀπὸ αἰτίας τοιαύτης, τῆς ἀπὸ κουμερκιῶν eos experiretur auxiliares, tradidit. Usus est plu-
 τοῦ Γαλάτου ἕνεκα. Ἐνταῦθα οἱ Ἰανυτοὶ ναῦς ^C rimum opera ad eam rem Iangi, qui Graecis fa-
 πληρώσαντες μεγίστας δὴ τῶν παρ' αὐτοῖς, καὶ miliariter junctus erat. Joanni Byzantii regi bellum
 τριήρεις τρισκαίδεκα, καὶ ἐμβυσάσαντες ἐς τὰς cum Januensibus erat propter commercia Galli-
 ναῦς ὀπίστας αὐτῶν ἀμφὶ τοὺς ὀκτακισχιλίους, cujusdam. Januenses implebant naves quas habe-
 ἐπέπλεον ἐπὶ Βυζάντιον, ἐξελεῖν βουλόμενοι. Καὶ bant maximas, necnon triremes tredecim: quibus
 ἐπὶ τοὺς Σκύθας τοὺς περὶ Βόσπορον ἐστρατεύοντο. imposuerunt suorum octo millia armatorum, et
 Τὴν γὰρ πόλιν αὐτῶν Καφᾶν καλουμένην, ἐπὶ τῶ properabant contra Byzantium, volentes urbem
 Βοσπόρῳ οἱ Σκύθαι πρὸς τοὺς ἐν τῇ πόλει ταύτῃ eam capere. Eodem tempore etiam Scythis (qui
 διαφερόμενοι, ἤγγον τε καὶ ἔφερον. Δι' ἃ δὴ καὶ et Tatari) bellum inferebant Januenses. Scythae
 πρὸς τὸν βασιλέα τῶν τῆδε αὐτοῦ Σκυθῶν Ἀτζι- namque qui circa Bosporum colunt, inimicitias
 καρέην ⁵ πρέσβεις: πέμψαντες, ὡς ξυμβαίνειν ἐπὶ moti, quam cum Caphensibus gerebant, Capham (70)
 τοῖς διαφόροις. Ὡς οὐδὲν ἄφισι τῶν δεόντων ἀπέ- urbem egerunt et tulerunt. Propter quae miserant
 σαινεν, ἀνήνεγκαν τὴν πόλιν ἐπὶ τὴν Ἰταλίαν, ὡς legatos ad regem Scytharum Atzikarem, petitam
 οἱ Ἰανυτοὶ δεινοῦ ⁶ τε ποιούμενοι, τοὺς Σκύθας pacem: haec tamen conditione, ut sua reciperant.
 λυμαίνεσθαι τῇ πόλει αὐτῶν ἀνήκεστον. Ἐτύχανε Cum nihil eorum quae petissent impetrare potuis-
 δὲ κατὰ ταῦτα καὶ ἡ πρὸς τοὺς Ἑλληνας αὐτῶν ^D sent Caphenses, urbem ad Italiam reduxere, cum
 διαφορά. Παρεσκευάζοντο καὶ ἐπ' ἀμφοτέρους Januenses iniquis animis paterentur urbem suam
 στρατεύεσθαι ὡς ἐξελοῦντες. Ἀφικόμενοι δὲ ἐς ab Scythis adeo graviter divexari. Eodem tempore
 Βυζάντιον, καὶ πόλεμον τῇ Κωνσταντίνου πόλει iis discordia cum Graecis fuit. Parabant itaque con-
 προαγορευόντες, ἐπιπλεύσαντες δὴ ἐς τὸν Εὐξεινον tra utrosque simul rem gerere, et utrosque armis
 πόντον, παρήσαν ἐς τὸν Καφᾶν. Ἐνταῦθα δὴ τῆς domare. Appulerunt itaque Byzantium, indicentes
 Χερβρονήσου ἀποδάντες, ἵεντο εὐθὺς ὁμόσε ἐπὶ τοὺς Byzantiis bellum: et inde legentes Euxinum pon-
 Σκύθας. Ἐξίόντες δὲ ἀπὸ τῆς πόλεως, ἐπήρσαν. tum venere Capham. Ibi igitur egressi navibus
 Ἐνταῦθα οἱ Σκύθαι, ὡς ἐώρων τοὺς Ἰανυτοὺς οὕτω in Chersonesum, recta pergebant contra Scythas,

Notulae marginales.

(68) Perresbiae.

(69) Joanne Huniade, qui et Corvinus, et Cho-

nates, et Candidus.

(70) Cembalum habet Justinianus.

⁹⁸ ἐλπίζων. In uno, ἐλπίζοντα. Al. ut c. ⁹⁹ In uno, ἐπιόντα. ¹ In uno, ἐδ. τὴν χ. ² Ἰάγγω. al. ut c.
³ Ἰάγγος. al. ut c. ⁴ Al. ἦν. ⁵ Ἀτζικασίην. Al. ut c. ⁶ δευρόν τε. Sic etiam in uno. In al. ut c.

non multum in urbe morati. Scythæ audientes hostes A accedere sine ordine palantes, plenos contemptu, et ipsi arma arripiunt. **151** Nam præterita die affusi fluvio cuidam, in ea regione castra posuerant, nec solitas ordinarant vigilias. Putabant enim Scythas nunquam eo audaciæ progressuros, ut secum ex acie dimicare sustinerent. Ibi igitur cum primi non expectassent eos qui agminis postremi erant, ut in unum et in justam aciem collecti, prælium inirent, verum pedetentim et palantes incedentes pergebant contra hostes, extenuato maxime agmine. Scythæ igitur, ubi compererunt hostes appropinquare, confestim eis obviam progrediuntur, agminisque in compositi primos aggressi fuderunt et in fugam conjecerunt. Fugientes acerrime persecuti sunt. Januenses fuga ad suos delati, etiam B eos fugæ socios traxerunt. Tandem prælium ad extremos venit, quos terga dare cogentes, ceciderunt impigre, nulli quemcumque nacti erant parentes. Pauci quidam fuga evasere incolumes in urbem. Liberati igitur bello quod gessere parum feliciter cum Scythiis in Bosphoro habitantibus, navigarunt versus Byzantium, veneruntque Galatiam (quæ et Pera) urbem, quæ sita est e regione Byzantii in Europa. Ibi consularunt communiter, quomodo Byzantium occupare possent. Militibus naves complent, et reliqua armamenta expediunt, navesque ad murum juxta portum appellant, quasi navibus urbem expugnaturi. At Byzantii resistebant fortiter et ex muro in hostem pugnant magna gloria. Januenses cum conarentur ex navibus ascendere in mœnia, nihil efficiebant: Byzantii enim hostes magna fortitudine repellebant. Cum igitur cœpta parum succederent, omnesque conatus irriti caderent, in dissensionem adducti, redire in Italiam. Verum Galatia Januensium urbs longo tempore bellum gessit cum Byzantiis, cum utrinque tam Byzantii quam Galatæ bombardis rem gererent. At Leontares Joannes magno impetu in Galatiæ mœnia irruens, eam undique quasi indagine cinctam omni comœtu reliquisque necessariis interclusit: plurimos quoque Januenses cepit, cum feliciter et fortiter in eorum naves irrumperet. Hos victos adduxit ad regem Joannem, qui ea tempestate agebat in Xyllæ domicilio. Fuerunt autem captivi numero trecenti, quos omnes in Galatiæ vallo nactus erat. Postea legatos ultro citroque mittentes super commerciis et vincis, quæ extra Galatiam erant, Januenses grato animo excipiebant quæcumque statuisset de illis rex. Cogebantur quoque numerare regi aureos mille propter turrim regiam, quam tempore obsidionis bombardis disjecerant, **152** necnon propter officinas

κόσμων οὐδενὶ ταξαμένους ἐπιέντι αὐτοῖς, λόγον οὐδένα σφῶν ποιουμένους. Τραπόμενοι γὰρ τῇ προτραπαίᾳ ἐπὶ ποταμὸν τινα, αὐτοῦ ταύτῃ τῆς χώρας ἠύλιζοντο, οὔτε φυλακὰς καταστησάμενοι ἐς τὴν στρατόπεδον, οἰόμενοι δὴ οὐδέποτε ἂν τοὺς Σκύθας ἐς τοσοῦτον τόλμης ἀφικομένους, ἐθελῆσαι ἀνακινδυνεύειν συμβῆλλοντας. Ἐνταῦθα ὡς οἱ πρότοι αὐτῶν τοῦ στρατεύματος οὐκ ἀνέμενον τοὺς οὐραγούς, ὥστε ἐπὶ μέτωπον γενέσθαι τὸ στρατεύμα, ἀλλ' ἐπὶ βάθος πορευομένους, βάρην ἐποιοῦντο, ἐπήγον ἐπὶ τοὺς πολεμίους. Σκύθαι δὲ ἐνταῦθα ἐπέκειντο τοῖς πρώτοις αὐτῶν, ὡς τούτοις μαχόμενοι. ἐτρέψαντο αὐτίκα ἐπιτιθέμενοι, καὶ ἐβίωκον, ὡς ποδῶν εἶχεν ἕκαστος. Ἐνταῦθα ἐπέπιπτον ἐς τοὺς σφετέρους αὐτῶν, καὶ ἐτρέπον καὶ τούτους ἐς φυγὴν, καὶ οὕτως ἀχρι τῶν οὐραγῶν ἐγένοντο ⁸. Τρεψάμενοι δὲ ἅπαν τὸ στρατεύμα ἐς φυγὴν, ἐφόνευον, οὐδενὸς φειδόμενοι, πάντα δὲ ἐπικαταλαμβάνοιεν καταβαίνοντες ⁹, ἐς δὲ δὴ ἐς τὴν πόλιν διεσώζοντο, ὥστε μὴ ἀπολέσθαι. Οὕτω δὲ ἀπαλλαχθέντες τοῦ πρὸς Σκύθας, τοὺς ἐν τῷ Βοσπόρῳ νομάδας, κατέπλεον ἐς Βυζάντιον, ἀφικόμενοι ἐς Γαλατίνην πόλιν τὴν καταντικρὺ Βυζαντίου ἐν τῇ Εὐρώπῃ. Καὶ κοινῇ βουλευσάμενοι δὲ τρέπον τὴν πόλιν μαχόμενοι ἐξέλωσι, τὰς τε ναῦς ἐπλήρωσαν, καὶ ἐξοπλισάμενοι κατὰ τὸν Βυζαντίου λιμένα, προσέφερον τὰς ναῦς ἐπὶ τὸ τεῖχος, ὡς ἀπὸ τῶν νεῶν τὴν πόλιν αἰρήσοντες. Οἱ μὲν οὖν Βυζάντιοι παρεσκευάζοντο ἀμυνομένοι, καὶ ἀπὸ τοῦ C τεῖχους ἐμάχοντο πρὸς τοὺς Ἰανυῖους ἀξίως λόγου. Καὶ ὡς προσέβαλον τῷ τείχει ἀπὸ τῶν νεῶν, καὶ ἐπειρῶντο ἐλεῖν, οὐκ ἠδύναντο ἐπιθῆναι τοῦ τεῖχους, ἀμυνομένων τῶν Ἑλλήνων κατὰ τὸ καρτερόν· ἐνταῦθα, ὡς οὐδὲν αὐτοῖς προσχώρει, διέστητάν τε καὶ ἀπέπλεον ἐπὶ Ἰταλίας. Ἡ μὲντοι πόλις τῶν Ἰανυῖων ἢ Γαλατίνῃ ἐπολέμει ἐπὶ συχνόν τινα χρόνον τῷ Βυζαντίῳ, καὶ τηλεβόλους ἐξ ἀλλήλων οἱ τε Ἕλληνες καὶ οἱ ἐκ τοῦ ¹⁰ Γαλάτου ἐνέβαλον. Ὅποτε καὶ ὁ Λεοντάρης Ἰωάννης, τῷ τείχει τῆς ¹¹ Γαλατίας σφοδρῶς ἐπείσπεσῶν, ἀπέκλεισε ταύτην, στέρηθεισαν παντὸς τροφίμου καὶ τῶν ἄλλων, καὶ πολλοὺς τῶν ἀπὸ τῶν νηῶν τῶν Ἰανυῖων ἐπιδραμῶν οὗτος, κατέσχε, καὶ μεθ' ἀλύσεων τῷ βασιλεῖ Ἰωάννῃ ἔντι ἐν τῷ οἰκήματι τοῦ Ξυλλᾶ ¹², προσέκλμισεν ὥστε τριακοσίους, πρᾶσειρῶν τούτους ἐν τῷ χάρακι τοῦ ¹³ Γαλάτου. Μετὰ ταῦτα διαπρεσθευσάμενοι πρὸς ἀλλήλους, περὶ τε τῶν ἐξω ἀμπέλων ¹⁴ τοῦ Γαλάτου, καὶ περὶ τῶν κουμερκίων αὐτῶν, ὅπως συγκατατεθῆ ὁ βασιλεὺς, συγκατένευσαν οἱ Ἰανυῖοι, ἀποχαρίσαντες καὶ μᾶλλον τῷ βασιλεῖ χρυσίνους ¹⁵ χιλίους φθορᾶς ἕνεκα τοῦ ἐν τῇ βασιλικῷ ¹⁶ πύργου, εἰς δὲ οἱ Ἰανυῖοι τηλεβόλους ἐχρήσαντο, καὶ τῶν ἐργαστηρίων, τῶν ἐν τῇ μέσῃ,

Notulæ marginales.

⁷ In uno πορευόμενοι βάρην ἐπ. ⁸ αἱ. ἐγένετο. ⁹ forte legendum, κατακαίνοντες. R. ut in cont. ¹⁰ τῶν Γ. sic etiam in uno, in al. ut c. ¹¹ τοῦ Γαλάτου al. ut c. ¹² In uno Ξυλλᾶ. ¹³ τῶν Γ. ¹⁴ In α. 10. ἀμπέλων. ¹⁵ Φλοριζ χίλια. ¹⁶ βασιλικῷ π.

ἐξ ὧν ἐχαλάσθησαν, καὶ τὴν σημαίαν αἰρεῖν τοῦ βασιλέως Ἑλλήνιον. Ταῦτα μὲν ἐς τοσοῦτον τοῖς Ἑλλησι προσενήνεκται ἕς τοὺς Ἰανυτοῦς.

Ἰωάννης μὲντοι ὁ τῶν Ἑλλήνων βασιλεὺς, ἐν ταῦθα διαπρεσβευόμενος πρὸς τὸν Ῥωμαίων ἀρχιερέα Εὐγένειον τοῦνομα ἔχοντα, ὥστε ἐς ταυτὸ συνιέναι, καὶ τὴν ἐπὶ τῆς θρησκείας διαφορὰν συνεξαλεῖν, ἐπειράτο τῆς τῶν ἑσπερίων γνώμης, εἰ περὶ πολλοῦ Ῥωμαῖοι ποιοῖντο, συμβῆναι τοῖς Ἑλλησιν. Ὡς δὲ καὶ ἐπὶ τοὺς Γερμανοὺς ἀφίκετο αὐτῷ ἡ πρεσβεία, ἐτύγχανον δὲ τότε οἱ Γερμανοὶ περὶ Βασιλῆαν πόλιν, διενεχθέντες γνώμη πρὸς τὸν Εὐγένειον ἀρχιερέα, καὶ ἀποδοκιμάζοντες αὐτὸν, καθίστασαν αὐτοὶ ἀρχιερέα Φελίκιον τοῦνομα, ἄνδρα τῶν παρ' αὐτοῖς δοκίμων, ξύνοδόν τε κειησάμενοι καινῇ, κάποδεδειγμένοι. Οὗτοι μὲν οὖν ἄμφω πληρώσαντες τριήρεις, μετεπέμποντο ἑκάτεροι ἐπ' αὐτοῦς Ἰωάννην τὸν Βυζαντίου βασιλέα, τὴν τε ξύνοδον ἐπὶ σφίσι ποιησασθαι ἑκάτεροι ἀξιοῦντες, καὶ συνεξαλεῖν σφίσι τὰ διάφορα ξυμφῶδὰ ὑποδεικνυμένους. Ὡς δὲ ἀφίκοντο ἀπὸ τῶν ἀρχιερέων ἀμφοῖν τριήρεις, τὴν μὲντοι ξύνοδον τὴν τῆς Βασιλῆας πλοῦν ἀπεπέμψατο ἠπίως, φάμενος ἐπὶ τοὺς Ῥωμαίους αὐτὸν ἐνδεδέσθαι πρότερον, καὶ τοὺς τε Οὐνετοῦς, καὶ τὴν ἄλλην Ἰταλίαν, ἐνταῦθα αὐτὸν ἰέναι κελεύοντας· παραλαθὼν δὲ τοὺς τε Βυζαντίου ἀρχιερεῖς, καὶ Ἑλλήνων τοὺς ἐλλογιμούς, ὤχετο ἀποπλέων ἐπὶ Ἰταλίαν. Καὶ ἐς τοὺς Οὐνετοῦς ἀφικόμενος, ἐκομίζετο ἐπὶ Φερράριᾳ ἢ διατρίβειν τὸν ἀρχιερέα Εὐγένειον ἐπυρθάνετο· ἐκομίζετο δὲ διὰ τοῦ Ἡριδανοῦ. Διέχει δ' αὕτη πόλις ἀπὸ τῶν Οὐνετοῦν σταδίους περὶ τοὺς τριακοσίους. Ἀρχοντας δὲ ἔχει ἄνδρας, οἰκίας τῶν Ἑσθησιῶν καλουμένους. Ἔστι δ' ἡ πόλις αὕτη εὐδαίμων τε καὶ πολυάνθρωπος, καὶ περὶ αὐτὴν ῥέει ποταμὸς τοῦνομα Πάδος. Οἰκεῖται δὲ ἡ πόλις ἐς τὴν Ῥωμαίων μοῖραν ἀποτεταγμένη. Ἐγένοντο δ' οὗτοι, οὗς ἐσημαναν ἀρχοντας τῆς πόλεως ὧδε. Ἄνθρω δὲ οὗτος, ὁ τότε τῆς πόλεως ἀρχων, ἐπεικῆς τε καὶ οὐκ ἀσύνητος. Συμφορὰ δὲ συνεδεθῆκει αὐτῷ τοιάδι. Γυνὴ ἦν αὐτῷ, θυγάτηρ τοῦ Μονφερράριᾳ ἡγεμόνος, τό τε εἶδος ἀρίστη, καὶ τὸν τρόπον τὸ ἔμπροσθεν οὐκ ἀγενής. Αὕτη ἠράσθη νόθου υἱέος τοῦ ἀνδρός αὐτῆς. Ὅς ἐπεὶ τε ἐφοῖτα παρ' αὐτὴν ὄψιμος, ἢ νομίζεται, ἀπλοϊκώτερον μᾶλλον τοῖς κατὰ τὴν Ἰταλίαν οἰκοῦσι, προῦκαλεῖτο, ἐν παιδιᾷ γενομένη σὺν τῷ νεανίᾳ ἐπὶ τὸν ἔρωτα. Καὶ ὡς ἦσθετο δὴ ἐρωμένην αὐτοῦ, ἐσῆει τε αὐτὸν ὁ τῆς γυναικὸς ἔρωσ. Καὶ ἐπὶ χρόνον ἐπεμαίνετο τῇ γυναικί, μητρικῶ οὔση ἐκυτοῦ. Τῶν δὲ θεραπεινίδων τις, ὡς ἦσθετο τούτων οὕτως ἀλλήλων ἐρώντων, καὶ συγγενομένων, καταγορεύει τῷ ἐκυτῆς ἐραστῇ, ᾧ δὴ

Notulae marginales.

(71) Borsius.

(72) Montisferrati.

(73) Accidit facinus hoc circa annum 1400, sub

quæ in medio positæ erant, destructas, ut potiri possent imagine sive signo regis Græcorum. Bellum inter Byzantios et Januenses hujusmodi exitum habuit.

Bello isto finito, Joannes, Græcorum rex, legatos ire jubet ad Romanum pontificem Eugenium nomine, petentes ut concilium celebraretur, quo inter utrosque religionis contentionem decenter componerent. Tentabat eo modo Occidentalium animos, num plurimi facerent concordiam constabilliri cum Græcis in religionis controversia. Legati in Germaniam venerunt. Ea tempestate Germani Basileæ erant congregati, dissidentes sententiis contra Eugenium pontificem: quem reprobantes, crearunt pontificem nomine Felicem, virum inter ipsos in primis spectatæ probitatis. Hunc concilii consensu pontificem declararunt. Ambo igitur pontifices triremes instruunt, et Joannem Byzantii regem accersebant. Uterque enim sub se concilium agitari, et religionis controversiam, quæ cum Græcis intercesserat, finire volebat. Cum ab utroque venissent triremes, rex quidem benignis verbis et placido concilii Basileensis legationem dimittebat, dicens, se cum Romanis et Venetis et cum reliqua Italia jam ante collozutum, qui omnes se Romam proficisci jubeant. Assumens itaque Byzantii sacerdotes, et Græcorum sapientissimos et doctissimos, navigabat in Italiam. Cum venisset ad Venetos, inde solvens ferebatur Ferrariam, ubi morari pontificem Eugenium acceperat. Hæc urbs distat Venetiis stadiis fere trecentis. Duces et principes habet qui sunt de familia Estensium; opibus hominumque multitudine excellit. Pado fluvio alluitur. Subjecta est Romano pontifici. Duces seu principes, quos modo diximus, accipit. Vir ille (71) qui tum temporis in urbe rerum summa potiebatur, æquitatis studiosus nec cætera imprudens erat. Hujusmodi autem ei accidit calamitas. Uxorem habebat filiam ducis Monferrariæ (72), pulchritudine formæque elegantia præstantem. Mores mulieris, antequam id contigisset, modestia insigni coruscabant. Hæc insaniebat amore privigni, qui filius ducis erat notus (73). Qui cum serius ad eam veniret, quam moris est eorum qui in Italia lautius vivunt, juvenem inter ludendum ad amorem provocat. Hic intelligens se a muliere amari, et ipse mulieris amore exarsit, et aliquanto tempore stupri consuetudinem cum noverca sua habuit. Ancilla autem quædam ut cognovit amorem illorum, amanti suo rem omnem enarrat. Is vero duci admodum charus erat, et ab eo **153** honorifice admodum tractabatur. Is igitur ubi rem cognovit

Nicolao pontif. Uxor ea fuit Ziliola, Franci Carra-riensis filia.

¹⁷ πρην. ¹⁸ Μονφερράριου. In al. ut e.

indicio ancillæ, necnon ipse eandem explorasset, A
 accedit dominum, inquiens: O domine, mihi con-
 tingat magis terræ hiatu contegi, quam ut diutius
 cernam in ædibus tuis adeo nefanda scelera com-
 mitti. Nam uxorem tuam rem habere cum filio tuo
 notho, impiissima perpetrantes, vidi. Proinde da
 operam ab ista muliere libereris, nec amplius eum
 ipsa converseris. Filium quoque fac aliquo ableges.
 His auditis, dux obstupuit. Deinde percunctatus est,
 quomodo rem istam cognovisset. Dixit quoque,
 se velle eam rem explorare, et præsentem
 rei illius fore spectatorem. Faciens itaque supra
 lectum foramen haud perinde magnum, ne de-
 prehenderetur ab amantibus, per id spectabat fi-
 lium suum nothum concumbere cum uxore in lecto. B
 Descendens igitur ambos opprimit inopinato, et
 uxorem in hunc modum alloquitur: O mulier,
 quis dæmon eo dementiæ te adiecit, ut commisce-
 reris turpiter filio meo, impiissima omnium quas
 novimus? Qua ratione id nostro matrimonio ho-
 nestum fore arbitrata es? Quæ respondens ait:
 Quod talia fecerim, domine, matrimonii fidem
 violans, non eo iusticias, verum culpam agnosco,
 ejusque rei impiæ ego sola caput et origo sum. Ego
 scelerata opera animo concipiens, vi majore coacta,
 nescio quo modo ad istam impietatem concesserim,
 et adolescentem invitum in istud nefarium opus
 traxerim. Merito igitur ego poenas pendo. Rogo
 tamen, in adolescentem, cujus nulla culpa est, ne
 sævire velis. Deinde filium vocavit, interrogans, C
 an justa hæc sint, quæ fecerit in ipso opere de-
 prehensus. Adolescens attonitus cum negare non
 posset, ad petendam veniam convertebatur. Secu-
 tus est vir amoris istius nefandi conscius, qui
 utrisque operam, ut cupitis potirentur, locaverat
 indefessam. Erat autem mimus (74), qui ab initio
 adolescentem in istum amorem impulerat. Et hunc
 accersens interrogabat dominus: Quid causæ fuit,
 quare adeo impium in me patraris facinus? Hic
 respondit: Quia tu rapuisti amicam filii tui, et cum
 ea concubuisti, quapropter merito ista contigere
 tuo. Nam ducis filius amabat mulierem ejus urbis,
 necdum tamen cum ea coierat. Pater igitur cum
 intellexisset eam esse forma præditam supra mo-
 dum venusta, vi eam opprimens, Veneris gaudium
 ei abstulit. Mimus igitur hujus amoris causam om-
 nem in istud facinus rejiciebat. Hæc sigillatim eum
 audisset, adolescentem, deinde mulierem, po-
 stremo mimum capite truncari **154** jussit. Hæc
 est calamitas, quæ Ferrariæ principem ea tem-
 pestate oppresserat. Nec multo post Ligurum prin-
 cipis (75) filiam uxorem duxit, et missis seriis,
 plerumque jocis se tradens, fortunam adversam
 levabat.

πάντων ἤρθεσθε ὁ ἡγεμὼν τῆς πόλεως, καὶ ἐτίμα
 μεγάλως. Ἐπεὶ τε ἐξέμαθε καὶ αὐτὸς αἰσθόμενος,
 ἐξαγορεύει τῷ δεσπότῃ αὐτοῦ. Ὡς δὲ δεσποτα, ἐμοὶ
 μέντοι κατὰ γῆς εἶθε ἂν γένοιτο, καταδύναι μᾶλλον,
 ἢ ὄρῃν τοιαῦτα, ἐν τῷ σῶ οἴκῳ ἀθέμιτα γινόμενα
 πράγματα. Τὴν γάρ τοι δεσποιναν ἐμοὶ ἐθεασάμην
 σὺν τῷ παιδί νόθῳ μισγασθαι ἐν φιλότῃ, ἄθεσμα
 ἐργαζομένους. Ποίσι τε ὅπως ἐξαπαλλαγῆς ταύτης
 τῆς γυναικὸς, μηκέτι αὐτῇ συνοικοίης, ἀλλ' ἀπό-
 πεμφον καὶ τὸν νεανίαν. Ὁ δὲ ὡς ἐπέθετο, ἐν θαύ-
 ματι μὲν εἶχετο ἐπὶ τῷ γεγονότι. Ἰμείρετο δὲ
 ὅτῳ τρόπῳ ἐξαγορεύσει τὸ γεγονός, καὶ αὐτὸς ἔφη
 ἐθέλειν θεάσασθαι, καὶ αὐτόπτης γενέσθαι. Ἐν-
 ταῦθα ἐπὶ τὴν κοίτην ἀνωθεν ὄπῃ ποιησάμενος
 βραχεῖαν, ὥστε μὴ αἰσθάνεσθαι ἐκείνους τῆς ὄπῆς,
 ἐθεᾶτο ἀνωθεν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ μισγομένην τῷ
 παιδί αὐτοῦ ἐν τῇ κοίτῃ. Ὡς δὲ κατείδέ τε καὶ
 ἐξέμαθε τὸ γεγονός, μεταπέμπεται πρῶτα μὲν τὴν
 γυναῖκα· ἐπεὶ δὲ παρῆν, ἔλεγε τοιαύδε· Ὡς γύναι,
 ποῖός σε δαίμων ἐς τοῦτο μανίας συναλάσας¹⁸, ὥστε
 παιδί τῷ ἐμῷ συγγενέσθαι, ἀνοσιώτατα πασῶν δὴ
 γυναικῶν ὧν ἴσμεν ἡμεῖς, καὶ πῶς οἶσι τοῦτο
 καλῶς ἔχειν ἐμοὶ τε καὶ σοὶ ἐς τὸν γάμον; Ἢ δὲ
 ὑπολαβοῦσα ἔφη· Ἄλλ' ὅπως, ὦ δεσποτα, τοιαῦτα
 εἰργασάμην τὸν σὸν γάμον, οὐκέτι εἰμὶ ἔξαρνος,
 ἀλλ' εἶναι ἀληθῆ ταῦτα ὁμολογῶ. Μίνη δὲ τούτου
 ἐγὼ αἰτία κατέστην, αὐτῇ τε ἀνοσιώτατα ἔργα ἐς
 νοῦν τιθεμένη, ὑπὸ ἀνάγκης μείζονος προαχθεῖσα,
 οὐκ οἶδ' ὅπως ἐς τοῦτο γενομένη, καὶ τὸν νεανίαν
 ἄκοντα ἐφελκομένη ἐς τὸν ἀνοσιώτατον ἔρωτα. Καὶ
 αὐτῇ μὲν δίκαιος ἂν τὴν δίκην ὑπέχοιμι. Δέομαι
 ἐέ σου, μὴ περὶ τὸν νεανίαν ἀνήκεστα βουλευσα-
 σθαι, οὐδαμῇ τούτου αἰτίον ὄντα. Ἐνταῦθα τὸν
 παῖδα μετὰ ταῦτα αὐτίκα μεταπεμφόμενος, ἐπήρετο
 εἰ δίκαιά ἐστιν ἅττα ἐπ' αὐτοφύρῳ ἑάλῳ ποιῶν. Καὶ
 ὡς οὐκ εἶχεν ἀρνεῖσθαι ἐκπλαγέντα, συγγνώμην
 ζητῶν ἐπετρέπετο. Εἶπετα δὲ τῷ νεανίᾳ καὶ ἀν-
 θρωπος, ὃς συνῆδει τε αὐτοῖς τὸν ἔρωτα καὶ συνη-
 πίστατο, καὶ ὑπουργῶν διετέλει ἀμφοῖν· μίμος
 δ' ἦν. Ὡς τὴν τε ἀρχὴν τῶν νεανία ὠτρυνεν ἐπὶ τὸν
 ἔρωτα. Καὶ τοῦτον καλέσας ἔηρετο ὁ δεσπότης, πόθεν
 τοσοῦτον ἔργον ἑαυτὸν πεποιηκῶς εἶη ἀνοσιώτατον.
 Ὁ δὲ ἔλεγεν, ὅτι τὴν ἐρωμένην τοῦ σοῦ παιδὸς
 ἐλόμενος συνεγένου. Διὰ ταῦτα σὺν δίκῃ ἐποίησέ τε
 τοιαῦτα. Ὁ γάρ τοι παῖς αὐτοῦ ἦρα γυναικὸς ἐν
 τῇ πόλει, οὐ μέντοι συνεγένετο τῇ γυναικὶ ταύτῃ.
 Καὶ ἐπεὶ τε ἐπονθάνετο καλλίστην εἶναι ὁ πατήρ,
 ὕστερον ἐβιάσατό τε καὶ συνεγένετο. Τὴν αἰτίαν ὁ
 μίμος τὸν τε νεανίαν ἐπὶ τὸν ἔρωτα τῆς γυναικὸς
 ἐκείνης προετρέψατο. Ταῦτα μὲν οὖν ὡς ἕκαστα
 ἐλύθη, ἐκέλευσε¹⁹ τὴν κεφαλὴν τοῦ παιδὸς ἀπο-
 ταμομένους, μετὰ ταῦτα αὐτίκα καὶ τῆς γυναικὸς
 ἀποταμεῖν, καὶ ὕστερον τοῦ μίμου. Τοιαύτη μὲν
 τύχη ὁ τῆς πόλεως ἀρχῶν περιπεσῶν, συμφορᾷ τε

Notulæ marginales.

(74) Parasitus.

(75) Rizardam, marchionis Salutarum filiam.

¹⁸ λήγων, in al. desst. ¹⁹ ἐλάσας. In uno, τὸν ἐλάσεν. ²⁰ ἐκέλευσε R. ut in c. In uno, ἀποτεμ.

ἔχρητο, καὶ οὐ πολλῶ ὕστερον ἔγημε θυγατέρα τοῦ Αἰγύρου⁷⁶ τυράννου, καὶ παιδίῳ ἀναίς ἑαυτὸν τὰ πολλὰ, παρεμυθεῖτο τὴν τύχην.

Ὁ μὲντοι Ἑλλήνων βασιλεὺς, ὡς παρῆν ἐν Φερ-
 ραρία παρὰ τὸν Ῥώμης ἀρχιερέα, ὡς αὐτοῦ τότε
 διατρίβων ἐτύγγανεν, ἀπὸ Ῥώμης ἀφικόμενος
 Οὐνετός γάρ ἦν καὶ τῆς πατρίδος, ἐδείτο τιμωρεῖν
 αὐτῷ ἐς τὴν πρὸς Γερμανοὺς διαφορὰν. Ἐς διάλεξιν
 τε κατέστησαν πολυπραγμονοῦντες τὴν διαφορὰν,
 ὅποι ἔχει ἀμεινον κείσθαι αὐτοῖς ἀμφοῖν. Ἐντεῦθεν
 δὲ ἀπαλλαστόμενοι, ἀφίκοντο ἐς Φλωρεντίαν τὴν
 Τυρρηνῶν μητρόπολιν, πόλιν μεγάλην τε καὶ εὐ-
 δαίμονα, καὶ κάλλιστην τῶν ἐν Ἰταλίᾳ πόλεων. Ἡ
 δὲ Τυρρηνία ἀρχεται μὲν ἀπὸ Περώζης πόλεως,
 καὶ ἀπείργουσα ἐν δεξιᾷ πόλιν εὐδαίμονα Βονωνίαν,
 οἰκεῖ ἐπὶ τὴν Λούκην. Ἔστι δὲ ἡ τε Λούκη, καὶ
 τὸ Περούσιον, πόλεις αὐτόνομοι, ἐς δημοκρα-
 τίαν ἀποκλίνουσαι. Ἡ δὲ Φλωρεντία πόλις ἐστὶν
 ὀδιδιωτάτη μετὰ γε τὴν Οὐνετῶν πόλιν, ἐπὶ ἐμπο-
 ρίαν ἅμα καὶ γεωργοὺς παρεχομένη τοὺς ἀστούς.
 Συνέσει δὲ τῶν ἄλλων δοκοῦσιν οὗτοι προέχειν, καὶ
 διαπράττεσθαι ἀμεινον, ἐς ὃ τι ἂν γένοιτο οἱ τῆδος
 τῆς πόλεως ἄνδρες. Εὐθύνονται⁷⁷ δὲ κατὰ τάδε.
 Βουλὴ ἐστὶν αὐτοῖς ἐς πεντακοσίους, περὶ τῶν τῆς
 πόλεως πραγμάτων τὴν ψῆφον τιθεμένη, καὶ περὶ
 πολέμου καὶ εἰρήνης καὶ πρεσβειῶν χρηματίζουσα
 ἀφίσι. Καὶ ἄνδρες δύο πάρεστον αὐτοῖς ἐπήλυδες,
 οὓς μεταπέμπεται ἡ πολιτεία, τιμῶντες. Τὸν μὲν
 δικαστὴν ἐπιστάσιν αὐτῇ τῶν ἐγκλημάτων τῆς πό-
 λεως τὸν δὲ ἐς τὸ τὰς ἄλλας δίκας δικάζειν τῆς πό-
 λεως αὐτὸν ἀμφὶ τὴν τῆς πόλεως ἄλλην διοίκησιν
 ἔχουσιν. Ἐπήλυδες δὲ οὗτος ἐπάγονται τοὺς ἄνδρας
 αὐτοῦς ὡς ἂν μὴ πολῖται, οἳ τε δικάζοντες δίκην
 τινὰ, ἐπὶ θάτερα ταλαντεύοιντο. Αἰροῦνται δὲ ἀρ-
 χοντας τῶν πραγμάτων τῆς πόλεως, καὶ σημαιο-
 φόρον παρ' αὐτοῖς καλούμενον, τριμηναίους τὴν
 ἀρχὴν, ἐς οὓς τὰ πράγματα τῆς πόλεως, τὰ τε χρή-
 ματα καὶ ἡ πρόσοδος ἀναφέρεται. Καὶ ἐπειδὴν τινες
 πόλεμον φέροντες ἢ εἰρήνην ἀνηνέχθη ἐς αὐτοῦς,
 οὗτοι αὖ ἐπὶ τὴν πεντακοσίων βουλὴν. Τοὺς δὲ ἀρ-
 χοντας αἰροῦνται ἀπὸ τοῦ δήμου, δημότας τε ὄντας,
 καὶ τεχνῶν τινῶν ἐπιστάτας. Ἐξέστι δὲ καὶ ὁτιοῦν
 ξένῳ ἐν ταύτῃ τῇ πόλει γενέσθαι πολίτην, ξυνοσφέ-
 ροντι ἐς τὴν πόλιν, καθὰ νομίζεται αὐτοῖς. Ἡ μὲν-
 τοι βουλὴ, ἐπειδὴν τινι ψήφῳ προσκείτο, τοῖς τε
 ἀρχουσίαι ἐπιτρέπει διαπράττεσθαι ὡς κάλλιστα τε
 καὶ ἀριστα. Ἐς ταυτὸ δὴ τὸ τῆς πολιτείας εἶδος τε-
 τραμμένα ἐῖσι σχεδόν τοι σύμπασαι αἱ τῆς Τυρ-
 ρηνίας πόλεις, τὰ τε Περούσιον, ἢ Λούκη, καὶ τὸ
 Ἀρέτιον, καὶ αἱ Σῆναι, πόλεις. Ἐνταῦθα δὲ ἀφιγ-
 μένοι οἱ Ἕλληνες σὺν τῷ ἀρχιερεῖ, πολυπραγμο-
 νοῦντες μὲν ἐπὶ τινα χρόνον τὴν τῆς θρησκείας
 διαφορὰν, ὅποι τε ἔχει ἀμεινον εἰρηθεῖν αὐτοῖς, καὶ
 τελευτῶντες ξυνέβησαν ἐς τὸ αὐτὸ, ξυνοῦδᾶ ἀπορη-
 νάμενοι ἀμφοτέρω σφίσι τὰ διάφορα, ὡς τῇ γνώμῃ

A Rex Græcorum cum venisset Ferrariam, ad
 Romanum pontificem Eugenium quartum, qui ibi
 versabatur, cum eo ab urbe Roma esset profectus
 (erat enim Venetus), precibus fatigatur a pontifice,
 ut se iuvaret in contentione, quæ intervenisset
 sibi cum Germanis. Et cum in colloquium ve-
 nissent, plurima de contentione illa disseruerunt,
 rationem ineuntes qua utrique res pulchrius et
 felicius succederent. Hinc profecti, venerunt Floren-
 tiam Tyrrhenorum (sive Hetruriæ) metropolim,
 urbem magnam et opulentam, quæ pulchritudine
 omnes Italiæ urbes exsuperat. Tyrrhenia (quæ et
 Hetruria) incipit ab urbe Perusia, et dextra tenens
 Bononiam urbem opulentam, pertingit usque Lu-
 cam. Luca autem et Perusium sunt civitates li-
 beræ, et in democratiam versæ reguntur. Floren-
 tia, extra Venetorum urbem, Italiæ urbs opu-
 lentissima est, civesque ad agriculturam et mer-
 caturam extrudit. Hi intelligentia reliquos excel-
 lere videntur, optimeque efficitur quidquid viri
 isti fuerint aggressi. Respublica hoc modo admi-
 nistratur. Est in ea consilium quingentorum viro-
 rum, qui de civitatis rebus consultant, de bello, de
 pace, de legatis sententiam ferentes. Habent viros
 duos peregrinos (76), quos accersentes plurimum
 venerantur. Unum criminum capitalium iudicem
 constituunt, alterum reliquas urbis controver-
 sias iudicare iubent. Cives autem reliqua reipub-
 licæ munia obeunt. Peregrinos autem propterea
 asciscunt, ne cives favore aut odio adducti, in al-
 terutram partem jus dicentes abducantur. Du-
 cem seu principem reipublicæ creant, quem signi-
 ferum nuncupant: qui trimestre tempus magi-
 stratum gerit, ad quem universæ civitatis reditus
 et tributa referuntur. Si qui hunc adeunt, pacem
 aut bellum afferentes, statim deducuntur ad quin-
 gentorum consilium. Magistratus legunt de populo
 populares, et quorundam artificiorum præsidēs.
 Licet cuilibet ejus urbis fieri civi, si statutum
 pretium intulerit: consilium illud si quid decre-
 verit, id ut executionem sortiatur, ducibus man-
 dant. Hæc reipublicæ forma pene omnium Tyr-
 rheniæ urbium est. Nam juxta hanc gubernantur
 Perusium, Luca, Arretium et Senæ. Huc cum per-
 venissent Græci, multa diu egere cum pontifice
 in religionis negotio, volentes id ad optimum de-
 ducere finem. Postremo 155 eo ventum est, ut
 inter se consentirent et concordiam inter se con-
 glutinarent. Itaque in hanc sententiam euntes, de-
 creverunt in posterum nihil in religionis negotio
 innovare. Et ut ista rata manerent, scriptis et
 sanctorum obtestatione sanxerunt, se deinceps

Notulæ marginales.

(76) Eos prætores sive potestates vocant.

⁷⁷ *Ἰουστα*, οἶμα: ἢ δοῦκα: Μπόρσος ἦν. ⁷⁸ εὐθύνονται. Sic etiam R.

unanimis in religionis negotio fore. Hinc Romanus pontifex allegit in cardinalium ordinem (qui primus apud pontificem est) viros duos Græcorum nobilissimos, eosque sibi familiaritate junxit. Vocantur enim cardinales, quasi religionis duces et antistites. Hos enim honore sibi proximos triginta elegit pontifex, iisque sociis et consiliariis utitur. Suppeditat his redditus sufficientes, assignans iisdem regiones, unde opes sufficientes accipiant. Hic quidem minores, alius majores acquirit opes, secundum regiones quas singuli sortiuntur. In horum igitur album retulit pontifex viros duos Græcorum, Bessarionem Trapezuntium, Nicææ episcopum, et Isidorum Sarmatiæ (quæ et Russia) episcopum. Nam horum opera plurimum adjutus est in concordia cum Græcis ineunda. De Bessarione quæ accepit, diligenter adnotabo. Bessarion tanto erat instructus a natura intellectu, ut præstantissimos Græcorum non dico æquaret, verum superaret. Judicio in re qualibet plurimum pollebat. Græcarum Latinarumque litterarum tanta peritia huic viro inerat, ut facile eruditionis palmam inter omnes caperet. Nicolaus, qui Eugenio successit, virum hunc coluit plurimum. Quapropter Bononiæ urbi opulentæ eum præfecit, ut eam tutaretur. Cum autem ea urbs usque seditionum procellis jaclaretur, et seditiosi usque inter se contendere non cessarent, plane inter istos tumultus vir ille divinus apparuit. Urbs ista opibus et reliqua felicitate nihil cedit vel præcipuis Italiæ oppidis: litterarum studio præstantissimis Italiæ urbibus connamatur. Isidorum virum prudentem patriæque amantem, cum Byzantii pro patria pugnaret, a Barbaris captum esse constat. Pontifex Eugenius hunc virum, cum ejus auctoritas maxima apud Græcos haberetur, elegit, putans eum rebus suis plurimum momenti allaturum in concordia cum Græcis jungenda, quod et evenit. Rex Græcorum cum præsidium ad retinendum Byzantium peteret, pontifex respondit promittens, sibi in posterum et regnum illud Græcosque curæ fore; præterea se non cessaturum Pannones et Germanos incitare, ut arma contra Turcos capiant, quatenus Græcis et aliis bonum videatur. His ita compositis, rex Byzantium proficiscitur.

καὶ Γερμανοὺς ἐπὶ Τούρκου ἀναγνώσονται αὐτοῖς, ὥστε ἀγαθὸν ἕδασθαι τοῖς τε Ἑλλησι καὶ τοῖς ἄλλοις. Ταῦτα ὑποδεξαμένου τοῦ ἀρχιερέως, ἐκομίζετο ἐπὶ τὴν ²⁶ βασιλείαν Βυζαντίου μετὰ ταῦτα ὁ τῶν Ἑλλήνων βασιλεὺς.

Græci **156** domum reversi, non amplius his quæ convenerant in Italia, stare voluerunt: verum apprehendentes sententiam diversam, noluerunt amplius in religionis negotio adhærere Romanis. Hinc motus pontifex Romanus, viros quosdam doctos Byzantium ad Græcos misit, ut cum his in colloquium venirent: qui quidem synodum et con-

αὲς ταυτὸ ἀμφὶ τῷ γένει ἴοντες, μηδεμίαν βούλῃσθαι σφίσι καινοτομίαν αὐτοῖς. Καὶ ἐξέφερον τοῦτο γράμμασι, καὶ ἐς τοὺς ἀγίους ἐπιμαρτυρούμενοι μηδέτερον νεωτερίζειν πρὸς τὴν θρησκείαν. Ἐντεῦθεν ἐπιλεξάμενος ὁ τῶν Ῥωμαίων ἀρχιερεὺς ἀνδρὰ δύο, τῶν Ἑλλήνων εὐδοκιμωτάτω, ἠκειώσατό οἱ, ἀνακτώμενος ²⁷ τὰ μάλιστα ἀξίως τε τῆς παρ' ἑαυτῷ τιμῆς τῆς μεγίστης, καρδινάλεις τε ἀπέδειξεν, οἷα τῆς θρησκείας ἡγεμόνε ²⁸. Τούτους γὰρ δὴ ἐς τὴν παρ' ἑαυτῷ χώραν ἰδρυμένους, ἀμφὶ τοὺς τριάκοντα, ἐταίρους τε αὐτῷ ἐπάγεται καὶ συμβούλους, παρεχόμενός τε πρόσοδον ἱκανὴν, καὶ χώραν ἀφ' ἧς ἀν' αὐτοῖς προσίοι χρήματα, τῷ μὲν πλείω, τῷ δὲ ἐλάττω, ἀξιώων ὡς ἔχει τε ἐκάστῳ καὶ χώρας. Ἐς τούτους δὴ ἀπελεξάμενος ἀνδρὰς δύο τῶν Ἑλ-

λήνων, Βησσαρίωνα τὸν ἀπὸ Τραπεζούντος, Νικαίας ἀρχιερέα, καὶ Ἰσίδωρον τὸν Σαρματίας ἀρχιερέα, ὑπουργῶ τε ἔσχεν αὐτῷ καὶ συνεργῶ ἐς τὴν πρὸς τοὺς Ἑλληνας διάλυσιν τῆς διαφορᾶς. Περὶ μὲν οὖν Βησσαρίωνος τυσόνδε ἐπιστάμενος μνήμην ποιήσομαι ὡς ξυνέσει τῇ ἀπὸ φύσεως, πολλῶν δὲ τῶν ἐς τοῦτο εὐδοκιμούντων Ἑλλήνων, μακρῷ γενόμενος, καὶ κρίνειν τε ἐφ' ὃ τι ἂν γένοιτο, κράτιστος δοκεῖν γενέσθαι, τὰ δὲ ἐς σοφίαν τὴν Ἑλλήνων τε καὶ Ῥωμαίων οὐδενὸς δεύτερος. Τοῦτον δὴ ἀγασθέντα τὸν Ῥώμης ἀρχιερέα Νικόλαον ²⁹, τὸν μετὰ ταῦτα, ἐπιτρέψαι τῆς Βονωνίας πόλιν εὐδαίμονα ἐπιτροπεύειν αὐτῷ. Ἐν ταύτῃ τε τῆς πόλεως ἐνοστάσει ὡς τὰ πολλὰ γενομένης, καὶ τῶν στασιωτῶν ἐπὶ διαφορὰν σφίσι ἀφικνουμένων, δαιμόνιόν τινα τῶν ἐν τῇ πόλει, ταύτῃ ἐπιφανῆσαι. Ἔστι δ' ἡ πόλις αὕτη ἐν ταῖς κατὰ τὴν Ἰκαλίαν πόλεσιν εὐδαιμονίας οὐ πολλῶν τῶν πρώτων λειπομένη πόλεων. Κεκόσμηται δὲ καὶ ἐς τὴν τῶν λόγων ἀσκήσιν ἐς τὰ πρῶτα ἀνήκουσαν ³⁰ Ἰταλίας. Τὸν δὲ Ἰσίδωρον, ἐλλόγιμόν τε ὄντα, καὶ φιλόπατριν, ἀλόντα τε ὑστερον ἐν Βυζαντίῳ ὑπὸ βαρβάρων, ἐπαμύνοντα τῇ πατρίδι. Τούτῳ δὲ ὡς ὀξιώσει τε παρὰ τοῖς Ἑλλησι δοκοῦντι προέχειν, καὶ συμπράξιν αὐτῷ τὰ πρὸς τοὺς Ἑλληνας, ἐπιλεξάμενος ὁ τότε Εὐγένειος ἀρχιερεὺς, ξυνέβη ἐς ταυτὸ τοῖς Ἑλλησι καὶ ἐπικουρίας τε δεομένῳ τῷ Ἑλλήνων βασιλεῖ, ὅσα ἐς φυλακὴν τῆς πόλεως παρεχόμενον, ὑπέσχετο τοῦ λοιποῦ μελήσειν αὐτῷ ἱκανῶς τῆς

βασιλείας αὐτοῦ καὶ τῶν Ἑλλήνων, καὶ τοὺς Παίονα στρατεύεσθαι, μὴ ἀνεῖναι ποτε ἐποτρύνοντα ἐς τοῦτο ὁ τῶν Ἑλλήνων βασιλεὺς.

Οἱ μὲν οὖν Ἕλληνες, ὡς ἐπ' οἴκου ἔρένοντο, οὐκέτι ἔφασαν ἐμμένειν τοῖς ὡμολογημένοις, ἀλλὰ τούναντίον κατέστη, μηκέτι βουλομένοις συντίθεσθαι τοῖς Ῥωμαίοις. Ὁ μὲντοι ἀρχιερεὺς καὶ σοφῶν τινας ἐπεπόμφει ἐπὶ τὸ Βυζαντίον παρὰ τοὺς Ἑλληνας, ἐς διάλεξιν ἀφιζομένους τοῖς τῶν Ἑλλήνων σοφοῖς, οἳ οὐ προσέεντο τὴν γενομένην σφίσι

Notulæ marginales.

²⁶ ἀνακτώμενοι. R. ut in r. ²⁷ ἡγεμόνες. R. ut in c. ²⁸ Νικόλαον. sic etiam R. ²⁹ ἀνήκουσα. Sic etiam R. ³⁰ In uno deest.

ἐξουσίαν κατὰ τὴν Ἰταλίαν, Μάρκῳ τε τῷ Ἐφέσου ἄρχιερεῖ, οὐδὲ τὴν ἀρχὴν τιθεμένῳ τῷ τῶν Λατίνων δόγματι τὸ παράπαν, καὶ Σχολαρίῳ, τῷ τότε παρ' Ἑλλήσι τὰ ἐς σοφίαν εὐδοχιμοῦντι. Οὐ μέντοι ἠνύετο αὐτοῖς οὐδὲν ἐς λόγων ἀμιλλαν ἀφικνουμένοις, ἀλλ' ἀπεχώρουν ἀπρακτοὶ ἐπὶ Ἰταλίᾳ. Ὁ δὲ Εὐγένειος οὐ πολλῶ ὕστερον ἀφίκετο ἐς Ῥώμην, συμβαλλομένων αὐτῷ τῶν Οὐνετιῶν, φερομένων τότε τῷ πολέμῳ ἀμεινον πρὸς τὸν Λιγυρίας τυράνον. Οἱ γὰρ Οὐνετοὶ ἐπαγόμενοι στρατηγὸν σφίσι, ἀνδρα Λίγυρα, Καρμανιόλαν ²⁹ τοῦνομα, κηδεστὴν γενόμενον τοῦ Λιγύρων τυράνου, τότε στρατεύματα ἐπέστρεψαν αὐτῷ. Καὶ ὅς παραλαβὼν τὸ τε στρατεύμα καὶ τὰς ναῦς ὅσας ἤξιον πληρῶσαι αὐτῷ τοὺς Οὐνετοὺς, ἐστρατεύετο περὶ τὴν τε, καὶ διὰ τοῦ Ἡριδανοῦ, ἔχων ναῦς ἐξωπλισμένας ἐς τὰς ἐπάλξεις ξυλίνας ἀμφὶ τὰς ἑβδομήκοντα, ἐπὶ τὸν Μεδιολάνου ἡγεμόνα τὸν Φιλίππον. Ὑπὴν δὲ ἐκαίνα στρατηγὸς Νικόλεως ὁ Βραχῦς ἐπέκλην, ἀνὴρ τὰ πολέμια ἀγαθός, καὶ ἐς τὰ πρῶτα ἀνήκων τοῦ πολέμου. Καὶ πρῶτα μὲν ἐφέροντο οἱ Οὐνετοὶ ἐς τὸν πόλεμον ἐπὶ πολὺν χρόνον τινά, ἐς τε τὴν λίμνην ³⁰ τῆς φυλακῆς διαπολεμοῦντες ἀλλήλους. Καὶ ἐπὶ Βρίξιαν πόλιν ἐλθόντος Νικόλεως τοῦ Βραχέως, καὶ πολιορκουόντος τὴν πόλιν ὡς ἐξαιρήσαντος, ἀντέστησαν ἐπὶ συχνόν τινα χρόνον, καὶ ἐς τοῦτο ἀνάγκης ἐληλυθέναι, ὥστε καὶ μυῖας καὶ γαλᾶς ἐδηδοκέσαι, καὶ δεινὰ ὑπενεγκεῖν μὴ ἐνδιδόντας τὸ παράπαν τοὺς Λίγυρας· Γουέλφων δὲ μοῖραν οὔσαν ἐν τῇ πόλει, ἀντιστῆναι ἐπὶ τοσοῦτον. Τὴν γὰρ τοῖ Ἰταλίαν ^C σύμπασαν ἐς δύο μοῖρας διακεκρίσθαι ἐπυθόμεθα, τὴν τε Γουέλφων καὶ Γιβελίνων. Ὅτι μὲν οὖν τρόπῳ καὶ γένος καὶ πόλεις τῶν κατὰ τὴν Ἰταλίαν ἀπανταχῆ ἐς δύο τοῦτω μοῖρας διέστη, ὥστε ἀλλήλους ³¹ πολεμίας εἶναι, διενεχθεῖσαι τῇ γνώμῃ διαπαντός, καὶ ὅθεν τὴν ἀρχὴν ἔσχε τῆς διαφορᾶς οὔτε τινὸς ἐπυθόμην, ὥστε ἀληθὲς τι περὶ αὐτῶν ἐπισημῆναι, οὔτ' αὐτὸς συμβαλλόμενος ἔχοιμ' ἀν λέγειν τι ἀσφαλές περὶ αὐτῶν. Ἢ μὲν τοῖ Λιγύρων χώρα, καὶ ἡ τῶν Ἰανυίων, ἐς τὴν Γιβελίνων ἀποκέκριται μοῖραν· οἱ δὲ τῶν Οὐνετιῶν, καὶ τῶν Ῥωμαίων, καὶ ἡ Μάρκη, ἐς τὴν Γουέλφων διέστη διαφορᾶν. Τυρρήνοι μὲντοι καὶ ἡ χώρα τῆς Βασιλέας ³², ἐπὶ Ἰαπυγίαν μακρὰν διατείνουσα, ἐπ' ἀμφοτέρω ταλαντεύονται. Οἱ μὲν γὰρ τούτων ἐς τὴν Γουέλφων, οἱ δὲ ἐς τὴν Γιβελίνων ἀποκέκρινται μοῖραν. Καὶ ἐν μιᾷ τε καὶ τῇ αὐτῇ πόλει ἔστιν ἰδεῖν ἀμφω τῷ μοῖρα διεστηκυῖα τε καὶ μαχομένα ἀλλήλαις. Δι' ἃ ὅθι καὶ ὡς τὰ πλεῶν τὰς στάσεις λογίζομαι συμβαίνειν τοῖς κατὰ τὴν Ἰταλίαν γίνεσθαι. Συνέβη δὲ ἐν τούτῳ καὶ τοὺς ἐν Παταβίῳ ἐπαγομένους τοὺς σφῶν ἡγεμόνας, Μαρσίλιον τοῦνομα οἴκου τῶν Καρράριων, συντίθεσθαι αὐτῷ παραδοῦναι τὴν πόλιν. Ἔστι δὲ αὕτη ἡ πόλις

cordiam in Italia factam non admittebant. Nam Marcus Ephesi episcopus, et Scholarius Graecorum doctissimus, ne quidem ab initio Latinorum dogmati consensum praestare voluerunt. Ubi ad colloquium et ad disputationem ventum est, Romani nihil efficere potuerunt, verum re infecta domum reversi sunt. Eugenius haud multo post Romam rediit, adiutus a Venetis, qui ea tempestate admodum feliciter bellum gerebant cum Ligurum tyranno. Nam Veneti belli ducem crearunt virum patria Ligurem, qui antea fuerat amicus et affinis Ligurum tyranni. Nomen ducis Carminiola fuit, eique exercitum commiserunt. Qui ut exercitum accepit, et naves tot quot militibus implere Venetos iusserat, itinere pedestri et per Eridanum proficiscebatur, habens naves ligneis propugnaculis et turribus pulchre instructas, quae numero erant septuaginta. His copiis munitus pergebat contra Mediolani tyrannum nomine Philippum. Carminiolae legatus erat Nicolaus cognomento Brachius (77), vir militaris rei peritissimus, qui ad summam bellicarum rerum gloriam evasera. Veneti in eo bello victores tempore longo fuere. Praeliabantur diu, cum praesidio ad lacus custodiam posito. Nicolaus Brachius Brixiam cum exercitu venit, eamque capere nitebatur. Verum oppidani obsidionem longo tolerarunt tempore eoque necessitatis ventum est, ut mures selesque ederent, et durissima quaeque sustinerent potius, quam ut hosti cederent: factio Guelphorum, quae in urbe erat, adeo fortiter repugnavit. Universa Italia in duas factiones divisa est, in Guelphorum scilicet et Gibellinorum. Quomodo autem urbes totius Italiae in has factiones abierint, et inter se semper dissidentes animis pugnent, et unde dissidendi initium exortum sit, ex nemine unquam audivi quidquam, ut veri aliquid de iis determinare possim: nec ipse conjecturam faciens, possim quid certi de iis tradere. Ligurum et Jauuensium regio Gibellinorum factionem sectatur. Veneti et Romani, necnon Marchia, Guelphis adherent. Tyrrheni et Reginae regio quae ad Japygiam in longitudinem patet, utrisque favet. Quidam enim horum in Guelphorum, quidam in Gibellinorum factionem **157** discreti sunt. Etiam in una eademque urbe utrasque istas factiones inter se dissidentes et pugnautes cernere est. Hinc plerumque seditiones Italiam colentibus accidere puto. Accidit interea ut etiam Patavini adducerent suos daces, inter quos erat et Marsilius, natus ex familia Carariorum, qui parabat Carminiolae prodere urbem. Est autem ea urbs magna et opulenta, in ambitu continens stadia septuaginta, fluvius nomine Brenta eam secat: quo cum undique alluatur,

Notulae marginales.

(77) Picininus.

²⁹ In uno Καρμανιόλαν. ³⁰ In ορα, λέγω δὲ τάρδω. ³¹ ἀλλήλαις. Sic etiam R. ³² βασιλεία. In uno, τῆς βασιλείας. In al. ut in cont.

munissimum redditur. Hunc igitur Marsilium cum adduxissent, constituerunt diem, ad quem proditio perageretur. Verum eo die maxima ingruit tempestas, qua inhibitus nequivit ad præstitutum comparere diem. Quidam proditionis conscius, anxius admodum ne aliquis præveniret et proditionem patefaceret, adveniens ipse proditionis consilia aperit. Qui ut rem cognovere, urbem firmaverunt custodiis: subornarunt quoque insidias Marsilio, qua volebat exire ad hostes. Accedentem igitur ceperunt una cum centum civibus, quos una cum uxoribus necarunt, trucidato etiam Marsilio. Hæc cum sub idem bellum acciderent Venetis, effectum est ut duci Carminiolæ imperium prorogaretur. At postmodum cum proditionis argueretur Carminiola, et in ipso opere esset deprehensus, insidias urbi struens, interfectus est. Dicitur autem, cum duceretur ad supplicium, in eum locum ubi capite truncandus erat, velato et obstructo ore incessisse, ne posset compellere et obtestari eos qui ad spectandum supplicium convenerant. Post hujus viri obitum vocaverunt Franciscum Sfortiam cognomine, quem ducem pronuntiantes, ei commiserunt bellum quod gereret cum Liguriæ principe. Tandem eo res venit, cum impigre adjuvaretur ab Venetia, ut non multo tempore interjecto, dux Mediolani eligeretur. Cum autem Venetorum esset imperator, plurimumque ob eam rem commendaretur, Lodiam usque, quæ Mediolano proxima est, accessit, Pergami regionem, et alia quædam oppidula Liguriæ ultra Adam (78) flumen subigens. Deinde cum bellum inter Venetos et Ligures esset compositum, paceque sopitum, etiam ducis illegitimam uxorem duxit, et cum quasi modicus esset inter utrosque, cessavit Nicolaum bello persequi. Is, cum pax convenisset, venit Parthenopen sive Neapolim ad Tarracoenisimam regem, volens eum adjuvare, si opera sua indigeret, in bello quod parabat inferre Tyrrenis.

158 Cum autem nihil isthic invenisset suis rebus accommodum, ad Mediolani ducem reversus est. Nec multo post exspiravit Nicolaus, cum fuisset belli dux optimus, ducendi exercitus pugnantique peritissimus. Cum autem longo tempore renum dolore fuisset exeruciatus, tandem mortuus est, relinquens sui per universam Italiam memoriam honestissimam; fuit porro genere Perusinus.

πόλεμον. ὡς μὲντοι αὐτῷ οὐδὲν εὐρατο ἐπιτήδειον, πολὺν χρόνον μετὰ ταῦτα ἐτελεύτησεν, ἀνὴρ τὰ τῶν καὶ διαμάχεσθαι. Διαθήτην δὲ ἔχων νόσον ἐπὶ τῆς Ἰταλίας ἀπανταχῆ, τὸ γένος γενόμενος Περούσιος.

Franciscus non multo post, cum defunctus esset Mediolani dux, cum Venetis inimicitias suscepit, animam in Mediolani tyrannidem intendens. Nam

μεγάλη τε καὶ εὐδαιμόνων ἔχουσα περίβολον ἀμφὶ τοὺς ἑβδομήκοντα σταδίους. Ἦει δὲ διὰ τῆς πόλεως ποταμὸς Βρέντας τοῦνομα ³³, καὶ τούτῳ περιόοντι γενομένη ὠχύρωται ἐς τὰ μάλιστα. Τοῦτον ὡς ἐπήγγοντο τὸν Μαρσίλιον συνθέμενοι, ἡμέρα ἣ αὐτὸν δεοὶ παρεῖναι ἐς τοῦργον, ἐπιγενέσθαι τε χειμῶνα μέγιστον, καὶ διακωλύσαι τὸν ἄνδρα παρεῖναι, ἐς ἣν συνέθετο ἡμέραν. Ἔνα δὲ τῶν συνειδόντων τὴν προδοσίαν, θεοεικότα περὶ αὐτῷ, μὴ φθάσας ἕτερος καταμηνύσει τὴν προδοσίαν, ἀφικόμενος αὐτὸς ἀναγορεύει τὴν προδοσίαν. Οἱ δὲ ὡς ἤσθοντο, τὴν τε πόλιν ὠχυρώσαντο φυλακαῖς, ὡς οἶόν τ' ἦν μάλιστα αὐτοῖς. Καὶ τὸν Μαρσίλιον λοχίσαντες ἣ ἐμελλε διεξιέναι ἐπιόντα τῇ πόλει, ἐλεῖν τε καὶ τοὺς ἐν τῇ πόλει ἄνδρας, ὡς ἑκατὸν πού τὸν ἀριθμὸν, σὺν γυναίξί τε ἅμα ἀνελεῖν, καὶ αὐτὸν Μαρσίλιον διαχρήσασθαι. Ταῦτα δὲ ἐς τὸν πόλεμον τοῦτον ξυμβαίνοντα Θύενετοῖς ἐπέβρωσέ τε μᾶλλον, καὶ ἐς τὰς στρατηγίας· Καραμανιόλου, τὰ πρῶτα μὲν ἐπὶ πολὺ ἐφέροντο ἀμεινον ἐς τὸν πόλεμον τοῦ Λιγύρων ἡγεμόνος· μετὰ δὲ ταῦτα προδοδόντος τούτου, ὡς ἐμηνύθη αὐτοῖς, ἣ λέγεται, ἑάλω τε ἐπ' αὐτοφώρῳ ἐπιβουλεύων τῇ πόλει, καὶ ἀπέθανε, τοσόνδε μέντοι λέγεται, ὡς μέλλοντος αὐτοῦ ἐς τὸν χώρον, ἐς δὲ ἔδει τελευτῆσαι, ἀποβαλόντα τὴν κεφαλὴν, ἐπεσφραλισμένῳ τῷ στόματι ἀφικέσθαι, ὡς ἂν μὴ διαμαρτύρασθαι ἔχοι ἐς τοὺς παρόντας αὐτῷ τελευτῶντι. Μετὰ μὲν οὖν τὴν τελευτὴν τούτου μεταπέμποντο Φραγκίσκον τὸν Σφορτίαν ἐπίκλην, καὶ στρατηγὸν ἀποδειξάμενοι, ἐνεχείρισαν αὐτῷ τὰ πράγματα ἐς τὸν πόλεμον. Τούτῳ μὲν συνήνεγκε χρηματισμένῳ ἀπὸ Θύενετῶν αὐτῷ ὑστερον οὐ πολλῷ χρόνῳ ἐς τὴν Μεδιολάνου ἡγεμονίαν ἔλθειν· χρηματίζων δὲ αὐτεῖς ἐς τὰς στρατηγίας, καὶ μέγα εὐδοκιμῶν, ἄχρι Λοδίης πόλεως τῆς ἐγγυτάτω Μεδιολάνου ἀφίκετο, καταστρεφόμενος τὴν τε Πέργαμον ³⁴ καλουμένην χώραν, καὶ ἄλλα ἅττα τῆς Λιγυρίας πολίσματα, τὰ ἐπέκεινα τοῦ Ἄδα ποταμοῦ. Μετὰ δὲ ταῦτα σπονδιῶν γενομένων ἀμφοῖν, τοῖς τε Οὐινετοῖς καὶ τῷ Μεδιολάνου ἡγεμόνι, ἡγάγετο θυγατέρα νόθον τοῦ ἡγεμόνος ἐς γυναῖκα αὐτῷ. Καὶ ἐκ μέσου ἀμφοῖν γενόμενος διετέλει ἡσυχίαν ἄγων πρός τε τὸν Νικόλεων πόλεμον ³⁵. Οὗτος μὲν οὖν, ὡς αἱ σπονδαὶ ἐγένοντο καὶ εἰρήνη ἦν, ἀφίκετο ἐπὶ τὴν Παρθενόπην παρὰ τὸν Ταρβᾶκωνησίων βασιλέα, ὡς συστησόμενος τε ἑαυτὸν τῷ βασιλεῖ, καὶ ὑπουργήσων αὐτῷ, εἰ τοῦ δεοῖτο ἐς τὸν πρὸς τοὺς Τυρρηνούς

ἐπανθῆι παρὰ τὴν Μεδιολάνου ἡγεμόνα. Καὶ δὲ οὐ ἐς στρατηγίαν κράτιστος γενόμενος, ἄγειν τε στρατὰ ἔτη ἐτελεύτησε, καταλιπὼν ἑαυτοῦ μνησίαν

Φράγγισκος μὲν οὖν, ὡς οὐ πολλῷ ὑστερον ὁ Μεδιολάνου ἡγεμὼν ἐτελεύτησε νόσῳ, τὸν βίον καταλιπὼν, κατέστη δὲ ἐς διαφορὰν αὐτίκα τοῖς

Notulae marginales.

(78) Abdum.

³³ In ora, ὁ πάλαι Μεζόλακος. ³⁴ Περγάκου Sic etiam H. ³⁵ πολέμων Sic etiam H.

Ούνετοῖς, ὠρμημένους ἐπὶ τὴν τυραννίδα Μεδιο-
 λάνου. Οἱ γὰρ τοὶ Ούνετοί, ὡς ἐπελεύτησεν ὁ Φί-
 λιππος, τοῖς τε Μεδιολάνου συνετίθεντο, ἐπὶ ἀρι-
 στοκρατίαν παρακαλοῦντας τὴν πόλιν, καὶ τιμω-
 ροῦντες αὐτῇ ἐς τὴν τῆς πολιτείας κατάστασιν. Καί
 πη καὶ ἐπὶ χρόνον τινὰ διωκεῖτο ἡ πόλις, αἰρουμένη
 ἀρχὰς τὰς τῶν ἀριστῶν σφίσι ἐνότων τῇ πόλει.
 Καὶ ἐστενομάχει αὐτῇ, ὡς ἐπὶ τὴν ἰσονομίαν τε-
 τραμμένη, στρατὸν τε ἐπιπέμπουσα. Ἡ μὲν οὖν
 πόλις ἐστίν, ἣ ἐχώλευεν ἐπὶ τυραννίδα διώκουσα,
 καὶ ἐπεκκλοῦντο σφίσι ἡγεμόνα τὸν Φράγγισκον·
 οἱ δὲ ἄλλοι ἐναντιοῦντο αὐτοῖς. Οὗτος μὲν οὖν στρα-
 τὸν συναγείρας, ἤγε σπουδῆν ἐπὶ τοῖς Ούνετοῖς,
 ἣ ἐπυθάνετο αὐτοῖς στρατοπεδευσόμενος. Ἐπιὼν
 δὲ οὖν τῷ στρατῷ ἀγχοῦ τῆς πόλεως, ὡσεὶ σταδίου
 ἑκατὸν, ἐπολιόρκει τὴν πόλιν· πραγμάτων τε τὰ
 πρὸς τὴν τυραννίδα ἐπιλαβόμενος, τοῖς ἐπιτηδεύουσιν
 αὐτῷ συγκατεργάζεσθαι. Καὶ οὐκ ἐπιτρέπων τῶν
 ἐπιτηδείων ὅτι οὖν εἰσιέναι εἰς τὴν πόλιν, ὥστε πιεζο-
 μένους ἐς ὁμολογίαν αὐτῷ καταστῆναι. Ἐλάσαι
 μὲν οὖν εὐθὺς τῆς πόλεως, οὐκ ἐποίητο βουλήν,
 ὁδοικῶς τὸν δῆμον τῆς πόλεως, μέγιστον δὲ ὄντα
 τῶν κατὰ τὴν Ἰταλίαν καὶ πολλαπλάσιον τοῦ
 ἑαυτοῦ στρατοῦ, πρὸς δὲ καὶ ἀριστον τὰ πολεμικά,
 τοῦ στρατοῦ ἀξιόχρεων, καὶ τοῦ ἀπὸ Ούνετῶν
 στρατοῦ προσδοκίμου αὐτοῖς παρέσσεσθαι ἐπὶ τὴν
 πόλεμον τόνδε. Οὗτος μὲν οὖν αὐτοῦ πράσσειν τὰ
 πρὸς τὴν πόλιν τὴν μόνην ἐποίητο· ὡς δὲ ἐπιβοη-
 θοῦντα στρατὸν, τὸν ἀπὸ Ούνετῶν, ἐπυθάνετο
 παρῆναι ἢ ἡ ἀγχοῦ προσξανιστάμενος, ἀπήντα ὡς
 εἶχε τάχους μακρὰν ἀπὸ τῆς πόλεως, ἐς πεντακο-
 οίους μάλιστα πη σταδίους, καὶ ἐστρατοπεδεύετο.
 Ἐνταῦθα ἀντεστρατοπεδεύετο καὶ ὁ Ούνετῶν
 στρατηγός, Κουδοννίδα· δ' ἦν ὄνομα αὐτῷ, καὶ
 περιταφρευσάμενος, ἀνέμενε καὶ τὸ ἀπὸ τοῦ Μεδιο-
 λάνου στράτευμα, ἐπιβοηθῆσον αὐτῷ, καὶ τότε τὴν
 συμβουλήν ποιήσασθαι. Ἐνθα δὲ ὁ Φράγγισκος, διὰ
 τῶν κατασκόπων ὡς ἐπύθετο ἀπὸ τῆς πόλεως ἐξο-
 λαύνειν τὸν στρατὸν, ἐπιβοηθῆσοντα τοῖς Ούνετοῖς,
 νυκτὸς πυρὰ πολλὰ ἀψάμενος ἐν τῷ στρατοπέδῳ,
 ὥστε μηδὲν τοιοῦτον ὑπολογίζεσθαι τοῖς πολεμίοις,
 καὶ ἐξοπλισάμενος νυκτὸς, ἐλαύνει ὅτι τάχιστα
 σπουδῆ ἐπὶ τὸν Μεδιολάνου στρατὸν, καὶ ἐνταῦθα
 μάχην ποιησάμενος, καὶ διαφθείρας τὸ πλεόν
 τοῦ στρατοῦ, καὶ περιγενόμενος αὐτοῦ, ὥστε
 μηδὲ οὐδὲν ὑπολειφθῆναι, ὅτι καὶ ἄξιον λόγου,
 αὐτίκα ἀπελαύνει ὀπίσω ἐπὶ τὸ στρατόπεδον.
 Καὶ ξυμβαλὼν τῷ Ούνετῶν στρατηγῷ, οὐ πολ-
 λῷ ὕστερον μάχην τε ἐμαχέσαντο ἰσχυράν, καὶ
 ἐς φυγὴν τρεψάμενος, εἰλέ τε ἰππέας ἀμφὶ τοῖς
 ἐξακισχιλίους, καὶ νίκην ἀνείλετο περιφανῆ. Οὐ πολλῷ δὲ ὕστερον ἐπελαύνων ἐπὶ τὴν πόλιν, ἣ
 καὶ τὸ πρότερον διέτριβε, καὶ πράττων διεπράξατο. Καὶ εἰσῆει οὐ πολλῷ ὕστερον, εἰρήνην τε ἐποίησα-
 το, Ναζηραίου τινὸς ἐς τοῦτο παρακινήσαντος. Καὶ τὸν παῖδα αὐτοῦ ἐπεμψεν ἐς τοῖς Ούνετοῖς, καὶ
 εὐνοίαν ἐνδείκνυμενος διετέλει. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὕστερον οὐ πολλῷ ἐγένετο.

Τότε³⁷ δὲ ὡς Ἕλληνας ἐπ' οἴκου ἐγένοντο, Εὐγένειος

Notulae marginales.

(79) M. Colleo. Sigismundus Malatesta. Barptol. Coleo. Bergomas. Sabell. Enn. 1, lib. v.

³⁶ M. iθδ. ³⁷ Δῆ, sic etiam R.

PATROL. GR. CLIX.

10

A Veneti Philippo mortuo, adjungebantur Mediola-
 nensibus, hortantes et adjuvantes eos, ut aristocra-
 tiam reciperent. Equidem urbs illa aliquandiu ari-
 stocratiam sectabatur, magistratus creans ex opti-
 matibus urbis. Verum cum ad aequalitatem respi-
 ceret, admodum tenuiter res gerebat, si quando
 exercitus aliquo misisset. Quapropter ad tyranni-
 dem civitas inclinavit. Vocant igitur cives ducem
 Franciscum. Quidam reluctabantur. Franciscus
 igitur, conscripto exercitu, quam celerrime profe-
 ctus est contra Venetos, in eum locum in quem
 castra sua ponere jam antea animis destinarunt.
 Accedens igitur, castra ponit stadiis ab urbe cen-
 tum, eamque obsidet. Cum itaque inhiaret tyran-
 nidi, ut eam sibi pararet, viros elegit idoneos.
 B Etiam necessariis suis permittebat ingredi in ur-
 bem, ut oppidanos obsidione prossos ad pacem et ad
 foedera incitarent. Nolebat tamen quam proxime ad
 urbem copias ducere, timens urbis populum, qui
 maximus est omnium Italiae urbium: etiam nu-
 mero suum exercitum superabat. Potuisset quoque
 exercitum validissimum sternere. Expectabatur quo-
 que Venetorum exercitus, qui urbi auxilio veniret.
 Verum Franciscus in iis castris, quae ab initio com-
 munitat, mansit: sedulo eaagens, ne inde posset de-
 pelli. Ubi allatum est, exercitum Venetorum appro-
 pinquare, ut urbi suppeditias ferret, prior exorrens, oc-
 currit Venetis quam celerrime, et castra locavit sta-
 diis ab Mediolano quinquaginta. Ex adverso castra
 metatus erat Venetorum dux nomine Cudavidas (79),
 qui castra admodum diligenter emuniebat, volens ex-
 spectare ibi exercitum Mediolanensem, ut conjunctis
 copiis praelium inirent. Franciscus ut ex speculatori-
 bus cognovit, Mediolanenses urbe egressos, pergere
 ad Venetos, nocte ignes plurimos in castris faciebat,
 ut nihil eorum quae instituebat, hostis suspicaren-
 tur: armansque suos, citato agmine contendit ob-
 viam Mediolanensibus. Quos aggressus, praelio gra-
 viter afflixit, interfectis **159** plurimis, ut pauci ex
 Mediolanensium exercitu superessent. Victoria igitur
 illustri potitus, in castra reversus est: nec
 mora, manus conserit cum Venetis, quos praelio
 atroci commisso in fugam egit, captis sexies mille
 equitibus, victoriamque consecutus est insignem.
 Tandem rediit in castra, quae non multum ab urbe
 locaverat. Nec multo post ingressus urbem, pacem
 pangit, quam suadebat quidam Nazareus sive mo-
 nachus. Deinde filium suum mittens ad Venetos,
 is deinceps placidum se exhibuit. At haec laud
 multo post contigere.

Cum Graeci domos suas essent reversi, pontifex

Eugenius nihil auxilii satis digni, quemadmodum promiserat, Græcis misit. Promde a pontifice avertentur, eosque penitebat concordie quam cum eo fecissent. Verum pontifex nihil auxilii Græcis tali de causa misit. Nam erat ei bellum in Italia contra Tyrrhenos propter regionis dissensionem. Habens autem exercitum et sumptus ad id bellum, necnon genere sibi propinquum ducem, qui patriarchæ partes agebat, virum prudentem, non cessabat rem gerere nunc quidem cum Tyrrhenis, nunc vero cum Urbini ducē. Ea enim tempestate Tyrrhenorum metropolis videbatur stare a partibus Philippi Ligurum principis, pro quo fortiter pugnant. Quapropter resistebant etiam pontifici, qui Venetus erat, exortus ex familia Condemariorum, quam potente pontifice senatoria dignitate honorant, videlicet ut ea familia quoque in senatu allegaretur. Cum autem bellum inter Venetos Mediolanique ducem Philippum arderet, quædam Italiae pars huic, quædam Venetis adhæsit. Hi autem principatus sive tyrannides per Italiam dispersæ sunt: tyrannis Ferrariæ, quæ est de familia Estensium, Arimino Marchiæque præsent Malatestæ. Hoc adde tyrannos Urbini, Mantuæ, Mediolani, Romæ, Neapolis et Japygiæ. Ut autem Ferrariæ, Mediolani et Japygiæ principes se gerant, necnon de Mantua dictum est satis, quantum facit ad præsentem historiam. De Urbini tyrannis hæc scio. Tyranni sive principes Urbini ex antiquissimo genere descendere videntur, et Malatestæ dicuntur. Multis

160 pontifice.

Ubi primum pontifex aliquis mortuus fuerit, in domum quamdam congregantur cardinales, ac calculos ferentes eligunt de familia Coloniorum (80) et Ursinorum, quos huic muneri idoneos putant. Sunt autem hæc familiæ longe reliquarum familiarum Romæ et maximæ et potentissimæ. Nunc quidem favor ad hos, nunc ad illos inclinatur. Plerumque autem cum sententiæ haud congruunt, peraginos neutro propendentes favore pontifices designant. Ubi autem suffragia collegerunt, ut pontifex fuerit declaratus, domi eum continent, explorantes num et reliquis placeat electio. Pontificem pronuntiatum insidere iubent sedili foramen habenti, ut testes ex eo propendentes, aliquis, cui hoc muneris inunctum est, tangat, qui appareat pontificem virum esse. Nam constat mulierem quondam in pontificatum esse subvectam, quia

ὁ ἀρχιερεὺς οὐδὲν λόγου ἄξιον ἐπεμπε παρὰ τοῖς Ἕλληνας, τὸ εἰς ἐπικουρίαν φέρον. Αὐτίκα οἱ Ἕλληνες ἐτρέποντο, καὶ μετὰ μελέην αὐτοῖς καταλυσαμένοις πρὸς τὴν ἀρχιερέα. Οὐκ ἐπεμπε δὲ δι' αἰτίαν τήνδε. Πόλεμος τε γὰρ συνήπτο αὐτῷ κατὰ τὴν Ἰταλίαν ἐπὶ τοὺς Τυρρηνούς ἐπὶ χώρας διαφορᾶ, καὶ στρατὸν τε ἔχων καὶ δαπάνην, καὶ στρατηγὸν ἐπ' αὐτῷ προσήκοντα εἰς γένος, ἄνδρα ἐλλόγιμον πατριάρχην, πολεμῶν ὅτε μὲν τοῖς Τυρρηνοῖς, ὅτε δὲ καὶ τῷ Οὐρβίνῳ τῷ μετὰ ταῦτα ἡγεμόνι, οὐκ ἐπαύετο⁸⁸. ἰδοὺκε τε γὰρ ἡ Τυρρηνῶν μητρόπολις τότε φρονεῖν τὰ τοῦ Διγύρων ἡγεμόνος Φιλίππου, καὶ συμπχεῖν ἐκείνῳ κατὰ τὸ ἰσχυρόν. Δι' ἧ δὴ καὶ πρὸς τὸν ἀρχιερέα Οὐνετην ὄντα, τοῦ οἴκου Κονδουλμαρίων, ὄντινα εἴη οἶκον, ἀξιοῦντας τοῦ ἀρχιερέως, τῆς συγκλήτου ἐποίησαντο ἀπὸ τοῦδε, καὶ ἔξιστι μετασχεῖν αὐτοῖς. Καὶ διαπόλεμούντων γὰρ ἀλλήλους⁸⁹ τῶν τε Οὐνετιῶν καὶ τοῦ Μεδιολάνου ἡγεμόνος Φιλίππου, ξύμπασά τε ἡ Ἰταλία διίστη πρὸς ἑκατέρους. Εἰσὶ δὲ τυραννίδες ἀνά τὴν Ἰταλίαν αἷδε ἡ τῆς Φεβραρίας, οἴκου τῶν Ἑστενίων⁹⁰, καὶ οἱ τοῦ Ἀριμίνου, καὶ οἱ τῆς Μάρχης Μαλατεσταῖοι, καὶ Οὐρβίνου τύραννος, καὶ Μαντούης, καὶ Μεδιολάνου, καὶ Ῥώμης, καὶ Νεαπόλεως, Ἰαπυγίας. Τούτων οἱ τῆς Φεβραρίας ὡς ἔχουσιν ἡγεμόνες, καὶ Μεδιολάνου, καὶ Ἰαπυγίας, καὶ Μαντούης, ἐλέχθη, ὡς ἱκανῶς γούν ἔχειν, εἰς μνειάν αὐτῶν τὸν λόγον ποιουμένους. Περὶ δὲ τῶν Οὐρβίνου τυράννων τοσαῦδε ἐπίσταμαι. Δοκοῦσι δὲ οἱ Μαλατεσταῖοι γένος τε εἶναι παλαιότατον, καὶ εἰς τὴν Μάρχης ἀρχὴν ἐπιπολλὰ ἔτη διαγενέσθαι, ἡγεμονεύοντες τοῦ τε Ἀριμίνου καὶ ἄλλων ταύτη πόλεων ἐπιφινῶν· ὅθεν δὴ καὶ ὠρμημένους, καὶ εἰς στρατηγίας καταστῆναι τῶν ἀμφὶ τὴν Ἰταλίαν πρωτανουόντων. Γενέσθαι δὲ Οὐνετοῖς στρατηγούς ἐντεῦθεν, καὶ Τυρρηνοῖς, καὶ ἐπὶ τὴν τῆς Μαντούης ἀρχὴν παρεληλυθέναι. Περὶ δὲ τοῦ Ῥώμης ἀρχιερέως ἔρχομαι ἔρων.

Ὡς ἐπειδὴν τελευταίῃ ὁ ἀρχιερεὺς, συλλέγονται οἱ καρδινάλιοι εἰς οἶκόν τινα, καὶ τὰς τε ψήφους διαφερόμενοι, τίθενται τε καὶ αἰροῦνται, ὅν ἂν οἱ τε τῆς Κολονίου καὶ Οὐρβίνου καρδινάλιοι, καὶ ἐκλέγονται σφίσιν εἰς αἵρεσιν τοὺς ἐπιτηδείους. Εἰσὶ δὲ αὐταὶ αἱ οἰκίαι μέγισται δὴ τῶν ἐν Ῥώμῃ καὶ μέγιστον δυναμέναι. Καὶ ἐπὶ τούτους ὅτε μὲν τούτους, ἔτε δὲ ἐκείνους ταλαντεύεσθαι. Συμφέρονται δὲ ὡς τὰ πολλὰ καὶ ἐπήλυδας, μηδὲ ἐτέρωστε ἀποκλίνοντες, ποιῶνται ἀρχιερεῖς. Ἐπειδὴν δὲ τὰς ψήφους ἐπιλέγονται, καὶ ἀποδειχθῆ, ἀρχιερέα ἀναγορεύουσι τε αὐτὸν, οἶκοι κατέχοντες, εἰς ὃ ἂν τοῖς λοιποῖς συνδόξῃ ἡ αἵρεσις. Καθίζουσι δὲ ἐπὶ σκίμπος ὅπην ἔχοντας, ὥστε καὶ τῶν ὄρχτων αὐτοῦ ἐπικρεμαμένον ἄπτεσθαι τινα τῶν προσαχθέντων, ὥστε καταφινῆ εἶναι ἄνδρα εἶναι τούτον. Δεκοῦσι γὰρ τὸ παλαιὸν γυναῖκα ἐπὶ τὴν Ῥώμης ἀρχιερα-

Notulæ marginales.

(80) Columnensium.

⁸⁸ Ἐπαύετο. R. ut in c. ⁸⁹ Ἀλλήλους. R. ut in c. ⁹⁰ In uno, Ἑστες.

ταίαν ἀφικέσθαι· οὐ γὰρ ἐπιδηλος ἦν, ὅτι καὶ οἱ ἄρβενες σχεδόν τοι τῆς Ἰταλίας καὶ ξυμπάσης τε τῆς πρὸς ἑσπέραν χώρας ἐπισικῶς ξυρῶνται τὸ γένειον. Ἐγχοον δὲ γενομένην, ὡς εἰς τὴν θυσίαν ἀφίκετο, γεννησαί τε τὸ παιδίον κατὰ τὴν θυσίαν, καὶ ἄφθῆναι ὑπὸ τοῦ λαοῦ. Δεῖ δὲ ὅθι ὥστε ἐπιγινώσκειν, καὶ μὴ πάνυ τοι ἐνδοιάζειν, ἄπτονται. Καὶ ἀλάμενος ἐπιφωνεῖ· Ἄρβην ἡμῖν ὁ δεσπότης. Τὰ μέντοι ὀνόματα μεταβάλλουσιν, οἷα θεοῖτεροι σφῶν αὐτῶν γινόμενοι, καὶ ἐς πᾶν μεταβολῆς ἀφικόμενοι. Αἰροῦνται δὲ καὶ ὀνομασία τὸς ψήφους, ἐντιθέμενοι τὰ τῶν ἀρχιερέων ὀνόματα. Σέβονται δὲ μέγα αὐτὸν ὡς τε τῆς Ἰταλίας ἡγεμόνες καὶ οἱ πρὸς τὴν λοιπὴν ἑσπέραν. Καρδινάλιοι δὲ εἰσιν ἀμφὶ τοῦ πενήκοντα. Οἱ γὰρ τοι Ἰταλίας ἡγεμόνες, σχεδόν τοι ἐς τὰ δύο ἐπιδηλοῦμενοι τὰς ἀρχάς, ἐπειδὴν παῖδες δύο γένωνται, τὸ μὲν τῷ παιδί ἐς τὴν ἡγεμονίαν ἐκδοῦσασιν, τὸ δὲ αὐτῷ ἐτέρῳ παιδί, ὥστε μὴ διαφορὰν αὐτοῖς ἐγγίνεσθαι, ἐς ἱερωσύνην καταλείπεσθαι. Καὶ τὸ ἀπὸ τοῦδε μεγάλην ἔχειν αὐτοῖς τὴν ἀξίαν τῆς Ῥώμης ἀρχιερέα, τὰ τε ἄλλα καὶ ἐπιτηδείως ἔχειν αὐτῷ σύμπαντας. Καὶ περὶ μὲν τούτων οὕτως. Ἰωακείμ δὲ τις ἐλλόγιμος τῶν κατὰ τὴν Ἰταλίαν σφῶν γενομένων, καὶ ἐπὶ μαντικὴν ἀφικόμενος, τοὺς τε ἑσομένους ἀρχιερεῖς προσήμαине τρόπῳ ὃ ἂν ἕκαστος τούτων παριῶν ἐπὶ τὴν ἡγεμονίαν, βουίωσσοτο ⁸¹ δὲ γίγνεσθαι· ἐπειδὴν ἐς τὰ ἔργα καταστῆ τὰ μαντεύματα αὐτῷ. Καὶ λέγεται μὲν περὶ τοῦ ἀνδρὸς τούτου καὶ ἕτερον ἄλλα θαύματα· ἀξία. Ἰδιώτην γὰρ ὄντα, καὶ οὐδοσιῶν ἐπαίοντα ⁸² ἢ μικρὸν ἢ μέγα σοφίας, πωλῶρον δὲ ὄντα κατὰ τινὰ μόνην τῶν ἐν Ἰταλίᾳ ὄντων Ναζηραίων, τυχεῖν ἐλθόντα ἐς κῆπον. Ἐπὶ δὲ πορευομένῳ ἐπιφάνηται ἀνδρὰ αὐτῷ τὸ εἶδος κάλλιστος ⁸³. Καὶ ἐπιστάντα οἱ εἰπεῖν, κατέχοντα ἐν ταῖς χερσίν ὕδρειον· Ὁ Ἰωακείμ, λάβε, πίε τοῦ οἴνου τούτου, κάλλιστος γὰρ ἐστί. Τὸν δὲ λαβόντα ἐπιπιεῖν τε τοῦ οἴνου ἱκανῶς καὶ ἐμφορηθῆναι. Ὡς δὲ ἱκανῶς ἔχειν αὐτῷ εἰρηται πρὸς τὸν ἀνθρώπον, ἐπειπεῖν αὐτῷ τὸν ἀνδρὰ· Ὁ Ἰωακείμ, εἰ τὸ πᾶν ἐπιες τοῦ οἴνου, τὸ πᾶν ἤδεις ἀκριβῶς. Ἐντεῦθεν τοῖς σοφωτάτοις καταστῆναι τὰ ἐς διαλέξιν, καὶ δαιμόνιον τινα τὴν σοφίαν ἐπιφαίνεσθαι. Ἐντεῦθεν δὲ ὠρμημένον ἐπὶ τὴν τῆς ἀρχιερατείας ἡγεμονίαν, προσημᾶναι μεγάλ' ἄλλα ἐσομένα ὀτιμῶν ἀποσημειωσάμενος, ὥστε καταφανῆ γίνεσθαι, ἐπειδὴν ἐς ἔργον ἐκβῆ. Οἷα μέντοι προσήμαινεν, ἔξεστιν ἀπανταχῆ περιόντων τῶν σημείων αὐτοῦ. Περὶ δὲ τῶν κατὰ τὴν Ἰταλίαν τυράννων, οὐ πάνυ τοι μεγάλων ὄντων, καὶ ὑπ' αὐτὸν ταττομένων τὸν Μεδιολάνου ἡγεμόνα, ἧ δὴ καὶ οἱ τῆς Σικελίας καὶ Καλαβρίας, καὶ Ἰαπυγίας, καὶ τῆς ἄλλης χώρας τῆς κατὰ τήνδε τὴν χώραν, ὑπὸ τῷ Παρθενόπης βασιλεῖ τάττονται, οὐδὲν δέον ἐπιμνησθῆναι περὶ αὐτῶν, παρήτω. Πολιτεῖται δὲ ἐς τὴν Ἰταλίαν

A sexus ignorabatur. Nam Italiae occidentales pene omnes barbas radunt. Cum autem illa mulier gravida esset facta, et ad festum sive sacrificium prodisset, peperit infantem inter sacrificium, in conspectu universi populi. Quapropter ne decipiantur iterum, sed rem cognoscant neque ambigant, pontificis creati virilia tangunt. Et is qui tangit, exclamat: Mas nobis dominus est. Nōmina autem post electionem illico commutant, quasi jam divineris quam antea sint naturæ, et planissime mutati. Calculi autem, quos ponunt, nomina pontificum inscripta tenent. Pontificem plurimum honorant Italiae principes et reliqui occidentales populi. Cardinales sunt numero circiter quinquaginta. Nam Italiae principes plerumque dividentes principatus suos in partes duas, si habuerint filios, partem unam filio uni, alteram vero filio alteri attribunt ad sacerdotium, ne discordiæ et controversiæ inter ipsos super hæreditate exoriantur. Hinc plurimum honoris consequuntur apud Romanum pontificem: etiam pontificem omnes charum habent plurimumque venerantur. De pontificibus quidem Joachim abbas, vir vaticinandi peritus, inter doctos Italiae connumeratus, prædixit multa, quomodo singuli ad pontificatum essent perventuri, et in eo victuri. Et quemadmodum vaticinatus est, ita accidit. Etiam alia miraculo digna de hoc viro commemorantur. Nam cum esset idiota, nec vel modicum eruditionis haberet, janitor in quodam Italiae monasterio (81) Nazæorum sive monachorum fuit; et quondam in hortum egresso apparuit vir forma pulcherrimus, qui assistens ad Joachim, manuque amphoram tenens, inquit: Joachim, cape, **161** bibe vinum hoc: est enim optimum. Qui dicto audiens, bibit ad satietatem usque, amphoramque reddidit, inquam se satis bibisse. Cui vir respondit: O Joachim, si totum hausisses vinum, nulla te scientia fugisset. Deinde in colloquium et disputationem veniens cum viris ea tempestate doctissimis, plane divinus quantum ad scientiam attinet, apparuit. Hinc factus abbas etiam de pontificatus dignitate magna quædam vaticinatus est futura: quæ omnia tandem eventus confirmavit. Nam quæcumque prædixit, evenisse constat, licet ubique miracula ejus per Italiam obvia sint. De Italiae principibus non admodum magnis existentibus et pontifici subjectis, simul cum Mediolani duce, necnon de regionis principibus, qui subditi sunt Parthenopes regi, disserere, quoniam non est operæ pretium, omittam. Politicæ autem quæ ad Italiam spectant, sunt: Venetorum urbs, Bononia, et omnes Taraconnenses urbes, quæ Florentiam sequuntur, et eandem cum ipsa reipublicæ

Notulæ marginales.

(81) Floriaci.

⁸¹ Lacuna in B. ⁸² Κάλλιστον. Sic etiam B.

formam tenent. Huc adde et Januensium urbem. Sed de his supra commemoravimus. Hi sunt totius Italiae, quos habet, principatus, interdum Venetis, interdum vero Mediolani principi auxilium ferentes. Revertor nunc eo, unde digressus sum.

μονίαι, ὅτι μὲν πρὸς τοὺς Οὐνετοὺς, ὅτι δὲ καὶ ποιούμεναι. Ἐπ'ἀνεῖρι δὲ ἐπὶ τὸν πρότερον λόγον.

Græci in patriam suam reversi, mittentes legatos ad regem Amuratem, orabant pacem, volentes cum ipso fœdus pangere. Nec multo post Constantinus proficiscitur in Peloponnesum, fratremque ad regni successionem hortatur: atque inde navigare instituit Byzantium. Cum autem appulisset in Lemnum, Lesbi ducis filiam uxorem duxit. Eo tempore Mechemetis classis advenit, Constantinumque Gortyni (82), quæ Lemni urbs est, obsedit. Mechemetes autem exponens copias navales in terram, insulam magna populatione ingressus est, regisque fratrem ob blockade viginti septem dierum pressit. Sternens autem murum bombardis, non potuit suos impellere, ut in urbem vellent irrumpere. Cum ea urbe potiri non posset, classem abducens, domum reversus est. Constantinus cum venisset Byzantium, et rex sententiam suam declararet, jussus est redire in Peloponnesum. Ipsum autem et fratrem Theodorum oportebat relinquentes Peloponnesum, abire Byzantium. De his quidem hæc tenus. Frater horum junior, nomine Demetrius, inimicitias suscepit cum fratre imperatore Græcorum, a quo maxima regionis spoliabatur parte. Cum nullis utro citroque actis nihil equi impetrare posset, legatos, odio fraterno impulsus, ad Amuratem misit: a quo accipiens exercitum, **162** profectus est Byzantium, urbemque obsidione circumdedit. Nec multo post sibi conciliavit Asanem generum suum, cujus auctoritas et potentia Byzantii maxima erat. Is Demetrium adjuvare videbatur, si quo modo regnum acquirere posset. Tandem cum obsidendo nihil efficeret, exercitum dimisit. Deinde haud multo tempore interjecto, cum legationem ire jussisset ad fratrem regem, Byzantium venit: nec admodum multo post captus est a rege Joanne uxoris sui fratre. Cum autem separatus ab uxoris fratre in carcere asservaretur, suadente Asane, noctu e carcere profugit Galatiam, urbem e regione Byzantii sitam. Postea legatis missis pacem assecutus est, et rediit ad Euxini maris principatum. Etiam uxoris frater vinculis ab rege exemptus est.

Rex fœdere inito cum Amurate Mechemetis filio, haud cessabat consilia agere cum Eugenio Romano pontifice, mittens ad hunc legationem: necnon

Ἀ τελευταὶ εἰσιν ἢ τε Οὐνετων πόλις, καὶ ἡ Βουωνία, καὶ αἱ Ταρακονικαὶ πόλεις, ὅσαι τέ εἰσι, καὶ πρότερόν μοι δεδήλωται, ἐπόμεναι τῇ Φλωρεντία, καὶ κατὰ ταυτὰ διοικούμεναι, καὶ ἡ τῶν Ἰανυίων πόλις. Αὗται μὲν οὖν σχεδὸν αἱ τῆς Ἰταλίας ἡγεπρὸς τὸν Μεδιολάνου τύραννον, τὴν συμμαχίαν

Ἕλληνας μὲν, ὡς ἐπ' οἴκου ἐκομίζοντο, τῷ τε βασιλεῖ Ἀμουράτῃ πρέσβεις πέμποντες, ἠξίουσαν αὐτῷ εἰρήνην ποιῆσθαι, καὶ ἐμπεδῶσαι αὐτῷ τὰς σπονδὰς. Συνέθη δὲ οὐ πολλῷ ὕστερον τὸν μὲν τοῦ Κωνσταντίνου τοῦ βασιλέως ἀδελφὸν ἐπὶ Πελοπόννησον ἀφικόμενον, παρακαλεῖν τὸν ἀδελφὸν ἐπὶ τὴν τῆς βασιλείας διαδοχὴν, καὶ ἀπεσπασμένου ὠρμησθαι μὲν αὐτὸν ἐπὶ Βυζάντιον πλέοντα· γενόμενον δὲ ἐν Ἀθήνῃ, ὡς ἐγήμε τοῦ Λέσθου ἡγεμόνος θυγατέρα, ἐπιπλεῦσαι τε αὐτῷ τοῦ βασιλέως στόλον Μεχμέτην, καὶ πολιορκῆσαι αὐτὸν ἐν Κοτζίνο τῆς Ἀθήνων πόλις οὖν τοῖς ἀμφ' αὐτὸν τὸν δὲ Ἀχμάτον, ἀποδάντα ἐς τὴν νῆσον, καὶ ἐπιδραμόντα πολιορκεῖν τὸν βασιλέως ἀδελφὸν ἐπὶ ἡμέρας ἑπτὰ καὶ εἴκοσι, καὶ καταβαλόντα τὸ τεῖχος τηλεβόλοις, οὐκ ἔδυνήθη βιάσασθαι, ὥστε εἰσελθεῖν ἐς τὴν πόλιν. Μετὰ δὲ, ὡς οὐκ ἔδύνατο ἐξελεῖν, ἀπέπλει ἐπ' οἴκου. Ὁ μὲντοι Κωνσταντῖνος γενόμενος ἐπὶ Βυζάντιον, καὶ γνώμην ἀποδεικνυμένου τοῦ βασιλέως, ὥστε ἀφικέσθαι αὐτῷ τὸν ἀδελφὸν, αὐθις ἐπὶ Πελοπόννησον ἐλθεῖν τε αὐτὸν, καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Θεόδωρον οἴχεσθαι, καταλιπόντα τε τὴν Πελοπόννησον, καὶ ἀπιόντα ἐς Βυζάντιον. Τούτοις μὲν ἐς τοσοῦτον ἐγένετο. Ὁ δὲ νεώτερος τούτων ἀδελφός, Δημήτριος, ἐς διαφορὰν τῷ βασιλεῖ ἀφικόμενος, ἀφελόμενος αὐτοῦ τὰ πλείω τῆς χώρας, ὡς οὐδὲν αὐτῷ τῶν δεόντων προσεχώρει πρὸς τοῦ ἀδελφοῦ διαπρεσθευσάμενος πρὸς βασιλέα Ἀμουράτην, καὶ συμπαράλαβὸν παρ' αὐτοῦ στρατεύμα, ἐπέλασέ τε καὶ ἐπολιόρχει Βυζάντιον. Μετ' οὐ πολὺ δὲ τοῦ Ἀσάνου θυγατρὸς ἀνδρὸς μέγα δυναμένου ἐν Βυζαντίῳ, καὶ δοκοῦντος συμπράξειν αὐτῷ, τὰ πρὸς τὴν βασιλείαν, ὡς οὐδὲν ἠνύετο αὐτῷ, ἀπεχώρει. Μετ' οὐ πολὺ δὲ διαπρεσθευσάμενος πρὸς τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ βασιλέα ἦκε τε ἐς Βυζάντιον, καὶ οὐ πολλῷ ὕστερον ἐάλω αὐτὸς τε καὶ ὁ τῆς γυναικὸς ἀδελφός ὑπὸ βασιλέως Ἑλλήνων Ἰωάννου. Καὶ ἐν φυλακῇ χωρὶς ἀπ' ἀλλήλων ὄντε τούτων ὑποτιθεμένου τοῦ Ἀσάνου, ἀκέδρα τε νυκτὸς ἐς τὴν καταντικρὺ πόλιν τὴν Γαλατίην. Καὶ διαπρεσθευσάμενος, ἐτυχέ τε εἰρήνης, καὶ ἐς τὴν ἀρχὴν αὐθις τὴν ἐπὶ τοῦ Εὐξείνου πόντου ἀφίκετο, καὶ ὁ γυναικὸς ἀδελφός αὐτοῦ ἀπελύθη ὑπὸ βασιλέως.

Ὁ μὲντοι βασιλεὺς τὰς τε σπονδὰς ἐμπεδύσας, πρὸς Ἀμουράτην τὸν Μεχμέτῳ οὐδὲν μέντοι ἤττον ἐπρασαε πρὸς τὸν Εὐγένειον τὸν Ῥώμης ἀρχιερέα

Notulae marginales.

(82) Gortyna.

⁸² *Superscriptum in uno, Ταράκονικαί.* ⁸³ Μεχμέτῳ. R. στόλον Μεχμέτῳ. ⁸⁴ Κοτζίνο. In al. ut c. ⁸⁵ Μεχμέτην. R. Ἀχμάτην. ⁸⁶ In uno, καταλιπόντα, et ἀπιόντας. In al. ut c. ⁸⁷ In uno, R. τῆς ἀρχῆς.

⁸⁸ Συμπράξει. R. ut in c.

διαπρεσβευτάμενος⁸⁰, καὶ πρὸς τὸν βασιλέα Παύ-
 κων Λαδισλάου, νεωστὶ ἐπὶ τὴν βασιλείαν καταστάν-
 τα. Ἐνήγε δὲ αὐτὸν ὅτι μάλιστα Γεώργιος Βούκος,
 ἐστερημένος τῆς ἀρχῆς, καὶ χρήματα μεγάλα ἐς
 τὴν ἐκστρατείαν ταύτην ἐνυμβαλλόμενος. Δοκεῖ μέν-
 τοι καὶ Ἰωάννης ὁ Χωνιάτης τότε μέγα δυνάμενος,
 καὶ δόξαν ὀποφερόμενος, ἐς τὰς κατὰ Τούρκων
 στρατηγίας αὐτῷ ἀναγκῶναι εὐμάλα βασιλέα Παύ-
 κων, ἐπὶ Ἀμουράτην τὴν Μεχμέτω στρατεύεσθαι.
 Ἐνταῦθα συλλέξας στρατὸν μέγιστον, συμπαραλα-
 βῶν καὶ Ἀρχαυλήν τῶν Δακῶν ἡγεμόνα, Γεώργιον
 δ' αὖ τῶν Τριβαλλῶν, ἡγεμόνα τῆς ὁδοῦ γενόμενον.
 Ἐπεὶ δὲ τὸν Ἴστρον διαβάντες, ἐς τὴν τοῦ βασιλέως
 χώραν ἐγένοντο, ἐνταῦθα πᾶν ὃ τι ἂν ἐμποδῶν γένοι-
 τὸ αὐτοῖς, δουλούμενοι ἐπορεύοντο. Καὶ τὰς τε κώ-
 μας, καὶ Σοφίαν πόλιν εὐδαίμονα, ἐμπιπρῶντες
 ἔδηον. Ἀμουράτης μέντοι ὡς ἐπυθάνετο τοὺς
 Παύκων ἐπιέναι μεγάλῃ χειρὶ, σύμπαντας τοὺς τῆς
 Ἀσίας τε καὶ Εὐρώπης στρατοὺς συναγείρας, ἐπήει
 τε αὐτὸς ἅμα, ὡς συμβολὴν ποιησόμενος. Ἐπεὶ τε
 δὴ ἐς Βασιλίτζαν⁸¹ καλουμένην χώραν κατέλαβεν
 αὐτοῖς τοὺς Παύκων στρατοπεδευσόμενους, καὶ
 Ἀμουράτης μὲν καὶ πρότερον στρατεύμα ἐπιπέμ-
 ψας, ἐκέλευεν, ὥστε φυλάττειν τὸν Παύκων στρα-
 τὸν, ὅποι γένοιτο, διασημῆναι αὐτῷ, καὶ τὸ τε στα-
 νὸν τοῦ ὄρους τῆς βασιλικῆς, δένδροις φραξχένους,
 διακωλύσειν πειρᾶσθαι. Οἱ μὲν οὕτω ἐποιοῦν, καὶ
 φραξάμενοι ἐπειρῶντο κωλύειν. Καὶ πῆ καὶ ἐπει-
 ρῶντο οἱ Παύκων παριέναι εἰσω ἐπὶ τὴν Θράκην.
 Ἀμουράτης δὲ ἐς τὸ ὄρος τὴ καθήμενον ἐπὶ τὰ
 στενὰ τῆς ὁδοῦ ἐστρατοπεδεύετο, ἐνταῦθα συλλέξας
 τοὺς ἀρίστους αὐτοῦ, καὶ μάλιστα τοῖς δοκούντας
 ἐν στρατηγίαις γενέσθαι περιφήμους. Ἦσαν δ' οὗτοι
 Ἰεσέ τε ὁ τοῦ Βρενέζω, Τουραχάνης ὁ Θεσσαλίας
 ὑπαρχος, Κουμουλῆς, Χασίμης, ὁ τῆς Εὐρώπης στρα-
 τηγός, καὶ Ἰσαάκης, ὁ τῶν Σκοπίων ὑπαρχος. Ἀφικνο-
 μένων δὲ αὐτῶν καὶ παρακαθημένων, ἔλεγε τοιαῦτα
 ἄνδρες Μουσουλμάνοι⁸², ὄψεσθε ὅρατε οἷα ἀνάγκης
 ἀφίκετο τὰ πράγματα ἡμῶν. Παύκων γὰρ οἷδε ἐκ-
 στρατεύμενος, καὶ τοὺς Δακοὺς καὶ Τριβαλλῶν
 ἡγεμόνας παραλαβόντες, στρατεύονται καθ' ἡμῶν.
 Νῦν ὥρα ἐστίν, εἴ τι ἀγαθὸν τις ἐπινοεῖ, ὅπως κρα-
 τήσει τόνδε τὸν πόλεμον, τιθέμενοι⁸³ εὐ γένοιτο ἡμῖν
 φράζειν ἐν τῷ παρόντι. Ἐμοὶ γὰρ πολεμητῆρα τεύ-
 ναι ἡμῖν, καὶ μάχην ὅτι τάχιστα ποιῆσθαι, συμ-
 βάλλοντας τοῖς πολεμίοις. Αἰρήσειν γὰρ οἶμαι ἴμθς
 τοῦσδε, ὀλίγους τε ὄντας ἐς τὸν ἀριθμὸν. Νῦν δὲ δο-
 κεῖ μοι ὁμῶσε ἰόντας τὴν μάχην ποιῆσθαι, καὶ μὴ
 διαμέλλειν. Ταῦτα εἰπόντος τοῦ Ἀμουράτεω, Χασί-
 μης ὁ τῆς Εὐρώπης στρατηγός, ἐποτρύνων ἐς μά-
 χην, ἔλεξε τοιαῦτα Ἦ βασιλεῦ, οὐκ ἐστὶν ἔστις οὐκ
 ἐπαινέσεται τόνδε τὸν λόγον, ὡς βασιλεῖ τε προσή-
 κων μεγάλῳ, καὶ Ὀτουμανίδῃ, ὅς τοις πολεμίοις
 οὐδὲν ἐφιέμενος, ἀνδράσι τε ὀλίγου ἀξίοις, καὶ τὴν

A ad Pannonum regem Vladislaum, qui nuper admo-
 dum ad regni gubernacula accesserat. Incitabat
 eum vel in primis ad ista consilia Georgius Bucus,
 qui regno sive principatu suo deturbatus, mag-
 nam pecunie vim in eam expeditionem conferebat.
 Videtur etiam Joannes Choniates sive Huniades ea
 tempestate plurimum potentia pollens, et militari
 gloria excellens, quia feliciter adversus Turcos præ-
 liari consueverat, instigasse Pannonum regem ut
 arma contra Armuratem Mechemetis filium caperet.
 Comparavit itaque quam potuit exercitum maximum:
 et in belli societatem adhibuit Draculem Dacorum
 principem et Triballorum principem Georgium, qui
 itineris dux erat. Postquam autem trajecto Istro, in
 regis regionem ventum est, quocumque se vertissent,
 omnia in ditionem acceperunt. vicos incendebant,
 etiam Sophiæ (85) urbi ignem insipientes, omnia inde
 diripiebant. Amurates ut accepit Pannonēs magna
 manu accedere populabundus, universos Asiæ et
 Europæ exercitus contrahens, obviam, ut qui ex
 acie esset dimicaturus, hosti procedebat. Amura-
 tes ut venit in regionem quæ Basiliza (84) vocatur,
 Pannonēs in ea castra posuisse deprehendit.
 Præmisit quoque suorum manum laud exiguam,
 quos jussit observare Pannonum exercitum, et
 explorare ubi se teneat, et deinde exploratâ ad se
 referre. Iisdem præcepit ut montis angustias, quæ
 in regis regione sũnt, præoccuparent, et arboribus
 cæcis eas obstruerent, quominus hostes eas super-
 rare possent. Qui jussa facientes, strenue hostium
 aditum prohibebant. **163** Et sane Pannonēs cona-
 bantur irrumperē per Thraciam. Verum Amurates
 castra locaverat in montem qui pertingit usque ad
 prædictas angustias, et congregavit optimates suos,
 quorum gloria in re militari erat maxima, Thezetem
 [ul. Jessen] Brenezis filium, Turachanem Thessaliæ
 præfectum, Cumulien, Chasanem Europæ ducem
 (qui et Bassa Europæus, et Romania Bassa) et Scopio-
 rum principem Isaac. Hos, cum exciti voce præconis
 venissent et consedissent, in hunc modum allocutus
 est: Viri Musulmani, videlicet in quam necessitatem
 res nostræ devenerint. Pannonēs enim hi, adhi-
 bitis Dacis et Triballis, contra nos bellum movent.
 Nunc tempus est, si quis quid novit quod belli
 victoriam largiatur, expromere, nec id nos in præ-
 sentiarum celare. Mihi enim, ut sententiam meam
 proferam, pugnandum esse videtur: et omni mora
 posita, quam celerrime prælium intrē. Nam facile
 nos victoria potituros arbitror, cum hostes nobis
 numero sint pauciores. Sic igitur agendum censeo:
 videlicet ut continuo arma arripiamus, manusque
 cum hoste conserere nihil cunctemur. Cum rex
 dicendi in hunc modum finem fecisset, Chasanēs
 Europæ dux, quo magis regem ad capessendum

Notulæ marginales.

(85) Que nunc Scopia. Vide Bonfin. Dec. 3.

(84) Ad flumen Statitzam, Bonfin.

⁸⁰ Διαπρεσβευτάμενος. ⁸¹ R. Βασιλίτζαν M. ut c.⁸² In ora, ἔτσι ὁρθόδοξοι. ⁸³ Τιθέμενοι. Sic

etiam R.

prælium accenderet, hujuscemodi orationem habuit : O rex, non est, qui non laudibus vehat orationem tuam, quam modo in medium adduxisti. Est enim rege magno et Otomanide digna, qui hostibus vilissimis nihil sit cessurus, verum regionem suam servare summa ope conetur. Nisi enim pugnare instituerimus, fortitudo nostra peribit, impedita timore regis : hostibus vero fortitudo crescet, eorumque res usque incrementa sument. Ex mora vereor ut nihil utilitatis, verum plurimum periculi capiamus. Etiam proxima pugnae mora, quæ mihi admodum displicuit, cum decerneretur ut montis angustiarum arboribus cæsis clauderentur, nonnihil incommodi nobis attulit, dum nos timore percussos prælio abstinere hostes crederent. Talis fama nequaquam per nostrum exercitum est spargenda : nec volo ut timiditatis ullo modo ab hoste argui possimus : verum censeo confestim prælium esse occipiendum, et præliando regionem defendendam : hostine cedamus quæso ? etiam ipse prælium capesse, si hostium populationes ulcisci velis. Sin autem ipse discrimen subire nolueris, tu hic sede : ego eos victos dabo, et sic affligam, ut nec Pannonæ, nec Occidentales alii in posterum te bello lacessere ausint. Hæc dixit Chasanes Mazalis filius. Tacentibus autem reliquis, ut qui **164** non auderent contrariam regi sententiam proferre, metu subacti, Turachanes Thessalicae dux in hunc modum locutus est : Oportet quidem, o rex, singulos quid sentiant nihil tuam sententiam reveritos dicere : et tanto magis, quanto majora pericula ostentare res videntur. Multo igitur magis æquum est, ut res quæ sapimus, in præsentem expenam domino nostro, in primis, cum etiam nos idem periculum attingat. Ego sane tua volueri similia esse assevero. Si volueri aliam unam ademeris, haud poteris ea ad quamcunque aliam rem commode uti, si quando necessitas postularet : sin et alteram abstuleris, corpus solum relinquis, nec amplius volare, verum tantum incedere noverit. Quid igitur faciet avis, si ad victum quaerendum, aut ad aliud quidpiam convertitur ? Huic similitudini res tuas confero. Januas corpus esse autumo, et in his refugium et receptaculum relinqui nobis totissimum. Asiae exercitum ale assimilo, similiter et Europæ exercitum. Si prælium auspiciati fuerimus, neuter exercitus ad prælii finem stabit. Asiaticus enim exercitus refugiet dimicare cum armatis et hastatis. Europæ exercitus quidem prælium non detrectabit : verum si viderit abire Asiaticum exercitum, nec ipse ad prælii finem manebit, sed sibi fuga consulat. Reliqui igitur tibi soli erunt januae milites et peregrini. Neque itaque conjicere quo pacto presentibus commode utaris, cum præliando nihil efficere possis. Sed enim meum consilium deproriam. Censeo pugnandum

Α τε χώραν ἀνασώζειν κειρα. Ἦν δὲ μὴ μαχώμεθα, ἡμῖν τε τὰ φρονήματα ἀπόλλυται, ἐγκαθίσταμενα ὑπὲρ δέους τοῦ βασιλέως, καὶ τοῖς πολεμίοις ἐβρωμένιστα γίνεται. Καὶ δέδοικα, μὴ ἐς τὸναντίον ἢ δοκεῖ ἡμῖν ὠφέλεια εἶσθαι, περιστῆ ἡ ἐς τὴν μάχην ἀναβολή. Καὶ ἐμοὶ τε οὐκ ἀνάσχετόν⁵⁵ μοι τὴν ἀρχὴν ἐδόκει, τὴν τε εἰσοδὸν φράττεσθαι, ὡς δεδιότων ἡμῶν, καὶ ταύτην ἡμῶν τῷ στρατῷ τὴν ἐννοίαν ἐμβαλεῖν. Ἄλλ' εὐθὺ ἐχρῆν ἰόντας εὐθὺς ἀνακινδυνεύειν συμβάλλοντας, καὶ ταύτην πειρωμένους σώζειν τὴν χώραν, μηδὲν ὑφίσθαι τοῖς πολεμίοις. Εἰ βούλει αὐτὸς, ὦ βασιλεῦ, τοῦσδε τοὺς τὴν σὴν χώραν δηώσαντας τιμωρεῖσθαι· εἰ δὲ μὴ, αὐτὸς καθήσο ἐνταῦθα· ἐγὼ δὲ τε αὐτὸς τοῦσδε σοὶ παραστήσω· ὥστε μήτε αὐτοὺς, μήτε τοὺς λοιποὺς τοὺς πρὸς ἐσπέραν, ἐθέλῃσαι ποτε ἐναντίῳ σοὶ ἐπιέναι. Ταῦτα μὲν Χασίμης ὁ Μαζάνεω παῖς εἶλε· σιωπῶντων δὲ τῶν ἄλλων, καὶ οὐ τολμώντων ἐναντίαν γνώμην τοῦ βασιλέως ἀποδείκνυσθαι, Τουραχάνης ὁ Θεσσαλίας ὑπαρχὸς εἶλες τοιάδε· Χρὴ μὲν, ὦ βασιλεῦ, ὅτι φρονῶν τυγχάνει ἕκαστος, τὰ σὲ μηδὲν τι ὑπολογιζόμενος λέγειν, καὶ ὅσα δὴ καὶ μείζω τὸν κίνδυνον παρέχεται τὰ ἐνεστώτα. Καὶ ἐπιτήδειος ἦν τυγχάνη ὦν, ἀνάγκη ἐπειδὴν τις αὐτῷ κίνδυνος ἐπιστῆ, φράζειν, ὅτι φρονεῖ ἕκαστος. Πολλῶ δ' ἂν ἔτι μᾶλλον καὶ δεσπότῃ χρεῶν ἀποδείκνυσθαι, ὅτι ἂν ἡμῶν ἕκαστος γινώσκῃ ἐς τὰ παρόντα, ὅτι τε καὶ κοινῆς ἐφ' ἡμᾶς ἀφικνεῖται ὁ κίνδυνος. Ἐγὼ γὰρ, ὦ βασιλεῦ, διοικῆμ⁵⁶, ἂν τὰ πράγματα ἦν. Ἦν δὲ τῶν πτερόγων μίαν ἀφέλῃς, κακῶς μὲν δυνήσεται χρῆσθαι αὐτῇ ἐς ὅτι ἂν γένοιτο χρεῖα. Ἦν δὲ καὶ τὴν ἐτέραν ἀφελόμενος, καταλίπῃς τὸ σῶμα αὐτῆς μόνον, ἵπτασθαι μὲν τοι οὐκ ἂν ἔτι ἔχοι, πορεύεσθαι δὲ μόνον καταλίποιτ' ἂν αὐτῇ. Πῶς δ' ἂν αὐτῇ δὲ χρῆσκιτο ἔτι τοῦ λοιποῦ ἦν τε ἐπὶ τροχὴν ἐθέλῃσῃ ἰέναι, ἦν τε ἄλλο τι χρῆσθαί οἱ ἐς τὰ παρόντα αὐτῇ ; Τοῦτο δ' ἂν λέγοιμι καὶ ἐπὶ σοῦ. Τὰς τε γὰρ θύρας σῶμά φημι εἶναι, καὶ βεβαιωτάτην ἡμῖν ὑπολείπεσθαι ὑποδοχὴν ἐνταῦθα· τὸ δὲ Ἀσίας στρατεύμα πτέρυγι τὰ εἰκάζω· ὡσαύτως καὶ τὸ Εὐρώπης. Μαχομένοις μὲν οὖν οὐδ' ἕτερα ὑποστῆναι ἐς τέλος τὸν ἀγῶνα ἐθέλῃσουσιν. Ἄλλ' ἢ μὲν Ἀσία οὐδὲ εἰς χεῖρας ἀφίξεται ταύτοις, δορυφόροις τε οὖσι καὶ ὠπιόμενοις αὐτοῖς τε· τὸ δὲ τῆς Εὐρώπης μάχεσθαι μὲν ἐθέλῃσει, ἀπρόντος δὲ τοῦ Ἀσιανοῦ, μόνον ὑπολειπόμενον, οὐκ ἔτι ἐπιμενεῖ τέλος, ἀλλὰ φευξέται καὶ αὐτὸ ὅποι ἂν δύναίτο σώζεσθαι. Ὑπολείπονται δὲ σοὶ αἱ θύραι καὶ οἱ νεήλυδες, καὶ οὐκ ἔχω συμβαλέσθαι, ὅπως ἂν σώσῃ σαυτῷ ἐπιτηδείως χρῆσθαι ἐς τὰ παρόντα, ἢ ἀμύεσθαι μόνον, οὐδὲν τι διαπραττόμενον. Ἄλλὰ δοκεῖ μὲν ἐμοὶ συμβολὴν μὲν μὴ ποιεῖσθαι, ἀλλ' ἀναχωροῦντας ἐς τοῦπίσω ἕσθαι ἐπὶ ὅτι ἂν ἡμῖν ἐμποδὸν γίγνηται⁵⁷. Καὶ τοῦτο ποιεῖν ἐς ὅ ἂν αὐτοὶ λιγῶν πιεζόμενοι τὰ μάλιστα τὰ ἐμπάλιν γίνωνται, καὶ οὕτω χαλεπῶς

Notulae marginales.

⁵⁵ Ἀνάσχοι τοῦ τῆν ἰ. M. ut c. ⁵⁶ Locus corruptus; sic etiam in uno, in al. lacuna est. Ὑπολείπειν.

R. ut in c.

ἔχουσιν ἐπιτίθεσθαι κατὰ δύναμιν. Καὶ ἔσται δὴ ἅ ἔσσει : verum ut paulatim retrocedamus, domantes τότε χρῆσθαι τούτοις ὅ τι ἂν βουλοίμεθα. Ταύτη τῆ ὀμνη quidquid obstiterit. Nec volo, ut desinamus γνώμη, ὡς ἐδόκει τε ὁμείνων τῆς προτέρας εἶναι, retrocedere tam diu, donec et ipsi fame pressi ἐτίθεντο καὶ οἱ λοιποὶ παρόντες τότε ἐς τὴν βουλὴν. persequi desierint, et retro unde venerunt, ire perrexerint. Cedentes deinde persequemur, et in angustiis constitutos adoriamur totis viribus. In hunc modum enim hostibus juxta animi sententiam agere poterimus. Huic sententiæ, quæ prædicta melior et tutior erat, etiam reliqui qui præsto erant, calculum addidere.

Ἰεσὲ δὲ ὁ Βρενέζεω ἔλεξε τοιαύδε· Ἐμοὶ δοκεῖ, ὦ βασιλεῦ, μηδὲν ἂν ἡμῖν ἐπιτήδειον. Ἦν τε γὰρ περιγένοιο πολεμίων, οὐκ ἐνορῶ, ὅ τι ἂν γένοιτό σοι ὄφελος ἀπὸ τούτου. Καὶ γὰρ τοὶ Παταζήτης ὁ Λαίλαψ σὸς πάππος ἐτρέψατο μὲν τοὺς Κελτούς τε Παίονας· οὐ μόντοι γε ὄφελος αὐτῷ ξυνέδη γε ἀπὸ τούτου. Ἄλλ' ἐς τὴν χώραν ἀποχωροῦντες τὴν σφετέραν, σφᾶς τε αὐτοὺς ἔσωσαν αὐτίκα ἴοντες καὶ τὴν χώραν διέσωσαν. Ἦν δὲ τὸ ἄντικθον συμβῆ, ὁ παῖσιον λέγειν, οἷς ξυμβήσεται χαλεπὰ ἀπὸ τούτου. Ἄμεινον δὲ πάντα αἰρεῖσθαι τὰ ἀσφαλῆ αὐτῶν τινα ἕκαστον, ἀφ' ὧν ἀποθήσεται αὐτῷ, μηδὲν τι διασφαλίσαι, ἡττηθῆναι μὲν μηδαμῶς, περιγενέσθαι δὲ τῷ ἐναντίῳ, ἢ μὴ παρὰ γνώμην ἐξίσι αὐτῷ τὰ ἔργα. Δύο δὲ αἰρέσεων, τῆς τε ἐπισφαλούς εἰσης ἡμῖν, περὶ ἧς δεδιότες βουλοίμεθα, καὶ τῆς ἀσφαλεστέρας, πολλῶ ταύτης αἰρεῖσθαι χρὴ τὴν ἀσφαλῆ μᾶλλον· καὶ ἢ ὁ νοῦς ἔχοι, ταύτη μᾶλλον ἢ ἄλλη ποι λογίζεσθαι. Ἐμοὶ δὲ ἀποχωρῆσαι μὲν τοῖς ἐναντίοις οὐτε σοι, ὦ βασιλεῦ, πρέπον ἔστιν, οὐτ' ἂν αὐτὸς συμβουλεύσαιμι· φεύγειν γὰρ ἂν δόξαιμεν, καὶ, ἐκεῖνοις μὲν ἐς τὸ βέλτιον παρίσταται· ἡμῖν δὲ ἐς τὸ ἄντικθον, οὐδ' ἂν ἐπισχεῖν ἔτι, οἶμαι, δυναίμεθα τοὺς τε Ἀσιανούς, καὶ τὸν πεζὸν ἂν ἔχομεν. ἀλλὰ μάχεσθαι μὲν μηκέτι, φραξζόμενος ἔτι βίλτιον ἐπιμένειν, ἄχρις οὗ ἐς ἀνάγκην ἀφίκωνται ὑποχωρεῖν⁸⁷· ἀποχωροῦσι δὲ ἐπιτίθεσθαι αὐτίκα σὺν τοῖς ἵππεῦσιν ἐπομένους, καὶ βλέπειν, ὅ τι ἂν δυναίμεθα. Ταύτη τῆ γνώμη ἐπὶ τῆς προτέρας ἀμείνωνι συντίθεσθαι ἔφασαν καὶ οἱ λοιποὶ τῶν τότε παρόντων, ἐνταῦθα ἐδόκει, μήτε συμβουλὴν ποιεῖσθαι, μήτε ἀποχωρεῖν, τρίθειν δὲ τὸν χρόνον αὐτοῦ ἐπιμένοντας, καὶ ἀποχωροῦσι τοῖς πολεμίοις ἐπιτίθεσθαι τὸ τῆς Εὐρώπης στρατεύμα ἐπιπέμποντας, καὶ τὴν τε εἴσοδον φυλάττειν, ὡς δεδύνηται κα μάλιστα ἀμυνομένους ἐδέδοκτο. Τὴν τε εἴσοδον φυλάττον ἢ ἐδύνατο, ὡς κράτιστα ἀμυνομένοι. Καὶ ἐπειροῦντο μὲν παρίνασι οἱ Παίονες καὶ βιάζεσθαι τοὺς Τούρκους, οὐ μόντοι ἐδύνατο· ὡς γὰρ ἐπιπίπτοντες ἐβιάζοντο ἰσχυρῶς, ἐνταῦθα οἱ λοιποὶ τῶν Τούρκων ἐπεδοήθουν, καὶ ὠθισμὸς ἐγένετο ἀμφοτέρων. Τέλος δὲ ἰσάμενοι τοὺς Παίονας οἱ τοῦ βασιλέως ἔσταντο ἐμποδῶν. Χρόνου δὲ ἐπιγενομένου, ὡς οὐδὲν ἦνυσον οἱ Παίονες, καὶ λιμῶ ἐπιέζοντο, ἐνταῦθα ἀπεχώρουν τὰ ἔμπαλιν γινόμενοι. Νυκτὸς δὲ συσκευασάμενοι ἐπορεύοντο. Ὡς δὲ ἤως ὑπέφαινε, καὶ τὸ τῶν πολεμίων στρατόπεδον εἴρων οἱ Τούρκοι οἰχόμενον, ὑπὸ τὴν νύκτα ἔμενον. Ἐνταῦθα ἐπιτε-

Notulae marginales.

(85) Ταῦτα.

⁸⁷ ἢ ἐκπο, ἀποχ.

castris proficiscuntur. Ut aurora illuxit, hostes abscessisse noctu cognoscentes Turci, paulisper substiterunt. Rex deinde eligens de suo exercitu omnes quotquot manserant et ad prælium instructi erant, eos Europæ duci tradidit, ut persequeretur hostes. Turachanem vero subsequi iussit cum Thessaliæ exercitu. Ille igitur assumptis his quos rex dederat, citatissimo cursu hostes insequitur. Joannes autem Huniades eum prænovisset Turcos cedentibus inbæsuros, delegit et ipse Pannonum robustissimos, quos in insidias locavit, quasi repugnaturus fortissime venientibus Turcis. Europæ dux cum per patentes campos iter acceleraret, insequens hostes, Turachanes 166 ejus frater occurrens, fratrem sic compellat: **T**unc per patentes campos proficisceris, ducens tantum exercitum? Scito tuam profectionem haud satis tutam esse. Nam Pannoni non ferent suos a nostris persecutionem pati. Nec sane a prælio abstinebunt, fuga sibi consulentes, cum tanto tempore nos provocaverint, ut cum ipsis prælium iniremus. Et quidem, ut apparet, pugnae sunt cupidissimi. Et jamdudum, ut opinor, fredebant, quod volebamus in planitiem descendere et decernere ferro. Suadeo igitur, ut per radices montis hujus hostes, quantum satis est, persequamur: et sic, quæ opportuna visa fuerint, iis dare poterimus. Nec dicens, Chasani non persuasit. Ipse autem cum Thessaliæ exercitu revertebatur, instructoque agmine per montis radicem profectionem faciebat. Chasanes cum exercitu Europæ per campum festinabat, et Pannoni qui fugam simulabant persequiebatur. Cum autem tractus esset ad locum insidiarum, et Chonistes tempus esse ratus incurrere in hostem, ex insidiis Turcos invadit cum suis: Barbaros multos necarunt, et multos vivos ceperunt. Plurimi Turci in hoc prælio desiderati sunt, Chatitis (86) frater Carambes Priami filius a Pannonibus captus est. Reliqui Turci in fuga capiebantur, Chasanes confugit in regis castra, paucos de suo exercitu secum habens. Veniens autem in conspectum regis, talia dixisse fertur: O rex, qualia perpassi sumus a viro quem novimus esse sceleratissimum, qui tuos hosti prodidit planissime, nam vere proditor est. Hosti nostra consilia enuntiavit, et acie instructus ire mecum noluit. Georgio autem Baco amico suo singula indicavit, quomodo essemus ipsos oppressuri. In hunc sane modum res tuæ periere, et pauci incolumes fuga evasimus. Ibi tum Chatites filius Priami (87) infestus viro propter fratrem, regem exasperavit contra Turachanem (88). Rex cum grave esse judicaret, Turachanem non esse profectum cum Europæ duce, verum aversum aliud iter in-

ξάμενος τοῦ στρατοῦ αὐτοῦ ἔσσι· ἔμενον, καὶ παρεσκευασμένοι ἦσαν, ἐπιτρέπει Χασίμη, τῷ Εὐρώπης στρατηγῷ, διώκειν τοὺς πολεμίους, καὶ τὸν γε Τουραχάνην ἐκέλευεν ἔπεσθαι ἔχοντα τὸ τῆς Θεσσαλίας στρατεύμα. Οὗτος μὲν οὖν λαβὼν τοὺτους, ὡς εἶχε ποδῶν, ἤλαυνεν ἐπιδιώκων τοὺς πολεμίους. Ἐπει δὲ Ἰωάννης προήθει τοὺς Τούρκους σφίσι ἀποχωροῦσιν ἐπιτεθησομένους, ἐπιεξάμενος καὶ οὗτος τῶν Παιόνων τινὰς τοὺς ἀρίστους, καθίστατο ἐς ἐνέδρας, ὡς ἐπιούσι τοῖς Τούρκοις, καὶ διώκουσι τὸ ἑαυτῶν στρατεύμα, ἐπιθησόμενος ἐπ' ἀμφοτέρους. Ἐνταῦθα ἐλαύνοντος τοῦ Χασίμew διὰ τοῦ πεδίου κατὰ πόδας, καὶ διώκοντος τοὺς Παιόνους, προσελάσας δὲ καὶ ὁ ἀδελφὸς Τουραχάνης ἔλεγε τῷ ἀδελφῷ ταιαυτῶν Χασίμη, σὺ μὲν ἐλαύνεις διὰ τοῦ πεδίου, στρατὸν ἔχων τοσοῦτον; Ἴσθι μὲν οὖν οὐκ ἀσφαλῆ ταύτην πορευόμενος τὴν πορείαν. Οἱ γὰρ Παιόνες οὔτε ἀνέξονται διωκόντων ἡμῶν αὐτούς, οὔτε ἡσυχίαν ἀγοντες, ἐς τοῦπίσω φεύξονται ἀσμενοί. Οἷτινες μάχεσθαι μὲν ἐς τὸ ἐμφανὲς τοσοῦτον χρόνον προδικαλοῦντο ἡμᾶς, καὶ ἀσμενοὶ ἢ ἐμοὶ δοκεῖ ἐμάχοντο, καὶ πολλοῦ, ὡς οἶμαι, κέραιντο, ὥστε αὐτοῖς ἐς τὸ πεδίου καταβάντας ἐρόσσε ἵεναι. Ἀλλὰ ταύτην τὴν ὑπὸ βίαν πορευόμενοι, ἐκείνους τε ἐπιδιώξωμεν, ὅσοις ἰκανῶς ἔχει, καὶ ἡμῖν ἔσται ἐκείνων ταμιεύεσθαι, ὅσοις ἂν ἐπιτηδεῖως ἔχωμεν. Ταῦτα λέγων, ὡς οὐκ ἐπειθε τὸν Χασίμην, ἔχων αὐτὸς Θεσσαλίας στρατεύμα, ἐτράπετο διὰ τῆς ὑπὸ βίαν συντεταγμένῳ τῷ στρατεύματι. Πορευομένῳ δὲ διὰ τοῦ πεδίου τῷ Χασίμῳ οὖν τῷ Εὐρώπης στρατῷ, ὡς ἐν καιρῷ ⁸⁸ τῷ Χωνιάτῃ, ἐνεδρεῦσαντι τὸ στρατεύμα, οἱ τε ἀμφὶ βασιλέα φεύγοντες, ἐπιφανέντος ἐκ τῆς ἐνέδρας τοῦ Ἰωάννου, ἐπελαύνουσι τοῖς βαρβάραις, καὶ τρεψάμενος ἐς φυγὴν ὁ Χωνιάτης τοῦτους, τοὺς μὲν ἐφθειρε, τοὺς δὲ καὶ ἐξώγηρσεν. Ἐνταῦθα πολλοὶ τε ἔπεσον τοῦ βασιλέως, καὶ ὁ τοῦ Χαλίλew ἀδελφός, Πριάμew ⁸⁹ παῖς, ἐάλω ὑπὸ Παιόνων. Καὶ ⁹⁰ ἄλλοι τῶν Τούρκων ἠλίσχοντο φεύγοντες, αὐτὸς τε ὁ Χασίμης ἐφρευγεν ἐπὶ τὸ βασιλέως στρατόπεδον, ὀλίγους ἔχων ἀμφ' αὐτὸν τοῦ στρατοῦ. Ἀφικόμενος δὲ ἐς ὕψιν τῷ βασιλεῖ, ἔλεξε τοιάδε· Ὁ βασιλεῦ, οἶα πεπόνθαμεν ὑπὸ ἀνδρός· ὃν ἡμεῖς ἴσμεν φαυλοτάτου, καὶ τὰ σὰ πράγματα καταπροδιδόντος τοῖς πολεμίσις! οὕτω γὰρ ἐποίησεν ἢ ἐπηγγεῖλατο, οὕτω κατὰ ταυτὸ ἵεναι ἠθέλησε. Γεωργίῳ δὲ τῷ Βούκῳ ⁹¹ ἐπιτηδεῖω τε ὄντι αὐτῷ, ὑποσημῆναι ἕκαστον ἢ ἐμέλλομεν ἐπιέναι, ἐφθείροντο τὰ σὰ πράγματα, καὶ τὸ ἐκείνου μέρος οἰχόμεθα. Ἐνταῦθα Χαλίλης ὁ Πριάμew ἀχθεσθεὶς διὰ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, ἐξέπεινε ⁹² καὶ αὐτὸς βασιλέα κατὰ τοῦ Τουραχάνew. Βασιλεὺς δὲ δεινοποιησάμενος, μὴ ἵεναι κατὰ ταυτὸ τῷ Εὐρώπης στρατηγῷ, ἀλλαχόσσε γινόμενον ἄλλην πορεύεσθαι, καταπροδι-

Notulæ marginales.

(86) Chaliles frater Carambi, qui et Carambejus, filius, a Pau.

(87) Chaliles filius Imbraimi.

⁸⁸ Ἐγένετο. Sic etiam R. ⁸⁹ R. Πριάμew, ut infra. ⁹⁰ In uno, καὶ ἄλλοι, ut infra. ⁹¹ In uno, Βούκῳ, ut infra. ⁹² R. ἐξέμηνε. Al. ut in cont.

(88) Vide Boufin. dec. 3. lib. vi, qui Chaliten etiam *Halibegum* vocat, alias etiam *Haliobassa*.

⁹⁰ In uno, καὶ ἄλλοι, ut infra. ⁹¹ In uno, Βούκῳ,

δόντα τὸ αὐτοῦ στρατεύμα, προσέλαβέ τε Τουρα-
 χάνην, καὶ ἐς φυλακὴν ποιησάμενος, ἔπεμπεν ἐς
 τὴν Ἀσίαν, ἐς Τοχάτην πόλιν ἰσχυρὰν, δέσμιόν τε
 γενόμενον, καὶ ἐς φυλακὴν ἀπαγόμενον. Καὶ Χα-
 λήης γὰρ τοι ὑπετίθετο βασιλεῖ ἀναμιμνήσκων, ὡς
 ἐκεῖνος ἐν μεγάλῃ Βιδίνιδι ⁸³ διατρίβων, καὶ ὑπαρ-
 χος ὢν τῆς παρ' Ἰστρον χώρας, Βούκιω τῷ Τριβαλ-
 λῶν ἡγεμόνι ἐπιτηδεῖω τε ἐχρῆτο καὶ συνήθει, καὶ
 διὰ τοῦτο ὑποσημαίνου αὐτοῖν ⁸⁴, ἥ δέει ἀλλήλους
 ὠφελεῖν ἐς τὰ παρόντα. Καὶ δῶρα δεχόμενον παρὰ
 τοῦ Βούκου συμβαλέσθαι αὐτῷ ἐς ὃ τι ἂν ἡγήσαιοτο
 συνοίσειν ἐκεῖνω. Καὶ ἐντεῦθεν ἀναπεισθεὶς βασι-
 λεύς, καθειρξέ τε αὐτὸν Τουραχάνην, ἐς τὴν Ἀσίαν
 ἐπιπέμψας, καὶ τὴν ἀρχὴν τῆς Θεσσαλίας ἐτέρῳ
 ἀνδρὶ ἐπέτρεπε διοικεῖν. Καὶ Τουραχάνης μὲν οὕτω
 ἐς τὴν εἰρκτὴν ἐγένετο· Γεώργιος δὲ ὁ τῶν Τριβαλ-
 λῶν ἡγεμῶν, ὡς οὐδὲν ἠνόητο αὐτῷ ὑπὸ τῶν Παιό-
 νων, ἐς τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ πέμπων ἄγγελον ἐπὶ τὰς
 θύρας, ἐπειρᾶτο τῆς τοῦ βασιλέως γνώμης, εἰ ἀπο-
 δοῖη αὐτῷ τὴν ἀρχὴν, ὥστε ἐπάγειν αὐτῷ φόρον,
 καὶ ἡμίσειαν τῆς χώρας αὐτοῦ πρόσθοον, καὶ αὐ-
 τὸς τε ἐφασκε σπένδεσθαι ἐπὶ τούτοις, καὶ τοὺς
 Παίονας ἅμα αὐτῷ πείσειν, ὑπεδέχετο ⁸⁵ ἐς τὰς
 σπονδὰς ποιῆσθαι. Ἐνταῦθα ὡς ἤκουσε τοῦ ἀγγέ-
 λου τοιαῦτα προῖσχομένου, τὰ τε ἄλλα ὑπέσχετο
 αὐτῷ, καὶ τῷ ⁸⁶ παιδί αὐτῷ ἀποδοῦναι, καὶ ἔσσεσθαι
 βασιλέως ἐπιτηδεῖους τὸ ἀπὸ τοῦδε. Ἐνταῦθα ὁ
 Βούλκος μετιῶν τῶν Παιόνων ἕκαστον, καὶ τὸν γε
 βασιλέα Λαδίσλαον, ἐπειθὲ σπένδεσθαι Ἀμουράτη,
 λέγων τοιαῦτα· Ὁ βασιλεῦ, σὲ βασιλεὺς Ἀμουράτης
 παρακαλεῖ ἐπὶ τὰς σπονδὰς, οὐ μὴν τὴν χώραν ἀπο-
 δοῖναι. Ἦν οὖν ἐμὸν πείθῃ, σπονδὰς ἐν τῷ τοιῷδε
 ποιούμενος, ἄμεινον παρασκευάσῃ ἐς τὸν πόλεμον.
 Καὶ ἐπιῶν τάδε πάντα οὐκ ἔτι τὸ δεύτερον ὑπέ-
 μένε. Ταῦτα λέγων τε ἐπειθε, καὶ ὡς ὑπέσχετο
 ποιῆσειν, ἥ ὑπετίθετο ⁸⁷ αὐτῷ ὁ Τριβαλλῆς, αὐτίκα
 ἔπεμπεν ἄγγελον παρὰ τὰς θύρας, μεταπεμπόμε-
 νος πρέσβεις, ὡς τῶν Παιόνων ποιησομένων τὴν
 εἰρήνην, καὶ αὐτὸς ἀποληψόμενος τὴν ἀρχὴν. Ἐν-
 ταῦθα Ἀμουράτης ἐπεμψε πρέσβεις, καὶ τὰς
 σπονδὰς ἐποιῶντο, ἐφ' ᾧ τὸν τε Γεώργιον ἔχειν
 τὴν χώραν αὐτοῦ, καὶ τὴν ἡμίσειαν πρόσθοον ἀπο-
 δοῖναι τῷ βασιλεῖ. Καὶ ὀρκιά τε ἅμα ἐποιῶντο,
 ἐφ' ᾧ μήτε τοὺς Παίονας ληΐζεσθαι τὴν βασιλέως
 χώραν, μήτε αὐτὸν Τούρκους διαβῆναι τὸν Ἰστρον ἐπὶ
 μηδεμιᾷ βλάβῃ, μηδεμιᾷ μηχανῇ, ἐφ' ᾧ τε πρὸς
 πάντα τὸν βίον αὐτῶν ξένους τε καὶ φίλους εἶναι
 ἀνευ τε δόλου καὶ ἀπάτης. Τοὺς δὲ Δακούς ὑποφύ-
 ρους τε εἶναι τῷ βασιλεῖ, ἃ καὶ συνέθεντο ἐν ταῖς
 βασιλέως σπονδαῖς πρὸς αὐτοὺς πρότερον γενομέ-
 ναις, καὶ ἐς τοὺς Παίονας τελεῖν, ἥ τὸ πρόσθεν
 ἔχοντες διετέλουν. Ταῦτα ὡς ἐγένετο, αὐτίκα Ἀμου-
 ράτης ἐστρατεύετο ἐπὶ Καραμάνον. Οὗτος γὰρ ὡς
 ἐπίθετο ἐπιέναι τοὺς Παίονας ἐπὶ βασιλέα Ἀμου-
 ράτην, καταβάντας τὸν Ἰστρον, ἐπὶ τὴν χώραν τοῦ
 βασιλέως ἐλαύνειν ἐν καιρῷ αὐτῷ ἔσσεσθαι σίδμενος,

A gressum, prodeuntem Europe exercitum, cum ce-
 pit, et vincitum in Asiam, ut asservaretur in vin-
 culis in urbe Tochata, misit. Chatites non cessa-
 bat iram regis augere, in memoriam redigens,
 Turachanem, cum ageret in magna Bidina, prin-
 ceptus existens regionis finitimæ Istro, usum esse
 Bucu Triballorum duce, et amico et familiari. Hac
 amicitia motum ciebat Turachanem, voluisse il-
 lum, quacunque in re posset, juvare. Nam acceptis
 a Bucu muneribus, promiserat se ei operam suam
 locaturum indefessam, quacunque in re voluisset.
 His fidem **167** dans dictis rex, Turachani vincula
 injecit, et in Asiam vincitum deduci jussit, ut ibi
 in carcerem conjiceretur, Thessaliam alii admini-
 strandam commisit. Hoc modo carcere conditus est
 B Turachanes. Georgius Triballorum dux, cum parum
 auxilii sentiret ab Pannonibus in recuperando
 principatu, legatum misit in januas regis, ut ejus
 animum exploraret, num sibi restituere vellet
 principatum. Quod si faceret, promittebat se ipsi
 tributarium fore et dimidium tributi, quod regio
 penderet, ipsi quotannis numeraturum. His condi-
 tionibus se foedus accipere velle memorabat. Quin et
 Pannonibus se persuasurum pollicebatur, ut cum
 ipso foedus, si modo vellet, ferirent. Hæc cum lega-
 tus audiente rege recensuisset, promisit se ei et filio
 redditurum principatum; verum ut deinceps in fide
 maneat, amicitiamque suam bona fide colant. Ibi
 tum Bulcus (89) Pannonum animos sibi concilians,
 etiam regem Vladislauum eo adduxit, ut foedus cum
 C Amurate faceret. At Vladislauum in hunc modum
 allocutus est: O rex, rex Amurates te ad foedus
 hortatur; nec hoc solum, verum regionem resti-
 tuere pollicetur. Si igitur me audias, foedus pan-
 ges. Nam hoc pacto res tuæ ad bellum melius
 erunt instructæ: et si deinde secundo accesseris
 hostiliter, facile vinces. Hæc ubi esset elocutus,
 statim in sententiam suam perduxit regem. Qui
 deinde ex sententia Bulci, aut quemadmodum Bul-
 co promiserat, nuntium misit in januas regis ad-
 vocans regios legatos, quasi his præsentibus fo-
 edus percussurus et regionem recepturus. Amura-
 tes igitur legatos ire jubet, quorum auctoritate fo-
 edera fiebant, quibus cavebatur, ut Georgius regio-
 nem suam teneret, et ejus regionis tributi partem
 D dimidiam regi quotannis solveret. Jusjurandum quo-
 que exigebatur, ne Pannonibus deinceps popularentur
 regis regionem, neve Turci transirent ad Istrum ad
 vastandam Pannonum regionem: verum fides ju-
 rejurando utrinque accepta est, ut ex eo tempore
 sint inter se hospites et amici: quod tamen abs-
 que dolo fraudeque utrorumque fiat. Dacis impe-
 ratur, ut sint regis tributarii, quemadmodum regio
 foedere, quod jam ante intercesserat, continebatur.
 Præterea ut pertinerent, quemadmodum hacten-
 us, ad Pannonibus. His ita compositis, Amurates con-

Notulæ marginales.

(89) Bucus.

⁸³ Βιδίνι. In uno, Βυδίνι, in al. Βυδίνη. ⁸⁴ Αὐτόν. R. ut in c. ⁸⁵ Ὑπέσχετο. ⁸⁶ R. τῷ παιδί. ⁸⁷ Ἐπ. ΑΙ. κτλ.

tinuo expeditionem contra Caramanum sumpsit. Nam hic, ubi primum cognoverat Pannonos bellum inferre Amurati, trajectoque Istro regis regionem evastare, haud incommodum sibi fore suisque rebus ratus, si regis in Asia regionem subigeret, **168** cum impetu in eam irruebat, omnia subjiciens, et in servitutem redigens, quocumque se vertisset. Caramanus namque cum audisset Pannonos petere bello Amuratem, et ipse hostili animo contra ipsum profectus est. Itaque cum ab utraque regione hostis accederet, Amuratis exercitus distrahebatur et infirmior reddebatur. Cum igitur maximum impenderet Amurati bellum, sibi utile fore ratus, foedus cum Pannonibus pepigit: omnemque belli tempestatem in Caramanum avertit. Caramanus ne vini regis experiretur, misit legatos petentem pacem: quibus mandaratum ut dicerent, se paratum esse servire Amurati, quancumque sua opera indiguisset. Sin promissis parum fidei haberet, se obsidibus et cæteris, ne quid dubitaret, cauturum.

Hæc quidem Amurati in Asia acciderunt. In Europa vero a Peloponnesiacis principibus quid in regione ejus gestum sit, nunc dicetur. Ut enim Theodorus, qui postea rex electus est, venit Byzantium in regnum suum, Constantinus cognomento Dragosis in Peloponnesum adveniens, et assumens fratris regionem, inter cætera et Spartam que vergit ad montem Taygetum, et propemodum universam Peloponnesum, præter Thomæ, qui frater erat regis, regionem obtinuit. Etiam Isthmum muro includere parabat: nec cessabat regis regionem, quæ extra Peloponnesum est, ad defectionem sollicitare: Bæotiam et Thebanorum urbem, universamque Bæotiam in ditionem redegit. Atticæ tyrannus sive princeps (90) volebat cum eo pugnare: verum tributum se quotannis ipsi pensurum promittebat. Hinc foedere icto, in amicitia receptus est. Pindum (91) quoque occupavit. Hunc montem Blaci (92) incolunt, quibus eadem cum Dacis est lingua: nec quidquam ab Dacis, qui Istrum accolunt, differre cognoscuntur. Advenientes igitur ad istum ducem, semetipsos ei dediderunt, et deinceps bellum gerebant cum Turcis in Thessalia habitantibus, accipientes ducem ab Peloponnesiaco principe. Leodoricium oppidulum in Locrensium regione situm, et Pindo adhaerens versus Phandrium urbem, principem a rege accipit. Hunc montem, qua se in Achaïam porrigit, inhabitant Arabæ viri Albanj, quibus permissum est ab rege patriam suam regere regionem. Hi quoque ad Græcos deficiebant. Contrahens igitur universam Peloponnesum in Isthmum, muro eum cingere instituit. Opus autem istud maturavit accersito fratre, qui et ipse regionem sub se habebat. Universos igitur **169** huc congregans, murum divisit, et singulis tantam, quantum brevi exstruere possent, partem assignavit. Murus Isthmi cum jam esset absolutus, exercitum

ἄ ἢ ἐπιὼν καταστρίφοιτο τὴν κατὰ τὴν Ἀσίαν βασιλέως χώραν, ἐξήλαυνέ τε καὶ ἐπφει καταδουλούμενος, ὃ τι ἂν αὐτῷ προχωροίη. Πρόσθεν γὰρ ὅτε οἱ Παίονες ἐμελλον στρατεύεσθαι ἐπὶ Ἀμουράτην τε γνώμη παραπληοῖα ὤρμητο ἐπ' αὐτόν. Ὡστε ἀπ' ἀμφοῖν ταῖν χώραιν ἐπιόντων στρατῶν, διασχίζοιτο αὐτῷ τὰ στρατεύματα, καὶ οὕτω ἀσθενῆ ξυμβαίνει γίνεσθαι. Ἀμουράτης μὲν οὖν ἐπὶ τὴν μείζονα πόλεμον ἀφικόμενος, καὶ τοῦτον αὐτῷ ἐπὶ τὸ βέλτιον θέμενος, ἐστρατεύετο αὐτίκα ἐπὶ Καραμάνον. Ὁ δὲ πρέσβεις τε πέμπων, ἤξιου τὰ τε ἄλλα αὐτῷ ὑπουργεῖν, ὧν ἂν δέοιτο αὐτοῦ, καὶ δμηήρους, καὶ πιστὰ παρέχεσθαι ἐπὶ τούτοις.

Β Ταῦτα μέντοι αὐτῷ κατὰ τὴν Ἀσίαν ξυνεβέβηκει. Κατὰ δὲ τὴν Εὐρώπην ὑπὸ μέντοι τῶν Πελοποννησίων ἡγεμόνων ἐς τὴν χώραν αὐτοῦ τοιαῦτα ἐγένετο. Ὡς γὰρ Θεόδωρος ὁ μετ' αὐτὸν βασιλεὺς Ἑλλήνων γενόμενος, ὡς οἰχόμενος παρῆν ἐς Βυζάντιον ἐπὶ τὴν βασιλείαν, Κωνσταντῖνος ὁ ἐπίκλην Δράγασις, ἀφικόμενος ἐς Πελοπόννησον, καὶ παραλαβὼν τὴν τοῦ ἀδελφοῦ χώραν, τὰ τε ἄλλα, καὶ Σπάρτην τὴν πρὸς τὸ Ταυγετον ἕρος, καὶ σχεδὸν ξύμπασαν τὴν ἄλλην Πελοπόννησον· πλὴν γὰρ τῆς τοῦ Θωμᾶ τοῦ βασιλέως ἀδελφοῦ χώρας, τὴν ἄλλην ὑφ' αὐτῷ εἶχε παραλαβὼν· ἐνταῦθα ὡς ἀφίκετο, τὸ ἦν τε ἐν τῷ Ἰσθμῷ τειχίζεσθαι παρεσκευάζετο, καὶ τὴν ἐκτὸς Πελοποννήσου χώραν ἀφίκτη ἀπὸ βασιλέως, τὴν τε Βοιωτίαν κατέσχε, καὶ τὴν Θηβῶν πόλιν ὑφ' αὐτῷ ποιησάμενος, καὶ ξύμπασαν τὴν Βοιωτίαν κατέσχε. Καὶ ὁ τῆς Ἀττικῆς τύραννος, φόρον τε ἀπάγειν αὐτῷ ὑπισχνούμενος, σπονδὰς ἐποίησατο, καὶ τὸ τε Πίνδον ἕρος. Βλάχοι δ' ἐνοικοῦσιν, αὐτοὶ τῶν Δακῶν ὁμόγλωττοι· τοῖς παρὰ τὸν Ἰσθρον Δαξίν ὠμοίωντο. Ἀφικόμενοι παρὰ τοῦτον τὴν ἡγεμόνα, παραδιδόντες σφίσι, ἐπολέμουσιν τοῖς τὴν Θετταλίαν οἰκοῦσι Τούρκοις, λαμβάνοντες ἄρχοντα παρὰ τοῦ Πελοποννησίων ἡγεμόνος. Λεωδορικίον τε τὸ κατὰ τὴν Λοκρῶν χώραν ὠκημένον πολίχνιον, Πίνδου μέντοι τὸ κατὰ τὴν Φανδρίου ἦν πόλιν ὠκημένον, ἄρχοντα λαμβάνει ἀπὸ βασιλέως· τὸ δ' αὖ κατὰ τὴν Ἀχαιαν καθήκον Ἀραβαῖοι ὠκουν ἄνδρες Ἀλβανοὶ, ὑπὸ βασιλέως συγχωρηθέντες ἄρχειν τῆς πατρίδος αὐτῶν χώρας. Καὶ οὗτοι ἀφίκοντο ἐς τοὺς Ἑλληνας. Συναγαγὼν δὲ καὶ ξύμπασαν τὴν Πελοπόννησον ἐς τὸν Ἰσθμὸν, ἐτείχισεν αὐτόν, ὡς ἠδύνατο τάχιστα. Συγκαλέσας αὐτοῦ καὶ τὴν ἀδελφόν, καὶ ὡς αὐτὸς ἦρχε χώρας, ξύμπαντας ἐνταῦθα μεταπεμφάμενος ἐτήλας τὸ τεῖχος, παραδοὺς ἐντὶ ἐκάστῳ ὅσον ἐν τοσαύτῳ χρόνῳ παρέχοιτο ἠκοδομημένον. Ὡς δὲ τὸ τεῖχος τοῦ Ἰσθμοῦ αὐτῷ παρεσκευάσθη, στρατόν τε

Notulae marginales.

(90) Nerius Aceiolus.

(91) Quem hodie *Maztono* appellant.

¹⁸ In uno, τὸ τε Ἰσθμῷ τ. At. ut. c. ¹⁹ In uno, Φανδρίον.

* (92) Valachi.

Ἐπεμπεν ἐπὶ τὴν βασιλέως χώραν, καὶ ἐδῆου τε ἅπασαν τὴν χώραν, καὶ πολέμων διεγίνετο. Μετὰ δὲ ταῦτα οὐ πολὺν χρόνον Ὀμάρης ὁ Τουραχάνεω παῖς, παραλαβὼν τὸ Θεσσαλίας στράτευμα, ἐπήλασέ τε ἐπὶ τὰς Θήβας, καὶ τὴν Ἀττικὴν, καὶ ληϊσάμενος ἐπέλαυνε λείαν ἀπάγων ἱκανήν. Ἐνθα δὲ Νέριος ὁ Ἀθηναίων τύραννος, ὡς εἶδεν τὰ Τούρκων πράγματα αὐθις ἐπανίσταται ἐς τὸ πρότερον καθεστῆκος, ἐπρεσβεύετο ἕως τὰς θύρας, καὶ τῆς αὐτῷ σπένδασθαι βασιλεῖ, ἵφ' ᾧ ἀπάγειν φόρον ὃν ἂν αὐτῷ τάξαιτο. Βασιλεὺς μὲν οὖν Ἀμουρέτης ἐπέθετό τε καὶ ἐσπεύδεν αὐτῷ, ἐφ' ᾧ καὶ πρότερον ἀπέφερε, φόρον ἀπάγειν καὶ τοῦ λοιποῦ. Ὁ δὲ Νέριος οὗτος ἀφίκετο ἀπὸ Φλωρεντίας, τῆς Τυρρηνῶν μητροπόλεως, ἐπὶ τὴν Ἀθηναίων τυραννίδα τρόπῳ τοιῷδε. Ἀντωνίος ὁ Ραινερίου παῖς, τοῦτον τε ἅμα καὶ τὴν ἀδελφὴν αὐτοῦ, μεταπεμφόμενος ἀπὸ Φλωρεντίας, προσήκοντάς τε αὐτῷ καὶ εὐγενεῖς, εἶχε παρ' ἑαυτῷ τὴν διαίταν παρεχόμενος. Ἐπεὶ δὲ ἐτελεύτησεν Ἀντωνίος, ὑπὸ εὐξίας ⁹⁰ ἀποπνεύσας κατὰ τὸν ὕπνον, ἧ τε γυνὴ αὐτοῦ ἔπεμπεν ἐς βασιλέα, τὴν ἀρχὴν ἐπιτραπῆναι αὐτῇ τε, καὶ τῷ τῆς πόλεως ἀμείνονι, ἑαυτῆς δὲ προσήκοντι, πατρὶ δὲ ἡμετέρῳ. Τοῦτον ὡς ἔπεμπε πειρασόμενον παρὰ βασιλεῖ, καὶ χρήματα διδοῦσα μεγάλα, ὥστε διαπράττεσθαι σφίσι τὴν ἀρχὴν, τῆς τε Ἀττικῆς ἅμα καὶ Βοιωτίας ὡς ἐξελαύνων ἐκ τῆς πόλεως, ἐπορεύετο παρὰ βασιλέα, εἰ προέστησαν τοῦ δήμου, κατὰ τὴν πρὸς αὐτὴν Χαλκοκονδύλην ⁹¹ ἔχθρας, τὴν τε γυναῖκα τοῦ Ἀντωνίου ἀπάτη παρήγαγον ἐκ τῆς ἀκροπόλεως, ^C καὶ τοὺς προσήκοντας Ἀντωνίου καθίστασαν τυράννους, καὶ τὸ γένος ἐξελάσαντες, αὐτοὶ ἴσχυον τὴν πόλιν. Ἐπιγαμίαν δὲ ποιησάμενοι πρὸς τὴν γυναῖκα τοῦ Ἀντωνίου ἐπὶ θετῷ αὐτῆς παιδί ἄγαθῷ, κατὰ τὴν ἀκρόπολιν παρῆσαν. Καὶ οὐ πολλῷ ὕστερον, ἐκβάλλοντες τὴν ⁹² ἀκρόπολιν, καὶ τὸ γένος ἡμῶν ἐξελαύνοντες, τὰ τῆς πόλεως πράγματα ἔσχον. Ὁ μὲν δὲ Χαλκοκονδύλης, ἀφικόμενος παρὰ βασιλέα, ἐς φυλακὴν μὲν τοι περὶ αὐτὴν ἐγένετο, ὑπὸ βασιλέως κελευόμενος παραδοῦναι τὴν χώραν ὡς δὲ ὑποσχόμενος ἐς τρεῖς ⁹³ μυριάδας χρυσίου, οὐδὲν τι ἐπρασε, στρατὸν δὲ ἐπέθετο πεπομφέναι βασιλέα ἐπὶ Βοιωτίαν, ὡς τὴν Θηβῶν πόλιν παραστησόμενον, διεπράξατό τε καὶ ἀπέδρα ἐπὶ Βυζάντιον, καταλιπὼν τοὺς τε θεράποντας, καὶ σκηνὰς ἅμα καὶ ὑποζύγια. Ἐπιθὰς δὲ νεὼς ἀπὸ Βυζαντίου, ἔπλει ἐπὶ τὴν Πελοπόννησον. Καὶ ἐνταῦθα νῆες αὐτοῦ περιπλέουσαι τῶν τυράννων τῆς Ἀττικῆς, συλλαμβάνουσί τε τὸ πλοῖον, καὶ αὐτὸν ἐλόντες Χαλκοκονδύλην, ἀνήγαγον παρὰ βασιλέα δέσμιον. Βασιλεὺς μὲν οὖν αὐτῷ ἀφῆκε τὴν αἰτίαν, καὶ συνέγνω, μηδὲν ἐπὶ τούτῳ αἰτιασάμενος. Αὐτὸς μὲντοι τὰς τρεῖς ⁹⁴ μυριάδας ἀπαιτούμενος, οὐκ ἔχειν ἀποδιδόναι ἔφασαν ⁹⁵. Ἐνταῦθεν ἡ χώρα ἐληλυθαίτο μεγάλως ὑπὸ

Amisit, qui regis regionem popularetur, et ex professo cum rege bellum gerebat. Nec multo post Amures (93) Turachanis filius, assumpto Thessaliæ exercitu, impetum in Thebas et Atticam dedit. Quibus vastatis, reversus est magna præda onustus. Nerius Atheniensium princeps, ut vidit Turcorum res deo exoriri, et pristinam felicitatis formam recipere, legatos misit in Iannas, petentem pacem, ut qui velit cum eo fœdus inire, et tributum, quemadmodum antea, quotannis solvere. Rex Amurates legationem benigne audivit, fœdusque et pacem dedit, hac conditione, ut quotannis, quemadmodum antea, sibi tributum ferret. Nerius iste a Florentia, quæ Tyrrhenorum est metropolis, ad Atticæ principatum hoc modo processit. Antonius namque Rainerii filius, hunc simul et fratrem accersens a Florentia, propinquos et cognatos suos, secum eos habuit, victum eis et necessaria ministrans. Postquam autem Antonius apoplexia in somno ictus exspiravit, uxor ejus misit legationem ad regem Amuratem, ut sibi et ei qui in ea civitate erat optimus, principatum committeret. Is erat mulieri propinquus genere, et mens pater (94) : quem misit ad regem cum huiusmodi pecuniæ vi, ut sibi principatum Atticæ regionis et Bœotici traderet. Ut autem egressus urbe iter ad regem ingrediebatur, qui in urbe erant potentissimi, odio Chalcocondylis moti, uxorem Antonii dolo deduxerunt ex arce, et Antonii propinquos in principatum promoverunt : uxorisque genus urbe expellentes, ipsi civitatem tenere. Affinitatem vero jungentes cum uxore Antonii in filio adoptivo, viro haud improbo, in arcem redierunt. Nec tamen multo post expellentes mulierem, acropolim occuparunt, et rempublicam obtinere, expulsa nostra familia. Chalcocondyles ut venit ad regem, captus et in carcerem conjectus est, iussus reddere regionem. Cum autem polliceretur triginta millia aureorum, nec sic quidem efficere quidquam potuit. Acceperat interea, regem exercitum mississe contra Bœotiam, ut Thebas urbem occuparet. Ipse interim haud cessabat sedulo agere, sicuti fugæ daretur occasio, ut aufugeret Byzantium. Quæ ubi primum oblata est, relicto tabernaculo et iumentis, profugit Byzantium : ibique conscendens navim, solvit in Peloponnesum. Naves igitur Atticæ regionis principum per mare oberrantes, navem fugientis capiant, **170** et ipsum Chalcocondylen vinctum perduxerunt ad regem. Rex ei delictorum veniam dedit, nihil enim propter delicta culpans. Cum autem ipsi poscerentur triginta mille aureos, responderunt se eos nequaquam posse solvere. Hinc regio eorum populationibus graviter divexata est ab Turcis, qui in Thessalia morabantur. Nerius

Notulæ marginales.

(93) Homares.

(94) Nota Laonici Chalcocondylæ patriam et genus.

⁹⁰ In ora, εἰμχι ἀποπνεύσας ἀποπληγείας. ⁹¹ R. Χαλκοκονδύλην. In ora, εἰμχι ὁ συγγραφεύς, ταῦτά ἐστιν ὁ Χαλκοκονδύλης. ⁹² In uno, ἐς τὴν . . . τὴν ἀκρ. ⁹³ In uno, ἑξακκο. In al. ut c.

autem princeps cum jam ab initio foret imbellis et effeminator, per insidias a fratre Antonio principatu deurbatus est. Mortuo tandem Antonio, Nerius Florentiam veniens, in principatum restitutus est. Ea tempestate, quia socia arma junxerat Nerius Græcis, ipsius regio ab Thessaliæ duce evastabatur. Cum autem gravissime populationibus urgeretur, tandem necessitate subigente pacem cum rege fecit, Græci audientes pacem inter Atticæ principem et regem convenisse, continuo arma contra Athenienses capiunt. Princeps nuntio misso indicavit regi in quanto periculo haberet, videlicet Græcos urbem obsidere, eamque summa vi, ut capiant, niti. Turachanes igitur Thessaliæ præfectus mittens nuntios ad regem, eum hortabatur ut bello Peloponnesum laceraret. Sed hæc longo tempore demum contingere. Verum ea tempestate ab duce Peloponnesi regis fratre, quemadmodum diximus, in servitutem redactus est.

Inter Græcos et in Peloponneso hæc acta sunt. Quid vero egerit rex Constantinopolitanus, in sequentibus declarabitur. Nam hic ut accepit Pannonnes abiisse, et foedera, impulsu Georgii, cum Amurato sanxisse, legatos misit ad Romanum pontificem, consulentes, quod si triremes et naves adventarent in Hellespontum, quibus præcluderetur Amurati in Europam transitus, Amuratem facile debellari posse. Si enim Europæ exercitus solus apud Amuratem relictus fuerit, haud pugnare adversus Pannonnes volet. Legati ire jussi sunt ad Gallos et Burgundiæ ducem, in memoriam revocantes cladem, quam perpessi sunt sub Pajazite imprudentia Sigismundi: eam cladem, si modo velint, Turcis reddi posse. Adiverunt itaque Romanum pontificem, et triremes impleverunt decem, quas in Hellespontum misere. Etiam pontifex decem triremes instruxit, et militibus complevit, et ad regem Joannem misit, quasi facturus quæ rex imperasset. Venientes igitur in Hellespontum, prohibuerunt Europæ accessu Amuratem. Hæc autem acciderunt juxta maritimam Macedoniæ regionem, versus Ionium. Cum fama volaret, Pannonnes in armis esse et advenire in Europam, ut inde eicerent Turcos et Amuratem, **171** jamque omnes bellum exspectarent haud dubie imminens, quia longe lateque rumor increbrescebat, Pannonnes exercitum conscribere, et Hellespontum jam ab Occidentalibus esse occupatum: singuli animum intendebant ad recuperandam patriam regionem, quasi eam nacturi, utcumque tamen alea belli cecidisset. Zenempisas igitur ab Macedonia proficiscens, assumptis qui isthic habitabant Albanis, pergebat per Argyropolichnem, et planitiem eam Castoriam usque subegit. Therizes Berrhææ princeps colligens Azatinis Scythas, necnon Turcos regis, attractis etiam plurimis ex Therma et Limna Perrhæorum (95): quibus fretus, Zenempisæ obviam

Α τοῦ βασιλέως ἐν τῇ Θεσσαλίᾳ χώρα. Νέριος δὲ τυραννος ὢν, τὴν ἀρχὴν καὶ Θηλυδρίας ὢν καὶ μαλακώτερος, ὑπὸ ἀδελφοῦ Ἀντωνίου ἀφῆρητο τὴν ἀρχὴν ἐπιβουλευθεῖς. Μετὰ δὲ ὡς ἐτελεύτησεν Ἀντωνίος, ἐς τὴν ἀρχὴν αὐθις κατέστη Νέριος ὁ Ἀντωνίου ἀδελφός, ἀπὸ Φλωρεντίας ἀφικόμενος. Τότε δὲ διὰ τὴν εἰς τοὺς Ἕλληνας αὐτοῦ συμμαχίαν, ἐδῆου τὴν χώραν ὁ τῆς Θεσσαλίας ὑπαρχος. Πράγματα δὲ ἔχων, εἰρήνην ἐποιεῖτο πρὸς βασιλέα. Καὶ οἱ Ἕλληνες πυθόμενοι, ἐστρατεύοντο ἐπὶ τὰς Ἀθήνας. Ἐνταῦθα ἀγγελὸν τε ἐπεμπε πρὸς τὸν βασιλέα, ὡς κακῶς ποιοῖεν αὐτὸν οἱ Ἕλληνες, καὶ πολιτοκοίεν τὴν πόλιν, πειρώμενοι ἐξελεῖν. Καὶ Τουραχάνης δὲ ὁ τῆς Θεσσαλίας ὑπαρχος, τῷ τε βασιλεὶ πέμπων ἀγγέλους, ἐπῆρεν ἐπὶ Πελοπόννησον στρατεύεσθαι. Β Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὑστερον χρόνῳ πολλῷ ἐγένετο· τότε δὲ ὑπὸ Πελοποννήσου ἡγεμόνι, βασιλέως δὲ ἀδελφῷ ἐδεδούλωτο, τρόπῳ ᾧ πρότερόν μοι δεδῆλωται.

Ἀλλὰ κατὰ μὲν τοὺς Ἕλληνας καὶ τὴν Πελοπόννησον τοιαῦτα ἐγένετο· κατὰ δὲ τὴν Βυζαντίου βασιλέα τὰδε συνέβηκει. Τοὺς τε γὰρ Παίονας ὡς ἤθετο ἀπελάσαντας καταλύσασθαι τῷ Ἀμουράτῃ, Γεωργίου ἐς τοῦτο παρακάλεσαντος, ἐπεμπον πρέσβεις παρὰ τὸν Ῥώμης ἀρχιερέα, ὑποτιθέμενοι, ὡς τριήρων καὶ νεῶν παραγενομένων σφίσιν ἐς τὸν Ἑλλήσποντον, ὥστε ἀπόντι αὐτῷ ἐς τὴν Ἀσίαν μὴ ἐπιτρέψαι διαθῆναι ἐς τὴν Εὐρώπην, εὐπετῆ ἂν γένοιτο ταῦτα χειροθῆναι τὰ πράγματα αὐτοῦ. Εἴ τε τὸ τῆς Εὐρώπης στράτευμα σὺν τῷ Ἀμουράτῃ ἀπομονωθῆσεται, οὐκ εἴτι εἰς χεῖρας τοῖς Παίονσιν ἵναί τι θελήσει. Ἐπεμπον δὲ καὶ ἐς τοὺς Κελτούς καὶ τὸν Βουργουντίας ἡγεμόνα, ἀναμιμνήσκοντες ὡς δίκαιοι εἴεν δίκην πράττεσθαι τῶν ἐν τῷ πολέμῳ Παιαζήτῃ ἀποθανόντων Κελτῶν διὰ τὴν τοῦ Σιγισμουάνου ἀγνωμοσύνην. Συνεπελάθοντο μὲν οὖν σὺν τῷ ἀρχιερεὶ Ῥωμαίων, καὶ τριήρεις ἐπλήρωσαν δέκα, ἐπὶ Ἑλλήσποντον πέμποντες. Καὶ ἀρχιερεὺς δὲ δέκα ἄλλας πληρώσας, ὑπέστειλεν ἐπὶ βασιλέα Ἰωάννην, ὡς ποιησομένους ἃ ὑποθαίτο αὐτοῖς βασιλεύς. Οὗτοι μὲν οὖν ἀφικόμενοι ἐς τὸν Ἑλλήσποντον, διεκώλυον Ἀμουράτην τοῦ ἐς τὴν Εὐρώπην διαθῆναι. Κατὰ δὲ τὴν παράλιον τῆς Μακεδονίας ἐς τὸν Ἰόνιον συνέβαινε τοιαῦτα. Ὡς γὰρ προσδόκιμοι ἦσαν οἱ Παίονες ἀφίξεσθαι αὐθις ἐς τὴν Εὐρώπην, ὡς ἐξελόντες Τούρκους τε καὶ Ἀμουράτην ἐκ τῆς Εὐρώπης, προϊδόντες ὅτι ἔσοιτο αὐθις ὁ πόλεμος· προηγγέλλετο γὰρ ἀπανταχῇ τῇ Εὐρώπῃ, ὡς συλλέγοιτό τε αὐθις στρατευόμενοι οἱ Παίονες, καὶ ὁ Ἑλλήσποντος ὑπὸ τῶν Ἑσπερίων κατέχοιτο· ὡρμητο καὶ αὐτὸς τις ἕκαστος ἐπὶ τὴν πατρίαν αὐτοῦ ἀρχῆς, ὡς σχήσων τε καὶ καταληψόμενος, ὃ τι ἂν αὐτῷ προχωρήσειεν. Ἐνθα δὲ καὶ Ζενεμπίσας, ἀπὸ Μακεδονίας τῆς πρὸς τὸν Ἰόνιον παραλίον ὡρμημένος, συμπαραλαμβάνων τούτους ταύτην Ἀλθανούς, οἱ ἐνήσαν αὐτῷ, προῆει διὰ τῆς Ἀργυροπολίχνης, καὶ τὴν τε πεδιάδα, ὅσην ᾠκει ἐνταῦθα

Notulae marginales.

μεχρι Καστορίας ἐπιγάγεται¹⁷. Ἐνταῦθα δὴ Θερσί-
 ζης ὁ Βερβόιας ὑπαρχος, ξυναγαγὼν τοὺς παρὰ
 Ἄζινη Σκύθας τε ἄμα, καὶ Τούρκους τοὺς βασι-
 λείως, ἐπισπομένων αὐτῷ καὶ συχνῶν τῶν ἀπὸ τῆς
 Θέρμης τε καὶ Λίμνης τῆς Περβραιδῶν, ἐπέλασέ τε
 ἄφνω, καὶ ἀπαρασκευοῖς ἐπιπεσὼν, ἐσκηνωμέ-
 νοις αὐτοῦ ταύτη πρῶτον περὶ τὴν τῆς Καστορίας
 χώραν, τοὺς πλείστους τε αὐτῶν Ἀλβανῶν διέφθει-
 ρε, καὶ αὐτὸν Ζενεμπίσαν τὸν ἡγεμόνα ἀνελὼν,
 ἐπὶ πολὺ ἤλασε φόνου, ἐνταῦθα τοὺς ἄλλους κατα-
 βαίνων. Ταύτη μέντοι ἀνὰ τὴν Εὐρώπην ἐγένετο,
 καὶ ἐς θόρυβον καθίσταντο, ὡς ἕκαστοι ἐπὶ τὰ
 σφέτερα αὐτῶν ὠρμημένοι πράγματα, καὶ οἱ Τούρ-
 κοὶ ἐς φόβον τε ἐγένοντο μέγαν, οἰόμενοι αὐτίκα
 ἀπόλλυσθαι ὑπὸ τῶν Παίωνων, καὶ τῶν παροίκων
 ἔθνων ἄλλοφύλων αὐτοῖς. Καὶ ὅπη τύχοιεν, τὰ τοί-
 χη ἐκράτυνον, καρδοκοῦντες, ἧ ἀποθήσεται ἕκα-
 στα ἐς τὸ¹⁸ τοιόνδε. Παίονες δὲ ὡς πρέσβυς ἀφι-
 κητο παρ' αὐτοῦ τοῦ Ῥωμαίων ἀρχιερέως, Ἰουλιαν-
 ὸς καρδινάλιος, ἀνὴρ τὰ τε ἄλλα ἐπισεικῆς καὶ
 ἐς τὴν Ῥωμαίων σοφίαν εὐδόκιμος, παρεκάλει τε
 ἐπὶ τὸν πόλεμον, τὸν τε ὄρκον, ὃς μέγιστος ἦν αὐ-
 τοῖς ἐν ταῖς σπονδαῖς, ἐλύσατο ἐπιτροπῇ τοῦ ἀρ-
 χιερέως, ἀνέγνω δὲ τὰ αὐτόθι. Καὶ ὠρμητο στρα-
 τεύεσθαι ἐπὶ τὴν Εὐρώπην, οἰόμενοι κηταλήψεσθαι
 αὐτὴν ἔρημον, ἀπόντος τοῦ Ἀμουράτεω κατὰ τὴν
 Ἀσίαν, καὶ διατρίβαντος, καὶ τῶν νεῶν τοῦ ἀρ-
 χιερέως αὐτοῦ ἐν τῷ Ἑλλησπόντῳ διαπλευσῶν,
 ὡς μὴ ἐπιτρέπειν διαθῆναι καὶ ὑπὸ τοῦ Ἑλλήνων
 βασιλέως ὑποσημαινοντος σφίσι ταῦτα, ὡς οὐκ ἂν
 ποτε διαδαίη ἐς τὴν Εὐρώπην. Τοὺς τε Βοσέμους ἐν
 σπονδαῖς σφίσι ποιησάμενοι κατὰ τὴν διαφορὰν, δι'
 ἃ μοι δοκεῖ καὶ τὰς Ἀμουράτεω σπονδὰς ποιή-
 σασθαι, πράγματα σφίσι παρεχόντων, καὶ ὡς παρε-
 σομένου αὐτοῖς ἀπὸ τῶν Βοσέμων χώρας πολέμου,
 ἐδίξαντο τὴν βασιλέως Ἀμουράτεω εἰρήνην. Τότε
 δὴ συνθέμενοι ἐκεῖνοις, ὡς παρεῖχεν αὐτοὺς ἐν
 καλῷ ἡσυχίαν ἄγειν, ὠρμητο στρατεῦεσθαι ἐπὶ
 τὴν Εὐρώπην, ξυμπαλαμβάνοντες¹⁹ Δᾶκας τε
 καὶ Δρακούλην, τὸν Μύρξεω παῖδα, ὃς παρῶν τε
 ἐς τὸν πόλεμον, συμπροθυμοῖτό τε καὶ συνεπιλά-
 βοῖτο, παρέχων ἵππιας ἀμφὶ τοὺς μυρλοὺς. Γεώρ-
 γιον δὲ τὸν Τριβαλλῶν ἡγεμόνα παρεκάλουν μὲν
 ἐς τὸν πόλεμον τοῦτον συνδιαφέρειν τε αὐτὸν ἄμα
 ἐκεῖνοι, ἀλλ' οὐκ ἐπειθέτο, φάμενος ἀθέμιτα ἔρ-
 γάζεσθαι αὐτοὺς, τὰς τε σπονδὰς λύοντα, καὶ ἀδι-
 κία, ἐπάρχοντα²⁰, χροῖμασί τε ἐνόμισε²¹ διαλύσειν
 αὐτῷ τὴν αἰτίαν, ὅτι οὐ στρατεύοιτο τῷ Παίωνων
 βασιλεῖ. Προηγάρειε δὲ τὸ²² τε βασιλεῖ μὴ στρα-
 τεύεσθαι, ὡς Τούρκων μέγα δυναμένων, καὶ οὐκ
 εὐπετῶς ράδιον οὕτω χειρωθῆναι ὑπὸ Παίωνων.
 Ἐώρα γὰρ τὴν παρασκευὴν οὐκ ἱκανὴν εἶναι, ὥστε
 τὴν Εὐρώπην κατασχεῖν, παμπόλλων ἐν αὐτῇ δυν-
 των Τούρκων, καὶ ἐν πολέμοις πολλὰ πειραθέντων,

A progressus est. Festinans autem, imparatos hostes,
 cum adhuc in Castoriæ regione versarentur, oppres-
 sit. Albanorum plurimos necavit: Zenempisam du-
 cem peremit, et alios complures. Hæc quidem in
 Europa evenerunt. Et ubique tumultus erat, cum
 singuli ad sua recipienda properarent. Turcos ma-
 gna incesserat formido, putantes se perituros Pan-
 nonum et finitimarum gentium Marte. Ubiunque
 igitur poterant, mœnia et muros firmabant, ex-
 spectantes quemnam præsens tumultus exitum es-
 set habiturus. Legatus, qui venerat a pontifice Ro-
 mano, Julianus nomine, cæterum cardinalis et
 vir bonus, et Romane eruditionis admodum perit-
 us, Pannonum ad bellum suscipiendum adversus
 Turcos cohortabatur: et iusjurandum, quod maxi-
 mum erat in fœdere, ex pontificis mandato solve-
 bat, quod et coram omnibus legebatur. Deinde
 impetu quodam ferebantur adversus Europam, pu-
 tantes se ipsam destitutam auxilio, Amurate ab-
 sente et in Asia moras ætente, occupaturos. Pon-
 tificis namque triremes in Hellesponto erant, nec
 sinebant Amuratem in Europam transire. Præterea
 Græcorum rex nautiabat, Amuratem non posse
 trajicere in Europam, etiamsi omnia conaretur
 omnemque lapidem moveret. Pannonum etiam pa-
 cem fecere cum Boemis, propter eam dissensionem
 qua mox fœdus cum Amurate inierant. Boemi igitur
 et ipsi accingebantur ad præsens bellum. Nam
 propterea pax convenerat, quia pulchrum videba-
 tur, ut in presentiarum discordias ponerent, et si-
 mul junctis copiis bellum Europe inferrent. Adhi-
 buerunt in belli societatem Dacos et Draculem,
 Myrxis sive Marci filium, qui ipse aderat promptus
 et auxiliarius ad id bellum, offerens decem millia
 equitum. **172** Georgium Triballorum ducem ad
 belli societatem incitabant: verum monitionibus
 non acquievit, dicens eos impia et nefanda pa-
 trare, fœderum religionem violantes, et priores in-
 juriari incipientes. Sperabat se satisfacturum regi
 Pannonum, quod non in belli societatem venisset,
 pecuniaria multa. Indicavit tamen regi, eumque di-
 ligenter monuit, ne bellum moveret contra Turcos,
 quorum magna potentia esset: eos haud facile a
 Pannonibus subigi posse. Cernebat namque Geor-
 gius, non eum esse belli apparatus, ut Europam
 obtinere possent. Plurimi namque (96) in ea age-
 bant Turci, in castris tantum non educati, quique
 plerumque non aliunde quam ex bellis victum pa-
 rarent. Genus autem hoc hominum, cum ad despe-
 rationem adactum fuerit, virtutem memorabilem
 ubique ostendere solet. Præterea ostendit Vladis-
 lao, Turcos plurimum rebus bellicis reliquas gen-
 tes excellere. Vladislaus his nihil persuasus, ab
 Erdelio (97) sive Transylvania profectus, Istrum

Notulæ marginales.

(96) Boufin. 4000 dicit.

(97) Erdelio.

¹⁷ In uno, ὑπηγ. ¹⁸ Τόν. R. ut in e. ¹⁹ In uno, συμπ. ²⁰ In uno, ὑπ. ²¹ In uno, ἐνόμισε. ²² In uno, τῷ β. in αὐτῷ τε.

trajecit, et copias omnes transportavit in regis regionem, et ibi castrametatus est juxta Euxini maritimam Dobroditiam, Bulgarorum regionem. Hinc castra moventes, Calliacren et Barnem sive Varnam (98) urbes obsidere et obpugnare aggressi sunt. Barne pactionibus in ditionem accepta est. Calliacre vero vi capta est, Pannonibus ascendentes impigre murum, et impetu in eam irrudentibus. Hanc ubi occupassent et diruissent, necnon caede diripulissent, plurimis abductis mancipiis, profecti sunt recta ad Byzantii et Orestiadis regionem.

ἐπολιόρχουν. Καὶ ἡ μὲν Βάρνη, ὡς ἐπολιόρχετο, τε προσβαλόντων τῶν Παίωνων καὶ ἀναδάντων ἐπὶ τὸ τεῖχος. Ἐξελόντες δὲ καὶ ἐξανδραποθισάμενοι, ἤλαυνον εὐθὺς τῆς Βυζαντίου χώρας καὶ Ὀρεστιάδος.

Hæc quidem egerunt Pannonæ. Amurates Mechemetis filius bello petens Caramanum, ejus regionem populatus est: et jumentorum pecorisque prædas agens, Conii arcem obsidione pressit. Caramanus ad montes regionis confugiens, ibi morabatur, volens si hostis accederet, eum fortiter repellere. Tandem legationem misit ad Amuratem, promittens obsides, necnon filium suum, quem in januas regis mittere vellet. Addebat, se duplo majus, quam hæcenus, regi tributum quotannis persolaturum. Caramanus cum his conditionibus pacem peteret, forte advenit ad regem nuntius ab Triballorum duce missus, referens Pannonæ transgressos esse Istrum. Hoc igitur nuntio nonnulli territus, petitionem Caramani admisit, et cum eo fœdus iniit: acceptisque obsidibus et filio, exercitum abduxit. Cum intelligeret Hellespontum teneri ab navibus Italicorum et Occidentalium, anxius animi erat, cum haud satis constaret quo pacto in præsentiarum in Europam 173 transvehi posset. Nec tamen exercitum, summa celeritate adhibita, ad Hellespontum ducere omisit, ut naves hostium, si adnavigarent, bombardis et reliquis tormentis abigeret. Est autem iste locus Propontidis angustissimus: et turris isti est in Asiam recedens, quæ Sacra nominatur: ut neutro sic coeat, ut ab continente submoveatur. Cum igitur huc venisset, in animo agitans Europæ et Asiæ exercitum Europam transmittere, triremes non amplius invenit. Nam ventus, qui coortus erat admodum validus, haud sinebat naves in Propontida navigare. Is ventus multis regnavit diebus, nec naves ullo modo contra ipsum nili poterant. Amurates igitur cum hostium triremes non amplius adessent, per otium ipse simul cum universis copiis in Europam transportatus est. Cum transvectus esset cum copiis suis, ad Byzantii regem nuntium misit, qui diceret se salvum et incolumem cum universo exercitu transvectum esse in Europam, et pergere contra hostes. Proinde ne cunctetur quam celerrime conscripto exercitu subsidio venire.

καὶ τὸ πλεόν τοῦ βίου σφίσι ἐνταῦθα ποιουμένων. Ἀρετὴν τε τὸ γένος τοῦτο, ἐς ἀπόγνωσιν ἀφικέσθαι, ἀξίαν λόγου ἐνδεικνύμενον ἀπανταχοῦ, καὶ ἀναλαμβάνειν τε σφᾶς τῆ γένος τοῦτον, ὑπεμίμηθηκε δαιμονίως παρὰ τὰ ἄλλα γένη. Λαδίσλαος μὲν τῶν δὲ τῶν Παίωνων βασιλεὺς, ἀπὸ τοῦ Ἐρδελίου⁹⁰ διαβάς τὸν Ἰστρὸν, καὶ τὸν στρατὸν διαπορθμεύσας, ἀφίκετο ἐς τὴν βασιλέως χώραν, καὶ αὐτοῦ ἐστρατοπεδεύετο κατὰ τὴν τοῦ Εὐξείνου παραλίαν, Δοβροτικήω τοῦ Μισοῦ⁹¹ χώραν, ἐπὶ Καλλιάρην τε καὶ ἐπὶ Βάρνην. Καὶ ἐλθόντες ἐνταῦθα, τὰς τε πόλεις προσχώρησε καθ' ὁμολογίαν· ἡ δὲ Καλλιάρη ἐάλια τὸ τεῖχος. Ἐξελόντες δὲ καὶ ἐξανδραποθισάμενοι,

καὶ οἱ μὲν ἀμφὶ ταῦτα εἶχον. Ἀμουράτης δὲ ὁ Μεχμέτσι, ἐλάσας ἐπὶ Καραμάνον, τὴν τε χώραν ἐδῆου, καὶ τὰ ἀποζύγια ληϊσάμενος, ἐπολιόρχει τὴν τοῦ Κονείου ἀκρόπολιν. Καραμάνος μὲν τῶν ἐπὶ τὰ ἄκρα τῆς χώρας ἀποφυγόν, διέτριβεν αὐτοῦ, ὡς ἦν τις ἐπ' αὐτὸν ἀπὸ τῶν ἄκρων ἀμυνόμενος, διεκαρτέρει. Καὶ ἐπρεσβεύετο πρὸς τὸν Ἀμουράτην, ὑποσχόμενος διδόναι τε ὀμῆρους, καὶ τὸν παῖδα ἐς τὰς θύρας αὐτοῦ ἐπιπέμπειν, καὶ φόρον ἀπάγειν τοῦ ἔτους διπλάσιον, οὗ ἀπέφερε πρότερον. Ταῦτα δὲ οὖν προτείνοντας τοῦ Καραμάνου, καὶ δεομένου σπένδασθαι αὐτοῦ τῷ βασιλεῖ, ἐνταῦθα ἀφίκετο ἀγγελία παρὰ τοῦ Τριβαλλῶν ηγεμόνος⁹². Καὶ οἱ Παῖονες ἐπελαύνοντες διαβαίνουσι τὸν Ἰστρὸν. Καὶ τότε δὴ τοὺς λόγους ἐδέχετο τοῦ Καραμάνου, καὶ σπονδὰς ἐποιεῖτο. Λαθὼν δὲ ὀμῆρους καὶ τὸν παῖδα αὐτοῦ, ἀπήγαγε τὸν στρατὸν. Τὴν μὲν οὖν Ἑλλήσποντον ἐπυνοθάνετο κατέχεσθαι ὑπὸ τῶν νεῶν τῶν Ἰταλικῶν καὶ Ἑσπερίων. Ἐνταῦθα ἐν ἀπόρῳ ἐχόμενος, ὃ τι χρῆσαιτο τῷ παρόντι ἐς διάβασιν, τὸν στρατὸν ὁμῶς ἤγε σπουδῇ ἐπὶ τὸν Ἑλλήσποντον, καὶ⁹³ τὰς τε τριήρεις, ἦν ἐπιπλέουσαι διακωλύσει, τοῖς τηλεβόλοις ἀπελασόμενος. Ἔστι γὰρ τοῦτο τῆς Προποντίδος στενωτάτων ἐπιεικῶς, καὶ πύργος ἐνεστὶν ἐν τῇ Ἀσίᾳ Ἰερὸν καλούμενος, ὥστε μηδαμοῦ ἐτέρωθεν ἐς τοσοῦτον βραχὺ ξυμέναι, τῷ ἡπίρῳ διαστήσαι. Ἐνταῦθα, ὡς ἐπῆγε τὸν στρατὸν διαθησόμενος, τὸν τῆς Εὐρώπης τε καὶ Ἀσιανδῶν, τὰς μὲν τριήρεις οὐκέτι κατέλαβεν ἐνταῦθα. Ἄνεμοι γὰρ ἰσχυροὶ πάνυ οὐκ εἶων τὰς τριήρεις ἐς τὴν Προποντίδα εἰσπλέειν, καὶ πνεῦμά τε ἰσχυρὸν κατῆει ἐπὶ συχνὰς ἡμέρας, βιάζόμενον τὰς ναῦς μηδαμῇ ἀναπνεῦσαι⁹⁴ ἐναντία τοῦ πνεύματος. Ἀμουράτης δὲ ὡς αἱ τριήρεις οὐκ εἶσι παρήσαν αὐτοῦ, καθ' ἡσυχίαν διέβαινε αὐτὸς τε καὶ ὁ στρατὸς ἅπας. Ἐπεὶ δὲ διεβεβήκει, ἄγγελον ἐπεμφε⁹⁵ παρὰ τὸν Βυζαντίου βασιλέα, ἐροῦντα αὐτῷ, ὡς διαβαίνει⁹⁶ σῶς, καὶ ἐπὶ τὸν ἐχθρὸν αὐτοῦ ἰθὺ ἐλαύνει, καὶ εὐχεσθαι⁹⁷ παραγγέλλει, ὡς κίλλιστα αὐτῷ τὰ ἐς τοὺς πολέμους.

Notulæ marginales.

(98) Olim Dionysiopolim.

⁹⁰ In uno, Ἀρδ. ⁹¹ Μισοῦ. Sic etiam in uno R. in al. ut c. ⁹² Hic locus, ut ex versione patet, mutilus est. In uno ut in cont. In al. ὡς οἱ Π. ⁹³ In uno, ὡς τὰς τε. ⁹⁴ In Reg. ἀναπνεῦσαι. ⁹⁵ In uno, ἐπεμψε. ⁹⁶ In uno, διαβαίνει. ⁹⁷ Forte legendum, ἐρχεσθαι παραγγέλλειν. R. ut in o.

ΛΑΟΝΙΚΟΥ ΧΑΛΚΟΚΟΝΔΥΛΟΥ
 ΑΘΗΝΑΙΟΥ
 ΑΠΟΔΕΙΞΙΣ ΙΣΤΟΡΙΩΝ Η ΕΒΔΟΜΗ.

LAONICI CHALCOCONDYLÆ
 ATHENIENSIS
 HISTORIARUM
 DE ORIGINE AC REBUS GESTIS TURCORUM
 LIBER SEPTIMUS.

Prælium Amuratis et Wladislai ad Varnam; expeditiones in Peloponnesum adversus Scanderbegum et Huniadem. Moritur Amurates anno Christi 1450.

Βασιλεὺς δὲ Ἑλλήνων, ὡς ἐπύθετο τὰ παρὰ τοῦ Ἀγγέλου, ἤχθετο μὲν εἰς εἰκὴς, διαθεθηκὸς οὕτω ὥστε μὴ διακωλύσαι τὴν διάβασιν ἀμαχητὶ, ἀλλ' ἤσυχῃ διαβάντα, τὸν τε στρατὸν αὐτοῦ ἅμα διαπορθμεύσαι. Καὶ ἔφερε μὲν χαλεπῶς, ἐβούλετο δὲ ὄπω; τῷ παρόντι γρήσαιο, καὶ εἴτε πόλεμον ἀπεγγέλλοι τῷ Ἀμουράτῃ, εἴτε εἰρήνην. Εἰ μὲν γὰρ εἰρήνη αὐτῷ εἶη πρὸς Ἀμουράτην, ἔχρην ἐλαύνοντι διὰ τοῦ Πόντου τὴν χώραν αὐτοῦ ἀγορὰν τε ἅμα παρέχειν καὶ τὰ ἐπιτήδεια. Καὶ τοῦτο ἐδόκει δεινὸν αὐτῷ εἶσθαι πρὸς τῶν Παϊόνων, ἐπειδὴν περιγίνωνται τοῦ Ἀμουράτεω, καὶ ἀχθησομένους αὐτῷ διὰ τοῦτο τοῦς Παϊόνας. Ἐδόκει τε οὖν ἐπὶ τὴν τῶν Παϊόνων μοῖραν τραπομένους, ἐλέσθαι τε τὰ ἐκείνων, καὶ πόλεμον ἀπαγγέλλειν τῷ Ἀμουράτῃ ὡς μὲν οὖν ἡ γραφὴ ἐδήλου, οὐ πάνυ τοι διεσάφησε Χαλίλης ὁ Πρατμεω, ἐπιτήδειος ὢν ἐν τῷ τότε τοῖς Ἑλλήσι, καὶ βουλόμενος ὡς ἤκιστα αὐτοὺς πολεμεῖν ἐκ τοῦ ἐμφανοῦς βασιλεῖ, πρηνὴ παραδοκῆσαι οἱ χωρήσει ὁ πόλεμος. Ἀμουράτης μὲν δὴ, τούθῃ τῶν πολεμίων ἐλαυνόντων, ἐστρατεύετο παρασκευασάμενος, καὶ τὸ ἄλλο τῆς Εὐρώπης στρατεύμα κατέλαβεν ἠθροισμένον αὐτῷ, καὶ προσιῶν ἐκάστοτέ οἱ ἐπὶ τὸν πόλεμον. Οὗτος δὲ κατόπιν ἐλαύων τοῦ Παϊόνων στρατοῦ, ἐστρατοπεδεύετο νυκτὸς,

174 Græcorum rex, ut audivit quæ afferēbat nuntius Amuratis, dolebat animo, quemadmodum verisimile est, quod eum transitu prohibere nequivisset, verum absque prælio transiisset, et per otium copias traduxisset omnes. Hæc quidem molesto ferebat animo. Deliberabat quid in præsentī rerum statu potissimum ageret, bellumne sive pacem Amurati nuntiaret. Nam si pacem cum Amurate retinere instituisset, fore ut ei per Pontī regionem exercitus ductanti, cogeretur commentum et necessaria præstare: qua re se maxime offensurum Pannonēs judicabat, et hinc maximum sibi imminere periculum a Pannonibus, si Amuratem devicissent.

175 Videbatur igitur eo tempore consultiusimū fore, se sui Pannonum partes et bellum Amurati inferre (93). Chaites Priami filius Amuraten, non omnium, quemadmodum ejus litteræ indicant, certiorē reddidisse videtur. Amicus etiamnum ea tempestate erat Græcis, et volebat hos quam minime ex aperto bellum gerere cum rege, priusquam satis explorassent, quoniam bellum esset erupturum. Amurates igitur, cum contra ipsum recta pergerent hostes, arma bene instructus capiebat: et exercitum Europæ universum congregatum accipiens, singulos ad bellum fortiter suscipiendum cohortabatur (1).

Notulæ marginales.

(99) Chaliles Imbraimi filius, *al.* Carambi.

(1) Pugnatum est ad Varnam decimo Novemb. 1444.

⁹⁹ Ἐβουλεύετο. *R.* ut in *c.*

Secutus igitur Pannonum exercitum, necnon eo loci castra muniebat, ubi hostes præterita die castra posuerant. Similiter cum dies illuxisset, haud longe ab Pannonum castris et sua locabat. Hoc faciebat per dies quatuor, ut posset contemplari hostium multitudinem, necnon quis eorum esset ad id bellum animorum habitus: an essent formidolosi, et proinde cito omissuri eam expeditionem: an audacia freti, nihil metuentes, profectionem facerent: præterea an omnia in castris eorum ordine gererentur: abundarentne comineatum copia, vel secus. Hæc omnia quis facile explorare potest, si subinde hostilem sequatur exercitum. Exactissime etiam cognoscat hoc modo, audacesne an timidi sint: præterea an inter se consentiant, si agmen sit iter ingressurum aut ingrediatur. Hæc quidem per quadriduum explorare haud cessabat Amurates. Quinto autem die Joannes Choniates ut sensit subsequi regis exercitum, deliberat, adhibito in consilium et Pannonum rege, num ibi velint prælii aleam experiri, et sic ulterius proficisci: aut prælium detrectantes, ulterius progredi, hostilem regionem occupantes. Decreto igitur facto, pugnandum esse, hostium adventum expectarunt. Amurates igitur adveniens, castra in eodem communit campo. Peregrinos primo locavit, qui per circuitum ferramenta magna deligebant: et in hunc modum ab januis quasi circulo ambiebatur rex. Ferramenta illa, quocumque cum exercitu proficiscitur rex, portant camelis, necnon peregrinorum arma. Si prælium occipiendum est, arma inter milites distribuit. Post hos scuta collocavit, et ante scuta camelos suos constituit. Hic ordo januarum est. In medio autem consistunt ipse rex et aulae ejus duces, necnon quotquot sibi de januis in exercitu præsto sunt. In proximo statuitur Europæ exercitus: cui præsi dux insignis nomine Carazies. Is autem exercitus distribuebatur per manipulos, qui 176 parvis interstitiis dirimebantur. Asiæ quoque exercitus in aciem educebatur, et a fronte locabatur in manipulos segregatus, ut se mutuo adjuvare possint, si quid periculi ab hoste ingruisset. Nam equestres copiae non nisi in turba separatæ, hosti opponi possunt, cum interim pedestres pulchre in cornua aptari possint, equites vero minime. Pannoni interim haud otio torpebant: verum et ipsi aciem exornabant per terminas et tribus suas. Pannoni in dextro, Daci in sinistro curabant eorum. Joannes Choniates habens Phazen, id est eos qui Bitaxides vocantur, proficiscebatur contra Asiæ ducem. Plurimi Asiæ haud sustinentes Pannonum impetum, antequam ad manus ventum esset, fugam arripiebant. Fugientes persequiebantur Pannoni: tandemque dispersi fugientibus inhaerentes, Asiæ

ἐνθα τῆ προτεραίᾳ ἐπηυλίζοντο οἱ Παίονες. Καὶ ἡμέρᾳ αὐτῇ ἤλαυνε, καὶ ἐστρατοπεδεύετο ἐς τὴν σταθμὸν τῶν Παίωνων ἢ ἐστρατοπεδεύοντο. Τοῦτο δὲ ἐποίησεν ἐπὶ ἡμέρας τέσσαρας, καθορῶν τε τὸ πλῆθος τῶν πολεμίων, καὶ ὡς ἔχουσι διαθέσεως ἐς αὐτὸν, εἴτε περιδραῖς ἐπὶ πᾶσιν, ὥστε ἐπὶ βραχὺν τινα χρόνον συστέλλεσθαι, εἴτε καὶ τόλμη χωροῦντες, μὴδὲν δεδιότες, στρατεύονται· καὶ ὡς ἔχουσι τε ἐπιτηδείων ἐν τῷ στρατοπέδῳ. . .⁹⁹ Ταῦτα γὰρ ἅμα συνειδὼν ἂν τις ἐπόμενος τῷ πολεμίων στρατοπέδῳ, καὶ ἐπιλογίσαιτο σαφέστατα, ὡς ἔχουσι τε δέους καὶ τόλμης, καὶ ὡς ἔχουσιν ἐπιτηδείων, καὶ πληθύος, ὁδὸς τε εἴη ὁ στρατὸς, ἢ ἐγγὺς τούτου. Ταῦτα μὲν οὖν Ἀμουράτης ἐλαύνων κατόπιν ἐλογίζετο. ἐπὶ τέσσαρας ἡμέρας· τῆ δὲ πέμπτῃ Ἰωάννης ὁ Χωνιάτης, ὡς ἤσθετο κατὰ πόδας ἐλαύνειν τὸν βασιλέως στρατὸν, ἐς βουλήν τε καθίστατο σὺν τῷ Παίωνων βασιλεῖ, καὶ ἐβουλεύοντο¹⁰⁰, εἰ τὴν μάχην αὐτῷ ποιήσαιντο, καὶ μαχεσάμενοι οὕτω, τοῦ πρόσω ἔχοιεν, ἢ ἀμαχητὶ προίειεν, καταλαμβάνοντας τὴν χώραν. Ἐνταῦθα ἔδοξε βουλευομένοις τὴν μάχην ποιησθαι, ὡς ἂν μὴ ἐπισπώμενοι ἐναχλοῖεν καὶ πράγματα ἔχοιεν, ὥστε κωλύεσθαι, ἢν τι ἐπιχειροῖεν ἐς τὴν χώραν αὐτοῦ. Ὡς οὖν ἐδέδοκτο, καὶ ἐπέμενον, ἐνταῦθα Ἀμουράτης ἀφικόμενος ἐστρατοπεδεύετο ἐν τῷ πεδίῳ. Καὶ πρῶτα μὲν τοὺς νεηλυδας παραταξάμενος ἐκυκλοῦτο ὑπὸ τῶν θυρῶν, εὐμεγέθεις πηξάμενος¹⁰¹ σιδηρίου ἐς τὴν γῆν. Φέρει δὲ τοὺτους αἰεὶ, ὅπη ἂν στρατεύηται βασιλεὺς ἐπὶ τῶν καμήλων· καὶ πρὸς γε τὰ ὄπλα τῶν νεηλυδῶν ἐπὶ τῶν καμήλων φέρει. Καὶ ὅποι ἂν ἔσαιτο αὐτῷ¹⁰² ἐν τῇ μάχῃ, διανεϊμάμενος τὰ ὄπλα, ἐς μόχλην καθίσταται. Μετὰ¹⁰³ δὲ τοὺτους τοὺς θυρούς, ἄγων καὶ τὰς καμήλους αὐτοῦ ταύτη ἔμπροσθεν τῶν θυρῶν ἔστησε, καὶ οὕτω παρατάσσετο ἐς τὰς θύρας. Ἐν μέσῳ δ' αὐτὸς τε καὶ οἱ τοῦ οἴκου ἡγεμόνες, καὶ οἱ τῶν θυρῶν, ὅσοι παρέειν αὐτῷ ἐς τὸ στρατόπεδον. Τὸ δὲ Εὐρώπης στρατεύμα παρετάσσετο αὐτῷ, ἔχοντι¹⁰⁴ στρατηγὸν Καραζιὴν, ἄνδρα εὐδόκιμον. Ἐτάσσετο δὲ κατὰ Ἰλας χιορὸς ἀπ' ἀλλήλων διεστηκυῖα· οὐ πολλῆ χιώρα. Καὶ τὸ Ἀσίας στρατεύμα ἐτάσσετο κατὰ Ἰλας ἐπὶ μέτωπον ἰσταμένας¹⁰⁵ ξυμπάσας, ὥστε ἀλλήλαις ἐπιβοηθεῖν, ἐπειδὴν τι τούτων ὑπὸ τῶν πολεμίων πονῆ. Τὰ γὰρ ἰππικὰ στρατεύματα οὐκ ἔχειν τάσσεσθαι ἄλλη ποι¹⁰⁶ ἢ κατὰ Ἰλας, ἐπεὶ τὰ πεζικὰ ἔχει καλῶς παρατάσσεσθαι ἐπὶ κέρα. Οὐ μέντοι γε οἱ ἰππικαί. Μαίονες δὲ παρετάσσοντο καὶ οὗτοι κατὰ λόχους καὶ φρήτρας¹⁰⁷. Καὶ οἱ Παίονες εἶχον τὸ δεξιὸν, οἱ δὲ Δάκες τὰ εὐώνυμον. Καὶ Ἰωάννης μὲν ὁ Χωνιάτης ἔχων τὴν Φακζὴν τοὺς Βιτάξιδας καλουμένους, ἐπήγει ἐπὶ τὴν τῆς Ἀσίας στρατηγόν. Καὶ οἱ πολλοὶ μὲν αὐτῶν οὐδὲ ἐς χεῖρας ἐλθόντες¹⁰⁸ ἐδέξαντο τοὺς Παίονας, ἀλλὰ ἔφευγον ἐκ πολλοῦ, παρδείχοντά τε ταῖς ποσὶν

Notulae marginales.

⁹⁹ Nulla est lacuna in R. ¹⁰⁰ Ἐβουλεύοντο. Sic etiam R. ¹⁰¹ Πηξάμενους. R. ut in c. ¹⁰² In uno αὐτῷ μάχῃ, δ. ¹⁰³ In uno μ. δὲ τ. θυρ. ἀγ. τὰς καμ. ¹⁰⁴ In uno, ἔχον. ¹⁰⁵ ἰσταμένους. R. ut in c. ¹⁰⁶ In uno πη. ¹⁰⁷ φρήτρας. Sic in v. In al. ut in c. ¹⁰⁸ In uno, ἐλθόντας.

ἐπεδύχαιεν, ἐνθα γινόμενοι⁹⁹ διεσπάρησαν, καὶ τὴν δευτερον τῆς Ἀσίας στρατὸν οὕτω δὴ τρεψάμενοι, ἐδίωκιν. Ὑπελείπετο δὲ αὐτῷ τὸ τῆς Εὐρώπης στρατεύμα, ἐστηκόσ τε καὶ οὐδαμῆ χωρῆσαν, ἀλλ' ἐπιμένον τοὺς πολεμίους. Δῆλα γὰρ ὡς βασιλέως ἐστηκότος τὰ στρατεύματα ταῦτα τῆς Εὐρώπης ἔστηκε. Καὶ ἦν τε μὴ δεξάμενα τοὺς πολεμίους ἐς φυγὴν γένοιτο, αὐθις ἐπάνεισιν ἐπὶ τὸ βασιλέως στρατόπεδον. Εὐώθει γὰρ γένος μετὰ γε Σκύθας τοὺς νομάδας, πάντων δὴ μάλιστα, ὧν ἡμεῖς ἴσμεν, φεῦγον αὐθις ξυλιστασθαί τε αὐτῷ, καὶ ἐπανιέναι ῥᾶδίως καὶ αὐθις ἐς τὴν μάχην, καὶ τρεπόμενον εὐπετῶς, ὅποι ἂν αὐτῷ λυσιτελοίη. Οἱ μέντοι Δάκες ἐν τῷ θορύβῳ τούτῳ τῆς μάχης, ὡς ἐώρων τοὺς Ἀλθανοὺς¹ ἐς φυγὴν τρεπομένους, οὐκέτι δὴ ἐνταῦθ' ἐπέσχον, ἀλλ' ἐς τοὺς βασιλέως θησαυροὺς τραπόμενοι, διέρπαζον τὰ τε χρήματα, καὶ τὸν βασιλέως κοιτῶνα, καὶ τὰς καμήλους ἐφόνεον, ἀλλήλοισ διακελευόμενοι. Ὡς δὲ ἔργου εἶχοντο, καὶ ἱκανῶς εἶχον τῆς διαρπαγῆς, οὐκ ἔτι ἰόντες ἐς μάχην παρετάσσοντο ἐν οὐδενί, ἀλλ' ἐπὶ τὸ ἑαυτῶν στρατόπεδον ἤλαυνον. Ἰωάννης μὲν οὖν, ὡς ἐτρέψατο τῆς Ἀσίας στρατεύμα, ἀφίκετο ἐπὶ Λαδίσλαον βασιλέα, παραινῶν αὐτῷ ἵστασθαι καὶ ἰδρῦσθαι κατὰ χώραν, μηδὲ προϊέναι ποὶ συμβαλοῦντα τοῖς πολεμίους· ὡς ἂν ἐπανιόντι κατὰ τοῦ βασιλέως χαλεπὸν ἀποβαίη, καταφυγὴ ἐκ τῆς μάχης γένοιτο. Καὶ παρηγγύα μηδενὶ φῶν ἄμφ' αὐτὸν ἐπιτρέπειν ἄλλη ποὶ² ἀπιέναι, ἀλλ' αὐτοῦ μένοντας ἐπιμένειν, ἐς ὃ ἂν μαχεσάμενος, καὶ³ τὸ τῆς Εὐρώπης στρατεύμα τρεψάμενος, ὑποστρέψῃται, καὶ τότε ἐπὶ τὰς θύρας ἄμα, ὑπολειπομένου τοῦ ἀγῶνος τούτου, ἀλώσι μετὰ ταῦτα, καὶ ἐξεργάσωνται καὶ τοῦτον τελευταῖον ἀγῶνα. Ὁ μὲν ταῦτα εἰπὼν, ἀπῆει συνταξάμενος ἐπὶ τὸ τῆς Εὐρώπης στρατεύμα, ὃ ἐπὶ τὸ εὐώνυμον τοῦ βασιλέως παρετάσσεται μέρος. Καὶ συμβαλὼν ἐμάχετο ἐπὶ χρόνον τινά. Ἐγένετο δὲ ἡ μάχη οὕτως. Ὡς συμβάλλοιεν οἱ Παῖονες ἐς χεῖρας ἐλθόντες, τρεψάμενοι τοὺς Τούρκους ἐδίωκον, ἕως οὗ ἐγένοντο ἀγχοῦ τοῦ στρατοπέδου αὐτοῦ. Μετὰ δὲ εὐθὺς συστρέψαντες οἱ Τούρκοι, ἐδίωκον τοὺς Παίονας χρόνον ἱκανόν, ἕχρις οὗ γένοιτο καὶ οὗτοι ἐν τῷ στρατοπέδῳ αὐτῶν. Καὶ ὁπότε μὲν βιασάμενοι οἱ Παῖονες τοὺς Τούρκους, ἐπικέοιντο διώκοντες, ἐνταῦθα συχνοὶ τῶν Τούρκων ἐπιπτον καταπατούμενοι ὑπὸ τῶν Παίωνων. Καὶ μὲν δὴ καὶ Παῖονες ἐν τῇ ἀποχωρήσει πολλοὶ παρεγένετο⁴, ὁπότε δὴ αἰδοὶ ἀποχωροῦντες. Ἐν τούτῳ πίπτει Κηραζιῆς τῆς Εὐρώπης στρατηγός, ξίφει Παιονικῶν βληθεὶς κατὰ τὸ στήθος, θορατῶν τραύματι. Τὰ γὰρ Παιονικὰ ξίφη, σχεδόν τοι δὴ, καὶ τὰ τῆς Γερμανίας ἀπάτης, ἐληλαμένα τυγχάνει ἐπὶ μήκιστον καὶ ὀξέα· οὐ μέντοι τοιαῦτα, οἷα καταίροντας κόπτειν, ὅτι καὶ ἀξιολόγου, ὡς τὰ βερβαρικὰ ἢ καὶ Ἰταλικὰ. Τὰ μὲν βερβαρικὰ τοιαῦτα· Τούρκων δὲ ἐστὶ ταῦτα, βάρους

A exercitum terga dare coegerunt. Regi relinquebatur Europæus exercitus, qui adhuc stabat nec quoquam fugerat, exspectans hostem. Manifestum enim esse reor, quantisper manserit rex, tantisper otium Europæ exercitum consistere. Qui etsi hostibus non restiterit, verum in fugam abierit, altamen in regia castra revertitur. Nam istud hominum genus novimus post Scythas pastores maxime fugere, seque in fuga facillime colligere, et prælium redintegrare. In fugam verò versi facile servantur. Daci inter pugnae tumultum cum cernerent Albanos in fugam effusos, nec sibi temperarunt, verum in regios thesauros conversi, eos et regioopes diripuerunt, nec non regium cubiculum, interfectis camelis, cum sese mutuo ad istam rem usque cohortarentur. Occupati isto opere cum forent, prædandique jam obrepsisset satietas, haud in prælium redibant, nec ulli parere volebant, sed in castra sua revertebantur. Joannes cum fugasset Asianum exercitum, accedebat ad regem Vladislaum, eumque diligenter monebat, ut eo loci cum suis militibus subsisteret, nec eos quoquam abire pateretur, ut sibi redeunti in pugnam contra Amuratem, si quid periculosius ingruisset, refugium tutissimum, quo se reciperet, esset. Præcepit quoque Vladislao ut obtestaretur milites qui secum erant, ne se loco moverent, verum in iisdem vestigiis hærentes exspectarent, donec fuso, fugato victoque Europæ exercitu, victor reverteretur: et donec prælium, quod nunc solum cum januis reliquum sit, conficiat. Hæc cum dixisset, confestim accingebatur, ut prælium committeret cum Europæ exercitu, qui ad sinistram regis instructus stabat, et manus conserens, aliquandiu pugnabat. Pugnae **177** autem hæc facies erat. Cum ventum esset ad manus, Pannonos Turcos fugabant, eosque usque ad castra persequiebantur. Turci conversi, deinde Pannonos insequiebantur: nec a persecutione cessarunt prius, quam et eosdem ad castra compulissent. Si quando Pannonos victoria fruebantur, Turcos persequiebantur acerrime, plurimique cadebant, obtriti a Pannonibus. Etiam Pannonos aliquando, quamvis plurimi forent, cum rubore retro gradum ferrebant. Cecidit ibidem Carazies Europæ dux, Pannonico gladio transfixus. Solent enim Pannonici gladii vulnera dare, quæ nihil differunt ab istis quæ facere consueverunt hæstæ. Gladii namque Pannonum et Germanorum longi sunt et acuti, nec librato ictu feriunt, quemadmodum barbarici et Italici. Barbarici gladii (et ejusmodi utuntur Turci) ponderosi sunt admodum, unaque tantum parte scindunt. Nec suo gladios quorum acies altius in corpora penetret. His comparantur gladii Italici, qui quondam Græcorum in usu fuerunt. Germanici et Pannonici gladii longi et rotundi, nec non interdum quadrati sunt: aciem

Notulæ marginales.

⁹⁹ R. γιν. ¹ In ora Ἀσιανοῦς, in al. Ἀλθανοῦς. ² In v. πη. ³ In κηο, καὶ τ. E. ἄρα στ. ⁴ In v. πη, ἀπεγίνοντο.

habeat acutam, et in mucronem oblongam desinunt. Vulnura infligunt, si quis iis utatur insidens equo, talia, qualia hasta dari solet. Pannonico gladio transfossus exspiravit Carazies. Nunc quid penes Vladislauum regem Pannoniarum acciderit, dicetur. Erant apud hunc regem viri complures, qui inuidebant Joanni Huniadi, ejusque virtutem ægris ferebant animis. Videntes igitur eum pulchre et decenter bellum administrare, et in fugam egisse Asiæ exercitum universum, necnon generosissime dimicare contra Europæ exercitum, ejus ducem Caraziem nomine peremerat, sic allocuti sunt regem: **O** rex, quid hic consistimus et exspectamus Joannem, eique quasi solus vir sit, permittimus hostes vincere et reliqua omnia perficere? Infamiam maximam nobis importat, dum hic otiosi tempus terimus: servum vero tuum sinimus festinare et pugnare contra hostes. Oportebat sane regem nobis adjunctum militaria facta edere, quæ plurimum laudis merentur apud uxores nostras, et apud eos qui urbes nostras inhabitant, necnon apud Turcos. Verum ille in fugam vertens tantam hominum multitudinem, gloria potitur immortalis: tibi autem hic stanti, et singula spectanti, ignominia relinquitur, quam etiam ad posterum transmittes. Nec enim est ut vereare, januarum milites nos accedentes fortiter suscepturos, cum ab Joanne adeo facile Asianus exercitus fugatus sit: verum fugam, ne dubites, inibunt. Age igitur, contra januas regis pergamus. **178** Cum enim sis rex, ut cum rege congradiaris honestum est. Hæc cum audisset rex adolescens (magna enim ista oratio pellicebatur), quam citatissimo agmine contendit ad januas, ubi Amurates stabat paratus ad prælium: et fossa munitus exspectabat, quis prælii eventus esset futurus. Pannonæ adorti sunt peregrinorum coronam, qui et ipsi fortiter inter castra prælium pro Amurate ciebant. Ibi equus, quo vehobatur Pannonum rex, securi feritur, et pedes vulneratus corruit una cum sessore. At qui proxime steterant (tantus prælii tumultus erat) non senserunt casum regis. Peregrini victoria potiuntur, caputque Pannonum regis retulerunt ad Amuratem. Nomen autem peregrini, qui id facinus memorabile ediderat, erat Therizes, qui insigne virtutis præmium apud regem consecutus est, eumque in maximo honore habuit. Ferunt Amuratem, cum Pannonæ irruebant et fortiter dimicarent, fugam inire statuisse. Antequam fugam arriperet, visum esse a viro id moliri regem: qui regem conviciis lacerans, ut qui nequaquam honeste ageret, si fuga sibi consulere, eum retinuit. Nec multo post caput regis Pannonum abscissum, allatum est in castra ad regem Musulmanorum. Pannonæ eum cederent, regem suum quaritabant. Cum autem conperissent eum in acie cecidisse et obruncatum esse,

A ἔχοντα παρμεγα, καὶ ἐφ' ἐνὶ ἔχοντα τὴν τομήν, καταβαίνουσι γε μάλιστα δὴ πάντων τῶν ἑπιφῶν, ὧν ἡμεῖς ἴσμεν. Δεύτερα δὲ τούτων τὰ Ἰταλικά, Ἑλληνικά ποτε γενόμενα. Τὰ δὲ Γερμανικά καὶ Παιονικά μακρὰ μὲν εἰσι καὶ στρογγύλα, τετράγωνα, τὴν τομήν ὀξεία, ἐς ὀξὺ δὲ πᾶν ἰχθοντα, δόρατος ἐπιφέρουσι τομήν, τοῦ ἐφ' ἵππου κατεπεριδόντος αὐτὴ, ὡς ἐς τὸ τοῦ δόρατος σχῆμα. Καραζίης μὲν οὖν οὕτως ἐτελεύτησε. Περὶ δὲ Λαδίσλαου τῶν Παϊόνων βασιλέα ἐγένετο τοιάδε. Ἦσαν γὰρ παρ' αὐτῷ ἄνδρες φθονοῦντες, καὶ ἀχθόμενοι τῷ Ἰωάννῃ διὰ τὴν ἀρετὴν. Ὡς ἐώρων αὐτὸν καλῶς διέποντα τὰ ἀμφὶ τὸν πόλεμον, καὶ τρεψάμενον μὲν τὸ τῆς Ἀσίας στρατεύμα ἅπαν, μαχόμενον δὲ καὶ πρὸς τὸ τῆς Εὐρώπης γενναϊότατα, καὶ ἀνελόντα στρατηγὸν αὐτοῦ Καραζίην, ἔλεγον πρὸς βασιλέα τοιάδε· Ὁ βασιλεῦ, τί ἐστικότες ἐνθάδε ἀναμένονμεν Ἰωάννην τάδε πάντα διαπράττεσθαι, ὡς μόνῳ ἄνδρὶ ὄντι, ἐπιτρέποντες αὐτῷ τοὺς πολέμους δηώσασθαι; Ἡμῖν γὰρ ἐς ἀισχύνην ἐπεικῆτινα φέρει πᾶν τοῦτο, ἡμᾶς μὲν ὡς ἐστηκότας, ὄρμηξ τὸν σὸν δοῦλον, μαχόμενον τούτοις τοῖς Τούρκοις. Ἐχρῆν γὰρ δὴ βασιλέα ὄντα ἡμῶν σὺν ἡμῖν τοῖς ἀμφὶ αὐτὸν οὖσιν ἀποδείκνυσθαι ἔργα, ὅσα ἐπαινεσάιντο καὶ αἱ γυναῖκες ἡμῶν, καὶ οἱ ἐν ταῖς πόλεσιν ἡμῶν τὴν μάχην πυθανόμενοι ὡς ἐγένετο, καὶ οἱ πολέμιοι. Ἄλλ' οὗτος μὲν τρεψάμενος τοσοῦτον στίβος ἀν' ἰρώπων, ἀποφέρεται δόξαν ἀθάνατον· σοὶ δὲ ἐστηκότι μόνον ἐνταῦθα, καὶ ἐφωρῶνθ' ἕκαστα, ὄνειδος καταλείπεται ἐς τοὺς ἐπιγινομένους. **C** Μηδὲ γὰρ οἴου, ὡς ἐπειδὴν τρέφεται τὰ στρατεύματα, αἱ τοῦ βασιλείως θύραι ἐπιμενοῦσιν ἡμᾶς ἐπιόντας, ἀλλὰ φεύξονται τοπαραυτίχα ὅποι προχωρήσαιεν. Ἰοὶ ὦ οὖν ἐπὶ τὰς θύρας ἴωμεν τοῦ Ἀμουράτιου. Βασιλεῦς γὰρ ὢν, προσφέρεσθαι βασιλεῖ δίκαιος ἀνεῖης. Ταῦτα ἀκούσαντα τὸν νεανίαν, ἐπειδὴ τὸ ὁ λόγος ἔργων ὅσα μεγάλων ὀρεγόμενος, καὶ ὡς εἶχε τάχους, ἐλαύνει ἐπὶ τὰς βασιλέως θύρας, ἧ ἐστήκει συντεταγμένος ὡς ἐς μάχην. Καὶ τάφρον περὶξ τε ὀρυξάμενος, ἐν τῷ στρατοπέδῳ ἐπέμενεν ἰδεῖν ἢ χωρήσει ἡ μάχη. Ὡς δὲ ἐνέβαλεν ἐς τοὺς νεήλυδας, καὶ ἐμάχοντο κυκλωσάμενοι ἐν τῷ οἱ νεήλυδες, καὶ ἀπολαθόντες, ἐμάχοντο ἀξίως λόγου. **D** Ἐνταῦθα πελέκει ὁ ἵππος τοῦ βασιλείως Παϊόνων τιτρώσκεται τοὺς πόδας, καὶ πίπτει. Πρῶτοντος δὲ οὕτω ἦσθοντο οἱ ἀμφ' αὐτὸν, οὔτε ἐϊώρακεισαν ὑπὸ τοῦ θορύβου τοῦ ἀμφ' αὐτοὺς γενομένου. Ἐνταῦθα ἀφελόμενοι τὸ κράνος οἱ νεήλυδες, καὶ ἀποταμέμενοι τὴν κεφαλὴν, ἀπήγαγον ἐς βασιλέα. Θερίζη: δὲ ἦν τοῦνομα ὁ νεήλυς, ἧ διὰ τοῦτο ἀνδρείον τι νέον ἐπέτρεψε βασιλεῦς Ἀμουράτης ἔχειν, καὶ μεγάλα ἐτίμα. Ἀμουράτης μὲν οὖν ἐνταῦθα λέγεται, ὡς ἐώρα ἐμβαλόντας τοὺς Παϊόνας, καὶ μαχομένους ἀξίως λόγου, ὄρμηξ ἐς φυγὴν. Πρὶν δὲ αὐτὸν ἐς φυγὴν τραπήναι, τίς ἰδὼν αὐτὸν ἐδάσφημης, δεινὸν λογισάμενος, εἰ ἐκφύγοιεν, κατέ-

Notulae marginales.

* Ἰδοὺ. Sic in uno; in al. ut in c.

σχε τε αὐτόν. Καὶ μετ' οὐ πολὺ τὴν κεφαλὴν τοῦ βασιλέως Παϊόνων εἰς βασιλεία Μουσουλμάνων ἀπήγαγον. Οἱ μὲν ἀμφὶ τὸν βασιλέα Παίονες, ὡς ἀπὴλαινον, ἐζήτουν τὴν βασιλεία. Μετὰ δὲ ταῦτα, ὡς ἤσθοντο ἐνταῦθα πρῶτον· καὶ ἀποθανόντες, ἐνέβαλον μὲν αὐτίκα, πειρώμενοι ἀνελεῖσθαι τὸν νεκρὸν· οὐ μόντοι περιεγένοντο· ἐπύρωσε γὰρ τοῦργον τοὺς νεήλυδας, καὶ ἐμάχοντο μεγάλως. Μετὰ δὲ ὡς οὐκ ἠδύναντο ἀνελεῖσθαι τὸν νεκρὸν, ἀπὴλαινον ἐπὶ τὸ στρατόπεδον. Καὶ αὐτίκα ἡ φήμη ἀφικομένη ἐπὶ τὸν Χωνιάτην, καὶ εἰς τοὺς ἄλλους τοὺς ἐν ταῖς συντάξεσιν, ἐπαυσέ τε μάχης, καὶ ἀποχωροῦντος καὶ ἰόντος ἐν οὐδενὶ κόσμῳ, ἐπυθάνετο ἕκαστα. Οὐκ ἔτι ἤλαινε ἐπὶ τὸ στρατόπεδον, ἀλλ' εὐθὺ τοῦ Ἰστρου ἐπορεύετο αὐτὸς τε καὶ οἱ Δάκες, καὶ ὡς εἶχον σπουδῆς, ἐφευγον ἐν οὐδενὶ κόσμῳ, καὶ οἱ ἀμφὶ τὸν βασιλέα Παϊόνων. Ἐν ταύτῃ τῇ ἀποχωρήσει ἐτελεύτησεν ὑπὸ Τούρκων Ἰουλιανὸς καρδινάλιος, ἀνὴρ τὰ πάντα γενόμενος ἀριστος. Καὶ ἄλλοι τε ἔπεσον ἐν τῇ ἀποχωρήσει ἄνδρες ἀγαθοὶ οὐκ ὀλίγοι Δακῶν. Ἰωάννης δὲ, ὡς ἐπὶ τὸν Ἰστρον ἀφίκετο, καὶ τὰ τε στρατεύματα διαθάντα διεσπάρη, ἐνταῦθα, ὡς ἐπορεύετο ὀλίγοις τοῖς ἀμφ' αὐτόν, ἐάλω ὑπὸ Δρακούλεω, τοῦ Δακῶν ἡγεμόνος πολέμιου τε ὄντος. Καὶ πρότερον δὲ Ἰωάννης ἠναντιοῦτο αὐτῷ ἐν τοῖς Παίοσι, παρὰ βασιλεὶ Λαδισλῆν, ὅτε τὴν ἔλασιν ἐποιούντο ἀπὸ τῆς Δακίας, τὸν Ἰστρον διαβαίνοντες, τὰς τε κόμας αὐτοῦ ληϊζόμενος, καὶ διέβαλε πρὸς βασιλέα Παϊόνων, ὡς φρονοῖη τε τὰ τῶν Τούρκων καὶ Ἀμουράτων, καὶ ὑποσημαῖνοι ἐκείνοις ἅτα τυγχάνοιεν πράττοντες ἕκαστα. Καὶ συνέβαλλε μὲν, ὡς ἀπολέσων, μετὰ δὲ διεπράξατο χρήμασι, καὶ ἀπελύθη διὰ ταῦτα. Πορευόμενον δὲ διὰ τῆς Δακίας, εἶλέ τε αὐτόν, τίσασθαι ἐννοούμενος, καὶ καθιέρξας, εἶχεν ἐν φυλακῇ. Οἱ μὲν οὖν Παίονες, ὡς οἴχοι ἐγένοντο, πυνθανόμενοι συλληφθέντα τὸν Ἰωάννην, δεινὸν τε ἐποιούντο καὶ ἀφόρητον ὑπὸ Δρακούλεω συλληφθῆναι ἄνδρα Παίονα, καὶ ἐν ἀξιώματι ὄντα. Ἐπεμπον δὲ κελεύοντες ἀφιέναι τὸν Ἰωάννην· εἰ δὲ μὴ, περιόψεσθαι ὡς πολέμιον ἐπιόντα ἐπ' αὐτόν πανστρατιᾷ. Ταύτη ὡς ἐπηγγέλλετο αὐτῷ ὑπὸ Παϊόνων, δαίσα· περὶ τοῖς αὐτοῦ πράγμασι, μὴ νεώτερόν τι βουλευθέντες περὶ τὸν ἄνδρα ἐξέλωσιν αὐτόν ἐπιόντες οἱ Παίονες, ἀπέλυσέ τε αὐτόν, καὶ φιλοφρονησάμενος, προέπεμφεν εἰς τοὺς Παίονας διὰ τοῦ Πρασόβου εἰς τὸ Ἀρθέλιον. Τοῦτον μὲν οὖν οὐ πολλῷ ὕστερον, Χωνιάτης κατάγιον Δᾶνον ἡγεμόνα τῆς Δακίας ἐκπεπτωκότα, ἐπέξῆλθε διαφθείρας αὐτόν τε ἕνα καὶ τὸν παῖδα αὐτοῦ. Ὡς γὰρ στρατεύμα συναγείρας, κατήγαγεν εἰς Δακίαν τὸν Δᾶνον¹, τὸν Μασαραμπᾶ² παῖδα Ἐκτεκίου καὶ Ἀμύρξω. Οὗτος παῖς σὺν τῷ παιδί αὐτοῦ καὶ παρετάσσετο ὡς εἰς μάχην. Παραταττομένων δ' ἀμφοῖν, καὶ μελλόντων ἤδη συμβαλεῖν³, οἱ Δάκες ἀπολελοιπότες ἐν τῇ παρατάξει τὸν Μύρξω παῖδα, ἠτύμολον παρὰ Δᾶνον. Ὅρων δὲ

A in praelium redeunt, volentes mortui corpus tollere; nec tamen Turcos vincere quiverunt. Hic rumor ut devenit ad reliquos qui hunc comitabantur, excrescerunt praelio. Cum autem retro cederent, et palantes nullo ornata iter facerent, omnia exacte expiscabantur. Rebus omnibus cognitis, non ad castra properabant, verum recta ad Istrum contendebant Choniatēs et Daci. Etiam Pannonēs qui regem secuti fuerant, fugam arripuere, eedentes nullo ordine. In hoc discessu interfectus est ab Turcis Julianus cardinalis, vir optimus. Ceciderunt ibidem et alii boni viri complures. Daci etiam aliquot desiderati sunt. Joannes Huniades cum ad Istrum venisset, exercitusque traduxisset, dispersi sunt milites. Cum ipse stipatus paucis incederet, captus est ab suo hoste Dracule Dacorum principe. Nam Choniatēs antea huic inter Pannonēs adversatus erat, in conspectu regis Vladislai; et iter faciens ex Dacia, et Istrum transiens cum copiis, urbes ejus diripiebat. Præterea detulit eum apud regem Vladislai, quasi saveret Turcis et res Amuratis sedulo adjuvaret, subinde Pannonum consilia iis significando. Verum Dracules in eum **179** irruii ira percitus, quasi eum interfecturus. Sed pecunia tantum effecit ut incolumis dimitteretur et inviolatus. Cum autem iret per Daciam, captus est ab Dracule, a quo in carcerem coejectus est, eum ulcisci in animum cum induxisset. Pannonēs in patriam reversi, cum accepissent Joannem esse captum, id grave et intolerandum judicabant. Haud enim ferendum censebatur, ut vir Pannonius et in dignitate collocatus, ab Dracule caperetur. Quapropter miserunt legatos, qui juberent, ut dimitteret Joannem. Sin minus, sciat nos eum pro hoste habituros, et cum universis copiis nostris contra ipsum profecturos. Hæc cum nuntiarentur a Pannonibus, sibi suisque metuens Dracules, ne quid furiosius consultarent, et hostiliter accedentes virum vi eriperent, Choniatem dimittere decrevit. Benigneque eum tractans, haud cessavit eum comitari per Prasobum, Ardelium usque ad Pannonēs. Draculem autem haud multo post Choniatēs, cum expeditionem pro Dano Daciæ principe suscepit, una cum filio peremit. Nam conscripto exercitu, Danum Masarempis filium in Daciam reducere parabat. At Dracules una cum filio repugnare hostibus statuebat, et præparabantur ambo ad praelium. Et jam ille descenderat in aciem. Cumque acies utrinque instructæ constitissent et poscerent praelium, Daci relicto Myræ filio, ad Danum ex acie transfugerunt. Qui ubi vidit, se relicto, Dacos transire ad Danum, fugam inibat: quem fuga sibi consalientem Danus quam fortissime persecutus est, comprehendensque Draculem una cum filio, utrumque trucidavit. In hunc modum rebus gestis, redibat

Notas marginales.

¹ In uno Τούρκων· in al. ut in c. ² Δᾶνον. ³ τοῦ Σαραμπᾶ. *Locus suspectus, et Latina quoque versio aliquantum discrepat.* In uno, τοῦ Δᾶνον τοῦ Μασ., in al. ut c. ⁴ In uno, συμβάλλειν.

domum. Nec multo post eum ducem et rerum gubernatorem ererant, cum bello peterentur a Germanis et Boemis, eique res administrare pro suo arbitrio permisere. Comparans igitur exercitum, profectus est contra Boemos, et longo tempore cum his bellum gessit. Tandem collatis signis pugnans cum Isera (2), viro in re militari conspicuo, victus est. Verum cum denuo cum isto congregaretur, victoriam recepit. Amurates caput regis Vladislai hastæ præfixum cum hinc inde misisset et exercitibus suis ostentasset, collectis omnibus domum reversus est. In eo prælio Turcorum, quemadmodum ab his accepimus, ceciderunt sex milia. Verum Pannonos aliquanto cæsi sunt plures. In discessu etiam plurimi Daci amissi sunt.

ἐνταῦθα τοὺς Δάκας ὠρμημένους ἵνα εὐμπαντας εἰς τὸν Δᾶνον, ὠρμητο εἰς φυγὴν. Καὶ ὁ μὲν ἐφευγε, Δᾶνος δὲ ἐδίωκεν ἀνά κράτος, καὶ συλλαβὼν, ἀμφοῦ ἀνείλεν αὐτίκα. Οὕτως μὲν οὖν ἐκομίζετο ἐπ' οἴκου. Καὶ οὐ πολλῷ ἕστερον στρατηγὸν τε εἶλοντο αὐτὸν, καὶ ἐπιστάτην τῶν πραγμάτων σφίσι, ἤδη ὑπὸ τῆς Γερμανῶν καὶ Βοέμων πολεμουμένους, καὶ ἐπέτρεψαν αὐτῷ τὰ πράγματα διαθεῖναι, ἢ ἂν αὐτῷ φείνοιο. Καὶ στρατὸν τε συλλέξας, ἐστρατεύετο ἐπὶ Βοέμους, καὶ ἐπολέμει δὴ τούτοις συχνόν τινα χρόνον. Καὶ πρὸς Ἰσκραν δὲ, ἄνδρα εὐδαίμονον ἐν στρατηγαῖς, ἀπανταχῇ ἐπολέμει, καὶ συμβαλὼν ἠττήθη. Καὶ ἕστερον αὖθις ἐπῆει τε συμβαλὼν, καὶ περιεγένετο. Ἀμουράτης δὲ, ὡς τοῦ βασιλέως Λαδισλάου τὴν κεφαλὴν ἀποτεμόμενος¹⁰, ἐπὶ δόρατος περιέπεμπε τε, καὶ ἐπεδείκνυ εἰς τὰ στρατεύματα, συσκευαζάμενος ἐντεῦθεν, ἐκομίζετο ἐπ' οἴκου. Ἐπέσου δὲ ἐν ταύτῃ τῇ μάχῃ Τούρκων μὲν, ὡς αὐτοὶ λέγουσιν, ἀμφὶ τοὺς ἑξακισχιλίους, Παιδῶν δὲ καὶ πλείους τούτων. Ἀπόλοντο δ' οἱ πλείους ἐν τῇ ἀποχωρήσει ὑπὸ Δακῶν¹¹.

Hunc finem Turcica expeditio sortita est. Rerum summa rediit ad Amuratem, cum eos qui in Europa erant, ceptorum admodum puderet. 180 Therizen, qui Vladislauum obtruncaverat, ejusque caput in castra attulerat, Amurates regionibus et opibus plurimis donavit, eumque præfectum constituit. Corpus Caraizis ferens Adrianopolim, magnifice sepeliri curavit, ipseque exsequias honorifice duxit. In hujus locum substituit Scuram virum Albanum, ut Asiæ dux esset, quem captum abduxit ex Albanorum regione, eumque in sua domo educavit. Primum declaravit eum præfectum, postea eum Asiæ ducem designavit. Phatumam vero honore sive dignitate sua privans (erat enim regiæ domus judex), Saraxiem virum Græcum genere, in ejus locum subrogavit. Potentiam autem maximam tenebat Chatites Priami filius, quo in januis regis vir prudentior non erat. Nec multo post Amurates Phatumam comprehendit jussit, opesque omnes ei ademit, quarum numerus complectebatur circiter quinquaginta centum myriades auri: argenti autem circiter quadraginta millia librarum. Græcorum rex in fœdus rediit cum Amurate, idque nec amplius violatum est. Nam quietem amplexus est, regemque Amuratem muneribus coluit, ut nihil mali contra ipsum amplius moliri institueret. Fœda autem contentio erat inter regem Græcorum et fratrem Theodorum coorta, qui Byzantium venerat, ut regnum a fratre susciperet. Is se pro rege gerebat, fratrique resistebat. Postremo ex aperto inter se hostiles inimicitias gessere. Nam expeditionem sumpsit adversus Byzantii regem Theodorus frater, cui Selyliria et regio limitima commissæ erat. Cum enim peteret reditus sufficientes, quibus vitam suam commode sustinere posset, repulsam passus est. Hinc bellum inter ipsum et fratrem est

Β Ταῦτα μὲν οὖν οὕτως ἐγένετο. Καὶ τὰ πράγματα ἐπανῆκεν αὖθις τῷ Ἀμουράτῃ, εἰς ἐνδοιασμὸν τοῖς ἀνὰ τὴν Εὐρώπην ἀφικομένοις οὐκ ὀλίγον. Θερίζην μέντοι τὴν τὴν κεφαλὴν τοῦ βασιλέως ἀπανεγκάμενον χρήμασι τε πολλοῖς ἐδώρησατο, καὶ χώρας τε ὑπαρχον ἀπέθεξε. Τὸ μέντοι Καραίζω σῶμα ἐνεγκάμενος, εἰς Ἀδριανούπολιν ἐξήνεγκέ τε αὐτὸς βασιλεὺς μεγάλως, καὶ ἐθαψεν ἀξίως λόγου. Καὶ Σκουραν ἀντ' αὐτοῦ ἐστήσατο στρατηγὸν τῆς Ἀσίας, ἄνδρα Ἕλθανὸν τὸ γένος, ὃν ἀνδραποδισάμενος ἀπὸ τῆς Ἕλθανῶν χώρας, ἐξέτρεψε τε αὐτὸς βασιλεὺς ἐν τῷ οἴκῳ οἱ. Καὶ ἀπέδειξε πρῶτα μὲν ὑπαρχον, μετὰ δὲ στρατηγὸν τῆς Ἀσίας. Φιτουμᾶν δὲ ἐκβαλὼν ἐκ τῆς τιμῆς, πρυτανεὺς γὰρ ἦν αὐτῷ οἴκου τοῦ βασιλέως, Σαραζιὴν παῖδα τὸ γένος Ἕλληνα εἰς τὴν ἐκείνου ἱερίσατο χώραν. Τὸ κράτος δ' εἶχε Καλίλης ὁ Πραμειω, ἄνθρωπος τὰ εἰς σύνεσιν τὰ πρῶτα φερόμενος παῖς τοῦ βασιλέως θυρίας. Τὸν μὲν οὖν Φατουμᾶν οὐ πολλῷ ἕστερον συλλαβὼν, τὴν οὐσίαν αὐτοῦ ἀφείλετο εἰς πενήκοντα καὶ ἑκατὸν μυριάδας, ἀργύρια δ' εἰς τετράκις¹² τόλанта. Τῷ μέντοι Ἕλλήνων βασιλεὺς σπονδαί τε ἦσαν ὑπὸ βασιλέως, καὶ οὐκ ἐτι ἐλλέλυτο· εἶχε τε ἡσυχος ἐν τῷ παρόντι, καὶ ἐθεράπευε τὸν βασιλέα δώροις, ὥστε μηδὲν αὐτῷ χαλεπὸν ἐπὶ νοῦν βαλέσθαι τὴν βασιλέα Ἀμουράτην. Ἦν γὰρ δὴ αὐτῷ διαφορὰ πρὸς τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Θεόδωρον τὸν νεωστὶ ἀφικόμενον ἐπὶ Βυζάντιον, διαδεξόμενον τὴν ἀρχὴν παρὰ τοῦ ἀδελφοῦ. Καὶ ἐπραττεν οὗτος τὰ πρὸς βασιλέα ἐναντιούμενος τῷ ἀδελφῷ. Καὶ ἕστερον τε ἐξηνέχθη αὐτῷ εἰς εὐφανῆ διαφορὰν, καὶ ἐστρατεύετο ἐπὶ Βυζαντίου βασιλέα Θεόδωρος ὁ ἀδελφός, τὴν τε Συληθρίαν ἐπιτετραμμένος καὶ τὴν περιόικον ταύτης. Αἰτούμενος γὰρ ἰκνήνην πρόσσodon αὐτῷ εἰς τὸ ἀποζῆν, οὐκ ἐτύγγανεν. Ὅθεν εἰς πόλεμόν τε καθίστατο τῷ ἀδελφῷ, καὶ ἐστρατεύετο. Ἐστερον μέντοι προινή ὅτι οὖν διαπράξασθαι αὐτῷ, ἐτελεύτησε νόσῳ λοιμώδει τὸν βίον ἀπολιπὼν. Κωνσταντι-

Notulæ marginales.

(2) Gisera Boem, qui alias Joannes de Braudis. Bouff. i. 3-de. lib. v.

¹⁰ ἀποταρόμενος. Sic etiam in uno; in al. ut c. ¹¹ In ora Τούρκων. ¹² τετρακισχίλια in al. ut c.

νος μὲν δὴ, ὁ τῆς Πελοποννήσου ἡγεμὼν, τὴν τε χῶ-
ραν τοῦ βασιλέως καταστρεφάμενος, Πίνδον τε καὶ
Βοιωτίαν, καὶ τοὺς Λοκροὺς, τοὺς Ὀζόλας καλουμέ-
νου, καὶ τὴν τε χῶραν εὐήρου, καὶ πολεμῶν οὐκ
άνει, ἀλλ' ἐπὶ τὴν Ἀττικὴν ἐστρατεύετο, ὡς καὶ
πρότερόν μοι δεδήλωται. Ἐνταῦθα πυθόμενος ἕκα-
στα ὁ βασιλεὺς, οὐκ ἠνέσχετο, ἀλλὰ περιαγγέλλων
τὴν στρατὸν αὐτῷ παρεῖναι ἐς τὰς Φερράς τῆς τε
Ἀσίας καὶ Εὐρώπης ἐξήλκυεν ἀπὸ Ἀδριανουπό-
λεως. Ἀνέγνω δ' αὐτὸν στρατεύεσθαι ἐπὶ Πελοπόν-
νησον καὶ Νέρης ὁ τῶν Ἀθηναίων τύραννος, οὐκ ἤκι-
στα δὲ Τουραχάνης ὁ Θεσσαλίας ὑπαρχος. Ὁ μὲντοι
Κωνσταντῖνος, ὡς ἐτείχεσε τὸν Ἴσθμόν, ἐνταῦθα ἐκά-
θητο, φυλακὰς ἔχων ἢ ἐγκαθιστὰς εἰς τὸν Ἴσθμόν,
καὶ αὐτὸς αὐτοῦ τὰ πολλὰ διατρέψων ἐτύγγανεν.
Ἐπεὶ τε δὴ ἐπέθετο Ἀμουράτην στρατεύεσθαι ἐπ'
σὺτὸν, μεταπέμπετο αὐτοῦ σύμπαντας τοὺς ἐν τῇ
Πελοποννήσῳ, καὶ τὸν τε ἀδελφὸν αὐτοῦ ἄμα, ὃς
ἐτύγγανε γάμον ἔχων τῆς παιδὸς αὐτοῦ. Ἠρμόσατο
γὰρ ἤδη τῷ Τριβαλλῶν ἡγεμόνι παιδί Ἐλεζάρῳ.
Οὗτοι μὲν οὖν ἐς τὸν Ἴσθμόν ἢ ἐπηγγέλλοντο παρ-
ῆσαν, καὶ τὸ τεῖχος ἐκράτυνον, ἢ ἐδόκει αὐτοῖς ἰσχυ-
ρῶς ἔξειν ἀμυνομένους. Ἀμουράτης δὲ ἐπελαύνων,
συμπαρλαμβάνων καὶ τὰ στρατεύματα τῆς χῶρας
ἔποι γένοιτο, παρῆν ἐς τὰς Θήβας, ὅτε καὶ ὁ Νέρης
αὐτῷ παρεγένετο, στρατὸν ἀγόμενός ἀπὸ Ἀθηναίων.
Ἐλθὼν δὲ ἐπὶ τὰς Μιγγίας, ἐστρατοπεδεύετο, καὶ
τηλεδόλους τε καὶ πλοκάδια παρασκευαζόμενος ἐπὶ
ἡμέρας τινάς. Μετὰ δὲ ταῦτα ἐπικαταβὰς εἰς τὸν
Ἴσθμόν, ἐστρατοπεδεύετο ἀπὸ θαλάττης εἰς θάλατ-
ταν, καθήκοντος τοῦ στρατοπέδου καὶ τῶν σκευῶν.

Ἐνταῦθα κατάσκοπος τῶν Πελοποννησίων, ὡς ὑπο-
στρέψας, ἀπήγγειλε τό τε πλῆθος τοῦ βασιλέως,
καὶ ὑποζύγια καὶ καμήλους, καὶ οὐκ ἠνέσχετο αἰγῇ
παρελθεῖν, ἀλλ' ἐπὶ τὸν ἡγεμόνα ἔλεξε τοιαύτως· Ὡ δέ-
σποτα, οἷα δὴ κακὰ εἰργάσω τὴν Πελοπόννησον πό-
λεμον τοιοῦτον βασιλεὶ ἀνελάμενος; ὃς τὴν τε Ἀσίαν
σύμπαντα καὶ Εὐρώπην ἄγων, οὐδ' ὅποι στήσεται
ἔξει, οὐδ' εἰ διπλοῦν σοι τελεχος ἐς τὸν Ἴσθμόν ἐληλυ-
μμένον εἶη. Ἀλλὰ πρὸς Θεοῦ πρόεθαι, τε πέμπε ὅτι
τόχιστα, καὶ ἐς διαλλαγὴν προκαλοῦ τὸν βασιλεῖα
τοῦτον, ὡς ἂν μὴ ἡμᾶς κακοὺς κακῶς ἐπιτρέψῃ τὸ
παράπαν. Ταῦτα εἰπόντος αὐτοῦ, θυμωθῆναι τε τὸν
ἡγεμόνα, καὶ θυμωθέντα, κελεῦσαι ἐς εἰρκτὴν ἀγα-
γεῖν τὸν ἄνθρωπον, ὡς ἂν ταῦτα πύθοιτο, οἷα ἀπο-
βαίνοι. Ἔτυχε δ' αὐτῷ πρέσβυς ἀπεσταλμένος παρὰ
βασιλεία· αὐ μὲντοι μέτρια ἐζήτηι γενέσθαι αὐτῷ.
Ἠξίου τε γὰρ τὸν τε Ἴσθμόν ἐστηκέναι αὐτῷ, καὶ
τὴν ἐκτὸς χῶραν τοῦ βασιλέως, ὅσων ὑπηγάγετο,
ἔχειν αὐτῶν. Καὶ αὐτὸς μὲν δὲ ταῦτα τὴν δίκην
ὑπέσχετο ὑπὸ βασιλείῳ· τὸν τε πρέσβυν καθείρξας
ἐν Φερραῖς εἶχεν ἐν φυλακῇ. Αὐτὸς δὲ ἤλαυνεν ἐπὶ
Πελοπόννησον μέτρον χειμῶνος. Ἦν δ' ὁ πρέσβυς Χαλ-
κοκονδύλης Ἀθηναῖος. Τοῦτον ἐν Φερραῖς καθείρ-
ξας, αὐτὸν τε καὶ τοὺς θεράποντας, ἐπήλαυνε. Δοκεῖ
δέ μοι Ἀμουράτης, ὡς ἐν Μιγγίαις ἐστρατοπεδεύετο,
καὶ τοὺς ἀρίστους παραλαβὼν τοῦ στρατοῦ, εἶησαν δὲ
οὗτοι ἀμφὶ τοῦ, ἑξακισχιλίου, περιῶν τὸν Ἴσθμόν,

A exortum. Prius tamen quam quidquam bellando
profecisset, vitam suam ægruinosam relinquens
mortuus est. Duce interim Peloponnesi incur-
sionem faciente in regionem regis, suæque di-
tioni Pindum, Boeotiam, Locros, qui Ozolæ di-
cuntur jungente, neque ab Attica etiam abstinente.
Ea ubi accepit Amurates, haud diutius cunctan-
dum sibi ratus, præcepit ut Asianus et Europæus
exercitus ad se Pherras, relicta Adrianopoli, veni-
rent. Incitavit autem eum Nerius Athenarum
princeps, necnon Turachanes Thessaliæ præfectus,
ut exercitum recta ad Peloponnesum duceret.
Constantinus Isthmum muro includens, eundem
etiam præsidiiis emuniens, plerumque ibi versa-
batur. Ubi intellexit Amuratem hostiliter cum
exercitu accedere, omnes quotquot in Peloponne-
so erant, accersivit, **181** necnon fratrem suum,
qui eo tempore nuptias filiae suæ concelebrabat.
Nam eam elocaverat Triballorum principis filio
Eleazari. Hi igitur accersiti in Isthmum adveniunt,
morumque firman, ut esset propugnaculum mu-
nitissimum ad propulsandos hostes. Amurates
accedebat, et non cessabat copias suas augere,
assumens ex omnibus regionibus, quas permea-
bat, milites. Venit igitur Thebas, quo venerat
cum exercitu Nerius Atheniensis, ut juvaret eum
adversans Peloponnesiacos. Cum itaque perve-
nisset Mingias, castrametatus est, ibique aliquot
diebus moratus est, ut bombardas et fumes ad
præsens bellum pararet. Deinde movit in Isthmum,
ubi et castra communiuit, quæ utrinque mare,
tanta eorum magnitudo erat, attingebant.

Speculator Peloponnesiacus cum rediisset ad
suos, regis copias, jumenta et camelos annun-
tiavit. Nec silentium tenere potuit, verum sic
allocutus est principem: O domine, quantum pe-
riculi concivisti Peloponneso bellum suscipiens
cum tanto rege, qui Asiam universamque Eu-
ropam contra nos ducens, non satis spatii ad
exercitus locandos invenire potest? Neque hostem
sustinere poteris, etiam si duplici muro Isthmum am-
plexus esses. Sed quæso te per Deum immortalem, le-
gatos mitte quamprimum: et ad pacem pangendam
regem hortare, ne infestus accedens, nos malos pro-
sus male comminuat. His auditis, princeps ira exar-
sit: iraque incensus speculatorem in carcerem duci
jubet, ut tandem quid eventurum esset audiret. Misit
quoque legatum ad regem, qui nequaquam nomi-
ne principis satis moderata petebat. Volebat
namque princeps sibi tradi Isthmum, et regis
regionem quæ extra Isthmum erat, quam armis
subogerat, universam habere avebat. Verum pro-
pterea pœnas regi dedit, legatumque capiens
Pherris in vinculis habuit: ipæque, cum me-
dium hiemis foret, contra Peloponnesum copias
duxit. Legatus ille Chalcocondyles Atheniensis
fuit, quem cum in vincula una cum ministris
dedisset, Pherris contra Peloponnesum perrexit.
Amurates cum in Mingiis castra posuisset, optimates

exercitus, qui numero erant sex mille, assumpsit; A et Isthmum circumivit, ut videret murum, nunquid praesidii in eo situm esset ad resistendum. Et quidem graviter succensebat Turachani, quia cum ipse consuisset aestate bellam inferendum esse, is hieme rem incipiendam suavisset: quasi Peloponnesiaci non essent vim hostilem expectaturi, verum continuo fugam ingressuri, ubi primum accepissent Amuratem **182** hostiliter accedere. Diebus etiam aliquot ea gratia concitatus est Amurates, quasi princeps Peloponnesi illico deditionem esset factururus. Verum cum haec spes defecisset, descendens castra ad murum transtulit. Die deinde postero princeps exercitum bombardis longis petivit. Sequenti die eos qui murum defensabant, tentarunt machinas muro admoventes. Quarto die tempore vespertino singuli juxta tabernacula sua ignes fecerunt quam potuerunt maximos. Nam Turcorum est consuetudo, ut ignes plurimos parent, biduo ante ejus diei in quem pugna collata est. Hymnum quemdam canunt in honorem Dei et herois, significantes quod tertio abhinc die praelium committere velint. Tunc igitur ignes excitantes quam potuerunt plurimos, accingebantur ad oppugnationem muri. Quarto autem die Sarachorides (3), qui inter caeteros inutilis sunt turba, funibus machinas ad murum traxerunt. Nam praeter exercitum qui regem sequuntur, adsunt et alii complures, qui frumentum a finitimis in castra subvehunt. Sunt in castris et alii ex Asia oriundi pedites, qui Agiades nominantur, quorum opera rex utilis ad itinera purganda, et ad castra communienda, necnon ad alia quibus in castris opus est. Arbitror autem castra hujus regis pulcherrime omnium, quae nos vidimus et audivimus, instrui, quantum attinet ad copiam frumenti, necnon ad situm tabernaculorum. Nam primum omnium mercatores plurimi comitantur regem istum, qui frumentum, equos mancipiaque caunt, necnon reliqua quibus indiget exercitus. Haec rerum omnium exercitui dives copia est. Praeterea magnates qui comitantur regem, singuli plurima in expeditionem adducunt jumenta. Quidam adducunt camelos, qui arma, frumentum et hordeum, ut pabulum sit jumentis sufficiens, portant. Quidam equos, quidam mulos, quidam tam equos quam mulos in expeditionem agunt. Porum autem tantus est numerus, ut duplo jumentorum numerus hominum numerum exsuperet. Comitantur regem alii plurimi ab sua regione, quorum usus in frumentationem maximus est. Si necessitas aliqua ingruerit exercitui, alimenta in optimates distribuit, et sic proficiscitur. Tentoriorum quis cernat in castris regis plerumque de-

εθεατο ως έχει τε φυλάκῃς τὸ τεῖχος καὶ παρασκευῆς ἐς τὸν πόλεμον. Καὶ ἤχθητο μὲν τῷ Τούρχανῃ, ὅτι θέρους στρατεύεσθαι πρὸς τὴν ¹³ ἐν αὐτῷ λέγων, ὡς οὐχ ὑπομενοῦσιν ἐπιόντα αὐτὸν, ἀλλ' οὐχίσονται φεύγοντες, ἐπειδὴν τὸ πρῶτον πύθονται ἀφικέσθαι ¹⁴ αὐτὸν ἐπὶ τὸν Ἴσθμὸν, καὶ ἐπέμενέ τε ἡμέρας συχνάς, ὡς ἐνδῶσοντος διὰ ταῦτα τοῦ Πελοποννησίων ἡγεμόνος. Καὶ ἐπεὶ τε παρεληλύθησαν ἡμέραι, ἐπικαταβάς ἐς τὸ τεῖχος ἐστρατοπεδεύετο. Τῇ μὲν ὑστεραίᾳ τηλεβόλοις μακροῖς ἔτυπτε τὸ στρατόπεδον τοῦ ἡγεμόνος· τῇ δ' ἐπιούσῃ ἀπεπειρῶντο τῶν ἐν τῷ τείχει, καὶ προσέφερον τὰς μηχανάς. Τῇ δὲ τετάρτῃ ἑσπέρας, πυρὰν ¹⁵ ἀψάμενοι κατὰ τὸ στρατόπεδον, ὡς πλείστα ἕκαστος πρὸς τὴν ἑαυτοῦ σκευὴν ¹⁶. Εἰώθασι γὰρ οὕτω τὸ γένος τοῦτο τῶν Τούρκων, ἐπειδὴν ἐς μάχην μέλλωσιν εἶναι πρότριτα ἤδη τῆς ἡμέρας, ἢ ἐς τὴν μάχην καθίστανται, πυρὰ τε καίουσιν ἀνά τὸ στρατόπεδον ὅτι πλείστα ἕκαστος, καὶ ὕμνον τινὰ ἀναφαίνουσι τῷ Θεῷ καὶ τῷ ἡρώϊ, δῆλον ποιούμενοι, ὡς ἂν μάχην τῇ ὑστεραίᾳ τῆς ἐπιούσης καθιστῶνται. Καὶ τότε δὴ πυρὰν ποιησάμενοι, παρεσκευάζοντο ἐς τειχομαχίαν. Τῇ δὲ πέμπτῃ ἡμέρᾳ ἑσπέρας τὰς τε μηχανὰς προσέφερον, καὶ ὑπὸ πλόκου ¹⁷, οἱ Σαραχόριδες καλούμενοι, ὁ ἀχρεῖος λοιπὸς ὄμιλος τοῦ λαοῦ. Παρὲς γὰρ τοῦ στρατοῦ ὅς ἐπόμενος τῷ βασιλεῖ τούτῳ στρατεύεσθαι, ἐπάγονται ὄμιλον, τὰ τε σιτία φέρονται ἀπὸ τῶν περιόχων καὶ τῆς ἄλλης τοῦ βασιλείως χώρας. Ἄτεροι ἄλλοι δ' αὖ οἱ Ἀσιανοὶ Ἀγιάδες καλούμενοι, πεζὸς τε ὄμιλος ἐπὶ τε τὰς χρείας τοῦ στρατοῦ χρώμενος διατελεῖ, καὶ ἐς τὴν τῶν ὁδῶν καθαρσιν ἀγεται τούτους, καὶ ἐς τὰ στρατόπεδα. Δοκεῖ δὲ τὸ τοῦ βασιλέως τοῦτο στρατόπεδον κάλλιστα πάντων δὴ στρατοπέδων, ὧν ἡμεῖς ἐθεασάμεθα καὶ ἀκοῇ ἐπυθόμεθα, τὰ τε περὶ τὰς σκηνάς καὶ ἐς τὴν τῶν σιτίων ἀφθονίαν κράτιστα μηχανήσασθαι. Πρῶτον μὲν γὰρ δὴ ἀγορασθαι ἔπονται τῷ βασιλεῖ μεγάλαι ἐς τε τὰ σιτία, καὶ τοὺς ἵππους, καὶ ἐς τὰ ἀνδράποδα, καὶ ἐς τὴν τοῦ στρατοῦ χρείαν, ὅτου δ' ἂν τι ἐπιδέοιτο, ἐνταῦθα ἀφθόνως τε πολλῶν ἐς τοῦτο παραγινομένων. Μετὰ δὲ ταῦτα οἱ τῶν μεγάλων ὄσοι ἔπονται τῷ βασιλεῖ, ὑποζύγια τε πάμπολλα ¹⁸ ἕκαστος περιάγει ἐς τὴν ἐξέλασιν· οἱ μὲν τε καμήλους σιτίων καὶ ὑπλῶν, καὶ κριθῆς τῆς ὑποζυγίων τροφῆς ἱκανὰς ἔχοντες, οἱ δὲ ἡμιόνους, οἱ δὲ συναμφότερα, οἱ δὲ καὶ ἵππους, ὥστε διπλάσια γίνεσθαι τὰ ὑποζύγια τοῦ στρατοῦ. Παρὲς δὲ τούτων περιάγει ὄμιλον ἀπὸ τῆς χώρας αὐτοῦ σιτίων τε ἕνεκα, καὶ ἐπειδὴν ἐς ἀνάγκην καταστῆ τὸ στρατόπεδον, ἐπιδιελλόμενος τοῖς ἀρίστοις τὴν τροφήν, οὕτω συγχωρεῖ ¹⁹, ἐφ' ὃ τι ἂν γένοιτο. Σκηνὰς δὲ ἔτι ἐν τῷ στρατοπέδῳ τοῦ βασιλέως ἴδοι ἂν τις ἐς μυρίας, καὶ πλείους καὶ ἐλάσσους τούτων, ὡς τυγχάνει στρατευόμενος. Τότε μὲν δὴ, ὡς ἐτάχθησαν Σαραχόριδες ἐς τοὺς Ἕλληνας,

Notulae marginales.

(3) Saracheridae lixa.

¹³ In ora λείπει. ¹⁴ In uno, ἀφικνεῖσθαι. ¹⁵ πυρὰς. R. ut in c. ¹⁶ σκευὴν. Sic etiam in uno; in al. ut in c. ¹⁷ Λαφυα in R. ¹⁸ In uno, πάντο πᾶλλα; in al. ut c. ¹⁹ In uno χωρεῖ.

ἐπειρῶντό τε αὐτῶν, καὶ ἐμάχοντο ὡς τῆς ¹⁶ ἐραθίζοντες ἐπὶ μάχην, καὶ ἐπαγρυπνοῦντες. Ὡς δὲ ἤω; τε ἤδη ὑπέβαινε, κύμβαλά τε καὶ αὐλικὰ, καὶ σάλπιγγες τοῦ βασιλέως, καταφανεῖς δὲ εἴσι τῷ μεγέθει τῶν ἤχων, ἀναδηλῶν ὡς μάχη τε ἤδη γίνεται. Καὶ ἕκαστοι παρασκευασάμενοι, ἐπήεσαν ἐς τὸ τεῖχος, αὐτίκα τειχομαχοῦντες κατὰ τὸ ἰσχυρόν· βασιλεύς τε αὐτῆς, καὶ οἱ νεήλυδες, κατὰ τὸ μέσον τοῦ Ἴσθμοῦ, ἤπερ ἐσκήνουν, καθίσταντο ἐς μάχην, καὶ κλίμακας τε προτέφερον, καὶ διορῶσαντες τὸ τεῖχος, ἤγωνίζοντο ὡς ἐξαίρησαντες. Καὶ τοὺς τε τηλεβολίσκους ταύτη ταξάμενος, οὐκ εἶα τοὺς Πελοποννησίους προκύπτειν. Δεινὸν γάρ τοι ὁ τηλεβολίσκος, καὶ οὐδὲν τῶν ἔπλων ἀντέχει, ὥστε μὴ διαχωρεῖν διὰ πάντην καθικνούμενος. Δοκεῖ δὲ κάπειδάν τι αὐτῷ ἀντέχει ¹⁷, τότε δὴ μάλιστα καθικέσθαι ἐπὶ πλέον, ἐπεὶ ^B ἐς τε βάρβακα ¹⁸ καὶ κρόκην, καὶ τὸ ξέρον, οὐκ ἂν οὕτω καθίεντ' ¹⁹ ἂν ἐπιπολι. Ἐπεὶ δ' ἐν ἀδείᾳ τε ἐγένοντο οἱ νεήλυδες, καὶ τὰς τε κλίμακας ἐς τὸ τεῖχος ἐνεγκάμενοι ἀνέβαινον, καὶ ὑπερέβησαν ταύτη, ἣ ἐθεᾶτο ἐστῶς ὁ βασιλεύς, ἀνέβη ἐπὶ τὸ τεῖχος νεήλυς Χιτήρης, Τριβαλλὸς τὸ γένος, καὶ εἶλε τε τὸ τεῖχος, καὶ τοὺς ταύτη δρωτάμενος ἐς φυγὴν ἐτρέψατο. Οἱ δὲ, ὡς ἀπολιπόντες τὴν τάξιν, κατέβαινον ἐνταῦθα, καὶ πηλοῖον ἐς θεός τε ὑπὸ θεοῦ καθίσταντο, καὶ ἀπειρίας, καὶ οὕτω ἐποίησαν φεύγοντες γὰρ ὄχοντο ²⁰· καὶ οἱ παρὰ τούτους αὐθις τετεγμένοι, οὐκ εἰδότες ὅτι ξυμβαίνει χαλεπὸν ὄχοντο ²¹ φεύγοντες, καὶ οὕτω πάντες ἀπολιπόντες τὸ τεῖχος, ἐφευγον οὐδενὶ κόσμῳ. Οὗτοι δ' οἱ Τούρκοι ἐπεισπεσόντες ταύτη τε ἣ ^C ἐάλω ὑπὸ τοῦ νεήλυδος, καὶ τῆ ἄλλῃ ἣ κατέβαλλον διορῶσαντες, καὶ διὰ τῶν πυλῶν εἰσερχέοντο καὶ ἔτρεχον.

Καὶ οἱ μὲν, ἐπὶ τὸ στρατόπεδον τῶν Ἑλλήνων τραπόμενοι, διήρπαζον τὰ τῶν Ἑλλήνων ἐπιπλά, ἐσθῆτάς τε καὶ τὴν ἄλλην εὐδαιμονίαν· οἱ δὲ, ἐπὶ τοὺς ἀνδρας τραπόμενοι, τοὺς μὲν αὐτῶν ἐφθειρον, τοὺς δὲ καὶ ἐζώγρουν, ἐς ἀνδραπόδων μοῖραν τιθέμενοι. Καὶ φόνος τε ἦν πολλὸς τῶν φευγόντων. Περὶ δὲ τοὺς τῶν Ἑλλήνων ἡγεμόνας τοιάδε ἐγένετο. Ὡς γὰρ ἐώριον φεύγοντας τοὺς Ἑλληνας ἀνά κράτος καὶ οὐδενὶ κόσμῳ, ἐπειρῶντο μὲν ²² πρώτιστα κατέχειν· ὡς δ' οὐκ ἠδύναντο, καὶ αὐτοὶ φεύγοντες ^D ὄχοντο ἐπὶ μὲν Κόρινθον οὐκ ἔτι ἤδεσαν γὰρ ὡς πόλιορκησόμενοι ἀλώσειντο ἐνταῦθα, τῆς τε τροφῆς ἰκανῆς οὐκ οὕσης ἐν αὐτῇ καὶ ἄλλης παρασκευῆς· ἐπὶ δὲ τὴν μεσόγαίον ἐπειγνόμενοι ²³, ἐφθασαν ²⁴ γενόμενοι ἐπὶ τὴν ἄκραν Λακωνικὴν τῆς Πελοποννήσου, καραδοκήσαντες ἣ μέλλει χωρεῖσιν ὁ βασιλεύς. Αὐτοὶ τε γὰρ ἐς τὴν θάλασσαν διενόουντο ²⁵ ἐς τὸ πρόσω πίπτειν, ὡς ἦν ²⁶ ἐπιελαύνων, ἐς τὴν θάλασσαν ἀφ' ἑξόμενοι, καὶ ὑπεκτιθησόμενοι τῆς χώρας

Notulae marginales.

(3) De stati juid.

(5) Georgius.

¹⁶ Sic aliquid deest, ut ex uno manuscripto patet; in cod. lacuna est. ¹⁷ ἀντέχει. R. ut in c. ¹⁸ In uno, βάρβακα. ¹⁹ In uno, καθίεντ'. ²⁰ In uno, οἴχοντο. ²¹ In uno, οἴχοντο. ²² In uno, πρώτιστα. ²³ R. ἐπειγόμενοι. ²⁴ In uno, ἐφθασαν. ²⁵ In uno, διενόουντο. ²⁶ In uno, ἐπιελαύνων.

cem millia, plus minusve respectu expeditionis. Eo quidem tempore Sarachorides oppositi Græcis eos pugnando tentabant. . . (4) totamque noctem ducebant insomnem, ut ad prælium Græcos incitarent. Ut aurora illuxit, signa canere jubet rex: cymbala, **163** cornua tubæque, pugnam jam fore, maximo sono significabant. Turci instructi occipiebant murum oppugnare quam fortissime. Rex et peregrini armati in acie instructa stabant in medio Isthmi, ubi castra posuerant. Scalas expediebant, murum suffodiebant, fortiterque præliabantur, ut murum occuparent. Huc etiam bombardarios consistere jusserat, qui bombardis prospectum Peloponnesiacis adinebant. Bombardamque res est admodum violenta, nec arma resistere bombardæ impetui possunt, verum omnia penetrat: tum etiam magis permeat, quando corpus aliquod resistens fuerit tacta, siquidem crocum lanamque non pervadit. Cum peregrini jam tuti ab periculo starent, scalasque muro addidissent, murum scandebant eo loci ubi spectator oppugnationis aderat rex. Primus itaque in murum evasit, eumque cepit peregrinorum de numero Chiteres (5), Triballas genere: eosque qui resistebant, in fugam conjecit. Illi autem ordine relicto abibant, cum metus maximus ab Deo et imperitia ipsis incuteretur. Nam formidine agitati, in fugam effundebantur. Præterea illi qui his proxime steterant, nescii quid mali suis accidisset, fugientes abibant. Tandem omnes deserentes murum, sine ordine fugerunt. Turci irruentes, qua murus ab Chitere superatus erat, et alii qua murum suffodientes straverant, necnon per portas irrumpebant.

Quidam ad castra Græcorum ferebantur, Græcorumque suppellectilem et reliquam felicitatem diripiebant. Quidam versi in hostes, quosdam necarunt, quosdam vires ceperunt, et ad mancipiorum conditionem redegere. Cædes fugientium edebatur maxima. Verum quid Græcorum ducibus contigerit, audiamus. Illi ubi conspicati sunt Græcos fugam arripere, primo eos retinere conabantur. Cum autem in fugam effusos inhibere non possent, aufugerunt et ipsi, non tamen Corinthum. Certi enim erant, si obsiderentur Corinthi, se facile expugnatum iri, cum haud sufficiens eo comportatus esset commeatus, nec alius etiam belli apparatus. Celeri autem fuga contenderunt ad mediterraneam regionem: jamque prævenerant hostes, et in summa Laconia Peloponnesi expectabant quoniam profecturus esset rex. Deceverant namque in mare profugere et regione cedere, si Amurates cum exercitu adventaret. Noverant namque Pelop-

ponnesiacorum res ab rege planissime contusas esse. Nec arma, nec viri, nec quidquam amplius memoratu dignum vel in urbibus, vel in arcibus reliqui erat. Nec sperabant in posterum **184** Peloponnesi principatum sub se futurum, sed augurabantur se Peloponnesi res omnes amissuros. Amurates ut Isthmum occupavit et in Peloponnesum venit, primum quidem circiter trecentos captivos, qui nocturna fuga in montem supra Cenchreas situm, quem Oxy vocant, evaserant, quasi indagine circumdari jussit. Omnes capti sunt, doloque in unum locum abducti, crudeliter occisi sunt. Postea Amurates emit mancipia numero sexcenta, quæ ad sacrificium duxit in honorem patris sui, volens eum expiare eadem virorum occisorum. His ita peractis, exercitum divisit. Partem exercitus Turachani Thessaliæ præfecto tradidit, cui rei militaris habebatur peritissimus, et plurimum conversatus erat cum Turcis Peloponnesi. Dedit eidem de numero peregrinorum mille milites, ut his instructus, profectioem per mediterraneam regionem faceret. Ipse quidem rex per Sicyonem iter faciens, recta in Achaiam contendit. Urbem eo die, quo Isthmus in potestatem venit, regius exercitus aggressus est, captamque diripuit universam. Aberant enim oppidani, profecti in Isthmum. Nec admodum in munito loco urbs sita erat. Quapropter eam continuo diripere: et maximam Peloponnesi partem peragrantes, persecuti sunt bello duces et reliquos Græcos. Cum autem hostium alius alio, ubi se tutum putabat, palantes dilaberentur, urbem defensoribus vacuum in potestatem redigit, obsidioneque arcem premere statuit. Erant in ea arce Mulgerius (6) Græcus, et alii quidam Græci non multi cum liberis et uxoribus. Turci igitur suffodientes arcem, cum Mulgerius nullam salutis spem assurgere cernebat, semetipsum et arcem Amurati tradidit. Hos quidem cum liberis et uxoribus misit Angium, urbem opulentam; ipse vero ædificia urbis captæ incendit. Quo facto, ulterius proficiscens, venit Patras Achaiæ urbem opibus florentem. Oppidani urbem istam deseruerant, abeuntes in continentem Venetorum, quæ ex opposito erat. Remansere tamen quidam in arce et in regia: stulti quidem, cum reliqui sibi fuga consulerent, ipsi semetipsos in grave discrimen præcipitarunt. Erant autem numero quater mille. Viros igitur et mulieres quæ in regia erant, pactionibus Amurates in fidem accepit, omnesque in mancipiorum album retulit. Hinc arcis oppugnationem auspiciatus est, peregrinosque misit, ut eam subito caperent. Hi summa vi impetum in arripere. Græci resinam et picem incensam **185**

αὐτῷ. Ἦδραν γὰρ ὡς τῷ Ἴσθμῷ τὰ Πελοποννήτου πράγματα διεφθάρη ὑπὸ τοῦ βασιλέως, καὶ ὄπλα, καὶ ἄνδρες, καὶ οὐδὲν ὃ εἰ ἄξιον λόγου, ὑπελείφθη ἐν ταῖς πόλεσιν ἢ ἀκροπόλεσι. Καὶ οὐκ ἔτι ἠλπίζον περιέσσεσθαι σφίσι τὴν ἀρχὴν τοῦ λοιποῦ, ἀλλ' οἴχθησθαι σφίσι τὰ πράγματα ἀπολλύμενα. Ἀμουράτης δὲ, ὡς κατέσχε τὸν Ἴσθμὸν, καὶ ἐπεὶ ἐγένετο ἐντὸς τῆς Πελοποννήσου, πρῶτα μὲν ἐς τριακοσίουσ τῶν αἰχμαλώτων, οὓς ἀποφυγόντας τῆς νυκτὸς ταύτης, ἐς τὸ ὄρος, τὸ ὑπὲρ τὰς Κεγχρεὰς, Ὀξὺ δὲ καλούμενον, κυκλωσάμενοι, εἶλον ἀπάτη πάντας, εἰς ἓνα χῶρον ἀπαγαγῶν, κατέσφαξε· μετὰ δὲ ὠνησάμενος ἀνδράποδα ἐς ἑξακόσια θυσίαν ἀνήγε τῷ ἑαυτοῦ πατρὶ, ἐξίλειούμενος τῷ φόνῳ τῶν ἀνδρῶν τούτων. Ἐντεῦθεν δὲ ἐπιδιελόμενος τὸ στράτευμα, καὶ τὸ μὲν παραδοὺς Τουραχάνη, τῷ Θετταλίας ὑπάρχῳ, ὡς ἐμπείρω τε ἔντι καὶ μάλιστα δὴ Τούρκων ὠμιληκότι τῇ Πελοποννήσῳ, καὶ τῶν νεηλυδῶν ἀμφὶ τοὺς χιλίους, ὡς διὰ τὴν μεσόγαίον ἐλαύνειν· αὐτὸς δὲ διὰ τῆς Σικυῶνος ἤλαυνεν εὐθὺ τῆς Ἀχαΐας. Ἀφικόμενος δὲ ἐς Σικυῶνα, τὴν μὲν πόλιν, ἐν ἣ ἡμέρᾳ ὁ Ἴσθμὸς ἐάλω, ἐπέδραμέ τε ὁ στρατὸς τοῦ βασιλέως, καὶ ἠνδραποδίσσατο σύμπασαν Ἄρδην τὴν πόλιν· ἀπόντων δὲ τῶν ἀνδρῶν ἐς τὸν Ἴσθμὸν, καὶ οὐδὲ ἐν ἔχυρῳ φηκμέντης τῆς πόλεως, ταύτην μὲν ^α εὐθὺς τότε ἠνδραποδίσσαντο, καὶ ἐπὶ πλείστον ἤλασαν τῆς Πελοποννήσου, τοὺς τε ἡγεμόνα: διώκοντες, καὶ τοὺς ἄλλους Ἕλληνας, ὡς ἄλλο: ἄλλη, ἄφγαστο φεύγων, τὴν μὲν πόλιν κενὴν τε κατέλαβε, καὶ τὴν ἀκρόπολιν ἐπολιόρχει. Ἐνῆσαν δ' αὐτόθι Μουλγέριός τε Ἕλληνα, καὶ ἄλλοι μετ' αὐτοῦ τινες Ἑλλήνων, οὐ πολλοὶ, σὺν γυναίξί τε ἄμα καὶ παισίν. Ἐπεὶ δ' ὑπορύξας ἔθεε τὴν ἀκρόπολιν, ἐνταῦθ' ἐς ὁμολογίαν ἀφικόμενος ὁ τῆς ἀκροπόλεως φύλαξ, παρέδωκέ τε αὐτὸν καὶ τὴν ἄκραν. Τούτους μὲν δὴ, καὶ γυναῖκας, καὶ παῖδας ἐς Ἀγγιον, πόλιν εὐδαίμονα, ἀπέστειλε, τῆς δὲ πόλεως ἐνεπέμπρα τε τὰς οἰκίας, καὶ τοῦ πρόσω ἐχόμενος, ἀφίκετο ἐπὶ Πάτρας τῆς Ἀχαΐας πόλιν εὐδαίμονα. Ταύτην μὲν οὖν ἐξέλιπον οἱ ἄνδρες ἐς τὴν καταντικρὺ ἠπειροῦ τῶν Οὐβενετῶν· καὶ πλὴν τῶν ἐν τῇ ἀκροτάτῃ ^β, καὶ ἐν τοῖς βασιλείοις οἱ ἑναπελείφθησαν ἀφροσύνη χρησάμενοι, οἱ δ' ἄλλοι πάντες ἄφχοντο φεύγοντες. Ἦσαν δ' οἱ ἑναπολειφθέντες ἐς τετραχισχιλίουσ. Τοὺς μὲν οὖν τῶν βασιλείων ἄνδρας τε καὶ γυναῖκας παρεστῆσαντο ὁμολογίᾳ, καὶ ἐς ἀνδράποδα διελόμενος, τὴν τε ἀκρόπολιν ἐπολιόρχει, καὶ τοὺς τε νεηλυδας ἐπεμψεν, ὡς ἐλοῦντας. Καὶ οὗτοι προσέβαλλον τε τῷ τείχεϊ, καὶ ὑπορυξάμενοι εἰσέπιπτον. Οἱ δὲ Ἕλληνας ρυτίην καὶ πίσσαν πυρὶ ἀψάμενοι κατ' ὀπήν, τοὺς τε νεηλυδας ἐξεκρῦσαντο ἀμυνόμενοι, καὶ ἐκράτυνον τὴν ἀκρόπολιν. Ἀμουράτης μὲν δὴ, ὡς Τουραχάνης ἐντεῦθεν ἀφικόμενος, καὶ ἀνδράποδα ὡς πλείστα ἀγόμενος, παρεγένετο.

Notulæ marginales.

(6) Galagerius.

^α H. ἔγ. ^β ἀκρ. πύλα. In al. ut c.

αὐτῶ, ἐνταῦθ' ἐκαναζεύξας, ἀπήλαυνε. Μετὰ δὲ ταῦτα οὐ πολλῶ ὕστερον σπονδὰς τε ἐποίησατο, καὶ ὑπόφορον ἔσχον τὴν Πελοπόννησον τὸ ἀπὸ τοῦδε οἱ Ἕλληγες μέχρι τούτου, τὸ πρὶν ἐλευθέραν εἶσαν. Τὴν μὲν οὖν πόλιν τῶν Θηβῶν πειρώμενον ἐπιέναι βασιλεία ἐπὶ Πελοπόννησον ἐξέλιπόν τε, καὶ τοὺς ἀνδρας ἐξαναστάντες, ᾤκησαν ἐν τῷ Ἴσθμῷ, οἵτινες δὴ καὶ ἐάλωσαν ὑπὸ Τούρκων. Ἡ δὲ ἐκτὸς χώρα τοῦ βασιλείως αὐτίκα μετὰ τὴν τοῦ Ἴσθμοῦ ἄλωσιν προσεχώρησε τῷ βασιλεῖ, τὰ τε Πίνδον καὶ ἡ ἄλλη χώρα τοῦ βασιλείως. Ταῦτα μὲν οὖν ἐν τῇ Πελοποννήσῳ ἐς τοσοῦτων ἐγένετο. Καὶ βασιλεὺς τοῦ ἐπιγενομένου θέρους ἐστρατεύετο ἐπὶ Σκεντέρην²¹ τὸν Ἰβάνεω παῖδα, ὃς παῖς ὢν, ἐς τὰς θύρας ἀφικόμενος τοῦ βασιλείως, καὶ παιδικὰ αὐτοῦ γενόμενος, ἀπέδρε^B ἐς τὴν πατρίαν αὐτοῦ χώραν, καὶ ἀγόμενος γυναῖκα, θυγατέρα τοῦ Ἀριανήτου, ἐκ τοῦ ἐμφανοῦς ἐπολέμουν τῷ βασιλεῖ. Καὶ οὔτε φόρον ἐπήγαγον τῷ βασιλεῖ, οὔτε αὐτοὶ ἐς τὰς θύρας ἴεντο, οὔτε πέθεσθαι ἤθελον. Διὰ ταῦτα συναγείρας ἅπαντα τὸν τε Ἀσίαν καὶ Εὐρώπην, αὐτῷ στρατὸν ἤλαυεν ἐπὶ τὴν Ἰβάνεω χώραν· καὶ ἐπεὶ τε ἐσέβαλεν ἐς τὴν χώραν, ἐδήρυνε τὰ στρατεύματα, διαπέμπων ὅσοι παρήκοι, καὶ ἐνεπίμπρα τὰς τε κώμας καὶ τοὺς ἀγρούς. Καὶ τὰ λήλα ἐκαίοντο ὑπὸ τοῦ στρατοῦ, καὶ περιεφθειρόντο τὰ ἐκεῖσε πάντα. Σκεντέρης μὲν οὖν ἐπὶ τὴν ἐς τὸν Ἴόνιον παράλιον χώραν τῶν Θυενετῶν ὑπεξίθετο, αὐτὸς τε καὶ οἱ Ἀλβανῶν²², τὰς τε γυναῖκας καὶ παῖδας. Αὐτοὶ δὲ περιόντες ἄλλο τε ἄλλη τῆς χώρας διήρχοντο, εἴ του δέσιντο αἱ πόλεις αὐτῶν. Καὶ οὔτοι^C μὲν ἀνά τὸ ὄρος, τὸ ὑπὲρ τὴν χώραν αὐτῶν, ἄχρι τοῦ Ἰονίου διατείνων, διέτριβον, καταδοκοῦντες, ὅσοι σφίσι τὰ πράγματα ἀποθήσεια: Ἀμουράτης δὲ ἐπελαύνων, πρῶτα μὲν τὴν Σφετίαν πόλιν ἐπολιόρκει, καὶ λόγον μὲν προσέφερεν, ὡς παραδοῖέν τε αὐτὴν, καὶ αὐτοὶ ἀπίοιεν ἐπὶ πᾶ ἑαυτοῦ ἕκαστος· οἱ δὲ οὐκ ἐπέθοντο. Μετὰ δὲ ταῦτα προσέβαλε σὺν τοῖς νεήλυσι, καὶ εἶλε τὴν πόλιν κατὰ κράτος, καὶ ἐξηνδράποδίσσατο, τοὺς τε ἀνδρας σὺμπαντας διεχρήσατο. Μετὰ δὲ ἐπιὼν ἐπὶ τὴν Γετίην, ὁμολογία τε παρεστήσατο, καὶ τοὺς ἐν τῇ πόλει ἀνδραποδισάμενος, ἐπῆγε τὴν στρατὸν ἐπὶ τὴν Κρούην πόλιν προέχουσαν τῶν ἐν τῇ Ἀλβανῶν χώρα. Οἰκεῖται δὲ ἐν ὄχυρῷ πάνυ. Ταύτην μὲν οὖν προκαθεζόμενος, ἐπολιόρκει, καὶ τηλεβόλοις τε ἔτυπτε τὸ τεῖχος, καὶ κατέβαλε^D μέρος οὐκ ὀλίγον. Μετὰ δὲ ταῦτα προσέβαλε σὺν τοῖς νεήλυσιν, ὡς ἐξαιρήτων τὴν πόλιν. Καὶ ὡς οὐκ ἠδυνήθη εἶλεν, ἀπήγαγε τὸν στρατὸν· ἤδη γὰρ ὄψε^B τὴν τοῦ ἐνιαυτοῦ, καὶ χειμῶν ἐπιγενομένος, ἐπίεζε τὸν στρατὸν. Τὸν οὖν παῖδα αὐτοῦ ἄρτι ἠθάσκοντα Μεχμέτην περιήγεν ἐν τῷ στρατῷ, ἐξότου ἀφείλετο αὐτὸν τὴν βασιλείαν. Ἐγένετο δὲ οὕτως. Ὡς ἐμάχεται τοῖς Παλοσιν ἐν τῇ Βάρνη, καὶ τὰ στρατεύματα αὐτοῦ ἰώρα ἐν φυγῇ γενόμενα, ἐς δέος τε καθεστή-

A per foramina jaculantes, peregrinos expulerunt acerrime repugnantes, arcemque et murum resistentes et optime munientes. Amurates, ubi advenit Turachanes, vehens maximam hominum aliarumque rerum prædam, cum exercitu discessit, nec multo post pacem cum Græcis fecit. Ex eo inde tempore Peloponnesus, quæ prius libera erat, tributaria facta est. Thebas Thebani, cum hostiliter accederet rex, deseruere: et in Isthmum se contulere, quasi ibi habitaturi, qui tamen ab Turcis capti sunt. Exterior autem regio, Pindus videlicet et reliqua regio, quamprimum Isthmus captus est, in regis potestatem devenit.

Appetente jam æstate, Amurates bellum movit contra Scenderem Ibanis filium (Alexandrum sive Scanderbegum appellatum), qui puer venit in januas regis, ejusque concubinus factus est: tandem effugit in patriam suam regionem. Ducta deinde uxore Ariantetis filia (7), ex professo bellum cum rege gerebat. Nam tributum haud amplius regi pendebant, nec in januas ibant, parere quoque regi detrectabant. Quapropter Amurates convocans Asiæ Europæque exercitus universos, Ibanis regionem bello petere statuebat. Veniens igitur in regionem, vastabat universam, vicos agrosque incendebat: frumentum omnemque comæatum comburebat. Omnia quæ in ea regione erant, populationibus dissipabantur. Scenderes igitur ipse necnon Albanii omnes, in maritimam versus Ionium Venetorum regionem, uxores et liberos, quo ab impendenti periculo tuti forent, exposuerunt: ipsi autem undique per regionem obambulantes, sedulo dispiciebant, sicubi urbes ipsorum auxilio indigerent. Castra habuerunt in monte qui regioni eorum impendet, et in Ioniam usque porrigitur: et ibi expectaverunt belli eventum. Amurates Sphetiam (8) urbem exercitibus circumscedit, oppidanisque nuntiare jussit, si deditioem facerent, se singulos ad sua abire permissurum. At hi conditionem istam non admiserunt. Quapropter cum peregrinorum cohorte murum subit, et cum impetu in urbem irrumpeus, ea potitur, prædæque totam exponit. Viros omnes trucidari jussit. Deinde copias duxit contra Getiam, quam fractionibus in ditionem accepit. Captis autem oppidanis, exercitum Cruam (9) urbem Albanorum primariam movit. Urbs hæc sita est in loco munitissimo. Hanc obsidione cinxit, murumque bombardis concussit, ejusque non modicam partem stravit. Deinde per loca ruinis patentia cum peregrinis irrumperere quærebat, quasi vi 186 eam capturus. Cæpta autem omnia cum irrita caderent, exercitum abduxit omnem, quia ætatis jam extremum erat, et frigus hibernum graviter exercitum affligebat. Filium suum Me-

Notulæ marginales.

(7) Donicar.

(8) Sphetisgradum.

²¹ In uno, Σκεντέρην.

²² Ἀλβανοί. Sic etiam in uno; in al. οἱ Ἀλβανῶν πρῶτοι.

(9) Groiam.

chmetem jam pubescentem per castra circumduxit, A regnoque præfecit. Sic autem ista evenere. Cum pugnaret adversus Pannonos Variæ, et exercitus suos ad fugam inclinare cerneret, valde timuit putans se mox cum suis perituum. In hac gravissima necessitate constitutus, vovit, si incolumis evaderet præsens periculum et victoria potiretur, se cesurum regno, et id commissurum filio, et abiturum in Asiam, ut ibi vitam traducat, admistus sacerdotibus et Nazaræis: et culturum frequenter herocem, eique immolaturum. Cum igitur Pannonibus victoriam extorsisset, rege eorum perempto, donum rediit, filiumque juniorem accersivit ad regni gubernacula. Nam filius ejus Aladines natus maximus haud amplius superstes erat, sed naturæ debitum exsolverat, præcipitatus ex equo in venatione, cum persequeretur cervum. Is quidem in hunc modum occubuit. Mechemetem autem juniorem ad regni moderamen vocavit. Cum autem venisset vocatus, regnum et januas, necnon peregrinos pater ejus fidei committens, ipse profectus est Prusam, ubi Asise sedes regia est. Abdicato igitur regno, cum Zichidis, qui Turcorum Nazaræi sive monachi sunt, et cum Scitidis, necnon cum reliquis doctis conversatus est. Nec multo post pœnituit virum, quod regno relicto, nunc privatam sequeretur vitam. Cum autem præsentem vitæ conditionem haud ferre posset, consiliis agitavit, qua ratione citra tumultum regiam dignitatem reciperet. Sedulo enim præcavebat, ne si filius sentiret quid ipse moliretur, bellum exoriretur, cujus ipse auctor ab Turcis haberetur. Quæ quidem facere instituit, ad finem deduxit, videlicet ut rediret ad regnum opera et industria Chatitis filii Priami, quo familiariter utebatur, et cum quo ei artissima intercesserat necessitudo. Chatites ergo ubi sententiam Amuratis satis intellexit, puerum Mechemetem venatum ire jubet, ut se quam pulcherrime ex equo exerceret. Qui diei audiens, venatum abiit. Interea Chatites nuntium mittit ad patrem, quem subito dicta die nihil veritum in vobis regiam venire, et jus dicere ut regem civibus jubet. Amurates quemadmodum iussus erat, litio venatione occupato, ad præstitutam diem advenit. Adveniens regnum invasit: civibus janisque ut decet, jus dixit. Filius, ut accepit patrem mutata voluntate **187** regnum recepisse, nesciens quid ageret in præsentis negotio, tamen accessit, patremque regem adoravit: eumque secutus est, quocumque militatum abisset. Nec latuit Mechemetem, opera Chatitis patrem quam maxime adjutum ista egisse. Et quamvis Chatiti merito irasceret, iram tamen ostendere noluit, veritus viri potentiam, qua plurimum pollebât apud patrem Amuratem. In hunc modum eo tempore, propter patris in regnum reditum, filius affectus erat.

Postquam autem exercitum abduxit ab Macedonia, quæ versus Ionium patet, quæ Albanorum

κει μέγα πάνυ, οὐόμενος αὐτίκα πάντα ³³ ἀπολείσθαι. Ὡς ἦδη ἀφίκετο ξυμφερῶς, ἠύχετό τε, ὡς ἦν αὐτῷ τὰ πράγματα μὴ διαφθαρῆν, τότε ἐν τῷ θυρῶν ἐκείνῳ ἀπολιπεῖν τε τὴν ἀρχὴν, καὶ τῷ παιδὶ ἐπιτρέψαντα, αὐτὸν οἰχεσθαι ἐς τὴν Ἀσίαν, διατρέψοντα σὺν τοῖς ἱεραῦσι, καὶ τοῖς παρ' αὐτοῖς καλούμενοις Ναζηραίοις, προσευχόμενον τῷ ἤρωι, καὶ ἀνάγοντα ³⁴ θαμὰ τὴν θυσίαν. Ὡς δὲ περιεγένετό τε Παύλων, καὶ τὸν Παύλων βασιλέα ἐξελόν, ἐκομίζετο ἐπ' οἴκου, τὸν τε παῖδα αὐτοῦ τὸν νεώτερον Μεχμέτην μετεπέμπετο ἐπὶ τὴν ἀρχὴν. Ὁ γὰρ προσβύτερος αὐτοῦ Ἀλαδίνης οὐκ ἔτι περιῆν, ἀλλ' ἐτελελευτήκει ὑπὸ ἵππου ἐκτραχηλισθεὶς, κυνηγετοῦντος αὐτοῦ καὶ ἐπιθέοντος ἀνὰ κράτος ἐπὶ τὴν Ἐλαφον. Οὗτος μὲν οὖν οὕτως ἐτελεύτησε. Μεχμέτην δὲ τὸν νεώτερον παῖδα περιόντα, ὡς ἐλέγετό μοι, τότε ἐπὶ τὴν ἀρχὴν μετεπέμπετο. Ὡς δὲ ἀφίκετο, ἐπιτρέψας αὐτῷ τὴν ἀρχὴν, καὶ τὰς θύρας, καὶ τοὺς νεήλυδας, αὐτὸς ἤχετο διαβάς ἐπὶ τὴν Ἀσίαν, ἐς Προῦσαν, ἣ τὴ τῆς Ἀσίας βασιλεία ἦν. Τὴν μὲν οὖν ἀρχὴν ἀποθήμενος, μετὰ Ζιχίδων ³⁵, τῶν παρ' αὐτῶν Ναζηραίων, καὶ Σειτῶν, καὶ τῶν τοῦ γένους σοφῶν, πολλὰ διέτριβεν. Οὐ πολλῶ δὲ ὕστερον μετέμελλέ τε αὐτῷ, ἀπίοντι ἐκ τῆς ἀρχῆς, καὶ ἰδιωτεύοντι. Ὡς δὲ οὐκ ἠγέσχετο, ἔπρασεν ὅπως ἐπανίων τὴν ἀρχὴν κατὰσχοι καθ' ἡσυχίαν ὡς δὲ μὴ ἐς διαφορὰν ἀφικνουμένου αὐτοῦ τοῦ παιδὸς, κινδουνευμένῳ αὐτῷ τὰ πράγματα, καὶ αἰτίαν ἔχει πρὸς τοῦ γένους οἷα ποιεῖ. Ἐπρασσε δὲ ὅπως ἐπαγγέλοι μετὰ Χαλλίω τοῦ Πραϊμεω, ἀνδρὸς συνήθους αὐτῷ ἐς τὰ μάλιστα, καὶ οἱ ἐπιτηδείως ἔχοντος αἰεὶ. Αὐτὸς μὲν οὖν ἐπεισε τὸν παῖδα ἐς ἄγρας φοιτῶντα, γυμνάζεσθαι ὡς κάλλιστα ἐφ' ἵππου. Καὶ ἐπειδὴ ἐπειθε, κρύφα ἐπεμπετῷ πατρὶ αὐτοῦ, μηδὲν δεδιότα, ἄφνω ἐς τὴν βήτην αὐτῷ ἡμέραν, ἀφικόμενον ἐς τὰ βασιλεία τῆς πόλεως, χρηματίζεειν τοῖς ἐν τῇ πόλει ὡς βασιλέα. Ὁ μὲν οὖν ὡς ὑπετίθετο, ἐς ἦν αὐτῷ συνέθετο ἡμέραν, παρεγένετό τε ἀπόντος αὐτῷ τοῦ παιδὸς ἐς τὴν ἄγραν, καὶ κυνηγετοῦντος παραγενόμενός τε κατέσχε τὴν βασιλείαν, χρηματίζων τοῖς ἐν τῇ πόλει τῶν θυρῶν ὡς βασιλεύς. Ὁ μέντοι παῖς αὐτῷ, ὡς ἦσθετο ἐπανιόντος τοῦ πατρὸς αὐτῷ ἄφνω, οὐκ ἔχων ὃ τι χρῆσαιτο πράγματι, προσῆει τε καὶ προσεκύνησε καὶ τὸ ἀπὸ τοῦδε παρήγεν αὐτῷ ἐς ἦν ἂν στρατεύηται χώραν. Τὸν μέντοι παῖδα οὐκ ἐλάνθανεν, ὡς αὐτῷ ταῦτα εἶη διαπεπραγμένα; Χαλλίης δὲ Πραϊμεω, καὶ ἤχθετό τε ἀξίως. Οὐ μέντοι γε ἀνεδήλου αὐτῷ τὴν ὀργὴν. Ἴδαι γὰρ μέγα δυνάμενον παρὰ τῷ πατρὶ. Τότε μὲν οὖν ἐς τὴν Ἀμουράτω ἐπάνοδον ἐπὶ τὴν βασιλείαν οὕτως ἐγένετο.

Et quamvis Chatiti merito irasceret, iram tamen ostendere noluit, veritus viri potentiam, qua plurimum pollebât apud patrem Amuratem. In hunc modum eo tempore, propter patris in regnum reditum, filius affectus erat. Ἐπεὶ δὲ ἀπήγαγε τὸν στρατὸν ἀπὸ τῆς πρὸς τὸν Ἴόνιον Μακεδονίας, τῆς τῶν Ἀλθανῶν χώρας, τοῦτο

Notulae marginales.

³³ In uno, πάνυ. ³⁴ ἀναγαγόντα. Sic etiam R. ³⁵ R. Zu.

μὲν τὸ ἔτος διέτριβεν ἐν τοῖς Εὐρώπης βασιλείαις ἡσυχίαν ἄγων· τῷ δ' ἐπιόντι ἐνιαυτῷ αὖθις ἐπὶ περὶ ἀγγέλλει τῷ στρατεύματι ἔπασθαι, ἐστρατεύετο αὖθις ἐπὶ Σκενδέρην τὸν Ἰθάνειο, καὶ ἐπὶ τὴν ταύτην κατὰ τὸν Ἰόνιον Ἀλβανῶν χώραν, καὶ ἐπήγει πολλῷ θυμῷ, ὡς ἐξελών τε τὴν Κρούην, καὶ αὐτὸν Σκενδέρην, ἐξαιτησόμενος τοὺς Οὐνετοὺς, καὶ ἦν μὴ ἀποδοῖεν αὐτὸν, ὡς πολιορκήσων τὴν πόλιν, ἐς ἣν αὐτὸς καταφυγὼν ἔσσει. Ἐπεὶ δὲ εἰσέβαλεν, ἐπορεύετο ἰθὺ ἐπὶ τὴν Κρούην, καὶ τὴν τε χώραν, ὅση ὑπελείπετο τὴν ἀρχὴν αὐτῷ ἀσινῆς, ἐπέδραμέ τε αὐτοῦ τὰ στρατεύματα, καὶ ἐπίκασον πῦρ ἐνιέντες, ὅτῳ ἂν αὐτοῖς περιτόχοιεν· ἐπίδραμε δὲ καὶ ἄχρι τοῦ ποταμοῦ τοῦ ³⁶ τὰ στρατεύματα. Τὴν δὲ ἐπίκριντα τοῦ ποταμοῦ χώραν οὐχ οἶά τε ἦν ληξέσθαι, διὰ τὸ ἄδατον εἶναι πάντη τοῖς βασιλέως ἱπποδρόμοις. Καὶ οὗτοι μὲν τὰς τε γυναῖκας καὶ παῖδας ὑπεκθήμενοι ἐς τὰ ἐχυρὰ τῶν Οὐνετῶν, συνελέγοντο ἐς τὸ ὄρος, τὸ ὑπὲρ τὴν Κρούην πόλιν αὐτῶν. Ἐνταῦθα δὲ ὑπεξαγαγὼν τὰς γυναῖκας καὶ τὰ παῖδια, κατέθετο ἐς τὰς τῶν Οὐνετῶν πόλεις. Τοὺς δὲ ἄνδρας κατέλιπον ἐν τῇ πόλει ἀμυνόμενους, καὶ τὰ τεύχη φυλάσσοντας· καὶ τούτους ἐπιλεξάμενος τοὺς ἐθέλοντας αὐτοῦς ὑποστῆναι τὸν ἀγῶνα ³⁷. Ἀμουράτης μὲν οὖν τὰς τε τηλεδόλους παρεσκευάζετο καθεζόμενος, ὡς τὸ τεῖχος καθαιρήσων, καὶ παραμένων ³⁸ ἄλλα σὺν τοῖς νεήλοισιν ἐς τὴν πόλιν. Ἐπεὶ δὲ αὐτῷ τὰ πάντα παρεσκευάστο, ἔτυπτε τὸ τεῖχος τηλεδόλοις, καὶ κατέβαλε μέρος πολὺ. Σκενδέρης δὲ ἀπὸ τοῦ ὄρους πυρὰ τε ἔκαυσεν, ἐπιδεικνύμενος τοῖς ἐν τῇ πόλει, καὶ ἐπειδὴν χρεῖα ἦ παρεσόμενος καὶ αὐτὸς ἐπιβοηθήσων, καὶ τινῶν τῶν τοῦ βασιλέως ἀναβάντων ἐπὶ τὸ ὄρος, προσέβαλέ τε καὶ ἐμάχετο, ἔργα ἀποδεικνύμενος ἄξια λόγου. Ἐπεὶ δὲ τῷ βασιλεὶ ἦδη ἱκανῶς καταδέσθητο τὸ τεῖχος, ἐς μάχην καθῆστο πανστρατιῆ, καὶ ἐπειρῶντο οἱ νεήλοδες εἰεῖν ταύτην ἢ ἔκειτο τὸ τεῖχος ἐπὶ γῆς. Οὐ μόντοι ὑπερεβάλλοντο τοὺς ἐν τῇ πόλει, παρ' ἐλπίδα ἀγωνισαμένους. Ἐνταῦθα ὡς ἐπενδοὶ λιμῷ ἐκπολιορκήσειν, καὶ αὖθις τὸ δεύτερον προσβαλὼν κατὰ τὸ καρτερόν, ἀφικνεῖται ἀγγελίη παρὰ Γεωργίου τοῦ Τριβαλλῶν ἡγεμόνος, ὡς Ἰωάννης συναθροίσας τοὺς Παίονας, τὸν τε Ἰστρὸν διαβαίνει, καὶ συμπαραλαβὼν στρατεύεται ἐπ' αὐτόν. Ταῦτα ὡς ἐπίθετο, τὴν ταχίστην συσκευασάμενος, ἀπήγει ἐνταῦθα, ἢ ἐπιόντα ἐπυρθάνετι, καὶ κήρυκα ἔπεμπε πρὸς τὴν Εὐρώπην, περιαιγγέλλοντα παρεῖναι αὐτῷ ὡς ξύμπαντας τῶν Τούρκων. Οὗτοι μὲν οὖν παρεγένοντο αὐτῷ, ὡς ἔτυχεν ἕκαστος ἐκποδῶν γενόμενος, ὡς ἐν ὄρα παραγένετο ἕκαστος καθιστὰς ³⁹ αὐτῷ ἐς μάχην. Ἐλαύνων δὲ παντὶ τῷ στρατῷ πρὸς τινος τῆς Μυσίας αὐτοῦ χώρας κατὰ τὴν Τριβαλλῶν αὐτῶν χώραν. Ἔστι δὲ αὕτη ἡ χώρα παρ' ἣν ἀμείθει Μοράβας ποταμὸς, καὶ ἐκδιδοῖ ἐς τὸν Ἰστρὸν. Παρήκει δὲ ἡ χώρα τοῦ βασιλέως ἐνταῦθεν ἐπὶ σταδίου ὀκτακο-

A regio est, per eum annum in Europæ regia quietam agens mansit. Incunte deinde anno iterum expeditionem sumpsit contra Scenderem Ihanis filium, et contra eam quæ isthmic sita est Albanorum regionem, cum jussisset universos exercitus instructos et paratos præsto esse. Plenus igitur irarum proficiscebatur versus Cruam, quasi eam vi expugnaturus. Præterea in animo habebat expostulare cum Venetis, ut Scenderem traderent. Quod si facere omitterent, se obsessurum urbem quamcunque Scenderes fugiens intrasset. Ut regionem hostilem est ingressus, recta contra Cruam properabat, et in eam regionis partem, quam antea intactam et inviolatam ab populationibus reliquerat, suos milites incursionem facere jubet. Qui dicto audientes, incendiis omnia, ignem injicientes, miscuere. Et hanc regionem misere vastarunt usque ad flumen (10). Verum regionem ultra flumen sitam populari nequiverere, quia regis equitibus haud erat pervia. Albani autem uxores et liberos in munita Venetorum loca ablegantes, colligebantur in montem, qui Cruæ urbi imminet. Illic Scenderes educens uxores et liberos, deponebat eos in urbes Venetorum. Viri vero relinquebantur in urbe, ut resisterent hosti, mœniaque defensarent: et hi potissimum huic negotio destinabantur, qui volentes, non coacti, prælium subire cupiebant. Amurates bombardas expediebat, assidens ut murum disjiceret: et deinde cum peregrinis irrumpens, urbem sui juris faceret. Omnibus autem, quemadmodum oppugnatio requirebat, comparatis, murum bombardis seriebat, ejusque partem destruxit maximam. Scenderes ignes in monte fecit, eosque suis, qui intra urbem erant, ostendit, ut scirent, quandoemque necessitas postularet, se adfuturum auxiliarem. Cum regii quidam ascenderent montem, Scenderes eos aggressus est, præliabaturque, opera memorabilia edens. Cum autem regi videretur murum satis esse stratum, universis copiis oppugnationem occipit. **188** Peregrini eo loci urbem capere parabant, ubi murus disjectus erat. Nec tamen superare potuerunt oppidanos, qui præter spem fortissime pugnabant, cum desperatio animos fecisset. Deinde cum fame urbem perdomare statuisset, denuo copias universas contra urbem in aciem eduxit. Interea nuntius venit ab Georgio Triballorum duce, qui nuntiabat Joannem Choniatem, congregatis Pannonibus plurimis, trajicere Istrum, et contra ipsum hostili animo pergere. His auditis, Amurates continuo omnibus impedimentis et sarcinis collectis, urbe quam obsidebat digressus est, obviamque hosti processit, qua eum venturum cognoverat. Misit quoque Amurates præconem in Europam, qui ediceret ut Turci omnes ad regem convenirent. Qui ubi primo

Notulæ marginales.

(10) Deest aliquid.

³⁶ Deest hic aliquid, etiam in R. ³⁷ In uno, ἐς τ. α. ³⁸ R. προσρένων. ³⁹ In uno, καθιστὰς.

regis voluntatem intullexere, citissime advenerunt, cum singuli conarentur in tempore adesse, ut pro rege certarent. Hinc eum universo exercitu prolectus est in quamdam Mysiæ regionem, per regionem Triballorum. Ea autem regio est, quam alluit Morabas (11) fluvius, et in Istrum effunditur. Hinc se fundit regis regio ad octingenta stadia, usque ad Nesium (12) urbem regis: ad dexteram procedenti Nobopyrum sive Bopyrum usque ad montem magnum Triballorum principis colitur. Hinc cum venisset Amurates, invenit Joannem Choniatem cum Pannorum exercitu hostili animo adversum se pergere. In castris Choniatis erant quadraginta millia peditum, tam ab Pannonibus quam ab Dacis affecti. Septem millia equitum erant, et curribus vehebantur alii, quorum numerus erat bis mille. In his arma et necessaria ad expeditionem subvehebantur. In singulis duo viri stabant, scutifer et bombardarius. In iisdem vehebantur bombardæ plurimæ, quas Zerobotanas nominant. In hunc modum armati et instructi, Istrum transgressi sunt. At Triballorum dux cernens Pannorum exercitum non adeo esse validum, ut copias regis vincere posset, magisque metuens Amuratem, quam Pannones alienigenas, a quibus multa mala esset perpessus: et quamvis esset admodum cupidus ulciscendi Amuratem, qui filios ejus oculis privarat: attamen haud volenti animo istam expeditionem adjunctus Pannonibus subibat, imo eam prorsus recusabat. Haud enim Pannones satis firmi videbantur ad debellandas copias regis. Hæc cum Pannonibus respondisset, Joannes eo responso irritatus, graves minas in Triballorum ducem jactavit. Nec tamen omittens cœptam expeditionem, copias in regis regionem infestas induxit: **189** progressusque Aristinum usque, castra in Cosobo (13) campo communivit, ubi olim Amurates Orchanis filius, cum Eleazaro Serviciæ despota manus conserens, eumque interficiens, ipse quoque occubuit, interfectus a viro Triballo. Causa quæ Joannem ad istud bellum traxerat, hæc erat. Cum vidisset in eo certamine, quod Varnæ commissum erat, Turcos, ubi primum ad manus venissent, cecidisse et fugam arripuisse: putavit Turcos facile vinci potuisse, ni obstitisset Vladislai regis imprudentia. Nec nunc quidem difficile et laboriosum dicebat Turcos bello domare. Animo igitur agitabat, majorem comparare exercitum, ut Amuratem copiis perterritum vinceret. Hæc adeo proclivia et facilia facta putabat, ut ne quidem dubitaret, quin, quemadmodum animo concepisset,

στους εστε ἐπὶ Νήσιον, πόλιν τοῦ βασιλέως· ἐπὶ δεξιᾷ ἴθνη, ἐς τὸ πρόσω Νοβόπυρον ⁴⁰ πόλιν, ἐπὶ θρους μεγάλου τοῦ Τριβαλλῶν ἡγεμόνος, οἰκεῖται. Ἐνταῦθα ἀφικόμενος Ἀμουράτης εὖρεν ἐπεξελαύνοντα Ἰωάννην τὸν Χωνιάτην σὺν τῷ Παϊόνων στρατῷ. Ἦσαν δὲ Παῖονες καὶ Δακοὶ συναμφοτέροι ἐς τετρακισμυρίου καὶ ἐπτακισχιλίου ἰπέας, καὶ ἀμάξαις ἐφέροντο, ἐν αἷς ἦν αὐτοῖς τὰ ἐπιτήδεια καὶ τὰ ὄπλα, ἀμφὶ τὰς δισχιλίας. Ἐφ' ἐκάστης δὲ ἀμάξης δύο ἦσαν ἄνδρες πεζῶ, πάλταστῆς τε ἅμα καὶ τηλεβολιστής. Ἐφέροντο δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἀμάξων τηλεβόλους Ζαροβοτάνας καλουμένας, πολὺ τὸ πλῆθος. Οὗτοι μὲν οὖν παρασκευασάμενοι, ἐς τὸν Ἰστρον διέβησαν. Προῦκαλοῦντο δὲ σφίσι καὶ τὸν Τριβαλλῶν ἡγεμόνα ἐς τὸν πόλεμον. Ὁ δὲ ⁴¹ (ἔφησεν) οὐχ ὄρῶν ⁴² ἀξίαν τὴν παρασκευὴν, τῆς ⁴³ κατὰ Ἀμουράτεω στρατιάς, ὥστε περιγενέσθαι αὐτοὺς τῆς βασιλείως δυνάμεως Ἀμουράτεω, καὶ δεδιέναι μᾶλλον ἐκείνων ἢ τοὺς Παῖονας, οὓς ἀλλοφύλους τε ἦντας, καὶ μέγιστα κακῶν ἐργασαμένους αὐτὸν, καὶ ἰμείρεσθαι μὲν τίσασθαι Ἀμουράτην, τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ ἐκτυφλώσαντα, ἀδύνατα δὲ ὄρωντα τῇ παρουσίᾳ παρασκευῆς ὑπερβαλέσθαι τῆς τῶν πολεμίων δυνάμεως οὐκ ἂν ποτε ἐκόντα εἶναι χωρήσειν ἐς τόνδε τὸν πόλεμον. Ταῦτα ἀποκριναμένου, ἐπαπειλήσαντα τὸν Ἰωάννην, ἐλαύνειν ἐς τὸ πρόσω· ἐσβαλόντα δὲ ἐς τὴν βασιλείως χώραν ἄχρις Ἀριστίνου ἀφικόμενον, στρατοπεδεύεσθαι αὐτοῦ ἐν Κοσόβῳ πεδίῳ, ἐν ᾧ Ἀμουράτης ὁ Ὀρχάνεω μαχεσάμενος πρὸς Ἐλεάζαρον μάχην, αὐτὸς τε αὐτοῦ ταύτῃ ἐτελεύτησεν ὑπὸ Τριβαλλοῦ, καὶ τὸν γε Ἐλεάζαρον ἀνεῖλεν ἐν τῇ μάχῃ. Ἐπεὶ δὲ ὤρητο Ἰωάννης στρατεύεσθαι ἐπὶ Ἀμουράτην δι' αἰτίαν τήνδε. Ὡς γὰρ ἐν τῇ Βάρνη μάχῃ ἔώρα τοὺς Τούρκους φεύγοντας, καὶ ἐαυτῷ ἐς χεῖρας ἐλθόντας, καὶ ⁴⁴ ἐνδιδόντας, αὐτίκα ἐνόμισεν εὐπετῆ μὲν καὶ τότε ὄντα τὰ πράγματα αὐτῷ χειρωθῆναι, εἰ μὴ διὰ τὴν βασιλείως Λαδισλάου ἀφροσύνην, καὶ ἐσαυθὺς δὲ χαλεπὰ οὐκ ἔτι ἔσεσθαι κατεργάσασθαι. Ἐφερα δὲ αὐτοῦ ἡ γνώμη, καὶ πλείονα στρατὸν συναγεῖραντα ἰξελάυνειν, ὥστε καὶ τῷ πλείονι καταπληττομένων ⁴⁵, ἀφίσειν τῷ Ἀμουράτῃ· οὕτω δὲ ἴτοι εὐπετῶς, ὥστε μηδ' ὀπισθοῦν ἐνδοιάζειν. Πρὸςθευσάμενος δὲ ἐπὶ Σκενδέρη τε καὶ Ἀριανίτην, ἐν νῆ ἔχων αὐτοὺς προσιόντας ⁴⁶ ἐς τὸ πρόσω τῆς Εὐρώπης συμμίζει· οὕτω γὰρ προεῖρητο καὶ τοῖσδε. Ἐπεὶ δὲ ἐς Κόσοβον τὸ πεδῖον Ἀμουράτης ὁ Μεχμέτεω ἀφίκετο, ὡς εὖρε τοὺς πολεμίους ἐλαύνοντας, ἐστρατοπεδεύετο. Λέγεται δὲ γενέσθαι αὐτῷ τὸν στρατὸν ἐς πεντεκαίδεκα μυριάδας. Καὶ τῇ ὑστεραίᾳ αὐτίκα παρετάσσετο ὡς ἐς μάχην. Παρετάσσετο δὲ καὶ τὰ τάγματα ⁴⁷. Καὶ ἐς

Notulæ marginales.

(11) Moravus, qui et Schitniza.
(12) Nyssum.

(13) Ambsfeld.

⁴⁰ Νοβόπυρον. ⁴¹ Hoc verbum videtur redundare: deest enim in manusc., in duobus reliquis ponitur. Vel ita erit legendum, ut unum ms. habet, ὁ δὲ ἔφησεν, οὐχ ὄρῶν, etc.; quod posterius magis mihi probatur. In uno ut in c.; in al. lacuna est. ⁴² ὄρῶν. R. ut in c. ⁴³ Sic in un.; in al. ut in c. ⁴⁴ In uno, ἀλλ' ⁴⁵ καταπληττομένων. R. in c. ⁴⁶ In uno, προσιόντας. ⁴⁷ R. πράγματα.

μὲν τὸ δεξιὸν αὐτοῦ κέρας τὸ τῆς Ἀσίας ἐτάσσεται ἅ
στράτευμα, στρατηγὸν ἔχων Σκουῦραν· ἐς δὲ τὸ
εὐώνυμον ὁ τῆς Εὐρώπης στρατηγὸς Καραζίης,
ἔχων τὸ τῆς Εὐρώπης στράτευμα. Τοὺς μὲντοι ἰπ-
ποδρόμους ἕκαστος τῶν ὑπάρχων ἔχων, παρετάσ-
σεται. Ἐν μέσῳ δὲ ταύτοις ἴδρυτο αὐτῷ βασιλεὺς,
ἐνθα ⁴⁸ αὐτῷ νομίζεται στρατοπεδεύεσθαι, χάρακα
προβαλλόμενον. Μετὰ δὲ ταῦτα τὰς καμήλους στη-
σάμενον αὐτοῦ ταύτη, μετὰ δὲ ταῦτα τοὺς θυρεοὺς
πηξάμενον ἐπὶ ταύτοις τοὺς νεηλυδας ἐτάξατο σὺν
τοῖς τηλεβόλοις τε ἅμα, καὶ τηλεβολίσκοις, καὶ τοῖς
ἄλλοις. Ἐπεὶ δὲ ἐτάξατο, ἀντεπῆει καὶ Ἰωάννης ὁ
Χωνιάτης, συνταξάμενος ὧδε· τὸ μὲν δεξιὸν αὐτοῦ
εἶχον οἱ Παϊόνων ἄρχοντες καὶ ἀδελφιδιῶς αὐτοῦ·
Σεκούλης δὲ ἦν τοῦνομα αὐτῷ, καὶ Ελλόκης, καὶ
Μεγαλοῦσης. Ἐν μέσῳ δ' αὐτὸς ἐτάσσεται Χωνιάτης, **B**
ἔχων τοὺς τε Βιτέζιδας καλουμένους, καὶ τὸν Ἄρ-
δελίου στρατόν. Τὸ δὲ εὐώνυμον Δᾶνος εἶχεν αὐτῷ
ἐπιτήβειος ὢν, ὃν καταγαγὼν ἐς τὴν Δακλίαν χώραν,
διὰ τὸ πρὸς τὸν Δρακούλη αὐτοῦ ἔχθος, ἐκεῖνον τε
τῆς ἀρχῆς ἐξήλασε, καὶ τὴν χώραν ὅφ' αὐτῷ ποιη-
σάμενος, τὸν γε Δᾶνον ἐπέστησεν ἄρχειν αὐτῆς.
Ἦσαν δ' αὐτῷ Δᾶκες ἄμφω τοὺς ὀκτακισχιλίους, πα-
ραγενόμενοι ἐς τὸνδε τὸν πόλεμον.

amicus, quem in Daciae principatum produxit odio Draaculis : quem Daciae principatu deturbavit, et
in ejus locum substituit Danum, cui Dacos parere jussit. Hunc in id bellum secuta erant octo millia
Dacorum.

Ἐπεὶ δὲ ἄμφω συνταξάμενοι, προήσαν ὡς
συμβολὴν ποιησάμενοι, ἐνταῦθα Βιτέζης, τῶν τοῦ
Χωνιάτου στρατιωτῶν εἷς, ἐν μέσῳ ἄμφω ⁴⁹ προσ-
ελαύνων τῷ ἵππῳ, προῦκαλεῖτο αὐτοῦ τὸν ἀπὸ τῶν
Τούρκων μονομαχῆσαντά τινα, πρηνῆ τὰ στρατεύ-
ματα συνιέναι ἐς ταυτὸ. Ὡς δὲ ἔγνωσαν οἱ Τούρκοι
αὐτὸν μονομαχῆσοντά τινα προσληλυθέναι, ἐστήκει-
σαν καὶ αὐτοί. Καὶ ἐνταῦθα ἐξελαύνει ἀπὸ τοῦ
στρατοῦ τοῦ ἐτέρου Ἐλιέζης ὁ Βαρησάταγα παῖς,
τῶν ἐν τῇ Ἀσίᾳ ὑπάρχων ἑνὸς ἀνδρὸς ἀγαθοῦ γε-
νόμενος τὰ πολέμια, καὶ πρότερον τῶν νεηλυδῶν
ἄρχοντος ἐν ταῖς βασιλέως θύραις. Οὗτος δὲ ἐπεὶ
ἐς τὸ μέσον προῆει, ὁμοίως τῷ Παϊόνι ἴετο, καὶ τοῖς
δόρασι αὐτίκα ἐπιόντες ἀλλήλοις, τὰ τε δόρατα
κατέαξαν. Καὶ ὁ μὲν Βιτέζης ἐπεσεν αὐτοῦ σὺν
τῷ ἵππῳ ἐς τὴν γῆν· Ἐλιέζης δὲ ἐκχοπέντος τοῦ
ἐπιστήθους, καὶ ζώνης σὺν τῷ ἱππικίῳ, ἐπὶ τοῖς
ἐσχάτοις τοῦ ἵππου ἐγεγόνει ἱππεύων. Ὁ γὰρ **D**
ἵππος ἀμείνων τούτου πόλλῳ ἦν, καὶ οὐκ εἶχε μὲν
ὅπως τὸν Παϊόνα διαχρήσαιοτο, πεσόντα σὺν τῷ
ἵππῳ, ἅτε καὶ αὐτὸς χαλεπῶς καὶ μόγις ⁵⁰ ἱπ-
πεύων· πεσόντες μὲν τοῖς τοῦ Παϊόνας, ἀλάλαξαν
μέγα τὸ τῶν Τούρκων στράτευμα ⁵¹, οἰωνὸν ποιη-
σάμενοι. Ἐπεὶ δ' ἀμφότεροι ἤλασαν ἐς τὸ ταυτῶν
ἑκάτερος στρατόπεδον, ἐνταῦθα Ἀμουράτης ὁ βα-
σιλεὺς, μεταπεμφάμενος Ἐλιέζην εἰς ἔψιν τὴν

omnia essent eventura. Missis legatis ad Scende-
rem et Arisnitem, utrumque in Europam progredi
et sibi conjungi jubebat. His sic præceptum est.
Amurates ut in campum Cosobum venit, ibi castra-
metatus esse cognovit Pannonos. Proinde et ipse
castra munit. Amurates autem in armis dicitur
habuisse quindecim mille myriades hominum.
Postero die confestim accingebatur ad prælium.
Juxta eum instruebatur acies. In dextrum cornu
aptabatur exercitus Asiaticus, cui præerat dux no-
mine Scura. Sinistrum cornu tenebat exercitus
ab Europa conscriptus, quem regobat dux Cara-
zies. Juxta utrosque ponebantur equites cum suis
ducibus. Mediam aciem occupabat rex. Quando
autem Amurates castrametatur, primo castra vallo
firmat, deinde camelos locat, dein scuta defigit,
deinceps peregrinos cum bombardariis necnon
reliquis collocat. Rex ubi aciem exornaverat, etiam
Choniates suos in aciem educit, eamque hoc præ-
cepto instruit. Dextrum cornu tenere Pannonum præ-
fecti, necnon patruales Choniatis, Secules (14),
et Eitoces, Megalusesque. Mediam aciem curabat
Choniates cum Bitezidis militibus, et Ardelli (15)
exercitu. Sinistro cornu præfuit Danus Choniatis
exercitu. Sinistro cornu præfuit Danus Choniatis
exercitu. Sinistro cornu præfuit Danus Choniatis
exercitu.

Draaculis : quem Daciae principatu deturbavit, et
in ejus locum substituit Danum, cui Dacos parere jussit. Hunc in id bellum secuta erant octo millia
Dacorum.

Cum autem utrinque acies instructæ stetissent,
jamque prælium poscere videntur, ibi Bitezes (16),
unus e numero Choniatis militum, in medium
procurans, et equo insidens, provocabat ad singu-
lare certamen **190** unum e Turcis, antequam acies
concurrerent. Turci ubi explorarunt virum istum
processisse, ut certamen singulare committeretur,
constitere et ipsi. Hinc continuo ab Turcorum
exercitu proficiscebatur Eliezes filius Barizæ (17),
de numero præfectorum Asiæ viri illustris, et in
re militari excellentis, qui quondam dux existi-
terat peregrinorum in januis regis. Hic, ubi in
medium processit, obviam pergebat Pannoni. Et
cum hastis infestis concurrerent, hastæ fractæ
sunt. Et Bitezes una cum equo in terram corruit.
Eliezes conscisso pectorali, et zona cum ephippio
soluta, postremæ equi parti insidens vehebatur.
D Hujus enim equus longe melior erat altero, nec
tamen lapsam Pannonem perimere quivit, quia
ipse quoque ægre et difficulter equo portabatur.
Pannone in terram ex equo effuso, clamorem
maximum sustulit Amuratis exercitus, cum bonum
id quasi omen rei gerendæ ducerent. Cum uterque
ad suum exercitum esset digressus, ibi tum Amu-
rates Eliezem ad se vocatum in hunc modum
allocutus est : O puer, ex quibus initiis tantam rei

Notulæ marginales.

(14) Zecules.

(15) Erdelli, Transsylvani, Siebenbürger.

(16) Bitezidæ, quos Hussarones appellamus.

(17) Al. Barisatagæ.

⁴⁸ ἐνταῦθα. R. ἢ ἰν' ε. ⁴⁹ In uno, βούγ. ⁵⁰ R. μάλλ'. In al. ut c. ⁵¹ ὡς οἱ ποιησάμενος.

militaris nactus es scientiam, cum certo constet te antehac nulla fecisse stipendia? Nunc autem rerum bellicarum imperitus cum huc accesseris, ita pugnasti in hostem, quasi fastigium rei militaris attigeris. Ibi tam adolescens respondit: Q rex, lepus me hanc docuit fortitudinem. Rex rei novitate lectus, interrogavit: Et quo tandem, quæso, pacto, o adolescens, quis ab lepore fortitudinem discat? Adolescens respondit: Ego quidem in Asia eram, et in ea regione morabar, cui patrem meum præfectum præposueras, ibamque venatum. Forte in nido suo leporem reperi: putabam igitur satis esse, ne lepus manus meas evaderet, cum sagitta trajectum interficere. Lepores enim Aetolia hæbet cursu celerrimos, verum Europa optimos. Hæc mihi cogitanti, in promptu erat phæetra quadraginta sagittis onusta. Primam itaque sagittam mittens, aberravi. Secundam vero sagittam expedi, quam similiter in leporem jaculatus sum. Et hæc errore abducta, leporem nihil læsit: verum adhuc maximo stertebat. In quo igitur ferens animo, quod leporem non vulnerassem, illico sagittas omnes in leporem torqueo. Cum autem nulla amplius superesset, lepus ex somno expectatus, ut primum sensit tumultum, aufugit. Canes modicum fugientem persecuti, eum assequi non potuerunt. Experiencia igitur didici, cum tot sagittæ irritæ cecidissent, quod fatum vitam lepori prorogasset. Et exinde **191** ea sententia in animo fixa mansit, o rex, ut censerem neque gladium, neque hastam, neque sagittas amplius mihi formidandas esse, quasi fato sit ordinatum ut diutius vivam, hasta mihi vitam eripere non possit. Quapropter pectore forti, nihil trepidans, contra Pannonem istum processi, sciens si fato sit decretum ut diutius vivam, nihil periculi posse mihi ab eo ingruere. Hæc audiens, mirum in modum rex delectatus est, et adolescentem propter ratiocinationem istam plurimum dilexit, eumque donavit veste Syrio opere auro illito contexta: præterea patriæ regionis eum principem declaravit. Pater namque adolescentis mortuus erat, aliusque regionem eam administrabat ex imperio regis. Turci quidem et omnes quotquot Turciæ superstitioni inhærent, plurimum admodum fato tribuunt. Atque hæc in ea monarchia contingere. Cum vero regii exercitus in campo collocati, signis collatis præliarentur, Asiæ exercitus quietem duxit. Rex enim verebatur, si Asiæ primam coalitionem fecissent, ut in fugam verterentur, eorumque fuga etiam ceteros traheret. Quapropter maluit exercitum Asiæ otiosum et spectatorem potius prælii assistere. Exercitum Europæum in cohortes distribuit: et cum Pannoniæ prælii cupidus accedere conspiceretur, nec ipse prælium recusavit. In hunc modum congressi,

ἑαυτοῦ ἔλεγε τοιάδε: Ὁ παῖ, πόθεν δὴ οὕτω ἐγένου ἀγαθὸς τὰ πολέμια, οὕτω πρότερον ἄλλη πη μαχεσάμενος, οὕτω παραγενόμενος στρατῷ μαχομένῳ. ὥστε ἐκμαθεῖν, πῶς δίοι συμβαλεῖν; Τοῦ δὲ εἰπόντος, Ὁ βασιλεῦ, ἀπὸ λαγῶ τούτην εἰμαρθὸν τὴν ἀνδραγαθίαν. Ἐν θαύματι ποιησάμενος τὸν βασιλέα, εἰρῆσαι αὐτὸν λέγεται. Καὶ πῶς ἂν δὴ, ὦ νεανίσκε, ἀπὸ λαγῶ γένοιτο ἂν τις ἀγαθὸς τὰ πολέμια; Τὸν δὲ φάναι: Ἐγὼ τοίνυν, ὦ βασιλεῦ, ἐν τῇ Ἀσίᾳ διατρίθων, καθ' ἣν ἡμᾶς ἐπέστησας χώραν, καὶ τὸν γε πατέρα ἐμὸν ὑπαρχὸν ἀπέδειξας⁸¹, ἐφοίτων ἐς ἄγρην, καὶ ποτε λαγῶν ἐν κολίτῃ εὐράμενος, ᾤθητόν ἀσφαλέστερον εἶναί μοι, ὥστε τὸν λαγῶν μὴ διαφυγεῖν, ὅστις βλάπτεται ἀνελέσθαι. Κράτιστοι γὰρ πάντων, ὧν ἡμεῖς ἴσμεν, λαγῶν οἱ ἐν τῇ Ἀτταλίᾳ θεῖν εἰσι, καὶ οἱ κράτιστοι τῆς Εὐρώπης αἰροῖεν. Ἐπὴν δὲ μοι ταῦτα ἐπιλεγόμενον πατέρα καὶ δίστοιο τετραράκοντα⁸². Ὡς δὲ ἐπιθάλλον τῷ τόξῳ τὴν ὄπισθεν οὐκ ἐτόγγανον, δεύτερον ἐπὶ τοῦτον ἐτόξευον. Ὡς δὲ καὶ οὕτω, λαγῶς μὲν ἐκάθευθε, καὶ δεινὸν ἐποιούμην, εἰ οὐκ ἐπιτυγχάνοιμι. Ἐνταῦθα δὲ πάντας τοὺς ὄιστοὺς ἐξετόξευον. Ἐπεὶ δὲ τὰ βέλη πάντα ἤφιετο, καὶ λοιπὸν ἦν βέλος ἐμοὶ οὐδὲν, αὐτίκα ἐπεχειρόμενος ἀφ' ὑπνευ ὁ λαγῶς, φῆστο φεύγων⁸³, ὡς ἦοθετο τοῦ θορύβου. Καὶ οἱ κύνας μὲν ἐς βραχὺ ἐπεδίωξαν, οὐ μόντοι εἶλον. Τότε δὲ ἐπέγων, ὡς τὰ βέλη μοι κενὰ ἐγεγόνει, ἐπὶ εἰμαρμένον ἔτι ἦν τῷ λαγῷ ἐκείνῳ ἐπιζῆσαι. Καὶ τὸ ἐντεῦθεν ἐπιλεξάμενος ψῆφον ἐμαυτῷ, ὦ βασιλεῦ, ἐθέμην, μήτε εἶφος, μήτ' αὐτόδωρον, μήτε ὄιστόν δεδιέναι, ὡς ἦν ἐμοὶ πεπρωμένον εἴη ἐπιζῆσαι, οὐδ' ἂν τὸ δόρυ ἀφέλοιτο τὴν ζωὴν. Διὰ τοῦτο δὴ ἦμα θαρρόν, ὦ βασιλεῦ, ἐπὶ τὸν Παίονα, ἐπιστάμενος, ὡς εἰ πεπρωμένον⁸⁴ μοι εἴη ἐπιδιῶναι, οὐδὲν μοι χαλεπὸν ἔσοιτο ὑπὸ τοῦ Παίονος. Ἀκούσαντα δὲ τὸν βασιλέα, καὶ ἀγασθέντα τὸν νεανίαν τοῦ λογιζομένου, ἐσθῆτα μὲν αὐτίκα τότε ἐδώρησατο Συρικῶν χρυσοπάστῳ μετὰ δὲ ταῦτα ἐπιστῆσαι ἄρχοντα τῆς πατρῴας αὐτοῦ χώρας. Ἐπεὶ τελευτήσας⁸⁵ γὰρ ἦδη ὁ πατήρ αὐτοῦ, καὶ τὴν χώραν ἄλλος ἐπετρόπευσεν ὑπὸ βασιλείᾳ ταχέως. Δαιμονίως δὲ τὸ γένος τοῦτο τιθεσθαι⁸⁶ τῇ δόξῃ τῆς εἰμαρμένης, σχεδὸν καὶ οἱ ἄλλοι, ὅσοι πρὸς τὴν τοῦ Μεχμέτεω θρησκείαν εἰσι τετραμμένοι. Ταῦτα μὲν οὖν ἐς τὴν μονομαχίαν ἐγένετο. Ἐπεὶ δὲ τοῦ βασιλέως ἰδρυμένου κατὰ χώραν τὰ στρατεύματα συνιόντα ἐμάχοντο⁸⁷, τὸ μὲν Ἀσιανὸν στρατεύμα ἡσυχίαν ἦγε, δεδιότος τοῦ βασιλέως, μὴ πρῶτα συμβολὴν ποιησάμενος ἐς τροπὴν γένοιτο, καὶ κινδυνεύσῃ αὐτῷ τὰ στρατεύματα διαφθαρῆναι αὐτίκα, καὶ ὑπερδεικνύσαντα οἴχεται. Ἀλλὰ τὸ μὲν Ἀσιανὸν στρατεύμα εἰσέθηκε, τὸ δὲ Εὐρώπιον διελόμενος ἐς μοίρας, ὅσα δὴ ἑώρα τοῦ Παίονος παρασχεζόμενος ἐλαύνειν, καθίστατο ἐς τὴν μάχην. Καὶ οὕτω δὴ συμβάλλονται τὰ τῆς Εὐρώπης στρατεύματα, ἐμάχετο. Πολὺ δὲ

Notulæ marginales.

⁸¹ R. ἀποδείξας. ⁸² Al. τεσσαρ. ⁸³ R. θέων. ⁸⁴ πεπρωμένη μοίρα εἴη μοι. ⁸⁵ In uno, ἐπιτελευτήσας. ⁸⁶ R. τίθηται. ⁸⁷ ἐμάχετο, est in uno. Sic etiam R.

παρ' ἐλπίδα ἀγωνισάμενοι ἐμάχοντο ἀξίως λόγου. Α' Γενόμενοι γάρ κατ' ὀλίγα ὡς οἱ Παίονες ἐπελαύνειν, ἔφρευγον ἀνὰ κράτος, ὡς τοῦς Παιόνων ἵππους ἐπιδιώκοντες κἀμνεῖν τε ἰσχυρῶς καὶ ἀπαγορεύειν. Καὶ ἐνταῦθα δὲ ὡς οἱ Τούρκοι αὐτάρκως ἔχαιεν τῆς φυγῆς διαστάντες, τοῦς τε ἵππους ἐτόξευσον, καὶ δπισθεν ἐπιόντες κατέκαιον ⁸⁸ τοῦς Παίονας· ἅτε γάρ οἱ πλείους, καὶ ἐφ' ἵππων πολὺ βελτιόνων φερόμενοι, καὶ τέχνη τὰ πολλὰ τὴν μάχην συνδιαχειρίζοντες, ἀμεινον ἐφέροντο τῶν Παιόνων. Καὶ τὴν μὲν πρώτην ἡμέραν πολλοὶ μὲν Παιόνων ἐπιπτον ἐν τῇ μάχῃ, πολλοὶ δὲ Τούρκων ἀπώλλυντο ὑπὸ Παιόνων. Καὶ ταύτην μὲν τὴν ἡμέραν ἔλην ἐμαχέσονται ἀμφότεροι, καὶ ἰσοπαλεῖς ἐγένοντο· ἐπεὶ δὲ ὀφείη, διέστησάν τε ἀπ' ἀλλήλων, καὶ ἐπὶ τῶν στρατοπέδων ἀναχωρήσαντες ⁸⁹ ἑκάτεροι, ἀνεπαύοντο. Παίονες μὲν οὖν οἰόμενοι τοῦς Τούρκους νυκτὸς οἰχθήσεσθαι ἀπιόντας, καὶ οὐ μενούοντας ἐν τῇ τάξει. Καὶ ἵπποδρόμων μὲν οὐκ ὀλίγοι ἀπήεσαν· ἐπεὶ δὲ τοῦς Τριβαλλοὺς εὗρισκον ἐν τοῖς στενοῖς ἐπιμένοντας, αὐθις ἐπανήεσαν ἐπὶ τὸ στρατόπεδον. Καὶ Παίονες μὲν οὕτω ἐνόμιζον τῇ ὑστεραία βραχεῖ τι μεμυρίῳ τοῦ στρατοῦ ἀντιτάξασθαι, ὡς τῶν ἄλλων οἰχθησόμενων, καὶ οὐ μενούωντων, καὶ οὕτω δὲ περιγενομένους, αἰρήσειν αὐτίκα τὰς βασιλέως θύρας. Βασιλεὺς δὲ καὶ οἱ Τούρκοι ἀναθαρσῆσαντες, οὐκ ἐν ὁμοίῳ ἔτι δέσει ἐγένοντο ἀμφὶ τοῦς Παίονας, Οὐρσαλεώτεροι ⁹⁰ δ' ὄντες, παρεσκευάζοντο, ὡς ἐς τὴν ὑστεραίαν μαχόμενοι, τρέψασθαι τοῦς Παίονας. receptis, et plurimum exhilarati, accingebantur ad praelium, quasi eo die qui sequeretur, praeliaturi cum hostibus, eosque in fugam conjecturi.

Τὴν μὲν οὖν ἡμέραν ταύτην ἐς τοσοῦτον ἐγένετο. C Τῇ δὲ νυκτὶ ταύτῃ Παίονες βουλευόμενοι, ὅπως τῇ ὑστεραία τὴν μάχην ποιήσονται, γνώμην ἀπεφαίνετο ἕκαστος, ὡς εἶδοκει αὐτῷ τὴν μάχην ποιεῖσθαι. Καὶ λόγος ἐγένετο πολὺς. Ἐνταῦθα βουλευομένων αὐτῶν, Ταούτης ὁ Σαούζεω, υἱοῦ τοῦ Ἀμουράτειω, γένος ὄντων τῶν Ὀτουμανίδων, παρελθὼν ἐς μέσον ἔλαξε τοιάδε· Ἡμῖν μὲν ἱκανὰ συμβέβληται ἐς τε τὴν Ἀσίαν καὶ ἐς τὴν Εὐρώπην, οὐδὲ δὴ ταῦτα προσέχοντας ἐς τὰ Ἀμουράτειω πράγματα τὴν μάχην ποιεῖσθαι, ἀνήνυτα ⁹¹ ἐργαζομένου. Οὐ γάρ ἂν παρεχομένων σφᾶς κτείνειν τῶν ἀνδρῶν τούτων δυναίμεθ' ἂν οὕτω γε εὐπετῶς χειρώσασθαι. Ἄλλ' ἐμοὶ δοκεῖ ὁ μαχόμενος τῷ πολέμῳ, ἦν μὲν βάλῃ καιρίαν πληγὴν, κατέβαλέ τε τὸν πολέμιον, καὶ ἔχει καλῶς χρῆσθαι τῷ στρατεύματι ⁹²· ποῦ δ' ἂν βάλῃ καιριωτέραν ἢ ἐν τῇ κεφαλῇ; τό τε γάρ σῶμα ἀγει πᾶν, καὶ ἐν ταύτῳ ἡ πόλις ⁹³· ἦν δὲ μὴ καιρίαν βάλῃ, ἐπίπονα ἔσται καὶ χαλεπὰ κατεργασθῆναι τὰ τῶν πολεμίων. Καὶ νῦν δὲ οὕτω δοκεῖ. Ὅρατέ γάρ, ὡς αἱ θύραι τοῦ βασιλέως ἐστὶ κλεισται οὐδ' ἀμὴ ὠρμημέναι ἐπὶ τὴν μάχην, οὕτε ἀνακινδυνεύειν ἐθέλουσιν, ὡς τὸ πᾶν φέρουσαι αὐτὰ τοῦ

Europæ exercitus in cohortes secretus, præter spem egregie et memorabiliter pugnabat. Proinde cum Pannonos Turcis appropinquare non audent, summa vi fugiebant. Turci Pannonum equos persequabantur, et graviter admodum ea in persecutione laborabant. Lassi igitur tandem et fatigati insequendo, hostium equos sagittis feriunt, Pannonisque a tergo adorientes graviter urgebant; nam Turci numero et equorum generositate superabant. Præterea plerumque non impetu, verum arte in præliis utuntur. Quapropter ea tempestate Turcorum res meliore statu, quam Pannonum, erant. Et quidem primo die multi Pannonos in pugna cauebant, necnon plurimi Turci trucidabantur a Pannonibus. Per totum istum diem æquo

B utrinque Marte pugnatum est. Vesperæ autem appetente, relinquentes prælium, uterque exercitus in sua castra colligebatur, quietique se dabant. Pannonos putabant Turcos noctu abituros nec amplius in castris mansuros. Et equites quidem non pauci jam discesserant. Ubi autem Triballos invenere expectantes, in angustiis hostem abeuntem, in castra redierunt. Pannonos quidem arbitrabantur se die crastino cum parva hostilis **192** exercitus manu congressuros, quasi ceteri diffugissent, non expectantes hostem: et sic victoria facile posituros, regisque januas debellaturos. Rex vero Amurates et Turci seipsos confirmantes, haud amplius metuebant Pannonos. Animis igitur

C Eo die quæ modo memoravimus contigere. Istam noctem Pannonos deliberando consumpsere: et cum consultarent, singuli suam sententiam, quemadmodum sibi consultum videretur auspicari prælium, in medium adducebant. Varii multique habebantur sermones. Ibi tum consultantibus Pannonibus, Tantes Sauzis filius, natus ex genere Otomanidarum, qui tum castra Ungarorum sequebatur, Amuratis primi ex Sauze filio nepos, progressus in medium, hujusmodi orationem exorsus est: Nobis jam satis superque in Asia et Europa pugnatum est. Necdum etiam animum advertimus, ut pugnandum sit contra Amuratem, ut res ejus contundamus. Nisi enim peremerimus viros istos, non facile poterimus D Amuratem vincere. At mihi videtur, si quis certamen subeat cum hoste, eique infligat lethalem ictum, hostem dejerit, et reliquo exercitu pro arbitrio uti poterit. Ubi autem magis lethale infligat vulnus, quam si caput feriat? Tum enim corpus totum dolet. In capite enim quasi urbs et regimen totius humani corporis situm est. Sin autem haud dederis lethale vulnus, difficile admodum et

Notulæ marginales.

⁸⁸ Forte κατέκαινον, R. In al. κατέκαιον, superscripto v. ut legatur, κατέκαιον. ⁸⁹ ἀποχωρήσαντες R. ut hic. ⁹⁰ In uno, καὶ θαρσ. ὄντες. ⁹¹ ἀνόνητα. Al. ut hic. ⁹² In uno, πράγματι. ⁹³ In uno, ὀκρό-
πυλιν.

laboriosum erit superare hostem. Et ut meam sententiam capiat, sic audite. Vidistis ut januæ regis steterint neutro inclinata ad pugnam. Nec etiam periclitari volunt, quasi salus regis atque adeo totius exercitus in ipsis sita sit: nec prius quam necessitas postularit, pugnam capessunt. Agile igitur, hunc regis exercitum invadamus: qui si in fugam abierit, nullus nos expectare sustinebit. Censeo autem, ut regem aggrediamur cum universo exercitu, cum curribus quoque, in quibus bombardæ et bombardarii sunt: et ut pergamus adhuc hac nocte confestim contra januas, nec cunctemur. Et accedentes, bombardarum globis sagittisque petamus januæ milites, iisque terrorem maximum inferamus. Satis certo scio, eos non mansuros usque dum illucescat dies: sed hac adhuc nocte lubenti et cupido animo fugam arripient. Quod si fuerit factum, facile nos rerum potiemur. His dictis, omnes consensum præstiterunt. Continuo igitur curribus **193** in regis exercitum invecti sunt, sub prima adhuc noctis vigiliâ. Cum appropinquassent januæ militibus, terrorem fecere maximum, bombardarum globis et jaculis ferientes peregrinos. Et quidem vim faciebant castris Amuratis. Verum peregrini ubi rem cognorunt, magno animo Pannonibus resistere. Nam bombardas expediebant, bombardariosque evocabant, et non cessabant jaculari Pannonibus: plurimi in ea nocte utrinque cadebant, icti bombardarum globis. Postquam dies advenit, et Pannonibus videbant regis castra in ea regione locata fortiter pugnare, consilium cepere redeundi, inde egressi erant, in castra: nec expectandum esse, donec circumducerentur ab regis militibus stantes prope januas. Hæc sententia ubi placuisset, cedebant festinantes in eum locum ubi castrametati erant. Die exorto iterum ad prælium præparabatur Choniates, periculum facturus, si felicem rerum sortiretur eventum. Pugnant itaque impetum dabat in Asianum exercitum, et fortiter congregiebatur cum hostibus. Europæ dux cum accepisset Pannonibus congressos esse cum Asiatico exercitu, Turachanem Thessaliæ præfectum mittit cum suo exercitu, ut a tergo adoriretur Pannonibus, et quam fortissime contra eos præliaretur. Turachanes imperata impigre faciens, Pannonum plurimos, cum in terga eorum irruiisset, in eo prælio stravit. Quidam enim persequiebantur Albanos, a quorum vestigiis, quamvis celerrime fugerant, nusquam abstinere. Ministri tamen præfectorum qui ex Europa venerant, haud fugam inierant. Cum autem a suis essent destituti, qui fuga sibi consulebant, pugnabant haud secus ac Turci contra Pannonibus. Præterea contra eos acerrime prælium inibant, qui erant ex Europa,

βασιλέως ὑγιῆ τε εἶναι, καὶ ἐς ἀνάγκην ἐπειδὴν περιστῆ, μάχεσθαι. Φέρε οὖν, ταύτην κινήσωμεν τὴν βασιλέως σὺνταξιν, καὶ οἰχομένης ταύτης, ἡμῖν οὐδεὶς τῶν ἄλλων μένειν ἐθέλει. Δοκεῖ οὖν ἡμοῖ, κινήσασθαι τὸ στρατόπεδον ἡμῖν ἅπαν, καὶ ταῖς ἀμάξι:, ἐφ' αἷς οἱ τηλεβόλοι καὶ τηλεβολίσκοι ἡμῖν τυγχάνουσιν ὄντες, ὑπὸ ταύτην τὴν νύκτα εἶναι ὁμοσε ἐπὶ τὰς θύρας αὐτίκα, καὶ μὴ διαμέλλειν. Καὶ ἦν ἐπίωμεν, τηλεβόλοις τε καὶ τοῖς ἄλλοις βέλεσι βάλλοντες τὰς βασιλέως θύρας, καὶ δεδιτόμενοι, σφομαὶ μὴ ἐπιμένειν ἕως ἡμέρας, ἀλλ' ὡς ἔχει ἡ νύξ, οὕτως αὐτοὺς ἰόντας, ἀπαλλάττεσθαι ἀσμένως. Καὶ τούτων ἀπώσασθαι τὰ πράγματα, ἔχοιμεν τὰ ἐκείνων. Ταῦτα λέγων ὁ Ταούτης, ἐπειθέ τε, καὶ ἐπίου οὕτω. Καὶ αὐτίκα σὺν ταῖς ἀμάξι: ἐπήρσαν ἐς τὸ βασιλέως στρατόπεδον περὶ πρώτην φυλακὴν τῆς νυκτός. Ὡς δὲ ἀγγοῦ ἐγένοντο τῶν βασιλέως θυρῶν, ἐνταῦθα ἐδεδίττοντο τηλεβόλοις τε καὶ τηλεβολίσκοις τοὺς ⁶⁴ νεήλυδας, καὶ ἔβριον τὸ τοῦ βασιλέως στρατόπεδον· καὶ ἐμάχοντο μεγάλως πρὸς τὸ μέρος, ὥστε διέφαινε. Οἱ τε γὰρ νεήλυδες τοὺς τε τηλεβόλους παρασκευασάμενοι καὶ τηλεβολίσκους, ὕψισαν ἐπὶ τοὺς Παίονας· καὶ ἐπιπτον ἀμφοτέρων οὐκ ὀλίγοι τῇ νυκτὶ ταύτῃ, ὑπὸ τηλεβόλων τὰ πλείω φθειρόμενοι. Ἐπεὶ δὲ ἡμέρα ἀγγοῦ ἐγένετο, καὶ ἐώρων τὸ βασιλέως στρατόπεδον ἰδρυμένον· τὰ χώραν ἀγωνίζεσθαι ἀξίως λόγου, ἐδόκει ἀναστρέψαντας ἀπελαύνειν ἐς τὸν χώρον ἐκεῖνον, ἐν ᾧ ἐστρατοπεδεύοντο, καὶ μὴ ἀναμένειν συλληγομένους κυκλοῦσθαι σφᾶς, ἐγγὺς τῶν θυρῶν γενομένους. Ὡς δὲ ἐδόκει, καὶ ἐποίησαν ταῦτα· ἀνεχώρουν ἐς τὴν χώραν αὐτῶν, καὶ ἦν ἰδρυντο πρότερον. Ἐπεὶ δὲ ἡμέρα ἐγένετο, παρετάσσεται δεύτερα ἐς τὴν μάχην, πειρασόμενος ἢ ἂν ἀποδαῖν αὐτῷ τὰ πράγματα. Καθιστὰς δὲ ἐν μάχῃ, ἐμβαλὼν ἐς τὸ τῆς Ἀσίας στρατεύμα, συμβολὴν ἐποιεῖτο ἐνταῦθα ὡς συνέβαλε, πέμπει ὁ τῆς Εὐρώπης στρατηγὸς Τουραχάνην τὸν Θεσσαλίας ὑπαρχον σὺν τῷ αὐτοῦ στρατεύματι, κατὰ νότου γενομένον, τοῖς Παίοσι συμβαλεῖν ὡς δύναται ἰσχυρότατα. Ἐνταῦθα Τουραχάνης κατὰ νότου γενομένου τοῖς Παίοσι, πολλοὺς αὐτῶν κατέβαλεν ἐν τῇ μάχῃ ταύτῃ. Οἱ μὲν γὰρ ἐδίωκον τοὺς Ἀλβανούς ^{61, 62}, καὶ ⁶³ ὡς ἐπικέοιντο διώκοντες, οἱ μὲν ἐφευγον ἀνὰ κράτος. Πλὴν δὴ τῶν ὑπάρχων θεράποντες Εὐρωπαῖοι ὄντες, καὶ διαστάντες ὡς φεύγοιεν, ἐμάχοντο οἱ τοῖς Τούρκοις νομίζεται πρὸς τοὺς Παίονας. Πρὸς δὲ τοὺς ἀπὸ τῆς Εὐρώπης, κατὰ νότου σφίσι ἐπικειμένους, συστραφέντες συστάδην ἐμάχοντο, ἄλλοτε ἄλλῃ τοῦ πεδίου ὡς περιτύχοιεν ἐκάτεροι ἀλλήλοις ἐπικείμενοι. Δᾶκε, δὲ ὡς ἐώρων τοὺς Τούρκους πολὺ παρ' ἐλπίδα ἀγωνιζομένους, καὶ σφίσι καὶ χαλεπώτατα ἐπηρτησθαι, ἀπαλλαγὴν δὲ μόλις εἶσθαι τοῦ κακοῦ, καὶ ἦν σῶες ἀφίκοιντο, ἐπὶ ὄρκου μηδεμίαν εἶναι μηχανὴν, μὴ οὐ δίδωσθαι

Notulæ marginales.

^{64, 65} τὸ στρατεύμα καὶ. In al. ut c.

αὐτοὺς δίκας τῷ βασιλεῖ, ὧν εἰργάζαντο αὐτῷ A
πολεμοῦντες, καὶ ὅτι τοῖς Πάλοις συνεμάχουν· ἐδό-
κει αὐτοῖς ἐν τῷ μεγάλῳ τούτῳ θορύβῳ, ἀγγελὸν
πέμφαντας παρὰ βασιλέα Ἀμουράτην διαλλάτ-
τεσθαι, καὶ τὰ ὅπλα παραδιδόντας, ξένους τε καὶ
φίλους εἶναι τῷ βασιλεῖ. Ὡς δὲ ἐδόκει, καὶ ἐποίησαν
ταῦτα. Ὁ δὲ ἀγγελοῦ ἀφικόμενος ἐπὶ τὰς θύρας
ἔλεγε τοιαύδε· Ὁ βασιλεῦ, ἐμὲ Δάκας ἐπεμφαν, ἐς
θῆσιν ἀφικέσθαι τὴν σὴν, καὶ σπονδῆς αἰτεῖσθαι
αὐτοῖς συγγνώμην παραιτούμεναι, ἐφ' οἷς πεπλημ-
μελημέα ἐστὶν ἐς τὴν σὴν ἀρχὴν καὶ ἐς τὰ σά
πράγματα. Καὶ διαμαρτυροῦνται σφᾶς ἀφ' ἐαυτῶν
μηδὲν νεώτερον βουλευῆσαι περὶ τὰ σά πράγματα,
ἀν μὴ οἱ Πάλοιες ἀνάγκην ἐπιθέντες, κελεύοντες
σφίσις ἄπτεσθαι προσδιάζοιτο ἡμᾶς. Νῦν οὖν
δίδονται σε πείθεσθαι, καὶ αὐτοῖς σπονδᾶς ποιῆσθαι, B
καὶ αὐτὸν σοι τὸν πόλεμον παραστήσασθαι τοῦ
λοιποῦ, ὥστε σοι ἐπιτήδειον εἶναι. Ταῦτα εἰπόντος
τοῦ ἀγγέλου, Χαλίλης ὁ πρῶτανις τοῦ οἴκου τοῦ
βασιλέως ὑπολαβὼν, ἔλεγε τοιαύδε· Ἄλλ' ὑμεῖς, ὦ
ἄνδρες Δάκας, ἐπίστασθέ μοι, ὡς βασιλεὺς ἐπιτή-
δειός τε ἦν δυνάμει, καὶ πρόξενος ἐξ ἀρχῆς· καὶ
νῦν ἐπεὶ ἐν θέοντι παραγίγνεσθε, σπονδᾶς τε
ποιεῖτε ὑμεῖς ἀνευ τε δόλου καὶ ἀπάτης, φίλοι τε
εἶναι ὑμεῖς τοῦ λοιποῦ. Καὶ ἦν τι, ὧν ὑμεῖς λέγετε,
ἐξεργασμένον τῷ βασιλεῖ χάριν θεῖητε, ἵστε ὡς οὐχ
ὑπερβιολούμενοι αὐτὸν εὐεργετοῦντες. Τὰ μέντοι
ὅπλα ἴτε δούρο ὅτι τάχιστα παραδώσαντες. Ταῦτα
Χαλίλης ὁ Πραίμεω, φάμενος γνώμη τοῦ βασιλέως
λέγειν, ἀπέπεμψε. Καὶ οἱ Δάκας, ὡς ἐπανῆκεν αὐ- C
τοῖς ὁ ἀγγελοῦ, λέγων ἃ ἐνετέλλετο αὐτῷ Χαλίλης
ὁ Πραίμεω γνώμη τοῦ βασιλέως, αὐτίκα διέστησαν
τε ἀπὸ Παϊόνων χωρὶς γενόμενοι, καὶ προϊόντες,
ἀφίκοντο ἀγγροῦ τῶν θυρῶν τοῦ βασιλέως, καὶ ταύτη
ἐστηκότες, ἐνόμιζον αὐτῷ τοιάνδε χάριν κατα-
θέσθαι τῷ βασιλεῖ, ὑπουργοῦντες αὐτῷ ἐς τὴν
παροῦσαν ἀνάγκην, οἴσεσθαι δῶρά τε καὶ ἐσθῆτας
πρὸς τοῦ βασιλέως. Βασιλεὺς δὲ ὡς παρ' αὐτῷ
εἰστήκεισαν, νομίσας μὴ τιτι δόλῳ ταῦτα συνθέ-
μενοι, προϊσχύμενοι αὐτῷ κακόν τι διανοοῖντο ἐργά-
ζεσθαι, συνθέμενοι τοῖς Παῖσι, μεταπέμπεται τὸν
τῆς Εὐρώπης στρατηγὸν, ἔχοντα ἀμφὶ τοὺς δισμυ-
ρίους. Καὶ ὡς πρὴν αὐτῷ ἦ ἐνετέλλετο, ἐκέλευε
περιστάντα τοὺς Δάκας, κατακαίνειν ἅπαντας, μη-
δενὸς φειδόμενον. Καὶ οὕτω πρὸς ἀλκὴν ἐτράποντο D
τὰ ὅπλα ἔχοντες. Οὐ γὰρ ἡξίου ὁ βασιλεὺς, παρα-
δόντας τὰ ὅπλα κατακαίνειν, ἀλλὰ ταῦτα ἔχοντας
δίκην διδόναι, ὧν ἐποίησαν ἐς αὐτὸν. Καὶ οὕτω μὲν
δὴ ταύτη ἐν οὐδενὶ λόγῳ ἀπώλοντο. Πάλοιες μὲν δὴ
πρῶτα τοὺς Δάκας δισταμένους ἰδόντες, ἐθαύμαζον
ὅτι βούλοιντο· ὡς δὲ ἔγνωσαν διαλλαττομένου, τῷ
βασιλεῖ, ἐχαλέπαινον τε αὐτοῖς, καὶ ἤχθηοντο κατα-
προδεωκόσι τοὺς φίλους. Ἐπεὶ δ' ὀλίγον ὕστερον
κατεῖδον αὐτοὺς ξύμπαντας πρὸς τοῦ βασιλέως
οὐδενὶ λόγῳ ἀπολλυμένους, ἐν θαύματι εἶχοντο, τὴν
τε γνώμην ἐννοοῦντες τοῦ βασιλέως, ὡς οὐδὲν τοι-
σομάχων τοιοῦτων ἔδειτο, μετὰ τε ἐποιοῦντο,
ἀπαιλάττεσθαι τὴν ταχίστην.

et a tergo vim faciebant. Nam conversi collato
pede nunc hic, nunc alibi, ubi alteri alteros indi-
psecabantur, in eo campo manus conserebant.
Daci cum vidissent Turcos impigre præter spem
rem gerere, et sibi hinc plurimum periculi immi-
nere, hujusmodi consilium ceperunt. Nam nul-
lam mali liberationem cernebant, etiam si incolum-
es ex eo prælio evasissent. Nec etiam in juris-
jurandi religionis spem aliquam ponebant, quo
minus regi pœnas lucrent injuriarum quibus
ipsum affecissent, quod in ea expeditione socia
arma junxissent Pannonibus. Videbatur igitur in
præsenti tumultu consultissimum fore, nuntium
mittere ad regem Amuratem, et eum eo in gra-
tiam redire. Traditis namque armis, testabantur
se in posterum regi hospites et amicos fore. In
194 hanc sententiam cum omnes concessis-
sent, nuntius ad regem missus est. Hic cum ve-
nisset ad januas, hujuscemodi orationem habuit:
O rex, Daci miserunt me in conspectum tuum,
ut pacem veniamque delictorum, quæ in te et in
regnum tuum commisere, orem. Testantur quo-
que se nunquam quid novarum rerum sua sponte
molitos fuisse in te et regnum tuum, nisi Panno-
nes eam necessitatem injecissent, jubentes, imo
cogentes, ut conjunctis copiis expeditionem
istam susceperent. Nunc igitur supplices petunt,
velis eos exaudire et pacem dare. Promittunt se
tibi bellum præsens ex animi tui sententia con-
fecturos, et profecturos tecum in militiam dein-
ceps, ubicunque tibi usui esse poterunt. Hæc cum
exposuisset nuntius, Chaliles regie domus prin-
ceps in hunc modum respondit: Sed vos, o Daci,
scitis profecto quanta sit fueritque jam ab initio
potentia regis: et quoniam nunc in necessitatis
articulo adestis, fœdusque nobiscum initis citra
dolum et fraudem, amici eritis in posterum. Si
quid eorum quæ promittitis, feceritis, gratiam
referentes regi, scitote quod eum beneficiis nun-
quam vincere poteritis. Arma autem, ite, et con-
festim huc tradite. Chaliles hæc locutus est, di-
cens se ea dicere ex sententia regis, eumque di-
misit. Daci, cum reversus esset nuntius, et quæ
mandata accepisset a Chalile ex mandato regis,
enarrasset, continuo defecerunt a Pannonibus,
et ab iis separati venerunt quam proximè ad januas
regis. Hic cum otiosi starent, putabant se gratiam
hanc referre regi, quod eum in præsentī neces-
sitate adjuvarent. Sperabant quoque se munera
et vestes ab rege accepturos propter id benefi-
cium. Rex autem, cum in proximo consisterent
Daci, putans ne id facerent ex composito, pacti
prius cum Pannonibus ut sibi aliquid mali inter-
rent, accersit Europæ ducem (quem Bassam Ro-
manicæ vocant) habentem milites circiter viginti
mille. Qui ut adventit quemadmodum præceptum
erat, jussus est circumdare corona Dacos, om-
nesque trucidare, nulli parcens. Daci quoque ar-
ma tenentes ad resistendum accingebantur. Nolebat enim rex ut traditis armis inermes interfic-

reantur: verum armatos pœnas delictorum dare eos volebat. In hunc modum miserabiliter, ut quorum nulla ratio haberetur, peribant. Pannoniæ cum conspicati essent Dacorum transitionem, primo mirabantur quid hæc sibi vellent. Ut compererunt Dacos in hunc modum reconciliatos esse regi, graviter succensuere, quod turpiter admodum destituisent amicos suos. **195** Verum haud multo post, ubi animadverterunt universos, nullo eorum respectu habito, crudeliter interire, admiratione figebantur, cogitantes regis sententiam, videlicet quod non desideraret hujusmodi socios et auxiliares. Proinde plurimi faciebant, si quamprimum abscedere possent.

Joannes igitur excedens prælio, pergebat ad currus, et colloquebatur cum ducibus, qui ibi erant, dicens, se venire cum suis ab ea hostium turma in qua steterit rex. Itaque ubi in januas irruerit, et id per nuntium significarit, ut uno impetu omnes adveniant, atque in januas irruant. Hæc cum dixisset Choniates, circa extremam noctis vigiliam elegit eos qui optime ad bellum erant instructi, et quos sibi familiarissimos ducebat: et illis qui curribus vehabantur, imperat, ut ubi primum signum dederit, summa vi in januas irrantur. Ipse vero mutata voluntate, ad Istrum instructo agmine quam celerissime properabat. Cum autem dies illuxisset, non amplius apparebat iis Pannonibus, qui relictis erant cum curribus, non procul ab rege submoti. Turci videntes castra hostium esse vacua, et paucos admodum cum curribus esse relictos, admirabantur quid hoc sibi vellet. Deinde quidam occurrebat, nuntians Pannoniæ circa decimam noctis vigiliam fugisse trans Istrum (18). His auditis, peregrini arma capiunt, et cursu ferebantur contra Pannoniæ ad currus relictos. Hi, cum cernerent se a suis desertos et proditos, fortiter præliabantur, cum desperatio virtutem accenderet adversus peregrinos. Nec multo post peregrini currus conscendunt, et per Pannoniæ vecti omnes trucidantur. At Pannoniæ per totum diem in conferta hostium turba pugnant, cum forent viri optimi et fortissimi, tandem occubere. Regem quidem ad persequendos Pannoniæ adhortabantur duces: verum is eorum consilia repulit, in animo secum reputans, quænam passus esset a Choniata Chasines filius Mazara-cis (19), cum persequeretur Pannoniæ. Volebat itaque præsentis fortuna melius uti. Cæsi sunt in isto prælio, ut accepit (utrinque enim occisi a Triballorum duce postea dinumerati sunt), Pannonum et Dacorum decem et septem millia, Turcorum quatuor millia (20). Nam facile dignoscuntur a reliquis Turci, cum omnes sint circumcisi. Præterea Pannoniæ admodum decenter capillos nutriunt. Turci vero raduntur, relictis quibusdam

Ἰωάννης μὲν οὖν ὡς ἀπὸ τῆς μάχης ἐγένετο ἐπὶ τῶν ἀμαξῶν, διελέγετο τοῖς ἡγεμόσιν, ὡς αὐτὸς μὲν σὺν τοῖς ἀμφ' αὐτὸν ἦει ἀπὸ τοῦ λόχου ⁶⁶, ἢ ἐστήκει αὐτὸς βασιλεὺς, ὡς ἐς τὰς θύρας ἐμβάλλον, αὐτὸς ⁶⁷ δὲ, ἐπειδὴν ἀγγέλον πέμψας διασημήνη, ἐλαύνειν ὁμοῦ πάντα, ὁμοῦ ἐπὶ τὰς θύρας. Κατὰ ταῦτα λέγων, ἦν δὲ ἀμφὶ τὴν ἐσχάτην φυλακὴν, ἐπιλεξάμενος τοὺς τε ἀμεινον ἐς τὸν πόλεμον παρεσκευασμένους, καὶ οὓς ὡς ἐπιτηδείως ἔχοντας ἡπίστατο. Τοῖς δὲ ἐν ταῖς ἀμάξαις παραγγεῖλας, ἐπειδὴν σημήνη, κατὰ ταῦτα κριέναι ἐπὶ τὰς θύρας. Αὐτὸς τε μὲν ἴστο συνταξαμένῳ τῷ στρατεύματι τὰ ἐμπάλιν γενόμενος ἐπὶ τὸν Ἴστρον, καὶ ἐλαύνων· ὡς δὲ ἡμέρα τάχιστα ἐγεγόνει, οὗτος μὲν οὐκ ἔτι ἐωρᾶτο οὕτε πρὸς τῶν ἐναπολειπθέντων ἐν ταῖς ἀμάξαις Παίωνων, οὕτε πρὸς τοῦ βασιλέως. Ὡς δὲ οἱ ἀμφὶ βασιλέα ὁρῶντες τὴν στρατοπέδον τῶν Παίωνων κενὸν τε εἶναι, καὶ ὀλίγους ἐντὸς τῶν ἀμαξῶν ἐναπολειφθῆναι, ἐν θαύματι μὲν ἐποιούντο· ἀγγέλλει δὲ τις αὐτῷ ὁδῶν ἀφικόμενος, ὡς Παίονες πεφευγότες εἶεν ἐπὶ τὸν Ἴστρον ἀμφὶ τὴν δεκάτην φυλακὴν. Ἐνταῦθα οἱ νεήλυδες ἀναλαθόντες τὰ ὄπλα, ὁδῶν ἔθεον ἐπὶ τοὺς ἐν ταῖς ἀμάξαις Παίονας. Οὗτοι μὲν οὖν, ὡς ἦσθοντο ὑπὸ τῶν σφειτέρων προδεδομένοι, ἐμάχοντο πρὸς τοὺς νεήλυδας ἀξίως λόγου. Μετ' οὐ πολὺ δ' οἱ νεήλυδες ἀνέβησαν ἐπὶ τὰς ἀμάξας, ὑπερέβησαν δὲ τοὺς Παίονας πάντας ὁμοῦ κατακαίνοντες ⁶⁸. Οὗτοι ἔωθεν δὲ μαχόμενοι περὶ πλήθουςαν ἀγορᾶν, ἄνδρες γενόμενοι ἀγαθοὶ, ἐτελεύτησαν· βασιλεὺς δὲ ὤρμητο μὲν διώκειν τοὺς Παίονας, προσφερόντων αὐτῷ λόγους τῶν στρατηγῶν· οὐ μέντοι προσέειπε τοὺς λόγους, ἀναμιμνησκόμενος οἷα ἐπεπόνθει πρὸς τοῦ Χωνιάτου Χασίμης ⁶⁹ ὁ Μαζτράκειω ἐν τῇ διώξει, ἡγάπα τε τῇ παρούσῃ τύχῃ αὐτῷ ἐς τὸ βέλτιον καταστῆσαι. Ἀπέθανον δὲ ἐν τῇ μάχῃ ταύτῃ, ὡς ἐπυθόμην, ἡριθμήθη γὰρ ὕστερον ἀμφοτέρων ὑπὸ τοῦ Τριβαλλῶν ἡγεμόνος, Παίωνων μὲν καὶ Δακῶν συναμφοτέρων ἑπτακισχίλιοι καὶ μύριοι, Τούρκων δὲ ἐς τοὺς τετρακισχιλίους. Τὴν γὰρ διάγνωσιν ῥηδῖως ποιοῦνται ⁷⁰, καὶ τὰ αἰτήματα αὐτῶν, ἀπὸ τε τῶν αἰδοίων περιτεταγμένων τῶν Τούρκων, καὶ

Notulæ marginales.

(18) Hæc sub annum 1448, festo die Lucæ, acta feruntur, ut refert Boalin., sed aliquantum ab hoc diversus.

(19) Mazaalis.

(20) Alii quadraginta millia Turcorum cecidisse tradunt, alii 34000.

⁶⁶ In uno, λόχου. ⁶⁷ αὐτὸς δὲ. Sic etiam R. ⁶⁸ In uno, κατακαίνοντ. ⁶⁹ In uno, Χωνιάτου. Χασίμης ἐκ δ. ⁷⁰ Sic hæc verba erant in omnibus miss. quæ suspecta. Sic etiam in R.

τὸ μὲν τοῦ; Παίονας κομᾶν ἐπιτιχῶς πάνυ · οἱ δὲ A
Τούρκοι ξυρῶνται τὰς κεφαλὰς σὺν τρίχαις τιπὲ
τῶν ἐν τοῖς κροτάφοις. Βασιλεὺς δὲ, ὡς ἀπὸ τῆς
μάχης ἐγένετο, τὰ τε σώματα ἀνελόμενος, ἐκέλευε
θάπτειν τοῦ; Τούρκους, ἐς τὸν ποταμὸν τὸν Μοράβαν
ἀμέμενος ἀπήλαυνεν ἐπ' οἴκου.

Ὁ δὲ Ἰωάννης, ὡς φεύγων ἀπεχώρει ἐπὶ τὸν
Ἰστρον, καὶ ἐσπέρα ἦν ἀφικομένη ἐπὶ τῷ Σβετζά-
νιον²¹ τοῦ βασιλέως πόλιν, διηπόρει ὡς ἀσφαλέ-
στερον κομιζόμενος, πρὸς τε τῶν Μυσῶν μὴ κατὰ-
δηλος γένοιτο, καὶ κινδυνεύσῃ πρὸς τοῦ Τριβαλλῶν
ἡγεμόνος ἀλῶναι. Εἶδε γὰρ τὸν Γεώργιον, ὡς περι-
ποιήσασκε ἐλεῖν αὐτὸν πολέμιον ὄντα, καὶ διάφορον
ἐς τὰ μάλιστα. Ἐπεὶ δὲ διασκοπούμενος ἐλογίζετο,
ἐδόκει αὐτῷ, χωρισθῆντα τοῦ στρατοῦ, ἐλαύνειν σὺν
ὀλίγοις τοῖς περὶ αὐτὸν εὐθὺ ἐπὶ Πελογράδην²². B
Ὡς δὲ ἐδόκει αὐτῷ περὶ δευτέραν φυλακὴν τῆς
νυκτὸς, ἐπιλεξάμενος τοῦ; ἰδίου; αὐτῷ, ἐπορεύετο
ἄλλην ὁδόν. Πορευομένη δὲ, αὐθις ἐδόκει οἱ καὶ
ταύτῃ ἐτι μᾶλλον κατὰδηλος εἶσθαι. Πρὶν δὲ²³
ἡμέραν γενέσθαι νόψ λαθῶν, ὡς μόνος αὐτῶν
ἄμεινον σώζοιτο ἐς τὸν Ἰστρον, χωρὶς γενόμενος
περὶ αὐτὸν ἰδίᾳ, ἐπορεύετο αὐτὸς πορείαν. Ὡς δὲ
ἡμέρα ἐγένετο, καταβαίνει τε ἀπὸ τοῦ ἵππου, καὶ
περὶ πορευόμενος, ἀφικνεῖται ἐπὶ λόφον τινά. Καὶ
θεασάμενος Τούρκον ταύτῃ που ἐξελαύνοντα, κατὰ-
φεύγει ἐπὶ τὸ ἕλος, ὕδατος πλήρες, καὶ ἐπὶ πολὺ
διηκύν. Ἐπεὶ δὲ προήλθεν, ἀφικνεῖται πρὸς τὴν
τοῦ Γεωργίου χώραν, καὶ περιτυχῶν Τριβαλλοῖς,
ἐζήτηι γενέσθαι αἱ τῆς ὁδοῦ ὁδηγοῦς, καὶ μισθὸν
αὐτοῖς τῆς ὁδοῦ παρέχεσθαι. Οἱ δὲ, ὡς ὑπέσχεοντο C
ἐξηγεῖσθαι αὐτῷ τὴν ὁδόν, ἐπεθύλευον ἀνελεῖν.
Ἐνταῦθα, ὡς ἐδόκει αὐτοῖς, συλλαμβάνουσι τε αὐ-
τὸν, ὡς ἀποκτενοῦντες. Ὁ δὲ, ὡς ἤσθετο, σπασά-
μενος τὸ ξίφος τοῦ Τριβαλλοῦ, ὡς οἱ ἐν καιρῷ ἦν,
παῖσι μὲν τὸν ἕνα κατὰ τὸν ὄμω, καὶ καταβλάθει ·
ὁ δὲ ἕτερος φεύγων ὤχεται. Ἐν δὲ τούτῳ πυρηνό-
μενος ὁ Τριβαλλῶν ἡγεμῶν, ὡς ὁ Χωνιάτης ἠττη-
θεὶς πρὸς τοῦ βασιλέως ἀπελαύνει, ἐπεμπε κήρυκα
περιαγγέλλοντα τοῖς ἑαυτοῦ, ὡς μηδενὶ Παιόνων
ἐπιτρέποιεν διαβαίνειν τὴν χώραν, πρὶν δὴ πυρ-
θάνοιτο, καὶ ἐς ὄψιν ἀγειν αὐτὸν, καὶ ὅστις τε εἴη,
καὶ ποῖ πορεύοιτο · καὶ τοῦ; μὲν ἄλλους εἶναι διέ-
ναι, τὸν δὲ Χωνιάτην συλλαβόντα; ἀγειν παρ'
ἑαυτὸν. Οὗτος μὲν ταῦτα περιήγγελλεν · οἱ δὲ D
ἀρχοντες τοῖς ἐν τῇ χώρᾳ προαγορεύοντες, ὄντινα
ἂν λάβοιεν τῶν Παιόνων ἀγειν παρ' ἑαυτοῦ; ἐπι-
δεικνύοντας. Καὶ ὅστις ἄλλη²⁴ ποιῶν ἀλώσειτο, ὡς
κακίστῳ θανάτῳ ἀπολούμενος. Ἐνταῦθα ὁ Χωνιά-
της, ὡς ὑπὸ λιμοῦ ἀπαγορεύων, διηπόρει ὅποι τρα-
πομενος γένοιτο, ἀφικνεῖται ἐπὶ τινὰ χώραν²⁵ τῶν
Τριβαλλῶν. Καὶ ἐνταῦθα ὡς ἔωρακει Τριβαλλοῦ;
τὴν γῆν ἐργαζομένους, ἦεν ἐπὶ τούτους, ὁρησο-

A circa tempora capillis. Rex cum excessisset praelio,
tollere jussit cadavera occisorum. Turcos sepul-
turae mandari curavit juxta flumen Morabam
prope tiram.

Joannes 196 autem fugiens festinabat ad
Istem. Vesperis advenit Sbetzanium (21) urbem
regis. In ambiguo autem erat quomodo tutius profe-
ctionem facere posset, ne cognosceretur a Mysis,
et in periculum deinde veniret, ut caperetur a
Triballorum duce. Haud enim Choniatem fugiebat,
Georgium, cum quo sibi inimicitiae erant gravissimae,
ut parare, ut ipsum caperet. Secum autem omnia
diligentius reputanti et expendenti visum est, ut
segregatus ab reliquo exercitu cum paucis recta
pergeret Belgradum. Hoc cum statuisset Choniates,
secunda noctis vigilia amicissimos suos et familia-
rissimos assumens, alia gradiebatur via. Cum in
hunc modum profectionem facerent, putabat se
magis cognosci posse. Antequam igitur dies adve-
niret, omnia secum in animovolvens deliberabat.
Tandem decrevit consultissimum esse, si incolumis
praesens discrimen evitare velit, ut solus a
suis separatus iter ingrederetur. Exorto jam die
cum solus iter faceret, ex equo descendens, pedes
pervenit ad collem quemdam. Videns autem Tur-
cum hostiliter oberrantem, confugit in paludem
aqua plenam, quae in longum extendebatur. Deinde
cum ex palude processisset, pervenit in Georgii
regionem. Incidens autem in Triballos quosdam,
eos sibi itineris duces parare volebat, promittens
se ipsis mercedem daturum. Illi autem, quemad-
modum promiserat Choniates, itineris duces facti,
cum in itinere per insidias truncare nitebantur.
Eum igitur quasi interfectori comprehendunt.
Qui, ut rem sensit, stringens gladium, Triballum
illico stravit, eum cum in humerum vulnerasset.
Alter autem fuga sibi consulens evasit. Interea
Triballorum princeps, cum comperisset Chonia-
tem ab Amurate victum fugam arripuisse, misit
praekonem, qui suis nuntiaret, ut nulli Pannoni
regionem transire concederent prius, quam inter-
rogassent quisnam esset et quo abiret. Reliquos
quidem paterentur incolumes et inviolatos abire.
Verum si invenissent Choniatem, eum capere et
ad se adducere jubebantur. Principes itaque re-
gionis suis edicunt, quemcumque Pannonem nacti
fuerint, ad magistratus perducant, ut videant
quisnam sit. Qui aliter fecerit et huic edicto non
paruerit, eum ignominiosissima morte periturum.
Choniates igitur fame deficiens, quoniam se ver-
teret nesciebat. Venit igitur in quemdam Tribal-

Notulae marginales.

(21) Sphetzanium.

²¹ R. Σφενιάνιον. In al. ut c. ²² In uno, Μπελ. ²³ δὲ, R. ut in c. ²⁴ In uno, ἄλλη ποιῶν ἄλ. ²⁵ In
uno, χώρον.

lorum locum. Ibi cum videret quosdam Triballos A terram colere, ad eos iter flectebat, petens sibi panem dari. Ut conspicati sunt agricolæ virum Pannonem adesse et panem quærere, **197** dixerunt: At, o hospes, panis quidem tibi in promptu est; verum necessitas postulat, ut te perducamus ad magistratum urbis, qui quis sis excutiat. Magistratus ubi te viderit, continuo ad regionem tuam te abire sinet, nec quidquam mali ab eo patieris. Nam (opinor) Choniatem quærunt. Reliquos Pannonos qui huc pergunt, dimittunt, nullum eorum respectum agentes. Agricola cum hæc dicerent, eum haud dimittebant. Verum eum fortius comprehendentes, efficiunt ut confiteretur seniori, necessitate subactus, se esse Joannem Choniatem. Pollicebaturque magna hospitalitatis munera, opesque et agros se daturum dicebat, si ductus fuisset inviolatus, et ab nullo Triballo visus, Belgradum. Senior quidem virum agnovit, eumque suscepit traducendum in regionem suam illæsum. Fratibus autem suis quisnam esset vir ille indicavit, præcipiens ne quoquam abirent, et quis vir ille esset enuntiarent. Vespere facto virum deluxerunt in eam domum, in qua paleas et jumenta asservabant, et diem crastinum expectabant, ut Choniatem omnibus apparatus abducerent Belgradum. Eo autem die dissensio exorta est inter fratres. Hinc unus de numero fratrum commotus, indicavit urbis magistratui, ubinam esset Choniates. Assumptis itaque ministris, pergebant ad domum, in qua erat Choniates latitans in palearum receptaculis, eumque capientes adduxerunt ad urbis magistratum. Magistratus autem eum vincitum deduci curavit ad præsidem, significavitque eum esse deprehensum latitantem in læno. Præses, cum adductus esset Choniates, eum in carcerem conjectum ad tempus aliquod in arce detinuit. At Choniates persuasit principi arcis et custodibus, ut simul cum ipso insurgant hostiliter contra præsidem, et urbem occupent. Cum quidam rei, quæ parabatur, conscius insidias patefecisset, etiam quid custodes sive præsidarii milites molirentur, cognitum est. Verum hi occisi sunt omnes. Joannes autem affinitatem jungens cum illo (22), filiam suam filio ejus (23) in matrimonium collocando, hæc contigere in expeditione quam Pannonos sumpserunt adversus Turcos, duce Choniate: eaque expeditio quem diximus finem consecuta est. Amurates reversus in regni sui sedem, non multo post bellum Byzantio inferebat.

Græcorum rege Joanne defuncto, in Constanti- num, defuncti fratrem, regni successio devenit. Nam Joanne mortuo, frater ejus Demetrius in regni successionem festinabat. Verum prohibitus est ab oppidanis, matre, arbitris, **198** et ab Cantacuzeno Notaraque, qui arbitrorum partibus fungebantur. Timebant enim, si is assequeretur re-

μενος ἐπιδοθῆναι οἱ ἄρτον. Ὡς δὲ εἶδον ἄνδρα Παίονα ἐπιστάντα σφίσι ζητεῖν ἄρτον, ἔφασαν· Ἄλλ', ὧ εἶνε, ἄρτος μὲν τοι ὄδε σοι ἔτοιμος· χρεῶν δὲ ἔτιν ἐπὶ τὸν τῆς πόλεως ἄρχοντα ἄγοντας εἰ ἡμᾶς ἐπιδεικνύναι, καὶ ἐπειδὴν θεάσῃται, ἀποπέμψει δὴ πάλιν οὗτος ἐπὶ τὴν σαυτοῦ χώραν. Οὐ γὰρ κικόν τι πρὸς αὐτοῦ πείσῃ, ἂν οὐδοτιοῦν. Ἄλλὰ Ἰωάννην τὸν τοῦ Χωνιάτου ζήτησις, οἶμαι, γίνε- ται. Τοῦς δ' ἄλλους τῶν Παίωνων ἕσοι διεξελαύνου- σιν ἐντεῦθεν, ἐν οὐδενὶ λόγῳ ποιῶνται. Ταῦτα λέγοντες, ὡς οὐ μεθίεντο αὐτοῦ, ἀλλ' ἰσχυρῶς τε ἤπτοντο, ἀναγκάζεται τῷ πρεσβυτέρῳ μηνύσαι τε ἑαυτὸν, ὡς εἶη ὁ Χωνιάτης. Καὶ ἐπηγγέλλετο με- γάλα δοῦναι αὐτῷ ξενία τε καὶ χρήματα, καὶ χώραν, εἰ ἐπὶ Βελιογράδην¹⁵ ἀγάγοι σῶον, ὑπὸ μη- δενὸς τῶν Τριβαλλῶν ὀφθέντα. Ὁ μὲν οὖν πρεσβύ- τερος ὡς ἔγνω τε αὐτὸν, ὑπεδέξατο ἄσινῃ εἰς τὴν χώραν ἀπάγειν, τοῖς τε ἀδελφοῖς αὐτοῦ ἐξαιπιῶν ἕσσις εἶη, προηγόρευε μηδαμῇ ἰόντας· ὁμολογῆσαι τὸν ἄνδρα. Ἐσπέρας δὲ γενομένης, ἀπήγαγον εἰς τὸ οἰκημᾶ, ἐν ᾧ ἄχυρά τε ἦν σφίσι καὶ ὑποζύγια, καὶ ἐνέμενον τῇ ὑστεραία συσκευασμένοι ἀπάγειν ἐπὶ Μπελογράδην. Τῇ δὲ ἡμέρᾳ ταύτῃ, ἐν διαφορᾷ γενομένων τῶν ἀδελφῶν, ἐξαγορεύει τις τούτων τῷ τῆς πόλεως ἄρχοντι, καὶ λαθῶν τοὺς θεράποντας, ἄγει ἐπὶ τὸ οἰκημᾶ, ἐν ᾧ ἦν ὁ Χωνιάτης, ἐν τοῖς τῶν ἀχύρων οἰκημασι. Καὶ λαθόντες ἀπήγαγον παρὰ τὸν τῆς πόλεως ἄρχοντα. Ὁ δὲ ἐπεμπε δίσμιον ἀγόμενον παρὰ τὸν ἡγεμόνα, καὶ ἤγγειλεν, ὡς ἕάλω ἐν χέρτιω κεκρυμμένος. Ὁ μὲν οὖν ἡγεμὼν, ὡς ἤχθη παρ' ἑαυτὸν ὁ Ἰωάννης, εἰς φυλακὴν ποιησά- μενος, ἀντεῖχεν ἐπὶ τινα χρόνον ἐν τῇ ἀκροπόλει. Ὁ δὲ πείθει τὸν τε ἄρχοντα τῆς ἀκροπόλεως καὶ τὴν φρουρὰν, ἐπιθέσθαι ἅμα αὐτῷ τῷ ἡγεμόνι, καὶ καταλαβεῖν τὴν πόλιν. Ἐξενεγκόντος δὲ τινος τῶν συνειδόντων τὴν ἐπιβουλήν, καταφανῆ ἐγένετο τὰ τῶν ἐν τῇ φρουρᾷ. Καὶ οἱ μὲν ἀπόλοντο· Ἰωάννης δὲ ἐπιγαμίαν αὐτῷ ποιησάμενος, καὶ ἀρμυράμενος τὸν παῖδα αὐτοῦ, ἀπέπεμψεν ἐπὶ τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ εἰς Βουδαῖον. Καὶ περὶ μὲν τὴν τῶν Παίωνων ἐκστρα- τεῖαν ἡγουμένου τοῦ Χωνιάτου τοσαῦτα ἐγένετο, καὶ ἐν τέλει τούτῳ ἔσχετο· Ἀμυράτης δὲ, ὡς ἐπα- νήκει εἰς τὰ βυζαῖα, οὐ πολλῷ ὕστερον ὤρμητο μὲν ἐπὶ Βυζάντιον στρατεύεσθαι.

remissus est Budam in regnum suum. Et quidem D Τελευτήσαντος δὲ τοῦ Ἑλληνικῶν βασιλέως Ἰωάν- νου, καὶ ἐπὶ Κωνσταντίνου τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ὡς ἐχώρησεν ἡ βασιλεία· ἐπεὶ τε γὰρ ἐτελεύτησεν, ὤρμητο μὲν ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Δημήτριος ἐπὶ τὴν βασιλείαν· διεκωλύθη δὲ ὑπὸ τῶν ἐν τῇ πόλει, καὶ τῆς μητρὸς, καὶ μετιῶν, καὶ τοῦ δήμου, καὶ τῶν μεταζόντων, Καντακουζηνοῦ τε καὶ Νοταρᾶ, δε-

Notule marginales.

(22) Despota.

¹⁵ Μπελ.

(23) Mathia.

διότιον μὴ ἀφικομένου ἐπὶ τὴν βασιλείαν τούτου, ἄγνουν, fore ut Constantinus exercitum peregrinum adducat, et sic regnum regniue res interituras. Expectarunt itaque Constantini adventum, nec permiserunt Demetrio ut regnum susciperet. Ea tempestate Byzantium venerat et Thomas frater junior, putans se regem adhuc superstitem inventurum. Volebat enim quædam cum eo, in quibus ejus opera indigebat, colloqui. Verum rex mortuus erat, nec eum adhuc viventem invenire potuit: reperit tamen maximam discordiam, quæ exorta erat propter Demetrium, regnum Byzantium affectantem. Constantino haud multo post Byzantium adveniente, Peloponnesum inter se dividerunt, et jurisjurandi religio interposita est ne postmodum divisionem illam violarent. Verum frater junior prior navi in Peloponnesum vectus, urbes Peloponnesiacas contra divisionis jusjurandum ad defectionem sollicitabat, et adhibitis Peloponnesiacis, qui ad ipsum confluxerant, bellum gerebat cum fratre suo Demetrio. Qui adiuvens exercitum regis Turcorum, cum ad eam rem operam suam locaret uxoris frater Asanes, fratrem coegit secum pacem pangere, cum utrinque rem totam permitterent arbitrio fratris regis Constantinopolitani transigendam, obsides fidemque invicem propter regionem dantes.

ἔπαγγελλοντο ἡ ἀρχὴ τε τὰ πράγματα ἀνέμενον δὴ διὰ ταῦτα ἔλθειν τὸν Κωνσταντῖνον, καὶ οὐκ ἐπίτρεπον τῷ Δημητρίῳ, περιμέναι ἕως τὴν βασιλείαν. Ἐτυχε δὲ τότε προπαραγεγνημένος ἐς Βυζάντιον καὶ Θωμᾶς ὁ νεώτερος ἀδελφὸς περιόντα ἐπιδομένος καταλήψεσθαι τὸν βασιλεῖα, καὶ χρηματίσων περὶ ἐπιόντων ὧν προσεδείτο τοῦ βασιλέως. Οὕτως μὲν οὖν ἐτελεύτησεν, καὶ οὐκ ἐπιζῶντα κατέλαβεν. Ἐῶρε δὲ τὰ πράγματα καταστάντα ἐς διαφορὰν Δημητρίῳ τῷ ἀδελφῷ περὶ τῆς βασιλείας. Ἀφικομένου δὲ αὐτοῦ ἐς Βυζάντιον οὐ πολλῷ ὕστερον τοῦ Κωνσταντῖνου, διείλοντο σφίσι τὴν Πελοπόννησον, καὶ ὄρκια ἐπὶ τῇ νομῇ ταύτῃ πρὸς ἀλλήλους ποιησάμενοι, ἐτάμοντο, ἐμπεδοῦντες τὴν διανομήν. Ὁ μόντοι νεώτερος ἀδελφὸς πρότερος ἀφικόμενος νηὶ ἐπὶ Πελοπόννησον, ἀφίστα τε τὰς ἐν Πελοποννήσῳ πόλεις πρὸς ἑαυτὸν παρὰ τοὺς ὄρκους, καὶ προσλαβόμενος τοὺς Πελοποννησίους τοὺς συναφιστάτους, ἐπολέμει πρὸς Δημήτριον τὸν ἀδελφόν. Ὁ δὲ ἐπαγόμενος τοῦ βασιλέως στρατὸν, ἐπιδιαπροσημῆνον τοῦ τῆς γυναικὸς ἀδελφοῦ Ἀτάνεω, τὸν τε ἀδελφὸν ἠνάγκασεν ἐς ὁμολογίαν αὐτῷ γενέσθαι, καὶ ἐπετρέποντο διαιτητῇ σφῶν τῷ ἀδελφῷ Βυζαντίου βασιλεῖ, περὶ τε τῆς χώρας ὁμήρους δόντες ἀλλήλοις καὶ πιστά.

Ἐν ᾧ δὴ ταῦτα ἐγένετο, Ἀμουράτης ὁ Μεχμέτew παῖς τελευτᾷ ἐν συμποσίῳ, ὑπὸ οἴνου γενόμενος ἀπόπληκτος. Ἐβασίλευσε δὲ ἔτη δύο καὶ τριάκοντα. Κατέλιπε δὲ βασιλεῖα Μεχμέτην τὸν παῖδα αὐτοῦ, καὶ παῖδα ἕτερον ἐκ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ, τῆς Σπενδέρεω θυγατρὸς, ἀνὴρ ἐπιεικὴς τε γενόμενος, καὶ τὴν τύχην οὐκ ἀδόκιμος. Ἀμυνόμενος δὲ ἐπολέμει, οὐχ ὑπάρχων ἀδικίας, ἀλλ' ἐς τὸν ὑπάρξαντα αὐτίκα ἐπιόντων ἐστρατεύετο, καὶ ὅποτε μῆτις αὐτὸν προὔκαλετο ἐπὶ πόλεμον, οὐ πάνυ τοι προὔθυμειτο στρατεύεσθαι, οὐκ ἐς τοῦτο δυνου ἤκων, ἀλλ' ἀμυνόμενος μὲν ἐδικαίου καὶ χειμῶνος, καὶ ἐς τὰ χαλεπιώτατα προϊέναι, καὶ μηδένα ὑπολογίζεσθαι μῆτε πόνον, μῆτε αὖ κίνδυνον. Ἐπεὶ δὲ ἐτελεύτησε, κατέστη ἐς τὴν βασιλείαν Μεχμέτης. Καὶ αὐτίκα μὲν ἐν τῇ Ἀμουράτew τελευτῇ, οἱ ἐν τῇ Ἀδριανοῦ πόλει νεηλύδες συνίσταντο ἀλλήλους, ὡς τῇ πόλει ἐπιθησόμενοι. Καὶ ἐκτὸς τε τῆς πόλεως συναθροισθέντες, ἐβουλεύοντο ὅποι τῆς πόλεως ἐπιθοῖντο, καὶ σφίσι χρήματα πορίζαιτο ἀπὸ τούτου. Ἐνταῦθα δὴ Καλλίης ὁ Πραῖμew, τῶν θυρῶν τοὺς λοιποὺς ἐξοπλισάμενος, καὶ ἀπειλήσας, ἂν μὴ τὰ ὄπλα κατέθοιντο, μέγα τι κακὸν αὐτοῖς ἐσεσθαι ἀπὸ τούτου. Ἐπειδὴ δὲ κατέθεντο τὰ ὄπλα, καὶ διέλυσε

Sub idem tempus quo hæc gesta sunt, Amurates Mechmetis filius mortem obiit (24), in convivio ictus apoplexia, quam nimia vini conciverat copia. Regnavit autem annis triginta duobus. Regni successorem reliquit Mechmetem filium suum. Habuit et alterum filium (25), quem tulit ex uxore sua Spenderæ filia (26) Amurates, vir justus æquique eximius cultor. Usus est fortunæ aura non admodum adversa: provocatus, ut se defenderet, bella occipiebat. Laccessitus, confestim in armis erat: non autem injuriis irritatus, bellum ægre suscipiebat. Nec id ignaviæ ascripseris; nam si vis hostilis propulsanda erat, nec etiam hieme cunctabatur per loca asperrima incedere, nec pensi quidquam facere vel labores vel pericula. Hoc autem defuncto, regni moderamen nactus est Mechemetes (27). At quamprimum mortem Amuratis acceperunt peregrini (28) qui Adrianopolim erant, inter se conjurarunt, ut urbem eam caperent. In unum autem locum extra urbem collecti deliberabant, ubi vel quomodo urbem aggredierentur, ut hinc opes plurimas colligerent. Verum Chatites, Priami (29-30) filius, reliquos januarum milites arma capere jubet: et illis minatur, ni continuo arma

Notulæ marginales.

- (24) Anno 1450.
 (25) Calapinum, qui Christo initiatus Calixtus Othomanus dictus est.
 (26) At. Sponderbei, vel Sphenderbei filia.

- (27) Duodecimus Turcorum rex 1449.
 (28) Neupe Janizari.
 (29-30) Carambi.

ἔπαγγελλοντο. Sic etiam in uno, in al. ut c. ἕως τὴν βασιλείαν. ἢ In uno, περιμέναι. ἢ In uno, περὶ τῆς βασιλείας; καὶ αὐτὸς τε κατέστη ἐς διαφορὰν Δημητ. τῷ ἀδ. ἢ deest in uno.

ponerent, exitium. Cum autem arma **199** deposuissent, concionem dimisit, dicens eos nequamquam ex bona causa istud moliri. Nec multo post ex Asia adveniens Mechemetes Amuratis filius ad regni gubernacula, rebus eam formam induxit, quam in præsentiarum utilissimam fore rebatur. Cum Græcis fœdera sanxit, iisque maritimam Asiæ regionem concessit. Etiam cum Triballorum principe pacem fecit, cui filiam, Amuratis uxorem, ipsius vero novercam remisit, putans se ei rem gratam facere. Regionem eidem quantam antea contribuit. Fratrem suum, cum regni moderamen suscepisset, peremit, cum aqua infusa spiritum ejus interclusisset. Hunc autem interfecit regis pincerna nomine Saraptares, qui haud multo post fato functus est. Fratrem suum in hunc modum e medio sustulit. Amuratis alteram uxorem Spenderæ filiam in matrimonium collocavit viro in januis potentissimo, quem Isaacum nominabant. Hunc plurimum diligebat, eumque Asiæ ducem declaravit. Fœdus percussit quoque cum legatis, qui ab Peloponneso advenerant. Mortuo Amurato, Caramanus Halisurius, qui jam antea non cessabat Asianos incitare ut deficerent ab Turcis, et contra Otomanidas quoque bellum susciperent, sperans eo modo se maximam potentiam nacturum, etiam eo tempore Asianos plurimum ad defectionem accendebat. Ingressus itaque cum exercitu regis, regionem eam populabatur, et jumentorum prædas agebat. Mechemetes, ut audivit Caramanum suam vastare regionem, rei indignitatem non ferens, illico arma cepit. Et relinquens Saraziem januarum principem, cum quo sibi artissima intervenerat familiaritas, transgressus est in Asiam, bellumque Caramano indixit, ejusque regionem vastavit. Caramanus regionem deserens, in montium cacumina, quemadmodum antea consueverat, se recepit. Verum postea legatos misit ad regem, suadente Chatite filio Priami (31), dicens, si pacem daret, se, ubicunque usui esse possit, ipsi ministraturum. Præterea se paratum esse confitebatur, restituere Candelorum. Quæ ubi intellexit rex, eum in fœdus admisit. Reversus deinde, cum venisset Calliopolim, peregrinorum numerum, qui in eam expeditionem non venerant, inquirebat. Ducem autem eorum, cui nomen erat Hagiapases, flagris cædens, munere suo abire jussit: eunuchos autem, et eos qui decem, quique quinquaginta militibus præerant quorum peregrini aberant, prius verberibus caesos munere suo removit. Pœnas autem istas propterea dederunt, quod regi contra Caramanum pergenti non indicassent, quinam adessent, quive abessent. Septem **200** milia virorum erant, qui curabant accipitres regios, quos

Α τὸν σύλλογον, ἐπ' οὐδενὶ ἀγαθῷ φάμενος ταῦτα ποιεῖν τούτους. Μετ' οὐ πολὺ δὲ ἀφικόμενος ἀπὸ τῆς Ἀσίας Μεχμέτης ὁ Ἀμουράτεω, ἐπὶ τὴν βασιλείαν καθίστη τε τὰ ἐν τῇ ἀρχῇ ἢ αὐτῷ ἐδόκει πρὸς τὰ παρόντα ζύμφορα ἔσεσθαι, καὶ τοῖς τε Ἑλλήσι σπονδὰς ἐποιεῖτο, καὶ δίδωκε τὴν τῆς Ἀσίας παράλιον. Καὶ δὴ καὶ τῷ Τριβαλλῶν ἡγεμόνι εἰρήνην ἐποιεῖτο ⁸⁰· καὶ τὴν θυγατέρα αὐτοῦ γυναῖκα τοῦ Ἀμουράτεω, μητρικὴν δὲ αὐτοῦ, αὐτίκα ἐπεμπε τῷ πατρὶ χαριζόμενος. Καὶ χώραν ἐπεδίδου ὄσῃν ἐκτήσατο ⁸¹. Τὴν δὲ ἀδελφὸν αὐτοῦ, ἐπὶ τὴν βασιλείαν παριῶν, ἀνέλεν, ὕδατι ἐπιστομώσας αὐτοῦ τὴν ἐμπνοήν. Ἀνέλε δὲ τούτον Σαραπτάρης οἰνογῶρος αὐτοῦ, ὄνομα ἦν τούτῳ, ὃς οὐ πολλῷ ὕστερον ἐτελεύτησε. Τοῦτον μὲν οὖν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ταύτῃ διεχρήσατο. Τὴν δὲ ἑτέραν τοῦ Ἀμουράτεω γυναῖκα, Σπενδέρεω θυγατέρα, ἤρμύσατο ἀνδρὶ μέγιστον δυναμένῳ ἐν ταῖς θύραις, τοῦνομα Ἰσάκῳ. Ὦν στρατηγὸν ἀπέδειξε τῆς Ἀσίας, καὶ ἐπιλοφρονεῖτο αὐτὴν ἐς τὰ μάλιστα. Καὶ τοῖς τε ἀπὸ Πελοποννήσου πρέσβεσι σπονδὰς ἐποιήσατο. Τελευτήσαντος δὲ δὴ Ἀμουράτεω, Καραμάνος ὁ Ἀλιζούριος καὶ πρότερον μὲν εἰη τάρασσων, ὅπως τὰ ἐν τῇ Ἀσίᾳ ἀφιστάμενα συσταίη τε ἐπὶ τοὺς Ὀτουμανίδας, καὶ αὐτὸς διὰ τοῦτο ἐπὶ μέγα χωρήσει δυνάμει, ἐταράσσετο μέγਾਲος τὰ ἐν τῇ Ἀσίᾳ πράγματα. Καὶ στρατὸν ἀγόμενος ἐπὶ τὴν βασιλέως χώραν, ἐληύζετο τὴν χώραν καὶ ὑποζύγια. Μεχμέτης δὲ ὡς ἐπύθετο Καραμάνον ληΐζεσθαι τὴν χώραν αὐτοῦ, οὐκ ἠνέσχετο, καὶ εὐθὺς ἐστρατεύετο. Καταλιπὼν δὲ Σαραζίην, τῶν θυρῶν πρυτανέα, ἐπιτήδειόν τε αὐτῷ ὄντα, καὶ ἐς τὴν Ἀσίαν διαβάς, ἤλαυνεν ἐπὶ Καραμάνον καὶ ἐπὶ τὴν χώραν αὐτοῦ. Ὁ δὲ ἐξέλιπε μὲν τὴν χώραν ἐπὶ τὰ ἄκρα τῶν ὀρέων, ὡς καὶ πρότερον εἰώθει ἀπιέναι. Ἐπρεσθεύσατο δὲ συμβουλευσάντος Χαλίλειω τοῦ Πραΐμεω, καὶ ἐς ἁμολογίαν ἀφικόμενος, ὑπουργεῖν αὐτῷ, ὧν ἂν δέοιτο, καὶ τὸ Κανδελόρον ἀποδοῖναι ἔφη ἔτοιμος εἶναι. Ὁ δὲ ἐπύθετό τε καὶ ἐποιεῖτο τὰς σπονδὰς. Καὶ ὑποστρέφων, ὡς ἐν τῇ Καλλιουπόλει ἐγένετο, ἀριθμὸν ἐπεζήτηι ⁸² τῶν νεηλύδων, ὅσοι ἀπῆσαν, καὶ οὐ παρεγένοντο ἐς τὴν ἐξέλευσιν ταύτην. Καὶ τὸν μὲν ἄρχοντα αὐτῶν Ἀγιάπασαν καλούμενον, λυμηνάμενος μάστιξιν, ἐξέλαθεν ἐκ τῆς τιμῆς, τοὺς δὲ δεκαδάρχας καὶ εὐνούχους, καὶ πεντηκοντάρχας ἃν ἀπῆσαν οἱ νεηλύδες, πρῶτον μὲν μαστιγώσας, ἐξέβαλεν ἐκ τῆς τιμῆς. Ταῦτα δὲ ἐποίηι, ὅτι αὐτῷ οὐκ ἐδήλωσαν στρατευομένῳ ἐπὶ τοὺς πολεμίους, ὅστις τε παρεῖη, καὶ ὅστις τε ἀπὸν τυγχάνει. Ἰερικοφόρους μὲν τοῦ πατρὸς ἑπτακισχιλίους ἐπαυσεν αὐτοὺς ἐκ τῆς τάξεως, καὶ προσετίθει ἐς τὸν στρατὸν ππραγίγνεσθαι αὐτῷ ἐξελθόντων. Καὶ τοὺς τε αὐτῶν κωνῶν ἐπιστάτας, καὶ τούτους ἐξήλασεν ἐκ τῆς τάξεως, φάμενος πλὴν ἑκατὸν τοιούτων, καὶ

Notulæ marginales.

(31) Carambei.

⁸⁰ ἐποιήσατο, in ul. ut c. ⁸¹ In uno, ἤντισατο. ⁸² In uno, τε ἐζήτηι.

Ιερακοφόρων πεντακοσίων μὴ προσδαΐσθαι αὐτὸν ἐπὶ πλέον, οὐδὲ ἐς τοῦτο ἀφροσύνης ἦκειν, ὥστε ἀργούς τούτους τρέφειν ἐπὶ ματαίῳ καὶ καινοπραπί πράγματι. Τῷ μὲν οὖν Πελοποννησίων ἡγεμόνι τῷ Δημητρίῳ συνεμάχει πρὸς τὸν ἀδελφὸν ἔτι διαφερόμενον, καὶ οὐκ ἐπέτρεπε τὴν χώραν τῷ ἀδελφῷ. Καὶ τὸν γε Τουραχάνην ἐπεμπε συμμαχοῦντά τε αὐτῷ, καὶ τὸν Ἴσθμὸν τέλειον καθαιρήσοντα. Θωμαῶς μὲν οὖν ξυνέβη τῷ ἀδελφῷ, ἐφ' ᾧ τοῦ λοιποῦ ξένους τε καὶ φίλους εἶναι ἀλλήλους, καὶ Καλαμάταν πόλιν παρεχόμενος ἀντὶ τῆς τῶν Σκορτιῶν⁸³ χώρας, ἣν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ἀφελόμενος εἶχε. Ταῦτα μὲν ἐς τοσοῦτον ἐγένετο καὶ Τζαγνισᾶ⁸⁴ τῷ Καραιοῦφειω παιδί, πρεσβείαν ἐς αὐτὸν πέμψαντι, καὶ αἰτουμένῳ, ὥστε μὴ τὴν περὶ Σεβάστειαν χώραν ληΐζεσθαι. ... Βουτύρου⁸⁵ τε χιλίας καμήλους, καὶ ἐμέλησε μὲν πόλεμον αὐτῷ προειπόντα ἐλαύνειν. Τζαγνισᾶς δὲ οὗτος, ὡς καὶ πρότερόν μοι ἐδηλοῦτο, τελῶν ἐς τοὺς μέλανας Μαυροπροβατάντας οὕτω καλουμένους, τοὺς Καραιοῦφειω παῖδας, τὴν τε Δαβριζίνην⁸⁶ ἀφελόμενος, συνήλασέ τε αὐτούς ἐπὶ Σματινήν πόλιν. Ὁρμητο δὲ ἀπὸ Παγδατίης τῆς Βαβυλῶνος, καὶ ἐπολιόρκει, καὶ τὴν Ἀρμενίων χώραν ὑφ' ἑαυτῷ ποιησάμενος, ἐς τὴν Ἐρζηγαντὴν τὰ τῶν Ἀρμενίων βασιλεία, ἐπελύνων παρεστήσατο, ἔχων στρατὸν ἀμφὶ τὰς ὀκτὼ μυριάδας ἰππέας. Καὶ ἐπελαύνων οὗτος ἐς τὴν κατὰ τὴν Ἀσίαν χώραν τοῦ Μεχμέτεω ἐληΐζετο. Οἱ μὲν οὖν περὶ Σεβάστειαν, ὥστε σφῶν τὴν χώραν μὴ φέρειν αὐτῶν, βουτύρου τε ἰκανὰ φορτία ἐφέροντο, καὶ ἀσινῆ⁸⁷ τὴν χώραν ἐνέμοντο. Ὑπὸ ταύτου μὲν οὖν τὴν χώραν τοῦ Καραιοῦφειω παιδὸς, Τζοκίης⁸⁸ τῶν Τεμήρειω ἀπογόνων, ὠρμημένος ἀπὸ Σεμαρχάνδης κατεστρέφετο, καὶ τὴν τε Παγδατίνην πόλιν τῆς Βαβυλῶνος ἐπολιόρκει, ὡς ἐν τοῖς ἔμπροσθέν μοι ἐλέγετο. Καὶ Χασάνην τὸν Μακρὸν καλούμενον ἐς τὴν κάτω Ἀσίαν καὶ ἐπὶ Ἀρμενίαν πέμπων, τὰ ἐς τήνδε τὴν χώραν ὑποχείρια ἐποιεῖτο. Ταῦτα μὲν οὖν ἐς τοσοῦτον ἐγένετο.

A isto ex ordine deturbavit, et milites esse iussit. Etiam canum curatores ab isto officio movit, in-
 quiens sibi sufficere centum viros, qui canes, et
 quingentos, qui accipitres curent. Nec se eo stul-
 titiae processurum, ut velit alere hominum tantam
 multitudinem propter rem quamdam vanam et
 novam. Adjuvit Demetrium Peloponnesiacum prin-
 cipem in eo bello quod cum fratre gessit, cui re-
 gione cedere recusabat. Misit ei auxilio Turacha-
 nem, ut Isthmum penitus destrueret. Thomas
 quidem in gratiam rediit cum fratre, ut in poste-
 rum inter se amici et hospites forent. Urbem Calama-
 tam ei dedit pro Scortorum regione, quam
 fratri ademptam possidebat. Haec quidem haecenus.
 B Tzanises, Cariasuphis filius, legationem misit ad
 regem, petens ne regionem Sebastiae finitimam
 popularetur. (32) butyræ, et mille camelos.
 Cæterum omisit bello cum petere, quamvis prior
 bellum indixisset hostis. Tzanises autem ille per-
 tinet, ut supra memoravimus, ad nigros Mauro-
 probatantes dictos, qui Cariasuphis filiis privatis
 Dabriza (33), compulit eos in Samatiam urbem;
 quos profectus a Pagdatia Babylone, obsidione
 premebat. Deinde subjugans Armeniam, exerci-
 tum movit contra Erzeganam (34) Armenorum re-
 giam sedem, eamque occupavit, habens in suo
 exercitu circiter octo myriades hominum. Hinc
 movens, ingressus est in Asiam, et Mechimtis
 regionem vastare aggressus est. Qui circa Sebu-
 stiam colebant, ne ipsorum regio vastaretur, butyri
 magna onera portabant, et sām regionem a po-
 pulationibus illasam retinebant. Tzokios unus de
 numero Temiris nepotum, profectus ad Semar-
 chanda, eam Cariasuphis filii regionem subegit.
 Præterea Pagdatiam Babylonis urbem, ut supra
 edocuimus, obsidione cinxit. Chasanem cogno-
 miento Longum in inferiorem Asiam et Armeniam
 mittens, omnia quæ ad istam regionem pertine-
 bant, in potestatem accepit. Haec quidem haecenus.

Notulæ marginales.

(32) Deest aliquid.

(33) Brizia.

(34) Erzinga.

⁸³ In uno, Σκιρτ. ⁸⁴ Ζαγνισᾶ. In al. ut c. ⁸⁵ Desideratur hic aliquid, etiam in B. ⁸⁶ τὴν Βαβυλῶν. Al. ut in c. ⁸⁷ Κιομῆς. In al. ut c.

ΛΑΟΝΙΚΟΥ ΧΑΛΚΟΚΟΝΔΥΛΟΥ

ΑΘΗΝΑΙΟΥ

ΑΠΟΔΕΙΞΕΙΣ ΙΣΤΟΡΙΩΝ ΟΓΔΟΗ.

ΛΑΟΝΙΣΙ ΧΑΛΚΟΚΟΝΔΥΛΑΙ

ΑΘΗΝΙΕΝΣΙΣ

HISTORIARUM

DE ORIGINE AC REBUS GESTIS TURCORUM

LIBER OCTAVUS.

Mahometes II Constantinopolim expugnat, Chalcedonem deditione capit, Belgraaum obsidet, Scanderbegum oppugnat. Reditus regni:

201 Appetento jam restate, Mechemetes Amuratis A filius præparans in Asia plurimum calcis, condere instituebat in Europa, juxta Propontidem in Bosphoro, qua via ad transfretandum ex Asia artissima est, urbem Læmocopiam (35) nuncupatam. Universos qui in Europa et Asia erant, ad id opus percipiendum evocabat. Qui cum impigre advenissent, ædificare auspiciati sunt, cum prius in singulos duces et præfectos opus universum fuisset distributum. Causa, quæ regem ad eam urbem exstruendam impulerat, hæc erat: videlicet ut transitus in Asiam sibi facilis esset, et ne occidentales venient, navibusque trajectum impedirent, novasque res in Asia molirentur. **202** Eam urbem plurimum quoque conferre judicabat ad Byzantii oppugnationem. Turres etiam tres, quas maximas nominamus, posuit. Duas exstruxit juxta continentem, ut ab his progressi, irruere possent in naves quæ mare legerent. Harum alteram fecit maximam. Turres præterea plumbo intexit. Latitudo muri erat pedum viginti duorum: at turrium latitudo erat major, continens triginta pedes. Cum muri jam starent, quos operæ intra tres menses absolverant, impetum dedit in Byzantii regionem, ex professo cum Byzantiis bellum gerens. Hieme jam instante Turachanem in Peloponnesum misit, ut

Τοῦ δὲ ἐπιγιγνώμενου θέρους, Μεχμέτης ὁ Ἄμου-
ράτειο, παρασκευασάμενος ἄσβεστον ἐν τῇ Ἀσίᾳ ὡς
πλεῖστον, ἠκοδόμησε τὴν ἐν τῇ Εὐρώπῃ κατὰ τὴν
Προποντιίδα ἐν τῷ Βοσπόρῳ, ἣ στενωτάτην ἐστὶ,
διαβῆναι ἀπὸ Ἀσίας, πολίχνην Λαιμοκοπίην καλου-
μένην. Καὶ σὺμπαντας μὲν συνήθροισεν ἐνταῦθα,
τούς τε ἐν τῇ Ἀσίᾳ καὶ ἐν τῇ Εὐρώπῃ, καὶ ἐπιδει-
λόμενος ἐς μέρους τὴν πολίχνην ταύτην τοῖς τε
στρατηγοῖς καὶ ὑπάρχοις, ἠκοδόμησε. Τοῦτο δὲ ἐποίησε,
ὥστε ἀσφαλῆ αὐτῷ εἶναι τὴν ἐς τὴν Ἀσίαν διάβα-
σιν, καὶ μὴ τοὺς Ἑσπερίους δύνασθαι ἀπιόντας⁸²,
τριήρεσι διακωλύειν αὐτῷ τὴν διάβασιν, καὶ καινο-
τομεῖσθαι τὴν ἐν τῇ Ἀσίᾳ αὐτῷ πράγματα. Μεγα δὲ
προφέρειν αὐτῷ ἐμελλε καὶ ἐς τὴν Βυζαντίου πολιορ-
κίαν. ἠκοδόμησε δὲ πύργους τρεῖς μεγίστους πάντων
ἢ Ἰσμεν⁸³· δύο μὲν κατὰ τὴν ἠπειρον, ὥστε ὠρμη-
μένοι⁸⁴ ἀπὸ τούτων, ἀμύνειν τῷ ἐπὶ τῇ θαλάττῃ
ἐρχομένῳ. Τοῦτον δὲ μέγιστον ἐπικοδόμησε, καὶ μο-
λίθῳ τοὺς πύργους ἐστέγετο· τὸ δὲ πλάτος τοῦ
τείχους πῶδας δύο καὶ εἰκοσι· τῶν δὲ πύργων καὶ
πλέον τούτων τριάκοντα. Ὡς δὲ ἐπιτετελείχιστο ἐς
τρεῖς μῆνας, ἐπέδραμε τε αὐτίκα τὴν Βυζαντίου
χώραν, πόλεμον αὐτῷ ἐξενεγκίον. Τοῦ δ' ἐπιγιγνώ-
μενου χειμῶνος, Τουρχάνην⁸⁵ ἐπέμπευ ἐπὶ Πελοπόν-
νησον, πολεμῶν ἅμα καὶ τοῖς βασιλέως Ἑλλήνων
ἀδελφοῖς. Οὗτος μὲν οὖν λαβὼν τὸ Θεσσαλίας τε καὶ

Notulæ marginales.

(35) Læmocopia arx juxta Sestum, nunc Bogazasan, quasi juguli incisuram sive puncturam dicas, *der todstich*, oder *kragab*, vocatur.

⁸² ἐπιόντας. R. ἐπιόντας. ⁸³ ὠρμηθέντες ἀπὸ τούτων. ⁸⁴ Τουρχάνης. In al. Τουρχάνης.

Εὐρώπης στρατεύμα, ὅσον ἐστὶ Φερβῶν ἐς τὴν τοῦ Αἰβί βίλο ἰακέρητ Γρακὸρὸν ρεγίς φρατρες. Hic assumpto Thessaliæ et Europæ exercitu, quantus Pherris erat et Europæo duci parebat, profectus est contra Peloponnesum, adhibitis etiam suis filiis. Aditi sunt huic et Thessaliæ Macedoniæque urbium principes. Omnibus igitur paratis, per mediterraneam, quam olim Arcadiam dixeret, et per Tegeam Mantineamque exercitum ducens, venit in Ithomæ et Mesenæ regionem. Cum autem diebus multis jumentorum prædas ex ea egisset, tandem etiam Neopolichnem cepit. Obsidione deinde Sideropolichnem circumvenit: quam cum suæ ditionis facere non posset, exercitum abduxit. Cum autem cum exercitu proficisceretur, Achmates junior Turachanis filius captus est ab Asane, qui erat frater uxoris quam duxerat Peloponnesi princeps. Hic enim ei insidias struxit circa Mycenarum regionem quia erat iter faciurus hostis. Achmatem captum deduxerunt in Spartam ad principem eumque donec suis restitueretur, in vinculis habuere.

Τοῦ δὲ ἐπιγινόμενου θέρους ἅμα ἦρι εὐθύς καθι-
σταμένῳ ἐστρατεύετο ὁ Μεχμέτης ὁ Ἀμουράτω ἐπὶ
τὴν Βυζαντίου πόλιν· καὶ πρότερον μὲν εὐθύς δια-
νοούμενος, ἐπεὶ τε ἐτετείχιστο αὐτῷ, τὴν ἐν τῇ
Προποντίδι Λαιμοκοπίην καλουμένην πόλιν· καὶ
χειμῶνος τὸ τῆδε εὐθύς ἐτι ἐπηρητημένου, περι-
γέλλων ἀπανταχῇ τῆς τε Ἀσίας καὶ Εὐρώπης ἐς
τὴν παράλον ναυπηγεῖσθαι, πλοῖά τε καὶ τριήρεις
παρεσκευάζετο, τηλεβόλους ποιοῦμενος μεγίστους δὴ
ῶν ἦμαίς ἐς ἐκείνον Ἰσμεν τὸν χρόνον ἄλλη ποι γεγο-
νέναι. Ὡς δὲ ἐδόκει αὐτῷ ἤδη ὥρα εἶναι ἐξελαύνειν,
ἐπεμπε μὲν πρῶτα τὸν τῆς Εὐρώπης στρατηγὸν Σαρα-
τζίαν παραλαβόντα τε τὸν τῆς Εὐρώπης στρατὸν, τοὺς
τε τῆ εβόλους ἄγειν ἐς Βυζάντιον, ἄλλας τε μηχανάς,
καὶ δὴ καὶ τηλεβόλον μέγαν. Εἶναι δὲ τοῦτον τὸν τηλε-
βόλον, ὡς ζεύγη βοῶν ἔλκειν ἐβδομήκοντα, καὶ ἄνδρας
ἐς δισχιλίους. Ἀφικόμενος μὲν οὖν οὗτος, καὶ πρότερον
τοὺς ἐν τῇ Βυζαντίου χώρα πύργους, ἐς οὓς διεσώζοντο
οἱ περὶ τὰ ἔργα ἀγροῖκοι ἄνδρες, τοὺς μὲν ἐξεπολιόρ-
κησε λιμῷ· τοὺς δὲ καὶ ἐλὼν κατὰ κράτος τοὺς ἄν-
δρας ἀπαγαγὼν κατέσφαξε. Καὶ τότε δὴ ὡς ἀφίκατο
ἐπιῶν, ἐπέδραμε τὴν Βυζαντίου χώραν. Οὐ πολλῶ
δὲ ὕστερον ἐπελαύνων καὶ αὐτὸς βασιλεὺς, ἐστρατο-
πεδεύετο ἀπὸ θαλάττης εἰς θάλατταν, καὶ τὸν μὲν
ἐπὶ δεξιᾷ χώρον τοῦ βασιλείου, ἐς τὰς Χρυσέας κα-
λουμένας πύλας, ἐστρατοπεδεύετο τὸ τῆς Ἀσίας
ἅπαν στρατεύμα· ἐς δὲ τὸ εὐώνυμον χωρίον, κατὰ
τὴν Σουλίνην καλουμένην πύλιν, ὁ τῆς Εὐρώπης
στρατὸς· ἐν μέσῳ δ' αὐτὸς Ἰδρυτο βασιλεὺς, ἔχων τε
τοὺς νεήλυδας, καὶ τῶν θυρῶν ὅσοι εἰκόθασι περὶ
βασιλέα σκηνοῦν. Ζάγανος δὲ ὁ τοῦ βασιλείου κηδε-
στῆς ἐστρατοπεδεύετο ἐς τὸν καταντικρὺ χώρον
ὑπὲρ τὴν Γαλατίνην πόλιν. Λέγεται δὲ γενέσθαι ξύμ-
πιπτα τὸν στρατὸν ἀμφὶ τὰς τεσσαράκοντα μυριά-
δας. Τῶν δὲ ὑποζυγίων διαπλασίῳ ἂν τούτων ὀριθ-
μὸν ξυμφαίνει γενέσθαι ἐς τὸ τοῦ βασιλείου στρατό-
πεδον. Ὑποζύγια γὰρ νομίζεται ἐς τὸ στρατόπεδον

A ibi bello laceraret Græcorum regis fratres. Hic assumpto Thessaliæ et Europæ exercitu, quantus Pherris erat et Europæo duci parebat, profectus est contra Peloponnesum, adhibitis etiam suis filiis. Aditi sunt huic et Thessaliæ Macedoniæque urbium principes. Omnibus igitur paratis, per mediterraneam, quam olim Arcadiam dixeret, et per Tegeam Mantineamque exercitum ducens, venit in Ithomæ et Mesenæ regionem. Cum autem diebus multis jumentorum prædas ex ea egisset, tandem etiam Neopolichnem cepit. Obsidione deinde Sideropolichnem circumvenit: quam cum suæ ditionis facere non posset, exercitum abduxit. Cum autem cum exercitu proficisceretur, Achmates junior Turachanis filius captus est ab Asane, qui erat frater uxoris quam duxerat Peloponnesi princeps. Hic enim ei insidias struxit circa Mycenarum regionem

Æstate deinde sequente, ubi primo ver apparuit, Mechmetes Amuratis filius expeditionem contra Byzantium sumebat. Jam antea istam expeditionem mente conceperat, verum prius in Propontide urbem Lemocopiam ædificare volebat. Cum autem hiems adhuc sæviret, edicit ut omnes qui in Asia quique in Europæo agerent, ad maritima loca convenirent ad classem fabricandam. Naves et triremes fabricabantur. Bombardas fieri curavit maximas, quantas novimus ea tempestate nunquam existisse. Cum jam tempus postulare videret, ut ipse bello se immisceret, Europæ ducem Saratziam jubet cum exercitu Europæ præcedere: bombardas et reliquas belli machinas, necnon bombardam maximam Byzantium subvehere. Tanta hujus bombardæ magnitudo existit, ut a septuaginta jugis hominum et a viris bis mille trahenda fuerit. Saratzias ubi advenit Byzantium, 203 turres, in quas agricolæ se recipiebant fugientes hostem, quasdam fame expugnavit, quasdam vi cepit: viros inde abductos necavit. Etiam Byzantii regionem gravissime populationibus afflixit. Nec multo post secutus est rex ipse, et castra posuit quæ ab una maris parte in alteram porrigebantur. In eo loco qui a dextris regi erat, usque ad eum locum qui Auræ portæ dicitur, castrametatus est Asiæ exercitus. In sinistra parte juxta locum qui Lignea portæ appellatur, Europæ exercitus tendebat; in medio regni castra sita erant cum peregrinis et januæ militibus, qui castra circa regem ponere consueverunt. Zaganius regis affinis e regione supra Galatiam urbem castra communierat. Quadraginta myriades hominum dicuntur tum temporis in exercitu regis fuisse. Numerum autem jumentorum apud omnes constat duplo majorem fieri, ut satis alimenti pabulique equis hominibusque sit. Soli etenim Turci quod sciam, sibi necessaria semper apportant, quocun-

que tandem bellandi gratia proficiscantur. Præterea ut comestuum copia abundant, camelos et mulos quamplurimos, ut in necessariis serviant, secum ducunt. Mulos quidem habent propter aliam ipsorum felicitatem. Singuli vero equos, camelos mulosque pulchriores ostentandi gratia adducunt. Rex cum venisset Byzantium, haud multo post secuta est classis régia, in qua erant triremes triginta, naves minores ducentæ. Græci ubi intellexeræ adversum se adventare classem regiam, catenas ferreas ab urbe quæ ex adverso erat, extenderunt in Byzantii murum prope arcem. Naves præterea quotquot aderant, quarum quædam auxilii ferendi gratia, quædam mercium appulerant, intra catenas sistunt, ut aditu regiam classem excluderent, ne intra portum veniret. Is enim ad urbem patet stadiis octuaginta, et in continentem se porrigit stadiis centum et quinquaginta. Urbis quidem illius mœnia haud admodum firma sunt, nec admodum magna flumina habet, ut naves advenientes periclitentur. Qua vero urbs spectat continentem, muros habet duos firmissimos. Unus magnus et memorabilis est: alter extra situs est, verum præcedenti minor, fossam subjectam habens latitudine jugeri, lapidibus exstructam.

ὅν, ὅτε βέρυματα ἔχει μεγάλα, ὥστε τὰ πλοῖα ἐστὴν δύο τεῖχεσσι τῆς πόλεως, τὸ μὲν μέγα τε καὶ ἄξιον λόγου, τὸ δὲ ἕλαττον, ἐκτὸς ἐς τὴν τάφρον ὑπερκείμενον. Τάφος δὲ ἔπεστιν ὠκοδομημένη λίθοις, τὸ εὖρος πλεθριαία.

Rex cum Græcis deliberabat, ubinam resistendum esset hosti. Tandem visum est, ut irent in exteriorem murum, qui fossa munitus erat, et repugnarent hosti, quemadmodum fecerant cum **204** Amurates Byzantium oppugnaverat. Rex Mechemetes continuo machinas plurimas urbi admovit. Bombardas duas expediebat, quibus mœnia sterneret. Unam opposuerat regali Græcorum palatio: alteram direxerat in Romani nominatam portam, ad quam regis castra erant. Erant autem bombardæ per castra undique dispersæ, quæ globulos in Græcos jactabant. Bombardæ quas rex habebat, duæ maximæ, mittebant lapidem qui appendebat talenta duo (36), aut amplius. Lapides hi nigri erant, et apportabantur ab Euxio Ponto per eos quibus rex id negotii dederat. Bombardarius regis nomine Urbanus genere Dacus erat, et antea conversatus erat cum Græcis. Deinde relinquens Græcos inopia rei familiaris, accesserat januas regis. Hic ab rege conductus, magno pretio bombardas parabat. Ea autem tempestate, qua Byzantium oppugnabatur, bombardæ duæ, quæ stabant ab utroque latere majoris bombardæ, incendebantur. Hæ mittebant lapidem cujus pondus erat dimidium talentum (37). Hæ itaque cum globos suos torquerent, muri lapides perfringebant. Eos deinde sequebatur bombardæ maxima, quæ torquebat globum cujus pondus continebat tria circiter talenta, et magnam

Α περιάγεσθαι πολλαπλάσια τῶν ἀνθρώπων, ὥστε σιτία ἐπιφέρεισθαι ἱκανὰ σφίσι τε αὐτοῖς καὶ τοῖς ἄλλοις ἵπποις τε καὶ ἀνδράσι. Μόνοι δὲ οὗτοι ἀνθρώπων, ὧν ἡμεῖς ἴσμεν, ἀσφαλιζόμενοι σφίσι τὰ ἐπιτήδεια, ὅποι ἀν στρατεύωνται, ὥστε αὐτάρχη εἶναι αὐτοῖς, καὶ καμήλους, καὶ ἡμιόνους ὡς πλείστας περιάγονται ἐς τὰ ἐπιτήδεια, καὶ ἡμιόνους ἐς τὴν ἄλλην αὐτῶν εὐδαιμονίαν, αὐτὸς τις ἕκαστος. Ἴππους τε καὶ καμήλους καὶ ἡμιόνους τοὺς καλλίους ἑαυτῷ ἐπειγόμενος ἐνδείκνυσθαι. Παραγενομένῳ δὲ βασιλεὶ οὐ πολλῷ ὕστερον παρῆν καὶ ὁ στόλος αὐτῷ διὰ θαλάσσης, τριήρεις μὲν ὡς τριάκοντα, πλοῖα δὲ μικρὰ ἀμφὶ τὰ διακόσια. Ἕλληνας μὲν οὖν ὡς ἐπύθοντο ἐπιέναι σφίσι τὸν βασιλέως στόλον, διὰ θαλάσσης πέδας σιδηροῦς διατεινόντες ἀπὸ τῆς καταντικρῦ πόλεως ἐς τὸ τεῖχος τοῦ Βυζαντίου παρὰ τὴν ἀκρόπολιν καλουμένην, καὶ τὰς τε ναῦς, ὅσαι ἔτυχον παραγενομέναι αὐτοῦ, αἱ μὲν μετὰ ζυμμαχιῶν, αἱ δὲ καὶ ἐμπορίας χάριν, φέροντες καθίστασαν ἐς τὰς πέδας. Καὶ οὕτω διενουῶντο διακωλύειν τὸν βασιλέως στόλον μὴ παριέναι εἰσω ἐς τὸν Βυζαντίου λιμένα. Διήκει γὰρ ἀντὸς ἐπὶ σταδίους κατὰ μὲν τὴν πόλιν ὀγδοήκοντα, ἐπὶ δὲ τὴν ἄλλην ἡπειρον τῆς χώρας ἐπὶ ἑκατὸν καὶ πενήκοντα. Τὸ μὲν οὖν τεῖχος ταύτης τῆς πόλεως οὐ πᾶνυ τοι ὀχυρὸν περαπλέοντα πράγματα ἔχειν. Κατ' ἡπειρον δὲ

Ἐ τῷ μὲν οὖν βασιλεὶ καὶ τοῖς Ἕλλησι βουλευόμενοις ἐδέδοκτο παρατασσομένοις ἐς τὸ ἐκτὸς τεῖχος ἀμύνεσθαι, οἷα τῇ τάφρῳ ὑπερκείμενον, κατὰ τὰ πρὶν δεδογμένα σφίσι ἐπὶ Ἀμουράτῳ, ὅτε ἐπολιόρκει τὴν πόλιν. Βασιλεὺς μὲν οὖν αὐτίκα τὰς τε μηχανὰς καὶ ἄλλας ἄλλη τῆς πόλεως προσέφερε, καὶ τοὺς τε τηλεβόλους δύο ἰδρυσάμενος, ἔτυπτε τὸ τεῖχος. Ἴδρυτο δὲ ὁ μὲν τῶν τηλεβόλων κατὰ τὰ ἐκείνων βασιλεία, ὁ δὲ κατὰ τὴν τοῦ Ῥωμανοῦ καλουμένην πύλην, ἣ δὴ καὶ αὐτὸς ἐστρατοπεδεύετο βασιλεὺς. Ἴδρυτο μὲν καὶ ἄλλη πολλαχῆ τοῦ στρατοπέδου τηλεβόλοι, βάλλοντες ἐς τοὺς Ἕλληνας. Οὗτοι δὲ δύο μέγιστοι λίθον ἕκαστος ἠφίσταν διτάλαντον καὶ ἐπέκεινα. Τοὺς δὲ λίθους μέλανας ὄντας λέγεται ἐνεγκεῖν, οἷς ἐπετέτακτο, ἀπὸ Εὐξείνου πόντου ἐς τὸ βασιλέως στρατόπεδον. Τηλεβολιστῆς δ' ἦν τοῦ βασιλέως τοῦνομα Ὀρβανός, Δάξ τὸ γένος, καὶ πρότερον παρ' Ἕλλησι διατρίβων, καὶ τοὺς τε Ἕλληνας ἀπολιπίων, δεόμενος βίου, ἀφίκετο παρὰ τὰς θύρας τοῦ βασιλέως. Ὅς τότε δὴ μεμισθωμένος πολλοῦ, παρεσκευάσατο τοὺς τηλεβόλους. ἠφίεντο δὲ οὕτω πρῶτα μὲν ἐλάττους τηλεβόλους δύο παρὰ τὰ πλάγια τοῦ μεγάλου ὄντες ἠφίεντο, λίθον ἐπαφιέντες ἡμιτάλαντον. Καὶ οὗτοι μὲν οἱ δύο λίθοι φερόμενοι ἐδήρουν ³⁶ τοὺς λίθους· μετὰ δὲ τοὺς δύο λίθους ἠφίετο καὶ ὁ μέγας λίθος, τρία τάλαντα

Notulæ marginales.

(36) Ultra centum libras.

(37) Quinquaginta libras.

³⁶ Ἐδρον τὸ τεῖχος.

ἐν σταθμῷ ἔχων, καὶ μέγα μέρος κατεβάλλετο τοῦ A
τείχους. Ὁ γὰρ λίθος, δαιμονία φερόμενος βύμη
καὶ φορᾶ ὑπερφυεῖ, ἐλυμαίνεται ἀνηκέστως. Λέγε-
ται δὲ τὸν ψόφον αὐτοῦ ἀμήχανόν τινα ὄντα, ἐπέ-
χειν τὴν γῆν περίξ ἐπὶ σταβίους τεσσαράκοντα
σειομένην. Κατεβάλλετο μὲν τὸ ἐκτὸς τεῖχος καὶ
οἱ πύργοι ὑπὸ τῶν τηλεβόλων, καὶ τὸ ἐντὸς ἅμα
ἐτύπτετο. Ἦψιει δὲ τῆς ἡμέρας ὁ τηλεβόλος λί-
θους ἑπτὰ, καὶ ἕτερον τῆς νυκτὸς, κομισάμενος
τῆς ἡμέρας τὸ σημεῖον, ἧ ἔδει αὐτὸν ἀφιέναι. Καὶ
οὕτω τὴν ἀρχὴν ἐκπληξίς τε ἅμα καὶ δέος ἔσχε
τοὺς Ἕλληνας. Οἱ δὲ νεήλυδες, καὶ ὁ ἄλλος στρα-
τὸς, ἀπὸ τοῦ στρατοπέδου στεγάζματα πύλοις λευ-
κοῖς τε καὶ ἐρυθροῖς παρασκευασάμενοι, ἀπὸ τοῦ
στρατοπέδου ἐς τὸ τεῖχος φέροντες, καὶ ἐς τὴν B
τάφρον τῆς πόλεως, καὶ τὸ ἐκτὸς τῆς τάφρου κατο-
ρύσσοντες, καὶ ὅπως ποιησάμενοι, ἔβαλλον τοὺς
Ἕλληνας τηλεβόλοις, καὶ ἐτόξευον, οὔτε ὀρώμενοι,
οὔτε ἄλλο ἀνήκεστον πάσχοντες ὁποιοῦν πρὸς τῶν
Ἑλλήνων. Οὐ γὰρ οἶά τε ἦν. Ὀρύσσετο μέντοι καὶ
ὀρύγματα τῷ βασιλεῖ ὑπὸ γῆν φέροντα ἐς τὸ τεῖχος.
Καὶ οἱ τε ὀρυκταὶ τοῦ βασιλείως πύργους καθίστα-
σαν ἐπὶ ξύλων μετεώρους τέσσαρας, καὶ ἐπιπύργια,
ὧς αὐτίκα πῦρ ἐνήσοντες ἦ αὐτά. Οὐ μέντοι γε
προεχώρησε τὰ ὀρύγματα. Οἱ γὰρ Ἕλληνες ὧς ἦ-
σθοντο τοὺς πολεμίους ὀρύσσοντας, ἐνδοθεν ὄρυσ-
σον καὶ αὐτοὶ, καὶ προϊόντες εὔρον τοὺς βασιλείως
ὀρυκτάς, καὶ ἐξέωσαν, πῦρ ἐνιέντες, καὶ ἐπεκράτη-
σαν τῶν ὀρυγμάτων. Ἐπεποίητο μὲν καὶ πύργος
ξύλινος ἐπιμήκης, καὶ κλίμακες ἐν αὐτῷ ὧς πλεί-
στοι ἐς τὸ ἄνω τοῦ πύργου, ὧς διὰ τούτων πειρασο-
μένων τοῦ τείχους καὶ ὑπερβαλλομένων.

Ταῦτα μὲν σὺν κατ' ἡπειρον παρεσκευάσθη τῷ
βασιλεῖ ἐς τὴν πολιορκίαν. Κατὰ δὲ τὴν θάλατταν,
ὧς οὐκ ἡδύνατο παριέναι εἰσω ἐς τὸν λιμένα, ὥστε
πανταχῇ τῇ πόλει προσβάλλειν, ἐδόκει αὐτῷ ἄνω
κατὰ τοῦ Ζαγάνου στρατόπεδον ἀνελκίσαντα, ὑπερ-
εἶδειν τὰ πλοῖα ἐς τὸν λιμένα. Καὶ ταύτη μὲν ἄνω
διὰ τοῦ ὄρους διέξευσε τὰ πλοῖα, παρεσκευασμένα
ἰστίοις τε καὶ κώποις, ἐλκόμενα ἐς τὸν αἰγιαλὸν τοῦ
λιμένος. Διεβίβαζε δὲ πλοῖα ἐς τὰ ἑβδομήκοντα,
πεντηκοντόρους τε καὶ τριηκοντόρους, καὶ οὕτω πα-
ρεσκευάζετο, ὧς τῇ ὑστεραίᾳ ἐπιπλευσοῦμενα ἐς
τὸν λιμένα. Καὶ ταύτη κατὰ τὸν αἰγιαλὸν οἱ τοῦ βα-
σιλείως παρεσκευασάμενοι τηλεβόλοις διεννοῦντο D
ἀμύνεσθαι, ἦν τις ἐπὶ διακωλύσων τὰ πλοῖα καθ-
έλκειν ἐς τὴν θάλασσαν. Ἕλληνες γὰρ, ὧς ἐώρων
τὰ πλοῖα ἔτοιμα κατὰ τὸν αἰγιαλὸν τοῦ λιμένος,
πληρώσαντες πλοῖα ἑσα ἐπὶν αὐτοῖς, καὶ ἐπιόντες,
κατακαῦσαι, ἦν δύνωνται, τὰ πλοῖα. Καὶ ἐπεὶ τε
ἐδοξεν, ἐπαύουν οὕτω, καὶ πληρώσαντες πλοῖα, καὶ
ἐξοπλισάμενοι, ἐπήρσαν ὧς κατακαύσοντες, ὥσπερ
ἔχουσιν ἀνείλχυσμένα τὰ πλοῖα. Οἱ μέντοι Τούρκοι
αἰσθανόμενοι αὐτοὺς ἐπιόντας, καὶ ἀφιέντες τοὺς
τηλεβόλους, διέφθειρον τῶν πλοίων δύο τριηκοντό-
ρους. Καὶ τὰ μὲν πλοῖα εὐθὺς κατεδύετο· οἱ δὲ ἄν-
δρες, ὅσοι μὴ ἠπίσταντο νήχοντες, εὐθὺς ἀπώλοντο.
Τούτων δ' αὖ, ὅσοι ἐξένευσαν ἐς τὸν αἰγιαλὸν, παρὰ
τοὺς Τούρκους δάλωσαν. Καὶ οἱ Τούρκοι, ὧς ἡμέρα

muri partem sternebat. Nam is globus mirum in mo-
dum magno impetu latus graviter omnia dissipabat.
Bombardæ hujus tonitru tantum esse traditum est.
ut finitima regio usque ad quadraginta stadia concu-
teretur. Murus externus, necnon turres bombardis
disjiciebantur. Etiam internus murus bombardis arie-
tabatur. Bombarda maxima interdum septem ejacula-
batur globos, noctu unum, qui diei signum erat: et
indicabat ubinam eo die globos torqueri oporteret.
Et quidem primo terror injiciebatur Græcis maximus.
At peregrini et reliquis exercitus parantes tegmenta
et pluteos ex luto rubro et albo pro castris, subi-
bant murum, et ingrediebantur fossam urbis, satis
muniti et tecti iis tegmentis. Præterea perfodientes
eum locum qui extra fossam erat, faciebant fora-
mina, ex quibus bombardarum globulis et sagittis
graviter afflixere Græcos, cum interim ipsi nihil
mali ab his paterentur, nec quoque videri possent.
Nam ne nocere quidem Turcis Græci, etsi maxime
voluissent, poterant. Rex quoque curavit effodi
cuniculos, qui in urbem ferrent. Fossores, qui cu-
niculos agebant, excitarunt turres quatuor excel-
sas, quæ insistebant machinis ligneis, et alia pro-
pugnacula, ex quibus illico ignem jacularentur in
hostem. Cuniculi tamen haud prosperum invenere
205 eventum. Nam Græci, ut sensere hostem cu-
niculos agere, fodiendo Turcis occurrerunt:
eosque injecto igne expulere cuniculis, cuniculos-
que obtinere. Turci parabant turrim ligneam
excelsam admodum. In suprema ejus parte pone-
bantur scabæ plurimæ, quasi isto propugnaculo
freti, murum tentare et superare vellent.

Hæc quidem in continenti fiebant, si quo modo
tandem urbis oppugnatio procederet. Quo pacto
autem urbs illa mari oppugnari coepta sit, nunc
exponam. Cum non posset naves a mari appellere
intra portum, ut urbs simul terra marique oppu-
gnationem sustineret, statuit supra, juxta Zagani
castra, navigia reflectere, ibique ea quasi muni-
mentum contra portum collocare. Et hic quidem
in superiore parte per montem navigia transporta-
vit, quæ velis remisque instructa, in hunc portum
egit. In hunc modum naves transmisit septuaginta,
nec non alias naves, quæ tribus et quæ quinque
impelluntur remis. Omnia sic erant ordinata, quasi
in crastinum intra portum navigare vellent. In
littore stabant milites parati propulsare hostes
bombardis, si accederent, prohibitori deducere
naves. Græci ubi animadvertunt naves hostiles in lit-
tore portus stare, naves quotquot ad manus erant,
militibus impleverunt, conantes accedere et regis
naves incendere. Græci, ubi primum hæc sententia
recepta est, id facere aggressi sunt. Implentes itaque
navigia armatis profecti sunt, ut comburerent naves
regis in portu stantes. Turci ut intellexerunt Græcos
accedere, bombardas arripientes, naves Græcorum
quas corruerunt, quæ continuo mergebantur. Viri
qui natare nesciebant, a Turcis capti sunt. Turci
ubi primum dies apparuit captivos ad urbis portas

adductos, in Græcorum conspectu præclarunt. Erant et apud Græcos quidam Turci, qui in vinculis asservabantur. Græci igitur hos in pinnas muri rapiunt, e regione hostilium castrorum intemerunt. Et in hunc modum captivorum cædes compensata est. Naves regiæ, cum nemo esset qui eas prohiberet, navigarunt ad urbem. Quo cum appulissent, rex illico pontem fecit e regione continentis, quæ Ceramariorum appellatur. Is in urbem forebat, et exstructus erat ex doliis, quorum semper duo conjungebantur et fortiter connectebantur. Per eum ex Zigani castris ad urbem iter erat. Et quidem in hunc modum contigit, ut urbs omni a parte obsidione artaretur. Copiæ quoque Græcorum subinde infirmiores reddebantur, cujus causa erat amplitudo. Ambitus enim hujus **206** urbis maximus est earum quæ apud nos sunt urbium. Continet enim in circuitu centum et undecim stadia. Cum autem milites undique per urbem distribuerentur, accidit ut minus munita foret, cum exercitus in hunc modum distraheretur. Jam quadraginta diebus murus bombardis fortiter quassatus erat. Ceciderant turres quatuor, necnon alia propugnacula, murique pars magna. Corruerant præterea turres majoris muri bombardis ictæ. Græci quidem primo et ipsi bombardas suas expediebant, easque in hostem dirigebant. Græcorum bombardæ emittebant globum, cujus pondus erat talentum cum dimidio. Harum unam opponebant Mechemetis bombardæ maximæ. Verum quando globum ejaculabatur, tantus edebatur sonus, ut mœnia moverentur, Græcisque plus detrimenti quam Turcis inferret. Quapropter parum efficiebant. Bombarda enim, quam habebant, maxima, ubi primum incensa est, dissiluit. Hinc irati contra bombardarium insurrexerunt, quasi muneribus ab Mechemete corruptum, eumque capitis anquirebant. Cum autem nullum satis manifestum signum quo crimen comprobaretur invenirent, crimine eum absolverunt, atque impunitum dimiserunt. Mœnia, quæ Turci bombardis straverant, noctu scalis quibusdam et doliis obstruentes, reficiebant summa celeritate. Interea cum hæc fierent, nuntiatum Mechemeti, duas naves onerarias ex Ægæo navigare Byzantium: una quidem, et quæ magnitudine præstabat, Januensium erat: altera vero erat regis Græcorum, comæatum apportans. Hæc ubi accepit rex, continuo triremes et alias naves militibus compleri jubet, quas misit contra hostiles naves, in propinquo existentes: quia satis secundo vento ferebantur in urbem. Regiæ naves et triremes pergunt quo jussæ erant. Primoque Græcam adoriuntur navem, quæ propemodum capta fuisset, ni Januensium navis reversa laboranti navi subsidio venisset: nam maximo impetu ruebat in regias triremes. Rex ex littore inclamabat suos, eosque jubendo et adhor-

A τάχιστα ἐγγόνει, ἀπαγαγόντες τούτους ἐς τὰς πύλας τῆς πόλεως διέφθειραν. Ἕλληνας δὲ, ἦσαν δὲ παρ' αὐτοῖς Τούρκων τινές, οἱ ἐάλωσαν δέσμοι, ἀπαγαγόντες καὶ οὗτοι τούτους, ἐς τὰς ἐπάλξεις ἐναντίον τοῦ στρατοπέδου, κατεχρήσαντο. Ἰσα πρὸς ἴσα σφίσι διαχειριζόμενοι γίνεσθαι περὶ τοὺς αἰχμαλιώτους. Τὰ μέντοι πλοῖα τοῦ βασιλέως, ὡς οὐδεὶς ἐτι διεκώλυε καθειλκυσμένα, ἀπέπλει ἐς τὴν πόλιν. Καὶ ἐνταῦθα αὐτίκα βασιλεὺς γέφυραν ἐποιεῖτο ἀπὸ τῆς καταντικρῦ ἠπείρου τῶν Κεραμαρείων καλουμένης χώρας ἐς τὴν πόλιν φέρουσαν, δυοῖν πίθαι ξυλίνοι ξυνηρμοσμένοι καὶ ξυνδεδεμένοι ἀλλήλοις ἰσχυρῶς, ὥστε διαβαίνειν τὰ στρατεύματα ἀπὸ τοῦ Ζαγάνου στρατοπέδου ἐπὶ τὴν πόλιν. Καὶ συνέβαιεν οὕτω ἀπανταχῇ πολιορκεῖσθαι τὴν πόλιν, καὶ τὰ τῆς πόλεως ταῦτα πράγματα, καὶ Ἑλλήνων, ἀσθενῆ γίνεσθαι, ἅτε γὰρ τῆς πόλεως ἐπὶ πολὺ διηκούσης. Ἡ γὰρ περίοδος τῆς πόλεως μέγιστη αὕτη τῶν ἐφ' ἡμῶν, καὶ ἐπὶ ἑκατὸν ἑνδεκά πη σταδίου γενομένη, διανεμομένων τῶν ἀνδρῶν τῆς πόλεως ἀπανταχῇ, οὐ πᾶν τοι ὀχυρὰ ἐγένετο. Καὶ ἐπὶ τεσσαράκοντα ἡμέρας τοῖς τηλεβόλοις ἔτυπτε τὸ τεῖχος ἰσχυρῶς, καὶ κατέβαλε μέγα μέρος πύργους τέσσαρας καὶ ἐπιπύργια, ὡσαύτως καὶ ἐς τὸ μέγα τεῖχος τοὺς τε πύργους κατέβαλεν. Οἱ δὲ Ἕλληνας τὴν ἀρχὴν μὲν καὶ οὗτοι, τοὺς παρὰ σφίσι τηλεβόλους ἰδρυσάμενοι κατὰ τὸ τεῖχος, ἤφισσαν, καὶ οὗτοι λίθον ἔλκοντα τρία ἡμιτάλαντα σταθμῶν, καὶ ἔβαλον ἐς τὴν τοῦ βασιλέως τηλεβόλον. Ἄλλ' ἐσειέτο μὲν τὰ τεῖχη, καὶ ἐδλάπτετο σφίσι, οὐ μέντοι ἦν οὐδέν. Καὶ ὁ μὲν μείζων τηλεβόλος διεβρήγνυτο αὐτίκα, ὅτε πρῶτον ἤφιστο. Καὶ τὴν τηλεβολιστὴν ἐναντίως εἶχον, ὡς διεφθαρμένον ὑπὸ βασιλέως, καὶ ἀπῆγον θανάτου. Οὐ μέντοι γε φανερὸν εἶχον σημεῖον ὡς κολάζειν, καὶ ἀπέλυσαν. Ἐς δὲ τὸ τεῖχος ὃ κατεβάλετο ὑπὸ τῶν βασιλέως τηλεβόλων, κλίμασι τισι καὶ πίθοις ξυλίνοις φραζόμενοι, ἠμύνοντο νυκτὸς ἐπιτελοῦντες ταῦτα διὰ σπρυδῆς αὐτοί. Ἐν δὲ τῷ μεταξὺ χρόνῳ, ἐν ᾧ ταῦτα ἐγένετο, ἠγγέλλετο ²² τῷ βασιλεῖ, ὡς νῆες ἐπιπλεύουσιν ἀπὸ τοῦ Αἰγαίου ἐπὶ τὸ Βυζάντιον, δύο φορτίδας, μίαν μὲν μείζων τῶν Ἰανυίων, ἡ δὲ ἕτερα τοῦ Ἑλλήνων βασιλέως, σῖτον ἐπιφέρουσαι. Τοῦτο μὲν ὡς ἐπύθετο, τάχιστα ἐπλήρου τὰς τε τριήρεις καὶ πλοῖα, καὶ ἐπεμπεν ἐπὶ τὰς ναῦς ἤδη ἐγγὺς οὖσας, καὶ ἐπιφερομένας πνεύματι ἰκανῶ ἐς τὴν πόλιν. Τὰ μὲν οὖν πλοῖα καὶ αἱ τριήρεις ἀνήγοντο ἐς τὰς νούς, καὶ ἐμβάλλουσι μὲν τῇ Ἑλληνικῇ νηὶ τὰ πρῶτα, καὶ παρὰ βραχὺ ἐάλω, εἰ μὴ ἡ Ἰανυίων ναῦς ἐπιστραφεῖσα ἤμυνεν αὐτῇ. Φέρουσα γὰρ ἐνέβαλεν ἐς τὰς τριήρεις. Καὶ ὁ βασιλεὺς ἀπὸ τοῦ αἰγιαλοῦ ἐπέββα διακελευόμενος τοῖς ἑαυτοῦ, ἐσφαίνων ἐς τὴν θάλασσαν σὺν τῷ ἵππῳ. Αἱ μέντοι νῆες οὕτω διαφυγοῦσαι, κατέπλεον ἐς τὴν λιμένα. Ἐνταῦθα τιτρώσκειται ὁ τοῦ βασιλέως ναύαρχος Παντόγλης τὸν ὀφθαλμὸν ὑπὸ τῶν σφετέρων, ὡς αὐτὸς διεμαρτύρατο ἐς τὸν βασιλέα, καὶ εἰ μὴ

Notulæ marginales.

²² al. ἐγένετο, ἀγγέλλεται.

ἔτρωθη, εἶλεν ἄν τὰς ναῦς δισχυριζόμενος. Οὕτω ἄ
 μέντοι διέφυγεν, ὥστε κακόν τι μὴ παθεῖν
 ὑπὸ βασιλέως. Καὶ οὗς ἐν ὑποψίᾳ ἔσχε συλ-
 λαβῶν ὁ βασιλεὺς, καθεῖρξεν ὡς ἀπολέτων.

laudato quo magis accenderet, interdum equo ingre-
 diebatur mare. Verum Græcorum naves inviolato
 optatum contingere portum. At in eo certamine vulne-
 ratur oculus regii navarchi, cui nomen erat Pantog-
 les, a suis, ut ipse testatus est coram rege: et manifesto asseverabat, ni vulnere fuisset impeditus,
 se facile naves in ditionem potuisse accipere. Cum sic factum excusaret, supplicium quod minitabatur
 rex, evasit. Eos autem, quos suspectos habebat rex, capi et in vincula duci jubet, quasi expediturus pœnas.

Ὡς μὲν οὖν ἰκανῶς ἤδη αὐτῷ τὸ τεῖχος, κατεδέ-
 βλητο, ὥστε εισπεσόντας τοῦς νεύλυδας εἰσελθεῖν
 ἐς τὴν πόλιν, ἐκέλευσεν ἀνὰ τὸ στρατόπεδον ἀπαν-
 ταχῆ πυρὰ καίειν τὰ νενομισμένα, καὶ τᾶλλα
 ποιούμενος, ὡς τῇ ἐπιούσῃ τῆς ὑστεραίας τὴν
 προσβολὴν ποιησόμενος, καὶ τὴν τε διαρπαγὴν, καὶ
 ἐξανδραποδισμόν, ἀνεκέρυττεν ἐς τὰ στρατόπεδα.
 Λέγεται μὲν οὖν καὶ τόδε ὡς τὸ τεῖχος ἐπεπτώκει
 ὑπὸ τῶν τηλεβόλων, ὁ Σκευδέρω τοῦ Σινώπης ἀρ-
 χοντος παῖς, Ἰσμαήλης τοῦνομα, προσέφερε λόγους
 τοῖς Ἕλλησι περὶ σπονδῶν, λέγων τοιαῦτα ἄνδρες
 Ἕλληνες, ἐπὶ ξυροῦ ἀκμῆς ὑμῖν, ὡς ἐρᾶτε, τὰ
 πράγματα ἔστηκε. Τί οὐ πρέσθουν πέμπετε ὡς βα-
 σιλέα περὶ εἰρήνης; Ἦν γὰρ ἐμοὶ ἐθέλησε ἐπιτρέ-
 ψαι, διαπράξομαι ὑμῖν σπονδὰς γενέσθαι παρὰ βα-
 σιλέως. Καὶ τὴν χάριν οὖν εὖ οἶδ' ὅτι καταθήσεσθε
 τῷ διαπραξαμένῳ ὑμῖν. Ἦν δὲ μὴ τοῦτο γένηται
 ὑμῖν, ἡ πόλις ἐξανδραποδεῖται, καὶ ἡμᾶς πασσυδεῖ
 βασιλεὺς διαφθερεῖ, καὶ γυναῖκας, καὶ παῖδας ὑμῶν
 ἐξανδραποδιούμεθα, καὶ συμφορᾷ κατασχεθήσεσθε
 ἀνηκέστῳ. Ἀλλὰ πέμπετε ὡς τάχιστα ἄνδρα πιστῶν,
 ὡς ἂν ἐπὶ τὰς βασιλέως θύρας ἀγαγῶν, ἐγὼ δια-
 πράξομαι ὑμῖν τὴν εἰρήνην. Ταῦτα ἔλεγε τοῖς
 Ἕλλησι βουλευομένοις. Ἐδόκει δὲ πεμπτέα εἶναι
 ἀγγελον, ὅστις ἂν πύθηται τῆς βασιλέως γνώμης
 περὶ σφᾶ, ἧς ἐστὶ, καὶ οὕτω βουλευσονται περὶ τοῦ
 συνοίσοντος σφίσιν, ὅτι εἴη ἀμεινον πειρωμένοις.
 Ἐπεμπον δὲ ἄνδρα οὐκ ἐπίσημον, ὡς ἀποπειρατό-
 μενον τῆς βασιλέως γνώμης. Ἐπεὶ δὲ ἀφίκετο ἐς
 τὰς θύρας οὗτος, ἡγουμένου Ἰσμαήλεω, ἐκέλευε
 βασιλεὺς δέκα τελεῖν αὐτῷ μυριάδας τοῦ ἐνιαυτοῦ.
 Εἰ δὲ μὴ τοῦτο οἰοί τε ὡς ποιησῆθαι^α, οἴχεσθαι
 ἀπολιπόντας τὴν πόλιν, ἀποφερομένους τὰ σφέτερα
 αὐτῶν, ἕκαστος ὅποι ἂν βούλοιο ἀπελθεῖν. Ταῦτα
 ὡς ἀνηνέχθη ἐς τοὺς Ἕλληνας, ἐβουλευόντο μὲν,
 καὶ ἐδόκει ἀμύνεσθαι, ἀνακινδυνεύοντας μᾶλλον, ἢ
 οὕτω ἀμαχητὶ ἐκλιπόντας τὴν πόλιν, οἴχεσθαι ἀπο-
 πλέοντας. Ἐμοὶ μὲν οὖν δοκεῖ βασιλέα ταῦτα προ-
 τεῖναι, ἀποπειρώμενον τῆς Ἑλλήνων γνώμης. Καὶ
 τὰ ὄρυγματα μᾶλλον αὐτῶν ἀπρακτα γινόμενα,
 ἐπῆρε διαπειρᾶσθαι, ὃ τι γινώσκοιεν περὶ σφῶν οἱ
 Ἕλληνες, εἴτε ἐχυρὰ εἴη αὐτοῖς τὰ πράγματα. Οἱ
 μὲν οὖν Ἕλληνες ἐς τοσοῦτον ἐξεφέροντο, ἐς ὅσον
 μοι δεδήλωται.

scipione ab Mechemete ad Græcos dimissum, ut eorum animos tentaret. Nam cum fossas eorum cer-
 neret usque fieri ad repugnandum inhabiles, conabatur explorare, quanam Græcorum in presenti
 discrimine esset sententia: præterea num res eorum adhuc aliquid roboris sive firmitatis haberent,
 At Græci in hunc modum quem diximus, se gerebant.

Βασιλεὺς δὲ, ὡς αὐτῷ τὰ ἐς τὴν προσβολὴν παρ-

Murus cum jam satis esset disiectus, peregri-
 nique **207** facile penetrarent in urbem, jussit
 ignes solitos undique per castra fieri. Cætera quo-
 que ita instruebat, quasi qui tertio ab eo die vi ir-
 rupturus esset in urbem. Misso itaque præcone in
 castris pronuntiat se urbis prædam et mancipia
 militibus concessurum. Interea cum hæc paraban-
 tur, et murus bombardarum impetu jam dirutus
 esset, Scenderis, qui Sinopem regebat, filius, no-
 mine Ismael, ad Græcos abiit, et cum eis in hunc
 modum orationem habuit (conabatur enim Græcos
 ad fœdera sancienda cum rege perpellere): Res
 vestræ, viri Græci, in summo discrimine nunc ver-
 santur. Quare non mittitis legatum ad regem peti-
 tum pacem? Si mihi vultis negotium istud com-
 mittere, facile eo inclinabo regis animum ut vobis-
 cum fœdus feriat. Nam non dubito, quin gra-
 tiam maximam sitis relaturi ei qui illud effecerit.
 Et ni quamprimum fœdus intervenerit, urbs
 vestra fœdissime diripietur, et vos ad internecio-
 nem omnes miserabilem in modum peribitis.
 Uxores et liberi vestri in mancipiorum numerum
 referentur, et in calamitatem devolvemini intole-
 randam. Mittite igitur; mora omnis absit, legatum
 ad regem, et pacem vobis conficiam. Hæc locutus
 est Ismael Græcis. Deinde consilia in unum con-
 ferentibus, visum est ut legatus abiret ad Me-
 chmetem, tentaturus sententiam regis, quam
 super Græcis jam mente concepisset. Is autem qui
 ad regem legatus ire jussus erat, haud erat vir
 admodum illustris et claro genere natus. Quem,
 cum venisset ad januas regis, opera Ismaelis, rex
 jussit renuntiare Græcis, ut tributis nomine quo-
 tannis decem myriades aureorum numerent. Sin
 autem conditio hæc ipsis impossibilis visa fuerit,
 abeant relinquentes urbem singuli cum bonis suis
 quocumque voluerint. Sententia Mechemetis ut
 proposita est Græcis, ad consultationem vertuntur.

Tandem multis ultro citroque dictis, ea sententia
 vicit, cujus tenor erat: magis repugnandum esse
 hosti, quamvis ingens discrimen se ostenderet,
 quam ignaviam imbellem sequi et nullo commisso
 prælio abnavigare, deserentes urbem. Ego exi-
 stimo legatum Græcorum cum hujusmodi re-

Rex, cum omnia ad oppugnationem satis in-

Notulæ marginales.

^α In ora, ποιῆσαι.

structa et parata forent, convocans peregrinos, eos sic allocutus est : Viri peregrini, mei que **208** filii, qui semper rem præclare geritis, quocunque belli tempestatem vertero, in vobis certo situm est, ut urbs illa occupetur. Scitis, cum sententiam vos interrogarem, quod respondistis urbem captu esse lacilem, si saltem muri sternerentur. Circumductos igitur vos interrogavi, si satis jam muri dissipati videantur. Tantum igitur muri, quantum satis apparebat vobis, bombardarum impetu corruerat. Nunc itaque cum tempus postulet, ut oppugnationem urbis occipiamus, hæc vobis proponere volui. Vos qui ubique cum apud me, tum apud majores nostros semper plurimum laudis et gloriæ rebus fortiter gestis invenistis, rogo Græcorum regnum parare velitis. Haud vos præterit, quot nobis in Europa Asiaque præfecturæ sint. Harum et pulcherrimam et optimam ei dabo, qui primus in supremum murum evaserit, eundemque pro dignitate honorare non cessabo. Hanc autem ei gratiam referam, ut a me accipiat principatum opulentum : et sedulo annitar, ut plurimum ab nostri generis hominibus honoretur et celebretur. Porro si rescivero, dum oppugnatione fervet, aliquem in tentoriis manere et muri oppugnationem refugere, is profecto, etsi instar volueris alas haberet, nunquam nostras, quominus supplicium det, effugiet manus. Itæ igitur, pugnam istam et pulcherrimam et opulentissimam capessite. Nam manent vos, quorum potiemini, in urbe ista mancipia plurima et pretiosa, mulieres et liberi, divitiarumque plurimæ. Hæc dicentem decuriones et manipulorum ductores, qui ascensum muri, qua parte irrupturi erant, dejici bombardis jusserant, regem bono animo esse jubent, ut qui in urbem citra omnem tergiversationem sint procuraturi. Petebant autem ut rex ipsis hanc gratiam rependeret. In vincula duci præceperat rex viros, quos suspicabatur victoriæ navalis impediendæ gratia gubernatoris oculum vulnerasse. Hos vinculis eximi et impunitos dimitti flagitabant. Rex peregrinorum preces haud est aversatus ; verum ut iis rem gratam faceret, captivos carcere emisit. Interea cum jam tempus, quo oppugnationem auspicaturus erat, instaret, per castra edici jubet, se in crastinum matutino tempore oppugnaturum urbem. Pronuntiat munera et dona ei qui in ista oppugnatione se optime gesserit ; illi autem qui se prælio subtraxerit, capitale supplicium præmium fore edicit. Zichides in castra progressi, in memoriam redigebant Turcis gloriam, qui hactenus claruissent. Præterea dicebant, herosa iis qui in præliis occumberent, sempiternam polliceri beatitudinem. Commemorabant et alia, ut gens illa assolet. Græci virum **209** Januensem (38), qui

εσκεύαστο, συγκαλέσας τοὺς νεήλυδας, ἔλεγε τοιάδε· Ἄνδρες νεήλυδες, καὶ ἐμοὶ παῖδες, τὰ κάλλιστα αἰεὶ ὅποιαν στρατεύωμαι ἀριστεύοντες, ἐφ' ὑμῖν ἤδη ἐστὶν ἀλῶναι τήνδε τὴν πόλιν· ἴστε δὲ καὶ τότε ὅπόσῃ ἐπηρόμην ὑμᾶς, ἐφάσκετε ἀλώσιμον εἶναι τὴν πόλιν, εἰ μόνον τὰ τεῖχη ὑμῖν καταβύλοιμι. Περιάγων δὲ ὑμᾶς, ἐπηρόμην, εἰ ἱκανῶς καταβύλληται ἤδη τοῦ τεύχους, καὶ ἐς ὅσον ὑμῖν ἱκανῶς ἔχειν ἔδοξε, καταβάλλετο. Νῦν δὲ ἐπειδὴ ὥρα ἐστὶ τὴν προσβολὴν ποιῆσθαι, τάδε προτίθεμαι. Ἔμεις ἀπανταχῇ δόξαν παρὰ τοῖς προγόνοις, καὶ ἐμοὶ εὐκλεῆ ἀνελάμενοι, συγκατεργάζεσθε τὴν βασιλείαν ἐμοί. Ἰστε δὲ οὖν ὅσα ὑπάρχια⁸⁸, ἐν τε τῇ Ἀσίᾳ καὶ ἐν τῇ Εὐρώπῃ τυγχάνουσιν ὄντα, τούτων τὴν βελτίω δώσω τῷ πρώτῳ ἀναβάντι ἐπὶ τὸ διάφραγμα. Τιμήσω δὲ τούτων οἷα εἰκόσ, καὶ ἀμείψομαι, ἀρχὴν παρεχόμενος εὐδαιμόνα, καὶ ἀποδείξω μακαριζόμενον ὑπὸ τῶν τοῦ ἡμετέρου γένους ἀνθρώπων. Ὅν ὁ ἂν αἰσθῶμαι ἐν σκηναῖς ἀναστρεφόμενον, καὶ ρῆμαχόμενον ἐς τὸ τεῖχος, οὐδ' ἂν εἰ πετόμενος κατὰ τὰ πτηνὰ ἀποδραίη, ἱκανῶς ἔσται αὐτῷ ἀποφυγεῖν, μὴ τὰ ἔσχατα παθόντι ἀποθανεῖν. Ἰστε δὲ οὖν ἐπὶ τὸν ἀγῶνα τούτον, κάλλιστόν τε καὶ ὀλδιώτατον. Ἄνδράποδά τε γὰρ ἔσται ὑμῖν πολλοῦ ἀξία καὶ γυναῖκες, καὶ παῖδες, καὶ πλοῦτος ἐν τῇ πόλει πολὺς. Ταῦτα εἰπόντι τῷ βασιλεῖ, οἱ δεκαδάρχαι καὶ λοχαγοὶ οἱ καὶ πρότερον, ὡς ἐπεδείκνυτο τὸ τεῖχος αὐτοῖς ὁ βασιλεὺς περιάγων, εἰ ἱκανῶς ἔχει εἰσπεσεῖσθαι⁸⁹ ἔσω ἐς τὴν πόλιν, καὶ ἐκέλευον καταβάλλειν, ἐς ὃ ἔδοκει αὐτοῖς ἱκανῶς ἔχειν. Καὶ τότε δὲ θαρρῆν τε αὐτὸν ἐκέλευον, ὡς ἐς τὴν πόλιν ἀμεταστρεπτὶ ἐσπεσοῦνται. ἤτιοῦντο δ' αὐτὸν χάριν θέσθαι σφίσι τοὺς ἀνδρας οὓς συνέλαθε διὰ τὸν ναύαρχον, ὅτι ἐν ὑπόπτῳ ἦσαν, ὡς ἔτρωσαν αὐτὸν ἐς τὸν ὀφθαλμὸν, χαρίσασθαι αὐτοῖς. Ὁ δὲ ἐπύθετο, καὶ ἀπέλυσε τοὺς ἀνδρας, χαρισάμενος τοῖς νεήλυσι. Μετὰ δὲ ταῦτα, ὡς ἔδοκει αὐτῷ προσβαλεῖν⁹⁰, ἐπεμπεν ἐς τὸ στρατόπεδον, περιαγγέλλων, ὡς ἔωθεν ἔσοιτο ἡ προσβολή, καὶ προηγόρευε δῶρα τῷ ἀριστεύοντι, τῷ μὴ μαχομένῳ δὲ θάνατος ἐπέκειτο ζημία. Καὶ Ζύχιδες δὲ ἐς τὰ στρατόπεδα περιόντες, ὑπεμύμνησκον τὴν νενομισμένην σφίσι ἐπὶ τῇ τελευτῇ δόξαν, ὡς τοῖς τε μαχομένοις ὁ ἦρωσ ἐπαγγέλλεται εὐδαιμονίαν τοῖς τετελευτηκόσι, καὶ ἄλλα οἷα δὲ νομίζεται παρ' αὐτοῖς. Οἱ μὲν οὖν Ἕλληνας, ἀνδρα Ἰανυῖον ἀφικόμενον ἐς τρωϊαν σφίσι οὖν νηῖ τε μεγίστῃ, καὶ ὀπλίταις ὡς τριακοσίοις, ἐκέλευον ταύτη ἔστηκότα, ἢ βασιλεὺς καὶ οἱ νεήλυδες ἐμελλον ἐπισπεσόντες βιάζεσθαι, ὡς ἐνταῦθα οὖν τοῖς ὀπλίταις αὐτοῦ παρασκευάζοιτο ἀμύνεσθαι. Καὶ αὐτὸς τε ἄμα βασιλεὺς Ἑλλήνων οὐ πολλῶν ὁ ἴστατο οὖν τοῖς ἀμφ' αὐτὸν, ὥστε ἐπαμύνειν. Καὶ καρδινάλιος ὁ Ἰσίδωρος Σαρματίας, οὐ πρότερον ἐμνήσθη, παρῶν τότε τοῖς Ἕλλησιν ἐτιμῶρει πολεμουμένοις. Παρεγένετο γὰρ ὡς ξύνοδόν τε ποιη-

Notulæ marginales.

(38) Joannem Justinianum Longum.

⁸⁸ ὑπάρχια. R. ut in c. ⁸⁹ In uno, εἰσπεσεῖσθαι. ⁹⁰ In uno, προσβάλλειν.

όμενος, καὶ διαλλάξων τοὺς Ἕλληνας τῷ Ῥω-
μαίων ἀρχιερεὶ. Ταῦτα μὲν οὖν ὀλίγω πρό-
τερον αὐτῷ ἐπεποιήτο, καὶ οἱ Ἕλληνας ὄψε-
γούν ἐς διαλλαγὴν ἀφίκοντο τοῖς Ῥωμαίοις.

Haud procul aberat rex Græcorum cum
Etiam cardinalis Isidorus, Sarmatarum antistes, cujus ante meminimus, Græcis, penes quos ea
tempestate erat, auxilio fuit. Aderat enim ut synodum congregaret, et Romano pontifici Græcos reconciliaret.
Hæc quidem paulo ante confecerat. At Græcis illa cum Romanis reconciliatio nimis sera exstitit.

Βασιλεὺς δὲ, ὡς ἐδόκει ὥρα εἶναι προσβάλλειν
ἔωθεν, Ἄρσος δ' ἦν ἡμέρα, τὰ τε κύμβαλα ἐσημαί-
νετο, καὶ οἱ αὐληταὶ καὶ οἱ σαλπικταὶ ἐσήμαινον,
ἔωθεν, προσέβαλε, καὶ ἀπανταχῇ τῆς πόλεως καθί-
σταντο ἐς μάχην οἱ βάρβαροι, καὶ προσβαλόντες
ἐμάχοντο ἰσχυρῶς. Κατὰ μὲν τὸ ἐς λιμένα τεῖχος
ἡμύνοντο οἱ Ἕλληνας κράτιστα, καὶ ἐξεώσαντο τοὺς
Τούρκους, καὶ ποι κατὰ τὰς κλίμακας ἀναβάντων,
κεφαλὰς ἀπηνέγκαντο κρατύνοντες τὰ τείχη· ἢ δ'
αὐτῆς προσέβαλε βασιλεὺς, οἱ νεηλυδοὶ ἐπεισπεσό-
ντες, ἐδιάζοντο τοὺς ὀπλίτας τῶν Ἰανουίων, καὶ ὁ
Λόγγος αὐτὸς τιτρώσκειται τηλεβολίσκῳ ἐς τὴν
χεῖρα, καὶ τινες ἄλλοι τῶν ὀπλιτῶν ἐπετιτρώσκον-
το⁹⁹, καὶ ἐκλιπόντες τὴν χώραν ἣ ἐστήκεσαν, αὐτίκα
βιαζόμενοι εἰσέπιπτον, καὶ τοὺς τε ὀπλίτας τῶν
Ἰανουίων ἐτρέψαντο, καὶ ἐπικείμενοι, ἐφόνευσον. Ὁ
μὲν οὖν Λόγγος ἀπεχώρει, εἶποντο αὐτῷ οἱ ὀπλίται,
ἐπιόντων σφίσι τῶν νεηλυδῶν. Καὶ ὁ βασιλεὺς Ἕλ-
λήνων, ὡς ἤσθετο ἐκλιπόντας τὴν χώραν αὐτοὺς καὶ
ἐκδιόοντας, ἀνέδραμε μὲν αὐτίκα, καὶ ἤρτετο τὸν
Λόγγον εἰ ποῖ πορεύοιτο; τοῦ δ' αὖ φαμένου, ὡς
ταύτη θεὸς ὑφηγεῖται τοῖς Τούρκοις, αὐτὸς δ' ὁ
βασιλεὺς πρὸς Καντακουζηνὸν καὶ τινὰς ὀλίγους
ἀμφ' αὐτὸν ὄντας τραπόμενος ἔλεγεν· Ἴωμεν, ἄν-
δρες, ἐπὶ τοὺς βαρβάρους τοῦσδε. Αὐτὸς τε ὁ Καν-
τακουζηνὸς ἀνὴρ γενόμενος ἀγαθὸς ἐτελεύτησε. Καὶ
αὐτὸς ἐτράπετο, καὶ ἐπιόντες, καὶ διώκοντες, ἔτρω-
σαν βασιλέα Κωνσταντῖνον ἐς τὴν ὤμον, καὶ ἐτε-
λεύτησεν. Οἱ δὲ ἄλλοι Ἕλλήνων, ὡς εἶδον τοὺς νεη-
λυδοὺς ἐπὶ τὸ μέγα τεῖχος δραμόντας, καὶ ἀνωθεν
βάλλοντας τοξεύμασι τε καὶ λίθοις, καὶ τοὺς ἀμφὶ
τὸν Λόγγον φεύγοντας, ἐπικειμένων τῶν νεηλυδῶν
ἐτράποντο ἐς φυγὴν, ἐκτός⁹⁹ τις ἕκαστος προσκα-
ταβάλλειν βουλόμενος ὥστε σώζεσθαι. Ὡς δὲ ἐς τὴν
πύλην ἀφίκοντο τὴν τοῦ Ῥωμανοῦ κελουμένην, κα-
τασχεθέντες ὑπ' ἀλλήλων αὐτοῦ ταύτη ἔκειντο, καὶ
ἐπιόντες αὐτοῖς, ἐπιπτον ἐς αὐτοὺς καὶ οὕτως ἐπα-
ναβάνοντες, σπουδῆ ἐπείγομένους διαβαίνειν, σωρὸν
μέγιστον ζῶντας κατὰ τὴν πύλην ἐπεποιήντο, ὥστε
μηδενὶ βράσιμα εἶναι ἐντεῦθεν. Καὶ οὗτοι μὲν οὕτως
ὡς πλείστοι ἐν οὐδενὶ λόγῳ ἀπώλοντο, ἐπείγομενοι
φθῆναι ἐς ἀλλήλους, ἐπιπτον ἐς ἐκεῖνο τὸ θέαμα,
καὶ τὰς πύλας κεκλεισθαι σώμασι περιούτων ἐπὶ
τῶν Ἕλλήνων· οἱ δὲ νεηλυδοὶ ὑπερβάντες τὸ μέγα
τεῖχος (κατέρριπτον γὰρ τοὶ καὶ αὐτοῦ μέγα μέρος
ὑπὸ τοῦ τηλεβόλου) εἰσερχέοντο ταύτη ἐς τὴν πόλιν,

Auxilio venerat cum nave maxima et trecentis ar-
matis, eo loci cum suis consistere jubent, ubi rex
et peregrini irruptionem facturi erant. Ibi stantem
cum suis armatis vim hostilem amoliri vole-
bans ut quam fortissime hostes propulsaret,
cujus ante meminimus, Græcis, penes quos ea
tempestate erat, auxilio fuit. Aderat enim ut synodum congregaret, et Romano pontifici Græcos reconciliaret.
Hæc quidem paulo ante confecerat. At Græcis illa cum Romanis reconciliatio nimis sera exstitit.

Rex Mechemetes, cum tempus jam advenisset (erat
autem Martis (59) dies) ut oppugnationem universis
copiis aggredere, cymbala, cornua tubasque
canere jubet, signumque occipiendæ oppugnationis
dedit; et urbem summo mane fortiter oppugnabant,
irruentesque in urbem præliabantur magna virtute.
In eo muro qui portum spectat, Græci fortissime
resistebant, Turcosque magnanimiter expellebant.
Etiam capita quorundam, qui scalis admotis mu-
rum superare conabantur, amputata de muro de-
volvebantur, cum Græci summa vi mœnia defen-
sarent. Ea parte qua rex cum peregrinorum manu
irruptionem fecit, Januenses armati vi submoti
sunt. Longus horum dux vulneratus est manum,
ictus bombardæ globulo. Reliqui armati haud
mansere a vulneribus intacti. Deserentes igitur
locum quem occupaverant, Januenses in fugam
vertuntur, quos fugientes cedebant Turci. Lon-
gus dux cedebat: cum sequebantur armati, quos
hostili animo insequiebantur Turci. Rex Græcorum
ut accepit Januenses cessisse loco, quem defen-
dendum susceperant, et fugam inire, accurrens
citato gradu, Longum percunctatur, quoniam
abiret? Cui Longus respondit, ea qua Turcis Deus
ipse iter aperit. Verum rex Græcorum ad Can-
tacuzenum et alios paucos conversus, dixit:
Eamus, o viri, forti animo contra Barbaros istos.
Cantacuzenus, cum fuisset vir optimus, in eo
prælio mortem oppetiit. At rex Græcorum Con-
stantinus in fugam conjectus est, hostesque con-
tinuo insequentes ejus humerum vulnerarunt:
atque mortuus est. Reliqui Græci ubi conspicati
sunt peregrinos ad magnum murum cursitare,
missilia et sagittas et lapides de supernis torquere,
præterea Longum cum suis armatis in fugam ef-
fundi, et insequi fortiter peregrinos, nec ipsi du-
bitarunt fugam arripere, cum singuli extra murum
se jactare cuperent, ut evaderent hostium manus.
Cum fuga **210** celeri essent delati ad Romani
nuncupatam portam, impediti affluente undique
hominum turba, humi cadebant. Deinde alii acce-
dentes per jacentes incedebant. In hunc modum
ascendentes in eos qui ceciderant, studio trans-
cundi magnum fecerunt acervum hominum, adeo
ut nullus ea elabi posset. At sic nullo respectu
habito, periire plurimi, cum alius alium fuga

Notulæ marginales.

(59) Quarto Kalend. Julii 1453, die Martis, capta Constantinopolis, quinquagesimo quarto die obsidio-
nis. Ainer Sabeli. lib. vi, Eun. 10, qui factum ait 1452.

⁹⁹ ἐπιτρ. ⁹⁹ αὐτό.

prævenire festinaret, et in miserabile hoc veniebant spectaculum. Porta quoque claudebantur optetæ corporibus Græcorum, cum per eas exitum quærerent vadentes. Peregrini muro magno superato (nam et hujus partem bombardæ maxima diruerat), ea ruebant in urbem, quam diripiebant, euntes qua cuique liberum erat, nemine prohibente. Græci autem, ubi primum fama captam esse urbem volabat, fuga ferebantur in portum ad Venetorum et Januensium naves. Plurimi naves cum summa celeritate ingressi intercidebant, navibus alto mersis. Eaque contingere vīdebantur que contingere solent in ejusmodi turbis, cum omnes nullo ornatu nulloque ordine susque deque current, ut semetipsos servarent tutos ab imminente periculo. Et hi quidam Turcorum manus evitant. At urbis janitores ignorantia et inscitia infelice usi, cum cernerent Græcos conversos in fugam, ad naves properare, et impetu in eos qui salutem consequerentur rucere, putabant, si eos clauderent intra urbem, fore ut cogerentur redire et redintegrare prælium cum hoste: id consilii suggerbat oraculum quoddam in urbe decantatum, fore videlicet ut cum hostes venissent usque ad civitatis locum Tauri dictum, et oppidanos persequerentur, oppidanos tum conversos, necessitate sic urgente, hostem expulsuros, urbemque fortiter retenturos. Huic oraculo arbitror fidem accommodantes janitores, claves de muro extra urbem jactasse. Cum autem turba magna virorum et mulierum huc conflueret, tandem contendebant ad maximum urbis templum Sanctæ Sophiæ dictum. Huc congregabantur viri pariter et mulieres liberique. Nec multo post capti sunt a Turcis citra prælium, plurimique viri intra templum a Turcis trucidati sunt. Reliqui Græci per urbem fuga dissipati, quo se verterent, ut effugerent præsens discrimen, nesciebant. Haud multo post quidam eorum pecorum more trucidati, quidam capti sunt. Plurimi Græci cum forent viri boni, fortiter ciebant prælium, eligentes potius pro patria mori quam videre uxores et liberos prædam fore hostium. Theophilus exortus Palæologorum genere fortiter dimicans in **211** ea pugna occubuit. Palæologorum socii pater et filii ejus, manus conserentes magno animo, cæsi sunt in eo prælio. Complures Græci alii, qui latera regis stipabant, occisi sunt, nequaquam sustinentes videre patriam in servitutem hostium redactam: per universam urbem plena omnia erant cædentibus et cæsis, fugientibus et persipientibus. Notaræ regis præfecto et Orchani Musulmanis nepoti, ut ipsi Græci indicarunt, hæc acciderunt. Cum audivissent captam esse urbem, accurrerunt ad turrim quamdam urbis, quasi hic deliberaturi, cum omnes fuga sibi consulere deberent. Cum in hanc turrim advenissent, Orchanes obsitus paucis

A καὶ διήρπαζον τὴν πόλιν τραπεζόμενοι ὅποι ἐκάστῳ προχωροῖη. Οἱ δὲ Ἕλληνας πρῶτον μὲν, ὡς ἡ φήμη διέδραμεν, ὡς ἐάλω ἡ πόλις, οἱ μὲν φυγῆ ὤρμητο ἐπὶ τὸν λιμένα εἰς τὰς ναῦς τῶν Οὐνεατῶν καὶ Ἰανυτῶν, καὶ πολλοὶ εἰς τὰ πλοιαρία ἐσβάλλοντες σπουδῇ καὶ ἀκόσμως ἀπώλοντο, καταδυομένων τῶν πλοιαρίων. Καὶ ἐγένετο οἷα δὴ γίνεσθαι εἰώθει ἐν τοῖς τοιοῦτοις θορύβοις, ἀτάκτως χωρῶντων ἐκάστων εἰς τὴ διακώζεσθαι ἐν οὐδενὶ κόσμῳ. Καὶ οὗτοι μὲν ἐφθῆσαν ἀποφυγόντες τοὺς Τούρκους· οἱ δὲ πυλωροὶ τῆς πόλεως, ἀγνωμοσύνη κακοδαίμονι χρησάμενοι, ὡς ἐώρων τοὺς Ἕλληνας ἐπὶ τὰς ναῦς τραπομένους, φυγῆ ὤρμημένους σώζεσθαι ἐξ τὰς ναῦς, οἰόμενοι, ὡς εἰ ἐπικλείσαιεν εἰς τὰς θύρας, ἀναγκασθοῖεν οἱ Ἕλληνας ἐπιστρέφοντες, ἄμυνεσθαι, καὶ κατὰ τινὰ χρησμὸν ἀδόμενον ἐν τῇ πόλει, ὡς τοὺς πολεμίους ἄχρι τοῦ Ταύρου χώρου τῆς πόλεως ἐπιγενομένων καὶ ἐπικειμένων, τοὺς ἐν τῇ πόλει συστραφέντας ἀνάγκη, ἀμυνομένους, ἐκβαλεῖν τοὺς πολεμίους, καὶ αὐτοὺς ἰσχεῖν τὴν πόλιν. Ἐν ταύτῃ οἶμαι τιθέμενοι τῇ δόξῃ, τὰς κλείς ἀνω ἀπὸ τοῦ τεύχους ἐξῶ ἀπέβριψαν. Οἱ δὲ ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες, πλῆθος πολὺ γενόμενοι, ἐνταῦθα ἐπιρρεόντων αἰεὶ συχῶν, ἐτράποντο ἐπὶ τοῦ μεγίστου νεῶ τῆς πόλεως, τῆς ἁγίας Σοφίας καλουμένης, καὶ ἐνταῦθα συναλέγοντο καὶ ἄνδρες, καὶ γυναῖκες, καὶ παῖδες. Οὐ πολλῶ μόντοι ὕστερον ἐάλωσαν ὑπὸ τῶν Τούρκων ἀμαχητὶ, καὶ ἀνδρῶν οὐκ ὀλίγων ἔντος τοῦ νεῶ διεφθάρησαν ὑπὸ Τούρκων. Ἄλλοι δ' αὖ τῶν Ἑλλήνων ἄλλη τῆς πόλεως τραπόμενοι, ἐν ἀπορίᾳ τε εἶχοντο, καὶ οὐ πολλῶ ὕστερον οἱ μὲν ἀπώλοντο, οἱ δὲ καὶ ἠλίσκοντο. Καὶ πολλοὶ τῶν Ἑλλήνων ἄνδρες γενόμενοι ἀγαθοὶ, ἐμαχέσαντο καὶ ἀπέθανον πρὸς τῆς πατρίδος, ὥστε μὴ ἐπιδειν τὰς γυναῖκας αὐτῶν, καὶ τοὺς παῖδας, εἰς ἀνδραποδισμὸν γινομένης. Ὁ τε καὶ Θεόφιλος τοῦ Παλαιολόγων γένους ταύτῃ ἐτελεύτησεν, ἀνδρικῶς ἀγωνισάμενος θανάτου ἕνεκα, καὶ τῶν Παλαιολόγων οἱ μετοχιταῖοι, ὃ τε πατήρ καὶ οἱ παῖδες αὐτοῦ μαχόμενοι, ἀπώλοντο. Καὶ συχνὰ τῶν ἀμφὶ βασιλέα Ἑλλήνων εὖ γεγονότες ἀπέθανον, μὴ ἀνεχόμενοι ἐπιδειν σφίσι τὴν πατρίδα δεδουλωμένην. Ἦν τε τῆς πόλεως ἀπανταχῇ πλέω ἀπολλύντων καὶ ἀπολλυμένων, καὶ διωκόντων τε καὶ φευγόντων. Καὶ ἀμφὶ τὸν Νοταρᾶν τοῦ βασιλέως ἀρμυστήν, καὶ Ὀρχάνην τὸν Μουσουλμάνεω υἱοῦν, ὡς αὐτοὶ ἔλεγον Ἕλληνας, τοιόνδε ἐγένετο. Ὡς γὰρ ἐπυθάνοντο ἐκλωχέαι τὴν πόλιν, ἐπέδρασαν ἐπὶ πύργον τινὰ τῆς πόλεως, ὡς ἐνταῦθα βουλευσόμενοι, ὅτι ἅπαν σφᾶς δεοὶ τραπέσθαι. Καὶ ἐνταῦθα γενόμενοι, Ὀρχάνης μὲν βράχια ἀμφιεσάμενος Ναζηραίου τινός, ἔβαλεν ἑαυτὸν κατὰ τοῦ πύργου, καὶ ἀπέθανεν· οἱ δὲ ἀμφὶ τὸν Νοταρᾶν πολιορκηθέντες ἐάλωσαν περὶ πλῆθους ἀγορᾶν, αὐτὸς τε ἅμα καὶ οἱ παῖδες αὐτοῦ. Οἱ μὲν οὖν νεήλυδες, αὐτίκα τὸ στρατόπεδον τοῦ βασιλέως ἐνέπλησαν καὶ γυναικῶν τε ἅμα, καὶ παίδων

Notulæ marginales.

¹ ἐπιστραφίντες. R. ut in c. ² ὀλίγοι. ³ τὰ τέχνη. R. ut in c.

τῶν περιφανεστάτων Ἑλλήνων, καὶ ὄλβον παλὺν ἐπιφερόμενοι ἔμεγα εὐδαιμόνες ἐγένοντο⁴⁰. Καὶ ἦν ἰδεῖν τὸ στρατόπεδον ἀπανταχῆ πλέον ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν, ἀλλήλους ἐπιβουρμένων, καὶ παιδῶν ἐκπεπληγμένων ταύτῃ τῇ συμφορᾷ. Καὶ χρυσὸς μὲν πολὺς, καὶ ἄργυρος ἐφορεῖτο τῆς πόλεως ἐς τὸ στρατόπεδον. Καὶ λίθων εὐπορία ἦν, καὶ ἰσθίων παντοδαπῶν πλέως ἡ χώρα. Ὅσπερ μὲν ἡμέρα μέγα ἔη ὄλβιον γενέσθαι ταῦτο τὸ στρατόπεδον ἀπὸ τε ἀνδρῶν περιφανῶν, καὶ πλοῦτου καὶ τῆς ἀλλης εὐδαιμονίας, ὥστε πολλοὺς μὲν οὐκ ἔχειν ὅ τι χρῆσαιτο τῶν νεηλύδων τῇ παρούσῃ εὐδαιμονίᾳ. Καὶ λίθους μὲν ἐξώνησάμενοι ὀλίγης τιμῆς, ἄτε μὴ εἰδόντων τῶν νεηλύδων, ὅπως αὐτὰ δεῖο ἀποδόσθαι⁴¹, μέγα ὄλβιοι ἐγένοντο. Καὶ χρυσοῦν ἔστιν ἢ ἀντὶ γαλκοῦ φαίνονται ἀποδόμενοι⁴² οἱ νεηλύδες. Ἐνταῦθα ἑάλω καὶ Ἰσίδωρος καρδινάλιος Σαβοίων⁴³, καὶ ὡς ἤχθη ἐς Γαλατίαν⁴⁴ ἀπεδόθη, καὶ ἐσθῆς ἐς ναῦν, ἀπέδρα ἐπὶ τὴν Πελοπόννησον. Εἰ μὲν οὖν αὐτὸν ἔγνω βασιλεὺς, ὡς εἶη καρδινάλιος Ἰσίδωρος, ἀνεῖλε τε αὐτὸν, καὶ οὐκ ἀνίει διαφυγεῖν· νῦν δὲ οἰόμενος αὐτὸν τεθνάναι, οὐκ ἐποιεῖτο λόγον οὐδένα. Τοῦ μὲντοι βασιλέως Ἑλλήνων τὴν κεφαλὴν τῶν νεηλύδων τις μετὰ ταῦτα παρὰ βασιλέα ἐνεγκάμενος, δῶρά τε ἔλαβε, καὶ ἀρχῇ ἐδωρήθη⁴⁵. Ὅτι δὲ τρόπῳ ἀποθάνοι, οὐδὲ τις ἤσθετο τῶν νεηλύδων φράσαι. Κατὰ γὰρ τὴν πόλιν σὺν πολλοῖς ἄλλοις αὐτοῦ ὡς ὁ τυχὼν ἐτελεύτησε, βασιλεύσας ἔτη τρία καὶ μῆνας τρεῖς. Ἐάλωσαν δὲ καὶ Οὐνετιῶν ἄνδρες ἐπιφανεῖς, οἱ αὐτοῦ τε παρῆσαν μετιόντες ἐμπορίαν, καὶ ἄλλοι συχνοί, οἱ σὺν ταῖς τριήρεσιν ἔτυχον ὀρμισσάμενοι. Κατέσχον δ' αὐτοὺς οἱ Ἕλληνες κατὰ τὸ ξυμμαχικόν, ὥστε ἀμῦναι σφίσι ἐς τὴν παρούσαν ἀνάγκην. Καὶ ὁ μὲν πρότασις τῶν Οὐνετιῶν, ὡς ἤχθη ἐς⁴⁶ βασιλέα, ἀπέθανεν· οἱ δ' ἄλλοι ἀπελύοντο μετὰ ταῦτα. Ἐν ᾧ γὰρ ταῦτα ἐγένετο, καὶ πάντες σχεδὸν ἐγένοντο τετραμμένοι ἐπὶ διαρπυγὴν, καὶ οἱ τοῦ στόλου τοῦ βασιλέως. Αἱ δὲ τῶν Οὐνετιῶν τριήρεις λύσασαι, ἐκομίζοντο διὰ τοῦ Ἑλλησπόντου, καὶ τριταῖοι ἀφικνοῦνται ἐς Ἑσθίαν κεναὶ ἀνθρώπων. Τοὺς γὰρ πλείους ἀποβιάσαντες οἱ Ἕλληνες, ἐτάξαντο ἐς τὴν τῆς πόλεως φυλακὴν πρὸς τὰς ἐπάλλξεις, καὶ ἐάλωσαν, οἱ δὲ καὶ ἀπέθανον. Αἱ μὲν οὖν τριήρεις ἀφικόμεναι, ἀγγέλλουσι τε τὴν Βυζαντίου συμφορὰν, καὶ πάντες οὐδὲ ἴδεσθαι ποῦ τράπωνται γεγόμενοι· αὐτίκα γὰρ ἤξειν ἐς αὐτοὺς τὸ δεινὸν ἐνόμιζον. Καὶ αἱ νῆσοι αἱ ἐν τῷ Αἰγαίῳ σχεδὸν τοὶ ξύμπασαι ὤρμηγτο ἐς φυγὴν. Καὶ αἱ ἡγεμόνες τῶν Ἑλλήνων, καὶ οἱ περὶ Πελοπόννησον, συμφορᾷ πεπληγμένοι, ὤρμηγτο ἐπὶ τὴν

cujusdam Nazaræi (40), seipsum præcipitem ex turri dedit, eoque casu mortuus est. Notares (41) obsidione circumdatus, tandem in conferta hominum turba simul cum liberis in hostium potestatem venit. Peregrini continuo regis castra mulieribus et pueris, qui erant Græcorum illustriana liberi, repleverunt: magnasque inde opes ferentes, admodum opulenti facti sunt. Videre erat regia castra plena viris et mulieribus se invicem vocantibus, necnon liberis ista calamitate admodum attonitis et percussis. Multum auri argentique ex urbe in castra portabatur: lapidum pretiosorum copia erat maxima (42). Locus castrorum omnigenis vestibis repletus erat, adeo ut uno die ditarentur ista castra admodum insignium virorum divitiarum et cæteræ felicitatis abundantia, ut dubitarent Turcæ quo pacto ea rerum omnium copia frui possent. Vendebantur lapides pretiosissimi parvo pretio: quia peregrini eorum pretium ignorabant. Interdum aurum pro aurichalco peregrini vendebant. In hac rerum turba miserabili captus est cardinalis Isidorus Sarmatarum antistes: qui ductus in Galatiam urbem, venditus est, et conscensa navi profugit in Peloponnesum. Si rex Turcorum virum hunc novisset, videlicet quod cardinalis esset, certe eum interfecisset, nec eum fuga elabi permisisset. Verum cum eum quoque inter cæteros occisum esse putaret, nullam ejus rationem habebat. Post hæc quidam caput regis Græcorum ad regem attulit, et ab eo munera magna, necnon principatum accepit. Quomodo autem Græcorum rex interierit, peregrinorum nullus explicare potuit. Creditur tamen in portu, sicut et reliqui, exspirasse: cum regnasset annis tribus, et mensibus tribus. Venere in hostium manus viri Veneti illustres, qui mercium gratia Byzantium appulerant: necnon alii plurimi, quos eadem necessitas cum trirenibus eo pertraxerat. Græci igitur eos **212** haud abire sinebant: verum in præsentî rerum discrimine eos auxiliares adesse volebant. Venetorum judex (43) qui præstare videbatur, ad regem deductus cum esset, interfectus est. Reliqui deinde dimittebantur. Omnes hinc, etiam qui erant de classe regis, accingebantur ad prædâ. Venetorum trirèmes solutæ ferebantur hominibus vacuæ per Hellespontum, et die tertio Eviam (44) appellunt. Nam plurimos eorum Græci ex navibus deducentes, disposuerant ad custodiam urbis, per muri pinnas eos collocantes. Verum capti sunt: quidam eorum interempti sunt. Tیره-

Notulæ marginales.

(40) Monachi.

(41) Leontares, qui et Chir Lucas, captus.

(42) Præda ex urbe capta, quibusdam quater millic millibus ducatis æstimata. Veneti damnum

passi sunt 50000, Genuenses 20000, Florent. 2000, Anconitani 15000 ducatorum.

(43) Bajulus.

(44) Eginar.

⁴⁰ ἀποφ. ⁴¹ al. ἐρίων. ⁴² In uno, ἀποδίδωσθαι. In al. ut c. ⁴³ In uno, ἀποδίδωσθαι. In al. ut c. ⁴⁴ In uno, Σαβοίων. ⁴⁵ In uno, Γαλατίαν. ⁴⁶ ἐσθῆ.

mes advenientes, Byzantii calamitatem nuntiant. Omnes quo abirent, parum sciebant. Existimabant enim eandem calamitatem quamprimum ad ipsos perventuram. Pene omnes quotquot Ægæi maris insulas incolebant, fugam arripiebant. Græcorum duces, et omnes qui in Peloponneso erant, ista calamitate territi, festinabant ad mare. Quapropter postea accidit, ut Albani, qui in ea erant, ad defectionem properarent.

Rex quidem occupato Byzantio, Zaganum assidem suam naves adaptare jussit, et pergere in urbem Galatiam e regione sitam: et imperare, ne ad naves pergant. Præterea edici jubet iis qui intra urbem erant, ut singuli in suo loco quieti manerent, nec paterentur quemquam conscendere naves: princeps enim hujus civitatis ubi comperit Byzantium in potestatem venisse hostium, timens ne simile exitium se suosque raperet, accipiens urbis claves, veniensque ad regem, seque urbemque et cives ejus fidei commisit: promisitque in posterum se suosque fideliter et obedienter sub ipso fore. Quapropter rex misit Zaganum ut urbem in fidem acciperet, et nulli concederet intrare naves. Verum ejus urbis cives, ubi vidissent triremes regis accedere, omnes uno impetu et confertim cœperunt irruere in naves. At Turci retinebant eos, et ut cæteris metum injicerent, quosdam trucidarunt. Zaganus cum advenisset, urbem ingressus est: et rempublicam ordinans, regium præfectum urbi præfecit. Uno itaque die duarum urbium potitus est: alteram sede diripuit, alteram in fidem suscepit; ejusque incolas muros qui continentem spectant, diruere jussit. Id autem ea gratia imperabatur, ne si naves ab Italia advenirent, ad defectionem propenderent; quam muri destructi vetabant: præterea ut ea urbs, si denuo ingrueret bellum, regi advenienti pateret. Græci, quotquot exitium evaserant, abducebantur Galatiam, et libertatem recipiebant. Hi erant viri præ cæteris maxime **213** illustres. Notaram regis Græcorum præmarium judicem cum uxore et liberis redemit Turcorum rex; et cum eo collocutus, permisit ei ut ubi vellet, cum suis habitaret. Hic autem exspectabat auxilium ab Italia, quod brevi affuturum arbitrabatur. Interim tamen Byzantii cum rege mansit. Quidam Græci qui erant libertatem consecuti, et præsentis exitio subtrahati, iterum colligebantur Byzantium, propinquos et amicos eorum in libertatem antiquam asserentes. Verum haud multo post regis jussu omnes interire; quod quidem sic evenisse compertum est. Ubi est rumore allatum ad regem, Notaræ esse filium natum annos circiter duodecim, unum de suis pincernis misit petitum puerum. Notaras postquam accepit ex pincerna regis voluntatem, graviter ira succensus est, sibi que eam petitionem admodum periculosam et intolerandam fore judicabat, et sic compellavit pincernam regium: O pincerna, haud ferendum est, regem mihi liberos

Α θάλασσαν. Δι' ἃ δὴ συνῆθη ὕστερον γενέσθαι τὴν ἀπόστασιν τῶν ἐνοικούντων αὐτὴν Ἀλβανῶν.

insulas incolebant, fugam arripiebant. Græcorum duces, et omnes qui in Peloponneso erant, ista calamitate territi, festinabant ad mare. Quapropter postea accidit, ut Albani, qui in ea erant, ad defectionem properarent.

Βασιλεὺς μὲν δὴ, ὡς ἐάλω Βυζάντιον, αὐτίκα ἐκέλευε Ζάγανον τὸν κηρέστην αὐτοῦ τριήρεις πληρώσαντα, ἰέναι τε ἐπὶ τὴν καταντικρὺ Βυζαντίου Γαλατίνην πόλιν, καὶ διακωλύειν μὴ πλέειν ¹² ἐπὶ τὰς ναῦς, παραγγέλλειν τε τοῖς ἐν τῇ πόλει, ἰσθῦσθαι τε ἕκαστον ἐν τῇ χύρῳ, καὶ μηδενὶ ἐπιτρέπειν εἰσβαίνειν ¹³ ἐς τὰς ναῦς. Ὁ γὰρ τῆς πόλεως ταύτης προεστὼς, ὡς ἤσ'ετο τὸ Βυζάντιον ἐάλωκέναι ὑπὸ βασιλέως, περιδεῆς γενόμενος, μὴ καὶ ἐς σφᾶς ὁρμύμενος ἐξανδραποδίσατο τὴν πόλιν, οἷα καὶ Βυζάντιον ἔδρασε, λαθὼν τὰς τῆς πόλεως κλείς, καὶ ἀφικόμενος ἐς βασιλέα, παρεδίδου τὴν πόλιν, ὡς αὐτῷ τε ἐπιτρέπουσι σφᾶς, ἀξιούντες, πείθεσθαι τοῦ λοιποῦ αὐτῷ, ὃ τι ἂν κελεύοι. Τότε μὲν οὖν τὸν Ζάγανον ἐπεμψε παραληφόμενόν τε τὴν πόλιν, καὶ μηδενὶ ἐπιτρέφοντα εἰσβαίνειν ἐς τὰς ναῦς. Οἱ μὲν οὖν Γαλατιανοί, ὡς εἶδον τὰς τριήρεις ἐπὶ τὴν πόλιν σφῶν ὠρμημένας, ἐνταῦθα δὴ ἅπαντες πησσοῦδι ὁρμηντο ἐπὶ τὰς ναῦς. Οἱ δὲ Τοῦρκοι ἐπέιχον αὐτούς, καὶ τινὰς αὐτῶν διεχρήσαντο δεδιττόμενοι. Ἐπεὶ δὲ ἀφίκετο Ζάγανος, εἰσιὼν ἐς τὴν πόλιν, καθίστα τε τὰ ἐν τῇ πόλει, καὶ ἄρχοντα ἐπίστησε τοῦ βασιλέως. Ὄστε μίῃ ἡμέρᾳ δυεῖν πόλειον κύριος γενόμενος, τὴν μὲν ἠνδραποδίσατο, τὴν δ' αὖ παραλαθὼν, τὰ κατὰ τὴν ἡπειρὸν τείχη καθαιρεῖν τοὺς ἐνοικούντας ¹⁴ προσέταξεν. Ἐποίησε δὲ τοῦτο, ὡς ἂν μὴ νεῶν ἀπὸ Ἰταλίας ἀφικνουμένων, ἀπόστασιν τε βουλευοίντο, καθηρημένων τῶν τειχῶν τῆς ἡπείρου, καὶ τῷ βασιλεῖ ἐσαυθίς ἦν ἐπὶ πόλεμος, κατάσχη εἰσιὼν ἐς τὴν πόλιν. Ἑλλήνων μὲν οὖν, ὅσοι μὴ ἀπώλοντο, τοῦτους ἀπαγαγόντες ἐς τὴν Γαλατίνην, τοὺς ἐπιφνεῖς μάλιστα αὐτῶν, καὶ ἄλλοι μὲν οὕτως ἠλευθεροῦντο. Νοταρᾶν δὲ τὸν βασιλέως Ἑλλήνων πρότανιν, αὐτὸς τε ὁ βασιλεὺς ἐξιονησάμενος, καὶ γυναῖκα καὶ παῖδας, καὶ χρηματίσας αὐτῷ ἅττα ¹⁵ ἠθούλητο συνιέναι τῶν ἑαυτοῦ, καὶ τὰ τῆς Ἰταλίας ὅσα ἦδει προσδόκιμα, ἐτίμα τε καὶ συνεγένετο χρόνον τινα. Καὶ Ἑλλήνων ὅσοι ἠλευθέρωντο, συναλέγοντο αὐθις ἐς τὴν Βυζαντίου πόλιν, τοὺς τε προσήκοντας αὐτῶν ἠλευθεροῦντες καὶ ἐπιτηδείους. καὶ οὐ πολλῷ ὕστερον ὑπὸ βασιλέως ἀπώλοντο. Ἐγένετο δὲ ὧδε. Ὡς ἀνγνέχθη ἐς βασιλέα παῖδα εἶναι τοῦ Νοταρᾶ νήπιον δωδεκαετῆ, ἐπεμψε τῶν οἰνοχῶν αὐτοῦ ἕνα, αἰτούμενος τὸν παῖδα. Ὁ δὲ ὡς ἐπύθετο τὰ παρὰ τοῦ οἰνοχῶου, χαλεπῶς τε ἔφθερε, καὶ ἐποίητο δεῖνδον, λέγων· Ὁ οἰνοχῶε, ταῦτα οὐκ ἀνάσχετά ἐστι, βασιλέα ἀφαιρεῖσθαι τοὺς παῖδας ἡμῶν, οὐδὲν ἔχων ὃ τι ἂν ὑμῖν ἐν τῷ παρόντι ἐπιμέμψασθαι, ἐπεὶ τε συνέγνω ἡμῖν τὴν ἀμαρτίαν ἐξιονησάμενος. Εἰ δὲ ταῦτα οὕτω ἡμᾶς ποιοίη, τί

Notulæ marginales.

¹² ἐπιπλέειν τὰς ν. ¹³ al. εἰσβ. ¹⁴ ἐκέλευον. ¹⁵ ἠθούλετο. sic R.

οὐ καλεῖται ἡμεῖς αὐτοῦς κακίᾳ δὲ θέρῃ ¹⁶ παρα-
 δοῦναι; Τοῦτά τε ἔλεγε, καὶ οὐκ ἔφη ἐκὼν εἶναι
 ποτε τὴν παῖδα, ἀνάιτος ὢν, ἐκδοῦσιν. Ἐπιπλήτ-
 τοντι δὲ τῷ οἰνοχόῳ καὶ παραινοῦνσι, μήτε λέγειν,
 μήτε ποιεῖν οὕτω ἐς βασιλέα, ὡς αὐτίκα ἀπολούμε-
 νον, οὐκ ἐπειθεύ. Ἐπεὶ δὲ ὑποστρέφων ἀπήγγειλε
 τῷ βασιλεῖ τὰ παρὰ τῶν Ἑλλήνων, αὐτίκα ἐκέλευ-
 σεν αὐτόν τε ἅμα καὶ τοὺς παῖδας, καὶ ὅσοι αὐτῷ
 συμπάρῃσαν ἀπαγαγόντας κατασφάζει. Οἱ μὲν οὖν,
 ὡς ἀφίκοντο ἐς αὐτὸν οἱ ἐπὶ τοῦτο ταχθέντες, εἶδον
 αὐτῶν, τοὺς παῖδας ἐναντίον αὐτοῦ ἀνελεῖν τὰ
 πρῶτα, μετὰ δὲ ταῦτα ἐαυτὸν καταχρήσασθαι. Καὶ
 οἱ μὲν παῖδες αὐτοῦ καταδείσαντες τὸν θάνατον,
 ἐδέοντο τοῦ πατρὸς, καὶ ὅσα ἐνὴν σφίσι χρήματα ἐν
 τῇ Ἰταλίᾳ, παραδόντας, περιποιῆσαι ¹⁷ ὥστε μὴ
 ἀποθανεῖν· ὁ δὲ οὐκ εἶα, ἀλλ' ἐκέλευε θάρβουντας **B**
 εἶναι ἐπὶ τὸν θάνατον. Καὶ τούτους μὲν πρῶτον ἀνεῖ-
 λον, μετὰ δὲ ἐαυτὸν παρείχετο ¹⁸ διαχρήσασθαι.
 Ὡς δὲ τοῦτόν τε καὶ τοὺς περὶ αὐτὸν ἀνελεῖν ὁ βα-
 σιλεὺς, αὐτίκα ἐκέλευσε καὶ τῶν Ἑλλήνων τοὺς ἄλ-
 λους, ὅσοι παρῆσαν ἐν Βυζαντίῳ ἠλευθερωμένοι,
 ἀπαγαγόντας καὶ τούτους, ἀπέσφαξαν. Καὶ οὕτω
 μὲν αὐτοὶ ἐν οὐδανὶ λόγῳ ἀπώλοντο· βασιλεὺς δὲ ἐπὶ
 τοῦτον τὸν φόνον ἐλάσας, ἐνάγειν τῶν Ἑλλήνων τῶν
 ἐπιδήμων ἐνός, οὗ τὴν θυγατέρα βασιλεὺς συγγενό-
 μενος, ἦρα τε ἐπιμαινόμενος τῇ γυναικί, τοὺς τε
 προσήκοντας ¹⁹ αὐτῇ ἐφιλοφρονεῖτο, ὑπὸ ἔρωτος ὡς
 μάλιστα φερόμενος, καὶ τούτῳ φασὶ κειθόμενον, δια-
 χρήσασθαι τοὺς Ἑλληνας. Περὶ μὲν τοὺς τοῦ Βυ-
 ζαντίου Ἑλληνας τοσαῦτα ἐγένετο. Δοκεῖ δὲ ἡ ξυμ-
 φορὰ αὕτη μεγίστη, τῶν κατὰ τὴν οἰκουμένην γενο-
 μένων ὑπερβαλέσθαι τῷ πάθει, καὶ τῇ τῶν Ἰλίου
 παραπλησίαν γεγονέναι, δίκην γενέσθαι τοῦ Ἰλίου
 ὑπὸ τῶν βαρβάρων, τοῖς Ἑλλησι πασσοῦσι ἀπολου-
 μένοις· καὶ οὕτω τοὺς Ῥωμαίους οἴεσθαι ξυμβῆναι
 τὴν τῆσιν ἀφίχθαι τοῖς Ἑλλησι τῆς πάλαι ποτὲ γε-
 νομένης Ἰλίου ξυμφορᾶς.

percutibus. Romani quidem constanter asseverant ultionem apprehendisse Græcos, propter ea
 quæ barbaris fecerunt in Ilii destructione.

²⁰ Ταῦτα μὲν ἐς τοσοῦτον ἐγένετο. Χαλκίην δὲ ἐν-
 ταῦθα, τὴν Μπραῖμω παῖδα, τὸν τοῦ οἴκου αὐτῷ
 ἡγεμόνα συλλαμβάνει, βουληθεὶς μὲν καὶ πρότερον
 ἀπολίσαι αὐτὴν, καταστάντων δὲ οὐκ εἶτι αὐτῷ τῶν
 πραγμάτων βεβαίως, δεδουκίως, οὐκ ἐποιεῖτο τὴν
 σύλληψιν. Καὶ αὐτὸν μὲν ἐν πέδιλοις ἔχων, ἀπέπεμ-
 ψεν ἐπὶ ἀράξης ἐπὶ Ἀδριανούπολιν καθεῖρξαι. Καὶ **D**
 οὐ πολλῷ ὕστερον τὴν τε οὐσίαν ἀφείλετο, χρυσὸν τε
 καὶ ἄργυρον, ὅσοι ἐνὴν αὐτῷ. Ἰσχυρότατα δὲ χρη-
 μάτων κτήσιν ποιησάμενον τοῦτον τὸν ἄνδρα, καὶ
 μέγα δόκιμον, ἐν τῷ τῶν βασιλέων τῶνδε οἴκῳ συμ-
 πάντων γενομένων. Ταῦτα δὲ ἐγένετο ἐπικρατούντος
 τότε καὶ τὸ κράτος ἔχοντος παρὰ βασιλεῖ Ζαγάνου
 τοῦ κηδεσ.οῦ βασιλέως, οὗ τὴν θυγατέρα ἐγγυημέ-
 νην Μαχουμίτῃ τῷ Μιχαήλῳ παιδί, ὡς ὀφόμενος εἶη

Notulæ marginales.

(45) Caramei.

¹⁶ In uno, παραδιδόναι. ¹⁷ περιποιῆσθαι φῶς, in al. περιποιῆσαι σ. ¹⁸ In uno, διαχρήσασθαι. ¹⁹ In uno, αὐτῆς. ²⁰ In uno, ταύτῃ μὲν οὖν. In al. ταῦτα μὲν οὖν.

vellè eripere, cum nihil sit quod crimini det, cum
 semel errorem remisit. Sin autem id fixum ra-
 tumque sedet in animo regis, quare non imperat,
 ut nos turpissime morti liberos nostros tradamus?
 Hæc locutus, addidit, se nequaquam filium regi
 petenti daturum, cum nullam in ipsum commiserit
 culpam. Pincernæ autem objurganti et monenti,
 ne talia et diceret, et faceret in regem, quasi illico
 periturus, non obtemperavit. Pincerna igitur re-
 versus ad regem, responsum quod ab Notaria acce-
 perat, exprompsit. Rex iratus, præcepit ut Notaram
 cum liberis, quos secum haberet continuo abdu-
 cerent, et neci darent. Hos, quibus id negotii injun-
 ctum erat, cum advenissent, rogavit Notaras ut
 primo liberos in conspectu suo occiderent, et po-
 stremo in se hostili ferro ruerent. At filii timentes
 mortem, precibus fatigabant patrem, ut interfecto-
 ribus opes universas quas in Italia haberet, pernu-
 meraret, ne ipsi perimerentur. Verum pater libe-
 rorum preces aversatus, jussit ut forti animo ad
 imminentem mortem irent. Hi quidem primo inter-
 fecti sunt. Postea se necandum et ipse interfecto-
 ribus præbuit. His ita peractis, nec reliquis Græ-
 cis pepercit rex, verum omnes quotquot liberati
 aderant Byzantii, ad supplicium extremum capi
 jussit. Hi quidem pecorum modo percussi, nulla
 eorum ratione habita, periere. Regem autem in
 Græcorum cædem concitavit advena quidam, cujus
 filiam ardentissimo amore prosequabatur rex; et
 congressus cum ea, amore amens, propinquis
 mulieris, quæcumque petissent, gratificatur. **214**
 Hujus itaque patri obtemperans rex, Græcos ma-
 etari jussit. Apparet Byzantii exitium miserabile
 superasse omnia, quæ per universum orbem con-
 tigisse scimus excidia. Nec dissimile est Ilii
 excidio. Ultionem Ilii, diruti Byzantii calamita-
 tatem quidam credunt, Græcis Barbarorum vi
 apprehendisse Græcos, propter ea

Hæc quidem hætenus. Rex Chatilem Priami (45)
 filium comprehendit jubet, cum jam antea eum
 interficere animo destinasset. Verum cum res suæ
 necdum satis firmæ forent, metu inhibitus, eum
 non cepit. Cum eum comprehendisset, vinculum
 currui imposuit, et Adrianopolim venire jussit, ut
 ibi in vinculis asservaretur. Nec multo post bonis
 omnibus, auro et argento, quantum possidebat,
 cum exiit. Nam vir ille opibus cumulandis admo-
 dum inhiaverat, divitiisque omnes, quotquot in
 regia erant, longe antecedebat. Hæc contingere,
 cum plurimum polleret apud regem Zagauus re-
 gius affinis: cujus filiam desponsam Machumeti
 Michaelis filio, cum iret una cum rege visum,
 amore percussus, ut eam vidit, uxorem duxit. At-

teram vero Mechemeti despondit Zaganus. Et quidem tum statim Chatitem necavit, ministrosque ejus captos Jagupem et Mechemetem spoliavit opibus; aureorum autem erant duodecim myriades. Ministri Chatitis, quorum complures erant, pullati obambulare volebant, ut lugerent eum, quasi vir bonus fuisset. Verum ubi rex id comperit, continuo per prætonem edici jubet: Si quis in crastinum diem atro amictu usus fuerit, is continuo in januas regis accedat. Cæterum nullus contra edictum regis pullatus apparuit. Rex jam antea indicia haud obscura præbuerat, se virum istum odisse. Idem loquebatur fama, quæ plerumque divinationo esse consuevit. Cum quondam vulpes ligata esset in januis, rex dixisse fertur: O misera, quare non opibus Chatitem nostrum præfectum corrupisti, ut effugeres, verum adeo miserabiliter hic agis? Fama nonnihil et Chatitem perterruit. Profectus est ergo peregre, ut Mechemetis sepulcrum viseret, sperans fore ut interim regis furor frangeretur. Rex autem astu virum circumvenit, haud cessans eum opibus colere. Quondam cum rex cerneret Chatitem fama vulgi perturbatum, pecuniam ei misit multam, dicens: Bono sis animo, nec facile audias illos qui nescio quæ horrenda tibi augurantur. Fac bono animo sis. Chatites in hunc modum deceptus, nuntium ad regem **215** misit, dicens: O rex, in te situm est ut doleamus, et gaudeamus. Si igitur dolere jubes, necessitas urget ut id faciamus: sin autem gaudium imperaveris, gaudio maxime indulgendum est, ac læto nos animo esse oportet. Verum Chatites, quemadmodum exposuimus, mortuus est.

Rex capto Byzantio, gloria insolescens et superbiens, ubique magna elliciebat, et regnum suum usque promovebat, plurimis regionibus in ditio-nem acceptis. Miror autem si qui fuerint qui Sibyllinis oraculis fidem non habuerint, cum Byzantiae regionis regum catalogus ab Leone (ut aiunt) Sapiente rege conscriptus, in hunc regem, et in patriarcham Florentiæ Tyrrenorum mortuum, exeat. Nam nec Constantinum regem, ut qui a Barbaris esset peremptus, nec in regia defunctus, nec Gregorium in Italiam abeuntem, tabula illa accipiebat. Loca autem regum in ista tabula, qui suo tempore fuerunt, necnon patriarcharum, sive paucorum, sive complurium, qui ad urbis ejus patriarchatum pervenere, intercisæ sunt usque ad istum regem, et ad istum patriarcham. Exstant et alia regis hujus opera memorabilia, ut qui physices et astronomiæ fuerit peritissimus, earumque potentias exacto tenuerit. Sunt autem duo aut tria, quorum ut recordemur, operæ pretium est. Verum in sequentibus memorabuntur. Cum Peloponnesiaci duces pararent fugere in Italiam,

παρ' αὐτὸν ἄμα τῷ βασιλεῖ, καὶ ἐρασθεὶς ὡς θεάσατο τὴν γυναῖκα, ἠγάγετο μὲν αὐτὸς ταύτην, τὴν δὲ ἑτέραν ἐγγυήσατο αὐτῷ Μαχουμέτῃ ὁ Ζάγανος. Τὴν μὲν οὖν Χαλδίην εὐθὺς τότε κατεχρήσατο, καὶ τοὺς θεράποντας αὐτοῦ, Ἰαγούπην καὶ Μεχμέτην, καὶ συλλαδῶν, τὰ χρήματα ἀφείλετο ὑπὲρ τὰς ἑβ' ²¹ μυριάδας χρυσοῦ. Ἐνταῦθα μὲν ὤρμητο τῶν θεραπόντων αὐτοῦ οἱ πλείστοι: μελανοφορεῖν, καὶ τῶν ἐπιτηδείων, ἅτε ἀνδρὸς ἀρίστου γενομένου. Καὶ ὡς τοῦτο ἀνήχθη ἐς βασιλέα, κήρυγμα ἐποιεῖτο, ὅς ἂν ἰσθῆτα μέλαιναν φοροῖη ἐς τὴν ὑστεραίαν παρῆναι ἐς τὰς βασιλέως θύρας. Καὶ οὐδεὶς ἐφάνη οὕτως ἔχων ἀνά τὴν πόλιν. Ἀνεδήλου μὲν τῷ ἀνδρὶ τῷδε καὶ πρότερον βασιλεὺς, ὡς ἀχθοῖτο μὲν αὐτῷ ἐπιεικῶς πάνυ δυσμενεῖ περὶ ἑαυτὸν, ²² καὶ ἡ φήμη οὕτως εἶχε θειοτέρα οὖσα ὡς τὰ πολλὰ. Καὶ ποτε ἀλώπεκος δεδεμένη: ἐν ταῖς βασιλέως θύραις, αὐτὸς βασιλεὺς ²³ ἤρετο, ὦ ταλαίπωρε, τί οὐ χρήμασι διεπράξω παρὰ Χαλδίῃ τῷ ἡμετέρῳ πρυτάνει διαφυγεῖν, ἀλλ' οὕτω κακῶς πράττεις; ²⁴ Ἐδράζε μὲν τοι καὶ αὐτὴν Χαλδίην ἡ φήμη, καὶ ὤρμητο ὡς εἰς τὸν Μεχμέτῃ τάφον, πορείαν ἐκδήμον ποιησόμενος, ὥστε ἀνεῖναι τοῦ θυμοῦ τὸν βασιλέα αὐτόν. Ἀλλ' ἐξηπάτει αὐτὸν χρήμασι θεραπεύων. Καὶ ποτε ὡς εἶδε τεταραγμένον τῇ φήμῃ, χρήματα ἐπιπέμψας, ἐκέλευε θορρεῖν, καὶ μὴ πείθεσθαι τοῖς χαλεπὸν τι ὑποτιθεμένοις αὐτῷ, ἤδεσθαι τε ἐκέλευε. Καὶ οὕτω ἐξαπατώμενος, ἐπέμπε λέγων τῷ βασιλεῖ: ὦ βασιλεῦ, καὶ ἀχθεσθῆναι ἡμᾶς, καὶ ἡδεσθαι ἐπὶ σοὶ ἐστίν. Ἦν οὖν κελεύης ἀχθεσθαι ἡμᾶς, ἀνάγκη οὕτω ἔχειν ἡμᾶς: εἰ δὲ καὶ αὐτὸς ἡδεσθαι ἐπιτάττεις, καθησόμεθα πάνυ θαρρόντες. Οὗτος μὲν οὖν οὕτως ἐτελεύτησεν.

Βασιλεὺς δὲ, εἰ εἶπετο μετὰ τὴν Βυζαντίου αἵρεσιν τῇ ἀμφ' αὐτὸν δόξῃ, ἐπιῶν ἀπανταχῇ, μέγα ἂν κατειργάζετο, ἑαυτῷ χώραν προανακτώμενος. Μετὰ δὲ τὴν Βυζαντίου αἵρεσιν, σπανδᾶς μὲν ἐποιεῖτο ταῖς βασιλέως Βυζαντίου ἀδελφοῖς. Θαυμάζω δὲ εἰ μὴ τοὺς χρησμούς τῆς Σιβύλλης οὐκ ᾔφροντο ²⁵ ἀληθεῖς γεγονέναι, ὅποτε τὴν ἐν Βυζαντίῳ χώραν τὴν τῶν βασιλέων γραφὴν, ὑπὸ Λέοντος τοῦ Σοφοῦ, ὡς φασί, βασιλέως, ἐς τούτον τὸν βασιλέα ἐτελεύτησεν ἡ γραφὴ, καὶ ἐς τὸν ἀρχιερέα τὸν ἐν Φλωρεντίᾳ τῇ Τυρρηνῶν τελευτήσαντα. Τὸν γὰρ δὴ Κωνσταντῖνον βασιλέα, ἅτε ἀπολλόμενον ὑπὸ τῶν βαρβάρων, καὶ οὐ τελευτῶντα ἐν τῇ βασιλείᾳ, οὔτε τὸν Γρηγόριον ²⁶, τὸν ἐπὶ Ἰταλίας οἰχόμενον, ἐχώρει ὁ πῖναξ ἐκείνος. Χῶροι δὲ ἐνετέμνητο ἐν τῷ βιβλίῳ τῶν κατ' ἑαυτὸν βασιλέων ἐς τὴν τελευτὴν τοῦδε τοῦ βασιλέως, καὶ τοῦ ἀρχιερέως αὐτοῦ, εἴτε πλείονων, εἴτε ὀλίγων καὶ ἐλαττόνων, ὅσοι ἐχώρησαν ἐπὶ τὴν ἀρχιερωσύνην τῆς πόλεως. Λέγεται μὲν καὶ πολλὰ τοῦ βασιλέως τοῦδε ἔργα θαύματος ἄξια, ἅτε δὴ ἀστέρων καὶ ψυχῶν ἐμπείρου γενομένου, καὶ ὠμιληκτότος τῇ ἐκείνων δυνάμει δύο δὲ καὶ τρία, ὧν

Notulæ marginales.

²¹ In uno, δέκα. ²² φανέντα, in al. γενομένων. ²³ ἔφη ταύτη, ὦ. ²⁴ ἔθραζε. Sic etiam in uno, ut in gra. ²⁵ οἴονται τινες ἀλ. ²⁶ Ἰταλία, ἴσ. τὸν Ἰωσήφον.

ἀξιὸν ἐπιμνησθῆναι. Μάλιστα δὲ, ἐρ' οὗ ἦτα λέξιον **A** ἀφ' ἧς λόγου· ὡς οἱ ἀπὸ Πελοποννήσου ἡγεμόνας ὤρμητο μὲν φεύγειν ἐπὶ Ἰταλίας, καὶ Ἑλλήνων ἔσοι ἐνέχουσαν τὴν νῆσον οἱ ἐπιφανέστεροι· ὡς δὲ σφίσι σπονδὰς ὁ βασιλεὺς ἐποίησατο, οὐκ ἔτι διενοοῦντο ἀπιέναι, ἀλλ' ἐμμύνοντες, περιέπεσον ξυμφορᾷ οὐ μικρᾷ τινι, οὐδὲ ἐπιτυχούτῃ. Ὡς γὰρ ἑώρων αὐτοὺς οἱ Ἄλβανοὶ παρασκευαζομένους ἀπείρειν, οὐκ ἔτι ἤθελον πείθεσθαι, ἀλλὰ συνίσταντο μὲν πρὸς ἀλλήλους, καὶ συνώμνουντο ²⁷, ὡς ἐπιθησόμενοι τῇ Πελοποννήσῳ. Ἐπραττον δὲ ταῦτα, ἐνάγοντος Πέτρου τοῦ Χωλεῦ, ἀνδρὸς τὸν τρόπον οὐκ ἀγαθοῦ, δεξιῦ δὲ ἄλλως, καὶ καθηγουμένου τοῖς Ἄλβανοῖς τὴν ἐσθήγησιν ταύτης τῆς ἀποστάσεως. Ἐνῆγε δὲ ἐπιχειρῶν, ὥστε ἀφίστασθαι ἀπὸ Ἑλλήνων, καὶ σφίσι ἡγεμόνα ἐλέσθαι, ὃν ἂν αὐτοὶ ἔλυνται. Καὶ **B** ὤρμητο μὲν ὡς ξυμδήσοντες τοῖς ἡγεμόσι, μετὰ δὲ διεκωλύθησαν, καὶ ἐπεκαλοῦντο μὲν καὶ Ἑλλήνων ἄλλων ἐς τὴν ἐσθήγησιν ταύτην, ἐπιστάτην ἀξιούντας γενέσθαι· τελευτώντας δὲ ἐστήσαντο Ἐμμανουῆλον τῶν Καντακουζηνῶν γένους ἡγεμόνα τε σφίσι, καὶ τὰ τῶν Ἑλλήνων ἦγον καὶ ἔφερον· καὶ ὑποζύγια μὲν καὶ ζῶα ὅσα εἶχον οἱ Ἕλληνας, ἐληίζοντο στρατευόμενοι. Εἰσὶ τὸ γένος τοῦτο νομάδες ἅπαντες, καὶ οὐδαμῇ σφίσι χρόνιον τὴν διατριβὴν ποιούμενοι. Ταύτη δὲ ὀρμώμενοι, τῶν πόλεων τε ἐστίας ὑπηγάγοντο, καὶ ἐπιλαθόντες, τὰς μὲν ἐπολιόρχουν, τὰς δὲ καὶ ἐδήσιν. Καὶ τοὺς τε Ἕλληνας ἐν ἀνδραπόδων λόγῳ ποιούμενοι, ἔπρασαν ἐς τὰς θύρας τοῦ βασιλείως, ἐπιτραπῆναι σφίσι τὴν Πελοπόννησον. Καὶ **C** ἐπηγγέλλοντο καὶ στρατὸν καὶ πόλεις αὐτοῦ ἐν τῇ Πελοποννήσῳ, καὶ φόρον ἐπέτεινον πολλὸν ἀπάγειν τῇ βασιλείᾳ. Καὶ ξυνεβάλλοντο δὴ αὐτοῖς καὶ Κεντηρίων Ζαχαρίας, ὁ τῆς γυναικὸς ἀδελφὸς τοῦ βασιλείως ἀδελφοῦ, καὶ Λουκάνης. Οὗς καθείρξας εἰς πόλιν καλουμένην Χλουμετίνην ²⁸ ἐν τῇ ἀκροπόλει, εἰς φυλάκην ἐποιεῖτο, καὶ ἐν πείδαις συνετήρει. Τὸν γὰρ τῆς πόλεως ἄρχοντα πείσαντες συναφιστάναί τε σφίσι, καὶ ἀγαγέσθαι τοῦ Κεντηρίωνος θυγατέρα, ἀπέσθη τε, καὶ τοὺς τε ἀνδρας ἡλευθέρου, καὶ ἐπολέμουν τοῖς Ἕλλησι. Καὶ ἠύξετο μὲν τοῖς Ἄλβανοῖς τὰ πράγματα, καὶ ἐς μέγα ἐχώρει. Τὸν μὲν οὖν Κεντηρίωνα Θωμᾶς ὁ βασιλείως ἀδελφός, ὡς αἰτιασάμενος, συνέλαβεν, ὅτε Ἀμουράτης ὁ Μεχμέτω τὸν Ἰσθμὸν καθέλων, ἤλαυνεν ἐντὸς Πελοποννήσου εὐθὺς Ἀχαΐας. ὤρμητο δὲ αὐτὸς τε ἄμα καὶ Μπόχαλης ὁ Λεοντάρης ²⁹ ἄρχων ἀφίστασθαι. Καὶ ὁ μὲν Μπόχαλης ἀπίστη τε ἐκ τοῦ φανεροῦ, καὶ ἐπολέμει, καὶ συμβαλὼν στρατηγῷ Γραῦλ τοῦ ἡγεμόνος, ἐάλω, καὶ ἐξεκόπη τῷ ὀφθαλμῷ τοῦ ἡγεμόνος. Τοῦτου μὲν οὕτω αἰτιασάμενος, ἀπελαθόντα ³⁰ Ἀμουράτω, Λουκαῶν ³¹ δὲ καὶ νειωτερίζοντά τε περὶ τὰ αὐτοῦ ³² πράγματα, καὶ ξυνιστάμενον τοῖς τῶν Ἑλλήνων καινοτομεῖν βουλομένοις, συγγέλαθέ τε καὶ

adhibitis et Græcorum clarissimis, rex Mechmetes cum iis fœdera sanxit. Quo facto, cœptam fugam omisere. Manentes itaque, in grandem proclivi sunt calamitatem. Nam Albani cum cernerent eos paratos ad fugam, naves abs terra moliri et solve-re, dicto amplius audientes esse recusabant, et inter sese conspirant, quasi Peloponnesum sine ditionis facturi. Ejus consilii auctor et instigator erat Petrus Claudus, vir improbus, et parum de- tris moribus præditus. Is non intermittebat ad defectionem impellere Albanos. Instabat usque, ut a Græcis desciscerent, sibi que quem elegissent, principem crearent. Primo quidem Albani rem audiebant, quasi qui vellent suis principibus ob- temperare : postea vero animos mutarunt, cum etiam alii quidam Græci ad eandem rem expensend- am Albanos incitarent, ducemque creari vellent. Tandem Emmanuelem natum ex genere Cantacu- zenorum, ducem constituunt, resque Græcorum agunt feruntque : et bellum occipientes, jumenta pecoraque que Græci habebant, diripere haud abstiterunt. Albani autem omnes pastores sunt, et nullibi certis sedibus morantur. Hinc itaque pro- fecti, **216** urbium domos occupabant : et acur- rentes, quasdam obsidebant, quasdam expu- gnantes diripiebant. Cum Græcos mancipiorum loco ducerent, et planissime contemnerent, scripserunt ad januas regis, promittentes ur- bes et exercitus Peloponnesiacos in regis pote- state fore, si ipsis Peloponnesum tradidisset. Pollicebantur se quotannis tributum magnum regi pensuros. Albanos adjuvabant Centerion Zacharias, frater mulieris ejus quam duxerat regis frater, et Lucanes. Hos adductos in urbem Chlometiam, in carcerem, qui in arce erat, vinetos conjecit. Al- bani civitatis præfectum promissis accedentes, persuaserunt ut in ipsorum partes abiret, et de- ficeret, Centerionique filiam duceret, virosque captos vinculis eximeret : et propalam bellum cum Græcis gerebant. Centerionem quidem regis frater Thomas ideo in vincula duci jusserat, quod cum Amurates Mechmetis Isthmum destrueret, ipse recta ex Peloponneso in Achaiam se recepisset. Ad defectionem inclinabat ipse, necnon Bochales Leontares princeps. Et quidem Bochales aperte defecit, et propalam bellum gerebat : et conserens manus cum Raulæ principis duce, captus est : cap- toque oculi eruti sunt. Hos quidem in hunc mo- dum accusans, in carcerem conjecit : Centerionem videlicet, quod deseruisset Peloponnesum, Amu- rate Isthmum diruente, Lucanem autem, quod res novas moliretur, et conspirationem faceret cum his Græcis qui Peloponnesi statum, novarum re- rum cupidī, conturbarent. Concitaverat vir iste

Notulæ marginales.

²⁷ συνώμνουντο, R. ut in c. ²⁸ In uno Χλουμοντίνῳ. ²⁹ In ora, Λεοντάρη ἢ ποτὲ Μεγαλόπολις. ³⁰ Locus inutilis : hæc, vel similia verba desiderantur : Κεντηρίωνα μὲν καταλείποντα τὴν Πελοπόννησον ἐπιλαθόντος. Locus etiam inutilis in Regio C. ³¹ Λουκάνην. ³² In uno, ἐαυτοῦ. Al. ut c.

jam antea ad conjurationem faciendam Græcos A
 insigniores, necnon Albanos potentissimos, adeo
 ut jam vires conjurationis essent haud pœnitendæ.
 Hunc cum esset ortus genere non malo, sed maxi-
 me obscuro, cum videretur optima esse indole præ-
 ditus, et cetera non imprudens, Theodorus junior
 Sparta princeps in eorum album retulit, qui pri-
 mi apud ipsum habebantur; opibusque eum co-
 lere haud cessavit. Ab hac igitur principis mun-
 ificentia progressus, Græcos illustres in seditionem
 præcipitavit, et Peloponnesi res in ipsum, captan-
 do auram popularem, convertit. Simulabat autem
 se dissidere a sententia Græcorum Byzantiorum,
 et timere plurimum ipsis regionique. Dicebat se
 et Turcos timere. Nam si obtinissent Peloponnesi
 res, fore ut deicerentur ex præsentis rerum felici-
 tate, et plurimum momenti in eo situm putabat,
 ut cum aliquo, quocunque tandem, conspirasset
 principe. Res autem Peloponnesiæ nihil sani
 præ se ferebant. Exercitum itaque ducentes con-
 tra **217** Clinam, recedebant victi admodum tur-
 piter. Deinde expeditionem sumebant adversus
 Patras Achaïæ, et ducem juniorem. Necnon in hac
 expeditione adversis fortunæ procellis jactati sunt,
 plurimis de suis amissis. Et profecto parum absue-
 rat, quin res Peloponnesi transiitæ essent ad Al-
 banos, nisi Asanes profectus in januas regis ab eo
 exercitum impetrasset. Advenit autem regius exer-
 citus, cui præerat Tarabanes. Sic ut venit cum
 exercitu in Peloponnesum, collocutus est cum prin-
 cipibus, ut consultarent, quomodo bello admi-
 nistrandum esset, et hujuscemodi orationem exor-
 sus est: O Græcorum regis filii, oportet quidem
 vestrum quosdam hic adesse in bello. Nam ubi vos
 viderint hostes, citius ad vos pergunt, scientes se
 nihil mali a vobis passuros. Nos enim, qui hostes
 eorum sumus, ubi conspicati fuerint, accedere ad
 nos recusabunt formidine occupati. Huic meo con-
 silio si parueritis, rebus in præsentia ex animi
 sententia utemini. Hoc autem diligenter moneo, et
 hortor etiam, ne deinceps vestros subditos, quem-
 admodum hætenus tractare velitis. Verum bonis
 benefacere ne cessaveritis, malos vero pœnis sub-
 dere ne omiseritis, et utrinque maxima cura et in-
 defesso studio hoc agite. Nam si boni vos adjuve-
 rint (juvabunt autem, si beneficia vestra senserint)
 haud difficile erit ponere malos. Si igitur malis
 haud permiseritis quidquam impune facere, quid
 inopinati vobis poterit contingere? Manifestum
 enim est, si improbi in bonorum ordinem redacti
 fuerint, facile omnes eo convertentur qui improbi
 in vos fuerint. Et in hunc modum oppressi et im-
 minuti pessime peribitis. Oportet autem a præte-
 ritis conjecturam facere, ut id quod in præsentia
 utile sit, statuatur. Verum vestri erga vos sic sunt

καθεύδοντας εἶχεν ἐν τῇ ἀκροπόλει. Ἐνῆγε μὲν οὗτος
 καὶ πρότερον ἐπὶ ξυνομοσίᾳ, δύναντιν ἀξιόχρῳ
 περιποιούμενος, τοὺς τε Ἑλλήνων περιφανεῖς, καὶ
 μετὰ ταῦτα Ἀλβανῶν τοὺς δυνατωτάτους. Τοῦτον δὲ
 γένους ὄντα οὐ φλαύρου, πρὸς δὲ μάλιστα ἀφανοῦς ²⁵,
 Θεόδωρος ὁ νεώτερος τῆς Σπάρτης ἡγεμῶν, φύσεως
 εὖ ἔχειν δοκοῦντα, καὶ ἐς τὰ ἄλλα οὐκ ἀξύνετον, ἐς
 τοὺς παρ' ἑαυτῷ πρωτεύοντας ταξάμενος, χρήμασι
 τα ἐθεράπευσεν. Ὀσμώμενος δὲ ἀπὸ ταύτης τῆς τοῦ
 ἡγεμόνος εὐεργεσίας ἐρίζων πρὸς τοὺς τῶν Ἑλλήνων
 ἐπιφανεῖς, ἔπρασσα τὰ Πελοποννησίῳ πρὸς τὴν
 ἡγεμόνα δημαγωγῶν. Ἐτάπητο δὲ ἐπὶ τούτους, ὡς
 διενεχθέντα μὲν τῇ γνώμῃ πρὸς τοὺς Βυζαντίου
 Ἑλληνας, καὶ δεδιότα περὶ σφίσι τε αὐτοῖς, καὶ τῇ
 χώρα, καὶ νόμοις ²⁶, ὡς ἦν ἐπικρατήσωσι τῶν ἐν
 Πελοποννήσῳ πραγμάτων, οὐκ ἐπιτρέψουσι σφίσι τῇ
 παρουσίᾳ ἐμμένειν εὐδαιμονίᾳ. Καὶ ἐδόκει μὲν τὸ
 μέγα δύνασθαι αὐτίκα παρ' ὅτι συσταθείη τῶν ἡγε-
 μόνων· ὕγιες δὲ αὐτοῦ οὐδὲν εἶναι ἦν ἐν τοῖς πράγ-
 μασι. Τοῦτιον μὲν οὖν τῶν ἀνδρῶν αὐτῆ ἡ ἀπαλλαγὴ
 ἐγένετο ἀπὸ τῆς εἰρκτικῆς. Στρατὸν δὲ ἐπάγοντες, τῆ
 τε Κλίνῃ, ἀρχίστα ἀπηλλάττοντο ἡττηθέντες, καὶ
 ἐς Πάτρας τῆς Ἀχαΐας στρατευσόμενοι, καὶ ἐς τὴν
 ἡγεμόνα τὸν νεώτερον, κακῶς ἔπραξαν, πολλοὺς
 ἀποβαλόντες τῶν σφετέρων ἐνταῦθα. Καὶ ἐδόκει μὲν
 οὖν ὡς τὰ Πελοποννήσου πράγματα χωρῆσαι ἐπὶ
 τοὺς Ἀλβανούς, εἰ μὴ διαπραξαμένου τοῦ Ἀσάνειο
 ἐν ταῖς βασιλέως οὐραῖς, ὥστε στρατὸν σφίσι ἐπι-
 δοθῆναι, στρατὸν τε ἐπηγάγοντο ²⁷ τοῦ βασιλέως,
 ἡγουμένου τοῦ Τουραχάνειο. Ὅς ἀφικόμενος ἐν ²⁸ τῷ
 στρατῷ ἐπὶ τῇ Πελοποννήσῳ, καὶ συγγινόμενος
 τοῖς ἡγεμόσιν, ἐφ' ᾧ βουλευσάσθαι ὅπως ποιήσονται
 τὸν πόλεμον, πρὸς αὐτοὺς ἐλέγχετο ²⁹ τάδε· Ὁ
 βασιλέως Ἑλλήνων παῖδες, ἀνάγκη μὲν τοι καὶ
 ὁμῶν τινα αὐτοῦ παρεῖναι ἐς τὸν πόλεμον. Καὶ γὰρ
 ἂν ὀρῶντες ἡμᾶς οἱ πολέμιοι θάπτον ἂν προσχωροῖεν
 ἰδόντες οὐδὲν τοι σφίσι ἀνήκεστον ἐσόμενον ὅφ'
 ὁμῶν. Ἡμῶν δὲ διαφόρων τε ὄντων, καὶ δεδιότας,
 οὐκ ἂν πάνυ τοι βραδίως ἐθέλοιεν [πάνυ τοι] ³⁰ προσ-
 χωρεῖν, οἷα δειμαίνοντες. Καὶ οὕτω βραδίως ἂν
 κατορθοῖτο ὑμῖν τὰ πράγματα ἐς τὴν παρῶν. Τάδε
 μέντοι παραινῶ ὑμῖν, ὡς μηκέτι τοῦ λοιποῦ διαίτη
 διαχρῆσθαι τῇ αὐτῇ ἐς τοὺς ὑπηκόους ὁμῶν· ἀλλὰ
 τοὺς ἀγαθοὺς μὲν τοι ἀμείβεσθαι κατὰ τὸ δυνατόν,
 τοὺς δὲ κακοὺς τιμωρεῖσθαι κατὰ δύναντιν. Ὡς σὺν
 τοῖς ἀγαθοῖς, εὖ ἴσπε, εὐπετώως δυνήσεσθε κολάζειν
 τοὺς φαύλους. Καὶ μηδὲ ἀνά ἐπιτρέποντας ³¹ τὸ πᾶν
 ἐδίλητε συγχωρεῖν, τί ἂν αὐτόματον ἀποκαίη· δῆλα
 γὰρ ὡς τοῦ κακοῦ ἐς τὴν βελτίονα ³² μίτραν ἰδρυ-
 μένου, καὶ ταύτη βραδίως ἂν τρέποντο ἄπληγες,
 κακοὶ περὶ ὑμᾶς γενόμενοι, καὶ οὕτω ἐπιτρεθόμενοι
 κάκιστα ἂν ἀπόλοισθε. Χρῆ δὲ καὶ ἐκ τῶν παρη-
 γημένων τεκμαίρεσθαι τὸ μέλλον εἶσεσθαι ὑμῖν ἐπι-
 τίδειον. Ὑμῖν γὰρ οὕτως ἔχουσι, καὶ θεραπεύουσι
 τοὺς μὴ ὕγιως ὑμῖν διακειμένους, εἰς τούναντιον

Notulae marginales.

²⁵ sic in u in xl. ²⁶ Ταύρους. R. ut in c. ²⁷ In uno, ὅπ. ²⁸ σὺν τῷ. al. ut c. ²⁹ ἔλεγε τοιαῦτα. sic etiam R. ³⁰ Includenda sunt in uno. ³¹ Lacuna in R. C. ³² In uno, βελτίω.

ἕκαστα περιέστη. Καὶ εἰ μὴ ὁ βασιλεὺς νῦν εὐποιῶν ἡμᾶς τὴν χώραν αὐθις ἀποδώσει γέ, εὖ οἶδ' ὅτι οἴχοιτ' ἂν ὑμῖν τὰ πράγματα διαφθειρόμενα. Ὡς οὖν ταύτη εὐκ ἐπιτηδείως πολιτευομένων, θεοὶ ἂν ὑμᾶς ἐπὶ τὴν ἐναντίαν τραπέσθαι¹¹. Κἀκεῖνο δὲ αὐτοὺς παραινῶ ὑμῖν, μὴ οἴχοι διατρέποντας ἴδν ὑμῖν εἶρεσθαι τὰ πράγματα, ὅππῃ χωροῖη ὑμῖν, ἀλλ' ἐπιόντας αὐτοὺς, ἢν τινα αἰσθάνησθε, τιμωρεῖσθαι αὐτίκα, μηδὲν μαλακῶν ἐνέδοντας. Δύο γὰρ ταῦτα καὶ Τούρκους ἐποίησε μεγάλα¹² δύνασθαι. σπουδῆ τε ἅμα τὸ παρῆναι ἀπανταχῇ καταλαυθάνοντας ὅτου ἂν δέαιντο, καὶ τοὺς ἀγαθοὺς ἀμείβεσθαι ἐς τὰ μάλιστα. Καὶ ἦν τι ἐς τὸ παρῆν μὴ ἐπιτρέπη, τιμωρεῖσθαι τοὺς φαύλους, εἴκειν μὲν συγχωροῦντας ὅτου ἂν δέοι¹³ αὐτίκα δὲ ἐπειδὴν κατασταίη τὰ πράγματα, μηκέτι ἐπιτρέπειν αὐτῷ κακῷ ὄντι ἐξυδρῖζειν, ἀλλ' εὐθὺ ἐπιόντα ἀμύνεσθαι. Ταῦτά τε ἔλεγε, καὶ ἐπὶ τοὺς Ἕλληνας παρεκάλει τὸν ἕστερον αὐτῷ ἔπεσθαι. Καὶ πρῶτα μὲν Δημήτριος ἰλαύνων ἅμα τοῖς Τούρκοις ἐπὶ Βορβοτιάνην¹⁴ χώραν ἔρουμένην, ἐς ἣν καταθίμενοι παῖδάς τε καὶ γυναῖκας οἱ Ἕλληνοί, ἐπὶ τῷ στόματι τεῖχος τε ἐπωκοδόμησαν καὶ περιόχου. Ἐνταῦθα ἀφικόμενοι, ἐπολιόρκουν ἅμα ἅμω τῷ ἡγεμόνι, καὶ Ἕλληνας τε ἅμα καὶ Τούρκοι προέβαλλον ὑπορύττοντες, καὶ ἐπειρῶντο ἐλεῖν. Ἢ μὲντοι γυξ ἐπιγενομένη, διεκώλυσεν αὐτοὺς οὕτω ἐλεῖν. Ὑπὸ δὲ τὴν νύκτα διὰ φόβου ἐς ἣν καθίκοι τὸ ὄρος, ὤρμητο ἐς φυγὴν. Οἱ μὲν οὖν Τούρκοι αἰσθόμενοι ὤρμητο ἐς φυγὴν, αὐτίκα ἐπεισπεσόντες, ἠνδραποδίσαντο ἀνδρας τε καὶ γυναῖκας ἀμφὶ τοὺς μυρίους γενομένους. Μετὰ δὲ ταῦτα ἐξελαύνοντες, ἀφίχοντο ἐς τὴν Ἰθώμην, ἐναλλάξ ἐπομένου τοῦ θωμαῖ νεωτέρου ἀδελφοῦ τῷ στρατῷ, καὶ ἐπὶ πολίχνην Ἀετῶν καλουμένην προσχωρήσασαν Κεντηρίωνι ὀλίγῃ πρόσθεν καὶ παρεστήσαντο μὲντοι τὴν πόλιν, ἐφ' ἣ χίλια ἀνδράποδα τῷ στρατεύματι, καὶ τὰ ὅπλα καὶ ὑποζύγια παραδίδόναι. Προσεχώρησαν μὲν οὖν αὐτίκα καὶ οἱ λοιποὶ τῶν Ἕλληνων τοῖς ἡγεμόσι, διαπρεσβεύμενοι ἐφ' ἣ ἔχειν αὐτοῖς, ἅττα δὴ ὑπηγάγοντο, καὶ ἵππους καὶ ὑποζύγια ὅσα ἐληίσαντο, μὴ ἀπιδιδόναι. Συνέβησαν μὲν ἐπὶ τούτοις τῷ ἡγεμόνι αὐτοῦ ἕκαστος.

tur contra urbem Actum sive Aquilam dictam, quae non multo ante Centerionis partes secuta fuerat: quam in fidem hac conditione receperunt, scilicet ut exercitui mille mancipia, arma et iumenta traderent. Postea et caeteri Albani in ditionem venire haud abuebant, cum mitterent legatos ad duces, qui dicerent, Albanos paratos esse imperata facere, si paterentur ipsos habere loca quae subegissent; nec cogarentur equos et iumenta, quae prae dando acquisivissent, restituere. Conditiones haec, quemadmodum duces singuli id significarunt, sunt acceptae, et ex eo singuli suis ducibus reconciliati sunt.

Τουραχάνης μὲν ἐβούλετο ἀσθενῆ ποιῆν τὰ τῶν Ἕλληνων πράγματα, ὥστε τοῦ λοιποῦ χρῆσθαι αὐτοῖς ἐπιτηδείως σφίσι ἐπὶ τῇ ξυνοσίειν αὐτοῖς διχοῦν. Ἐπεὶ τε δὴ ἐμέλλεν ἀπελαύνειν ἀφικόμενος αὐθις ἐς λόγους ἀμφοτέροις τοῖς ἡγεμόσιν, ἔλεγε ταῖςδε Ὁ βασιλεῖς Ἕλληνων, ἐμοὶ μὲν καὶ πρότερον τῆδε συγγενομένη εἴρηται ἰκανῶς ἐς ὑμᾶς. Ἐπρό-

A affecti, ut amore complectantur eos qui vos oderunt et contrarium semper sequantur. Et ut rex vestram vicem dolens, vobis subsidio veniret, et regionem propemodum amissam redderet, bene scio, de vobis sebusque vestris actum esset. Cum igitur rerum experientia doceat, vos haud recte haecenus republicam et principatum administrasse, videtur necessitas monere, imo postulare, ut porro aliter subditos imperio temperare in animum inducatis. Et illud iterum sedulus moneo, ne sinere velitis, dum domi agitis, res vestras seditione dissipari; sed infestis animis ite contra eos qui seditiones excitare nituntur, neque quidquam his ita delinquentibus mollius remiseritis. Duo enim illa Turcos ad maximam evexere potentiam, videlicet

B diligenter **218** malos conquirere ubique necessitas exegisset, et meritis subdere poenis, deinde in bonos non cessare conferre beneficia. Et si quando instantia prohibuissent sones poenis ferire, dare veniam peccantibus haud cunctabantur. Verum ubi jam omnia essent in tuto, nec quidquam periculi immineret, poenas iis qui sic commuerant, infligebant, nec eos injuriis certare sinchant, verum injuriarum ultionem constanter expetebant. His dictis, postremo eos hortabatur, ut se sequerentur in Albanos. Et primo quidem Demetrius adjunctis Turcis proficisceretur contra Borbotanem regionem munitam, in quam Albani custodiae causa liberos et uxores deposuerant, in aditu murum et turrim exaedificantes. Eo cum venissent ambo duces, locum obsidione premere occipiunt. Graeci Turcique pariter murum subruentes, vi in eam regionem irruebant, si quo modo eam occupare possent. At nox superveniens impedimento fuit, quominus is locus in ditionem hostium veniret. Instante autem nocte, per vallem, in quam mons desinit, fuga dilabuntur Albani. Verum Turci ubi allatum est, hostes fugam capessere, continuo signa inferentes, cepere viros et mulieres circiter decem mille. His ita gestis, exercitum moverunt Ithomam, Thoma fratre juniore exercitum usque mutatis vicibus subsequente. Hinc exercitus ducit-

Notulae marginales.

¹¹ In uno, οἶ π. ¹² In uno, τρέπ. ¹³ μέγα. ¹⁴ Βορβοτιάνη. In al. ut c.

ad res vestras, fieri velim; hoc autem nunc adji-
cere placuit: si concordēs fueritis, res vestræ in
tranquillo et felice reatūscunt statu: at si discordēs
fueritis, et dissensiones moveritis, contrarium eorū
quæ in medium **219** adduxi, eveniet. In primis
operam date, ne subditi vestro imperio convitiis vos
proscindant, dum alta fratribus pace: verum impen-
sius contumeliarum et injuriarum auctores punire ne-
cessaveritis. Mali enim principium, quamvis pes-
simum sit, at amen continuo ad magnas procedit
contumelias: quæ ubi aucte fuerint, seipsas hand
amplius sustinere possunt. Itaque ne quis id ho-
num consuerit. Solet enim id cuius quis amore
rapitur, usque crescere, et incrementa sumere,
quidquid tamen ingruat. Hæc locutus, Peloponnesi
ducibus dexteram porrigit; quo facto, abiit. Cæ-
terum longe alia quam hic præceperat, secuti sunt
studia. Nam dum uterque ad suos colendos et be-
neficiis devinciendos esset pronior, usque discor-
dias inter sese foverunt, dum uterque suos majores
indulgentia habere niteretur, quo eos sibi magis
fidus pararet. Itaque toti ad gratificandum pro-
penderant duces. Quidam apud hos viri primarii
reliquos ad seditionem et conjurationem instiga-
bant; quod quidem ideo fiebat, ut discordia exoriretur,
et illorum concordiam inhiberent. Interim
duces his, quasi malo demone incitati, res suas
miseri corrumpendas commiserunt. Lucanus Pelopon-
nesiacus adducens quosdam Byzantios, Albanos et
Peloponnesios ad conspirationem impulit, **C**
et pro suo arbitrio, non ducum, republicas suas
administrarent. Hæc conjuratione freti, pergebant
ad Asanem, cuius auctoritas in Peloponneso erat
maxima, ut qui Corinthum, necnon modicam Pe-
loponnesi partem regebat. Hic eos nequaquam ad-
mittebat, neque quidquam iis concedebat. Exinde
cum Albani et Peloponnesiaci tributum, quod im-
peratūerat, pernumerare abnuerent, nec Asanes
id ad regem perferre potuit. Tributum autem an-
nuum pendebant duodecim millia aureorum state-
rum. Quapropter in hunc modum mutuis discor-
diis attriti Græci, paulatim peribant. Nam propalam
jactabant Albani et Peloponnesii se tributum non
exsoluturos, nisi inter ipsos regio universa æqualiter

propria fieret fortuna, ipsis exitium afferre, et
Rex quidem Mechemetes secundam capto Byzantio
expeditionem contra Triballos et Novopyrgum
urbem sumpsit. Hæc intra regis regionem sita est
prope flumen Morabam (46), qui fluens a Pristino
regis regione, et huc veniens in Istrum exhauritur.
Exercitus regius universus grassabatur per Tri-
ballorum regionem universam: equitatus quoque
in hanc emissus, prædas rerum **220** omnium
confertim agebat. Ipse autem circumscederat parte

Α νῶν τυγχάνω περὶ τὰ ὑμέτερα πράγματα· καὶ νῦν
δὲ τοσόνδε ἂν λέγοιτο, ὡς ὁμοιοῦσι μὲν πρῶτα
ὄμνῃ ἔσται ἀφθονα τὰγαθὰ· διενεχθεῖσι δὲ καὶ εἰλα
γενομένοις τάναντία τούτων· ἐπειτα δὲ καὶ μὴ ἐπι-
τρέπουσι καθ' ἡσυχίαν ἐξυθρίζειν τοὺς ὑπηκόους ἐς
ὁμᾶς, ἀλλὰ ἀφειδέτερον κολάζειν μηδέποτε ἡσυ-
χίαν ἄγειν. Ὡς κακοῦ μὲν ἡ ἀρχή, καὶ ἦν φαυλο-
τάτη εἶσα τυγχάνη προσοῦσα, ἐπὶ μέγα χωρὶς
αὐτίκα ὕβρειος, καὶ πολλαπλασίων γιγνομένη, αὐτὴ
ἑαυτῆς οὐκ ἔτι κατασχέτη γίγνεται. Ὡς δὲ μὴ
ἀγαθὰ φίλα γάρ, ἐφ' ὃ τι ἂν τρέποιτό τις κινούμε-
νος, τοῦτο ὡς τὰ πολλὰ αὖξιν καὶ μέγα ἀποδείκνυ-
σθαι, τί ἂν ἐπιτηδεῦον τυγχάνη. Ταῦτα εἰπὼν, καὶ
δειξιωσάμενος τοὺς ἡγεμόνας ἀπήλαυσε. Καὶ τούτοις
μὲν ὡς τούναντίον κατέστη ἅπαντα· εἰς γὰρ τὸ θέρα-
πέυειν τετραμμένοι ἑκάτεροι, πρὸς ἀλλήλους τε
γνώμη τὰ σφίτερα αὐτῶν διενεχθέντες, ἐρίζοντες
ἀλλήλους ἐτύγγανον, ὁπότερος ἂν μάλιστα εὖ ποιῶν
φαίνοιτο, ὡς τε δοκεῖν αὐτοὺς χερρίζεσθαι. Καὶ τινες
τῶν παρ' αὐτοῖς τὰ πρῶτα φερομένων, ἐναγόντων
τε καὶ ἐπὶ ξυνομοσίαν προκαλουμένων τοὺς ἄλλους,
ὥστε ὁμοφρονεῖν οὕτω κωλύειν διενουῦντα. Αὐτοὶ τε
σφίσι κακοδαίμονοῦντες, ἐπέτρεπον τὰ πράγματα
σφίσι αὐτοῖς εὐθέρσθαι. Λουκᾶνης τε ὁ Πελοπον-
νήσιος, καὶ τινος τῶν Βυζαντίου ἐπαγόμενος, συνί-
στα τε τοὺς Πελοποννησίους τε ἅμα καὶ Ἀλβανούς·
ἐφ' ᾧ σφίσι τε αὐτοῖς ὧν ἔχειν ἐπιτηδεύουσι, καλῶς
πολιτεύεσθαι, καὶ ὄρμητο μὲν ἐπὶ Ἀσάνην, μέγα
δυναμένον τε ἐν Πελοποννήσῳ, καὶ Κόρινθον, καὶ
μοῖραν οὐκ ἐλάχιστην τῆς Πελοποννήσου ἐπιτρο-
πέυοντα. Καὶ οὐ προσέτετο μὲν οὗτος, οὐδὲ συγχω-
ρῶν. Ἐνθα δὲ, οὔτε δὴ ἐτάξαντο φόρον ξυμφερομέ-
νων, οὔτε τῶν Πελοποννησίων, οὔτε τῶν Ἀλβανῶν,
οὐκ εἶχεν ἀπάγειν τῷ βασιλεῖ. Ἦν δὲ αὐτοῖς ὁ
ἐπέταιος φόρος μύριοι καὶ διαχίλιοι χρυσίου στατή-
ρες. Οἱ μὲν Ἕλληνες οὕτω ἐν οὐδενὶ λόγῳ ὑπὸ σφῶν
αὐτῶν ἐπιτριβόμενοι, κατὰ βραχὺ ἀπώλλυντο. Τόν
τε γὰρ φόρον αὐτοὶ τε οἱ Ἀλβανοὶ καὶ οἱ Πελοπον-
νήσιοι οὐκ ἔφασαν ἀποδιδόναι, ἂν μὴ τις αὐτοῖς
ἐπιδικεῖται τὴν χάριν, ἐπὶ ταῖς ἰσοῖς τε καὶ ὁμοί-
οις ξυμβαίη. Ἀλλ' ἔχρη μὲν ταῦτα τύχην οὐκ ἀγα-
θὴν φερόμενα, ταῦτ' ἄρα ἰσχὸν σφίσι τὴν τελευταίην,
καὶ οὕτω ἀποθήσεσθαι ἐς τὸ μηδὲν εἶναι γενόμενα.
Oportebat sane hæc, cum parum
planissime ad nihilum redigere.

D Βασιλεὺς ἂν μὲν ὁ Μεχμέτης τὴν δευτέραν ἔτι μετὰ
τὴν Βυζαντίου αἵρασιν ἐστρατεύετο ἐπὶ Τριβαλλούς,
καὶ Νοβόπυργον πόλιν ἐντὸς τοῦ βασιλέως χώρας,
παρὰ ποταμὸν Μοράβην καλούμενον, ὡς καὶ πρότε-
ρόν μοι διδῆλωται, ρέων ἀπὸ τῆς Πριστινοῦ τῆς
βασιλέως χώρας, καὶ ἐκδιδοῖ ἐς τὴν Ἰστρον. Ἐνταῦθα
γενόμενος, τὰ στρατεύματα μὲν αὐτῷ ξυμπάντα ἐπέ-
δραμον τὴν Τριβαλλῶν χώραν, καὶ ἀφιππάσαντες
τὴν χώραν ληϊσάμενοι· αὐτὸς δὲ ἐπολιόρχει τὴν πό-

Notulæ marginales.

(46) Moravam.

⁴⁰ δὲ. R. ut in c.

λιν, τηλεβόλους ὑπὲρ τοὺς βάλλων τὰ ἐντὸς τῆς πόλεως. Ἐξεύρητο δὲ τῷ βασιλεὶ τούτῳ αὐτὴ ἡ τῶν τηλεβόλων ὑπὲρ τοὺς κατασκευὴ. Καὶ ἐπαφίῃσι μὲν ἄνω ἐς τὸν ἀέρα τὴν λίθον, καταβαίνων δὲ βάλλει, ἐς ὃ τι ἂν ἰθύνῃ αὐτὴν ὁ τηλεβολιστῆς, σημεῖον κοριζόμενος, καὶ δαιμονίως τυγχάνει τοῦ σκοποῦ, ἐς τὸν μετεωρισμὸν τοῦ λίθου. Οὕτω μὲν οὖν τὴν πόλιν τύπτων, ἐπὶ ἡμέρας ἰκανὰς, ἠνάγκασε τοὺς ἐνοικοῦντας προσχωρῆσαι αὐτῷ. Ἐπεὶ τε δὴ προσεχώρησαν, τὰ ἐπιπλα καὶ τὰ πλείστου ἀξία ἀφελόμενος, καὶ μοῖραν τινα ἐπαγαγὼν ἐς ἀνδραποδισμόν, τοὺς ἄλλους ὤκισεν, αὐτοῦ καταλεπόντων, διὰ τὴν μετάλλου ἐργασίαν, ἣν μάλιστα δὴ τῶν ταύτῃ χωρίων ἐπιστάμενοι ἐτύγγανον. Πρῶτος δὲ αὐτῆ οὐκ ἐλαχίστη τοῦ βασιλέως ἀπὸ τῶν ἐνταῦθα αὐτοῦ μετάλλων τῆς πόλεως ταύτης. Ὁ δὲ Τριβαλλῶν ἡγεμὼν, ὡς ἦσθετο ἐπ' αὐτὴν ἐπιόντα βασιλέα Μεχμέτην, ὤχετο μὲν διαβάς ἐπὶ Παιονίαν, καὶ ἐπὶ Χωνιάτην, δεδιώς μὴ ἐς τὴν Σπενδερόβην ἀφικόμενος⁶⁶, πολιορκοῖτο καταστάς· καὶ ἐδείτο μὲν αὐτοῦ ἐπαμύνειν, προσήκοντί τε καὶ συγγενεῖ ὄντι, καὶ ἐδόκει μὲν κάκεινῳ τιμωρεῖν· ἐπὶ δὲ Σπενδερόβην⁶⁷ ἐπράσσει πρὸς βασιλέα γενέσθαι οἱ εἰρήνην, οὗτος μὲν ἐπεβίω, οὐ πολλῷ ὕστερον, καὶ ἀπέθανεν. Ἐχίρει δὲ ἡ ἀρχὴ πρὸς Ἐλεάζαρον, τὸν νεώτερον αὐτοῦ παῖδα. Οἱ δὲ τυφλοὶ αὐτίκα ἐπὶ τῇ τελευταίῃ τοῦ ἡγεμόνος, χρήματα ὑφελόμενοι ὅσα ἐνεχώρει, ἀφίκοντο παρὰ βασιλέα, καὶ χώραν παρεχομένου τοῦ βασιλέως ἰκανήν, τὴν διαίτην ἐποιούντο. Βασιλεὺς μὲν οὖν τούτῳ ἀπάγοντι φόρον ἰκανὸν ἐς δισμυρίους χρυσίου στατηράς, σπονδάς τε ἐποίησατο.

regem : qui cum his regionem assignaret, factum autem cum eo convenerat, ut quotannis tributum auri.

Καὶ ἐς τὸ ἐπιὸν ἔτος ἐστρατεύετο ἐπὶ Μπελογράδην τὴν πόλιν Παιόνων. Αὐτὴ δὲ ἡ πόλις ὄκειτο, ὡς πρότερον μοι δεδήλωται, ἐπὶ Ἀμουράτειω παρὰ τὸν Ἰστρὸν ἀφ' ἐνὸς πλαγίου· ἀπὸ δὲ ἐτέρου ἐπιβρέοντος Σάββα⁶⁸ τοῦ ποταμοῦ, καὶ ἐκδιδόντος ἐς τὸν Ἰστρὸν ἀμφίβροτος γίνεται· ἡ πόλις ἀμφοῖν τοῖν ποταμοῖν περικυβερνῶντων. Ἐπὶ ταύτην δὲ τὴν Μπελογράδην ἐστρατεύετο Μεχμέτης ὁ Ἀμουράτειω, καὶ πρότερον ἐπὶ Πλυριούς στρατεύματα ἐπιπέμφας, ἡγουμένου Θερίζω, καὶ Ἀλίω τοῦ Μεχάλω. Πρὸς δὲ καὶ ἐν τῇ Ἀσίᾳ συνήπτο αὐτῷ πόλεμος πρὸς βασιλέα Κολχίδος τῆς Τραπεζοῦντος. Καὶ πρῆρεις ἐπιπέμφας, ἐδήμου τε τὴν Κολχίδα, καὶ ἡπειρὸν, κατὰ θάλατταν, ἡγουμένου τοῦ Χητύρεω⁶⁹ τοῦ τῆς Ἀμασίας ὑπάρχου. Ὡς μὲν οὖν κήρυκα ἐπέμπε, πρὸς γέρονται παρῆναι αὐτῷ τὰ στρατεύματα ἐς Ἀδριανούπολιν, ἐξελαύνει αὐτὸς, ἔχων τὰς τε θύρας, καὶ τοὺς νεήλιδας, καὶ χαλκὸν μὲν παρὰ τοῦς τηλεβόλους ἐμπλῆον φερόμενος διὰ τε νηῶν αὐτῷ καὶ καμήλων, ἤλαυνε διὰ τῆς Τριβαλλῶν χώρας. Καὶ ἐξέβριζε μὲν ὁ τῆς Σπενδερόβης ἡγεμὼν τὸν τε βασιλέα, καὶ τοὺς ἡγεμόνας, δῶρα πέμπων ὡς μέγιστα

A copiarum urbem, et supino bombardarum jactu gravissime, quæ intra eam erant, affligebat. Bombardas autem erectas, supino jactu lapides in altum torquentes, primus rex ille invenit. Nam bombardæ illæ erectæ, sive mortaria, in aere globum sublimem jaculantur. Qui deinde delapsus id penitus ad quod a bombardario fuerit directus, sternit et comminuit. Tanta autem globi certitudo est, ut nullo modo aberret a scopo, quem bombardarius animo destinavit, quamvis globus in altum ejectus fuerit. Diebus igitur plurimis Mechemetes oppidanos in hunc modum ledens, tandem eos deditionem facere coegit. Ubi semetipsos sæque fidei regis tradidere, ipse supellectilem et pretiosissima quæque accipiens, et partem quandam hominum in mancipiorum conditionem transferens, reliquos ibi habitare passus est : maxime propter metalli opus, cujus in primis istius regionis incolæ periti ccusentur. Nec contemnendus regi reditus est ex metallis quæ sunt juxta istam urbem. Triballorum princeps Georgius cognito contra se Mechemetem hostili animo pergere, abiit transiens in Pannoniam ad Choniatem : voritus si Sendaroviam venisset, ut obsideretur a rege. Rogabat itaque Choniatem, ne se amicum et propinquum desereret, verum acerrime a vi Turcorum assereret. Ubi autem Georgius tantum effecit apud regem ut pax fieret, non multo post exspiravit. Successio principatus devolvebatur ad Eleazarum filium juniorem. At cæci Stephanus et Georgius continuo surripientes pecunias quotquot poterant, venire ad est ut victum nanciscerentur sufficientem. Pax maximum ferret, videlicet viginti milia staterum

Eo anno qui sequebatur, expeditionem contra Belgradum urbem Pannoniæ suscepit. Urbs hæc, quemadmodum docuimus cum scriberemus de Amurate, ab uno latere juxta Istrum sita est, ab latere altero alluitur Savo, qui se in Istrum effundit : ab utroque circumfluitur ea urbs, si quidem ambo præter eam labuntur. Contra hanc exercitum duxit Mechemetes Amuratis filius ; prius tamen cum parte copiarum contra Illyrios ire jussit Therizom, et Hallen Michaelis filium. Præterea eodem tempore bellum ei erat cum Colchidis rege, qui præerat Τραπεζούντι. Mittens igitur triremes, quarum dux erat Chetyres Amasiæ præfectus, Colchidem, et maritimam Colchidis regionem evastabat. **221** Ubi igitur voces præconis, quem per universum regnum miserat, exercitus suos Adriano-polim excivit, in militiam profectus est ipse, ducens januæ milites et peregrinos : et navibus subvehebat, camelisque portabat æris plurimum ad bombardas fundendas, iterque fecit per Triballorum regionem. Triballorum dux hospitaliter et benigne regem et duces tractavit, mittendo his munera maxima. Nam ducem Tribal-

Notulae marginales.

⁶⁶ In uno, ἐπαφ κ. ⁶⁷ Σπενδεροπόρην. ⁶⁸ Σάβου. In al. ut c. ⁶⁹ In uno, Τυχήρεω.

locum haud fallebat, se continuo armis Mechmetis debellandum, ubi primum in Turcorum ditionem Belgradum concessisset. Rex igitur hostilia spirans, exercitibus eam urbem circumsegit. Est autem in medio utrorumque fluminum Isthmus, latitudine maxime septem stadiorum. Eum locum castris permunicendis delegit, idemque urbem oppugnabat (47), haud cessans murum bombardarum globis q. massare. Præterea peregrini cum pluteis præparatis muniti, cum proxime ad murum subissent, sagittis Pannonæ petere haud intermittebant. Castra regis maxima erant. Rex autem cogitabat, si flumen solus obtineret, et Pannonæ prohiberet, ne ex altera fluminis ripa ipsis aditus in urbem pateret, se facilius resistere hostibus, et tandem urbem potiri posse: proinde copiis navalibus, quæ erant per regionem Istro affusam dispersæ, naves quæ præsto erant, implevit. Naves autem numero erant ducentæ. His fretus, enitebatur obtinere flumen, et inhibere Pannonæ, ne possent in urbem transgredi. Præterea cum in hunc modum a reliquis interceptisset, et quasi inclusisset oppidanos, ad urbis oppugnationem, quam facilem sic fore putabat, totis viribus accingebatur. Naves in flumen deducebant ab urbe Bidina et aliquot diebus flumen, quod eam regionem præterlabitur, fortiter obtinebant. At Pannonum rex, qui cum magnis copiis castra posuerat in regione quæ ex opposito erat, milite complet naves optimas quas Budæ habebat. Et secundo flumine pergit contra Turcum, ut qui cum eo navale prælium esset commissurus. Regiæ naves contra flumen enisæ ascenderant ad maximam Pannoniæ partem vastando, urendo et prædando quæcumque casus obtulisset. Verum haud multo post obviam procedit Pannonum classis hosti: et impetu invadentes regias naves, quasdam demersere, et cepere naves circiter viginti. Pannonæ interfectis viris qui in navibus fuerant, ædiculas in naves viris vacuas ponunt, et classem universam in ordines explicantes, secundo flumine ad hostilia castra contendebant. Turci quidem in hunc modum necati interierant. **222** Cæterum naves reliquæ quæ non venerant in Pannonum manus, celeri fuga ad regia castra properant, et naves in portum ubi regia castra erant, impingentes, et navibus egredientes, intra castra se recepere. Has quidem naves illico rex incendi curavit, ne in Pannonum potestatem redigerentur. Pannonæ ex eo tempore flumine potiebantur, et ex continente, quæ e regione erat, forcebantur in urbem, ut eam defenderent ab hostibus. In hanc ingrediebatur stipatus suis Choniates: præterea Capistranus Nazareus (48) sive monachus, ejus auctoritas in religionis negotio maxima habe-

Notulæ marginales.

(47) Belgradum a Turcis obsessum 1456, Hist. Junii.

A παρεσκευάζετο μέντοι καὶ αὐτῆς ἦν ἐν Μπελογράδῃ ἀλώσειτο, αὐτίκα καὶ αὐτὸς πολιορκησόμενος. Ἐπιλάσας δὲ ἐπολιόρκει τὴν πόλιν. Ἐκείτω διὰ μέσου τοῦ ποταμοῦ ἰσθμῶς, ἑπτὰ στάδια μάλιστα τὸ εὐρος. Ἐνθα δὴ καθιστῆς καὶ στρατοπεδευσάμενος, ἐπολιόρκει τὸ ἄστυ. Καὶ ἔπαιε μὲν τηλεβόλους τὸ τεῖχος. Καὶ οἱ⁸⁰ τε καὶ οἱ νεήλυδες, τοῖς στεγάσμασιν ἀγγρῶ γενόμενοι τοῦ τείχους, ἐτόξευόν τε τοὺς Παίονας. Στρατόπεδον δὲ καὶ τοῦτο μέγα βασιλείως ἐγένετο. Ἐννοούμενος δὲ ὁ βασιλεὺς, ὡς ἦν ἐπικρατήση τοῦ ποταμοῦ, καὶ μὴ δυνατοὶ ὦσιν εἶτι τοῦ λοιποῦ διαβαίνειν οἱ Παίονες ἐς τὴν πόλιν, ἀπὸ τῆς ἀντιπέρας τοῦ ποταμοῦ, ἐπαμύνειν ῥῆθον αὐτῶ προσχωρήσαι τὴν πόλιν, ἀλώσεσθαι οἱ τὴν πόλιν, ἐπλήρου ναυτικῶν πλοῦ, κατὰ⁸¹ τὴν περιστριον χώραν αὐτοῦ ἐξηρτύετο, καὶ παρεσκευάζετο ἀμφὶ τὰ διακόσια πλοῖα. Ταῦτα πληρώσας, τὸν τε ποταμὸν κατασχῆσων, διακωλύειν τὴν Παϊόνων δύναμιν διαβαίνειν ἐς τὴν πόλιν, καὶ τοὺς γε ἐν τῇ πόλει ἀπολαδῶν ἐντὸς ταύτῃ, ἐμπολιορκήσειν. Τὰ μὲν οὖν πλοῖα ἀνήγετο ἐς τὸν ποταμὸν ἀπὸ Βιδίνης τῆς πόλειως, καὶ ἡμέρας τινὰς ἐκράτει τοῦτο κατὰ ταῦτα τὰ χωρία τοῦ ποταμοῦ. Ὁ δὲ Παϊόνων βασιλεὺς, ἐστρατοπεδεύετο γὰρ καὶ αὐτὸς ἐς τὴν καταντικρὺ χώραν τοῦ Μπελογράδῃ στρατεύματι πολλῶ, πληρώσας καὶ αὐτὸς πλοῖα τὰ κράτιστα, ὅσα ἐπῆν αὐτῶ ἐν τῇ Πούδῃ, κατέβη⁸² διὰ τοῦ ποταμοῦ, ὡς νηυμαχίαν ποιησόμενα μετὰ τῶν τοῦ βασιλέως πλοῶν. Ἀνήγει μὲν καὶ τὰ βασιλείως πλοῖα ἐπὶ πολὺ τοῦ ποταμοῦ, κατὰ τὴν τῶν Παϊόνων χώραν, καὶ δηρῶντες ἕκατον καὶ ἐλητίζοντο. Μετ' οὗ πολὺ δὲ καὶ ὁ τῶν Παϊόνων στόλος κατήκει, καὶ ἐμβαλόντα τοῖς πλοίοις τοῦ βασιλέως, κατέδυσε μὲν ἕστιν ἅ, εἴλε δὲ καὶ ἀμφὶ τὰς εἴκοσι ναῦς, καὶ οἱ Παίονες διαχρησάμενοι τοὺς ἀνδρας, καὶ ἐς τὰς ναῦς κενὰς οὖσας τὰ δῶματα⁸³ καταθέμενοι τῶν φαρμάκων, φαρμηδὸν αὐτὰ ταξάμενοι, ἐνήκαν φέρεσθαι ὑπὸ τοῦ βροῦ ἐς τὴν βασιλείως στρατόπεδον. Καὶ οὗτοι μὲν οὕτω ἀπόλωντο· αἱ δὲ λοιπαὶ ἐφρευγον σπουδῇ ἐπὶ τὸ τοῦ βασιλέως στρατόπεδον. Καὶ ἐποκείλαντες τὰ πλοῖα ἐς τὸ στρατόπεδον, ἀπέβησαν. Ταῦτα μέντοι αὐτίκα ὁ βασιλεὺς ἐνέπρησεν, ὡς ἂν μὴ ἐπιπλέοντες αὐτὰ οἱ Παίονες ἔλωσι. Τοῦ μὲν οὖν ποταμοῦ τὸ ἀπὸ τοῦδε ἐπιεκράτουν οἱ Παίονες, καὶ ἐκομίζοντο ἐκ τῆς καταντικρῆς ἡπείρου ἐς τὴν πόλιν, ἐς φυλάκην τοῦ ἄστυος, ἄλλοι τε, καὶ δὴ καὶ Χωνιάτης σὺν τοῖς περὶ αὐτὸν καὶ Καπιστράνος ὁ Ναζηραῖος, σοφῶς τε καὶ ἐς τὴν θρησκειαν ἀνήρ· παρὰ τοῖς πρὸς ἐσπέραν ἔθνεσι μέγα εὐδοκιμῶν. Δι' ἃ δὴ ἐπὶ τοὺς ἐν Βράγγῃ τῇ μεγάλῃ τῶν Βοσίων πόλει ἐς τὴν τοῦ Ἀπόλλωνος τετραμμένους θρησκειαν ἐπεπόμφει αὐτὸν ὁ ἀρχιερεὺς δεινὸν τε ὄντα λέγειν ἐπὶ τὴν τοῦ Ἰησοῦ θρησκειαν. Καὶ πολλοὺς μὲν αὐτοῦ ἐς τὴν τοῦ Ἰησοῦ

⁸⁰ ὅτε. Sic etiam in uno, in al. καὶ οἱ νε. ⁸¹ ἀλώσεσθαι οἱ τὴν πόλιν, ἐπλήρου ν. π. ὁ κατὰ. I. in al. ut in c. ⁸² In uno, κατέβη. ⁸³ In uno superscriptum, δῶμα.

(48) Joannes Huniades, et Joannes Capistranus Franciscanus, contra Hussitas missi a Pontifice.

μετέστησε ἔδξαν πολλοὺς δὲ καλῶν ἐπὶ τοὺς βερ-
 θάρους, πολεμίους ὄντας τῶν Ἰησοῦ, Γερμανῶν τε
 καὶ Παίωνων, καὶ Βοέρων. Ἐπειδὴν ὁ οἱ ἐς τὸν
 πόλεμον τοῦτον φιλοῦς δέοντας τοὺς πλείστους ἤγε-
 μεθ' ἑαυτοῦ. Οὗτοι μὲν οὖν, ὡς ἠγγέλλετο, τὸ τεῖχος
 τοῦ ἄστεως ἐβρίθαι ἤδη πρὸς τῶν τηλεβόλων, καὶ
 κινδυνεύειν τὴν πόλιν ἀλῶναι· οὗτοι μὲν οὖν, ὡς
 ἐπεκράτουν τοῦ πόρου, καθ' ἡσυχίαν πολλὴν ἐχομί-
 ζοντο ἐς τὴν πόλιν οὐ πᾶνυ καταφρονεῖν γιγνόμενοι
 τῷ βασιλέως στρατῷ. Βάσιλεύς δὲ ὡς ἱκανῶς τὰ
 τεῖχη τοῦ ἄστεως καταδέβλητο, καὶ ἤδη βίατιμα τὴν
 παρεσκευάζετο ὡς προσβολὴν ποιησόμενος ἐπὶ ἀν-
 δραποδοισμῷ, καὶ τὰ τε πυρὰ τὰ νομιζόμενα ποιη-
 σάμενος⁸⁵, τῇ ὑστεραία παρεσκευάζοντο, τὰ τε μη-
 χανὰς προσηφέροντες, καὶ στεγάζματα, ὡς ἐξελοῦντες
 τὴν πόλιν. Ἐνταῦθα δὲ τῆς Εὐρώπης στρατηγὸς Κα-
 ραζίας, ἀνὴρ γενόμενος ἄριστος τῶν ἐν ταῖς βασι-
 λέως θύραις, τελευταίων ἀπὸ τῆς πόλεως τηλεβόλων.
 Καὶ ὁ βασιλεὺς συμφορὰν ἐποιεῖτο τὴν Καραζίαν
 τελευταίην, καὶ ἐπέθηκε μεγάλως. Ἐπεὶ δὲ ἰδοὺ
 προσβάλλειν, ἔωθεν σημήνας τὴν προσβολὴν, ταῖς
 τε σάλπιγξι, καὶ κυμβάλοις, καὶ αὐλαῖς, καὶ ἀγώ-
 μενος τοὺς νεήλυδας, προσέβαλλε τῷ τείχει. Καὶ
 αὐτίκα μὲν ὑπερέβησαν οἱ νεήλυδες, καὶ ἀποθάντες
 τῷ τείχους, εἰσεχέοντο ἐς τὴν πόλιν, καὶ εἰσπεσόν-
 τες, ἐνόμιζον ἤδη κατειληφέναι τὴν πόλιν· οἱ δὲ ἐν
 τῇ πόλει, καὶ οἱ περὶ Χωνιάτην ὡς παρεσκευαστά-
 μενοι, ἐπέμενον ὥστε εἰσελθεῖν τοὺς νεήλυδας. Οἱ
 μὲν γὰρ ἐν τῇ ἀκροπόλει ἐστῶτες ξύνθημα ἔσχον,
 ἐπειδὴν ἡ σάλπιγξ σημήνη, εἶναι ὁμῶς ἐπὶ τοῦ C
 νεήλυδας. Οἱ περὶ τὰς ἐπάλξεις καὶ τοῦ τείχους
 ὑποχωρήσαντες, ἐπηγγέλλετο γὰρ σφίσιν αὐτῷ ὑπὸ
 τοῦ Χωνιάτου, ὥστε ἐν ἀδείᾳ τοὺς νεήλυδας εἰσεῖναι
 ἐπὶ τὴν πόλιν, καὶ ὁπότεν σημήνη ὁ σάλπιγγος τῆ
 σάλπιγγι, καὶ αὐτοὺς ἰδόντας ἑρόμῳ, καταλαμβάνειν
 τὴν ἑαυτοῦ χώραν ἕκαστος, καὶ ἀπειλημένους χρῆ-
 σθαι τοῖς νεήλυσιν ὅ τι ἂν βούλωνται.

tur apud Occidentales. Nam quia insignis pietate
 virerat, missus est auctoritate Pontificis ad Boe-
 mos Pragam urbem magnam inhabitantes, qui
 colebant Apollinem, ut eos abnegata ista impietate
 in religionem Jesu transferret. Hanc enim mira
 persuasione docere noverat, ut qui esset dicendi
 peritissimus. Quapropter plurimos Boemos docendo
 compulit Christi religionem assumere. Præterea
 plurimos Pannonos et Boemos ad inferenda arma
 barbaris Christi hostibus permovit. Et in hunc
 modum plurimos secum in hanc expeditionem
 quasi velites, ut eorum opera in velitaribus præ-
 liis usui esset, duxit. Nam hi, ubi compertum erat
 urbis murum bombardis esse stratum, et in periculo
 esse ut ab hoste impio caperetur, cum obtinuis-
 sent fluminis trajectum, per otium colligebantur
 in urbem: quorum vires neutiquam contemnendæ
 erant hostili exercitui. Rex Turcorum, cum jam
 murus dissipatus bombardis aditum præstaret,
 parabat se quasi incursionem facturus ad manci-
 piorum prædam agendam: et ignes, quemadmodum
 mos gentis est, facientes, preparabant se ut in
 diem posterum urbem adorirentur. Machinas et
 vincas, quibus tuti ad murum succederent, expe-
 diebant. Europæ dux Carazies, qui gloria et vir-
 tute excellebat omnes qui in januis regis stipendia
 faciebant, ab oppidanis bombardæ globo icus oc-
 cubuit. Rex quidem mortem hujus viri, maximam
 calamitatem suis rebus invecturam augurabatur, et
 multum eum lugebat. Cum autem visum esset man-
 urbem aggredi, tubas, cymbala et cornua canere
 jubet, et peregrinos in murum ductabat. Hi murum
 continuo scandendo superarunt: et qua cuique
 liberam erat, in urbem fundebantur: qui cum in
 urbem intrassent, se eam cepisse existimabant. At
 Choniates cum suis instructi et armati, expecta-
 bant occulte, donec peregrini omnes in urbe intras-
 sent.

accepere, ut ubi primum tuba sonum dedisset,
 peregrinos confestim adorirentur. Præterea qui antea per murum erant **223** dispositi, jussu Chonia-
 tis a muro decesserunt. Nam his id ideo præceptum erat, ut peregrini majore securitate in urbem pe-
 netrarent. Jussi tamen sunt ut ubi primum tuba cecinerit, ad murum singuli, et ad ea loca quæ defendenda
 suscepissent, cursu se proriperent ut peregrinis, quos ab reliquis interceptissent, pro arbitrio uti possent.

Verum peregrini ubi primum oppugnationem
 sunt auspiciati, urbem, nemine resistente et pro-
 hibente, ingressi sunt. Pannonos enim, quemad-
 modum moniti erant, retrocesserunt, et se occul-
 tabant. Peregrini autem, cum crederent Pannonos
 fuga esse dilapsos, raptim in urbem procursantes,
 alius alio ad prædam convertebantur. Cum autem,
 quemadmodum convenerat, tuba sonuisset, qui prius
 murum defensarant celeri cursu se singuli ad sua loca
 contulere, et peregrinos incluserunt intra urbem.
 Choniates instructa acie contra peregrinos ibat. Illi
 videntes Pannonos ex arce prodeuntes adversum se
 pergere, ad murum retro ire instituerunt. Cedentibus
 peregrinis, acriter iestiterunt Pannonos, et plurimos

Notulæ marginales.

⁸⁵ ἐπειδὴ. Sic etiam R. ⁸⁶ ποιησάμενοι. R. ut in c.

hito dederant. Ceteri, qui ad murum properabant, cum viderent Pannonos per murum in solitis stationibus armatos dispositos, vi eos aggrediebantur, et contra ipsos cursu lati ferebantur in fossam. In hunc modum eo tempore Pannonos eiecere peregrinos, et Barbaros vincebant. Postea conjunctis copiis Carpistranus et Pannonos egressi sunt ut praelium committerent cum eis qui regias bombardas curabant. Iuxta itaque praelio, bombardarios in fugam conjecere, et bombardas obtinere. Rex cernens suas bombardas a Pannonibus captas, multum animo discrucelabatur: proinde et ipse ibi consistens, fortiter praelium capessere hanc neglexit. Cum autem Pannonos non posset a bombardis submovere, tandem et ipse fugam arripit. Pannonos eo loci continuo receptui cauebant, et dirigentes bombardas in castra regis, ea graviter afflixere. Cum jam meridies adesset, et fuga, reliquaque quae evenerant, nuntiata essent Pannonibus qui e regione morabantur, advehuntur non pauci, nec tamen in urbem, verum in castra iter maturant: hi qui in urbe relictii erant, in castra egrediuntur, et undique regia castra summa vi oppugnant. Tentoria in regis castris disjecerunt plurima. Azapi les (quos Hussarones nostri vocant) diripuerunt forum. Rex clamabat, ut oculos eorum eruerent. Ipse quoque praelium cum suis occipiens, Pannonos in fugam vertebat. Eo loci peremit virum Pannonium rex, verum vulneratur femur: nec tamen vulneratus **224** in fugam effunditur. Deinde cum ad bombardas recipiendas egrederetur, Pannonos conversi Barbaris acriter instabant, et eos simul cum rege usque ad castra persequuntur. Et cum tertio hoc esset factum, rex graviter animo dolebat, non adesse peregrinos, et suppetias ferre in eo praelio: verum esse profectos ad colligendam pabulum, et necessaria. Vocans autem in isto tumultu Chasanem peregrinorum ducem, hujusmodi orationem habuit: O pessime hominum, quo nobis peregrini abeunt? Quo modo te duce ingressi sunt praelium? Nescis ex humili fortuna quam ad magnam dignitatem te provexerim, ut sis videlicet dux? Sed scito, nisi praelium me absumpserit, pœnas mihi dabis, quas omnes justissimas esse pronuntiarint. Chasanes respondens, inquit: O rex, peregrinorum plurimi saucii sunt. Reliqui qui integri sunt, dicto polunt esse audientes. Ego autem, ut opera mea utaris fideli et forti, quamvis mihi indigneris, in medios me conferam Pannonos, ibique fortiter dimicans, pro rebus tuis occumbam. His dictis, in medios se confert hostes, et in conspectu regis a Pannonibus trucidatur. Fuit autem vir optimus. Etiam ministri quidam ejus ibidem interfecti sunt. Cum Pannonos in castris fortiter inhærerent Turcis, eosque fugam capere compellerent, ex improvise adveniunt sex millia equitum regis,

Ἄς τὸ τείχος ὤρμητο, καὶ εἰρων ἐνταῦθα τοὺς Παίονας ἐς τὰς ἐπιλήξεις, ἐδιέζοντό τε τοὺς Παίονας, καὶ ὑπερθέοντες, ἤγοντο ἐς τὴν τάφρον. Οὕτω μὲν οὖν τότε οἱ Παίονες ἐξεώσαντο τοὺς νεήλυδας, καὶ ὑπερβαίνοντο τοὺς βαρβάρους· μετὰ δὲ ἐξοδὸν κοινήν ²⁶ ποιησάμενοι οἱ περὶ Καπιστραῶνον, καὶ οἱ ἄλλοι Παίονες, πρὸς τοὺς ἐν τοῖς τηλεδόλοις τοῦ βασιλείως, μαχεσάμενοι ἐτρέψαντο αὐτοὺς, καὶ ἐπεκράτουν τῶν τηλεδόλων. Βασιλεὺς δὲ ὡς εἴωρα ὑπὸ τῶν Παίωνων ἐχόμενος τοὺς τηλεδόλους, δεινὸν ποιησάμενος, συνίσθαλλε μὲν ταύτη καὶ ἐμάχετο ²⁷ ἰσχυρῶς. Καὶ οὐδ' ὡς ἤδυνήθη ἐξώτασθαι ἀπὸ τῶν τηλεδόλων τοὺς Παίονας, ἀλλ' ἀπετράπετο. Οἱ μὲν δὲ Παίονες ἐνταῦθα ἤδη ἐπηυλίζοντο, καὶ τοὺς τηλεδόλους τρεψάμενοι, ἐς τὸν βασιλείως στρατόπεδον ἐπαφίεσαν. Ἐπεὶ δὲ μεσημέρια ἦν τῆς ἡμέρας, καὶ τοὺς γιγνομένους τρόπους, καὶ τὰ γιγνόμενα ἐπηγγέλλετο αὐτοῖς τοῖς καταντικρὺ Παίοισιν, ἐκρομίζοντο ἤδη ἐνταῦθα ναῦται οὐκ ὀλίγοι αὐτῶν εἰς τὴν πόλιν μὲν οὐκ ἔτι, ἀλλ' ἐς τὸ στρατόπεδον. Καὶ ἐπεξήλθον μέντοι καὶ οἱ τοῦ ἀστεως, καὶ ἐκατέρωθεν βάλλοντες μετὰ ἐπάρσεως ἐς τὸ τοῦ βασιλείως στρατόπεδον, καὶ ἐμάχοντο, καὶ σκηνὰς ἔστιν ἃς κατέβαλλον τοῦ στρατοπέδου συχνὰς, καὶ διήρπαζον οἱ Ἀζάπιδες τὴν ἀγορὰν. Καὶ βασιλεὺς μὲν τοι ἐβόα, ὡς ὑπεξέλοιτο τὰς κόρας αὐτῶν· αὐτὸς καὶ οὖν τοῖς περὶ αὐτὴν συνίσθαλλε μὲν, καὶ ἐτρέψιτο τοὺς Παίονας. Καὶ αὐτὸς τε ἄνδρα Παίονα ἀναλὼν τιτρώσκειται ἐς τὸν μηρὸν, οὐ μὲν τοι γὰρ ἐτράπετο· μετὰ δὲ ὡς ἐς τοὺς τηλεδόλους ἐπαξιῶν γένοιτο, αἴθει, οἱ Παίονες συστραφέντες, ἐπέκειντο τοῖς βαρβάρους, καὶ ἐτράποντο τοὺς ἀμφὶ βασιλείως ἄχρι τοῦ στρατοπέδου. Καὶ τούτου ἐς τρίς γενομένου, δεινὸν ἐποίητο ὁ βασιλεὺς, οὔτε νεηλύδων παρόντων αὐτοῖς ²⁸ ἐς τὴν μάχην, καὶ τῶν ἄλλων τοῦ στρατοπέδου, ἐπὶ τὰς νομάς, καὶ τὰ ἐπιτήδεια ἀφικομένων. Καλέσας δὲ ἐν τῷ θερύθῳ τούτῳ τὸν ἄρχοντα τῶν νεηλύδων, Χασάνην τοῦνομα ἔχοντα, ἔλεγε τοιάδε· Ὁ κάκιστε ἀνθρώπων, ποῦ δὴ ἡμῖν οἴχονται οἱ νεήλυδες; Πῶς δὲ σοι παρεγένοντο ἐς τὴν μάχην; Ἦ οὐκ οἴσθα οἶον ὄντα, οἶον ὄρχοντα ἐποιησάμην; Ἄλλ' ἔσθι, ὡς εἰ μὴ ἀποθάνοιμι, εἰσόμενος τὴν δίχην ἐπιθήσω. ἦν ἂν φαίην ἅπαντες δικαιοτάτην γενέσθαι. Χασάνης δὲ ὑπολαβὼν ἔλεξεν· Ὁ βασιλεῦ, νεήλυδες εἰσὶ μὲν τετρωμένοι οἱ πολλοὶ αὐτῶν, οἱ δὲ ἄλλοι οὐκ ἐθέλουσιν ὑπακούειν. Ἐγὼ δὲ τοῦμὲν παρεχόμενός σοι, ἀνθ' ὧν ἄχθη μοι, ὄψει με ἐν μέσῳ τῶν Παίωνων μαχόμενον τελευτήσαντα ὑπὲρ τῶν σῶν πραγμάτων. Ταῦτ' εἰπὼν, καὶ ἐμβαλὼν ἐς μέσους τοὺς Παίονας, ἀνὴρ τε ἀγαθὸς γενόμενος ἐναντίον τοῦ βασιλείως, ὑπὸ Παίωνων ἀπέθανε. Καὶ τινες τῶν θερπύδων αὐτοῦ ἐτελεύτησαν ἐνταῦθα. Ὡς ἐν τῷ στρατοπέδῳ τρεψάμενοι τοὺς Τούρκους, ἐπέκειντο οἱ Παίονες, πλέον ἔχοντες ἐν τῇ μάχῃ, παραγίνονται ἰπποδρόμοι τοῦ βασιλείως, εἰς ἑξακισχιλίους, οὓς πρότερον ἐπέπομφει ἐπὶ φυλακὴν τῆς παριστραίου ²⁹ αὐτοῦ χῶ-

Notulae marginales.

²⁶ In uno, κοινή. ²⁷ In uno, ἐμάχιστο. ²⁸ αὐτοῖς. Sic etiam R. ²⁹ παριστραία. R. ut in c.

ρας, φυλάζοντες τε οίγησους σὺν ταῖς ναυσὶν οἱ Μαίονες, καὶ διακωλύειν τὰ αὐτῶν, ὥστε μὴ ἐπιβαίνειν⁶⁰. Παραγενόμενοι δὲ οὗτοι ἐς τὸν θόρυβον τοῦτον, καὶ ἐς τὴν μάχην, ἐν μέσῳ τε ἐποίησαντο τοὺς Παίονας, καὶ συχνὸς αὐτῶν ἐνταῦθα διέφυγαν. Μετὰ δὲ τρεψάμενοι ἐξέωσαντο τοὺς Παίονας ἀπὸ τοῦ στρατοπέδου ἐς τοὺς τηλεβόλους. Καὶ οὕτω ἐνταῦθα ἡ μάχη ἐτελεύτησεν, ἐσπέρην ἤδη. Βασιλεὺς δὲ ὡς αὐτῷ τὰ πράγματα ἤδη πανήρως ἔχοντα, τοὺς τε νεήλυδας τετρωμένους καὶ ἐς φόβον καθιστάμενους, τὰ στρατεύματα αὐτῷ δρασμῶν τε ἐπιχειρεῖ. Νυκτὸς δὲ γενομένης, παραγγέλλας ἐς τὰ στρατόπεδα συσκευάζεσθαι, καὶ προΐναι, ἥ ἂν αὐτὸς ἐξηγοῖτο, ἀπαχώρει ὑπὸ τὴν νύκτα, καὶ ἐξελκύνων ἐδίδει μὴ οἱ Μαίονες τῷ λοιπῷ στρατεύματι διαθάντες ἐπικέαινον, καὶ σφίσι χαλεπὴ γένοιτο ἡ ἀπαλλαγή, καὶ ἡ ἐπ' οἴκου αὐτῶν κομιδὴ. Καὶ δοκεῖ ἂν μοι καὶ τοὺς Παίονας κατὰ νῶτον γενέσθαι τῷ βασιλεῶς στρατῷ, εἰ μὴ ὁ Χωνιάτης ὑποτροπέμενος, οὐκ εἶς ἐπιδιώκειν ἐπιστάμενος τοὺς Τούρκους, ἐπειδὴν σφίσι κίνδυνος ἐπιστῆ, τότε πολλῶν τῶν⁶¹ μίσῳ σφῶν αὐτῶν γίνεσθαι ἀμείνους ἀεὶ, καὶ ἀνεχομένους⁶² γίνεσθαι. Δοκεῖ δὲ καὶ ὑπὸ τοῦ λοιμοῦ δὲ ἐπεγένετο τοῖς Παίοσι ἐς τὸ στρατόπεδον, καὶ ἐπίεζεν αὐτοὺς πάνυ, ὥστε μὴ διαπνεῦσαι⁶³ ἐπὶ συχνόν τινα χρόνον.

duplo quam sint alias, fieri fortiores, et omnia perpeti. Huc accedebat et pestis, quæ sævissima Pannonum invaserat castra, ut nequiverint longo

Ἰωάννης δὲ αὐτὸς τε ἐτρώθη ἐνταῦθα, καὶ οὐ πολλῶν ὕστερον ἀπέθανε. Δοκεῖ δὲ μοι καὶ τοῦτο μάλιστα αἴτιον γενέσθαι τοῖς Παίοσι τοῦ μὴ ἐπιδιώξαι τὸν βασιλεῶς στρατόν. Ἰωάννης μὲν ἀπελαύνοντος βασιλεῶς, ἐπιβίουσιν οὐ πολὺν τινα χρόνον, μετὰ ταῦτα ἐτελεύτησεν, ἀνὴρ γενόμενος ἄριστος ἐς τὰ πάντα, καὶ ἀπὸ μικροῦ τινος ἐς μέγα δυνάμειος, μεγάλα τε ἀποδειξάμενος ἔργα, πρὸς τε τοὺς Γερμανοὺς καὶ Βοέμους, καὶ ἐπὶ τὰ Παίωνων πράγματα ἀφικόμενος, μέγα εὐδοκιμῶν διεγένετο πρὸς δὲ καὶ ἐς τοὺς Τούρκους οὐκ ὀλίγα ἀποδειξάμενος ἔργα, εἰ μὴ διὰ τὸ πλῆθος τε καὶ ἀρετὴν αὐτῶν, οὐκ ἐδόκει ἂν ποτε περιγενέσθαι τῆς βασιλεῶς δυνάμειος. Καὶ αὐτὸς τε ἔω ἄμα ἐχειρώσατο τὰ τῶν Παίωνων στρατεύματα. Ἀχθόμενων δὲ αὐτῶν τῶν λοιπῶν τῆς Παιονίας δυνατῶν, καὶ οὐκ ἀξιούτων ὑπ' αὐτοῦ ἀρχεσθαι, ὁμοῦ ἐπεκράτει τε τῶν πραγμάτων, ξυνομολογούντων ἤδη κάκεινων, καὶ οὐκ ἔχόντων ὅπως μὴ συγχωρῶσιν ἀνδρὶ εὐδοκιμούντι τε ἀπανταχῇ, καὶ τὴν τε ἀρχὴν ἐπὶ τὸ κράτιστόν τε καὶ ἀφανέστερον⁶⁴ διέποντι. Δοκεῖ δὲ οὗτος ἀνὴρ σπουδῇ τὰ πάντα κατεργάζεσθαι, καὶ ἐν δόξει χρῆσθαι τοῖς πράγματι αὐτίκα, ὅποι ἂν θεοὶ παραγενόμενον. Λέγεται δὲ καὶ ὑπὸ λοιμοῦ ἀπενεχθέντα ἀποθανεῖν. Περὶ δὲ Καπιστράνου τοσόνδε ἐπιστάμενος, μνήμην ποιήσομαι ὡς Βερναρδίνου τοῦ Κανιλίου γενομένου ὁπαδῶς, μεγάλα ἐς

Notulæ marginales.

(49) Mechemet victus, obsidione soluta discedit octavo Idus Augusti, 1456, quadragesimo sexto die

quos miserat jam ante ad custodiendam regionem suam Istro adjacentem: præterea ut obsisterent Pannonum navibus advenientibus ne in terram exire possent. Equites hi advenientes, cum jam ferveret prælium, Pannonum in medium agunt, et plurimos ibidem interficiunt. Deinde cum verterent Pannonum in fugam, eos ex castris pepulerunt, et ad bombardas se recipere coegerunt. Et in hunc modum finis præliandi, cum jam instaret vesper, factus est. Rex cum cerneret res suas propensum accisas esse, fuga una cum exercitu suo evadere enititur. Nam peregrini plerique saucii et timidi erant. Adveniente igitur nocte, jubet ut impedimenta omnia colligant, seque ad profectionem præparent, quo parati et instructi sequantur quocumque eos ducere instituerit. Et tandem noctu fuga sibi consulens abibat (49), cum interim male metueret ne Pannonum cum reliquo exercitu transgressi ipsum persequi statuerent, atque in hunc modum discessus, et in patriam reditus sibi suisque difficilis redderetur. Et sane Pannonum persequendi fugientem hostem admodum cupidi erant: et id fecissent, ni Choniatum eos a persecutione inhibuisset, sciens Turcos, quando discrimen auceps imponderit, **225** Huc accedebat et pestis, quæ sævissima

Joannes quidem eo in prælio vulnus accepit, ex quo haud multo post mortuus est (50). Hæc quidem mihi præcipua causa existisse videtur, quod Pannonum a persecutione hostium abstinerint. Joannes non diu post fugam regis vivens, defunctus est, cum existisset vir optimus, qui ex humili loco ad maximam conscendit potentiam, memabilia designans facinora contra Germanos et Boemos: et in regnum Pannonum succedens, maxima florebat gloria. Præterea præclare rem gessit adversus Turcos, quos putabat, nisi copiis maximis suorum et virtute, superari haud posse. Pannonum regnum, necnon exercitus eorum ipse quoque suscepit. Cum autem ei inviderent reliqui Pannoniæ principes, nec ejus imperia capesserent: tamen brevi effectum est, ut regnum retineret, cum etiam illi invidi confiterentur, regnum esse isti viro committendum, quod non cessaret firmissimum et tutissimum præstare. Apparet autem, virum hunc, quæcumque aggressus est, effecisse, usum et diligentia singulari et celeritate præterea, quod ubicumque occasio affulsisset, continuo præsto fuerit. Sunt qui tradunt, hunc virum peste infectum mortem obiisse. De Capistrano nunc quantum scimus, referemus. Capistranus sectator fuit Bernardini Caudii, qui plurima et magna, quæ pertinent ad religionem Jesu docens, magnam ad gloriam et gla-

a cœpta obsidione.

(50) IV Idib. Septemb. 1456.

⁶⁰ ἀποβ. ⁶¹ τὸ R. ut in c. ⁶² In uno, ἀνατχομ. In al. ἀνατχομ. ⁶³ ἀναπν. ⁶⁴ ἀσφαλέστερον.

ritatem emerant. Nam facile princeps, quantum ad A eruditionem et contemplationem attinet, per universum Occidentem apparuit. Itali in honorem Bernardini demortui festa celebrant, et templa exaedificant, seu heroi. Nec paucae statuæ per Italianam visuntur, quæ consecratæ in honorem hujus viri posite sunt, quasi existerit vir quidam sanctus et divinus. Commemorantur et miracula, quæ vir iste fecerit. Hujus sectator cum foret Capistranus, quem admodum antea explanavimus, et ad plurimas regiones accedens, publice doceret, etiam devenit ad Boemos, qui ea secta videbantur infecti, ut ignem colerent, nec vellent inde recedere, et varam religionem apprehendere. Qui pertinaces cum nolent consentire cum reliquis per universam Boemiam, adveniente Capistrano, continuo cum aliis in eandem religionem commigrarunt. Cum autem sapientia et intellectu plurimum valeret, regi Pannonum familiariter junctus est. Familiaritate ista permotus, regem, **226** ut supra meminimus, in Turcica expeditione curare jovit.

Regem tunc ab Germania accersiverunt Pannonæ, Ladislaum nomine: erat enim nepos regis Sigismundi ex filia. Nam eum petiverunt, cum adhuc foret puer, post obitum Vladislai in Varnensi prælio, missis legatis ad Albertum Sigismundi fratrem (51), qui tutor erat pueri, et in Italianam abductum secum habuit. Siquidem et Albertus iste, C cum esset Germanorum rex, et venisset ad Romanum pontificem, imperator ab Nicolao pontifice declaratus est. Suscepta imperatoria dignitate, in animo habebat bellum inferre Turcis: hunc igitur opibus præpotentem (erat enim imperator) Itali susceperunt, sique honores maximos habuerunt. Puerum, qui Viennæ apud eum morabatur, petiere Pannonæ. Verum imperator Pannonibus puerum tradere cunctatus est (erat enim adhuc puellus) quod ne quid discriminis ei ingrueret, anxius metuebat, Pannonæ itaque unanimi consensu bellum longo tempore cum Alberto gessere. Præterea legatos ire jusserunt ad Romanum pontificem, petentes sibi regem restitui. Quod si facere abnueret, D proflitebantur se non prius posituros bellum, quam regionem ejus omnem misere pervastatam universam in ditionem accepissent. Verum imperator postea Pannonibus cedebat, et puerum ad regnum capiendum misit. Qui ubi venit Budam, et copias Turcorum regis Belgrado ductu Choniatis, submovit, haud diu supervixit; perhibent enim eum veneno sublatum esse a quodam Laurentio Chedrahare (52). Et cum duxisset uxorem regis Galorum filiam, veneno interemptus est, priusquam

Notulæ marginales.

(51) Generum.

(52) Pragæ mortuus est Ladislaus an. 1456, Cal.

τὴν τοῦ κυρίου Ἰησοῦ θρησκείαν διδάξαντος, καὶ αὐτὸς ἐπὶ μέγα δόξης τε καὶ κλέους ἐχώρησεν ἀναπάσσαν σχεδὸν τοὶ τὴν ἐκπέραν, ἐς τὰ πρῶτα ἀνήκων σοφίας τε ἅμα καὶ θεωρίας. Καὶ τῷ μὲν δὴ Βερναρδίνῳ τελευτήσαντι οἱ περὶ τὴν Ἰταλίαν ἀναγούσι τε τιμὰς ὡς ἦρωι, καὶ ναοὺς ἀνοικοδομοῦσι, καὶ ἱερωμένα ἐστὶν αὐτῷ οὐκ ὀλίγα ἀνά τὴν Ἰταλίαν ἀγάλματα, ὡς ἀνδρὶ εὐαγεῖ τε καὶ δαιμονίῳ γενομένῳ. Λέγεται δὲ καὶ θαύματος ἄξια τοῦ ἀνδρός τοῦδε ἀποδεικνύμενα. Τούτου δὲ ὁ Καπιστράνος Ἰωάννης γενόμενος ὁπαδὸς, ὡς εἴρηται, καὶ πολλὴν χώραν ἐπεληλυθὼς, περιήει δημοσίᾳ διδάσκων τῇ τε ἄλλῃ, ἀφίκετο δὴ καὶ ἐς Βοήμους, δοκούντας αἴρειν τὴν τοῦ πυρός θρησκείαν τε ἐς τὰ μάλιστα, καὶ μηδαμοῦ ἐτι συντίθεσθαι τῇ τῶν λοιπῶν ταύτῃ θρησκείᾳ, ἀλλ' ὁμῶς φρονούντας τε καὶ μὴ πειθομένους τοῖς λοιποῖς ἀνά τὴν Βοημίαν ἀδραῆ. Ἐπὶ τούτους ἀφικόμενος ὁ Καπιστράνος, ἐς τὸ τῶν λοιπῶν Βοημῶν δόγμα κατέστησε. Καὶ μέγα εὐδοκιμῶν ἐπὶ σοφίᾳ τε καὶ συνέσει, ἐπιτηδείως τε ἔσχε τῶν Παίωνων βασιλέα. Καὶ διὰ τοῦτο συνσπελάθετο καὶ τοῦ πρὸς Τούρκους πολέμου, ὡς δὴ πρότερόν μοι διεδήλωται.

Βασιλέα δὴ τοῦτον οἱ Παῖονες ἐπηγάγοντο ἀπὸ Γερμανίας ⁶⁰, ἀδελφιδῶν γενόμενον τοῦ Σιγισμούνδου βασιλέως. Τοῦτον γὰρ παῖδα ἐτι ὄντα, κατὰ τὴν ἐν Ἡάρνῃ τελευτῆν τοῦ βασιλέως τοῦ Λαδισλάου, ἐπρεσβεύοντο πρὸς Ἄλβερτον τὸν Σιγισμούνδου τοῦ βασιλέως ἀδελφόν, ὃς ἐπετρέπευε τοῦ παιδὸς, καὶ περιάγων ἐς τὴν Ἰταλίαν, εἶχε μεθ' ἑαυτοῦ. Καὶ γὰρ τοὶ καὶ ὁ Ἄλβερτος οὗτος, βασιλεὺς τῆς Γερμανίας, ὀφεικόμενος ἐπὶ τὸν Ῥωμαίων ἀρχιερέα, αὐτοκράτωρ τε ἀπεδείχθη ὑπὸ Νικόλεω τοῦ ἀρχιερίου. Καὶ ἀπιὼν ἐπὶ τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ, ὤρμητο ἐπὶ Τούρκους στρατεύεσθαι. Οὗτος δὲ μέγα δόλιως ὢν, ἅτε αὐτοκράτορα Ῥωμαίων γενόμενον, ὑπεδέξαντο οἱ ἐν τῇ Ἰταλίᾳ, καὶ μεγάλως ἐτίμησαν. Παρὰ τούτῳ ἐν τῷ βασιλεῖ Βιέννης διατρίβοντα τὸν παῖδα ἤτουντο οἱ Παῖονες. Καὶ ὡς ἐτι παῖδά τε ὄντα, καὶ δαιμαίνων περὶ αὐτῷ, οὐκ ἐδίδου ὁ βασιλεὺς. Καὶ καταστάντες ἐπολέμουν αὐτῷ οἱ Παῖονες ἐπὶ συχνόν τινα χρόνον. Καὶ δὴ καὶ πρέσβεις ἐπὶ τὸν Ῥώμης ἀρχιερέα πέμποντες, ἠξίουσαν σφίσι τὸν βασιλέα ἀποδέυσθαι· εἰ δὲ μὴ, ἐπιόντες, μὴ ἀνεῖναι πολεμοῦντάς τε καὶ θροῦντας τὴν χώραν, ἐς ἃ ἂν ὑπάγωνται σφίσιν ὑποχείριον. Ἐνεδίδου μέντοι ὕστερον, καὶ τὸν τε παῖδα ἀπέπεμψεν ἐπὶ τὴν βασιλείαν. Ὅς ἀφικόμενος ἐς Πούδην, καὶ ἀπὸ Μπελογράδης τὸν βασιλέως στρατὸν ἀπωσάμενος διὰ τοῦ Χωνιάτου, μετὰ ταῦτα οὐ πολὺν τινα χρόνον βίου, ἐτελεύτησε. Λέγεται μέντοι καὶ ὑπὸ τινος Λαυρεντίου Χεδραχαθάρου τοῦ Ἀντισπάρνου κίονειον ἐμπιόντα ἀποθανεῖν. Ἀγόμενος δὲ τοῦ Κελτῶν βασιλέως θυγατέρα, οὐκ ἔφθη τὸν γάμον

Decemb. Sed hic fil. fuit postumus Alberti, et tutor ejus Fredericus Imp.

⁶⁰ Hæc vel similia verba in ms. desiderari patet ex versione, Λαδίσλαου καλούμενον. In R. ut in c.

ποιήσασθαι· ἐτελεύτησε γάρ, πρηνὴ ἀφικέσθαι τὴν γυναῖκα αὐτῷ ἐς τὰ βασίλεια. Τελευτήσαντος μὲν οὖν τούτου, διηρέθησαν οἱ Παϊόνων πρῶτοι ἐς ἀλλήλους, καὶ ἐς διαφορὰν ἀφικομένων αὐτῶν, ἐπεκράτησαν οἱ τοῦ Χωνιάτου παῖδες. Ὀρλίχον γάρ ἡγεμόνα τῆς Παϊόνων χώρας οὐ φαύλης, καὶ ἔχοντα ἀνωμότως πρὸς τὸν Χωνιάτην ἔτι περιόντα, ὡς ἐτελεύτησαν, ἤξιον ὡς ἀνδρὶ γενομένῳ σφίσιν αἰτίῳ μεγάλων συμφορῶν ἐς τοὺς Τούρκους, μήτε τοὺς παῖδας διὰ τιμῆς κικληθῆαι ἐν τῇ συγκλήτῳ, ἐκείνων ⁵³ ἀνοσιώτατον ἡγουμένων τοὺς παῖδας ἐξελαύνειν ἐκ τῆς ἀρχῆς. Ἐνταῦθα τοὺς Χωνιάτου παῖδας ἐν τῇ συγκλήτῳ ἐπηδήσαντας ⁵⁴ τῷ Ὀρλίχῳ καὶ ἀποταμόντας τὴν κεφαλὴν αὐτῷ, οἴχεσθαι. Τοῦτο χαλεπώτατα μὲν δὴ ἐνεγκόντες οἱ Παῖονες, τὸν τε παῖδα τοῦ Χωνιάτου καθείρξαν ἐς τὴν Μπελγρὰδην· μετ' οὐ πολὺ δὲ αὐθις διεπρόξατο, καὶ ἐξεληθὼν, κατέστη ἐς τὴν βασιλείαν Παϊόνων. Βασιλεύς δὲ ἀπεδείχθη, συναιρουμένων αὐτῷ τῶν τοῦ πατρὸς ἐπιτηδείων. Δουκὲ δὲ καὶ χρήμασι πολλοῖς διαπραξάμενος, καὶ ἀνακτώμενος, στρατόν τε ὡς μέγιστον τῶν κατὰ τὴν Παϊόνων χώραν τρέφων, ἐπὶ τὴν βασιλείαν τῶν Παϊόνων χωρῆσαι. Ἰλόκης μὲν καὶ πρῶτα Χωνιάτη διαφερόμενος, καὶ ὕστερον τῷ πατρὶ αὐτοῦ ἐς τὴν βασιλείαν παρεληλυθότι, διενεχθεὶς, οὐκ ἔσακούειν, οὐδὲ πείθεσθαι ἤθελε. Μετὰ ταῦτα δὲ συνέθη αὐτῷ ἐπὶ ῥήτοισι, καὶ ἐπειθέτο. Οὕτω δὲ ἐπὶ τοῦ Χωνιάτου πατρὸς, ἐς τὸν νεώτερον περιελήλυθεν ἡ Παϊόνων ἡγεμονία. Καὶ πρὸς βασιλέα Ῥωμαίων Ἀλβέρτον ἐπολέμει, μεγάλα ἀποδεικνύμενος ἔργα, καὶ Βράγαν τε καὶ Βοέμους ὑπηγάγετο, ὥστε οἱ ἀμφὸς τῆς ἡγεμονίας ὑπηκόους γενέσθαι.

Ἐρρητο δὲ οὖν, ὡς καὶ πρότερόν μοι δεδήλωται, ὁ αὐτοκράτωρ οὗτος Ἀλβέρτος ἐπὶ Τούρκους καὶ Μιχμέτην στρατεύεσθαι. Καὶ παρασκευασάμενος στρατόν, ἐπροσθεύετο πρὸς τοὺς Παῖονας, ὥστε δοθῆναι οἱ διόδον διὰ τῆς χώρας αὐτῶν, καὶ ἀγορὰν παρέχεσθαι αὐτῷ τοὺς Παῖονας προαγορεύων. Οἱ δὲ ἐπικληρόμενοι ἐν σφίσι αὐτοῖς, ὡς ἦν ἐπικρατήσωσι τῆς Θράκης, καὶ ἐπὶ μέγα χωρῆση δυνάμεως, ἐπανιῶν καταστρέφεται σφῶς, οὐκ ἔφθασαν διδόναι αὐτῷ ἔχοντες εἶναι διεξιέναι διὰ τῆς χώρας. Οἱ μὲν δὲ οὕτω λέγουσι γενέσθαι· οἱ δὲ αὖ λέγουσι τοὺς Παῖονας ἀποκρίνασθαι τῇ μὲν προσθείῃ λόγους ἐπεικτεῖς· ὑποστρεφόντων δὲ τῶν πρέσβειων ὑπόσαντες ⁵⁵ ἄνδρας κατὰ τὴν ὁδόν, ἧ ἔμελλον διεξιέναι, ἀνελεῖν αὐτοὺς ἅπαντας. Καὶ οὕτω τραπομένῳ τοῦ αὐτοκράτορος Ῥωμαίων ἐς τὴν τῶν πρέσβειων ἔρσυναν, αὐθις ἐς πόλεμον καταστάντας, φέρειν ἀλλήλους. Ταῦτα μὲν δὲ οὕτω γενέσθαι λέγεται ἀπὸ τῶν Παϊόνων ἐς τοὺς Γερμανοὺς τε.

Notiæ marginales.

(53) Udaitichum.

(54) Matthiam.

(55) Viennam adierunt.

nuptias celebrare quivisset; nam mortuus est antequam uxor in regnum ejus veniret. Hoc e numero viventium subtracto, dissensio inter Pannoniæ proceres exorta est. At in ea discordia victores evasere filii Choniatis. Orlichus enim princeps regionis in Pannonia haud pœnitendæ, cui intercesserant inimicitia cum Choniatae adhuc superstite, censebat filios Choniatis non in senatoria dignitate collocandos: ut quorum pater maximarum ipsis contra Turcos dimicantibus auctor calamitatum exstiterit. Pannonæ contra, impium ducebant Choniatis filios regno et magistratu expelli. Filii igitur Choniatis insurgentes contra Orlichem (53), in curia caput ejus amputarunt, et abierunt. Factum hoc Pannonæ indignissime ferebant, et Choniatis filium (54) in vincula conjecerunt, et quo majore custodia asservaretur, vinctum Belgradum deportarunt (55). Verum is haud **227** multo post effecit, ut vinculis exemptus, in regiam dignitatem subveheretur. Nam rex creatus est, adjunctus fideli opera paternorum antecorum. Etiam plurimum ad regnum parandum contulit, quod opibus exercitum sibi conciliavit, eumque in Pannonum regione aluit. Et in hunc modum insigne regiae dignitatis decus acquisivit. Hocce (56) cum jam antea discordiam fovisset adversus Choniatem, et deinde inimicitias suscepisset cum filio ejus qui regno potitus erat, recusabat novo regi obedire. Verum non multo post eum intercessisset pactum, regis imperium admittebat. In hunc modum regnum delatum est ad Choniatis filium juniorem. Illic bellum gerebat cum Alberto (57) Romanorum Imperatore, magna edens ubique militaris virtutis opera. Pragam et Boemiam subegit, ut jam utraque regna ei parerent.

Albertus Romanorum imperator in animo habebat, armis petere Mechemetem Turcorum regem. Contractis igitur copiis, legationem mittebat ad Pannonæ, petens ut se sinerent suas copias per ipsorum regionem ducere, et comitatum præberent. Pannonæ autem comitiis habitis inter se collocti erant, si domuisset Thraciam, et magnam potentiam sibi peperisset, fore ut reversus etiam Pannoniam subigere conaretur. Quapropter responderunt, se nequaquam voluntarios transitum per suam regionem præstare. Quidam perhibent, Pannonæ sic decrevisse. Verum sunt qui tradant, Pannonæ benigne respondisse legatis. Ceterum legatis revertentibus ad regem, a quo missi erant, subornarunt viros qui eos in via qua profecti erant, ex insidiis adorirentur, et necarent. Quod quidem contigit. Imperator cum ad inquisitionem legatorum converteretur, effecit ut iterum bellum inter ipsos exoriretur, et graviter se mutuo affligerent.

(56) Hoës, qui et Nicolaus Vilachius.

(57) Al. Friderico.

⁵⁶ ἐκείνῳ τε ἀνοσιώτατον ἡγουμένους. ⁵⁷ ἐπιπηδήσαντας. Sic etiam R. ⁵⁸ ὑπόσαντας. Sic in uno, in al. ut c.

At hæc quidem a Pannonibus contra Germanos et Albertum imperatorem facta esse traduntur : quæ profecto paucis annis intercedentibus contigere. Propter istam discordiam ferunt Romanum pontificem Pium II Mantuæ egisse, vocantem Iberorum et Gallorum reges, et duces magistratusque per Italiam, præterea duces Germanorum et Pannonum. Egressus Roma Mantuam, quo concilium indixerat, ibi ibidem concelebrabat. Huc conveniebant Occidentalium regum et principum legati, et consultabatur quomodo Turcorum rex Mechemetes foret debellandus. Singulos legatos regum et principum, quorum auctoritate missi erant, sententiam expromere jubebat. Quidam pecuniam, quidam milites se in eam expeditionem **228** collaturos pollicebantur. Decretum est, ut decima reddituum omnium, et quinquagesima pars eorum quæ ad clerum redirent, in istam expeditionem contribuerentur. Ordinatum est, ut pecunia quæ hinc colligeretur, recondere-
 tur, necnon viri huic negotio destinati sunt. Secundum hæc conclusum est, ut Germani cum Pannonibus in gratiam redirent. Miserunt ad concordiam istam constabillendam Bessarionem cardinalem Trapezuntium, qui princeps ejus legationis facile omnes excellebat. Missi sunt utrinque legati, quorum opera concordia inter ipsos componeretur et discordia pelleretur. Legati quidem alii alio ire jussi sunt, ut reliquos cohortarentur ad capessendum bellum contra Turcos. Hæc quidem sub Pio Pontifice contigerunt, cum eniteretur nequaquam antecessoribus suis esse inferior. Etenim capta Constantinopoli, concilium agitabat Nicolaus V et longa oratione habita Occidentales principes hortabatur, ut bellum Barbaro inferrent. Verum haud multo post obiit mortem, cum ea adhortatio haud dum ad rem esset collata. Eusebius autem sive Pius, ubi pontificatum suscepit, semetipsum gravissimo jurejurando illigavit, et litteris significavit, ut classis Neapoli pararetur ad Turcicam expeditionem : nam Alphonsus creatus erat dux contra Barbaros. Litteras has ubi accepit Parthenopes rex, triremes decem in Barbarorum regionem missas, initium faciens Turcici belli. Hæc quidem solæ, nec plures, appulere Rhodum. Unde solventes, ferebantur contra regionem regis Asiæ maritimæ. Aliquantulum damni invexere Barbari regioni; nam accedentes subjecerunt Lemnum, quam ea tempestate rex tenebat. Postea in ditionem acceperunt Imbrum, et reliquas Ægæi maris insulas. Scyrum enim et Scopelum, necnon reliquas insulas, Byzantio capto ad Venetos transisse constat, qui eas tenuere. Cui autem per integrum annum triremes illæ hinc inde oberrassent, nihil sane memorabile fecerunt. Præterea cum triremes aliæ nullæ ab Italia submitterentur, et ipsæ in Italiam

α και ⁶⁸ αὐτὸν βασιλέα Ἀλβερτον. Ταῦτα μὲν ἐν ἑτα-
 σι πάνυ ὀλίγοις ἐγένετο. Διὰ δὴ ταύτην τὴν διαφο-
 ράν, γενέσθαι τὴν ἐν Μαντῷ τοῦ Ῥωμίων ἀρ-
 χιερέως διαίταν ⁶⁹. Προσκαλεσάμενον ⁷⁰ τοὺς τε
 Ἰβήρων, καὶ Κελτῶν βασιλέων, καὶ ἡγεμόνων, καὶ
 Γερμανῶν, καὶ Παίωνων, καὶ τῶν κατὰ τὴν Ἰτα-
 λίαν ἡγεμονειῶν καὶ πολιτειῶν, καὶ ἐπεξεληθῶν ἀπὸ
 τῆς Ῥώμης ἐς Μαντῶν, τὴν σύνοδον ἐποιεῖτο, ἣ δὴ
 συνελέγοντο ἅπαντες οἱ τῶν ἐσπερίων βασιλέων
 τε καὶ ἡγεμόνων πρέσβεις, προέθετο περὶ τῆς Μεχ-
 μέτεω βασιλέως Τούρκων καθαιρέσεως, καὶ ἐκέλευε
 γνώμην ἀποφαίνεσθαι ἕνα ἕκαστον τῶν παρόντων
 πρέσβεων, ὑπὸ τῶν σφετέρων βασιλέων τε καὶ ἡγε-
 μόνων. Καὶ ὑπέσχοντο δὴ ἐνταῦθα οἱ μὲν αὐτῶν
 χρήματα, οἱ δὲ καὶ ἀνδρας συμβαλέσθαι ἐς τὸν
 πόλεμον τόνδε. Ἐνθα δὴ τὴν δεκάτην τῶν προσ-
 ὄδων ἐδέδοκτο ⁷¹, καὶ μὴ ἐξελέσθαι πάντων τῶν εἰς
 τὴν ἱερατεῖαν τιλοῦντων. Καὶ ἅττα δ' ἂν τῶν χρη-
 μάτων συναθροισθῆ, ἐς τὸν πόλεμον τοῦτον ἀπο-
 τάττεσθαι, καὶ οὕτω ἀνδρας ἐς τὰ τοιαῦτα ἐτάξι-
 το. Μετὰ δὲ ἐδόκει τοὺς Γερμανοὺς τοῖς Παῖσι
 διαλλάξαι. Καὶ ἐπιπέμποντες ἀνδρας τῶν παρὰ
 σφίσι ἐλλογίμων, τὰ πρῶτα φερόμενον, Βησσα-
 ρίωνα, καρδινάλιον, τὸν ἀπὸ Τραπεζούντος, ἐπρε-
 σβεύοντο παρ' ἀμφοτέρους, ὥστε διαλλάξαι τούτους
 ἀλλήλοις, καὶ τὰς διαφορὰς καταλύειν. Καὶ ἄλλου
 ἄλλη διέπεμπον ἐπὶ τοῖς παρούσι πράγμασι, πι-
 ρακαλοῦντες συμβαλέσθαι ἐς τὴν ἐπὶ τοὺς βαρβάρους
 πόλεμον. Ταῦτα μὲντοι τῷ Πίῳ ἀρχιερεὶ ἐπε-
 ποιήτο, ἀμιλλωμένῳ ἐς τοὺς προτέρους αὐτοῦ ἀρ-
 χιερεῖς. Καὶ γάρ τοι καὶ ὁ Νικόλεως, ἀλούσης τῆς
 Βυζαντίου πόλεως, σύνοδον ἐποιεῖτο, προτρεπόμενος
 τοὺς πρὸς ἐσπέραν ἡγεμόνας ἐπὶ τὴν βάρβαρον,
 καὶ λόγον συχνὸν ποιούμενος παρεκάλει. Οὐ πολλῶ
 δὲ ὕστερον ἐτελεύτησεν, ἀτελῆ καταλιπὼν ταύτην
 αὐτῷ τὴν ἀπόδειξιν. Ταῦ δὲ Εὐσεβίου ἀρχιερέως
 μετὰ Νικόλεω τὴν ἡγεμονίαν παραλαβόντος, ὄρκον
 ποιήσασθαι ⁷² ἰσχυρότατον, καὶ ἐν γραφῇ παραδι-
 δόντα, ἀρτίεσθαι μὲν ναυτικὸν ἀπὸ Νεαπόλεως. Τὴν
 γάρ τοι Ἀλφόνσον στρατηγὸν ἐλέσθαι ἐς τὸν ἐπὶ
 τοὺς βαρβάρους πόλεμον. Καὶ ταύτην ἀνελομένου
 τῶν Περθενόπης βασιλέως, ἐκπέμψαι τριήρεις
 δέκα ἐπὶ τὴν τῶν βαρβάρων χώραν, ὥστε ἀρχὴν
 ποιούμενος τῆς ἐξόδου. Ταύτας μὲντοι τὰς ναῦς καὶ
 οὐδὲν ὕστερον πλείους ἐξενέθη ἀφικέσθαι ἐς Ῥόδον,
 καὶ ταύτη ὀρμισσάμενας, ἐντεῦθεν ὠρμησθαι ἐπὶ
 τὴν βασιλέως χώραν, καὶ τῆς Ἀσίας παράλιον καὶ
 δρᾶσαι μὲν ⁷³ ὀλίγα ἅττα τῆς βασιλέως χώρας,
 ἐπιπλέοντας δὲ καταστρέψασθαι τὴν Ἀἴμνον, ἔχον-
 τος ταύτην τοῦ βασιλέως. Μετὰ δὲ ταῦτα Ἴμβρον,
 καὶ τὰς λοιπὰς τῶν ταύτη νήσων ἐν τῷ Αἰγαίῳ.
 Τὴν γάρ τοι Σκύρον καὶ Σκόπιλον, καὶ τὰς ἄλλας,
 ὡς ἐάλω Βυζαντίον ὑπὸ βασιλέως, ἐπὶ Οὐνετοῦς
 ἐτρέποντο, καὶ ἔσχον ταύτας. Ἐνιαυτὸν δὲ περι-
 πλέοντες τὸ Αἰγαίον αὐταὶ αἱ τριήρεις, οὐδὲν τοι

Notulæ marginales.

⁶⁸ αὐτῶν. R. ut in c. ⁶⁹ μετὰ, in ep̄ ut c. In al. μὴ προσκ. ⁷⁰ τῶν τε R. ut c. ⁷¹ R. κοινῇ ἐξ.
⁷² In uno. ὄρκον. ⁷³ In uno, ὄρκον.

ἀξιόν λόγου ὑπεδείκνυντο. Καὶ ὡς οὐδὲν ἔτι ἐπέ-
 πλει ἀπὸ Ἰταλίας, αὐθις ἐπέπλεον ἐπὶ Ἰταλίαν,
 σκεδασθέντες ταύτη ἀνά τὰς πόλεις. Καὶ Εὐσεβίῳ
 μὲν ¹⁴ τῷ ἀρχιερεὶ ἐς τὸδε ἐτελεύτα ἡ πηρα-
 σκευή· μετὰ δὲ Πίος ὁ ἀρχιερεὺς, ὡς ἐπὶ τὴν ἡγε-
 μονίαν ἀφίκετο, τὴν ἐν Μαντιῇ διαίταν ἐποίησατο,
 ἅτε δὴ κατάστασιν τε καὶ σύλλογον περὶ τῶν καθη-
 κόντων αὐτῷ πραγμάτων ἐς τὴν ἐπὶ βασιλέα Μεχ-
 μέτην πόλεμον. Βησαρίων μὲν δὴ ἐπὶ Παίονας ἀφι-
 κόμενος καὶ ἐς Γερμανούς, τὰ τε ἄλλα διελέχθη,
 καὶ τὴν πρὸς ἀλλήλους διαφορὰν καταλύειν πειρώ-
 μενος, οὐχ' οἷός τε ἐγένετο, ἐς ταυτὸ ἄμφω ξυνα-
 γαγῶν, διαλλάξαι. Ἀλλὰ ἀπρακτος μὲν ἀπεχώρει
 ἐδόκει δ' αὐτοῖς ἀπὸ Ἰταλίας ὠρμημέναις τὸνδε
 σφᾶς ἀρασθαι τὸν πόλεμον ἀπὸ τῆς ἡπείρου. Ταῦτα
 μὲν ἐς τοσοῦτον ἐγένετο κατὰ τὴν ἐν Μαντιῇ διαί-
 ταν. Εἶμι δὲ ἐπ' ἐκεῖνα τοῦ λόγου, ὅθεν ἐπὶ τοσοῦτον

τοῦ γὰρ τοι ἐπιγινομένου θέρους ἀπέχρη μὲν τῷ
 βασιλεῖ Μεχμέτῃ κικῶς πράξαντι ἐς τὴν ἐπὶ
 Παίονας ἑλευσιν ἡσυχίαν ἄγειν· στρατεύματα δὲ
 ἐπεμπεν ἄλλη τε καὶ ἐπὶ Σκενδέρην τὴν Ἰθάνω
 παῖδα. Ἐφ' ὃν ἐὴ καὶ ὁ πατήρ στρατεύσάμενος,
 καταστρέψασθαι οὐχ' οἷός τε ἐγένετο. Ἰησοῦν δὲ τὸν
 Βρενέζειω παῖδα ἀπέδειξε ¹⁵ στρατηγόν, παραδούς
 τό τε ὑπὸ Φερβῶν στρατεύμα, καὶ τὸ παρὰ Ἀξίν,
 καὶ τὸ ἀπὸ Θετταλίας. Ἠγουμένου δὲ Ἰησοῦ τοῦ
 Βρενέζειω, ἐσέβαλλε πρὸς τὸν Ἴόνιον τῆς Μακεδονίας
 γῶρον, καὶ ἐδήου τὰ πολλὰ αὐτῆς. Σκενδέρης δὲ
 οὗτος διαπρεσβευσάμενος πρὸς τὸν Ῥώμης τε ἀρ-
 χιερεία, καὶ πρὸς βασιλέα Ἀλφόνσον τὸν Παρθενό-
 πης, ἐπιτηδείως τε ἔσχε καὶ συνήθως τῷ βασιλεῖ
 τούτῳ, δι' ἃ δὴ καὶ τὴν πρὸς βασιλέα πόλεμον τὴν
 τε Κρούην πηρέδωκε τούτῳ τῷ βασιλεῖ, καὶ ἡξίου
 αὐτῷ ὑπήκοον εἶναι. Ἐνθα δὴ καὶ στρατὸν πεζὸν
 ἱκανὸν διαπορθμεύσας ὁ Παρθενόπης οὗτος βασιλεὺς
 ἀπὸ Ἰαπυγίας ἐς Ἐπίδαμνον, καὶ ἄρχοντα τῶν
 παρ' ἐαυτῷ ἑλλογιμῶν ἕνα στρατηγόν, ἐπὶ τὴν
 βασιλέως ἐληίζοντο χώραν. Μετὰ δὲ καταστάντας
 ἐπολιόρκουν πολίχνην Σφετόην καλουμένην, ἐξελεῖν
 βουλόμενοι. Ἐνταῦθα πυθόμενος παρὰ τῶν σφετέ-
 ρων Ἰησοῦς ὁ Βρενέζειω, καὶ παραλαβὼν τοὺς ἐς
 τὸν Ἀξίν ἰπποδρόμους, καὶ Παραβοῖων στρατὸν,
 καὶ τὴν ταχίστην ἐπειγόμενος, ἄλλην ἢ αὐτοὶ ἐφύ-
 λαττον οἱ Ἰταλοὶ, καὶ ἐπεισπαγῶν ἄφνω, διέφθειρε
 σύμπαντας τοὺς Ἰταλοὺς. Σκενδέρης μὲντοι, ἔτυχε
 γὰρ ἀπὸν τότε, οὐδοτιοῦν παθῶν δεινόν. Ὑστερον
 μέντοι οὐ πολλῷ Σκενδέρης διαβάς ἐς Ἰταλίαν,
 ἀφίκετο ἐς τὴν Παρθενόπης βασιλέα. Καὶ αὐτὸν
 ὑποδεξάμενος, τὰ τε ἄλλα ἐτίμησε, καὶ ἐς τὸν
 Ῥώμης ἀρχιερεία ἀπέπεμψε φιλοφρονησάμενος.
 Μετὰ δὲ ταῦτα χρήματα ἱκανὰ παρεχόμενος αὐτῷ,
 ἀπέπεμπεν ἐπὶ τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ. Οὗτος μέντοι
 ἐπανιών, ἐπὶ τῆς χώρας αὐτοῦ ἐπέμενεν ἐπιόντα
 τὸν βασιλέως στρατὸν, καὶ ἐρυμνὴν οὖσαν τὴν χῶ-

A rediere : et navales milites, qui in illis erant, per
 Italiae urbes dispersi sunt. Hunc finem habuit Eu-
 seabii sive Pii apparatus bellicus. Deinde etiam Pius
 pontifex, ubi primam pontificatum sus, cepit concilium
 Mantuae celebravit : in quo nihil aliud actum,
 quam quomodo Mechmetes Turcorum imperator
 esset domandus. Bessarion cum ad Pannonias et
 Germanos venisset, mandata quae acceperat, iis
 enarravit. Cum institueret discordiam, qua inter se
 laborabant, dissolvere, **229** et concordiam indul-
 cere, nihil efficere quivit, quamvis in unum locum
 eos contraxisset. Verum re infecta discedebat. Tan-
 dem visum est, ut ex Italia profecti Turcorum terra
 aggredierentur. Haec quidem hactenus Mantuae in
 concilio gesta sunt. Nunc tempus est ut redeam ad
 illum sermonem unde ad hunc digressus sum.

B στρατόμην, ἐς τοσοῦτον διαξίων τὸν λόγον.

Ea aestate quae insequiebatur, praecclare secum
 actum putabat Mechmetes, qui inauspicato rem
 gesserat cum Pannonibus, quod quietem agere
 posset. Misit igitur partem exercitus contra Scen-
 derem Ibanis filium, quem pater, quamvis saepius
 eum debellare cecepisset, vincere nequivit. Jo-
 suen (58) filium Brenezis constituit ad id bellum
 ducem, cui tradidit exercitum, qui Pherrhis erat,
 et cum qui erat apud Axium flumen, necnon
 Thessaliae exercitum. Duce autem Josue incur-
 sionem faciebat versus Ionium Macedoniae, et
 pleraque istius depopulatus est. Scenderes lega-
 tionem misit ad Romanum pontificem, et ad regem
 Parthenopes Alphonsum, nam regi huic admo-
 dum charus et familiaris erat, quia propter bellum
 Turcorum invidens isti regi Crojam assignarat,
 eamque huic subditam esse volebat. Transportavit
 igitur ibi rex Parthenopes Alphonsus ab Japygia
 pedestrem exercitum magnum in Epidamnum,
 cui praefecit ducem de suis virum prudentem : et
 regis regionem evastabant. Postea conjunctis co-
 piis obsidebant urbem Sphetoam (59) nominatam,
 volentes eam expugnare. Josue Brenezis filius cum
 intellexisset in quam necessitatem venissent Spheto-
 enses (60), accipiens equites qui erant in Axio,
 et Pereshiorum exercitum, citato agmine profici-
 scens, alia via, non ea in qua Itali excubias agebant,
 subito adveniens, Italos omnes ad internecionem
 occidit. Scenderes vero, ut qui absuisset, mali
 nihil passus est. Nec multo post Scenderes iste
 venit in Italiam ad Parthenopes regem Alphonsum.
 Qui excepit eum honorifice et benigne tractavit ;
 eumque ad Romanum pontificem misit, ut et ab
 ipso aliquid honoris consequeretur. Postea eum
 ei opes dedisset maximas, eum ad principatum
 suum remisit. Ille igitur reversus ad principatum
 suum, expectabat regis exercitum hostiliter ad-

Notulae marginales.

(58) Sinam alii vocant, alii Aenem.

(59) Sphetgradum.

¹⁴ In uno, μέντοι. ¹⁵ In al. ὅπ.

(60) Sphetgradenses.

cuntem. Verum se in loco tenebat munitissimo. Habens autem secum exercitum, quem de sua regione conscripserat, iter per montes faciebat. Uxores et liberos in loca munitissima deponens, ipse hinc inde cum exercitu vagabatur, ut defenderet regionem: semperque præsens erat ubicunque ejus opera desiderabatur. Et quidem copiae pedestres et equestres in Scenderis 230 regionem incursionem faciebant, prædâs pecorum et aliarum rerum agere hand cessabant. Et diu in ea morantes, omnia corrumpabant, cum non cunctarentur ædificia et villas incendere. Tandem cum satis exastata esset regio, exercitum abduxit, cum nihil sane memorabile designasset. Scenderes quidem arcem juxta Epidaurum, quæ spectat Ionium, ædificavit. Est autem eo loci Chersonesus et Isthmus brevis, complectens tria stadia: hunc muro cum undiquaque esset amplexus, non paucos Albanos in eam regionem transtulit, ut ibi habitarent. Præterea urbem admodum communivit, ut si quid novi ingrueret ab regis exercitiibus, ibi potius quam alibi obsideretur. Nam si non posset resistere, aut par esse copiis regis, superesset tutissimum effugium, videlicet, ut inde se proriperet in mare, et quo vellet adnavigaret. Exercitus igitur regis cum accessisset ad istam regionem, nec urbem quam oppugnabat, capere posset, domum reversus est.

Isto anno quo in militiam profectus erat contra Scenderem Mechemetes, nihil aliud actum est. Appetente autem æstate, viros de janis suis primarios misit ad principes et reges tributarios, quos evocabat ad liberorum suorum circumcisionem, quam purgationem vocant. Accersivit et regni sui principes, urbium præfectos, satrapas ducesque, et milites quotquot mercede conducti penes hunc regem stipendia faciebant. Cum ad eum convenissent exercitus Adrianopolim, circumcisionem, quam ipsi purgationem putant, liberorum suorum peragebat. Munera capiebat magnifica ab magistratibus et satrapis. Conventus ille frequentabatur extra urbem in campo juxta insulam: omnes sub divo agebant, præter regem et principes. Nuptiæ hæc (sic enim appellant quoque circumcisionem) creduntur ipsis optimæ eorum omnium quæ ad vitam pertinent. Quilibet contendit in iis nuptiis aliquod proponere ludicrum. Nec pauca ludicra in circumcisione regionum liberorum exhibentur: viri erecti, insistentes equis, nulla externa ope se tenentes, manent immoti, equis in cursum effusis. Omitto commemorare funambulos: nam in ista arte Turci reliquos mortales longe superant. Saltantes etenim incedunt per funes suspensos, et per eos currere possunt quam citissime. Innumera quedam alia admiratione digna faciunt, euntes super his per gladios strictos, et redeuntes. Hæc quis quotidie cernat in foro quod Tactalem nominant, ubi et funambuli ludicra sua

Notulæ marginales.

Α ραν κατεῖχεν ἔχων τὴν στρατὸν μεθ' ἑαυτοῦ τὸν ἀπὸ τῆς χώρας, διήκει διὰ τῶν ὄρεων περιῶν τῷ στρατῷ. Καὶ τὰς τε γυναῖκας καὶ παῖδας ἐς τὰ ἐρυμνὰ εἰσένεγκάμενος, αὐτὸς περιήκει, ἔχων περὶ τὴν φυλακὴν τῆς χώρας, ὅποι δέοι παραγενόμενος. Καὶ ὁ μὲν στρατὸς καὶ οἱ ἵπποδρομοὶ ἐπέδραμον τὴν χώραν, καὶ ὑποζύγια λιτῶν, καὶ χρόνον τινὰ συχνὸν διατρίψας, ἐπήκει πᾶσαν τὴν χώραν ἐμπικρῶν καὶ διαφθείρων. Ὡς δὲ ἱκανῶς εἶχεν αὐτῷ ἐς τὴν τῆς χώρας διαφθορὰν, ὁ στρατὸς ἀπήλαυνεν, οὐδὲν τοι πλέον διάπραξάμενος. Ὁ μὲν οὖν Σκενδέρης οὕτως ἄκρην τὴν ἐς τὸν Ἰόνιον περὶ Ἐπίδαυρον ἀποκόμει. Χερρόνησος δ' ἐστὶ, καὶ ἰσθμὸς βραχὺς ἀμφὶ τρία στάδια· τοῦτον τειχίσας, ἐσφικίζεν ἐς τὴν χώραν ταύτην οὐκ ὀλίγους τῶν Ἀλθανῶν, καὶ ἐκράτυνε τὴν πόλιν ὡς ἂν τι νεώτερον καταλαμβάνη αὐτὴν ἀπὸ τῶν βασιλέως στρατῶν ὡς ἐπιῶν, πολιορκοῖτο ἐν ταύτῃ τῇ χώρᾳ· ἐπειδὴν δὲ μὴ ἀντέχειν οἷός τ' ἦ, ἐμβητόμενος ¹⁶ ἐς τὴν θάλασσαν, καὶ ἀποπλευτούμενος ἢ δὴ προχωροῖη. Ὁ μὲν οὖν στρατὸς ἀφικόμενος ἐς τὸν χώρον τοῦτον, καὶ πειρασόμενος, ὡς οὐδὲν σφίσι προσχώρει ἢ τῆς πόλεως αἵρεσις, ἀπήλαυνεν ἐπ' οἴκου. Καὶ τῷ ἔτει τούτῳ οὐδὲν τοι πλέον ἐγένετο βασιλέα Μεχμέτην ἐς ἐκτετρατείαν φέρον.

regionem, nec urbem quam oppugnabat, capere

Τοῦ δ' ἐπιγενομένου θέρους ἐπιπόμψει μὲν καὶ τῶν θυρῶν αὐτοῦ ἀνδρας ἐπιλέκτους ἐπὶ τοῖς ὑποτελεῖς αὐτοῦ ἡγεμόνας τε καὶ βασιλεῖς, ἐπικαλούμενος ἐς τὴν τῶν παίδων αὐτοῦ κάθαρσιν· μετεπέμπετο δὲ καὶ τοὺς τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ ἀρχοντας τῶν πόλεων καὶ ὑπάρχους, καὶ τοὺς τε στρατηγούς, καὶ στρατιώτας, ὅσοι ἐπὶ μισθῷ στρατεύονται ἄμω τῷ βασιλεῖ. Ὡς δὲ παρῆν αὐτῷ τὰ στρατεύματα ἐς Ἀδριανούπολιν, τὴν τε περιτομὴν, ἣν δὴ νομίζουσι κάθαρσιν, ἐποιεῖτο τῶν παίδων αὐτοῦ, καὶ δῶρα προσῆει αὐτῷ μεγάλα ὑπὸ τε τῶν ἀρχόντων καὶ τῶν ἡγεμόνων. Ὁ μόντοι σύλλογος ἐγγόνει ἐκτὸς τῆς πόλεως ἐν τῷ πεδίῳ κατὰ τὴν νῆσον. Ὑπαίθριον δὲ διετέλουν πλὴν βασιλέως τε καὶ ἡγεμόνων. Ὁ δὲ γάμος οὗτος νομίζεται μὲν κράτιστος τῶν ἐς τὴν βίον σφίσι περιοικόντων ¹⁷. Καὶ παιδιὰν καθιστάτιν ἐν τούτῳ κατὰ δύναμιν ἕκαστος. Καθίσταντο δὲ καὶ ἐς τὴν τῶν βασιλέως παίδων περιτομὴν καὶ γάμον τόνδε, παιδιὰν· ἄλλα τε οὐκ ὀλίγα, καὶ δὴ καὶ ἀνδρας ὀρθοὶ ἐπὶ ἵππων ἀνά κράτος ἐλαύνοντες ἐς τὸν δρόμον τοὺς ἵππους, καὶ οὐδαμῶς ἐπισχόντες, ἐπειδὴν θέωσιν. Ἐκαίνο μὲν τοι παρῆσω τῶν σχινοβατῶν, ὡς ὑπὲρ τὰ ἄλλα γένη Τουρκοὶ δεινοὶ εἰσι τὴν τέχνην ταύτην, ὥστε καὶ πεπεδημένους πορεύεσθαι ἐπὶ τῶν σχοινίων, καὶ τοὺς ὀφθαλμούς, ὑποθεῖν ἐπὶ τούτων ὡς ἂν δύνωνται ἰσχυρότατα, καὶ ἐπὶ τούτων μυρία ἐργαζομένους θαύματος ἄξια, ἐπὶ ξιφῶν διόντας τε καὶ ὑποστρεφομένους. Ταῦτα μόντοι καθ' ἑκάστην ἐς τὴν Τακταλή ἀγορὰν καλουμένην ἴδοι ἂν τις γιγνόμενα, καὶ τοὺς σχινοβά-

¹⁶ ἐσθητόμενος. Sic etiam R. ¹⁷ προσηκόντων. In u. περιηκ. in ul. ul c.

τας. Γένος δέ ἐστι τοῦτο παρ' αὐτοῖς καλούμενον **A** Τάμπεζιν, μετιόντας ⁷⁸ τὴν τέχνην ταύτην, καὶ παραπλήσια τούτους ἴδοι ἂν τις καὶ ἀλλήλους ἐργαζομένους ἐς ταύτην τὴν ἀγοράν, ἐνθα τὰ γυμνάσια νομίζεται ταύτης τῆς πόλεως. Τὰ δὲ ὑπὸ γῆν θάπτειν τὸν παῖδα, ἐκ τοῦ κάκειθεν διαλεγόμενου συνιέναι τε ἂν, ὃ τι ἔροιτο αὐτὸν, καὶ ἀποκρίνασθαι, πῶς οὐκ ἐν θαύματι ποιοῖτο ἂν τις τοιαῦτα καθαρῶν; Ἄλλὰ τὰ μὲν ἄλλα ὑπὸ δυνάμειος τινος μείζονος ἀποτελούμενα ἐλάσσω ἐστὶ τῶν διόντων ὁρόμῳ ἐπὶ τῶν σχοινίων. Ἐγένοντο ἄλλαι ⁷⁹ παιδιαὶ κατὰ τὴν περιτομὴν ταύτην, ἐν ἧ Μεχμούτης, ὁ τοῦ οἴκου ἡγεμῶν, καὶ ἅμα τῆς Εὐρώπης στρατηγός, τοῖς δώροις ὑπερβάλλεσθαι πάντας, τοὺς τε βασιλεῖς ἅμα καὶ ἡγεμόνας τῶν θυρῶν. Οὗτος δὲ ὁ Μεχμούτης ⁸⁰, παῖς Μιχαήλου γενόμενος, Τριβαλλός μὲν **B** ἐστὶ τὰ μητρόθεν, Ἕλληνας δὲ τὰ πατρόςθεν, καὶ παῖδα ἔτι ἦντα, σὺν τῇ μητρὶ ἴοντα, ἀπὸ Νεβοπρίδου ⁸¹ εἰς Σπενδερόθην, οἱ ἵπποδρόμοι τοῦ βασιλέως καταλαβόντες ἐν τῇ ὁδῷ ⁸² ἡγουμένου, ἀπήγαγον πανοικί τούτους παρὰ βασιλέα. Λαβὼν δὲ τὸν παῖδα ἐς τὸν κοιτῶνα αὐτοῦ βασιλεύς, μέγαν τε ἀπέδειξεν ἐν ἀκαρεῖ, καὶ ἵπποκόμον ἐν βραχεῖ ποιησάμενος, μετὰ ταῦτα ἡγεμόνα τῶν θυρῶν ἀπέδειξεν. Ἐπειτα μὲν οὖν Ζάγανον τὸν ἐκυτοῦ κηδεστήν ἐξήλασεν ἐκ τῆς τιμῆς. Τὰ πάντα οὗτος ἐγένετο. Ἐγεγοναι δὲ οὗτος οὐδεὶς πω πρότερον ἐς τόνδε τῶν ἐπὶ ταῖς Ὀτουμανίδων θύραις ἡγεμόνων, μεγάλων λεγομένων γενέσθαι.

Λέγεται μὲν γὰρ καὶ Χαραϊτήνην, καὶ Ἀλίην **C** τὸν παῖδα μεγάλους γενέσθαι, ἐν τε ταῖς Ἀμουράτεω τοῦ Ὀρχάνεω, Πιαζήτεω τοῦ παιδὸς αὐτοῦ θύραις, ἀλλ' οὐδεὶς πω ἐς τήνδε τὴν δύναμιν καὶ τὴν χώραν τούτου ἀφίκετο. Οὗτος μὲν οὖν τὰ πρῶτα τῶν ἡγεμόνων φερόμενος ἐς τὰς βασιλέως θύρας, στρατὸν τε οἰκαστὸν τρέφειν ἱκανώτατος, καὶ θεράποντας ἔχειν ἐπὶ μέγα δυνάμειος ἤκοντας. Ἕλληνοὶ μὲν παῖδες ἀπὸ Βυζαντίου ἔχειν, ⁸³ παρ' ἑαυτῷ βασιλεῖ ⁸⁴, ἐς μέγα ἐχώρησαν δυνάμειος. Τούτων δὲ Μουράτης, τοῦ Παλαιολόγων γένους τῶν Ἑλλήνων περιφανοῦς, καὶ Μεχμέτης ὁ Μανδρομηνοῦ παῖς, μετὰ γε τοῦτον, δὲ ὑπαρχος πρῶτα μὲν Ἀγχύρας τῆς Πισιδίας ἀπεδείχθη. Βούλεται δὲ Μουράτης ἐπιθυμίαν, Ἀλίης δὲ τὸν Ἥλιαν Ἕλληνοιστὶ λέγοιτ' ἂν, καὶ Ἰσῆς τὸν Ἰησοῦν, καὶ Ἐμπρεῖμης τὸν Ἀβραάμ, καὶ Σουλαιμάνης τὸν Σολομῶντα, καὶ Ἰαγούπης τὸν Ἰωσήφ, Σπενδέρην δὲ Ἀλέξανδρον βούλονται λέγειν. Καὶ ταῦτα μὲν δὴ Ἑλληνικῶς λέγοιτ' ἂν οὕτω. Οὕτως καὶ Ἐλεζήν τὸν Δημήτριον, καὶ Χιτήρην τὸν Γεώργιον λέγουσι. Τὰ δὲ λοιπὰ τῶν ὀνομάτων ἀπὸ τε τῶν ὀρνέων, καὶ Σκυθῶν, τὰ τέσσαρα ταῦτα φαίνονται εἶναι, ὅσον Πιαζήτης, Ὀρχάνης, Ὀρθογρούλης, καὶ Τζυμι-

faciunt. Hoc hominum **231** genus penes ipsos Tampezim appellant, propter eos qui artem hanc addiscunt. His similia alia plura quis videat in isto fieri foro. Gymnica certamina in ista urbe quoque frequentantur. Præterea quis non ceu miraculum quoddam admiretur, puerum sub terram defodi, et eum audire respondentem ad ea quæ interrogatus fuerit? Verum alia quæ majoro quadam virtute et potentia sunt, minora sunt his quæ per sanambulos sunt. Etiam alia ludicra in ista circumcissione proposita sunt. Mechumetes regii palatii præfectus, et Europæ simul dux, muneribus quæ in regem contulit (61) omnes vicisse videtur, reges videlicet et januarum duces. Hic Mechumetes filius fuit Michaelis: materno genere Triballus, paterno Græcus erat. Hunc puerum adhuc existentem, et euntem una cum matre a Neboprido (62) Senderoviam, equites regii comprehensum in itinere, adduxerunt cum universa familia ad regem. Rex autem accipiens puerum in suum cubiculum, magnum eum brevi declaravit virum. Primo equorum regionum curatorem eum designavit, postea ducem constituit januæ militum. Nam Zaganum affinem suum ex isto dignitatis gradu detraxerat. Is tandem summus erat. Brevi autem eo potentie progressus est, ut facile omnes qui unquam inter januarum duces præclari existerent, antecesserit.

Ferunt Charaitinem et Halien filium maxima auctoritate polluisse inter januæ milites tempore Amuratis et Pajazitis: neuter tamen tantam et potentiam et regionem nactus est, quantam is acquisivit. Nam hic cum primas inter omnes duces januarum ferret, exercitum proprium alere potuit. Habuit et ministros plurimos, qui et ipsi ad magnam potentiam pervenerunt. Nam Græci pueri qui Byzantio abducti erant, et cum rege morabantur, magnam sibi reperere potentiam opesque magnas. Inter hos erat Murates, ortus genere Palæologorum apud Græcos perquam celebri. Post hunc Mechumetes (63) Mandromæi filius, plurimum dignitate et opibus vigebat: qui primo præfectus Ancyra Pisidiæ declaratus est. Si quis autem velit nomina ista in Græcam vertere linguam, significabit quidem Murates cupiditatem, Halies Heliam, Eses Jesum, Empreimes Abrahamum, Salaimanes Solimonem, Jagopus Josephum, Scenderes Alexandrum. Et quidem hæc Græce. Pari ratione Elezen Demetrium, Chetirem Georgium vocant. Quatuor autem ista nomina reliqua: Pajazites, Orchanes, Orthogules, Tzymisses, et his **232** similia, originem trahunt ab avibus et Scythis. Etiam

Notulæ marginales.

(61) Aureorum 50900 ut libertatem emeret: sed plages eum recepisse aiunt.

(62) Novobardio.

⁷⁸ ἐς μετ. superscriptum οὗς. ⁷⁹ μέντοι καί. ⁸⁰ In uno, μὲν οὖν καί. ⁸¹ In uno, Μαγμ. ⁸² Νεβοπρίδου. Sic etiam R. ⁸³ Hic aliquid deest, etiam in R. ⁸⁴ Locus mutilus, etiam in R. ⁸⁵ In uno, βασιλεύς.

hoc in nominibus observant, ut quandoque duntaxat
 autivis, quandoque vero augustioribus utantur
 nominibus, ut Mustapham Musplachasitem, Che-
 terem Charaitinen. Eadem in reliquis observatur
 ratio. Europa habet, quos a rege accipit, praefectos
 numero triginta sex. Horum qui praecipui fuerunt,
 capiunt stipendii nomine a rege duas myriades au-
 reorum staterum, praefecti autem minores accipiunt
 myriadem aureorum staterum, plus minusve. Asiam
 autem distribuit in Semeas, sive signa. Singulae Se-
 meae sive signa continent praefectos quadragenos.
 Praeter hos etiam urbes magnae, ut Therma, Scopio-
 rum urbs, Philippopolis, et aliae, principes habent
 qui connumerantur signis. Hi principes ad Semeas
 sive signa pertinent, et obediunt Europae duci
 summo: quemadmodum Asiani principes Asiae duci
 summo parent. Praefecti et duces, quocumque duxe-
 rint, eo sequuntur Europae et Asiae principes. Quando
 autem satrapes ad bellum aliquod proficiscitur,
 urbium principes ex praescripto satrapae sequuntur
 auxiliares. Summa potestas penes regis duces
 summus est, quibus etiam ab rege stipendium nu-
 meratur maximum. Et in hunc modum brevi plu-
 rimas opes congregant, quas ab satrapis et urbium
 principibus accipiunt. Inter januae milites maxi-
 mam potestatem duces obtinent, qui legati sunt,
 et plerumque assessores sunt regis, et consilarii
 eorum rerum quae ad regni curam spectant. Ad
 hos enim pertinet redditum et tributorum admi-
 nistratio. Rationes et thesauros regis proprio si-
 gillo signant et confirmant. His ordine et dignitate
 proximus est scriba, ad quem rationes referunt
 realium, vectigalium, et aliarum rerum, quibus
 id negotii injunctum est. Hic rationes omnium di-
 ligenter conficit, quas deinde regi et duces pro-
 ponit. Reliqui scribae expediunt ea quae ad scriptu-
 ras caeteras et regia programmata pertinent. Tri-
 butum quod rex ex Europa capit, complectitur
 nonaginta myriades staterum aureorum. Tribu-
 tum hoc non ab Turcis, verum ab alienigenis exi-
 gitur. Nec enim fas ducunt, ut Turci tributum
 inferant: verum horum officium est, ut equis ar-
 misque instructi una cum rege in militiam profi-
 sciscantur. Nec etiam operum decimas antecessores
 regis hujus ab Turcis exegerunt: verum hoc exa-
 ctionis genere usi sunt erga alienigenas. Caeterum
 hic rex decimas exposcit, et subditos, quo vult,
 educit in expeditionem. Decimas quoque **233**
 praeter tributum, quod Bosciam vocant, solvunt
 urbium principes, praefecti militesque. Is autem
 redditus januae militibus assignatur. Etiam ovium
 greges, qui tributii nomine dantur, in januas abdu-
 ci oportet. Haec quidem in hunc modum, quantum
 attinet ad principum regisque redditus. Praeter tri-
 butum etiam vectigalia non modica per Asiam et
 Europam habet rex, quae capit ab equis, camelis,
 mulis, et bobus. Hic redditus continet circiter tri-

Α σης ²³, καὶ τὰ παραπλήσια. Ἐχουσι μὲν καὶ τὸδε, ὡς
 τοῖς ὀνόμασι χρῶνται ποῖ μὲν ἐλάττωσι, ποῖ δὲ καὶ
 τιμιωτέροις, ὡς τὸν Μουσταφᾶν Μουσπλακακίτην,
 Χιτήρην Χαρκίτην. Παραπλησίως δ' ἂν λέγοιτο
 καὶ τὰ λοιπὰ τῶν ὀνομάτων ἐς τοῦτον τὸν τρόπον.
 Ὑπαρχοὶ δὲ τυγχάνουσιν ὄντες κατὰ μὲν τὴν Εὐ-
 ρώπην τριάκοντα καὶ ἕξ· τούτων δ' οἱ μείζους
 ἔχουσι πρόσοδον ὑπὸ τοῦ βασιλέως, χρυσοῦ στα-
 τήρα, ἐς δυσμυρίου· οἱ δ' ἐλάττους τούτων ἐς
 μυρίου, ἐπὶ μείζον τε τούτων καὶ ἐπ' ἐλάττων. Ἀνά
 δὲ τὴν Ἀσίαν σημαῖαι τε αὐτῶ τυγχάνουσιν οὐσαι,
 καὶ ὑπαρχοὶ ἐφ' ἐκάστης τεσσαράκοντα. Παρά
 τούτους δὲ εἰσι τῶν πόλεων ἄρχοντες μεγάλων, οἷα
 ἡ Θέρμη, ἡ τῶν Σκοπίων πόλις, ἡ Φιλιππούπολις,
 καὶ αἱ παραπλήσια. Οὗτοι ἐς σημαίας τελοῦσιν
 οἱ ἄρχοντες, ἐς τὸν τῆς Εὐρώπης στρατηγὸν τὸν
 μέγαν, ὡς οἱ τῆς Ἀσίας πρὸς τὸν τῆς Ἀσίας στρα-
 τηγὸν ὑποτετάχεται. Ἀρχοντές τε καὶ ἡγεμόνες,
 καὶ ἢ ἂν ὑφηγῶνται οὗτοι, ἔπονται οἱ τῆς Εὐρώπης
 τε καὶ Ἀσίας ὑπαρχοὶ. Ὑπάρχω δ' ἐκάστῳ προ-
 ἄγοντι καὶ ἐξηγουμένῳ ἐπὶ τινι πόλεμον οἱ τῶν
 πόλεων ἄρχοντες ἔπονται κατὰ τὰ ἐπεσταλμένα
 σφίσι ὑπὸ τοῦ ἱπάρχου. Τὸ δὲ κράτος ἔχουσι πᾶν
 οἱ μέγιστοι στρατηγοὶ τοῦ βασιλέως. Ἔστι δὲ
 πρόσοδος τούτων ὑπὸ βασιλέως μεγίστη, καὶ ταχὺ
 μέγα ὄλβιοι γινόμενοι ὑπὸ τε τῶν ὑπάρχων καὶ
 τῶν ἀρχόντων τῶν ἐπὶ ταῖς πόλεσιν. Ἐπὶ δὲ τῶν
 θυρῶν οἱ ἡγεμόνες ἔχουσι τὸ κράτος, ἀγγελιαφόροι
 τε ὄντες, καὶ ἐφροσύνης τῷ βασιλεῖ, καὶ σύμβουλοι
 ἐς τὰ πράγματα τῆς ἀρχῆς. Ἔς τούτους γὰρ ἡ
 διοίκησις τῶν προσόδων. Καὶ λογισμοὺς γε καὶ
 τοὺς θησαυροὺς τοῦ βασιλέως σφραγίδι τῆς οἰκείας
 ἐπισκέπτονται. Μετὰ τούτους μέντοι ἔστιν ὁ γραμ-
 ματεὺς, ἀγχιτάτω ἰδρυμένος ἐς τούτους, καὶ τῶν
 λογισμοὺς ὑποδεχόμενος ὑπὸ τῶν ἐς τὰς προσόδους
 καὶ εἰσπράξεις τεταγμένων, καὶ τοῦ φόρου. Καὶ
 οὗτος μὲν ἀπολογίζεται τε προσόδους, καὶ ἐς τοὺς
 ἡγεμόνας τε καὶ αὐτὸν βασιλέα ἀναφέρει· ἄλλοι δὲ
 γραμματεῖς ἐς τὰς γραφὰς τε καὶ ἐπιτάγματα τοῦ
 βασιλέως. Ἔστι δ' ὁ φόρος αὐτῶ προσίων ἀπὸ μὲν
 τῆς Εὐρώπης ἐς ἑννεήκοντα μυριάδας στατήρων.
 Τὸν δὲ φόρον τοῦτον εἰσπράττεται μὲν οὐκ ἀπὸ τοῦ
 γένους τῶν Τούρκων, ἀλλ' ἀπὸ τῶν ἀλλοφύλων
 σφίσι. Οὐ γὰρ νομίζεται τοὺς ἑμοφύλους χρήματα
 εἰσπράττειν, ἀλλ' αὐτοὺς σὺν τῷ βασιλεῖ παρά
 σφίσι νομίζεται στρατεύεσθαι ἐς τοὺς πολέμους, σὺν
 τοῖς ὀπλοῖς τε καὶ ἵπποις αὐτῶν ἐσομένους ἐς τοὺς
 πολέμους. Τὴν δεκάτην δὲ τῶν ἔργων οἱ μὲν πρὸ
 τοῦ βασιλέως τοῦδε οὐδὲν ται εἰσέπραστον Τούρ-
 κους, ὅτι μὴ τοὺς ἀλλοφύλους· οὗτος δ' ὁ βασιλεὺς
 τὴν δεκάτην τε εἰσπράττει, καὶ ἄγει, ὅποι ἂν
 στρατεύηται. Τὴν μὲν οὖν δεκάτην καὶ παρά τὸν
 φόρον, Βαστίαν οὕτω καλουμένην, ἀποφέροντες
 οἱ τῶν πόλεων ἄρχοντες τε καὶ ὑπαρχοὶ, καὶ στρα-
 τιῶται, τόνδε φόρον ἐς τὰς θύρας. Νομίζεται καὶ
 προβάτων τὴν νομὴν ὕσην ἀποδίδονται, ἐς τὴν βα-
 σιλέως θύρας ἀπάγεσθαι. Ταῦτα μέντοι ταύτη

Notulae marginales.

²³ In uno, Τζουμίσκης.

τέτταται ἐς τὰς προσόδους τῶν τε ἀρχόντων καὶ τοῦ βασιλέως. Παρὰ δὲ τὸν φόρον δασμοὶ εἰσὶν ἀνὰ τὴν Εὐρώπην τε καὶ Ἀσίαν ἀποτεταγμένοι τῷ βασιλεῖ οὐκ ὀλίγοι ἀπὸ τε τῶν ἰππέων, καὶ καμήλων, καὶ ἡμιόνων, καὶ βοῶν. Καὶ ἔστιν αὕτη πρόσσδος ἀμφὶ τὰς τριάκοντα μυριάδας. Ἐπὶ τοῦτοις δὲ ἡ τῶν ἐνοίκων πρόσσδος μεγάλη τυγχάνει οὕσα τῷ βασιλεῖ ἐν πέντε καὶ εἴκοσι μυριάσιν. Ἀπὸ δὲ τῶν τοῦ βασιλέως φορβῶν τε καὶ καμήλων, καὶ ἡμιόνων, ἀπανταχῇ τῆς χώρας ἐπινομομένων αὐτοῖ, εἰσὶν ἀμφὶ τὰς πέντε μυριάδας. Ἀπὸ τε τῆς τῶν ἄλλων προσόδων, προστοὶ ἂν αὐτῷ ἐς εἴκοσι μυριάδας. Καὶ ἀπὸ τῶν ἐμπορίων, καὶ τοῦ πορθμοῦ, καὶ μετάλλων, καὶ ὀρύζης, καὶ χαλκοῦ, καὶ στυπτηριῶν, καὶ πενταμοιρίας τῶν ἀνδραπόδων, μεγίστη ἂν λογιζομένοις εὐρίσκοιτο ἡ πρόσσδος. Ἀπὸ μέντοι τοῦ πορθμοῦ καὶ ἀπὸ Φάρου⁶⁴ ἐς εἴκοσι μυριάδας εὐρίσκω ἀναπυθάνομενος. Τῶν δὲ μετάλλων οὐκ ὀλίγη αὐτῷ ἐπιγίνεται πρόσσδος, ἐς δέκα μυριάδας. Ἀπὸ δὲ ὀρύζης καὶ τῶν ἄλλων τῶν ἐς τὰς θύρας τεταγμένων προσόδων τοῦ βασιλέως, ἐς δὲ Χάσια ποιοῦνται οἱ τῶν θυρῶν, ἐς εἴκοσι μυριάδας λογιζόμενοι, οὐκ ἀποτυγχάνοιμ' ἂν τοῦ εἰκότος. Χάσια γὰρ ἀνὰ τὴν Ἀσίαν τε καὶ Εὐρώπην αὐτῷ ὡς πλείστα τε καὶ ἀριστα. Τούτοις δ' ἔπεστιν αὐτῷ ὁ τῶν ἡγεμόνων τε καὶ βασιλέων φόρος, τῶν τε ὁμοφύλων καὶ ἀλλοφύλων σφίσι ἐπιγενομένοις ἐς δέκα μυριάδας. Οὕτω δὲ γένοιτ' ἂν ἡ πρόσσδος τῷ βασιλεῖ, ὅση παραγίνεται αὐτῷ ἐς τὰς θύρας, καὶ ἐς τὸν Χασνὸν καλούμενον τοῦ βασιλέως, ἀμφὶ τὰς τετρακοσίας μυριάδας χρυσοῦ στατήρων. Ἔστι δὲ παρὰ ταύτας πρόσσδος ἄλλη βασιλέως ἀπὸ τῶν ἀρχόντων, ἔαρος ἐπιγενομένου, ἐπειδὴν ἐξελαύνη βασιλεὺς στρατηλατῶν, ὑπὸ τε τῶν ὑπάρχων τε καὶ στρατηγῶν, καὶ ἡγεμόνων, καὶ ἀρχόντων δῶρα νομιζόμενα, κατὰ τὴν ἐκάστου πρόσσδον τῷ βασιλεῖ ἐς τὴν ἐξίλασιν. Καὶ ἔστι μέντοι τοιαύτη πρόσσδος οὐ τεταγμένη, ἀλλὰ στοχαζομένοις ἐς εἴκοσι μυριάδας γένοιτ' ἂν αὐτῷ χρήματα. Ταῦτα μέντοι ἐς τὸν Χασνὸν τὰ βασιλέως χρήματα παραγίνεται, ἀφ' ὧν μισθοῦται τοὺς τε νεήλυδας, καὶ τοὺς τῶν θυρῶν Καρίπιδας, Σιλικτάριδας, Ἀλλοφατζίδας τε καὶ Σπαχλίδας καλουμένους, καὶ ἐς τοὺς λοιποὺς, ὅσοι τῶν θυρῶν ὄντες, τριμηνάλον λαμβάνουσι τὸν μισθόν. Ἄνευ δὲ ταύτης τοῦ βασιλέως πρόσσδος οἱ ἀνὰ τὴν ἀρχὴν ὕπαρχοι τε καὶ ἀρχοντες καὶ στρατηγοὶ, καὶ Τιμαράτοι καλούμενοι, μεγίστην ἀποφέρουσι τὴν πρόσσδον ἀπὸ τῆς βασιλέως χώρας. Καὶ λογίζεσθαι μὲν οὐ πάνυ βᾶδιον πλὴν τῶν τοῦ βασιλέως γραμματιστῶν. Ἡ δὲ ἐπιυθόμην, γένοιτο δ' ἂν σύμπασα αὕτη ἡ πρόσσδος τῶν ἀνδρῶν, ὅσοι μισθὸν λαμβάνουσιν ἀπὸ τῆς τοῦ βασιλέως χώρας, ἐς ἑννακοσίας μυριάδας χρυσοῦ. Ἐνομένη δὲ αὕτη ἡ πρόσσδος τῇ προτέρᾳ, ἥτις ἐς τὰς βασιλέως παραγίνεται θύρας, γένοιτ' ἂν σύμπασα ἡ τῆς βασιλέως χώρας πρόσσδος, ὅση ἐς τοὺς ἀρχοντας αὐτοῦ ἀφικνεῖται, καὶ ὅση ἐς τὰς θύρας, ἐς χιλίας τε καὶ τετρακοσίας μυριάδας χρυσοῦ στατήρας τῶν Οὐνεσιῶν. Αὕτη μὲν πρόσσδος, ὅσα γε ἐς ἡμᾶς εἰδέναι, παραγίνεται τῷ βασιλεῖ, καὶ τοῖς ὑπηκόοις αὐτοῦ.

Notulæ marginales.

(64) Chasna, sive Chasia, nam in Græco variat.

⁶⁵ ὀάδου. In utroque Cod.

ginta myriades aureorum. Huc accedit reditus, quem inquilini solvunt, qui admodum magnus est, et viginti quinque myriades complectitur. Ab armentis equarum, camelorum, et mulorum, quæ regis sunt, et undique per regionem pascentur, reditus accedit, cujus summa est circiter quinque myriades. A reliquis autem reditibus accipit circiter viginti myriades. Quin etiam maximus reditus venit ab emporiis, trajectu, metallis, oryza, ære, alumine, et quinta parte mancipiorum. Non dubium est quin is maximus sit, si quis eum ad calculos revocet. Trajectum et Pharam circiter viginti myriades suppeditare comperi. Reditus metallorum qui nec ipse modicus est, attingit decem myriades. Ab oryza et reliquis vectigalibus, quæ januæ milites exigunt, et in Chasia secernunt, reditus colligitur, si quis rationem ineat, qui tenet viginti myriades: plurima enim Chasia et optima per Europam et Asiam habentur. Huc accedit tributum principum et regum, quod pendunt tam indigenæ quam aleinigenæ; id habet circiter decem myriades. Summa itaque universorum redituum, quos modo memoravimus, et ad regem et ad januæ milites referuntur, et ad ejus Chasnam (64) sic dictam, complectitur circiter quadringentas myriades aureorum staterum. Est præter enarratos reditus et alius, quem ferunt tempore veris: quando in militiam proficiscitur rex, præsides, duces, præfecti, solennia munera pro singularum facultatum modo afferentes; is reditus expeditioni inservit. Nec tamen hic reditus in certum numerum redigitur: verum si quis rem sedulo excutiat, inveniet istum reditum continere circiter viginti myriades. Hæ quidem regis pecuniæ comportantur ad Chasnam, ex quibus deinde stipendium accipiunt peregrini et januæ milites, Caripides, Silictarides, Aliophatzides, Spachides, et reliqui qui ad januas pertinent, et trimestre stipendium accipiunt. Superest et alius reditus, quem uberrimum capiunt per universum regnum principes, et duces, et hi qui Timarati vocantur. **234** Is redit ex regione regis, nec facile a quovis (sic enim accepi) quam a regis scribis computari potest. Summa autem redituum quos viri accipiunt, quibus merces ordinata est ab regis regione, excurret usque ad noningentas myriades auri. Hic reditus si addatur illi qui ad januæ milites defertur, universorum redituum qui ad januæ milites et ad principes redeunt, summa excrescit usque ad myriades mille et quadringentas aureorum staterum Venetorum. Tantus quidem reditus ad regem et subditos ejus refunditur.

ΛΑΟΝΙΚΟΥ ΧΑΛΚΟΚΟΝΔΥΛΟΥ
ΑΘΗΝΑΙΟΥ
ΑΠΟΔΕΙΞΕΙΣ ΙΣΤΟΡΙΩΝ Η ΕΝΑΤΗ.

LAONICI CHALCOCONDYLÆ
ATHENIENSIS
HISTORIARUM
DE ORIGINE AC REBUS GESTIS TURCORUM
LIBER NONUS.

Peloponnesum, Athenas, Amestrim, Synopen in Ponto et Trapezuntem, Mahometes occupat.

235 Mechemetes Amuratis filius, misit viros quosdam de janvis in Peloponnesum, petitum tributum. Verum regii, ubi in Peloponnesum venerunt, nihil sani inter Græcos reperiunt. Proinde nec Albanis, nec Peloponnesiacis, imperant ut tributum solvant. Cum autem cerneret rex duces Peloponnesi privatis certare odiis, malo genio impulsos, ut tandem se resque perditum irent, tertium remisit tributum : saltem id quærens, ut in præsentia parem, quæ convenisset, bona fide servarent. Ut vero id facere neglexere, nescio qua imprudentia et iniquitate usi, Peloponneso arma inferre decrevit. Machmutem Michaelis filium, quem **236** Januarum principem et Europæ ducem designarat, ad Istrum præmisit, ut si quid rerum novarum molirentur Pannonæ, eos criminando a cœptis deterreret. Si in hunc modum parum proficeret, accedentes non sineret evastare regionem ejus. Is, assumpto Europæ exercitu, qui complectebatur circiter octo myriades militum, profectus est contra Triballos, qui habitant juxta regionem Istro affusam (65). Cum autem deprehenderet Pannonæ nihil innovare, verum quietem amplecti, Illyrium subigere aggressus est : et oppidula, quæ vi ceperat, diripuit. Postquam in Illyrium copias duxit, ibi castra prope Istrum communivit, ut urbes regis ibi sitas custodiret,

A Ὡς δὲ ἐπὶ Πελοπόννησον πέμπων ἄνδρας τῶν Θυρῶν Μεχμέτης ὁ Ἀμουράτew, ἤξειν τὸν φόρον οἱ ἀποδίδουσαι. Φοιτῶντες δὲ τοῦ βασιλέως ἄνδρες, οὐδὲν ὑγιᾶς εὗρισκον τῶν Ἑλλήνων, καὶ οὐτε τοὺς Ἀλβανούς κελεύοντας εἰσφέρεισθαι ἐς τὸν φόρον, οὐτε τοὺς Πελοποννησίους. Καὶ αὐτοὺς ἢ ἰδίᾳ τοὺς ἡγεμόνας διαφερομένους σφίσι, ἐς τὰ πράγματα κακοδαιμονίᾳ, συνεχῶρτι μὲν τὸν ἐπίτριτον φόρον ἀπάγοντας, ἴσχειν αὐτῷ εἰρήνην. Ὡς δὲ καὶ ἡμέλου ⁶⁵ ἀγνωμοσύνη χρώμενοι, καὶ σκαίτητι, ὄρμιτο ἐπὶ Πελοπόννησον στρατεύεσθαι. Καὶ Μιχμούτην μὲν τὸν Μιχαήλου παῖδα ἡγεμόνα τε ἅμα τῶν Θυρῶν, καὶ στρατηγὸν τῆς Εὐρώπης, ἐπεμφεν ἐπὶ τὸν Ἴστρον, ὡς ἂν, εἴ τι νεώτερον ἀπὸ Παϊόνων καταλαμβάνη, ὑποσταίη τε αἰτιασόμενος, καὶ δια-
B κωλύη τούτους τὴν χώραν βλέπειν τὴν ἑαυτοῦ ἐπιόντας. Οὗτος μὲν παραλαβὼν τὸ τῆς Εὐρώπης στρατεύμα ἐς ὀκτώ μυριάδας, ἤλαυνεν ἐπὶ Τριβαλλούς, τοὺς παρὰ τὸν Ἴστρον χώραν νεμομένους. Ὀρμώμενος δὲ ἐντεῦθεν, ὡς οὐδὲν ἐπυθάνετο νεώτερον ἀπὸ Παϊόνων, κατεστρέφετο τὴν Ἰλλυριῶν χώραν, καὶ πολιίσματα μὲν ἔστιν ἃ ἐλὼν κατὰ κράτος, ἰνδραποδίσαστο· μετὰ δὲ ὡς ἐπέδραμε τὴν Ἰλλυριῶν χώραν, διέτριβεν οὗτου ταύτη παρὰ τὸν Ἴστρον ἔχων ἀμφοῖν τῆ φυλακῆ τῶν πόλεων. Οὗτος μὲν οὖν ἀμφὶ ταῦτα ἔχων διεγένετο. Βασιλεὺς δὲ παραλαβὼν τὸ τε Ἀσιανὸν στρατεύμα, καὶ Ἐφρον,

Notulæ marginales.

(65) Servios.

⁶⁵ In uno, διημέλιον.

καὶ Ἐυρώπης, τὸ ἀπὸ Θετταλίας τε καὶ Μακεδονίας, καὶ ἔχων καὶ τὰς θύρας, ἐστρατεύετο ἐπὶ Πελοπόννησον. Ὡς δὲ εἰσέβαλε, καὶ ἐντὸς τοῦ Ἴσθμοῦ ἐγένετο, ἀπελαύνων αὐτίκα, τὴν Κόρινθον ἐπολιόρκει. Περιῶν δὲ ἐπεσκόπει, ὡς ἂν τὸ τεῖχος καθελὼν τηλεβόλοις, ἐσπεσεῖται ἐς τὴν πόλιν ἅμα τῷ στρατῷ. Καὶ τηλεβόλους μὲν αὐτοῦ ποιεῖσθαι κατέλιπε, καὶ τὸν Ἐφῶν στρατὸν περικαθήμενον τὴν πόλιν πολιορκεῖν· ἐδόκει γὰρ αὐτῷ τοὺς τηλεβόλους αὐτῷ ἐνταῦθα ποιεῖσθαι, καὶ τὴν πόλιν ἅμα ἐκπολιορκεθῆσθαι λιμῶν· αὐτὸς δὲ ἐντὸς τῆς Πελοποννήσου γενόμενος, διὰ Φλιούντος ἐπορεύετο. Ἐς δὲ τὴν Κόρινθον οἱ Ἕλληνες οὔτε ἐσεκομίσαντο τὸν σίτον, ὅτι μὴ ὀλίγον, Λουκάνης γὰρ ἦν ἀρμοστής ὁ Λακεδαιμόνιος, ἀπόντος τοῦ Ἀσάνου, οὔτε ἐς τὴν φύλακὴν τῆς πόλεως διέθεοντο ἱκανῶς, ὥστε ἀντέχειν ἐπὶ χρόνον τῷ βασιλέως στρατῷ. Ἀσάνης μὲν οὖν οὐ πολλῷ ὕστερον, ὡς ἐπυνθάνετο τὴν πόλιν πολιορκεῖσθαι ὑπὸ τοῦ Ἀσιανοῦ στρατοπέδου, ἔχων περὶ αὐτὸν ἄνδρας ἱκανοὺς, ἐρμώμενος ἀπὸ Ναυπλίου ⁸⁷ τῆς Οὐσνετιῶν πόλεως, καὶ διὰ θαλάσσης ἐπὶ τὴν Κεγχρεῶν λιμένα ἀφικόμενος νυκτὸς, λαθῶν τὴν στρατὸν τοῦ βασιλέως, ἐσήληθεν ἐς τὴν πόλιν αὐτὸς τε καὶ οἱ ἀμφ' αὐτὸν, καὶ τινα βραχὺν σίτον εἰσεκομίσαντο. Βασιλεὺς μὲν οὖν ἐς Φλιούντα ἀφικόμενος, Ταρσὸν τε τὴν πολίχνην ἐπολιόρκει. Δοξίης δὲ ὁ τῆς Φλιούντος τῶν Ἀλθανῶν προεστῶς, τοὺς τε ὑπ' αὐτῷ ὄντας, καὶ τοὺς τῆς Φλιούντος ἄνδρας εἰσνεγκάμενος ἐς τι ἐρυμνὸν ἐς τὰ μάλιστα χωρίον, παρεσκευάζετο ὡς ἀμυνόμενος. Τὴν γὰρ ^C τοι Ταρσὸν ὁ βασιλεὺς παρεστήσατο ὁμολογίᾳ, καὶ παῖδας λαθῶν ὡς τριακοσίους, καὶ ἄρχοντα ἐπιστήσας τοῖς ἐν τῇ πόλει προΐει διὰ τῆς μεσογαίου. Παρεσόμενος δὲ, τρέπεται ἐπὶ τὴν πόλιν, ἣ κεῖται ἐπὶ ὄρους ὑψηλοῦ τε καὶ ἐρυμνοῦ, ἐς ἣν πολλοὶ τε τῶν Ἑλλήνων ἅμα καὶ Ἀλθανῶν συλλεγόμενοι, παρεσκευάζοντο ὡς πολιορκεσόμενοι. Καὶ ὕδατι μὲν οὐκ ἔχρητο ἀφθόνῳ ἡ πόλις, ὅτι μὴ-ἐκτὸς τῆς πόλεως, ἀφ' οὗ ὕδρευέσθαι ᾔφοντο, καὶ μὴ ἀφαιρεθῆσθαι ὑπὸ τῶν πολεμίων, συμβαλλομένου τοῦ χωρίου ἐς τὸ ἀμύνασθαι ἰσχυρότατα ἄντεῦθεν. Ὁ μὲν οὖν βασιλεὺς ἀπελάσας σὺν τοῖς νεήλυσι, τοῦ τε ὕδατος ἐπεκράτησε, καὶ ἐξεπολιόρκει τὴν πόλιν. Λέγεται δὲ ἐνταῦθα τοὺς ἐν τῇ πόλει κτείνοντας τὰ ^D ὑποζύγια τῷ αἵματι φύρειν τε τὰ ἄλφια, καὶ ἔφειν τὸν ἄρτον. Ὡς δὲ διψοὶ συσχεθέντες ἐν ἀπόρῳ ἐγίγνοντο, ἐπράκοντο μὲν ἐπὶ ὁμολογίᾳ. Ἐνταῦθα ⁸⁸ ὀλιγωρούντων τῶν ἐν τῇ πόλει περὶ τῶν φυλακῶν τῆς πόλεως διὰ τοὺς πρίσθεις, κελεύοντες οἱ νεήλυδες εἰσέπεσον, καὶ εἰσεχέοντο ἐς τὴν πόλιν, καὶ κατέσχον, καὶ τὴν τε πόλιν κατὰ κράτος ἐξελόντες, ἐξηνδραποδίσαντο. Μετὰ δὲ ταῦτα ἀφικόμενοι ἐπὶ Ἀκριθὴν πόλιν, καὶ ταύτην ⁸⁹ ὑποστάντων τῶν ἐν τῇ πόλει, καὶ οὐκ ἔκλιπόντων, ἐπελθόντες οἱ νεή-

et ab hostili incursione defenderet. Hic quidem, quemadmodum indicavi, hoc negotii sibi desumpsit. Rex, accepto Asiatico et Orientis exercitu, necnon Europæo, quem ab Thessalia et Macedonia conscripserat, et januarum robore, contra Peloponnesum profectus est. Ut in Peloponnesum et intra Isthmum pervenit, continuo obsidione circumdedit Corinthum. Circumiens autem spectabat, qua parte murum bombardis prorueret: ut eo disjecto, simul cum suis in urbem irrumperet per loca ruinis patentia. Et quidem eo loci bombardas fundere omisit. Verum jussit, ut exercitus Orientalis omni a parte urbem circum sederet, eamque tandem fame expugnaret. Nam urbe ea occupata sperabat se maximum bellicarum machinarum seu bombardarum apparatusum acquisiturum. Ipse cum intra Peloponnesum accessisset, recta per Phliuntem iter faciebat. Græci autem ne vel tantillum frumenti Corinthum congererant. Nam Lucanes, præfectus Spartanus, absente Asane eam regebat. Præterea nec urbem satis præsiidiis et propugnaculis munierant, ut vel brevi tempore resistere possent regio exercitui. Asanes quidem haud multo post cum accepisset urbem obsidione pretni ab Asiatico exercitu, ducens secum viros plurimos, profectus Nauplio Venetorum urbe, et mari in Cenchreensem portum advectus, noctu ingressus est urbem, apportato comœatu sane exiguo, inscio exercitu regis. Rex cum venisset Phliuntem, Tarsum urbem oppugnabat. Doxies (66) autem, qui jussu Albanorum Phliuntis erat præfectus, eos quos imperio regebat, necnon Phliuntis cives, in locum quemdam munitissimum contraxit, et statuebat regi resistere. Tarsum rex in ditionem acceperat: et sumens inde pueros circiter trecentos, et civibus præfectum constituens, recta per mediterraneam regionem incedebat. Incedens **237** autem cum agmine, belli molem avertit in urbem, quæ sita est in monte excelso et munito, in quam Græci pariter et Albani plurimi convenerant: obsidionem regis ibi toleraturi. Maxima urbis hujus erat aquæ penuria. Nam extra urbem fons erat, quo aquatum ire solebant. Ne aquandi facultatem adimeret hostis, cum locum admodum communierant. Rex accedens ad hanc urbem cum peregrinis militibus, aqua potitur, et urbem obsidione cingit. Ferunt oppidanos, cum aqua deficeret, interfecisse jumenta, et jumentorum sanguine subegisse farinam, et hinc coxisse panes. Cum autem sævissima premerentur siti, dubii quid agerent, ad ditionem cœperunt animi inclinare. Miserunt itaque legatos ad regem, qui orarent ut in dedi-

Notulæ marginales.

(66) Tochi, sive Thoræ, ut Barletius.

⁸⁷ In uno, Ναυπλίου. ⁸⁸ In uno additur, καὶ πρίσθεις ἀπομύον ἐπὶ ὁμολογίᾳ. ⁸⁹ ταύτη. Sic etiam R.

tionem acciperentur. Hic, cum negligentius oppidani propter missos legatos stationes solitas obirent, peregrini advenientes irruperunt in urbem, eamque obtinuerunt, et diripuerunt. Postea venientes ad urbem Acribam, cum oppidani eam fortiter tulerentur, nec eam deserere vellent, peregrini conscenderunt murum, eumque occuparunt: quæ militum prædæ cessit. Hinc ducens exercitum, venit Rupelam Phlasiæ urbem. In hac servabantur Albani, et Græci qui eo confugerant cum uxoribus. Hanc rex biduo oppugnavit: et cum ea potiri non posset, quamvis pauci de suo exercitu cecidissent, cæterum plurimi vulnerati essent, abduxit exercitum quasi abiturus. Cum jam accinctus esset ad iter, superveniunt legati petentes pacem, dicentes se paratos esse ipsi tradere urbem. Rex urbem in deditioem, quemadmodum petebatur, suscepit: nec eam diripuit vel quidquam damni ei infixit. Cæterum eos cum uxoribus et liberis Byzantium, ut ibi habitarent, transmisit. Albani vero qui semetipsos Tarsi dederant, et denuo aufugerant, usi sunt fortuna non admodum secunda. Nam rex eos cepit, manus pedesque eorum crudeliter fregit. Huic turpissimæ et crudelissimæ morti Albanos circiter viginti adjudicavit. Hinc profectus, per Mantinææ regionem venit ad urbem Pazenicam. In hanc misit Cantacuzenum: quem quondam ducem creantes Albani, bello laceraverunt Græcos. Is ea tempestate aderat in castris, accersitus ab rege, ut ejus opera uteretur adversus Albanos qui in Peloponneso erant. Volebat enim ut eos adiret, et ad proditorem quosdam clandestinis sermonibus permoveret. Hic cum missus foret ad eos qui urbem istam tenebant, jussus est dicere ut se urbemque regi dederent. Apud hunc aderant etiam quidam regii, qui criminabantur eum apud regem, quasi illi consilio et nutu Cantacuzeni urbem non tradidissent. Hinc ira percitus rex, eum continuo ex castris excedere jussit: et ipse contra urbem perrexit. Cum autem frustra aggredereur vallum (nam, relinquentes urbem, vallum occuparant munitissimum, urbiq; proximum, et eo se tenebant satis tuti), impedimentis omnibus collectis discedebat: et secundo ab eo die Tegecatam regionem ingressus est, ibidemque castra firmavit. Maxima proposita erat consultatio ductandi in Laconiam, et in Epidaurum: magna enim cupido eum inceserat videndæ Epidauri(67), et capiendæ urbis, quam scimus esse munitissimam omnium quas novimus urbium. In hanc confugerat alter e duobus, et alter se cum uxore receperat in Mantineam Laconiae, mari finitimam. Rex cum intelligeret eam regionem esse asperam, et transitu difficilem, abstinuit latius progredi.

Α Ἰουδαί, ἐπέθησαν τε τοῦ τείχους καὶ εἶλον. Ἐλόντες δὲ ἠνδραποδίσαντο καὶ ταύτην. Μετὰ δὲ ταῦτα ἐλαύνων, ἀφίκετο ἐς Ἐπιδαύρον τῆς Φλιασίας πόλιν, ἐς ἣν Ἄλβανοί τε καὶ Ἕλληνας καταφυγόντες, διεσώζοντο αὐτοῖς τε ἅμα καὶ αἱ γυναῖκες. Προσέβαλλε μὲν ἐνταῦθα καὶ τῇ προτεραίᾳ καὶ τῇ ὑστεραίᾳ, καὶ ὡς οὐκ ἠδύνατο εἰλεῖν, πετόντων ἐνταῦθα οὐκ ὀλίγων τῶν βασιλέως, καὶ συγχῶν τῶν τοῦ στρατοπέδου τετριωμένων, ἀπήγαγε τὸν στρατὸν ὡς ἀπιῶν. Ἐπεὶ δὲ συσκευάζετο ὡς ἀπιῶν, ἐνταῦθα προσέφερεν λόγους τῷ βασιλεῖ, ξυμβῆναί τε ἐθέλοντες, καὶ παραδιδόναι τὴν πόλιν. Ὁ δὲ ὡς παρέλαβε τὴν πόλιν, οὔτε ἀνδραποδισάμενος, οὔτε ἄλλο ἀεικὲς ἐργασάμενος, σὺν γυναίξί τε ἅμα καὶ πατρὶν ἐς Βυζάντιον κατέπεμψε κατοικήσοντας. Β Τῶν τε Ἀλβανῶν τῶν ἐν τῷ Τερσίῳ παραδεδωκότων σφᾶς, καὶ ἐνταῦθα ²⁰ δεῦτερον αἰθίς ἀποφυγόντων, ξυντυχίᾳ τινὶ χρησαμένων οὐκ ἀγαθῇ, λαθῶν τούτους, τοὺς τε πόδας καὶ χεῖρας ἔκλασε. Καὶ οὕτω ἀνέβη κακίστῳ ὀλέθρῳ παραδοὺς ἀμφὶ τοὺς εἰκοσιν. Ἐνταῦθεν ἐλαύνων διὰ Μαντινέας χώρας, ἀφίκετο ἐπὶ Παζενίκην πόλιν, καὶ ἐπέμπε Καντακουζηνόν, ὃν ποτὲ οἱ Ἄλβανοί ἡγεμόνα ἐλάμενοι, ἐστρατεύοντο ἐπὶ τοὺς Ἕλληνας. Παρῆν γὰρ τότε ἐν τῷ στρατοπέδῳ, μετὰπεμπτος ὑπὸ βασιλέως, ὥστε ἐπιλαβέσθαι αὐτῷ ἐς τοὺς ἐν τῇ Πελοποννήσῳ Ἄλβανούς· μετιόντα τε καὶ λόγους ἐπιπέμποντα περὶ προδοσίας. Ὡς δὲ ἐνταῦθα πέμπτων ἐκέλευε προσφέρειν τοῖς ἐν τῇ πόλει, ὥστε προσχωρῆσαι· παρῆσαν δὲ ἅμα αὐτῷ καὶ νῆες ²¹ τοῦ βασιλέως, αἰτιασάμενος παρά βασιλεῖ· ὡς δὲ ἐκείνον σφίσι νεύματι χρησάμενον, οὐ παρέδωκε σφᾶς. Ἀθηναῖοι τε συνέβη τὸν βασιλέα, καὶ προῶν ἀπιέναι ὅτι τάχιστα, ἐκ τοῦ στρατοπέδου ἐξήλασεν. Ὡς δὲ ἀδύνατα πρὸς βαλεῖν τῷ ἐρύματι (ἐκλειπότες γὰρ οἱ ἐν τῇ πόλει ἔρουμα αὐτοῦ ταύτη, ὅτι ἐγγυτάτω ἦν, κατέλαβόν τε καὶ διεσώζοντο), συσκευασάμενος ἀπῆει ἐνταῦθεν. Καὶ τῇ ὑστεραίᾳ ἐτέλεσεν ἐς τὸν Τεγεάτην χῶρον, καὶ ἐπηυλίσατο. Ἐνταῦθα ἐβουλεύετο ἐπ' ἀμφοτέρω, εἴτε ἐς Σπάρτην ἐλαύνει, καὶ Ἐπίδαυρον. Δεινὸς γὰρ αὐτὸν ἐσῆει πόθος, ἰδεῖν τε Ἐπίδαυρον, καὶ παραστήσασθαι πόλιν ἐρυμνὴν πασῶν δὴ πόλεων ὧν ἡμεῖς ἴσμεν. Ἐς ταύτην καταφυγῶν δ' ἕτερος τῶν ἡγεμόνων, τοῦ ἑτέρου ἐς τὴν Μαντινέαν τῆς Δακωνικῆς πρὸς τῇ θαλάττῃ οὖσαν καταφυγόντος σὺν τῇ γυναίξί, καὶ πυθθανόμενος τὴν χώραν τραχεῖάν τε οὖσαν, καὶ χυλεπὴν διαπορεύεσθαι, ἐπέσχε μὲν ταύτην πορεύεσθαι· συστραφεὶς δὲ ἐτρέπετο ἐπὶ Μουχλὴν τῆς Τεγαλῆς πόλιν. Προεστήκει δὲ αὐτῆς Ἀσάνης ὁ Δημήτριος. Ἐνταῦθα στρατοπεδεύόμενος ἐν χώρῳ χαλεπῷ τε καὶ δυσβάτῳ, ἀνέχει γὰρ ἡ πόλις ἐπὶ ὄχυροῦ τε ὄρου καὶ ἐρυμνοῦ ὄρημένη, παρεσκευάζετο μηχανάς τε καὶ κλίμακας, ὡς τῇ πόλει προσοισόμενος· καὶ αὐτίκα μὲν τοῦ ὕδατος ἐπεκράτησεν, ὃ ἐκτὸς ἦν τῆς πό-

Notulæ marginales.

(67) Epidaurus, nunc Ragusium, sive etiam Malvasia.

²⁰ In uno, ἐνταυθοῖ. ²¹ καὶ τινες. R. ut in c.

λω: ἐπὶ χωρίου ἐρυμνοῦ πάνυ. Καὶ ὡς οὐκ εἶχον οἱ τῆς πόλεως ὑδρεύσασθαι, χλιπεῦς ἤδη ἔφερον τὴν πολιορκίαν, μὴ ἀπὸ φρεάτων, καὶ τῶν ἐν τῇ πόλει οὐκ ἐξεγένετο, τῷ σφίσει ἀφρόνῃ τῷ ὕδατι χρῆσθαι, διὰ τὸ πλῆθος τῶν τε ἀνθρώπων ἄμα καὶ ὑποζυγίων. Ἐπεὶ δὲ ἐπέλειπεν αὐτοὺς ἤδη τὸ ὕδωρ, καὶ πρηνὴ προσβάλλειν τῷ τείχει, ἐπεκρη-
 καύετο ὁ τῆς πόλεως ἄρχων, καὶ ξυνέβαινε, ἐφ' ᾧ παραδιδόναι τὴν πόλιν καὶ αὐτοὺς παθεῖν· βασιλεὺς μὲν ἐδώρησατο Λεοδιωρίκην τὸν παῖδα αὐτοῦ, καὶ ἐξελὼν αὐτὸν ἀπὸ τῆς πόλεως, ἤλαυνεν ἐπὶ Κόρινθον, καὶ ἐπὶ τὸ Ἀσιανὸν στρατόπεδον. Ἦδη γὰρ τὰ ἐς τοὺς τηλεθόλους αὐτῷ παρεσκευάστο, καὶ λίθους τε ἀπὸ τῆς παλαιᾶς πόλεως τῆς Κορίνθου εὐράμενοι οἱ τοῦ βασιλέως, ἐνετάμνοντο ἰκνεοῦς.

urbe eductum Corinthum misit ut in Asiana

erant et regii milites lapidum quos in veteri Corintho
 ὡς δὲ ἐπελάτας ἐστρατοπεδεύετο, προσέφερε μὲν αὐτικὰ λόγους τῷ Ἀσάνῃ ὁ βασιλεὺς, καὶ πέμψας Ἰησοῦν τὸν τοῦ Βρενέζεω παῖδα, ἐλλόγιμον ὄντα ἐν τῷ στρατοπέδῳ, καὶ ἐρμηνεῖα τε ἄμα αὐτῷ, ἐκέλευε παραδούναι τὴν πόλιν. Ἰησοῦς μὲν ἀφικόμενος, ἔλεγε τοιαῦτα· Ἀσάνη καὶ οἱ παρόντες· Ἕλληνας, βασιλεὺς τὰδε πέμπων ἡμᾶς ἡ λέγει, ὡς οὐ ἐς τοὺς Ἕλληνας· ἤκεις ἐς τὰ πρῶτα συνέσεως, καὶ Ἕλλη-
 νων μάλιστα δὲ ἔμπειρος εἰ τῶν βασιλέως θυρῶν. Οἶσθα δὲ καὶ σὺ μᾶλλον τῶν ἄλλων, οἷος ὢν ὁ βασιλεὺς οὗτος, καὶ τοῦ Ὀτουμανίδων γένους, καὶ ἢ ἂν ἀφίκηται, οὐκ ἀπανίσταται, πρὶν ἂν ἐκπορθῆσῃ τὴν πόλιν. Παρέχει οὖν σοι ἐν τῷ τοιῷδε κάλλιστα καταλυσσάμενῳ πρὸς βασιλέα τὴν τε πόλιν τήνδε παραδιδόναι, καὶ χώραν ἣν ἂν ὑμεῖς ἔλιπθε λαβεῖν παρὰ βασιλέως, ἀλλαξαμένους. Καὶ ἦν τοῦτο ποιή-
 σης, ἐπιτήδειόν τε δὴ νομιεῖ βασιλεὺς, καὶ ξένον ποιεῖται δὴ, ὥστε ὑστερον καταθέσθαι χάριν αὐτῷ, σοὶ τε καὶ τοῖς παισίν. Ἦν δὲ μὴ παραδῶς, οἶσθα μὲν αὐτῆς, ἢ τὴν βασιλέως ψυχὴν, ὡς τὴν τε πόλιν ἐξινδραποδιεῖται, καὶ δὴ τοὺς πέριξ κακίστην παραδώσει ὀλέθρῳ. Ταῦτα μὲν Ἰησοῦς ἔλεγε δι' ἐρμηνεῶς· Ἀσάνης δὲ ὑπολαβὼν ἔφη· Ὁ παῖ Βρενέζεω, ἀπάγγειλον δὴ τῷ βασιλεῖ, ὡς τὴν τε ψυχὴν αὐτοῦ ἴσμεν πῶς γενναιοτάτην οὖσαν πάντων τῶν πρότερον γενομένων ἀπὸ τῶν Ὀτουμάνων βασιλέων, καὶ τὴν τε δύναμιν μεγίστην τε οὖσαν τῶν ἐν τῇ οἰκουμένη· παντὶ που τῶν εὐ εἰδῶτων τὰ βασιλέως πράγματα κατάδηλον· καὶ ταῦτα μὲν ξυνομολογού-
 μέν τε αὐτοὶ τῷ βασιλεῖ, ὡς μέγιστα τε εἶναι. Καὶ ταύτην μὲν οὖν τὴν πόλιν ὄρατε δὴ που ὡς ἐν ὀχυρῷ που οἰκεῖται πασῶν δὴ μάλιστα πόλεων, ὧν ἡμεῖς ἴσμεν. Καὶ αὐτοὶ οἱ ἀπὸ τοῦ Ὀτουμάνου βασιλεῖς, καὶ αὐτὸς δὲ βασιλεὺς, ἐξ ὅτου γε ἐς τὴν βασιλείαν κατέστη, τοιάνδε πόλιν οὔτε πολιορκεῖν ἐξεῖλε κατὰ κράτος, ἀλλ' οὔτε ἐξεγένετο ἐπὶ τοιάνδε πόλιν ἐλαύ-
 νειν. Ὀράτε γὰρ, ὡς κύκλῳ ἡ πόλις ἐρυμνὴ τε οὖσα ἐς τὰ μάλιστα, ταύτη μόνον ποιεῖται τὴν εἰσοδου τετειχισμένην τρισὶ τε ἄμα τεύχεσιν ὀχυρωτάτοις,

A Verum reversus, exercitum movebat contra Mu-
 chlam Tegæ urbem. Huic præerat Asanes Deme-
 trius. Castra igitur hic posuit in loco aspero et
 invio. Urbis autem prominet, sita in monte fir-
 mo et munito. Nec mora, expediunt scalas et
 machinas bellicas, urbemque oppugnant: etiam
 aquam, quæ erat extra urbem in loco munito,
 obtinuit, ut oppidani non possent amplius eo
 aqutum accedere. Cum enim urbis obsessæ in-
 colæ aquandi copiam non haberent, puteique ac
 fontes sicci essent, extrema ab obsidentibus mala
 experiebantur ob hominum atque jumentorum mul-
 titudinem. Cum igitur aqua desset, præfectus urbis
 redditionis condiciones per præconem promulga-
 vit. Et rex quidem Leodoricen filium suum ex
 castra se conferret. Jam enim tela iam promptu
 repererant, jactu magnam stragem ediderunt.

B Cum autem advenisset rex ad urbem, et castra
 metatus esset, confestim legationem ad Asanem
 misit. Nam ire jussit ad Asanem Josuam Brenezis
 filium, virum prudentem, ex omni suorum numero
 cum interprete: eique præcepit ut ageret cum
 Asane, qui urbem traderet. Josue igitur ubi venit
 ad Asanem, hujuscemodi orationem exorsus est:
 Asanes, et Græci omnes, quotquot præsto estis, rex
 misso legato hæc vobis expromi jubet: Tu, qui
 prudentissimus es Græcorum etiam in iis quæ ad
 Græcos pertinent, expertus Januæ milites, scis, et
 magis quam reliqui, qualis quantusque sit rex
 ille Otomanidarum. Quocumque tempestatem belli
 verterit, haud prius bellum ponit, quam urbes ex-
 pugnavit, et victoria politus fuerit. Cujusmodi autem
 conditionem vobis proponat, audite. Si pacem feceritis
 cum rege, eidemque urbem vestram permiseritis,
 regionem aliam, quamcunque elogeritis, a rege
 accipietis. Si in hoc morem gesseris regi amico et
 hospite, te ad modum familiariter utetur gratiamque
 239 tibi et vobis omnibus referet cumulatissi-
 mam. Si autem parere regi recusaris, nec urbem
 tradideris, scito, animam regis tibi juro, eam
 brevi et capiet et fœde diripiet: eos qui hic as-
 sistunt, crudelissimæ morti subjiciet. Hæc quidem
 locutus est per interpretem. Asanes autem re-
 spondens, in hunc modum verba fecit: O filii Bre-
 nezis, renuntia regi, haud nobis occultum esse,
 animum ejus generositate excellere omnes reges,
 quot, quot ab Otomanidis originem traxere. Poten-
 tiam ejus esse in orbe maximam, norunt omnes,
 quotquot rerum ejus periti sunt: etiam nos et
 agnoscimus et confitemur potentiam ejus esse ma-
 ximam. Verum enimvero cernitis urbis hujus si-
 tum, quam natura, et arte sit munitus, ut non fa-
 cile invenire sit urbem æque munitam. Reges
 Otomanidæ, nec etiam ipse rex, ex quo in regnum
 hoc processit, talem urbem neque oppugnarunt,
 neque ceperunt, nec bello petiverunt. Videtis enim

Notulæ marginales.

ἡ λέγειν. B. ut in c.

urbem undique quam maxime munitam. Aditum A hic unum habe: cæterum cinctum muris tribus firmissimis, tribusque portis. Si igitur unam dirueritis bombardis, alteram quomodo superabitis? et si alteram occupaveritis, relinquetur tertia cæteris multo validior. Quapropter hæc cogitantes, et scientes nos sic instructos, fortiter bellum quod ab rege infertur sustinebimus, etiamsi moriendum sit. Nuntiate itaque regi vestro, frustra ad urbem hanc defendendam accessissemus, si pericula reveriti, urbem tradere voluissemus. Asanes hæc locutus est. Josue reversus ad regem, quid responsi acceperit, exponit. Rex igitur bombardas continuo portis opposuit: et qua aditus urbis erat angustissimus ingredi parabat. In co-
 urbis aditu muri sunt tres, non longo a se invicem intervallo dissiti. Murum primum, qui erat infirmus, nec admodum communis, occupavit Asanes, quasi bellum mora extracturus, et bombardarum ictus elusurus. Haud enim ignorabat, muros non posse sustinere bombardarum impetum: et sciebat eos tandem collapsuros. At id faciebat hac spe, quasi sic posset oppugnationem ad tempus aliquod tolerare. Bombardæ ubi feriro cœperunt, intra paucos dies exterior murus prorutus est. Græci interea egredientes, pugnant cum Turcis, et aliquot etiam confecerunt. Relinquentes igitur murum primum, abiit ad secundum, qui firmus erat, et saxis magnis communis. Hunc ubi insedere, regis impetum diebus aliquot fortiter propulsarunt. Murum istum arietabant bombardæ regis diebus plurimis, partemque ejus diruerunt non modicam. Interea cum bombardis murus quassaretur, globus unus 240 aberravit, et in pistrinum delatus est: quod et comminuit penitus. Hinc in altum sublatus, cecidit forte in hominem quemdam, cujus carnes et ossa in mille particulas minutissimas contrivit, adeo ut alis aviculæ compararetur. Tantis scilicet est globi impetus, ubi semel emissus fuerit, et mirabilia multa operari consuevit. Nam cum non attingisset murum, in altum evectus, urbemque transvolans, cecidit in navale Corinthiorum, cum peregisset cursum quatuordecim stadiorum. Globi pondus erat septem talentorum (68). In hunc modum feriebat urbem diebus plurimis. Oppidani deficientibus alimentis indignabantur, et inter se colloquia serebant, euntes ad urbis episcopum. Asanes quidem plebem sustinuit, ut præsentia fortiter tolerarent. Episcopus autem urbis civem ad regem misit, qui alimentorum inopiam quæ gravissima erat, indicaret, eumque hortaretur, ne cæptam oppugnationem omitteret, verum fortiter pergeret. Hæc ubi comperit rex, misit ad oppida-

καὶ τρισὶ πύλαις. Ἦν μὲν οὖν τὴν μίαν ἐξέλητε τηλεβόλοις, τὴν τε ἑτέραν πῶς ἂν ὑπερβάλλοισθε; ἦν δὲ καὶ ταύτην ὑπερβάλλησθε, ὑπολείπεται αὐθις ἡ ἰσχυροτέρα τούτων. Ὡς οὖν ταύτῃ διανοουμένων καὶ παρασκευαζομένων, εἰ δὲ ἀπολείσθαι, ὥστε ἀμύνεσθαι, οὕτω ἀπαγγέλατε τῷ βασιλεῖ, ὡς μάτην ἂν εἴημεν ὧδε ἐλθόντες ἐς φυλακὴν τῆς πόλεως, εἰ μηδοτιοῦν χαλεπὸν ἐπιδόντες τὴν πόλιν παραδοίμεν. Ταῦτα εἰπόντος τοῦ Ἀσάνου, ὡς ὑποστρίψας Ἰησοῦς ἀπήγγειλε τῷ βασιλεῖ, αὐτίκα κατεβίβασε τοὺς τηλεβόλους ἐς τὰς πύλας τῆς πόλεως. ἢ δὴ ἡ ἐς τὴν πόλιν εἰσοδος στενωπάτῃ γινομένη, πρὸς αὐτὴν τε ποιεῖται τὴν εἰσοδὸν, καὶ τεῖχῃ τρία ἀλλήλων οὐ πολὺ διεστηκότα ἐς τὴν εἰσοδὸν ταύτην παρέχεται. Καὶ τὸ μὲν τελευταῖον τεῖχος, ἀσθενὲς ὄν, καὶ οὐ πάνθ' ἐχυρόν, κατέσχεν Ἀσάνης, ὥστε τρίβειν τε τὸν τῆς πολιορκίας χρόνον, καὶ τοὺς τηλεβόλους· ἦδει μόντοι ὡς τέλειον ἐνταῦθα οὐχ ὑπομένει τὰ τεῖχῃ ὑπὸ τῶν τηλεβόλων, ἀλλὰ πεσῆται αὐτίκα μάλα. Ἐποίησε δὲ ὡς τρίβειν τὸν πόλεμον. Ἐπεὶ δὲ παίοντες οἱ τηλεβόλοι, κατέβαλλον ἐπὶ ἡμέρας τινὰς τὸ ἐκτὸς τεῖχος, ἐν αἷς ἐξιδόντες οἱ Ἕλληνας ἐμάχοντο τοῖς Τούρκοις, καὶ τινὰς αὐτοῦ ταύτῃ διέφθειραν, ἀπολιπόντες, τὸ δεύτερον τεῖχος κατέχοντες, ἐχυρόν τε ὄν λίθοις μεγάλοις, ἐκράτουν τὸ τεῖχος ἐπὶ ἡμέρας ἱκανὰς ἀμυνόμενοι. Οἱ μόντοι τηλεβόλοι καὶ τοῦτο τὸ τεῖχος ἐπὶ ἡμέρας ἱκανὰς ἔπαιον, καὶ κατέβαλλον μέρος οὐχ ὀλίγον. Ἐνθα δὲ ἀποτυχῶν τοῦ τεύχους ὁ λίθος φερίμενος ἔπεσεν ἐς τὸ ἀρτοκοπεῖον, καὶ συνέτριψε. Μεταπεσῶν δὲ ὁ λίθος ἐντεῦθεν, καὶ εὐράμενος ἀνθρωπὸν τινα ἀπενέγκατο, μετεωρίσας τὴν σάρκα τε καὶ τὰ ὀστά· συνέτριψέ τε εἰς ἐλάχιστα μέρη μυρία, καὶ οἷα πτεροῖς θριπθὸς εἰκάσαι, οὐδ' αὐτὴν ἐπιγνῶναι τὴν σάρκα παρείχετο. Τοιαύτη γὰρ ἡ φορὰ τοῦ λίθου καὶ δαιμονία τις οὖσα, θαῦμα παρέχεται· ἐπεὶ καὶ ἀποτυχῶν τοῦ τεύχους, καὶ μετεωρισθεὶς, καὶ διεξιών τὴν πόλιν, ἐς τὸ ἐπίγειον τῆς Κορίνθου ἐνεχθεὶς, ἔπεσε, σταδίους μάλιστα πού ἐς τεσσαρεσκαίδεκα παραμειψάμενος. Ἐίληκε δὲ ὁ λίθος ἐπὶ τὰ τάλαντα. Οὕτω μὲν οὖν τὴν πόλιν ἐτυπτεν ἐπὶ συχνὰς ἡμέρας. Καὶ οἱ ἐν τῇ πόλει ἐπιλείποντος τοῦ σίτου, χαλεπῶς ἔφερον, καὶ λόγους ἐδίδοσαν ἀλλήλους*, ἀφικόμενοι ἐς τὸν τῆς πόλεως ἀρχιερέα. Ἀσάνης μὲν οὖν κατεῖχε τὸ πλῆθος, ὥστε ἀνέχεσθαι. Ἀρχιερεὺς δὲ τῆς πόλεως, ἄνδρα τῶν τῆς πόλεως ἀποστείλας ὡς βασιλέα, ἐσήμαινέ τε αὐτῷ τὴν ἑνδεῖαν, καὶ ὡς σιτία πάνυ ὀλίγα ἀπολείπειτο, ὥστε ἀντέχειν. Ταῦτα κυθόμενος ὁ βασιλεὺς, λόγους αὐθις προσέφερε, λέγων τοιαῦτα· Ἐμοὶ παρὰ τῶν ἐν τῇ πόλει εὐνοούντων ἀπαγγέλλεται, ὀλίγων πάνυ ἡμερῶν ὑπολείπεσθαι ὑμῖν τὰ σιτία· τί οὖν κακοδαιμονάτε, καὶ οὐ παραδίδοτε τὴν πόλιν; Ἐνταῦθα, ὡς κυνθανομένου Ἀσάνου, ἔλεγον οἱ τοῦ βασιλέως τὰ καθήκοντα, ἔθου-

Notulæ marginales.

(68) Talentum apud Suidam 1259 librarum pondus.

* ἀλλήλους. Sic etiam H.

λεύοντο κρινῆ, εἴτε παραδώσειεν τὴν πόλιν, εἴτε ἀνεχόμενοι ἀμύνοντο. Ὡς δὲ ἀπεστραμμένους εὗρα τοὺς ἐν τῇ πόλει, καὶ χαλεπῶς φέροντας, ὑπόσπονδοί τε ἐξῆλθον αὐτὸς τε Ἀσάνης, καὶ ὁ Λακεδαιμόνιος Λουκάνης. Ἀφικομένων δὲ ἐς λόγους τῷ βασιλεῖ, σπονδὰς τε ἐφ' ᾧ αἰτουμένων, ἔλεγεν αὐτοῖς τάδε· Ἀπαγγεῖλατε τῷ ἡμετέρῳ ἡγεμόνι, ὡς σπονδὰς ποιῆσθαι ἔτοιμός εἰμι, ἐφ' ᾧ τὴν χώραν ὅσην ὁ στρατὸς παρεξήει, ἐμὴν τε εἶναι, καὶ φόρον ἀπάγειν διὰ τὴν λοιπὴν χώραν, πεντακοσίους στατήρας· τῷ δὲ ἡγεμόνι, ἐφ' ᾧ τὸ τε Αἴγειον, καὶ Πάτρας, καὶ τὴν περλοικὸν παραλιθῆναι ἡμῖν· εἰ δὲ μὴ, αὐτίκα ἄρα ἐπιόντα με γινωσκόντων. Ταῦτα ὡς ἐνετέλλετο αὐτοῖς, καὶ ἐς τοὺς ἡγεμόνας ἀφίκοντο, περὶ τὸ Ταῦγετον τῆς Λακωνικῆς διατρέθοντες, ἀπήγγελλον τε τὰ παρὰ βασιλέως, καὶ αὐτίκα ἐδόκει, ὥστε μὴ στέρεσθαι ἤδη ξυμπάσης τῆς χώρας, πρέσβεις τε πέμπειν, καὶ ἐμπεδοῦν σφίσι τὰς σπονδὰς, ἐφ' οἷς προεταίνατο βασιλεὺς. Πέμπσαντες δὲ πρέσβεις, τὰς τε σπονδὰς ἐποίησαντο, καὶ τὴν χώραν ἀπέδωκε τῷ βασιλεῶς ὑπάρχῳ Ὀμάρῃ, τῆς Θεσσαλίας ὑπαρχος⁹³ ἦν, τὸ τε Αἴγειον, Καλαβρίτης, Πάτρας, καὶ τὴν περλοικὸν ταύτη τῆς Ἀχαιῶν χώρας. Ὡς δὲ παρέλαθε τὰς πόλεις, καὶ νεήλυδας καθίστη ἐν ταῖς πόλεσι, τὰ μὲν στρατεύματα αὐτῷ διήκεν ἐπ' οἴκου νομίζεσθαι· αὐτὸς δὲ τραπόμενος ἐπὶ τῆς Ἀττικῆς, καὶ ἐπὶ τῆς Ἀθηναίων πόλεως, περιφεῖ σκοπῶν τὸν τε Πειραιᾶ, καὶ τοὺς λιμένας, ἐπεδέξατό τε⁹⁴ τὴν Ὀμάρῳ ἀνδραγαθίαν. Τὴν τε πόλιν ταύτην, καὶ ἀκρόπολιν, πυνθάνομαι, βασιλεῖ μάλιστα ἐκ τῶν ἐν

τῇ γῶρᾳ αὐτοῦ πόλεων ἐν γνώμῃ γενέσθαι, καὶ τὴν τε παλαιὰν τῆς πόλεως μεγαλοπρέπειαν, καὶ κατασκευὴν ἀγασθῆναι ἐπειπόντα· Πόση δὲ χάρις ὀφείλεται ἐν τῷ ἡμετέρῳ νόμῳ Ὀμάρῃ τῷ Τουραχάνεω! Τὴν γὰρ πόλιν ταύτην καὶ ἀκρόπολιν παρεστήσατο Ὀμάρης οὗτος τρόπῳ τοιῷδε·

contemplans Pyraeum, et portuum commoditatem. Omaris virtute civitatem istam una cum arce in ditionem accepit. Fuit autem haec urbs semper regi, ut audio, benevola, et munificentiam ejus antiquam et apparatus urbium semper plurimum amplexus est. Dixit igitur: Quanta gratia debetur lego nostra Omarī Turachanis filio! Quo pacto Omares urbem istam una cum arce occupavit, jam dicetur:

Ὡς γὰρ Νέριος ἐτελεύτησε, κατέσχε τὴν τυραννίδα ἢ γυνὴ αὐτοῦ, παῖδα ἔχουσα νήπιον, καὶ διαπρεσβευσμένη ἐς βασιλέα, χρήμασι τε ἰθεράπευε τὰς βασιλέως θύρας, καὶ αὐτὴ διέτριβε περὶ τὴν ἀρχὴν. Χρόνῳ δὲ οὐ πολλῷ ὕστερον, νεανίου τινὸς τῶν Οὐνετεῶν, ἐμπορίας ἕνεκα Ἀθήναζε ἀφικομένου, τῆς συγκλήτου δὲ ἀνδρὸς, ἠρᾶσθαι. Καὶ ἐρασθεῖσα, ἐς λόγους τε ἀφίσταται τῷ νεανίᾳ, ὡς ἐν παιδιαῖς τὰ πολλὰ συνδιατρέθων τῷ νεανίᾳ, ὡς αὐτῷ εἰς γυναῖκα χωρῆσαι. Ἄρα τῇ ἀρχῇ ἐπιτρέψαι τῆς πόλεως ἔτοιμος εἶη. Ταῦτα δὲ εἶναι αὐτῷ, ἦν ἀποπεμφόμενος τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, τρόπῳ οἷῳ δύνηται, ἐπανέλθῃ Ἀθήναζε. Ἦν δὲ ὁ νεανίας Πριάμου παῖς, τοῦ Ναύπλιον ἐπιτετραμμένου παρὰ Οὐνετεῶν. Ἀπῶν δὲ ὁ νεανίας, καὶ κατασχεθεὶς τῷ ἔρωτι,

A nos qui sic loquerentur: Nuntiatum est mihi ab amicis et benevolis, quos in urbe habeo, paucorum dierum admodum vobis superesse alimenta. Quid igitur insani et miseri urbem non traditis? Cum nuntii regis quæ mandata essent coram Asane exponerent, publice deliberabant dederentne urbem, an extrema potius perpetentes resisterent regi. Cum autem cernerent oppidanos graviter præsentem necessitatem ferre, et mali quærere liberationem, fide publica interposita, egressi sunt ad regem Asanes et Spartanus Lucanes. Venientes autem super foedere pangendo in colloquium cum rege, sic allocutus est: Vostro principi dicite, me paratum esse foedus percutere, et pacem dare: sed hac conditione, ut ea regio quam exercitus meus peragravit, mea sit. Ab reliqua regione tributî nomine peto quingentos stateres. Ducî autem, qui adhuc tenet Ægeum, Patras et finitimam regionem, dicite, ut ea nobis tradat: sin minus, confestim accedam, et armis subiciam. Hæc ubi cognovissent, ut præceptum erat, proficiscuntur ad principes, qui ea tempestate circa Taygetum Laconiae se tenebant, iisque quæ data erant ab rege mandata explicant. Quibus auditis, visum est ne et universa spoliarentur regione, legatos ad regem mittere, et foedus conglutinare his conditionibus quas rex præscripsisset. Mittentes itaque, quemadmodum decretum erat, legatos, pax composita est. Regio, quam postulaverat rex, restituta est regio præfecto. Omares Thessaliae præfectus Ægeum, Calabrites, Patras et finitimam regionem

241 Achaiæ recepit. Rex ubi urbes suscepit, præsidii peregrinorum eas firmavit, et peregrinos iis præfecit. In hunc modum confecto bello copias omnes domos dimisit. Ipse autem conversus est contra Atticam et urbem Athenas. Obambulabat

Mortuo Nerio, uxor ejus Athenarum tyrannidem obtinuit, habens ex marito filium superstitem adhuc puerulum. Mittens igitur legatos ad januarum milites, quos largitionibus sibi conciliarat, facile principatum retinuit Athenarum. Nec tamen multo post amore exarsit in adolescentem Venetum senatoris filium, qui mercium gratia Athenas appulerat. Amore itaque amens in colloquium cum adolescente venit. Cum plerumque autem plurimis blanditiis animum adolescentis pelliceret, et magna cum voluptate cum illo conversaretur, promisit se velle ipsi nubere et Athenarum principatum simul tradere. Hæc autem tum fore, si prius suam uxorem quocumque modo repudiasset: et ea repudiata, deinde rediret Athenas. Adolescens ille

Notulæ marginales.

⁹³ In uno, superscriptum ὑπάρχῳ. ⁹⁴ καὶ ἀπεδέξατό τε.

filius erat Priami (69), cui a Venetis Nauplium A
 urbs commissa erat. Adolescens igitur reversus
 Venetias, et amore ardens, speransque se Athe-
 narum principatum occupaturum, uxorem suam
 necavit, quæ et ipsa senatoris et patricii erat filia.
 Hac, quemadmodum dixi, e numero mortalium
 sublata, Athenas rediit, Nerique uxorem duxit.
 Cum autem evasisset ad urbis regimen, delatus est
 ab Atheniensibus apud januas regis. Tandem cum
 invidia Atheniensium premeretur, ut eam aliquo
 modo leniret, dicebat se pueri tutorem esse. Nec
 multo post assumens puerum, una cum eo ad re-
 gem venit. Nam Francus Nerii patruelis (70), con-
 sobrinus vero pueri, morabatur in januis regis,
 sperans tempus fore quo ipse Atheniensium prin-
 cipatu potiretur. Rex autem ubi comperit amen-
 tiam mulieris, Franco Antonii filio urbem com-
 misit, ei quo parere et benigne eum suscipere jussit
 Athenienses. Hi quidem benignis animis, quemad-
 modum imperatum erat, virum exceperunt. Qui ubi
 urbis præfecturam nactus est, mulierem illam ce-
 pit, et Megaris in carcerem condidit: nec multo
 242 post eandem interfecit, propter scelestas
 illas nuptias, quas cum juvene Veneto contraxe-
 rat. Quomodo autem istam mulierem necaverit,
 non constat. Quapropter cum postea juvenis Fran-
 cum ejus injuriæ in januis regis accusaret, rex,
 rei indignitate commotus, misit Omarem Tura-
 chanis filium cum Thessaliæ exercitu, quem jussit...
 Omares Turachanis filius, accepto Thessaliæ exer-
 citu, et ad urbem accedens, eam continuo sube-
 git. Arcem tamen tempore longo obsedit, sperans
 se eam capturum opera virorum qui in arce erant,
 quibus utebatur familiariter. Cum autem nihil
 eorum quæ animo conceperat, succederet, Fran-
 cum in hunc modum allocutus est: O filii An-
 tonii, haud dubie nosti familiam regis, qui ur-
 bem hanc tempore longo tibi regendam concessit.
 Quoniam autem rex nunc imperat ut eam re-
 stituas, nescio quo jure eam invito rege teneas. Ne
 dubites, haud diu, si sic facere perrexeris, princi-
 patus istius urbis penes te manebit. Nunc tibi, si
 vis cum eo in gratiam redire, Bœotiam et Thebas
 pollicetur, ut hinc decedas ferens divitias arcis,
 tuasque. Saltem arcem regi relinque. Hæc cum
 audisset juvenis, petebat sibi fidem dari: qua data,
 crederet Bœotiam sibi a rege tradi. Omares rem ad
 januas retulit et ut fidem facerent juveni promissa
 rata fore, facile impetravit. Fide igitur accepta,
 egressus est juvenis arce libenter, cum ab rege
 acciperet Thebas cum reliqua Bœotia. In hunc modum Athenæ ductu et auspiciis Omaris in pote-
 state regis concessere. Tunc quidem rex Athenas peragrans, et arcem contemplans, mirabatur ur-
 bis arcisque magnificentiam. Hinc obambulans per Atticam, spectabat portus, sicuti supra annotavi-
 mus.

και ἐλπίζας τὴν τῆς πόλεως ἀρχὴν κατασχεῖν, δια-
 φθείρας δὲ καὶ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, γένους οὖσαν καὶ
 αὐτὴν συγχλητικῶς διαφθείρας δὲ ταύτην, ὡς εἴρη-
 ται, ἐπανῆκεν Ἀθηναίῃς, καὶ τὴν Νερίου γυναῖκα
 ἤγαγεν. Ἀφικόμενος δὲ ἐς τὴν τῆς πόλεως ἀρχὴν,
 διεβλήθη ὑπὸ Ἀθηναίων ἐν ταῖς θύραις τοῦ βασι-
 λέως. Ὑστερον μὲντοι, ὡς ἤχθη αὐτῷ οἱ Ἀθη-
 ναῖοι, ἐπιτροπεύειν τε τοῦ παιδὸς ἐφασκε. Καὶ εὖ
 πολλῶ ὕστερον λαβὼν τὸν παῖδα ἀφίκετο παρὰ βα-
 σιλῆα. Ὁ γὰρ τοῖ Φράγκος Νερίου ἀδελφιδούς, ἀνε-
 ψιδὸς δὲ τοῦ παιδὸς, διατρέθων ἐν ταῖς βασιλέως θύ-
 ραις, ἐπέμενε καιρὸν αὐτῷ παρὰ βασιλέως ἀφίξει-
 σθαι ἐς τὴν τῶν Ἀθηναίων πόλιν. Βασιλεὺς δὲ ὡς
 ἐπυνθάνετο τὰ ἀμφὶ τὸν ἔριστα τῆς γυναίκος, ἐπέ-
 τρεψε Φράγκῳ, τῷ Ἀντωνίου παιδί, τὴν πόλιν, καὶ
 πέμπων ἐκέλευε δέχεσθαι αὐτὸν τοὺς Ἀθηναίους.
 Οἱ δὲ ἔτοιμοι ὄντες ἐδέξαντο. Ὁ δ' ὡς τυραννίδα
 ἀφίκετο τῆς πόλεως, τὴν μὲν τοῖ γυναῖκα συλλαβὼν,
 καθείρξεν ἐν Μεγάροις, καὶ οὖ πολλῶ ὕστερον, διὰ
 τὸν γάμον τοῦ νεανίου, διέφθειρεν, ὅτῳ μὲν τρόπῳ,
 οὐδεὶς ἤσθετο. Δι' ἃ δὴ ἐγκαλοῦντος ἐν ταῖς τοῦ βα-
 σιλέως θύραις τοῦ νεανίου, δεινὸν τε ἐποιεῖτο τὴν
 ὕβριν τοῦ Φράγκου ὁ βασιλεὺς, καὶ πέμπων Ὀμά-
 ρην τὸν Τουρσχάνεω παῖδα σὺν στρατεύματι τῆς
 Θετταλίας ἐκέλευε... Παραλαβὼν δὲ τὸν τῆς Θεττα-
 λίας στρατὸν Ὀμάρης ὁ Τουρσχάνεω, καὶ ἐπελάσας,
 ἴσχει μὲν αὐτίκα τὴν Ἀθηναίων πόλιν· μετὰ δὲ τὴν τε
 ἀκρόπολιν ἐπολιόρχει ἐπὶ συχνὸν χρόνον προκαθε-
 ζόμενος. Καὶ ἐπειράτο μὲν διὰ τῶν προσηκόντων
 τῶν ἐν τῇ ἀκροπόλει ἀνδρῶν ὡς δ' οὐδὲν αὐτῷ
 προεχώρει, λόγους προσέφερε τοιούτους· Ὁ παῖ
 Ἀντωνίου, σὺ οἶσθα τὸν βασιλέως οἶκον, ὡς τήνδε
 τὴν πόλιν ἐπέτρεψεν ἐπὶ ἱκανὸν χρόνον. Καὶ ἐπεὶ
 βασιλεὺς αὐθις παρακτελεῖ παραδιδόναι αὐτῷ τὴν
 πόλιν, οὐκ οἶδα, ὅπως ἂν ταύτην ἀκοντος βασιλέως
 κατέχοις⁹⁹· οὐδὲ γὰρ πάνυ πολὺν διαμείναι. Νῦν οὖν
 παρέχει σοι βασιλεὺς, μάλιστα διηλλαγμένῳ οἱ χώ-
 ραν τε τὴν Βοιωτίαν ἔχειν, καὶ τὴν Θηβῶν πόλιν.
 Ἀπαφερόμενον δὲ τὸν τῆς ἀκροπόλεως βίβον καὶ τὰ
 σαυτοῦ, ἀπιέναι καταλιπόντα τῷ βασιλεῖ τὴν ἀκρό-
 πολιν. Ταῦτα ἀκούσας ὁ νεανίας, ἠτείτό τε πείσιν,
 ἐφ' ᾧ ἐμπεδῶσαι αὐτῷ παρὰ βασιλέως τὴν Βοιωτίαν.
 Διαπραξαμένου δὲ ἐν ταῖς θύραις τοῦ Ὀμάρου, οὕτω
 δὴ φρασάμενος ὑπεξῆλθε τῆς ἀκροπόλεως, καὶ τὴν
 Θηβῶν πόλιν σὺν τῇ λοιπῇ Βοιωτίᾳ κατασχέσοντας
 αὐτῷ βασιλέως. Οὕτω μὲν δὴ Ἀθηναίῃ ὑπὸ βασιλεῖ
 ἐγένοντο, παρατηρησμένου Ὀμάρου. Τότε δὴ πε-
 ριωὺν ὁ βασιλεὺς, καὶ τὴν τε ἀκρόπολιν θεώμενος,
 ἐν θαύματι ἐποιεῖτο, καὶ τὴν Ἀττικὴν περιωὺν,
 ἐσκόπει⁹⁹ τε τοὺς λιμένας, ὡς εἴρηται.

Notulæ marginales.

(69) Petri Palmerii.

(70) Francus Acciajolus.

⁹⁹ Αἱ, κατέχῃ. ⁹⁹ Ἰν κιν, ἐπιοκ.

Τοὺς μέντοι ὄρκους, ἔπεμπε ἀνδρᾶ τῶν θυρῶν Α οὐτοῦ, παρὰληψόμενον τῶν τῆς Πελοποννήσου ἡγεμόνων· αἰτούμενος δὲ καὶ τὴν θυγατέρα τοῦ τῆς Σπάρτης ἡγεμόνος. Τοῖς μέντοι ὄρκους ἐπεποιήντο οἱ ἡγεμόνες. Θωμᾶ δὲ τῷ νεωτέρῳ ἀδελφῷ μετέμελλε, καὶ ἀπίστασιν τε αὐτίκα ἐβουλεύετο ἀπὸ βασιλείως. Καὶ πρέσβυν μὲν ἔπεμπεν ἐς τὰς βασιλείως θύρας, ἀπαιτῶν⁹⁷. . . Ὅτινα δὲ ἀλῶναι συνέβη ἐν Πάτρας καὶ ἐς τὴν ἀκρόπολιν, ἣν κατέχουσιν οἱ τοῦ βασιλέως νεήλυδες, καὶ ἄλλοι περιφάνεις τῶν Τούρκων. Καὶ αὐτοὶ μετὰ ταῦτα ἐπολιορχοῦντο ὑπὸ τῶν τοῦ Θωμᾶ στρατιωτῶν. Τὴν μέντοι ἀπίστασιν ἐβουλεύετο, πειθόμενος ἅμα τῷ Λακεδαιμονίῳ Λουκάνῳ, φαμένῳ, ὡς ξυνοθέμενος προδοσίαν ταῖς ἐν Κορίνθῳ, ἔχειν ἐλπίδα, παραστήσεσθαι τε αὐτῷ τὴν πόλιν, καὶ τὰλλα διαπράξασθαι ὡς βέλτεστα οὗτος Β τὴν λοιπὴν χώραν. Ἐπεὶ δὲ ἀπίστη τε ἐκ τοῦ φανεροῦ, καὶ ἐπολέμει ταῖς βασιλείως ἀκροπόλεσι, πειρώμενος εἰεῖν κατὰ κράτος, προσεχώρει μὲν οὐδὲν αὐτῷ ὧν ἐπενόει· συναφίστη μὲντοι καὶ τοὺς λοιποὺς αὐτῶν Πελοποννησίους, Ἀλθανῶν τε ἅμα καὶ Ἑλλήνων, καὶ ἐπολέμει τε ἅμα τῷ ἀδελφῷ, παρακαλῶν ἐπὶ τὸν πόλεμον, καὶ ἐπολιορκεῖ μὲν καὶ τινα τῶν τοῦ ἀδελφοῦ πολισμάτων. Ταύτην μὲν δὴ τὴν ἀπίστασιν Ὀμάρῳ φασὶ τινεὶ διαπράξασθαι. Ἐπεὶ τὸ τάχιστα ἐπέθετο βασιλεὺς, πέμψας ἐς Πελοπόννησον ἄρχοντα ὑπαρχον, παυσάμενον Ὀμάρῳ τῆς ἀρχῆς, καὶ αὐτὸν παρὰληψόμενον τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ. Καὶ διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν ἀφελῆσθαι βασιλέα Ὀμάρῳ τὴν Θετταλία· ἀρχὴν. Βασιλεὺς δὲ ἐπὶ τὴν Σκοπίων ἀφικόμενος πόλιν διέτριβεν, ἣν τι νεώτερον ἀπὸ Παίωνων ἐπιγένηται. Παίονες γάρ, μετὰ τὴν Μαχουμέτῳ διατριβὴν συλλεχθέντες, καὶ τὸν Ἰστρον διαβάντες, ἤλασαν ἐπὶ τὴν τοῦ Μαχουμέτῳ φυλακὴν. Καὶ συμβαλόντες, ἐτρέψαντο, καὶ ἐφθειραν οὐ πολλοὺς. Ἐάλωσαν δὲ τινες αὐτῶν, καὶ ἀπήχθησαν παρὰ βασιλέα. Βασιλεὺς μέντοι, ὡς ἐπέθετο Θωμᾶν τὸν νεώτερον ἀδελφὸν παραβάντα τοὺς ὄρκους, πολιορκεῖν ἐπίοντας τοὺς ἐν ταῖς ἀκροπόλεσι βασιλείως νεήλυδας, ἔπεμπε στράτευμα ἐπὶ Πελοπόννησον, τό τε Θετταλίας, καὶ Αἰτωλίας. Καὶ στρατηγὸν ἀπέδειξε Χαμουσᾶν τὸν Ἱερακοφόρον ἐπίκλην. Καὶ δε συλλαβῶν⁹⁸ Ἀχμάτην τὸν τῆς Πελοποννήσου ὑπαρχον, καὶ Ὀμάρῳ τὸν Τουραχάνεω, καὶ γαμβρὸν γενόμενον οἱ ἐπὶ τῆ θυγατρὶ, τούτους λαβὼν Β ἐπέβαλεν ἐς τὴν Πελοπόννησον· καὶ ἐς Πάτρας μέντοι τῆς Ἀχαΐας ἀφίκετο, καὶ τὴν ἀκρόπολιν ἠλευθέρωσεν. Οἱ γάρ Ἕλληνες, ὡς ἦσθοντο τοῦ βασιλέως στρατὸν ἐπίοντα, ἐπανέστησάν τε ἐκ τῆς πολιορχίας, καὶ ἐς τὴν Μεγαλόπολιν, τὴ [νῦν λεγόμενον]⁹⁹ Λεοντάριον, συνελέγοντο ἐπὶ τὸν ἡγεμόνα, ὡς τὴν μάχην ποιησόμενοι. Ὁ μὲν οὖν στρατὸς διήκει διὰ τῆς Ἠλίδος χώραν τὴν παραλίαν, καὶ ἐπὶ τὴν Ἰθώμην ἀφικόμενος, ἀνῆκει ἐς Λεοντάριον. Ἐνταῦθα Θωμᾶς συναθροίσας τοὺς τε Ἀλθανοὺς, καὶ Ἕλληνας τοὺς

Misit deinde rex virum de suis januis, qui iurandum exigeret ab Peloponnesi principibus. Eundem etiam petere jussit sibi in uxorem principis Spartani filiam. Principes, quemadmodum praeceperat rex, in regis verba jurarunt, atque iurjurando fides accepta est. Verum haud multo post iurjurandi dati poenituit Thomam fratrem juniorem, et consilia, quomodo deliceret a rege, tractare haud cessabat. Praeterea legatum ire jussit in januas regis, petens... Et hunc quidem capi contigit Patris, et duci in arcem, quam tenebant peregrini regis, et alii Turci insignes, qui et ipsi tandem obsidebantur ab Thomae militibus. Defectionis autem consilia agitabat magis impulsu Lucanis Lacedaemonii, qui dicebat se prodicionem subornasse cum his qui sunt Corinthi: in maxima se esse spe 243 capiundae urbis. Quod si eveniat, et reliquam regionem se exinde optime disposituros. Jam aperte desciverat ab rege, et arcem regias oppugnabat, easque vi capere nitabatur: nihil tamen eorum quae mente agitabat, prospero succedebat. Ad defectionem igitur sollicitat reliquos Peloponnesi, Albanos pariter et Graecos. Etiam cum fratre bellum gerebat, armis eum laessens: praeterea oppidula quaedam fratris oppugnabat. Defectionem hujus quidam Omarem auctorem fuisse perhibent. Quod ubi comperit rex, misit principem praefectum illico, qui egeret Omarem se abdicare principatu: ipse vero in ejus dignitatem succederet. Haec eandem ob causam etiam Thessaliae principatum Omari ademit. Rex profectus est in Scopiorum urbem, et ibi moratus est, ut audiret si quid novarum rerum instituerent Pannonos. Nam Pannonos, ubi accepere Mechumetem paratum esse, ut regis regionem defenderet, ne quid mali ab ipsis acciperet, in unum collecti, transmisso Istro contendere ad eum locum ubi Mechumetes cum regio praesidio manebat. Commisso autem praelio, in fugam versi sunt, paucis eo praelio amissis. Quidam capti ad regem abducti sunt. Rex, ubi allatum est Thomam fratrem juniorem abrupta iurjurandi religione defecisse, obsidere suos peregrinos, quos veluti praesidium arcibus imposuerat, exercitum Thessaliae et Aetoliae contra Peloponnesum ire jubet. Ducem belli declarat Chamuzam cognomine Hieracophorum (71). Hic, captis Achmate Peloponnesi praefecto, et Omare Turachanis filio, quem generum asciverat, ingressus est Peloponnesum: et Patras Achaiae veniens, arcem obsidione solvit. Graeci enim cum cognovissent regis exercitum accedere, omittentes obsidionem, Leontarium in magnam urbem ad principem colligebantur, quasi congressuri acie cum regis exercitu. Exercitus quidem iter faciebat per regionem Elidis maritimam: et Ithomam perveniens

Notulae marginales.

(71) Accipitriferum.

⁹⁷ Hic quaedam desiderantur. R. ut in c. ⁹⁸ In uno, λαβῶν. ⁹⁹ Inclusa desunt in uno.

ascendebat Leontarium (72). Ibi congregans Thomas Albanos et Græcos qui simul defecerant, aciem instruebat, quasi alcam prælii experturus. Turci cum huc venissent, videntes Græcorum aciem exornatam consistere in urbis collibus, deliberabant, castrane communirent, an recta, quemadmodum instituissent, contenderent Muchlam Tegezæ. Jonuzes equitum dux, conspiciens aciem Græcorum in longitudinem se extendere, exclamavit: O chari Turci, Græci victi sunt. Haud enim possibile est pugnare eos posse, cum in hunc modum acies in ordinem 244 explicata sit. Nam omnes illico cedent, ubi postremi in fugam versi fuerint. Non enim in aciem dispositi erant ut se mutuo adjuvare possent. Verum acie quam maxime extenuata dimicare cum hoste parabant. Jonuzes exclamans, quemadmodum dixi, cum turma equitum irruerat in hostem, postremi excipiebant primos: et cum plures usque supervenirent Turci, in fugam effundebantur. Postremi Græcorum fugientes incidebant in suos: quos deinde fugæ socios trahebant. In hunc modum acies Græcorum universa in fugam abibat, postremis loco pulsis. Græci totis viribus fugiebant in urbem. Turci instantes clamore et mutua cohortatione, occiderunt cæcis ducentos: et accedentes urbem, etiam principem obsidione circumdedere. Exercitus fame et peste premebatur propter mancipia (quæ adduxerat ex Achaia, et deinde Muchlam abduxerat. Jonuzem reliquerunt cum Demetrio principe. Thomas iterum, cum decessisset exercitus regius, regis peregrinos qui arces tuebantur, obsidione circumvenit.

Nex ea tempestate bellum movit contra Senderoviam, et Triballorum regionem. Hujus belli ista causa traditur. Mortuo Eleazaro Bulci filio, relicta est uxor ejus una cum filia in principatu, arcemque Senderoviae tenebat. Elocans autem filiam Illyriorum regis filio (is erat Stephanus Bosnie rex) principatum retinere cogitabat urbis. Verum Triballi consuebant ad Machmetis fratrem Michaelem, qui apud Triballorum principem egerat: eumque ducem creantes, jusserunt urbis negotia curare. Mulier hunc advenientem in arcem quasi hospitem invitavit, continuoque ei vincula injicit, vinctumque ad Pannonos mittit. Quem Pannonos accipientes, in carcerem conjecere. Triballi igitur (qui et Servii) iterum recidebant ad regem Pannonum; et accersiti una cum principis defuncti uxore, deditionem urbis fecere. At rex, cognito quoniam res suæ redactæ forent, arma capit, et copias contra Senderoviam ducit, quasi vi eam recuperaturus. Oppidani cum audirent adversum se hostiliter

Α συναρυστώτα, πηρετάτατο ως εις μάχην. Ἐνθα δὴ οἱ Τοῦρκοι ἐπελαύνοντες, ὡς εἶδον τὸ τῶν Ἑλλήνων στράτευμα παρατασσόμενον ἐπὶ τοῖς λόφοις τῆς πόλεως, ἐβουλεύοντο μὲν, εἴτε στρατοπεδεύωνται, εἴτε καὶ διαλαύνωσιν ἅπαντες ἵως ἔχουσιν ἰθὺ τῆς Τεγαίης ἐπὶ Μουχλῆν. Ἰονούζης δὲ τῶν ἱπποδρόμων ἀρχῶν, ἰδὼν τοὺς Ἕλληνας τὰς τάξεις ἐς βάθος πεποιημένους, ἀνέκραγεν Ὁ φίλοι Τοῦρκοι, ἡττηνται οἱ Ἕλληνες. Οὐ γὰρ οἱοί τε, ὡς συνετάξαντο μαχέσασθαι αὐτούς, ἀλλὰ δώσειν αὐτίκα ἅμα πάντας, τῶν ὑστάτων ἐς φυγὴν τρεπομένων. Οὐ γὰρ κατὰ τοὺς δακτύλους ἀλλήλοις ἐπιθεθούντας παρετάξαντο, ἀλλ' ἐς βάθος τὰς τάξεις ποιησάμενοι παρεσκευάζοντο ἀμύνεσθαι. Ταῦτά τε ἀνεβόησεν ὁ Ἰονούζης, καὶ λαθὼν τοὺς ἱπποδρόμους, ἔθει ἐπὶ τοὺς Ἕλληνας. Οἱ δὲ ὑστατοὶ ἐδέξαντο μὲν τοὺς πρώτους μετὰ δὲ ὡς ἐπιγινομένων τῶν Τοῦρκων αἰεὶ πλειόνων, ἐς φυγὴν ὤρμητο. Οἱ τελευταῖοι δὲ Ἑλλήνων φεύγοντες, ἐς τοὺς σφετέρους ἀνέπιπτον, καὶ τούτους ἅμα ἐς φυγὴν κατέστησαν καὶ οὕτω αἱ τάξεις μιᾷ ῥοπῇ καιροῦ ἐτρέποντο ἐς φυγὴν, τῆς τελευταίας βιαζομένης. Ἀνάγκη γὰρ ἦν ἡττημένας αὐτίκα μάλα καὶ τὰς ἄλλας τοῦτο πείσεσθαι τάξει, ἀλλήλαις συμπιπτούσας. Ἕλληνες μὲν οὖν ἀνά κράτος ἐφευγον ἕς τὴν πόλιν οἱ δὲ Τοῦρκοι ἐπιόντες κραυγῇ τε καὶ διακελευσμῶ, διέφθειρον ἐς διακοσίους, καὶ ἐπελάσαντες ἐπολιόρχουν τὸν τε ἡγεμόνα καὶ τὴν πόλιν ἐπὶ λιμῶ καὶ λοιμῶ ἐπιέζετο γὰρ ὁ στρατὸς, ἐπεὶ ἐγένετο αὐτῷ ἀπὸ τῶν ἀνδραπόδων τῶν ἀπὸ τῆς Ἀχαΐας, καὶ ἀπήλαυνεν αὐτὰ ἐντεῦθεν ἐπὶ Μουχλῆν. Τὸν μόντοι Ἰονούζην κατέλειπον σὺν Δημητρίῳ τῷ ἡγεμόνι. Ὁ μὲν οὖν Θωμάς αὐθις, ὡς ἀπῆει ὁ στρατὸς ἐπελαύνων, ἐπολιόρχει τοὺς τοῦ βασιλέως νεήλυδας ἐν ταῖς ἀκροπόλεσι.

Βασιλεὺς δὲ ἤλαυνε τὸ θέρος τοῦτο ἐπὶ Σπενδερόβην, καὶ τὴν τῶν Τριβαλλῶν χώραν. Τὴν δὲ ἔλασιν ἐποιεῖτο δι' αἰτίαν τήνδε. Ὡν γὰρ ἐτελεύτησεν Ἐλεάζαρος ὁ τοῦ Βούλκου παῖς, κατελείπειτο ἡ γυνὴ αὐτοῦ ἐπὶ θυγατρὶ ἐς τὴν ἀρχὴν. Καὶ τὴν μὲν ἀκρόπολιν τῆς Σπενδερόβης κατεῖχεν αὐτὴ, καὶ ἐπιγαμίαν ποιουμένη ἐπὶ τὸν Ἰλλυριῶν βασιλείῳ παῖδα ἐπὶ τῇ θυγατρὶ, διονοεῖτο τὴν ἀρχὴν αὐτῆ σχῆσειν τῆς πόλεως. Οἱ μὲν οὖν Τριβαλλοὶ ὤρμητο ἐπὶ τὸν Μαχουμέτew ἀδελφὸν τὸν Μιχαῆλον, ὃς παρὰ τῷ Τριβαλλῶν ἡγεμόνι διέτριβε, καὶ σφίσιν ἡγεμόνα ἐλόμενοι, καθιστάντα ἑ τε αὐτόν, καὶ ἐπιτρέποντα τῆς πόλεως πράγματα. Ἢ τε γυνὴ μεταπεμπομένη τοῦτον ἐς τὴν ἀκρόπολιν ἐπὶ ξενίσει, συνέλαβέ τε αὐτόν, καὶ συνδήσας, ἀπέπεμφεν ἐς τοὺς Παίονας. Τὸν μόντοι Μιχαῆλον οἱ Παῖονες λαθόντες, καθῆρξαν. Καὶ οἱ Τριβαλλοὶ ὤρμητο αὐθις ἐπὶ βραχίονα, καὶ μεταπεμπομένοι ἅμα τῇ τοῦ ἡγεμόνος γυναικί, ἐπρασσον τὴν τῆς πόλεως παράδοσιν. Ὁ μὲν οὖν βασιλεὺς, οὕτω καταστάντων ἐς

Notulae marginales.

(72) Megalopolim.

¹ In uno, ἀπόντες. ² In uno, ἐφυγον. ³ In uno, καθιστάσαν τε αὐτόν.

τόδε αὐτῷ τῶν πραγμάτων, παρασκευασάμενος, ἤλαυνεν ἐπὶ Σπενδερόβην, ὡς ἐξελῶν κατὰ κράτος· οἱ δ' ἐν τῇ πόλει Σπενδερόβη, πυνθανόμενοι βασιλέα ἐπιόντα σφίσι, ὑπήντων αὐτῷ τὰς κλεῖς φέροντες κατὰ τὴν ὁδόν. Βασιλεὺς μὲν δὴ τοὺς Τριβαλλοὺς ἐθεράπευσε, χώραις δωρησάμενος, καὶ χρήμασι τοὺς πολλοὺς, καὶ τὴν τοῦ Ἐλεαζάρου γυναῖκα ὑπόσπονδον ἀφῆκεν ἀποφέρεσθαι τὸν πλουτοῦ αὐτῆς, οἰχομένην, καὶ τὴν τε φρουρὰν σὺν αὐτῷ παρέλαβε. Καὶ ὡς αὐτῷ προσεχώρησεν ἡ πόλις, ὤρμητο μὲν ἐς Πελοπόννησον στρατεύεσθαι· μετὰ δὲ ἀφικόμενος ἐς Βυζάντιον, καὶ ἐς τὴν Ἀσίαν διαβάς, ἤλαυνεν ἐπὶ Ἀμαστρον, τὴν Ἰανουίων πόλιν, ἐπὶ τῷ Εὐξείνῳ πόντῳ. Οἱ γὰρ Ἰανυῖοι πρέσβεις πέμφαντες, ἠτοῦντο τὴν Γαλατίνην πόλιν οὖσαν σφῶν, οὐδὲν ἡδικοκότες, καὶ σπονδὰς ἐχόντων αὐτῷ. Καὶ εἰ προσεχώρησε δὲ κατὰ τὴν Βυζαντίου ἄλωσιν, ἤξιον αὐθις σφίσι ἀποδοθῆναι. Βασιλεὺς μὲν οὖν ἀπεκρίνατο, ὡς οὔτε αὐτὸς ἀδικοκῆ, οὔτε ἐλάσας ἔλοι τὴν πόλιν. Ἄλλ' οἱ τῆς πόλεως ἄρχοντες, ἀφικόμενοι ὡς αὐτὸν, παρέδωκάν τε σφᾶς, ἀξιούντες εὖ πάσχειν ὑπὸ βασιλέως. Καὶ ταύτη παραλαβὼν τὴν πόλιν, οὐδένα ἡδικοκῶς εἶη. Διὰ ταῦτα δὴ τὸν πόλεμον ἀπαγγελλόντων τῶν Ἰανουίων τότε, ἤλαυνεν ἐπὶ Ἀμαστριν ἡ πόλιν ἐπὶ τῷ Εὐξείνῳ πόντῳ. Ἐλαύνων δὲ, ἐφέρετο μὲν χαλκὸν ἀπλετοῦ ἐπὶ τῶν καμήλων καὶ ὑπόζυγιον ἤγατο δὲ καὶ τὸν ἀπὸ τῆς Ἀσίας στρατόν. Ὡς δὲ ἀφικόμενος ἐπολιόρκει τὴν πόλιν, προσεχώρησεν ἡ πόλις αὐτῷ καθ' ὁμολογίαν. Παραλαβὼν δὲ τὴν πόλιν, τὸ μὲν τρίτον μέρος αὐτοῦ καταλιπὼν ἐν τῇ πόλει, τὰς δύο μοίρας ἀγαγὼν τῆς πόλεως, ἐς Βυζάντιον κατέκτισε. Καὶ τινὰς τῶν παίδων αὐτοῦ τῆς πόλεως ἐξελόμενος ἑαυτῷ, ἐκομίζετο ἐπ' οἴκου. Ἐνθα δὲ αὐτῷ ἠγγέλλετο τὰ Χασάνεω πράγματα χωρεῖν ἐπὶ μέσης ὀδῷ νότιως καὶ Ἐρζιγάνην, τὰ Ἀρμενίων βασιλεία. Ἄλλὰ ταῦτα μὲν ὕστερον τῷ ἔτει τούτῳ ἐγένετο.

Βασιλεὶ μὲντοι ἐξελαύνοντι ἀπὸ Πελοποννήσου, ἐς τὰς θύρας ἀφίκετο ὁ βασιλέως ἀδελφὸς Τραπεζοῦντος Δαβίδ, τὸν τε φόρον ἐπέχων, καὶ τὰς σπονδὰς ἐμπεδῶν. Οἱ γὰρ Κολχίδος βασιλεῖς λέγονται μὲν γενέσθαι πρότερον Βυζαντίου βασιλεῖς, τῆς Κομνηνῶν οἰκίας· τούτους δ' ὡς ἐκπεσεῖν τῆς βασιλείας, Ἰσαάκιον τὸν παῖδα τοῦ βασιλέως διαφυγόντα, τελευτήσαντος ὑπὸ δήμου τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, διὰ τὸ ἔχθος τὸ πρὸς αὐτὸν, εἰχεῖσθαι ἐπὶ τὴν Κολχίδα χώραν, καὶ ἐπὶ τὴν Τραπεζοῦντα. Ἀφικόμενου δὲ ἐνταῦθα, καταστῆναι ἀπὸ τῶν ἐπιχωρίων ἐπὶ τὴν τῆς Κολχίδος ἡγεμονίαν, καὶ τὴν βασιλείαν μετενεγκεῖν ἐπὶ τὴν Τραπεζοῦντα τῆς Κολχίδος. Καὶ ἀπὸ τούτου βασιλεύειν ἐνταῦθα ἔσται ἐφ' ἡμᾶς διαγενομένου, Ἑλληνὰς τε ὄντας τὸ γένος, καὶ τὰ ἦθη τε ἅμα, καὶ τὴν φωνὴν προῖεμένου Ἑλληνικῆν. Καὶ ἐπιγαμίας μὲν ποιέσθαι πρὸς τε τοὺς ὁμόρους Βαρβά-

A pergere regem. obviam ex urbe procedunt, regi que in itinere claves tradunt. At rex munera magna in hos Triballos contulit, quosdam opibus, quosdam vero regionibus donans. Uxorem Eleazari in foedus receptam passus est abire auferentem opes suas impune. Præsidium autem una cum urbe cepit. Occupata ista urbe, animo 245 volebat exercitum contra Peloponnesum ducere. Veniens autem Byzantium, et hinc solvens in Asiam, exercitibus circumscedit Amastrum urbem Januensium, sitam in mari Euxino. Nam Januenses miserant legatos ad regem, petitum urbem Galatiam (quæ et Pera) quæ ipsorum esset, quam possideret, quamvis foedera intervenissent, nec aliqua injuria eum affecissent, foederum religionem abruptentes.

B Quamvis autem ejus partes Byzantio capto sit secuta, tamen eam sibi restitui orabant. Rex legatus respondit, se nullam fraudem Galatiæ fecisse, nec exercitus contra eam movisse, nec etiam eam vi expugnasse: verum urbis præfecti advenientes, semetipsos et urbem mihi tradidere, ut quid boni potius, quam mali, a me paterentur. In hunc modum urbe ista potitus sum, nec cuiquam injuriam intuli. Januenses autem cum regi propter istam urbem bellum indicerent, ipse profectus est contra urbem Amastim, ad mare Euxinum sitam. In hanc expeditionem plurimum æris vehebat camelis et jumentis. Contra istam urbem etiam Asianum exercitum ductavit. Ubi ad urbem advenit, eamque expugnare institit, confestim deditionem fecit conditionibus quibusdam. Rex urbem istam in deditionem suscipiens, partem hominum tertiam in ea reliquit, reliquas duas partes Byzantium, ut ibi habitarent, transportavit. Deinde eligens quosdam civitatis hujus pueros, cum iis domum profectus est. Interea nuntiatur Chasanis (73) res maxima sumere incrementa eumque pergere Erziganam (74), Armenorum regni sedem. Verum hæc quidem sequenti anno contigere.

C Cum rex ab Peloponneso in illam expeditionem iret, ad januas venit regis frater Trapezuntis David, tributum ferens, et foedera faciens. Nam Colchidis reges feruntur reges olim Byzantii fuisse, nati e familia Comnenorum. Hi autem cum exciderunt regno Constantinopolitano, Isaacium regis filium fugientem patre interempto a populo, propter odium quo in ipsum sequebantur, abiisse in Colchida et Trapezuntem. Hunc advenientem Colchidis incolæ ducem pronuntiarunt, et exinde regnum Colchidis Trapezuntem contraxit. Ex eo inde tempore hic regnantes, ad nostra usque tempora durarunt, existentes Græci, mores linguamque Græcorum retinentes. Affinitatem junxerunt cum Barbaris finitimis, quos Albos Probatantes nominant. Etiam cum Temiris nepotibus, qui nati erant ab Tzokiis et Caraisuphis liberis, affinitas intercessit, ne regio illorum ab his

Notulæ marginales.

(73) Quem *Usanassan* vocant.

(74) *Al. Alsengam.*

^a In uno, Ἀραστρον. in al. ut c. ^b μεγάλης, in uno, superscriptum μεγάλας. ^c In uno, ἐπάγων.

evastaretur. Fecere et affinitatem cum Græcis, qui Byzantii **246** morabantur : inter cætera cum etiam filiam suam elocasset Alexius rex Comnenus Joanni Byzantio regi. Hujusmodi autem quid postea accidit. Suspectus factus est regi Joanni propter matrem, quæ Cantacuzena erat, quasi protovestiarius cum ea concumberet. Ira igitur accensus, protovestiarium necavit : patrem matremque in cubiculo conclusit, ut eos interficeret. Verum cives supplices fiebant Joanni ne hoc faceret : et eum compescentes, dimiserunt in partes Iberiæ. Verum propter injustitiam Joannis rex Alexius filium suum nomine Scantarim (75) regem iterum declaravit. Eidem uxorem dedit filiam Galusis (76), qui Mitylenis erat, eo missus ab rege. Joannes abiens in Iberiam, uxorem habuit regis Alexandri filiam. Postea hinc profectus, abiit Capham, quærens aliquem, cui esset navis, qua veheretur Trapezuntem, gesturus bellum cum patre suo Alexio. Invenit autem Isthie virum Januensem, cui navicula satis magna erat, quæ arma omnis generis ferebat. Hunc primum belli ducem constituit. Apparantes igitur navem, quemadmodum necessitas monere videbatur, profecti sunt Trapezuntem, bellumque ipse patri suo intulit. Egressos in terram templum Sancti Pionis excepit, et in ejus sacello tentoria fixerunt, cum jam ante occulte sibi parassent auxiliatores Cabaxitanas, qui regem prodiderunt. Hi enim agentes custodiam regis in Achante suburbio, quo ipse tentoria sua contulerat, cum curribus et belli machinis, oppositi erant Joanni, qui concedentes hosti tutum ad Alexium iter, effecere ut Joannis principes eum circa noctis medium, nihil tale suspicantem, vi interficerent. Carterum Joannes suis mandarât, ne patrem necarent : verum operam darent, ut captum ad se adducerent vivum. Hi regis mandata parum curantes, existimabant se rem multo gratiorem ipsi facturos, si patrem interficerent : proinde eum peremerunt. Verum deinceps Joannes quosdam ex illorum numero oculis privavit : quorundam etiam manus præcidit, ut testaretur se nolle patrem esse interfectum : verum magis affectasse ut vivus in suam potestatem venisset. Joannes cum in hunc modum paternum adeptus esset regnum, patri magnifice justa fecit, sepeliens eum in venerabili templo : **D**

quamvis eum postea in metropolim transtulerit. **E**κείνοι τοῦτο μὴ φυλάξαντες, ἀλλ' ἀποκτείναντες, μάλλον τῷ βασιλεὶ Ἰωάννῃ τὰ πρὸς χάριν πεποιθήκασιν δοκούντες ἰσως. Οὗς ὁ βασιλεὺς Ἰωάννης ὕστερον, τὸν μὲν ἐτύφλωσε, τὸν δὲ ²¹ ἐχειροκόπησε, μὴ θέλων τοῦτο οὕτω ποιῆσαι, ἀλλὰ πρὸς αὐτὸν μόνον ἀγαγεῖν. Ὁ Ἰωάννης τοίνυν καὶ ἀνεδέξατο τὴν βασιλείαν, τιμήσας τὸν πατέρα αὐτοῦ ταῖς προσηκούσαις τιμαῖς, τῇ ταφῇ, ἣν καὶ κατέθετο ἐν τῇ τε Θεοσκεπάζου μονῇ, εἰ καὶ ὕστερον ἔφερε τοῦτον ἐν τῇ μητροπόλει.

Notulæ marginales.

(75) Alexandrum, qui et Scenderis.

(76) Catulisii.

¹ Hoc in loco annotata sunt in ms. (etiam R.) hæc verba : Ἐτέρου τινός, καὶ οὐ Λαονίκου, ὡς δοκεῖ, τὸ παρόν. « Ista quæ secuntur alterius cujusdam auctoris sunt, non vero Laonici » Sed quousque hæc quæ alterius narratio esse putatur, sese extendat, inferius demonstratur. Hæc non sunt in R. ² In uno Γατελιούσου. Hæc verba in uno manusc. in margine erant posita : Ὅτι κοινῶς ἐρρέθη τοῦτ' ἐν τῷ χωρίῳ καὶ οὐ κατεσκευάσθη ἐς τὴν παρομοίαν τὴν ὁμοίαν φράσιν. ³ Hic aliquid desideratur, etiam in R. ⁴ In uno, Καδασσιτάντας. ⁵ In uno, τὸν δ' ἕτερον ἔ.

Α ρους τοὺς Λευκοὺς Ἀσπροβατάντας καλουμένους· καὶ δὴ καὶ πρὸς Τεμήρειω ὕδασι, τοὺς ἀπὸ Τζοκίης, καὶ Καραϊσοῦρειω παῖδας, ὥστε μὴ πράγματα ἔχειν θηουμένης τῆς χώρας ὑπὸ τούτων. Καὶ πρὸς τε τοὺς Ἕλληνας Βυζαντίου ἐπιγαμίας ποιεῖσθαι, τὰ τε ἄλλα, καὶ τὴν θυγατέρα ἐκδεδοκίτος Ἀλεξίου βασιλέως Κόμνηνοῦ Ἰωάννη τῷ βασιλεὶ Βυζαντίου ἱ. Μετὰ δὲ ταῦτα γεγονέναι τι καὶ τοιοῦτον. Ὡς γὰρ ἐν ὑποψία γενομένῳ τῷ βασιλεὶ Ἰωάννῃ περὶ τῆς μητρὸς αὐτοῦ, ὡς τοῦ πρωτοβεστιαρίου συγγενομένου τῇ μητρὶ αὐτοῦ τῇ Καντακουζηνῇ, καὶ πάσχοντι κατὰ θυμὸν τούτου ἕνεκα, ἀπέκτεινέ τε τὸν πρωτοβεστίαριον, καὶ τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ μητέρα ἀπέκλεισεν ἄμφω ἐν τῷ αὐτῷ κοιτῶνι, βουλόμενος ἀνελεῖν καὶ τὴν μητέρα. Οἱ δὲ ἐν τῇ πόλει ἄρχοντες, ἰκετεύοντες τῷ Ἰωάννῃ, ἵνα μὴ τοῦτο γένηται, ἀπέπεμψαν τοῦτο εἰς τὰ μέρη τῆς Ἰβηρίας, δυσωπήσαντες αὐτόν. Τῇ κακίᾳ δὲ τοῦ Ἰωάννου πεποιθήκεν ὁ βασιλεὺς Ἀλέξιος τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν δεῦτερον βασιλέα τὸν Σχαντάριον λεγόμενον, καὶ ὑπάνδρουσεν αὐτὸν μετὰ τὴν θυγατέρα Μυτιλήνης, Γαλατιούτου ⁸, ἣν ἀπέπεμψεν αὐτοῦ ἐν τῇ Μυτιλήνῃ. Ὁ δὲ βασιλεὺς Ἰωάννης ἀπελθὼν ἐν Ἰβηρίᾳ, ἔσχε γυναῖκα τὴν τοῦ βασιλέως Ἀλεξάνδρου θυγατέρα. Μετὰ δὲ ταῦτα ἀπῆλθεν ἐν τῷ Καφᾶ ἀναζητῶν ἐκεῖσε τινὰ τὸν ἔχοντα καράβιον, καὶ ἐλθεῖν ἐν τῷ Τραπεζοῦντι πολεμικῶς κατὰ τοῦ ἰδίου πατρὸς Ἀλεξίου. Εὗρε δὲ ἐκεῖσε Ἰανυίτην ἄνθρωπον ἔχοντα καράβιον μέγα, ὅπλα παντοῖα φέρον, τὸ λεγόμενον ἄν ⁹ καὶ ἐχειροτονήσατο πρωτοστράτορα.

C Ἀρματώσαντες οὖν τὸ καράβιον καλῶς τε, καὶ ὡς ἐχρήν, ἤλθον ἐν Τραπεζοῦντι κατὰ βασιλέως Ἀλεξίου τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. Ἐξελθόντες οὖν ἔξω ἐν τῇ ξηρᾷ, ἐν τῇ τοποθεσίᾳ τοῦ ἁγίου Φωκᾶ, καὶ ἐν τῇ μονῇ αὐτοῦ ἐσκηνώσαντο αὐτόθι, σχόντες διὰ μέσου καὶ βοηθοὺς κρυφίως πῶς τοὺς Καδασσιτάντας ¹⁰, αἵτινες αὐτὸν προεδόκασιν. Ἐχόντες γὰρ οὗτοι τὴν φυλακὴν τοῦ βασιλέως, ἐς τοῦ Ἀχαντοῦ προαστείου, τοῦ βασιλέως Ἀλεξίου ἐκεῖσε καὶ αὐτοῦ σκηνώσαντος μετὰ ἀρμάτων τε καὶ πολεμικῶν, κατὰ τοῦ Ἰωάννου συγκατέθεντο, παραχωρήσαντες τὴν κατὰ Ἀλεξίου ἑλευσιν, ἣν καὶ εὐρόντες οἱ τοῦ Ἰωάννου ἄρχοντες, ἐν τῇ σκηνῇ ἀνυπόπτως, καὶ μετὰ βίας ἀπέκτειναν αὐτὸν ἐν ὧρᾳ μεσονυκτίου. Ὁ γὰρ βασιλεὺς Ἰωάννης οὐκ εἶπεν ὄλωσ' κτεῖναι τὸν πατέρα, ἀλλὰ μόνον ζωγρῆσαι, καὶ εἰς αὐτὸν ἀγαγεῖν.

D Ἐκεῖνοι τοῦτο μὴ φυλάξαντες, ἀλλ' ἀποκτείναντες, μάλλον τῷ βασιλεὶ Ἰωάννῃ τὰ πρὸς χάριν πεποιθήκασιν δοκούντες ἰσως. Οὗς ὁ βασιλεὺς Ἰωάννης ὕστερον, τὸν μὲν ἐτύφλωσε, τὸν δὲ ²¹ ἐχειροκόπησε, μὴ θέλων τοῦτο οὕτω ποιῆσαι, ἀλλὰ πρὸς αὐτὸν μόνον ἀγαγεῖν. Ὁ Ἰωάννης τοίνυν καὶ ἀνεδέξατο τὴν βασιλείαν, τιμήσας τὸν πατέρα αὐτοῦ ταῖς προσηκούσαις τιμαῖς, τῇ ταφῇ, ἣν καὶ κατέθετο ἐν τῇ τε Θεοσκεπάζου μονῇ, εἰ καὶ ὕστερον ἔφερε τοῦτον ἐν τῇ μητροπόλει.

Μετὰ δὲ τινὰ χρόνους ἐστράτευσεν καὶ τὸ Ζύχης Ἀ
 ὀνόματι Ἀρταβίλης κατὰ Τραπεζούντος, συνάξας
 ἀπανταχοῦ, ἀπὸ τε Σαμίου, καὶ ἐξ ἄλλων τινῶν
 πόλεων, καὶ ἦλθε κατ' αὐτῆς ¹² βουλόμενος εἰσεῖν
 καὶ πορθῆσαι ταύτην. Ὁ δὲ βασιλεὺς Ἰωάννης,
 συνάξας καὶ αὐτὸς στρατὸν διὰ τε ξηρᾶς καὶ διὰ
 θαλάσσης, ἅμα τῷ πανσεβάστῳ καὶ τοῖς αὐτοῦ ἡλ-
 θεν ἕως τοῦ ἁγίου Φωκᾶ τῆ μονῆ, τῆ λεγομένη Κορ-
 δύλη. Συνάξας τοίνυν ὁ πανσεβάστος τοὺς τε ἰδίους,
 καὶ τοῦ βασιλέως, διήρχετο ἅμα τῆ τοῦ στρατοῦ
 βουλόμενος θαλάσση εἰσβαλεῖν κατὰ τοῦ Ζύχης ἕποι-
 ἄν εὐρηται τοῦτον ὁ γὰρ Ζύχης Ἀρταβίλης κατ-
 ἔσχε τὴν τοῦ Μελιάρη λεγομένην τοποθεσίαν, προ-
 λαβόμενος τὴν κλυσοῦραν ταύτην τοῦ Μελιάρη, τὴ
 Καπάνιον λεγόμενον. Ἐλθόντες τοίνυν οἱ τοῦ παν-
 σεβάστου, καὶ αὐτοὶ ¹³, εὗρον τὸν Ζύχην προκατ-
 ἔχοντα ¹⁴ τὴν κλυσοῦραν τοῦ Καπάνιου, οἱ καὶ
 ὀρμήσαντες κατὰ τοῦ Ζύχης, ἐπ' ἐλπίδι τοῦ ναυτι-
 κοῦ στρατοῦ ἅμα, ἐπειδὴ καὶ αὐτὸς ὁ ναυτικὸς
 στόλος ἦν παρεσκευασμένος μετὰ τοῦ πανσεβάστου
 διώσειν τῷ Ζύχῃ, οὐκ ἔσχον καιρὸν ἐγκαιρον, ἀλλ'
 ἀνέμου βιάτου πνεύσαντος ἐν τῇ θαλάσῃ, οὐκ ἐξ-
 ἦλθον ἔξω οἱ ναυτικοὶ εἰς βοήθειαν τοῦ στρατοῦ,
 ἀλλ' ἄλλοθεν ποθεν σκληρίας γενομένης, ἔσχον κώ-
 λυμα τοῦ ἐξελεῖν τὸν ναυτικὸν στρατὸν τὰ πλοῖα
 γινόμενα. Καὶ τότε δὴ ὀρμήσαντες οἱ τοῦ Ζύχης
 κατὰ τοῦ πανσεβάστου, καὶ τοῦ στρατοῦ, διεφθει-
 ράν τε αὐτὸν πανσεβάστου, καὶ τὴν υἱὸν αὐτοῦ, καὶ
 ἑτέρους ὡσεὶ τριάκοντα. Καὶ οἱ ἕτεροι πεφευγότες
 ἦλθον πρὸς τὸν βασιλέα Ἰωάννην, ὅς φυχᾶς καὶ αὐ-
 τὸς γενόμενος μετὰ πλοίου, ἦλθεν ἐν Τραπεζούντι,
 σύναμα καὶ τοῖς ἑτέροις, οἱ μὲν διὰ ξηρᾶς, οἱ δὲ
 διὰ θαλάσσης πεφευγότες, κατασκηνώσαντος τοῦ
 Ζύχης ἐν τῇ μονῇ τοῦ ἁγίου Φωκᾶ, εἰς ἣν ἦν κατ-
 εσκηνωμένος ὁ βασιλεὺς Ἰωάννης. Ἐξώγησε δὲ
 καὶ πολλοὺς ὁ Ζύχης, οὐστίνας φονεύσας ἐξ αὐ-
 τῶν, ἔχων καὶ τὸν Μαυροκόστα λεγόμενον ζῶντα,
 καλιώτην ὄντα καὶ ἐξοδιστὴν τοῦ βασιλέως, ὃν καὶ
 ἀπέκτεινεν ὁ Ζύχης ἔμπροσθεν τῆς πόλεως. Ἔτα
 ποιήσας ἐκεῖσε ἡμέρας τρεῖς, ἀπῆλθεν ὡς πολε-
 μῆσων ἐν τῷ Μεσοχάλδιῳ, ὡς τοῦ πανσεβάστου
 τοῦτο ἔχοντος. Συνέβη δὲ τι καὶ τοιοῦτον ἐν Τραπε-
 ζούντι ἀκμὴν ὄντος τοῦ Ζύχης ἐν τῇ μονῇ τοῦ Κορ-
 δύλη. Ἐν τῇ νυκτὶ ἐκεῖνη ἦλθεν ὁ Ζύχης. Ἐν αὐτῇ
 γυνὴ τις τῶν Ἀρμενίων φοβηθεῖσα, μήποτε ὁ Ζύ-
 χης ἐπιλάβηται τὸ ἐξώκαstron, μετήρε τὸν βίον
 αὐτῆς ἐς τὸ μέγα κάstron τῆς Τραπεζούντος, ὡς
 φυλάξασα ἐκεῖσε. Τοίνυν ὁπότεν ἐλάβανε τὸν βίον
 αὐτῆς, καὶ ἐκόμιζε τοῦτον ἐν τῷ κάstrῳ νυκτὸς
 οὐσης, λεληθότως ἀνήψατο πῦρ ἐν τοῖς κροκίοις αὐ-
 τῆς. Αὕτη δ' ἦν ἐν τῷ μεγάλῳ κάstrῳ, μὴ εἰδυῖα
 τὸ σύμπτωμα, ἀνῆψαι ¹⁵ τε μέγα ἐν τῷ ταύτης οἰ-
 κήματι καὶ ἐξ ἐκείνου καὶ τὰ συνέγγυς πάντα, ἐν

Nec multo tempore interposito, Zy-ches (77) no-
 mine Artabiles bellum contra Trapezuntem movit,
 conscribens **247** undique exercitus ab Oriente,
 ab Meridie, et a Samo, necnon ab aliis quibusdam
 oppidis. His copiis instructus accessit Trapezuntem,
 volens eam urbem capere, et destruere. Etiam rex
 Joannes comparans exercitum, terra marique ve-
 nit usque ad Sancti Phocæ templum, quod Cordyla
 nuncupatur, una cum imperatore Græco, et suis.
 Congregans igitur imperator Græcus suos et regis
 milites, pergebat simul cum exercitu suo per mare,
 copiam prælii facturum, ubicunque Zychem indeptus
 foret. Nam Zyches Artabiles insederat locum, qui
 Meliare dicitur, præoccupatus Meliaris faucibus quæ
 Capanium nominantur. Venientes itaque impera-
 toris Græci milites, et ipse, invenerunt Zychem
 præoccupasse angustias sive fauces Capanii. Pro-
 peranter igitur contra illum profecti, sperabant na-
 valis prælii hostem copiam facturum: siquidem
 classis ibi parata erat, ut impetum daret in Zychis
 exercitum. Verum tempus haud satis prælio op-
 portunum, pugnam inhibuit. Nam cum venti pro-
 cellæ pertinacius mari incumbere, navales copię
 non egressæ sunt, ut subsidium ferrent classi. Verum
 cum hic et alibi hinc inde anchoris firmatæ hære-
 rent, impeditæ sunt naves, quo minus cum navali-
 bus copiis pergerent in hostem, ad quem usum
 comparatæ erant. Zychis milites hanc occasionem
 non omittentes, irruerunt in imperatorem, et ejus
 exercitum, confeceruntque et ipsum et filium ejus,
 et alios quoque circiter triginta. Ceteri in fugam
 effusi, venerunt ad regem Joannem, qui et ipse
 navi fugit, et una cum aliis Trapezuntem perve-
 nit: quorum alii mari, alii vero terra fugientes,
 exitum evasere. Zyches castra sua locavit in mo-
 nasterio Phocæ, ubi castra sua antea Joannes ha-
 buerat. Plurimos quoque cepit vivos, quorum de
 numero aliquos occidit. Nactus est vitum cum cui
 nomen erat Maurocostas, qui equorum regionum
 curator, seu domitor, et veredarius regis erat.
 Hunc in urbis conspectu leto dedit Zyches. Postea,
 cum tria diebus ibi mansisset, abiit, quasi dimicatu-
 rus in Mesochaldio, cum id teneret Græcus impera-
 tor. Accidit autem Zychi hoc ea nocte, qua primum
 in monasterium Cordyla venerat. Mulier quaedam
 Armena, timens ne forte Zyches exterius castrum
 caperet, cum lanificio suo, ex quo se alebat, pro-
 lecta est in magnum castrum Trapezuntis, quasi
 ibi tutius actura. Hæc accipiens ea quibus quoti-
 dianum victum suum tolerabat, noctu portavit in
 castrum magnum. Et forte, quia nox erat, incendit
 fila et lanificium suum. Ipsa vero **248** manebat
 in magno castro, ignara quidnam accidisset. Factum

Notulæ marginales.

(77) Orthobulis filius, Pazaitis nepos.

¹² Αὐτοῦς. H. ut in cont. ¹³ Αὐτῆς. in uno, in al. ut c. ¹⁴ In uno, προκαταχόντα. ¹⁵ In uno, ἀνῆψε.

igitur est incendium magnum in ejus domo : et non ea domo se tenuit incendium, sed in vicina omnia evagatum est. Noctis autem erat medium, cum incendium illud sæviret. Qui erant in urbe, putabant prodicionem esse, quam subornassent illi qui gratificandum censebant Zychi. Proinde omnes magistratus, necnon subditi, continuo fugam ingressi sunt, relicto Joanne solo cum quibusdam circiter quinquaginta. Rex igitur tota ea nocte obibat diligenter vigilias, et considerabat portas. Mane venit Zyches ut urbem illico in suam ditionem redigeret. Verum re infecta abiit, pergens in Mesochaldium. Fuga igitur sibi consuluerunt omnes magistratus urbis, quidam mari, quidam vero terra, ut venirent in Iberiam ad Caspios montes sitam. Qui cum revertentur tandem Trapezuntem, abeunte Zychē, opprobriis replebantur ab rege, qui eos identidem vocabat muliebres, molles, imbelles, et patriæ suæ proditores. Hæc quidem facta sunt Trapezunte. At Anasiæ præfectus, Chiteres nomine, expeditionem ingressus, subito Trapezuntē oppressit : et eos qui in foro et urbis vicis erant, circiter bis mille, comprehendit. Cum autem urbs jam esset propemodum deserta, ejus causa erat sævissima pestilentia, jamque expectarent, si modo hostis accederet, se captum iri : rex urbis Joannes oribus effecit, ut rex Mechmetes urbem eam tributariam acciperet et captivos, quos Chiterempes (78) abduxerat, redderet. Joannes vero promittebat se deinceps nullum initurum bellum, verum bona fide quolan- nis duo milia aureorum tributū nomine pensurum. Joannes rex fratrem suum Davidem despotam ad regem misit, ut fœdus prædictis conditionibus pangerent. Quod et factum est, verum ut Joannes annuatim tributū nomine solveret tria milia aureorum.

Iberia finitima est Colchidis regioni, ejusque reges haud sunt instrenui et ingenerosi. Porrigitur autem ab eo loco qui Bathy dicitur, et ab Phaside Ruvio usque Chaltzichi, quæ pertinet ad ditionem Gurguri, Corii, Cachetii, et Typhlissii. Urbes hæ propinquæ sunt Samachio, quam urbem tenent et incolunt Turci : sub quorum potestate degunt separatim infra Chacherum urbem in regione maritima, Sebastopolis Minceliorum (79) et Dadianni metropolis, Mamia, Semantaula, Gulli, et aliæ urbes maritimæ. Nam urbibus superioris Iberiæ contemini sunt Alani, Hunni, et Embi. Verum Alani (80) ad Caucasum usque se extendunt, qui præ reliquis habentur viri fortissimi et bellicarum rerum peritissimi. **249** Hi faciunt loricas optimas. Sequuntur religionem Domini nostri Jesu Christi. Lingua utuntur peculiari. Arma habent quæ ex ære parant, et Alanica nominantur. Quin et ipsi Iberi sunt. Unde autem in istam regionem

Notulæ marginales.

(78) Chiterbegus.

(79) Mengreliorum.

¹⁶ In uno, ἔφυγον. ¹⁷ Ἔως ἴδε ἐτέρου δοκαῖ καὶ οὐ Λαονίχου. Hucusque alterius cujusdam esse videtur, non Laonici. ¹⁸ In uno, Χαλτζιχέ. ¹⁹ Δαδιάνου.

ἄρα μετρονυκτίου. Οἱ δὲ ἐν τῇ πόλει, νομίσαντες εἶναι προδοσίαν ἀπὸ τῶν ἐντὸς, τὰ πρὸς χάριν τοῦ Ζύχη, ἔφυγον ¹⁶ ἀπαξάπαντες, ἄρχοντές τε ὁμοῦ καὶ ἀρχόμενοι, ἐγκαταλειφθέντος μόνου τοῦ βασιλείως Ἰωάννου μετὰ καὶ τινῶν μερικῶν, ὡσεὶ πενήκοντα. Διήρχετο γοῦν ὁ βασιλεὺς διὰ πάσης τῆς νυκτὸς τὰ τεύχη τῆς πόλεως, καὶ τὰς πύλας αὐτῆς. Ἦλθε τοίνυν ἐν τῷ πρωΐ καὶ ὁ Ζύχης, ὡς εἴρηται, εἰς τὸ τάχα ἐπιλήψεσθαι τὴν Τραπεζοῦντα, ὃς καὶ ἀπῆλθεν ἀπρακτος, διερχόμενος ἐν τοῖς Μεσοχάλδιαις. Ἐφυγον γοῦν ἀπαξάπαντες ἄρχοντες, οἱ μὲν διὰ πλοίων, οἱ δὲ διὰ ξηρῶν, ἐπ' ἐλεύσει τῆς Ἰθηρίας, οὗ καὶ ἐλθόντες ὑστερον, διαβάντες τοῦ Ζύχη, ἐν Τραπεζοῦντι, ὠνειδίζοντο παρὰ τοῦ βασιλείως, γυναικωτοὺς ἀποκαλῶν αὐτοὺς, καὶ ἀνάνδρους, καὶ προδότας τῆς πατρίδος αὐτῶν. Καὶ ταῦτα μὲν γέγονεν ἐν Τραπεζοῦντι. Ὁ δὲ τῆς Ἀμασίας ὑπαρχος Χιτήρης ὀνόματι, στρατευσάμενος, καὶ ἄφνω ἐπισπεσὼν ἐν Τραπεζοῦντι, τοὺς τε ἐν τῇ ἀγορᾷ, καὶ ἐν χώραις, τοὺς ἐν τῇ πόλει οὐκ ὀλίγους συνέλαθεν, εἰς δισχιλίους τοὺς πάντας γενομένους. Καὶ ἐρήμην ἤδη οὖσα τῆς πόλεως τῇ τοῦ λοιμοῦ βίᾳ, καὶ προσδοκίμου ἀλώσεσθαι, διαπραξάμενος χρήμασιν ὁ τῆς πόλεως βασιλεὺς Ἰωάννης, ὥστε ὑπόφορον ἔχειν τὴν πόλιν Μεχμέτη τῷ βασιλεῖ τοῦ λοιποῦ, τοὺς τε αἰχμαλώτους, οὓς ἔλαθε Χιτιρμπέης, ἀποδοθῆναι οἱ, καὶ αὐτὸν ἱσυχίαν ἄγειν, ἀπάγοντα τῷ βασιλεῖ φόρον, δισχιλίους χρυσίνους. Ὑστερον μὲντοι καὶ ὁ βασιλεὺς Ἰωάννης ἀπέστειλε τὸν αὐτοῦ ἀδελφὸν Δαβιδὸς δεσπότην ὡς τὴν βασιλέα, καὶ ἡξίου τε τοῦτον ἐμπροσθεν τὰς σπονδὰς : ὃ καὶ γέγονεν ἐπὶ φόρον χρυσίνους τρισχιλίου ¹⁷.

Quod et factum est, verum ut Joannes

Ἡ δὲ Ἰθηρία προσεχῆς ἐστὶ τῇ τῆς Κολχίδος χώρᾳ, καὶ οἱ βασιλεῖς τούτων οὐκ ἀγενεῖς. Διήκει δὲ ἡ χώρα ἀπὸ τοῦ Βαθύ λεγομένου, καὶ ἀπὸ Φάσιδος ποταμοῦ ἕως Χαλτζιχί, ἡ τοῦ Γοργούρου αὐθεντεία, καὶ Κορίου, καὶ Καχετίου, καὶ Τυφλισίου, σύνεγγυς οὖσαι αἱ πόλεις αὗται τοῦ Σαμαχίου, Τούρκων οἰκούντων ἐν αὐτῷ καὶ ἐχόντων, χωρὶς κάτωθεν τοῦ Καχετίου πόλεως, τοῦ ἐν παραθαλασσίᾳ καὶ τῆς Σεβαστοπόλεως Μεγκελίων τοῦ Δαδιάνου ¹⁸ αὐθεντεία, καὶ Μαμία, καὶ Σαμανταύλα, καὶ Γουρίας, καὶ τῶν ἄλλων τῶν παραθαλασσίων πόλεων. Ἀπὸ γὰρ τῶν πόλεων τῆς ἄνωθεν Ἰθηρίας εἰσὶ καὶ οἱ Ἄλανι ὄμοροι, καὶ Οὔνοι, καὶ Ἐμβοί. Οἱ δὲ Ἄλανοὶ δοκοῦσιν εἶναι ὑπὸ τὸν Καύκασον παρατείνοντες οὗτοι, καὶ εἰς τὰ μάλιστα ἄνδρες νομιζόμενοι τὰ πολέμια κράτιστοι, ποιῶντες λωρίκια ἐξάίρετα. Πολίτευονται δὲ οὗτοι εἰς τὴν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ θρησκείαν. Διαχρῶνται δὲ φωνῇ ἰδίᾳ τὸ παράπαν, καὶ ὄπλα ἐπιτηδεύουσιν ἀπὸ

(80) Alani, qui et Albani, et Georgiani, Iberis proximi.

χαλκού, τὰ Ἀλανικά καλούμενα. Ἴβηρες δὲ καὶ αὐτοὶ, ἔθεν μὲν ἐπὶ τὴν χώραν τήνδε ἀφίχοντο εἰτε ἀπὸ Ἰβήρων τῶν πρὸς ἑσπέραν, οὐκ ἔχω διασημῆσαι· δοκοῦσι δὲ αὐτοὶ ἐπὶ μέγα χωρῆσαι δυνάμειος, καὶ ἄλθρον κτισάμενοι, καὶ πίστιν ἐκ Κωνσταντίου πόλεως παρὰ μιᾷ γυναικὸς, ἔκεισε διαφορώτης πίστει· εὐσεβοῦς ἔνεκα, τῆς εὐσεβεστάτης· ἦτις καὶ θαυματουργίας τοὺς Ἰβήρας μετηλλάξατο τῆς ἀσεβοῦς αὐτῶν πίστεως, καὶ Χριστιανούς ἀπεφῆνατο τῆς δομολογίας αὐτῶν. Μετὰ δὲ χρόνους πολλούς οἱ Σκυθαὶ οἱ ἄμφοι αὐτῶν πόλεμον ἤραντο κατ' αὐτῶν, καὶ τὰς χώρας τῶν Ἰβήρων διερχόμενοι, ἐδῆρυν, καὶ παντελῶς ἠφάγιζον, καὶ ἀνδραποδισάμενοι, κατέτχον αὐτοὺς, καταφυγόντων τῶν βασιλέων ἐς τὰ ἄκρα τῶν ἑρέων· ὕστερον δ' οἰχομένων τῶν Σκυθῶν ἐπὶ τῆς σφετέρας διατριβᾶς, ἐπικαταβῆναι τε ἐς τὴν χώραν, καὶ δασμὸν φέροντας τῇ βασιλεῖ Σκυθῶν, γενέσθαι ἐν αὐτῇ βασιλεύοντες· μετὰ δὲ ταῦτα οὐ πολλῷ ὕστερον, πρὸς τε τοὺς Ἀλανούς μαχεσάμενοι, Οὐνοὺς καὶ Σάσους. Τοσόθδε ἐπιστάμενος ἐπιμνήσομαι περὶ αὐτῶν.

Ὡς μὲν οὖν ἀφικομένου Ἀσάνεω παρὰ βασιλέως, ἐπυθάνετο τὰ κατὰ τὴν Πελοπόννησον, ἐπυθάνετο δὲ καὶ παρ' Ἀχμάτew τοῦ τῆς Πελοποννήσου ὑπάρχου ἐκόντως ⁸⁰ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ κατὰ χώραν μένειν, πολεμούμενον καὶ αὐτὸν ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ, ἐδώρησατο μὲν αὐτίκα αὐτὸν ταῖς ἐν τῷ Αἰγαίῳ νήσοις, Αἴμνω τε καὶ Ἰμβρῳ καὶ Θάσσῳ, καὶ Σαμοθράκῃ. Ταῦτας μὲντοι πρότερον μετὰ τὴν Βυζαντίου ἀρεσιν παρείχετο τῆς Κέσθου τὰ ἡγεμονικά, Αἴμνον καὶ Αἴνον· τῷ Παλαμῆδῃ δὲ τυράννῳ Ἰμβρον. Ὡς δὲ εἶλέ τε τὴν Αἴνον, ἀποθανόντος τοῦ Παλαμῆδου, καὶ τοῦ παιδὸς αὐτοῦ Ντορλιου τὴν πόλιν παραλαβόντος, ἐπελάσας ὁ βασιλεὺς, εἶλέ τε τὴν Αἴνον, προσχωρησάντων αὐτῷ τῶν ἐν τῇ πόλει αὐτίκα. Ἐπεμπέ τε Ἰονούζην τὸν τῆς Καλλιουπόλεως ὑπαρχον, παραληψόμενος τὰς νήσους. Ἡ μὲν Ἰμβρος αὐτίκα προσεχώρησε καὶ ἡ Αἴμνος, καὶ φρουρὰ βασιλέως ἀφίκετο ἐς τὰς νήσους. Μετὰ δὲ πυθόμενοι οἱ Τοῦρκοι τὸν ἀπὸ τῆς Ἰταλίας στόλον, ἅμα τῷ Καρδινάλῃ ἀφικόμενον, προσδύκιμον δὲ καὶ ἄλλον ἀφίξεσθαι ἀπὸ Ἰταλίας, ἡ μὲν φρουρὰ ἀνέχώρησε· Τοῦρκοι δὲ ⁸¹ ἐπετρόπευον τὰς νήσους. Αἴμνος μὲν, ὡς ἐπέπλευσε σφίσιν ὁ στόλος, προσεχώρησε, καὶ ἡ Ἰμβρος ἐποίησε παραπλήσιως, καὶ ἡ Θάσος ἔτι, καὶ Σαμοθράκη. Οὐ πολλῷ δὲ ὕστερον, οἰχομένου τοῦ στόλου ἐς Ῥόδον, Ἰσμαήλης ὑπαρχος καταστάς ὑπὸ βασιλέως ἄρτι, ἐπέπλευσας τὴν τε Ἰμβρον καὶ Αἴμνον παρεστήσατο. Καὶ τοὺς ἐν αὐτῇ ἀνδρας τῶν Ἰταλῶν συλλαθῶν, ἀπέπεμψεν ὡς βασιλεῖα. Οὗτοι μὲν οὖν ὡς ἀπήχθησαν, διερχήσατο πάντα βασιλεὺς, διατρίθων ἐν Φιλιππουπόλει. Ὑπεξεχώρει γὰρ ἐκ τῶν βασιλείων διὰ τὸν λοιμὸν τότε ἐπιγιγνόμενον

profecti venerint, an ab Iberis Occidentalibus, aut aliunde, conjectando assequi non possum. Magnam brevi sibi pararunt potentiam: etiam opes plurimas nacti sunt. Fidem vero Christianam ex Constanti-nopoli hauserunt (81). Nam mulier quæ eo proficisci consuevit, ut veram fidem et sacrosanciam addiceret, etiam Iberos, abnegata sua superstitione, ad sanctissimam et miraculorum effectricem fidem adduxit: eosque Christianos declaravit, cum se Christianos esse confiterentur. Temporibus multis post Scythæ limitimi his bellum intulere: et ingressi regionem Iberiæ, eam planissime corrumpebant, et evastabant. Viros qui præsto erant, captos in mancipiorum numerum retulerunt. Iberorum vero reges confugerant in montes, ut in iis servarentur. Postea cum Scythæ ex regione excessissent, reversi ad sua, etiam Iberi ex montibus ad sua descenderunt, et regi deinceps Scytharum quotannis tributum ferentes in regno suo manserunt. Brevi autem tempore interjecto, postquam pugnavit Scytharum rex contra Alanos, etiam Hunnos et Sazos bello petiit: de quibus quatenus comperi, eatenus memorabo.

Asanes ubi ad regem accessit, quid in Peloponneso evenisset, enarravit. Percunctabatur quoque de Achmata Peloponnesi principe, quia ejus frater decreverat manere in ea regione, quamvis hostilibus armis a fratre peteretur. Continuo eum donavit insulis in Ægæo mari sitis, Lemno, Imbro, Thasso, et Samothrace. Has quidem donavit ante captum Byzantium. Capto autem Byzantio, Lesbi principatum, Lemnum et Ænum, defuncto Palamede, filius ejus Dorius urbem occupavit. Rex autem accedens hostili animo, Ænum continuo in deditionem accepit, deditibus se illico iis qui in urbe erant. Missus est et Jonuzes Callipolis præfectus, ut insulas reciperet. Imbrus et Lemnus continuo deditionem fecerunt. Qua facta, continuo regis præsidia insulis imponebantur. Postea cum audirent Turci classem, cujus dux foret cardinalis (82), ab Italia advenire, et etiam alia ab Italia exspectaretur classis, præsidia ex insulis decedebant. Turci vero eas tutabantur. Lemnus, quamprimum classis ad eam appulisset, in deditionem venit. Similiter Imbrus, Thassus et Samothrace in deditionem acceptæ sunt. Nec multo post cum ea classis attigisset Rhodum, **250** Ismael præfectus regius adnavigans Imbrum et Lemnum recuperavit. Viros Italos qui in hac erant, captos ad regem transmisit: quos omnes, cum in conspectum regis adducti essent, interfecit. Ea tempestate rex Philippopoli versabatur. Nam regni sedem reliquerat propter pestem quæ in ea crudeliter grassabatur. Thassus autem et Samothrace se non dediderunt. Nam cum haud multo post Zaganus abegisset Ismaelem, et decla-

Notulæ marginales.

(81) Vide Philipp. Bergomens. lib. 9. Supplement. Chron. et Niceph. lib. 8, cap. 54.

(82) Lucovicus patriarcha Aquileinsis.

⁸⁰ Ἰν ἡμο, ἐν Κορίνθῳ διατρίθοντος, Δημήτριον τὸν ἡγεμόνα ἀφειρηκότα τοῦ ἀδ. ⁸¹ Ἄνδρες. Sic etiam R.

ratus esset praefectus Callipolis, navibus adveniens A Samothracen et Thassum in dittonem redegit casque penitus diripuit. Incolas eorum Byzantium, ut ibi habitarent, traduxit. Insulas vero et quotquot confugerant in montes, no captivi abduerentur.... Asanes cum copiis ingressus est Peloponnesum, et Thomam juxta Leontarium in fugam egit. Ipse vero fugientem insecutus, parumper eum obsedit. Cum autem premeretur ab adversariis, discessit, et ad regem reversus est, petiturus auxilium. Fuit huic acris contentio cum Oinare Thessaliae praefecto. Cum autem studiis inter se graviter dissen- tirent, ipse ea dissensione motus, ad regem pro- fectus est. Nec multo post rex Omarem se princi- patu abdicare coegit. Eum autem principatum commisit Zagano, qui eo tempore Callipolis erat B praefectus. Zaganus iste brevi ad maximam clarita- tem evasit, inter caetera, quod etiam Morezniam (83) qui potentissimus in mari nostro erat pirata, ce- pit. Hinc non modica viro illi accessit gloria. Hic igitur Thessaliae principatu inito, et Peloponneso ab rege accepta, cum exercitu Achaïam hostiliter ingressus est. Graecorum autem exercitus, acce- dente Zagano, et arcem oppugnante, disfluit. Itali, quos accersiri jusserat Thomas, jam aderant eo loci, ut suppetias ferrent Graecis, profecti Me- diolano ut subsidio venirent Graecis. Graeci para- verant bombardam, qua urbem feriebant, verum parum proficiebant: haud enim peritum habebant bombardarium. Nec etiam alius machinarum ap- paratus sufficiebat ad istam expugnationem. Graeci igitur moventes ab ista urbe, profecti sunt Nau- pactum, atque, hic se tenuere. Thomas cum exer- citu superveniens, Laconiam subigebat, et Cala- matam Messenæ urbem. Mantineam quoque obsidione circumvenit. Nec tamen quidquam ea obsidio succedebat, ut urbe potiretur. Interea misit Thomas legationem ad regem, ut ejus animum tentaret, an vellet secum pacem componere. Rex, cum eo tempore nuntiatum esset, quid in Asia moliretur Chasanes Longus, pacem dare 251 haud abnuvit, ut posset liberius arma inferre Cha- sani, et Ismaeli Sinopes principi, cui familiaritas cum Chasane intercesserat. Caeterum rex his conditionibus pacem convenire posse respondit, si D exercitus abduceret ab regis arcibus, si restitueret oppida quae ademisset, si illico tributum nomine numeraret tria millia staterum aureorum. Adesse autem deberet intra dies viginti Corinthi, donec co- veniret regius legatus. Haec ubi nuntiata sunt principi pacis conditiones oblatae haud aspernatus est. Cum autem admodum imprudenter in transversum age- rentur principis subditi, factum est, ut non posset regi penitere quemadmodum imperaverat tributum. Hinc ira exardens rex, expeditionem adversus Tho- mam sumpsit, et bellum contra Chasanem rejecit in

μέγαν. Θάσσο; δὲ καὶ Σαμοθράκη οὐ προσεχώρη- σεν, ἀγνωμοσύνη χρησάμεναι. Καὶ ὡς δὲ πολλῶ ὑστερον Ζάγανος ἀπήλλαξέ τε Ἰσμαήλην, καὶ κατ- ἔστη ἐς τὴν Καλλιούπολιν ἀρχὴν ἐπιπλεῦσας, Σα- μοθράκην τε καὶ Θάσσον ἐξελὼν ἠνδραποδίσασατο. Καὶ τούτου; μὲν κατήκτισσε βασιλεύς ἐς τὸ Βυζάντιον· τῆς δὲ νήσου; καὶ ὅσοι ἐς τὰ ἄκρα τῶν ἑρέων διέ- φυγον μὴ ἠνδραποδισθῶσι²²... Ἀσάνης δὲ λαβῶν τὸν στρατὸν, ὡς ἐσέβαλλεν ἐς τὴν Πελοπόννησον, καὶ Θωμᾶν περὶ Λεοντάριον ἐτρέψατό τε ὁ στρατός, καὶ συνελάσας, ἐπολιόρχησε μὲν ἐπὶ βραχὺ, πιεζόμενος δὲ ἀνεχώρει, αὐθις ἀνῆλθε παρὰ βασιλέα, ἐπικουρίας δεόμενος. Συνηνήχθη δὲ καὶ μετὰ Ὀμάρειω τοῦ Θεσσαλίας ὑπάρχου στασιάσαντος διὰ διαφορὰν, ἀφικόμενον ἀναβῆναί τε παρὰ βασιλέα, καὶ οὐ πολ- λὰ ὑστερον ἡμέρα; Ὀμάρην βασιλέα, ἀφελόμενον τὴν ἀρχὴν, ἐπιτρέψαι Ζαγάνω, τῷ τότε Καλλιουπό- λεως ὑπάρχῳ. Ζαγάνω; δὲ τούτῳ ἀνδρὶ εὐδοκιμή- σαντι ἐν τε ἄλλοι; καὶ Μορεζίνην, τὴν ἐς τὴν καθ' ἡμᾶ; θάλασσαν τὰ πρῶτα τῶν ληστῶν φερόμενον, ἐλόντι αὐτὸν τε, καὶ τὴν τριήρη, ἐγένετο αὐτῷ οὐχ ἥκιστα τε ἐν²³ τούτῳ ἐν τῷδε εὐδοκιμῆσαι. Οὗτος μὲν οὖν ὡς παρέλαθε τὴν Θεσσαλίαν, καὶ Πελοπόν- ησον ὑπὸ βασιλέως, εἰσέβαλεν ἐς τὴν Ἀχαΐαν, καὶ ἀπανίστατο τὸ Ἑλληνικὸν στράτευμα, ἐπιόντος τοῦ Ζαγάνου, ὡς²⁴ ἐπολιόρχει τὴν ἀκρόπολιν. Καὶ Ἰτα- λῶν δὲ οὐ; μετεπέμψατο Θωμᾶ; παρήσαν αὐτοῦ τιμωροῦντες τοῖ; Ἑλλησιν, ἀπὸ Μεδιολάνου παρα- γενόμενοι ἐς συμμαχίαν τοῖ; Ἑλλησιν. Οἱ μὲν οὖν Ἑλληνας παρασκευάσαντες τηλέβολον, ἐπαίον τὴν ἀκρόπολιν. Οὐδὲν μὲντοι διεπράττοντο, οὔτε τηλε- βολιστοῦ παρόντος σφίσι ἀγαθεῦ, οὔτε παρασκευῆ; ἐς τὴν πολιορκίαν. Οἱ μὲν οὖν Ἀχαιοὶ ἄραντες ἐπὶ τῆ; πόλεως ἐς Ναύπακτον, ἐνταῦθα διέτριβον. Θω- μᾶ; δ' ὁ ἡγεμὼν, ἐπιὼν τὴν Ἀρκωνικὴν, κατε- στρέφετο καὶ Καλαμάτην πόλιν τὴν ἐν Μεσσηνί. Μιαντίνειαν ἐπολιόρχει, καὶ οὐδὲν αὐτῷ προσχο- ρεῖ ἐς τὴν τῆ; πόλεως ἀρεσιν. Πρεσβεσίαν δὲ πέμ- πων ὡ; βασιλέα, ἐπερᾶτο τῆ; βασιλέως γνώμη; εἰ εἰρήνην αὐτῷ ποιήτατο. Ἐνθα δὲ βασιλεύς, ὡ; ἀγγελία ἀφικνεῖτο αὐτῷ ἀπὸ τῆ; Ἀσίας περὶ Χασάνεω τοῦ Μακροῦ, ὠρμητο μὲν ἐς σπονδᾶ; τῷ ἡγεμόνι τούτῳ, ὥστε ἐπὶ Χασάνην στρατεύε- σθαι, καὶ ἐπὶ Ἰσμαήλην τὸν Σινώπης ἡγεμόνα, ἐπιτηδείω; ἔχοντα πρὸ; Χασάνην τὸν Μακρόν· ἐπηγγέλλετο δὲ σπονδᾶ; ἐφ' ᾧ ἀπάγειν τὸν στρα- τὸν ἀπὸ τῶν βασιλέως ἀκροπόλεων, καὶ ἀποδοῦναι οἱ ὅσα ἀφείλετο τῶν πολισμάτων φόρον δὲ ἀπάγειν αὐτίκα ἐς τρισχιλίε; στατηρά; παρεῖναι δὲ ἐντῆ; ἡμερῶν εἴκοσιν, ἐπὰν ἐς Κόρινθον παραγένηται τοῦ βασιλέως ὁ πρέσβυ;. Ταῦτα ὡ; ἠγγέλθη τῷ ἡγεμόνι, παρασκευάζετα εἶναι ἐς τὰ παραγγελλό- μενα ὑπὸ βασιλέως. Ἐπειδὴ δὲ ἀγνωμοσύνη χρη- σμένων τῶν ὑπηκόων, οὐκ εἶχε τοῦ; χρυσίνους ἀπαγαγεῖν, ἦν τε ἐνταῦθα ὁ βασιλεύς μεγάλως τεθυμωμένος. Τὴν μὲντοι ἐς Ἀσίαν ἔλασιν ἐπὶ

Notulae marginales.

(83) Moresium sive Motezinum.

²² Hic aliquid desideratur, etiam in B. ²³ In uno, τούτο ἐν τ. ²⁴ In uno, ὡ;.

Χασόνην ἀνεβάλλετο ἐς τὸ ἐπιόν ἐτος. Αὐτὸς δὲ ἐπέτελλετο ἐπὶ Πελοπόννησον. Ἐπει δὲ ἐς Κόρινθον παρεγένετο ἐσβαλὼν, παρῆν Ἀσάνης ἀπὸ Δημητρίου τοῦ ἡγεμόνος, ἐπὶ τοὺς πολεμίους ἀπάξων τὸν βασιλέως στρατόν. Ὡς δὲ ἐς Τέγαιαν ἀφίκετο, ἐνταῦθα τὸν μὲν Ἀσάνην ἐς φυλακὴν ἐποίησαν, καὶ τοὺς τῶν Ἑλλήνων θεράποντας, καὶ ὅσοι αὐτῷ εἶποντο, δεσμῶν ἔχοντες, ἀπήλαυνον ἐπὶ Σπάρτην. Πρῶτα μὲν Μαχουμούτης ἔχων τοὺς τε ἰπποδρόμους μεθ' ἑαυτοῦ, καὶ τὸ τῆς Εὐρώπης στράτευμα, ἤλαυνε κατὰ κράτος ἐπὶ τὴν Σπάρτην. Ἐνταῦθα ἀφικόμενος, τὴν τε πόλιν αὐτίκα ποιησάμενος, ὑπέλαβεν ἐντὸς τὸν ἡγεμόνα. Ὁ μὲν οὖν ἡγεμὼν ἀπὸ τῆς ἐς βασιλείαν ἐλπίδος καταβληθεὶς, ἐπολιορκεῖτο. Καὶ ὠρμητο μὲν, ὡς διὰ τὴν τῆς πόλειος ἀκρόπολιν ἀναβησόμενος, μετὰ δὲ ὡς ἐπύθετο ἐν φυλακῇ ὄντα τὸν γυναικὸς ἀδελφὸν Ἀσάνην ὑπὸ βασιλείῳ, ὑπεχώρει τῆς πόλεως, καὶ ἐς τὸ στρατόπεδον ἀφικόμενος, ἐς ὕψιν ἀφίκετο τῷ βασιλεῖ. Καὶ αὐτὸν τε μεγάλως ἐτίμησε βασιλεὺς, καὶ παρεμύθετο, ὡς οὐδὲν ἀγῆδες ἐσαῦθις ἔσοιτο διὰ ταῦτα. Ἄλλην δὲ χώραν ἰκανὴν εὐδαίμονα ὑπέσχετο δῶσαι αὐτῷ ἀντὶ τῆς Σπάρτης. Οὐδὲν μὲντοι ἤτιον εἶχεν αὐτόν· ἐν φυλακῇ ἐποίησαντο. Ἐπὶ τε μὲν οὖν τὴν Σπάρτην, ἐς τὴν ὑπώρειαν τοῦ Ταγέτου, οἰκεῖται πόλις Ἑλληνικὴ εὐδαίμων. Διέχει δὲ ἀπὸ τῆς Παλαῖας πόλεως, καὶ τοῦ Εὐρώτα, σταδίου ὡσεὶ ἑκτωκαίδεκα. Ταύτην μὲν οὖν ὁ βασιλεὺς προσπαρεῖληφει, φρουρὰν τε ἔφαινεν ἐν τῇ μητροπόλει, καὶ ἀρχόντα ἐπέστησε Χαζάνην τὸν Ζενεβίσαν Μαχουμούτω θεράποντα. Αὐτὸς δὲ ἐλαύνων ἐπὶ Καστρίην πόλιν, διέχουσαν ἀμφὶ τὰ ὄγδοηκοντα στάδια ἀπὸ τῆς νῦν πόλεως, ἐπολιορκεῖ ταύτην. Οἱ γὰρ ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες φραξάμενοι ἐν ἀχυρῷ πάνυ, καὶ θαρβύοντες τῇ χαλεπότητι τοῦ χωρίου, παρεσκευάζοντο ἀμύνεσθαι τοὺς ἐπιόντας σφίσι πολεμεῖν, τὸν βασιλέως στρατόν. Οἱ μὲν οὖν νεηλύδες, ὡς ἐσημαίνετο αὐτοῖς ἡ προσβολή, προσέβαλλον τε αὐτίκα, καὶ τὸ ἐκτὸς τείχος ὑπερβάλλοντο, καὶ τοὺς τε ἄνδρας καὶ γυναῖκας ἠνδραποδίσαντο, ἐξελόντες τὸ χωρίον τοῦτο. Ἐλόντες δὲ τὴν πόλιν, ἀνήσαν ἐπὶ τὴν ἀκρόπολιν, μετέωρόν τε οὖσαν, καὶ ἀνέχουσαν ἐς ὕψος ὡσεὶ σταδίου τέσσαρας. Ἡ δὲ ἀνοδος στενὴ τε ἦν, καὶ χαλεπὴ ἀναβῆναι, τῇ τε δυσχωρίᾳ καὶ προσάντης καὶ ἀνώμαλος ἐς τὰ μάλιστα. Καὶ διακωλύοντων τῶν ἀνδρῶν, χαλεπὰ ἦν ὑπερβῆναι, καὶ ἐς τὴν ἀκρόπολιν ἀφικέσθαι. Ἐνταῦθα ἐβίαζον τὴν ἀνοδὸν, ἀλλήλους ὑπερβαίνοντες. Πολλοὶ δὲ ἐς τὴν ἀνοδὸν ταύτην φορᾶ ὑποφερόμενοι ὑπ' ἀλλήλων, βία ἐς τὸν κρημνὸν ἐγένοντο, καὶ ἀπώλοντο τῶν νεηλύδων ὡς πλείστοι. Οἱ δὲ ἄλλοι ὑπερέβησαν, καὶ ἐγένοντο ἐν τῇ ἀκροπόλει, καὶ προσέβαλλον. Οἱ δὲ Ἕλληνες χρόνον ἤδη πολὺν μαχόμενοι, οὐκ ἠδύναντο οἱ ἀμύνεσθαι πρὸς ἀλλήλους, καὶ ἄλλους τῶν βασιλέως. Ἀπειπόν δὲ, προσέκησαν δὲ ἐς ὁμολογίαν τῷ βασιλεῖ. Τούτους μὲν οὖν ὡς τὴν ἀκρόπολιν παρέλαθε, πάντας ἀπα-

futuram astatem, et contra Peloponnesum accingebatur. Cum venisset Corinthum, aderat Asanes ab Demetrio principe, ducturus contra hostes regis exercitum. Ubi pervenit Tegæam, Asanem in carcerem conjecit: etiam fautores qui eum secuti fuerant, vinctos detinens, profectus est contra Spartam. Primo quidem Machometes habens equites, et Europæum exercitum, summis viribus contra Spartam contendit. Huc cum jam accessisset, et urbem oppugnare occupasset, sensit principem in ea esse. Princeps autem spe, quam sibi in rege sitam putabat, dejectus, obsidebatur, et conabatur per urbis arcem ascendens evadere. Ubi vero intellexit in carcere teneri uxoris suæ fratrem Asanem, et in eam necessitatem ab rege esse detrusum, excessit urbe: et veniens in castra, prodiit in regis conspectum. Rex advenientem magnifice tractavit, et plurimum honoravit. Præterea eum consolatus est, ut bonum animum gereret: se nolle delictorum poenas exigere. Promittebat se ei daturum opulentam regionem aliam, nullius rei egentem, pro Sparta. Attamen eum in custodia asservans, deliquit. Supra Spartam in radice Taygeti sita est urbs Græca, opibus florens. Distat a Palæopoli et ab Eurota, stadiis ferme decem et octo. Hanc rex in ditionem accepit, et præsidium metropoli imposuit, eique principem dedit Chazanem Zenebizam Machumetis ministrum. Hinc profectus est Castriam urbem, quæ remota est a prædicta urbe stadiis octoginta, eamque oppugnabat. Nam viri pariter et mulieres cum essent inclusi in loco munitissimo, confidentes locorum difficultati, parabant sese, ut resisterent exercitui regis adeunti. At peregrini, ubi signum irruptioni datum est, confestim aggressi sunt urbem: et superantes murum, exteriorem, viros pariter et mulieres ceperunt: locumque in quo fuerant, destruxerunt. Urbe capta, perrexerunt contra arcem, quæ admodum excelsa erat. Nam altitudo ejus complectebatur circiter quatuor stadia. Ascensus autem erat arduus, et superato difficilis. Ad loci difficultatem accedebat acclivitas et inæqualitas. Præterea in arcem ascendere difficile erat, propter eos qui aditu advenientes prohibebant. Verum regii milites violenter aggrediebantur iter, cum alius alium prævenire cuperet. Plurimi in isto ascensu, cum alii in alios incederent, per præcepta volvebantur, et peregrini complures ibi cadebant. Reliqui tamen victa itineris difficultate, subierant ad arcem, et in eam impetum dedere. Græci, quod tempore longo pugnassent, non amplius regis militibus, cum novi et recentes usque succederent, resistere potuerunt. Fatigati igitur, dedidere se regi. Hos omnes, ubi primum arcem occupavit, in unum locum contractos occidit. Numero autem erant trecenti. Ducem horum die postero in duas secuit partes. Hinc profectionem instituit per Leon-tarium (84): et castris positis, cum accepisset

Notulæ marginales.

(84) Olim Megalopolium.

⁸⁵ In uno, ἤδη.

quod uxores et liberos collocassent in urbem quamdam munitam nomine Cardiceam, confestim eo pergens, ibi castrametatus est. Die postero urbem oppugnare statuebat ab arce, murumque una cum peregrinis proruere volebat. Azapides jussit irruptionem facere eo loci ubi palatium regium est et inde in hostem descendere. Azapides confestim, ut imperatum erat, irrumpentes, Græcos vicerunt, et in fugam abire compulerunt. Interim reliqui una cum prædictis ingrediebantur in urbem: et trucidabant, nemini parcentes, viros, mulieres, jumenta, et pecora. Etiam hi qui arcem tenebant, continuo deditionem fecerunt. Bochaes autem cum suis propinquis urbem istam regebat. Rex illico per præconem in castris edici jubet, si quis mancipium abduxerit, si non illico accedat, id secum adducens, mancipium dominum interficiat: postea interficiatur et mancipium. Hoc edicto promulgato, nihil rarius erat in castris, quam mancipia urbis istius. Abducta erant inde mancipia mille et trecenta. Hæc jussit in unum locum congregari, et omnia necari. Atque adeo in mancipia sævitum est, ut nullus Leontarii civis relictus sit, neque vir, neque mulier. Audivi postmodum ex fluitinis, cadavera hominum fuisse circiter sex mille, et jumenta plurima. Cum cæteræ Peloponnesi urbes hoc crudele regis factum accepissent, confestim metu **253** in potestatem regis concessere, mittentes legatos ad regem. Inter cætera Salvarium Arcadiæ, navale ejus regionis, ex adverso Pyli situm, urbs munitissima, regi se tradidit. Urbem hanc ubi suscepit rex, viros et mulieres civitatis in carcerem misit. Hi congregati, seu in unam summam collecti, erant decem mille, quos se interfectorum rex simulabat. Tandem eos transportavit in Byzantii regionem, ut in Byzantii suburbanis degerent. Ducem sive principem Demetrium circumduxit vinculam, donec eum iterum ad colloquium admitteret. Eodem principe monente, misit rex Josuen Isaaci filium, ut reciperet Epidaurum, et principis uxorem et filiam, quam rex se uxorem ducturum dicebat, secum inde adduceret. Græcorum princeps de suis ducem misit, qui persuaderet Epidauri incolis ut urbem traderent regi, et paterentur principis tum uxorem, tum filiam inde abduci. Josue cum Græcorum robore protectus est Epidaurum. Cum venisset ad urbem, civitatis iudex, suadentibus id et aliis civibus, desistit a principe: nec in se esse situm respondit, ut urbem regi traderet. Verum Græcorum principis cum uxorem, tum filiam passus est exire urbe. Has, ubi egressæ erant, accipientes, rediere in castra. θυγατέρα. Ἰησοῦς μὲν παραλαβὼν τοὺς Ἕλληνας, πόλιν, ἔνταῦθα ὁ τῆς πόλεως ἀρχὼν, ἐναγόντων ἅμα καὶ τῶν ἐν τῇ πόλει, ἀφίστη ἀπὸ τοῦ ἡγεμόνος, καὶ οὐκ ἔφη παρ' αὐτῷ δοῖναι τὴν πόλιν.

Ἀγαθὼν εἰς ἓνα χώρον, κατέσφαξε, γενομένους τοὺς σύμπαντας ἐς τριακοσίους, καὶ τὸν ἀρχόντα αὐτῶν τῇ ὑστεραίᾳ χωρὶς ἔεμε τὸ σῶμα ποιησόμενον. Ἐντεῦθεν ἤλαυνε διὰ Λεονταρίου τῆς πόλεως, καὶ στρατοπέδευσάμενος, ὡς ἐπυνθάνετο, πάντας εἰσενεγκάμενους γυναῖκας τε καὶ παῖδας, καὶ αὐτοὺς, ἐρυμνήν τινα πόλιν Καρδικίην καλουμένην, αὐτίκα ἐπισπεσῶν ἐστρατοπεδεύετο. Καὶ τῇ ὑστεραίᾳ προσέβαλλε μὲν ἀπὸ τῆς ἀκροπόλεως, καὶ ἐτειχομάχει σὺν τοῖς νεήλοισι τοὺς ἐκ Ἀζάπιδας ἐκίλευε κατὰ τοῦτο τῆς πόλεως προσβάλλειν, ἢ βάσιμά τιν αὐτοῖς ὑπερβῆναι. Καὶ οἱ μὲν Ἀζάπιδες εἰσπεσόντες αὐτίκα, ὑπερέβησαν τοὺς Ἕλληνας, καὶ ἐτρέψαντο. Φερόμενοι δὲ ἅμα αὐτοῖς, εἰσέβαλλον ἐς τὴν πόλιν, καὶ ἐφόνεον ἀφειδέστατα, παριγγέλαντος, καὶ ἀνδράς, καὶ γυναῖκας, καὶ ὑποζύγια, καὶ κτήνη, οὐδενὸς φειδόμενοι. Αὐτίκα καὶ οἱ ἐν τῇ ἀκροπόλει παρέδωκαν σφᾶς, ἐς ὁμολογίαν χωρήσαντες. Μποχάλης δ' ἦν ὁ τῆς πόλεως ἀρχὼν, καὶ οἱ προσήκοντες αὐτῷ. Ἐνταῦθα κήρυγμα ποιησάμενος ὁ βασιλεὺς ἐς τὸ στρατόπεδον, ἀνδράποδον ²⁶ ἔστις ἀπήγετο, ἀν μὴ αὐτίκα ἤκη ἄγων, τὸ μὲν ἀνδράποδον κελεύσει ἀνελεῖν τὸν δεσπότην, μετὰ δὲ ἀναιρήσει καὶ τὸ ἀνδράποδον. Μετὰ δὲ ταῦτα οὐδὲν σπανιώτερον ἦν ἐν τῷ στρατοπέδῳ ἀνδραπέδων τῶν τῆς πόλεως ταύτης. Συναπήχθησαν γὰρ ἐς χιλίους μάλιστα καὶ διακοσίους. Τούτους δὲ σύμπαντας ἀπέγων ἐς ἓνα χώρον αὐτοῦ ταύτη διεχρήσατο. Ὅστε μὴδένα τῶν τῆς πόλεως Λεονταρίου προσόντων λειψθῆναι, μήτε ἀνδρά, μήτε γυναῖκα. Ἐπυθόμην δὲ μετὰ ταῦτα τῶν περιόικων γενέσθαι τὰ σώματα ἀμφὶ τὰ ἑξακισχίλια, ὑποζύγια δὲ πολλαπλάσια. Ταῦτα γενόμενα ὑπὸ βασιλέως ὡς ἐπυνθάνετο καὶ τὰ λοιπὰ τῆς Πελοποννήσου αὐτίκα προσεχώρησεν ὑπὸ δέους, πρίσθεις πέμποντα ὡς βεσιλία, ἄλλα τε καὶ Σαλδάρην καὶ Ἀρκαδία, ἐπίγειον τῆς ταύτης χώρας, πρὸς τῇ Πύλῳ ὄκημένη, πόλις ἐχυρωτάτη. Τούτους μὲν ὡς παρέλαβε βασιλεὺς τῶν πόλεων, τοὺς ἀνδράς τε καὶ γυναῖκας ἐς φυλακὴν ἐποίησατο σύμπαντας, ἐς μυρίους μάλιστα συνάθροισθέντας. Καὶ ὄρητο μὲν ὡς ἀποκτενῶν, μετὰ δὲ ἐπερπεν ἐς τὴν Βυζάντιον ²⁷ χώραν ἐς τὰ προάστεια, ὡς οἰκῆσοντας. Τὸν δὲ ἡγεμόνα Δημήτριον περιῆγεν ἔνταῦθα, ἄχρι προσόδου περιελαύνων. Ἐπερπε δὲ συναينوῦντος καὶ αὐτοῦ τοῦ ἡγεμόνος Ἰησοῦν τὸν Ἰσαάκιου, παραληψόμενόν τε τὴν Ἐπίδαυρον, καὶ ἄξοντα τὴν τε ἡγεμόνος γυναῖκα καὶ θυγατέρα, τὴν ἔφασκεν ἀγαγέσθαι ἐς γυναῖκα ἑαυτοῦ βασιλεὺς. Ἐπερπέ τε καὶ ἀρχόντα τῶν ἑαυτοῦ ὁ ἡγεμὼν τῶν Ἑλλήνων, πείσοντα μὲν τοὺς ἐν τῇ Ἐπίδαυρῳ παραδιδόναι τὴν πόλιν, καὶ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ ἀπάξοντα, καὶ τὴν ἤλαυνεν ἐς Ἐπίδαυρον· ὡς δὲ ἀφίκετο ἐπὶ τὴν πόλιν, καὶ τῶν ἐν τῇ πόλει, ἀφίστη ἀπὸ τοῦ ἡγεμόνος, καὶ οὐκ ἔφη παρ' αὐτῷ δοῖναι τὴν πόλιν. Τὴν μέντοι ἡγεμόνος Ἑλλήνων γυναῖκά τε ἅμα καὶ

Notulae marginales.

²⁶ Ἀνδράποδα. R. ut in c. ²⁷ Βυζαντίου. R. ut in c.

θυγατέρα ἐπέτραψεν ἐξιέναι. Καὶ ταύτας μέντοι, ὡς ἐξῆλθον τῆς πόλεως, παραλαβόντες, ἤλαυνον ἐς τὸ στρατόπεδον.

Βασιλεὺς δὲ πυθόμενος, ὡς ἕκαστα ἐγένετο τὰ Ἀ περὶ Ἐπίδαυρον, τὴν μὲν γυναῖκα τοῦ ἡγεμόνος, καὶ θυγατέρα, ἐκ τῆς Πελοποννήσου εὐθὺ Βοιωτίας ὑπάγειν ἐκέλευσεν, ἐπιστήσας εὐνοῦχον τῇ θυγατρὶ τοῦ ἡγεμόνος· μετὰ δὲ ταῦτα οὐ πολλῷ ὕστερον καὶ αὐτὸν τὴν ἡγεμόνα ὑπάγειν ἐξω Πελοποννήσου ἐπέταξε παρὰ τὴν γυναῖκα. Αὐτὸς δὲ ἤλαυνε μὲν αὐτίκα μετὰ τὴν Γαρδικίης αἴρεσιν ἐπὶ τὰς Οὐνε- τῶν πόλεις, καὶ Κορώνην ἀφίκετο ὑψόμενος. Καὶ ὁ μὲν ἀμφὶ ταῦτα εἶχε· Ζάγανος δὲ ὁ τῆς Πελοπον- νήσου ὑπάρχων, ὡς τὴν τε Ἀχαΐαν ἐπετέτραπτο κα- ταστρέφεσθαι, καὶ Ἰλίδος τὴν πλείονα χώραν, καὶ τὴν ταύτην μεσόγειον, παραλαβὼν τὸ Θετταλίας στρατεύμα, καὶ ἵπποδρόμους τοῦ βασιλέως, τὴν τε Καλαθρίτων πόλιν ὑπηγάγετο, παραδόντος Δόξα ἄρχοντος τῶν ἐν τοῖς Ἀλβανοῖς ἐπιφανῶν τὰ πρῶ- τα φερομένου. Καὶ αὐτὸς μὲν αὐτίκα προσεχώρη- σε, καὶ οἱ προσήκοντες ⁸⁵, τῇ Ζαγάνῳ παραδόντες τὴν πόλιν, οὐδὲ ξύμπαντας τούτους ὕστερον, βασι- λέως ἐπιτάξαντος, διεχρήσατο· ἐλαύνων δὲ ἐπὶ Γρε- θενὸν, ὀχυρὰν πόλιν, ταύτην μὲν προσέβαλλέ τε, καὶ ἐξεκρούσθη τῇ χαλεπότητι τοῦ χωρίου. Ἀπό- πειραν δὲ ποιούμενος τῶν ἄλλων χωρίων, Σαντα- μερίον πόλιν, ἐς ἣν ὡς πλείστοι τῶν ταύτη πε- ριοίκων ὄλκιμοι κατέθεντο τὴν πλοῦτον, καὶ τὴν εὐ- λην εὐδαιμονίαν, ὡς αὐτὸν ἐνταῦθα ἀφικόμενοι διεισώζοντο, προστρέποντες λόγους τῷ Ζαγάνῳ, περὶ ξυμβιβάσεως, σπονδᾶς τε ἐποιούντο, καὶ τὴν ἀπό- πολιν παρεδίδουσιν. Ταύτην δὲ ὡς παρέλαβε, δόλω ἐξαπατήσας, τῇ ὕστεραία μερόντων τῶν ἐν τῇ πόλει C κατὰ χώραν, ἐπαφείξ τὸν στρατὸν, ἠνδραποδίσαστο, καὶ πολλοὺς αὐτοῦ τούτῃ διέφθειρε. Ταῦτα ὡς ἠγγίλλετο καὶ ἐς τὰς ἄλλας πόλεις, ὡς οὐδὲν σφίσι ἐτι ἔμπεδον εἶη τῶν πρὸς βασιλέα ⁸⁶ πραγμάτων, ὄρμητο ἀμύνεσθαι ὡς ἕκαστα ἐν ταῖς ἑαυτῶν πό- λεσι, καὶ οὐδὲν ἐτι τῶν πολισμάτων ἤθελε προσχω- ρεῖν. Καὶ ὁ μὲν Ζάγανος οὕτω πράξας, τὰ μὲν τοῦ ⁸⁷ Σανταμερίου ἐδυστύχησεν οὐ πολλῷ ὕστερον, καὶ ἀπέβαλε τὴν ἀρχήν. Βασιλεὺς μὲν δὴ ἀπὸ Κο- ρώνης ἐς Πύλον ἀφικόμενος, ἐνταῦθα ἐστρατοπε- δεύετο, ἥπερ καὶ ὁ Θωμᾶς σὺν τῇ νηϊ· ἐς ἣν ἐμβᾶς καὶ ἀναγόμενος, ἐκαπαδόκει, ἢ χωρήσει τὰ Πελο- ποννήσου πράγματα. Τούτῳ μὲν ἐπιπλέουσιν νῆες τῶν Οὐνετῶν προηγόρευον ἐντεῦθεν ἀπαλλάττι- σθαι, μηδὲν ἐναντίον βασιλέως ἀνέχειν ἐπὶ τοῦ D σφετέρου λιμένος. Οὗτος μὲν, ὡς βασιλεὺς ἐστρατο- πεδεύετο, ἀπηλλάττετο ἀναγόμενος ἐς τὸ πέλαγος· οἱ δὲ Οὐνετῶν πρέσβεις ἀφικόμενοι ἐνταῦθα παρὰ βασιλέα, τὰς τε σπονδᾶς ἐπεκύρουν σφίσι, καὶ τὴν ξενίαν τε καὶ εὖνοιαν ἐνεδείκνυντο βασιλεῖ. Οἱ μὲν οὖν ἵπποδρόμοι ὄμω· ἐς τὴν Πύλον ἐπιδραμόντες, τινὰς οὐκ ὀλίγους ἐνταῦθα τῶν ταύτῃ Ἀλβανῶν

Rex ubi intellexit ut singula circa Epidaurum accidissent, principis uxorem et filiam ex Pelo- ponneseo recta in Bœotiam subduci jussit, addito in custodiam virginis eunuchō. Nec multo post etiam principem ab Peloponneseo ad uxorem per- gere jubet. Rex illico capta Cardicea, profectus est contra Venetorum urbes. Venitque visurus Coronam Zaganus Peloponnesei præfectus, cui mandatum erat, ut in deditiōnem regis redigeret Achaïam et Elidis regionem plurimam, necnon mediterranea Elidis. Accipiens Thessaliæ exerci- tum, et regium equitatum, subjugavit Calauritam urbem, quam tradebat Doxas (85), qui inter Alba- nos facile primas ferebat. Ipso cum necessariis suis continuo in ditionem regis concessit, Zaga- no urbem dedens. Omnes tamen hos deinceps, cum sic imperaret rex, trucidavit. Postea pro- fectus est contra Grebenum urbem munitissi- mam, et hanc oppugnare instituit: verum loci difficultate impeditus, eam expugnare nequivit. Tentabat deinde et reliquas Albanorum urbes, inter quas et Santamariam (86): in quam urbem plurimi regionis ejus opulenti divitias et opes contulerant, et ibi servabantur. Evocantes autem Zaganum ad colloquium, fœdus **254** pepigerunt, et eidem arcem dediderunt. Hac accepta, dolo circumvenit omnes. Nam immisso exercitu, omnes cepit, et in mancipiorum conditionem traduxit: plurimos eorum etiam occidit. Hæc ubi fama postulit ad cæteras Albanorum urbes, nullam amplius spem salutis sibi in rege ceruebant. Quapropter singuli in suis urbibus hosti resistere parabant, nec ullum amplius oppidulum dediti- onem facere volebat. Et Zaganus quidem cum talia faceret, maximam calamitatem Santamariæ invo- xit. Cæterum non multo post, et ipse suo officio excidit. Rex interea corona relicta, profectus est Pylum, et ibi castra ponebat. Aderat ibidem et Thomas cum navi: quam conscendens, solve- bat, expectaturus quoniam res Peloponnesei es- sent evasuræ. Huc cum appulissent naves Vene- torum, edixerunt ut hinc decederet, nec in ipso- rum portu resistere regi institueret. Illic quidem, ubi castrametatum esse audierat regem, abibat, D committens pelago navem. Venetorum autem lega- ti accedentes huc ad regem, fœdera iniita con- firmarunt, et hospitalitatem, benevolentiamque maximam regi exhibebant. Nihilominus tamen regii equites incursionem in Pylum facientes, haud paucos Albanos, qui in ea regione agebant, ce- perunt, et finitimos necaverunt. Equitatus regis deinde pergebat Methonam, ut videret, quinam

Notulæ marginales.

(85) Tochius sive Topius.

(86) Santamaria. Forte quæ Sancta Maura hodie

dicitur: quidam Leucada, alii Nerytum insulam esse putant.

⁸⁵ In uno, καὶ οἱ προσήκοντες προσεχώρησαν. ⁸⁶ In uno, βασιλέως. ⁸⁷ In C. R. est lacuna.

urbe essent egressi, ut semetipsos dederent regi. Verum quidam ab equitibus perempti sunt. Rex collectis omnibus, Pylo decedens, Græcorum principem Demetrium recta in Bœotiam procedere jussit, ut in ditionem redigeret mediterraneam, quæ ibi est, regionem, sicuti supra docuimus. Ipse vero cum hæretet in Achaïæ regione, et loca quæ ibi erant, in ditionem accipiens, deditibus sese principibus, venit in Achaïam, vehens secum Asanem, uxoris quam princeps habebat, fratrem. Huc veniens, accepit miserabilem calamitatem, quæ contigisset Santamariæ. Graviter, ea audita, succensus Zagano; nam merito indignabatur. Siquidem propter errorem sive crudelitatem Zagani in Græcos, reliquæ urbes cunctabantur ad ditionem spectare. Jussit igitur rex per præconem in castris edici, ut mancipia Santamariæ conquirentur: omnia quæ in castris reperiebantur, libertatem pristinam recipiebant. Plurimæ, antequam id fieret, transcederant ab Achaïa in Ætoliam. Zaganus quoque plurimos captivos in mancipiorum numerum relato, domum transmiserat. Urbem dehinc Grebenum, misso Josue Scopiorum præside, cepit: et tertiam dominum, qui in 255 ea urbe erant, partem ad mancipiorum miserabilem fortunam deduxit. Hinc ipse eligens pulcherrimum quodque mancipium, ea auferbat. Etiam antequam hæc evenirent, Patrarum præfectus nomine Isocales oppidula quædam finitima subegerat. Nam Græci ubi intellexerunt regem populari mediterraneam regionem, et necare plurimos, ibi tum singulæ civitates contendebant summis studiis, ut se traderent regi, priusquam ipse adveniens urbes dirueret: quasdam in mancipiorum numerum redigeret, et alios letho daret. Turci igitur urbes susceperunt, et eligentes pulcherrima mancipia, quæ in iis erant, et vocantur Aprici, sibi conservabant. Urbes quidem minores sæde diripiebant, at majores in ditionem accipiebant, eligentes sibi ea quæ in urbibus erant pulcherrima. Quemadmodum in oves a pastoribus desertas irruunt lupi, nec cæde unquam satiantur, verum misere luporum sævitia oves percunt; sic ea tempestate (87) Peloponnesus crudelissime interibat, vastata et corrupta ab regis militibus, cum

Rex cum advenisset Patras Achaïæ, castra communiit, et Castrimentum urbem in ditionem accepit. Misit quoque præconem ad Salmenicam, qui juberet eos urbem dedere. Verum hi responderunt, se nondum satis paratos esse ut ditionem facerent. Scire enim se, si ditionem facerent, se idem quod accidisset reliquis Græcis passuros. Hæc ut

τῶν περιόχων ἔλόντες, διέφθειρον. Ἐλάσαντος δὲ Ἰππῶ τοῦ βασιλέως ἐπὶ Μεθώνην, καὶ θεασαμένου, τινὲς τῶν τῆς πόλεως ἐπεξῆλθον ὡς ἐπὶ σπονδαῖς, καὶ τινὲς αὐτῶν διεφθάρησαν ὑπὸ τῶν βασιλέως. Βασιλεὺς δὲ ἀπὸ Πύλου συσκευασάμενος, τὸν μὲν τοὶ Ἑλλήνων ἡγεμόνα ἐκέλευε τὴν μεσόγειον ὑπάγοντα εὐθὺ Βοιωτία; ἐλαύναι, ὡς πρότερόν μοι δεδήλωται· αὐτὸς δὲ ἐπὶ Ἀχαΐδος γενόμενος, καὶ τὰ ταύτη χωρία παραλαβῶν, παραδόντων τῶν ἀρχόντων, παρεγένετο ἐς Ἀχαΐαν, περιάγων καὶ Ἀσάνην, τὸν τοῦ ἡγεμόνος γυναικὸς ἀδελφόν. Ἐνταῦθα δὲ ἀφικόμενος, ὡς ἐπύθετο τὰ περὶ Σανταμερίων γινόμενα, ἐχαλέπαινε τῷ Ζαγάνῳ, καὶ ἤχθετο, ὅτι διὰ τὴν ἐκείνου παράδασιν ἐς τοὺς Ἕλληνας χλεπῶς ἂν αὐτῷ προσχωρήσειε τὰ λοιπὰ τῶν πολισμάτων. Κήρυκα δὲ ἐποίητο ἀνά τὴ στρατόπεδον, ὥστε ἐφίεσθαι τὰ ἀπὸ Σανταμερίου ἀνδράποδα. Ἐνταῦθα ὅσα ἦν ἡλευθεροῦντο. Τὰ μὲντοι πλείω ἐφθίσαν διαδάντα ἐς τὴν Αἰτωλίαν ἀπὸ τῆς Ἀχαΐας. Ζάγανος δὲ τὰ πλείω διεβίβασεν ἀπαγόμενος²⁰ οἰκαδὲ. Τὴν μὲν οὖν Γρεβενῶ πόλιν, πέμψας Ἰησοῦν τῶν Σκαπίων ὑπαρχόν, παριστήσαστο· καὶ τούτων τὴν τρίτην μοῖραν ἀνδραποδισάμενος, καὶ ἐπιλεξάμενος, εἴ τι καλὸν ἦν ἀνδράποδον ἐν τῇ πόλει, ἀφηρεῖτο. Καὶ πρότερον μὲν ὁ τῆς Πατρῶν πόλεως ἀρχὸν Ἰσακᾶλης τοῦνομα παρστήσαστο ἐν ταῖς τῶν περιόχων αὐτοῦ πολισμάτων. Θί γὰρ Ἕλληνες, ὡς ἦσθοντο βασιλεῖα καταστρεψάμενον τὴν μεσόγειον, καὶ διαφθείραντα ἀνδρας ὡς πλείστους τῶν πόλεων, ὠρμητο μὲν αὐτὸς τις ἕκαστος φθῆναι βουλόμενος παραδοῦναι σφᾶς, πρηνὴ ἀφικόμενον τὸν βασιλεῖα ἐξελεῖν σφᾶς, τὰ μὲν ἀνδραποδισάμενον, τὰ δὲ καὶ ἐπισφάξαντα²¹. Οἱ δὲ Τοῦρκοι ἀπειλάμβανον²² μὲν τὰς πόλεις, Ἀπρικοὶ²³ μὲν οὖν, ἐπιλεγόμενοι δὲ τὰ κάλλιστα τῶν πόλεων ἀνδράποδα, ἀφηροῦντο. Καὶ τὰ μὲν αὐτοὶ ἠδραποδίζοντο, τὰ μικρὰ τῶν πολισμάτων, τὰ δὲ μέγαρα παραλάμβανον, ἐπιλεγόμενοι τὰ κάλλιστα τῶν πόλεων σφίσιν. Ὡς δὲ λύκοι ἐπὶ πρόβατα νομέων ἔρημα ἐσθάλοντες, αὐτάρκως οὐδέποτε κορέννυνται τοῦ φόβου, ἐλευθῶς δὲ πάσχουσιν ἀπὸ τῶν θηρίων τούτων τῶν λύκων· οὕτω δὲ καὶ ἡ Πελοπόννησος ἐν τῷ τοιαύτῳ κάκιστα ἀπώλλυτο, διαφθειρομένη ὑπὸ τῶν βασιλέως ἀνδρῶν, οἰκτρότατα ἄλλων ἄλλῃ

ἀπολλυμένων. alii hic, alii alibi miserandum in modum occu-

Βασιλεὺς μὲν οὖν ἀφικόμενος ἐς Πάτρας τῆς Ἀχαΐας, ἐστρατοπεδεύετο, τό τε Καστριμένον πολισμά προσχωρήσεν αὐτῷ. Καὶ πρὸς Σαλμενίχην πέμπων κήρυκα, ἐκέλευεν αὐτοὺς παραδοῦναι τὴν πόλιν. Οἱ δὲ οὐκ ἔφρασαν ἔχοντες εἶναι σφᾶ, παραδοῦναι, εἰδότες ὡς ὅμοια πείσσονται τοῖς ἄλλοις Ἕλλησι. Ταῦτα μὲν ὡς ἀνήχη ἐς βασιλεῖα, συσκευασά-

Notulae marginales.

(87) Anno 1458.

²⁰ In uno, ἀπαγόμενα. ²¹ Ἐπισφάξαντα. Sic etiam R. ²² Παρὶλ. ²³ In uno, Ἀπρικοὶ.

μενος τῇ ὑστεραίᾳ, ἀφίκετο ἐπὶ τὴν ²⁵ Σαλμενίκην. Ἔστι δὲ ἡ πόλις αὕτη, ἐν ἀκμῇ ²⁶, καθήκουσα ἀπὸ ὄρειων ὑψηλοτάτων, ἐρυμνὴ μὲν ἐς τὰ μάλιστα, ἀκρόπολις δ' ἀνίχει ἐπὶ πολὺ τοῦ κρημνοῦ ἀνατείνουσα. Ἐς ταύτην τῶν περιούκων, Ἑλλήνων τε καὶ Ἀλβανῶν, οἱ πλεῖστοι διασώζοντες αὐτοὶ τε, καὶ αἱ γυναῖκες, καὶ τὰ παῖδια. Βασιλεὺς οὖν ὡς ἐπέλασεν, ἐπολιόρκει τὴν πόλιν, τηλεβόλους τε παλίων τὸ τεῖχος τῆς πόλιος, ἐρυμνὸν δὲ καὶ αὐτὸ πᾶν. Καὶ οἱ νεηλυδοὶ προσέβαλλον μὲν ἐγγύτατα τοῦ τεύχους, καὶ ἐπειρῶντο καὶ ἄλλη ἢ προεχώρει. Οὐ μόντοι προεχώρει αὐτοῖς οὔτε ἡ τῆς πόλιος ἀίρεσις, οὔτε τῆλ' ἀξίως τῆς παρασκευῆς. Τηλεβολήσκει μόντοι ἐτίρωσκον οὐκ ὀλίγους τῶν ἐν τῇ πόλει. Ἡμέρας δὲ ἑπτὰ πολιορκίῳ, καὶ τὸ ὕδωρ τοῦ ποταμοῦ κατασχέντων τῶν νεηλυδῶν, οὐ πολλῶ ὕστερον οἱ ἐν τῇ πόλει, ἐν ἀπόρῳ καθεστηκότες, ὡς δίδει συνείχοντο ἀπαύστοι, παρέδωκαν σφῶν τῷ βασιλεῖ. Τούτους μὲν ἀμφὶ τοὺς ἑξακισχιλίους ὄντας ἐς ἀνδράποδοι διελόμενος τοῖς ἀρίστοις κατὰ τὸ στρατόπεδον, ἐπιλεξάμενος παῖδας ὡσεὶ ἑννακοσίους· αἱ τοὺς νεηλυδοὺς, τοὺς ἄλλους ἀπέδοτο ἐν τῇ ἀγορᾷ. Ὁ μόντοι ἐν τῇ ἀκροπόλει τῶν Ἑλλήνων, Παλαιολόγος ἦν τοῦνομα, λόγους τε ἐποιεῖτο, ἐφ' ᾧ παραδόη τὴν ἀκρόπολιν, ἀν μόντοι συσκευασάμενος σταθμικῶνα, ἀπὸ τῶν στρατοπεδεύοντο. Βασιλεὺς δὲ προσέειπε τοὺς λόγους, καὶ ὁμήρους λαβὼν, ἐπανέστη ἐντεῦθεν· κατιῶν δὲ ἐς τὸ Αἴγιον, ἐστρατοπεδεύετο, κατλιπὼν αὐτοῦ Χαμουζᾶν, τὴν Πελοποννήσου τε καὶ Θεσσαλίας ὑπαρχον. Τοῦτον γοῦν ²⁷ ἐπιστήσας, ἀφείλετο τὴν ἀρχὴν Ζαγάνου διὰ τὴν Σανταμαρίου ²⁸ ἀποτυχίαν. Οὗτος μόντοι ὡς κατελείπειτο αὐτοῦ, ἐφ' ᾧ παραλαβεῖν τὴν πόλιν, δειτρίβε τῇ ὑστεραίᾳ. Καὶ οἱ μὲν Ἕλληνας ἀπόπειραν ποιούμενοι, ἐξελικόν τινες τῶν ἐν τῇ ἀκροπόλει, ὥστε ἀπιέναι ἀποφερομένους τὰ ἐπιπλα σφῶν ἐς τὴν ἀντιπέραν τῆς Πελοποννήσου ἡπειρον, οἳ διανοοῦντο διαθῆναι ἐπὶ τοὺς Οὐρανούς. Ἐς τοῦτο γὰρ σφίσι ἐπεποιήντο αἱ σπονδαί. Τούτους μόντοι ἐξίόντας ἐκ τῆς πόλιος καὶ παρασκευασομένους ἀπιέναι συλλαμβάνει ὁ Χαμουζᾶς, καὶ εἰς ἀνδραπόδων λόγον ποιησάμενος, ἐπέσχε τοὺς ἐν τῇ ἀκροπόλει παραδιδόναι τὴν ἀκρόπολιν. Γράμματα δὲ πέμποντες ὡς βασιλέα, ἀπήγγελλον τὴν τοῦ ὑπάρχου ἀγνωμοσύνην, καὶ ὡς αὐτίκα παραβαίη τὰς βασιλέως σπονδάς. Πυνθανόμενος δὲ ἕκαστα, τὴν μὲν τοῖ Χαμουζᾶν ἐξέλασεν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς, Ζάγανον δὲ αὐθις ἀπέδειξε Θεσσαλίας τε ἅμα καὶ Πελοποννήσου ἀρχοντά τε καὶ ὑπαρχον. Ἐπιτρέψας δὲ αὐτῷ ἄμφω τῷ χώρῳ, αὐτὸς ἤλαυσε διὰ τοῦ Φεναῦ. Ἐνταῦθα οὖν ἀφικόμενος, ἐπερπε κήρυκα ἐς τὰ πολιόμενα, ὡς βασιλεὺς αὐτοῖς τῶν παρεληλυθότων συγγνώμην τε ἰσχοί, καὶ κλεῦσι κατιῶντας ἀπὸ τῶν πολισμάτων, ἀγορᾶν παρέχειν τῷ βασιλέως στρατῷ. Οἱ μὲν οὖν τινὲς αὐτῶν ἐπέθοντο, καὶ κατιῶντες ἐς τὸ στρατόπεδον, συνέμισγον τοῖς Τούρκοις· βασιλεὺς δὲ συναγαγὼν τοὺς τε τῶν Ουρῶν

relata sunt ad regem, postero die omnibus collectis venit Salmenicam. Urbs hæc sita est in cacumine montium excelsorum, locique natura est munitissima. Arx præterea urbis exædificata est in precipitio montis, erigens se supra urbem. In hac servabantur, putantes se tutos fore ab imminenti discrimine sinitimorum Græcorum et Albanorum plurimi cum uxoribus et liberis. Rex ubi ad eam urbem accessit, bombardas expediri jussit, quibus murus, qui firmissimus erat, nec Lombardis cedebat, quassavit. Tandem in aliis locis periculum fecit, si quid promovere posset. Quamvis tamen omnia tentaret, urbem capere nequibat, nec quidquam tanto apparatu dignum efficiebat. Bombardarii interim haud paucos oppidanos vulperabant globulis. Cum autem urbem diebus septem obsidione urgeret, et peregrini milites aquam fluminis, unde obsessi aquam hauriebant, obtinuissent, nec multo post siti expugnati oppidani, semetipsos regi dediderunt. Pos igitur ad miserandam mancipiorum fortunam reductos, rex in omnes exercitus sui proceres partitur. **256** Inde quoque elegit pueros circiter nongentos, quos in peregrinorum ordinem transtulit. Reliquum vulgus venit in publico foro. Is autem qui arci præerat, erat dux Græcorum, nomine Palæologus. Indicabat regi se arcem traditurum, si ipse hinc profectus miliario unum castra posuisset. Rex conditionem hæc haud abnuitt, acceptisque in rei fidem obsidibus, inde digressus est: et veniens Ægium castra locavit, relicto illic Chamuze Peloponnesi et Thessaliæ præfecto. Hunc Peloponneso et Thessaliæ præfederat rex, cum ex ea dignitate expulisset Zagatum propter Santamariæ calamitatem. Ille autem jussus manere, ut arcem in deditioem caperet, postero die moratus est, nihil faciens. Græci autem periculum facturi, num satis omnia iuta sint, quosdam eorum qui in arce fuerant, dimiserunt, ut abirent portantes suam suppellectilem in continentem, quæ ex adverso Peloponnesi erat. Nam inde cogitabant transire ad Venetos; hæc enim conditione sædus ictam erat. Hos igitur egressos urbe, et ad abitum instructos comprehendit Chamuzes et ad mancipiorum conditionem eos trabens, auctor fuit iis qui in arce erant non tradendæ arcis. Litteris enim missis significarunt regi ducis imprudentiam et inscitiam, quod illico sædera regis violaverit. Rex quid actum esset, ubi rescivit, Chamuzam officio suo ejecit: Zagatum vero iterum præfectum Peloponnesi, et ducem Thessaliæ constituit. Cum huic regiones istas commisisset, iter fecit per Phæanum. Huc cum venisset, præcedenti dimisit per oppidula finitima, qui dicoret: regem prætoriorum veniam dare, et jubere, ut descendentes in castra, suis militibus cunicatum vendant. Quidam igitur dicto audientes fuere, et venientes in castra, admiscebantur

Notulæ marginales.

²⁵ In uno, ἐς τ. ²⁶ Ἐς ἀκμῇ. ²⁷ In uno, γάρ. ²⁸ In uno, Σανταμαρίου.

Turcis. Rex congregans Januarum milites, quotquot præsto erant, et equites, eos emisit in Albanos, quasi omnes rapturus. Quotquot prætonis voci paruerant, in hunc modum occumbabant, et iumenta pecoraque, hac occasione usi, abigentes advenere Corinthum. Pari fraude usus, etiam in Phliontis regionem incursionem fecit. Nam Albani incolentes loca ista munitissima, Græcorum res agebant et ferebant. Reliqui Albani, qui habitabant in inferiore Peloponnesi regione, accedebant prædictis Albanis auxiliares, et sequebantur quocumque bellum avertissent. Itaque rex decrevit loca ista reddere infirma. Albanos præterea hinc digressos noluit amplius quid in sua regione rex innovare. Nam plerumque Albanos, quemadmodum modo diximus, **257** defectionem fecisse aiunt, et reliquos defectionis socios traxisse. In hunc modum in ditionem regis rediit Peloponnesus.

Rex autem veniens Athenas, obambulans hinc inde, veterem illam urbem et portus spectabat. Interea quidam peregrini, qui in arce erant, exponunt regi quosdam Athenienses conjurationem fecisse, ut proderent urbem Franco Bæotix principi, qui antea princeps Atheniensium extiterat. Sic urbs et Athenienses in magnum discrimen venerunt. Nam rex huic indicio fidem dans, capit cives decem opulentissimos: eosque inde abducens, deportavit Byzantium ut ibi habitarent. Rediens autem domum, præcones misit, jubens Demetrium ducem præcedere cum uxore; ipse vero per otium sequebatur. Duci quidem tradidit urbem Aënum, et vectigal quod ab salinis Istius urbis solvebatur. Præterea a Januis regis accipiebat circiter sexaginta myriades librarum argenti. Francum Antonii filium quo per amorem abusus fuerat (ut fertur) ei que crediderat Atheniensium arcem, eum, inquam, misit ad Zaganum Peloponnesi præfectum, quem occidi jussit. Zaganus invitans istum in tentorium suum, cum eo collocutus est usque ad noctem. Postea autem cum abiret Francus pergens ad suum tentorium, ibi interfectus est a Zagano, cum ut ibi necaretur, precibus impetrasset. Franci mors talis fuit. Rex autem per otium revertebatur domum. Cum advenisset Pherrhas, diem ibi moratus est. Nam fama erat, Pannonos cum exercitu accedere ad Istrum. Ubi autem cognitum est, famam hanc esse falsam, non multo post Adrianopolim pervenit, ducens secum Græcorum regis fratrem Demetrium cum uxore. Ubi processit in regiam sedem, misso nuntio eunuchum abduxit a custodia filix ducis. Zaganus qui relictus fuerat in Peloponneso, habens sub se Thessalix exercitum, equitibus exceptis res Peloponnesi circumiens componebat. Plurimum lucri tam huic, necnon Peloponnesi ducibus accedebat ab mancipiis, quæ clam ferentes transmisserat Thessaliam, Peloponnesiaci quoque plurima

καὶ ἵπποδρόμων ὅσοι παρῆσαν, ἤφει ἐπὶ τοὺς Ἀλβανούς, ὡς ἀναρπασομένους. Οὗτοι μὲν οὖν ὅσοι ἐπέβησαν τῷ λόγῳ, ζέξαπατηθέντες οὕτω ἀπώλοντο, καὶ τὰ τε ὑποζύγια καὶ κτήνη τῆς χώρας ἐξελαύνοντες, ἀκομίζοντο ἐπὶ Κόρινθον. Ἐπὶ λόγῳ τοιῷδε ἐπέδραμε τὰ Φλιθῶντος χωρία. Οἱ γὰρ ἐν τούτοις κατοκνημένοι τῶν Ἀλβανῶν, ἅτε ἐν ὄχυρῳ πάνυ ὄκημένοι, ἦγον καὶ ἔφερον τὰ Ἑλλήνων πράγματα, καὶ τοὺς λοιποὺς τούτους ἐς τὰ κάτω χωρία τῆς Πελοποννήσου εἶχον, ἐπομένους σφίσι, ἧ ἂν οὗτοι ὑψηλοῦσιν ἐπὶ τὴν πόλεμον. Ὡστε ἀσθενῆ ἔγνω ποιῆσαι δεῖν τὰ χωρία ταῦτα, καὶ ὠρμημένους ἐντεῦθεν τοὺς Ἀλβανούς ²⁰ νεωτερίζειν ἐς τὴν βασιλέως χώραν. Καὶ τό γε πλεον τῆς ἀποβάσεως οὕτως ἐλέγοντο ποιῆσθαι, καὶ ἄγειν τοὺς λοιποὺς, ὅποι ἂν ἐξηγησάντο. Ταῦτα μὲν ἐς τὴν Πελοποννήσου ἄλωσιν ἐς τοσοῦτον ἐγένετο.

Βασιλεὺς δὲ Ἀθηναῖζε ἀφικόμενος, περιῶν, ἐπισκόπει τὴν τε παλαιὴν πόλιν, καὶ τοὺς λιμένας. Ἐξηγουμένων δὲ οἱ τῶν ἐν τῇ ἀκροπόλει νεηλῶδων, ὡς Ἀθηναίων τινὲς συνθέμενοι προδοσίαν Φράγκῳ τῆς Βοιωτίας ἀρχοντι πρότερον γενομένῳ Ἀθηναίων τυράννῳ, ἐς κίνδυνον ἀφίκοντο αὐτοῖ τε καὶ τῇ πόλει. Ἐνταῦθα ἀναπειθεὶς βασιλεὺς, συλλαμβάνει δέκα τῶν ἀστῶν, ἄνδρας τοὺς ὀλιωτέρους, καὶ ἀπαγαγὼν τούτους, κατώκισεν ἐς Ροζάντιον. Κομιζόμενος μέντοι ἐπ' οἴκου, καὶ πέμπων κήρυκας, ἐκέλευε τὴν ἡγεμόνα Δημήτριον ὑπάγειν πρόσθεν σὺν τῇ γυναικί, καὶ αὐτὸς σχολῇ ἐπορεύετο. Τῷ μέντοι ἡγεμόνι ἐπέτρεψεν Αἶνον πόλιν, καὶ πρόσδοτον ἀπὸ τῆς αὐτοῦ ταύτη ἀλικῆς, καὶ ἀπὸ τῶν θυρῶν, ἐς ἑξήκοντα μυριάδας ἀργυρίου. Τὸν μὲν οὖν Φράγκον τοῦ Ἀντωνίου παῖδα, παιδικὰ τε αὐτοῦ γενομένον, ὡς λέγεται, καὶ παραδόντα τὴν Ἀθηναίων ἀκρόπολιν, πέμπων Ζαγάνῳ τῷ τῆς Πελοποννήσου ὑπάρχῳ, ἐκέλευεν ἀνελεῖν. Ζάγανος δὲ ἐς τὴν σκηνὴν συγκαλέσας αὐτὸν, ἐς ὀμιλίαν καθίστατο ἄχρι νυκτός. Μετὰ δὲ ὡς ἀπὼν ὠρμητο ἐπὶ τὴν ἑαυτοῦ σκηνὴν, κελεύσαντος δὲ αὐτοῦ, ταύτη ἀπέκτεινεν. Τούτου μὲν ἡ τελευτὴ οὕτως ἔσχε. Βασιλεὺς δὲ κομιζόμενος ἐπ' οἴκου σχολῇ ἐπορεύετο. Καὶ ἐπὶ Φερόδας ἀφικόμενος, ἡμέρας τε διέτριψεν αὐτοῦ. Ἠγγέλλετο γὰρ ἀπὸ Παιόνων στρατὸν ἐλαύνειν, ἐπιόντα ἐπὶ τὴν Ἴστρον.

D Ὡς δὲ κατάδηλα ἐγένετο, οὐδὲν ὄντα, πάρῃν ἐς Ἀδριανούπολιν οὐ πολλῷ ὕστερον ἅμα ἄγων καὶ τῶν ²⁰ Ἑλλήνων βασιλέως ἀδελφὸν Δημήτριον, καὶ γυναῖκα. Ἐς μὲν οὖν τὰ βασιλεία ἀφικόμενος, πέμψας τὸν τε εὐνοῦχον, ἀπήγαγεν ἀπὸ τῆς τοῦ ἡγεμόνος θυγατρὸς. Ζάγανος δὲ καταλειφθεὶς ἐν Πελοποννήσῳ, ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ καὶ τὸ τῆς Θεσσαλίας στρατεύμα ἄνευ τῶν ἵπποδρόμων, καθίστη περιῶν τὰ τῆς Πελοποννήσου πράγματα, καὶ μεγάλα ἀπέφερε κέρδη, αὐτὸς τε καὶ οἱ τῆς Πελοποννήσου ἀρχοντες, ἀπὸ τε ἀνδραπόδων, ἃ κρύφα ἀποφερόμενοι, διεβίβαζον ἐς Θεσσαλίαν, καὶ δῶρα εἰσπραττόμενος τοὺς ἐν τῇ

Notulæ marginales.

²⁰ Μη. in R. deest. ²¹ Τό. Sic etiam R.

Πελοποννήσῳ. Καὶ Σαλμενίαν ἐπελαύνων ἐπολιόρ-
κει, λόγους τε προσφέρων ἐπιεικείς εἰς τὴν παράδο-
σιν. Οὗτοι μὲν οὐκ ἐπέειπον· συνέβη δὲ ὕστερον
ἀσινῇ ὑπεξελεῖν ἐκ τῆς ἀκροπόλεως ταύτης Ἑλ-
λήνων ἄρχοντα, ἐνιαυτὸν ἐπιμεινάντα, γενναϊότατα
ὑποστάντα τὸν πρὸς βασιλέα πόλεμον. Ὡστε Μάχου-
μούτην τὸν τοῦ βασιλέως οἴκου ἡγεμόνα, φάναι ἐπὶ
τούτῳ τάνδρῳ, ὡς ἐς Πελοπόννησον τσσαύτην χώραν
ἀφικόμενος, ἀνδράποδα μὲν πολλὰ εὔροίτο, ἀνδρὰ
δὲ μηδένα ὅτι μὴ τοιοῦτον. Βασιλεὺς μὲν τότε ἀμφὶ
ταῖς βασιλείαις ἦν· Θωμάς δὲ ἐκ τῆς Πελοποννήσου,
καὶ Ἐπίδουρον παραλαβὼν, ἀφίκετο ἐπὶ Κέρκυραν,
καὶ ἐκβαλὼν γυναῖκας τε καὶ παῖδας, ἐπλεῖ ἐπὶ Ἰτα-
λίαν παρὰ τὸν τῶν Ῥωμαίων ἀρχιερέα. Καὶ πρέσβυν
ἀπὸ Κερκύρας ὡς βασιλέα ἐπεμπε πειρώμενος, εἰ
καὶ αὐτῷ χώραν ἐπιδοῦν ὅποιανοῦν τῆς Εὐρώπης
παράλιον, ὥστε τὴν Ἐπίδουρον παραδοῦναι τῷ βα-
σιλεῖ. Τὸν μὲν οὖν πρέσβυν συλλαβὼν, ἐν πέδαις τε
ἐποίησατο, καὶ οὐ πολλῷ ὕστερον ἀφῆκεν ἀδελφῇ
ἀπιέναι. Ἀφικόμενος δὲ Θωμάς ὁ ἡγεμὼν παρὰ τὸν
ἀρχιερέα, τὴν δόλιταν εἶχεν ἐκ τούτου, ἐξακισχιλίους
χρυσίου τοῦ ἔτους στατήρας.

Τοῦ δὲ ἐπιγινομένου θέρους, ὡς τὸ ἔαρ ἐπεγένετο,
ἐστρατεύετο Μεχμέτης ἐπὶ τὸν Κασταμόνης τε καὶ
Σινώπης ἡγεμόνα, αἰτιασάμενος ὅτι Χασάνη τῷ
Μακρῷ ἐπιτηδείος τε ἦν, καὶ ἐδόκει αὐτῷ μεταστῆναι
μετ' αὐτοῦ ἐπὶ τὴν Μεχμέτω χώραν, ἐπιόντα ἅμα
ἐκεῖνῳ στρατεύεσθαι. Λέγεται μὲν δὴ καὶ ἄλλα, ὡς
ὁ Ἀμάριεω ἀδελφός, διατρίβων ἐν ταῖς βασιλέως
οὔραις, συνεβούλευε βασιλεῖ στρατεύεσθαι ἐπὶ τὸν
ἀδελφόν. Πληρώσας δὲ ναῦς πλοῖά τε καὶ τριήρεις
ἀμφὶ τὰ πενήκοντα καὶ ἑκατὸν κατὰ θάλασσαν, καὶ
αὐτὸς διαβὰς ἐς τὴν Ἀσίαν, ἐκομίζετο περὶ διὰ τῆς
ἠπείρου· καὶ ὁ στόλος αὐτῷ διὰ θαλάσσης ἐν χρῶ
παραλαβὼν τὴν Ἀσίαν, ἐς δ' ἀφίκετο ἐπὶ Σινώπην.
Καὶ ὁ βασιλεὺς στρατεύσάμενος διὰ τῆς Κασταμο-
νίης πόλεως, διελαύνων, ἀφίκετο ἐπὶ Σινώπην. Ἔστι
δ' ἡ πόλις αὕτη προκειμένη περὶ τὸν Εὐξείνου πόν-
τον. Διατείνει δὲ Χερρόνησος οὖρα ἐς τὴν θάλασσαν,
ἐπὶ σταδίους εἴκοσι καὶ ἑπτὰ, καὶ παρὰ τῷ Ἰσθμῷ
οἰκεῖται ἡ πόλις, ἐφ' ἑκάτερα ἔχουσα τὴν θάλασσαν,
καὶ λιμένα αὐτοφοῦν. Ἦ δὲ ἐπέκεινα τῆς πόλεως,
ἔσω διατείνουσα Χερρόνησος, διήκει ἐπὶ σταδίους
εἴκοσιν. Ἐμπλεωὶ δὲ ἐστὶ παραδείων τε καὶ δέν-
δρων παντοδαπῶν, ἡμέρων τε καὶ ἀγρίων, Πόρδα-
πα· ⁸⁸ ὀνομαζομένη, ἔχουσα τε ἐντὸς δορκάδας ⁸⁹,
λαγωῦς τε, καὶ ἄλλ' ἄττα κυνηγέσιμα. Ἦ δὲ πόλις
ἐρυμνὴ μὲν ἐστὶ ἐφ' ἑκάτερα τῆς θαλάσσης ἐς τὰ
μάλιστα, περικαλλεστάτη τε καὶ ὠραία, ἀπὸ δὲ τῆς
ἠπείρου ἀνέχει μὲν ἡ πόλις ἐπὶ ἀκτὴν τινα· ἡ δὲ
ἀπὸ τῆς Χερρόνησου χώρα τῆς πόλεως πεδινή τε,
καὶ ὅλα προσβάλλειν τῷ τεῖχει ὡς βῆστα. Μάχου-

A munera in istum virum congerebant. Salmenicam
quoque exercitu circumscedit : et æquas condiciones,
quibus oppidani urbem dederent, obtulit. Cæterum
oppidani eas condiciones respicere, nec iis obtem-
perare voluerunt. Contigit autem postmodum, ut im-
pune et illæsus exiret ab arce ista Græcorum dux, qui
per annum ibi manserat, quam fortissime et genero-
sissime sustinens bellum quod ab rege inferebatur.
Nam Machumetes regia domus princeps de isto **258**
viro talem sententiam protulit : Veni in Peloponne-
sum, quæ admodum magna regio est, et mancipia re-
peri plurima : nullum vero virum præter istum. Rex
ea tempestate in regia sede versabatur. Thomas ab
Peloponneso profectus, et Epidaurum assumens,
accessit ad Corcyram : et ejectis inde mulieribus
et liberis, navigabat in Italiam ad Romanum ponti-
ficem. Misit quoque legatum ad regem, periculum
facturus num reddere sibi vellet pro Epidauro, quam
tradere volebat, regionem omnem Europæ mariti-
mam. Rex legatum istum comprehendit, et in vin-
cula duci jubet. Nec tamen multo post eum invio-
latum et illæsum dimisit. Thomas veniens ad Ro-
manum pontificem, apud eum victum habuit, et
quotannis sex millē stateres argenti (88).

Insequenti æstate, ubi apparuit ver, expeditionem
sumpsit Mechemetes contra Castamonæ et Sinopæ
principem. Huic dabat crimini amicitiam, quam fe-
cerat cum Chasane Longo ; præterea quod parabat,
Chasani adjunctus, incursionem facere in suam re-
gionem, una cum eo hostiliter accedens. Feruntur et
alia : videlicet Amarles frater regis in januis regis,
regi non cessavit suadere, ut fratri suo bellum in-
diceret. Implens igitur rex naves et triremes circi-
ter quinquaginta et centum, eam classem mari pro-
fectionem facere jussit. Ipse vero transiens in Asiam
itinere pedestri, per continentem incedebat. Classis
regia Asiæ oram tenebat, donec veniret Sinopam.
At rex iter faciens per Castamonam urbem cum
exercitu, tandem pervenit Sinopam. Urbs hæc præ-
jacet Euxino Ponto, extendit se, cum sit Cherso-
nesus, in mare stadiis viginti septem : et in Isthmo
sita est. Hortis et arboribus abundat. Plantas et
arbores producit omnigenas tam mansuetas, quam
silvestres. Nomen ejus est Pordapas. Sunt ibi da-
mularum et leporum vivaria. Nec desunt aliæ feræ,
quas venari solemus. Urbs admodum munita est ;
nam utrinque mari cingitur, cum sit speciosa et
pulchra. Ab continente vergit urbs ea in locum ara-
nosum. Ea vero regio quæ in Chersonesum pandi-
tur, campestris est : et hinc facile urbis mœnia ag-
gredi licet. Machumetes profectus ad urbem istam,
ante adventum regis in Turcorum castra, hujus-
modi orationem cum Ismaële habuisse fertur : O
fili Scenderis, tu quidem ex illustri Tyrriorum (89)

Notulæ marginales.

(88) *Al. Auri.*

(89) *Turcorum.*

⁸⁸ Πόρδαπας, in *R.* ut in *c.* ⁸⁹ Ζορκάδια in utroq.

genere natus es. Præterea nec te fugit, etiam regem ex isto genere prodiisse, et contra Mechemetæ hostes haud cessare bellum gerere. Quid igitur non pacem et tranquillitatem amplecteris, et fratri tuo dimidium principatum concedens, alteri dimidio **259** principatum imperare non vis? Sed spoliis fratrem dimidia principatus parte, et totum gubernas, nec interim abstinere injuriis adversum te provocare regem. Nunc igitur discce quomodo res tuæ meliore sint loco: nempe: gressus ad regem, teipsum et principatum ei tradas. Nec ingratum experiere regem. Proinde ne cuncteris hujusmodi beneficio tibi regem devincire. Nam satis scio, aliam accipies ab rege regionem tua nequaquam minorem, et beate secureque vires: nec ulla tibi interveniet tristitia. Nec negotia tibi erunt deinceps aut cum nostris, aut cum tuis hostibus. Etiam ab fratre tuo tutus eris, nec erit hostis qui principatum tuo insidietur. Ipse igitur profer, quem tibi ab rege in Europa principatum dari velis, eumque tibi apud regem impetrabo. Hac quidem locutus est Machumetes dux, filius Michaelis. At Ismael respondeas, inquit: Verum oportebat, o Machumeta, regem bello lacessere Mechemetæ herois hostes: nec nos bello affligere qui ejusdem et nationis et fidei sumus. Haud enim fas censetur, ut bellum moveat contra virum ejusdem nationis, et in sædus susceptum, præterea qui non prior injurias fecerit, et eum e medio tollere statuat. Nos quidem injuria nulla affectimus regem, nec sædera violavimus. Sin autem rex nobis succenset, quod Chasanem coluerim, age, in hunc belli molem avertat. Ergo si hanc regionem rex sibi tradi postulat, pro ea nobis tribuat Philippopolim: at ita, ne eam tributariam, verum immunitate recepta, possideam. Quod si fecerit, ad regem pergamus, ejus æquitati fidem habentes. Videtisne, quam egregie urbs munita sit loci natura, et armis instructa? Bombardæ in circuitu positæ sunt quadringentæ. Bombardarii jaculatores adsunt circiter bis millo. Habet supra decem millia virorum hæc urbs. Hinc datur nobis quam tutissime resistere, et hostes gravissime ledere. His auditis, Machumetes plurimum delectatus est Ismaelis oratione: et processit ad regem, ut ei persuaderet, qui urbem istam in ditionem acciperet. Rex ubi singula quæ commemorasset Ismael, intellexit, paratus erat pacem componere his conditionibus quas obtulisset Ismael. Proinde Philippopolim ei præbuit. Ismael universas suas opes ferens, excedebat urbe, et proficiscebatur in eam Europæ regionem quam ei rex assignaverat. Rex cum in ditionem accepisset urbem, et Ismaelem in Europam ablegasset, etiam reliqua quæ ad istum principatum pertinebant, in regis ditionem devenere. **C**τε ἐπεμπεν ἐς τὴν Εὐρώπην, τὰ τε ἄλλα ἔσας ἐς τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ διατέλει, προσεχώρησεν αὐτίκα τῷ βασιλεῖ.

A μούτης μὲν οὖν, ἐλάσας ἐπὶ τὴν πόλιν, πρὶν ἢ βασιλέα ἀφικέσθαι ἐς τὸ στρατόπεδον, προσέφερε **259** λόγους τῷ Ἰσμαήλῃ, λέγων τοιαῦτα· Ὁ παῖ Σκευδέρεω, σὺ μὲν γένους εἶ τῶν Τούρκων ἐπιφανοῦς, καὶ τὸν γε βασιλέα οἶσθα, ὡς τοῦ γένους τούτου ὢν, πρὸς τε τοὺς πολεμίους τοῦ Μεχμέτιω ἦρωος οὐ παύεται διαπολεμῶν. Τί οὖν οὐχ ἡσυχίαν ἄγων, καὶ τάδε ἔφω τῷ σὺ τὴν ἡμίσειαν ἀρχὴν ἐπιτρέπων, ἐς τὸ ἡμισυ βασιλεύειν ἐθέλεις, ἀλλ' ἀφελόμενος τὸν ἀδελφὸν τὴν σὸν, σύμπασαν ἤδη τὴν ἀρχὴν διέπεις ἐναντία βασιλέως φερόμενος; Νῦν οὖν ὅπως ταῦτα **259** ἐπὶ τὸ βέλτιον καταστή, ἴσθι· ἐξίω, ἔλθε ὡς βασιλέα, σαυτὸν ἐπιτρέψων τε ἅμα καὶ τὴν ἡγεμονίαν. Καὶ οὕτω σαφῶς ἴσθι, ὡς οὐδὲν ἄχαρι πεισόμενος πρὸς βασιλέως, οὐδὲ τὸ ὑπερβαλεῖν χάριν τοιάνδε αὐτῷ καταθέμενος. Καὶ ἔσται σοι χώρα οὐκ ἐλάττων τῆσδε τῆς σῆς χώρας, καὶ ἅμα ἐν ἀσφαλείᾳ βιοτεύων, εὐδαιμονίαν μὲν ἀλυπον ἔξεις, πράγματα δὲ οὔτε πρὸς τῶν πολεμίων ἡμῖν τε· καὶ σοὶ ἔσται τοῦ λοιποῦ, οὔτε πρὸς τοῦ ἀδελφοῦ ἐπιτιθεμένου σοὶ ἀεὶ, καὶ ἐς τὴν ἀρχὴν ἐπιβουλεύοντος. Ἴθι· οὖν, αὐτὸς ἐξηγοῦ ὁποῖαν σοὶ ἐν τῇ Εὐρώπῃ ἀρχὴν ζητεῖς παρὰ βασιλέως, ὡς ἂν διαπράξωμαι περὶ αὐτῆς ἐς τὸν βασιλέα. Ταῦτα μὲν Μαχουμούτης ὁ Μιχαήλου ἡγεμὸν ἔλεγεν· Ἰσμαήλης δ' ὑπολαβὼν ἔλεγεν· Ἄλλ' ἔχρη μὲν, ὦ Μαχουμούτη, ἐς τοὺς ἦρωος πολεμίους στρατευόμενον τὸν βασιλέα ἐλαύνειν, καὶ οὐκ ἐπὶ τοῦ ὁμοφύλου, καὶ ὁμοπίστου. Οὐ γὰρ θέμις ἄνδρα ὁμόφυλον καὶ ὑπόσπονδον μὴ ὑπάρξαντα ἀδικίας πρότερον καταλύειν ἐλθόντα. Ἡμεῖς δὲ οὔτε ἀδικόν τι ἐς βασιλέα ἐπράξαμεν, οὔτε τὰ σπονδὰς παραβαίνομεν. Εἰ δὲ ταῦτα μὲν οὖν καὶ αὐτὸς ἐκτεθύμηται βασιλεὺς, πρὸς δὲ Χασάνην τὸν πόλεμον, ταύτην αἰ τὴν χώραν ἐθέλει γενέσθαι, φέρε ἐπιδόντω ἡμῖν Φιλιππούπολιν ἀντὶ τῆσδε τῆς χώρας, ὥστε μὴ ὑπόφορον ἔχειν, ἀλλ' ἀτελῆ, καὶ χωρήσομεν ὡς βασιλέα, πιστεύοντες αὐτοῦ τῇ ἐπιεικειᾷ. Ὁρᾶτε οὖν τὴν πόλιν, ὡς ἐν ὄχυρῳ πάνυ ὤκημένη, καὶ κεκοσμημένη ὄπλοις. Τετρακοσίουσ **259** μὲν τηλεβόλους, τηλεβολίσκουσ δὲ ἀμφὶ τοὺς διαχιλίους, καὶ ἀνδράσιν ὑπὲρ τοὺς μυρίους παρέχει, ὡς ἀσφαλέστατα μὲν ἡμῖν τε αὐτοῖς ἀμύνεσθαι, καὶ τοῖς πολεμίσις ὡς ἐπὶ ζημίαν **259**. Ταῦτα ἀκούσας ὁ Μαχουμούτης, καὶ ἡσθεῖς πάνυ τοῖς Ἰσμαήλει λόγοις, προήλαυεν ἐπὶ βασιλέα, ὡς ἐπὶ τῇ θυμῶσει τῆς πόλεως συνησθησόμενος βασιλεῖ. Βασιλεὺς μὲν ὡς ἐπύθετο ἕκαστα τὰ ἀπὸ Ἰσμαήλει, ἐτοιμος ἦν σπένδεσθαι ἐφ' οἷς προῖσχετο Ἰσμαήλης αἰτῶν, καὶ τὴν τε Φιλιππούπολιν παρείχετο. Καὶ Ἰσμαήλης ξύμπαντα τὸν ὄλθον ἀποφερόμενος, ὑπεξεχώρει ἐκ τῆς πόλεως, ἐς τὴν Εὐρώπην διακομιζόμενος ἐπὶ τὴν χώραν, ἐν αὐτῷ παρέσχε βασιλεῦς. Ἐνταῦθα ὡς πρέλαβέ τε τὴν πόλιν ὁ βασιλεὺς, καὶ Ἰσμαήλην

Notulæ marginales.

259 In uno, προσέφερε. **259** Τάδε. **259** In uno, τετρακοσίοις μ. τηλεβόλοις, τηλεβολίσκοις δὲ ἀμφὶ τοῖς διαχιλίαις. **259** In uno, ἐπιζήμια.

Καὶ δὴ καὶ Κασταμόνη πόλις εὐδαίμων ἐρυμνή A
 τε ἐς τὰ μάλιστα. Ἔς ἦν γυναῖκά τε καὶ παῖδας
 ὑπεξέθετο. Καὶ οὕτως παρεσκευάζετο ἐν Σινώπῃ
 πολιορκησόμενος. Ἡ δὲ χώρα αὕτη τοῦ Ἰσμαήλεω
 ἀρχεται μὲν ἀπὸ τῆς ἐς τὴν Πόντον Ἡρακλείας
 πόλεως τοῦ βασιλέως, διατείνει δὲ διὰ τοῦ Πόντου
 ἐς τὴν Παφλαγονίαν χώραν, καὶ ἐπὶ τὴν Τουρρούτω
 χώραν. Ὀλιωτάτη δὲ οὖσα, πρόσοδον ἔχει ἐς τὰς
 εἴκοσι μυριάδας χρυσοῦ τοῦ ἔτους στατήρας·
 Χαλκὸν δὲ, ὡς καὶ ἄλλοθι μοι τοῦ λόγου, φέρει ἡ
 χώρα αὕτη μόνη τῶν ἐν τῇ Ἀσίᾳ· χαλκὸν δὲ κάλ-
 λιστον μετὰ γε τὸν Ἰθρίας χαλκόν, ἀφ' οὗ δὴ
 προσήει τῷ βασιλεὶ ἐπέτατο φόρος χρυσοῦ πέντε
 μυριάδες στατήρων. Πλοῖα δὲ ἐπὶν ἐν τῷ λιμένι
 τῆς Σινώπης ἄλλα τε, καὶ ναῦς στρογγύλη, ἦν B
 ἐναυπηγήσατο Ἰσμαήλης ἐναχοσίων πλῆθων⁴⁶. Ταύ-
 τὴν μὲν οὖν ἐς Βυζάντιον ... ἢ δὴ καὶ βασιλεὺς
 ἐναυπηγεῖτο ναῦν μεγίστην δὴ τῶν πρόποτε γενομέ-
 νων νεῶν μετὰ γε τὴν Οὐνετων, καὶ βασιλέως τοῦ
 Ταρακωνοσίων Ἀλφόνσου. Ἀλφόνσος γὰρ δὴ πρῶ-
 τος ναῦν ἐναυπηγήσατο πλῆθων ὡς τετρακισχιλίων,
 καὶ ὑστερόν τε ἡ Οὐνετων πόλις, ἐπεὶ τε εἰρήνη
 ἐγένετο σφίσι πρὸς τὸν Λιγυρίας τύραννον, καὶ
 Ταρακωνίων, ἐναυπηγήσαντο καὶ αὐτοὶ ναῦς δύο,
 μεγίστας δὴ ἀπασῶν τῶν γενομένων νεῶν. Αἱ μὲν
 δὴ τοῦ Ταρακωνίων βασιλέως νῆες, ὑπὸ μεγέθους
 οφίσι αὐταῖς ἐμπεισοῦσαι, διεφθάρησαν ἐν τῷ λι-
 μένι, καὶ οὐκ ἔφθησαν ἐκπλεῦσαι ποῖ, ἐς πέλαγος
 γενόμεναι. Βασιλεὺς δὲ καὶ αὐτὸς πυνθανόμενος
 ταῦτα, ἐναυπηγεῖτο ναῦν ὡς τρισχιλίον πλῆθων. C
 Καὶ οὐ πολλῷ ὑστερον ὑπὸ μεγέθους τοῦ Ἰστοῦ
 ἀπώλετο· ὅτε καθότι ἐς τὴν ναῦν ἠνεψόθη, καὶ
 ἐντλὸν⁴⁷ ποιουμένη πολλὴν ἐπὶ συχνόν τινα χερόνον,
 ὡς ἐξέχυτο ὑπὸ τετρακοσίων τεταγμένων ἐς τοῦτο,
 μετὰ ταῦτα κατέδυ αὐτὴ ἐν τῷ λιμένι, καὶ ἠφανίσθη
 ὑπὸ θαλάσσης. Καὶ ὁ ναύκληρος τῆς νηὸς ἀπέδρα,
 δεῖσας βασιλέα Μεχμέτην. Ἀλλὰ τοῦτο μὲν ὑστερον
 ἐγένετο.

Τότε δὲ βασιλεὺς παραλαβὼν τὴν Ἰσμαήλεω τοῦ
 Σκενδέρω χώραν, Ἰστο ὁμόσε ἐπὶ Χασάνην τὴν
 Μακρὴν, καὶ ἐπὶ Κολχίδι, ὡς καθαρήσων βασιλέα
 τῆς Τραπεζούντος, ὃς ἐπιτηδείως ἔχων τὸν Χασά-
 νην, καὶ συνήθης γενομένος, καὶ μᾶλλον ὁ ἀδελφὸς
 αὐτοῦ βασιλεὺς Ἰωάννης, καὶ αὐτὸς βασιλεὺς Δα-
 βιδ, ἐξείδυτο ἐς γάμον θυγατέρα Ἰωάννου, καὶ Δα-
 βιδ ἀνεψιῶν, Χασάνη τῷ Μακρῷ. Καὶ προσεδείτο
 βασιλεὺς Δαβιδ τὸν Χασάνην, διαπράξασθαι τὸν
 Χασάνην ἐς τὸν βασιλέα Μεχμέτην, τοῦ λοιποῦ μὴ
 ἀπάγειν τὸν φόρον τῆς Τραπεζούντος πρὸς αὐτόν,
 ἀλλὰ ζητῶν μᾶλλον ἀποχαρίσασθαι τῷ Χασάνη
 βασιλεὺς Μεχμέτης. Οἱ μὲν οὖν Χασάνω πρόσθεν
 ἐς βασιλέα ἀφικόμενοι, διελέγοντο μὲν καὶ ἄλλα
 ὑπερηφανῆ, ἐν δὲ τῇ καὶ τότε ἰξίουσιν σφίσι ἀφ-
 θῆναι, τὸν τῆς Κολχίδος χώρας φόρον. Τοῦτους μὲν

Et sane Castamona urbs erat opulenta, et in pri-
 mis munita. **260** In hanc princeps collocaverat
 uxorem et liberos. Ipse vero obsidionem Sinopae
 tolerare volebat. Regio autem Ismaelis incipit ab
 urbe Ponti Heraclaea, quae regis est: porrigit se
 per Pōntum usque ad Paphlagoniam, et ad Turgu-
 tis regionem. Cum autem opibus per se sit po-
 tentissima, attamen redditum habet annuum, quī
 praebet circiter viginti myriades staterum argenteo-
 rum (90-91). Sola ista Asiae regio aes fert, ut alibi
 adnotavimus. Aes autem hoc secundum Iberiae aes
 optimum perhibetur. Ex eo quotannis tributi no-
 mine accipit rex quinque myriades staterum auri.
 Naves plurimae stabant in portu Sinopensi, inter
 quas erat rotunda, quam extruxerat Ismael. Ea ca-
 piebat dolia noningenta. Hanc Byzantium abduxit.
 Etiam rex paraverat navem quae ea tempestate,
 exceptis Venetorum navibus, et Alphonsi Tarra-
 conensium regis navi, maxima erat. Alphonsus
 etenim primus fabricavit navem capacem doliorum
 quatuor millium. Venetorum urbs deinde, ubi pax
 cum Liguria tyranno intervenit, naves aedificavit.
 Etiam Tarraconensium rex composuit naves duas,
 quae magnitudine antecessere naves omnes quae un-
 quam fuerunt. At Tarraconensium regis naves, in
 sese incidentes, praeter magnitudine in portu con-
 fractae sunt, nec in mare deduci potuerunt. Rex Turco-
 rum haec audiens, et ipse fabricavit navem doliorum
 trium millium capacem. Nec multo post interit
 ea propter mali magnitudinem. Nam postquam in
 navem adaptatus est, et quidam eam haurirent
 tempore longo, tandem ubi exhausta est a quadria-
 gentis quibus id negotii datum erat, in ipso portu
 submersa et mari oblecta est. Navis autem guber-
 nator aufugit, timens regem Mechemetem. Sed haec
 quidem succedenti tempore acciderunt.

Rex igitur sub idem tempus occupans regionem
 Ismaelis, qui Scendero patre natus erat, recta pro-
 fectus est contra Chasanem Longum et contra Col-
 chida, ut debellaret regem Trapezuntis, qui erat
 amicus et familiaris Chasanis. In primis autem eo
 familiariter utebatur frater eius Joannes. Ipse quo-
 que rex David suam consobrinam (92), quae erat
 Joannis filia, Chasani Longo in matrimonium collo-
 cavit. Rex David rogavit Chasanem, ut sibi eliceret
 apud regem, ne in posterum tributum ferre cog-
 retur ad ipsum Trapezuntis, sed magis querebat
 gratificari Chasani rex Mechemetes. Caterum Cha-
 sanis legati cum venissent ad regem, inter caetera
 loquebantur fastuosa: postulabant quoque sibi re-
 mitti et Colchidis tributum. Rex hos dimittens mi-
 nitando: **261** Haud multo, inquit, post vestro pe-

Notulae marginales.

(90-91) Al. aureorum,

(92) Despinam.

⁴⁶ Deest forte ἀπήγαγε, aut tale quid. In R. etiam lacuna est. ⁴⁷ Ἀντλῶν. R. ut in c.

riculo experiamini quid ab rege petendum sit. Sub idem tempus cum iter per Cappadociam faceret filius ejus natu maximus, qui Amasiam imperio moderabatur, accedebat, munera maxima patri offerens: eumque in terram procumbens, ut mos gentis est, adoravit. Hic adiit ad regem, necnon socer ejus Turintes (93), cujus filiam uxorem duxerat rex, quam plurimum diligebat, eaque secunda post mulieres, quas in cubiculo suo tenebat, utebatur. Fratrem uxoris jussit, qui ad ipsum adierat, et in Jannis agebat, sequi quocumque profectionem instituisset. Tunc igitur in militiam proficiscenti regi occurrit filius munera quam maxima ferens. Ubi autem transivit Sebastiam, irruptionem fecit in Chasanis regionem, urbemque occupavit nomine [Corycum]. Rex cum ulterius pergeret, obviam habuit Chasanis matrem, munera amplissima portantem, et nomine filii legatione apud regem fungentem. Progressa autem in conspectum regis, sic inquit: O rex Ottomanidarum, filii Amuratis, me quidem misit Chasanes filius meus, qui admodum robus tuis favet, nec invidet felicitati tuæ, nec recusat tibi gratificari in omnibus quæcumque imperaveris. Quæ autem nunc sequuntur, ex memetipsa profero, vir divine. Quid nos, qui ejusdem tecum gentis sumus, idemque populus, bello persequeris? Aut ignoras Pajazitem Lælapa, Amuratis filiam, qui cum circa hæc eadem erraret, et plurimum delinqueret in gentis suæ homines, tandem sensit ultionem? Nam justitia accedens, eique manus injiciens, effecit ut trucidaretur ab Temire rege. Tibi quidem hactenus, quia mansuete et clementer tractasti tuæ gentis homines, nec cuiquam intoleranda fecisti, Deus maximam et copiosam largitus est felicitatem, auctore heroe. Præterea præbet amplam et opulentam regionem, urbes et reges, qui omnes suum imperium agnoscunt, et contemiscunt. Certe haud te clam est, fore, si contumeliis et injuriis laceraveris homines qui herosa colunt, ut nequeas amplius hostes tuos vincere: quamvis quidam natura et animo male feriatii homines, et impudentissimi, censeant justitiam nullibi terrarum homines punire, verum casu quodam sive fortuito res humanas gubernari. Nec ad quodcumque se contulerit quilibet sive rex sive tyrannus, fas justumque est: sed si justitia accesserit. Verum enimvero cernimus Parcas utramque sortem, bonam et malam distribuere, et in utramque hanc secernunt homines, qui in terram advenerint. Quibus **262** melior sors in hoc sæculo a Parcais fuerit attributa, hi post mortem aucti pœnis subjiciuntur. Solet autem alias nomen sedulo id procurare, ut quod quis intercedente jurejurando pactus fuerit, præstet. Sin prævarica-

Α οὖν ἀπέπεμψε βασιλεὺς, ἀπαπειλήσας, ὡς τοῦ λοιποῦ εἶπονται οὐκ εἰς μακρὰν, ὅτου δέοι τοῦ βασιλέως προσδεῖσθαι. Τότε δὴ οὖν τὰ τῆς Καππαδοκίας ἐλαύνων, καὶ διεξελαύνοντι, ὅ τε παῖς αὐτῷ προσῆι ὁ πρεσβύτερος, ὁ τὴν Ἀμασίαν διαιτώμενος, δῶρά τε μεγάλα ἔφερε τῷ πατρὶ, καὶ προσεκίνησεν αὐτὸν ἐπὶ γῆς, ὡς γὰρ τούτους νομίζεται. Παρεγένετο δὲ τῷ βασιλεῖ καὶ ὁ πενθερὸς αὐτοῦ Τουριούτης ⁹³, ὃς τὴν θυγατέρα ἀγόμενος ὁ τε βασιλεὺς, καὶ ἀρεσκόμενος ταύτῃ, ἐχρητό τε δεύτερον μετὰ γὰρ τὰς ἐν τῷ κοιτῶνι αὐτοῦ γυναῖκας, καὶ τὸν τε ἀδελφὸν τῆς γυναίκος, ἐς τὰς θύρας αὐτῷ παραγενόμενον, καὶ διατρέποντα ἐν ταῖς θύραις, περιάγειν ὅπου ἂν στρατεύηται. Τότε μὲν δὴ διελαύνοντι ⁹⁴, ὑπήντα τῷ βασιλεῖ δῶρα φέρων ὡς μέγιστα. Ἐπεὶ δὲ παραμειψάμενος τὴν Σεβάστειαν, ἐσέβαλεν ἐς τὴν Ἰασάνεω χώραν, πολίχνην μὲν τοῦνομα.... ἐπιὼν ⁹⁵ παρεστήσατο. Μετὰ δὲ προϊόντι, ἀφικνεῖται ἐς αὐτὸν βασιλεὺς ἡ τοῦ Ἰασάνεω μήτηρ, φέρουσα τε δῶρα λαμπρὰ, καὶ ὑπὲρ τοῦ παιδὸς διαπρεσβευσμένη. Ἐλθοῦσα δὲ ἐς δψιν τῷ βασιλεῖ, ἔλεγε τοιάδε· Ὁ βασιλεῦ Ὀτουμάνεω Ἀμουράτεω παῖ, ἐμὲ τήνδε ἀπέστειλε Ἰασάνης ὁ ἐμὸς παῖς, εὐνοῶν μὲν τοῖς σοῖς πράγμασι, καὶ οὕτε ἀχθόμενος τῇ εὐδαιμονίᾳ τῇ σῇ, οὕτε ἀπαγορεύων χαρίζεσθαι σοι, ἐφ' ὃ τι ἂν αὐτῷ παραγγέλλῃς. Ἐγὼ δὲ σοὶ ἀπ' ἐμαυτοῦ τάδε, δαιμόνιε ἀνδρῶν· τί οὕτω προσφέρεις ἡμῖν τοῖς ὁμοφύλοις ὑπειναγτίως πόλεμον; Ἡ οὐκ οἶσθα, ὡς Παιαζήτην τὸν Λαίλαπα, Ἀμουράτεω παῖδα, περὶ ταῦτα πλημμελοῦντα, καὶ ἐξαμαρτόντα τὰ μέγιστα ἐς τοὺς ὁμοφύλους, ἡ δίκη φέρουσα ἐπέβαλεν αὐτῷ τὴν χεῖρα, καὶ ἀπόλεσε ⁹⁶ ὑπὸ βασιλέως Τεμήριω. Καὶ σοὶ μὲν ἐς τόδε ἠπίως προσφερομένη τοῖς ὁμοφύλοις, καὶ οὐδενὶ κατὰ τὰ ἀνηκεῖν ⁹⁷ ἐργασαμένῳ, πολὺν ⁹⁸ μὲν καὶ ἀφθονον τὴν εὐδαιμονίαν παρέχεται ὁ Θεός, διδόντος σοι ταῦτα τοῦ ἥρωος, πολλὴν δὲ καὶ εὐδαίμονα χώραν, καὶ πόλεις καὶ βασιλεῖς πρέχεται ὑποχειρίους σοὶ γίνεσθαι, καὶ αἰχμαλώτους. Καὶ ταῦτα δὴ ⁹⁹ σὺ ἐπίστασαι, ὡς οὐκ εἶτι δὴ ἐς τόδε ἐξυθρίσαντι ἐς τοὺς αὐτοὺς ¹⁰⁰ ἀνδρας παρέχεται σοι καταστρέφεσθαι, ὡς ἔνιοι τὴν φύσιν τε καὶ ψυχὴν ἀθαδέστατοι, καὶ ἀναίδεις οἶονται, ὡς δίκη οὐδαμοῦ γῆς ἀνθρώποις ἐπεξέρχεται, ἀλλ' αὐτὰ εἰκῆ χωρεῖν πέφυκε σφίσι τὰ πράγματα. Μὴ ἐφ' ὃ τι ἂν γένητο ἕκαστος τραπεόμενος, τοῦτο αὐτῷ θεμιτὸν εἶναι καὶ δίκαιον. Καὶ τοῦ δυνατοῦ, τυράννου καὶ βασιλεῖ προσχωρεῖ ¹⁰¹ ἕκαστα σὺν δίκῃ ἐπεγενόμενος αὐτοῖς. Ἀλλὰ θεῶμεν τὰς μοῖρας διανεμόμενος, τὴν τε φαῦλην, καὶ ἀγαθὴν, ἐς ἄμφω ταύτας διακρίνει τοὺς τῆδε ἀνθρώπων παραγινομένους. Οἷς ὃ' ἂν διανεμηται ἀρίστην μοῖραν, καὶ μετὰ θανάτου ¹⁰² οὕτω δεσμούμενος, τιμωρεῖται τε ἐς τὰ μά-

Notulæ marginales.

(93) Turintes.

⁹³ Τουρούρτης. R. Τουργούτης. ⁹⁴ In uno, διεξελ. λετο. ⁹⁵ In ora, ἀνηκεῖν. ⁹⁶ Πολλήν. R. ut in c. ⁹⁷ In uno, θάνατον.

⁹⁸ Nomen urbis desideratur: etiam in R. ⁹⁹ Ἀπό- ¹⁰⁰ In uno, ευ. ¹⁰¹ In uno, ἐαυτοῦ. ¹⁰² In uno, προ-

λιστα. Πέφυκε δὲ ἄλλως τὸ θεῖον· ὅτω ἂν τις ξυνο-
 μολογῇ, τούτω συντίθεσθαι· ἦν δὲ παραβαίνη⁵⁸,
 ἐπιτρίβεσθαι τὸ παράπαν. Σὺ δὲ ἐς μέγα ἦκεις
 εὐδαιμονίας τῶν γε νῦν ἔντων ἀνά τὴν οἰκουμένην
 βασιλέων, διὰ τὸ πείθεσθαι τῷ ἡρώϊ, καὶ μὴ παρα-
 βαίνειν τὰ νομιζόμενα, καὶ τοῦ γε λοιποῦ ἄρχειν
 ἀπάντων ἀνθρώπων. Καὶ οἷς δ' ἂν ξυντιθῆτο ὁ
 ἄνθρωπος, εἴτε Θεῶ, εἴτε ἡρώϊ, ἐς δ' ἂν τελευτήσῃ
 πείθεσθαι ἀνάγκη. Καὶ σὺ ἡμᾶς τούτους ὁμοφύλους
 μὴ καλιῶς ποιεῖς, δούλους ὄντας τοῦ ἡρώος, πρὸς
 ὄντας⁵⁹ συνθήκας ἡ μοῖρα ἐτάξατο. Οὐ γὰρ περιό-
 ψεται ἡμᾶς ἐκ σοῦ περιουριζομένους, καὶ ἰδικη-
 μένους, περινοστειν. Ταῦτα ἔλεγε. Καὶ ὑπολαβὼν
 ὁ βασιλεὺς, ἔλεγε τοιαῦτα· Ὡ γύναι, ἐν δίκῃ μὲν
 τοι εἰρηταί σοι ἕκαστα· εὐ μέντοι ἐπίστατο, ὡς καὶ
 τῷ βασιλεῖ πλέον τι χαρίζεται ἡ συνθήκη, καὶ τῷ
 τυράννῳ. Φέρειν δὲ τοῦτο τὰ πράγματα πέφυκε.
 Ἦν δὲ καὶ τοὺς ὁμοφύλους ἐξυμαρτάνων τις φαί-
 νηται, ἀνάγκη ἐπὶ μαρτυρίαν τοῦτο αὐτὸ τις
 ὀδεύεται, καὶ ἐπιόντα ἀμύνεσθαι. Καὶ ἡμεῖς δὲ
 τοῦτο ποιησάμενοι, καὶ προειπόντες αὐτῷ μὴ πα-
 ρέχειν τῇ ἡμετέρῃ χώρῃ, οὔτε ἀπειχέτο τὸ παρά-
 παν, καὶ ἐπιὼν ἐνοχλεῖν οὐκ ἐπαύσατο⁶⁰. Ὅμως
 τάδε ἐπιτέλλονται⁶¹ τῷ σὺ υἱῷ· ἀπεχόμεθα μὲν
 τοῦ λοιποῦ τῆς χώρας, ἐφ' ᾧ μὴ ἐπιθῆναι ἐσαυθὺς
 τῆς χώρας ἡμῶν, καὶ μηδὲ τῷ βασιλεῖ Τραπεζοῦν-
 τος ἐπαμύνειν καὶ ὑπερμαχεῖν. Ταῦτα εἰπόντος τοῦ
 βασιλέως, συνετίθετο αὐτίκα ἡ γυνή, καὶ σπονδὰς
 ἐποιεῖτο. Τὸ δὲ ἐντεῦθεν ἤδη ἐπορεύετο ἐπὶ Τρα-
 πεζοῦντα, καὶ κατὰ βασιλέως Δαβὶδ, δὲ τελευτή-
 σαντος τοῦ βασιλέως τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Ἰωάννου,
 καὶ καταλειφθέντος αὐτῷ ἐγγόνου ἑνός, ἐπαγόμε-
 νος τοῦ Καθαζιτιανοῦ ἀρχόντος τῶν περὶ τὴν
 Τραπεζοῦντα Μεσοχαλδείων, κατέσχε τὴν βασιλείαν.
 Καὶ ἐβασίλευεν, ἀδικήσας τὸν ἀνεψιὸν αὐτοῦ,
 τετραετῇ ὄντα. Ὁ μέντοι στόλος ἄρας ἀπὸ Σινώ-
 πης, ἐπεὶ ταύτην προεδουλώσαντο⁶², ἐπορεύετο, ἐν
 δεξιᾷ ἔχων τοὺς Καππάδοκας, καὶ ἀφικόμενος ἐς
 τὴν πόλιν Τραπεζοῦντα τὰ τε προάστεια ἐνέπρητε,
 καὶ ἐκαλιόρκει τὴν πόλιν ἐπὶ ἡμέρας τριάκοντα
 δύο. Μετὰ δὲ ταῦτα ἐπελαύνων ἐπῆει βασιλεύς.
 Προελαύνων δὲ Μαχουμούτης ἐς Τραπεζοῦντα, καὶ
 αὐτοῦ που σκηνίσας ἐν τῇ λεγομένῃ Σκυλολίμνῃ,
 καὶ λόγους προσφέρων πρὸς τὸν αὐτοῦ ἐξάδελφον
 Γεώργιον πρωτοβεστιαρίον, ἔλεγε πρὸς αὐτὸν, εἰ-
 πεῖν τῷ βασιλεῖ Δαβὶδ τάδε· Βασιλεῖ Τραπεζοῦντος,
 γένους τοῦ Ἑλλήνων βασιλείου, βασιλεὺς μέγας
 τάδε λέγει, ὡς Ὅρας μὲν ὅσην χώραν διαπορευόμε-
 νος, ἐπειδὴ διεξῆει, ὥστε ἐνταῦθα γενέσθαι. Ἦν
 οὖν αὐτίκα τὴν πόλιν παραδῶς τῷ βασιλεῖ, καὶ
 χώραν μέντοι παρέχεται, ὡς καὶ τῷ Ἑλλήνων ἡγε-
 μόνι τῆς Πελοποννήσου Δημητρίῳ εὐδαιμονίαν τε
 ἐδωρήσατο καὶ νήσους, καὶ Αἶνον πόλιν εὐδαίμονα,
 καὶ ἐν ἀσφαλεῖ ὄν, κάθηται εὐδαιμονῶν. Ἦν δὲ μὴ
 πειθόμενος ἀντέχειν ἐθέλης, ἴσθι τὴν τε πόλιν
 ἐξυθὺς ἀποδίσει οὐ πολλῷ ὕστερον. Οὐ γὰρ ἂν

tur, prævaricantem illico comminuit. Tu quidem
 maximam consecutus es felicitatem, adeo ut nul-
 lus omnium qui in orbe sunt, regum tibi sit con-
 ferendus. Causa vero in promptu est; nam parui-
 sti heroi et solemnia quæ semel visa sunt, non es
 transgressus; et in posteram imperabis si sic per-
 roxeris agere. Pactis autem omnibus quæ quis fe-
 cerit, sive cum heroe, sive cum Deo, donec moria-
 ris, standum est. Verum non honeste nobiscum
 agis, qui sumus de tua natione, et servi herois.
 Nam etiam Parca tecum pacta est, Satis scio, hæc
 nos non despiciet, nec nos contumeliis et injuriis
 abs te affectos aberrare vagos sinet. Hæc locuta
 est. Rex autem in hunc modum respondit: O mu-
 lier, non eo inficias quin justa sint quæ commem-
 orasti omnia; verum fraud te clam est, pactum
 conventum amplius quidpiam quam privato grati-
 ficari regi, et tyranno. Id autem rerum experientia
 demonstrare consuevit. Nam si quis in ejusdem na-
 tionis homines peccare apparet, ejus rei testimo-
 niis fides accipienda est. Deinde accedentem oportet
 ultionem exigere. Hoc a nobis factum est. Si-
 quidem prædiximus filio tuo, nos nolle amplius ei
 nostram præbere regionem. At non acquievit no-
 stro imperio, nec regione nostra abstinuit: verum
 nostra inturbare accedens non cessavit. Cæte-
 rum ut ut hæc facta sunt, tamen filio tuo hæc nū-
 tiamus: quæ si fecerit, ab ejus regione exercitum
 abducemus. Det operam, ne in nostram regionem
 incursiones faciat, nec auxilio veniat regi Trape-
 zuntis, ut simul cum ipsa capessat bellum. Hæc
 ubi enarravit rex, mulier pacisebatur, et pacem
 componebat. Qua conventa, rex duxit recta Trape-
 zuntem contra regem Davidem: qui defuncto ne-
 pote uno, congregans Cabazitianos, qui imperant
 Mesochaldiis circa Trapezuntem regnum invasit,
 eoque potitus est regnans, cum injuria affecisset
 fratris filium, tunc demum quatuor annos natum.
 Classis autem solvens a Synopa, postquam eam
 subegerant, tendebat Trapezuntem; dextra Cap-
 padociam tenens, et veniens Trapezuntem, subur-
 bana incendit, et diebus triginta duobus urbem
 obsedit. Postea etiam rex cum exercitu accessit,
 Machumietes autem dux præcesserat regem, et ante
 hunc venerat Trapezuntem. Castris positis ibi in
 eo loco, qui Scylolimane dicitur, in colloquium
 263 veniens cum Georgio patruelo ejus, jussit ut
 sic alloquatur regem Davidem: Regi Trapezuntis,
 Græcorum generis, rex magnus hæc dicit: Cernis,
 quam longua iter, et quam longam regionem emen-
 sus sit rex, postquam expeditionem sumpsit contra
 te ut hac veniret? Si igitur illico urbem regis per-
 miseris arbitrio, ne dubites, præbebit aliam: ut
 Demetrio Græcorum principi, qui Peloponnesum
 rexerat. Donavit vero hunc opibus plurimis, iusu-
 lisque. Eidem ei urbem opibus florentem Ælium

Notulæ marginales.

⁵⁸ In uno, παρβαίνει. ⁵⁹ In uno, π. ὄν τάς. ⁶⁰ Ἐπαύετο. ⁶¹ In uno, ἐπιτέλλοντες. ⁶² In uno, προ-
 εδουλώσατο.

tradidit. Is igitur nunc omnimelo vacuus, securus vivit, maxima felicitate fruens. Sin autem non obtemperaveris, verum regis vires experiri volueris, scito urbem tuam brevi direptioni obnoxiam fore. Nec enim prius ab oppugnatione desistet, quam urbem ceperit, et vos omnes ignominiosissimæ morti subjecerit. His dictis ab Machumete, respondit rex Colchidis, in hunc modum : Verum enimvero nos, cum haud dum fœderum fidem violassemus, fratrem regis militantes, prompti et parati eramus, quocumque jussisset rex, obediētes ire. Etiam regiæ classis duci locuti sumus, rogantes ne regionem nostram populationibus affligeret. Paratos enim nos esse, ubi primum advenerit rex, deditiōnem facere. Hæc dicens, rogabat ut pax inter se et regem conveniret, hæc tamen conditione, ut rex ipsius filiam uxorem duceret, et regionem redderet, ex qua æqualem redditum huic, qui ex Colchide veniret, quofaonis acciperet. His expositis, pacem orabat. Machumetes reversus in castra, occurrit regi : et quæ ex urbe cognita haberet, enarrat. Cæterum rex elatus hiis sermonibus, urbem vi capere et diripere nitebatur. Ægre enim ferebat, uxorem regis Davidis, priusquam appulisset classis, venisse ad suum generum Mamiam, et urbe egressam esse. Postea cum consultatio proponeretur quid agendum foret, visum est ut congressus fieret utrorumque, et juramento interposito, in ditionem susciperentur. Iusjurandum itaque regis intervenit. Quo facto peregrini milites regis urbem, sicuti imperaverat rex, susceperunt. Regem Trapezuntis navem conscendere, cum suis liberis, et filia et cognatis qui præsto erant, jussit : et solventes jussi sunt navigare Byzantium, quasi et ipse brevi affuturus sit, iter facturum per continentem. Urbem autem eam commisit regiæ classis imperatori, qui Callipolis præfectus erat. Peregrinorum præsidio arcem munivit, urbi vero præsidium Azapidum imposuit. Postea misit Chetirem Amasiæ præfectum, qui regis jussu **264** loca urbi et Mesochaldio finitima occupavit. Hæc autem fuerant in ditione Cabæziæ, qui erant præfecti Græcorum imperatoris et filii ejus. Singula ista loca in regis ditionem, deditiōne facta, concessere. Rex autem relicto præsidio peregrinorum et Azapidum, iter fecit per

ἀπαναστήσεται, μὴ ἐξελίων πρότερον ὑμᾶς, καὶ αἰσχίστῳ παραδοῦς θανάτῳ. Ταῦτα εἰπόντος τοῦ Μιχουμούτεω, ὑπολαθῶν δὲ βασιλεὺς Κολχίδος, ἔλεγε τοιάδε· Ἄλλ' ἡμεῖς καὶ πρότερον τὰς βασιλείας σπονδὰς οὐ παραβαίνοντες, τὸν τε ἀδελφὸν τοῦ βασιλέως πέμψαντες, ἕτοιμοι ἤμεν, ἐφ' ὃ τι ἂν ἄρα κελύσει βασιλεὺς, ἔσθαι αὐτίκα τιθόμενοι, καὶ τῷ ναυάρχῳ τοῦ βασιλέως τότε ἐλέγομεν, ὡς ἂν μὴ τὴν χώραν κακῶς ποιῶντες ληΐζωμεθα. Ὡς ἦν ἐπὶ βασιλεὺς, προτρωρήσειν αὐτῷ παρεσκευασμένα. Ταῦτά τε ἔλεγε, καὶ ἡξίου σπένδασθαι αὐτῷ βασιλέα, ἐφ' ᾧ τὴν τε θυγατέρα αὐτοῦ βασιλεῖα ἀγεσθαι καὶ χώραν αὐτῷ παρέχεσθαι, ὅσῳ ἴσῃ τὴν πρόσθον αὐτοῦ τῆς χώρας ἀποδοίη τε. Ταῦτα λέγων, ἡξίου σπένδασθαι. Μιχουμούτης μὲν ὡς ἐς τὸ στρατόπεδον ἀπήλαυσε, βασιλεὺς ὑπήντα, ἀγγέλλων τὰ παρὰ τῆς πόλεως. Ἐπαρθεὶς δὲ τοῖς λόγοις τοῖσδε, ὤρμητο κατὰ κράτος ἐξελίω τὴν πόλιν, καὶ ἀνδραποδίσασθαι. ἤχθητο γὰρ ὅτι ἡ γυνὴ τοῦ βασιλέως, πρηνὴ ἀφικέσθαι τὴν στόλον, ἀφίκετο παρὰ τὸν ἑαυτῆς γαμβρὸν τὸν Μαρμίαν προξενούσα. Μετὰ δὲ ταῦτα βουλευομένων οἱ ἑδόκει ἐς τὴν ξυμβασίαν τοῦσδε ὅρκους ποιείσθαι, καὶ ἐγένοντο οἱ ὅρκοι τοῦ βασιλέως. Μετὰ δὲ καὶ τὴν πόλιν παρελήμβανον Τραπεζοῦντα οἱ τοῦ βασιλέως νεήλυδες, ὡς ἐπέταξε βασιλεὺς. Τὸν δὲ βασιλεῖα Τραπεζοῦντος, ἐμβάντα ἐς τὰς ναῦς, ἅμα τοῖς παισὶν αὐτοῦ, καὶ τῇ θυγατρὶ, καὶ συγγενέσιν αὐτοῦ, ὅσοι παρῆσαν αὐτῷ, ἐκέλευσεν ἀποπλεῖν ἐς τὸ Βουζάντιον, ὡς αὐτίκα παρεσομένου καὶ αὐτοῦ βασιλέως διὰ τῆς ἠπείρου. Τὴν μὲν οὖν πόλιν ἐπάστρεψε τῷ ναυάρχῳ, τῆς Καλλιουπόλεως ὑπάρχῳ, νεήλυδάς τε καθίστη ἐς τὴν ἀκρόπολιν, καὶ Ἀζάπιδας ἐς τὴν πόλιν· μετὰ δὲ ταῦτα πέμψας Χιτήρη, τῆς Ἀμασίας ὑπάρχον, παρεστήσατο τὰ περὶ τὴν πόλιν χωρία, καὶ τὰ περὶ τὸ Μεσοχάλδειον, Καθαζιζηταίων ⁶³ ὄντα τῶν ὑπάρχων τοῦ τε πανσεβάστου καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ. Καὶ ἕκαστα προσεχώρησεν. Ὅς καὶ φυλακὴν ἐγκατέλιπεν, ἀναζεύξας διὰ τῆς ἠπείρου καὶ ἀπήλαυσε. Καὶ διὰ τῆς τῶν Τζαπνίδων χώρας ἐκομίζετο, χώραν ἐρυμνὴν τε καὶ ἀδατον ἐς τὰ μάλιστα. Γενόμενος δὲ ἐπὶ Βουζαντίου, βασιλεῖα μὲν αὐτοῦ ⁶⁴ ἐπέταξεν ἀπάγειν ἐς Ἀδριανούπολιν. Καὶ αὐτὸς αὐ πολλῷ ὕστερον ἐκομίζετο ἐπὶ Ἀδριανούπολιν.

continentem. Proficiscebatur per Tzanorum regionem : quam, quia admodum munita erat, haud facile transire poterat. Veniens deinde Byzantium curavit ut rex Trapezuntius Adrianopolim subveleretur. Nec multo post et ipse eodem perve-

In hunc modum capta est Trapezus urbs, et universa Colchidis regio, devenitque in potestatem regis. Antea fuerat principatus, quem regebant Græci, moresque et victus rationem Græcorum maxime imitabatur. Verum Græci et Græcorum principes brevi admodum tempore bello domiti sunt; primo quidem rex positus est Byzantio; postea arma tulit in Peloponnesum : dehinc Trape-

Τραπεζοῦς μὲν οὖν οὕτως ἔαλω, καὶ ἡ τῶν Κόλχων χώρα σύμπασα ὑπὸ βασιλεῖ ἐγένετο, ἡγεμονία, καὶ αὕτη Ἑλλήνων οὕσα, καὶ ἐς τὴν ἤθη τε καὶ διαίτην τετραμμένη Ἑλλήνων, ὥστε ἀναστάτους γενέσθαι ὑπὸ τοῦδε τοῦ βασιλέως οὐ πολλῷ χρόνῳ τοῖς τε Ἑλλησπύσις τε, καὶ Ἑλλήνων ἡγεμόνας· πρῶτα μὲν τὴν Βουζαντίου πόλιν, μετὰ δὲ ταῦτα Πελοπόννησον τε, καὶ Τραπεζοῦντος βασι-

Notulæ marginales.

⁶³ In uno, Καθας. ⁶⁴ In uno, αὐτόν.

λέα, καὶ χώραν αὐτήν. Ταῦτα μὲν ἐς τοῦτο ⁶⁶ ἐγένετο· τὴν δὲ Τραπεζούντα ἐς μοίρας διελόμενος, τὸ μὲν παρ' ἑαυτῷ κατεκράτησε, ποιήσας Σιλικταρίους καὶ Σπαχογλάνους ⁶⁶, ὕστερον ἐς τὰς θύρας αὐτοῦ, τούτους κρατήσας παρ' ἑαυτὸν, ὑπηρεσίας ⁶⁶ αὐτοῦ ἕνεκα, καὶ ἐς τὰ παιδικά. Τὸ δὲ κτήσασεν ἐς Βυζάντιον, καὶ τὸ ἕτερον πεποίηκεν ἰανιτζαρίους, καὶ δουλευτὰς ἐν σκευαῖς, ἐπιλεξάμενος παῖδας ὀκτακοσίους, καὶ ἐς τὴν τῶν νεηλῶδων τάξιν ἐτάξαστο. Τὴν μὲντοι θυγατέρα τοῦ βασιλέως Δαβὶδ γυναῖκα μὲντοι οὐκ ἠγάγετο, μετ' οὐ πολὺ δὲ ἐς τὸν κοιτῶνα μετεπέμψαστο αὐτήν, σφραγισθέντος τοῦ βασιλέως Δαβὶδ, καὶ τὸν παῖδα ἑγγονον τοῦ πρότερον βασιλέως, νήπιον ὄντα εἶχε παρ' ἑαυτῷ ὁ Κράτων. Ὁ μὲντοι βασιλέως παῖς ὁ νεώτερος, Γεώργιος τοῦνομα, ὡς ἐς τὴν Ἀδριανούπολιν πηρῶν, ἐτρέπετο ἐπὶ τὴν τοῦ Μεχμέτew ὀρησκείαν, καὶ ἐς τὴν ἤθη γενόμενος τὰ ἐκείνων, οὐ πολλῷ ὕστερον συνελήφθη ἅμα τῷ πατρὶ καὶ τοῖς ἀδελφοῖς ὑπὸ βασιλέως. Καὶ ⁶⁷ γὰρ ἐπέμψε γράμματα ἡ ἀνεψία τοῦ βασιλέως, ἡ τοῦ Χασάνη ⁶⁸ γυνή, καὶ μετεκαλεῖτο ἡ ⁶⁹ τὴν τοῦ βασιλέως υἱὸν, ἢ τὸν ἀνεψιὸν αὐτοῦ τὸν Ἀλέξιον τὸν ἐκ Μυτιλήνης, Κομνηνὸν ὄντα. Καὶ τὰ μὲν γράμματα ἐνεχείρισαν τῷ βασιλεῖ, δηλοποιούντα, ὅπως εἷς ἐκ τῶν υἱῶν τοῦ βασιλέως, ἢ ὁ ἀνεψιὸς αὐτοῦ, ὡς εἴρηται, ἀφίξεται πρὸς τὴν δέσποιναν τὴν γυναῖκα τοῦ Μακροῦ Χασάνη οὔσαν. Ἐνεχείρισε δὲ ταῦτα τὰ γράμματα ὁ πρωτοβεστιάριος Γεώργιος ἐπιτρόπῳ τᾶλλα ἀγαθῷ ὅπως φανήσεται ὁ βασιλεὺς εἰς πίστωσιν ἰσως ἀγαθὴν, καὶ ἄλλως ἵνα μὴ ἀκουσθῇ καὶ παρ' ἄλλων, ὅπως ὁ πρωτοβεστιάριος ἔκρουσε τοῦτο φοβούμενος τὸν τε αὐθέντην τὸν μέγαν, καὶ τὸν Πάσια ⁷⁰ Μαχουμούτην, καὶ πάθῃ κακῶς ὁ πρωτοβεστιάριος παρὰ τοῦ μεγάλου αὐθέντου. Καὶ διὰ τοῦτο δέδωκε καὶ τὴν χάρτην πρὸς τὸν μέγαν αὐθέντην. Τὰ μὲν οὖν γράμματα δεξάμενος ὁ βασιλεὺς, καὶ νόψ λαβὼν, καθίστατο ἐς ὑπόψιν, καὶ αὐτοὺς συλλαβῶν, τὸν τε Δαβὶδ βασιλέα, καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ σὺν τῷ ἀνεψιῷ καθείρξε. Καὶ τὴν μὲν θυγατέρα ἐς κοιτῶνα αὐτῷ μετεπέμψαστο. Ἐχὼν δὲ αὐτοὺς ἐν ⁷¹ πέδαις, οὐ πολλῷ ὕστερον, ἀπαγαγὼν ἐς Βυζάντιον, διεχρήσατο. Τοὺς μὲν τοὶ παῖδας τοὺς ⁷² ἀπὸ ἄστως, καὶ ἀπὸ τῶν περιόικων χωρίων, τοὺς μὲν νεηλῶδας ταξάμενος, κατέθετο ἐς τὸν ἑαυτοῦ κοιτῶνα, τοὺς δ' ἄλλους ἐν τοῖς ἐξυτοῦ ἐπιτηδεύμασι τοὺς δ' ἄλλους ⁷³ ἀπεχάριστο τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ, καὶ τοῖς ἄρχουσι. Τὰς δὲ κόρας, τὰς μὲν ἐν τοῖς αὐτοῦ κοιτῶσι κατέθετο, τὰς δὲ ἀπεχάριστο, καὶ τινὰς ἐξ αὐτῶν τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ ἀπεστέλλετο, ἐνίας δ' ἐν τινὶ ὀλίγῳ καιρῷ καὶ ⁷⁴ ὑπανδρεύσατο. Τοῦ μὲντοι χειμῶνος τούτου βασιλεὺς διατρέφων ἐν τοῖς ἑαυτοῦ

zontis regem una cum regione nactus est. Hæc quidem hætenus colligere. Trapezuntios in partes distribuit: partem una retinuit ipse, ex qua fecit Silictarios, et Spathoglanos. Hos in januis tenebat, eorumque ministerio utebatur, necnon ipsis nefario amore raptus abutebatur. Partem autem aliam Byzantium transmisit. Porro ex alia janitzaros elegit. Quosdam constituit servos, qui in tabernaculis servirent. Pueros ex omnibus elegit octingentos, eosque in peregrinorum cohortem submisit. Filiam regis Davidis non, quemadmodum rex hic petierat, uxorem duxit: haud tamen multo post eam in suum cubiculum accersivit perempto rege Davide. Nepotem autem hujus, qui fuerat filius adhuc infans prioris regis, apud se habuit Crato. Regis autem Davidis filius junior, nomine Georgius, cum Adrianopolim venisset, ad Mechmetæ religionem conversus est. Assumptis Turcorum moribus non multo post captus est ab rege una cum patre et fratribus. Nam missis litteris consobrina Davidis regis, uxor Chasanis vocabat aut regis filium, aut patruelem ejus, Alexium Comnenum ex Mitylenis. Et litteras quidem, quibus significabatur ut unus ex filiis regis Davidis, aut patruelis ejus (ut dictum est) veniret ad dominam, quæ uxor erat Chasanis Longi, tradiderant regi; nam litteras istas dedit Protovestiarius Georgius curator, moribus cætera non improbo, ut appareret regi talis, quali fidendum esset in quibusvis, præterea ne innotesceret quomodo protovestiarius rem hanc celasset, timens Authentem sive imperatorem magnum, et Bassam Mechmetem, **265** ne re cognita pœnas daret authententi magno protovestiarius. Quapropter litteras magno authententi obtulit. Rex, litteris acceptis et lectis, nihil boni suspicabatur. Comprehendi itaque jussit Davidem regem et filios ejus una cum patruelle, quos omnes in custodiam dedit. Cæterum filiam in suum cubiculum accersebat: cum autem eos aliquanto tempore in custodia asservasset, tandem abductos Byzantium necavit. Pueros quidem ex urbe, et ab locis urbi finitimis, allectos, in peregrinorum albu m conscribens, ad suum cubiculum ordinabat. Quosdam præterea tradidit in disciplinam, ut Turcorum studiis imbuerentur. Reliquis filiis suis et satrapis dono dedit virgines, quasdam quoque per sua cubicula disposuit, quasdam amicis donavit, quasdam vero filiis suis misit, necnon quasdam brevi tempore maritis conjunxit. Ea autem quæ sequebatur hieme, in regni sede manens, vocabat Bladum, (94) Draculis filium, ducem Dacie. Nam hujus fratrem juniorem apud se habebat eoque per amorem turpiter abutebatur,

Notulæ marginales.

(94) Bladus Dracula, Moldaviæ, quæ et Transalpinæ, princeps: qui et Vulaldus.

⁶⁶ τοσοῦτον. ⁶⁶ Σπηθογλάνους. R. Σπαθογ. ὕστερον πρότερον εἷς. ⁶⁶ Εἷς ὑπ. αὐτοῦ καὶ εἷς. ⁶⁷ In uno, ὡς γ. ⁶⁸ R. τοῦ χασάνου. ⁶⁹ In ora libri adnotatur, καὶ ταῦτα ἄλλου τινὸς, καὶ οὐ Λαονίκου, neque ad verbum, φοβούμενος, κύρος. ⁷⁰ Πασίαν. ⁷¹ ταῖς. ⁷² οὗς. ⁷³ R. ἐτρέφους. ⁷⁴ In uno deest.

et in suum convictum adhibebat. Discordia autem A
vehemens inter regem et puerum istum exorta est,
cum primo cum sibi turpi amore flagranti obnoxium
esse vellet. Nam cum primum venisset in regiam,
ablegatus est ad Caramanum, quia regem propemo-
dum interfecerat. Cum enim amore ardens puerum
vocaret ad coitum, cumque illecebris et præbibendo
delinire satageret, postremo in cubiculum accer-
situs est. Puer cum putaret se nihil hujuscemodi
ab rege passurum, præter spem cernit regem in
turpe hoc facinus velle prorumpere. Verum puer
reluctabatur, nec regem admittebat. Rex vero oscula
figebat repugnantem et invito puero. Puer igitur va-
gina gladium extrahit, regis femur graviter vul-
nerat, et celeri fuga continuo sibi consuluit. Chi-
rurgi autem vulnus regis curabant. Puer vero con-
scensa arbore, ibidem occultabatur. Ut autem rex
collectis omnibus discesserat, etiam puer descen-
dens ex arbore, et iter faciens, non multo post re-
diit in januas regis, ejusque concubinus factus est.
Rex nec etiam iis abstinet qui suam religionem se-
quuntur: nam cum his semper diu noctique con-
versatur. Cæterum alienigenis non multum utitur
rex. Verum haud multo post pueri hujus fratri,
quem Bladum nominant, Daciae principatum rex
permisit. Opera igitur regis adjutus, accedens Bla-
dus, Draculis filius, principatum Daciae occupavit.
Ubi primum in principatum promotus est, hastatos
delegit, quos in convictum adhibens, corporis 266
sul custodes designavit. Deinde vocans singulos qui
in ea regione dignitate excellere videbantur, quos-
que putabat, si dux mutandus esset, proditionis
consilia agitatos: hos, inquam, omnes cum tota
familia letho dedit et palis affixit, nec liberis, ux-
oribus famulisque eorum parcens. Adeo vir ille
maximam omnium quos novimus, eadem et stratagem
hominum fecit. Nam ut sibi constabiliret Daciae
principatum, fertur occidisse brevi tempore circiter
viginti millia virorum et mulierum puerorumque.
Cum autem pulchros et egregios quosdam delegis-
set milites etsatellites, eos donabat opibus et divitiis
necnon reliqua felicitate quam ex eadem illorum ac-
quisivisset. Itaque brevi tempore vir ille innovatio-
nem et mutationem Daciae rebus induxit maximam.
Præterea Pannonos non paucos, quorum interesse
putabat ut res Daciae quoquo modo bene haberent,
nulli parcens, tributo maximo onerabat. Cum crede-
ret Daciae principatum jam satis firmum et tutum
esse, consilium capiebat, quomodo ab rege desce-
deret. Sententia autem Dacorum graviter Bladum
angebatur. Timebat enim, si ipse confirmato nunc
Daciae principatu quid contra regem molitus fuisset,
ut negotia sibi facerent Daci, adducentes Pan-
nonos socios et auxiliares.

αὐθις τῶν τῆς Δακίας ἀνδρῶν πρωτευόντων, συμμάχους τε καὶ ἐπικούρους.

Βασιλείαις, μετεπέμπετο Βλάδου, τὴν Δρακούλει
παῖδα, Δακίας ἡγεμόνα, ἔχων παρ' ἑαυτοῦ τὸν
νεώτερον αὐτοῦ ἀδελφόν, παιδικὰ τε αὐτοῦ γενό-
μενον, καὶ διαιτώμενον παρ' αὐτῆς. Ἐυνηνέχθη δὲ
καὶ αὐτῷ βασιλεὶ συγγενέσθαι τῷ παιδί τῷδε βου-
λομένῳ, ὅτε πρῶτον παριῶν ἐπὶ τὴν βασιλείαν,
ἐστέλλετο ἐπὶ Καραμᾶνον, ὀλίγου ὑπ' αὐτοῦ ἀπο-
θανεῖν. Ὡς γὰρ ἐρῶν τοῦ παιδὸς ἐκάλει ἐς ὀμιλίαν,
καὶ φιλοτιμίαν αὐτῷ προπίπων, ἐκάλει ἐπὶ τὴν
κοιτῶνα. Ὁ μὲντοι παῖς οὐδέν τι τοιοῦτον δοκῶν
πρὸς τοῦ βασιλέως πείσεσθαι ⁷⁶, ἐώρα τὸν βασιλέα
ἐπιφερόμενον αὐτῷ ἐς τοιοῦτόν τι πρᾶγμα, ἀπεμά-
χετό τε, καὶ οὐ συνεγινώσκετο ἐς τὴν συνουσίαν
βασιλέως, καὶ ἄκοντος ἐφίλει, σπασάμενος ὁ παῖς
μάχαιραν, πᾶσι τὴν βασιλέα κατὰ τὸν μηρὸν καὶ
οὕτω φεύγων αὐτίκα, ὅποι προσχώρει αὐτῷ, ἦρχετο.
Βασιλέως μὲντοι οἱ ἰατροὶ ἴασαντο ⁷⁶ τὸ τραῦμα.
Ἦ δὲ παῖς ἐπὶ δένδρον αὐτοῦ που ταύτη ἀναβὰς
ἐκρύπτετο ⁷⁷. Ὡς δὲ συσκευασάμενος ὁ βασιλεὺς
ἀπῆει, ἐντεῦθεν καταβὰς ὁ παῖς ἀπὸ τοῦ δένδρου,
καὶ διαπορευόμενος, οὐ πολλῷ ὕστερον ἀφίκετο ἐπὶ
τὰς θύρας, καὶ παιδικὰ ἐγένετο βασιλέως. Χρησθαι
δὲ νομίζει οὐχ ἦτονον τοῖς ἐς τὴν ἑαυτοῦ διαίταν
τραπομένοις ⁷⁸. τούτοις μὲν γὰρ αἰεὶ τε συγγενό-
μενος, συνδιατρέθειν νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν. Τοῖς
δ' ἄλλοφύλοις οὐ πάνυ τοι χρῆσθαι νομίζεται βα-
σιλέα, ἀλλ' ἐπὶ βραχύ. Τούτου δὲ τοῦ παιδὸς τῷ
ἀδελφῷ Βλάδῳ ἐπέτρεψε βασιλεὺς τὴν Δακίας ἡγε-
μονίαν, καὶ συμβαλλομένου βασιλέως, ἐπήλατέ τε
καὶ κατέσχε τὴν ἡγεμονίαν Βλάδος ὁ Δρακούλει
παῖς. Ὡς δὲ ἐπὶ τὴν ἡγεμονίαν ἀφίκετο, πρῶτα
μὲν ἑαυτῷ δορυφόρους ἐποιεῖτο καὶ ὁμοδαίτους.
Μετὰ δὲ μεταπεμπόμενος ἕνα ἕκαστον τῶν τῆς χώ-
ρας ἐπιφανῶν ἐς τὰς τῶν ἡγεμόνων μεταβολὰς
δοκούντων μετεῖναι τῆς προδοσίας, πανοικὶ διέκθειρέ
τε καὶ ἀνεσχολόπιζεν, αὐτὸν τε ἄμα, καὶ ποῖδας,
καὶ γυναῖκα, καὶ θεράποντας. Ὡστε ἀνδρα τοῦτου
ἕνα ἐπὶ μέγα δὴ φόβου ἀνδρῶν ὧν ἡμεῖς ἴμεν,
ἐλάσαι ἐπυθόμεθα. Ὡστε γὰρ οἱ ἐμπειδῶσαι τὴν
ἡγεμονίαν, ἀνελεῖν αὐτὸν φασιν ἀνδρας τε καὶ
γυναῖκας, καὶ παῖδας ὀλίγον τινὰ χρόνον ἐς διαμυ-
ρίους, καθιστῶντα δὲ καλοῦς ⁷⁹ τινὰς αὐτῷ στρα-
τικώτας, καὶ δορυφόρους, τούτοις ἐδιωρεῖτο τοῖς ⁸⁰
ἀπὸ τῶν γιγνομένων χρήμασί τε καὶ διδω, καὶ
τῇ ἄλλῃ εὐδαιμονίᾳ, ὥστε διὰ βραχέος ἐπὶ μέγα
ἀφικέσθαι μεταβολῆς, καὶ καινοτομηθῆναι πάνυ τὰ
Δακίας πράγματα ὑπὸ τούτου τοῦ ἀνδρῶς, καὶ
Παιονίας τε οὐκ ὀλίγους, οἷς μετεῖναι ἐδόκει ὁμοῦν
τῶν πραγμάτων, καὶ τούτου οὐδενὸς φαιδόμενος,
φόρον ⁸¹ δὲ μέγιστον εἰργάζετο. Ὡς μὲν οὖν αὐτῷ
ἐδόκει ἀσφαλῶς ἔχειν τὰ Δακίας πράγματα, ἐβου-
λεύετο ἀπόστασιν ἀπὸ τοῦ βασιλέως. Ἐτιμωρεῖτο
μὲντοι τοῦ ἀνδρῶς τούτους γνώμη τοῦ βασιλέως. Ὡς
ἂν αὐτῷ κρατῶνοι τὴν ἀρχὴν, καὶ μὴ μεταστάντων
πράγματα ἔχοι, ἐπειγομένων ⁸² αὐτῶν τοῖς Παιονίας

Notulae marginales.

⁷⁶ In uno, πείσεσθαι. ⁷⁷ In uno, ἴασαν. ⁷⁸ ἐκέρυπτο. ⁷⁹ τειτραμχένους. ⁸⁰ ἄλλους. ⁸¹ τοῖς τῶν ἀπο-
γινομένων. ⁸² In uno superscriptum φόρον. ⁸³ κ. ἐπαγ.

Ταῦτα μὲντοι οὕτω διαπράττετο. Τότε δὲ οὖν τοῦ χειμῶνος, ὡς ἠγγέλλετο βασιλεῖ, τοῦτον νεωτερίσαι, διανοούμενον ἀπόστασιν βουλευέσθαι, ἐπὶ Παίονας τραπόμενον, συντίθεσθαι ἐκεῖνοις, καὶ συμμαχίαν ποιέεισθαι, δεῖνόν τε ἐποιεῖτο, καὶ πέμπων ἄνδρα εὐδόκιμον τῶν θυρῶν αὐτοῦ, γραμματιστὴν Ἑλληνα, μετεπέμπετο ἐς τὰς θύρας, ὡς ἦν ἀφίκηται οἱ ἐπὶ τὰς θύρας, ἄχαρι μὲν οὐδὲν πρὸς βασιλέα πείσεται, ἀγαθὰ δὲ καὶ εὖνοϊαν ἀνακτώμενος, οὐχ ὑπερβλεῖται αὐτὸν βασιλέα, εὖνοῶν ⁸³ ἐς τὰ τοῦ βασιλέως πράγματα. Ταῦτα μὲν ἐπιτείλας, ἐπεμπεν ὡς τοῦτον Καταβολινὸν γραμματέα τῶν θυρῶν. Χαμουζᾶ δὲ τῷ Ἱερακοφόρῳ λεγομένῳ, ὃς παρὰ τὸν Ἰστρον διέλαθε ⁸⁴, διοικεῖν χώραν οὐκ ὀλίγην, καὶ Βιδίνης ὑπαρχὸν εἶναι, κρύφα ἐκέλευε πέμπων, δόλω, εἰ δυνήσεται, ἀγαγεῖν τὸν ἄνδρα, αὐτῷ χαρισέσθαι μεγάλως, εἴτε δόλω εἴτε τρόπῳ ἄλλῳ αἴψα δυνήσεται συλλαβεῖν. Οὗτος μὲν οὖν παραγγείλας τῷ γραμματιστῇ ἐς τὴν σύλληψιν τοῦ ἀνδρός, ἅττα ἐδόκει σφίσι βουλευομένοις πρόσφορον εἶναι, συμπροπέμποντι αὐτὸν τῷ Βλάδῳ, ὑποτίθειν ⁸⁵ ἐνέδρας προλοχῆσαντα αὐτοῦ ταύτην ⁸⁶ τὴν χώραν, οὕτω ποιέεισθαι τὴν σύλληψιν, σημαίνεσθαι δὲ οἱ ἐπὶ μὲλλῃ ἀποχωρεῖν τὸν γραμματιστὴν. Ταῦτα ποιούντος ἐκεῖνου, καὶ τὴν ὥραν ὑποστραίνοντος, ἐν ἣ ἀποχωροῦντα αὐτὸν ἔδει συμπροπέμψαι τὸν Βλάδον, προσελόχησεν αὐτοῦ ταύτην ⁸⁶ τὴν χώραν ὁ Χαμουζᾶς. Βλάδος δὲ οὖν τοῖς περὶ αὐτὸν ὀπλισμένους, ὡς συμπροπέμπε τὸν θυρῶν τῆς αὐτῆς ἡγεμόνι, καὶ τὸν γραμματιστὴν, ἐνέπετέ τε ἐς τὰς ἐνέδρας. Καὶ ὡς ἔγνω, τούτους μὲν αὐτίκα διακελευσάμενος, συλλαμβάνει καὶ τοὺς θεράποντας· ὡς δὲ ἐπήει ὁ Χαμουζᾶς, ἐμαχέσατό τε ἀξίως λόγου, καὶ τρεψάμενος, αὐτὸν τε ἐζώγρησε, καὶ τῶν ἄλλων διαφυγόντων διέφθειρεν οὐ πολλούς. Τούτους μὲν ὡς ἐζώγρησε σύμπαντας ἀπαγαγὼν, ἀνεσκολόπισεν, ἀκρωτηριασάμενος τοὺς ἄνδρας πρότερον. Χαμουζᾶν δὲ ἐπὶ ὑψηλοτέρου σκόλοπος ποιησάμενος, τὴν τε θερραπείαν ἅμα τοῖς ἑαυτοῦ δεσπόταις τὰ αὐτὰ ταῦτα ἔδρασε. Μετὰ δὲ ταῦτα, αὐτίκα στρατὸν παρασκευασάμενος ἢ δυνάμει ⁸⁷ μέγιστον, ἤλασέ τε αὐτίκα ἐπὶ τὸν Ἰστρον, καὶ διαβάς ἐς τὰ ἐπὶ τὰδε χωρία τοῦ Ἰστρου, καὶ χώραν τοῦ βασιλέως, πασσυδί τε ἅμα παῖσι καὶ γυναῖξι διέφθειρε, καὶ οἰκίας ἐνεπίμπερα, πῦρ ἐνίει, ὅποι προτῆσι. Καὶ μέγιστον ἐργασάμενος φόναν, ἀπήλαυεν ὀπίσω ἐπὶ Δακίας.

regis : quam uno impetu, cæsis liberis et mulieribus, misere evastavit. Domos villasque incendit, ubicunque potuit ignem injiciens. Cum autem eadem fecisset maximam, tandem reversus est in Daciam.

Ταῦτα μὲν οὖν ὡς ἠγγέλλετο βασιλεῖ Μεχμέτῃ, τοῦ τε πρέσβεις αὐτοῦ διαφθαρεῖναι ὑπὸ Βλάδου τοῦ Δακίας ἡγεμόνος, καὶ Χαμουζᾶν ἄνδρα εὐδόκιμον τῶν βασιλέως θυρῶν, οὕτως ἐν οὐδενὶ λόγῳ ἀποθανεῖν, ἤχθητο μὲν οἷα εἰκὸς, καὶ δευνότερα ἐποιεῖτο,

Hæc quidem in hunc modum acta sunt. Ea autem hieme ut nuntiatum est regi, Bladum novarum rerum esse cupidum, et deliberare qua ratione a se deficeret, et conversum ad Pannonos, cum iis fœdere interposito societatem coivisse : hæc, inquam, accipiens, valde viro indignatus est. Misit itaque virum satis spectatum januarum scribam, virum Græcum, ad Bladum, qui hunc moveret ut ad januas accederet. Quod si veniret, fore ut maximam gratiam iniret apud regem ; præterea bona plurima ferens, nunquam beneficiis regem superare posset, si rebus regis favere pergeret. Cum hujusmodi mandatis Catabolinum scribam januarum ad Bladum proficisci jubet. Chamuzæ vero, quem Hieracophorum nominabant, qui apud Istrum latuit, ut administraret suo imperio regionem non modicam, et Bidinæ præses, præcepit ut clam, si dolo posset, Bladum ad se perduceret. Addebat, se ei gratificaturum vel maxime, seu dolo seu alio quovis modo istum virum cepisset. Chamuzes igitur una cum scriba consilia tractabat qua ratione imperata opportune ad rem conferrent. Visum igitur est hoc esse consulissimum, ut comitanti Blado scribam in sua regione insidias ponerent, eumque hoc modo per insidias exciperent. **267**

Sed convenit, ut scriba, quando vellet redire ad regem, digressus a Blado, significaret. Scriba quemadmodum decretum erat, fecit, et horam, qua abiturus esset ad regem, combitante Blado, indicavit. Quapropter insidias, eo loci quo profecturus erat Blado, struxit Chamuzes. Bladus itaque armatus cum suis prosequens scribam et januarum ducem, in insidias præcipitatus est. Quas ubi cognovit, suos illico exhortatione firmavit, et ministros capit. Chamuzes autem accedens, pugnavit perquam fortiter. Tandem Chamuzem in fugam versum capit : et reliquis fugientibus, evenit ut non multi perirent. Hos igitur omnes quos vivos comprehenderat, abduxit, et palis affixit ; cæterum antequam capitali supplicio subderentur, mutilati sunt, extremis corporis partibus præcis. Chamuzem altiori quam reliquos cruci affixit. Hoc autem ideo factum est a Blado, ut suis exemplum proponeret, ne quando similia tentarent, quasi similia passuri. His ita gestis, exercitum conscripsit quam potuit maximum et illico ad Istrum raptim agmen duxit : quam trajiciens, venit in loca Istro finitima, et in regionem eadem fecisset maximam, tandem reversus est in

Hæc ut allata sunt ad regem Mechemetem, nempe legatos suos a Blado Daciæ duce peremptos, et Chamuzem, virum inter januas primarium, adeo contemptum et ignominiosè periisse, dolorem et mœrorem regi moverunt, quemadmodum verisi-

Notulæ marginales.

⁸³ In uno, ἦν νόον. In al. ut in c. ⁸⁴ διέλαχε. ⁸⁵ ὡς ὑπ. ⁸⁶ In uno, ταύτη. ⁸⁷ δύναιται, ἐν uno, ὡς ἡ δ. in al. ut c.

mile est. Illud autem, longe gravissimum dicebat, si despiceret viros tantos talesque quos amisisset, nec ultionem exigeret, præsertim cum eo injuriarum et contumeliæ processisset Bladus, ut nec ab legatis violandis abstinerit. Dolebat præterea regi, Bladum Istro transmissis, magna manu suam regionem incendisse, et magna suorum caede edita, in Daciam rediisse. Verum quod tanta crudelitate legatos suos tractasset, reliquis majus et atrocius judicabat. Itaque edixit, annuntians optimatibus suis et aliis, ut quam pulcherrime armis instructi, cum exercitibus adveniant, atque una secum in militiam proficiscantur. Et quidem hoc pacto expeditionem contra Dacos suscepit rex. Ferunt præterea Mechemetem ducem, antequam cædes legatorum et Chamuzis præfecti, et regionis incendium nuntiaretur, indicasse regi quæ fecissent Daci viris regis. Quibus auditis, graviter indignatus est: etiam viro, qui hæc **268** exposuerat, verbera inflixit. Nec enim turpe habetur in Januis regis, flagris cædere eos quos ex mancipiorum numero, nec de Turcorum filiis in regnum suum transulerit. Rex igitur per universum regnum dimittens præcones, edixit, ut exercitus bene instructi et armati ad se adveniant: equites præterea omnes ad hanc expeditionem concivit. Præcones regii, qui regis voluntatem per universam regionem nuntiant, et nuntii, si quid novarum rerum incidit, ad Januas regis festinant, et citissimo gradu intra paucos dies maximos cursus peragunt. Si quis ex eorum numero in itinere equum cernit, equitem confestim ex eo deponit: conscendensque ipse equum, iter maturat, impellens equum quantum potest. Deinde si alium invenerit, eundem similiter conscendit, et equum fatigatum isti homini tradit. Et in hunc modum equos quieti tradentes, maximos conficiunt cursus. Corpus totum cingunt, ne doleat vel ægrotet corpus quando currunt. Ex Peloponneso Adrianopolim scimus regius præcones venisse intra quinque dies. Hoc iter intra decem et quinque dies eques ægre peragere potest, etsi maxime festinet: hi præcones nominantur Vlacidæ. Copiæ universæ regis cum instructæ convenissent, primo vere profectus est contra Daciam. Tradunt hunc exercitum regis fuisse maximum, et secundum magnitudinæ ei quem contra Byzantium ducerat iste rex. Verum constat illum exercitum fuisse reliquis pulchriorem, et plurimum momenti tum in armis, tum in reliquo belli apparatu habuisse. Eo autem tempore in armis habuit rex circiter viginti quinque myriades hominum. Hujus numeri facile iniri potest ratio ex Istri trajectu. Nam publicani Istri trajectum emerant ab rege, numerantes triginta myriades aureorum staterum: interim tamen constat, eos

Α εἰ ἄνδρας αὐτῷ τοιούτους περιόφεται, οὕτω διαφθαρέντας. κάκεινον ⁹⁸ εἰς τοῦτο ὕβρειω ἀφικόμενον, ὥστε καὶ τοὺς πρέσβεις αὐτῷ διαχρήσασθαι, μὴ τιμωρήσεται τὸν φόνον ἐκείνων τῶν αὐτῶν εἰσπρατιόμενος τὸν τῆς Δακίας ἡγεμόνα. Ἦχθητο μέντοι καὶ τότε, ἔτι τὸν Ἴστρον διαβάς σὺν χειρὶ πολλῇ, καὶ ἐμπρήσας τὴν βασιλέως χώραν, καὶ φόνον τῶν τε ἑμοφύλων αὐτῷ ἐργασάμενος, ὀπίσω ἐλαύνει. Πολλῶ δὲ τούτων δεινότερα ἐποίει, τοιαῦτα τοὺς ἑαυτοῦ πρέσβεις ἐργάσασθαι. Ὅθεν δὴ ἀπανταχῇ περιηγέλλων τοῖς τε ἀρίστοις, καὶ τοῖς ἄλλοις κατὰ λόγον προηγόρευε, καλλίστη κόσμῳ ἐλαύνοντας, καὶ ἐξωπλισμένους, παρῆναι αὐτῷ τὰ στρατεύματα ἐξ-λαύνοντι. Τὴν μὲν οὖν στρατιάν οὕτω παρεσκευάζετο τοὺς Δακούς. Λέγεται δὲ καὶ τότε, ὡς Μοχουμύτη τῷ ἡγεμόνι, ὅτι τῆς ἀγγελίας πρότερον τούτων ἐπι-
 Β ἀφικόμενης περὶ τε τοῦ φόνου τῶν πρέσβειων, καὶ Χαμουζᾶ τοῦ ὑπάρχου, καὶ τοῦ ἐμπρησμοῦ τῆς χώρας, οὔτε εὐρών, παρὰ βασιλέα ἀπηγγέλλετο τὰ γινόμενα περὶ Δακῶν, ἐς τοὺς βασιλέως ἄνδρας, καὶ χαλεπῶς ἤνεγκε. Λέγεται δὲ ὡς καὶ πληγὰς ἐπέβαλε τῷ ἀνδρὶ. Νομίζεται δὲ καὶ τοῦτο ἐς τὰς θύρας τοῦ βασιλέως οὐ πάνυ ται αἰσχρὸν εἶναι, τούτους οὖς ἀπὸ ἀνδραπόδων, καὶ μὴ Τούρκων παιδας αὐτῷ ἐς τὴν ἀρχὴν παραγενομένους. Κήρυκας μέντοι πέμπων ἀπανταχῇ, ἐκέλευεν αὐτῷ παρῆναι τὴν στρατιάν ἐξωπλισμένην καλῶς, καὶ τοὺς ἵπποδρόμους αὐτῷ ἐπεσθαι ζύμπαντας ἐς τὴνδε τὴν στρατιάν. Οἱ δὲ τοῦ βασιλέως κήρυκες, οἱ τὰς ἀγγελίας φέροντες αὐτῷ ἐς τὴν χώραν, καὶ οἱ ἄγγελοι, ἐπειδὴν τι νω-
 C τερον ζυμβάλιναι, ἐπὶ τὰς θύρας ἀφικνούμενοι ταχίστω δρόμῳ ὀλίγων πάνυ ἡμερῶν, μεγίστους δρόμους διατελοῦσιν ⁹⁹. Ὁ δὲ ἵππον ἔν ἂν ἐν τῇ ὁδῷ διαλαύνων θεάσεται, τὸν μὲν ἵππεα αὐτίκα ἀπὸ τοῦ ἵππου καταδιδάξειν, αὐτὸς δὲ ἀναθάς ἐλαύνει κατὰ κράτος, καὶ ὁ ἵππος ἐς τότε διανύσαι οἶός τε ἦν. Μετὰ δὲ ἄλλον εὐράμενος, καταδιδάξει τὸν δὲ ἵππον τὸν πρότερον παραδίδωαι ^{100, 101} τῷ ἀνθρώπῳ. Καὶ οὕτω βραχὺ διαναπαυόμενοι, μεγίστον διανύουσι δρόμον. Ἐξώνουντο δὲ καὶ τὸ σῶμα ἅπαν, ὥστε μὴ ἀγαν πινεῖν, ἢ κάμνειν σφίσι τὸ σῶμα, ἐπεὶ ¹⁰² θεοίντο καὶ ἀπὸ Πελοποννήσου ἐς Ἀδριανούπολιν κήρυκας ἴσμεν ἐν πέντε ἡμέραις ἀφικόμενους, ἰδὼν πεντεκαίδεκα ἡμερῶν ἀνδρὶ ἵππεύοντι ἐς τὰ μάλιστα. Κα-
 D λούνται δὲ οὗτοι οἱ κήρυκες Θυλάκιδες. Ἐπεὶ τε δὴ τὰ στρατεύματα παρεσκευάστο τῷ βασιλεῖ, ἐπὶ Δακίαν ἐστρατεύετο, ἦρας εὐθύς ἀρχομένου. Μεγίστον ¹⁰³ δὲ τοῦτον στρατὸν γενέσθαι φασί, δεύτερον μετὰ γε τὴν ἐς τὸ Βουζάντιον ἐπέλασιν τοῦ βασιλέως τούτου. Λέγεται δὲ ¹⁰⁴ τοῦτο τὸ στρατόπεδον κάλλιστον μὲν γενέσθαι τῶν ἄλλων στρατοπέδων, καὶ κόσμον πολλὸν παρέχεσθαι, ἐς τε τὰ ὄπλα φασί ¹⁰⁵ καὶ ἐς τὴν σκευὴν. Γενέσθαι δὲ ἀμφὶ τὰς πέντε καὶ εἴκοσι μυριάδας στρατοῦ. Καὶ τοῦτο λογίζεσθαι ῥαδίως, ἀπὸ τῶν τοῦ πόρου τοῦ Ἰστροῦ ἐμποριστῶν ἔν ¹⁰⁶ ἐξωνη-

Notulæ marginales.

⁹⁸ Ἰν υπο, καὶ ἐκ. ⁹⁹ διανοοῦσιν ὡς ἰπ. Ἰν στα, διανύουσιν. ^{100, 101} παραδιδού. ¹⁰² Ἰν υπο, ἐπιθεόντων ¹⁰³ ὡς μέγ. ¹⁰⁴ Ἰν υπο, γὰρ τ. ¹⁰⁵ σφίσι. ¹⁰⁶ ἐξωνησαμένων. Ἰν υπο, ὄν ἐξωνησάμενοι.

σάμενον ἀπὸ βασιλέως τὸν πορθμὸν, ἐς τριάκοντα A
 μυριάδας χρυσίου στατήρας, λέγεται χρήματα με-
 γάλα κερδᾶναι. Μετὰ τὴν ἡπειρον ὁ στρατὸς ὀρμώ-
 μενος ἀπὸ Φιλιππουπόλεως, κατὰ δὲ θάλατταν, πλε-
 ρώσας τριήρεις ἀμφὶ τὰς κ', καὶ ε', καὶ πλοῖα εἰς
 ἑκατὸν καὶ πεντήκοντα, ἐπορεύετο εὐθὺ τοῦ Ἰστρου,
 ὡς διαδησόμενος διὰ τῆς Βιδίνης⁹⁷. Ἐκέλευε δὲ
 πλέειν ταῦτα τὰ πλοῖα διὰ τοῦ Εὐξείνου πόντου ἐπὶ
 τὸν Ἰστρον. Καὶ ὁ στόλος, ὡς ἐνετέλλετο βασιλεὺς,
 διὰ τοῦ Πόντου ἐπέπλει ἐς τὸ τοῦ Ἰστρου στόμα.
 Καὶ ὡς ἐς τὸ στόμα ἐγένετο, ἀνήγατο ἐπὶ τοῦ ποτα-
 μοῦ ἐπὶ τὴν Βιδήνην. Καὶ ποι καὶ ἀπόδασιν ποιη-
 σάμενος ὁ στόλος, τὰς τε οἰκίας ἐνεπίμπρα, καὶ
 ἔκαιε τὴν τε Πρατλαθὸν πόλιν τῶν Δακῶν, ἐν ἣ καὶ
 ἀγορὰν παρέχονται βελτίω ἀπασῶν⁹⁸ τῶν ἐν τῇ
 χώρα, πῦρ ἐνιέντες, ἐνέπρησαν. Εἰσὶ δὲ αἱ οἰκίαι B
 ξύλιναι, ὡς τὸ ἐπίπταν. Δάκες γὰρ ὡς ἐπίθοντο βα-
 σιλέα ἐπιέναι ἐπὶ σφᾶς, τὰς μὲν γυναῖκας καὶ παῖδας
 ὑπεξέθεντο, τὰς μὲν ἐς τὸ ὄρος τὸ Πράσοθον, τὰς δὲ
 ἐς⁹⁹ πολέχνην, τοῦνομα¹ ἐς ἣν κύκλω περιῶν, ἐνε-
 τήρει καὶ ἐφύλαττε· καὶ τὸ ἔλος ἐχυρότατον ἐποιεῖτο,
 καὶ ἐν ἀσφαλεῖ καθίστησι μάλιστα· τὰς δ' αὖ καὶ ἐς
 τοὺς δρυμῶνας, οὓς χαλεπὸν ἐστὶ διέναι ἀνδρὶ ἐπή-
 λυδι, καὶ μὴ ἐπιχωρίῳ· πύκνότατοι γὰρ ὄντες, καὶ
 δένδροις καταπεφυτευμένοι πυκνοῖς, ὡς ἥκιστα πα-
 ρέχονται διὰ πολλοῦ βάσιμον τὴν εἰσοδὸν. Τὰς μὲν
 οὖν γυναῖκας καὶ παῖδας οὕτως ἐξέθεντο· αὐτοὶ δὲ
 συναθροισθέντες ἐς τὸ αὐτὸ, εἶποντο Βλάδῳ τῷ ἡγε-
 μόνι. Καὶ ἐς δύο μοῖρας ἐπιδιελόμενος τὸν στρατὸν,
 τὸν μὲν εἶχε παρ' ἑαυτῷ, τὸν δὲ ἔπεμπεν ἐπὶ τὸν τῆς C
 μελαίνης Πογδανίας ἡγεμόνα. Ὡς ἦν ἐσβαλεῖν² ἐκεῖ-
 νος πειρῶτο, ἀμυνόμενοι μὴ περιδῶσιν ἐσβαλόντες³
 ἐς τὴν χώραν. Ὁ γὰρ τῆς μελαίνης ταύτης Πογδα-
 νίας ἡγεμὼν, διενεχθεὶς, ἐπολέμει τῷ Βλάδῳ ἀπὸ
 αἰτίας τοιαύτης, καὶ πρέσβεις πέμπων παρὰ βασιλέα
 Μεχμέτην, ἐπεκαλεῖτο, καὶ συνάρασθαι ἐς τὸν πόλε-
 μον ἔφασκεν ἔτοιμος εἶναι. Βασιλεὺς μὲν οὖν ἠρέ-
 σκατό τε τοῖς τοῦ ἡγεμόνος τούτου λόγοις, καὶ ἐκέ-
 λευεν οὕτω ποιεῖν τὸν ἑαυτοῦ στρατηγὸν συμμίσγοντα
 τῷ ναυάρχῳ ἐς τὸν ποταμὸν, πολιορκεῖν τὸ Κελλίον⁴
 πόλιν οὕτω καλουμένην τοῦ Βλάδου ἐπὶ τῷ στόματι
 τοῦ ποταμοῦ. Ὁ μὲντοι ἡγεμὼν οὗτος, συλλέξας
 στρατεύμα ἀπὸ τῆς χώρας, ἵστα ἐπὶ τὸν βασιλέως στό-
 λον εὐθὺ τῆς Κελλίου πόλεως, συμμίσξων τῷ ναυάρχῳ. D
 Καὶ ἔπει τε συνέμιση τῷ βασιλέως στρατῷ, ἐπο-
 λιόρχουν ἀμφότεροι τὴν πόλιν, καὶ προβάλλοντες⁵
 ἐπὶ ἡμέρας συχνὰς, ἐξεκρούσθησαν, καὶ ἀπέβαλον
 ὀλίγους τινάς. Ὡς δ' οὐ προσχώρει ἡ τῆς πόλεως αἰ-
 ρεσις, ἀπεχώρουν ἤδη ἑκάτεροι. Ὁ μὲν οὖν μέλας
 Πόγδανος⁶ ἦεν ὁμόσε, ὡς ἐσβαλὼν ἐς τὴν τῶν Δα-
 κῶν χώραν. Ἐκωλύετο δὲ ὑπὸ τῆς μιᾶς μοῖρας τοῦ
 στρατοῦ, ἥτις ἐτέτακτο ταύτη φυλάσσειν τὴν χώραν.
 Βλάδος δὲ αὐτὸς ἔχων τὴν μείζω μοῖραν τοῦ στρα-
 τοῦ, ἐπορεύετο διὰ τῶν δρυμῶνων, ἐκδεχόμενος

opes maximas esse lucratos. Per continentem dein-
 de exercitus profectus est ab Philippopoli. Implens
 vero triremes circiter viginti quinque, et naves
 circiter centum et quinquaginta, mari recta sub-
 vertus est ad Istrum, quasi iter facturus per Bide-
 nam. Jussit tamen ut istæ naves per Euxinum
 pontum ad Istrum contenderent. Et quidem classis,
 quemadmodum præceperat rex, per Pontum fere-
 batur in Istri oram. Ubi Istri oram attigit, adver-
 se flumine navigavit Bidnam: ubicunque egre-
 diebantur navibus, incendebant ædificia, et com-
 burebant. Prailabum urbem Dacorum, quæ totius
 Daciæ forum erat celeberrimum, injecto igne con-
 cremarunt. Pleraque autem Istius regionis ædifi-
 cia lignea sunt, hinc **269** sit ut facile ignem ad-
 mittant. Daci ubi acceperunt regem cum copiis ad-
 versum se pergere, liberos et uxores collocarunt
 quasdam in montem Prasobum, quasdam in oppidu-
 lum nomine . . . quod circulo veluti circumiens mu-
 niebat et custodiebat. Etiam palus sive lacus palu-
 stris id oppidulum vel in primis et tutissimum et mu-
 nitissimum præstabat. Quasdam præterea abdidere
 in querceta regionis, quæ transire difficile est viro
 peregrino, qui non sit indigena. Densissima enim
 sunt, et arboribus consita densis, plerumque inac-
 cessa et invia sunt. Mulieres quidem et liberos,
 quemadmodum dixi, in loca tuto contraxere. Viri
 vero in unum collecti, sequebantur Bladum ducem:
 qui, discernens universum exercitum in duas partes,
 alteram quidem ipse detinuit, alteram vero ire jus-
 sit contra Nigræ Pogdaniz (95) principem: ut si is
 conaretur in Daciam irruere, fortiter resisterent, nec
 omitterent in ejus regionem hostilem incursionem
 facere. Nam inimicitiz intercesserant inter Nigræ
 Pogdaniz principem, et Bladum. Quapropter bellum
 inter ipsos ardebat. Cujus hæc causa perhibetur. Prin-
 ceps Nigræ Pogdaniz missis legatis, hortabatur re-
 gem Mechmetem ad bellum inferendum Blado: quem
 quo magis moveret, pollicebatur se suas copias ejus
 copiis juncturum. Regi grata erant quæ princeps iste
 afferbat. Proinde jussit ut promissa ad rem confer-
 ret, et exercitum suum adderet navarcho prope flu-
 men, et juncto Marte obsiderent Celium urbem Bladi
 sic dictam, et in ora fluminis sitam. At princeps ille,
 ubi animo regis intellexit, conscripto exercitu de
 regione sua, pergebat ad classem regis ut prope Ce-
 lium urbem adjungeretur regio navarcho. Quo facto,
 uterque urbem eam oppugnabant; cumque eam
 capere annisi essent diebus sane plurimis, tandem
 repulsi sunt inde amissis paucis. Cumque urbis
 oppugnatio parum procederet, uterque abiit. Niger
 Pogdanus proficiscebatur quasi populaturus Dæco-
 rum regionem. Verum inhibitus est ab ea exercitus
 parte, quæ opposita ei fuerat, ut defenderet regio-

Notulæ marginales.

(95) Pogdolia.

⁹⁷ In uno additur, πόλεως. ⁹⁸ In uno, ἀπ. ὁ. τ. ⁹⁹ καί. ¹ Nomen urbis desideratur. ² In uno, ἐσ-
 βάλλειν. ³ ἐσβαλόντα. ⁴ In uno, Κελλ. ⁵ προεβαλόντες. ⁶ In uno, Μπογδα. in al. ut in v.

nem, ne hostilia ab Pogdano pateretur. Bladus A cum majore exercitus parte iter faciebat per silvas glandiferas, exploraturus quam contenderet regis exercitus. Rex cum trajecisset copias Istrum, Dacorum regionem ingressus est: nec tamen eam populationibus urebat, nam ne id fieret, prohibuerat. Ceterum instructo et composito agmine ibat ad eam urbem in quam Daci exponentes liberos et uxores, sequebantur regem per querceta. Si qui longius ab agmine regis fuerant progressi, 270 ab Dacis excipiebantur et extemplo peribant. Rex cum nuntiaretur neminem accedere qui praelii potestatem faceret, præterea nec a Pannonibus Blado auxilii quidquam esse, hostem contemnebat, et vallo communire castra negligebat, quamvis ea in patente campo locasset.

Bladus, ubi accepit ex nuntiis, hostes accedere B infesto agmine, nuntium misit ad Pannones, talia dicentem: O viri Pannones, vos, non dubito, scitis, regionem nostram vestræ esse limitum, et utriusque habitamus affusi Istro. Nunc autem, ni fallor, accepistis Turcorum regem magna manu accedere, ut arma nobis inferat. Si nunc Daciam vastarit sibi subegerit, scitote, haud cessabit tanto cardine rerum, verum continuo arma hostilia ad vos circumferet. Nec dubito, quin maxima hinc pericula vestram regionem incolentibus immineant. Tempus igitur nunc postulat, ut nobis auxilio sitis, ut exercitum hostilem quamprimum e regione propulsemus. Nec expectandum censeo, donec regionem nostram contuderit, et penitus devastarit, et gentem nostram sibi subjugarit. Etiam C ducis nostri fratrem majorem rex habet: hunc principem Valachiz constituit. At opera danda est, ne ei singula ex sententia succedant. Nam Bladi fratrem juniorem, cum arma contra Daciam vibraret, rex maximis studiis coluit, magnisque honoribus affectit. Opibus et vestitu pretioso multo eum virum donavit, hunc jussit sermones serere cum Dacorum proceribus, ut ipse tandem potiretur rerum summa. Quapropter cum brevi in magnam felicitatem sit promotus, ut pareret regi, imperata sit, et Daciz proceres tentavit. Nec tamen quidquam adhuc efficere potuit, verum repulsus est. Pannones cum hæc audirent ex nuntio, dictis obtemperarunt, et prompti erant omnes, ut Dacis D suppetias ferrent, et hosti quam fortissime resisterent. Delectu igitur habito, conscripserunt exercitum. His quidem Pannones erant occupati. Rex autem hostili animo cum exercitu procedens, quacunque proficiscebatur, vicos incendebat, pecora diripiebat, quæcunque casus obtulisset. Equites regii mancipia pauca in castra ducebant: verum magis ipsi interibant, si quando ab agmine incautus avulsi fuerant. Ferunt, Bladum ipsum in regis castra speculatorem venisse, et singula

ιδεῖν, ὅπου χωρήσει ὁ τοῦ βασιλέως στρατός. Βασιλεὺς μὲν γὰρ ὡς τὰ στρατεύματα αὐτῷ διαβάνα τὸν Ἰστρὸν, ἐγένετο ἐς τὴν Δακίαν, ἐπέδραμεν ὀυδαμῆ, οὐ γὰρ εἶα ὁ βασιλεὺς, ἀλλὰ συντεταγμένῳ ἐπορεύετο τῷ στρατεύματι. Ἐπορεύετο δ' εὐθὺς τῆς πόλεως, ἐς ἣν γυναῖκάς τε καὶ παῖδας ὑπεκθήμενοι οἱ Δάκες, αὐτοὶ εἶποντο τῷ βασιλεῖ διὰ τῶν δρυμῶν. Καὶ ἦν τι ἀσπασθῆναι τοῦ στρατοῦ, αὐτίκα ὑπὸ τούτων διαφθείρετο. Ὁ μὲν οὖν βασιλεὺς, ὡς οὐδεὶς ἐπιὼν ἐπηγγέλλετο αὐτῷ ἐς τὴν μάχην, οὐτε ἀπὸ Παιδῶν παρῆναι τῷ Βλάδῳ βοήθειαν, ὀλιγώρει τε καὶ ἡμέλει τοῦ χάρακος, καὶ τὸ στρατόπεδον ἐν εὐρυχωρίᾳ ἐπιπτε.

Βλάδος τε γὰρ ὡς ἐπίθετο τοὺς πολεμίους ἐπιόντας, ἐπεμπεν ἄγγελον ἐς τοὺς Παίονας, λέγοντα τάδε· Ὁ ἄνδρες Παῖνες, ὑμεῖς ἴστε ποῦ, ὡς ἡ χώρα ἡμῶν δημορὸς τέ ἐστι τῇ ὑμετέρᾳ, καὶ παρὰ τοῦ Ἰστρου οἰκοῦμεν ἀμφότεροι. Νῦν οὖν πυνθάνεσθαι, οἴομαι, καὶ ὑμεῖς τὸν βασιλέα Τούρκων, μεγάλῃ χειρὶ ἐπιόντα, στρατεύεσθαι ἐφ' ἡμᾶς. Καὶ ἦν τάδε καταστρεψάμενος ὑπάγεται ὡς τὴν Δακίαν, τόδε ἐπίστασθαι⁸ ποῦ καὶ ὑμεῖς. Ὡς οὐτε ἡσυχίαν ἄγοντες καθεδούντες⁹, ἀλλ' ἐφ' ὑμᾶς αὐτίκα ἐπιόντες στρατεύονται, καὶ πράγματα ἔσται ὑπ' αὐτῶν ἀνήκεστα ἐς τὴν ὑμετέραν χώραν ἰδρυμένοι. Νῦν οὖν ὦρξ ἐστὶ καὶ ὑμᾶς βοηθοῦντας ἡμῖν, ἀπαρμόναι, ὡς οἶδόν τε μάλιστα τὸν στρατὸν τόνδε ἀπὸ τῆς χώρας, καὶ μὴ περιορᾶν φθείροντά τε τὴν χώραν, καὶ ἐπικακούντα, καὶ καταστρεφόμενον τὸ γένος ἡμῶν. Ἐχει δὲ καὶ τοῦ ἡγεμόνος τοῦ ἡμετέρου ἀδελφὸν νεανίαν, ὥστε καθιστάντα αὐτὸν ἡγεμόνα ἐς τὴν Βλαχίαν, ἦν τι μὴ προχωροῖη αὐτῷ ἐκάστῳ κατὰ νοῦν. Τὸν γὰρ τοῦ Βλάδου ἀδελφὸν νεανίαν, ὡς ἐστρατεύετο ἐπὶ τὴν Δακίαν, μεγάλως τε φιλοφρονησάμενος, ἐτίμησε, καὶ χρήμασι καὶ ἐσθῆτι ἐδωρεῖτο πολλῇ τε καὶ ἀγαθῇ. Καὶ ἐκέλευε πέμπειν ἐπὶ τὴν Δακίαν λόγους, ἐπὶ τοὺς δυνατοὺς ἄγειν τὰ πράγματα. Ὅθεν ἐπὶ εὐδαιμονίαν αὐτίκα γενόμενος, ἐπρασσε πέμπων, ὡς ἐκέλευε βασιλεὺς. Οὐ μέντοι γε προεχώρει αὐτῷ τότε προπέμποντι. Ταῦτα ὑπὸ τοῦ ἀγγέλου ἀκούσαντες οἱ Παῖνες, ἐπέβητό τε τοῖς λόγοις, καὶ ὤρμητο βοηθεῖν, καὶ ἐς τὰ μάλιστα ἐπαρμόναι. Συνέλεγον δὲ στρατεύματα. Καὶ οἱ μὲν ἐν τούτοις ἦσαν· βασιλεὺς δὲ προσελαύνων σὺν τῷ στρατῷ, ἐνεκίμπρα μὲν τὰς κόμας, καὶ τὰ ὑποζύγια διήρπαζεν, οἷς ἂν περιτύχοι. Καὶ ἀνδράποδα πάνυ λίγα ἤγοντο ἐς τὸ στρατόπεδον οἱ ἰπποδρόμοι. Αὐτοὶ δὲ μάλιστα διαφείροντο, εἰ ποῦ τις αὐτῶν διασπασθῆι¹⁰ ἀπὸ τοῦ στρατοπέδου. Βλάδος δὲ λέγεται καὶ αὐτὸς ἐς τὸ τοῦ βασιλέως στρατόπεδον κατάσκοπος ἐσελθεῖν, καὶ περιὼν ἐπισκοπῆσαι¹¹. Οὐ πέθουμαι δὲ Βλάδον αὐτὸν ἐθελῆσαι ἐς τοσοῦτον κίνδυνον ἀφικέσθαι, ὡς παρὸν αὐτῷ κατασκόποις πολ-

Notulæ marginales.

⁷ ἐπέδραμε μὲν οὐδ. ⁸ ἐπίστασθε. Sic in u.

⁹ καθεδούνται. ¹⁰ In uno, ἀποσπ., in al. διασπασθῆν.

¹¹ ὡς ἔχει τὸ στρατόπεδον.

λοῖς χρῆσθαι¹².....¹³ ἔς τὴν ἐξήγησιν τῆς τόλμης αὐτοῦ. Αὐτὸς μὲν οὖν καὶ ἡμέρας ἐπιπλοῶν ἐγγυτάτω τοῦ στρατοπέδου, ἐπεσκόπει τε τὰς βασιλέως σκηνάς, καὶ τὴν Μαχουμούτew, καὶ τὴν ἄγοράν· ἔχων δὲ καὶ ἐλάττους τῶν μυρίων ἵππέων. Ἐνιοὶ δὲ φασιν, ὡς οὐ πλείους τῶν ἑπτακισχιλίων παρήσαν αὐτῷ ἵππέων. Σὺν ταύτοις περὶ πρώτην φυλακὴν τῆς νυκτὸς ἐπελάσας, εἰσέβηκεν¹⁴ ἔς τὸ βασιλέως στρατόπεδον. Καὶ δαίματα μὲν πρῶτον ἐγένετο ἐν τῷ στρατοπέδῳ μεγάλα, στρατὸν μέγαν ἀλλότριον, καὶ ἐπήλυδα οἰομένων τῶν τοῦ βασιλέως ἐπιθέσθαι σφίσι, καὶ αὐτὸς. Καὶ ἐνόμιζον ἀπόλλυσθαι πάντι, ἔς φόβον τε πολὺν καὶ δαίματα καθιστάμενοι τὴν ἐσβολήν. Ἐστρατεύετο γὰρ ὑπὸ λαμπάδων, καὶ κέρατος, ὑποσημαίνον αὐτῷ τὴν ἐσβολήν. Τὸ μὲν στρατόπεδον ἅπαν κατὰ χώραν ἔμενον οὐδαμῶς κινουμένον. Εἰώθει μὲν γὰρ καὶ ἄλλως τὰ τοῦ γένους στρατόπεδα νυκτὸς μηδέποτε κινεῖσθαι τὸ παράπαν, ἀλλ' ἰδρῦσθαι τε κατὰ χώραν, ἣν τε κλέπτῃς διῶν τυγχάνῃ ἔς τὸ στρατόπεδον, εἴτε ἄλλο τι καταλαμβάνει νεώτερον. Καὶ τότε δὴ ἔς μέγα δέος ἀφικόμενοι οἱ Τούρκοι, ἔμενον ἢ ἐσκήνουν ἕκαστος ἰδρῦμένος. Καὶ κήρυκες βασιλέως ἀνὰ τὸ στρατόπεδον ὡς ἔς αὐτίκα ἐσβαλλόντα τὸν Βλάδον, ἐν τῷ στρατοπέδῳ περιόντες, ἀνεκήρυττον, μηδὲνα μηδαμῆ μεταστῆναι, ὡς αὐτίκα ἀποθανούμενον ὑπὸ βασιλέως. Οἱ μὲν οὖν κήρυκες τοῦ βασιλέως, παραμυθούμενοι, ἐκέλευον μένειν αὐτοῦ ἕνα ἕκαστον, ἧπερ ἐτέτακτο, λέγοντες τοιαύδε· Ἄνδρες Μουσουλμάνοι, μείνατε ἐπὶ βραχὺ· ὤψασθε γὰρ τὸν βασιλέως πόλεμον¹⁵ πεσόντα αὐτίκα μάλα ἐν τῷ στρατοπέδῳ, καὶ δῶσαντα δίκην, ὧν ἔς βασιλέα τετόλμηκε. Ταῦτα ἔλεγον, καὶ ἄλλα πολλὰ παραπλήσια φάσκοντες, μάλιστα δὲ ἐκεῖνο, ὡς ἦν μένη ὁ στρατὸς, αὐτίκα ἀπόλλυται ὁ πόλεμος· ἦν δὲ μεταστῆ ἀπώλυσθε¹⁶ ἅπαντες. Βασιλεὺς γὰρ πρῶτους ὑμᾶς διαφθερεῖ, πρηνὴ αὐτὸν οἴχεσθαι φεύγοντα. Βλάδος δὲ ὡς τάχιστα ἐπέβαλεν ἔς τὸ στρατόπεδον, πρῶτα μὲν ὑπήντα αὐτῷ ἀπὸ τῆς Ἀσίας στρατὸς, καὶ βραχέϊαν μὲν τινα αὐτοῦ ἐποίησαντο μάχην· μετὰ δὲ ἀνατραπόμενοι, ἀλλὰ μέρος ἐχώρουν ἐπὶ τὸ σῶζεσθαι αὐτοὶ ὠρμημένοι. Ὁ δὲ λαμπάδας τε ἔχων ἡμμένας, καὶ πυρρὰ, καὶ συντεταγμένως μάλιστα, καὶ ἀθρόως ἐπιὼν τῷ στρατεύματι, ὠρμητο μὲν πρῶτα ἐπὶ τὰς βασιλέως θύρας. Καὶ ἀποτυγχάνουσι μὲν τῆς τοῦ βασιλέως αὐλῆς, ἐπεισπεσόντες ἔς τὰς σκηνάς τῶν ἡγεμόνων, τοῦτε Μαχουμούτew καὶ Ἰσαάκew, ἐμάχοντο ἔς ταῦτα μεγάλως, καὶ τὰς τε καμήλους ἐφόνευον καὶ ἡμιόνους, καὶ ὑποζύγια, καὶ ἀθρόως μὲν καὶ συντεταγμένων αὐτῶν μαχουμένων, οὐδέν τι ἀπογίγνετο ὅ τι καὶ ἀξίον λόγου· εἰ δὲ τί που ἀποσπασθείη, αὐτίκα ἐπιπτεν αὐτοῦ ὑπὸ τῶν Τούρκων. Καὶ οἱ περὶ Μαχουμούτην, ἄνδρες γενόμενοι ἀγαθοὶ, ἐμάχοντο ἀξίως λόγου περὶ ἅπαντες. Ἀνέθησαν δὲ καὶ ἐπὶ τοὺς ἑαυτῶν ἵππους οἱ τοῦ στρατοπέδου σχεδὸν ἅπαντες, πλην τῶν βασιλέως θυ-

A præsentem considerasse. Non tamen mihi verisimile videtur, Bladum voluisse tanto se committere periculo, cum plurimis potuerit, qui præsto erant, uti speculatoribus. Sed forsitan ibi confictum est, ut viri audacia insignior **271** ostentaretur. Verumtamen Bladus interdum accedebat quam proxime ad hostilia castra, et tentoria militum regisque, necnon forum contemplantur. Bladus habebat equites pauciores quam decem mille. Sunt tamen qui tradunt, cum non plures quam septem mille equites ductasse. His confisus, sub primam noctis vigiliam advenit, et in regia castra impetum dedit. Primo terror ingens in castris obortus est. Nam regii milites putabant exercitum magnum et alienigenam peregrinumque sibi incumbere. Idem credebat et rex. Proinde præsentem intentabant viris omnia mortem: adeo magnum inopina illa et improvisa oppressio incusserat terrorem. Lampades enim et corona irruptionem significabant. Verum regia castra non alio translata sunt, sed in eo loco quem occupant primo, immota mansere. Turcis enim consuetudo est, ut nocturno tempore castra nequaquam moveant, verum in eo loco, quem castris tueriendis ceperunt, persistent, sive fur ingressus sit in castra, sive aliquid aliud novi ingruerit. Eo tempore Turci in maximum terrorem coniecti, in suis tentoriis quieti manserunt. Regii præcones per universa castra incedentes, clamabant, ne quis loco quem tenuisset, moveretur. Bladum mox, qui irruptionem fecerit in castra, regis Marte casurum. Præcones quidem ut territis animum adderent jusserunt singulos in eo loco manere, in quem collocati fuissent dicentes: Viri Musulmani, durate breve tempus; cernetis enim hostem regis admodum cito in castris obiturum mortem, dantem pœnas scelerum, quæ in regem perpetrare ausus fuit. Alia plura his similia exprimebant, etiam hoc addentes, quod si exercitus immobilis steterit, prælium cito desinet, sin loco motus fuerit, omnes peribitis; rex enim vos omnes necabit, priusquam ille fugere possit. Blado irruenti in regia castra, primo occurrit exercitus Asiaticus, et prælium non admodum longum ibi commissum est. Nam Asiatici in fugam coniecti, paulatim in cohortes conglobati, recedebant, ut servarentur. Bladus autem habens lampades ardentes et ignes, agmine stipato pergens contra regis copias, primo Januas regis affectabat. Cæterum Bladi milites aberrarunt a prætorio regis, et incidere in tentoria regiorum ducum, Machumetis videlicet et Isaaci: et ibi fortiter pugnabant, trucidantes camelos, mulos, et alia jumenta. Cum autem pugnam facerent, in ordines collecti et constipati, nihil sane memoratu dignum passi sunt. Verum si qui **272** paulo longius ab ordinibus erant eveci, extemplo Tur-

Notulæ marginales.

¹² χρῆσασθαι. ¹³ Hic ad complendum periodum hujusmodi verba desse videntur, ἀλλὰ τοῦτο, ὡς οἴμαι, πεπλασμένον. ¹⁴ ἐσεβ. ¹⁵ πολέμιον. ¹⁶ ἀπόλλυσθαι. Sic in uno; in al. ἀπόλλασθαι.

corum manibus cadebant. Pedites qui apud Me-
 chumetem erant, cum essent viri fortes, prælia-
 bantur admodum memorabiliter. Tandem omnes
 quotquot erant de exercitu regio, præter januæ mi-
 lites, ascenderunt in equos; prælium eo loci diu
 fervebat. Hinc conversi Daci, maturabant iter ad
 regis januarum milites. Cum autem instructos et
 armatos invenirent, brevi tempore pugnarunt.
 Deinde omisso prælio, vertuntur in forum cas-
 trorum: quod diripientes, et si quem forte ibi in-
 venerant occidentes, tandem cum aurora appro-
 pinquaret et lucesceret, egressi sunt castris, amis-
 sis paucis admodum ea nocte. Etiam pauci, ut
 fertur, de regio exercitu desiderati sunt. Ubi
 primum dies illuxit, rex eligens optimos quosque,
 qui sub tribunis degebant, et Haliem Michaelis
 illum ducem istis præponens, jussit ut citato
 agmine Dacos cedentes insequerentur. Halies as-
 sumpto exercitu, profectus est summa celeritate
 adhibita, contra Bladum, et summis viribus
 abeuntis vestigia secutus, Bladi exercitum asse-
 cutus est. Subito autem in hostilem exercitum ir-
 ruens, interfecit plurimos: captosque Dacos cir-
 citer mille, in regia castra abduxit. Quos inter-
 fici omnes rex curavit, Etiam noctu quemdam
 comprehenderunt de Bladi militibus; Turci hunc
 deduxerunt ad Mechuimeta, qui eum interrogavit,
 quisnam et cujus esset, et unde veniret? Qui ubi ad
 singula, quemadmodum interrogatus erat, res-
 pondit, tandem jussus est dicere, si sciret ubinam
 Bladus Daciæ princeps nunc moraretur? Is res-
 pondit, se quidem quæ scire expetant, exacte nosse:
 verum se nunquam enuntiaturum horum quid-
 quam, adeo metuere se dicebat virum illum. Illi
 autem minantès dixerunt, nisi quæ seiscitarentur
 continuo expromeret, periturum. Qui respondit,
 se quidem mortem perpeti paratum esse, se vero
 non audere quidquam eorum quæ scire cuperent,
 profari. Machumetes admiratus viri responsum, eum continuo necavit, dicens: Si vir ille exercitum
 haberet memorabilem, non dubito quin brevi ad magnam claritatem evaderet.

Hæc quidem hæc hactenus facta sunt. Rex hinc de-
 cedens, recta contendebat ad urbem in qua regiam
 sedem Bladus habebat (96). Singulis noctibus,
 ubicunque manebat, per circuitum castra vallo
 circumdabat, et munitionibus admodum diligenter
 castra emuniebatur. Vigiliis præterea solito majores
 deducebat exercitumque diu noctuque in armis
 tenebat. Agmine **273** autem composito proficiscens
 in Daciam pervenit, et accessit ad eam urbem, in
 qua Blado regia sedes erat. Daci quidem se non
 parabant, quasi ab rege obsidendi. Portas itaque
 aperuerunt, et parati erant suscipere regem, cum
 exercitu advenientem. Rex præter urbem vectus,
 eum vicinam nullum in muris conspiceretur, nec

ῥῶν. Ἐμάχοντο μὲν οὖν ἐνταῦθα ἐπὶ συχνόν τινα
 χρόνον. Μετὰ δὲ συστραφέντες, ἤλαυνον ἐπὶ τὰς
 βασιλέως θύρας, καὶ εὖρον τοὺς ἀμφὶ βασιλέα ἐκτὸς
 τῶν θυρῶν παρατεταγμένους, καὶ βραχὺ ἔτι ἐνταῦθα
 μαχεσάμενοι, ἐτρέποντο ἐπὶ τὴν ἀγορὰν τοῦ στρα-
 τοπέδου, καὶ διαρπάσαντες τὴν τε ἀγορὰν, καὶ εἴ-
 τις που ταύτῃ ἐνίστατο, διαφθείραντες. Ὡς ἐγγὺς
 ἦκεν ἡ ἡὼς, καὶ ἐπέφανεν, ἀπεχώρει ἀπὸ τοῦ
 στρατοπέδου, ἀποβαλὼν μὲν ταύτης τῆς νυκτὸς
 ὀλίγους πάνου τινὰς, καὶ οἱ ἀπὸ τοῦ βασιλέως στρα-
 τοπέδου, ὀλίγοι διεφθάρησαν, ὡς ἐλέγετο· μετὰ δὲ,
 ὡς ἡμέρα τάχιστα ἐγεγόνει, βασιλεὺς ἐπιλεξάμενος
 τῶν ὑπάρχων τοὺς λογάδας, καὶ Ἀλίην τὸν Μιγά-
 λεω παῖδα στρατηγὸν ἀποδείξας, ἐκέλευεν ἰόντας
 κατόπιν τῶν Δακῶν, ἐπιδιώκειν ὡς ἔχοιεν τάχος.
 Ὁ μὲν οὖν Ἀλίης, παραλαβὼν τὸν στρατὸν, ἤγε-
 σπουδῆν ἐπὶ τὸν Βλάδου, καὶ κατόπιν γενόμενος,
 ἤλαυνε κατὰ κράτος, καὶ καταλαμβάνει τὸν Βλάδου
 στρατὸν, καὶ ἐπεισπεσὼν, διέφθειρε μὲν πολλοὺς,
 ζωγρήσας δὲ ἀμφὶ τοὺς χίλους τῶν Δακῶν, ἀπήγα-
 γον ἐς τὸ στρατόπεδον παρὰ βασιλέα. Τούτους μὲν
 λαβὼν ὁ βασιλεὺς, καὶ ἀπαγαγὼν, διεχρήσατο
 ἅπαντα. Καὶ τινα λαβόντες νυκτὸς ταύτης τῶν τοῦ
 Βλάδου στρατιωτῶν οἱ τοῦ βασιλέως στρατιῶται,
 καὶ ἀπαγαγόντες ἐς Μαχουμούτην, ἤρωτα αὐτὸν,
 ὅστις τε εἴη, καὶ ὅθεν ἦκοι. Μετὰ δὲ ὡς ἕκαστα διε-
 λέχθη, ἐπανήρето αὐτὸν εἰ εἰδοίη, ὅπου διαπρίθων
 τυγχάνει Βλάδος, ὁ τῆς Δακίας ἡγεμῶν. Ὁ δ' ἀμεί-
 βεται, ὡς εἰδοίη ¹⁶ σαφῶς, οὐδέποτε δ' ἂν εἴποι τού-
 των οὐδέν, δεδοικῶς ἐκείνον τὸν ἄνδρα. Οἱ δ' οὖν ὡς
 ἔφασκον αὐτὸν ἀποθαναῖσθαι, ἂν μὴ πύθωνται αὐ-
 τοῦ ὃ βούλονται ἔρυσθαι· αὐτὸς ἔφασκε, τεθνάναι
 μὲν ἔτοιμον εἶναι καὶ πάνου, ἐξαιτεῖν δὲ ὅτι οὖν τῶν
 ἐκείνου οὐκ ἂν τολμήη. Ταῦτα ἐν θαύματι ποιη-
 σάμενον τὸν Μαχουμούτην, ἀνελεῖν μὲν τὸν ἄνδρα,
 ἐπιλέγεσθαι δὲ, ὡς δέοι τῷ ἀμφ' αὐτὸν, εἰ εἶχε
 στρατὸν ἄξιον λόγου, ἐς μέγα ἂν ἐδόκει οὗτος ἀφι-
 χέσθαι.

ταῦτα μὲν τότε ἐς τοσοῦτον ἐγένετο· βασιλεὺς δὲ
 τὸ ἐνταῦθεν προΐων ἐς τὸ πρόσω τῆς χώρας, ἔτε-
 εῦθ' ἡ τῆς πόλεως, ἐν ἣ τὰ βασίλεια ἦν, αὐτῷ τῷ
 ἡγεμόνι Βλάδῳ. Καὶ νυκτὸς μὲν ἐκάστης, ὁπότε
 σταθμὸν ποιήσαιτο, ἐποιεῖτο χάρακα κύκλῳ τοῦ
 στρατοπέδου, καὶ φραγαῖς φραξάμενος ἐντὸς τοῦ
 χάρακος, διετήρει, φύλακὰς τε ἐποιεῖτο μείζους τῶν
 γιγνομένων, καὶ ὄπλα ἐν ὅπλοις παρηγγύα, νυκτὸς
 τε καὶ ἡμέρας αὐτῷ εἶναι τὰ στρατεύματα. Προε-
 λαύνων δὲ οὕτω συντεταγμένῳ τῷ στρατεύματι, ἐς
 τὸ πρόσω τῆς Δακίας, ἀφίκετο ἐπὶ τὴν πόλιν, ἐν ἣ
 Βλάδῳ τῷ ἡγεμόνι ἦν τὰ βασίλεια. Καὶ οἱ μὲν Δα-
 κες ¹⁷ παρασκευαζάμενοι, ὡς ἐνταῦθα ὑπὸ βασιλέως
 πολιορκησόμενοι, τὰς τε θύρας ἠνέφραξαν, καὶ ἔτοιμα:

Notulae marginales.

(96) Praylabum fortasse.

¹⁶ In uno, εἰδοίη. ¹⁷ Hic particula negativa οὐ desest, etiam in B.

ἦσαν δέχεσθαι αὐτὸν βασιλέα τὸν τῷ στρατῷ ἐπι-
 ὄντα. Βασιλεὺς μὲν οὖν τὴν τε πόλιν διελαύνων,
 καὶ ἄνδρα οὐδένα ἐπὶ τῶν τειχῶν θεώμενος, ὅτι μὴ
 τηλεβολιστὰς ἐπαφιέντας τηλεβόλους ἐς τὸν στρατὸν,
 οὔτε ἐστρατοπεδεύσατο, οὔτε ἐς τὴν πολιορκίαν κα-
 θίστατο. Προῖων δὲ, ὡς τοὺς σφετέρους αὐτῶν ἐν
 τοῖς σκόλοφιν ἐθεώρου, προΐεσαν ὡσεὶ σταδίους
 εἴκοσι καὶ ἑπτὰ· καὶ ἐμπίπτει ὁ βασιλέως στρατὸς ἐς
 τοὺς ἀνασκολοπισμοὺς, χῶρον ἐπέχοντας τὸ μὲν μῆ-
 κος ἐπὶ σταδίους ἑπτακαίδεκα, τὸ εὖρος ἐπὶ σταδίους
 ἑπτὰ. Σκόλοπος δὲ μεγάλοι ἐνῆσαν, ἐν οἷς διαπε-
 πειρωμένοι ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες, καὶ παῖδες ἀμφὶ
 τοὺς δισμυρίους, ὡς ἐλέγετο, θέαμα παρείχοντο τοῖς
 Τούρκοις, καὶ αὐτῷ τῷ βασιλεῖ. Καὶ ὁ τε βασιλεὺς
 ἐν θαῦμα ¹⁸ ἐρισχευεῖς, ἐφασκεν, ὡς οὐ δυνατόν
 ἐστίν, ἄνδρα οὕτω μεγάλως ἐργασάμενον, ἀφαιρεῖ-
 σθαι τὴν χώραν, ὡς δαιμονίως ἐπισταμένῳ χρῆσθαι
 τῇ ἀρχῇ καὶ τοῖς ὑπηκόοις. Καὶ ἔλεγεν, ὡς οὐ ¹⁹
 πολλοῦ ἀρα ἄξιός ἐστι ὁ ἀνὴρ οὗτος, τοιαῦτα ἐργα-
 σάμενος. Καὶ οἱ λοιποὶ Τούρκοι, ὁρῶντες τὸ πλῆθος
 τῶν ἐπὶ τοῖς σκόλοφιν ἀνδρῶν, ἐξεπλήττοντο· ἐνῆσαν
 δὲ καὶ νήπια τέκνα τῶν μητέρων ἐξηρτημένα· ἐν τοῖς
 σκόλοφιν· καὶ πτηνὰ ἐνώκουν ἐν τοῖς ἐγκάτοις αὐ-
 τῶν ἐμφωλεύοντα. Ὡς δὲ πρὸς τοῖς στρατεύμασι
 βασιλεὺς ἐφεπόμενος, ὁ Βλάδος ἐφθειρὶ τε εἰ που
 διασπασθεῖη, εἴτε Ἰπποδρόμος, εἴτε Ἀζάπης· αὐ-
 τὸς μὲν ἐτρόπετο ἐπὶ τὸν Μελαίνης Πογδανίας ἡγε-
 μόνα, πολιορκοῦντα, ὡς ἠγγέλλετο αὐτῷ τὸ Κελλίων·
 στρατὸν δὲ ἀμφὶ τοὺς ἑξακισχιλίους καταλιπὼν αὐ-
 τοῦ, παρηγγύα ἐπεσθαι τῷ βασιλεῖ διὰ τῶν δρυμῶ-
 νων. Καὶ ἦν τις που διασπασθεῖη, τοῦτον ἐπιόντες
 αὐτίκα ἐπιδαίνειν. Καὶ ὁ μὲν ἤγετο ὁμῶσε τῷ με-
 λαίνης Πογδανίας ἡγεμόνι· ὁ δὲ στρατὸς, ὡς ἀνεχώ-
 ρει ὁ βασιλεὺς, ἰθὺ τοῦ στρατοῦ ἐλαύνων ἀναθάρρη-
 σαντες, ὡς οἰχομένῳ ἐπεισπεσόντες, μεγάλως
 ἠγοῦντο εὐδοκιμήσειν, καὶ ἐπιόντες ἐς τὸ στρατό-
 πεδον τοῦ βασιλέως, ἐπήλαυνον. Ἐπεὶ δὲ ἀγγελία
 ἀφίκετο παρὰ τῆς ταύτης που φυλακῆς, ὡς οἱ πολέ-
 μοι ἐπίωσιν, ὥρμητο μὲν αὐτὸς τις ἕκαστος ἐπὶ τὰ
 ὄπλα, πλὴν τῶν βασιλέως θυρῶν· Ἰωσοῦφην δ' ἐκέ-
 λευε Μαχουμούτης προσιόντα ²⁰ ὑπαντιάζειν τοὺς
 πολεμίους. Καὶ αὐτὸς τε ἐν ὄπλοις ἦν Μαχουμούτης
 σὺν τοῖς στρατεύμασιν. Ὁ μὲντοι Ἰωσοῦφης, ὡς
 ἐπιὼν αὐτίκα συνέβαλλεν, ἠτήθη τε, καὶ ἐς φυγὴν
 τραπόμενος, ἐφέρετο ἐς τὸ βασιλέως στρατόπεδον·
 Ὁμάρης δὲ ὁ Τουραχάνειω παῖς, ταχθεὶς καὶ αὐτὸς
 ὑπὸ τοῦ Μαχουμούτew, ὁμῶσε λέναι τοῖς πολεμίους,
 καὶ ἐλαύνων, ὑπήντα τῷ Ἰωσοῦφῃ φεύγοντι ἐς τοὺς
 πολεμίους, ἐβλασφήμει καὶ ἔλεγε τοιαῦτα· Ὁ κακό-
 δαιμον, ποῦ φέρῃ; Ἡ οὐκ οἶσθα βασιλέα ὅπως σε
 φεύγοντα ὑποδέχεται; Ἡ οὐ χεῖρον τῶν πολεμίων
 διακρίσεται σοι αὐτὸς βασιλεὺς, καὶ κακίστῳ σε
 ὀλέθρῳ παραδίδωσιν ²¹ αὐτίκα, ἐπειδὴν σε φεύγοντα

A etiam bombardarios qui in exercitum ejacularen-
 tur, nec castrametatus, nec urbem obsidere ag-
 gressus est. Progressi igitur, ut suos patibulis et
 palis affixos viderunt, iter promoverunt ad stadia
 circiter viginti septem. Exercitus quidem regis in-
 cidit in patibula et palos, occupantes locum: ejus
 longitudo extendit se ad stadia decem et septem.
 Latitudo vero continet stadia septem. Patibula et
 pali apparebant maximi, quibus affixi conspicie-
 bantur viri, mulieres, et pueri. Horum misere
 peremptorum numerus complectebatur viginti
 millia hominum. Profecto horrendum et miserabile
 spectaculum cum Turcis, tum regi. Rex admira-
 tione defixus, dicebat: Haud possibile est enim
 virum qui adeo magna fecerit, regione sua spo-
 liari posse, præsertim cum adeo mirabiliter tum
 principatu, tum subditis uti norit. Verumtamen
 addebat, cum virum qui tanta patriverit, haud
 multi faciendum esse. Reliqui Turci aspicientes
 multitudinem hominum in patibulis et palis hæ-
 rentium, stupebant. Erant namque patibulis et
 palis affixi infantes e matrum gremio rapti. Volu-
 cres nidos fecerant in inferioribus eorum. Cum
 autem rex proficisceretur, Bladus agmen regium
 usque carpebat, interficiens equites, et Azapides,
 si quando imprudentius ab exercitu regio fuerant
 evagati. Bladus animum intendebat in Nigræ Pog-
 dania (97) principem, qui quemadmodum nun-
 tiatum erat, obsidione circumvenerat Cellium (98)
 urbem Bladi. Relinquens autem exercitum, qui
 continebat circiter sex millia hominum, eos jussit
 per querceta sequi regem: et si quis paululum
 modo digressus fuerit ab regio agvine, eum
 truncare jussit continuo accurrentes. Ipse vero
 recta ducebat contra Nigræ Pogdania principem.
 Exercitus autem Bladi cum ipse abiisset, abitu
 principis admodum gaudebat: et recta pergens in
 hostem, putabant se magnam gloriam inventuros,
 si hostem subito oppressissent. Cum nuntius ve-
 nisset ad vigiliam stationem quæ ibi erat, indicabat
 hostes adventare; singuli igitur, præter regis ja-
 nuas, ad arma prosiliebant. Mechumetes præcepit
 Josepho, ut præcedens hostem ad prælium eliciat.
 Mechumetes quidem cum **274** universo exercitu
 in armis erat. Josephus ubi venit ad hostem, con-
 tinuo victus est: et fugiens, festinabat in castra
 regis. Omares, Turachanis filius, qui et ipse or-
 dinatus erat ab Mechumete, ut cominus pugnaret,
 cum hoste, ad pugnam proficiscens, occurrit
 Josepho fugienti, eumque blasphemando et male-
 dicendo sic alloquitur: O miser quo abis? an
 ignoras regem, quomodo te fugientem sit excep-
 turus? An non crudelius ab rege quam ab hostibus

Notule marginales.

(97) Podolia.

(98) Kilim.

¹⁸ In uno, ἐν θαύματι: ἐρυσκ. in ora alterius, ἐπισκ. ¹⁹ In uno deest negatio. ²⁰ In uno, προσιόντα.
²¹ In uno, παραδίδοι.

tractaberis? An non ignominiosissime morti te tradet, ubi te fugam iniisse senserit? His dictis hominem commovit, ut conversus una cum Omare Turachanis filio rediret in prælium, et pugnaret fortissime. Nec multo post Dacos in fugam effusos persequentes, occiderunt plurimos, nulli parcentes. Cæsi sunt circiter bis mille. Præligentes autem Turci hastis capita Dacorum, reversi sunt ad regem in castra. Omarem rex donavit Thessaliæ principatu. Mazales autem adhuc supererat, et sequebatur regem, ducens viros fortissimos. Dacorum audacia, qui secundam in regia castra irruptionem fecere, hunc eventum sortita est. Rex ex Dacorum regione mancipiorum prædas agebat non modicas. Nam inmisso equitatu, regionis partem percurrebat non modicam. Equites capientes mancipia plurima, maximas sibi peperere opes. Etiam jumenta plurima naeti sunt. Exercitus regis agens ultra viginti myriades equorum et hominum, venit ad Istrum. Castra regia terrebant Dacos, quavis magnam audaciam ostentantes. Turci autem summa celeritate adhibita, transgressi sunt Istrum. Rex Haliem Michaelis (99) filium a tergo subsequi jussit, cum castra ad Istrum posuisset. Draculem, fratrem Bladi principis, ibidem in regione reliquit, præcipiens ut colloqueretur cum Dacis, et regionem eam subigeret: præterea strenue adjuvaret istorum locorum præfectum. His ita gestis, ipse recta in regni sedem abiit. Dracules quidem, quemadmodum præceperat rex, unumquemque vocabat, dicens: Viri Daci, quid putatis deinceps de vobis futurum? nescitis quantas copias rex habet? præterea ignoratis, quod regis copias expectantur? quæ ubi primum accesserint, regionem vestram populabuntur: et si quid residui fuerit, auferent. Qui sit, quod recusatis regis amicitiam? Efficiamini amici regis, et finis erit malorum quantum ad regionem et ad ædificia attinet. Scitis enim, vobis in præsentiarum neque pecus, neque jumentum ullum relictum esse. Hæc omnia gravissima passi estis, auctore fratre meo, **275** cui morem gessistis, viro impiissimo, qui Daciam affecit clade maxima. Hujuscemodi cladem nec per universum terrarum orbem factam esse audivimus. Hæc cum nuntiaret Dacis, per eos qui ad mancipia redimenda conveniant, eos facile in suam sententiam pertraxit. Reliquis dici jussit, ut confidentes, nec quidquam mali metuentes, ad se transirent. Hi igitur in unum congregati, decreverunt utilius esse et consultius, obtemperare Draculi potius, quam Blado principi. Eunt igitur paulatim ad Draculem juniorem Bladi fratrem colligebantur. Quod ubi acceperunt reliqui, et ipsi ad fratrem ejus Draculem transi-

νοήση; Ταῦτα εἰπὼν, ἐπώτρυνε τὸν ἄνδρα, καὶ συστραπεῖς ἅμα Ὀμάρῃ τῷ Τουραχάνειο, συνέβαλλον τοῖς πολεμίοις, καὶ ἐμάχοντο ἀξίως λόγου. Μετ' οὗ πολὺ δὲ τρεφάμενοι τοὺς Δάκας ἐπιδιώκοντες, ἐφόνευον ἀφειδίστατα, ἐφθειρον ἀμφὶ τοὺς διτχιλίους. Τὰς δὲ κεφαλὰς πηξάμενοι ἐπὶ τῶν δοράτων, ἐπανῆκον ἐς τὸ στρατόπεδον. Καὶ τὸν μὲν Ὀμάρῃν ἐδώρησατο βασιλεὺς τῇ τῆς Θεσσαλίας ἀρχῇ· Μαζούλης δὲ ἔτι ἦν, καὶ ἄνδρας ἔχων ἀγαθοὺς, εἶπετο τῷ βασιλεῖ. Ἐς μὲν τὴν δευτέραν τῶν Δακῶν τόλμαν, ἐς τὸν τοῦ βασιλέως στρατὸν, τοσοῦτον ἐγένετο· βασιλεὺς δὲ ἀνδράποδα ἀγόμενος τῆς χώρας οὐκ ὀλίγα, ἐπαφείς γὰρ τὸ ἐντεῦθεν τοὺς ἵπποδρόμους, ἐπέδραμον χώραν οὐκ ὀλίγην, καὶ ἀνδράποδα ἀγόμενοι, ἐκέρδαναν μεγάλα. Καὶ ὑποζύγια δὲ καὶ πλέον ²² τῶν εἴκοσι μυριάδων, ἵππους καὶ βόας ἐλαύνοντες, ὁ τοῦ βασιλέως στρατὸς ἀφίκετο ἐπὶ τὸν Ἴστρον. Τὸ μόντοι στρατόπεδον ἰδεδοίκει μὲν τοὺς Δάκας, οὐδὲν ἦτρον τόλμης μέγα τι ἀπεδεικνυμένους· διέβαινον δὲ τὸν Ἴστρον σπουδῇ πολλῇ. Βασιλεὺς δὲ Ἀλίην τὸν Μιχάλεω, ὁπισθεν ἔπεσθαι τῷ στρατῷ παραγγείλας, ὡς ἐστρατοπεδεύσατο παρὰ τὸν Ἴστρον. Δρακούλη μὲν τὴν ἀδελφὸν Βλάδου τοῦ ἡγεμόνος κατέλιπεν αὐτοῦ ἐν τῇ χώρᾳ μετιέναι τε τοὺς Δάκας, καὶ ὑφ' αὐτῷ ποιῆσθαι τὴν χώραν, καὶ τιμωρεῖν παραγγείλας τῷ κατὰ ταῦτα τὰ χωρία ὑπάρχει, αὐτὸς τε ἤλαυνεν εὐθὺ τῶν βασιλείων. Δρακούλης μὲν οὖν ὁ νεώτερος ἐπεκαλεῖτο ἓνα ἕκαστον, λέγων· Ὡ ἄνδρες Δάκες, τί δὲ οἴεσθε ἐς τὸ ἐπιὸν ὑμᾶς ἔσεσθαι; Ἢ οὐκ αἰῶατε βασιλέα ὄσσην τε δύναμιν ἔχει, καὶ ὡς αὐτίκα τὰ βασιλέως στρατεύματα προσδέξιμα ὑμῖν ἔσται, δηώσοντα τὴν χώραν, ἣν τι ὑπόλοιπον ἀφελώμεθα; Τί οὐ γίγνεσθε βασιλεῖ φίλοι; καὶ ἔσται ὑμῖν παῦλα ἐς τε τὴν χώραν, καὶ ἐς τοὺς οἴκους. Ἴστε γὰρ ὡς ἐν τῇ παρόντι αὐτε ζῶον, εὐθ' ὑποζύγιον ²³ ἀπελείφθη. Ταῦτα δὲ πάντα διὰ τὸν ἐμὸν ἀδελφὸν ἐπεπόνθειτε χαλεπώτατα, χαριζόμενοι· ἀνδρὶ ἀνοσιωτάτῳ, καὶ κακὸν μέγα τὴν Δακίαν ἐξειργασμένῳ ²⁴, οἷον οὐδαμῇ ἄλλοθι τῆς γῆς ἐπὶ ἀκοὴν ἀφικνεῖται ἡμετέραν. Ταῦτα ἐπιπέμπων τοῖς Δαξίν, ὅσοι ἐς τὸ ἐξωνεῖσθαι σφῶν αὐτῶν τὰ ἀνδράποδα διέβαινον, ἐπειθέ τε, καὶ τοῖς ἄλλοις εἰπεῖν ἐκέλευεν, ἐπιέναι θαρρόοντας ἐπ' αὐτόν. Οὗτοι μὲν οὖν συνιόντες, ἐγνώσαν σφίσιν αἰρετώτερα εἶναι ἢ τὰ Βλάδου τοῦ ἡγεμόνος. Καὶ ἰόντες ἐπὶ τὸν νεώτερον, συναλέγοντο κατ' ὀλίγους. Καὶ ὡς ἦσθοντο οἱ λοιποὶ Δάκες, αὐτίκα ἀπολιπόντες τὸν Βλάδον, ἤσαν ἐπὶ τὸν ἀδελφόν. Καὶ ὡς συναλέγη αὐτῷ στρατεύμα, ἐπιὼν κατεστρέψατο τὴν ἀρχήν. Καὶ ἐπαγόμενος ἅμα στρατὸν τοῦ βασιλέως, ὑπηγάγετο τὴν χώραν. Ὁ μὲν οὖν ἀδελφός, ὡς μετέστησαν ἐπὶ τὸν ἀδελφόν οἱ Δάκες, καὶ ἐγνώθη, ὡς μάτην εἶη τοσοῦτον φόνον πρότερον ἐξειργασμένος, ὤχαστο ἐς τοὺς Παίονας.

notulæ marginales.

(99) Mazalis.

²² πλέον. ²³ In uno, ὑπέλ. ²⁴ ἐξειργασμ.

tionem fecere. Exinde contracto exercitu haud contemnendo, et adducto simul regio exercitu. ducatum et regionem in ditionem regis redigebat. Bladus cognito Dacos ad fratrem confugisse, cum sciret omnia frustra tentari, quod tantam antea suorum fecisset caedem, in Pannoniam abiit.

ΛΑΟΝΙΚΟΥ ΧΑΛΚΟΚΟΝΔΥΛΟΥ

ΑΘΗΝΑΙΟΥ

ΑΠΟΔΕΙΞΙΣ ΙΣΤΟΡΙΩΝ Η ΔΕΚΑΤΗ.

LAONICI CHALCOCONDYLÆ

ATHENIENSIS

HISTORIARUM

DE ORIGINE AC REBUS GESTIS TURCORUM

LIBER DECIMUS.

Lesbum insulam, Jaitzum ac Clissam Illyrici urbes sibi subjicit Mahometes, et bellum a Venetis et Matthia Ungariæ rege anno Christi 1463 illatum fortiter depellit.

Κατὰ μὲν οὖν τὴν ἐπὶ Δάκας βασιλείῳς ἔλευσιν Ἀ τσαῦτ' ἐγένετο. Βλάδος δὲ ὡς ἐπιὼν ὁ ἀδελφὸς Δρακούλης, ὑπηγάγετο τὴν τῆς Δακίας χώραν, ὄχετο μὲν αὐτὸς ἐπὶ Παίονας· Παίονες δὲ ὦν τοὺς προσήκοντα ἀνεΐλεν ἐν τῇ Δακίᾳ, ἀπῆγον αὐτὸν θανάτου παρὰ βασιλεῖ Παίωνων τῷ Χωνιάτῳ παιδί. Δικασάμενοι δὲ αὐτῷ δίκην χαλεπωτάτην, ὡς ἀδικώτατα ἀνελόντι τοὺς ἀνδρας, καθείρξαντες ἐς Μπελογράδην πόλιν. Βασιλεὺς δὲ τοῦ αὐτοῦ θέρους, φθινοπώρου ἐπιγινομένου, ἐστέλλετο ἐπὶ Λέσβον, παραγγείλας μὲν ναυτικὴν παρετοιμάζεσθαι αὐτῷ ἐς τὰ χωρῖα τὰ ἐπὶ θάλασσαν. Καὶ τὰ μὲν στρατεύματα αὐτῷ διῆκεν ἐπὶ οἶκον ἀναχωρεῖν· αὐτὸς δὲ τῶν θυρῶν ἔχων τρεῖς ἀνδρας, καὶ ἀπὸ τῆς Εὐρώπης ὀλίγους δὴ τινας, ἐστρατεύετο διαβῆς ἐς τὴν Ἀσίαν. Αὐτὸς μὲν διὰ τῆς ἠπείρου κομιζόμενος, ὁ δὲ στόλος διὰ θαλάσσης, ἀπὸ αἰτίας τοιαύτης ὤρμηται ²⁵ ἐπὶ Λέσβον. Ὁ γὰρ τῆς Λέσβου ἡγεμῶν ὑπόφορον μὲν εἶχε τὴν χώραν ὑπὸ βασιλείῳς, ἀπάγων κατ' ἐνιαυτὸν ἐς δισχιλίους στατῆρας, ἐξότου Παιτόγλης Καλλιουπόλειος ὕπαρχος, ἐπὶ Ἀμουράτῳ τοῦ νεωτέρου, στόλῳ ἀφικόμενος ἐπὶ Λέσβον, ἐπέδράμει τε τὴν νῆσον, καὶ ἀνδράποδα ὡς πλεῖστα ἀφελόμενος, τὴν τε Καλλονὴν παρεστήσατο, πόλιν

276 Expeditio regis in Dacos hunc finem habuit. Bladus fratre Dracule accedente, et Daciam subigente, ad Pannonos se recepit. Pannonos quorum propinquos et consanguineos in Dacia crudeliter peremerat, capitis eum coram suo rege Mathia Chonatis filio anquisiverunt. Cum sententiam contra ipsum protulissent gravissimam, ut qui præter jus et fas homines occidisset, Belgradum ductus sibi in carcerem impactus est. Rex eadem adhuc ætate, cum autumnus advenisset, nuntium misit in Lesbum, qui imperabat ut pararent classem, et convenirent in loca maritima. Ipse quidem ducens Januz milites, cum pauca Europæorum militum manu expeditionem suscipiebat, transiens in Asiam. Rex terra, classis vero mari proficiscebantur. **277** Expeditionis regiæ contra Lesbum hanc causam assignant. Lesbi princeps beneficio regis tenebat istam regionem tributariam numerans quotannis circiter bis mille stateres aureos, jam inde ex eo tempore quo Paitogles Callipolis præfectus, imperante Amurate, juniore, classe adveniens, in Lesbum iucursionem hostilem fecerat, abductis inde mancipiis plurimis: necnon capta Callona, Lesbi urbe opulentissima, quam devastans domum reversus est. Etiam antea

Notulæ marginales.

²⁵ In uno, ὤρμισται.

reges insulam hanc tributariam habuere, necnon A Chium, tempore Anuratis quem genuit Orchanes. Sub eo rege inter cæteros et Ionuzes electus ab januarum militibus, profectus est in Lesbum: et obsidione circumueniens Molibum, nihil efficere potuit sane eorum quorum gratia advenerat. Causa autem quare rex Lesbo arma inferobat, talis erat. Rex Lesbio crimini dabat, quod Tarraconenses piratas portu excepisset, et mancipia plurima ab iis emisset, quæ venerant ab regione regis, ex quibus non parum lucri Lesbio princeps acceperat. Nam Tarraconenses ab Lesbo procurantes ad maritima latrocinia, necnon hi qui degebant in insulis Cycladibus idem vivendi institutum occipientes, regis regionem diripiebant. Deinde revertentes onusti mancipiorum præda in Lesbum, ea inter sese partiebantur, assignantes Lesbio duci partem magnam, et neutiquam contemnendam. Hæc cum nuntiarentur regi, motus est ad bellum inferendum Lesbio principi. At Lesbio princeps (1) Dominicus, quem Græci Cyriacum vocant, frater junior existens, seniore qui a patre Lesbio principatum acceperat, cumque tempore longo administrarat, insidiis circumventum cepit, et Baptistæ viro Januensi, quo usus fuerat auxiliatore in insidiis, tradidit. Nec sane longo interfecto tempore fratrem obtruncat, atque solus principatu potitur, pendens regi tributum quotannis circiter duo millia staterum aureorum.

Genus principum illorum, Lesbum qui regebant, C et Catelusii nuncupabantur, apparet ab Januensibus deduci. Nam venientes auxilio Græcorum regi, qui Byzantium tenebat, et eam insulam imperio temperabat, strenue eum adjuvarunt, atque magna effecerunt. Rex igitur Byzantius ut virorum illorum virtutem aliquo modo veneraretur, iis concessit insulæ hujus principatum. Qui tenentes eam insulam, tandem inde progressi sunt, ut occuparent Ænum urbem Thraciæ, juxta fluviem Hebrum. Nam cives ejus urbi adversabantur Harmostæ (2): et ut sibi vires pararent, vocabant ab Lesbo Catelusiorum genus. Catelusii 278 urbem eam occuparunt, et fortiter retinere, cum plerumque intestinis seditionibus et odiis exagitarentur Græcorum reges. Videtur autem ista insula jam sub Catelusii Januensibus existisse, et paruisse Phociæ in Asia administratori, cui nomen fuit Catanes. Verum ex insidiis insulam hanc occupavit Catanes. Cui bellum inferens Græcorum rex, etiam Mitylenas suo imperio junxit, nec bellum gerere contra Phocæam abstinuit. Exinde cum Catelusii impigre subsidio venissent Byzantio regi, beneficio ejus insulæ dominium consecuti sunt. Hanc tempore longo tenuere; ejus principes etiam nostra attingere tempora. Jun-

της Λέσβου εὐδαίμονα· καὶ ἐξελὼν ταύτην, ἀπεχώρησεν ἐπ' οἴκου. Καὶ πρότερον μὲν ὑπόφορον ἔσχον οἱ βασιλεῖς ταύτην τὴν νῆσον, καὶ Χίον ἀπὸ Ἄμουράτεω τοῦ Ὀρχάνεω, καὶ ἐπὶ τοῦδε τοῦ βασιλέως, ἄλλοι τε καὶ Ἰονούζης ²⁶ ὀνομαζόμενος, καταστάς ὑπὸ τῶν θυρῶν, ἀφίκετο ἐπὶ Λέσβον, καὶ Μόλιθον ἐπολιόρησεν· οὐ μέντοι προσεχώρησεν ²⁷ αὐτῷ οὐδὲν, ὧν οὐνεκα ἀφίκετο. Αἰτίαν δὲ ταύτην ἐπενεγκῶν βασιλεὺς τῷ Λέσβου ἡγεμόνι, ἐστρατεύετο ἐπ' αὐτόν, ὅτι τῶν Παρακοννησίων τοὺς πειρατὰς ἐδόκει αὐτῆς ἐν λιμένι τῆς Λέσβου ὑποδέχασθαι, καὶ τὰ ἀπὸ τῆς βασιλέως χώρας ἀνδράποδα ἐξωνεῖσθαι, καὶ αὐτὸν κερδαίνοντα ἀπὸ τοῦδε. Ὀρμώμενοι δὲ ἀπὸ τῆς Λέσβου οἱ τε Παρακοννησιοὶ ἐπὶ ληστειάν κατὰ θάλατταν τετραμμένοι, καὶ οἱ ἀπὸ Κυκλάδιων νήσων, ταύτην μετιόντες τὴν ληστικὴν, ἐλήζον ²⁸ τὴν βασιλέως χώραν. Καὶ ὑποστρέφοντες ἐς τὴν Λέσβον, διανειμάμενοι τὰ ἀνδράποδα, μοῖραν παρείχοντο αὐτῷ ἱκανὴν, καὶ οὐ φαύλην. Ταῦτα ὡς ἀνηνέχθη ἐς βασιλέα, ἐπῆρεν αὐτὸν στρατεύεσθαι ἐπὶ Λέσβον. Ὁ δὲ ἡγεμὼν τῆς Λέσβου Δομίνικος ²⁹, Ἑλληνιστὶ δὲ Κυριακὸς, νεώτερος ἀδελφὸς ὢν, τὸν πρεσβύτερον διαδεξάμενον παρὰ τοῦ πατρὸς τὴν ἡγεμονίαν τῆς Λέσβου, καὶ διέποντα ἐπὶ χρόνον ἱκανόν, ἐπιβουλεύσας συνέλαβε, καὶ κατέστησε Βαπτιστῆ ἀνδρὶ Ἰανουίῳ, χρησάμενος συνεργῷ ἐς τὴν ἐπιβουλήν. Μετ' οὐ πολὺ δὲ διαχρησάμενος τὸν ἀδελφόν, ἡγεμόνευε τῆς νήσου, ἀπαγαγὼν φόρον τῷ βασιλεῖ ἐς διασχίλους στατήρας.

Τὸ δὲ γένος τῶν ἡγεμόνων τούτων τῆς Λέσβου, Κατελουίζων ἐπικαλούμενον, δοκεῖ μὲν ὑπὸ Ἰανουίης γενέσθαι. Ἀφικόμενον δὲ ἐπὶ συμμαχίαν τῶν Ἑλλήνων Βυζαντίου βασιλεῖ, ἔχοντι ὑπήκοον τὴν νῆσον ταύτην, συμβαλέσθαι τε καὶ ὑπουργῆσαι μεγάλα τῷ βασιλεῖ, δι' ἃ δὴ σφίσι ἐπιτραπήναι τὴν νῆσον ὑπὸ τῶν βασιλέων ἄρχειν. Κατέχοντας ³⁰ δὲ ταύτην τὴν νῆσον ὑστέρον ὠρμημένους ἀπὸ ταύτης, καταλαμβάνειν ³¹ Αἶνον πόλιν τὴν ἐν τῇ Θράκῃ παρὰ τῷ Εὐρῷ ποταμῷ διενεχθέντων τῶν ἐν τῇ πόλει πρὸς τὸν τῆδε αὐτοῦ τῆς πόλεως ἀρμοστήν, καὶ σφίσι ἐπικαλούμενων ἀπὸ τῆς Λέσβου τὸ Κατελουίζων γένος. Καταλαβόντες δὲ διαφορομένων ἀλλήλοις ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τῶν ποτὲ Ἑλλήνων βασιλέων. Δοκεῖ δὲ ἡ νῆσος αὕτη, καὶ πρότερον ἐπὶ τούτων τῶν Κατελουίζων, γενέσθαι ὑπὸ Ἰανουίους, καὶ ὑπακούειν, τότε τῷ Φωκίῃ ἐν τῇ Ἀσίᾳ ἐπιτροπεύοντι, Κατάνῃ τοῦνομα ἔχοντι. Ἔβλε δὲ Κατάνης τὴν νῆσον ταύτην ἐπιβουλή. Καὶ ὁ τε Ἑλλήνων βασιλεὺς στρατεύσάμενος ἐπ' αὐτόν, καὶ τὴν τε Μιτυλήνην παρεστήσατο, καὶ ἐπολέμει τῇ Φωκίᾳ. Μετὰ δὲ ταῦτα, συμβαλλομένων τῶν Κατελουίζων τῷ Βυζαντίου βασιλεῖ, ἐπετράποντό τε τὴν νῆσον, καὶ ἔσχον ἐπὶ τινὰς γενεάς, διαγενόμενοι ἐς τε ἐπὶ τὸν καθ' ἡμᾶς χρόνον. Καὶ ἐπιγαμίας ποιούμενοι πρὸς

Notulæ marginales.

(1) Lesbo donatur Franciscus Catalusius 1352, sororemque ducit Calo-Joannis imp.

(2) Praefecto.

²⁶ Ἰανούζης. ²⁷ προσχ. ²⁸ ἐλήζοντο. ²⁹ Δομίνικος. ³⁰ κατέχοντες. K. ut in c. ³¹ καταλαβεῖν.

τε τοὺς ἀπὸ Τραπεζούντος βασιλεῖς, καὶ Ἑλλήνων ἡγεμόνας, καὶ τοὺς παρ' Ἑλλήσι πρωτεύοντας, κατεῖχον τὴν νῆσον ἐς τὰ μάλιστα εὐνομούμενην. Ἐπέχει δὲ ἡ νῆσος αὕτη ἀπὸ τῆς ἐς τὴν Ἀσίαν ἠπείρου σταδίου μάλιστα ὀγδοήκοντα.

Ἄλλ' ἡ μὲν Χίος κατεῖχετο μὲν καὶ αὕτη πρότερον ὑπὸ Ἰανυίων, οὐ μέντοι ἐάλω, ἀλλὰ δεομένων τῶν Βυζαντίου βασιλέων χρημάτων, ἱκανὰ τοῖς Ἑλλήσι δέδοτο ὑπὸ Μαρτίνου, τοῦ τὴν νῆσον ταύτην κατασχόντος, ὑπ' ἀνάγκης τότε τῶν Ἑλλήνων διὰ τὸν πρὸς Μήδους καὶ τὸν Τριβαλλοὺς πόλεμον. Καὶ ὕστερον μέντοι ἀπέλαβον τὴν νῆσον οἱ Ἕλληνες, ἀποδόντες τὸ χρέος τῷ Μαρτίνῳ. Μετὰ δὲ ταῦτα ἐγένετο ὑπὸ Ἰανυίοις, ὕστερον χρόνῳ οὐ πολλῷ τριήρεσιν ἀφικομένοις καὶ παραστησομένοις τὴν πόλιν. Οὐδ' οὔτε ἡ πόλις ἐξέπεμψεν ἐπὶ τὴν τῆς νήσου καταστροφὴν, οὔτε κοινῇ ὑπὸ τῶν τελευτῶν ἐξέπεμψθησαν. Ἄλλ' αὐτοὶ ὠρμημένοι, οἱ ἐννέα οἰκιῶν γενομένοι ἄρχοντες, τὴν νῆσον κατεστρέψαντο. Καὶ τῷ ὑπὸ τοῦδε ταύτῃ²², ὡς σφίσι τε αὐτοῖς, καὶ τοῖς ἐν τῇ πόλει μετριώτατα διαιωμένοι, κοινῇ τὴν πόλιν διώκουν. Ἐξωνησαμένων μετὰ ταῦτα καὶ τὰς τῆς πόλεως τε καὶ νήσου μαίρας τῶν ἀπὸ τῆς Ἰανυῆς ἀνδρῶν, μέγα δυναμένων ἐς πλοῦτον διὰ τὴν τῆς μαστίχης πρόσοδον. Κοινῇ γὰρ ὅτῃ αὕτη ἡ νῆσος τῶν ἐν τῷ Αἰγαίῳ φέρει καρπὸν τοῦτον ὡς πλεῖστον. Καὶ ἐργαζόμενοι²³, χρηματίζεται μεγάλως ἐν τούτῳ. Διέχει δὲ ἑλαττον ταύτη ἀπὸ τῆς Ἀσίας σταδίου ἰσάει πεντήκοντα μάλιστα πη. Διοικεῖται δὲ ἡ πόλις αὕτη ὑπὸ τῶν ἐννέα ἀρχόντων, τήν τε νῆσον ἀρχὴν τὰ πρῶτα κατασχόντων, καὶ ὕστερον ἄλλων ἐξωνησαμένων αὐτὰ τὰ πάτρια, τῶν ἐν τῇ πόλει ἀστῶν ἀπὸ τῶν Ἑλλήνων βασιλέων. Εὐνομήθη δὲ καὶ ἡ πόλις τῆς Χίου, μάλιστα δὲ πόλεων τῶν ἐν ταῖς νήσοις ταύταις, καὶ προσοδίων ἱκανωτάτη ἔσχεν ἡ πόλις, ὥστε ἐπὶ μέγα ὄλβον ἀφικέσθαι τοὺς τὴν πόλιν τήνδε διέποντας. Ἐστρατεύετο δὲ Μεχμέτης ὁ Ἀμουράτσω ἐπὶ τὴν Λέσβον δι' αἰτίας τῶν πρότερόν μοι δεδηλωμένων· ἐπιφέρειν δὲ τὸν τοῦ ἀδελφοῦ φόνον, καὶ τιμωρῶν τῇ ἐκείνου ψυχῇ· μετὰ δὲ καὶ διὰ τὴν πρὸς τοὺς πειρατὰς ἑταιρίαν αὐτοῦ. Ἐκομίζετο δὲ αὐτὸς μὲν πεζῇ ἐς τὴν Ἀσίαν διαβάς· τὸν δὲ στόλον αὐτοῦ διὰ θαλάσσης ἐκπέμψας, τριήρεις μὲν πέντε καὶ εἴκοσι, πλοῖα δὲ μικρὰ ἀμφὶ τὰ ἑκατόν. Τοὺς δὲ τηλεδόλους διὰ θαλάσσης ἐκόμιζεν ἐς τὴν νῆσον, καὶ λίθους τούτων ἀμφὶ τοὺς δισχιλίους. Τὴν μὲν οὖν παρασκευὴν τοῦ πολέμου ἐκέλευε διὰ θαλάσσης ἐκκομίζεσθαι²⁴ ἐς τὴν νῆσον· αὐτὸς δὲ ἀφικόμενος ἐς τι πεδίον²⁵, ἐπεραιούτο ἐς τὴν νῆσον, αὐτὸς τε καὶ οἱ τῶν θυρῶν ὄντες, καὶ ἀπὸ τῆς Εὐρώπης ἀμφὶ τοὺς δισχιλίους. Τὰ γὰρ τοῖ στρατεύματα, ὡς διῆκεν ἐπανιῶν ἀπὸ τῆς Δακίας, αὐτίκα ἐπῆεν τε ἐς τὴν νῆσον, καὶ ἀπέβησαν. Ἐπέβραμον δὲ αὐτίκα, καὶ ἐδήλωσαν τὴν νῆσον, καὶ ἀνδράποδα ὀλίγα ἐπε-

A gentes autem connubia cum Trapezuntis regibus, et Græcorum ducibus, necnon cum iis qui apud Græcos præstare videbantur, insulam eam rexerunt saluberrimis legibus fundatam. Ab ea continente, quæ Asiam spectat, excurrit ad stadia circiter octoginta.

Cæterum et jam olim in potestate Januensium fuit Chius, nec tamen armis capta. Verum cum Græcorum reges pecuniæ inopia laborarent, propter bellum quod ea tempestate gerebant cum Medis (3) et Triballis, magnam pecuniæ vim mutuo acceperunt a Martino (4) ejus insulæ rectore. Græci tandem eam insulam receperunt, cum æs alienum, quo erant obligati Martino, persolvissent. Deinde veni insula hæc in Januensium ditionem : qui, cum non multum temporis intervenisset, advenerunt cum triremibus, ut urbem eam caperent. Hi nec populi, nec magistratus consensu et voluntate missi erant, ut insulam eam in ditionem reciperent, verum sua sponte, cum essent novem (5) familiarum viri principes, ab domo profecti, insulam eam subegere. Ex eo tempore communi consilio magna concordia urbem gubernarunt, cum ubique ipsorum in rebus gerendis modestia eluceret. Tandem urbis et insulæ partes emerunt viri Januenses, qui plurimum pollebant opibus, propter masticis reditum et proventum. Insula namque ista in mari Ægæo sita, masticis fructum reddit uberrimum : et qui huic operi sunt intenti, lucra multa ferunt. Hæc autem minus remota ab Asia est, quam prædicta, siquidem stadiis maxime quinquaginta septem ab ea distita est. Gubernatur a principibus illis novem, qui primo eam insulam sui juris fecerunt : necnon ab aliis qui postmodum patrias urbes in ea insula ab Græcorum regibus redemerunt. Metropolis Chii optimis regitur legibus, nec ulli omnium urbium, quæ in istis insulis frequentantur, disciplinæ sanctitate inferior est. Reditus habet largissimos, 279 qui incredibile est dictu, quantas opes suppeditent iis qui eam regunt. At Mechmetes, Amuratis filius, hostilia arma intulit Lesbo, his de causis quas supra memoravimus. Accedebat præter societatem, quam cum piratis inierat Lesbi princeps, etiam fratris mors : ejus culpam in eum principem rex transferebat, et ulcisci fratris manes in animum induxerat. Rex quidem itinere pedestri in Asiam transiens ferebatur : at classem, quæ complectebatur triremes viginti quinque, et naves minores centum, per mare sequi jubet. Bombardas per mare in insulam eam transportavit : necnon lapides, quibus onerarentur, circiter bis mille. Belli quidem instrumenta et machinas mari ad eam insulam subvehi curavit. Ipse vero veniens Possidium, pedestri itinere ad insulam accedebat, ducens januarum milites,

Notulæ marginales.

(3) Persis.

(4) Martinus Chii rector Boccanigra, 1261.

(5) *Al.* decem quos Maonesos vocant. Vide Justinianum, ann. 1261 et 1346.

²² ταύτην, *R.* ut in *c.* ²³ ἐργαζομένην. ²⁴ *In uno*, κοσμ. ²⁵ *In uno*, ἐπὶ π.

et quosdam Europæos circiter bis mille. Nam cum dimisisset exercitus, rediens ab Dacia, continuo bellum movebat contra istam insulam. Copiæ ubi in continentem sunt expositæ, illico incursionem fecerunt in insulam, eamque populati sunt. Verum paucâ inde abstulerunt mancipia. Mox legatum ad Lesbi ducem (6) misit, qui jussu regis diceret principi seu duci, ut urbem dederet. Quod si faceret, fore ut ab rege acciperet aliam, et admodum magnam regionem. Princeps Lesbi nescio quo genio malo in transversum abstractus, pacem regis aspernatus est. Rex itaque bombardas sistens, et contra urbem dirigens, in continentem pergebat consilio Machumentis, qui eum adhortabatur, ne in insula moraretur. Machumetes accepto exercitu, urbem oppugnabat, distribuens copias universas in turmas, et manipulos. Murum bombardis arietabat diebus viginti septem, urbisque partem non modicam stravit. Habuit bombardas quæ in sublime globum torquent, quas mortaria nominant, quibus urbem gravissime afflixit. Oppidanorum copiæ in arctum cogebantur. Oppidani tamen, cum forte etiam quidam de piratarum numero præsto essent, egressi urbe, manus cum hoste conserebant. Res vero eorum nequaquam prospere succedebat, nam Turci lacessiti ab oppidanis, accurrebant ad murum: et magna audacia freti, eum superare nitebantur. Oppidanis in gravissimo periculo versantibus, siquidem hostis multitudine superior erat, princeps insulæ legatos misit, qui nuntiarent regi, se paratum esse dedere urbem, et reliqua urbis oppidula; se tamen petere, ut sibi a rege assignetur regio alia, æquales huic redditus habens. Pollicebatur quoque se strenue
280 imperata facturum, quocumque tamen in militiam eductus fuerit regio jussu. Machumetes, cum intellexisset principis et oppidanorum sententiam, respondit, se nuntios missurum in continentem ad regem, qui hæc principis conditiones ei exponant. Ubi hæc ad regem relata sunt, videlicet quæ promittebat insulæ princeps, continuo in gaudium effunditur, et in insulam trajecit, lubentique animo admittit principis quas præscribebat, conditiones: atque se hisce conditionibus insulæ principi fœdus et pacem daturum. Cum jam res utrinque decisa, et fides fœderis jurejurando utrinque interposito accepta esset, urbe egrædiebatur insulæ princeps et veniens ad regem, cum adorat, et hujuscemodi orationem exorditur: Nosti, o rex, ex quo insulam istam regere occœpi, me jurisjurandi religionem tenerasse nunquam. Quod autem mancipia ex regione tua vi prædonum abstracta non receptave-

ναγκάμενοι. Μετὰ δὲ ταῦτα αὐτὸς βασιλεὺς λόγους προσέφερε τῷ Λέσθου ἡγεμόνι, ἐπιπέμψας ἄγγελον καὶ κελεύων τὴν τε πόλιν παραδιδόναι, καὶ αὐτῷ διὰ ταῦτα ἐπιτραπῆναι χώραν ἰκανὴν ὑπὸ βασιλείᾳ. Ὁ δὲ ἀγνωμοσύνην τε διεχρήστο, καὶ οὐ προσίετο τὰς σπονδὰς τοῦ βασιλείᾳ. Βασιλεὺς δὲ τοὺς τηλεβόλους ἰδρυσάμενος ἐς τὴν πόλιν, αὐτὸς μὲν ἐς τὴν ἡπειρον ἐκομίζετο, ἐποτρύνοντας τοῦ Μαχουμούτew, μὴ ἐνδιατρίβειν ἐν τῇ νήσῳ. Μαχουμούτης δὲ παραλαβὼν τὸν στρατὸν, ἐπολιόρχει τὴν πόλιν ἐς μείρας διελόμενος τὸν στρατὸν. Καὶ ταῖς τε τηλεβόλοις τὸ τεῖχος ἔπαιεν ἐπὶ ἡμέρας εἴκοσι καὶ ἑπτὰ, καὶ κατέβαλλε μέγα μέρος τῆς πόλεως. Ἐχὼν δὲ καὶ ὑπέρβους τηλεβόλους, ἔβαλλον ἐς τὴν πόλιν. Καὶ δὴ ἐθορύβει τοὺς ἐν τῇ πόλει. Οἱ δὲ ἐν τῇ πόλει, ἐνότων σφίσι καὶ πειρατῶν τινῶν αὐτοῦ, ἐπεξιόντες βραχὺ ἀπὸ τῆς πόλεως, ἡμύοντο. Οὐ μέντοι γε ὡς ἀγαθὸν τι ἐξεργάζεσθαι. Οἱ γὰρ Τοῦρκοι ἐρεθιζόμενοι ὑπὸ τῶν ἐν τῇ πόλει, προσήεσαν ἐς τὸ τεῖχος, καὶ ἀνεθάρβουν ἐπιόντες, καὶ ἐμάχοντο πρὸς τῷ τείχει. Ὡς δὲ οἱ ἐν τῇ πόλει τῷ τε πλήθει ἐταλαιπωροῦντο, καὶ ἐπιέζοντα τῇ τάλαιπωρίᾳ, προσέφερε λόγους τῷ βασιλεῖ, ὁ τῆς νήσου ἡγεμὼν, ἐφ' ᾧ παραδιδόναι τε τὴν πόλιν, τὰλλα πολιόμενα τὰ ἐν τῇ πόλει αὐτῷ δὲ ὑπὸ βασιλείᾳ χώραν δωρηθῆναι ἴσην τῇ αὐτοῦ, καὶ πρόσδοον, καὶ στρατεύεσθαι ἅμα τῷ βασιλεῖ. Μαχουμούτης μὲν οὖν τοὺς τε λόγους ἐδέχετο, καὶ ἔφρασκεν, ὡς βασιλεῖα πέρα ἐπὶ τὴν ἡπειρον πέμπειν. Ἐπεὶ δὲ ἀνηνέχθη ὡς βασιλεὺς περὶ ὧν προσήετο ὁ τῆς Λέσθου ἡγεμὼν, ἐπεραιουῶτό τε ὁ βασιλεὺς, καὶ ἐδέχετό τε τοὺς λόγους, ἔπειμος εἶναι σπένδουσθαι ἐφ' οἷς προσεκαλεῖτο ὁ τῆς νήσου τύραννος. Ὡς δὲ τὰ ὄρκια ἐγένετο ἄμφοϊν, ὑπεξεχώρει τε ὁ τῆς πόλεως ἡγεμὼν τῆς νήσου, καὶ ἀφινόμενος ἐς βασιλεῖα, προσηκόνησέ τε ἅμα, καὶ ἔφρασκε τοιαῦτα. Ὁ βασιλεὺς, οἶσθα μὲν, ὡς ἐξότου ἐς τὴν ἡγεμονίαν τῆς νήσου τῆσδε περιήλθον, οὔτε τοὺς ὄρκους παρέβην πώποτε καὶ ἀνδραπόδων ὁποδοχὴν ὡς οὐδέποτε εἰργασάμην δῆλα ἂν γίνοιτο ὑπὸ τῶν τῆσδε τῆς Ἀσίας ἐπιχωρίων, ὡς αὐτίκα ἀλισκόμενα, ἀπεδίδοτε ὑπ' ἐμοῦ. Καὶ σπουδὴν ἐποιούμην, ὅπου τῶν ὑμετέρων τινὲ ἀνδραπόδων³⁶ περιτύχοι τις, ελεῖν τε καὶ ἐς τὸν δεσπότην αὐτοῦ ἀπαγαγεῖν. Τοὺς δὲ πειρατὰς ὑποδεχόμενος, ἔφρασαν, ὅπως μὴ τὴν χώραν ληΐζωνται, καὶ δηρῶντες λεηλατοῖσιν. Ἀφορμὴν τε οὐδενὶ τούτων ἔγωγε παρειχόμεν, ὥστε τὴν χώραν τὴν σὴν βλάπτειν ἐπιπλέοντας. Νῦν δὲ ἤκω παρὰ σέ, πόλιν μὲν τήνδε παραδίδους, καὶ νῆσον ξύμπασαν. Αἰτούμαι δὲ σοι ὡς εὐνοίας τε ἔχοιμι περὶ τὰ ἐκ πράγματα, οὔτε αἰτιέσθαι βασιλεῖα ἡμῶν. Ταῦτά τε ἔλεγε, καὶ τῶν δακρύων μεθίετο οὐκ ὀλίγα, φάσκων ὡς ἀνοίξ τῶν ἀστῶν οὐκ ἀφίκοιτο τὴν ἀρχὴν αὐτίκα, ὅτε τὰγαθὰ ἐπηγγέλλετο αὐτῷ βασιλεῖ. Βασιλεὺς δὲ ἐπιμεμψόμενος

Notiæ marginales.

(6) Nicolaum Carelsum, anno 1459.

³⁶ ἀνδραπόδων. Sic in uno, in al. τ. π. τις ἀνδραπόδων τινὲ ἐλ.

αὐτῷ τὴν ἀγνωμοσύνην, οὐδ' ὡς ἀτυχῆσειν αὐτὸς ἄριστον, σοῖρι poterit ab iis qui Asiae loca incolunt. Nam mancipia, quamprimum capiebantur e tua regione, continuo a me dominis suis reddebantur. Praeterea maximum mihi fuit studium, ut sicubi vestra mancipia quis esset nactus, ea statim dominis suis restituerentur. Quod piratas suscepti, ea gratia factum est, ne praedas ex mea regione agerent, eamque vastando corrumpent. Nec ulli horum unquam vel occasionem praebui, vel consilium dedi, ut adnavigantes quidquam damni regioni tuae importarent. Nunc autem ad te venio, urbem atque adeo universam insulam tibi tradens. Supplex vero te oro, ut quemadmodum hactenus rebus tuis plurimum benevolentiae praestitisti, ita nobis gratias referat rex. Haec quidem fatus est, et lacrymae cadebant obortae dicenti, inscitia oppidanorum factum esse, quod non statim ab initio eum bona ab rege nuntiarentur, venerit. Rex exprobrans ei suam inscitiam et imprudenciam, postremo consolationem adhibuit, jubens eum esse bono animo, nihil eum mali propter id quod primo non paruerit edicto regis passurum. His ultro citroque dictis, urbem rex in ditionem accepit, principemque etiam in reliquis insulae urbes ire jubet, ut earum arces se dederent. Qui impigre jussa regis capessens, una cum regis praefectis urbes adiit, easque regi tradidit. Rex continuo, ne qua innovatio exoriretur, urbes in ditionem acceptas praesidiis firmat. Mitylenarum cives in tres distribuit partes. Vulgi inutilem partem ibi reliquit; alteram peregrinis concessit: tertiam, quae genere et opibus principatum facile obtinebat, Byzantium deportavit. Piratas trecentos in unum locum extra urbem contractos occidit. Et quo crudelius perirent, corpora eorum media dissecuit. Nam placuit regi Turcorum hoc mortis genere in hostes uti, ut majore crudelitate interirent, dissectis corporibus mediis, gladio diaphragmati adacto. Nam qui in hunc modum caeditur, diu mortis dolores amarissimos experitur. Huic autem urbi, ne quam defectionem molirentur incolae, ducentos de peregrinorum corpore, et trecentos Azapides imposuit. His duceem constituit Samblatis filium, virum illustrem, cujus pater in regis Januis judicis officio functus est, et litigantes summa diligentia et attentione audivit, et sententiam summa aequitate adhibita dixit, adeo ut facile primas inter omnes januarum judices ferret. Jas enim justissime dixit: et facilis clemensque omnino fuit in inveniendis poenas quibus damnati subdendi essent. Lesbii duceem eam urbem relinquere, et omnia sua Byzantium transferre jubet. Ipse vero reversus est domum, eligens sibi optimatum Lesbii pueros, filios et filias circiter octingentas. Triremes quoque aban-

Notulae marginales.

²⁷ In υπο, ἠσθησ. ²⁸ Π. ἀχθεσθήσεται.

αὐτῷ τὴν ἀγνωμοσύνην, οὐδ' ὡς ἀτυχῆσειν αὐτὸς ἄριστον, σοῖρι poterit ab iis qui Asiae loca incolunt. Nam mancipia, quamprimum capiebantur e tua regione, continuo a me dominis suis reddebantur. Praeterea maximum mihi fuit studium, ut sicubi vestra mancipia quis esset nactus, ea statim dominis suis restituerentur. Quod piratas suscepti, ea gratia factum est, ne praedas ex mea regione agerent, eamque vastando corrumpent. Nec ulli horum unquam vel occasionem praebui, vel consilium dedi, ut adnavigantes quidquam damni regioni tuae importarent. Nunc autem ad te venio, urbem atque adeo universam insulam tibi tradens. Supplex vero te oro, ut quemadmodum hactenus rebus tuis plurimum benevolentiae praestitisti, ita nobis gratias referat rex. Haec quidem fatus est, et lacrymae cadebant obortae dicenti, inscitia oppidanorum factum esse, quod non statim ab initio eum bona ab rege nuntiarentur, venerit. Rex exprobrans ei suam inscitiam et imprudenciam, postremo consolationem adhibuit, jubens eum esse bono animo, nihil eum mali propter id quod primo non paruerit edicto regis passurum. His ultro citroque dictis, urbem rex in ditionem accepit, principemque etiam in reliquis insulae urbes ire jubet, ut earum arces se dederent. Qui impigre jussa regis capessens, una cum regis praefectis urbes adiit, easque regi tradidit. Rex continuo, ne qua innovatio exoriretur, urbes in ditionem acceptas praesidiis firmat. Mitylenarum cives in tres distribuit partes. Vulgi inutilem partem ibi reliquit; alteram peregrinis concessit: tertiam, quae genere et opibus principatum facile obtinebat, Byzantium deportavit. Piratas trecentos in unum locum extra urbem contractos occidit. Et quo crudelius perirent, corpora eorum media dissecuit. Nam placuit regi Turcorum hoc mortis genere in hostes uti, ut majore crudelitate interirent, dissectis corporibus mediis, gladio diaphragmati adacto. Nam qui in hunc modum caeditur, diu mortis dolores amarissimos experitur. Huic autem urbi, ne quam defectionem molirentur incolae, ducentos de peregrinorum corpore, et trecentos Azapides imposuit. His duceem constituit Samblatis filium, virum illustrem, cujus pater in regis Januis judicis officio functus est, et litigantes summa diligentia et attentione audivit, et sententiam summa aequitate adhibita dixit, adeo ut facile primas inter omnes januarum judices ferret. Jas enim justissime dixit: et facilis clemensque omnino fuit in inveniendis poenas quibus damnati subdendi essent. Lesbii duceem eam urbem relinquere, et omnia sua Byzantium transferre jubet. Ipse vero reversus est domum, eligens sibi optimatum Lesbii pueros, filios et filias circiter octingentas. Triremes quoque aban-

xit, relictis tamen navigiis minoribus in insula Sororem ducis, quam etiam antea rex ceperat in Colchidis regione, uxorem Alexandri Comneni, qui rex erat Trapezuntis, induxit in gynæceum: siquidem forma antecedere credebatur eo tempore omnes, quotquot ob formæ elegantiam commendabantur. Maritus ejus præmortuus erat Trapezunte ipsaque vidua erat, relicto filio unico. Rex capta Trapezunte, puerum hunc abduxit: et præ cæteris post puerum Byzantium, Amuralis fratrem, in januis benignissime tractavit. Filiam Trapezuntii regis Annam nomine, et Christianam enstoditam pro arbitrio victoris connubio junxit Zagano, inferioris Macedoniae præfecto. Ex quo autem eum Peloponnesi imperio expulit, eam Albanis filio, cui Iyon nomen erat, tradidit: quamvis eam deinceps acceperit vincens, coegeritque suam religionem assumere. Haud multum intercessit temporis, et Lesbio duci nescio quod crimen impegit, captumque in vincula dedit. Ego quidem audiui, eum in carcerem esse raptum, quod displiceret regi, et jam olim ipsi fuerit invisus propter multa et intoleranda mala, quibus regiam familiam affecisset. Verum, ut alii perhibent, hanc, quod in carcerem coniectus sit, accipio esse causam. Ferunt puerum quemdam fugientem januas regis, venisse ad hunc Lesbi ducem. Quem ubi Christianæ religionis fide imbuir, non dubitavit turpissimo amore pollucere. Occupata autem Lesbo, cum princeps Byzantium abiisset, pueri oblitus est. Eum **282** inter munera quædam missum ad regem, regii pueri agnoverunt, remque regi significarunt. Rex puerum quidem retinuit: ducem cepit, et in carcerem duxit, una cum consobrino ejus Lucio, Aëni principe: qui cum fuisset puer, Lesbi principem in necando fratre et parando principatu strenue adjuverat. Nec multo post Lesbum captam, in hanc miseram provoluti sunt necessitatem. Cum in summo vitæ essent ambo discrimine, dubii quo se verterent, pronuntiarunt se Turcorum religionem assumpturos. Rex quidem donans eos vestitu et tiara, eos quoque circumcidit, et impunitos e carcere dimisit. Nec tamen diu hoc gaudio illibato usi sunt. Nam brevi tempore post, eos iterum in carcerem condi jussit, et diligentî custodia tandiu asservavit, donec inde abductos capitali supplicio afficeret.

Isto anno rex bis in militiam profectus est, semel contra Dacos, iterum contra Lesbum; et utraque bella confecit eodem anno; hiemsque advenerat, antequam domum redire posset. Ea igitur hieme versatus Byzantii classem adornabat. Extrucebat templa; ædificabat regalia palatia, urbemque eam sibi accommodam ad navalia præliareddere in animo constituerat: ut posset, si quando usus postularet, memorabilem classem inde in mare deducere. His cogitationibus intentus, invenit se facile posse superiorem esse hostibus, si mare solus obtineat. Animo conceperat extruere et aliam memorabilem, post Propontidis Læmocopiam, arcem Byzantii mirabilem: quam exædificavit juxta portas quas Aureas nuncupabant. Excitavit et turres maximas, et spectaculo dignas, necnon interiora regie, et turrim quæ vergit ad Scopiorum pontem, quo jungitur Axius fluvius. Etiam regiam sedem Adrianopoli ultra Tænarum, qua Hebrum illabatur,

ἄσπερον αἰτιασάμενος, συνέλαβέ τε καὶ καθείρξεν ἔχων ἐν φυλακῇ· ὡς μὲν ἐγὼ ἐπιθυόμην, ὡς οὐκ ἐν γνῶμῃ γεγονότα τῷ βασιλεῖ τὸν ἡγεμόνα τοῦτον, καὶ πρότερον ἀχθομένῳ αὐτῷ ἐπὶ πολλοῖς ἀεικέσι τε καὶ ἀνηκέστοις ἔργοις πρὸς τὸν βασιλέως οἶκον· ὡς δὲ ὑπ' ἄλλων λέγεται, παῖδα διαφυγόντα τὰς βασιλέως θύρας, ἀφικέσθαι ἐπὶ τὸν Λέσθου τοῦτον ἡγεμόνα, καὶ μεταβάλλοντα εἰς τὴν θρησκείαν τοῦ Ἰησοῦ, γενέσθαι παιδικὰ αὐτοῦ. Ὡς δὲ ἡ Λέσθος ἐάλω, καὶ ἐς Βυζάντιον ἐγένετο, ἐπηλέληστο τε τοῦ παιδὸς ὁ ἡγεμῶν, ^{28*} καὶ δώροις πέμψας ὡς βασιλέα, ἐπέγνωκάν τε οἱ παῖδες, καὶ ἐξεῖπον τῷ βασιλεῖ. Καὶ τὸν μὲν παῖδα κατέσχε, καὶ τὸν ἡγεμόνα συνέλαβέ τε, καὶ ἐν δεσμοῖς ἐποίησατο ἅμα τῷ ἀνεψιῷ Λουκίῳ τῷ τῆς Αἰνῶν τυράννῳ, παιδί γενομένῳ, καὶ συγκατεργασαμένῳ τῷ ἡγεμόνι τὸν τοῦ ἀδελφοῦ φόνον, καὶ τὴν ἡγεμονίαν ἅμα. Οὐ πολὺ μὲν τοι ὕστερον ξυνέβη καὶ τότε αὐτοῖς. Ὡς γὰρ ἐν ἀπόρῳ καθεστήχεσαν ἄμφω, οὐκ εἰδότες ὅπη ἀπαλλαγὴν εὐρωνται τῆς εἰρκτῆς, ἀνήνεγκαν, ὡς ἐς τὰ πάτρια τὰ Τούρκων ἵνα ἄμφοτεροὶ προθυμούνται. Καὶ αὐτὸς μὲν βασιλεὺς ἐσθῆτί τε ἐδώρῆσατο, καὶ τιάρῃ, καὶ περιτεμόμενος ἐλευθέρους ἀφῆκεν ἐπὶ ἡμέρας οὐ πολλὰς. Μετὰ δὲ ταῦτα αὐτίκα αὐτοῖς ἐς εἰρκτὴν ποιησάμενος, κατέσχεν ἐς δὲ δὴ ἀπαγαγὼν, κατέσφαξε.

Τὴν μὲν οὖν ἐνιαυτὸν τοῦτον, δις αὐτὸς ἐκστρατεύσάμενος βασιλεὺς, τὴν μὲν ἐπὶ Δάκας ἔλευσιν ἐποίησατο, τὴν δὲ ἐπὶ Λέσθον. Καὶ ἐτελεύτα αὐτῷ ἐς τὸν χειμῶνα τοῦτον ἢ ἐπ' οἴκου ἀνακομιδῇ. Καὶ τὸν μὲν χειμῶνα ἐν Βυζαντίῳ διατρίβων, ναυτικὸν τε ἐξηρτύετο, καὶ ἐς τὸν Εὐξείνιον πόντον ἐναυπηγεῖτο τριήρεις ἄμφι τὰς τριάκοντα, καὶ οἰκοδομῶν ναοῦς τε καὶ βασιλεία, ἐπενόει τὴν Βυζαντίου πόλιν αὐτῷ εἰς τὰ ναυτικὰ ἐς πορείαν ²⁹ παρέξεσθαι· ὥστε ἄξιον λόγου ναυτικὸν ἐς τὴν θάλασσαν ἐξαρτύεσθαι. Τῇ γὰρ θαλάσῃ λογιζόμενος εὕρισκεν, ὡς εἰ ἐπικρατήσῃ, ῥᾶον αὐτῷ παραχωρήσειν καὶ τὰ τῶν πολεμίων. Ἐδείξατο δὲ καὶ ἄλλη ἄξια λόγου μετὰ τὴν ἐν Προποντίδι Λαιμοκοπίην, τὴν τε ἐν Βυζαντίῳ ἀκρόπολιν ἀξίως λόγου, ἐς τὰς χρυσέας καλουμένας πύλας· πύργους τε μεγίστους καὶ ἀξιοθεάτους, καὶ τὰ ἐντὸς βασιλεία, καὶ τὴν ἐπὶ τῶν Σκοπίων γέφυραν ἐπ' Ἀξιῷ ποταμῷ, καὶ βασιλεία ἐν Ἀδριανουπόλει πέραν τοῦ Ταιάρου ³⁰, ἣ δὲ ἐς

Notulæ marginales.

^{28*} Deest aliquid, ut ex interpretatione patet. ²⁹ In uno, εὐπόρ. ³⁰ Sic ms.

τὸν Ἑβρον ἐκδοῦν καὶ πολίχνην μὲν ἐν τῇ Ἀσίᾳ A
 περὶ Μάδιτον, ἣ δὴ στενωτάτων τοῦ Ἑλλησπόντου
 ἐσπλέοντι, καὶ ἐν τῇ Εὐρώπῃ πολίχνην ἑτέραν
 ἀπέναντι τῆς ἐν Ἀσίᾳ πολίχνης, ὥστε ἐχυροῦν μὲν
 αὐτῷ τὴν Βυζαντίου πόλιν, καὶ τὸν Εὐξείνιον πόντον
 κρατύνειν δὲ καὶ τὰς ἐν τῷ Ἑλλησπόντῳ πόλεις
 αὐτῷ, ναυτικὸν παρεχομένης οὐ σμικρῶν. Ταῦτα
 δεινὰ μὲν κατὰ τὴν Εὐρώπην καὶ Ἀσίαν, τηλεβό-
 λους καθίστη ἐς ἄμφω τὰ πολίχνητα τῶν μεγίστων
 ἀμφὶ τοὺς τριάκοντα, καὶ ἑτέρους οὐκ ὀλίγους. Ναύ-
 σταθμον δὲ τὸν ταύτη αὐτοῦ χώρον ποιησάμενοι,
 οὐδενὶ ἐπιτρέπουσι παριέναι ἕσω ἐς τὸν Ἑλλη-
 σπόντον, ἂν μὴ τῷ ταύτῃ ὑπάρχῃ ἀποβαίνοντες
 ἐπιφαίνωνται οἱ πλείοντες ἕσω. Ταῦτα μὲν αὐτῷ
 ἐπεποίητο, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, διὰ τὸν πρὸς Οὐνετούς
 οἱ ἐσόμενον πόλεμον, ὃν πρὸ πολλοῦ παρασκευαζό- B
 μενος, ἐπετήρει, ὅπως ἀσφαλέστατα αὐτῷ τὸν πόλε-
 μον ποιήσαιτο. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν οὕτω ἐν τέλει ἦν
 πρὸς Οὐνετούς ἀράμενος πόλεμον, ἐπολέμει.

Τότε δὲ ἐπιγενομένου τοῦ θέρους, ἐστρατεύετο
 ἐπὶ Ἰλλυριοῦς καὶ Ἰλλυριῶν βασιλέα. Τὸ μὲν οὖν
 τοῦτο γένος Ἰλλυριῶν⁴⁰⁻⁴¹ παλαιόν⁴² τε, καὶ ἐς τὸν
 Ἴόνιον ὤκημένον, εὐδοκιμήσαι τε πολλαχῇ ἀπο-
 μνημονεύεται. Καλοῦνται δὲ οὗτοι τανῦν Βόσνοι.
 Ἄλλ' οἱ μὲν Δαλμάται, καὶ Μυσοὶ ἅμα, καὶ Τρι-
 βαλλοὶ, καὶ πρὸς γε ἔτι Σαρμάται, τούτοις ταύτην
 ἰένται τὴν φωνήν, καὶ τῷ παντὶ παραπλησίαν, ὡς
 μὴ χαλεπῶς συνιέναι ἀλλήλων αὐτούς. Εἰκὸς δὲ
 οἴεσθαι τούτους μᾶλλον ὠρμημένους ἀπὸ τῆς πρὸς C
 τὸν Ἴόνιον χώρας γένος τε ὃν μέγα, καὶ πολλαχῇ
 ἐνευδοκιμοῦν, τὴν τε Θράκην ὑπάγεσθαι σφίσι αὐ-
 τοῖς, καὶ τὸν Ἰστρὸν διαβάντας τὴν τῆς Σαρματίας
 χώραν οἰκῆσαι, ἣ ὡς ἔνιοι οἴονται, ὑπὸ Σκυθῶν διω-
 κομένους, διαβῆναι τε ἐς τὴν ἐπὶ τὰδε τοῦ Ἰστρου
 χώραν, καὶ καταστρεψάμενους τὴν ταύτην Θράκην.
 ἔστε ἐπὶ μυχῶν τοῦ κόλπου ἀφικημένους, ἐνοικῆσαι.
 Θαυμάζω δὲ, εἰ τοὺς Ἰλλυριοῦς, ἀποφαινόμενος
 Ἀλβανοῦς, τεκμαίροιστό τις, συμβαλλόμενος, ὡς
 Ἰλλυριοὶ οἱ πρὸς τῷ μυχῷ τοῦ Ἰονίου ἐχώρησαν ἐπὶ
 τὴν ἠπειρὸν τε, καὶ Αἰτωλίαν, καὶ Θετταλίαν χώραν.
 Ἀλλ' ὅτι μὲν ἀπὸ Ἐπιδάμνου μέχρι τοῦ Καρνερίου
 καλούμενου κόλπου ἅπασ' ὁ χώρος οὗτος διατείνων
 ἐπὶ σταδίου μάλιστα πᾶ' τρισχιλίους, γένος τε ἐν
 ἐνοικεῖ, καὶ τῇ αὐτῇ φωνῇ διαχρώμενον, καὶ ἐπὶ D
 μεσόγειαν παρήκον ἄχρι τοῦ Ἰστρου, παραμειδόν
 τε τὴν τοῦ Σανδάλεω χώραν, καὶ τοῦ ταύτην βασι-
 λέως ἐχομένων αὐτίκα τῶν Τριβαλλῶν τε ἅμα καὶ
 Μυσῶν. Μάλιστα δὲ συμβαλλόμενος ἔχων ἀποφαί-
 νεσθαι, διὰ τὸ ἐπὶ μέγα τὸ Ἰλλυρικὸν γένος χωρῆ-
 σαι δυνάμεως, καὶ ἐπὶ πολλὰ ταύτην σκεδασθῆναι
 τὴν Θράκην, Ἰλλυριοῦς μᾶλλον τὸ γένος τοῦτο εἶναι
 ἢ Ἀλβανοῦς. Συντίθεσθαι δὲ καὶ ἐκεῖνοις ἔγωγε, οἱ
 φάσκουσι τὸ Ἰλλυρικὸν γένος ἴσχειν αὐτῷ τὴν

emuniuit. Urbem quoque in Asia juxta Maditum, ubi
 Hellespontum angustissimum cernimus, condidit:
 necnon aliam in Europa e regione ejus urbis quæ in
 Asia conspicitur ædificavit. Hæc urbes conditæ sunt ad
 defensionem Byzantii, et Euxini maris. Præterea non
 mediocriter tutabantur urbes in Hellesponto sitas,
 præbentes classem hand aspernandam. In hunc mo-
 dum terrorem Asiaticis et Europæis incutiens, qui
 cum augeret, in utramque orbem bombardas invexit
 circiter triginta maximas, et alias non paucas. Ad
 hæc cum portum ibi parassent Turci, nulli in-
 trare Hellespontum concedebant, nisi prius descen-
 dissent navibus, et se loci præfecto exhibuissent
 visendum. Opera hæc hand dubie fecit propter bel-
 lum quod **283** gesturus erat cum Venetis, ad quod
 se præparabat: ut si ingrueret, quam tutissime isti
 se committeret. At quæ commemoravimus opera
 omnia jam erant absoluta, et ad finem perducta
 cum bellum adversus Venetos susciperet.

Æstate autem ea quæ sequebatur, bello lacessebat
 Illyricos et Illyricorum regem. Genus hoc hominum
 antiquum est, et regionem versus Ionium spectantem
 incolens, plerumque ad claritatem accessisse per-
 hibetur. Vulgo nunc Bosni vocantur. Verum Dalma-
 tæ, Mysii, Triballi, etiam Sarmatæ, eadem fore utun-
 tur lingua, aut non multum dissimili, ut non difficul-
 ter se mutuo intelligant. Verisimile tamen est, illos
 profectos ab regione quæ versus Ionium patet, cum
 pauci numero existerent, et ubique rebus fortiter
 gestis inclarescerent, Thraciam perdomuisse: et
 Istro transmisso, Sarmaticæ regionem inhabitasse.
 Sunt vero qui tradunt eos a Scythiis pulsos, transi-
 disse in regionem quæ ultra Istrum colitur, et subacta
 Thracia, ad sinum eum venisse, ibique sedes fixis-
 se. Miror autem, quod quidam sunt qui censent Illy-
 rios Albanos esse: quasi Illyrii, qui tenent sinum
 Ionii, processerint in hanc continentem, Ætoliam, et
 Thessaliæ regionem. Cæterum universâ illa regio ab
 Epidamno usque ad Carnerium sinum (7-8), comple-
 citur spatium ter mille stadiorum. Hanc regionem
 tenet hominum genus unum eadem lingua utens.
 Porrigitur ab mediterranea se extendens usque ad
 Istrum, attingens Sandalis regionem limitimis un-
 dique Triballis et Mysiis. Hæc autem dico, maxi-
 me hanc conjecturam secutus, quod constet Illy-
 rios ad magnam potentiam devenisse, et in multa
 loca per Thraciam esse dispersos. Proinde magis
 credo, eos potius Illyrios quam Albanos dicendos
 esse. Assentior præterea et illis, qui Illyrios no-
 men ab regione traxisse asseverant. Nam inter se
 divisi, alii aliam in usu linguam habent. Itaque
 cum plurima hominum genera ibi habitent linguæ
 usu inter se diversa, reor istos id nominis esse

Notulæ marginales.

(7-8) Qui et Carnicus dicitur.

⁴⁰⁻⁴¹ Ἰλλυριοί, sic etiam R. ⁴² Παλαιόι, R. ut in c.

sortitos, ut dicantur Illyrici. Sed hæc hactenus adnotata de ista gente sufficient, etsi quidam putent nominis rationem haud rectam me assignasse. Verum propter regionem quam colunt, merito, ut mihi videtur, Illyrici appellantur. Nec tamen invidia me comitetur, in hunc modum de his sentientem. Nam Albanos potius Macedonibus adnumerari existimo quam alii in terrarum orbe genti. At de his satis. Illyricos igitur eam gentem nomino, quæ juxta Ionium habitat usque ad summam Istriam, sic dictam regionem **284** quæ ad sinum excurrit in pelagus. Adversus horum regem (9) arma capiebat Mehemetes, quia tributum amplius terre fecusabat. Nam regius præco ad hunc accesserat, jubens ut quamprimum, mora omni posita, tributum in januas inferret. Illyricorum rex, colligens tributum, quod continebat quinque myriades staterum aureorum, idque præconi ostendens, dicebat ; Tributum quidem collectum et paratum in promptu est. Nec tamen mihi cordi est mittere regi tantas opes, et me planissime his privare. Verum si bellum ab rege impenderit, bello me committam feliciter, si tanta pecuniæ affuerit vis. Præterea si ea necessitas me apprehenderit, ut mihi in aliam sit migrandum regionem : fretus istis opibus, vitam commodius exigere poterò. Regius præco audiens istos sermones, respondisse fertur in hunc modum : Et quidem pulchrum et honestum erat opes istas in tuo dominio permanere, si non interim fœderum religionem impie transgrediendo temerares : sin cupidine harum opum ductus, fœdera violare institueris, et inde tibi nescio quam felicitatem pollicitus fueris, vereor profecto ut contrarium eveniat. Nam auctore Deo possidere istas opes neutiquam malum duxero. Præterea iisdem opibus auctore Deo exui, longe optimum judico, potius quam contumelias et injuriis alligere eum cuius præsidio eas acquisieris.

καὶ ταῦτα ἔχειν τὰ χρήματα πολὺ ἄμεινον· καὶ σὺν τῷ Θεῷ τούτων στέρεσθαι ἄμεινον, ἢ ὑβρίζοντα ἐς ἐκεῖνον πολλαπλάσια τούτων κερτῆσθαι.

His dictis, præco ad regem revertitur : exponensque quæ acceperit ab Illyricorum rege, regem commovit, ut contra ambos bellum susciperet. Nam eodem tempore etiam bellum fuit cum Daciæ principe, qui injuriam maximam regiæ familiæ fecerat, legatis ejus violatis et interfectis. Cæterum sub idem tempus quo Dacos bello lacessebat, Illyrici regem ulcisci nequiverit. Verum isto demum anno cum exercitus ab Europa et Asia Adrianopolim forent collecti, primo vere in Illyricos movit, in animo agitans et in Sandalis regionem irruere. Hic rex fuerat filius illegitimus regis qui prius imperio temperaverat Illyricos : et cum discordiæ atroces inter ipsum et fratres ejus qui ad ducatum aspirabant exarsissent, miserunt legatos ad regem, ejusque arbitrio rem totam transigendam permise-

Ἀ ἐπωνυμίαν ἀπὸ τῆς χώρας, διακρίσθαι μόντοι ὑπάρχον, ἄλλοτε ἄλλην φωνὴν ἀφιέμενον, ὥστε πολλὰ γένη αὐτοῦ, καὶ σφίσι διενηγοχότα πάνπαν ἐς τὴν φωνὴν, λαχεῖν τοῦνομα τοῦτο Ἰλλυριοῦς καλουμένους. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν οὕτω μοι ἐς τοσοῦτον ἀναγεγράφθω. Εἰ δὲ μὴ τοῦνομα αὐτὸ ἐς γένος τοῦτο ὀρθῶς εἴρηται, διὰ δὲ τὴν χώραν, ἣν ἐνοικοῦν φαίνεται τὴν Ἰλλυριῶν, ἀξιόν ἐστι φέρεσθαι οἱ τοῦνομα τοῦτο. Καὶ μὴ νέμεσις εἴη οὕτω φρονοῦντι περὶ αὐτῶν. Ἀλβανοῦς γὰρ ἔγωγε μᾶλλον τε τοῖς Μακεδόσι προστίθεσθαι ἢ λέγοιμι ἢ ἄλλῳ τινὶ τῶν κατὰ τὴν οἰκουμένην ἐθνῶν. Οὐδενί τε γὰρ συμφέροντι, ὅτι μὴ τὸ Μακεδόνων γένος. Ἀλλὰ τούτων μὲν περὶ ἄλλης ἔστω ταῦτα εἰρημένα. Καλείσθω δὲ μοι τῷ ὀνόματι τούτῳ Ἰλλυριοὶ οἱ περὶ τὸν Ἰόνιον οἰκοῦντες ἄχρις ἄκρας Ἰστρίας καλουμένης πρὸς τῷ μυχῷ τοῦ κόλπου, ἀνεχούσης ταύτῃ ἐς τὸ πέλαγος, καὶ οἱ περὶ τὴν ταύτην μεσόγειον οἰκοῦντες Ἰλλυριοὶ. Ἐπὶ τοῦτον δὲ τὸν βασιλέα ἐστρατεύετο βασιλεὺς Μεχμέτης, ὅτι τὸν φόρον αὐτοῦ, ὡς ἐπ' αὐτὸν ἀφίκετο βασιλέως κήρυξ, κελεύων τὸν τε φόρον ἀπάγειν ὅτι τάχιστα ἐς τὰς βασιλέως θύρας, καὶ μὴ διαμέλλειν, συναγείρας τὸν φόρον, πέντε ἕντα μυριάδας στατήρων, καὶ ἐπιδείξας τῷ βασιλέως κήρυκι, ὡς ἔτοιμος μὲν εἴη ὁ φόρος, καὶ ὡς παρῆσκεύαστο, οὐ μόντοι γε προθυμεῖται ἐπιπέμποντα τῷ βασιλεῖ τὰ χρήματα, στέρεσθαι τούτων αὐτὸν οὐδέ οἱ καλῶς ἔχειν. Ἀλλὰ σὺν τούτοις, καὶ ἦν πολεμεῖν δέη, πολεμεῖν τῷ βασιλεῖ πόλεμον ἐπαράμενον, ἄμεινον ἂν παρασκευάζοιτο ἐς τὸν πόλεμον. Καὶ ἦν δέη ἀπαίροντα ἄλλην τινὰ στέλλεσθαι χώραν, ταῦτα ἔχοντα τὰ χρήματα, ἄμεινον πράξειν. Τὸν μὲν οὖν κήρυκα λέγεται ἐπειπεῖν, ἀκούσαντα τοὺς λόγους τούτους· Ὁ βασιλεῦ τῆσδε τῆς χώρας, ἀλλὰ ταῦτα τὰ χρήματα καλῶς ἔχει παρὰ σοὶ εἶναι μὴ τὰς σπονδὰς παραβαίνοντι. Ἦν δὲ διὰ ταῦτα παραβαίνων οἷη ἄμεινον πράξειν, δίδοικα μὴ χειρόν σοι γένοιτο διὰ ταῦτα. Σὺν γὰρ Θεῷ μὴ σὺν τῷ Θεῷ τούτων στέρεσθαι ἄμεινον, ἢ ὑβρίζοντα.

Ταῦτα ὁ κήρυξ εἰπὼν ἀπήλαυε παρὰ βασιλέα, καὶ ἀπαγγείλας τοῦ Ἰλλυριοῦ τὸν λόγον, ἐπήρξε βασιλέα στρατεύεσθαι ἐπ' ἄμφοτέρους. Ἦν δ' αὐτῷ τηνικαῦτα ἔλασις ἐπὶ τὴν Δακίαν ἡγεμόνα, ἐξυθρίσαντα μεγάλως ἐς τὸν τοῦ βασιλέως οἶκον, καὶ ἀνελόντα τοὺς πρέσβεις. Ἀλλὰ τότε μὲν ἐλαύνοντι ἐπὶ Δάκας, οὐκ ἐξεγένετο τίσασθαι βασιλέα Ἰλλυριῶν τῷ ὁ' ἐνιαυτῷ τούτῳ, ὡς παρῆν αὐτῷ τὰ στρατεύματα ἐς τὴν Ἀδριανούπολιν ἀπὸ τε τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Εὐρώπης, ἥρος ἐπιγενομένου, ἐξήλαυεν ἐπὶ Ἰλλυριοῦς, ἐν νῶ ἔχων ἐσβαλεῖν καὶ ἐς τὴν Σανθάλειω χώραν. Τὸν δὲ βασιλέα τοῦτον, παῖδα ὄντα νόθον τοῦ πρότερον βασιλέως Ἰλλυριῶν, καὶ πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ διηνεγμένον, ὠρμημένους ἐπὶ τὴν τῆς χώρας ἡγεμονίαν, καὶ διαπρεσβευόμενον ὡς βασιλέα, ἐπετρέποντο αὐτῷ δεικνύμεν.

Notulæ marginales.

(9) Stephanum illegitimum, qui patrem dolo regno eiecerat. Vide Bonfin, et Jon.

ἐπέδειξέ τε τοῦτον βασιλέα τῆς χώρας. Καὶ Ἰσαάκη Ἀ
 τῷ Σκοπίων ὑπάρχῳ ὁμοροῦντί τε ἐς τὴν τῶν Ἰλλυ-
 ριῶν χώραν, ὅπως αὐτῷ τιμωρῶν συνεπιλάβοιτο ἐς
 τὴν ἡγεμονείαν. Καὶ στρατὸν αὐτῷ παρεχόμενος ἐπὶ
 τοῖς ἀδελφοῖς, τὴν τε χώραν ἐδήου, καὶ ἠνδραπο-
 δίζετο. Καὶ αὐτὸν ἐς τὴν βασιλείαν καταστησάμε-
 νος, ἐπολέμει τοῖς ἀδελφοῖς, ἅμα τῷδε τῷ Ἰλλυ-
 ριῶν βασιλεῖ. Καὶ πλεῖστα δὲ ταύτης τῆς χώρας
 ἀνδράποδα ἀγόμενοι οἱ Τούρκοι ⁴², ταύτην ὁμορον
 οἰκοῦντες τὴν χώραν. Πασῶν δὲ τῶν πόλεων ἀρχῶν,
 ὧν ἡμεῖς ἴσμεν ἀνδράποδα ἐς τε τὴν Εὐρώπην, καὶ
 ἐς τὴν Ἀσίαν ληϊσάμενοι, διεβίβαζον. Καὶ ἐξότου
 τὴν Σκοπίων ᾤκισε πόλιν, καὶ Ἰησοῦς ὁ Ἰσαάκειω
 παῖς ἐπιτροπεύων ὑπὸ βασιλέως ταύτην τὴν πόλιν,
 ὡς πλεῖστα, ὧν ἡμεῖς ἴσμεν, διὰ πολλοῦ χρόνου
 ἐληϊζετο τὴν Ἰλλυριῶν χώραν, καὶ ἀποφέρεσθαι ἀν-
 δράποδα, ὅσα μὴ ἂν ποτε ἐλπῖσαι ἐνεγκεῖν τὴν χῶ-
 ραν ἐκείνην. Πυνθάνομαι δὲ τὴν χώραν διήκειν ἀπὸ
 τῆς Τριβαλλῶν χώρας, καὶ Δοροβίχης ποταμοῦ ἐς
 τὴν Σανθάλειω χώραν, καὶ ἐπὶ τὸν Ἰόνιον κόλπον
 σταδίους ἐς ὀκτακοσίους ⁴³ τὸ μήκος. Τὸ δὲ πλάτος
 ἐπὶ ὀσχιλίους μάλιστα ποι σταδίους παρήκειν τὴν
 χώραν ἐς τοὺς Παίονας καὶ ἐς Τριβαλλούς. Καὶ ἀπὸ
 μὲν τῶν Τριβαλλῶν ἔχεται αὐτίκα ἡ χώρα τοῦ
 Ἰσαάκειω· μετὰ δὲ ἡ τοῦ Παύλου χώρα, καὶ αἱ πό-
 λεις παρατείνουσιν ἐς αὐτὴν τῶν Ἰλλυριῶν βασι-
 λέως χώραν. Ἐπολέμουν μὲν οὗτοι καὶ πρότερον τῷ
 βασιλεῖ. Ὅτι μὲν ἐς τοὺς Τριβαλλούς, ὅτι δὲ καὶ
 ἐς τοὺς Παίονας ταλαντευόμενοι, καὶ ἐπαγόμενοι
 τοὺς Τούρκους, ἐληϊζοντο τὴν Ἰλλυριῶν ὁμορον χῶ-
 ραν. Καὶ πρὸς τοὺς Τριβαλλούς ἐπολέμουν, καὶ ὁ
 τῶν Τριβαλλῶν ἡγεμὼν ἐκστρατευόμενος ⁴⁴, ἐπο-
 λιόρκει τὰς πόλεις, μετὰ δὲ ταῦτα σπεισάμενος
 εἰρήνην ἄγειν ἐς τοὺτους. Καὶ Σανθάλης μὲν τούτοις
 καὶ πρότερον ἐπολέμει, καὶ ἐπαγόμενος στρατὸν
 τοῦ βασιλέως, ἐληϊζετο τὴν χώραν ἐκείνων. Ὅστε
 μόνον ὅτι οὗτοι ἀλλήλοις φέροντες, καὶ ἐπαγόμενοι
 στρατὸν ἐπήλυδα τοῦ βασιλέως, μεγάλως δὲ ἔβλα-
 πτον αὐτῷ τὴν χώραν ἀνδραπόδων ὡς πλείστων ὑπὸ
 τῶν στρατῶν ἀπαγομένων ἐκάστοτε, καὶ φθειρομέ-
 νης τῆς χώρας ἐς τὰ μάλιστα. Τότε μὲν οὖν
 καὶ ὁ Ἰσαάκης, καὶ ὁ Παῦλος, συνθέμενοι συμ-
 μαχίαν τῷ Ἰλλυριῶν βασιλεῖ, διεννοοῦντο καὶ
 αὐτοὶ πόλεμον ἀνελέσθαι τῷ βασιλεῖ, ἦν τι ἀπὸ
 Παιόνων καταλαμβάνη τοὺς Τούρκους.

Βασιλεὺς δὲ ὡς ἤλαυνε, διέβη μὲν τὸν Δοροβί-
 χην ⁴⁵ ποταμὸν, ἐς τὴν τε Τριβαλλῶν καὶ Ἰλλυριῶν
 χώραν διείργει. Διαβάς δὲ ἐπὶ Ἰλλυριῶν ποταμὸν
 ναυσίπορον ὄντα, διέβη· ὁ δὲ πεζὸς στρατὸς ναυ-
 σίν, ἃς αὐτοῦ ναυπηγεῖσθαι ἐκέλευε. Τοὺς δὲ ἵππους
 ἀφῆκεν ἐς τὸν ποταμὸν, διαβῆναι τὰ στρατεύματα.
 Ἐγένετο δὲ ὁ στρατὸς οὗτος τοῦ βασιλέως ἐς
 πεντεκαίδεκα μυριάδας ἵππέων. Ὁ γὰρ δὴ στρατὸς
 οὗτος, πλὴν τῶν νεηλύθων, καὶ Ἀζαπίδων, οἱ
 αὐτῷ παραγίνονται ἐς τὸν πόλεμον, πεζοὶ ὄντες,
 καὶ ὅσοι ὑπουργῆσαι αὐτῷ τὰ ἐς χρεῖαν, παρεῖη

runt, qui hunc regionis regem declaravit. Isaaco
 Scopiorum· praefecto, qui finitimus erat Illyricis,
 istum adjuvare jubet in acquirendo principatu; hic
 exercitum praebens contra fratres, eorum regionem
 evastabat, plurimis inde abstractis mancipiis. Illo
 igitur rege pronuntiato, bellum gerebat cum fra-
 tribus et cum Illyriorum rege. Turci qui finitimam
 285 circa tenebant regionem, plurima nancisce-
 bantur mancipia. Cum autem praefectus agerent man-
 cipiorum ex omnibus quas scimus urbibus, ea con-
 tinuo in Europam et Asiam transmittabant. Et ex
 quo rex coloniam in Scopiorum urbem deduxit,
 et Josue Isaaci filius regis nomine eam admini-
 stravit, plurima ab Illyrico mancipia sunt abducta,
 et in Europam Asiamque translata, quorum nume-
 rus major erat quam sperare potuisset ab ea regio-
 ne. Audio eam regionem, si quis longitudinem
 consideret, ab Triballorum regione et Dorobyza flu-
 vio se extendere usque ad Sandalis regionem, et ad
 Ionium sinum stadiis octingentis. Latitudo vero re-
 gionis, qua excurrit ad Pannonos et Triballos, com-
 plectitur duo millia stadiorum. A Triballis inci-
 pit regio Isaaci: hanc excipit deinde Pauli regio,
 cujus urbes se porrigunt usque in hanc regis Illy-
 riorum regionem. Hi quidem jam ante bellum ges-
 serant cum rege, nunc quidem Triballis, nunc vero
 Pannonibus adherescentes: et cum adducerent
 Turcos, regionem Illyrico affusam populabantur,
 bellumque in Triballos avertabant. Caeterum Tri-
 ballorum princeps bellum contra hos suscipiens,
 urbes eorum obsidebat: et foedera cum iis pangens,
 tandem se pacatum exhibebat. Etiam Sandales hos
 antea bello appetiverat, et accito regis exercitu ip-
 sorum agros evastabat. Cum autem hi soli perpe-
 tuis inter se dissiderent odiis, et regis peregrinos
 accerserent, propriae regioni plurimum calamita-
 tis invexerunt. Nam mancipia plurima belli jure
 subinde a militibus capiebantur, deportabantur.
 Praeterea et ea regio vel maximam experiebatur
 vastationem. Eadem tempestate Isaacus et Paulus
 societatem facientes, auxilium pollicebantur Illy-
 riorum regi. Nam constituerant et ipsi bellum indi-
 cere regi, si Pannonos aliquid novi contra Turcos
 molirentur.

D. Rex, in militiam profectus, trajecit Dorobyzam
 fluvium, qui Triballos et Illyrios dirimit. Progres-
 sus deinde, venit ad Illyrissum fluvium navigabi-
 lem, quem superavit pedestri exercitu transvecto
 navibus quas ibidem fabricari jusserat. Equos
 autem in flumine reliquit, donec copias transport-
 taret. Tum temporis in armis habuisse creditur
 rex quindecim myriades equitum, praeter peregri-
 nos et Azapides pedestre robur, qui cum in id
 bellum sequebantur. Aderat et alia hominum mul-
 titudo inutilis ad arma; quae propterea comitaban-

Notulae marginales.

⁴² Τούρκων. ⁴³ Ὀκτακισχιλίους. ⁴⁴ Ἐκστρατευόμενος. ⁴⁵ Δοροβίχην. Sic etiam R.

tur regia castra, ut si quid opus esset, militibus inserviret. Reliquus interim exercitus equitibus constat. Nec tamen genus est, ut supra edocuimus, **286** quæ plura jumenta in expeditiones ducat. Transito Illyrisso, impetum in regionem hostilem dedit; et aggressus Dorobizam urbem, eam omni machinarum genere oppugnabat. Urbs hæc est sita in excelso monte. Quapropter natura loci munitissima perhibetur. At rex expediens bombardas et mortaria, non cessabat terrorem injicere oppidanis; et tandem urbe potitus est. Partem hominum, quos ibidem indeptus erat, in ea urbe reliquit, parte donavit Turcorum optimates, tertiam partem Byzantium transtulit. Mechumetem jussit deligere Europæ exercitus robur, atque festinare citato agmine in eum locum in quo acceperat regem Illyriorum morari, antequam regiam sibi subjiceret; qui impigre jussa capessens, summa celeritate adhibita, flumen transgressus est. Veniens Gaitiam, accepit regem proleicisci trajecto flumine in Clitiam urbem. Is igitur, nihil remittens de cursu, transivit fluvium qua cum in tres alveos divisum cognovit: hoc superato, Clitiam (10) venit die secundo. Rex, sublatis signis, Gaitiam contendit, regni sedem Illyrici. Quo ubi pervenit, urbs illico conditionibus seu pactionibus in ditionem regis venit. Nam ubi fama increbuit, Dobobicam esse captam a rege, quæ urbium totius regni longe erat munitissima, reliquæ urbes illico territæ in diversum abripiabantur, et quilibet pro se sedulo contendebat ut prior deditionem faceret, sperans se in hunc modum non parvam gratiam apud regem initurum. Gaitiæ cives, cum appropinquasset rex, continuo primores civitatis obviam miserunt, dedentes sese et sua regi. Orabant autem regem, ut ipsis permitteret patrio et solito more rempublicam administrare. Rex preces eorum non aversatus est, verum continuo, quod petiverant, præstitit. Deinde etiam, arcem in deditionem accepit, quam præsidio imposito suorum firmavit. Elegit sibi optimatum filios; dehinc quosdam delegit, quos donavit iis qui secum erant. Ubi primum ea urbs in dominium concessit regis, negotium datum est Machumeli, januarum duci, ut accepto Europæo exercitu, summa celeritate pergeret adversus Illyriorum regem. Nam audierat eum morari in ea urbe quæ distabat ab Gaitia itinere maxime quinque dierum, expectantem quoniam res Illyriorum essent evasuræ. Ejus autem urbis quæ regem Illyriorum tenebat, nomen erat Clitia. Etiam fratris ejus filium agentem annum decimum tertium, ibidem cum rege conversari nuntiatum erat Machumeli. Hic assumens, ut jussus erat, exercitum, secundo **287** die attigit

ἀχρεῖος ὄμιλος, ὁ λοιπὸς τοῦ βασιλέως στρατὸς ἰππεύει μάλιστα δ' ἀνθρώπων ὧν ἡμεῖς ἴσμεν. Ἄγονται δὲ καὶ ὑπερῷγια πολλαπλάσια, ὡς καὶ πρότερόν μοι δεδήλωται. Ὡς δὲ τὸν Ἰλλυριὸν διαβάς, ἐσέβαλεν ἐς τὴν χώραν, πρῶτον μὲν ἐπὶ Δοβοβίχην πόλιν ἐπὶ τῇ ἐσθολῇ καταστὰς ἐπολιόρκει. Ἡ δὲ πόλις αὕτη οἰκεῖται ἐρυμνῇ οὔρα ἐπὶ ὑψηλοῦ βροῦ. Τηλεβόλοις δεδιττέμενος τοὺς ἐν τῇ πόλει, ὑπτίους τε καὶ τοῖς ἴσοις, παρσιτήσατο τὴν πόλιν. Καὶ τὸ μὲν αὐτοῦ κατέλιπε, τὸ δὲ δωρησάμενος Τούρκων τοὺς ἀρίστους, τὸ τρίτον ἀπέπεμψεν ἐς Βυζάντιον. Ἀπὸ δὲ Δοβοβίχης αὐτίκα ἐκέλευε Μαχουμούτη ἐπιλεξάμενον τοὺς τῆς Εὐρώπης ἀρίστους, προΐεναι ἐς τὸν χώρον, ἐς ὃν ἂν πυθάνοιτο ⁴⁷ τὸν Ἰλλυριῶν βασιλέα διατρίβειν, πρὶν δὴ τὰ βασίλεια ὑφ' αὐτὸν ποιήσασθαι. Οὗτος μὲν οὖν λαθὼν τούτους, φλαύνας κατὰ κράτος, ἀναβῆναι διὰ τοῦ ποταμοῦ. Ἐλθὼν δὲ ἐς Γαϊτίαν, καὶ πυθθανόμενος ⁴⁸ ὡς βασιλεὺς προΐει, διαβάς τὸν ποταμὸν ἐπὶ Κλιτίην πόλιν, οὐδὲν ἐπισχῶν, δρόμῳ ἀνέβη, ἧ τὸν ποταμὸν εὗρεν ἐς τρία γενόμενον, καὶ διαβάς, ἀφίκετο ἐπὶ Κλιτίην δευτεραίος. Βασιλεὺς δὲ ἄρας ἐντεῦθεν, ἀφίκετο ἐπὶ Γαϊτίαν, τὰ Ἰλλυριῶν βασίλεια. Καὶ ὡς ἐπέλασεν αὐτίκα, ἧ τε πόλις προσεχώρησε καθ' ὁμολογίαν. Ὡς γὰρ Δοβοβίχην ἐπύθοντο ἀλῶναι ὑπὸ βασιλέως, πασῶν δὲ ὀχυρωτάτην, αὐτίκα αἱ λοιπαὶ πόλεις καθίσταντο ἐς φόβον, καὶ ὠρμηντο αὐτὸς τις ἕκαστος φθῆναι, βουλόμενος βασιλεὶ χαρίζεσθαι προσχωρῶν. Οἱ μὲν οὖν ἐν Γαϊτίᾳ, ὡς βασιλεὺς ἀγγχοῦ ἐπέλασε, τοὺς προεστῶτας ἡ πόλις πέμψασα, βασιλέα παρεδίδου τε σφᾶς, καὶ ἡξίουον πολιτεύεσθαι κατὰ τὰ πάτρια καὶ συνεχῶρει μὲν αὐτοῖς, ἅττα ἡξίουον σφίσι συγχωρηθῆναι ὑπὸ βασιλέως· μετὰ δὲ, ὡς τὴν ἀκρόπολιν παραλαθὼν, φρουρὰν ἔφαιναν ἐν αὐτῇ, παῖδάς τε τῶν ἀρίστων ἐπιλεξάμενος ἑαυτῷ τε καὶ περιεξεζόμενος, καὶ τινὰς τοῖς ἀμφ' αὐτὸν διένειμε· ταύτην μὲν οὖν τὴν πόλιν, ὡς αὐτίκα παρέλαθεν, ἐκέλευσε Μαχουμούτη τὸν τῶν θυρῶν ἡγεμόνα, ἀναλαθόντα τὴν τῆς Εὐρώπης στρατὸν, ἐλαύνειν ὅτι τάχιστα ἐπὶ τὸν βασιλέα τῶν Ἰλλυριῶν. Ἐπυθάνετο γὰρ ἐν τῇ πόλει τῆς Γαϊτίας, ἀπεχούσῃ ἡμερῶν πέντε ὁδόν, διατρίβειν, παραδοκούντα ἧ ἐγχωρήσει τὰ Ἰλλυριῶν πράγματα. Ἡ δὲ πόλις αὕτη, ἐν ἧ ἔμενε βασιλεὺς, καλεῖται Κλιτίη, καὶ ἀδελφοῦ αὐτοῦ παῖδα, ἀμφὶ τὰ τρισκαίδεκα ἔτη γεγονότα, διατρίβειν ἐπηγγέλλετο Μαχουμούτη. Λαθὼν μὲν οὖν τὸν τῆς Εὐρώπης στρατὸν, δευτεραίος ἀφικνεῖται ἐπὶ τὸν ποταμὸν, τοῦνομα ναυσίπορον ⁴⁹, ᾧ δὴ μάλιστα θαρρῶν Ἰλλυριῶν βασιλεὺς ναυσίπορον τε ὄντι, καὶ μεγάλων νεῶν τε οὐκ ἐνουσῶν τῇ ποταμῷ, οὐκ ἂν ποτε ᾤετο διαδάντας τὸν ποταμὸν ἐλάσαι ἐπ' αὐτόν. Ὡς δὲ ἐνταῦθα ἐπέλασεν ὁ στρατὸς ἐς τὸν ποταμὸν, ἐνταῦθα ἐπιπεσῶν Μαχουμούτης τοὺς τοῦ στρατοπέδου ἀρί-

Notulæ marginales.

(10) Clyzam.

⁴⁷ R. πυθθάνοι. In al. ut in c. ⁴⁸ R. πυθθόμενος. ⁴⁹ Nomen fluvii desideratur. In H. non est lacuna.

στους, ὥστε διαβάντες τὸν ποταμὸν ἔργον μέγα ἐργάσασθαι βασιλεῖ, συλλαβόντας Ἰλλυριῶν βασιλέα, ἔλεγε τοιαύδε· Ἄνδρες Τούρκοι, νῦν τις ὑμῶν ἕκαστος αὐτῶν φανήτω ἀνὴρ ἀγαθός, ποταμὸν τόνδε περὶ διαβάς· οὐ γὰρ μελήσει αὐτῷ τινι πρώτῳ διαβάντι, μὴ μέγα τι ἀποίσεσθαι περὶ βασιλείας. Ταῦτα εἰπόντος, ἐπειρῶντο διαβαίνειν οἱ τοῦ βασιλείας. Ἐνταῦθα δὴ πρῶτος λέγεται Ὀμάρης ὁ Τουραχάνεω παῖς, Θεσσαλίας ὑπαρχος, σὺν τοῖς ἀμφ' αὐτὸν ἐλαύνοντες εἰσέπεσον ἐς τὸν ποταμὸν, καὶ βραχὺ τι διανηχόμενοι, διέβαινον. Καὶ ὁ λοιπὸς ἄμα στρατός ἀτίχα διέβαινε. Διαβάντες δὲ αὐτίκα ἐπέδραμον χώραν, ὥστε τὸν Ἰλλυριῶν βασιλέα δείσαντα, μὴ ἐς φυγὴν τραπόμενον, ἐπεισπεσόντες οἱ ἱπποδρόμοι, καταλάβωσι, καὶ ἐπὶ κίνδυνον ἔλθωσιν. Εἰ δὲ αὐτῷ μὴ ληφθεῖη, οἰχόμενος ἀνασιώζεται ἐς πόλιν αὐτοῦ τινά, ὄνομα Κλιτίη. Καταφυγὼν δὲ πολιορκεῖται ὑπὸ Μαχουμούτεω. Ἡ δὲ πόλις οἰκεῖται μὲν ἐν χωρίῳ τινὶ ἐλώδει, καὶ ἔλη παρ' αὐτὴν μεγάλα, διὰ πολλοῦ διατείναντα, ἐχυρὰν ποιεῖ, καὶ οὐ βάσιμον. Τότε δὲ ὑπὸ καύματος ἀποξηρούμενον τε ἦν τὸ χωρίον ἅπαν. Καὶ ἐπελάσας ὁ στρατός, ἐπολιόρκει τὴν πόλιν, καὶ κάλαμον, ὃς ἀφθονός ἦν παρὰ τὴν πόλιν, ἐπιπίπτοντες διεφόρου ἐς τὴν τάφρον, ὡς πῦρ ἐνήσοντες ἐς τὴν κάλαμον, καὶ διὰ τοῦ πυρὸς αἰρήσοντες τε τοὺς ἐν τῇ πόλει, βία ἄκοντας ἐς ὁμολογίαν παραστησόμενοι. Ταῦτα μὲν εἰσρωῶντες οἱ τοῦ Ἰλλυριοῦ στρατιῶται, καὶ οἱ τῆς πόλεως, καὶ οἰόμενοι μὴ ἂν δυνήσεσθαι ἐπὶ πολὺ ἀντέχειν πολιορκούμενοι, προσέφερον λόγους τῷ Μαχουμούτῃ, ὡς σφᾶς τε αὐτοὺς παραδώσαντας, καὶ ἐφ' ᾧ βασιλέα σφῶν αὐτῶν μηδοσιῶν χυλεπὸν πείσεσθαι ὑπὸ βασιλείας, προπχωρήσιν τε, ἣν ὄρνια γένοιτό οἱ, ἐφ' ᾧ ἀγαθὸν μὲν, χυλεπὸν δὲ μηδὲν ὑποστῆναι ὑπὸ Τούρκων. Ταῦτα προῖσχομένου τοῦ Ἰλλυριοῦ, ἐδέχετό τε ὁ Μαχουμούτης καὶ ἐσπένδετο. Ὀρχιον δὲ αὐτῷ ποιησάμενος ἐφ' οἷς προὔτιθετο, τὸν τε βασιλέα ἐξείντα ἐκ τῆς πόλεως, παρέλαβέ τε τὴν πόλιν, καὶ τὸ μὲν ἐν τῇ πόλει ἐς τρία διελόμενος, τὸ μὲν αὐτοῦ κατέλιπε, τὸ δὲ αὐτὸς σὺν καὶ τοῖς ἀρίστοις διανειμάμενος, τὸ τρίτον ἐπάγων τῷ βασιλεῖ ἔδωρήσατο.

veniam daret : qui quoque semetipsum dediturus sit, si jurisjurandi religio interveniat : qua intercedente, in spem erigatur, se nihil mali ab Turcis passurum. Machumetes Illyrici preces haud abnuvit. Fœdus est ictum, jusjurandum est datum, quemadmodum oraverant Illyrii. Tandem cum urbe egressus esset rex, urbem occupavit. Homines qui in urbe erant, in tres partes secrevit ; unam **288** ibidem morari jussit, alteram inter optimates suos distribuit, tertiam adduxit ad regem et eidem dono dedit.

Οὕτω μὲν οὖν ὁ Ἰλλυριῶν βασιλεὺς ἐάλω ἐν Κλιτίῃ, καὶ ἀδελφοῦ τε ἄμα αὐτοῦ παῖς ἀμφὶ τὰ τρισκαίδεκα ἔτη γεγονώς. Ἡ δὲ γυνὴ αὐτοῦ πρότερον ἐφθῆ ἐς Ῥαγούσιον πόλιν, τὴν ἐς τὸν Ἰόνιον διαφυγούσα, καὶ κλοῦτον πολλὴν ἀπενεγκαμένη, οἰχεσθαι γνώμη τοῦ ἀνδρός. Ἡ δὲ πόλις αὕτη ὤκισται μὲν ὑπὸ τῶν ταύτῃ Ἰλλυριῶν ἀνδρῶν ἐπι-

flumen cui nomen est.... Is fluvius navium erat patiens, et spem omnem in eo sitam ponebat rex Illyriorum. Nam cum nullæ naves magnæ præsto essent, putabat regem nunquam eo audaciæ progressurum, ut id transiret quo secum bellum gereret. Ut autem cum copiis ad flumen Machumetes accessit, mire festinando, cohortari non abstulit exercitum, et exercitus duces, ut transgrederentur flumen, regique opus pulcherrimum efficerent, capientes videlicet Illyriorum regem. Sic autem locutus fertur : Viri Turci, nunc quilibet vestrum fac vir fortis appareat, atque pedes flumen hoc transeat. Neutiquam enim mihi dubium est, quin maxima et splendida munera maneat eum, quas ab rege accipiet, qui primus flumen superarit. His dictis, regii milites maximo studio conabantur transgredi flumen. Ibi tum primus, ut traditur, Omares Turachanis filius, Thessaliæ præfectus, cum suis irruit in flumen ; qui paululum modo natantes, flumen superarunt. Hos secutus est, pari successu usus, et reliquus exercitus. Egressi flumine, illico invasere agros. Hinc rex Illyricorum timens, ne si in fugam verteretur, equitum adventu oppressus, in maximum periculum veniret, se recepit, ut incolumis præsens discrimen evaderet, in urbem quamdam eo loci sitam nomine Clitiam. Verum Machumetes cum exercitu superveniens, eam urbem obsidione circumdedit. Urbis ejus situs est in loco palustri, et in circuitu paludes visuntur longe lateque, quæ urbem munitam et aditu difficilem præbent. Eo tempore locus ille universus solaribus radiis exustus exaruerat. Cæterum, his nihil moti milites Machumetis, accedunt, eamque obsidione circumveniunt. Arundinem, quæ plurima ibi enata erat, excidentes, comportabant in fossam, ut igne deinde injecto, vel vi tandem etiam invito oppidanos in ditionem redigerent. Hæc parari cernentes cives urbis, et Illyrii milites, credentesque se non diu posse resistere viribus Turcorum, legatos ad Machumetem mittere decernunt, orantes ut in ditionem acciperentur ; petentes præterea ut regi-

passurum. Machumetes Illyrici preces haud abnuvit. Tandem cum urbe egressus esset rex, urbem occupavit. Homines qui in urbe erant, in tres partes secrevit ; unam **288** ibidem morari jussit, alteram inter optimates suos distribuit, tertiam adduxit ad regem et eidem dono dedit.

In hunc modum Illyrici rex captus est Clitiæ una cum fratris filio, qui haud dum impleverat ætatis annum decimum tertium. Uxor regis (11) jam ante se contulerat Rhagusium, quæ est urbs juxta Ionium, ut præsentis discrimini subtraheretur. Plurimas eo convexerat opes consilio viri. Eam urbem incolunt Illyrici viri admodum illustres,

Notulæ marginales.

(11) Eleasari despotæ filia. Hæc ad Sixtum IV Pont. M. Romam profugit, et ad mortem usque honorifice est habita.

eo convenere. Et cum disciplinae sanetitate animi ipsorum facile coalescerent, et discordia omnis submota foret, eam admodum emunierunt validissimis undique objectis muris. Et proficiscentes in continentem et Ionium, mercium gratia, brevi urbem opibus haud contempendis auxere. Habet, a quibus regitur, leges optimas et saluberrimas, et in aristocratiam versa administratur. Cives magnificis aedificiis urbem hanc exornarunt, quæ quidem quamvis obseura fama feratur, tamen celebris habetur, producendo viros prudentia insignes. Ea urbs finitima est Sandalis regionī. Cum hoc bellum ubi fuit. Verum, ut mihi videtur, discordiarum causam parum juste Sandales seminavit, eosque invito arma capere coegit. Nam uxor Sandalis una cum filio adolescente, propter mariti improbitatem Rhagusium confugerat. Sandales Rhagusios missis legatis rogarat ut redderent uxorem, et filium; quibus non admittentibus preces, bellum indixit. Rhagusii filium Sandalis communi sententia ad id bellum imperatorem eligunt: suggerentesque magnam pecunie vim, fortiter bellum ab Sandale illatum propulsare satagerunt. Causam quæ impubit matrem et filium, ut Rhagusium se reciperent, hanc tradunt. Mulier quædam excellenti forma, cæterum lascivior quam par erat, in Sandalis regionem ab Florentia Italiæ venerat. Cum audivisset Sandales, mulieres Florentinas tum formæ venustate, tum prudentia facile inter omnes primas esse, ejus mulieris visendæ cupidus, eam ad se vocari jubet. Quæ ubi in conspectum venit, eo quod pulcherrima esset, Sandales uxoris amore satiatas, eam sprevit. Nec multo post amore peregrinæ amens et ardens cum ea concubuit, plurimum amore æstuans. Adhærescens autem peregrinæ mulieri, uxori admodum molestus erat, quam despiciebat, et prorsus negligebat. Mulier autem illa erat mercatorum Florentinorum, et in hanc regionem appulerat. Conversans itaque plurimum cum hac muliere, infensus et molestus erat suæ uxori. Uxor, non ferens amplius hasce indignitates maxime **289** propter filium suum adolescentem, una cum eo clam Rhagusium profugit. Sandales, missis legatis uxorem rogabat, ut reverteretur in suam regionem, nec in aliena degeret, vulgans opprobrium suum in homines. At uxor non obtemperabat verbis mariti, sed in hunc modum respondit; se non redituram, nisi dimittat mulierem illam Florentinam. Quod si facere omiserit, fruatur peregrina muliere ad libitum. Hæc quidem ad eum modum contigisse memorantur. Filius inimicitias gerens cum patre, et belli dux a Rhagusiiis promittatus, bello adortus est patrem, prælioque invito patrem fugam arripere compulit, plurimis de exercitu in fuga

φανῶν ἔ; ταυτὸ συνιδόντων, καὶ ἀλλήλοις τε ἐπὶ πολὺ συμφερόμενοι, τὴν τε πόλιν ἐδήμαντο ²⁸⁸ ὄχυράν, καὶ τεῖχῃ περιεβίλλοντο καρτερά· ἐμπορίαν δὲ τὴν τε κατ' ἡπειρον, καὶ τὴν ἐς τὸν Ἴόνιον μετιόντες, ἐπὶ μέγα πλεῖστον ταύτῃ πόλει ἀφικομένη, μάλιστα τε ἅμα καὶ εὐνομήθη ἐς ἀριστοκρατίαν διθυνομένη, οἰκοδομίαις τε κοσμοῦντες τὴν σφῶν πόλιν, ἀμυδρὰν μὲν τινα οὔσαν, ἀγαθὴν δὲ ἐς ἀνδρας φέρεσθαι ²⁸⁹ ἀγαθοῦ; τὰ ἐς σύνασιν. Ὅμορτῆ μὲν οὖν αὕτη ἡ πόλις τῆ Σανδάλειω χώρα, καὶ πόλεμον ἀναιρουμένη αὐτῷ ἔχετο ²⁹⁰ ἐς διαφορὰν, καὶ ἐπολέμει. Τὴν μὲν οὖν αἰτίαν τῆς διαφορᾶς, ὡς ἔμοιγε δοκεῖ, ἐπιφερόμενον τὸν Σανδάλην, ἀδίκως ἀναγκάσαι σφᾶς ἐς τὸ πολεμῆσαι. Τὸν μὲντοι παῖδα τούτου νεανίαν οὐκ ἀγενῆ, σὺν τῇ μητρὶ καταφυγόντα ἐς Ῥαγούζιον, καὶ μὴ οὐκ ἐκδιδόντας ἐξαιτουμένω αὐτοῦ; πόλεμόν τε ἐπινεγκε, καὶ τὴν γῆν ἔτεμεν. Οὗτοι μὲν οὖν τὸν παῖδα αὐτοῦ στρατηγὸν ἐλόμενοι, καὶ χρήματα παρεχόμενοι ἀφῶνα, ἐπολέμουν τῷ Σανδάλῃ διαφέροντες τὸν πόλεμον. Τὴν δὲ αἰτίαν ταύτη φασίν, ἀφ' ἧς ὁ τε παῖς αὐτοῦ, καὶ ἡ γυνὴ φεύγοντες ἀπηλλάσσοντο ἐς ταύτην τὴν πόλιν, γυναῖκά τινα τῷ εἶδει εὐπρεπῆ λεγομένην, τὸν δὲ βίον ἀκόλαστον οὔσαν, παραγενομένην ἀπὸ Φλωρεντίας τῆς Ἰταλίας ἐς τὴν ἑαυτοῦ χώραν, ὡς ἐπυρθάνετο τὰς ἐν Φλωρεντίᾳ γυναῖκας κάλλει πολλῶν διαφερούσας, καὶ συνέσει, ἐκάλεσέ τε ἐς ὄψιν τὴν ἑαυτοῦ, ἰδεῖν τε ἱμισυρόμενος. Καὶ ὡς ἐθεάσατο, ὡς καλλίστην εἶναι, ἤρκεσθη τε τῆς γυναίκος, καὶ ἐρασθεῖς, μετ' οὐ πολὺ συνεγένετο, καὶ τῷ ἔρωτι χαλεπῶς ἐλαμβάνετο· καὶ συνώκει τῇ γυναικί· καὶ δυσανασχετῶν ἤδη τῷ ἔρωτι τῆς γυναίκος, ὠλιγώρει τε ἅμα, καὶ ἡμέλει τῆς ἑαυτοῦ κουριδίως ²⁹¹ γυναικός. Τὴν δὲ γυναῖκά φασι τῶν ἐμπόρων ἐσομένην, ἀπὸ Φλωρεντίας ἀφῆχθαι ἐς τὴν χώραν. Ταύτη μὲν οὖν συνεικῶν ὁ Σανδάλῃς τῇ γυναικί, ἐπαχθῆς ἦν καὶ ἀφόρητος. Δι' ἧ δὲ οὐκ ἀνασχομένη ἐπὶ παιδί νεανίᾳ, τοιαῦτα ἀνέχεσθαι δεινὰ ποιουμένη, μετὰ τοῦ παιδὸς αὐτῆς κρύφα ἐς τὴν Ῥαγούζιον πόλιν ἀπηλλάσσετο. Οὗτος μὲν οὖν διαπρεσθεύτας, ἡξίου ὀποτρῆφειν ἐς τὴν χώραν αὐτοῦ, καὶ μὴ ἐν ἀλλοτρίᾳ χώρᾳ διατρίβειν, αἰσχος ὄν τότε ἐπιφέρειν ἐς τοῦ; ἀνθρώπους. Ἡ μὲν οὖν γυνὴ οὐκ ἐπέθετο, οὐδ' ὀποτρῆφειν ἔφασκεν, ἀν μὴ τὴν γυναῖκα ἀποπέμψηται ἐς Φλωρεντίαν, ἢ αὐτῇ παρ' αὐτῷ χρησῆται, ὡς ἂν βούληται ²⁹². Ταῦτα μὲν οὕτω γενέσθαι λέγεται· τὸν δὲ παῖδα αὐτοῦ διενεχθέντα, καὶ ὑπὸ Ῥαγούζιων στρατηγὸν καταστάντα, πολεμῆν τῷ πατρὶ, μαχεσάμενόν τε τῷ πατρὶ, οἷα ἀμυνόμενον ἐς τὴν φύσιν, τρέφασθαι τε αὐτὸν πατέρα καὶ συχνοῦς ἀνελόντα τοῦ στρατοῦ αὐτοῦ, ἀθέμιτα προσφερόμενον τῷ πατρὶ αὐτοῦ, καὶ ὑπεναντία τῆς δίκης. Ἐπρεσθεύετο μὲν οὖν καὶ οὗτος θαμὰ ὡς τὸν βασιλέα, συνεξελεῖν τὸν Ἰλλυριῶν βασιλέα.

Notulæ marginales.

²⁸⁸ Ἐδήμαντο. R. ut in c. ²⁸⁹ In uno, φέρεται. ²⁹⁰ Ἐτχε τε. Sic etiam R. ²⁹¹ Κουριδίως. Sic etiam R.

²⁹² In uno, βούλεται.

καὶ στρατὸν ἐπέηγε Τούρκων, καὶ ἐκάκου τὴν
 χώραν. Τότε ὡς ἐπιὼν ὁ βασιλεὺς ἐπηγγέλλετο ἐπὶ
 τὴν Ἰλλυριῶν χώραν, παρεσκευάζετο καὶ αὐτὸς,
 ὡς ἦν τι δύναιτο ἀμυνόμενος, ἦν ἐς τὴν ἐαυτοῦ
 ἐσθιάλη ὁ τοῦ βασιλέως στρατός. Ἐπάνειμι δὲ ἐπὶ
 ἔκεινο τοῦ λόγου, ἢ πρότερόν μοι ἐδεδήλωτο.

tempus cum fama volaret, regis copias accedere contra Illyriorum regem, nec ipse se parare intermisit,
 ut regium exercitum, si in suam regionem populabundus ingrederetur, si quid posset armis, a populatio-
 nibus prohiberet, eumque propulsaret. Nunc eo redire libet, unde in hunc sermonem [digressus sum].

Ὡς ἐπὶ τὸν βασιλέα παρέλαβε Μαχουμούτης ὁ
 Μιχαήλου, σὺν τούτῳ περιῶν τὰς ἄλλας πόλεις,
 ἐπεδείκνυτό τε τὸν βασιλέα, καὶ προσεχώρου. Ὁ
 μὲν δὲ Μαχουμούτης ἀμφὶ τὰ τοιαῦτα εἶχεν. Ὁμάρ-
 ρην δὲ τὸν Τουραχάνειω πέμπων ἐπὶ τὰς λοιπὰς τῆς
 Ἰλλυριῶν χώρας πόλεις, αὐτὸς ἤλαυνεν ἐπὶ τὸ βασι-
 λέως στρατόπεδον. Καὶ ὁ μὲν βασιλεὺς ἤχουετο
 τε τῷ ὄρκῳ, καὶ ἐχαλέπαινε, ὡς οὐκ ἐν δέοντι
 ποιήσαιτο τὸν ὄρκον τῷ βασιλεῖ τῶν Ἰλλυριῶν. Τὸν
 μέντοι βασιλέα ἐς φυλακὴν ποιησάμενος, περιήγε
 ἐλαύνων διὰ τῆς Σανθάλεω χώρας. Ἐς γὰρ τὴν
 Ἰλλυριῶν τὰ μὲν αὐτὸς βασιλεὺς καταστρεψάμενος
 ὑπηγάγετο, τὰ δὲ Μαχουμούτῳ παραστραμένου,
 καὶ Ὁμάρῳ. Ἐνθα δὲ καὶ Ὁμάρης σπυρδὴν ποιού-
 μενος, τὴν χώραν ὅση ὑπόλοιπος ἦν, ὑπὸ τῷ βασιλεῖ
 γενέσθαι, ἀνὴρ τε εἰδείξε τῶν ἐν ταῖς βασιλέως
 θύραις εὐδοκίμουτων κράτιστον, μεγάλα ἐπε-
 δείκνυτο ἔργα, καὶ πρότερον βασιλεῖ δόκιμος ἐν
 πολλοῖς ἄλλοις γενόμενος. Ταῦτα μὲν οὖν ἐς τοσοῦ-
 τον ἐγένετο καταστρεψάμενῳ βασιλεῖ τὰς Ἰλλυριῶν
 πόλεις. Ἐντεῦθεν πρεσβείαν πέμπων ἐπὶ Ῥαγού-
 ζιον πόλιν, ἐζήτηε τὴν βασιλέως γυναῖκα. Ἡ δὲ
 προεξήει, ἀπιούσα ἐκ τῆς πόλεως ἐς Ἰταλίαν. Ὡς
 γὰρ ἐπυρθάνετο τὴν ζύμπασαν χώραν γενέσθαι ὑπὸ
 βασιλεῖ, ὡς εἶχε τάχιστα ἐκ τῆς πόλεως ἀπηλλάτ-
 τειτο, οἰχομένη ἐς τὴν Ἰταλίαν. Οἱ μὲν οὖν πρέσβεις,
 ὡς οὐ κατέλαβον αὐτοῦ ταύτη τὴν βασιλέως γυναῖκα,
 ἀπεχώρησαν ἀπρακτοί. Ἐντεῦθεν βασιλεὺς συ-
 σκευασάμενος, ἐσθάλλεν ἐς τὴν Σανθάλεω χώραν,
 καὶ ἐδῆου. Ἰπποδρόμους δ' ἐπαφεί, ἐπέδραμον τὴν
 χώραν αὐτοῦ σύμπασαν. Μετὰ δὲ ἐπιὼν, τὰς πόλεις
 ἐπολιόρκει. Καὶ οἱ τοῦ Σανθάλεω ἐπέθεντο τῷ βα-
 σιλέως κοιτῶνι, ὀρμώμενοι ἐκ τῶν ὀρέων. Καὶ ἔστιν
 ἃ διαρπάσαντες, αὐτοῖς ἐπὶ τῶν ὀρέων οἰχόντο ἀπαλ-
 λασσόμενοι. Ἔστι δ' ἡ χώρα οὐκ ἤττον ἐρημος ἢ
 τῶν Ἰλλυριῶν χώρα. Ἐπελάσας μὲν οὖν αὐτὸς,
 ἐπολιόρκει πολίχνην τὴν Σανθάλεω ἐπὶ ἡμέρας τι-
 νὰς. Καὶ ὡς οὐ προεχώρει αὐτῷ ἡ τῆς πόλεως ἀλ-
 μείσι, ἀπήλαυνε διὰ τῆς τοῦ Στάντεω, καὶ Κραϊκού,
 καὶ Παύλου, τῶν ταύτη αὐτοῦ ἡγεμόνων χώρας.
 Κήρυκα δ' ἐπεμπε κελεύων τὴν τε αὐτῶν χώραν
 παράδιδόναι, καὶ αὐτοῖς γενέσθαι ὑπὸ βασιλέως
 ἄλλην ἀντὶ ταύτης ἐν τῇ Εὐρώπῃ. Οὗτοι μὲν οὖν
 οὕτω πεισθέντες, παρέδοσαν τε σφᾶς αὐτοῖς ἅμα
 τῷ βασιλεῖ, καὶ τὴν χώραν, ἐννοοῦντες ἀδύνατα

ausus; certe in patrem impia et nefaria ausus.
 Mittebat is frequenter legatos ad regem, consulens
 ut junctis copiis Illyriorum regem debellarent.
 Tandem monendo et consulendo tantum profecit,
 ut Turcorum exercitus adventret, et regionem
 regis graviter populando contumperet. Sub idem

sermonem [digressus sum].

Postquam regem Illyriorum Machumetes Michae-
 lis filius in ditionem accepit, cum eo circumiens
 etiam ceteras urbes regi Turcorum subiciebat.
 Et quidem circa hæc versabatur Machumetes. Oma-
 rem autem Turachanis filium jubebat cum exer-
 citu pergere contra ceteras Illyriorum urbes,
 cæterum ipse in regia contendebat castra. Rex
 Turcorum discruciabatur animi propter juramen-
 tum Illyriorum regi præstitum ab Machumete.
 Graviter quoque Machumeti indignabatur, ut qui
 parum opportune huic regi salutis spem, inter-
 posita jurisjurandi religione obtulisset. Regem
 quidem Illyrium vinculis illigatum circumduxit,
 peragrans Sandalis regionem. Nam Illyrios par-
 tim quidem ipse, partim vero Machumetis et
 Omaris marie perdomuit. Omares summo studio
 annitebatur, ut eam regionem quæ nondum sub-
 jecta erat, cogeret regis suscipere imperium. Hic,
 cum fortitudinæ facile superaret omnes, quot-
 quot in januis fortitudinis prærogativa gaude-
 rent, præclara militaris virtutis edebat opera,
 cum cætera quoque satis spectatus regi existeret.
 Hæc hæc hactenus ab rege Illyricas urbes subjugante
 gesta sunt. Quibus peractis, legatos ire jubet
 Ubagusium urbem, quæsitum regis uxorem. Hæc
 regem antevertens, excesserat **290** urbem, et
 in Italiam abierat. Nam cum fama captæ regionis
 ad ipsam allata eset, omni mora posita relinque-
 bat urbem, et in Italiam properabat. Legati cum
 eam haud reperissent in ista urbe, abierunt ra-
 infecta. Rex, omnibus in unum contractis copiis,
 invasit Sandalis regionem, quam misere eva-
 stavit. Nam equites per universam regionem gras-
 santes, eam graviter afflixere. Inde nec oppidis
 abstinuit: quæ accedens, obsidere haud omisit.
 Sandalis milites, qui in mentium jugis se tene-
 bant, montibus digressi, insidiabantur cubiculo
 sive tentorio regis. Et cum quædam inde diri-
 puissent, illico retro in montes unde venerant se
 receperunt. Regio hæc non secus ac Illyriorum
 deserta et vasta est. Rex castra movens ad San-
 dalis urbem, eam diebus aliquot obsidebat. Cum
 vero urbis oppugnatio non succederet ex animi
 sententia, abiit, ducens exercitum per Stantis,
 Craici, et Pauli (12), qui principes erant, regiones.

Notulæ marginales.

(12) Constantini, Caragusii, qui Reposius, filiorum Ibanis Castriote, et Pauli Duchaini.

²⁵ In uno, ἤχθη τε τῷ. ²⁶ In uno, ὡς. ²⁷ R ἔδειξε. ²⁸ In uno, κράτιστος. ²⁹ Ἐπιπέμπων ἐς Ῥαγούζιον. Sic etiam R. ³⁰ Χώραν. R. ut in c

Ad hos præcones dimisit, qui juberent ut suam A singuli regionem regi traderent: quod si facerent, fore ut singuli aliam regionem in Europa ab rege acciperent. Principes illi, persuasi præconum verbis, semetipsos et regionem regi manciparunt. Cogitabant enim impossibile fore, ut in posterum regionem suam defendere et tutari possent, cum undique cingerentur regis regione, quasi in medio habitantes. Verum protecti in januas regis, hac conditione adducti, deditioem faciunt, ut alia regione pro sua ab rege donarentur. Nec multo post hos compedibus compeditos abduxit domum, simul etiam exercitum dimisit. Regem Illyricorum mane cum in castris quiesceret, et abitum moliretur, accersivit in conspectum suum. Qui cum intelligeret, eo parum favore regis vocari, tenens manu litteras, quibus continebatur jusjurandum ab Machumete datum, prodibat in conspectum regis. Ut in conspectum regis venit, rege imperante caput ejus præcisum est (13). Tradunt regem propinasse, interficiendum Illyriorum regem, Persæ præceptorî suo. Sunt qui referunt, coquum regium istum virum, nescio quod crimen in eum intendentem, confecisse. Nam is, cum plurimum dissideret a sententia Machumetis filii Michaelis, regis jussu Illyriorum regem letho dedit. In hunc modum memoriæ proditum est, occidisse Illyriorum regem, occupato regno ejus ab rege Turcorum.

Veneti et Pannonæ cognito regionem Illyriorum in diuisionem venisse regis, regemque Illyrium captum ab Turco occubuisse, propterea reliquos regionis principes miserandam **291** in vinculis agere vitam, hæc neutiquam diutius ferenda esse censuerunt: ac formidine magna tentabantur, cum animis reputarent, brevi fore ut idem exitium parum feliciter experirentur. Veneti graviter ferebant, præfectos regios contra ipsos insurgere, et subditis eorum molestos et intolerandos esse. Interim tamen fœderum sanctitatem bona fide coluerunt, suspensi expectatione eventus rerum. Josue Albanis filius regis præfectus, Argos in Peloponneso per proditorem sacerdotis, qui ea in urbe morabatur, nactus est, et ex aperto jam bellum gerebat. Omnes Turachanis filius, incursionem in Naupactum fecit, nec etiam ab regione in Peloponneso Venetorum circa Methonam, regii jus belli abstinerunt. His accensi Veneti, haud amplius cunctandum et ferendum rati, ad consultandum quid agerent potissimum, conveniebant, sententiis in utramque partem probe pensiculatis, cum jam sæpius consultassent senatores qui Evocati dicuntur. Victor de familia Capellarum (14), vir divitiis et dignitate præcellens, quique urbem regere optimus censebatur, adductis in suam sententiam propinquis et cognatis, conscendens tribunal, talem orationem habuisse fertur: Viri Veneti, sæpius alias cognovistis experimentis, hujus civitatis incolæ nequamquam cedere animis, si quando instituant rerum necessariorum, quæ ad rempublicam pertinent, consultationem. Quapropter paucis vos compellan-

εσεσθαι αὐτοὺς ἐν μέσῳ τῆς βασιλείας χώρας ἀντέχειν ἐς τέλος. Ἀναπαίθονται οὖν ἐφ' ᾧ ἕλλην ἀντὶ τῆς σφετέρως αὐτῶν σφίσι γενέσθαι ὑπὸ βασιλείας. Καὶ ἀφικόμενοι ἐς τὰς θύρας, τὴν τε χώραν παρέδωσαν. Καὶ οὐ πολλῷ ὕστερον, αὐτοὺς ἐς φυλακὴν ποιησάμενος, εἰσεκομίζετο ἐπ' οἴκου, καὶ τὸν τε στρατὸν ἅμα διέηκε. Τὸν μόντοι βασιλέα Ἰλλυριῶν, ἀπελαύνων ἐκ τῆς χώρας, ἔωθεν, ὡς ἐν τῷ στρατοπέδῳ ἀνεπαύετο, μεταπεμφάμενος ἐκάλει ἐς ὄψιν τὴν ἑαυτοῦ. Ὁ δὲ συνελθὼς, ὡς οὐκ ἐπ' ἀγαθῷ μεταπέμπεται αὐτὸν, τὰ ὄρκια ἐν χερσὶν ἔχων, ἐξηγέρθη τε, καὶ ὡς ἀπήχθη ἐς ὄψιν τὴν βασιλείας, ἀπέταμόν τε αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν ἐπιτάξαντος βασιλείας. Λέγεται δὲ καὶ διδασκάλῳ αὐτοῦ τῷ Πέρσῃ τοῦτον παρασχεῖν, ὥστε διαχρήσασθαι. Οἱ δὲ μάγειρον αὐτοῦ αἰτησάμενον ἀνελεῖν, διενεχθέντα δὲ γλώμη πρὸς Μαχουμέτην τὸν Μιχαήλου, λέγεται ἀνελεῖν κελεῦσαι τὸν βασιλέα Ἰλλυριῶν. Οὗτος μὲν δὴ οὕτω λέγεται τελευτῆται μετὰ τῆς ἡγεμονείας αὐτοῦ ὑπὸ βασιλείας καταστροφῆν.

Ὡς μὲν οὖν ἐάλω ἡ τῶν Ἰλλυριῶν χώρα, καὶ ἔτε βασιλεὺς ἐτελεύτησεν ἀλοῦς, καὶ οἱ λοιποὶ ἡγεμόνες εἶχοντο ἐν φυλακῇ, πυθόμενοι ταῦτα οἱ τε Οὐνετῶ καὶ Παῖονες, δεινὸν ἐποιούντο, καὶ ἐς φόβον καθίσταντο μέγαν, αὐτίκα οἰόμενοι ἐπὶ σφῶν ἤξειν τὸ δεινόν. Καὶ οἱ μὲν Οὐνετῶ ἐχαλέπαινον, ἐπιφερομένων σφίσι τῶν βασιλείας ὑπάρχων καὶ χαλεπῶν ὄντων τοῖς ὑπηκόοις ἐνέμενον δ' ὅμως ταῖς σπονδαῖς, καταδοκοῦντες ἢ ἀποθήσειται σφίσι τὰ πράγματα. Ὡς δὲ τό τε ἐν Πελοποννήσῳ Ἄργος, ἱερέως τῶν ἐν τῇ πόλει παραδόντος προδοσίᾳ, ἔλαβεν ὁ τοῦ βασιλείας ὑπαρχος Ἀλδάνεω παῖς, τοῦνομα Ἰησοῦς, καὶ ἐπέθετο περιφανῶς ἤδη πολεμεῖν καὶ Ναύπακτον μὲν ἐπέδραμεν Ὀμάρης ὁ Τουραχάνεω τὴν δὲ ἐν Πελοποννήσῳ χώραν Οὐνετῶν, τὴν περὶ Μεθώνην, καταλαβόντες οἱ τοῦ βασιλείας, οὐκ ἐνεδίδωσαν ἐνταῦθα οὐκ ἔτι ἀνασχετὸν ἐποιούντο ἡσυχίαν ἄγειν. Ἄλλ' ἐβουλεύοντο μὲν ἐπ' ἀμφοτέρω γινόμενοι ταῖς γνώμασι. Καταστάσης δὲ πολλαχῇ ἐκκλησίας τῶν Κλητῶν καλουμένων, Βίκτωρ τῶν Καπέλλων οἰκίας, ἀνὴρ πλούτιος τε καὶ ἀξιώματι προέχων, καὶ ἄγειν δοκῶν τὴν πόλιν κράτιστος, προσπαρακαλέσας καὶ τοὺς προσήκοντας αὐτῷ καὶ συγγενεῖς ἐς τὴν ἑαυτοῦ ψῆφον, περιῶν ἐπὶ τὸ βῆμα ἔλεγε τοιάδε· Ἄνδρες Οὐνετῶι, πολλαχῇ μὲν καὶ ἄλλοτε δοκῶν τοὺς ἐνοικοῦντας τὸ ἔστυ τόδε μὴ διαπίπτειν λογιζομένους τὰ θέοντα, βραχεῖ τινι λόγῳ ἐνόμιζον δεῖσθαι ἐς ὑμᾶς πάντα δὲ τὰ πράγματα, οἷα προτρέπασθαι, καὶ μὴ προθυμουμένους ἐπὶ τὸν πόλεμον τοῦτον, ἐπεὶ δὲ καὶ τῶν πρωτεύειν ἀξιούντων παρ' ἡμῖν οὐκ ὀλίγων, παριόντες κελύουσιν ὑμᾶς μὴ οὕτως ἐπαχθῶς περὶ μεγάλων βουλευέσθαι πραγμάτων,

Notulæ marginales.

(13) Alii excoiatum scribunt, 1463.

(14) De Casellis.

ἀλλ' ἀνέχεσθαι μᾶλλον, πρεσβείαν πέμποντας ἐς τὸν Ἀ
 βάρβαρον περὶ τῶν σπονδῶν, ὡς οὐ δίκαια πράττοι
 παραβαίνων τοὺς ὅρκους, καὶ τὰς σπονδὰς, καὶ νο-
 θετεῖν αὐτὸν τὰ δεόντα, ἣν εἴη πεισόμενον. Ἐὰν δὲ
 ἀναιρεῖσθαι πόλεμον, ἀναγκαῖον λόγον περὶ τοῦ πα-
 ρόντος πολέμου, ἐπιμνησάμενον ἰκανὸν, οὕτως ἰέναι
 ἐπὶ τὴν ψῆφον. Δεῖ δὲ ἕκαστα λογιζομένοις τὰ χα-
 λεπὰ μετριώτερα φαινομένων τούτων αἰρεῖσθαι
 ἐπιλεγόμενους. Πρῶτον δὲ ἀναγκαῖον προθέμενον
 ψῆφον, γνώμην ταύτην ὡς ἕκαστα ἀποβαίνειν. Φασὶ
 γὰρ οὗτοι, ὅτι εἰ πολεμήσομεν, αἱ κατὰ τὴν ἡπειρον
 πόλεις ἡμῶν, ἐς τε τὸν Ἴονιον, καὶ ἐς τὴν Πελοπόν-
 νησον, καὶ τὴν ἄλλην ἡπειρον πόλεις, οὐχ ἔξουσιν
 ὅπως διαρκέσωσιν ἐπὶ χρόνον τινα, ἀλλ' ἐπιλείψει
 τε αὐτὰς τὰ ἐπιτήδεια, καὶ ἀπολοῦνται ἢν τι ἐπίη
 ἐς αὐτὰς χαλεπὸν. Καὶ τῆς τε ἐμπορίας τῆς αὐτοῦ
 χώρας στερουμένης, ἡμᾶς φασὶ μεγάλα ἀν βλάπτε-
 σθαι τοῦ λοιποῦ. Ἀνέχεσθαι δεῖ οὖν διὰ ταῦτα, καὶ
 πρεσβείαν πέμπειν δισχυριζομένην ὡς εἰκὸς τὰ
 τοιαῦτα. Ἀλλὰ περὶ μὲν τῆς πρεσβείας πρῶτον ἔρ-
 χομαι ἐρῶν, ὡς ἀφικόμενων τῶν πρέσβων ἡμῶν,
 ἔλλογιμων ὄντων ἅμα, καὶ ξυνετῶν, οὔτε ἐπιστροφὴν
 ἐποιήσατο τῶν πρέσβων, ἐξεπατήσας τε τῷ λόγῳ,
 τὰ ἐναντία φαίνεται πεποιηκώς. Ὅστε οὐκ οἶδα,
 ὅ τι ἀν ἔχοιεν αὐτῷ λέγειν οἱ πρέσβεις, ἐπικαιρότα-
 τον ὢν πρόσθεν ἀφικόμενοι ἐχρημάτιζον, εἰ μὴ ὅτι
 ἀδυνατοῦντες πόλεμον ἐπιφέρειν, πρέσβεις διαλύε-
 σθαι βούλεσθαι⁶¹ ἡμᾶς τὰ ἐγκλήματα, ἐς τοσοῦτον
 αὐτῷ προσφέρεσθαι περὶ τῶν ἡμετέρων. Ταῦτα δὲ,
 οἶμαι, καλῶς εἶχεν αὐτῷ λέγεσθαι, ἢν μὴ τὸ Ἄργος
 παραλαβὼν, πόλεμον ἡμῖν περιφανῶς ἀπαγγέλλη.
 Ἐπειρᾶτο μὲν μέχρις αὐτῶν ταῦτα ἀν φέροιμεν, καὶ εἰ
 μὲν ἀνεχόμεθα, ἤδη χωρεῖν αὐτὸν καὶ ἐπὶ τὰ λοιπὰ
 ἀδεῶς· εἰ δὲ μὴ, ὑποχωρεῖν ἤδη ἐς ὅσον αὐτῷ ὑφ'
 ἡμῶν συγχωρεῖτο. Καὶ ἐν τούτῳ τὴν ἀπορίαν⁶² ποιη-
 σόμενος, οὐδὲν μέντοι ἦττον χωρήσων ἐπὶ τὸν πόλε-
 μον. Εἰ δὲ μὴ, λεγέτω μὲν μοι, καὶ πρῶτον ἐπὶ
 Πελοπόννησον ἀφικόμενος, τὴν τε Εὐβοίαν ἐπέστη
 ὀφόμενος, οἶω, καὶ ἐπὶ τὴν Εὐρίπου πόλιν. Καὶ ἐξιών
 αὐθις ἀπὸ Πελοποννήσου, καὶ τὸ δεύτερον ἤδη ἐλαύ-
 νων σὺν τοῖς πειρασόμενοις τοῦ πόρου, ἀφίκετο ἐς
 ὄψιν τῆς πόλεως, ὅπως ἀν τὴν προσβολὴν ποιήσαιο,
 ἐπιὼν ἐπὶ τὴν πόλιν. Καὶ ὁ μὲν Ἴππη διαβὰς τὸν
 Εὐρίπον συνίδει⁶³ ὅπως βᾶσιμά τε εἴη αὐτῷ προσβάλ-
 λοντι⁶⁴, καὶ εὐεπιχείρητα. Ταῦτα μὲν οὖν μὴ πο-
 λέμου τεκμήριά ἐστι περιφανῆ, ἀφ' ὧν ἀν τις αὐτὸν
 ἐπὶ τὸν πόλεμον παρασκευασάμενον ἀπὸ πολλοῦ δι-
 σχυρίσαιο, διαμάχομενον τοῖς οὕτως ἐπεικῶς βου-
 λευόμενοις; Ἀλλ' ἐπεὶ πόλεμος μὲν ἡμῖν κηρύττε-
 ται ἐκ πολλοῦ προῖων, τὰ μὲν ὑφ' αὐτοῦ⁶⁵ ποιού-
 μενος, ἀφαιρεῖται ἡμᾶς· τὰ δὲ καὶ διαβάλλων τοῦς
 ἐπιστάτας αὐτῷ, τὰ πρόσφορα ἐπιτηδεύει, καὶ κατὰ
 βραχὺ μεγάλα προσποιούμενος, ἀφνω ἀπαρασκευάσις,
 εἰ δύνασθαι, ἐπειπτεῖσιν, παραλαβὼν⁶⁶ ἅττ' ἀν αὐτῷ
 δύναμιν ἀξίχρεω περιποιήσαιο. Φημί οὖν, εἰ μὴ πό-

dos existimavi, cum videam etiam invitis et arma
 detrectantibus belli necessitatem imponi. Nam vide-
 mini mihi rempublicam planissime prodere, dum
 cunctamini arma in presentiarum adversus barba-
 rum capere. Siquidem hi qui apud vos non pauci
 primas tenent, monent, ne temere et odiose de re-
 bus adeo arduis consultetis: varum censent lega-
 tos mittendos ad barbarum super foedere exposu-
 lantes, ut qui injuste agat, foederum et jurisjurandi
 religionem abrupens; monendum quoque esse, ut
 pacem, quemadmodum convenit, observet, si ver-
 bis potius quam armis a cœptis eum deterreere possi-
 mus. Quod si his nihil apud barbarum effectum fue-
 rit, tum demum necessaria erit oratio quæ ad bellum
 barbaro inferendum nos in suffragia mittet. Oportet
 sane eos qui pericula reputant, ea inter se compa-
 rare: et quæ minora apparuerint, eligere. Eum qui
 suffragium fert, circa singula hanc sententiam te-
 nere convenit. Nam adversarii nostri aiunt, si bellum
 moverimus, urbes nostræ in continente, quæ spectat
 Ionium et Peloponnesum, necnon **292** reliquæ
 continentis urbes, haud habebunt quibus se susten-
 tent ad breve admodum tempus. Verum necessaria
 eos destituent: et peribunt, si periculum aliquod
 ingruerit. Præterea si prædicta regio mercibus fuerit
 exhausta, et despoliata, etiam deinceps et in nos
 damna maxima redundabunt. Quapropter bellum
 prolatandum est, et legatio mittenda, quæ ista
 efficiet. De legatione primo verba faciam. Nam cum
 legati nostri, viri prudentes et intelligentes, ad eum
 convenissent, eorum nullam rationem habuit: ve-
 rum fraudulentis et dolosis sermonibus usus, contra-
 ria, quam nos existimavimus, fecisse apparuit. Non
 itaque satis apud me constat, quidnam principalis-
 simum eorum super quibus ad eum venerant, coram
 eo expromere debeant, si denuo legationem susce-
 perint, quam illud: non, cum non suppetant vires ad
 bellum, velle legationibus rem gerere, et ad hunc
 modum injurias propulsare, et crimina dissolvere:
 adeo nos esse promptos et paratos pro ipsius ar-
 bitrio cum ipso agere. Hæc quidem honesta ratio
 est, dici posset: si non occupato Argo, jam ex
 aperto nobis bellum intentaret. Animos profecto
 nostros in hunc modum pertentat, quandiu tandem
 ista perpeti velimus. Si patimur, etiam ad reliqua
 confidenter et audacter procedet. Sin restiterimus
 fortiter, recedet quo per nos ei licuerit: et in
 trivio (quod aiunt) constitutus, bellum posthac
 omittet. Si secus fecerimus, vercor seram ali-
 quando pœnitentiam venturam. Ferunt barba-
 rum, ubi primum in Peloponnesum pervenisset,
 etiam Euboiam accessisse, visurum Euripi urbem.
 Egressus iterum Peloponneso, profectus est ut
 tentaret transitum, venitque in conspectum urbis
 eo animo, ut eam hostiliter aggredereur. Et qui-

Notulæ marginales.

⁶¹ In uno, Ἐβούλεσθε. ⁶² Καὶ ἐν τούτοις τὴν ἀπόπειραν. ⁶³ In uno, συνίδει. ⁶⁴ Προσβάλλοντι. Sic in
 uno, in ul. ut c. ⁶⁵ Αἱ. αὐτῷ. ⁶⁶ In uno παραλαβέσθαι.

dem ipse equo transvectus Euripum, speculabatur qua commode copis transire, et urbem oppugnare posset. Hæc profecto manifesta belli sunt signa, ex quibus satis quis probare potest, eum jamdudum decrevisse satis præparatum adversus adeo decenter deliberantes pugnare. Eo in bello, quod nuntiatur jamdudum adversus nos sumpsisse, strenue perget, quædam sibi subigens, nobisque auferens: quædam, præfectos culpans, subjiciet, et commodissima quæque sectabitur. Mox isti nemo se opposuerit, magna potentia succinctus, subito, si poterit, imparatos opprimit. Nam magnas sibi conflare poterit copias, cum non cesset plurimos suo dominio usque adjungere. Dicam igitur, nobis non fore bellum cum rege? Quidam, quod scio, vana spe semetipsos **293** et alios lactant, dicentes eum nunquam in nos aversurum belli tempestatem, neque nos nostro deturbaturum principatu, quamvis id ex facili posset. Quapropter a bello nobis temperemus, pacemque et tranquillitatem apprehendamus, nihil interim rei necessariæ oscitanter omittentes. Verum enimvero si ex prædictis jam plane apud omnes in confesso est, eum jamdudum nobis bellum indixisse, utrum nobis conducibilius et eligibilius fore judicatis, quietemne amplecti et regionem nostram nobis pati eripi: an ex aperto bellum inferentes, ostendere barbaro, quanta etiam nostra sit potentia, quantæque vires? Nam in manifestum si descenderimus bellum, eum ejusque insidias cavere poterimus armati, et satis instructi in omnem eventum, sedulo observantes quemnam castris locum capiat. An non is pro hoste tandem habendus est, qui insidiis regionem nostram præripere tentat, et duobus his excellit? Si felice et prospero rex utatur successu, Barbaris homines credunt se, ut amicos nonnihil lucri inde percepturos: sin autem mali nihil inde redundarit in barbarum... Si itaque hæc reliquis præstantiora sunt, quis adeo est cæcus, ut non cernat ea esse eligenda? sin cæcus, meliora habentes, quietem amplecti oportet. Illa namque nobis eligibiliora judico. Cunctationem aio multum multis per orbem damnosam esse: et nobis plurimum damni dedit, prodeuntibus imperium Græcos et Græcorum regem, quando barbarus infestos arietes Constantinopoli admovebat. Nam mercès nostræ plurimum ab Græcis juvabantur et augebantur. Deinde contempsimus et aversati sumus preces ducum Peloponnesiacorum, qui impensissimis precibus auxilium nostrum implorabant. Etiam per nostram socordiam vidimus et Peloponnesum ab isto rege devictam. Nuper admodum, cum Illyriorum rex nostrum auxilium suppliciter oraret, et lati auxilii non mediocrem gratiam se relaturum promitteret, cum ab Turcis crudeliter necari passi sumus. His sigillatim in hunc modum a nobis pro-

λεμον εἶσθαι ἡμῖν πρὸς τοῦ βασιλέως, ὑπισχνοῦν-
τα τοῦτον, μὴ ἀναιρεῖσθαι φάσκοντες τὸν πόλεμον,
καὶ μηδὲ ⁶⁷ παραιρούμενον τῆς ἡμετέρας ἀρχῆς,
ἂντ' ἂν δοκοῖη βῆδία προσχωρῆσαι αὐτῷ, πᾶλεμον
μὲν μὴ ποιεῖσθαι, ἡσυχίαν δὲ ἄγειν, μηδοτιοῦν αὐτῷ
τῶν δεόντων προῖσχομένους. Εἰ δὲ πάντες τοῦτον
ξυνομολογοῦσι δῆπου ἡμῖν ὡς πολεμημένον, ἕκαστα
πάντων πρόσθεν ἀποπειρώμενος οὐ παύεται, πρό-
τερα τούτων αἰρετώτερα ἡμῖν, ἡσυχίαν μὲν ὑμᾶς
ἀγοντας ἀφαιρεῖσθαι τὴν χώραν, καὶ ὡς πολεμή-
σαντας αὐτῷ, ἢ πόλεμον ἐμφανῆ αὐτίκα καθιστα-
μένους, ἐνδείκνυσθαι αὐτῷ τῆς ἡμετέρας δυνάμεως
ἔσα ἐχώρει; ἐν γὰρ τῷ πολέμῳ καὶ φυλάττεσθαι
αὐτὸν ἔξεστιν, ἐκ τοῦ φανεροῦ παρασκευαζομένους,
καὶ ἐπιτηροῦντας αὐτὸν ⁶⁸ στρατεύσεται ἢ πει-
ρώμενον ἐκ τοῦ ἀφανοῦς, ἀφαιρεῖσθαι τὴν χώραν
ἡμῶν, μὴ προσφέρεισθαι ὡς πολεμῷ, δυοῖν ἐν τούτῳ
προέχοντι; Ἦν μὲν ἀποβαίῃ αὐτῷ κατὰ γνώμην
ἐπιχειροῦντι, πιστεύουσι τε αὐταῖς ὡς φίλοις, φέ-
ρεσθαι τοῦτό οἱ κέρδος. Ἦν δὲ μηδὲν τι κακὸν ἀπὸ
τούτου ξυμβαίῃ αὐτῷ... Εἰ μὲν οὖν ταῦτα ἀμείνω,
⁶⁹ αἰρεῖν ἂν πρὸ τῶν ἄλλων δεῖαι ταύτη. Εἰ δὲ μὴ,
ἀμείνω ἄλλα ἔχοντας, ἡσυχίαν ἀνέχεσθαι, ἐκεῖνα
ἔστω ἡμῖν αἰρετώτερα. Τὴν μέλλησιν φημι ἔγωγε
μέγα μὲν βλάβαι, καὶ πολλοὺς τῶν κατὰ τὴν οἰκου-
μένην, καὶ ἡμῖν ἐν τῷ παρόντι, μεγάλην ⁷⁰ ἐπήνεγκε
βλάβην, προῖεμένους τὴν ἀρχὴν, ὅτε ἐπολιορκεῖτο
Κωνσταντινούπολις, Ἑλλήνας τε καὶ Ἑλλήνων βα-
σιλέα, ἀφ' ὧν τὰ τε ἐμπόρια ἡμῖν μεγάλα ἐπήγε
αὐξανόμενα· μετὰ δὲ διαπρεσβευσόμενων τῶν Πε-
λοποννήσου ἡγεμόνων, ὥστε τιμωρεῖν σφίσι πολεμου-
μένοις, περιεῖδομεν τὴν τε Πελοπόννησον ὑπὸ τῷ
βασιλεῖ τῷδε ἀνάστατον γενομένην. Καὶ ἄρτι δὲ τοῦ
Ἰλλυριῶν βασιλέως κελεύοντος ἀμύνειν αὐτῷ, καὶ
χάριν κατατίθεσθαι οὐ μικρὰν τῆς βοηθείας ἕνεκα,
περιεῖδομεν καὶ αὐτὸν διαφθαρέντα ὑπὸ Τούρκων.
Τούτων ἕκαστα ὑφ' ἡμῶν προῖεμένων αἰσχύνην φέ-
ρει καὶ ὄνειδος ἐς τοὺς ἄλλους τοὺς κατὰ τὴν Εὐρώ-
πην, ὡς τῶν ἐμπορίων ἕνεκα, καὶ αἰσχροῦ κέρδους,
προῖεμεθα γένη ὁμότροπα ὑπὸ τοῦ βασιλέως τοῦδε
φθειρόμενα. Ξυνελόντα δὲ ὡς ἔνεστι φάναι, εἰ μὲν
τοῖς Παίσιον αὐτίκα συνθέμενοι ἅμα πόλεμον ἀνε-
λώμεθα, ἔσται ἡμῖν καρποῦσθαι τοῖς ἡμετέροις· εἰ
δὲ ἀνεχόμενοι ἡσυχίαν ἄγωμεν, ἐν βραχεῖ ἠψεσθε
ἀπαρασκευοῦς ἐπιθέμενον, ἀφαιρητομένους τὴν χῶ-
ραν, ὅση αὐτῷ ἄμορος οὔσα τυγχάνει. Δοκεῖ οὖν,
ἐμοὶ πρέσβεις τε ἐπὶ Παίονας πέμπειν, καὶ χρήματα
καὶ αὐτοὺς πληροῦντας νῆας ἐπὶ ταῖς οὖσαις ἡμῖν
ἄλλας ἔσας ἂν δυναίμεθα. Συμπαλαμβάνειν δὲ
καὶ τὸν μέγαν ἀρχιερέα ἐπὶ τὸν πόλεμον τόνδε,
ἡγεμόνα τε τοῦ παντὸς ποιουμένους. Τὴν δὲ Πελο-
πόννησον ἀποστήναι πειρῆσθαι. Εἰ γὰρ τῶν ἡγε-
μόνων τῷ ἐτέρῳ ἀφρασηκότι ἀπὸ τοῦ βασιλέως, καὶ
μετρίως ἔχοντι βίου, συνείποντο ἐς τὴν ἀπόστασιν
ἐλθόντες οἱ Πελοποννήσιοι, οἱ μὲν ἐκλιπόντες τὴν

Notulæ marginales.

⁶⁷ Ἀφαιρούμενον. R. ut in c. ⁶⁸ Στρατεύεται. R. ut in c. ἢ πειρωμένου αὐτοῦ ἀφ. ⁶⁹ Hic pauca deesse videntur. R. ut in c. αἰρεῖσθαι. ταῦτα. ⁷⁰ ἐπήνεγκε. Sic etiam R.

πόλιν, οἱ δὲ ἐς πᾶν τοῦ κακοῦ ἀφικόμενοι, πολλῶν
 δὲ μᾶλλον ἐποικντο δύνάμιν τε ἀξιόχρως διὰ θαλάτ-
 της ὄρωντες, καὶ κατ' ἡπειρον κομίζουσιν τῶν ἱππέων
 ὀπλίτας τῶν Ἰταλικῶν ἐς διασχίλους. Πέμπεσθαι δὲ
 ἐς Πελοπόννησον καὶ τοὺς ἐν τοῖς ἐγκλήμασι Κρή-
 τας ἐπὶ διαλύσει τῶν ἐγκλημάτων. Ταῦτα δὲ ἐπά-
 γοντας ὑμᾶς ὄρωντες δέχονται τε αὐτίκα, καὶ μετα-
 στάντες ἐφ' ἡμᾶς, παρέξουσιν ὑποχείριον τὴν Πε-
 λοπόννησον. Ἀφ' ἧς ἐστὶ ἡμῖν ταμιεύεσθαι τῇ
 ἐκείνου χώρα, καὶ εἰσοδὸν ἰκανὴν ἀπορῆρασθαι. Ταῦτα
 δὲ συνθεμένους τοῖς Παίοσιν, ἐκείνους μὲν ἀπὸ τοῦ
 Ἰστρου, ἡμᾶς δὲ ἀπὸ τῆς Πελοποννήσου ὠρμημέ-
 νους, ἐπιχειρεῖν τῇ ἐκείνου ἀρχῇ. Καὶ μὴ καθεζο-
 μένους περιορᾶν τὴν χώραν ἡμῶν θηουμένην, καὶ
 ἐς ἀνδραποδισμόν τοὺς ὑπηκόους ἡμῶν ἀγομένους,
 ἀναγκασθῆναί ποτε ἐλέσθαι σφίσιν αἴρεσιν τινα ἄλ-
 λην, τραπεζομένους ἐς τὸν πόλεμον.

danda est, ut Peloponnesus ad defectionem sollicitetur. Et id quidem in proelivi est; si enim al-
 terum de ducum numero, qui descendit ab rege, tenuem agentem vitam Peloponnesiaci secuti sunt, cum qui-
 dam desererent urbes, alii vero in summa venirent pericula, quid futurum creditis, si viderint tantas
 copias terra marique adversus barbarum adventare? Censeo insuper equites et armatos Italicos his mille
 mittendos in Peloponnesum. Cretensibus quoque venia et criminum abolitio danda est: Hæc ubi
 nos agere viderint, continuo ad nos transitionem facient, et Peloponnesum subjicient, unde licebit
 negotia regi facessere. Nam ab Peloponneso commodius in ejus regionem dabitur accessus. Si igitur
 societatem coiverimus cum Pannonibus, Pannonibus ab Istro, nos ab Peloponneso Barbari regio-
 nem populabimur. Nec pressis, quod aiunt, sedentes manibus, negligemus regionem nostram vastari
 et subditos nostros Turcorum mancipia fieri. Verum his tandem auctores erimus, ut aliquando aliud
 consilium capient, et armis barbaro fortiter resistere instituant.

Ταῦτα εἰπόντος τοῦ Βίκτωρος, συνέπαινοι τε ἐγέν-
 οντο καὶ οἱ πλείους ¹¹ ἐν αὐτῷ. Ἰσοπαλεῖς δὲ αἱ
 ψῆφοι οὔσαι, ὅμως ἐπεκράτησαν αἱ τὸν πόλεμον
 ἀπαγγέλλουσαι. Μετὰ δὲ αὐτίκα ἐδόκει πρέσβεις
 μὲν ἐς τὴν μέγαν ἀρχιερέα πέμπειν, καὶ ἐπὶ Παί-
 ονας αὐτίκα πρέσβεις πέμπειν ὡσαύτως, χρήματα
 ἔχοντας. Οἱ μὲν οὖν πρέσβεις ἀφικόμενοι ἐς τὸν
 ἄκρον ἀρχιερέα, ἔλεγον τὰ καθήκοντα τοῖς Οὐνε-
 τοῖς, ὡς ἐν καιρῷ πάνυ εἴη ἅμα αὐτοῖς τὸν πόλε-
 μον ἀναιρούμενον τοῖς Βάρβαροις διαπράττεσθαι,
 ἅτ' ἂν αὐτῷ καὶ πρότερον ἐν Μαντύῃ ἐπετήδευτο.
 Ὁ δ' ἀρχιερεὺς ὑπολαθὼν ἔλεγεν, ὡς ἀναγκαῖον πρῶ-
 τον αὐτὸν τὸν μικρὸν Βάρβαρον ἐκ μέσου ποιῆσθαι,
 εἴθ' οὕτως ἰέναι καὶ ἐπὶ τὸν μέγαν ἠσημαίνων τὸν
 Ἀριμίνου ἡγεμόνα, πρὸς ὃν πόλεμος ἦν αὐτῷ, διενε-
 χθέντα ἐπὶ τρόπῳ, ὃν παραλιπεῖν ἄξιον. Διὰ δὲ
 ταῦτα αἰτίαν ἐπιφέρων τοιαύτην, ἐπολέμει. Καὶ
 οὕτω μὲν ὁ ἀρχιερεὺς διεκρούσατο τοῖς Οὐνετοῖς,
 ἔχων ἐμφύλιον οἰκεῖον πόλεμον· μετὰ δὲ οἱ ἐπὶ
 Παίονας πεμφθέντες, ὥστε ἐπὶ τὸν πόλεμον παρα-
 λαμβάνειν, ἐς θῆψιν ἐλθόντες τῷ βασιλεῖ Παίωνων, καὶ
 τῇ συγκλήτῳ, ἔλεγον τοιάδε· Ἄνδρες Παίονες,
 ἑρᾶτε ὃ ὑμεῖς τὴν Τούρκων βασιλείας δύνάμιν, ἣ
 προσχώρησεν, ὡς δυναστεία μὲν τοὺς ἐν τῇ οἰκου-
 μένῃ ὁμοφύλους ἡμῖν κατεστρέψατο. Καὶ ἡμῶν δὲ
 τὴν χώραν ὡς ληϊζόμενοι, ἀνδραπόδων τὴν τε Ἀσίαν
 καὶ Εὐρώπην ἐνέπλησαν. Καὶ τὸν γε Ἰστρὸν αἰεὶ
 διαβαίνοντες, θηροῦσι τε τὴν χώραν, καὶ ἐπικαίουσιν.

ditis, non possumus infamiam apud reliquas per
 Europam gentes effugere, quin dicant, nos merca-
 turæ et turpis lucri avidos neglexisse gentes eo-
 rumdem nobiscum morum, ejusdemque religionis :
 et quasi spectasse, ut caderent Turcorum Marte.
 Proinde, ut ad pauca redeam, si adjuncti Pannonibus
 arma arripuerimus, nostris nobis frui licebit. Quod
 si cunctati et quietem secuti fuerimus, brevi vide-
 bimus eum imparatos oppressurum, et extorturum
 nobis regionem **294** nostram, qua ei finitima est.
 Consulo igitur, ut legatos cum magna pecuniæ
 vi ire jubeamus ad Pannonibus. Præterea, ut præter
 naves quæ nobis præsto sunt, etiam alias quot-
 quot possumus, impleamus militibus. Nec etiam
 prætereundus est pontifex maximus, qui, quoquo-
 modo fieri potest, in belli societatem adhibendus, et
 totius belli dux declarandus est. Ad hæc, opera

Victor, hujuscemodi oratione habita, plurimos in
 suam sententiam traxit. Calculi autem cum pro-
 pmodum utrinque essent æquales numero, vicere
 tamen, quia aliquanto plures erant, qui bellum
 nuntiabant. Secundum hæc decretum factum est,
 ut legati abirent ad pontificem magnum, et alii
 porro ad Pannonibus ablegarentur cum magna pe-
 cuniæ vi. Legati venientes ad pontificem maxi-
 mum, dixerunt quæ Venetos dicere æquum erat,
 videlicet tempus nunc instare, et monere, ut una
 cum ipsis bellum adversus Barbaros capesseret,
 quemadmodum Mantuæ convenisset. Pontifex re-
 spondens inquit: Necesse est ut prius impium et
 consceleratum minoremque Barbarum e medio
 tollam. Deinde diis bene monentibus proficiscar
 contra magnum Barbarum. At intelligebat Arimini
 ducem, cum quo bellum ea tempestate gerebat.

Verum causam ejus belli nunc omisisse satius est.
 Legati, qui ad Pannonum animos conciliandos,
 ut prompti sequerentur in Turcicam expeditio-
 nem, missi erant, prodeuntes in **295** conspectum
 regis Mathiæ, in frequenti senatu hujuscemodi
 orationem exorsi sunt: Viri Pannonibus, utique
 cernitis Turcorum regis potentiam quo evaserit.
 Eos qui in orbe Christiano ejusdem nobiscum et
 fidei et gentis sunt, suum imperium suscipere
 coegit. Ex regionibus nostris prædas agens, Asiam
 et Europam mancipiis nostris replevit. Istrum præ-

Notulæ marginales.

¹¹ In uno des.

terea frequenter transgrediens, regionem popula-
tur, agrosque urit. Itaque si nos audieritis, Barba-
rus non amplius traficiet Istrum, ut vestram
regionem impugnet. Nam manifestum esse reor
omnibus, si modo vires intellectus seu mentis
intenderint, fore, si vos Istrum transmiseritis, et
in ejus regionem hostili animo fueritis ingressi,
ut maximum tumultum in ejus regione concitetis,
resque ejus planissime conturbetis. Turcus, ut li-
quido constat, Græcos debellavit, et eorum regio-
nem suo dominio adjecit. Triballorum regionem,
et universam Peloponnesum sui juris fecit. Tra-
pezuntium regem domuit, ejusque regione potitus
est. Daciæ ducem dedit. Illyricorum regionem
misere evastavit; eorumque regem, virum æquum
et modestum, cepit et occidit. Eum igitur, qui
brevis admodum tempore tot principatus et poten-
tatus demolitus est, quid porro facturum cre-
ditis? Haud quieti et ignaviæ se corrupendum
tradet, verum finitimos armis appetet, eorumque
regiones suæ adjunget. Nec moras nectendo sede-
bit; verum illico in finitimos arma vibrabit. Nunc
igitur nec vobis bellum parcat. Nam conabitur
universis suis copiis fretus, in regionem vestram
impetum facere, et ex ea hominum aliarumque
rerum prædas agere, principes vestros turpissimæ
neci tradere haud cunctabitur. Nam animus ejus
semper est implacabilis erga nostros, et erga om-
nes eos qui Christianæ religioni acquiescunt. Præ-
terea parum pacatum animum gerit erga eum qui
se benevolum et benignum offert. Haud enim vos
præterit, quid fecerit Vladislao principi vestro.
Verum enimvero veniam hic meretur Turcus; si-
quidem Vladislaus in prælio captus interiit. Sed
quid mali passus est, aut quamnam injuriam ac-
cepit ab Davide Trapezuntis rege, et ab Illyriorum
et Lesbi duce, necnon ab reliquis quos omnes
crudeliter necavit? si itaque contractis copiis in
ejus regionem irrueritis, certe brevi spiritus ejus
generosos, quos contra Pannoniam concepit, con-
tuderitis. Sin autem patienter quæ ab rege infe-
runtur, sustinueritis, transgredietur is universi
exercitus robore ad vos. Vereor quod si deinde
semel aberraveritis, **296** et parum feliciter con-
tra eum pugnaveritis, ut universa Pannonia in
ejus dittonem cedat, et vos crudelissime perdat.
Venetis, cum dicendi finem fecissent, in hunc
modum respondit Pannonum rex: Viri Veneti,
sane recte dicitis, et videmini in plurimis esse
viri non admodum imprudentes, nec solum in iis
quæ ad quotidianæ vitæ usum spectant; verum et
in his quæ publicam aliquando de rebus necessa-
riis consultationem postulant. Parum autem re-
cordamini, ut videre videor, quod sæpius vos
cohortati sumus, ut una nobiscum expeditionem
sumeretis contra Turcos; verum cohortationem

Ἄς δὲ αὐτὸς ὁ Βάρβαρος, οὐκ ἔτι διαβάς τὸν
Ἴστρον, περὶ τῆς ὑμετέρας αὐτῶν τὸν ἀγῶνα
ποιεῖται, δὴλὰ ἐστὶ λογιζόμενος ὑμῖν, ὅτι ἐπὶ τὴν
ἐκείνου διαβαίνοντες, ἐς θόρυβον ἐτίθεσθε αὐτοῦ τὰ
πράγματα. Νῦν δὲ τοὺς τε Ἑλληνας καθελών, καὶ
Ἑλλήνων βασιλέα. Μετὰ δὲ τὴν Τριβαλλῶν χώραν
ὑφ' αὐτῷ ποιησάμενος, καὶ Πελοπόννησον καταστρε-
ψάμενος σύμπασαν, καὶ βασιλέα Τραπεζούντος
παραστητάμενος, καὶ τὴν τε χώραν αὐτοῦ ἐπαγώ-
μενος, μετὰ δὲ ἐπιστήσας ἄρχοντα τῆς Δακίης, καὶ
τὴν Ἰλλυριῶν χώραν δηωσάμενος, καὶ ἐλὼν ἄμα
καὶ τὸν βασιλέα, ἄνδρα ἐπιεικῆ καὶ μέτριον, ἐν
βραχεῖ οὕτω χρόνῳ, τοσαύτας δυναστείας καθελών.
Τί ἔτι οἴεσθε αὐτὸν τοῦ λοιποῦ παιήσειν; Καθεστή-
σεται μὲν οὐδαμῶς, ἀλλ' ἐπὶ τοὺς ὁμόρους τούτων
ἐλαύνων, πειράσεται τὰς αὐτῶν γινόμενας ὑφ' αὐτῷ
ποιεῖσθαι, ὡς ἂν δύναίτο τάχιστα αὐτοῖς προσφερέ-
μενος. Νῦν δὲ ἤκει καὶ ἐφ' ὑμᾶς οὐχ ἥμιστος ὁ πόλε-
μος, καὶ παντὶ σθένει πειράσεται διαβαίνων, τὴν
τε χώραν ὑμῶν ἀνδραποδίζεσθαι, καὶ τοὺς ἄρχοντας
αἰσχίστῳ ἐλέθρῳ διαφθεῖραι. Οὐ γὰρ ἂν ψυχὴν
αὐτοῦ ἐστὶ διαλλάττειν ἐς τοὺς ὑμετέρους τε καὶ
ὑπὸ τὴν ἡμετέραν θρησκείαν ὄντας. Ἄλλ' ἀμεί-
λιχτος πάμπαν τυγχάνει ὧν ὁμοίως παντὸς, τῷ τε
εἰ ἐπιεικῶς φερομένῳ. Πυθάνεσθε γὰρ δήπου οἶα
τὸν Λαδίσλαον βασιλέα πρότερον ἄρχοντα ἐποίησε.
Κάν τούτῳ μὲν ἰσως συγγνώμην ἔσχεν ἐαυτῷ ἐν
μάχῃ ἀλόντα ἀπεκτονῶς· τὸν δὲ γε βασιλέα Λαδίδ
Τραπεζούντος, καὶ Ἰλλυριῶν, καὶ Λέσβου ἡγεμόνα,
τοὺς τε ἄλλους, τί χαλεπὸν ὑπ' ἐκείνων παθῶν,
διαφθείρει αἰεὶ ὁμοῦ πάντας; Εἰ μὲν οὖν παρα-
σκευάσεσθε ἐπὶ τὴν ἐκείνου χώραν ἐλαύνειν¹¹, τὴν
πόλεμον ποιήσεσθε, τάχα ἂν τι ἐπικουφίζοιτε καὶ
τὴν ἐπὶ ταῦτα ἐσομένην ὀρμὴν αὐτοῦ ἐς τὴν Παιο-
νίαν· εἰ δὲ ἀνέχεσθε τοιαῦτα πάσχοντες, διαθήσεται
δὲ ἐκεῖνος παντὶ τῷ στρατῷ, δέδρικα μὴ σφαλέντες
ἄπαξ, τάδε πάντα ὑπ' ἐκείνῳ γένηται, καὶ ἡμεῖς
κάκιστα ἀπολέσει. Ταῦτα εἰπόντων τῶν Οὐνετῶν ὁ
βασιλεὺς Πασιόνων ὑπολαβὼν, ἔλεγε τοιάδε· Ἄνδρες
Οὐνετοὶ, εὖ τε λέγετε, καὶ δοκίμῳ πρὸς πολλὰ¹²
ἄνδρες εἶναι οὐκ ἀξύνετοι, ἐς τε τὰ ἄλλα τοῦ βίου,
καὶ ἐς τὰ δέοντα αὐτοῖς λογιζέσθαι. Ἐκεῖνο δὲ οὐ
δοκίμῳ ἡμῖν μεμνησθαι, ὡς τὸν ἐπὶ τῶν Τούρκων
πόλεμον συμπαραλαμβάνομεν πολλάκις ὑμᾶς, καὶ
οὐκ ἠθελήσατε τιμωρεῖν, παρακαλοῦντος ἄμα καὶ
τοῦ μεγίστου ἀρχιερέως. Ἄλλ' ἐσπένδεσθε τῷ βαρ-
βάρῳ, καὶ ἡμῶν λόγον οὐδένα ἐποιήσατε. Ἐφάσκατε
δὲ, ὡς οὐκ εὐχότα ὑμῶν προσδεόμεθα, κελεύοντες
ἐπαμύνειν, μηδενιοῦν χαλεπὸν ἐπιδόντες ὑπὸ τοῦ
βαρβάρου. Καὶ ἡμεῖς δὴ οὕτω πολλάκις τὸν Ἴστρον
διαβάντες, ἀνήκασθε ἐπεπόνθαμεν. Καὶ πρῶτον
μὲν Λαδίσλαος ὁ τῆσδε τῆς χώρας βασιλεὺς ἐτελεύ-
τησεν, ἀνὴρ γενόμενος ἀγαθός. Τὸ δεύτερον αἰθεῖς
πολλοὶ τε ἄμα καὶ ἀγαθοὶ, ἐν Κοσσῶν τῆς Τριβαλ-
λῶν χώρας, οἱ μὲν ἐν τῷ πολέμῳ ἀπέθανον, οἱ δὲ
καὶ ἐάλωσαν ὑπὸ Τούρκων. Ταῦτα μὲν τοι ὑμῖν ἐν

Notulæ marginales.

¹¹ In uno, ἐλαύνοντες. ¹² In uno, πολλῶν.

τῷ παρόντι ἐπιμεμφόμεθα· τιμωρεῖν δὲ ὑποδεχόμεθα αἰτίκα μάλα διαβάντες τὸν Ἰστρον, ἐς ὃσον ἐγγωρεῖ ἐν τῷ τοιῷδε βλάβαι τὴν χώραν τοῦ βαρβάρου. Ἦρος δ' ἐπιγενομένου στρατευσόμεθα ἐπὶ τὴν ἐκείνου, πειρασόμενοι ὡς ἂν δειῶ ὁ Θεός. Χρεῶν δὲ καὶ ὑμᾶς ἅμα ἐσθάλλοντας ἐς τὴν Πελοπόννησον βλάπτειν πειρᾶσθαι, ὅσα ἂν δύνασθε. Ὡς ἂν ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν χωρίων παρέχοιμεν αὐτῷ πράγματα ἐργαζόμενοι, ἐς ἐγγυτάτω ἴοιμεν τῆς γνώμης, ἑμοῦ δὲ ἴ ἐγχειρίσαι περὶ τὸν πόλεμον. Ταῦτα εἰπὼν, καὶ παρασκευασάμενος τὰ χρήματα ἐδέξαστο ἐς δισμυρίου καὶ πεντακισχιλίους χρυσίνους. Οὗτος μὲν οὖν οὕτω παρεσκευάσατο ἐς τὸν πόλεμον.

bellum, continuo transeuntēs Istrum: et quantum possimus, evastantes regionem Barbari. Appetente vere bellum iudicemus regi: quod quantum Deus nobis opis dederit, summa fortitudine goremus. Ceterum et vos simul irrumpere in Peloponnesum, et molestos esse, quantum licuerit, regi oportet, ut in hunc modum ab utraque regione negotia ei facessamus, et pari animo utrique bellum aggrediamur.

Συναγείρας δὲ στράτευμα ἐς δισμυρίου καὶ πεντακισχιλίους, τὸν Ἰστρον τε διαβάς, ἐδήρην τὴν βασιλέως χώραν. Καὶ ἐπιτειχισμὸν τῇ Μπελογράδῃ ὁ Σαβατίνης ἐτείχισεν, ὅτε τὴν Παιονίαν ἐληΐζετο, καὶ φρουρὰν ἐγκαταλιπὼν ἐν αὐτῇ, ἄνδρας τῶν βασιλέως θυρῶν, ἀπήλαυσε. Τοῦτο μὲν δὴ τὸ ἐπιτειχισμὸν ὅν ἴ μάλιστα τῇ πόλει, ἐπελάσας, ἐπολιόρχησε· μετὰ δὲ ἐπιδραμῶν τὴν βασιλέως χώραν, ἔσπε ἐπὶ Σάβθαν, καὶ ἀνδραποδιτάμενος τὴν χώραν, Τριβαλλούς τε ἅμα καὶ Τούρκους, ἀπήλαυσε τὰ ἔμπαλιν γενόμενος ἐπ' οἴκου. Λέγεται δὲ ἀπενέγκασθαι ἀνδράποδα ἅμφι τὰ δυσμύρια. Καὶ τὰ μὲν τῶν Παίωνων οὕτως ἐγένετο· Οὐνετοὶ δὲ, ὡς καὶ τοὺς Παιονιάς σφισσι συμμάχους παρελάμβανον, πληρώσαντες τριήρεις πέντε καὶ τριάκοντα, καὶ ναῦς τε ἅμα ὑψηλάς δυοκαίδεκα, ἐπλεον ἐπὶ Πελοπόννησον. Καὶ ὀπλίτας μὲν Ἰταλοὺς, ἱππέας δισχιλίους, ἐμβάλόντας ἐς τὰς ὑψηλάς ναῦς, διεπόρθμευον ἐς τὴν Πελοπόννησον· μετὰ δὲ στρατηγὸν εἶλοντο, ἄνδρα ἐπίσημον τῆς Λαυρεδάνων οἰκίας, ἐπιτρέψαντες αὐτῷ τὰ πράγματα, καὶ ἐς τὰς παραλλοὺς τὰς τε ἐς τὸν Ἰόνιον, καὶ ἐς τὸ Αἰγαῖον, ἡγεμόνα κατεστήσαντο, κύριόν τε ποιησάμενοι, διαθέειν ἢ ἂν αὐτῷ δοκοίη ἐς τὸν πόλεμον ἀριστα εἶχειν. Ἀπὸ δὲ τῆς Κρήτης κήρυγμα ἐποίησαντο τοῖς ἐπὶ τῶν ἐγκλημάτων ἐς τοὺς χώρους καταφυγοῦσιν, ἵνα θάρροῦντας ἐς τὸν πόλεμον. Ἐγένοντο δὲ συλλεγόντες ἅμφι τοὺς τετρακισχιλίους, καὶ ἐς τὴν Πελοπόννησον διεπόρθμευσαν, καὶ τοὺς τε Πελοποννησίους παρώτρυναν ἴ ἀφιστάναι ἀπὸ βασιλέως. Καὶ οἱ Πελοποννήσιοι δεινῶς δεδιότες, πρόσεφερον λόγους, τὸν τε Ἰσθμὸν τειχιζέειν, ὡς ταύτῃ ἀποληψόμενοι τοὺς ἐν ταῖς πόλεσι βασιλέως νεηλυδίας, καὶ ἀπογνόντας παραδωσαμένους σφᾶς, ὥστε ἀπαθοῖς ἀπίεσαι. Ἡ μὲν οὖν Λακωνική, καὶ τὸ Ταίναρον, καὶ οἱ ἅμφι Ἐπίδαυρον, ἀπίστησαν αὐτίκα ἐπιόντων τῶν Οὐνετιῶν· καὶ οἱ Ἀρκάδες,

A nostram admittere recusastis, quamvis ad eandem rem etiam pontifex maximus vos cohortaretur. Fœdus pepigitis cum Barbaro, nostrique nullum respectum egistis. Ad hæc vestra oratio erat, nos parum honeste agere, jubentes vos arma contra Barbarum arripere, cum nullæ tamen ejus in vos existent injuriæ. Nos igitur sæpius trajecimus Istrum, et maximas clades accepimus. Primo quidem Vladislaus rex noster in expeditione Turcica occubuit, cum fuisset vir optimus. Deinde iterum multi et boni viri in Cosobo regionis Triballorum, partim cæsi, partim capti sunt ab Turcis. Hæc quidem hætenus vobis exprobrare libuit. Cæterum parati et prompti sumus una vobiscum suscipere bellum, continuo transeuntēs Istrum: et quantum

possimus, evastantes regionem Barbari. Appetente vere bellum iudicemus regi: quod quantum Deus nobis opis dederit, summa fortitudine goremus. Ceterum et vos simul irrumpere in Peloponnesum, et molestos esse, quantum licuerit, regi oportet, ut in hunc modum ab utraque regione negotia ei facessamus, et pari animo utrique bellum aggrediamur.

B His dictis, accipiebat viginti quinque millia aureorum. Quibus acceptis, accingebatur ad bellum, comparans exercitum qui complectebatur viginti quinque millia virorum. Transgressusque Istrum, regis regionem populabatur. Sabatinæ murum Belgrado objecerat, quo tutior esset cum ex Pannonia prædas ageret; in quo relinquens præsidium virorum de Janis abiit. Hunc igitur murum quam proxime ad urbem accedens oppugnavit et diruit. Dehinc incursionem faciens in regis regionem usque ad Savum, et mancipiorum prædas agens, pulsis Triballis et Turcis, domum reversus est, vehens circiter viginti millia mancipiorum. In hoc statu res Pannonum erant. Veneti, cum Pannonæ in belli societatem venissent, impleverunt triremes triginta quinque, et naves alias duodecim; quibus 297 confisi, contenderunt in Peloponnesum. Multos armatos et equites bis mille imposuere in naves alias, et transfretarunt in Peloponnesum. Ad id bellum crearunt ducem virum illustrem Jacobum de familia Lauredanorum, cui etiam imperium in maritimas regiones dederunt, videlicet in eas quæ Ionium et Ægeum respiciunt. Huic plenam rerum gerendarum potestatem permittunt, nempe ut ad eum modum bello utatur, quo sibi res Venetorum optime habere viderentur. Edictum missum est in Cretam, ad eos qui capitalibus criminibus irriti, ad ea loca confugerant, ut audacter, nihil metuentes, in hanc expeditionem venirent. Hi erant numero in unum collecti quater mille; et in Peloponnesum trajecerunt, ut Peloponnesiacos ad defectionem ab rege impellerent. Verum Peloponnesiaci magna in formidine constituti, inter se varia collocuti, statuerunt Isthmum muro circumvenire, ut eo modo peregrinos regis, qui in urbibus erant, interciperent. Peregrini namque

Notulæ marginales.

¹⁶ In uno, διαχαιρ. ¹⁷ Ἐγγύς, aut simile quid adest. R. ut in c. ¹⁸ In uno, ἐπαρῶντο.

Jam desperarant (ut qui semetipsos proditos crederent) se posse illæcos et salvos præsentem necessitatem effugere. Laconia, quæque Tænarum et Epidaurum (15) tenebant, necnon finitimi illico accedentibus Venetis ab rege desciverunt. Hos secuti sunt Arcades et Pellenenses. Peloponnesi præfectus in Leontia (16) Megalopolis moratus, expectabat rei eventum. Nuntium ad regem dimisit qui nuntiaret Venetos in armis esse, et regionem ad defectionem sollicitare. Veneti terra marique ab Nauplio properabant Argos; quam urbem aggressi oppugnabant; oppidani conabantur transitionem facere. Erant in ea urbe peregrini milites regis quinquaginta una cum duce suo: qui, conditionibus quibusdam imcercedentibus, se Venetis dedidere, quos possi sunt abire inviolatos et incolumes. Hoc modo isti exitium imminens evaserunt. Veneti Argo urbi, quæ in ditionem venerat, præsidium imposuerunt, relicto ibidem et duce. Ubi hujusmodi casus Venetis accidit. Ut enim potiti sunt Argo, subvicerunt auxilium duce Hieronymo de familia Bernardorum; cui præceptum erat, ut per litus auxiliares ducens, pergeret Argos. Is, contempto imperio magistratus, auxiliare agmen ducit per mediterraneam regionem, iter faciens per radicem montis. Ibi tum Turci, locum insidiis præoccupantes in itinere quod fert Argos, submittentesque viros centum, expectarunt, si qua occasio daretur ulciscendi Argivos. Ut conspicati sunt Hieronymum iter metiri per mediterraneam regionem, prævenierunt montis radicem; et occupantes litus, Venetorum auxiliares in medio conclusere. Hinc ex insidiis exsurgentes, Venetos continuo in fugam conjecere, **298** cæsis ducentis, totidemque captis. Hieronymus fuga evasit impendens discrimen. Ingressus autem navem, quæ forte eo appulerat, dicebat se ab duce Veneto advenisse, ut proficisceretur in Æginam. Ut in Æginam venit, nautam navem solvere et cursum in Euboiam dirigere jubet. Dehinc egressus est in Atticam, et inde ad regem iter flexit. Is haud multo post reversus ad Venetos, graves pœnas spreti et contempti Imperii dedit.

Græci qui erant in Peloponneso, et Albani, necnon Rhasicus, et Petrus Claudus, haud cessabant consulere Venetis, ut Isthmum muro includerent. Hoc enim facto, aiebant Peloponnesiacos illico defecturos ab rege, et ad Venetos transitionem facturos. Nam plurimum momenti ad defectionem, rem eam habere. Visum est igitur ut cum universis copiis opus aggredierentur, Isthmumque obstruerent, an vel isto modo ad defectionem inclinaturi essent Peloponnesiacorum animi. Advenientes ad opus prædictum, lapides et saxa congerebant, opusque incredibilem in morem brevi crescebat. Et tementes animos Peloponnesiacorum, periculum faciebant, si et Corinthum ad defectionem

καὶ Ἑλληνας. Ὁ δὲ Πελοποννήσου ὑπαρχος, ἐν Λιοντίῃ τῆς Μεγαλοπόλεως διατρίβων, ἐσκόπει ἢ ἕκαστα προῆσεται. Καὶ κήρυκα πέμπων ἐς βασιλέα, ἐδήλου, ὡς Οὐνετοὶ τὴν τε χώραν ἀφιστάντες πολεμοῦσι, καὶ τὸ Ἄργος ἐπιόντες ἀπὸ Ναυπλίου, διὰ τῆς ἠπέρου, καὶ διὰ θαλάσσης, ἐπολιόρχουν προσβαλόντες. Καὶ ἐπειρῶντο μολεῖν¹⁷. Ἐνήσαν δὲ τοῦ βασιλέως πεντήκοντα νεήλυδες, καὶ ἀρμολογίας, οἱ προσεχώρησαν τοῖς Οὐνετοῖς καθ' ὁμολογίαν, καὶ ἀφῆκαν ἀπαθεῖς ἀπιέναι. Οὗτοι μὲν οὕτω εἰέφυγον μὴ ἀπολέσθαι, καὶ τὸ Ἄργος παραλαβόντες Οὐνετοὶ, φρουρὰν τε ἐγκατέλιπον, καὶ ἀρχοντα ἐναύτῳ. Ἐνθα δὲ συνηνέχθη αὐτοῖς τοιόνδε. Ὡς γὰρ ἐπικράτησαν τοῦ Ἄργους, καὶ βοήθειαν ἐπεμπον, ἐπιτρέψαντες ἀνδρὶ Ἱερωνύμῳ Βερνάρδων γένους, καὶ ἐπιτελλάντες, ὡς ἂν διὰ τοῦ αἰγιαλοῦ προῶν, ἀφίκοιτο ἐς τὸ Ἄργος· ὁ δὲ ἀπειθήσασθαι¹⁸ τὴν μεσόγειον, φέρουσαν διὰ τῆς ὑπώρειας. Ἐνταῦθα οἱ Τοῦρκοι προλοχῆσαντες τὴν ἐπὶ τῷ Ἄργει ἑδρὴν, καὶ ὑπόισαντες ἀνδρας ἑκατὸν, ἀνέμνον ἐλτε ἀπίη ἐς τιμωρίαν φέρον τοῖς Ἀργείοις. Ὡς δὲ ἐώρων τὸν Ἱερώνυμον ἄγοντα τοὺς ἀνδρας ἐπὶ τὸ Ἄργος διὰ τῆς μεσογαίου, ἐφθησαν τὴν τε ἀπόρειαν¹⁹, καὶ τὸν αἰγιαλὸν καταλαβόντες, ἐν μέσῳ ποιήσασθαι τὴν Οὐνετῶν βοήθειαν. Καὶ ὡς ἐποίησαν, ἐτρέψαντο αὐτίκα τούτους, καὶ διαφθείραντες ἐς διακοσίους τούτους ἐζώγησαν. Αὐτὸς τε Ἱερώνυμος διέφυγε μὴ ἀπολέσθαι. Ἐμβὰς δὲ ἐς πλοῖον ταύτη που ὁρμιζόμενον, ἐπηγγέλλετο, ὡς ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ παρείη πλεύσων τὴν Αἴγινα. Ὡς δὲ ἐπὶ Αἴγινα ἀφίκετο, αὐθις ἐκέλευεν αὐτὸν διαπορθμεύσαι ἐς Εὐβοίαν. Ἐπιβὰς δὲ ἐς τὴν Ἀττικὴν, ἐνταῦθεν ἀφίκετο παρὰ βασιλέα. Οὗτος μὲν οὖν οὐ πολλῷ ὕστερον αὐθις ἐς τοὺς Οὐνετοὺς ὑποστρέψας, χαλεπὰ ἐπιπόνθει.

Οἱ μὲνται Οὐνετοὶ, ὡς προῖσχομένων τῶν ἐν τῇ Πελοποννήσῳ Ἑλλήνων τε ἅμα καὶ Ἀλβανῶν, καὶ κλευομένων αὐτῶν, καὶ Ρασίου καὶ Πέτρου τοῦ Χαλοῦ, ὡς εἰ τὸν Ἰσθμὸν τειχίταιεν, αὐτίκα ὄντες οἱ Πελοποννήσιοι ἀποστήσονται, καὶ ἐπ' αὐτοὺς χωρήσουσι. Μέγα γὰρ τοι προσφέρειν τοῦτο σφισιν ἐς τὴν ἀπόστασιν. Ἐδόκει δὲ ἰόντας πανστρατιᾷ, φράγνυσθαι τὸν Ἰσθμὸν, καὶ διαπειρᾶσθαι τῶν ἐν τῇ Πελοποννήσῳ. Ἀφικομένων δὲ, λίθους συντιθέντες, ἐπυκοδόμουν, ὡς ἀποπειρώμενοι τῶν Πελοποννησίων γνώσωσιν, εἰ προσχωροῖη καὶ ἡ Κόρινθος αφισι, καὶ τὰ λοιπὰ τῆς Πελοποννήσου αὐτίκα χωρήσουσιν ἰόντες ἐς αὐτούς. Ὡς δὲ ἐπυκοδόμησάν τε τὸν Ἰσθμὸν, καὶ αὐτοὶ ἀναλαβόντες τὰ ὄπλα, ἤσαν

Notulae marginales.

(15) Al. Epidaurum.

(16) Leontorio.

¹⁷ In uno, ἐλεῖν. ¹⁸ In uno, ἤξει. ¹⁹ In uno, ὑπώρειαν.

ἐς τὴν Κόρινθον, ἐξηγουμένων τῶν Κορινθίων ἐς τὴν προσβολὴν, τηλεβόλους τε καθίστασαν ἐς τὴν ἀκρόπολιν, καὶ προσεβάλλοντο μαχόμενοι ἀξίως λόγου. Χειμῶν δὲ ἐπιγενόμενος διεκώλυσέ τε αὐτοὺς προκαθέζεσθαι. Καὶ ἀπίοντες ἐνταῦθεν, ὄχοντο ἀπρακτοί. Ὡς δὲ πιεζόμενοι οἱ Οὐνετοὶ τῷ χειμῶνι, χαλεπῶς ἔφερον τὴν ἐν τῷ Ἴσθμῷ διατριβὴν, καὶ οὔτε ἡ Κόρινθος προσεχώρει, οὔτε ἡ Ἀχαΐα ἀφίστατο, ἐπελάσαντος ἀνδρὸς Ῥάλεω τοῦνομα Ἕλληνας, καὶ αὐτοῦ τελευτήσαντος ὑπὸ Τούρκων ἐπεξιόντων τε καὶ ἀμυνομένων, καὶ οὔτε δὴ τὰλλα⁸⁰ προσεχώρησέ σφισι, πλὴν τῶν τὴν Σπάρτην οἰκούντων, ἐξαπτηθέντων ὑπὸ Ἕλληνας νεανίου, Γρίτζα τοῦνομα ἔχοντος. Δεινὸν τε ἐποιούντο προσμένειν τε αὐτῷ τῷ Ἴσθμῷ, καὶ οὐδὲν τι πράττεσθαι ἀνίστασθαι ἐς τὴν τῆς Πελοποννήσου καταστροφὴν. Ἠγγέλλετο δὲ καὶ Μαχουμούτης, ὁ τοῦ βασιλέως ἡγεμῶν, στρατῷ μεγάλῳ ἀπίεσαι σφισιν ἐς τὸν Ἴσθμόν. Μετ' οὐ πολὺ δὲ καὶ αὐτὸς βασιλεὺς ἡγγέλλετο ἐλαύνων ἐπὶ τὸν Ἴσθμόν. Ἐγνωσάν τε ἀπολιπεῖν τὸν Ἴσθμόν, οὐδὲν τί σφισιν αὐτοῖς πρόσφορον ἐς τὰ παρόντα, καὶ ἴόντας ἐς τὰς πόλεις, κρατύνειν τε αὐτὰς, καὶ ἀμύνασθαι κατὰ τὸ καρτερόν, ἦν ἐπίωσιν οἱ περὶ Μαχουμούτην τε ἅμα καὶ οἱ περὶ βασιλέα.

cum exercitu Machumetem, ut ei subsidio venire posset, si res postularet, subsequi. Decreverunt itaque magno consensu Isthmum descere, ut

digressi Isthmo contendebant in urbes, quas praesidiis munimentisque aliis firmabant, ut regis et Machumetis vim, si accederent propulsare possent.

Ὡς γὰρ ἀγγελία ἀφίκετο βασιλεῖ, τοὺς Οὐνετοὺς τειχιζεῖν τε τὸν Ἴσθμόν, πληρώσαντας τριήρεις ἐς τεσσαράκοντα, νηῶν δὲ ὕψηλὰς δυοκαίδεκα, καὶ ὀπίστας ἐπαγομένους ἀπὸ Ἰταλίας, καὶ ἀπὸ Κρήτης στρατὸν ἄλλον, μεγάλως παρασκευάσασθαι αὐτοὺς ἐς τὴν τῆς Πελοποννήσου καταστροφὴν, πέμπειν Μαχουμούτην συμπαραλαβόντα τὸν τῆς Εὐρώπης στρατὸν, πλὴν τῶν πρὸς τοὺς Παίονας τεταγμένων, ἐλαύνειν εὐθὺς Πελοποννήσου. Καὶ εἰ μὲν τοι αὐτὸς οἶος ἀνύσαι ἐς τὸν πρὸς Οὐνετοὺς πόλεμον, καθελεῖν τε τὸν Ἴσθμόν, καὶ ἐσβαλεῖν ἅμα τὴν Πελοπόννησον· εἰ δὲ μὴ, καὶ αὐτῷ ἀπαγγέλλη, ὥστε κατὰ πόδας ἐλαύνειν. Ὁ μὲν τῶν θυρῶν ἡγεμῶν Μαχουμούτης παραλαβὼν τὸν τῆς Εὐρώπης στρατὸν, ἤλασε μέχρι Θεσσαλίας, ἐς Πηνειὸν, καὶ ἐστρατοπεδεύετο παρὰ Λαρίσση τῇ πόλει. Συμβούλῳ δὲ ἐχρήτο μὲν Ὀμάρῃ τῷ Τουραχάνεω Θεσσαλίας ὑπάρχῳ. Ἀπετρέπετο δὲ μὴ ἐς τὸ πρόσω ἐλαύνειν, ἀλλὰ βασιλεῖ ἀναγγέλλειν, ὡς ἡ παρασκευὴ μείζων ἢ κατὰ τὸν βασιλέως ἡγεμόνα. Αὐτὸς γὰρ στρατεύματι πρόσθεν ἐγγύτατα τοῦ Ἴσθμοῦ ἀφικόμενος, τηλεβόλους τε ἀφώρα πλείους ἢ δισχιλίους, καὶ τηλεβολιστάς τετρακοσίους, καὶ τοξότας, καὶ πελταστὰς, καὶ μηδενὶ αὐτοῦ ἐν τῷ Ἴσθμῷ ἐπιτρέψαι ἂν στρατοπεδεύασθαι.

gentos; necnon sagittarios et scutigeros vidit, qui Isthmo locare.

ascendere possent. Quod si contingeret, reliquas Peloponnesi urbes statim transitionem factururas. Isthmi muro exaedificato, arreptis armis pergebant contra Corinthum. Praeuntibus quibusdam Corinthiis, ostendentibus ultimam urbem aggredi deberent, bombardas ponebant ex adverso arcis, urbisque oppugnationem aggrediebantur, certantes magna cum gloria. Verum hiems frigoribus intoleranda, eos ab obsidenda urbe abduxit. Quapropter discedentes, nihil tanto apparatu dignum effecere. Itaque Veneti, hiemis iniquitate pressi, animo iniquo moram in Isthmo ferebant. Nec Corinthus transitionem fecit, nec Achaia descivit, quamvis ad eos missus foret vir Graecus nomine Raches; qui ab Turcis egredientibus et resistentibus interfectus est. Nec reliquae urbes, praeter eos qui Spartam incolebant, deditionem faciebant; nam Spartanis impositum erat ab juvene Graeco nomine Gritza. Venetis jam omnis mora in Isthmo intoleranda erat, cum viderent se nequidquam laborare, ut Peloponnesus subjiceretur. Nuntiabatur interea Machumetes regius praefectus magnis copiis instructus, in Isthmum contendere, spirans caedes Venetorum. Etiam fama ferebatur, regem cujus parvus in praesentiarum esset usus. Digressi Isthmo contendebant in urbes, quas praesidiis munimentisque aliis firmabant, ut regis et

Machumetis vim, si accederent propulsare possent.

Rex ubi **299** cognovit Venetos muro circumvenisse Isthmum et implesse triremes quadraginta, et naves altas duodecim, praeterea armatos Italos adduxisse, et ab Creta alium exercitum, quibus omnibus freti, id unicum spectarent ut Peloponnesum subigerent; haud amplius cunctandum ratus, Machumetem jussit accipere Europae exercitum, praeter eum qui Pannonibus oppositus erat, et recta proficisci in Peloponnesum. Praeterea imperat, si quid posset efficere in bello contra Venetos, cerneretur destruere Isthmum, et deinde irruptionem in Peloponnesum facere. Quod si haec parum procederent, se succenturialum fore; et si quid renuntiaret, continuo in iisdem vestigiis subsequaturum. Machumetes januarum dux cum Europae exercitu profectus est in Thessaliam usque ad Peineum (17), et castra prope Larissam urbem posuit. Eo in bello consiliario utebatur Omare Thessaliae praefecto, qui Machumeti consulebat ut subsisteret, nec ulterius moveret; sed regi significaret, belli molem majorem impendere, quam cui regius dux sufficere vel par esse possit. Nam cum paulo ante quam proxime ad Isthmum speculator accessisset, bombardas conspicatus est plures quam bis mille, praeterea bombardarios quadringentos; necnon sagittarios et scutigeros vidit, qui

Notulae marginales.

(17) Pindum.

⁸⁰ Τὰ ἄλλα. Sic etiam R. ⁸¹ Ἀπαγγέλλειν.

Hæc cum accepisset regis dux, visum est regi A indicare ut Peloponnesum opprimeret : se vero perfectionem ulterius facturos Lebadiam usque. Nuntius igitur ad regem venit, qui nuntiabat apparatus belli esse magnum et memorabilem. Litteræ etiam ab Peloponneso allatæ sunt, quibus incitabatur, ut cum copiis accedere maturaret : Venetos enim ejus adventum nequaquam expectaturos. Litteras has ad eum pertulit vir quidam Albanus, qui ab Corintho noctu solvens, scapha trajecit mare observans maris tranquillitatem, et ventos secundos, et in Bœotiam appulit. Hinc egressus navi venit ad Machumetem in Thessaliam. Machumetes cum litteras legisset, in Peloponnesum abire statuit. Ubi venit in loca Bœotiae propinqua accessit nuntius qui referebat, Venetos, relicto Isthmo, fuga dilabi. Collectis itaque omnibus ab Platearum regione Citheronem veniens, quem noctu superavit, prima luce in Isthmo erat : et Venetorum naves in mare deductas contemplantur. Inveniens autem Isthmum ab Venetis desertum, ingressus ibidem castrametatus est. Deinde per Corinthum profectus Argos. Eam urbem defensabant et tenebant Venetorum præsidarii **300** milites, quos omnes oppugnans cepit : et vinctos, cum numero forent septuaginta, ad regem misit. Cæterum rex consilium abeundi in Peloponnesum abjecerat. Nolebat enim cum accepisset Isthmum occupatum esse, in Peloponnesum contendere, parceus exercitui ne nimium et frustra defatigaretur : sed retro in regiam abiit. Machumetes regius dux per Tegeæ regionem iter faciens, Leontarium venit : ubi et castra communivit. Inde mittit Zaganum, quem principem Peloponneso constituit, ejecto ex eo magistratu Josue Albanis filio. Patras Achaia, et in alias finitimas urbes, ut arces frumento et munitionibus bellicis firmaret. Omarem jubet assumere exercitum qui continebat viginti millia militum, et incursiones facere in Venetorum regionem. Is imperata impigre faciens, cum exercitu venit in loca Methonæ finitima : captoque ibidem oppidulo, oppidanos omnes ad ducem Machumetem abduxit, eique tradidit. Hi omnes, cum numero forent quingenti, exinde ad regem perducti, crudeliter in duas partes dissecti occubuere. Fama constans D habet, cum cadavera peremptorum Byzantii eo loci essent projecta, quo rex jusserat in duas partes conscissa exponi, bovem quemdam in eum locum egressum, et visis cadaveribus flebilem in modum vocem mugiendo exaltasse, postea medietatem unam cadaveris sustulisse, deinde reversum etiam alteram cadaveris medietatem abstulisse, et ambas medietates deinceps composuisse. Stupentibus autem et mirantibus factum, qui in eo loco erant, evenit ut ejus rei rumor etiam ad regem

Ταῦτα ἀκούσαντα τὸν βασιλέως ἡγεμόνα, ἐδόκει βασιλεῖ μὲν καταλαμβάνοντα τὴν Πελοπόννησον ἀπαγγέλλειν, αὐτοὺς δὲ ἀναζεύξαντας, λέναι ἐς τὸ πρόσω, ἐς Λεβαδίαν. Βασιλεὺς μὲν, ὡς ἀγγελία αὐτῷ ἀφίκετο, τὴν τε παρασκευὴν μεγάλην τε εἶναι καὶ ἀξιώχρω. ⁸² λέγεται δὲ αὐτῷ καὶ γράμματα εἰσθῆν ἀπὸ Πελοποννήτου, ἐποτρύνοντα, ὡς ἦν ἐπίη, οὐ μενοῦσιν αὐτὸν ἐπιόντα οἱ Οὐνετοὶ τὰ γράμματα ἐνέγκαι αὐτῷ ἄνδρα Ἄλθανὸν ἀπὸ Κορίνθου, σκάφει τὸ πέλαιος νυκτὸς τηρήσαντα πνεῦμα, ὡς οὐρου κατασταμίνου, καὶ νυκτὸς ἀπαίροντα, διαπειραιώσασθαι ἐς Βοιωτίαν, ἀποθάντα ἀφικέσθαι παρὰ Μαχουμούτην ἐς Θετταλίαν. Τὸν δὲ ἐπιφρασάμενον τὰ γράμματα, συσκευασάμενον ἐντεῦθεν ἐς τὸ πρόσω ἐλαύνειν, ἐλάσαντα ἀγγυῶ Βοιωτίας, ἀφικνεῖται ἀγγελία, ὡς Οὐνετοὶ τὸν τε Ἰσθμὸν ἐκλελοιπότες, φρόντο φεύγοντες. Οὕτω δὲ ἐσπέρας ⁸³ οὔσης, συσκευασάμενος ἀπὸ τῆς Πλαταιῆς χώρας πρὸς Κιθιρῶνα νυκτὸς διαπορευθεὶς, ἔωθεν ἐς τὸν Ἰσθμὸν παρῆν· καὶ τὰς τε νῆας ἀφείωρα ἤδη ἀπαγομέναι, καὶ τὸν Ἰσθμὸν ἔρημον καταλαβὼν, παρελθὼν ἔειπεν, ἐστρατοπεδεύετο. Ἐντεῦθεν διὰ τῆς Κορίνθου διῶν, ἀφίκετο ἐς Ἄργος. Τὸ δὲ Ἄργος κατεῖχον οἱ Οὐνετοὶ· φρουρὰν ἐν αὐτῷ ἐγκαταλιπόντες, ἐφύλαττον. Τούτους μὲν, ὡς ἐπολιόρκει ἐπελάσας, παρεστήσατο· καὶ τοὺς ἄνδρας δεσμίους ἀποπέμπων ὡς βασιλέα, ἄνδρας τε ἑβδομήκοντα· αὐτῷ μόντοι τῷ βασιλεῖ οὐκ ἔτι ἐφαίνετο, ἄρας ἐς τὴν Πελοπόννησον ἐσθάλειν, καὶ τὰ στρατεύματα αὐτῷ κάμνειν ἄρτι· ὡς ἐπόθετο καταληφθῆναι τὸν Ἰσθμὸν, ἀπήλαυνεν ὀπίσω ἐπὶ τῶν βασιλείων. Μαχουμούτης δὲ ὁ ἡγεμὼν, προῖων διὰ τῆς Τεγαίης, ἀφίκετο ἐς Λεοντάριον πόλιν, καὶ αὐτοῦ ἐστρατοπεδεύσατο. Ἐντεῦθεν ἀποστέλλει Ζάγανον, ὃν ἐπέστησεν ἄρχοντα τῆ Πελοποννήσῳ, ἐκβαλὼν Ἰησοῦν τὸν Ἀλθάνεω παῖδα. Τούτον δὲ τὸν Ζάγανον πέμπει ἐς Πάτρας τῆς Ἀχαΐας, καὶ ἐς τὰς ἄλλας αὐτοῦ ταύτη πόλεις, ἐχυρώσαι τε τὰς ἀκροπόλεις σιτίοις τε καὶ τῇ ἄλλῃ παρασκευῇ. Ὁμάρην δὲ ἐκέλευσεν, ἀναλαβόντα τὸν στρατὸν, ὡς διὰ μυρίους, ἐπιδραμεῖν τὴν Οὐνετῶν χώραν. Οὗτος μὲν οὖν ⁸⁴ παραλαβὼν τὸ στρατεύμα, ἀφίκετο ἐς τὰ περὶ τὴν Μεθώνην χωρίον, καὶ πολίχνην παραστησάμενος, τοὺς ἀνθρώπους ἀπάγων παρεδίδου τῷ ἡγεμόνι. Οὗτοι μὲν οὖν ὡς ἀνήχθησαν ἐς βασιλέα, σύμπαντες ἐς πενταχοσίους γενόμενοι, ἀπέθανον ἐς δύο τμηθέντες. Λέγεται δὲ, ὡς ἐν Βυζαντίῳ τὰ σώματα αὐτοῦ ταύτη ἔκειτο, ἣ ἐπιτάξαντος τοῦ βασιλέως ἐς δύο γενόμενα ἔπεσε, βούν τῶν ἐς τὸ χωρίον ἐκεῖνο ἐξελθόντα, ⁸⁵ ἐς τὰ σώματα γοερὸν τι φθειγῆσθαι, ἐξελεῖσθαι τὸ ἡμίτομον ἐνὸς τῶν σωμάτων, ⁸⁶ μετὰ δὲ ὑποστρέψαντα ἐπιδεξόμενον, ἐξευρεῖν τὸ ἄλλο ἡμίτομον, καὶ ἐξενεγκόντα, συνθέσθαι ἅμα ἄμφω τῷ ἡμιτόμῳ. Ὑποθορυβούντων δὲ τῶν εἰς ἐκεῖνην τὴν χώραν, τὰ περὶ τὸν βούν πυθέσθαι βασιλέα ⁸⁷ Μεχμέτην, καὶ πυθόμενον ὡς εἶη

Notulae marginales.

⁸² Hic lacuna est. ⁸³ R. γιγνομένης. ⁸⁴ R. λαβὼν. ⁸⁵ Ἐωθεν ἐκ τῆς φάτνης καὶ ἀπελθόντα. ⁸⁶ Καὶ φέροντα, θέσθαι ἐκτὸς τῶν σωμάτων. ⁸⁷ Μαχουμέτην.

ἀληθῆ τὰ περὶ τὸν βούν, πειράσασθαι τῇ ὑστεραίᾳ τὰ ἡμίτομα τοῦ σώματος ἀφελόμενον ἐκ τοῦ χωρίου, ἐς τὰ σώματα αὐθις καταθέσθαι, ὅνα μέρος τιθέμενον τὰ ἡμίτομα. Οὕτω δὲ αὐθις τὸν βούν ἐξίνοντα, ὡς οὐχ εὖρε τὰ ἡμίτομα, ἤπερ ἐξέθετο, ἀναθήσαντα, ἐπιδραμεῖν αὐτὸ ἐς τὰ σώματα καὶ ζητήσαντα, ἐξενεγκεῖν τοῦ σώματος τὰ τεμάχια, καταθέμενον χωρὶς ἀπὸ τῶν σωμάτων. Τὸν μὲν οὖν βασιλέα θαυμάσαντα, κελεύσαι, ἀνελομένους θάψαι τὰ ἡμίτομα τὸν δὲ βούν ἐς τὰ βασίλεια ἀγαγέσθαι, περιέποντα εὔ. Τὸ μὲντοι σῶμα λέγεται γενέσθαι τῶν Ἰλλυριῶν· οἱ δὲ τῶν Οὐνετιῶν, δοκεῖ δὲ τοῦτο οἰωνὸν φέρειν, ἐς τὰ τὸ γένος τοῦ σώματος ἐκείνου, καὶ ἐπὶ τοῖς μέλλουσιν ἔσεσθαι εὐδαιμονία εἰς ἐκεῖνο τὸ γένος. Τοῦτο μὲν ἐν Βυζαντίῳ γενέσθαι ἐπιυθόμεθα.

Ὁ δὲ τῶν θυρῶν ἡγεμὼν, ὡς οὐχ ὦρα ἐδόκει αὐτῷ εἶναι προσβαλεῖν ταῖς πόλεις, κατέλιπε μὲν ἐν τῇ Σπάρτῃ Ὀμίρην, καὶ ἅμα αὐτῷ Ἀσάνην ὡς λόγους τε ἐς τοὺς Σπαρτιάτας πέμποεν. Καὶ ὑποστρέψαντες ἐς τὰ οἰκεία ἀπὸ τοῦ Ταϊνάρου, καὶ Ἐπίδαυρου, καὶ τῶν ἄλλων χωρίων, ἵνα αὐτίκα πυθόμενοι τοὺς Οὐνετιοὺς ἐκλιπεῖν τὸν Ἰσθμὸν, καὶ διεννοῦντο ἐπιόντες οἱ τοῦ ἡγεμόνος ἀμύνασθαι. Οὗτοι μὲν οὖν ἀφικόμενοι ἐς τὴν Σπάρτην, λόγους τε τοῖς Σπαρτιάταις προσέφερον, καὶ τινὰς ἐν ἐρυμνοῖς αὐτοῦ ταύτη ὄντας πείσαντες, κατόκησαν αὐθις ἐς τὴν πόλιν. Καὶ τοῖς ἐν Ταναίρῳ καὶ τῇ Λακωνικῇ πέμπων ὁ Ἀσάνης, παρεκάλει, λέγων τάδε· Ἄνδρες Σπαρτιάται, ὄρατε δήπου, ὅσα τὰ Οὐνετιῶν πράγματα κατενήνεκται, ἐξότου πόλεμον βραχίλει ἀναιρούμενοι ἐνταῦθα, ἵνα τῆς δυνάμεως αὐτῶν ^α μέγα μέρος ἐπιδείξαιν· ἂν μάλιστα ἐν Πελοποννήσῳ, ὡς ἐτελεύτησεν αὐτῷ τὰ περὶ τὸν Ἰσθμὸν, καὶ ἄλλην χώραν τῆς Πελοποννήσου. Ἐνθα τοῦ βασιλέως ἡ δύναμις ἐκποδῶν τε ἀπώκισται, καὶ αὐτῶν γε δὲ τῶν Οὐνετιῶν ἡ δύναμις ἐς τὰ μάλιστα ἡθροισται. Εἰ γὰρ τὸν βασιλέως θεράποντα ἐπιόντα σφίσιν οὐχ οἰοί τε ἐγένοντο δέξασθαι, τί ἂν γένοιτο, εἰ βασιλεὺς σὺν ταῖς θύραις αὐτοῦ ἐσβάλλοι ἐς Πελοπόννησον; Ἡ δὲ γὰρ, ὡς οὐκ ἂν ἐτι σφίσιν αὐτοῖς ὑπόλοιπον ὑπολειφθῆι ἐν Πελοποννήσῳ χωρίον, ὃ μὴ ἀνάστατον γένηται ἀπολούμενον ὑπὸ τοῦ βασιλέως. Νῦν, ὡς ἐν Θερμοπύλαις ἀφικόμενος, ἐπύθετο, ὡς ἀπολιπόντες τὸν Ἰσθμὸν, οἴχοντο οἱ Οὐνετιοὶ, ὡς ἦρος ἐπιφανέντος, αὐτίκα ἴν' ἔλθωσιν ἐπὶ Εὐβοίαν, καὶ τάδε πάντα ὑφ' αὐτῶν ποιησόμενοι. Εἰ οὖν παρέχοντες βασιλέως συγγνώμην ἐφ' οἷς ἐξηπατήθητε ὑπὸ τῶν κακιστ' ἀπολούμενων Πελοποννησίων, τῶν πρὸς Οὐνετιοὺς τετραμμένων, καὶ οὐδ' ὀκτιῶν ὑγιᾶς τῇ χώρῃ τῆδε διανοουμένων· οἶδα γὰρ ὡς ἐπετέλλετο βασιλεὺς, τῶν ἀπὸ Πελοποννήσου μηδὲν μηδαμῶς ἀεικέες ἐπιφέρειν, ὥστε ἀνδραποδίζεσθαι, ἄλλο τι ἀνήκεστον ποιεῖν ἄλλ' ἐμμενόντων, ὑποστρέφοντες ἐς τὸν χώρον αὐτοῦ ἕκαστος καὶ εἰς τὰ οἰκεία. Καὶ

volaret Mechemetem. Qui ubi rei veritatem ex iis qui præsto fuerant comperit, cadaveris medietates ad eum locum ex quo eas tulerat bos reportavit, et a se invicem dissitas collocavit, periculum facturus, an bos rediturus sit. At bos iterum in eum locum veniens ubi abesse medietates cadaveris et remotas sensit, magno clamore redit ad cadavera: fragmenta cadaveris diligenter conquirat, et ab reliquis separatim ponit. Rex, rei miraculo obstupescens, cadaveris medietates sepulturae tradi mandavit. Bos in regiam ductus, optimo habitus est. Quidam tradunt cadaver illud fuisse Veneti cujusdam, quidam Illyrii fuisse docent. Cæterum apparet id quasi esse omen maximæ felicitatis, quæ apprehensura sit eam gentem ex qua illud cadaver descendit. Hoc quidem Byzantii contigisse audivimus.

Januarum dux ubi animadvertit parum opportunum esse urbes oppugnare, in Sparta reliquit Omarem et Asanem ut colloquium **301** haberent cum Spartanis. Hi enim, ubi intellexerant Venetos Isthmo decessisse, ab Tænaro et Epidaurō et ab aliis locis ad sua reversi conabantur sua defendere. At illi venientes in Spartam, sermonem cum Spartanis habuere: quibusdam etiam, qui in locis munitissimis se tenebant, persuasere ut redirent in urbem. Cæterum mittens Asanes ad eos qui versabantur in Tænaro et Laconia, sic eos adhortatus est: Viri Spartani, videtis nimirum, nisi cæci estis, quo loci Venetorum res redactæ sunt, ex quo bellum regi indixerunt, et maximam potentiae suae partem in Peloponneso ostentarunt. Præterea haud vos fugit, quid in Isthmo et in reliqua Peloponnesi regione his acciderit, quamvis regiae copiae quam longissime fuerint remotæ, et ipsi quam maxime in unum collecti. Si regium servum hostiliter advenientem sustinere nequiverunt, quid futurum erat, si rex ipse una cum Januis in Peloponnesum impetum dedisset? Protecto nullus locus in Peloponneso fuisset relictus, qui ab belli jure mansisset intactus, verum belli tempestas omnia fœdissime dissipasset. Rex ut Thermopylas attigit, audivit Venetos, relicto Isthmo, abiisse, ut appetente vere redirent in Eubœam, et ista loca omnia in ditionem acciperent. Nunc si veniam (ad quam vobis tutus receptus est, eorum quæ commisistis turpiter, decepti a pessimis Peloponnesiacis, qui nihil sani regioni isti consulere) amplexi fueritis, scio (sic enim præcepit rex) vos nihil mali passuros: nec ad mancipiorum miserandam conditionem deducemini, nec aliud quidquam mali experiemini. Proinde si placet veniam oblatam admittere, singuli ad sua revertantur. Quod si oblatam veniam respueritis, profecto rex vos quemadmodum et Venetos, hostium loco habebit. His cognitis, quidam eorum qui in regem deliquerant, veniam non sunt aspernati: et clam deflecentes a Venetis

Notulæ marginales.

^α In uno, αὐτοῦ.

ad sua sunt dilapsi. Quidam vero qui graviter obsidebantur in Tænaro, miserunt nuntios, ut quid pararent Pannonos audirent. Nam Veneti consolari haud cessabant Peloponnesiacos et alios, dicentes ubi primum Pannonos ab Istro fuerint progressi, nos cum classe in Hellespontum revertemur. Regius dux Machumetis cum abiisset, Venetorum-triremes appulerunt in Lemnum: impulsu Comneni (18) viri optimi, qui ibidem in Lemno arcem tenebat. Venientes autem Lemni primores urbis collocuti sunt inter se ut locum eum Venetis venderent. Cæterum Veneti prævenierunt eos, occupantes arcem, et virum hunc optimum miserunt **302** in Isthmum: quo consulente, navigarunt denuo in Lemnum. Et cum ipse ab continente cum copiis proficisceretur, singuli deserentes oppida, in quibus manserant, una inde solverunt navibus impositi. Occuparunt et urbem Cereclani, et demisso inde magistratu, quem Zamplacones (19) nominabant, eam præsidio imposito munivere: convehentesque frumentum et necessaria tum sibi tum Peloponnesiacis oppidis, ibant pergentes in Peloponnesum. Hæc quidem ea hieme in Peloponneso sunt gesta (20).

αἰτεῖσθαι σφίσι τε αὐτοῖς καὶ ταῖς ἐν τῇ Πελοποννήσῳ πόλεσι. Καὶ ὄχοντο ἀπιόντες ἐπὶ Πελοπόννησον. Ταῦτα μὲν τοῦ χειμῶνος τούτου ἐς τὴν Πελοπόννησον ἐγένετο.

Notulæ marginales.

(18) Comini Thopisæ.

(19) Zamoplacon.

^v αἱ τῶν, in uno n. e.; in al. αἱ τῶν.

(20) An. 1462.

MARQUARDI FREHERI

IN

LAONICI CHALCOCONDYLÆ DESCRIPTIONEM GERMANIÆ

COMMENTARIUS

(*Script. Rev. Germ. Vide supra col. 75 sqq.*)

Locus hicce Laonici Atheniensis ut ad honorem Germanæ gentis insigniter pertinet, ita tot et tam insignibus mendis non tam a librariis (quorum quidem culpæ triam codicum Palatinorum mss. collatione mederi, quantum licuit, annisi somus), quam ipso scriptore, homine non solum in Germania nostra hospite, sed plane ignota loquente, quas sola auditione nescio unde accepisset, oppietus est, ut multum dubitarem, an eum licet anxie quæsitum et descriptum in hanc collectionem admittere, nedum in eo scholiis explicando aliquid operæ ponere vellem. Sed utut ipse tanti non videretur, tanti quidem visa est patria Germania, quam neque ista hominis exoticæ commendatione

defraudaremus: in qua quidquid veri est, necesse est a vulgatissima fama rerum plusquam notiorum (ut vulgi loquuntur) et toto orbe compertarum fuisse profectum. Quo in genere scholia scribenti non difficile fuisset plura etiam congerere, nisi modum tenere præclarius putassemus. Cæterum alicubi etiam in his salebris pedem hæsisse nihil mirum, orbatis præsertim ductore illo, qui solus inde expedire poterat: Leunclavio, inquam, nostro, horum scriptorum peritissimo; quique adeo totum istum Laonicum sua manu, dum hic versaretur, diligenti cura descripserat. Quanto (heu!) redimerem, vel horulam unam super hoc loco cum eo sermones contulisse! Sed ad rem.